BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
36 ME
36
XIV. 7. 26.

M. T. CICERONIS EPISTOLAE FAMILIARES. DICTAE

Quibus, præter Scholia Paulli Manutij, adiecimus Scholia, & Annotationes Dionyſij Lambini.

Et ea, quæ ſequens pagina oſtendet.

VENETIIS, M D LXXIX.

Interpretationes, ac ſimilitudines locorum, in margine.
Verba Græca, Latinis expreſſa.
Index rerum, & verborũ locupletiſſimus.

AD MATTHAEVM. SENAREGAM AMBROSII. FILIVM

IN. EPISTOLAS. CICERONIS QVAE. FAMILIARES VOCANTVR

PAVLLI MANVTII PRAEFATIO.

TVO NE, *Matthæe Senarega, an meo dicam felici contigiſſe fato, vt, relicto Louanienſi celeberrimo gymnaſio, quo, tamquam ad mercatum bonarum artium, virtutis, & eloquentiæ comparandæ cauſſa conceſſeras, Venetias*

te hoc potiſſimum nomine contuleris, quod noſtri, vt ipſe dicere ſolitus es, videndi, & cognoſcendi mira quædam te cupiditas incenderat? tu quidem, ſi tuum ſenſum attendo, vis me hoc tribuere fortunæ tuæ. nam quod ita euenerit, non modo vt ad amicitiam, & conſuetudinem, verum etiam ad conuictum, & contubernium meum tibi aditus patuerit; in eo, quaſi tibi quiddam expetendum contigerit, ipſe tibi gratulari plurimum ſolitus es. de quo, non eſt meum ſtatuere, vere ne ſentias, an ſecus. at illud meum eſt, paucis oſtendere, cur tu contra mihi cariſſimus, iucundiſſimusque ſis, &, quod nunc in meis ædibus mecum habites, mecumque viuas, in eo ego quoque meæ felicitatis aliquid agnoſcam. nam ſi tu ita de me ſentis honorifice, quod iudicio mouearis: æquum eſt mihi a te concedi, vt ego de te non minus vere, quam tu de me, iudicare poſſim. ſin iſtam tibi de me opinionem peperit humanitas: me quoque non ſolum natura, ſed ipſa iam

ratio docuit, præclarum eſſe humanitate excellere. itaque do me libenter in eam partem, vt homines officijs colam, laudibus exornem, re, ſi opus eſt, pro mea tenuitate ſuſtentem. Sed me hercule ego de te, mi Matthæe, a vero animi mei ſenſu iudico: nihil me gratia, nihil afficit ambitio. Primum, cum aliquoties mei ſalutandi cauſſam domum meam veniſſes, pellexiſti me in amorem tui comitate morum, & lenitate ſermonis: deinde, quod iam non tibi modo, verum & alijs petentibus negaueram, atque excluſeram, vt ego te domo reciperem, eloquentiæque ſtudijs erudirem, multis precibus vſus peruiciſti. Nec mihi tamen, quod tibi meorum ſermonum cupiditate flagranti, meamque domeſticam conſuetudinem petenti, ſatisfecerim, adhuc venit in mentem pænitere quin, quo plus ad noſtrum conuictum accedit temporis, eo maiorem e tuis moribus, tuisque ſtudijs haurio ſuauitatem. non enim tam hoc in te laudo, quod certe in adoleſcente ſum-

ma laude dignum eſt, quod a ſtudio doctrinæ non te ſuis illecebris voluptas, non commodum, ne ipſa quidem valetudinis ratio deducit; quam illud, & admiror, & prædicare ſatis pro dignitate non poſſum, quod in tuis cogitationibus hæc tibi prima eſt, & antiquiſſima; vt Deum optimum maximum, a quo vno, quæ vere bona ſunt, emanant omnia, humanis rebus, quæ fluxæ nimis, infirmæque ſunt, longe omnibus anteponas. Perge adoleſcens optime in hoc præclaro diuinoque ſenſu. hæc eſt omnium rerum vna nobiliſſima, vna, mihi crede, quæ omnium philoſophorum ſcientias, vna, quæ omnium regum opes facile vincat. Quare tu quidem oblecta te, quod facis, eloquentiæ ſtudio; in qua, quomodo principia ſe dant, futurum auguror, vt breui ſuperiorem neminem, aliquando ne parem quidem habeas. ſed illud ſtet in primis, neque vmquam excidat, omnium virtutum pietatem in Deum eſſe fundamentum. ac vide quod inde tibi bona fluant. Primum

mum tuæ ſaluti conſulueris egregie. animi ſalutem appello non corporis. decet enim nos æternam potius illam vitam, omni felicitate circumfluentem, quam hanc, quæ temporum ſpatijs definitur, miſerijs numquam vacantem, cogitare. deinde patrem tuum, qui, vt audio de multis, atque etiam de te ipſo, humanam prudentiam præ diuina religione nihil eſſe putat; incredibili voluptate, lætitiaque perfundes. cui quantum debeas, non ex eo ſolum intellige, quod pater eſt; ſed quod is pater, qui te filium vult eſſe inter tuos ciues omni re florentem, atque honoratum; qui te conſilijs a puero ſapientiſſimis erudiuit; qui te ſuo exemplo, ſuis optimis inſtitutis, ac factis ad laudem quotidie vocat. Tali patri, tam probo, tam tui amanti, tam libenter ſuas omnes curas in te conſumenti, curare debes, vt id, quod reliquum eſt vitæ, per te ſit iucundiſſimum. quod ita conſequeris, ſi ſtatueris, quibus artibus ideo nunc operam das, vt aliquando ceteris hominibus ele-

gantia ſermonis, & ſcientia rerum antecellas, earum artium infirmam eſſe gloriam, niſi perpetuo erga ſummum Deum amore, ſtudioque fulciatur. Mihi quidem, cui tu cariſſimus eſſe aut vis, aut certe ita videris velle, vt mihi perſuadeas, magis vlla re placere non poteris, quam ſi te in eo, quod inſtituiſti, vitæ, innocenter & cum virtute degendæ ſtudio conſtantem, tuique ſimillimum videro. Et, vt iam nunc intelligas, quos in animis hominum amoris igniculos vera virtus accendat; ſcis quinctum abhinc menſem mihi tecum nihil fuiſſe; te mihi numquam viſum, ignotam mihi tuam faciem, obſcurum nomen. nunc, apud me quo loco ſis, intelligere te puto. pauciſſimis diebus ex conuictu conſuetudo, & ex conſuetudine amor, ex amore familiaritas exorta. itaque tecum & ſæpiſſime ſum, quod ſub iiſdem tectis neceſſe eſt, & admodum iucunde, quod ea, quæ in tuis moribus elucet, probitate conſequeris. Et quoniam is ego ſum, qui, quo me voluntas du-

cat

cat a ratione profecta, eo libenter ſequar; geſ- ſi morem animo meo, tacite hortanti, vt hanc meam ad te amandum propenſionem non modo tibi, ſed, quatenus quidem per me li- ceat, reliquis etiam hominibus illuſtri aliquo officio ac munere declararem. cumque tuliſ- ſet caſus, vt hoc tempore Ciceronis epiſtolæ familiares, eæ, quas tu iam legendo & peruo- lutando triuiſti, denuo typis, vt nunc loqui- mur, eſſent imprimendæ: peropportuna ad id, quod volebam, viſa res eſt. nam, hunc li- brum ſi cum tui nominis inſcriptione peruul- garem, putaui me facere quiddam, quod vtri- que noſtrum æque conueniret; tibi, quia ex his primum Ciceronis epiſtolis ad Latinæ ora- tionis elegantiam informamur, ex his pri- mus eloquentiæ quaſi ſuccus, qui qualis ini- tio fuerit, permagni intereſt, ebibitur: mihi, quia cum hic liber omnium fere verſetur in- ter manus, circumferet, id quod ego cupio, tuum nomen, & meum de te iudicium, meam- que ſpem quam plurimis oſtendet: quorum

alterum

alterum eſt eiuſmodi, vt ego tibi nunc ex æqualibus tuis neminem in vllo genere laudis anteponam: altera, cum ætate proceſſeris, ea mihi de te pollicetur, quæ ſi euenerint, (omnium autem rerum euentus in Deo poſitus eſt) vir eris inter viros maximus, & habebit a te familia tua memoriam nominis ſempiternam: patria vero exemplum in ciuitate virtutis excolendæ præclariſſimum. M D L I V. menſe Maio.

EIDEM

SAEPE rogatus a te, quid
ſentirem de ijs nota-
tiunculis, vt appel-
lant, quas hominum
eruditorum falſo, vt opinor, no-
minein harum epiſtolarum mar
gine adſcriptas videmus; reſpon-
di demum id, quod res erat, le-
ues omnino, minimeq. dignas,
quæ legerentur, mihi videri. tum
tu, Cur igitur ipſe, his, quæ tibi
non probantur, deletis, eas, quæ
plus habeant ponderis, quarum-
que nos vtilitas ad legendum al-
liciat, aliquando non reponis? de
bes tu quidem hoc non iam no-
ſtra cauſſa ſolum, ſed filioli quo-

que tui Aldi;qui, qua ætate nunc eſt,iam harum epiſtolarū libros te auctore in manibus cœperit habere: ſi modo ſtas in eo, quod te ſæpe confirmantem audiuimus, hoc primum Ciceronis libro puerilem ætatem ad eloquētiam eſſe informandam. Victus ſum, Matthæe, tuo ſtudio, iniecta præſertim de filio mentione: quem iiſdē, quibus nos, itineribus ire volumus. itaque, dum huic rei inſeruirem, dies aliquot maiorum rerum occupationibus ſurripui: notaui cū alia paucis verbis in margine, quæ fuſius fortaſſe tractata in vulgatis commentarijs reperientur: in quo placuit ſtudioſorum commodo breuitate conſulere;

lere;

lere; tum, vt arbitror, nonnulla, quæ partim aliqua in legendo vtilitas, partim nouitas ipſa commẽdabit. quod ſi ita erit: optimarum litterarum ſtudioſis gratulabor; tibi, qui me, diu recuſantem, ad hoc, quidquid operis fuit, impuliſti, quaſi de litteris, ac dicam etiã de me ipſo, bene merito, gratias habebo. publicum enim beneficium ſemper cum meo beneficio coniunctum eſſe duxi.

Venetijs. M D L I I. menſe Iunio.

EPISTOLAE, *quas Familiares vocant, ſcriptæ ſunt omnes poſt conſulatum, ante exſilium, in exſilio, poſt exſilium: ante exſilium quinque, prima omnium, quæ Pompeio Magnó, inſcribitur; altera Q. Metelli Celeris ad Ciceronem; tertia Ciceronis ad eum; quarta ad C. Antonium; quincta ad P. Sextium; quæ libro* V. *omnes leguntur: in exſilio, ad Terentiam uxorem quinque lib.* XIV. *poſt exſilium reliquæ omnes. Ad Lentulum lib.* I. *diuerſis temporibus, ideſt toto triennio ſcriptæ ſunt; ſex quidem primæ, gerentibus conſulatum Marcellino, & Philippo; ſeptima, & octaua, Pompeio, & Craſſo; nona, Domitio, & Appio: quod ex earum argumentis, & obſeruatione cognoſcitur hiſtoriæ.*

Scholia Paulli Manutii, aſteriſcis, & numeris: Scholia verò Dionyſij Lambini, numeris tantùm curauimus adnotari.

Et Lambini eiuſdem Annotationes, ſiue variæ lectiones, minutiori charactere ſunt conſcriptæ, vt diſcrimen, quod ab illis Manutij eſt, facilè ab omnibus dignoſci queat.

INDEX · RERVM
ET · VERBORVM

A. Tenebris vnguiculis 17
A ui præſtare tibi nihil poſſum 12
Ab ineunte ætate 605
Ab initio ætatis ſumme omnium doctrinarũ ſtudioſus fuiſti 137
Abalienauerunt nos inuidẽdo 21
Abdo me in bibliothecam 311
Abdidit ſe in intimã Macedoniã quam potuit longiſſime a caſtris. 622
Abdere ſe totum in litteras 318
Abducit me a ſollicitudine philoſophia 571
Abducam me, quantum potero, ab omnibus moleſtijs & angoribus 197
Abducunt animum a ſollicitudine litteræ 138
Abducere a rep. virum bonum nõ debet iniuria 168
Abducere aliquẽ a moleſtijs 163
Abducere te non debet a tãtis laudibus feſtinatio magiſtratus adipiſcendi 475
Abduci a ſtudio negotijs 140
Aberrationem a moleſtijs nullam aliam habemus 718
Abeſt bidui ſpatio 455
Abeſſem ab Amano iter vnus diei. 694
Abeſſe a reprehenſione temeritatis. 466
Abhorreo—quam valde Bibuli voluntas a me abhorret 82
Abhorret—a ſtudijs noſtris nõ abhorret 612
Abhorret nõ ſolũ animus, ſed ẽt aures a commemoratione 746
Abhorrent a communibus præceptis libri tres de Oratore 42
Abiecisti cum ſpe vincendi ſimul etiam certandi cupiditatẽ 152
Abiecit ceteras ſuas actiones 358
Abiecerat triumphi postulationem. 333
Abieciſſe te illam ædificationem conſtabat inter omnes amicos tuos 585
Abijcere omnem timorem
Abijcere ſe ad pedes alicuius 139
Abieciſſe curam reipub. 423
Abiectus pari fortuna 161
Abiiciendus eſt omnis dolor 196
Abire magiſtratu 171
Abſoluere reliquam iuriſdictionem 159
Abſtergere animi tui metũ volo. 405
Abſtergere metum alteri 524
Abundantia quędam amoris 27
Abundabis omnibus ampliſſimis honoribus 445
Abundas conſilio 455
Abundare ingenio—non ita abũdo ingenio, vt te cõſoler 153
Abutuntur quidam ingrate facilitate noſtra 536
Abuti libertate potiſſimum in eo per quem eam conſecutus ſit, eſt populi Rom. 385
Abuti obſequio alicuius ad omnes res 452
Abuti ſtudiis bonarum artium
Academiæ adoleſcentioris os 387
Academici libri quattuor ad Var. 387
Accedo—ne quid mihi ad hoc negotij, aut oneris accędat, aut

a ieru-

temporis 112

Accedat maximus ad eam voluntatem quam ad eam contuliſti mea commendatione cumulus 607

Accedere ad deſperatos 370

Accedere ad fugatos quos reſiſtentes ſequi nolueris ſummæ ſtultitiæ eſt 370

Accedere ad ſocietatem integerrimorum periculorum 441

Accedere——magni videbatur intereſſe ad eam neceſſitudinem quam ſors attuliſſet conſuetudinem quoque accedere 90

Accenſus meus 105

Acceſſio——eam videntur famã conſecuti, vt nõ tã acceſſio quærenda, quam fortuna metuenda ſit 67

Acceſſiones meritorum meorũ in dies fieri, peruidere te ſpero 442

Accedit ea res eius ſpei per quam opportuna 335

Accidebant mihi acerba 29

Acciderunt——minime mihi miranda, & maxime iucunda acciderunt 118

Accidere——nolim accidiſſet tẽpus in quo ꝑſpicere poſſes quãti te facerem 117

Accidiſſe gratiſſima——intelligo omnia quæ a me profecta ſunt in te, tibi accidiſſe gratiſſima. 92

Accipio tuam excuſationem qua vſus es, cur ſæpius &c. ſed accipio ex ea parte 138

Accipimus quod dat 2

Accepi nuncium optatiſſimũ 90

Accepit a M. Laberio prædia in æſtimationem 595

Accepit duo vulnera vnum in ſtomacho alterum in capite ſecundum aurem 159

Accepimus condiciones 737

Acceperunt falſam opinionem de Q. Metello L. Filio 33

Accipe ad omnia & cognoſce æquitatem expoſtulationis tuæ 104

Accipere æſtimationem 76

Accipere alterius ſatisfactionẽ 287

Accipere de aliqua re nuncium 324

Accipere detrimentum 477

Accipere in optimam partem 499

Accipere in partem hanc, vel illã —— vt quam in partem accipiam minus laborem 107

Accipere iniuriam 152

Accipere prædes 81

Accipere prouinciam ab altero 94

Accipitur ſatis male a Curione Pompeius 355

Accepta inſigni iniuria 171

Acceptus —— male acceptus 555

Acceptus peſſime inopia omnium rerum 512

Acceptę litis in hanc vel illam partem 436

Accõmodabo meum cõſilium potiſſimum ad tuum 386

Accommodaſſem meas litteras ad id 167

Accommodes ei velim de habitatione 586

Accõmodandum eſt hoc totũ tempus ad vnius volũtatem & prudentis & liberalis 149

Accommodatus ad vitæ meæ rationem & conſuetudinem 648

Accubueram hora nona, cum, &c. 425

Accurate agere cum aliquo de aliqua re 73

Ἀκενοσπουδος 718

Acerbam mihi eſſe vitã putem 1

Acerbitas Marcelli 139

Acerbitas ſummi luctus 200

Acerbum habuimus eo die Curionem 12

Acerbum ſe fore tui defenſorem oſtendit 12

Achilles fortunatus, qui Homerũ præ-

præconem laudum ſuarum nactus ſit 193
Acies ingenii 76
Acies inſtructa a Panſa duodecim cohortium 479
Acies quem exitum habitura ſit di uinare nemo poteſt 228
Acquieui aliquantum tuis litteris lectis 148
Acquieſcere in re aliqua 379
Acquieſcere in ſapientum præceptis ad bene beateque viuendum 137
Acquirere —— nihil mihi acquirendum putabam, neque ad honorem, neque ad gloriam 106
Acta iam vita 231
Acta mitti ad te ſciebam 525
Acta rerum vrbanarum tibi mitti certo ſcio 571
Actum peſſime cum —— non peſſime cum iis actum eſt, quibus ſine dolore licitum eſt mortem cum vita commutare 143
Acturi ſunt Romæ conſulatū Panſa & Hirtius 556
Acumen —— tu ſolus aperta non videbis, qui propter acumen occultiſſima perſpicis 198
Acute videre 325
Ad alieni ſenſus coniecturam nō ad ſuum iudicium ſcribere 242
Ad ApolliniS 326
Ad arbitrium tuum 266
Ad diem decedere de prouincia 81
Ad meum ſenſum, & ad illud iudicium ſincerum ac ſubtile nihil poteſt eſſe laudabilius, quā tua oratio, &c. 702
Ad numerum eſſe —— non eſſe ad numerum 341
Ad ſummam animo forti ſitis 676
Ad tempus aderis 262
Addere cumulum ad 604
Addubitare 239
Adduxit eius fidē ī ſuſpicionē 357
Adduxerunt rem in eam opinionem vt Pompeium cupere videantur 2
Adducam te in meam ſententiam 53
Adducere aliquem ad ſuum arbitrium 209
Adducere in honorem 308
Adducere ſalutem alicuius in diſcrimen 254
Adducere te videtur nonnullā in dubitationem itinerū meorum ratio, viſuruſne me ſis in Prouincia 99
Adductus ambitione 626
Adductus beneuolentia 228
Adductus mea commendatione &c. 634
Adductus non ſolum iuſtitia, ſed etiam miſericordia 110
Adductus pacis ſpe non cupiditate belli 165
Adductus ſum voluntate vt facerē ea quæ tua cauſſa feci, poſteaq; conſtantia 177
Adducti tuo cōſilio dimiſimus ex municipijs noſtros neceſſarios. 486
Adducti in ſummam ſollicitudinē a Lepido 546
Adducta res erat in extremum diſcrimen 544
Adducta res in eum locum &c. 219
Adductæ res in ſummā inuidiā 3
Adeptus eſſes maximam laudem ab omnibus ſi &c. 570
Adeptus gradus dignitatis ampliſſimos 437
Ἀδέσποτοι rumores 718
Adhæſerunt omnia tanquā in ſilice quodam 331
Adhibui meam curam 60
Adhibuiſti in me conſolando non mediocrē animi dolorem 148
Adhibe illum animum quo me tā eſſe oportere cenſebas 224
Adhibe in te tantum diligentiæ

quantum me diligis 731
Adhibe omnẽ diligentiam ad cõualeſcendum 734
Adhibere omnem diligentiã ad ſe conſeruandum 688
Adhibere aliquam conſolationẽ 201
Adhibere conſolationem 137
Adhibere in conſilium cogitationum ſuarum deſperationẽ aut timorem 232
Adhibere officiũ —— eius officiũ qđ adhibet erga illos, mea facultate & gratia adiuuare ſoleo 591
Adhibere ſe in conſilium, loqui ſecum 60
Ad hibenda mihi eſt nõ mediocri cura vt reip. me ciuem dignum tuis laudibus preſtem 446
Adhibita eſt nobis ſumma moderatio 402
Aditus—— ſi quis erit mihi aditus de tuis fortunis, id eſt de tua incolumitate in qua ſunt omnia agendi &c. 247
Adiumentum—— ſcripſit ad me maximo adiumento ſibi meam commendationẽ fuiſſe 614
Adiumento & ornamẽto eſſe—— cura vt is intelligat meam commendationẽ maximo ſibi apud te, & adiumento & ornamento fuiſſe 627
Adiumento eſſe magno alicui homini 57
Adiungo me ad eius rationes quẽ tu in meis rationibus tibi eſſe adiungendum putaſti 24
Adiunxeris gratiſſimum virũ tuo ſummo beneficio ad tuam neceſſitudinem 624
Adiunxeris tibi optimos adoleſcentes, ſi eas liberaliter tractaueris 630
Adiungere aliquem ad ſuam neceſſitudinem 601
Adiungere aliquid ad dolorem. 143
Adiungere nouas neceſſitudines, 588
Adiungere ſe ad aliquotũm cauſſam 32
Adiungere—— ſi te mea ſumma erga te ſtudia parum mihi adiũxerunt, reſp. nos inter nos conciliatura & coniunctura eſt. 181
Adiunctus Pompeius ad cauſſam Ciceronis 34
Adminiſtratio belli 682
Adminiſtrare negotium & conficere 601
Admiſſum dedecus 118
Admonendum potius te a me quã rogandum puto 696
Admonitus & memoria veteris noſtræ amicitiæ & virtute atq; obſeruantia filij tui 205
Admonitores non nimis verecundi 387
Admonitus temporibus 452
Adoleſcens errare cum excuſatione poteſt 531
Adoptare patronum 185
Adſcriptus in municipium 624
Aduerſaria grauis tibi conſtituta eſt incredibilis expectatio 55
Aduerſis ventis vſi ſumus 669
Aduentare ad Italiam 56
Aduerſa fortuna—— non ſolum aduerſa, ſed etiam funditus euerſa fortuna 219
Aduertere animum 389
Aduocationes —— cautior in re militari quam in aduocationibus Trebatius 283
Aduocationes—— vt a ſingulis inter regibus binas aduocationes poſtulent 285
Aduolare ad pectus —— aduolet ne nobis ſpectrum alicuius rei ad pectus ſimulatque nobis collibitũ ſit de ea cogitare 715
Aegina 143

Aegrotant grauius qui cum leuiori morbo videntur, in eũ de integro inciderunt 581
Aemilia 480
Aemuli ſtudiorum tuorum 531
Aequitas expoſtulationis —— iniquitas. 103
Aequiſſimis meis vtuntur aurib. 318
Aes alienum ampliſſimorũ virorum 273
Aes alienum falſum 691
Aeſopus 267
Aeſtimare lites 339
Aeſtimatio —— accipere prædia ab aliquo in æſtimationẽ 595
Aeſtimationem accipere 213.405
Aeſtimationes tuas vendere non potes 411
Aeſtiua —— cum primum æſtiua attigiſſem 71
Aeſtiuorũ timor te debilitat 290
Aeſtiuis confectis 116
Aeſtuare non imbecillitate animi ſed deſiderio alicuius 294
Aetas ingraueſcens 52
Aetas præcipitata 531
Affero excurſionem præteriti tẽporis 433
Affert mihi nouam curã cauendi nequid &c. 130
Afferant aliquem cumulum meæ litteræ 648
Afferebas mihi ſpem non dubiã mei conueniendi 102
Afferebat mihi magnã ſpem ſummæ probitatis 245
Afferre alicui moleſtiam 287
Afferre alicui ſollicitudinem —— ſpem —— nec tibi ſollicitudinẽ ex dubitatione mea, nec ſpem ex affirmatiõe afferre volui 409
Affero aliquid ſollicitudinis alteri 401
Affero confidentiam —— maxime confidentiam attulerunt hominibus 342
Afferre conſolationem alteri 264
Afferre dubitationem —— nihil aliud eſſe quod afferret dubitationem ei penes quem eſt poteſtas 151
Afferre magnã ſollicitudinẽ 458
Afferre moram 341
Afferre vinculum —— collegij coniunctio nõ mediocre vinculũ mihi attuliſſe videt, ad volũtates noſtras copulandas 98
Affecerunt pari contumelia, viros clariſſ. 560
Afficeret eos pœna, quos neceſſe eſſet 689
Affeceris me magna, nõ modo lætitia, ſed etiam gloria ſi &c. 306
Afficere aliquem deſiderio 723
Afficere plurimis maximisque muneribus & amicos, & ciues ſuos vniuerſos 54
Afficior ſũmo dolore, eiuſmodi tẽpora poſt tuam profectionẽ eſſe conſecuta, &c. 13
Affici lætitia 115
Affici pari moleſtia 142
Affecta ita ſunt omnia vt ea delenta exſtinctaque fateare 196
Affectus acerbiſſima morte ab homine teterrimo Marcellus 160
Affectus eſt maximis damnis 592
Affectus ignominia 89
Affectus ſumma cupiditate videndi mei 218
Affectum ſummis difficultatibus municipium 593
Affixum me ſibi in ijs rebus habebit 26
Affligere —— non vitium noſtrũ, ſed virtus noſtra nos afflixit. 668
Afflicta condicione —— afflictiore condicione quam ceteri 225
Afflictus grauiſſime aliquo caſu 392
Afflictus —— nemo tam afflictus qui ſi nihil aliud ſtudeat, niſi id

quod agit non poſſit nauare ali quid 225
Afranius & Petreius duces 737
Afranius fœde perijt 410
Afranius ſuperatus 394
Africa terribili tremit horrida ter ra tumultis 386
Affuiſſe ſcribendo 400
Agamemnoni regum regi fuit habere in conſiliis capiundis Neſtorem 396
Ageſilaus Spartiates neque pictã neque fictam imaginem paſſus eſt eſſe 192
Ager Campanus 30
Aggregare ſuam volũtatẽ ad ſummi viri, de ſeque optime meriti dignitatem 32
Agitare animo —— eſt tuum ſic agitare animo 222
Agis ciuem mirificum 373
Agnoſco me non eſſe verborũ admodum inopem 138
Agit cauſſas liberales ſed raro poſt meridiem 352
Ages victor ex inimicorum dolore triumphum iuſtiſſimum 117
Agere animam 362
Agere cauſſam alicuius magna eloquentia, grauitate, ſtudio, contẽtione 2
Agere aliqd cũ aliquo fruſtra 120
Agere cum —— cogita quemadmodum adhuc fortuna nobiſcũ egerit 142
Agere cum aliquo plebeio ſermone. 415
Agere Medeam 280
Agere cum populo 7
Agere te forũ Tarſi, ſtatuere multa, decernere, iudicare dicebant 102
Agitur ipſius magnum periculum 468
Agitur præclare ſi noſmetipſos regere poſſimus 165
Agitur res Pompeii 641
Agitur ſumma eius exiſtimatio. 647
Ageretur maxima res municipii honeſtiſſimi 593
Agi, confici —— quod agi tecum (& vt arbitror) confici poteſt 583
Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. 604
Ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ. 732
Ακοπία 744
Ἀκύθηρον 316
Ἄκυρον valetudini fideliter inſeruiue. 743
Alacres animo ſumus 194
Alarij tranſpadani 83
Alere bellum ſuã patientia 46
Alexander cũ in Sigeum veniſſet, fortunatum dixit Achillem, qui talem præconem laudum ſuarum Homerũ nactus eſſet 193
Alexander Magnus ab Apelle potiſſimũ pingi & a Lyſippo fingi volebat 192
Alexandrina cauſſa a Pompeio depoſita 15
Alexia 292
Alienare conabantur a te voluntatem meam 102
Alienum inſtitutis meis non putaui hæc ad te ſcribere 203
Alienũ mihi tempus tecũ expoſtulandi, purgandi neceſſariũ 119
Aliptæ, medici —— medici ſalutis habent rationem: Aliptę etiam virium & coloris 53
Alius a —— nec quidquam aliud a libertate communi quæſiſſe, &c. 493
Ἄλκιμος ἔσσο, ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ 604
Ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν 604

Alla-

Allatum eſt ad te, &c. 169
Allegabo ad te philoſophiã quaſi meæ rogationi diffidens 698
Allegarem tibi illos, a quibus intelligis me præcipue diligi 707
Allicere——alienare 74
Allici in ſenſum aliquẽ beneficiis hominum & cõpelli iniurijs 40
Alliciendæ voluntates reliquorũ 439
A Allienus legiones, quas eduxit ex Aegypto Caſſio tradidit 548
Alſienſe prædium 382
Alter ego——vide quã mihi perſuaſerim te me eſſe alterũ 275
Altitudo animi 163
Alyzia eſt circa Leucadem ei qui in Italiã Grecia nauigat 728
Ama me amore illo tuo ſingulari 722
Amare——diligere——nunc mihi amare videor antea dilexiſſe 397
Amantes moroſi 290
Amantius——nihil fieri potuit amantius 102
Amor——nihil eſt quod ſtudio, beneuolentia, vel amore potius effici non poſſit 115
Amor verus & fictus non facile diiudicatur, niſi &c. 402
Amor voluntatisque coniunctio, plus habet ſuauitatis, quam patriæ caritas 435
Amorem meum erga te a tua pueritia ſuſceptum, non ſeruaui ſolum, ſed etiam auxi 430
Α῎μα πρόσσω καὶ ὀπίσω videre 474
Amanus mons 64
Amanus cũ Bibulo Ciceroni cõis diuiſus aquarum diuortiis 64
Amanus mons Ciliciæ 692
Ambitioſæ rogationes 251
Ambitioſe ꝑ aliquo ſcribere 650
Ambulatiuncula——cũ vna mehercule ambulatiuncula atque vno ſermone noſtro omnes fructus prouinciæ nõn confero 68
Amicitia non inſtituta ſed iã inueterata 116
Amicitia ſummis officiis ab vtroque culta 711
Amicitiæ fructus eſt ipſa amicitia 131
Amicitiæ noſtræ vetuſtas 150
Amicus magnus 312
Amici eſt hoc querelle genus, quo te diligenter purges, amicũ leuiter accuſes 127
Amiſi, vires, & corpus 308
Amittere animam, vna cum ornamentis 668
Amittere tempus——caue eius gratiæ gloriæque tempus amittas 435
Amittere tempus——nec poſteaquam ſuſcepi cauſſam libertatis, minimũ tempus amiſi tuẽdæ ſalutis communis 573
Amiſſis temporibus 714
Amiſſio rerum omnium & deſperatio recuperandi 136
Amphiaraus prudens & ſciens ad peſtem ante oculos poſitam profectus eſt 137
Α᾽μφιβολία 316
Amplectitur me amiciſſime quotidie Cæſar 239
Amplectar Cęſaris familiariſ. 163
Amplecti alicuius amplitudinem ſuis officiis 183
Amplecti alterius animum——libenter amplector talem animũ 207
Amplexari aliquem familiariter atque hilare 38
Amplexari, habere in manibus, ſouere 31
Amplificare ſuã dignitatem 572
Amplificatorem mihi te dedit fortuna meæ dignitatis 63
Amplitudini tibi futura eſt iſta ſollicitudo 118

Anagnoſtes ſeruus 185
Ancipites varij q; caſus, viri excellentis habẽt admirationẽ 192
Andabata 283
Angi deſiderio multarũ rerũ 222
Angi animo 740
Angi dolore 135
Anguſtiæ pecuniæ publicæ incredibiles 583
Anguſtiæ temporis 748
Anguſtior liberalitas 112
Animatus melius quã paratus Põpeius bellũ ciuile ſuſcepit 238
Animatus —— quod ſi aliter eſſem animatus 531
Animati infirme 683
Animula —— in vnius mulierculæ animula iactura facta 144
Animus apertus & ſimplex 41
Animus —— eo animo veneram, vt vtrique prouinciæ ſubuenirem 694
Animus poſſitne feriri imaginibus 715
Animus promptus & alacer ad defendendu m Remp. 126
Animi cauſſa 271
Animi ingenui eſt, cui multũ debeas, eidem plurimum velle debere 57
Annalium memoria mediocriter nos retinet 191
Animum tibi fortaſſe noſtrũ probauimus, ingenium certe diurina ſeruitus qualecũque eſt, minus tamen quam erat paſſa eſt videri. 552
Anni tempus 691
Annona carior 673
Antelucanum tempus 694
Antepono tibi neminem, comparo paucos 565
Ἀντιμυκτηρίσοι aliquos gladio 721
Antiochus Commagenus 690
Antiquius —— nec habui quidquam autiquius &c. 502
Antiquius —— nihil antiquius communi ſalute, ac libertate iudicaui 495
Antiquius tibi officiũ meũ quam illius voluntas fuit 534
Antonius a Trebonio ſeductus 477
Antonius ad forum Gallorũ ſuas copias continebat 478
Antonius cædem quærit 537
Antonius elicere Ciceronem voluit ad cædis cauſſam 574
Antonius ex turbulenta Rep. Lepidus ex pace, & victoria bellum excitauit 581
Antonius firmus ab equitatu 453
Antonius gladiator omnium nequiſſimus 569
Antonius —— legati ad Antoniũ miſſi, Philippus, & Piſo, vt ei ex ſenatus ſententia certas res nũciarent, cum ille earum rerum nulli paruiſſet, vltro ab illo ad nos intolerabilia poſtulata retulerunt 541
Antonius mente peſſima, & infideliſſima 497
Antonius plurimum valet equitatu 480
Antonius —— qui Antonium oppreſſerit 22 hoc tæterrimum bellum periculoſiſſimumque confecerit. 460
Antonius tanto ſe odio eſſe intelligit, vt cum interfectores ſuos domi comprehenderit, rem proferre non audeat 571
Antonij aquilæ duę ſigna ſexaginta relata 481
Antonii conſilia poſt pugnam & fugam à Mutina quæ ſint 508
Antonij li tteræ ad Brutum, contumelioſæ & minaces 500
Antonio duę ſpes ꝓpoſitę, vna Lepidi ipſius, altera exercitus 446
Antonium —— is bellũ cõfecerit qui Antonium oppreſſerit 512
Anus pars obſcena alieno nomine appel

appellatur 418
Apelles Veneris caput & ſumma pectoris politiſſima arte perfecit; reliquam partem corporis inchoatam reliquit 31
Aperire reditum——quando tibi virtus & dignitas tua reditũ ad tuos aperuit 149
Aperire ſibi venas & viſcera 365
Apertus & ſimplex animus 41
Ἀφομηλιωσα ꝯo comitatu 744
Ἀ τορτηγματων volumen a Cæſare confectum 403
Ἀ τοφοισμένον 386
Ἀ τ όπευγμα 415
Apparatiſſimi ludi 266
Apparitio——in longa apparitio ne ſingularem Marcilij fidem cognoui 638
Appellare reges 400
Appetã huius rei principatũ 505
Appetere aliquem——tum per me appetiſti 712
Appias——Pallas 93
Appietas, Lentulitas 206
Appius a Dolabella accuſatus 116
Appius a Dolabella reus factus. 333
Appius abſolutus maieſtatis 125
Appius floret ætate, opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinquis, affinibus, amicis 70
Appius iudicio ambitus abſolutus 128
Applicare ſe ad alicuius ductum 126
Apponam moram reliquis cõmendationibus eam, quæ mihi tecum conuenit 392
Apponere licitatorem 270
Apponere Polypũ miniati Iouis ſimilem 405
Approbaui tuum conſilium 727
Approbare——id quod egeris velim dij approbent. 89
Appropinquare tuus aduentus putabatur 56
Aquillius Gallus filiũ amiſit 148
Aræ Alexandri 695
Arbitratu ſuo viuere 268
Ardeo cupiditate incredibili, nomen vt noſtrum ſcriptis illuſtretur tuis 189
Ardet bello orbis terrarum 133
Ardor ——tantus ardor animos hominum occupauit 306
Argumentum, vnde qui ſe ex animo veteq. arbitretur diligi 402
Arguta ſedulitas 319
Ariobarzanes Rex ad Ciceronem venit in caſtra perturbatuſque & flens dicit ei ad ſe iudicia manifeſtarum inſidiarum eſſe delata 688
Ario barzanes Rex a ſenatu per Ciceronem appellatus 83
Ariobarzanes Rex Euſebes, & Philoromæus 687
Ariobarzanes frater ſollicitatus vt regnare vellet 688
Ariobarzanem Regẽ præſentibus inſidijs nec opinantem Cicero liberauit 693
Ariſtarchus 391
Ariſtarchus Homeri verſum negat, quem non probat 127
Ariſtippus Socraticus nõ erubuit, cum eſſet ei obiectum habere eum Laida 425
Ariſtotelio more tres libros de oratore ſcripſit Cicero 42
Armat me philoſophia, cõtra omnes fortunæ impetus. 572
Armati in curia ab Antonio collocati 431
Armatura optima contra equitẽ Parthum 423
Armorum & Victoriæ facta non Cæſaris 238
Arpinates Ciceronis municipes 600
Arripuit ſubito hoc cognomẽ 721
Arripere ſtatim cauſſam illar

tam & tempus 190
Arſaces 362
Artes liberales vberiores fructus ferunt in rebus aduerſis 379
Artifex lætatur ſuis operibus 21
Arthriticus cocus 421
Aſclapo medicus 733
Aſcribit me ſocium tuis laudibus hominum opinio 396
Aſinius Pollio in Caſtris Pompeji, & Cæſaris magnos inimicos ha bebat 482
Aſinius Pollio Cęſarē dilexit ſum ma cum pietate & fide 482
Aſinius Pollio nullū eſſe periculū ſcribit, quod pro libertate, aut defugiat aut deprecetur 483
Aſinius Pollio pacis cupidiſſimus 483
Aſpectus vrbis tibi tuam priſtinā vrbanitatem reddidit 114
Aſpergo——hæc aſpexi, vt ſcires me tamen in ſtomacho ſolere ridere 79
Aſperſus leuiter ex aliquo fonte 238
Aſpernati beneuolentiam floren-tiſſimi hominis 120
Aſpernari liberalitatem victoris ſuperbi eſt 156
Aſpirare ad eum propter eius oc-cupationes ceteri non poſſunt 283
Aſſenſor——tu vnus ex toto exer-citu mihi fuiſti aſſenſor, & ego tibi 263
Aſſentiēdū nulla cū dignitate pau cis, aut fruſtra diſſentiendū 25
Aſſequi —— nullā partem videar tuorum meritorum aſſecutus ſi vitam pro te profundam 12
Aſſignare aliquid pertinaciæ ali-cuius 457
Aſſignari agros 520
Aſſignationes Syllanæ 595
Aſſignatum iri omne detrimentū captum alicuius pertinacię, aut timori 457
Aſſum vitulinum,—— ad aſſum vitulinū opera perducitur 413
Aſſueſecit me his rebus natura, & voluntas, & conſuetudo 162
Aſſumo——neque vero ego mihi poſtea quidquam aſſumpſi, ne-que hodie aſſumo 36
Aſſumere hoc libertatis 564
Aſtringor his vinculis libētiſſime 121
Aſtute aliquid cogitare 77
Aſtutus & occultus homo 126
Atellanus 404
Atellanum municipium 598
Athenæ——in ea es vrbe in qua vel hæc vel ornatiora parietes ipſi loqui poſſe videantur 228
Athenis nata, & alta eſt ratio, & moderatio vitæ 225
Athenienſem populum ſenectute deſipientem offendit Plato 37
Athenienſes——ab Athenienſibus locum ſepulturæ intra vrbem, vt darent M. Marcello impetra re non potuit Ser. Sulpicius, quod religione ſe impediri dice bant 160
Attinet—— de quo quid ſentiā, nihil attinet dicere 151
Attinet——nihil attinet me plu-ra ſcribere 246
Attingunt te aliqua neceſſitudine 594
Attigit tantum negotij, quantum recuſare non potuit 622
Attingere remp.——non attinge re remp. 37
Attius pigmentarius 718
Attiani verſus 403
Attribuere alijs quæ nobis in mē tem veniunt 110
Attributio 751
Attulit mihi curam 739
Attulit mihi non mediocrem cōſo lationem Vrbium proſtratarū ac dirutarum aſpectus 148

auctor

Auctor ſum tibi vt &c. 44
Auctores conſilij publici 538
Auctoritas Senatus 8. & 19
Auctoritas——ſi ea prædia diuidentur, quæ ipſe Cęſar vēdidit, quæ tandem in eius venditionibus poterit eſſe auctoritas? 595
Auctoritate omni aulę communita 693
Auctoritates perſcriptæ 340
Aucupari alicuius gratiā aſſentatiuncula 192
Audacia pro ſapientia, his temporibus licet vt 49
Audire malim quam videre 141
Audire res moleſtas nō minus graue eſt, quam videre, homini docto 157
Audire ſeipſum —— nūquam labere, ſi te audies 60
Audire tolerabilius eſt quam videre 313
Auditionem accipere de re aliqua —— ne tenuiſſimam quidem auditionem de ea re accepi 320
Auertere a miſerijs cogitationem non ſinunt oculi 212
Auerſus ab hac cogitatione 471
Auferre——ne te auferant aliorum conſilia 59
Auxeris beneficium tuum magno cumulo 644
Augere debes animum 523
Augere dolorē——leuare opp. 230
Augere & cumulare 630
Auguralis liber
Augurales libri 126
Augurari ex alitis uolatu, aut ex cantu ſiniſtro oſcinis, aut ex tripudijs ſoliſtimis; aut ſomnijs 137
Augurium Ciceronis 219
Augures & Aſtrologi ex ſuis ſuperioribus prædictis cōſtituere ſolent apud alios auctoritatem augurij, & dignationis ſuæ 137
Auide expecto tuas litteras 548
Auis alba 311
A. Cæcina cliens Seruiliorū 647
Auocare animum & cogitationē tuam debes ab hiſce rebus 144
Aurelia——Lollia 419
Aures ad te afferam non minus elegantes 412
Aurum igne perſpicitur, ſic & beneuolentia fidelis periculo aliquo cernitur 402
Auſtro leuiſſimo, cælo ſereno, nocte illa, & die poſtero ad Hydruntem ludibūdi peruenimus 733
Auxiliarij equites 83

B

BACCHAE 302
Baiæ——ac Baias venire plorātum potius, quam natatum 378
Baiæ repente ſalubres factæ 293
Balbus——de Hillo, balbus enim ſum 64
Balbus & Oppius 244
Balbus Fadium quendam viuum combuſſit 486
Balbus quæſtor quę flagitia, & ſcelera admiſerit, narrat Pollio Epiſt. ad Cic. lib. 10 485
Balbus quattuor viratum ſibi pro rogauit 485
Batuit——impudenter 419
Beatus——non ſolum ſapiens, ſed etiam beatus 310
Belle habere 739
Bellum Alexandrinum 714. 606.
Bellum ciuile——nihil eſſe bello ciuili miſerius 736
Bellum ciuile—— Sapiens & bonus ciuis initia belli ciuilis inuitus ſuſcipit, extrema non libenter perſequitur 151
Bellum ciuilę ſuſceptum eſt quieſcente Cicerone 136

Belli

Belli ciuilis victoria allatura erat interitū Pompeianis, ſi victi eſſent;ſi viciſſent, ſeruitutem 263
Bella ciuilia omnia ſunt miſera in bellis ciuilibus &c. ſed miſerius nihil eſt quam ipſa victoria 155
Bellorum ciuiliū ij ſemper exitus ſunt, vt non ea ſolum fiant quę velit victor, ſed etiā, vt ijs mos gerēdus ſit, quibus adiutoribus parta ſit victoria 567
Bellum non modo reſtinctum, ſed etiam inflammatum 511
Bellorum incerti exitus & euentus 239
Bellorum omnium exitus incerti ſunt 223
Bellum eſt aliquo exire. &c. 377
Bellus homo 292
Bene ſentire recteque facere ſatis eſt ad bene beateque viuendum 223
Beneſentire de rep. 458
Beneficia alicuius in alterum amplisſima 707
Beneuolentiā, certo iūdicio ſuſceptam cōnſeruabo 107
Benigna —— nec benigna, nec copioſa 68
Benigna alicui policeri 162
Benigne facere plurimis 649
Beta & malua 308
Bibliotheca multorum nummorum 656
Bibulus in Amano neſcio quid co horticularum amiſit 334
Bibulus procoſ. in Syria 684
Bibulus ſolitus dicere;, quiduis ſe perpeſſurum, quā videri eguiſſe auxilio Ciceronis 82
Bibuli fortuna qualis iudicio Ciceronis 276
Bibuli maleuolentia & animi puſillitas 83
Bibulum ijdem exire domo prohibuerūt & Ciceronē coegerūt 30
Bima ſententia —— per quā Hortenſius cenſebat, vt Cicero biennium prouinciā obtineret 152
Bini Græce obſcœnum 419
Bis ad eundem, vulgari reprehēſa prouerbio 461
Bogudis regnum 485
Bona mens iracundia & amore ablata 371
Bona aut fortunæ beneficio tributa, aut labore meo parta 434
Bonæ —— res perditæ. opp. 540
Bonum nomen exiſtimor 170
Bonus ciuis, bonus vir 31
Bonus non eſt, qui nihil facit niſi ſua cauſſa 286
Brachatæ, & tranſalpinæ nationes 599
Britannia —— In Britannia nihil eſſe audio neque auri neque argenti 280
Brutus cogitat Rhodum migrare 498
Brutus de Cæſare iuniore apud Cic. queritur 509
Brutus & Mutina obſidione liberati 446
Brutus numquam extimeſcebat, numquam perturbabatur 522
Brutus princeps iuuentutis 126
Brutus ſuos omnes amicos ære alieno obſtrinxit 509
Bruti & Planci concordia
Bruto magiſtro breuitatis vti cogitat Cicero 516
Buccinarotem te meę exiſtimatio nis fore polliceris 749
Burſa damnatus Cicerone accuſante 270

C

CADAVERA opidorum proiecta iacent 144
Cado —— aliter rē cecidiſſe exiſtimas atque opinatus ſis 139
Cado —— cum aliter res cecidiſſet

ſet ac putaſſes 207
Cado——ita cecidit vt illa eo tẽpore ageretur 129
Cado——ſi cecidiſſet vt volumus & optamus &c. 20
Cado—— verebar ne id ita caderet, &c. 90
Caderet melius——quod melius caderet nihil vidi 222
Cadere ita animis non debemus 223
Cæcæ ſuſpicionis tormentum 242
Cæcilius Baſſus 498.566
Cæcina cum eſſet in Aſia confirmabat Ciceronem celeriter & glorioſe in patriam rediturum 235
Cæſar ad alterutram condicionẽ deſcendere volebat, vt aut mòneret, neque eo anno ſui ratio haberetur, aut ſi deſignari poſſet decederet 342
Cæſar Africanæ cauſſæ iratior. 253
Cæſar agrum Volaterranum omni periculo in perpetuum liberauit 588
Cæſar ambas Gallias habet inimiciſſimas præter Tranſpadanos 737
Cæſar amentia quadam rapiebatur 736
Cæſar Brutũ nõ audiuit.——id eſt eius conſilium non eſt ſecutus 509
Cæſar Caſſium ſibi legauit, Brutum Galliæ præfecit, Sulpicium Græciæ 238
Cæſar—— condiciones a Cæſare latæ 737
Cæſar & Antonius —— dominũ ferre non potuimus, conſeruo ſeruimus 532
Cæſar fauet ingenijs 153
Cæſar habet peracre iudiciũ 403
Cæſar homo valde acutus & multum prouidens 238
Cæſar Imperator liberaliſſimus 280
Cæſar impudens qui exercitu & prouinciam inuito ſenatum teneret 735
Cæſar in rebus gerẽdis acerrimus, idem in victoria temperantiſſimus 367
Cæſar ipſe neſcit quid futurũ ſit, nos enim illi ſeruimus, ipſe tẽporibus 409
Cæſar iunior—— dictum Ciceronis in eum laudandum adoleſcentem, ornandum, tollendũ 520
Cæſar iunior laudatur a Cicerone. 478
Cæſar iunior——quod viuit Antonius, quod Lepidus vna eſt, quod exercitus habent non contemnendos, quod ſperãt, quod audent, id omne Cæſari acceptum ferre poſſunt 471
Cæſar M. Marcello maxime ſuccenſebat 238
Cæſar minaces ad Senatum miſit litteras 735
Cæſar mirifice ingenijs excellentibus delectatur 237
Cæſar multa queſtus eſt de ſententia Ciceronis 30
Cæſar——numquam improbi ciues paratiorem habuerunt ducem 735
Cæſar numquam niſi honorificentiſſime Pompeium appellabat 238
Cæſar occupauit Ariminum, Piſaurum, Anconam, Arretium 736
Cæſar Octauianus puer egregius præſidium ſummæ rei comparauit 575
Cæſar Rex fuit 127
Cæſar —— Rumores de Cæſare non belli 320

Cæſar ſolebat infimorum homi-num amicitias ſibi qualibet im penſa adiungere 22
Cæſari ſtipendium decretum eſt. & decem legati: & ne ei lege Sempronia ſuccederetur, facile perfectum eſt 44
Cæſar Venere prognatus 366
Cæſar vltro detulit Ciceroni om nia, quę ei tali tempore veniſ-ſent in mentem optare 161
Cęſar volumina cōlecit Ἀποφθ γμάτων 435
Cæſar vtitur conſilio ne ſuorum quidem, ſed ſuo 154
Cęſaris familiares Panſa, Hirtius, Balbus, Oppius, Matius, Poſtu-mius 215
Cæſaris in M. Ciceronem, & Q fratrem liberalitas 37
Cæſaris iunioris factum a Cicero-ne laudatur 505
Cæſaris memoria 623
Cæſaris natura qualis 237
Cæſaris Octauiani conatus de An tonio interficiendo 571
Cæſaris concordia erat vtilis 134
Cæſari mortuō paret reſp. quem uiuum ferre non poterat 536
Cæſari perſuaſum eſt, ſe ſaluum eſſe non poſſe, ſi ab exercitu re-ceſſerit 364
Cæſari ſtatuæ in inſcripſit Anto-nius parēti optime merito 540
C. Carbo accuſante L. Craſſo can tharidas ſumpſiſſe dicitur. idē P Africano vim attuliſſe exiſti matus eſt 416
Caius Catius Veſtinus Tribunus mil 468
C. Curtius 590
C. Marcellus ſe ad Cęſaris pedes abiecit 139
C. Marcell cos. factus 325
C. Marcellus M. Marcelli frater pro M. Marcello deprecatur 552
C Memmius Gemellus 610
C. Pōtinius legatus Ciceronis 694
C. Sempronius Rufus 338
Calamitatem Reip. quam tardiſ-ſime audire optandum eſt. ſed illis qui prodeſſe nihil poſſunt neque mederi 489
Calamitates ſingulares huic mu-nicipio acciderunt 593
Caluerunt tumores de comitijs tranſpadanorum cumarum te-nus 320
Calenum municipium 395
Calidius 353
Callere iam debet animus in illis rebus exercitatus 143
Calliſthenes ſcripſit bellum Troi cum ſeparatim 190
Callum obducere—cōſuetudo diuturna callum iam obduxit ſtomacho meo 377
Calpe 485
Calumnia religionis 18
Calumnia timoris 242
Calumniam tuliſſe 338
Caluus—in Caluo vis non erat. 724
Caluus—Iudicium Ciceronis de Caluo 724
Caluus Licinius 304
Camino luculento vtendum cen-ſeo 283
Candidatorum licentia 721
Candide—parum candide ini-micitas poſuiſſe 333
Caninius conſul ſuo toto conſula tu ſummum non vidit 313
Caninio conſule neminē prandiſ-ſe—iocus 313
Cantharidas ſumpſiſſe dicitur C. Carbo 416
Cantherum comediſti 411
Canticum 418
Cantus oſcinis finiſter 137
Capio inde conſilij maiorē in dies ſingulos fructū & voluptatē 170
Capis magnum fructū ſtudiorum

tuorum 248
Cepi ex litteris tuis incredibilem voluptatem 181
Capies maximum fructum ſummamque voluptatem ex tuo in me officio 636
Capere aliquid detrimenti 457
Capere bello——cum bello cepi 286
Capere cõſilium facilius ipſe poſſum, quam alteri dare 134
Capere dolorem 723
Capere, & gerere imperia 108
Capere ex alicuius officio voluptatem 614
Capere fructum ex re aliqua 613
Capere fructum——magnum cepi fructum & iudicij, & officij tui 207
Capere gratiam in accipiendo beneficio poteſt animus meus vel in remunerando, cumulandoq. illuſtrare 56
Capere tempus 516
Capeſſe remp. 37
Captum conſilium——mihi conſilium captum iamdiu eſt 207
Capturum te ex eius amicitia magnam voluptatem promitto 656
Captus honoris & pecuniæ dulcedine 530
Cappadocia patet a Syria 692
Captare alicuius aduentum 468
Caput——Primum Appio Clodio, deinde Imperatori, deinde more maiorum, deinde, quod caput eſt, amico 105
Caput eſt hoc, &c 506
Caput illud eſt 155
Caput meę commendationis 575
Caput——quod illorum capiti ſit 320
Capita——prima duo capita epiſtolæ tuæ tacita mihi quodam modo relinquenda ſunt 107
Capitum & oſtiorum exactio 110
Carbones tres P.C.M. fratres 418
Carui fructu iucundiſſimę cõſuetudinis tuæ 51
Carere febri 739
Caſtella munita improuiſo aduẽtu capta 65
Caſtellis duobus adcapita Iſaræ poſitis 458
Caſtra apud Iconium faceret 692
Caſtra moui 103
Caſtra moui ex eo loco 689
Caſus & natura in nobis dominantur 159
Caſus mirificus quidem interuenit 155
Caſus——quid caſurum ſit, incertum eſt 684
Caſus incredibilis, ac pæne diuinus. 689
Caſum communem & incertũ neque vitare quiſquam noſtrum, neque præſtare vllo pacto poteſt 204
Catius Inſuper Epicureus ſpectra appellat quæ Democritus εἴδωλα 715
Catij & Amafinij mali verborum interpretes 720
Cato Ciceroni ſupplicationem decreuit non vt multis, repub. bene geſta, ſed vt nemini, repub. conſeruata 695
Cato Ciceroni ſupplicationem non decreuit 701
Cato de Cicerone honorifice locutus, ei ſupplicationes non decreuit 351
Cato——irritaui ĩ me Catonẽ 374
Cato præclare perijt 410
Cato vnus ĩ ciuitate Romana 702
Catonis nefaria promulgatio 14
Cauda——penis 418
Cauere aliquibus 279
Cauere——melius ei cauere volo, quam ipſe alijs ſolet 93
Cauſſa amicitiæ mihi cum illo eſt 633

Cauſſa ——debere alicuius cauſſa 106
Cauſſa ——ſi quid noſtra cauſſa uis 198
Cauſſa tenuis & inops, nec ſcriptione magnopere digna 393
Cauſſa —— velle alicuius cauſſa 1
Cauſſam præcipuam habent ad ius ſuum obtinendum 588
Cauſſæ iuſtiſſimæ, tuaque & auctoritate & prudentia digniſſimæ 39
Cauſſæ neceſſitudinis mihi tantæ ſunt cum Hippio. vt &c. 655
Cauſſas capitis, aut famæ agimus ornatius 416
Cauſſas priuatas & eas tenues agimus ſubtilius 415
Cautio—— quæ cautionem non habebunt, de ijs non ita valde laboro 512
Cautum —— vt populo cautum ſit ſine vecturæ periculo 82
Cautior in re militari, quam in uocationibus 283
Cecidit venuſte 326
Ceciderunt —— illa noſtra ſcilicet ceciderunt 634
Cedere pudori & famæ 272
Cedere tempori 153
Cedere tempori —— tempori cedere, id eſt neceſſitate parere ſemper ſapientis eſt habitum 154
Cedere temporibus 536
Celare —— Baſſus noſter me de hoc libro celauit 299
Celatus os a fratre de maximis rebus 172
Celebritas loci 662
Cena auguralis 308
Cena——minimum Ciceroni eſt in cena —— iocus ex ambiguo 425
Cenam quærere a mane 426
Cenæ —— te ad cenas itare deſiſſe moleſte fero; magna enim te delectatione voluptate priuaſti 422
Cenas facere 423
Cenitando foris faciliime conſequeris vt valeas. 422
Cenitare foris 291
Centurias equitum tenes 117
Cerno iam animo quanto omnia vberiora & ornatiora futura ſint 190
Cernere hereditatem 397
Certamen —— nullum certamen pretermitterem, in quo illis prodeſſe poſſem 589
Certandum non eſt viribus cum valentioribus 403
Certare ad officia ſumma contentione 440
Certare officijs 314
Certus—— grauis homo & certus 2,1
Certior candidatus, quam tu 324
Certorū hominum poteſtas—— quoties mihi certorum hominum poteſtas erit, quibus recte dem, non prætermittam 18
Cernuntur oculis 459
Ceſſator in litteris 409
Chirographum 71
Chirographum —— mittit mihi litteras ſuo Chirographo 63
Χολὴν ἄκρατον noctu ieci 671
Χρυσίππεια κρίσις 180
Cibiſtra——Ariobarzanes diſceſſit a me in opidū Cibiſtra 687
Cicero abiens magiſtratu cum ei nihil niſi vt iuraret Clodius Trib. pl. permitteret, iurauit Remp. per ſe eſſe ſaluam. 173
Cicero ad Pompeium profectus 372
Cicero Amanienſes omnibus ſuis copiis vexauit, occidit, cepit, diſſipauit 65

Cicero Capuam ſumpſit tuendā. 735
Cicero appellatus imperator 116
Cicero apud Hittium & Dolabellam cenitabat 404
Cicero auidior,quam ſatis eſt, gloriæ 396
Cicero augur fieri voluit poſt reditum ab exſilio, quod antea neglexerat 697
Cicero Bibuli fortunam, quā alij afflictam putabant, omnium triumphis,victorijsq. anteferebat 30
Cicero cęſaris officijs deuinctus 38
Cicero Catonē omnibus, non modo ijs,quos vidiſſet,ſed ijs,de q. bus audiſſet, anteferebat 696
Cicero in concione prouinciā depoſuit 170
Cicero conformat ſe ad Pompeij voluntatem 25
Cicero cum Cæſare, & cū Appio eſt in gratia 28
Cicero cum fratre per vim nefariā domo expulſus 29
Cicero,cum pacem ſuaderet inter Pomp. & Cæſarem,rudis eſſe videbatur in cauſſa, inciderat enim in hominum pugnandi cupidorum inſanias 132
Cicero cum prædiceret belli ciuilis euentum in caſtris Pomp.timidus exiſtimabatur magis, quam prudens 135
Cicero cur Vatinium laudarit, & defenderit 37
Cicero deprecatore egnit apud Cęſarem 152
Cicero deſperans de victoria, cœpit ſuadere pacem 273
Cicero dies & noctes nihil aliud agit,niſi vt ſui ciues ſalui, liberiq.ſint 423
Cicero diſiūgit ſe ab orationibus, & refert ſe ad māſuetiores muſas 41
Cicero dolet, quod vel legatione non vitarit periculū,vel diligētia, & copijs non reſtiterit, vel non ceciderit fortiter 727
Cicero dolet ſe a Trebo nio ad illas pulcherrimas epulas idibus Martiis,id eſt ad cædem Cæſaris,non eſſe inuitatum 477
Cicero dolebat pilis & gladiis, nō conſilijs & auctoritatibus de iure publico diſceptari 224
Cicero eſt in maritimis 77
Cicero & Appius collegæ in auguratu 98
Cicero & Cato philoſophiam veram & antiquam, in forū atq; in remp.atque in ipſam aciem pęne deduxerunt 609
Cicero exſpectabat rerum ſuarū geſtarum aliquam in litteris Pompeij gratulationem 188
Cicero expulſus ex rep. ab ijs qui illam cadere poſſe ipſo ſtante non putarant 235
Cicero fęneratores ex obſidione exemit 179
Cicero F. deditus optimis ſtudiis ſumma modeſtiæ fama 63
Cicero F.declamitare Grece apud Caſſium inſtituit : Latine apud Brutum vult exerceri 747
Cicero F.cū Cratippo eſt totos dies noctiſq.ſæpenūero partē 250
Cicero gratia & opibus Cęſaris ſic fruitur,vt ſuis 41
Cicero honorificētiſſime a Cęſare inuitabatur 604
Cicero ille, quem adſpectabāt cuius ob os Graij ora obuertebant ſua 425
Cicero Imperator 77
Cicero in acie non fuit 410
Cicero in Antoniū ſic inuectus eſt vt ille non ferret 574
Cicero initio monuit Pompeiū ne ſe cum Ceſare coniungeret: poſtea ne ſe iungeret 236

Cicero in reditu nihilo meliores res domeſticas, quam rempub. offendit 166
Cicero tres libros de Oratore ſcripſit Ariſtotelico more 42
Cicero iubet Terentiam operã dare vt domus ꝓpugnacula & præſidia habeat 679
Cicero iudex inter Niciam & Vidium 391
Cicero maluit pudori fameq. cedere ad bellum proficiſcendo, quã ſalutis ſuæ rationem ducere in Italia manendo 272
Cicero maximus conſularis maximum conſulẽ ſe ipſe vicit 551
Cicero narrat caſus ſuos & tẽpora clodiana 312
Cicero nihil maluit, quam pacẽ: ea deſperata, nihil tã fugit, quã arma ciuilia 77
Cicero non defenſus, atque adeo relictus 33
Cicero non reputans quid Pompeius vellet, in omnibus de rep. ſententijs priſtinis, poſteaquam reſtitutus fuit, permanebat 30
Cicero numquam plus quemquã valere voluit, quam vniuerſam Remp. 274
Cicero omnia ſumma ſtudia Lentulo debebat 29
Cicero oræ maritimæ præeſſe iuſſus 737
Cicero in Oratore ſuo cauet ſibi per Brutum 242
Cicero patriam, liberos, ſalutẽ, dignitatem, ſeipſum per Põpeiũ reſtitutum putat 121
Cicero petit ab Appio det operã vt ſupplicatio ſibi quã honorificentiſſime decernatur 116
Cicero pictura delectabatur 303
Cicero pluribus verbis Cæſari gratias egit, ob Marcellum reſtitutum 140
Cicero plurimum Pompeio debebat 140
Cicero plurimi fecit Pompeiũ 121
Cicero Põpeio victo diſceſſit a bello 273
Cicero poſteaquam illi arti, cui ſtuduerat, nihil eſſe loci neque in curia, neque in foro vidit, omnẽ ſuam curam, atque operam ad philoſophiam contulit 137
Cicero præcipue adiutus a Milone in ſalute 58
Cicero prouinciam ornatã & ſpẽ non dubiam triumphi neglexit, 697
Cicero, quæ acciderunt, omnia dixit futura 273
Cicero quã honorifice, quamque glorioſe reuocatus, ac reſtitutus. 36
Cicero quamuis paruis Italiæ latebris contentus 77
Cicero —— quidquid Cicero dixit, Trebonio facetum videtur. 710
Cicero quiduis ſe potius perpeſſurum affirmat, quam ex Italia ad bellum ciuile exiturum. 77
Cicero remotus & natura & magis etiam ratione atque doctrina ab inani laude & ſermonibus vulgi 697
Cicero reſtrictior natura ad largiẽdum ex alieno 112
Cicero ridendi cupidus 77
Cicero cum ſacerdotium haud difficile conſequi poſſet, non appetiuit. 697
Cicero ſcripſit de optimo genere dicendi 565
Cicero ſcripſit tres libros de temporibus ſuis 42
Cicero etiam ſecundas res Pompeianorum, non modo aduerſas, pertimeſcebat 165
Cicero ſemper Bibulo amiciſſimus fuit 85

Cicero ſuaſit Pompeio, vt bellum duceret 273
Cicero timidus in magnis periculoſiſque rebus, ſemperque magis aduerſos rerum exitus metuęns, quã ſperans ſecũdos 255
cicero totus eſt Pompeij 70
cicero Trebatium cęſari commendat 76
cicero Vatinium defendit, & laudauit 28
cicero Vatinij tribunatum reprehendit 30
cicero vel iniquiſſimam pacem iuſtiſſimo bello anteferebat —— inter Pompeium & cæſarem, 136
cicero vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, Pompeiũ ſecutus eſt 137
cicero verecundior fuit, quam qui ſe domo non commouerunt, ſanior quam qui amiſſis opibus domum non reuerterunt 381
Cicero —— victoria iuſta imperator appellatus eſt apud Iſſum. 65
cicero videtur ſibi cũ ſe in res turbulentiſſimas infideliſſimis ſocijs demiſiſſet, pręceptis librorũ non ſatis paruiſſe 375
cicero vir bonus, dignus ijs ſtudijs eaque doctrina, cui ſe a pueritia dedit &c. 120
cicero, vt Dionyſius tyrannus, qui cum Syracuſis expulſus eſſet, corinthi dicitur ludum aperuiſſe, ſic amiſſo quaſi regno forenſi & ſublatis iudicijs, ludum quaſi habere cœpit 410
ciceronis amor erga Pompeiũ 25
ciceronis amor in Tironem 727
ciceronis conſilium iure laudandum eſt, qui ſuos ciues & ab ipſis conſeruatos & ipſum ſeruare cupientes, ſeruis obiici noluerit 34
ciceronis & Pompeij amicitia cõiunctiſſima 121
ciceronis iniuriam, cato reip. calamitatem appellabat 697
ciceronis inſtituta & rationes diſſimilitudinem nonnullam habuerũt cum Appii adminiſtratione prouinciæ 71
ciceronis ioca in Gallum 309
ciceronis oĩa muta ſine Tir. 739
ciceronis res geſtæ in cilicia 694
ciceronis toga omnium armis felicior 551
ciceroni cupienti mederi diſcordiæ ciuili certorum hominum cupiditates impedimento fuerunt 735
ciceroni decreta ſupplicatio a catone non vt multis repub. bene geſta, ſed vt nemini repub. conſeruata 696
ciceroni e prouincia ad vrbẽ accedenti, ſic obuiam eſt proditum, vt nihil fieri potuerit honoratius 735
ciceroni inter turbas flagitauit triumphum ſenatus 735
ciceroni negotiũ prouinciale non videtur dignum ipſius viribus. 67
ciceroni nulla cauſa viſa eſt, cur ſibi mortem conſciſceret, cur optaret multæ 274
ciceroni quænam propoſita fuerint 25
ciceronẽ ad Pompeium proficiſci coegit, ſiue pudor ipſius, ſiue officium, ſiue fortuna 527
ciceronem filium erratorũ ętatis pęnitet 746
Ciceronẽ ĩ cena augurali maxima διάρροια arripuit 308
ciceronem mirum deſideriũ tenet vrbis, ſatietas prouinciæ 67
ciceronem ne iuuenem quidem amores muliebres vmquam mouerunt, ne nunc ſenem 426

Ciceronem quidã putabant abiectiore animo poſt reditum futurum 35
Ciceronem relinquẽtẽ Rempub. Eteſiæ quaſi boni ciues, proſequi noluerunt 574
Ciceronem timidum dicebant Domitij & Lentuli 263
Cicerone nõ potuit carere reſp. 36
Ciceronẽ cõſule fundamẽta iacta ex Kal. Ianuarijs confirmandi ſenatus 33
Ciceronũ mater lagœnas etiam inanes obſignabat, ne dicerẽtur inanes aliquæ fuiſſe, quę furtim eſſent exſiccatæ 753
Cilicia contra Syriam munitiſſima 692
Cilicia —— duo ſunt aditus in Ciliciam ex Syria 592
Ciliciæ prouinciæ tres διοικήσεις Aſiaticæ ſunt attributæ 648
Cinex libri 423
Cipius pararenchon —— nõ omnibus dormio 304
Circenſes ludi 360
Circulator quidam auctionũ 460
Circundare opidum hoſtiũ vallo foſſa 695
Circumierunt & laborarunt vna nobiſcum 358
Circumſpice omnia mẽbra reip. 196
Circumſpectis rebus omnibus. 32
Circumuallatus vndique Pompeius. 389
Citeriora 68
Citheris 425
Ciuis —— quem bonũ ciuẽ ſemper habuiſſet, bonum virũ eſſe pateretur 31
Ciuis Romanus ſum, ——quiritãti, Ciuis Romanus ſum, reſpõdebat, Abi nunc, populi fidem implora 486
Ciuilium commutationum ſcientia 191
Clarius appa ret 364
claſſe decedere 99
clauſit adhuc mihi eius conſuetudinem pudor 163
clitarchus hiſtoricus 65
clauſula —— vtar ea clauſula, qua ſoleo 55
clodius furia muliebrium religionum 34
clodius impunitatẽ ſceleris aſſecutus ſententijs iudicum 34
Clodius non pluris fecit Bonam deam, quam tres ſorores 34
Clodius perennis inimicus amicorum ſuorum 28
Clodiũ inimicũ Ciceronis amplexabantur quidam ipſo Cicerone præſente 31
Clytemneſtra —— ſexcenti muli in Clytemneſtra 267
Cn. Pompeius Appij filiæ ſocer. 98
Cn. Pompeius fatuus crudelitatẽ virtutem putat 721
Cn. Pompeius princeps in Repub. 32
Codicilli 257. 424
Coelius quæſtor Ciceronis 74
Cœlũ vnũ ſit, an innumerabilia. ſcribe Cęlum 426
Coemtionales ſenes 312
Cogere ſenatum 579
Cogere pecuniam 561
Cogendam non eſſe patriam 37
Coacto vnum in locũ exercitu 659
Cogitat omnia ſæua —— nil niſi atrox & ſæuum cogitat, atque etiam loquitur 369
Cogitare male de aliquo 359
Cogitare omnia triſtia —— nil niſi triſte cogitare 369
Cogitare toto animo de te ac de tuis ornamentis, perſpectus eſt a me. 19
Cogitanti mihi de rationibus tuis, placet illud meum conſiliũ 89

Cogitatio de dicẽda in ſenatu ſententia 413
Cognoſcere rem,& cauſam 105
Cohibere ſeipſum 144
Cohorticularum neſcio quid 334
Collata omnia ad veſtrũ arbitriũ 520
Colo —— Vrbem mi Rufe cole, & in iſta luce viue 68
Colit me ſumma obſeruantia 140
Colere alicuius abſentiam memoria,reditũ ſpe exſpectare, deſiderium litteris mittendis,accipiẽdisq.lenire 724
Colere amicitiam ſanctiſſime 430
colere artes & ſtudia 131
colei Lanuuini—— cliternini nõ honeſti 419
collegi ipſe me 31
colligere aliquid virium 518
colligere—— illa, quæ eleganter, copioſeq. collegiſti,valẽt ad cõſolandum 195
colligere reliquias ſui laboris 554
colligere reliquias veteris neceſſitudinis 648
colligere ſe 117
colligere ſe —— te rogo atq; oro te colligas 205
collectæ a te rationes 196
collectam gratiam effundere 76
colligauit ſe cum multis Cæſar. 409
collocare bene ea,quę facimus alicuius cauſſa 619
collocare in ceruicibus noſtris legiones cogitat 571
collocare rem militarem 71
collocutiones —— in noſtris ſermonibus collocutionibusq; vidiſti 29
colloquar tecum ſæpiſſime per litteras 18
columnarij 353
combibones 424
comedere rem ſuam 52:
comites idonei 728
comitia tributa 313
comitia centuriata 313
comitia queſtoria inſtituta 313
commemoratio officiorum confirmata amicitia & perfecta fide ſuperuacanea eſt 98
commeatum habere per alicuius prouinciam 489
commendo me totum tibi atque trado 58
commendo eum tibi maiorem in modum 630
commendo tibi Meſſienum ea cõmendatione, quæ poteſt eſſe diligentiſſima 636
commendo tibi eum penitus atq; trado 637
commenda nomen tuum immortalitati 449
commendare monumentis res geſtas —— cuperem quam celerrime res noſtras monumẽtis cõmendari tuis 189
commẽdare aliquem alicui & tradere 292
commendari ſempiternæ gloriæ per aliquem ſcriptorem 189
commendatiſſimus —— mea omnia tibi commendatiſſima eſſe cupio 62
commentatio cauſſarum 413
commentatio —— quæ autem in luſtris, & in vino,commentatio poteſt eſſe 537
committere alicuius viri fidei ſuos liberos, ideſt ſuam filiam. 143
committere litteras —— eius generis meæ litteræ ſunt, vt eas non audeam temere committere 18
committere prelium 490
cõmittere ſe nauigationi aut viæ 730
committere te noli tam longæ nauigationi,& viæ per hiemẽ,niſi

bene firmum 732
commiſſum facinus 118
Commiſſa omnia ſunt mea culpa 650
Commodes ei tantū abs te peto, quantum tua fides, dignitaſque patietur 628
Commodare alicui —— quibuſcumque rebus ei commodaueris tibi profectò erit iucundum, mihi certe erit gratum 602
Commodare —— nihil eſt quod cuiquam poſſem commodare. 32
Commodare —— quæ commodare poteſt ſucceſſori amiciſſimo is qui prouinciam tradit alteri &c. 95
Commodare ſe alicui 637
Cōmodare te ei ſocietati cupere tua ſponte, intellexi 524
Commode ſentire de aliquo 523
Commodi ſermones —— minus cōmodos maleuolorū ſermones de ea re dolebam fuiſſe 83
Commodo —— quod commodo tuo fieri poſſit 100
Commodo tuo —— da operam quod cōmodo tuo fiat vt te obtinente Achaiam negotia ſua cōficiant 618
Commodo reip. —— quod cōmodo reip. facere poſſis 2
Commodo —— quod commodo tuo fiat, quamprimum velim venias 135
Commodo valetudinis —— ſi cōmodo veletudinis tuæ fieri poſſit 728
Commonefacere 652
Commoratus eſt diutius in cauſſa quam nos 637
Cōmotus aliqua ambitione leui hoc a te contendit 594
Commune nihil poteſt eſſe inter eos, qui omnia voluptate ſua metiuntur. 286
Commune officium ciuium 29
Communi diuidundo 286
Communicaſti mecum inimicitias id eſt, meos inimicos duxiſti tuos 711
Communicare mecū de te ſolet. 18
Communicare te velle de officio vtriuſque noſtrum 132
Cōmunitas vitæ atque victus 422
Commutare mortem cū vita 143
Commutata perſona te mihi fratris loco eſſe duco 174
Comparare copias 514
Compellare aliquem aliqua lege 360
Compellationes —— crebras cōpellationes meas non tulit 574
Compellatio Chriſti 61
Complectuntur omnē antiquorū & Ariſtotelicam, & Iſocraticā rationem 42
Complectere eum tuis officijs & liberalitate 615
Complectere gloriæ facultatem, quam tibi dij immortales dederunt 460
Complecti animo —— non minus noſtra ſunt, quæ animo cōplectimur, quam quæ oculis intuemur 204
Complecti aliquem omni comitate 276
Complecti aliquem quam liberaliſſime 95
Complecti aliquid cura & diligentia ſua 91
Complecti debet tales tutores tā orba ciuitas 126
Complecti & tenere facultatem. 449
Complecti litteris gratulationē, quam confirmationem animi tui malo 235
Complexa eſt orbem terrarū Cæſaris poteſtas 152
Cōplexus ſum cogitatione te abſen-

ſentem 125
Complexus ſum fratres tuos ſumma beneuolentia 251
Complexus ſum totam remp. 477
Componere bellum 49
componere edictum 169
componi quippiam —— quod ne noſtro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento 466
compoſitæ ad arbitrium amicorũ meorum ſententiæ tuæ 446
Compoſitiones gladiorum 61
compotationes 424
comprehẽdere memoria & ſcientia 265
comprobantur orbis terræ iudicio & teſtimonio, quæ geſſimus 181
conatus adhuc audiuntur tantũ, optimi illi quidẽ, ſed geſta res exſpectatur 547
concedo —— nemini cõcedo, qui maiorẽ ex pernicie & peſte reip. moleſtiam traxerit. 136
concedo —— nemini cõcedo qui tibi vetuſtate neceſſitudinis potior poſſit eſſe 433
concedo tibi vni, præterea nemini —— a me ſic diligitur filius tuus, vt tibi vni concedam, præterea nemini 138
concedere —— neque vero tu in me diligendo cuiquam conceſſiſti tuorum 707
Concederet —— ſi tibi, cui iuſtius videtur iraſci poſſe conceſſerit, nõ putat ſe poſſe ſuſtinere cauſas multorum 238
concenationes 422
conciliarat nobis hominum beneuolentiam per me quondam te ſocio defenſa reſp. 162
conciliare cum aliquo cõiunctionem nouam 119
conciliare & colligere beneuolentiam aliquorum 402
Conciliare pecunia legiones cogitat 571
Conciliatum bonorum ſtudiũ ex tribunatu 57
Concinnaui tibi munuſculum. 564
Concitaſti tui exſpectationem 52
Concitare bellum —— cum magnum bellũ in Cappadocia concitaretur &c. 693
Concitare ſeruitia 491
Concludũtur notabili exitu —— ſi notabili exitu concluduntur ancipites variique caſus, expletur animus iucundiſſimæ lectionis voluptate 192
Concoquere —— χρῖσις, quam noſter Diodotus no concoquebat 380
Concurſus occupationum —— venies in maximarum quaſi concurſum occupationum 317
Condicere —— cum mihi cõdixiſſet, cenauit apud me 39
Condicio cõmodiſſima —— operam dat vt quã commodiſſima condicione negotium conficiat. 603
Condicio ea videtur impendere legum, iudiciorum, temporum, &c. 206
Condicio —— nulla cõdicione liteiræ perferri potuerunt 483
Condicio viuendi 265
Condicio viuendi optima 273
condicione afflictiore quã ceteri. 225
cõdicione meliore eſſe —— quia non vides res moleſtas, mihi videris eſſe meliore condicione, quam nos qui videmus 137
condiciones feruntur a Cæſare, vt Pompeius eat in Hiſpaniam, &c. 736
Cõdones mihi potiſſimum vel im eius filios, qui in tua poteſtate ſunt 653
Condonatum —— iudiciũ poten-

tiæ alicuius condonatum 206
Cõducõ —— ea ſcriberem ad te, quæ ſaluti tuæ, conducere arbitrarer 150
conducit rationibus meis 40
conducere —— quæcunque ſaluti dignitatique tuæ conducere arbitrabor, ſummo ſtudio ſum facturus 265
conducere tuæ laudi arbitror 601
conferimus omne noſtrũ conſiliũ, ſtudium, officium, operam, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam 430
conferimus id omne ad arbitrium tuum 42
conferre ſe ad alicuius amicitiam 598
conferre aliquid in alterum 119
conferre cum aliquo omnia intima 367
conferre diligentiam in valetudinem ſuam —— quantam diligentiam in valetudinem tuam contuleris, tanti me fieri a te iudicabo 731
conferre officium, beneficium, honorem in hominem aliquem, & in rem 722
conferre omnem ſuam curam, atque operam ad philoſophiam 137
conferre omnia in aliquem 270
conferre plurimum ſtudij, officij, liberalitatis in aliquem 281
conferre —— quidquid in eũ iudicij, officijque contuleris, &c. 430
cõferre ſe in amicitiam, & fidem alicuius 291
conferre ſuas curas ad dignitatem alicuius 449
conferre ſe dormitum —— quid potius faciam, prius, quam me dormitum conferam, non reperio 425
confeci plures pauones, quam tu pullos columbinos 411
confice his hominibus reditũ 395
conficere annuum munus 68
conficere copias 446
conficere —— mitte ad Lupum, vt is nobis eas centurias conficiat 517
conficere pactiones cum ciuitatibus 647
conficere rationes 209
conficere ſuá negotia —— operam da, vt commodiſſime Anicius ſua negotia conficiat 569
conficior eis curis vt, &c. 161
conficior dolore, & pudore 664
confici 222
conficior lacrymis ſic, vt ferre non poſſim 666
confictæ rationes 209
confector totius belli 461
confectum negotium 378
confectus corpore, & animo 967
confectus languore & fame 308
Confiſus auctoritate veſtra 559
confirmaueris meam de tua erga me beniuolentia ſpẽ, ſi hoc effeceris 624
confirmare alterum 228
confirmare —— hoc nõ dubitans confirmare poſſum 202
confirmare —— non ſolum confirmauit, uerumetiam recepit 251
cõfirmatur in dies ſingulos illa hominum opinio 229
cõfirmatione noſtra nõ egebat virtus tua 228
Cõflare alicui inuidiam —— ſiue, vt nunc legitur, facere 498
Confligari iudicijs turpibus 424
conflictatus diuturnioribus moleſtijs 253
confluens Rhodanus cum exercitu ab confluente Rhodano caſtra moui 493
congelaſſe otio lætabar amicũ noſtrum 71

con-

Congiarium —— magno congiario donatus a Cæſare Plancus. 321
Conglaciare —— Curioni noſtro tribunatus conglaciat 334
Conglutinantur voluntates hominum conſuetudine 526
Congreſſio vel ſeuera, vel iocoſa. 284
Congruentes fuerunt litteris tuis aliæ poſtea multorum 421
Coniecit remp. in perturbationes. 536
Conijcere aliquem in plagas 574
Conijci in ſortem 343
Coniecta eſt omnis contentio in vnam cauſſam 358
Coniectura conſequi 233. 567
Coniectura propius accedere poſſimus ad cogitationem rerum futurarum, cum res eſt eiuſmodi, cuius exitus prouideri poſſit 229
Coniuncta cum aliquo adoleſcente primario ætatem ageret 143
Coniunctus eſt mihi magno vſu familiaritatis 936
Coniunctus mihi multis & veteribus cauſſis neceſſitudinis 634
Coniuncti mihi vetuſtate, officijs, beneuolentia 626
Coniunctiſſimus mihi cum familiaritate, tum etiam ſenſibus in rep. 459
Coniunctiſſimos habeo & hoſpitio & familiaritate 625
Connus fidicen docuit Socratem fidibus 419
Conquaſſatę omnes prouincię 144
Conquieſco —— vt ætas noſtra iam ingraueſcens in amore, atque in adoleſcentia tua cõquieſcat 52
Conſanuiſſe —— vulnera, quæ conſanuiſſe videbantur, hoc vulnera retrudeſcunt 149
Conſcenderet in naues 554
Conſcientia factorum & conſiliorum tuorum te vehementer cõſolatur. 248
Conſcientia factorum & conſiliorum tuorum fortiſſimo & maximo animo, ſi omnia aduerſa eſſent, ferre deberes 255
Conſcientia meæ conſtantis erga te voluntatis 114
Conſcientia meorum officiorum —— nulla re tam lætari ſoleo, quam meorum officiorum conſcientia 181
Conſcientia rectæ volũtatis maxima conſolatio eſt rerum incommodarum 230
Conſcientia recte facti debet eſſe magno ſolatio 239
Conſcindere epiſtolam 295
Conſciſcere mortẽ voluntariam. 273
Conſcius mihi eram quanti te facerem 595
Conſcribere milites 562
Conſenſio mira pop. Rom. totiuſque Italiæ 543
Conſenſus bonorum à Cicerone effectus 219
Conſentaneum erat cum ijs litteris quas ego Romę acceperã 191
Conſentaneum tẽporibus genus litterarum 161
Conſentire —— vt principis conſentiant exitus 503
Conſequi aſſiduitate & virtute id cõſilium quo quis profectus ſit, 279
Cõſeq cognitio nẽ Iuris cupio 116
Conſequi & reficere volo, quod morte Trebonij amiſimus 556
Conſequi partem meritorũ —— nullam partem meritorum tuorũ non morbo referenda, ſed ne cogitanda quidem gratia conſequi poſſum 26
Conſequi volo reliquias meæ diligentiæ 556

Conſecutus egregiam laudē 542
Conſecutus eſt nomē Auiani 627
Conſeruaram reliqua ſuperioris luſtri 71
Conſeruabo beneuolentiam erga te meam certo iudicio ſuſceptam. 107
Conſeruabo tuorum triſtiſſimo meo tempore meritorum erga me memoriam 164
Conſeruares illi cauſſam integrā. 594
Conſeruare ſua vetera beneficia 588
Conſeruare ſuam erga alterum priſtinam voluntatem 588
Conſignare litteris —— hanc cōmendationem, quam cōſignare his litteris volui, ſcito eſſe omnium grauiſſimam 591
Conſiliarius non imperitiſſimus, fidelis quidem,& beneuolus certe 28
Conſilium capiam ad tēpus 443
Conſilium fideleac bonum 645
Conſilium periculoſum, —— tutum 457
Conſilio pugnare non eſt ſatis: artificium quoddam excogitandum eſt 402
Conſolatur te aliqua ſpes, vt ſcribis 196
Conſolabor deſiderium tui ſpe cōmodorum tuorum 285
Conſolari ſe ſuperiorem conſilio rum conſcientia & præſentis tēporis moderatione 404
Conſolabilis—— dolor vix conſolabilis 136
Conſolatio leuis eſt ex miſerijs aliorum 229
Conſolatio magna eſt, cum recordere, etiam ſi ſecus acciderit te tamen recte vereq.ſenſiſſe 264
Conſolatio peruulgata, quā ſemper in ore, & in animo habere debemus, homines nos vt eſſe meminerimus 201
Conſolationis genus miſerum atque acerbum, ſuum dolorē mærentibus declarare, & pari moleſtia affici 142
Conſolidate rationes 209
Conſpectus——tuo prope in conſpectu Aegyptus eſt 20
Conſpirauit populus vniuerſus omniumque generum, ordinūque conſenſus ad liberandam remp. 499
Conſpiratio omnium gentiū —— conſenſum, & incredibilem cōſpirationem adiuua 445
Conſpiratio omnium ordinū ad defendendam libertatem 560
Conſponſor 258
Conſtantiæ cauſſa, non ſolū amicitiæ, permanebo in defenſione dignitatis tuæ, quam te abſente ſuſcepi 184
Conſtat inter omnes 639
Conſtat ſumma eorum in me merita 32
Conſtitit ibi fructus otij tui 266
Conſtabunt mea in te omnia officia, non ſecus ac ſi te vidiſſem. 100
Conſtare certa aliqua in ſententia 292
conſtare —— mea in te omnia ſumma neceſſitudinis officia conſtabunt 97
Conſtare —— non ſatis mihi conſtiterat cum aliquane animi mei moleſtia an potius libenter te Athenis viſurus eſſem 583
conſtās & paratus animus ad omnes caſus ferendos 252
conſtans fama de aliquo 460
conſtitueram omnia ſic mihi agēda 70
conſtituere aliquem maxima apud regem auctoritate & gratia 693

conſti-

cōſtituere de aliquo grauiter 561
conſtituere —— perſuade tibi te vnum eſſe. in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem 433
conſtitutam remp. eſſe cupio 257
conſtitutæ legationes 110
conſtitutum aliquid habere cum podagra 275
conſtiſtitum —— in te non minus conſilij, quam in tuo collega, mihi conſtitutum putaui 174
conſtitutum mihi puto plurimū ſuauitatis, & dignitatis in veſtro ingenio & induſtria 712
Conſuetudo longis interuallis tēporum interrupta 711
Conſuetudo quotidiana 117.626
Conſuetudine quotidiana & officijs plurimum coniunctus 632
Conſulere aliquid de —— obſecro te, ne quid grauius de ſalute & incolumitate tua conſulas 269
Conſulere temporibus, incomitati, vitæ fortunis 156
Conſules, quorum nemo conſularis habitus 437
Conſuli —— conſuli te a Cæſare ſcribis, ſed ego tibi ab illo conſuli mallem 285
Conſulto —— viſum eſſe quibuſdā edictum meum quaſi conſulto ad iſtas legationes impediendas eſſe accommodatum 109
Conſumo omne tempus in litteris 200
Conſumo omnem meum laborem, ſtudium in tua ſalute 2,5
Conſumis ſtudium tuum in virorum fortium factis memoriæ prodendis 2,2
Conſumere diem —— diem conſumi volebant 7
Conſumptus dies altercatione cōſulis & Trib. pleb. 6
Conſumptus inedia & purgationibus & vi ipſius morbi 733
Contentio diſpar, diſſenſio ſumma. 22
Contentio —— res fuit ne contentionis minimæ 351
Contentionem fieri cum, &c. 33
Contemnere res humanas 295
Contemplans te abſentem 62
Contendere neruos omnes ſuos in aliqua re 712
Conteſtans omnes deos 117
Contexere extrema cum primis 451
Contexes coniuncte cum ceteris rebus noſtras 190
Continens —— pars Cappadociæ cum Cilicia continens 686
Continere iracundiam 501
Continentur his prouincijs vectigalia populi Romani 684
Contra Rempublicam facere —— ſi quis huic S. C. interceſſerit, eum, ſenatum exiſtimaturum contra Rempub. feciſſe 341
Contra voluntatem meam & præter opinionem accidit 94
Contrahere ſibi moleſtias 78
Comtremiſco toto corpore 241
Contriſtauit hæc ſententia Balbum 353
Contriueram eius omnes grauiſſimas iniurias voluntaria quadā obliuione communis concordię cauſſa 39
Contubernalis —— habuiſſes non hoſpitem, ſed contubernalem. 412
Contuliſti te totum ad amicitiā meam 534
Contuliſti tribunatum tuū in ipſum diſcrimen rerum 59
Contulit in te vim illam ſuam fractam, ac debilitatam 28
Contulit in me magna officia. 612
Contulit iter ſuum in poſterum diem

diem 513
Contulit reliquias ſuas tamquã e naufragio in eam poſſeſſionem. 590
Contulit ſe ad alia conſilia 471
Contuliſſe plurimum operę, ſtudij, diligentiæ, laboris ad conficiendam rem aliquam 172
Contumelia affecerunt viros cla riſſ. 560
Conturbare eorum fortunas velle non debes 370
Conturbare officium alicuius ambitione ſua 590
Conuentus meus erat Apameæ. 111
Conuentus ſenatorum —— ſenatus ſiue potius conuentus ſenatorum. 133
Conuerterunt eas copias ad patriæ periculum, quas diu ſimulatione reip. compararant 513
Conuertere me totum ad eius viri ita de me meriti nutum ac voluntatem 123
Conuertere in ſe omnem impetũ belli 441
Conuerſa eſt vis morbi in quartanam 734
Conuicium ei cum fieret cuncto a ſenatu 454
Conuictio Brutij iucũdiſſima 747
Conuiuia dicta, quod tum maxime ſimul viuitur 422
Copiolæ —— recurri ad meas copiolas 512
Coram, & per litteras tecum egi 641
Corduba 484
Corinthus 144
Cornificius —— Cic. epiſtolæ ad Cornif. 567
Cornutus prætor vrb. 445
Cornutus prætor 454
Corpus quoddam modicum confici poteſt a principio coniurationis vſque ad reditum 191
Corripit exſpectationem 352
Corripuerunt iudices clamoribus maximis 322
Corroborare ſe —— vt ſe corroborauit, &c. 598
Crabra 744
Craſſus —— cur eum Craſſo rediérit in gratiam Cicero 38
Craſſipedes gener Ciceronis 23
Cratippus Ciceronem F. docebat 563
Cratippus philoſophus 747
Credulitas, error eſt magis, quam culpa 467
Crepitus æque liberos, ac ructus, eſſe oportere aiunt Stoici 420
Criticus antiquus 391
Cruciabor, dum iſtic eris, de belli Parthici metu 334
Cruditate mortuus 717
Cruditate hic ſatius eſt quã iſtic fame 411
Cuicuimodi res eſſet 151
Culpa & peccatum —— præter culpam & peccatum, homini nihil poteſt accidere, quod ſit horribile aut pertimeſcendum. 220
Culpa —— nihil in vita præſtandum putemus, præter culpam. 224
Culpa —— nihil, a quo culpa abſit in malis numerandum 572
Culpa —— nullum eſt magnum malum præter culpam 230
Culpa —— omnia, quæ non noſtra culpa nobis accidunt, fortiter ferre debemus 262
Culpa —— ſi iſta quę alios loqui dicis ipſe ſentis, tua ſumma culpa eſt; ſin alij tecum hæc loquũtur, tua tamen, quod audis, culpa nonnulla eſt 111
Culpa vacare, grauis conſolatio eſt 229
Culpa vacare, magnum eſt ſolatium 274

Cum

Cum nos te volumus conuenire: 418
Cumanum —— cum eſſem in Cumano &c. 134
Cumulari maximo gaudio 395
Cumulate ſatisfacere 14
Cumulatiſſime aliquibus ſatisfacere 478
Cumulatiſſime alicui ſatisfacere. 743
Cumulatiſſime mihi gratiam retulerunt 588
Cumulatum —— mirabar locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iampridem cumulatum eſſe videbatur 397
Cumulus —— a te peto, vt ad eā liberalitatem, qua ſine meis litteris vſus es, quam maximus his litteris cumulus accedat 577
Cumulus accedat —— petam a te, vt ad eam voluntatem, quā tua ſponte erga Cæcinam habiturus eſſes, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti, &c. 246
Cumulum mihi gaudij attulerunt tuæ litteræ 746
Cunctator Seruius 355
Cupiditates ſuas vincere —— in omnibus ſeculis pauciores viri ſunt, qui ſuas cupiditates, quā qui hoſtiū copias vincerent 698
Cupio omnia eius cauſſa, & debeo, 555
Cupij omnia reipub. cauſſa 460
Cupimus te honeſtum eſſe 501
Curabo tuum mandatum diligenter 270
Cura anceps propter incertos exitus prœliorum 548
Cura te & confirma 727
Curare ſe non poſſunt mali medici. 145
Curata nobis erat pecunia Valerii mancipis nomine 210
Curationes medici nō probo 639
curio Cęſarem defendit 71
curio Cæſarem incitabat 735
curio contra Cæſarem ſe totum parabat 342
curio quia de intercalando non obtinuerat, confugit ad populū, & pro Cæſare loqui cœpit 334
curioſus 319
curioſus ad inueſtigandum 163
curioſus —— ita eſt non modo prudens, verum etiam; quod vidi, curioſus 92
curſus ad gloriam vnus eſt 432
curſus honorum 225
curſus meæ vitæ 36
curſus vitæ bene confectus 231
curſus nauigationum 609
curſus noſtræ totius vitæ ſimillimus 623
curſus rerum —— qui curſus rerum, qui exitus futurus ſit, vides 148
curſus temporum 233
P. Curtius iuſſu Pompeij inſpectā te exercitu interfectus, quod cō ſenſiſſet cum Hiſpanis quibuſdam eum comprehendere, ad Cæſaremq. deducere 258
cybiſtra opidum ad montem Taurum 686
cyprus, & Cappadociæ regnum, duæ maximæ Catonis clientelæ 698

D

DALMATIAE opida antiqua viginti 187
Damaſippus 302
Damaſippus Cn. Carbonem occidit 416
Dāna rei familiaris Ciceronis ex auctoritate ſenatus ſarcta 119
Das mihi iucundas recordationes conſcientiæ noſtræ 196
Dedi cenā Hirtio ſine pauone 414

Dediſti ſtudium tuum bonū artibus a primis temporibus ætatis 137
Dedit mihi cauſſam harum litterarum 529
Da te homini: complectetur, mihi crede 61
Dare ſermonem hominibus 379
Dare alicui maiorem animū —— cum reſp. maiorem etiam mihi animum, quam vnquam habuiſſem daret 35
Dare alicui negotium, vt, &c. 555
Dare auribus —— noli putare me hoc auribus tuis dare 563
Dare mandata —— omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari a me voles, mandata des velim 93
Darę mihi maius beneficium nullum potes 596
Dare negotium hominibus certis. 526
Dare operam libris 417
Dare operam memoriæ alicuius 319
Dare pœnas ſtyli 240
Dare ſe in viam 774
Dare ſe ſalutationi amicorū 311
Dare ſuſpicionem fictæ reconciliatæ gratiæ 123
Dare teſtimonium debitum virtuti. 204
Dare vitio alicui quippiam 530
Dandus eſt locus fortunæ 497
Data opera 319
Darius ab Alexandro apud Iſſum ſuperatus 66
De lucro prope iam quadriennīū viuimus 408
De medio curſu reuocatus 427
De meliore nota 312
Debeo omnia tua cauſſa quæ poſſum 153
Debere alicuius cauſſa 160
Debere alicui vitam 366
Debilitare —— dies debilitat cogitationes inimicorum & proditorum 16
Debilitare —— æſtiuorum timor te debilitat 290
Debilitor lacrymis 666
Decedat de hypothecis 640
Decedat Hortenſius ab hac ſententia bima 112
Decedere de prouincia 74.90
Decedere de ſuo iure 501
Decernere alicui ſupplicationem. 696
Decernere ſumptus legatis nimis magnos 119
Decerni —— dum hæc decernuntur 371
Decretum —— cum hæc legeres, iam decretum arbitrabar fore 444
Decertaui cum multis tanta contentione, quanta numquam antea nulla in cauſſa 182
D. Brutus —— ſi D. Brutus Mutina erupiſſet, nihil belli reliquum fore videbatur 542
D. Bruti epiſtolæ ad Ciceronem. 497
Declaraueram litteris ſuperioribus quo te animo cenſerem eſſe oportere 154
Declarabo meum erga te ſtudium & officium in iis maxime, quibus plurimum ſignificare potuero, tuā mihi exiſtimationē cariſſimam eſſe 97
Declarare munera —— Rupæ non defuit ſtudium declarandorum munerum 58
Declarari tibi domeſticorum litteris puto, quæ acta ſint 183
Declarare voluntatem & ſententiam ſuam alteri 253
Decurrere —— ego puto te belliſſime, ſi recte erit, cum quæſtore Meſcinio decurſurum 730
Decurſa ſunt ætate cetera, quibus parum

parum ſibi vtilis fuit 362
Decurſus mei temporis mihi erit facilior 94
Deditus optimis ſtudijs 606
Deditus omnibus litteris a pueritia. 23
Deditiſſimus tibi animus 390
Deducere philoſophiam in aciē. 699
Deducere rem ad extremum certamen 358
Deducere ſummam rem in diſcrimen 471
Deduci non poteſt ab eo, quod inſtituit 2
Deductus in fraudem 468
Deducta eſt res in eum locum, vt, niſi quis deus vel caſus aliquis ſubuenerit, ſalui eſſe nequeamus 736
Deducta res in eum locum eſt 135
Deeſſe mihi nolui, quin te admonerem vt &c. 189
Deeſſe——non defueram eius periculis 249
Defatigor —— non defatigor permanere in ſtudio libertatis 557
Defatigari—— nec animi, nec corporis laboribus defatigari 660
Defendere patriam & ab armatis hoſtibus, & ab occulta coniuratione 169
Defero ad te totam hanc partem vitæ, conſuetudiniſque noſtræ 42
Defero—— vniuerſum meum ſtudium & beneuolentiam ad te defero 247
Detuli ei vltro legationem, quam multis denegaram 630
Detuli meam voluntatem ad matrem tuam 25
Deferri alicui munuſculum 360
Deferre alicui vltro omnia 623
Deferre alicui voluntatem per litteras nec opinanti 609
Deferre—— exiſtimaui me iudicium veſtrum ad regem deferre debere 687
Deferre hoc munuſculum nemini maluit quam &c. 338
Deferebantur falſa S.C. 580
Deferri rem ad Pompeium omnes volunt 1
Deferri——poſtea certior ſum factus triginta diebus deferri neceſſe eſſe 212
Delari ad te ſermones 110
Delati —— ſcito a me tribunos mil. & præfectos, & contubernales duntaxat meos delatos eſſe 213
Delata ad vnum ſunt omnia 154
Delata res eſt ad me 628
Deferueſcere —— dū deferueſcat hæc gratulatio 378
Defeſſus ſatietate 53
Deficit a nobis 256
Deficiunt me ea ſolatia quæ ceteris non defuerunt 148
Deficere a ſeipſo 76
Deficere —— quamdiu vos eritis in ſpe, non deficiam 665
Definiri —— vno prœlio putaremus ſi non totam cauſſam, at certe noſtrum iudicium definiri conuenire 713
Definitum lege nō erat genus hoc beneficiorum 212
Deflexit de ſuarum actionum curſu tua cauſſa 357
Defluere —— vbi ſalutatio defluxit, litteris me inuoluo, & aut ſcribo, aut lego 413
Defraudare —— ne antanabatan quidem te defraudare poteramus 283
Defugere periculum, aut deprecari. 485
Defungi——& hoc mendacio, ſi qua pericula, tibi impenderent vt defungeremur, optaui 322
Defungi munere orationis quod viſe

vile eſt, pro maximis alicuius beneficijs 470
Deijcere aliquam —— mentio illa fatua M. Cœlium Vicinianum ſubito deiecit & deiectam magno clamore inſecuta eſt 326
Deiectus de aliqua hæreſi vi, hominibus armatis 716
Deiotarus Rex, cui non ſine cauſſa plurimum ſemper & meo, & tuo, & ſenatus iudicio tributum eſt, vir beneuolentia, & fide erga populum Rom. ſingulari 692
Deiotarus Rex fideliſſimus atque amiciſſimus reipub. al. pop. Rom. 686
Deiotari copiæ 684
Delabi mihi quotidie ad æquitatem & ad rerum naturam videtur 248
Delector meo facto —— hoc ego meo facto valde delector 102
Delegaui alteri hunc laborem. 319
Delenitus illecebris voluptatis 716
Delere epiſtolas lacrymis 695
Delere —— tuorum erga me meritorum memoriam nulla vmquam delebit obliuio 52
Delibare aliquid de laude alicuius 463
Deliberatio —— magnæ deliberationis eſt, quæ ratio ſit iucunda nobis non agendi aliquid, ſed illius conceſſu quieſcendi 149
Deliberatum —— neque illi quidquam deliberatius fuit, quam &c. 172
Delinitus commentarijs Cæſaris 538
Deminutio magna de Imperio facta 144
Deminutum erit permultum ex mærore tuo 202
Demiſit me in eum caſum fortuna vt, &c. 439
Demittere ſe ſcientem, & prudentem eo, vnde exitum videat nullum 371
Democritus εἴδωλα appellat, quę Catius ſpectra 71
Demolitus eſt partem muri 552
Demptum de fortuna —— plus additum ad memoriam nominis noſtri, quam demptum de fortuna videretur 21
Denegare —— poteſt mihi denegare occupatio tua 190
Denegare —— nullum neque periculum, neque laborem patriæ denegaſſe 549
Denunciare —— velim tuos facias certiores, vt, ſiquid tibi opus ſit, ne dubitent mihi ſuo iure denunciare 656
Depulit omnes moleſtias ipſa ratio 76
Depellere morbum 308
Depelleretur multa tam grauis a Valerianis prædibus 210
Depulſi de vetere ſententia 21
Dependendum tibi eſt quod mihi pro illo ſpopondiſti 31
Depoſui & eieci omnes moleſtias & ſollicitudines 671
Depoſuimus ſimultatem 70
Depone ineptias iſtas 279
Deponeres omnem offenſionem ſuſpicionis quam de Lyſone habueras. 615
Deponere omnes curas & dolores in alicuius ſermone, & ſuauitate 149
Deponere perſonam 318
Deponere prouinciam 170
Deponere ſenſum rectum in rep. difficile 24
Depoſuiſſe ædificationem 585
Deponendæ tibi ſunt vrbanitates 748

Depoſitã

Depoſita a Pompeio cauſſa Alexādrina 15
Depoſito omni timore 523
Deprecari ab aliquo iniuriam 360
Deprecari pacem —— legatos mi ſit ſenatus non ad pacem deprecandam ſed ad bellum denūciādum 572
Deprecatorem me pro illius periculo præbeo 71
Depromere mirificum genus commendationis ex aliqua arte intima 592
Depoſit —— impudenter 419
Deripere —— multum mihi deripitur operæ in deſcribendis hypomnenatis 748
Deſcendere ad extrema 491
Deſcendimus ad pactionem 357
Deſcendere ad nouiſſima auxilia 498
Deſcendere alterutram ad condicionem 342
Deſciſcere a priſtina cauſſa 36
Deſciſcere ab excitata fortuna ad inclinatam & pęne iacentem 76
Deſciſcere ab humanitate 531
Deſertus ab officijs tuis 173
Deſiderare animum alicuius ex eius libris 321
Deſiderium rerum cariſſimarum 69
Deſiderium tuæ præſentiæ meo labore minuetur 184
Deſinere artem 268
Deſipere nimio gaudio 63
Deſiſtere ab illa mente 171
Deſperarunt nos & rempub. Rhodii 553
Deſperatis rebus 219
Deſpondit ſibi filiam Oreſtillæ Cornificius 354
Deſpondetur ſpes Reip. a me conſulatus tui 547
Deſpondetur ſpes Reip. anno conſulatus tui 546
Deſtinaras tibi trapezophorō. 302
Deſtinatus —— nō eſt hic animus tibi deſtinatus 474
Deſtituit me nudum 418
Deſtitutus —— quærens ſe deſtitutum 463
Deterreo te a dimicatione 20
Deterrere aliquem ab iniuria 171
Deterrere me de ſtatu meo nullis contumeliis poſſunt 511
Deterritus verecundia —— hoc ego negotium, non ſtultitia obcæcatus, ſed verecundia deterritus, non recuſaui 684
Detrahere de alicuius fama 110
Detrahere —— ſi quid de iis rebus quas tibi fortuna largita eſt nōnullorum hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi, quam tibi futurum eſt 15
Detrahatur tantundem de mei iudicii fama 258
Detractus eſt mihi labor vnius mēſis. 103
Detractum aliquid de amore 130
Detrimentum accipere —— quantum detrimenti reſp. acceperit, non te præterit 507
Detruſerunt me de mea ſententia 678
Detruſum eſſet bellum in aduerſiſſimā Antonio & Lepido Hiſpaniam, ſi Cęſar iunior ſe cum Planco coniunxiſſet 471
Deturbatus eſt non ſpe ſolum, ſed certa re 574
Deturbati ex magna ſpe iacent; 180
Deuenimus in eam fortunam 145
Deuinctus magnis meis beneficiis 618
Deuinctus officiis alicuius 37
Deuinctus ſtudiis 131
Deuinctus tua præſtanti in eum liberalitate 19
Dii approbent —— dii approbent quod actum eſt 74

Dijs approbantibus—— in te, & in collega omnis ſpes eſt dijs ap probantibus 465
Dijs hominibusq. approbantibus aliquid facere 38
Dexterius cornu. 480
Dialogorū mos —— noſti morem dialogorum. 388
Διανοητικὰς φαντασίας ſpectris Catianis excitari 715
Διαφόρησις 744
Διαῤῥήδην ſcripſerat 747
Διάῤῥοια Ciceronem arripuit 308
Dibaphum. 79
Dicare ſuum ſtudium alicuius laudi. 58
Dicier —— cauſſam pro ſe dicier vult. 185
Dicta Sextiana. 315
Dicto audiens futurus non eſſet ſenatui. 343
Dictitabat in ſermonibus 43
Διδασκαλία 325
Didici vincere te defendente 185
Didici ſummo ſtudio curaq. omnia, quæ a ſapientiſſimis ad bene beateq. viuendū tradita ſunt 137
Dies acerbi, non honeſti. 78
Dies annua—— eſt ne aut tui pudoris, aut noſtri, primum rogare de die, deinde plus annua poſtulare 301
Dies conſtituta——ſi ad diem cōſtitutam decedemus 67
Dies debilitat cogitationes inimicorum 16
Dies honeſtiſſimus nobis fuerat 7
Dies ſtultis quoque mederi ſolet 311
Differo in aliud tempus illud epiſtolæ argumentum 235
Differre aliquem in tempus aliud, 194
Differre rem aliquam in aliū diem 275
Dilationes comitiorum occupatio rem me habebant 326
Difficile ad iudicandum —— cepi ex tuis litteris fructum duplicē, mihiq. in comparatione difficilem ad iudicandum, &c. 435
Difficultas itinerum & nauigationum 572
Digne, ac mereor——neque enim omnium iudicio malim me a te commendari, quam ipſe tuo iudicio digne, ac mereor, commendatus eſſe 551
Dignitas conſularis amiſſa eſt culpa eorum, qui a ſenatu & ordinem coniunctiſſimum & hominem clariſs. abalienauerūt. 25
Dignitas——deformitas——tunc in iſtis ampliſſimis nominibus honorū non modo dignitas nulla erit, ſed erit ſumma deformitas. 437
Dignitas & ſalus—— neque ſalutis rationem habendam eſſe ſine dignitate, neque dignitatis ſine ſalute. 23
Dignitas in ſententijs dicendis, & libertas in rep. capeſſenda 25
Diiudicare—— non facile diiudicetur amor verus & fictus, niſi incidat eiuſmodi tempus, vt, quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit &c. 402
Dilapſa —— res communis dilapſa 312
Diligi —— amari —— vt ſcires eum a me non diligi ſolum, verum etiam amari 634
Diligere, amare, ——ad eum amorem, quem erga te habebam, tātum acceſſit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexiſſe 397. Eodem modo, pag. 115. dixit, Nihil eſt, quod ſtudio, & beneuolentia, vel amore potius

potius effici non poſſit. 92
Delectum remigum habuimus. 552
Diligens commendatio —— vale t id quidē apud te meum, ſicut de bet hominū amiciſſimorum di ligens commendare 90
Diligentior multo factus ſum ad declarandam beniuolentiam. 130
Dimicationem non putamus expe ditiſſimam 472
Dimittunt vim ſuam cælum, & terra 393
Dimiſi exercitum in hiberna. 695
Dimiſi præſidia omnia, quæ para ueram 81
Dimittere aduerſarios —— ſi exi ſtimas eandem rationē fore Cæ ſari in dimittēdis aduerſarijs, & condicionibus ferendis, erras 370
Dimittere pudorem ſuum in ro gando —— non dimittam pu dorem in rogando meum, 207
Dimittere ſenatum —— ſenatus eſt dimiſſus 7
Dimiſſi milites 95
Diodotus 380
Diodotus Stoicus 606
Diœcœſis —— omnium illarum diœcœſum magiſtratus 110
Διοίκησις —— reijce in illa Διοί-κησιν 637
Dion philoſophus 425
Dionyſius Tyrannus cum Syracu ſis expulſus eſſe Corinthi dicitur ludum aperuiſſe 410
Diploma 251
Dirigerem iter ad Mutinam 446
Dirimere coniunctionem veterem cum aliquo 119
Dirūpitur infinito fratris tui plau ſu 537
Dirupi pœne me &c. 267
Diſcedebam hac opinione e Cap padocia, vt conſilio veſtro caſu incredibili, ac pęne diuino regē Ariobarzanem meus aduētus p̄ ſentibus inſidijs liberaſſet 689
Diſceſſi in hanc opinionē vt mihi tua ſalus dubia non eſſet 256
Diſceſſit in alia omnia 448
Diſceſſit turpiſſime 540
Diſcedere a malitia —— a mali tia non diſcedis 411
Diſcedere —— cum ab illo diſceſ ſerunt, me proximū habent 251
Diſceſſio fieret 12
Diſceſſionem facere 7
Diſceſſus a nobis longus —— quā longum iſt um diſceſſum tuum a nobis futurum putes 283
Diſceptat omnis fortuna reip. in vno pręlio 444
Diſceptare armis de iure publi co 139
Diſceptabatur armis magno peri culo de iure publico 165
Diſceptabatur de iure publico in ter Cæſarem & Pomp. pilis, & gladiis, & non conſilijs, neque auctoritatibus 224
Diſcipuli docendi 404
Diſcrepare ab aliquo opinionum diſſenſione, non animorū contē tione 71
Diſcrepare —— numquam a conſi liis tuis diſcreparē ſi mihi facul tas tui præſentis eſſet 414
Diſcribuntur —— alias, deſcribun tur pecuniæ maximæ 535
Diſcrimen omne belli in D. Bruto poſitum 542
Diſcupio 167
Diſcutere alicuius cunctationem. 490
Diſiungo me ab orationibus 41
Diſiuncti interuallo locorū ac tem porum 18
Diſpartitum officium 169

Diſputabant, ego contra diſſerebam, &c. 111
Diſputare de alicuius officio in vtrãque partem 528
Diſſenſio domeſtica —— homines in diſſenſione domeſtica debēt, quãdiu ciuiliter ſine armis certetur, honeſtiorem ſequi partē: vbi ad bellum & ad caſtra ventum ſit, firmiorem 365
Diſſimilitudo inſtitutorum 112
Diſſimulanter —— non diſſimulanter irati 15
Diſſipari nolumus tuam rē familiarem 152
Diſſipatus exercitus 691
Diſſolutio animi in acerbiſſima iniuria 173
Diſtinemur multitudine & crebritate iudiciorũ & nouis legibus 271
Diſtinebar antea maximis occupationibus 581
Diſtraxit familiares meos fuga 162
Diſtributis imperiis 133
Diſtrictus mihi videris quod & bonus ciuis & bonus amicus es &c. 74
Diſturbaui rem 522
Diues Romano more bene nummatus 291
Diues ex Stoicorum ſententia 291
Diuites omnes ſunt qui cælo & terra frui poſſunt 291
Diuitias orationis habere 138
Diuidere ſententiam —— poſtulatum eſt vt Bibuli ſententia diuideretur 6
Diuiſio, verbum honeſtum 419
Diuinatio Ciceronis —— Notantur mihi ad diuinandum ſigna duplici quadam via 237
Diuturnitas luctus maximos vetuſtate tollit 207
Doctrina ac litteræ vnũ perfugium in malis 252
Doctus re intellexi & didici, patrē illius mihi fuiſſe amiciſſimum 603
Docti caſu acerbiſſimo patris &c. 688
Dolabella apud Cæſarem erat belli ciuilis initio 735
Dolabella Ciceronē hortatur, vel ſe cum Cæſare coniungat, vel in otium referat, præſertim pulſo Italia Pompeio, & amiſſis Hiſpanijs 390
Dolabella —— de Dolabella audiebamus, quę vellemus, ſed certos auctores non habebamus 540
Dolabella —— de Dolabella quotidie quę nolumus audimus: ſed adhuc ſine capite, ſine auctore, rumore nuntio 156
Dolabella duobus capitis iudicijs a Cicerone defenſus 112
Dolabella gener Ciceronis 72
Dolabella nefarie Trebonio occiſo Aſiam occupauit 549
Dolabella —— nihil ad nos perfertur præter rumores de oppreſſo Dolabella 546
Dolabellæ concio 397
Dolabellæ ſcelere oppreſſa Aſia 558
Dolabellam Antiochiam non receptum, Laodiceam verſus profugiſſe 562
Dolabellam omnes laudibus ad cælum efferunt 356
Dolere alterius iniurias, & vlciſci 360
Dolor nullus eſt, quem non longinquitas temporis minuat, atque molliat. 145
Domeſtica ſede nulla eſt iucundior 153
Domeſticus & intimus familiaris 93
Domeſtici tabellarij 60
Dominatus —— nullus locus hoc dominatu vacat 153

Domitius quidam Nobilis Cæſaris hoſpes a Bellieno, Demetrij verna comprehenſus, & ſtrangulatus 368
Domi naſcuntur 379
Donare ſuas inimicitias reipub. 175
Dubia fortuna 622
Dubiis rebus 219.370
Duces eum captiuum in triumpho 188
Ducere bellum 273
Ducere ——hac controuerſia vſq. ad noctem ducta 7
Ducere rationem——hanc autem nemo ducit rationem 331
Ducere ſui commodi rationē 293
Ducere ſpiritum reipub. ad aliquod certum tempus 427
Ductis præmiis victoriæ 223
Duxit ſe a Gadibus Balbus 485
Duæ res quibus Cicero ſe ſuſtentabat, optimarum artium ſcientia, & maximarum rerum gloria 274
Dulcedo honoris pecuniæ 530
Duplicantur ſollicitudines 198
Duplicetur opinio —— enitar vt in dies magis, magiſq. hæc naſcens de me duplicetur opinio 746
Duplicari gaudium —— vt duplicetur tuum ex me gaudium, præſtabo 347
Durus——non erit in te Cæſar durior 254
Dura—— omnia mihi dura imperas 186
Duriore condicione bellum ſuſtinemus 472
Duriores de Minucio rumores 576
Durius efficere aliis negociū 554
Duriſſimis & frigidiſſimis locis bellū ambulando confecerunt 357
Δυσεντερικὰ πάθη 308
Δυσουρικὰ πάθη 308

E

EVSTROIO eo ſum profectus 160
Ecdici Myleſij 650
Edax—— hoſpes minime edax 421
Educere legiones e caſtris 479
Effecit ſpeciem exercitus ex ijs ciuitatibus 152
Efficere frequētiā——ne frequentiā quidē efficere potuerāt. 352
Efficax——parum efficax Marcellus 355
Efferre aliquem ſummis laudibus ad cœlum 396
Efferre ingenium alicuius melioribus laudibus quam &c. 724
Extulerunt me lætitia comitia iſta præclara 64
Elatus incredibili gaudio 448
Elatus lætitia 608
Effluo——ex intimis potius aliqs effluit, quā nouo ſit aditus 261
Effluere ex animo alicuius—— iſtuc veniam antequam plane ex animo tuo effluam—— 290
Effeminatiſſimi animi lāguor 448
Effugere huius culpæ pœnam non potes 752
Effugere acute aut facete dictorū offenſionem 403
Effugere alicuius offenſionē. 140
Effundere collectam florentiſſimi hominis gratiam 76
Effundere omne odium 39
Egi oēs illos adoleſcentulos quos ille iactitat 62
Εἰδώλων φαντασίαι 719
Εἰρωνεύεσθαι 138
Εἰρωνευόμενος 138
Eiuraui bonam copiam 404
Elaborare in aliqua re omni non modo contentione, ſed etiā dicatione 358
Elaborandū eſt in ijs artibus q̃bus ex laudes comparantur, quarū

laudum gloriam adamamus 55
Elegantius——quid a me fieri potuit elegantius, aut iuſtius &c. 108
Elegantiſſimus homo —— 302
Elephanti in ſcena 268
Elephanti quondam eſſe cum genere humano ſocietatem. 268
Eleuare ſollicitudines 198
Eleutherocilices 695
Elucet quaſi lumen aliquod exſtin ctis ceteris, ſanctitas tua 136
Elucere——opto vt ab iſtis Oriētis partibus virtutis tuæ lumen eluceat 543
Eluxi patriam & grauius & diutius quam vlla mater vnicum filium 413
Emanare—— ne qua inuidioſum ſit tibi, ſi emanarit 333
Embæneticam facere 321
Emiſſarius 271
Emiſſarius——de vi reus a quodā emiſſario ſuo factus eſt 339
Eniti, efficere, contendere, vt, &c. 623
Eniti ——quantum vlribus eniti, conſilio prouidere, auctoritate monere potero 434
Ἔντεχνα & arguta 316
Enunciare optima mentis cogitata 439
Ἔωλος epiſtola 377
Epaminondas moriens apud Mantineam &c. 191
Epicrates princeps Atheniēſiū 747
Epicurus dicit οὐκ ἔστιν ἡδέως, ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως, ζῆν. 720
Epicurus Gargettius 715
Ἐπικούρειον eſt ſua cauſſa quidque facere 175
Epiphanea 694
Epiphora oppreſſus Balbus 751
Epiſtola nihil ſimile habet aut iudicio aut concioni 415
Epiſtola non erubeſcit 189
Epiſtola verboſior 275
Epiſtolam conſcidi innocentē 295
Epiſtolæ cuius rei cauſa inuentæ ſint 54
Epiſtolæ offendunt non loco redditæ 401
Epiſtolarū multa ſunt genera 54
Epiſtolarū genus vnū familiare & iocoſū, alterū ſeuerū & graue 54
Epiſtolas quotidianis verbis texere ſolemus 416
Epulę pulcherrimę id. Martijs 477
Eques Parthus 423
Equus Troianus——in equo Troiano ſcis eſſe in extremo, Sero ſapiunt 291
Equus Troianus 267
Equis velis 185
Ergaſtula ſoluit Antonius, quacūque iuit 513
Erigone Q. fratris 55
Erectum Themiſtoclis fuga retinetur ſtudio lectoris 191
Eripuit facultatē caſus——quā facultatē, ſi qs caſus eripuerit. 100
Eripere ſe ab illa miſeria nullo modo poſſet 394
Ereptus ex miſeriis & ex iniquiſſima conditione vitæ 202
Errare poſſimus, quis enim id effugerit. 460
Erudi filium tuū imitatione tui 23
Eruditus animus ſemper aliquid ex ſe promit quod alios delectet ipſum laudibus illuſtret 197
Eruere —— & inde tamen eū aliquando eruam. 185
Eſt in exſpectatione aduentus Cæſaris 382
Eſt mihi in animo 71
Eſt mihi in optatis 70
Eſt tanti 324
Eſſe alicui teſtimonio 456
Eſſe in ære alicuius 721
Error ——mediocris riſus eſt conſecutus

ſecutus non in te ſed in errorē meum. 169
Eſſe in aliquem ſingulari beneuolentia 478
Eſſe in deſiderio rerum cariſſimarum 69
Eſſe in eadem naui —— 55
Eſſe in exſpectatione omnium rerum —— ſum in exſpectatione omnium rerum, quid geratur in vrbe vt ſciam. 434
Eſſe in ſumma exſpectatione 54
Eſſe in magna ſpe 610
Eſſe in ſinu & complexu —— ille vero (Cicero filius) ſit ī ſinu ſemper & complexu meo 667
Eſſedū aliquod ſuadeo rapias 280
Eſſedarii 179. 283
Eteſiæ —— ego, niſi quid me Eteſiæ morabuntur, celeriter, vt ſpero, vos videbo 75
Eteſiæ —— quaſi boni ciues Ciceronem relinquentem remq. proſequi noluerunt 574
E'τυμον fidei 739
Euenire —— ſcripſeras te velle bene euenire quod de Craſſo domum emiſſem 179
Euenire —— eam rē tibi volo bene & feliciter euenire 567
Euenire in —— ex quo vereor ne idem eueniat me as litteras 64
Euenire proſpere mihi velim, quæ me inſciente a meis facta ſunt, & Tulliæ 129
Euenire tibi volo feliciter emptionem. 388
Euenire tibi rem iſtam feliciter cupio 748
Euentus —— homines de tuo conſilio ex euentu iudicabunt 20
Euentu —— facti tui iudiciū non tam ex conſilio tuo quā ex euentum homines facturi ſunt 20
Euentum conſilii magis quā conſilium reprehendunt hōies 230
Euenta communia 22
Euertere aliquem non indicio neque diſceptatione, ſed vi atque impreſſione. 172
Euertere funditus ſe, ſuoſque omnes 371
Eὐγένεια quid 106
E'υλυσία κοιλίας 744
Euocati 672
Euocatorum firma manus 693
Euocatorum præfectus 103
Euolare me altius noluerunt 21
Euripidis verſus ſingula teſtimonia putat Quintus 732
E'υριπίδου vera præcepta; Μισῶ σοφιςὴν &c. 604
E'υτραπελία litterarum 315
E'υθυῤῥημονέςερος 564
Euulſa ſunt ex omni memoria vitaq. noſtra 183
Ex altera parte cædem oſtentat, ex altera ſeruitutem huius belli exitus 165
Ex ea parte accipio tuā excuſationem, quatenus &c. 134
Ex omnibus partibus ſe oſtendit amor tuus ī his litteris quas proxime accepi 199
Ex opinionē hominum ſcribo, atque fama 542
Ex quo tēpore tu me diligere cœpiſti 99
Ex ſentētia mea cō ſecta res eſt 73
Ex mea ſententia Remp. geſſi 60
Ex ſententia negotiū conficere 455
Ex ſententia rem gerere 20
Ex voluntate —— ſiquid fecerim hoc ipſo in bello minus ex Cæſaris voluntate 623
Exactio capitum atq. oſtiorū 110
Exacuere —— ſollicitudines meas quotidie magis tua merita exacuunt 468
Exæquere ambitione quadā commendationes 625
Exagitare res palam 3
Exanimatus ſum tuis litteris 169

Exanimati omnes & ſuſpenſi 215
Exaraui harum exemplum in codicillis 425
Exarſi non ſolum præſenti iracundia &c. 39
Exaruit iam vetus vrbanitas 315
Exaruiſſet ipſa illa, ſi qua fuit in nobis, facultas orationis niſi &c. 411
Excanduit 360
Excelſo & illuſtri loco ſita laus tua 55
Exceſſiſſe vita 144
Excidit cogitatio —— quæ cogitatio cum mihi non omnino excidiſſet, &c. 195
Excipio —— tum me a Rep. mæſtum domus excipiebat 149
Excipere res aliquas alterius exhortatione 438
Excipere alterius factũ aut dictum illuſtri gratia 41
Excipere labores 149
Exceptio in interdicto —— quod tu prior vi hominibus armatis veneris 288
Exceptio —— polliceor filio tuo ſtudium meum & operã ſine vlla exceptione, aut laboris, aut occupationis, aut temporis 232
Exceptio, quantum valeam quantumque poſſim. 233
Excitare aliquem poſſimus maxime ſi eum laudemus 724
Excitare riſum 125
Excitare ſermones —— de Parthorum tranſitu nuncii varios ſermones excitarunt 355
Excitata fortuna —— improuidi eſt ab excitata fortuna ad inclinatam fortunam & prope iacentem deſciſcere 76
Excitare afflictum 34
Excludere a portu & perfugio 199
Excludere —— recipere, opp. 179
Excludi maxima turba —— non maxima me turbã excludi puto, quo mihi ſis tibi vacet me excipere & ad omnia quæ velis & probes producere 552
Excluſa ſpes pacis 252
Excubat a pud nos cura rei Rom. defendendæ 440
Excurrere —— mandaui vtrique eorum vt ante ad me excurrerent, &c. 105
Excuſationem anguſtiarum tui tẽporis accipio 748
Excutiuntur litteræ ſexcentis locis 485
Excuſa ſeueritas vetus 398
Exemplum earum litterarum infra ſcriptum eſt 245
Exemplum litterarum 95
Exemplum præclariſſimum in poſterum vindicãdæ ſeditionis de rep. tollere 35
Exemplum —— quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant, & alii quid atque adeo multa addunt, & afferunt de ſuo 136
Exercere ſe —— ad hæc te exerceas 188
Exercere ſtudia 188
Exercitus ſatis probe ornatus auxiliis & quadam auctoritate apud alios nominis imperatoris 94
Exhaurire aliquam partem ex alterius laudibus 397
Exhaurire dolorem —— non facile exhauriri tibi ipſum dolorem poſſe vniuerſum puto 201
Exhedria 302
Exhibere alicui moleſtiam cum impenſa 819
Exhibere alicui moleſtiam 581
Exigere legitimum ius ad ſummã ſeueritatem 333
Exigere magis quam rogare 57
Exigere tributa 104
Exigere vectigalia 558
Exire ex cauſſa —— quemadmodum exeat ex hac cauſſa 333
Exire —— non plus quam has litteras,

teras, quas nunc legis, exiſtimas exituras 724
Exitus exſtitit tui iudicij glorioſus 125
Exitus —— quem exitum acies habitura ſit, diuinare nemo poteſt 228
Exitus omnium bellorum incerti ſunt 223
Exitus —— meliores habebunt exitus 79
Eximere ex obſidione 179
Exiſtimabunt homines de tuo cōſilio ex euentu 20
Exiſtimare bene de aliquo 651
Exiſtimare optime de aliquo 605
Exiſtimari bene de medico ſcribis 730
Exiſtimatio de comitijs conſularibus incertiſſima 322
Exiſtimatio & dignitas tua mihi cariſſima eſt 97
Exiſtimatio temperantiæ 353
Ἐξοχὴ quid 106
Exordium iſtic bellum eſt 566
Expedit —— quid maxime expediat, obſcurum eſt 134
Expedit —— quid rectum ſit, apparet, quid expediat, obſcurum 207
Expedire exitum inſtitutæ orationis 129
Expedietur meum conſiliū proximis litteris 491
Expedienda nobis ſunt hæc omnia 536
Expedita ſit penſio Kal. Ian. 752
Expeditę legiones 453
Expeditæ rationes 474
Expedito exercitu 694
Expedita —— me multa impedierunt, quę ne nunc quidem expedita ſunt 680
Expedita negotia 10
Expeditis rebus omnibus tranquilloque ſtatu ciuitatis 441
Expeditius iter communis ſalutis quam meæ eſſe volui 439
Expeditiſſima pecunia 524
Expeditiſſimam prouinciam tradere ſucceſſori 94
Expenſum ferre 213
Expenſum Niciæ proferre 391
Expenſam tulit legionem C. Cæſari Pomp. 326
Experientia —— quæ (cōſtantia) me ad hanc experientiam excitauit 458
Expertem te video fore omnium periculorum 166
Exſpicatus ſum ab illo omnia 415
Explebo te ſcribendo 51
Explere officium ſcribendi non excuſatione, ſed aſſiduitate litterarum 758
Expletur animus iucundiſſimę lectionis voluptate 194
Explicare conſiliū captū —— metuo ne id cōſilij cęperimus, q̄d nō facile explicare poſſimus 674
Explicare & expedire negotia alicuius, tum iure & poteſtate, tū auctoritate & conſilio 816
Explicare —— primum quidque explicemus 535
Explicare quid ſit optimum factu —— me ita conturbatum vidiſti, vt non explicarem, quid eſſet optimum factu 272
Explicare rationes 752
Explicatam, aut exploratam rationem habere ſalutis 223
Explorata eius incolumitate 610
Explorata victoria 223
Explorata victoria arma ſumere 239
Explorate —— ne nauiga niſi explorate 732
Exploratius hoc poſſem promittere 224
Exponā tibi conſilium meū 100
Exponere de —— de qua ratione videtur iam tota mihi exponendi tempus dari 28

Expone-

Exponebatur a me, quæ mea exſpectatio fuiſſet orationis tuæ. 169
Expreſſit mihi tuos vultus omnes 581
Exprimere omne genus liberalitatis in aliquem, non modo re, ſed verbis, fronte, vultu 592
Expreſſiora & illuſtriora 22
Exputare non poſſum, quę mens eum a tanta gloria auocauerit 472
Exquiris meum conſilium 134
Exquiſita quædam ratio & doctrina 163
Exſequi verbis. —— vix quæ exſequi verbis poſſum 528
Exſiccare lagænas 753
Exſoluere ſe occupationibus 268
Exſpectare alicuius aduentũ ſumma cura 740
Exſpectare reditum alicuius ſpe, abſentem memoriã colere 724
Exſpectatio vel animi, vel ingenij tui magna eſt 52
Exſpectatio incredibilis grauis aduerſaria tibi conſtituta & parata 55
Exſpectatio reliqui temporis —— magnum ſe hominẽ ſcitote eſſe, præſenti iudicio, & reliqui temporis exſpectatione 546
Exſpectationem ſui concitatam ſuſtineri ac tueri 52
Exſpectatiſſimas litteras mihi a te reddidit 733
Exſtare —— noſtrum ſtudium exſtabit in cõueniendis magiſtratibus 26
Extenuatiſſimæ copię & inopia omnium rerũ peſſime acceptæ 512
Exſtinguere gratiam. —— gratiam noſtram exſtinguit hominum ſuſpicio, quod Pompeio ſe gratificari putant 3
Exſtinguere incendium 162
Exſtinctus ardor —— cum hic ardor exſtinctus eſſet 251
Exſuliũ, tolerabile, preſertim innocenti vbi nulla eſt adiuncta turpitudo 273
Exſurget auctorit. veſtra reſp. 548
Extollere —— repente frangi atq. ita cadere, vt nulla res te ad æquitatem animi poſtea poſſit extollere. 250
Extorſit mihi proprium conſiliũ fortuna 495
Extorqueas a flamma partem aliquam velim, ſi non potes omnem 752
Extracta res eſt varijs calumnijs, 11
Extra ordinem 233
Extraordinarius reus 338
Extremis pæne temporibus 447
Extrico —— De Dionyſio tuo adhuc nihil extrico. 186
Extrudere —— Pontinum extrudas 32
Extrudere —— Pollicem fac extrudas 671
Extrudere aliquem. 279
Extuliſti me in cælum ſummis laudibus 696
Exulceratæ res. 3

F

FABVLA —— quaſi fabula rerum euentorumque noſtrorũ 192
Faceſſe alicui negotium 116
Facetum videtur Trebonio quidquid dixit Cicero 723
Facilitas —— qua facilitate, qua humanitate Pompeius tulit cõtentionem Ciceronis pro Milone 122
Facit riſus 352
Feci ſermonem inter nos habitum 388
Fac nos certiores tuæ voluntatis in nos 499

Faceret

Faceret animos hominum firmiores aduentus meus 686
Facere aliquid in homine calami toſum 648
Facere aliquem reum 364
Facere caſtra 694
Facere contra aliquem 279
Facere damnum —— damni nihil facis 816
Facere embæneticam 321
Facere modum lugendi 202
Facere iudicium —— vt primum per ætatem iudicium facere potuiſti, quanti tibi quiſque faciendus eſſet, ego a te in primis cœptus ſum obſeruari 621
Facere medicinam —— ſtatim ita ſum leuatus, vt mihi deus aliquis medicinam feciſſe videatur 472
Facere oſtenta 165
Facere præconium —— qui facerent, præconium vetabantur eſſe in decurionibus 257
Facere ſeditionem 486
Facere timorem —— facit mihi hæc res timorem 457
Factio contraria —— a contraria factione nummis acceptis 468
Factionem teſtamenti non habere 300
Factitatum 569
Factuium te ſcribis omnia, vt cōficias negotium fratris. 42
Facultas alterius conſolandi 162
Facultas orationis exaruiſſet, niſi &c. 411
Facultatem magnam habes illi commodandi ex eo ſenatuſconſulto quod factum eſt. &c. 652
Fæx tanta eſt in vrbe 316
Fallo —— nihil omino te fefellit 377
Fallo —— quæ ne ſpes eum fallat, vehementer te rogo 10
Fallit —— niſi quid me fallit. 211
Fallit —— ſi quid nunc me fallit in ſcribendo (procul enim abeſſam ab re ipſa & locis) &c. 100
Fallit ſpes —— ea ſpes numquam te fallet 54
Fallit —— nec nos quidem noſtra diuinatio fallet, quam tum ſapientiſſimorum virorum monumentis atque præceptis plurimoque doctrinę ſtudio, tum magno etiam vſu tractandæ reip. magnaque meorum temporum varietate, conſecutus ſum 236
Fefellit —— nihil nos in his tam obſcuris rebus vmquam omnino fefellit noſtra diuinatio 236
Fallere opinionem alicuius —— non fallam opinionem tuam 17
Fama bonorum 137
Fama inconſtantiæ —— non putaui famam inconſtantiæ mihi pertimeſcendum, ſi quibuſdam in ſententijs paullum me immutaſſem 32
Fama nunciabat te eſſe in Syria 541
Famam ingenij abiicere nō recuſat Cicero, ſi poſſit 403
Familiam ducit 276
Faſtidium non modo ſtomachi, ſed etiam oculorum in hominum inſolentium indignitate 77
Faſtidium ſtomachi, oculorum 51
Faſtorum enumeratio 192
Fatale neſcio quid virtuti Ciceronis datum 551
Fatale prœlium 714
Fatum —— in hanc re ſingulari ſum fato 240
Fato neſcio quo id accidit 185
Fato neſcio quo ita id contigiſſe arbitror, vt &c. 709
Fatum eſſe cum periculo 475

Faueo

Faueo mihi —— etſi non magis mihi faueo in noſtra amicitia tuenda, quam tibi &c. 101
Fauonius —— cum Fauonius flaret 422
Fautor —— cuius ego dignitatis ab adoleſcentia fautor 32
Fautor dignitatis —— non modo fautorem dignitatis, ſed etiam amplificatorē me cognoſce 449
Fautor ſum tuę laudis 634
Feriatis a ſtudiis. 564
Fero —— meæ rationes ita tulerunt 170
Fero —— quantum tua fert volūtas 175
Fero te oculis 703
Fero —— velim ita fortuna tuliſſet 132
Fero —— vt opinio mea fert 41
Fert occaſio —— ſi occaſio tulerit 464
Ferre aliquid remiſſius & placatius 253
Ferre aliquem in cælum laudibus 475
Ferre animo moderatiore 225
Ferre condicionem 314
Ferre fructum —— cum ea contētio mihi magnum foris fructum tuliſſet 39
Ferre fructum —— hæc adhuc nō magnopere mihi fructum tuliſſe animaduerto 557
Ferre fructum —— ſedulitas meę mihi, & reip. tulit fructum 452
Ferre vberes 379
Ferre partem —— non patieris me minimam partem & rei & amoris tui ferre 564
Ferre —— quid re, quid cauſſa, quid tempus ferat, tu facillime perſpicies 20
Ferre —— ſi ita tēpus ferret. 694
Ferre, ſiquid ferendum non eſt, & probare, ſiquid probandum nō eſt, non ſunt idem 382
Ferre ſuffragium 528
Ferreus eſſem, ſi te non amarem 724
Feruenter de damnatione loqui cęptum eſt 339
Feruentiſſime concerpitur 336
Feſtiuitas antiqua & vernacula 406
Fidelia —— Duos parietes de eadem fidelia dealbare 312
Fidelis doctrina, domus, ars, ager 743
Fidelis —— ſi quem tuorum fidelium ad me mittere voles 133
Fideliter valetudini inſeruire, ἄκυρον 744
Fide. ἔτυμον quod habeat 739
Fides minus certa —— homines fide minus certa 358
Fiducia formula, inter bonos bene agier —— 286
Figere & locare omnia ſua ſtudia, omnem operam in alicuius magiſtratu 57
Figuntur tabulæ 535
Fixa animo meo perpetuo manebunt tua in me beneficia 494
Fixa mala 656
Filius imago animi & corporis paterni 239
Fingere —— ſin autē me aſtutū, & occultum lubet fingere. &c. 120
Finem nullum facio de te, & de Bruto noſtro cogitandi 535
Firmare vrbem aliquam pace, & præſidijs 19
Firmitas & conſtantia 392
Firmitudo grauitaſque animi 196
Firmus ab ęquitate Antonius 453
Firmo animo ferre militiam 294
Firmo corpore cum eſſet —— non dum ſatis firmo corpore 526
Flagitat tabellarius —— 719
Flagitabam tua promiſſa perdit- teras —— 126
Flagitare —— negare, opp. 387

Flagitare

Flagitare —— flagitare ſenatus inſtituit Cornutum vt referret ſtatim de tuis litteris 454

Flexibiles hominũ voluntates 59

Florere artibus —— artes, quibus a pueritia floruiſti 263

Florere gratia, auctoritate, & gloria. 162

Florere laudibus 395

Florentiſſima quondam fuerunt hæc opida 144

Florentiſſimis tuis rebus 182

Floruiſſemus in omni actione, atque adminiſtratione reip. 27

Fluxit longius oratio quam volui 313

Fœderis vim habituras eſſe has litteras exiſtimes velim 184

Fędiſſimi latrones 436

Fores amicitiæ 599

Forma reipub. —— vt ex tuis litteris cum formam reipub. viderim, quale ædificium futurum ſit, ſcire poſſim 61

Formam communium tęmporũ, & totius reip. ad me miſiſti expreſſam 126

Formula fiduciæ —— inter bonos bene ager 286

Formulæ —— vt vos in veſtris formulis, ſic ego in epiſtolis, de eadem re alio modo 617

Fortuna afflicta 30

Fortuna —— dandus eſt locus fortunæ 497

Fortuna horum malorum omniũ culpam ſuſtinet 714

Fortuna huius rei partem habet quandam 460

Fortunæ impetus 572

Fortunæ non eſt ſuccũbendũ. 392

Fortunam exiſtimare debemus leuem, & imbecillam ab animo firmo & graui, tamquam fluctũ a ſaxo frangi oportere 404

Fortunare —— tibi patrimoniũ dij fortunent 52

Fortunare tibi hunc honorẽ deos volo 705

Forum agere 102

Forum Iulij 453.455

Forum Voconij 455

Forum Vocontium 493

Frangunt te mala reip. 453

Frangere de te conſilia hominum perditorum 41

Frangere inuidos ingenio & induſtria 432

Frangere ſe —— cum frangerem ipſe me, cogeremque illa ferre toleranter 149

Frangerentur eorũ animi qui aliẽni eſſent ab imperio noſtro 695

Fregeramus ſententiam Bibuli de tribus legatis 11

Fracta ac debilitata vis 28

Fracto ĩpetu leuiſſimi hominis 15

Frater alter ego 74

Fraternus amor —— meus amor quanta vis fraterni ſit amoris, admonet 173

Fraudi eſſe 308

Fraudi —— id maiori illis fraudi, quam tibi futurum 15

Frequens ſenatus 570

Frequentare, —— qui frequentãt domum meam 218

Frequentior in iſto officio eſſe debes, quam nos 722

Frigeo —— plane iam Brute frigeo 514

Friget Curio. —— iam calet 385

Frigere —— ſin, iſta frigebunt, recipe te ad nos 285

Frigidæ litteræ Lepidi 454

Frigore frigeſcimus 336

Fronte atque vultu ſimulatio facillime ſuſtinetur 36

Fruor dum licet, opto vt ſemper liceat 409

Frui liberalitate 41.

Frui otio 220

Fruſtrata eſt eum ſpes Syriæ 554

Fugere —— non me fugit quanta ſit

fit in prætore auctoritas 639
Fulmina verborum 415
Fundamenta ieci reip. 574
Fulta magnis ſubſidijs reſp. 542
Fungi 308
Fungi —— ad fungos me tuos con feram 401
Fungi officio ſuo ſumptu 109
Functus officio 260
Fun' alicui amplum faciendum curare 160
Furta muliebrium religionum 34
Furnius 431
Futuræ res —— de futuris rebus etſi ſemper tamen difficile ſi dicere, tamen poſſis cōiectura propius accedere 229

G

GADES 485
Gallia citerior 405
Gallinæ ingentes. al. culinę ingentes 391
Gargettius Epicurus 715
Gaudeo in moleſtia te cognoſſe eandem fidem hominum, &c. 28
Gaudere alterius dolorem 164
Gaudere gaudium alterius 322
Γέλως Σαρδώνιος 306
Genus litterarum vſitatum 161
Genus litterarum temporibus cō ſentaneum 161
Genere nouo litterarū ſum vſus, vt intelligeres non vulgarem commendationem eſſe 604
Gerere amicitiam —— libri de amicitia gerenda 110
Gerere negotium ſuſceptum 590
Gerere ſe aduerſus aliquem hoc vel illo modo 527
Γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας 229. 379
Gloria per ſe non eſt expetenda 697
Gloriam ſequuntur omnes 476
Γόνυ κνήμης 751
Gradus dignitatis —— conſecutus gradus dignitatis —— adeptus ampliſſimos 437
Gradus ſapientia —— fateor me ad iſtum gradum ſapientiæ non perueniſſe 530
Græci —— quia omnes Græci Ἀποσιώπησις 730
Græci —— Democritus Sicyonius non ſolum hoſpes meus eſt, ſed etiam quod non multis contingit, Græcis præſertim, valde familiaris 658
Grandem pecuniam ei debent 643
Gratia & neceſſitudo mihi eſt cū his hominibus 365
Gratia ficte reconciliata 130
Gratiam nos inire a Cæſare defendenda pace arbitramur 134
Gratioſi in ſuffragijs 58
Gratioſiſſimus in ꝓuincia fuit 10
Gratulor tibi affinitatem viri optimi 362
Gratulare vxori tuæ meis verbis 705
Gratulari magis virtuti tuę debeo quam conſolare dolorem 153
Gratulatio ad omnia deorum templa facta Bruti nomine 518
Gratulatio —— ſera gratulatio reprehendi non ſolet, pręſertim ſi nulla negligentia prætermiſſa eſt 59
Gratulationem quam cōfirmationem animi tui complecti litteris mauis 235
Gratus —— iucundus —— gratus & optatus, dicerem iucundus, niſi id verbum in omne tempus perdidiſſem 199
Graue eſt homini prudenti petere aliquid magnum ab eo, de quo ſe bene meritum putet 57

Grauis

Grauis tibi nulla in re erit 651
Grauiſſimū eſt,cum quis ſuperior factus ordine, inferiorem eſſe fortuna 590
Grauiſſimus & peſtilentiſſimus annus 202
Grauitas valetudinis 226
Guſtare —— nullam partem per ætatem ſanæ & ſaluę reipub.guſtare potuiſti 571

H

HABEO Laida,nō habeor 425
Habet cauſſam, quam; ad te deferet 642
Habet ea res magnum caſum 458
Habet vſum,valet ingenio 606
Habent animum meum ſollicitū tempora 75
Habent ſpeciem magnæ coniunctionis 621
Habebant exiguam ſignificationē tuæ erga me voluntatis —— literæ tuæ 181
Habui paullulum moræ dum promiſſa miltibus perſoluo 549
Habui præcipuum metum 354
Habuiſti rationem in omnibus rebus vt mihi conſuleres 99
Habebis me ſocium & comitem omnium tuarum actionum,ſententiarum,voluntatum 41
Habe eum in tuorum numero 353
Habeas eum in numero tuorum, abs te peto 627
Habeas eum in numeeo tuorum, rogo 612
Habere in animum proficiſci ab Athenis 159
Haberes eos in numero neceſſariorum meorum 591
Habere videtur maiorem auctoritatem officij , quam ſententiæ noſtræ propugnatio dignitaria tuæ 28
Habere aliquem dignum. —— nō habere dignum cui ſatisfacias 360
Habere aliquem in numero ſuorum 651
Habere aliquid in animo 457
Habere aliquid in rebus perditis, ac deſperatis 640
Habere aliquid ſtatuti in tanta perturbatione 575
Habere ambiguum —— ego tamē non habui ambiguum 510
Habere de aliquo hanc aut illam opinionem 529
Habere eandem ſpem de mea erga te voluntate 94
Habere faciles aditus ad aliquem 642
Habere fidem debet noſtra prædictio 137
Habere gratiam —— referre —— nec enim tu mihi gratiam modo habuiſti,verum etiam cumulatiſſime retuliſti 188
Habere impiam cupiditatem contra ſalutem bene de nobis meritorum 370
Habere in manibus,fouere,oſculari 31
Habere in ſumptus 413
Habere magnum animum debes 523
Habere rationem poſſis, quo loco me ſalua lege Cornelia conuenias 103
Habere ſe grauiter 415
Habere ſollicitum —— Cæſar diutius velle videtur eos habere ſollicitos,a quibus ſe putat diuturnioribus moleſtijs eſſe conflictatum 254
Habere ſpem aliquam in manibus 439
Habuiſſe lautum alcuius rei exitum 362
Habiturum te video ſtudia innumerabilia. 118

Hærere non poteſt in tam bona cauſſa & tam bonis ciuibus tã acerba iniuria 233
Hæres mihi in medullis 725
Hæſitatio —— noli ignoſcere hæſitationi meæ 129
Hammonius, regis Alexandrini legatus 1
Haruſpicinam facere —— qui haruſpicinam facerent, in ſenatũ Romæ, legebantur 258
Haſta Cæſaris refrixit 391
Haue —— ſimul atque haue mihi dixit &c. 370
Haurire laudes ſuas ex eodem fonte e quo ſit quid leuiter adſperſus 338
Hauris hæc ex iiſdem fontibus, ex quibus ipſe hauſeram 433
Hebes ad id, quod melius ſit intelligendum 362
Hector apud Næuium 702
Hector Næuianus 193
H'δονην & ἀταραξίαν virtute, iustitia τῷ καλῷ parari, & verum, & probabile eſt 720
Heles nobilis amnis 298
Heluellæ 305
Herculanenſis fundus 424
Hercules Xenophantius 190
Heres ex parte dimidia & tertia 622
Heres poſſit, ne quod furtum antea factum ſit recte furti agere? 301
Herodotus Themiſtoclem laudat 193
Hiberna —— iam in hiberna cum equitibus erat profectus 557
Hieme ſumma nauigant pro ſalute mea 643
Hipponacteum præconium 304
Hirtius 497
Hirtius cum cohortibus veteranis viginti redeunti Antonio in ſua caſtra occurit, copiaſq; omnes eius deleuit 480
Hirtius perijt in prœlio ad Mutinam 512
Hirtius tardus conualeſcit 569
Hirtium & Panſam alieno tempore amiſimus 575
Hirtianum ius 411
Hiſpanis amiſſis, quam ſpem habeant Pompeiam, neſcio 370
Hiſpanienſis caſus 78
Hiſpo 661
Hiſtoriæ leges negligere 190
Homeri magniloquentia 604
Homeri verſus, παρ' ἐμοίγε &c. 107
Homo nata fuerat Tullia 144
Homines nos eſſe meminiſſe debemus, ea lege natos, vt omnibus telis fortunę propoſita ſit vita noſtra. 201
Hominum vita breuior eſſe debet quam vrbium 144
Homunculi 144
Honeſtum otium 218
Honeſtiſſime cupio Cæſari 74
Honos haberetur medico —— Curio miſi vt honos haberetur medico 733
Honos —— is denique honos mihi videri ſolet, qui non propter ſpem futuri beneficij, ſed propter magna merita, præclaris viris defertur 444
Honos non nimis cõcupiſcendus, ſed, ſi deferatur a ſenatu, nõ aſpernandus 702
Honos, —— qui vere appellari poteſt honos, non inuitamentum eſt ad tempus, ſed perpetuæ virtutis præmium 345
Honores ampliſſimi 25
Honorificum —— cõtumelioſum: opp. 170
Hortenſius intactus a ſibilo ad ſenectutem peruenerat 321
Horius in bibliotheca 380
Hoſpes, cũ minime edax, tum inimicus

micus cenis ſumptuoſis 421
Hoſpes non multi cibi, multi ioci 626
Hoſpes —— obuiæ mihi ſint velim tuæ litteræ, quę me erudiăt de omni rep. ne hoſpes plane veniam. 68
Hoſpitiū eſt mihi vetus cū eo 627
Hoſpitum neceſſitudo ſancte colēda eſt 609
Humanæ condicionis & communis quaſi legis recordatio leuat dolorem 239
Humaniter viuere 269
Humile & ieiunum quiddam in amicitia 120

I

Iacere ad pedes alicuius. 257
Iacere in lacrymis & ſordibus 663
Iecit quidem caſus caput Ciceronis quaſi certaminis cauſſa in mediam contentionem, diſſenſionemq. ciuilem 33
Iactatio verborum 520
Iactationem nonnullorum hominum ferre non poſſum 371
Iambicus philarchus Arabū 683
Iconium 102
Id ætatis ſumus 262
Idonei comites, idoneæ tempeſtates, idonea nauis 728
Idus Martiæ 477
Idus Martiæ —— vellem idibus Martijs me ad cenam inuitaſſes, reliquiarum nihil fuiſſet. 477. 541
Ieiunum —— ſi non ieiunum hoc neſcio quid, quod ego geſſi, & contemnendum videbitur 697
Ieiunus homo 463
Igniculus deſiderij 722
Illuſeras inter ſcyphos 301
Illuſtrare gratiam in remunerando, cumulandoq. beneficio 57
Imago temporum Ciceronis in tēporibus Appij 17
Imbecillo animo —— non ſum tam imbecillo animo 181
Immiſit Gallos equites in populum Balbus 486
Immiſiſſe Arabas in prouinciam. 355
Immoderate ferre caſum incommodorum ſuorum 202
Imminutum de noſtra cōiunctione. 176
Immunis poſſeſſio. 656
Impediri maleuolentia, & liuore, ne &c. 508
Impediri —— non amicorum negotijs, non reip. procuratione impediebantur cogitationes meæ 149
Impediri religione 160
Impeditus dolore minus, ea pſpicis. quæ minuere luctum poſſint 142
Impeditus maximis occupationibus. 478
Impeditus morbo 42
Impeditiſſimus locus ad iter faciēdum 513
Impellere aliquem in mentē 33
Impenſus —— nunc eo facio id impenſius 646
Imperandum —— ades ad imperandum 424
Impetrare a me non potui, vt ab eo deprecarer iniuriam, quē vitam mihi debere putarem 360
Impetus ad laudem 475
Impetum facturus in Cappadociam 690
Impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolim 152
Impiger in ſcribendo 51
Impingere fuſtē alicui —— quid ſi filius meus fuſtem mihi impingere velit 342
Implacabilis in aliquem 120
Implicatos habeo ſatis opportune oēs Cæſaris. familiares cōſuetudine,

dine, & beneuolentia 250
Implicatus tenebar 37
Impoſui duos tabularios in naues. 490
Impoſuit mihi negotium 342
Imponere alicui coronam 193
Imponere onus 100
Imponuntur leges a Cæſare 736
Importare alicui aliquam ſuſpicionem 748
Impotentiſſimus homo 429
Impreſſa tot veſtigijs, vt in his errari non poſſit 211
Impugnare aliquem 128
Impulſus beneuolentia 437
Impune ferre —— nec ſe impune laturum putaret 657
Impunitas gladiorum 431
Impunitatem ſcelerum aſſecutus Clodius 34
In ære alicuius eſſe 644
In ære meo eſt 711
In alia omnia ijt 362
In amoribus eſſe alicui —— eſt mihi in amoribus 316
In aqua habere naues inſtructas 559
In armis eſſe 684
In cauſſa hæc ſunt 1
In cura grauiore eſſe —— arbitrabantur, cum a te abeſſent ipſæ, multo in grauiore te cura futurum. 252
In curſu bonorum conſiliorum Lepidum adiuuandum putaui 453
In exſpectatione erant omnia 572
In exſpectatione eſt hoc iudicium etiam in bona ſpe 364
In hanc partem peccare malo 358
In integro —— res eſt in integro. 212
In integro res nobis erit 716
In luce viuere 68
In luctu, & ſqualore ſum 168
In manibus eſſe —— attendere te volo quæ in manibus ſunt 312
In officio eſſe —— ſi in officio erãt amici &c. 661
In ore atque animo habere 201
In ore & amore habere 477
In ſermonibus dictitabat 43
In tua manu eſt, quam velis eum obligare 333
In voluntate ſunt initia rerum, reliqua neceſſaria 383
Inanes eſſe meas litteras, quã nullas, malui 265
Inaudiſſe 421
Inaurari —— puto te malle a Cæſare conſuli, quàm inaurari 257
Incenderas cupiditatem meam cõſuetudinis augendæ noſtræ 723
Incenſus ſtudio rerum tuarũ 606
Incerti exitus, euentusque bellorum 239
Inceſſi omnibus lætitijs. 63
Incidi in competitorem nobilem 322
Incidi in ipſam flammã ciuilis diſcordiæ 735
Incidit ex labore in febriculã aſſiduam & ſatis moleſtam 465
Incidit in ea ipſa mala, quæ ſummo ſtudio vitauerat 394
Incidit in eum temporum ſtatum tuus reditus, vt conſequi poſſis omnia, quę ſunt in rep. ampliſſima 58
Incidit in morbum, ex quo non cõualuit 622
Incidit meum tempus rerum gerendarum in ipſum conſulatũ tuum 709
Incidit noſtra ætas in ea tempora caſu neſcio quo, &c. 199
Incidimus in eadem reip. tempora 183
Inciderat Cicero in hominũ pugnandi cupidorum inſanias 132
Incideramus in difficilem nodum. 356
Incidere in hiemem. 104
Incidere in cogitationem 141

Incidere in opinionem 389
Incidere in ſermonem 379
Incidere in tempus——in id reip. tempus non incideris, ſed veneris 59
Incidere in vituperatores alicuius 274
Incidere—— nō repentina aliqua voluntate, aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officijs amplectendam incidi 183
Incidiſſe credo meas litteras in ipſum diſceſſum ſenatus 116
Incidiſſe in ipſa diſcrimina ſalutis fortunarūq. communiū 252
Incidiſſe ſubito in febrim. 673
Inciſa in tabula nomina ciuitate donatorum 628
Incitare currentem 714
Incitatus amore 21
Inclinata fortuna & prope iacens. 75
Inclinata victoria 389
Inclinationes paruę temporū 248
Incolumi fama, te ad tuos recepiſti. 653
Incolumitas regni 687
Inconſtantiæ famam non putaui mihi pertimeſcendā, ſi quibuſdam in ſententijs paullum me immutaſſem 32
Inconſtantia litterarum 461
Inconuenientia facta 551
Incumbe in remp. omni cura 572
Incūbe toto pectore ad laudē 445
Incūbe vt belli extrema perficias. 460
Incumbe omni cogitatione, curaque in remp. 430
Incumbere in cauſſam 358
Incumbere tota mente, omnique animi impetu in remp. 435
Incurrit in difficultatem——nihil conſtitui poteſt, quod non incurrat in magnam aliquā difficultatem. 135
Incurrebat nauigatio in ipſos Eteſias 708
Incurrere in aliquos magna libertatem verborum 564
Incutere metum 325
Indixi bellum omnibus meis 557
Indixit mihi bellum occultū 359
Indictio tributorum 110
Inducis in amicitiam genus ſermonis minime liberale 210
Induxit datum legaris tuis, quāti quæque ciuitas voluit 120
Inducere cauſſam aliquam probabilem 523
Inductū nomen ficta religione ab iuidis & obtrectatorib' tuis 12
Inducti odio me excludunt, & aperte vindicem coniurationis oderunt 179
Inductio animi 24
Indulge valetudini tuę 744
Induſtria ——omni cura, atque induſtria 22
Ineptię, Appietas, Lentulitas 106
Ineptijs magis, quam improbitate peccat. 585
Ineunda nobis eſt ratio 150
Infamabit aliorum iniuriam tua moderatio & grauitas. 398
Infector—— Curtius noſter dibaphum cogitat, ſed eum infector moratur. 79
Inferis ſi quis eſt ſenſus, &c. 145
Infeſtus latrocinijs locus 482
Infirmus honos 541
Infirme animati ſocij 683
Inflāmatus ad gloriam 22
Inflectere ——vt ne vmquam magnitudinem animi tui, quā ego ſemper ſum admiratus, ſemperq. amaui, ne vmquam inflectas cuiuſquam iniuria 22
Infringatur hominū improbitas conſilijs tuorum amicorum, & ipſa die 16
Infuſa peregrinitas in vrbem 399
Ingraueſco—— hoc ſtudium quotidie ingraueſcit. 140

Ingredior ad explicandam rationem ſententiæ meæ 53
Ingredientibus nobis in cauſſam hoc fuit propoſitum accidere poſſe,&c. 223
Ingreſſus in bellum. 252
Ingreſſus pleno gradu 564
Ingreſſus ſum in ſpem libertatis 574
Inijcit hominibus magnam cupiditatem vacuitas 508
Inijcere in ſermone 563
Inimici laudis —— non tam mores eſſent virtutis tuæ, quã laudis inimici 28
Inimicitię apertę——aut obſcuro odio oſtendere apertas inimicitias,aut, quo nihil noceat ſummam oſtendere voluntatem nocendi,ſtultitiæ eſt. 119
Inimicitię vitandæ —— vitabis inimicitias, & poſteritatis otio conſules 89
Iniquus ipſi Ioui Seruilius 448
Iniqui obſcurius 15
Inire cubile alterius 418
Inire cum aliquo conſilia 360
Inire gratiam ab aliquo 134
Inire rationem 219
Inire rationem quemadmodum, &c. 619
Inire ſocietatem cum aliquo 551
Inire ſocietatem defendendæ libertatis cum pluribus 440
Inita a me ratio eſt, vt,&c. 210
Initium libertatis a Bruto & ceteris profectum 398
Initio orationis ſuæ vobis maximas, vt debuit,gratias egit 687
Iniungere detrimentum reip. 513
Iniuria temporis 732
Iniuriam mihi fieri putabam,cũ rogabar. 117
Iniuſſu mea proficiſcerētur. 109
Inops verborum 138
Inſederat penitus ea cogitatio 195
Inſequi aliq̃ magno clamore 326
Inſeruiebam honori tuo 130
Inſeruire valetudini 744
Inſigne iudiciũ beneuolentię 279
Inſignes ad laudem viri——nihil de inſignibus ad laudem viris obſcure inchoari ſolet 125
Inſigni gloriæ 451
Inſignia virtutis multi ſine virtute aſſecuti ſunt 131
Inſinuabo me in Cæſaris conſuetudinem 163
Inſolentia —— lautitia —— nec tamen ad hãc inſolentiã,ſed ad illam tuam lautitiam 413
Inſtar vitæ —— hos tuos Tuſculanenſes dies,inſtar eſſe vitæ puto 384
Inſtarent a Dolabella non minora pericula quã ab Antonio 557
Inſtauratione tuarum laudũ gaudemus 551
Inſtituere —— quod inſtituit referre de religione,ab eo deduci non poteſt 2
Inſtituti mei tenēdi cauſſa magis, quam quod haberē quod ſcriberem,tertiam hanc epiſtolam ſcripſi 731
Inſtituto itinere 702
Inſulſa,illitterata 405
Intactus a ſibilo Hortenſius 322
Integellus 391
Integer & incolumis —— gratiſſimũ mihi feceris, ſi Volaterranos omnibus rebus integros, incolumeſque eſſe volueris 589
Integer militum numerus 96
Integerrima & maxima pericula 441
Integram cauſſam alicui conſeruare 594
Integram famem ad ouum affero 413
Integrã tibi rē ſerues, ſuadeo 336
Integrum —— nõ placuit cuiquã tuorũ quid quã te abſente fieri, quod tibi, cum veniſſes,non eſſet

ſet integrum 53
Integrum —— reſpondit ſibi nō eſſe integrum 171
Intercalare 271
Interceſpedo 419
Intercedit ĩter nos vſus vetus 613
Intercedit mihi cum eo quotidiana conſuetudo 633
Intercedit mihi cum illo non ſolũ hoſpitium, verum etiã ſumma familiaritas 653
Intercedit mihi neceſſitudo vetus cum familia Titurnia 629
Intercedunt mihi omnia cum eo iura neceſſitudinis 603
Interceſſor 309
Intercepit litteras meas Dolabella. 549
Intercludi —— etiam illud metuo, ne iã intercludamini 676
Intercludi paruis præſidijs vterq. aditus, qui eſt in Ciliciam, poteſt propter anguſtias 692
Intercludi fuga 694
Interdicer nobis aqua & igni 497
Interdictum Vnde vi hominibus armatis 716
Interdictis defendere poſſeſſionē 316
Intereſſe, præeſſe —— non ſolum interfuit his rebus, ſed etiam præfuit 24
Intermiſſio cōſuetudinis meę 203
Interpellent me homines, quominus honoratus ſim, dũ ne interpellent quo minus a me reſp. cōmode adminiſtrari poſſit 508
Interpellare —— Cæſar numquã interpellauit, quin, quibus vellem, atque etiam quos ipſe nō diligebat, tamen iis vterer 532
Interpellatus in eo caſu 418
Interpellatus —— quæ res, ſi non eſſem a Rhodijs interpellatus, fortaſſe tota ſublata eſſet 554
Interponere ſe in pacificationē —ſapientius facies, ſi te in iſtã pacificationē nō interpones 479
Interruptũ —— officiũ multa varietate tēporum interruptũ 182
Interuallũ longius litterarũ 295
Interuallo locorum ac temporũ disiuncti 17
Inteſtinus dolor 142
Inteſtinum ſcelus 169
Inteſtinum vrbis malum 525
Intima omnia cum aliquo conferre 367
Intra cutem aliquid ſubeſt vulneris 458
Introibit Curio, & eadem actio de prouincijs 331
Inuaſerat mirus furor nō ſolũ improbis, ſed etiã iis, qui dicũtur boni, vt pugnare cuperent 736
Inuadere in arcē illius cauſſæ 30
Inuenit facile obtrectatores mea fortuna 125
Inuidia annonæ 203
Inuidioſus a ſuperiore vita 364
Inuitare aliquem ad cenam 282
Inuita Minerua 92.573
Inuitare ad viuendũ —— qd fuit, qđ illam hoc tēpore ad viuēdũ magnopere inuitare poſſet? 148
Inuitare aliquem ad epulas 477
Inuitatu tuo 276
Inuocatus ad ſubſellia rei accurro 335
Inuoluere ſe litteris 414
Iocoſius ſcribere 423
Iocus non eſt ieiunctus a philologia, & quotiana συζυτήσει 747
Ioui ipſi iniquus Seruilius 449
Iouem lapidem iurare 286
Ipſe —— decem ipſos dies Athenis fuit 82
Irati —— tres fratres ſummo loco natos nolo te habere iratos 89
Ire ad arma 358
Ire in alia omnia 6.362
Ire in alterius ſententiam 6
Iſara flumen maximum in faucibus Allobrogum 453

Iſtanti 686
Iſtim —— iſtim tene temere commoue.al. 262
Ita imminentibus malis reſp.me adiuuante liberetur 442
Ita viuam 71
Itare ad cenas 422
Iterum & te ſæpius te rogo 631
Itinerum ratio 99
Iudicere —— video magnas impendere diſcordias, quam ſertũ & vis iudicabit 366
Iudicium capitis 323
Iudiciũ limatulũ & politulũ 318
Iudicium ſincerum, ac ſubtile 702
Iudicio non caſu 59
Iudicia iniuſta—— multis fortiſſimis atque optimis viris iniuſtis iudicijs aduerſi caſu acciderunt 204
Iuraui veriſſimũ iuſiurãdum 171
Iurare calumniam 339
Iurare Iouem lapidem 286
Ius dandum non fuit, cum κακοςόμαχος eſſes 730
Ius Arenanum —— Hirtianum. 411
Ius —— omnia ſunt incerta, cum a iure diſceſſum eſt 402
Iuſta & idonea, excuſatione vſus es intermiſſionis litterarũ 752
Iuſtiorem habuimus Bibulum 12
Iuſtiſſimæ cauſſæ 139

K

ΚΑΚΟΣΤΟΜΑΧΟΣ 730
Κανὼν ſcriptorum Ciceronis Tiro 245
Κατὰ Διόδωρον κρίνειν περὶ δυνατῶν 380
Κατ᾽ εἰδώλων φαντασίας 715
Κατὰ Χρύσιππον δυνατὸν 280
Κρίσις 386
Κτήσει ſum Attici noſtri 311
Κύρου παιδείαν contriueram legendo 423

κωμικὸς μάρτυς 70

L

LABEO Segulius 519
Labefactata cogitatio vi tẽpeſtatum & concurſu calamitatum 195
Laberius 285
Labi —— nunquam labere, ſi te audies 59
Labienus rem meliorem fecit 676
Laborat valde pro Appio 333
Laborare alienis malis 236
Laborare ex deſiderio 735
Laborare ex inteſtino 307
Laborare ex pedibus 421
Laborare de re aliqua 635
Laborare valde de re alicuius 617
Laborare de amicorum pecunia, honeſtius eſt, quam de ſua 603
Laboratur vehementer 2
Labrum, ſi in balneo non eſt, fac vt ſit 680
Laceſſerem te nõ epiſtolis, ſed voluminibus 581
Laceſſe aliquem iniuria 500
Laceſſere aliquem ſcripto 568
Lacinia —— in lacinia ſeruare, ex ſecunda menſa ſemina 748
Lętor maxime officiorum meorũ conſcientia 186
Laum 425.426
Λακωνισμὸς 525
Languenti ſtomacho eſſe 362
Laodicea 81
Lapſus imprudentia 466
Lapſus iudicio 724
Laſſitudo—— nulla laſſitudo impedire officiũ & fidẽ poteſt 575
Late patet maleuolentia, & eſt in multis 102
Latebra tabellæ 123
Laterenſis affirmat Lepidum bonum futurum 463
Laterenſis, cum ſe in fraudem deductũ Lepidi pfidia videret, ſibi manus afferre conatus eſt. 467

Laterenſis & Furnius adiutores & interpretes Planci 447
Laterenſis vir ſanctiſſ. 463
Laterenſem nimia indulgentia in Lepidum fecit minus ſagacem ad perſpiciunda pericula 467
Lauatio parata 331
Laudare aliquem, plurimum valet, ad excitandum & acuendum. 724 vide 52 & 579
Laudare alterum, ſolum liberum eſt: de quo quidquid detrahas, neceſſe eſt aut infirmitati, aut inuidiæ aſſignetur 241
Laudari a laudato viro 193.702
Laureola —— velles, ais, tantum modo vt haberē negotij, quod eſſet ad laureolam ſatis 64
Laus ea iucunda eſt, quę ab ijs proficiſcuntur, qui ipſi in laude vixerunt 702
Laus naſcens 21
Laudis inimici 18
Laudum gloria —— quorum laudum gloriam adamaris, quibus artibus eæ laudes comparatur. in ijs eſt elaborandum 15
Lautus rei exitus 362
Lautus —— valde iam lautus es, qui grauere litteras ad me dare. 288
Lautum —— nihil tibi erit lautius, nihil glorioſius 712
Laxa te iſtis moleſtijs, & ad cōuictum noſtrum redi 198
Legatio libera 497.569
Legati Apameani 104
Legio bima 470
Legio luculentiſſima 470
Legiones decretæ in Syriam 82
Legiones habet Plancus quinque ſub ſignis 440
Legit eum Cęſar in ſenatum 590
Λελήθοτως 377
Lenire, aut leuare alterius dolorē oratione 253
Leniatur vtriuſque noſtrū abſentis deſiderium crebris & longis epiſtolis 723
Lentulitas 106
Lentulus Appij gener 106
Lentulus commemorat ſua in remp. merita 556
Lentulus Crus repulſus 325
Lentulus fœde perijt, at Cato preclare 410
Lentulo agente de reliqua Ciceronis dignitate, aut occulta nonnullorum odia, aut obſcura, ſtudia cernebantur 29
Lentulo & Marcello coſſ. 272
Lepido concionante, milites conclamarunt pacem ſe velle, neq. eſſe cum vllis pugnaturos 464
Lepidus 463
Lepidus bonum ciuem agit in epiſt. ad Ciceronem 494
Lepidus Caſſij affinis 545
Lepidus dicebat & ſcribebat, ſe pacis inter ciues conciliandæ cupidum eſſe 476
Lepidus maiori odio eſt ciuitati, quam Antonius 547
Lepidus Planci aduentum captabat 467
Lepidus pridie Kalend. Quinct. ſententijs omnibus hoſtis indicatus a ſenatu eſt. 546
Lepidus ſe cum Antonio coniunxit 467
Lepidus ſpoliatum, inermē, fugientem recepit Antonium 547
Lepidi & Aſinij multa, & bonæ, & firmæ legiones 507
Lepidi litteræ frigidæ, & inconſtātes 454
Lepidi perfidia & leuitas 462
Lepidi ſcelus, leuitas, & inconſtātia 454
Lepidum nō erat veriſimile in optiſſima pace bellum reip. indictur ū, qui in maximo bello pacem ſe velle dixiſſet. 518
Lepidum recte facturū numquā,

Bruto perſuaſiſſimum erat 507
Leuat dolorem communis quaſi legis, & humanæ condicionis recordatio 239
Leuarunt me moleſtia litterę tuę, vtinã omnino liberaſſent 733
Leua me hoc onere 129
Leuare animum moleſtijs nulla res alia poteſt 140
Leuare alterum ægritudine cogitatione rerum ipſius præclate geſtarum 195
Leuare curam 714
Leuare dolorē, ſi min⁹ ſanare 101
Leuare fortunam alicuius 205
Leuare luctum poſſunt quę ſcripſiſti 148
Leuare moleſtias 137
Leuari grauitate valetudinis 226
Leuari me putabã moleſtia 102
Leuari poſſent moleſtiæ tuæ 137
Leuatio —— maior mihi leuatio afferri nulla poteſt, quã coniunctio cõſuetudinis, ſermonumq. noſtrorum 149
Leuari maxima calamitate 210
Leuidenſe munuſculum 393
Leuiſſime ferre iniuriam 206
Leuitas —— tanta eſt in plerisq. leuitas, vt eos non tam conſtantia in rep. noſtra delectet, quam ſplendor offendat 21
Lex alimentaria 336
Lex Cornelia —— cẽ ſui ſumptus quam maxime ad legem Corneliam decernendos 119
Lex Iulia 81
Lex Licinia 322
Lex Plautia de vi 338
Lex Papia 11
Lex Scantinia —— poſtulandum me lege Scantinia curauit 360
Lex Sempronia 22
Lex ſumptuaria 308.401
Lex viaria 334
Lege Cornelia habere imperiũ 43
Lege Cornelia triginta dies cõſtituti ſunt ad decedendum 102
Lege Iulia relinquere rationes, in prouincia neceſſe erat. eaſdẽque totidem verbis referre ad ærarium 209
Leges hiſtorię negligere 190
Libentius —— at ille adiurans, nuſquam ſe vmquam libentius 412
Libentiſſimis Græcis nutu quod vis conſequeris 647
Liber —— in vlciſcendo nimis liber 578
Libera & immunis poſſeſſio 655
Liberos amittere malum 145
Liberaliſſime atque humaniſſime id mihi recepiſti 591
Liberalib⁹ litteras accepi tuas 573
Liberaliter alicui reſpondere 609
Libero eum omni ſuſpicione cupiditatis 7
Liberaui ciuitates acerbiſſimis tributis & grauiſſimis vſuris, & falſo ære alieno 691
Liberaui hunc a Cæſare 637
Liberarem te iſta cura, aut certe leuarem 402
Liberare alicuius fidem 545
Liberata reſpub. Antoniano latrocinio, ſed nondũ explicata 575
Libertas iucunda 483
Licitatorem apponere 270
Ligurirent curationem agrariam 522
Limauit aliquid poſterior annus de tua prolixa beneficaque natura. 112
Limatulum & politulum iudicium. 318
Liquidius de toto ſenſu iudicauit 444
Liquido quædam negare 528
Λιτότης 308
Littera —— Bibulus ad me litterã numquam miſit 82
Litteræ a Cæſare Ciceroni redditæ ſatis liberales 688

Litteræ commendaticiæ 176
Litteræ——doctrina, ac litteras vnum perfugium 252
Litteræ——haud poſſem viuere, niſi in litteris viuerem 425
Litteræ in rebus aduerſis magnæ delectationi eſſe debent 239
Litteræ interiores 318
Litteræ——litteris me inuoluo, & aut ſcribo, aut lego 414
Litteræ minaces & acerbę 735
Litteræ perfugium hominū ſpoliato & domeſticis & forenſibus ornamentis 199
Litteræ plenæ amoris, & officij 93
Litterarum eſt etiam nō ſatietas, ſed quidam modus 425
Litterarum ſtudia 388
Litteras mea manu ſcriptas ad te miſi 102
Litteris vti 200
Litterulæ vacillantes 739
Locare caſtra 686
Locus——& ex ſuperiore, & ex æquo loco 108
Locus videtur eſſe tecum expoſtulandi 82
Loci non nihil dediſſe videris iniquis ſecus exiſtimandi de tuo in me animo 103
Lomentum aut nitrum 365
Longinquitas temporis omnē dolorem minuit, ac mollit 145
Longinqui & a te ipſo miſſi in vltimas gentes 704
Longinquitas——in his ſum locis, quo & propter longinquitatē, & propter latrocinia tardiſſime omnia perferuntur 61
Longinquitas temporis me mitigauit 231
Longi ſubſellij iudicatio & mora 115
Longiorem orationem tua humanitas non exſpectat 94
Longius fiebat 274
Loqui ſecum, adhibere ſe in conſilium, ſibi obtemperare 60
Lubente te 645
Lucanicæ 405
Luce——in iſta luce viuo 68
Lucilius 564
L. Cęſar optime ſentit, ſed, quod auunculus eſt, non acerrimas dicit ſententias 478
L. Cæſar valetudine īpeditur 538
L. Cotta fatali quadam deſperatione minus in ſenatum venit 538
L. Lamia ab A. Gabinio conſule relegatus, quod libere & fortiter ſalutē Ciceronis defendiſſet. 579
L. Lamia præturam petit 516
L. Lucilius 98
L. Marcus, & Q. Criſpus Imp. 548
L. Papirius Curſor magiſter equitum 416
L. Papirius Mugillanus Conſul cū L. Sempronio Atratino 416
L. Paullus duos filios ſeptem diebus amiſit 148
L. Sempronius Atratinus 416
L. Tullius legatus Ciceronis 694
L. Valerius iureconſultus 93
Lucubrationē meam petire noluī 235
Luculentiſſima legio 470
Ludibundi ad Hidruntem peruenimus 733
Ludibrio lædere aliquem——neque me abſentem ludibrio læſum iri exiſtimarem 168
Ludi Circenſes 360
Ludi Romani 338
Ludi ſcenici 268
Lugere——nulla vmquam fuit liberis amiſſis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit 203
Lugere reip. tempora, & aliorum victoriam 145
Lupercal 293
Luſimus illa ſuperiora 403
Luſtrato exercitu 692
Luſtrum——reliquæ ſuperioris luſtri

Iuſtri 71
Lynceus —— Quis eſt tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nuſquam incurrat. 377
Lyſippus 192

M

Maerero caſu eiuſmodi. 663
Mærere ſuarum rerum cogitatione 201
Mæſtitia & deſperatio 311
Magiſtri cenandi —— Hirtius, & Dolabella 404
Magna tibi hæc eſſe debent ad leuandas moleſtias tuas 137
Magnificum ſit & lautum quod erit 407
Magnitudo & vis amoris 60
Magnitudo hiemis —— propter hiemis magnitudinem tam diu nihil noui ad nos afferebatur. 73
Magnitudo tuorum erga me meritorum 1
Magnopere vellemus 56
Magnus amicus 312
Maieſtatis crimen 125
Maiorem in modum a te peto. 615
Maiorem partem nihil curare ſoles 353
Male affecta pars prouinciæ 149
Maledicere alteri —— ſolutū[exiſti matur eſſe alteri maledicere, tamen cauendum eſt, ne in petulantiam incidas 241
Malefacere —— Dalmatis dij malefaciant 188
Maleuolentia in tabellæ latebra abſcondita 128
Malus animus eorum in noſtram ſalutem 555
Mala temporum 227
Mala orbiculata —— malis orbiculatis paſti 367
Manabat illud malum vrbanum, & ita corroborabatur quotidie, vt ego vrbi & otio diffiderē vrbano 539
Manceps 210
Mancipio & nexu proprium alicuius 313
Mancipium 311
Mandare alicui negotium 616
Mandare alicui res certas 302
Mandare Græcis litteris res tuas cupit 606
Mandatum tuum curabo diligenter 270
Mandata dedimus Furnio plura verbo quam ſcriptura 400
Mandatu meo 67
Maneo in voluntate 173
Manere in ea vita, in qua nihil inſit, niſi propagatio miſerrimi tēporis 199
Manere in vita —— conficior eis curis, vt hoc ipſum, quod maneā in vita, peccare me exiſtimem 162
Manere —— ſi rationum referendarum ius vetus & mos antiquus maneret 209
Manſio —— deceſſio, oppon. Is me cum ſæpiſſime de tua manſione aut deceſſione communicat 140
Manſurus os in eadem iſta libertate 620
Man Curius 635
Manubiæ 35
Manum de tabula —— magiſter adeſt citius quam putaramus 306
Manus ad os apponere —— cum manus ad os appoſuit 320
Manibus ad tergum reiectis 406
Manibus gypſatiſſimis 279
Marcellinus Lentulo iratus 2
Marcellino & Philippo cos. 30
Marcelli ſalute impetrata Cęſari omnes ſenatores gratias egerūt, præter Volcatium 140

Marcello ſalus a Cæſare data 239
Marcellus diem ſuum obijt ex vulneribus a P. Chilone acceptis 160
M. Anneius legatus Ciceronis 694
M. Antonius vir prudentiſſimus infelicem exitum timebat iam tũ cum magna mala inſtare ſuſpicabatur 227
M. Antonij non dicam inſolentia, ſed immanitas 427
M. Bibuli conſilio vti non te fugiet qui ſe opido munitiſſimo & copioſiſſimo tenuit, quamdiu in prouincia Parthi fuerunt 567
M. Brutus Appij gener 98
M. Brutus iuriſconſ. 301
M. Bruti ſummum ingenium, ſuauiſſimi mores, ſingularis probitas 397
M. Cato filium amiſit 148
M. Lenius Flaccus —— apud eum fuit Brundiſii Cicero dies 13. 666
M. Manilius 301
M. Marcellus in Academię gymnaſio ſepultus 160
M. Marcellus poſt cenæ tempus a P. Magio Chilone familiare ſuo pugione percuſſus eſt & duo vulnera accepit 159
Marcello Ser. Sulpitio coſ. 558
M. Variſidius 448
Mars omnis belli communis 229
Martis ſignum quo mihi pacis auctori 302
Maſſones cognom. Papiſiorum quorundam 416
Matius —— epiſtolæ Cicer. ad Mattium 526
Martius reſpõdet criminibus, quæ in eum poſt mortem Cæſaris cõferebantur 530
Matutare —— ſucceſſor tuus non poteſt ita maturare vllo modo, vt tu me in Aſia poſſis cõuenire 81
Maturitas ætatis 258
Maturitas ætatis ad prudentiam 140
Maturum —— mihi vero ad Nonas bene maturum videtur fore 381
Maximis itineribus 693
Μὴ μὲν ἀσπουδεί γε· ϗ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, ἀλλὰ μέγα ῥέξατὶ καὶ ἐσομένοισι πυθέσθαι 604
Medici —— noli imitari malos medicos, qui in alienis morbis profitentur ſe tenere medicinæ ſcientiam, ipſi ſe curare non poſſunt 144
Medico vt honos haberetur, Curio miſi 733
Medicina temporis 204
Megaleſia 67
Megara 144
Mel ac deliciæ tuæ C. Sempronius Rufus 337
Melior fio valetudine, quam intermiſſis exercitationib. amiſeram 411
Meliuſcule —— Marionem, cum meliuſcule tibi erit, ad me mittes 726
Memoria teneo, meam obſeruantiam tibi non defuiſſe 183
Memoriæ tuæ cauſſa velim des aliquid litterarum, quæ tibi in prouincia reddantur &c. 632
Mēdum ſcripturæ littura tollitur 240
Mens —— hac me fuiſſe mente ſenatus te conſule audiuit 29
Mentam puſillam appellare vt rutulam non licet 419
Mercatores prouinciarum, non cõſules 33
Mercenarij teſtes 126
Merces —— tamen in moleſtia gaudeo te eãdem fidem cognoſſe, hominum, non ita magna mercede

mercede quam ego maximo dolore cognoram 28
Merces vna laborum & vigiliarũ Ciceroni: ſtudia omnium erga fortes viros 118
Merita alicuius magna habere 472
Meſſalla abſolutus 325
Meſcinius Ciceronis quæſtor 616
Metari vno loco 458
Metellus Trib. pleb. dixit in cõcione, ei, qui in alios animaduertiſſet in dicta cauſa, dicendi ipſi poteſtatem fieri non oportere 172
Metiri omnia dignitate magis, quam ambitione 474
Metuere —— plus in metuendo mali eſt, quã in eo ipſo, quod timetur 331
Migrationes in alienum domicilium 743
Miles legionarius ——auxiliarius 487
Mimum introduxiſti 404
Minãtis nulla auctoritas eſt apud liberos 101
Mindius Marcellus 718
Minerua cuſtos vrbis, quã turbo deiecerat 573
Minorum gentium patricij 416
Minotaurus, ideſt Caluiſius & Taurus 574
Minuere dolorem eadẽ res poſſit. 143
Minuere ſumptus egentiſſimarum ciuitatum 108
Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός 604
Mitigatus animus —— ſigna magna dedit animi erga te mitigati. 223
Mittit in conſilium eoſdem illos, qui lites æſtimarant iudices 339
Miſſio ludorum —— ante ludorũ miſſionem 193
Mobilis——animus mobilis —— ſtabilis, oppon. 173
Moderatio vitæ —— ratio & moderatio vitæ nata & alta Athenis 225
Moderatiſſimi atq. humaniſſimi fuit ſenſus Cæſar iunior 471
Moderatiore animo ferre 225
Moderator eris conſiliorum meorum 41
Modeſtus vultus 721
Modice aut etiam intra modũ 140
Moleſtus in cogitando —— homo minime in cogitando moleſtus. 585
Moliri aliquid 498
Mollis & liberalis oratio alicuius. 256
Mollit dolorem tempus 145
Moneo vt filium 436
Monumentum Senatus 35
Mopſuheſtia 112
Meræ quædam inciderunt prætorijs comitis. 326
Morbi ſeneſcentis remiſſio 308
Morbus edacitatis δυσεντερία 308
Mordere frenum 524
Mordere—— neq. non me tamen mordet aliquid 129
Moroſi qui amant. 290
Mors honeſta non eſt fugienda, ſæpe etiam appetenda 531
Mors——nihil eſt mali in morte, in qua ſi reſideat ſenſus, immortalitas illa potius ducẽda eſt; ſin ſit amiſſus, nulla videri miſeria debet, quæ non ſentiatur 201
Mors nullum ſenſum eſt habitura. 221
Mors omniũ rerũ extremum 264
Mors ——ſi non ero, ſenſu omni carebo 229
Mortem contemnere etiam beati debemus 219
Mortem oppetere—— ſi oppetenda mors eſſet, domi atque in patria mallem, quam in externis atque alienis locis 152

Mori

MOOH MOOH MO.

Mori nemo ſapiens miſerum duxit ne beato quidem 228
Morem eis geſſi 245
More Romano 276
More Romano aliquem commendare 295
Mouere aliquid——ſi Parthus mouet aliquid 331
Mouere caſtra 458
Moueri ſermone——horum ego ſermone non mouebor 102
Motus animorũ——magnus animorum motus eſt factus 30
Multiplicatis auxiliis 440
Multi ſuã rem & publicam bene geſſerunt patria procul 279
Munatius 448
Munditia——qua mũditia homines, qua elegantia 414
Munio me ad hęc tempora 410
Munire ſe nouarum neceſſitudinũ affinitate contra veterum perfidiam 166
Munus ædilicium magnificentiſſimum 517
Munerum facultatem nemo admiretur, eſt enim copiarum, nõ virtutis: neq. eſt quiſquam quin ſatietate iam defeſſus ſit 53
Munuſculum leuidenſe, craſſo filo. 393
Muſę Metelli 302
Muſis omnibus approbãtibus 302
Mutare conſilium 102
Mutare conſilium —— non muto conſilium 727
Mutata ratio 293
Mutati voluntate 218
Mutuum in amicitia quid ſit 170

N

NACTA ſunt opinionem incredibilem mea comitia. 326
Nictus occaſionem 482
Nactus eram cui darẽ litteras 731
Nactus occaſionem & licentiã 565
Nactus plus otij——cũ plus otij nactus ero 104
Nactus puſillum laxamenti in nauigatione noſtra 564
Nactus ſpem impetrandi maiorẽ. 594
Nacti probabilem materiam ſermonis 102
Næ tu videris, &c. 313
Næuius 702
Naſcuntur domi 379
Natus ad agendũ ſemper aliquid dignum viro Cicero 162
Nauare aliquid—— nemo eſt tam afflictus qui ſi nihil aliud ſtudeat, niſi id quod agit, non poſſit nauare aliquid 225
Nauare operam 473
Nauare poſſimus in te noſtram beneuolentiam 118
Naues inſtructæ & paratæ 559
Naues onerariæ 559
Naufragia & bonorum direptiones 162
Naufragia rei familiaris 29
Nauicularius—— nauigato cũ honeſto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularius moueatur 734
Nauigatio incurrebat in ipſos Eteſias 708
Nauigatio longa & hiemalis, & minime portuoſa 262
Nauis bonorum omnium vna eſt 575
Nauis idonea 728
Nauis —— in eadem eſſe naui. 55
Nauim rectam vt teneamus, operam damus, vtinam proſpero curſu 575
Naui longa profugerunt onerarijs relictis 561
Nauiter eſſe impudentem 191
Nautæ ſolent feſtinare quæſtus ſui cauſſa 734
Ne viuam, ſi &c. 308

Nec caput, nec pedes —— res tuæ ita cõtracta, vt nec caput, nec pedes 315
Neceſſitudo nobis cum aliquo multis eius officijs & noſtris mutuis conſtituta 522
Neceſſitudinem cõſtitutam habui cum domo veſtrâ ante aliquãto, quam natus 431
Nec opinatus & improuiſus prouinciæ caſus hanc mihi facultatem eripuit 708
Nedum —— quam tota Peloponeſus nedum Patræ 310
Nedum —— vix in ipſis tectis & opidis frigus infirma valetudine vitatur: nedum in mari, & via ſit facile abeſſe ab iniuria tẽporis 732
Negligens in ſcribendo 116
Negotium horum temporum, horum hominum atq. morum 128
Neruoſe nos ſuborna 468
Neſcius —— non ſum neſcius, &c. 593
Neſtor Agamemnoni conſiliarius. 396
Nicia 303
Nicias & Vidius 391
Nigidius doctiſſ. & ſanctiſſ. 162
Nihil eſt præcipue dolendum in eo, quod accidat vniuerſis 237
Νίκωνος liber περὶ πολυφαγίας 299
Nituntur meis conſilij. monitis, & ſtudijs 183
Nitebamur maxime conſilio, ſtudio, labore, gratia de cauſſà regia 14
Noctes te aliquid iam adiuuabũt 140
Nodus difficilis 356
Nomen Aufidianum 745
Nominis delatio 333
Nomine amicitiæ noſtræ hæc a te peto 550
Nomine negligentię me tibi ſuſpectum eſſe doleo 551
Nomina facere 301
Nomina nobilium non admirabatur Cicero 106
Nominatim —— duo te nominatim rogo 619
Non dubitabat de tua erga me voluntate 633
Non ex iure manu conſertum, ſed magis &c. 288
Non omnibus dormio 304
Noſtratia verba 67
Nota —— de meliore nota Sulpicij ſucceſſori nos commenda 312
Notati ignominia ciues 238
Nouæ coiunctiones —— in omnibus nouis coniunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, & qua commendatione amicitiæ quaſi fores aperiantur 599
Nouitas 21
Nou. Tribuni pleb. —— ſpes erat Ciceroni in nouis Trib. pleb. 665
Nouiſſime Corycum ſe contulit 552
Nouiſſimus —— poſt nouiſſimũ Hirtij ſermonem placitum eſt, &c. 498
Nouiſſimus ſe recepit ad caſtra Galba 480
Nouiſſima auxilia 498
Nouiſſima noſtra facta 551
Nudis pedibus, tunica ſoluta 486
Nudum cum bona voluntate ad auxilium patriæ accedere —— cũ facultatibus, oppon. 436
Nulla ars litteris ſine interpretẽ, & ſine exercitatione percipi põt 297
Numerare in mercedis potius quã in beneficij loco 57
Numerari —— ſapientiam me & eſſe, & numerari volo 36
Numerus —— & ibi malis eſſe, vbi aliquo numero ſis, quam iſtic,
vbi

vbi ſolus ſapere videaris 50
Nunciauit mihi ſalutem tuis verbis 250
Nutus tuus poteſt hominem ſummo loco natum incolumen in ciuitate retinere 523
Nutu conſequeris quod vis 647
Nutu & ſignificatione quoſdam homines appello 39
Nutus regios tuemur interfecto rege 535

O

OBCAECATVS ſtultitia 683
Obduruit animus ad dolorem nonuum diuturna deſperatione rerum 76
Ὀβελίζω 391
Obiectimus ad omnes caſus ſubitorum periculorum 231
Obire —— non obire annum petitionis ſuæ 474
Oblanguerunt litterulæ meæ tui deſiderio: hac tamen epiſtola, quam Acaſtus attulit, oculos paullulum ſuſtulerunt 739
Oblata religio Cornuto eſt pullariorum admonitu 448
Oblato metu diffugiunt 684
Obligatus ſum magno eius beneficio, magnoq. merito 516
Obligatæ largitionibus, conceſſionibusq. præmiorum ciuitates 439
Obſcenum —— nihil eſſe obſcenum, nihil turpe dictu ſententia Stoicorum 417
Obſecro te iiſdē precibus, quibus Senatus pop. q. Rom. vt &c. 503
Obſecraret me precibus 158
Obſequi pudori tui maluiſti, quã valetudine 733
Obſequi voluntati tuæ non potuit 100
Obſeruabo ſanctiſſime, faciãque diligẽtiſſime quæ tibi promitto ac recipio 184
Obſeruare diligenter alicuius commendationem 314
Obſeruare tempus 516
Obſes fidei 456
Obſtrepere tibi literis non auſus ſum 175
Obtinemus Cæſaris erga nos ſummam humanitatem 162
Obtinebat ſorte Macedoniam prouinciam 622
Obtinuit ſemper id iuris ſine vlla controueſia 637
Obtinere ius ſuum in aliqua re. 637
Obtinere locum ſuum——tua dignitas ſuum locum obtinebit. 115
Obtinere potes ſummum, atque altiſſimum gradum ciuitatis 22
Obtinere prouinciam 28
Obtinere prouinciam cum imperio 33
Obtinere regnum cum dignitate. 693
Obtinere ſuam dignitatem alicuius commendatione 285
Obtinere omnes ſuas fortunas 151
Obtingere mihi quæſtor optatior nemo potuit 91
Obtingit mihi quæſtor 90
Obtrectatio——conſilium tutum, quod habere poteſt obtrectationem 457
Obtrectatio inuidorum—— conſilia mea æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum defendẽda commendo 441
Obtrectationes & inuidias puſillorum ac maleuolorũ proſternet, atque obteret 285
Obtrectationes maleuolentiſſimę 21
Obtrectatores —— inuidi, & obtrectatores 11
Obtundere——cupio non obtundere te. 198

Obuertebant ob os eius Graij ora ſua 425
Obuię mihi ſint velim litteræ tuę. 68
Obuiam ire hoſtibus 457
Occaſio data——vt primum occaſio data eſt, meo priſtino more remp. defendi 573
Occaſio—— ne hac gentes noſtra mala ſuam putent occaſionem. 434
Occaſio——ſi occaſio tulerit 464
Occidere hominem —— noui ego vos magnos patronos: hominē occidat oportet, qui veſtra opera vti velit 73
Occidenti reſp. opem ferre 132
Occidione occiſus equitatus 693
Occulta coniuratio 169
Occupabit hæc cauſſa primos mēſes 319
Occupare poſſeſſionem laudis 438
Occupatiorem me habebant comitiorum dilationes 326
Occurrit ——in hoc autem illud mihi occurrit. 129
Occurrebat hæc vna conſolatio in multis ac variis moleſtiis 94
Occurrere maleuolentiæ hominū in aliquem 511
Ocella 74
Oculi augent dolorem 22
Oculi feriuntur ſpectris, quia, cum velis, ipſa occurrunt 715
Odium incluſum alicuius iniuriarum 39
Oenomaus 403
Oenomaus Attii 404
Offendam te imparatum 53
Offendere alicuius animū. 181. 529
Offendere alterius animum 133
Offendere animos aliquorum 244
Offendere animum——non offendere animum cuiuſquam 404
Offendere alicuius voluntatem 44
Offendere —— nihil offendere, nuſquam incurrere 377
Offendere——non offendes eundem bonorum ſenſum, quē reliquiſti 36
Offendere —— ſi quid offenſum. 20
Offendor —— ille ſi omnibus eſt maleuolus, minus offendor in me 82
Offenſiones ex grauibus morbis graues eſſe ſolent, ſi qua culpa commiſſa eſt 738
Offenſiuncula——ſi qua offenſiūcula facta eſt animi tui peruerſitate aliquorum 584
Offenſus mihi 457
Offerre mortem alicui 360
Offerre ſe communi periculo 457
Officio ac potius pietate erga te 1
Offilius 300
Ollam denariorum implere 411
Omen —— ne ominis quidē cauſſa ſe non negaturum dixit 139
Omen —— quod dij omen auertant 544
Onerarunt te mendacijs homines leuiſſimi 120
Oneratus malis 412
Operam dabit mihi iudex 304
Operam & oleum perdidiſſe 267
Opinio —— vt opinio noſtra eſt. 619
Opinione celerius venturus eſſe dicitur Cæſar 681
Opponere ſibi ipſū magna ad proficiendum impedimenta 439
Opportunitas temporis 129. 711
Opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſidero 734
Opportuno tempore 90
Opprimere armis remp. 206
Opprimere reliquias belli 461
Opprimor interdum, & vix reſiſto dolori 248
Oppreſſus bello repentino 394
Oppreſſus epiphora Balbus 751
Oppreſſus tantum attigit negotiū, quātū recuſare nō potuit 622

Oppreſſus

Oppreſſus totius corporis doloribus L.Cæſar 396
Oppreſſa ſunt omnia armis 429
Oppugnat Cicero opidum munitiſſimum Pindeniſſum aggeribus, vineis, turribus 66
Oppugnare aliquem capite ac fortunis 168
Oppugnare aliquos aperte pecunia 1
Oppugnare exiſtimationem alicuius 120
Oppugnare vrbem aggere, vineis, turribus 69
ὀψιμαθεῖς hoĩes ſunt īſolẽtes 414
Optare optima, cogitare difficillima 409
Optata —— meis optatis fortuna reſpondit 52
Optata——mihi eſt in optatis 70
Optata——mihi quidem ſi optata contingant &c. 532
Optatum magis quã ſperatũ 182
Optimates 36
Optimus reipub. ſtatus 432
Opus eſt—— dux nobis & auctor opus eſt 58
Opus facere——vt opus æſtate facere poſſent 105
Opus——Sulpitij tibi operam intelligo ex tuis litteris non multum opus fuiſſe 314
Oratiuncula pro Deiotaro 393
Orator Ciceronis——quicquid habuit iudicij Cicero in dicendo, in illum librum contulit 258
Orator Ciceronis 721
Oratores —— magni oratores ſæpe ad extrema primum reſpondent 566
Orba ciuitas——tam orba ciuitas taleis tutores cõplecti debet 126
Orbatus omni ſpe ſalutis 235
Orbiculata mala 367
Orbis terrarum ardet bello 133
Orbus ijs rebus omnibus, quibus & natura me & voluntas, & conſuetudo aſſuefecerat, &c. 162
Orbus ſenatus cõſulib' amiſſis 581
Ordiri reliquas res 189
ὄργανον Ciceronis ſenatus 514
Ornare aliquẽ certis gloriolæ inſignibus 275
Ornamenta virtutis & induſtriæ in te ſunt plurima 120
Ornauit res noſtras diuinis laudibus 73
Ornatus ſummis honoribus 476
Ornatus tuis maximis beneficiis 28
Ornatus virtutibus & fortuna 602
Ornati omnib. optimis artib. 630
Os adoleſcentioris Academię 387
Os ——ſi me hercule Appij os haberẽ, hoc ſuſtinere nõ poſsẽ 186
Oſci ludi 267
Oſculatus ſum epiſtolam tuã 125
Oſtendiſti magnam ſpem otii 181
Oſtenderas hoc mihi quibuſdam litteris 206
Oſtendere——cum mihi ſępe oſtẽderis te noſtrorum tẽporum cõſilia litteris mandaturum 594
Oſtendere——vt nihil de tua voluntate oſtendas 333
Oſtendere in ea re animũ inimicũ in qua nihil obſis &c. 130
Oſtendere in obſcuro odio apertas inimicitias, in quo nihil noceas ſummã voluntatẽ nocendi. 119
Oſtendere quid ſentiam meũ eſſe puto 43
Oſtendere —— ſi feceris id, quod oſtendis, magnam habebo gratiam. 207
Oſtendere ſpem ſalutis exploratam 252
Oſtendere tibi volui potius amorẽ meum, quam prudentiam 438
Oſtendere voluntatem—— quam oſtenderit voluntatem &c. 320
Oſtenta facere 365
Oſtẽtat cędẽ huius belli exitus 165
Oſtiorum exactio 110
Oſtrea & Murenæ 308

Otium cum dignitate 40
Otiolum——cum otioſus ſum pla ne vbi delectem otiolum meū, non habeo 323
Otioſum Fabium reddiderit 424

P

PACORVS Orodi regis Parthorum filius 683
Palimpſeſtus 295
Palpari 490
Paludatus 591
Paludati exeunt 355
Paludatus profectus eſt Panſa 718
Pangis aliquid ſophocleum 744
Πανικοῖς me commoueri intellexit 751
Panſa 479
Panſa amiſſo, reſp. magnum detrimentum accepit 507
Panſa ex vulneribus mortuus 490
Panſa & ſentit bene, & loquitur fortiter 569
Panſa prelium commiſit cum Antonio 490
Panſa qui ἡδονὴν ſequitur, virtutē retinet 720
Πάντα περὶ πάντων 568.717
Pantheræ 329
Pantheræ in Pamphilia capiuntur 352
Papirii alii Craſſi, alii Mugillani, alii Curſores, alii Maſones, alii Carbones, alii Turdi 416
Papirii ne fuerint omnes plebei an aliqui patricii 416
Papirii quondam dicti Papiſij 416
Papiriana domus 298
παρὰ προσδοκίαν 316
παράγραμμα 316
Parabat ac meditabatur omnem ſui tribunatus conatum in meā perniciem 171
Para muſis noſtris, vt operas reddas. 739
Parare ſeu cōparare cū collega 41
Paratus —— bene paratus ad ſecundam fortunā fuit, aduerſam ferre nullo modo poteſt 238
Paratus ab exercitu 354
Paratus——ad omnia, quę prouidenda ſunt in rep. & animo & conſilio paratus 61
Paratus animo quiduis facere 441
Paratus & armatus optime contra fortunam 193
Paratus & equitatu, & peditatu, & pecunia 693
Parati ab omni re 440
Parce & molliter lędere quēpiā 42
Parcere operę 517
Parcere valetudini 526
Παρεμβεβλημένος verſus 391
Parenti, cui patriæ vim hō eſſe aſferendam 39
Parienda pax victoria, non pactione 436
Parietinæ 584
Parietinæ reip. 136
Parthi 81
Parthos tranſiſſe Euphratē nō dubie Ciceroni nuntiatū eſt, cum eſſet in Cilicia procos. 687
Parthus eques 423
Pars ciuilis 531
Partem hanc vitę conſuetudinisq. noſtræ totam ad te defero 42
Pariiremur victoriam cum paucioribus 440
Paſſim——ordinatim, oppon. 512
Patefacio huic aditum ad tuam cognitionem & munio 658
Patefacere ſe alicui ——libero tuo totum me patefeci 246
Patefactæ inſidiæ 681
Pateo——liberalitas tua latius in prouincia patuit 112
Pateo——ſi cuius aures ad hāc diſputationem patent 109
Pateat vacuus aduenienti Cæſari ——Pompeius valde vult agrū Campanū viritim diuidi, ne vacuus

eius pateat aduenieti Cęſari 356
Patuit meis tēporibus res familia-
ris Capitonis 622
Patuit mihi tota eius domus 607
Pateret Iter. —— per quorum loca
mihi fideliter pateret iter 467
Patere —— vt intelligant omnia
Ciceronis patere Trebatio 247
Patiſchus Curioni decem Panthe-
ras miſit 352
Patræ 310
Patria amicitiæ præponenda 530
Patria carerę ſapientis,non deſide
rare duri 156
Patria —— nihil aut fero aut exi-
gue a patria ciui tributum po-
teſt videri 443
Patriæ caritas maxima 435
Patriam non eo minus diligere
quis debet, quod deformior eſt,
ſed miſereri potius 155
Πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν 557
Patrimonium fratris erit per te
conſtitutum 43
Patrimonium ſatis amplum relin
quit Cicero filio,memoriam no
minis ſui 78
Patro Epicureus 583
Paulla valeria diuortium ſine cauſ
ſa fecit 337
Paullo & Marcello cos. 622
Pauones —— plures iā pauones cō
feci, quā tu pullos columbinos
411
Paupertas orationis illā partē excu
ſationis, qua te ſcribis,orationis
paupertate, iiſdē verbis epiſtolas
ſæpius mittere,nō agnoſco 138
Pax —— Cicero vel iniquiſſimam
pacem iuſtiſſimo bello ante fere
bat, 136
Pax non eſt in armis poſitis,ſed in
abiecto armorum & ſeruitutis
metu 437
Pace tua dixerim 292
Παλτοί 552
Peculiatus —— plane bene pecu-
liatus 485
Pecunia expeditiſſima quæ erat,ti-
bi decreta eſt 524
Pedum doloribus affici 261
Pedetentim & gradatim acceſſus
ate ad cauſam facti 398
Pelopidarum nomen & facta 310
Pendeo animi 339
Pendere aliunde —— laudem ſa-
pientiæ ſtatuo maximā nō aliū-
de pendere, nec extrinſecus aut
bene, aut male viuendi ſuſpen
ſas habere rationes 193
Pendere aliquem ex eius virture
—— nos te non ex fortuna, ſed
ex virtute tua pendimus, ſem-
perq.pendemus 204
Penes quem eſt poteſtas —— Cæ-
ſar 151
Penis hodie eſt in obſcenis 418
Penitus perſpexi tuā in me obſer-
uantiam 635
τέλος 744
per anni tempus —— eum cōmo-
de & per valetudinem, & per an
ni tempus nauigare poteris, ad
nos amantiſſimos tui u eni 727
Per iocum dicis me diuitias oratiō-
nis habere 138
Per ſpeciem ſimultatis aliquem cō
ſectari 360
Peracute querebare 104
Perbelle ſimulas 744
Percellere —— nulla meipſū priua
tim perculit inſignis iniuria 164
Percipere aliquid auribus 154
Percipere tantos fructus ex aliquo,
ex quo tantas voluptates capie-
bamus 660
Perciitus rei alicuius timore 559
Percrebuit fama de tua voluntatę
444
Perculſa & proſtrata fęditſimo bel-
lo iacent omnia 139
Perculſæ copiæ 458
Perculſi ſunt uehementer tuis lite
ris 181

Percuſſus repente atrociſſimis litteris 424
Perditus abiectusq. latro 452
perducere ad exitum 242
perducere remp. ad certũ tempus 430
perducitur opera ad aſſum vitulinum 413
peregrinantibus omnibus valde gratum eſt minimarum quoq. rerum, quæ domi gerantur fieri certiores. 320
peregrinatio —— omnis peregrinatio, quod ego ab adoleſcentia iudicaui obſcura & ſordida eſt iis quorum induſtria Romæ poteſt illuſtris eſſe 63
peregrinator —— non tam ſum peregrinator, quam ſolebam 259
perfecta ſunt omnia de ſalute ac reditu tuo 252
perfectum de te 251
pertulimus ſollicitudines 264
perfer noſtri deſiderium 275
perfer omnem adeundi & cõueniẽdi alicuius indignitatem ac moleſtiam 251
perfidioſum – nihil in me pfidioſum, & inſidioſum, & fallax in amicitia, ſed ne humile quidẽ & ieiunũ debes agnoſcere 120
perforaſti tibi Stabianum 266
pfruamur viui gloriola noſtra 194
perfugium omniũ bonorũ, in Caſſio & Bruto poſitum 344
perfunctũ eſſe omnibus bonis 144
perfuncti honoribus ampliſſimis & laboribus maximis 25
perfuncti moleſtia —— nulla perfuncti propria moleſtia 191
Περὶ δυνατῶν 379
pe..cucari 458
periculum maximum ab vniuerſo naufragio 753
Periculis mouentur etiam fortiſſimi uiri 32
Peritiſſimus exemplorum & omnis vetuſtatis 248
Permanſi in mea erga te voluntate 173
permanebit reſp. in poſſeſſione victoriæ 464
Permanere in incepto 196
permanere in ſententia —— Vtinã in ſentẽtiã permanſiſſem 67
permanendum non eſſe in vna ſententia conuerſis rebus, ac bonorum voluntatibus mutatis 40
permanſio in vna ſententia præſtãtibus in rep. gubernanda viris nunquam laudata eſt 40
permotus neſcio qua animi diuinatione 131
permutare pecuniam —— ſe ait curaſſe vt cum quæſtu populi pecunia permutaretur 83
permutatio —— dum pecunia accipitur, quæ mihi ex publica permutatione debetur 100
perrexi ad eius tabernaculum 160
perſequar omnes vias, quibus putabo ad id, quod volumus perueniri poſſe 163
perſequi aliquem bello 453
perſequi extrema —— Et extrema ſapienter perſequi nolueris 155
perſequi opus, quod reſtat 473
perſequi pœnas iudicio a ſeditioſo ciue 35
perſecutus es ſcriptura —— ea quę perſecutus es ſcriptura 724
perſeuerantia in contentione optimi cuiusq. 555
perſonam inducere —— mira perſona induci poteſt Brittãnici iuriſconſulti 285
perſonare aures eius talibus ſcripris non eſt inutile 258
perſpicere ſententiam meam facile potuiſti 77
perſuaſiſſimum mihi eſt 507
perterriti metu 160
pertinacia belli 718
pertinet ad officiũ meũ, eos exiſtimare

mare curæ mihi ſuas res eſſe 620
pertinere —— ad me intelligebãt eius belli periculũ pertinere 82
pertumultuoſe 692
perturbatio animi 287
perturbatio & confuſio rerum 139
perturbatio orbis terrarum 78
perturbatio tẽporũ perditorũ 201
perturbatus priore pagina paullũ. altera recreatus 730
peruenirent in meam poteſtatem 695
peruenire ad effectum conſiliorũ ſuorum 446
peruenire ad exitum —— cum ea quæ conſulebantur, ad exitum non peruenirent 466
peruenire ad nummos 603
peruenire ad ſuum facillime & ſine controuerſia 617
peruenire in alicuius ſcripta 193
peruenire —— vellem meæ quoq. auctoritatis præceptum aliquod ad te peruenire 436
peruerſitas hominum 21
peruſtum inani gloria volunt incendere 604
peſtes hominum laude aliena dolentium 182
peſtilentia abiit 661
petaſati tabellarii veniunt 717
petiuimus Cyprum 552
petere a litteris non medicinã perpetuam, ſed exiguã doloris obliuionem 200
petere honores ordinatim 143
phameæ cena 405
pharnaces Aſiæ terrorẽ intulit 714
φιλαίτιος 107
φιλόκαλοι, καὶ φιλοδικαῖοι 720
philo 584
philoctetes apud Attium 317
φιλοδικαῖοι 720
φιλοθεώρος 291
φιλόκαλοι 720
philomelum 110
φιλοσοφούμενα 527
philoſophia Epicurea deridenda. 584
philoſophia —— nec mihi carior vlla vnquam res in vita fuit, nec hominum generi maius a diis munus vllum eſt datum 698
philoſophiæ magnam gratiam habeo, quæ me non ſolum a ſollicitudine abducit, ſed etiam cõtra omnes fortunæ impetus armat. 571
philoſophis qui Ciceroni ſoli videntur vim virtutis tenere, placet nihil eſſe ſapientis præſtare niſi culpam 403
Φλύαρος 718
pietatis & grauiſſimum & ſanctiſſimum nomen 27
pigerrimus ad litteras ſcribendas. 339
pigmentarius 718
pilius Attici neceſſarius 339
pindeniſſum opidum Eleuthero cilicum 695
pinnigero, non armigero in corpore, tela exercere 317
piræus 144
piſo frugi queritur adoleſcẽteis pæni eſſe deditos 418
piſo gener mirifico fuit ſtudio & officio in Ciceronem abſentẽ, & in Terentiam 665
piſo ſceleris condemnat generum ſuum 676
plaga leuior ab amico, quam a debitore 409
plancius officioſus in Ciceronem, in eius exſulio 661
plancus Burſa 391
plancus Cõſul deſignatus optima ætate, ſumma eloquentia, maxima orbitate reip. virorum taliũ. 433
plancus de Cæſare iuniore quæriť

Per litteras ad Ciceronem 471
Plancus imperator cos.deſig. 427
Plancus magna promittit, & recipit Ciceroni 446
Plancus omnia obſequia Lepido pollicetur ſi modo remp.reſpicere volet 447
Planci epiſtola de Lepidi leuitate. 463
Planci & Bruti concordia 475
Plato iubet tantum contendere in rep. quantum probare tuis ciuibus poſſis 36
Plato —— quales in rep. principes ſunt, tales reliqui ſolent eſſe ciues 33
Plato quamobrem non attigerit remp. 36
Platonis verecundia 419
Platonem auctorem vehementer ſequitur Cicero 36
Plebeius ſermo 415
Plenior epiſtola —— breuis vna epiſtola, altera plenior 511
Pœniret —— me meæ fortunæ ne nimis pœniteret, tua virtute perfectum eſt 21
Pœnitet —— ea perturbatio eſt omnium rerum, vt ſuæ quęq. fortunæ maxime pœniteat 222
Penuria fortium ciuiū —— copia oppon. 126
Πολίτειαι —— ſcribere & legere πολίτειας 378
πολιτεύεσθαι nō opportere dicūt Epicur. 286
πολιτικώτερον te neminē cognoui. 61
Politiſſimus omni doctrina 585
Pollicē, ſi adhuc non eſt profectus, quam primum fac extrudas 671
Polliceri aliquid alicui de inſequē ti officio 439
Polliceri & deferre alicui ſtudium, officium, operam, laborem 239
Πολλοὶ μαϑηταὶ κρείττονες διδα-σκάλων 386
Polybius ſcripſit bellum Numantinum ſeparatim 190
Polypus miniati Iouis ſimilis 405
Pompa lictorum 94
pompeius abhorrebat a pace 273
Pompeius animatus melius, quam paratus bellum ciuile ſuſcepit 238
Pompeius aperte non vult Cæſarē prouinciam teneres cum exercitu, & conſulem eſſe 353
Pompeius ſero Cæſarem cœpit timere 735
Pompeius Ciceronem conſilio, auctoritate, armis denique texit ſuis 122
Pompeius ciuis egregius, & ad omnia quę prouidenda ſunt in rep. & animo & conſilio paratus 61
Pompeius conſtituit non pati C. Cæſarē cōſulem aliter fieri, niſi exercitum & prouincias tradiderit 364
Pompeius cum apud Ciceronem eſſet hilare & libenter cupiit audire eius ſcripta 739
Pompeius cum pro Milone diceret clamore conuicioque iactatus. 15
Pompeius honeſte effugere nō pōt, pulſus Italia, amiſſis Hiſpaniis, circum vallatus 390
Pompeium, ſenatumquiq. res iudicant ſecum habiturum, ad Cæſarem omnes qui cum timore, aut mala ſpe viuant acceſſuros 365
Pompeius in Sardiniam, & Africā profectus eſt, eoq. itinere Lucam ad Cæſarem venit 30
Pompeius ineptus & nugax 367
Pompeius, Lentulus, Scipio Afranius fœde perierunt, at Cato prę clare. 410
Pompeius nec rerum geſtarum gloria, nec regum, aut nationū clientelis tutus eſt 390

Pompeius nullus imperator 273
Pompeius —— omnes vires ciuitatis ſe ad Pompeij ductum applicauerunt 126
Pompeius omnium ſæculorum & gentium princeps 126
Pompeius quadã ex victoria cœpit ſuis militibus confidere 273
Pompeius re dubia, et ante victoriã Cæſaris certorum hominum minime prudentium conſilio vtebatur 155
Pompeius ſigna tirone & collectitio exercitu cum legionibus robuſtiſſimis contulit 273
Pompeius ſolet aliud ſentire & loqui, neque tamen tantum valere ingenio, vt nõ appareat, quid cupiat 320
Pompeius ſumma facilitate, & humanitate tulit cõtentionem Ciceronis pro Milone 122
Pompeius victus turpiſſime amiſſis etiam caſtris ſolus fugit 273
Pompeius vt laudaret P. Sextium introiit in urbem 29
C. Pompeij copias, & genus exercitus nõ ꝓbabat M. Marcellus, ſemperq. ſumme diffidebat 150
Pompeij & Cæſaris amores & inuidioſa coniunctio non ad occultam recidit obtrectationem, ſed ad bellum erumpit 364
Pompeij ſecũdus conſulatus exagitatur 358
Pompeij tarditas & taciturnitas 15
Pompeio ſatisfieri nullo modo poteſt a Cicerone 77
Pompeium vnum ex omnibus, facio, vt debeo, plurimi 117
Pompeio victore crudelis fuiſſet victoria 155
Pompeiana caſtra —— in caſtris
Pompeianis nihil boni præter cauſſam 273
Põpeiana & Ceſariana cã —— inter cauſas armorum multum intererat, interuictorias non multum erat interfuturum 230
Pompeiani crudeliter otioſis minabantur 383
Pompeiani cupiebant bellum, Cæſar non tam cupiebat quam nõ timebat 383
Pompeiani erant Ciceroni & Varroni perirati 383
Pompeiani in bello rapaces, in oratione crudeles 273
Pompeiani non pugnabant iis rebus, quibus poterant valere, conſilio, auctoritate, cauſſa, quę erãt in eis ſuperiora, ſed lacertis, & viribus, q̃bus pares nõ erãt 150
Pompeiani poſt pugnã Pharſalicã aut inciderũt in inſidias, aut deuenerunt in victoris manus, aut ad Iubam confugerũt, aut cœperant tanquam exſilio locũ, aut cõſciuerunt ſibi mortem voluntariam 273
Pompeiani præſtabant iis rebus, que non prodeunt in aciem: uſũ autem armorum & militum robore inferiores erant 224
Pompeiani, qui extrema belli ciuilis perſecuti ſunt, alij in Africã ſe cõtulerũt, alij victori ſeſe crediderunt 151
Pompeiani ſi rerũ potiti eſſent, valde intemperantes fuiſſent 383
Pompeianorũ caſtrorũ vitia 272
Pompeianorum maximum ęs alienum 273
Pompeianos nemo eſt, qui dicere audeat malos ciues, aut homines improbos 238
Pompeianum 275
Pompilius 404
Pomponius Atticus omni doctrina politiſſimus 585
Pomponius Atticus —— Pomponium Atticum diligebat Cicero vt alterum fratrem 565
Pomtinus Ciceronis legatus 74

Pomtinus Ciceronis legatus ab Appio tractatur præſtanti ac ſin gulari fide 118
ponderari officia——mea in te officia magis a teipſo prædicari quam a me ponderari ſolent 56
pondus ——da operam, vt intelligat, meas litteras maximũ apud te pondus habituras 94
pondus——ſi quid apud vos auctoritas mea ponderis habet 683
pondus——ſcio quantum ponderis mea commendatio ſit habitura 577
pondus —— tuę litteræ maximi ſunt apud me ponderis 91
pono in lucris 304
ponis beneficium apud gratos homines 638
poſuiſti loco verſus Attianos 403
poſuiſti ζήτημα philoſopho 425
ponito me in gratiam 334
ponere alicui accuſatorem 360
ponere beneficium apud aliquem bene 617
ponere maiorem fructum in perpetuitate laudis, quam in celeritate pręturę 474
ponere multum induſtriæ in ſcribendo 116
ponere nõ in beneficij loco, ſed in veri teſtimonij atq; iudicij 696
ponere præclare apud aliquem beneficium 630
ponere ſceleris loco miſericordiã. 495
ponere ſpem in te aliqua vel maximam 423
ponere tempus aliquod in officio neceſſario 686
ponere vitã in aliqua cura 423
poſuiſſe inimicitias parum ſimpliciter & candide 333
poſita ſunt in coniectura 15
poſitis armis pacem petere debẽt 436
poſiturus es bene ſtudium tuum apud illum, gratiſſimum hominem atque optimũ virum 639
populi eſt Ro. in eo potiſſimũ abuti libertate, per quem eam conſecutus ſit 511
portendebantur pericula 487
portuoſa —— minime portuoſa nauigatio 262
portus —— eſſe in portu 383
poſſidentur eius bona publice alieno nomine 628
poſt hominum memoriam 454
poſtulo —— vincere dicendo non poſtulo 531
poſtulauit eum de repetundis 339
poſtulare aliquem lege aliqua 360
poſtulare ——nihil abs te unquã, quod ſit alienum tuis, aut etiã ſuis moribus poſtulabit 637
poſtulare propriam & præcipuam fortunam non debes 167
poſtulante Pauſania, nobis patronis 339
poſtulatio & nominis delatio 333
poſtulatus de pecunijs repetundis a Seruilijs 339
poſtumia, Serui Sulpitij vxor 134
poteſtas data eſt augendę dignitatis tuæ 451
poteſtas eius, quem veremur, ita late patet, vt orbem terrarum cõplexa ſit 151
poteſtas —— quocumque tempore mihi poteſtas præſentis tui fuerit, tu eris omniũ moderator conſiliorum meorum 41
poteſtas —— in unius poteſtate erant omnia 610
potiri regni 20
potiri rerum 25. & 364
præ me fero me eſſe omnibus inimicis reip. accerrimũ hoſtẽ 579
præ nobis beatus 139
præ te ferebas amorem tuum 51
præbuit ſe in his malis hominem 718
præbe te ducem, principem, auctorem

tem bonis omnibus 437
prębe te virum 205
prębuiſſem me tibi mirificum co mitem 28
præbere ſe deprecatorem pro alte rius periculo 71
præbere ſe dignũ maiorib' ſuis 89
prębere ſpem tranſitionis 552
præbere te mihi æquũ debebis 51
præcepta doctiſſimorum virorum te non fugiunt 133
præceptor fortitudinis 196
præcipere alijs & dare conſilium 145
præcipere conſilio prudentiaque debemus quod diuturnitas alla tura eſt 202
pręcipere —— vt tute mihi præcepiſti 24
Pręcipuam fortunã poſtulare 322
præcipue dolere non debes 230
præcipue dolẽdum non eſt in eo, quod accidat vniuerſis 227
præcipuè —— vnum illud te prę cipuè rogo 112
præcipuæ—— vt ne quid tibi præ cipuæ timendum putes 166
Præcipuum metum habui 354
præcipuo dolore angi in communibus miſeriis 135
præclare mecũ actũ putẽ,ſi in hac cura mihi vita ponenda ſit 423
pręclare intelligo 593
præclare memini 150
præcones ludorũ gymnicorũ 193
prædes pecuniæ publicæ 81
prædes Valerianos teneri 310
prædicatorem te meorum merito rum pataui,& in culpa defenſo rem 438
prædictio noſtra debet habere fidem 137
præditus ſtudiis litterarum 624
præfa ri honorem 419
præferre ſenſus aperte 440
pręficere aliquem negotio 494
præfectus moribus 401
præliorum incerti exitus 548
præliorũ ſemper incertũ ſunt exitus 229
præmatura denunciatio boni ciuis imparati,perieuloſa 440
præparaui me ad dolendum 312
præpoſuit prouincię Cęlium Cice ro quæſtorem ſuum 74
præpoſitus negotio 589
præpoſitus negotio publico 331
præpoſteri tabellarij 217
præpropera feſtinatio adipiſcendi magiſtratus 425
prærogatiua triumphi ſupplicatio. 701
pręſagiebat hæc mihi exiguitas copiarum receſſum, non dimicationem iuam 354
præſcriptio —— Illud S. C. quod eo die factum eſt,ea præſcriptio ne eſt 170
præſens tecum egi 60
præſidium firmiſſimũ contra metum maximi belli in prouincia æquitas & continentia 698
præſidiũ ſummum ſibi eſſe intelligat in Neronis patrocinio 646
præſidio ſummo eſſe ſuis omnibus 118
præſtat tibi memoriã beneuolentiamq.quam debet 118
præſtabant Pompeiani ijs rebus, quæ nõ prodeũt in aciem : vſu armorum & militum robore inferiores erant 224
præſtabo illud, ne quid amplius prorogetur 356
præſtabo integelium συμβιώτην noſtrum 391
præſtabo tibi vltima iucunda & honeſta 293
præſta mihi tuam cõſuetudinem & liberalitatem in me abſente defendendo 185
præſta te eum qui mihi,a teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis es cognitus 17

Præſtare fidem fratris mei 31
Præſtare aliis officium ſuum 192
Præſtare culpam —— nihil eſt ſapientis niſi præſtare culpam. 103
Præſtare culpam debemus, nihil præterea 224
Præſtare —— communem incertumq. caſum, neq. vitare quiſquam noſtrum, neque præſtare vllo pacto poteſt 204
Præſtare fidem 20
Præſtare fidem —— dare —— quã cumque ei fidem dederis, præſtabo 188
Præſtare munus memoriæ atque honoribus hominis amiciſſimi. 531
Præſtare —— nec præſtari quicquam poteſt quale futurum ſit, quod poſitum eſt in alterius voluntate, ne dicam libidine 402
Præſtare nemo poteſt qua fide viuant ij, qui ipſum aſſidue colunt & obſeruant 404
Præſtare officium 364
Præſtare reip. exitu, quę pollicitus ſis. 439
Præſtare ſuum ſtudium & diligẽtiam 561
Præſtare tibi nihil poſſum a vi 12
Præſtare tibi plus debeo quã abs te exſpectare 713
Præſtare voluntatem —— non præſtiterunt eam voluntatem quam exſpectabam 29
Præſto futurus ſum rei, famę, ſaluti tuæ opera, & conſilio, ſtudio quidem certe 166
Præſto —— legatus tuus mihi pręſto fuit 95
Præſto mihi fuit Trallibus Lucilius cum litteris, mandatisque tuis 98
Pręſto ſemper futurus ſum tibi, ſaluti tuæ, litterisq. tuis 264
Præter opinionem accidit 322
Præter opinionem meam accidit 117
Pręter opinionem mihi acciderat 62
Præter opinionem meam accidit vt. 94
Prætergreſſus caſtra 105
Præterit —— non te præterit 507
Præterit —— te non preterit quã ſit difficile ſenſum in rep. præſertim rectum & confirmatum deponere 24
Præterire —— nõ me pręterit, nos eam rem expertos eſſe &c. 647
Præterire officium —— nullũ in te officium ne minimum quidẽ ſine maxima culpa video poſſe præterire 433
Pręterire ſilentio 169
Pręteriti doloris ſecura recordatio habet delectationem 191
Prętermitto —— euntem Patras neminem prætermitto 731
Prætermiſi neminem, quem quidem ad te peruẽturum] putarẽ, cui litteras non dederim 51
Prætermittere tempus —— a me nullum tempus prætermittitur de tuis rebus & agendi & cogitandi 15
Prætextam poſuit de ſuo itinere Balbus 486
Prætor Vrbanus Conſolare munus ſuſtinebat more maiorum 448
Præuidere alicuius rei exitum 229
Præuaricator. cauſſæ publicæ 357
Premo —— ſi nos premet eadem fortuna 651
Premo —— videor ſperare debere & ea quæ premant, & ea, quæ impendant, me facile tranſiturum. 375
Premebat me ſumma neceſſitas 243
Premebaris magnis oneribus ſuſceptarum

ſceptarum rerum 189
Preſſum maximis oneribus municipium 593
Prendere aliquem 357
Primo quoq. tempore 641
Principatus ſummorum ciuium 40
Princeps eius conſilij 713
Princeps —— quales in rep. principes ſunt, tales reliqui ſolent eſſe ciues 33
Principiis conſentiant exitus 503
Priuas me fructus libertatis & diligentiæ 210
Pro amore noſtro—te pro amore noſtro rogo atque oro te colligas 205
Pro —— a te maximopere pro noſtra ſumma coniunctione peto & quæſo 94
Pro certo habetur 329
Pro ciuili parte debeo velle remp. eſſe ſaluam 531
Pro ea copia, quæ Athenis erat funus ei ſatis amplum faciendū curaui 160
Pro eo id habeamus 594
Pro eo quanti te facio, quicquid feceris approbabo 96
Pro illis rebus nullam mihi abs te relatam eſſe gratiam tu es optimus teſtis 177
Pro malis temporū, non eſt quod hoc moleſte feras 227
Pro mea parte adiuui vt ita fieret 173
Pro mea parte, pro tua, pro ſua quiſque parte 714
Pro meo iure —— quaſi pro meo iure ad te ſcriberem 635
Pro mutuo inter nos animo 168
Pro—pro noſtra conſtantiſſima voluntate erga te 95
Pro tribunali 108
Pro tuo ingenio hæc conſidera 728
Pro viribus copiarum tuarū 331
Probabimus fortaſſe tibi animū noſtrum 552
Probare —— animus tuus mihi vehementer probatur 171
Probare bonis viris quid ſentias 153
Probare ſe alicui bene merito meo morem ſua in eum obſeruantia, diligentia aſſiduitate 470
Procax in laceſſendo 288
Procedit —— altera iam pagella procedit 525
Proceſſimus ſtadia centum 733
Procedat in dies longius diſcendo 564
Procedere alicui obuiam 105
Procedere —— quibus cum pariū præcederet vt vlla lege mihi ponerent accuſatorem 360
Procedere —— vt omnia vt ſpero proſpere procedant, multum intereſt te venire 546
Procurare negotia 626
Procurationem Aſiæ nobis vt dét ſi petieris ſpero te poſſe impetrare 356
Procurationem rerum mearum maximeq. exiſtimationis meæ ſuſceptam velim habeas 710
Proditum memoriæ & litteris 201
Prodire alicui obuiam 105
Producere copias in aciem 480
Producere —— vt me ad optimam ſpem patriæ non minimum tibi ipſi producēdum putes 551
Produci longius ſpatium volo, non cupiditate prouincię, ſed vt 556
Productus in concionem 540
Productus in concionem a tribun. pleb. 544
Prælia alicuius cauſſa ſuſtinere 392
Proferre in medium 688
Profectum —— & proficiſci —— omnia

omnia a me iuſta profecta ſunt quæ ad tuum commodum pertinerent 177
profectus ab his initijs amor 621
profectus nauibus in Siriam 590
profecta——intelligo omnia quę a me profecta ſunt in te, tibi ac cidiſſe gratiſſima 92
profeci per Laterenſem internun cium. 452
proficere 201
proficere aliquid litteris ——his ego litteris ſi quid profeciſſem, exiſtimabam me optandū quid dam eſſe aſſecutum 202
proficere – cū habebas qđ inuita rere nō multū proficiebas. 422
proficere —— Furnium noſtrū ad eum cū manda tis litterisq. miſi ſiquid forte proficere poſſet 471
proficere —— hæc adhuc parum profecerunt 237
proficere——id feci, qđ ꝓfecerim facias me velim certiorem 283
proficere —— perpetuæ ſalutis tuæ tantum proficit, vt nihil ſit quod non ipſum Cæſarem, tributurum exiſtimem 254
proficere —— quid proficiam, ex te ſcire cupio 280
profici——confidis auctoritate & eloquentia noſtra aliquid profici poſſe 537
profici conſilio nihil poteſt 264
profeſſio bonæ voluntatis in tāta ſollicitudine hominum, & tam perturbato ſtatu ciuitatis, fructuoſiſſima eſt 439
profeſſio—— tu vero confice profeſſionem 751
profligatūm bellum, ac pęne ſublatum 581
profligatum——cum ad eum diē ne profligatum quidam quicquam erat 352
profligata res eſt magna ex parte 554
profundere vitam pro altero 12
profundere ac perdere ——ſi non profundere ac perdere videbar quæ tua cauſſa feci, omnibus meis viribus ſuſtinebo 177
prognatus Venere—— Cæſar 368
progredior longius 409
prohibiti ſunt noſtri milites a Rhodijs vrbe, portu, ſtatione, commeatu, & aqua, &c. 559
proiicitur hoc vento Appius 559. 339
Προλεγόμενας diſce 411
Πολύτροπος Vliſſes 452
prolixe alicui promittere de aliena volūtate—— vel de ſua 276
promere —— animus tuus eruditus, qui ſemper aliquid ex ſe ꝓmat, quod alios delectet, ’te ipſum laudibus illuſtret 197
prompta ——cetera, quæ tibi a multis prompta eſſe certo ſcio, a me ſunt paratiſſima 164
promptus animus & alacer ad defendendam remp. 126
promptum aut paratū —— nihil tibi tam promptum aut paratū eſt, quā in omnibus rebus, quæ ad te pertinebunt, opera, cura, diligentia, auctoritas mea 183
promittere exploratius 224
Promittere ——ſi mihi alterutrū de euentu atq. exitu rerum promittendum eſſet 224
promulgatio Catonis nefaria 14
promulſis 405
promulſis—— quem tu ſolitus es promulſide conficere 412
pronunciata ſententia 362
pronunciatum eſt omnibus ordinibus, ſed & ſingulis in vnoquoque ordine ſententijs 322
propagatio miſerrimi tēporis 200
propenſa & perpetua in aliquem beneuolentia 530
propenſus eſt animus Cæſaris ad ſalutem

ſalutem tuam 163
properaui Rhegio, ventis, remiſq. in patriā omni feſtinatione 574
propono mihi ante oculos tuum iucundiſſimum conſpectū 748
propono mihi eorum exēpla 148
proponere ſibi ante oculos 144
proponitur ad timorem 228
proponūtur mihi abs te ad timorem 78
proprium alicuius mancipio, & nexu 313
proprium —— id cuiuſq. eſt proprium, quo quiſq. fruitur atque vtitur 313
propugnacula —— domus vt propugnacula, & præſidiū habeat Philotimo dicetis 679
propugnatio & defenſio noſtra dignitatis tuæ 18
propugnatio tua ſalutis meæ 28
prorogare —— nequid mihi temporis prorogetur 66
prora & puppis 752
prorogauit ſibi quattuoruiratum 485
prorogare —— enitere nequid nobis temporis prorogetur 118
prorogare tempus —— ne tempus nobis prouinciæ prorogetur 62
prorogare —— velim tibi curæ ſit ne mihi tēpus prorogetur 710
prorogari —— oro te ne patiare mihi quēquam ad hāc prouincialem moleſtiam tēporis prorogari 60
proſcriptus fundus 424
proſequor amore tuam profectionem 724
proſequar te paludatum 591
proſequi aliquem impudētia 644
proſequi optimis omnibus rem aliquam 129
proſequi paternam amicitiā multis officijs 256
proſequi —— te de prouincia decedentē ſumma laus & ſumma gratia proſecuta eſt 921
proſecuta eſt eum mirabilis virorum bonorū beneuolentia 718
proſecuta eſt me domus tua ſummis officiis 707
Πρόσω καὶ ὀπίσω 604
Πρόσωπον πόλεος amiſimus 718
proſpexiſti diuina tua mente 555
proſpexi tamquam ex aliqua ſpecula tempeſtatem futuram 136
proſpice & conſule rationibus meis 94
proſpicere futura animo 714
proſternere atq. obterere obtrectationes & inuidias puſillorū ac maleuolorum 185
proſtrata, & dirupta opida 144
protrudere comitia in aliud tempus 476
prouidere —— quantum conſilio prouidere potuero 434
prouidētius eſt ad reliquas res 92
prouiſum a te fuerit rationibus meis 95
prouincia ornata 697
prouincia —— proficiſci in prouinciam cum Imperio 94
prouinciales amici —— ſolebant olim qui Romæ erant ad prouinciales amicos ſcribere 722
prouocatus a me —— ſua ſponte —— opp. 18
proxime hos cari debent eſſe 551
prudens & ſciens 137
prudētia in capiendo conſilio 533
prudentia litterarum tuarum valde eſt mihi grata 126
pſecade natus 368
pſeudo Damaſippus 303
ψυχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον 732
ptolomais 19
ptolomæus 19
P. Curtius iuſſu Pōpeij inſpectāte exercitu interfectus, qđ conſenſiſſet cū Hiſpanis quibuſdā eſt compre-

comprehendere, ad Cæſareque deducere 258
P. Dolabella quindecimuir factus. 325
P. Titius tribunus ſententię Ciceronis intercellit 449
P. Ventidius 493
P. Syllæ mors 391
Pudor adhuc mihi clauſit eius cõſuetudinem 163
Pudor in bello maxime eſt periculoſus 467
Pudor quidem pæne ſub ruſticus. 179
Pugna & enitere —— illud pugna & enitere 118
Pugna inter Antonium & Pãſam 40
Pugnate conſilio, —— non enim iis rebus pugnabamus, quibus valere poteramus conſilio, auctoritate, cauſa: quæ erant in nobis ſuperiora, ſed lacertis &c. 150
Pugnandum non eſſe contra magnas opes 40
Pugnax in vitiis 362
Pulcher dies mihi viſus eſt 140
Pulegium ſermonis 751
Pullariorũ admoniti oblata Cornuto religio eſt 448
Punctum temporis 233
Pũgit me quod ſcribis, te eſſe iſtic libenter 290
Pupugit me extrema pagella 71
Puppis —— conſcende nobiſcum & quidem ad puppim 575
Purgare ſe diligentes, accuſare alterum leuirer 129
Puſillus animus & ipſa maleuolentia ieiunus atque inanis 83
Puſillum laxamenti 564
putidiuſculi ſumus, quam per te vix licet 278
Pyramus Fluuius 224
Pyrrhi & Cineæ libri 423

Q

QVA eſt humanitate Cæſar, 390.
Qua prudentia es, nihil te fugiet ſi meas litteras diligenter legeris 512
Quæ mea negligentia eſt 324
Quæ tua natura eſt 658
Quærit cædis initium 537
Quæſiuiſſe furtum ceſſationis vicearis 753
Quærere cauſam inimicitiarum 350
Quærere diſcordias —— Põpeius ait Curionem quærere diſcordias 358
Quærere non ſolum officii fructũ in aliqua re, ſed etiam pietatis laudem 57
Quærere res nouas 521
Quærere ſocium ad excuſationem 242
Quæſtor cum prætore magna neceſſitudine coniunctus 616
Quæſtoris coniũnctio cum prætore more maiorum liberorum neceſſitudini eſt proxima 598
Quæſtorem ſine cuiuſquam reprehenſione legatis poteſt quis anteferre 89
Quæſtorum officium 82
Quæſtura Sicilienſis Ciceronis 629
Quæſtum facere —— quod mihi M. Fabium amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæſtum 710
Queror —— multa, nos queſti ſumus 95
Querella temporum 76
Quis tu es? —— in obſcurum & ignobilem 291
Qui maxime —— tam ſum amicus reip. quam qui maxime 171
Quem ad finem? 425

Quid

Quid enim? 419
Quid enim? ad amicoſne confugiam? 109
Quid enim?tu ſolus aperta non vidébis, &c. 298
Quid ergo eſt? 360.400
Quod multa? 262
Quid multa? beneuolentior tibi, quam fui, nihilo ſum factus, &c. 130
Quid multa? queſtus eſt grauiter 31
Quid quæris? 63.273.571
Quid quæris?biduo factus eſt mihi familiaris 93
Quid quęris? me quoque delectat conſilium 410
Quietis temporibus 388
Quinquatrus moleſtæ 68
Quinquatribus cauſſam tuam egi nō inuita minerua 573
Quinctus Cecilius Baſſus 548
Quinctus Fabius Appij legatus 95
Quinctus frater legatus Cæſaris 40
Quincto fratri vetus amicitia fuit cum Cæſare 32
Quinctus Hortenſius animam agebat 363
Q.Hortēſius gloriari ſolitus, quod nunquam bello ciuili interfuiſſet 78
Q.Lepta pręfectus fabrum Ciceronis 105
Q.Maximus conſul mortuus nuntiatus 313
Q. Maximus filium conſularem amiſit 148
Q.Metellus L.filius & ſumma voluntate ceſſit, & egregia animi alacritate abfuit 35
Q.Seruilius 117
Quiritari 486
Quo ea peccunia perueniſſet 339
Quoquo me verti amoris veſtigia 304
Quo ad eius fieri poſſit 184
Quoad fides tua patietur 638
Quod ad te attinebat, præcipuum metum habui 354
Quod reliquum eſt, a te peto, vt &c. 638
Quod res eſt ——velim exiſtimes. quod res eſt, municipij fortunas omnes in iſto vectigali conſiſtere. 593
Quod ſine moleſtia tua facere poſſis 638
Quod ſupereſt,&c. 630

R

RABIOSVLAE litteræ 291
Rapaces in bello 273
Rapit me ad ſpem quandam immortalitatis, cōmemoratio poſteritatis 189
Rapere in contrariam partem piū alterius conſilium 490
Rapiebatur amentia Cæſar 735
Ratio vt haberetur abſentis Cæſaris, Cicero pugnauit 236
Ratio dierum —— vt tibi nota ſit omnis ratio dierum atque itinerum meorum 100
Ratio mea facilior, ſolutior eſſe poſſet 99
Ratio tota ſenatus, iudiciorū, reip. commutata 25
Rationes confectæ, & conſolidatę. 209
Rationes nondum confectę 81
Ratus ——Syllanas venditiones, vult eſſe ratas Cęſar, quo firmiores exiſtimentur ſuę 555
Raucus rumor 378
Reapſe 399
Receſſum, non dimicationem mihi tuam pręſagiebat hæc exiguitas copiarum 354
Recipio in me 599
Recipio vobis, celeriter me negotium ex ſententia confecturum 455

Recipe

Recipe te ad nos 285
Recipere aliquem hoſpitio 405
Recipere alicui fruſtra de altero, aut temere de ſe 442
Recipere aliquem in fidē, & amicitiam ſuam 605
Recipere —— excludere opp. 179
Recipere —— pro Caſſio & te ſi quid velitis nos recipere, recipiam. 498
Recipere quædam ſua affirmatione 438
Recipere —— quid ſibi is de me recepiſſet, in memoriam redegit 31
Recipere —— ſi modo tecti ſatis eſt ad comitatum noſtrum recipiendum 260
Receptum 446
Reciperare ius ſuum 539
Recognoui mirificum tuum erga me amorem 549
Reconciliare aliquem offenſum, aut mitigare 44
Reconciliata gratia —— nō intelligo cur reconciliatam gratiam dicas, quæ numquam immutata eſt 170
Reconciliata nobis videbatur voluntas ſenatus 6
Reconciliata volūtate noſtra 452
Reconditæ litteræ in Caluo 724
Reconditum 321
Recreati fuerunt boni uiri Lentuli conſulatu 34
Recreati ſunt meis inſtitutis 698
Recrudeſcit vulnus 149
Recta ſtudia. bonæ artes 202
Rectam nauim tenere 575
Recte committere —— ſiquē, cui recte committam inuenero, curabo libros ad te perferēdos 42
Recte dare litteras 18
Recte eſſe —— ſi recte iſtic erit 461
Recte fieri 531
Rectiſſime ſunt apud te oīa 389
Rectum & honeſtum —— ſin hī ſumus, qui profecto eſſe debemus, vt nihil arbitremur expedire, niſi quod rectum, honeſtūque ſit: non poteſt eſſe dubium quid faciendum nobis ſit 134
Recuſaui negotium —— non recuſaui 683
Recuſare communē fortunā 222
Reddidi officium veteri noſtræ neceſſitudini iamdiu debitū 159
Reddemus vos ab hac parte ſecuros. 472
Reddere ſocios ex alieniſſimis amiciſſimos: ex infideliſſimis firmiſſimos 698
Redemiſſem libentiſſime acerbitatem illam a rep. meis priuatis incommodis 78
Redimere præteritam culpā 439
Redeatne quiſquam in gratiam bona fide, an omnino nemo redeat 111
Redire ad ſanitatem 547
Rediiſſe cum libris in gratiā 379
Redigere in memoriam 31
Redigerentur in veſtram poteſtatem vectigalia 558
Reducuntur exſules 535
Reductio regis Alexandrini 19
Redundas omnibus ornamentis, vel præſidiis 119
Retuli ad generum tuum Lentulum quem in locum me venire voluiſſes 110
Retulit eum Cæſar in Nouocomenſes 627
Referre abſolutū in tabulas 339
Referre acceptum 701
Referre ad aliquem 538
Referre ad —— mandatam meis vt, cum tam lōge abfuturus eſſem, ad me ne referrent 129
Referre gratiam pro aliquibus rebus 177
Referre me gratiam vt putes tum memoria tenebo 445

Referre omnia ad dignitatem 570
Referre omnia ad ſuam vtilitatẽ aſtuti eſt 121
Referre pedem 480
Referre ſe ad ſtudia litterarum 25
Referre ſe ad bonas artes 137
Referre ſua locupletiora —— nam mea, ſi ſio ædilis non locupletiora referam 324
Referebantur ad me certorum hominum ſermones 31
Refigere æra 536
Refricare litteris deſideriũ ac dolorem alterius 204
Refrixiſſet haſta —— Cæſarem putabarit moleſte laturum, verentem ne haſta refrixiſſet 718
Refrigerato iam leuiſſimo ſermone hominum prouincialiũ 107
Refugere —— non habet quo refugiat 555
Refutare alterius cupiditatem nõ potes ſine ſuſpicione tuę cupiditatis 43
Regeram tibi pro Catio tot ruſticos Stoico, vt Catium Athenis natum dicas 720
Regnas in centuriis equitum 517
Regna quemadmodum tulerint ſapientiſſimi viri, vel Athenis, vel Syracuſis 404
Reiicio – omnino res tota in menſem Ianuariũ reiecta erat 179
Reiicere aliquos Romam 606
Reiicere controuerſiam in aliam διοίκησιν 637
Reiecta cauſſa eſt in Kalend. 352
Reiecta res in Galliam eſt 603
Relaxare ſe occupationibus 268
Relaxatio animi 308
Religioſe, & ſine ambitione aliquem commendare 607
Relinquere dubitationẽ —— nullam reliquiſti dubitationẽ quãtum amares 723
Relinquere hominem innocentẽ ad alicuius quæſtum 646
Relinquere locum —— ſed plane nec precibus noſtris, nec monitionibus reliquit locum 2
Relinquere ſibi aliquam —— nullam partem dignitatis —— nullam ſibi in poſterum non modo dignitatis, ſed ne libertatis quidem partem reliquit 28
Reliquiæ nos exercent 541
Reliquiæ priſtinæ dignitatis 247
Reliquum facere —— nullum officii onus reliquum feciſſe 131
Reliqua ſuperioris luſtri 71
Remitto tibi & condono eam animaduerſionem, qua in eũ vſurus eram 186
Remittere aliquid populo 83
Remittere nihil debetis de diligẽtia 514
Remittere nuntium 674
Remittere nuntium virtuti 719
Remittere —— ſine prǣmiis veſtris, nihil ſum de meo ſtudio, perſeuerantiaq. remiſſurus 448
Remiſſio animi ac diſſolutio in acerbiſſima iniuria 173
Remiſſio animorum 422
Remiſſius, & placatius ferre 254
Remotus longe ab omni ſuſpicione futuri ciuilis tumultus 490
Remoto ioco 285
Remotiſſimus ab omni cupiditate 599
Remunerari alterum aliquo genere 126
Remunerari alterum —— vt poſſem te remunerari quam ſimillimo munere 383
Remunerari —— nihil mihi ad te remunerandum ſuppetit prǣter voluntatem 709
Renouatum bellum gerimus 545
Renouatum bellum gerere conamur 587
Repetere altius rationem conſiliorum ſuorum 28
Repetere initia amicitiæ a parẽtibus

bus ſuis 256
Repetere memoria præterita 526
Repetita longe principia 621
Repono—— ne tibi ego idem reponam 38
Repræſentare diem 740
Repræſentare ratione temporis medicinam 202
Repræſentatio 752
Repreſſit eos ſermones, qui de eo fuerant 283
Repulſi'eſſe videamur 15
Repungere leuiter animos aliorum 38
Reputare——non reputans quid Pompeius vellet, in omnibus meis ſententijs, de rep. priſtinis permanebam 29
Requiem quærit animus tuus eis magnis occupationibus 19
Res hæc eſt 595
Res ſumma 649
Rebus omnibus relictis 55
Rebus tã ſubitis tãq. anguſtis 454
Reſcribam tibi ad omnia, quæ quçris 27
Reſeruare alicui integram cauſſam 589
Reſidet in te aliquid amoris—— ſi quid reſidet in te amoris erga me 177
Reſidet ſpes in virtute tua 540
Reſederant Marcelli impetus 322
Reſidere —— apud me plus officij reſidere facillime patior 181
Reſpicere——quod me mones, vt reſpiciã generum meũ, &c. 77
Reſpirabit ciuitas, armis aut cõditione poſitis, aut defatigatione abiectis, aut victoria detractis 227
Reſpondeo —— vni epiſtolæ reſpondi, venio ad alteram 82
Reſpõdit fortuna meis optatis 52
Reſpõdebo ordine tuis litteris 81
Reſpondebo tuo in me amori, vtinã ceteris reb' amore certe 724
Reſponderem breuiter tuis litteris 108
Reſpondere mihi tantis officiis poſſe non videor 445
Reſpondere mutuo alterius ſtudijs, & officijs 170
Reſpondere mutuo alterius officijs 181
Reſp. —— nihil eſt ex omnibus reb. humanis præclarius, aut prçſtantius, quam de rep. bene mereri 52
Reſtrictior ad largiẽdũ ex alieno. 112
Retexere ſeipſum 531
Retexunt ſuperiora noui timores 515
Retinere in cauſſa —— nos, quos fauendo in commũni cauſſa retinere potuerũt, inuidẽdo abalienauerunt 21
Retinere ſuam amplitudinem 12
Retinere —— virum excellentẽ, nonnihil ſuſpicantẽ propter aliquorum opinionẽ ſuæ cupiditatis, te ab ſe abalienatum, illa epiſtola retinuiſti 19
Retinetur erectũ ſtudium lectoris Themiſtocli ſuga & reditu 191
Retudit eo facto ſermones 333
Retundi eorum improbitatem, & non pati impunitate augeri, reip. vtile eſt 555
Reuelli iuſſit tabulam, in qua nomina ciuitate donatorũ inciſa eſſent, Cæſar 628
Reuiuiſcet ſimul cũ rep. & recreabitur tua cauſſa 248
Reuocare aliquem iam languẽtẽ & defeſſum ad priſtinam conſuetudinem 477
Reuocare aliquem in conſuetudinem priſtinam 375
Rex Antiochus Cõmagenus 682
Regium Lepidi 543
Rhodij —— de Rhodiis queritur apud Ciceronem Lentulus 554

Ridere

Ridere cum aliquo familiariter & doſte quæ fiunt 567
Ridere γέλωτα σαρδόνιον 306
Ridicula 316
Riſus facit 352
Robur atque nerui —— quantum in cuiusque animo roboris eſt atq. neruorum 223
Rogo atque oro 60.& 205
Romano more locutus 291
Rudentum ſibilus 322
Rumor raucus factus 378
Rumores conſtantes illi quidem, ſed adhuc ſine auctore 546
Rumores non belli de Cęſare, ſed ſuſurrationes dumtaxat 320
Rumores triſtiores: ſed ἀδέσποτοι 718
Ruta —— ad Leptę rutā pulegio mihi tui ſermonis vtēdū eſt 751

S

SABINORVM natio. 721
Sacerdotii ampliſſimi collegium, in quo non modo amicitiam violari apud maiores noſtros, ſed ne cooptari quidē ſacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio eſſet inimicus 121
Sacramento contendere 316
Sagax —— minus ſagax ad perſpiciunda pericula 467
Salis ſatis eſt: ſannionū parū 405
Sales Attici, Romani 399
Salaco nequiſſimus, al. helico 744
Salinæ —— poſſeſſio ſalinarum mearum, a te procuratore, parū diligenter defenditur 312
Saltus Caſtulonenſes 482
Salubre & honeſtum aliquod negocium 565
Saluis auſpiciis, ſaluis legibus 7
Saluis legibus 212
Saluis rebus 132
Saluta Tironē noſtris verbis 312
Salutationi amicorū ſe dare 321
Salutē multā dicere alicui rei 333
Samarobrinæ 231
Sanare vulnus iniuriæ 697
Sanctior neceſſitudo 607
Sannionum parum 405
Sapere vſquequaque oportet. id erit telum acerrimum 298
Sapiens, qui ſibi prodeſſe nequit, ne quicquam ſapit 280
Sapientis eſt, nihil facere contra potentes 403
Sapientes turpitudine, non caſu, & delicto ſuo, non aliorum iniuria, commouentur 204
Sapientiſſimi viri quemadmodū regna tulerint 404
Sapienter ferre quæ accidunt, debemus 154
Sarciam lōgi tēporis vſuram, qua caruimus, crebritate, & magnitudine officiorum meorum 92
Sardi venales 305
Sartum & tectū, vt aiunt, ab omniq. incommodo, detrimento, moleſtia; ſincerum, integrumq. conſerua Man. Curium 635
Sarta tecta ædium ſacrarum 600
Satiſdari fide ſua —— cura vt ſatiſdetur fide mea 619
Satiſdatio, amplius eo nomine non peti 619
Satiſfacio omnibus officio, ac potius pietate, erga te 8
Satiſfeci vitæ vel ætate, vel factis, vel gloria 427
Satiſfacere immortalitati laudū tuarum, mirabiliter cupit 606
Satiſfactionē alterius accipere 273
Satiſfactum officio, familiaritati, partibus 390
Satiſfit mihi cumulate abs te 626
Scalarum gradus 241
Schola Stoica 419
Σκιαμαχίας 514
Scientia medicinæ 144
Scientia ciuiliū cōmutationū 191
Scindere epiſtolam —— hanc epiſtolam cur ſcindi velim, cauſa nulla eſt 218

Scintilla belli —— neq. ſcintilla teterrimi belli relinquatur 453
Scipio fœde periit 410
Scribere de ſeipſo 193
Scribendo affuiſti 703
Scribendo affuerunt 340
Scriptura—— operas in ſcriptura dat pro magiſtro 646
Scripturę genus, non modo liberũ ſed incitatũ, atque elatũ 241
Scripturę ſocij 647
Scrutari tabellarios & retinere 482
Scurra veles 412
Secũdũ hæredem me inſtituit 643
Secunda fere vigilia 105
Secunda volũtate hominum 720
Secundam fortunam pulcherrime ferre 145
Secus —— ſecus exiſtimare de aliquo 103
Secus——de tuo in me animo iniquis ſecus exiſtimandi videris nonnihil loci dediſſe 103
Sedebamus in puppi, clauumq. tenebamus 400
Sedulitas 452
Sedulitas nimium arguta 319
Sedulitate mihimet ipſe ſatisfacere poſſum, re non poſſũ, &c. 26
Seiungere te ab impiorum ciuiũ tui diſſimillimorũ ſocietate 437
Sella tibi erit in ludo, tamquam hypodidaſcalo, proxima 411
Seleucia 366
Semiſomni 266
Semiſſes vſuræ 179
Sempronianum S.C. 580
Senatores omnes Cæſari gratias egerunt ob ſalutẽ Marcelli impetratã, præter Volcatium 140
Senaturire 325
Senatus cõſulibus, prætoribus, negociũ dedit, vt curarent nequid reſp. detrimenti caperet 735
Senatus eſt conuocatus, frequẽsq. conuenit 448
Senatus frequens 570
Senatus eum frequens reliquit, & in alia omnia diſceſſit 449
Senatus non põt haberi ante Kal. Febr. per legem Pupiã, &c. 11
S.C. in ſententiam Cicer. factũ 30
Senatus cõſultorum formulæ 340
Seneſcens morbus 308
Senum deſperationes 79
Senſus bonorum 16
Senſus —— non eſt ignotus mihi ſenſus tuus 434
Senſus oculorum 157
Senſus rectus in rep. —— difficile eſt ſenſum in rep. præſertim rectum deponere 24
Senſu omni caret qui non eſt 229
Sẽſu vno oculorũ ſolũ moueri 154
Sẽtẽtia prima Bibuli ꝓnũciata 6
Sentire bene de rep. 458
Sentire —— conſulares male ſentientes 478
Sentire quę rectiſſima ſunt 403
Sepſi Pindeniſſum ſex caſtellis, caſtriſq. maximis 695
Septus philoſophiæ præſidiis 721
Sequi neceſſitudinem 364
Sequi officium iuſtum, pium, debitum reip. 223
Sequi officium, non ſpem 381
Sequi —— quod conſilium in diſceſſu, quæ loca ſequamur 135
Sequi ſpẽ prędæ & rapinarũ 555
Sermo conſtans 721
Sermo litterarum tuarum mihi iucundus eſt 316
Sermo familiaris in conuiuijs dulciſſimus eſt 422
Sermo verbis tectus, re impudentior 418
Sermones minus commodi 81
Sero ſapiunt 291
Seruare —— cum populus ſuum ſeruaret 210
Seruare oĩa amicitiæ officia —— omnibus officiis amicitiæ ſancte, diligenterq. ſeruatis 204
Seruare omnia integra 464

Seruilius

Seruilius gratia effecit, vt ſentẽtia ſua prima pronunciaretur 448
Seruire temporibus 432
Seruius Ciceronem conſolatur de Tulliæ obitu 142
Seruius collectis omnib. bellis ciuilibus accuratiſſime monuit ſe natũ, vt illa timerent, quę meminiſſẽt, & ſcirẽt; q̃cunq. poſtea rep. oppreſſiſſent armis, multo intolerabiliorem futurum 136
Seruius Galba ad Ciceronem 479
Seruiꝰ Galba ſeruatus ex p̃lio 480
Seruius Pęti frater litteratiſſimus, tritas aures habebat, notandis generibus poetarum 403
Seruius Sulpicius, & in conſulatu ſuo, & poſt conſulatum, defenſor pacis fuerat 132
Seruius Sulpicius mortuus 478
Seruii Sulpicij morte magnum præſidium amiſſum. 543
Seruii ſententia in bello ciuili cauendo & prædicendo 136
Sexſtans —— ex ſexſtante ſunt ij quorum pars ſine iuſta querela publica poteſt eſſe 622
Sextiana dicta 315
Sextus Aelius 301
Sextus Pompeius 498
Siſciens fallo 267
Sibillæ placere regem Alexãdrinũ ſine multitudine reduci 20
Sic habeto 129
Sida maritima pars prouinciæ Cilicię 99
Signare argentum 622
Significaſſe vultu & taciturn. 108
Signũ magnũ amoris dediſti 521
Signa in eo virtutis, ingenii, fidei, beneuolẽtiæq. erga nos perſpexiſſe mihi videor, vt eſt 689
Signa meliora, quam quæ in Tuſculano 285
Silua Gallinaria 421
Simile a fluctu qui ſaxo frãgit 404
Simile a malis medicis 145
Simile a morbo corporis 588
Simile ab Apelle, qui Venerem inchoauit 35
Simile ab ijs qui intempeſtiue ad nos adeunt 516
Simile ductum a nauigatione, & tempeſtate 40
Simile ductum a gradibus ſcalarum 241
Simile ductũ ab auro, quod igne perſpicitur 402
Simiolus 271
Simius, non ſemiſſis homo 186
Simulacra corporis, etiam ſi nulla ſint, nihilo ſunt tamẽ obſcuriores clari viri 192
Simultates Ciceroni cum Appio fuerunt 333
Simultates cum eo ſi tibi nõ fuiſſent 333
Sincerum ac ſubtile iudicium 703
Sincerum integrumq. ab omni incõmodo aliquẽ conſeruare 635
Sine vlla dubitatione 15
Siniſterius cornu 480
Siſtere ſe incolumen —— ſi te nobis incolumen ſtiteris, omnia a te habebo 734
Sita eſt laus tua excelſo & illuſtri loco 51
Societas pæne ægritudinis 148
Socium me habebis tuarum actionũ, ſententiarum, volũtatũ 41
Socii ſcripturę 647
Socratem nobiliſſimus fidicen docuit Connus 419
Solatium animi 143
Solatio vti —— in maximo meo dolore hoc ſolatio vtor 525
Sollicitat me tua valetudo 745
Sollicitudines, quas pertulimus, &c. 264
Sollicitus erã de rebus vrbanis 68
Sollicitii eramus de tua valetudine mirum in modum 727
Sollicitior 458
Solũ —— loquor aliquod quod in

ſolum (vt dicitur 426
Soluere beneficia 359
Soluere ergaſtula 508
Soluendo ciuitates non erant 108
Soluta fides —— ſuam fidem ſolutam eſſe 453
Solutiſſima —— ſi eſſent omnia mihi ſolutiſſima 40
Σοφός ἐνθυμημάτων ἐστι 419
Sordidi homines, qui Cæſaris beneficia vendebant 628
Sors —— eo iucundiorē mihi ſortem ſperabam fere, quo diutius in prouincia mecum fuiſſes 90
Sortiri prouinciam 43
Species gloriæ collecta ex inaniſſimis ſplendoris inſignibus 449
Species quaſi reuiuiſcētis reip. 140
Spectare ad arma rē intellexi 693
Spectare ad – oīa. vtriuſq. cōſilia ad concordiā ſpectauerunt 134
Spectare gladiatores 745
Spectare —— hæc eo ſpectant, vt te horter, & tibi ſuadeam 589
Spectare —— quo ſpectent tā longe repetita principia 621
Spectra Catiana 715
Specula —— hac tamen in cōmunibus miſeriis oblectabar ſpecula, Dolabella, &c. 78
Specula —— multo antea tāquā ex aliqua ſpecula proſpexi tempeſtatem futuram 136
Sperare —— optare —— nihil mihi in mentem venire poteſt, nō modo quod ſperē, ſed vix iam quod audeam optare 133
Spes firmiſſima 234
Spes minime dubia, & plane explorata triumphi 115
Spes reliqua noſtra Cicero 668
Spes ſalutis pertenuis oſtēdit 665
Spiſſius —— ſin id erit, vt ſcribis ſpiſſius, &c. 66
Splendor & ſpecies vitę ſollicitudo, labor 36
Spoliatus & domeſticis, & forenſibus ornamētis, atq. ſolatijs 199
Sponſio, Si bonorū Turpiliæ poſſeſſionem, Q. Cępio prętor ex dicto ſuo mihi dedit 299
Sponſor humanitatis tuæ —— caſus mirificus 276
Sponte —— homo ſua ſponte laudatus, nō aliorū teſtimonio 108
Sportell.. & artalagani tui 414
Σπουδάζειν ſine periculo vix poſſumus 718
Spurina 422
Stare pulcherrime —— cum in ſenatu pulcherrime ſtaremus 11
Stare ſuis condicionibus 737
Stator 80
Statores, & lictores 90
Status hic reip. me nō delectat 23
Status reip. 63
Status rerum communium 24
Statutum habere —— ſi habes iā ſtatutū quid agendū putes 135
Stilus dicendi opifex 306
Stimulabat me vetus noſtra ſimultas, vt cauerē ne cui ſuſpicionē, fictę recōciliatę gratię darē 130
Stipendium Cæſari decretum 22
Stoici agūt verbis apertiſſimis 420
Stoici ruſtici 720
Stoicorum ſententia diuites ſunt omnes, qui cælo & terra frui poſſunt 292
Stiocis, placet ſuo quamque nomine rem appellare 417
Stomachari 475
Stomachum alicui facere 32
Stomacho languenti eſſe 362
Stomachi faſtidium 77
Stomachoſiores litterę 127
Strangulauit patrem 419
Strangulare 368
Struere ruinæ periculum, non adſcenſum parare 241
Studioſus —— mire ſtudioſus & eruditus, & modeſtus 643
Studioſus ſtudiorum meorum 70
Studium bonorum conciliatū ex tribunatu

tribunatu 57
Studia bonarũ artium, vacationẽ habẽt etiã publici muneris 385
Studia & artes, quę p̃ ſe ipſæ eos, qui eadem voluntate ſunt, etiã familiaritate deuinciunt 621
Studia mihi eorum placent, conſilium totum mihi videtur mini me neceſſarium 109
Studia, quibus antea delectabamur, nũc vero etiã viuimus 619
Studiorum parium cõiunctio 235
Studiorum vinculum 619
Stultorum plena ſunt omnia 419
Sub —— ſub eas litteras, ſtatim recitatæ ſunt tuæ litteræ 454
Sub manu 467
Sub ſignis —— legiones quinque ſub ſignis habet Plancus 440
Subdere aliquem in alterius locũ —— tantum te rogo, vt in Hirtij locum me ſubdas, & ad tuũ amorem, & meam obſeruantiam 465
Subdubitare 71
Subductis rationibus 32
Subimpudens 292
Subinuideo tibi 283
Subiraſcebar breuitati tuarum litterarum 524
Subiratus —— reſcripſi tibi ſubiratus 114
Subire alicuius pericula, & tempeſtates 696
Subire caſum 467
Subire offenſionem —— denique illud cogita, te, quod offenſæ fuerit in iſta cũctatione prius ſubiſſe. 370
Subire potentiam togati potius, quam victoriam armati 225
Subire vultum alicuius 360
Subitum eſt ei demigrare Kalendis Quinctilis, propter opera inſtituta multa multorum 586
Submittere animũ periculo 501
Subornare aliquem —— vt vigilanter, neruoſeq. nos ſubornes 468
Subroſtrani diſſiparant te perijſſe, quod illorum capiti ſit 320
Subſecutus eſt mirifice, ſuo ſermone humanitate tuarum litterarum 98
Subſellia —— verſatus in vtriſque ſubſelliis optima & fide, & fama, &c. 598
Subſidium ſibi parare ad omnes vitæ ſtatus 383
Subterfugerunt Syllani temporis acerbitatem, deorum benignitate. 518
Subterfugere periculum 684
Succedere —— prouinciam tradere, oppon. 95
Succlamatum eſt 513
Succurrebat mihi illud 748
Succurret fortaſſe alicui veſtrum, cur &c. 498
Succurrere incendio 491
Sudare —— vides ſudare me 129
Sudum —— horologium, & libros mittam. ſi erit ſudum 744
Suffectus ſum in eius locum 186
Suffragere noſtrę laudi velim 555
Suffragere velim huic libro, maximè quidem ex animo; ſin minus gratię cauſſa 565
Suffragare alicuius dignitati 438
Suffragante fortuna videris res maximas conſecutus 435
Suffragatio gratioſa 58
Suffragium ferre 528
Suffuſus —— animus nulla in ceteros maleuolentia ſuffuſus 41
Sui —— ſcripſerunt ad eum ſui. 382
Summa eadem eſt, & idem exitus. 228
Summa eſt hæc ſententiæ meæ, vt te omnia metiri dignitate malim

malim 474
Summa huius epiſtolæ hæc eſt. 646
Summa reſp. 513
Summa res 422
Summam rem reducere in diſcrimen 471
Summã feci cogitationum mearum omnium 32
Summo genere natus 282
Summo loco nati, prompti, nõ in diſerti 89
Summa pectoris 35
Summittere exercitus 464
Sumo—nõ mihi ſumo, vt plus ipſe proſpiciam, quam te videre mihi ipſe perſuaſerim 233
Sumpſi mihi partes Philonis 388
Sumito tibi tãtum pro Capitone apud Cæſarem, quantum ipſe meminiſſe ſenties 613
Sumere arma explorata victoria 239
Sumptui ne parcas vlla in re, qua ad valetudinẽ opus ſit, rogo 730
Superaſſe te filio omniũ fortunã, ſi ei contigiſſet, vt te videret, antequam e vita decederet 53
Superbus iuriſconſultus qui non conſulitur per iocum 291
Superbus — partem te ſuperbũ eſſe dicunt, quod nihil reſpondeas: partim contumelioſum, quòd male reſpondeas 50
Superesſe — deeſſe opp. 645
Supereſſe reip.— neque deeſſe, neque ſupereſſe reip. volo 491
Superior honoris gradu 89
Superior locus — ex ſuperiorẽ loco—ex ęquo loco—opp. 108
Superſede hoc labore itineris 135
Superſederi potuit 343
Superſtitem reip. viuere 408
Suppedit — flagitium eſt 419
Suppeto— nihil mihi ad remunerandum ſuppetit præter voluntatem 709
Supplementum meis & Bibuli legionibus ſcriberetur 95
Supplicatio— prærogatiua triũphi 701
Supplicatio ſibi vt decernatur petit Cicero 116
Supplicationis honos Ciceroni decretus a ſenatu 703
Supplicationem nõ ſemper ſequitur triumphus 701
Supplicationem ſibi libẽter decreui 656
Soportare — niſi quid nauibus Laodicenorum ſupportarit, fame pereat neceſſe eſt 553
Surrexit illico magna fama 339
Sus Mineruam 411
Suſcepi mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis 182
Suſcepi totum negotium 517
Suſcepiſti grauem curam vehemẽterq. de nobis ſollicitus es 549
Suſcipe paulliſp meas partes 129
Suſcipere alicuius inimicitias 119
Suſcipere graues inimicitias 89
Suſcipere nauſeæ moleſtiam — feſtinare te nolo ne nauſeę moleſtiam ſuſcipiàs 735
Suſcipere officia atque partes deprecatoris, rogandoꝫ propinqui, laborando &c. 117
Suſcipere totum negotium 424
Suſcitare bellum ciuile 501
Suſpenſam tenuiſſe diutius hominum exſpectationem & ſpem reip. de ſua voluntate 439
Suſpenſi nouarũ rerum exſpectatione 683
Suſpenſi animi nouarum rerum exſpectatione 598
Suſpenſo animo te exſpecto 730
Suſpenſa erunt omnia propter exſpectationem legatorum 506
Suſpicioſiſſimum tempus Caninianum 19
Suſpicor — valde ſuſpicor fore 16

Suſtēto illius tenuitatem ex meis anguſtijs 747
Suſtenta iſtam imbecillitatem valetudinis 269
Suſtenta te mea Terentia 668
Suſtentare ——perditis rebus omnibus ipſa virtus ipſa ſe ſuſtentare poteſt 224
Suſtētare rē dū aliquis veniat 645
Suſtentare ſe conſcientia optumorum conſiliorum 224
Suſtentare ſe firmitudine animi, & ſpe optima 239
Suſtentare ſe optimarum artium ſcientia & maximarum rerum gloria 274
Suſtentare ſe ſua virtute 232
Suſtineo maximam curam, & ſollicitudinem 434
Suſtinebant ſe ſatis arroganter Allobroges 513
Suſtinui me 241
Suſtinebis abſens facilius hominum ſermones 712
Suſtinere in ſe innumerabilia alterius officia 57
Suſtinere bellum——nos interea duriore condicione bellum ſuſtinemus 472
Suſtinere beneficia ſua in alterū, omnibus viribus 177
Suſtinere culpam 714
Suſtinere dies – velim q̃ras quos illa dies ſuſtinuerit. in vrbe dū fuit, quam acerbos ſibi, &c. 78
Suſtinere eos non poterat 513
Suſtinere & tueri exſpectationem ſui concitatam 52
Suſtinere maiora onera poſſim 767
Suſtinere omnia integra 470
Suſtinere —— ſcis quid ſuſtinere poſſis 712
Suſtinere ſe 388
Suſtinere ſe nō putat poſſe cauſſas multorū, ſi tibi conceſſerit 237
Suſtinere ſumptum 509
Suſtinere te prœlia mea cauſſa ſcribis 192
Suſtinere totum negocium 242
Suſtinendam mihi puto totam petitionem Lamiæ 517
Suſtulimus manus 276
Suſtulerunt oculos paullulū meæ litteræ 739
Suſurratores rumores 320
Sutorio atramento abſolutus 417
Syda, extrema regio prouinciç Pāphiliæ 561
Sylla non quæſiuit quod bonum eſſet, ſed oīa bona coëmit 720
Sylla pater mortuus 717
Συμβιώτης 391
Συμφιλολογεῖν 748
Simphoniam Lyſonis velim vitaſſes. 733
Συμπόσια 422
Σύνδειπνα 422
Syngrapha Sitiana 329
Syngrapha—— tāquā ſyngraphā ad imperatorem, nōn epiſtolā attuliſſes, ſic pecunia ablata domus redire properabas 292
Syngrapham Sitianam tibi commendo 341
Synnadis 108
Σύνταγμα 324
Σύντε δὺ ἐρχομένω 386

Γ

TA μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς, τάδε 747
Tabellç docuerunt 16
Tabellæ latebra 128
Tabernaculum 160
Tabernarii & aquarii 334
Tabulæ teſtamenti 300
Tacitus——prima duo capita epiſtolç tuæ tacita mihi quodammodo relinquenda ſunt 107
Tæterrima hieme 367
Tantum quod 301
Tanti —— eſt tanti 324
Tarcondimotus populi Ro. ſocius,

trans

trans Taurum 683
Tarda deceſſio 157
Tarde, & incōmode nauigauimus 669
Tarſus 80
Tectoriola —— bella tectoriola dicimus, non item pauimēta 419
Telum acerrimum 291
Temperatis, moderatisq. moribus homo 578
Temperius fiat 405
Tempeſtati obſequi —— vt in nauigando tempeſtati obſequi artis eſt, etiam ſi portū tenere non queas: cum vero id poſſis, &c. ſic cum omnibus nobis in adminiſtrāda rep. propoſitū eſſe debeat cū dignitate ociū, nō idē ſemper dicere, ſed idē ſemper ſpectare debemus 40
Tempeſtates idoneæ 728
Tempus anni 727
Tempus anni idoneum 103
Tempus idoneum nactus 7
Tempus ſuſpitioſiſſimum 19
Tempus vſitatum, & quaſi legitimum ad petendum 474
Temporis longinquitas omnē dolorem minuit ac mollit 141
Temporis medicina —— nō debemus exſpectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſimus 202
Tempori ſeruiendum eſt 386
Tempore meo triſtiſſimo 164
Tēpora in rep. plurimū valēt 536
Tempora —— Cæſar ſeruit temporibus 409
Tempora multum valēt in bellis, præſertim ciuilibus 714
Tempora —— quæ ſunt in fortuna, temporibus regentur, & con filijs noſtris prouidebuntur 249
Tempora reip. turbulenta 89
Tempora —— vides quanta vis in rep. temporū ſit, quāta varietas rerū, quā incerti exitus, quā flexibiles hominum voluntates 59
Temporum meorū recordatio 16
Temporibus eſſe aſſentiendum 40
Temporibus his difficilimis 435
Tēporib⁹ miſeris & luctuoſis —— trāquillis & optatis —opp. 197
Tenebræ & quaſi parietinæ reip. 136
Tenebræ reip. 551
Teneriore mihi aīo videbare. 219
Tenet me deſiderium vrbis, ſatietas prouinciæ 67
Tenere alicuius memoriam ſumma beneuolentia 223
Tenere curſum, quem ceperis 40
Tenere & ſtatum, & famam dignitatis ſuæ honeſto ocio 155
Tenere lacrymas —— non tenuit lacrymas 313
Tenere locum apud aliquē —— videtur mihi noſſe locum, quem apud te is teneret 101
Tenere medicinæ ſcientiam 144
Tenere me putat eius generis artificium 524
Tenere memoria 33
Tenere omnia —— etiam is qui omnia tenet fauet ingeniis 153
Tenere prouinciam in ocio, exercitum in ſua poteſtate 487
Tenere ſuum ſtatū —— illa, quæ requiris ſuum ſtatum tenet 222
Tenere ſuum inſtitutum 731
Teneri iiſdem ſtudiis 318
Teneri non potui 388
Teneri —— prædes Valerianos teneri 198
Teneri te vlla ſpe mirum eſt 196
Tentare aliquem inſidiis 574
Tenuiculo apparatu cōtentus Balbus 411
Tenus —— Cumarū tenus rumores illi caluerunt 320
Terentia a Veſtæ ad tabulam Valeriam ducta 663
Terentius —— nunc hic dies aliā vitam affert, alios mores poſtulat

lat 575
Terentij verſus ex Eunucho 38
Tergiuerſari nolui 747
Terminatum imperiũ annuũ 130
Terræ filius 282
Terra nata lege erant excępta 308
Terror oppoſitus alicui 473
τέρψις 744
Teruncius 81
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα 259
Tetradrachmæ 552
Teſtata & illuſtria 528
Teſtata gratia —— vt quaſi teſtata Pop.Ro. eſſet gratia noſtra 39
Teſtata grauiſſimis, certiſſimiſq. monumentis 211
Teſtatũ apud animũ tuũ relinq̃ 53
Teſtificor deos homineſque, me, &c. 369
Teſtificandi amoris mei cauſſa 55
Teſtificatio —— cum ſumma teſti ficatione amoris erga te ſui 2
Teſtes —— verbum honeſtiſſimũ in iudicio 419
Theatrum Curionis 322
Themiſtocles ab Herodoto laudatus 293
Themiſtoclis fuga 191
θορυβοποιεῖ 751
Tigellius 304
Timæus ſcripſit bellum Pyrrhi ſeparatim 190
Timæus Timoleontem laudauit. 193
Timere alienam vicem 519
Timere, gaudere, dolere ſuo potius, quam alterius arbitrio, vni cuique liberum eſt 531
Timoleon a Timæo laudatus 693
Tyro κανὼν ſcriptorũ Ciceronis 741
Tyro angitur animo 740
Tyro ſuas epiſtolas in volumina referri volebat 741
Tironis ſuauitas 726
Titium interceſſorem abiecit Cicero 449
Titubare —— ſin quid forte, titubatum eſſet (vtſit) in bello, exercitu tuo vteremur 547
T. Annio Miloni conſulatum petenti ſtudet Cicero 58
T. Labienus Cæſarẽ reliquit 737
Τὸ καλὸν δι' αὑτὸ αἱρετὸν eẽ 718
Τῶν ἀδυνάτων eſt te venire 273
Togam prætextam texi Oppio audiſſe te arbitror 79
Toleranter ferre 149
Tolerantius ferre igniculum deſiderij 721
Tolerari forti animo militiã 294
Tollere aliquem ad cælum veriſſimis ac iuſtiſſimis laudibus 704
Tollere manus 276
Topica Ariſtotelica 31
Tormentũ cæcæ ſuſpicionis. 242
Torſerunt nos acriter tuę ſupplicationes 356
Tota cogitatione te videre cupio. 732
Totum me eſſe Pompeij ſcis 70
Trabæa 415
Tractes eum velim quam liberaliſſime 625
Tractare cauſſam difficilem —— numquam video me tractaſſe cauſam difficiliorem 129
Tractare ſe certo modo in aliquo munere 602
Trado tibi totum hominẽ de manu, vt aiunt, in manum 278
Tradere aliquem alicui 293
Tradere alteri vigiliam ſuam 524
Tradere medicinam 251
Tradere prouinciam ſucceſſori maxime aptã, atque explicatã. 94
Tradere prouinciam ſucceſſori quã expeditiſſimam 94
Tradere ſe lacrymis & triſtitiæ 197
Traducere ſocios infideles, ad veteris imperij beneuolentiam 698
Traduceret animos a minore cura

ad ſummum timorem 14
Traducere animum eius ab omni alia cogitatione ad dignitatem tuam tuendam viderer 7
Traducere tẽpus —— qua rõne nobis traducendũ ſit tempus 149
Traducere exercitum 453
Trahere moleſtiam ex &c. 136
Trahere —— quid eſt, quod me in aliã partẽ trahere poſſit? 419
Trahantur per me pedibus omnes rei 316
Traieci copias Rhodanum 446
Traiecit omnes ſuas copias Iſaram Plancus 467
Traijciũt legiones ex Africa 525
Tralatitia 331
Tralatio verecunda debet eſſe 743
Tralatitium eſt 109
Tralles 98
Tranquillior animo 145
Transferetur cauſſa integra in proximum annum 352
Transferri nomẽ ad Voluſiũ a Valerio non potuiſſe 210
Transfugit ad populum Curio 334
Transfundere ſuas laudes in aliũ. 397
Tranſgredi Alpes 520
Tranſgreſſus ſum Taurum 109
Tranſigetur aliquid 327
Tranſirent Taurum 110
Tranſire verecundiæ fines 190
Tranſuerſum vnguẽ —— nec trãſuerſum vnguem a ſtilo 306
Tranſuolare —— non etiam Alpes poterã tranſuolare, quæ præſidio illius tenentur 481
Trapezophoros 303
Trebonius Athenas venit a d. XI. Kal. Iun. 563
Trebonii in Cic. ſtudia & officia. 723
Trebonii indigniſſima cędes 560
Treuiri 288
Tribuo nonnumquã in vulgus 651
Tribuere alicui aliquam dignitatem 559
Tribuere partem aliquam alteri voluntatis mutuæ 169
Tribuere laudem —— tuo dolori nõ ſolum agnoſco, ſed etiã ſummam laudem tribuo 173
Tribuere officium homini amiciſſimo 159
Tributam mihi ſummam laudem putabo, ſi de his rebus ad ſenatum relatum ſit 695
Tribulis & municeps, & familiaris meus 642
Tributũ ẽ hoc optima cuiq. natura laudem a ſua ciuitate conſequi velle 602
Tributa acerbiſſima 691
Tricæ —— plus bienniũ in his tricis morabitur 331
Triginta dies conſtituti ſunt ad decedendum, lege Cornelia 102
Tripudia ſoliſtima aut ſoniuia 137
Triſtia tempora 705
Triſtitia temporum 112
Triſti' aliqd dicere aliqua de re 129
Tritas aures habere notandis generibus poetarum, & cõſuetudine legendi 403
Triumuiri monetales 288
Triũuiri, ſeu treuiri capitales 288
Tuba belli ciuilis 251
Tuere tuum munus 746
Tueri officia omnia 115
Tueri ſuam rem, gratiam, auctoritatẽ alicuius cõmẽdationib. 635
Tueri ſuum ſtatum 404
Tulliæ Ciceronis obitus 142
Tumultuoſiora quædam nuntiata ex Syria 565
Tumultuoſæ conciones 68
Tumultus in Syria excitatus 683
Turbidiſſima ſapiẽter tuliſti: tranquilliora, lęte vt feras, facito 256
Turbulenter —— nos nihil turbulenter, nihil temere faciemus 79
Turpitudo nec in verbo eſt, nec in re, &c. 419

Turpitudo non eſt in re, nō eſt in verbis: nuſquam igitur eſt 419
τυραννοκτόνοι noſtri longe gentiū abſunt 569
Tyrotarichus —— ad tyrotarichū antiquum redi 405
Tyrotarichi patina 404

V

VACILLANTES litterulæ 739
ὑπερίπατος σύμμετρος 744
Vacuitas magnam cupiditatē hominibus inijcere ſolet 508
Vacuum a bello opidum 371
Vacuus ab omni moleſtia 516
Vacuus moleſtijs 139
Vadimonia dilata 61
Valerius Catullus 285
Valet hoc in omnes partes 157
Valent ad conſolandum, quæ grauiter collegiſti 195
Valuit cauſſa potius apud te, quā gratia 590
Valere animo 260
Valere plus opibus, armis, potētia, auctoritate 22
Valere temporibus 257
Valetudo quas res poſtulet 744
Valetudinem amittere intermiſſis exercitationibus 411
M. Variſidius 448
Varietas caſuum vehementer animos hominum in legendo ſcripto retinere ſolet 191
Varietates temporum, fortunæ viciſſitudines, aptiſſimæ ad delectationem lectoris 191
Varietates temporum eorum 621
Varro cōtulit ſeſe in ſocietates publicanorum 598
Varro fructus doctrinę pcipit eos, qui maximi ſunt, &c. 383
Varro Murena 613
Varro quæſtor Bruti 558
Varronis theſauri 509
Vaticinari 79
Vatinius I Appij locū ſuffect⁹ 186
Vatinius iuſtiſſimi triumphi res geſſiſſe ſe ſcribit 187
Vatinius —— reditus in gratiam Ciceroni cum Vatinio per Pōp. primum interceſſit, deinde per Cæſarem 37
Vatinius ſex opida Dalmatiæ vi oppugnando cępit 187
Vatinius teſtis in Sextium 28
Vatinij tribunatus a Cicerone reprehenſus 30
Vatiniū defendit & laudauit Ci. 28
Vbi non ſis qui fueris, nō eſt cur viuere velis 274
Vecturæ periculum 82
Velificatio mutata 40
Velia 297
Velificari alicui —— ne alicui velificatus dicaris 355
Venerari deos multa —— ignouit oībus Cæſar, qui multa deos venerati ſunt cōtra eius ſalutē 241
Venio in ſpem appropinquare tuū aduentum 375
Veniebant in ſuſpicionem nonnullis detinuiſſe nos, &c. 560
Veniebant mihi in mentem multa in vtranq. partem 533
Venerat in eam opinionem Caſſius, quæ diripuiſſet ipſe, vt viderentur ab hoſte vaſtata, finxiſſe bellum 755
Venire ad nihilum —— omnia illa tua præclara in remp. merita ad nihilum venient 511
Venire alicui in ſuſpicionem 189
Venire in cogitationem aliquā 143
Venire in complexū alicuius 661
Venire in diſcrimen 395
Venire me in ſocietatem tuarum laudum patiare 397
Veniſſe tempus vides, quo neceſſe ſit de nobis conſtitui 242
Vendicare domum alicuius 527
Ventidius 508
Venus Apellis 85
Venere prognatus —— Cæſar 368

Vera eſt —— minus vera eſt 523
Vere dicam 103
Veritas cauſſæ 404
Verũ —— rationes quæſtoris mei nec uerum fuit me tibi mittere, nec tunc erant confectæ 81
Verba non ſolum oratoria ſed etiã leuia de eſſe Ciceroni 67
Verboſior epiſtola 375
Verboſius ad te ſcripſi 274
Verboſius tibi redderem omnium rerum rationem 437
Verberaui te tacito cogitationis duntaxat conuitio 752
Verberatio ceſſationis 753
Verſor in ciuium naufragiis 162
Verſaris mihi ante oculos dies,noctesq. 653
Verſatur in omnibus ingenuis artib.ita vt excellat 138
Verſamur tot ãnos in miſeriis 272
Verſari in aliqua maiuſcula cura 391
Verſari in anguſtiis 497
Verſari in vno argumẽto —— ſi in vno argumẽto vnaq.in perſona, mẽs tua tota verſabitur,&c. 190
Verſari inter manus 324
Verſata eſt tua cauſſa in maiore uarietate, quam homines aut volebant,aut opinabantur 227
Verſatus ſum cum Pompeio complures dies,nullis in aliis,niſi de rep.ſermonibus 61
Verſatus ſum magno errore 169
Vertentur inter hos fines quæcunque acciderint 356
Veſtigium —— ne veſtigium quidem vllum eſt reliquum, noſtræ dignitatis 105
Veſtigium —— nullum veſtigium abs te diſceſſurus ſum 484
Veſtigium —— e veſtigio eo ſum profectus 159
Veternus ciuitatis 71
Veternus ciuitatem occupaſſet, niſi,&c. 234
Vetuſtas, habet aliquid commune cum multis, amor nõ habet 526
Vetuſtas amoris 234
Vicem alterius dolere 143
Vicem tuam doleo 571
Vicem —— noſtram vicem vIrus eſt ipſe ſeſe 28
Vidiſti multum 270
Videre —— aliquid videbimus, in quo ſit ſpes 261
Videre animo —— exitum tam ui deo animo,quam ea,quæ oculis cernimus 228
Videre——audire 154
Videre in omnibus malis acerbius eſt,quam audire 231
Videre in vita multum mali —— aut non multum mali in uita ui diſſemus 666
Videre moleſtias,graue eſt 137
Vincam meis officiis cogitationes tuas 117
Vincam omnia ſtudia 245
Vince teipsũ in augẽda gloria 545
Vincet omnes ſpes officio 668
Vici exſpectationem tuam diligẽtia mea 121
Vicit opinionem meam genus ſcriptorum tuorum 189
Vincere dicendo 531
Vincere exſpectationem 55
Victor armatus irat' metuẽdus 230
Victoria belli ciuilis,ẽt ſi ad meliores venit, tamẽ eos ipſos ferociores, impo,entioreſq.reddit 155
Victoria belli ciuilis,malorum omnium extremum 353
Victoria ciuilibus bellis ſemper eſt inſolens 139
Victoria crudelis erat futura Pompeianorũ, iratorũ hominum, & cupidorũ,& inſolentium 166
Vinculum——quod vinculum de eſt noſtræ coniunctioni? 199
Vinculũ mihi cũ eo maximũ eſt, quaſi ſanctioris neceſſitudinis. 607

Vinculum ſtudiorum 621
Vincula magna—— ſtudiorum ſimilitudo, ſuauitas cōſuetudinis, delectatio vitę, atq. victus, ſermonis ſocietas, litterę īteriores 121
Vindicare remp. 464
Vindicare remp. in libertatem 484
Violat me virginem inuitam, per vim 418
Violare alicuius exiſtimationem. 653
Vir optimus & hō doctiſſimus 72
Virtus —— verum decus in virtute poſitum eſt, quæ maxime illuſtratur magnis in remp. meritis 449
Virtus perditis rebus omnibus, ſe ſuſtentare poteſt 224
Virtus——nihil eſt virtute formoſius, &c. 397
Virtute duce, comite fortuna—— omnia ſumma conſecutus es virtute duce, comite fortuna 432
Vis——quid eſt, quod contra vim ſine vi fieri poſſit 540
Vires & corpus amiſi 308
Vitemus oculos hominū, ſi linguas minus facile poſſimus 377
Vitium in parietibus, in tecto 401
Viuere —— ita viuere, vt non ſit uiuendum, miſerrimum eſt 125
Viuere cum viris bonis, & iucūdis, & amātibus ſui, pertinet ad beate viuendum 422
Viuere, pulcherrimum duxit Cicero. 409
Viuimus in magna turba, magnaq. in confuſione rerum omnium 339
Vita —— quid vanitatis in vita ſit, non dubito quin cogites 59
Vita ſub dominatione, miſera 483
Vitæ ſatis feci vel ætate vel factis, vel (ſi quid etiam hoc ad rē pertinet) gloria 427
Vitam mihi eſſe acerbam puto 1
Vitam ocioſam, & tranquillam cū ſtudio bonarum litterarum multi docti homines reip. præponendam putauerunt 311
Vlciſcēda ſunt quæ tibi acciderūt, etiam ſi non ſint dolenda 571
Vltro polliceri —— oīa ei & petē ti recepi, & vltra pollicitus ſum 463
Vlubranus populus 286
Vlubræ 295
Vlyſſes —— illo ſi veneris, tāquā Vlyſſes, cognoſces tuorum neminem 50
Vnde petitur —— omnibus, vnde petitur, hoc conſilij dederim, vt a ſingulis interregibus binas aduocationes poſtulent 285
Vocamus te ad tuas inimicitias 501
Vocabare abſens in inuidiam & in crimen 203
Vocare in controuerſiam —— in omnibus rebus. quę in aliquam controuerſiam vocarentur, te arbitro & diſceptatore vterēr. 616
Vocari in eandem conditionē 352
Vocontij 467
Volaterrani municipes quid fecerint, cū tribuni pleb. legē iniqſſ. de eorū agris promulgaſſent 588
Volo ipſorum cauſſa 394
Vult magnopere ei⁹ cauſſa oīa 613
Velle alicuius cauſſa 1. & 293
Velle alicuius cauſſa—— nec vero quātū mea cā velis, dubito 517
Velle alterius cauſſa 254
Velle omnia alicuius cauſſa 638
Velle omnium, quos commendo, cauſſa debeo 652
Voluntas ſenatus pro auctoritate haberi debet, cū auctoritas impeditur metu 505
Voluntate āc iudicio meo 421
Volūtates iuſtæ, & officio incenſæ, non inanes, aut ambitioſæ 237
Volumē plenū q̄rellę iniqſſimę 104
Volumnius Eutrapellus 425
Voluptatē animi nimiā, ſummum erro-

errorem etiam puto 63
Voluptate ſua oĩa metiri ——cõmune nihil põt eſſe ĩter eos, qui oĩa voluptate ſua metiũtur 2̇76
Volutari in omni genere & ſcelerum & flagitiorum 379
Vomere non dicere 537
Vota facere victoriæ ſuæ 240
Vota facere —— vota quotidie facimus, ne intercaletur 271
Vrbanitas, virtus eſt ſentẽtia Stoicorum 106
Vrbanitatis poſſeſſionẽ quibuſuis interdictis defendamus 316
Vrbanus —— homo nõ ſolum ſapiens, verum etiam (vt nunc loquimur) vrbanus 108
Vrbani ſales, Romani 399
Vrgetur reſp. armis ſempiternis, aut his poſitis recreabitũ aliquãdo, aut funditus interibit 227
Vrgere occaſionẽ aut facultatẽ 281
Vſq. mihi temperaui, dum perducerem eo rem, &c. 438
Vſura falſi gaudij te frui nolim 250
Vſura longi temporis 92
Vſurpata duplex cubile 418
Vt leuiſſime dicam 102. 119
Vt nunc eſt, nulla magnopere exſpectatio eſt 320
Vt opinio mea fert 648
Vt opinio noſtra eſt 619
Vtrubi—— vt ſcires hoſpitiũ vbi parares, vel potius vtrubi 382
Vtile——nihil vtile, niſi quod rectum, honeſtumq. ſit 207
Vtilitatibus tuis poſsũ carere 730
Vtor familiariſſime M. Fabio 72
Vt tunc meis æquiſſimis aurib. 318
Vtemur bono litterarum 711
Vterer mea conſuetudine; &c. 655
Vteretur in eos iure regio 632
Vti ætatis vitio 79
Vti aliquo fautore 646
Vti caſu—— in conſilio pari, caſu diſſimili vſi ſumus 724
Vti in ſuis rebus omnibus aliquo arbitro, & diſceptatore 616
Vſus es eo conſilio, vt id reprehendere non audeam 150
Vſus es liberalitate——vt ad eam liberalitatem, qua ſine meis litteris vſus eſt, quam maximis meis litteris cumulus accedat. 577
Vſus —— quorum mihi eſt magnus vſus 315
Vſus —— ſummus mihi eſt vſus cum M. Fabio 424
Vſus magnus tractandæ reip. 236
Vſus vetus inter nos intercedit 613
Vſi noſtris conſilijs——noſtris conſiliis vſi eſſemus, &c. 660
Vſos ſe eſſe tua liberalitate prædicabat 577

X

XENOPHON Ageſilaum regem laudauit 193

Y

ΥΠΕΡ μαλέας 159
Υ'περβολή 316
Υ'πεθήκας Cluuio dedit 640
Υ'πομνηματισμοὺς 585

Z

ZENONI placuit, homini acuto, libertas loquendi 417

FINIS.

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. LENTVLVM. LIBER. I.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

P. Cornelio Lentulo Spintheri, gentis patriciæ, Ciliciam proconſulari imperio adminiſtranti, ſcribit Cicero de officio ſuo erga ipſum, in curanda regis Ptolemæi reductione: deinde, quia rem non perficiat, excuſationem affert. eſt autem excuſatio multiplex; & quia rex ipſe a Pompeio reſtitui cupiat, & quia Pompeius idem cupere videatur, & quia conſulares totam rem odio habeant; poſtremo, quia ipſe, cum Lentulo debeat, auctoritatis in cauſſa regia non ſatis habeat.

M. Cicero s. d. P. Lentulo procos. I.

EGo, omni officio, ac potius [a] *pietate erga te, cæteris ſatisfacio omnibus, mihi ipſe nunquam ſatisfacio. tāta enim magnitudo eſt tuorū erga me meritorum;* [b] *ut, quoniam tu,* [1] [c] *niſi perfecta re, de me non conquieſti, ego, quia non idem in tua cauſſa efficio, uitam mihi eſſe acerbam putē. In cauſſa hæc ſunt.* [d] *Hammonius, regis legatus, aperte pecunia nos oppugnat.* [2] *res agitur per eoſdem* [e] *creditores, per quos, cum tu aderas, agebatur. regis cauſſa, ſi qui ſunt,* [f] *qui uelint, qui pauci ſunt; omnes rem ad Pompeium deferri uolunt. ſenatus religionis* [g] *calumniam, non religione, ſed* [h] *maleuolentia, & illius regiæ largitionis inuidia, comprobat. Pompeium & hortari, & orare,* [i] *& iam liberius accuſare, & monere, ut magnā infamiam,* [k] *fugiat, non deſiſtimus: ſed plane nec precibus noſtris, nec* * [1.3.] [l] *admonitionibus*

MANVT.
a pietas erga optime meritos, nō ſolum erga Deum, & parētes. epiſtola 9. huius libri, in principio, & 6. lib. 2.
b al. vt, quia tu.
c niſi perfecta re de me, non conq.
d M. excuſatio reinō perfectę.
e M. a quibus pecuniā & Ptolemæus, & Rabirius ſumpſerat, ut Ptolemæo daret.
e q. v. c. compeſitores.
f alias. qui tamen pauci ſunt.
g q. v. c. calumpniam &c. non vl.
h v. c. cum maliuolentia.

i al. & liberius acc. K ne corruptus a rege videatur. *l fort. monitionib. q. v. c. ammonitionibus.*

bus reliquit locum. nam cum in ſermone quotidiano, tum in ſenatu palam ſic egit cauſſam tuã, ut neque [a] *eloquentia maiore quiſquã, neque grauitate,* [b] *nec ſtudio, nec contentione agere potuerit, cum ſumma teſtificatione tuorum in ſe officiorum, et amoris erga te ſui.* [c] *Marcellinum tibi eſſe iratum ſcis. is, hac regia cauſſa excepta, ceteris in rebus ſe acerrimũ tui defenſorem fore oſtendit. quod dat, accipimus: quod inſtituit referre de* [d] *religione, & ſæpe iam retulit, ab eo deduci non poteſt.* [e] *Res ante idus acta ſic eſt: nam hæc idibus maneſcripſi. Hortenſij, & mea, & Luculli ſententia cedit religioni de exercitu (teneri enim res aliter non poteſt) ſed ex illo S.C. quod te referente* [f] *factum eſt, tibi decernit, ut regem* [g] *reducas:* *2·[h] *quod commodo rem facere poſſis: ut exercitum religio tollat, te auctorem ſenatus retineat. Craſſus* [i] *tres legatos decernit, nec excludit Pompeium; cẽſet enim etiam ex ijs, qui* [k] *cum imperio ſunt: Bibulus tres legatos ex ijs, qui priuati ſunt. huic aſſentiuntur reliqui conſulares, præter* [l] *Seruilium, qui omnino reduci negat oportere,* [m] *& Volcatium, qui, Lupo referente, Pompeium decernit; & Afranium, qui aſſentitur Volcatio: quæ res auget ſuſpicionem Pompeij uoluntatis:* + *nam* [n] *aduertebatur, Pompeij familiares* [o] *aſſentire Volcatio. Laboratur uehementer. inclinata res eſt.* [p] *Libonis, & Hypſæi non obſcura concurſatio, & contentio, omniumq. Pompeij familiarium ſtudium, in eam opinionem rem adduxerunt, ut Pompeius cupere uideatur. cui*

qui

a M. tria coniungit qa nec eloquẽtia ſine grauitate multũ poſſet, nec ſine ſtudio grauitas.
b *q.v.c. neq. ſtudio.*
c hic erat ex ijs q regẽ reſtitui nolebant.
d M. parendũ eſſe religioni, quæ vetabat regẽ cum exercitu reduci.
e *q.v.c. eidus.*
f ep. 7. dixit: Quemadmodũ ſenatus initio cenſuit.
g *L. reducas.*
h *L. quod commodo reip facere poßis.*
i *q.v.c. tris legatos.*
k vide Feſtũ.
l M. Iſauricũ, conſularẽ, & triumphalẽ.
m *al. & Vulcatium.*
n *L. animaduertebatur.*
q. v.c. aduertebantur. & c, al. aduertebatur.
o *q.v.c. aßentiri.*
p opinor, tribuni pl. hoc de Hypſaco tradit Dion. lib. 39. epiſt. 2. l. 2. ad Q. fratrem.

qui nolunt, ijdem tibi quod eum ornaſti, non ſunt[a] *amici. Nos in cauſſa auctoritatem eo minorem habemus, quod tibi debemus. gratiam autem noſtram exſtinguit hominum ſuſpicio, quod Pompeio ſe gratificari putant. Vt in rebus multo ante, quã profectus es,*[b] *ab ipſo rege, & ab intimis, ac domeſticis Pompeij clam exulceratis, deinde palam a conſularibus exagitatis, & in ſummam inuidiam adductis, ita uerſamur. noſtram*[c] *fidem omnes, amorem tui abſentis* *3 *præſentisq. cognoſcent. ſi*[d] *eſſet in ijs fides, in quibus ſumma eſſe debebat; non laboraremus. Vale.*

a M. paullatim Lentulo regis reſtituendi ſpem præcidit.
b M. rei difficultatem oſtẽdit.
c c M. propter apertam regis largitionem.
c c *fort. in te ſidem.*
d M. ita ſe excuſat, vt culpam in alios reijciat.

SCOLIA P. MANVTII.

*1 ADMONITIONIBVS. Placet in hoc verbo dubitãtibus, & mendoſum ſuſpicantibus, quod tamen in omnibus legitur antiquis libris, aptamq. & percommodam ſententiã habet, ſcrupulum eximere. Dixerat Cicero, Et monere: debuit igitur, ut nomen cum verbo congrueret, inferre, Monitionibus, non, Admonitionibus: cum, Monere, & Admonere, ſignificatione differant inter ſe. obiurgat enim is, qui monet; qui vero admonet, non obiurgat, ſed quid faciendũ ſit, docet; ut exempla declarant. In hoc igitur prudentia Ciceronis agnoſcitur; qui cum de principe ciuitatis, & præcipuo ſui ab exſilio reditus auctore Pompeio loqueretur, aſperiore verbo iterum vti noluit, ſed mitigandam leniore verbo ſententiam putauit, vt oſtendat ita Pompeium erga Lentulum animatum eſſe, non modo vt eum à reſtituendi regis conſilio verbis aſperioribus abduci neceſſe non ſit, ſed nec admoneri quidem, ac doceri, quo pacto & ſuſpicionem vitet cupiditatis, & illam reducendi regis curam cupienti Lentulo obſequatur.

*2 Quod commodo rem facere poſsis; Commodo pro Cõmode, antique dictum. in quo dubitatum a nonnullis miror; quaſi, Commodo, aduerbium eſſe non poſſit. quod niſi diligens antiquitatis obſeruator Cariſius admonuiſſet, Cæſaris tamen ad Ciceronem epiſtola doceret. Cum Furniũ, inquit, noſtrum tantum vidiſſem, neque alloqui, neq. audire me cõmodo potuiſſet. Mihi tamen olim placuit, neque nunc, quãquam repugnantibus antiquis libris, diſplicere poteſt, pro, Rem, legi, Reip. atque hanc ex antiqua Latini ſermonis conſuetudine coniecturam duxi. quo in ſtudij genere, nec inſi-

tior a prima adoleſcentia ſatis accurate me eſſe verſatum, nec omnino pęnitet. Erat autem in mandanda publica re exceptio quædam, ut id, quod mandaretur, ita fieret, ſi commodo reip. fieri poſſet. quo ſignificabatur, eam rem non poteſtati magis, quam prudentiæ, committi. Recitabo veterum exempla, quibus & eadem ſententia, & iiſdem enũciata verbis, agnoſcetur. ac tum denique, vtrum ſcriptis libris, ideſt dubiæ librariorum fidei, an certiſſimis antiquorum teſtimonijs credi oporteat, cũ præſertim nec a ſcriptis libris admodũ diſcedat opinio noſtra, doctorum virorum arbitrio permittã. Cæſar lib. I. bel. ci. Quoniam M. Meſſalla, M. Piſone coſ. ſenatus cenſuiſſet, vti, quicunque Galliam prouinciam obtineret, quod commodo reip. facere poſſet, Aeduos, ceteroſq. amicos populi Romani defenderet, ſe Æduorum iniurias non neglecturum. Idem lib. v. ſcribit Labieno, ſi reip. cõmodo facere poſſet, cum legione ad fines Neruiorum veniat. Lib. vi. Labienum, Treboniumq. ſi reip. commodo facere poſsint, ad eam diem reuertantur. Cicero ad M. Brutum; Decreui hoc amplius, vt tu, ſi arbitrarere vtile fore, & e rep. eſſe, perſequerere Dolabellam bello; ſi minus id commodo reip. facere poſſes, in iiſdem locis exercitum cõtineres. Omitto illa ſimilia, quæ Ciceronem legentibus occurrunt; Quod tuo cõmodo fieri poſsit; Quod ſine moleſtia tua facere poſſis; Quod tuo commodo fiat; Quod ſine peccato meo fiat. Hic opponitur a quibuſdam; hoc loquendi genus huic Ciceronis loco nullo modo conuenire; putant enim; ſenatus hęc verba fuiſſe, cum S.C. facere, aut eorum, qui prouincijs cum imperio præeſſent, cum aliquid legatis mandarent: non igitur ea cadere in ſententiam Ciceronis, Hortenſij, & Luculli, qui priuati ſenatores erant. Hæc ratio quid momenti habeat, examinando cognoſcemus. Primum quæro: ſi ſenatus, cum decernit, vtitur his verbis, vt reip. caueat; cur non iiſdem ſenator, qui & ipſe ſua ſentẽtia decernit, vti poſſit? decet enim, vt ſenatum in publico decreto, ita ſenatores ſingulos in dicenda ſententia reip. conſulere. quid eſt autem S.C. niſi multorum ſenatorum idem probantium conſenſus? quod ſi, S.C. in alicuius ſententiam ſenatoris eſſe factum, ſæpe legimus: nil aliud exiſtimare licet, quam grauiores eius ſententię partes in S. C. eſſe translatas. grauius autem nihil, quam vt id, quod mandaretur, incommodo reip. ne fieret. itaque nõ eſt, opinor, mandantis duntaxat, hic loquendi modus, vt ſenatus, aut proconſulis, ſed eius etiam, qui ſuadet. Negabit hoc aliquis: at credat exemplo. Cicero in epiſtola ad Brutum: Decreui hoc amplius, vt tu, ſi arbitrarere vtile fore, & e rep. eſſe, perſequerere Dolabellam bello; ſi minus id commodo reip. facere poſſes, in iiſdem locis exercitum contineres. Hæc neque ſenatuſconſulti verba ſunt, neque proconſulis, ſed priuati Ciceronis in ſenatu ſentẽtiam dicentis; cur igitur in

hac

hac etiam ad Lentulum epiſtola locum habere non poſſint? At libri veteres aduerſantur omnes. Diſſimulamus in re nota. quam multa enim contra veterum librorum auctoritatem, adiuuante hiſtoria, ſententia, ipſa etiam Latini ſermonis regula, non modo ſine reprehenſione, verum etiam cum laude ſumma docti homines immutarunt. mihi ſane videtur, vt in omni re, ſic in hoc induſtriæ genere modus quidam eſſe. vt libris quidem antiquis in corrigendo vtamur, id quod ego diligenter ſeruo, mutare tamen ex ingenio doctrinaue aliquid aliquando liceat, ſed ita parce, & verecunde, ne corrigendi libertas ad temeritatem progreſſa videatur. quam ob cauſſam veterem hic ſcripturam immutare noluimus: tantum fecimus, vt oſtenderemus opinionem noſtram: quã nec ijs improbari, qui non temere, præter ſua, quidquam probãt, ex eo poſſumus conijcere, quod, ſi qua laus coniecturæ noſtræ debetur, eam alio transferre conantur. Nimirũ ad iſtas artes cõfugere, & alienis laboribus honorem ereptum velle, puſilli animi eſt: non enim addam, Et ipſa maleuolentia ieiuni: quod Cicero addit in re non diſſimili. neque nunc de meo iure litigabo. malim cauſſa cadere, quam ijs de rebus in iudicium, contentionemq. venire. quarum ſtudio ſi hoc aſſequor, vt bonis litteris opem feram, cetera non valde requiro: ſi dantur, accipio: ſi minus, vberrimum tamen, & ſuauiſſimum ex ipſa conſcientia fructum capio.

3 Præſentiſque cognoſcent.) ſunt, qui legant, Præſentes tui: recte fortaſſe: mihi tamen ſententia non arridet. quæ enim hæc amoris, & fidei minime neceſſaria diſtinctio? cur non & amor ſimul cum fide ab omnibus, & fides item ſimul cum amore a præſentibus cognoſcatur? Quanto planius & commodius, Noſtram fidem omnes, amorem tui abſentis, præſentiſq. cognoſcent. quod eſt in duobus antiquis libris: in ceteris autem omnibus, quos quidem ego viderim, diuerſe, non tamen vt ſententia mutetur: Tui abſentis, præſentiſq. tui. poteſt enim ferri pronomen iteratum: poteſt etiã, quod malim credere, iteratum videri ſcriptoris incuria. nullo quidem in vetere libro, Præſentes tui, legimus. quod ideo teſtatum eſſe voluimus, ne quem coniectura minime neceſſaria delectaret, cum ex antiquis libris commodam elici ſententiam videret.

SCHOLIA DIONYSII LAMBINI.

1 Niſi perfecta re de me,) ſic diſtinguendum, non vt vulgò, niſi perfecta re, de me nõ conquieſti. ſic enim loquitur lib. 6. epiſtolarum ad Ampium Balbum, neque vllo modo diuulgandum, de te iam eſſe perfectum.

2 Per eoſdem creditores) quidam libri manuſcripti habẽt, per eoſdem competitores: quod non placet.

3 Nec admonitionibus reliquit locum) legendum puto, nec monitionibus. Nam ſupra non dixit, admonere, ſed monere. admonere certè uidetur idem fere valere, quod ὑπομιμνήσκειν quod eſt in memoriam redigere: monere autem aliud eſt. Verumtamen nihil muto.

4 Nam animaduertebatur) ſic eſſe legendum, etiam ſi libri veteres reclamarent, non, vt vulgò, nam aduertebatur, facilè iudicabunt, qui aureis tritas habent Ciceronis lectione.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT, quid actum ſit in ſenatu de cauſſa regia. oſtēdit, de Pompeio ſe bene ſperare, ab eius familiaribus timere: tribuni pl. ne quid moliri contra poſſint prouiſum eſſe.

Cicero S. D. Lentulo. 2

IDIBVS Ian. in ſenatu nihil eſt confectum: propterea quod dies magna ex parte conſumptus eſt altercatione *1. [a] *Lentuli conſulis, & Caninij tribuni pl. eo die nos quoque multa uerba fecimus, maximeq. uiſi ſumus ſenatum commemoratione tuæ uoluntatis erga illum ordinem* [b] *cōmouere. itaque poſtridie placuit, ut breuiter ſententias diceremus. uidebatur enim* [c] *reconciliata nobis* [d] *uoluntas ſenatus eſſe: quod tū dicendo, tum ſingulis appellandis, rogandisq. perſpexeram. itaque, cum ſententia prima* [e] *Bibuli pronunciata eſſet, ut tres legati regem reducerent; ſecūda Hortenſij, ut tu ſine exercitu reduceres; tertia Volcatij, ut Pompeius reduceret: poſtulatū eſt, ut Bibuli ſentētia diuideretur.* *2. 1. [f] *quatenus de* [g] *religione dicebat;* *3 *quia rei iā obſiſti nō poterat, Bibulo aſſenſum eſt. de tribus legatis, frequentes ierunt in* [h] *alia omnia. Proxima erat Hortenſij ſentētia,* *4 *cui Lupus tribunus pl. quod ipſe de Pompeio retuliſſet,* *5. 2. [i] *intendere cœpit,*

a M. hic eſt Cornelius Lentulus Marcellinus.
a *al. Lucij Coſ.*
b *al. permouere.*
c alienata iam ob regiam largitionem.
d *v. c. uoluntas eſſe Senatus. q. non pla.*
e iure triū cōſularium ſentētiæ primū pronunciatę ſunt.
f *L. cui quidem rei iam obſ.*
g quæ vetebat regē cum exercitu reſtitui.
h vide ſcholia
i *v. c. intendere.*

pit, ante ſe oportere diſceßionem facere, quam cõſules. eius orationi uehementer ab omnibus reclamatum eſt: erat enim & iniqua, & noua. conſules neque concedebant, neque ualde repugnabant: diem conſumi uolebant: id quod eſt factũ: perſpiciebant enim in Hortenſij ſententiam[a] multis partibus plures ituros: quamquam aperte Volcatio[b] aſſentirentur. multi rogabantur, atque id ipſum conſulibus inuitis: nam Bibuli[c] ſententiam ualere cupierunt. Hac controuerſia uſque ad noctem ducta, ſenatus eſt dimiſſus; & ego eo die caſu apud Pompeium cenaui: nactusq. tempus hoc magis idoneum, quam umquam antea, quod poſt[d] tuum diſceſſum[e] is dies honeſtiſſimus nobis fuerat in ſenatu, ita ſum cum illo locutus, ut mihi uiderer animũ hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam tranſducere.[f] quem ego ipſum cum audio, prorſus eum libero omni ſuſpicione cupiditatis: cum autẽ eius familiares omnium ordinum uideo, perſpicio id, quod iam omnibus eſt apertum, totam rem iſtam iampridem a certis hominibus, non inuito rege ipſo, conſiliarijsq. eius, eſſe corruptam. Hæc ſcripſi[g] ad[h] XVI. *Kal. Feb. ante lucem. eo die ſenatus erat futurus. nos in ſenatu, quemadmodum ſpero, dignitatem noſtram, ut poteſt in tanta hominum perfidia, et iniquitate, retinebimus. Quod ad[i] popularem rationem attinet, hoc uidemur eſſe conſecuti, ut ne quid agi cum populo aut ſaluis auſpicijs, aut ſaluis legibus, aut denique ſine ui poßit. De his rebus pridie, quam hæc ſcripſi,*

[a] M. id eſt multo plures. vide ſcholia.
[b] *al. aßentirentur multi. atq. id ipſum Conſ.*
[c] *L. nam ei Bibulus.*
[d] M. fuerat Lẽtulus in Ciliciã proconſul.
[e] *L. is dies honeſtiſsimus nobis.*
[f] M. excuſat Pompeium de ſe benemeritũ, & culpam confert in eius familiares.
[g] *I. a.d. xvi. al. die xvi. Kal. Febr.*
[h] altero poſt idus die: cum Ianuarius haberet tantum xix. dies.
[i] timebat à tribunis pl.

ſenatus auctoritas grauiſſima[a] interceſſerat: cui cum [b] Cato & [c] Caninius interceſſiſſent, tamen eſt perſcripta. eam ad te miſſam eſſe arbitror. De ceteris rebus, quidquid erit actum, ſcribam ad te: [4] *& ut quam rectiſſime [d] agantur, omni mea [e] cura, opera, diligentia, gratia prouidebo. Vale.*

a *L. interceſſit. & ita v. c.*
b M. hi erant tribuni pl. Lentulu infenſi.
c *al. agantur omnia, mea cura, &c.*
d ep.14.l.4. & 13. & 14.16.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 LENTVLI conſulis,) Marcellini. ſic appellatur & ep.2.lib.v. ad Att. In quibuſdam libris, Lucij, non omnino abſurde: poteſt enim intelligi de altero conſule L. Philippo, qui ſentiebat idem, quod collega. Ac, ne quem offendat vnicum prænomen, exempla occurrunt ſimilia non pauca; vt cum, Cnæus, pro Pompeio Magno accipitur; Publius, pro Clodio, Ciceronis inimico; Sextus, pro Peducæo, Attici familiariſſimo. Præterea, cum conſul nominatur, non ne ſatis, quis Lucius ſit, oſtenditur, & a ceteris Lucijs diſtinguitur?

*2 Quatenus de religione dicebat,) cum Bibulus ſententia ſua duas res complexus eſſet, de religione, & de tribus legatis: poſtulatum eſt, vt eius ſententia diuideretur, id eſt, vt ſingulis de rebus ſeparatim referretur. ac de religione quatenus dixit, vt ſcilicet contra Sibyllinos libros ne decerneretur, qui regem Aegyptium cum exercitu reduci vetabant; aſſenſum, inquit, eſt; caput illud, de tribus legatis, qui regem reducerent, improbatum. Dixit autem, Frequentes ierunt in alia omnia, pro Frequentes diſſenſerunt. neque ſolum Ire in alia omnia, ſed & Diſcedere, & Tranſire, eodem ſenſu veteres dicebant Libro x. ad Plancum. Eum, inquit, ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſsit. Hirtius autem prope finem libri I I X. de bello Gallico, Diſceſsionem, ait, faciente Marcello, ſenatus frequens in alia omnia tranſijt. Feſtus; Qui hoc cenſetis, illuc tranſite; qui alia omnia, in hanc partem. his verbis præit; ominis videlicet cauſſa; ne dicat, Qui non cenſetis. inde factum, vt, Ire in alia omnia, idem ſignificet, quod, Non cenſere, id eſt, contra id, de quo diſceſſio fit, ſentire.

*3 Cuiq. rei iam obſiſti non poterat,) Satis implicata ſententia videtur, ſed, vt arbitror, explicabitur hoc modo: Quatenus de religione loquebatur, & in quo iam obſiſti non poterat, Bibulo aſſenſum eſt. ep.1. Hortenſij, & mea, & Luculli ſententia cedit religioni de exercitu, teneri enim res aliter nõ poteſt. Obſiſti autem ideo non poterat, quia factum erat iam S.C. Regem cum multitudine reduci periculoſum Reip. videri. Antiqui libri omnes, qui apud me ſunt, Clam, habent, pro Iam; quod mendoſum eſſe conſtat.

*4. Cum Lupus) Siue Cum, ſiue Tum, ſiue Cui legatur, in

quo

quo ſcripti libri diſſentiunt, parui refert. Nihil enim aut additur ad ſententiam, aut detrahitur.

* 5 Intendere) Sic antiqui libri, quos viderim, omnes, non Contendere. Pro Quinctio; Qui ſibi eum nuper edidit ſociũ, quem, quo modo nunc intendit, ne in viuorum quidem numero tum demonſtrat fuiſſe. Hoc autem intendebat Lupus, cũ ipſe de Pompeio, ſine controuerſia principe ciuitatis, retuliſſet, ante ſe oportere diſceſsionẽ facere, quã conſules; quod vereretur, ne, ſi de Hortenſij ſententia, quæ Lentulũ decernebat, diſceſſio fieret, maior Senatorũ numerus eam probaret.

* 6 Multis partibus plures) qui ſic explanant, vidiſſe conſules, in Hortenſij ſententiam plures ituros a multis partibus, ideſt hinc & illinc; parum omnino agnoſcunt puriſſimam, & ornatiſſimam locutionem, qua eloquentiſſimi eius ætatis viri ſuis in ſcriptis eleganter vſi ſunt. M. Cœlius libro harum epiſtolarum. Turpe tibi erit, Patiſchum decem Curioni pantheras miſiſſe, te non multis partibus plures. Item Cęſar lib. III. de bello ci. Numero multis partibus inferior. Multis partibus plures, & Multis partibus inferior, dixerunt, pro eo, quod eſt, Multo plures, & Multo inferior. Cicero item lib. III. de Finibus; Multis partibus malit; pro, multo mallit. Idem in Acad. Quibus efficitur, ſolem multis partibus maiorem eſſe, quam terram. Suetonius quoque, non omnino malus Latinitatis auctor, in Iulij vita eodem loquendi modo vſus eſt.

SCHOLIA DIONYSII LAMBINI.

1 Cui quidem rei iam obſiſti non poterat) ſecutus ſum libros manuſcriptos, niſi quòd ex, que, feci quidem.

2 Intendere cœpit) libri veteres ferè omnes habent, intendere cœpit, quod quamobrem reijciam, cauſam non video. vulgari autem partim, contendere, partim, intercedere. omnino, contendere, malim, quàm, intercedere, atque adeò, quàm, intendere.

3 Nam ei Bibuli ſententiam) ei, idem valet, quod, ij. ſic autem habent tres libri veteres Memmiani, & Clericanus. paullo pòſt, vocem, primus, quæ eſt ante, honeſtiſſimus, in libris vulgatis, eorumdem librorum veterum auctoritatem ſecuti ſuſtulimus.

4 Et vt quàm rectiſſimè agantur, omni mea cura, &c.) Hic diſcrepant inter ſe lib. manuſcr. & hi à vulgatis. Nam quidã ſcripti manu ſic habent, agantur omnia, mea cura, &c. quam ſcripturam non improbo. quidam ſic, & vt quàm rectiſſimè agatur, omni mea, &c. alij ſic, vt edidimus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT A. Trebonium, amicum ſuum, ſplendidum equitem Romanum. Huius autem generis epiſtola-

rum

rum quattuor partes ſolent eſſe; vt amicum noſtrum oſtēdamus eum, quem cōmendamus; vt bonum virum, & dignum qui commendetur; ut æquitatem rei, de qua ſcribimus; denique vt beneficij memorem futurū, ſimulq. nos ipſos ſignificemus. quæ in hac epiſtola non plane omnia ſunt expreſſa.

Cicero S. D. Lentulo. 3

A[a] *Trebonio, qui in tua prouincia magna negotia, & ampla, & expedita habet, multos annos utor ualde familiariter. is cū antea ſemper, & ſuo*[b] *ſplendore, & noſtra, ceterorumq. amicorum commendatione,*[1] [c] *gratiſſimus in prouincia fuit: tum hoc tempore, propter tuum in me amorem, noſtramq. neceſſitudinem, uehementer*[d] *confidit, his meis litteris ſe apud te gratioſum fore. quæ ne ſpes eum fallat, uehementer*[e] *te rogo: commendoq. tibi eius omnia negotia, libertos, procuratores,*[f] *familiam, in primiſque, quæ T.*[*1] [g] *Ampius de eius re decreuerit, ea comprobes; omnibusq. rebus eum ita tractes, ut intelligat noſtram*[h] *commendationem non uulgarem fuiſſe. Vale.*

a M. ex equeſtri ordine.
a Videtur eſſe pars ſuperioris epiſt. quomodo eſt in ueterib. codicibus.
b diuitias, & liberalitatē ſignificat. ep. 26. lib. 12.
c gratioſiſſimus.
d V. C. confidit meis litteris, ſe ap.
e V. C. rogo te.
f ſeruos ep. 29. lib. 12.
g forte is eſt, ad quem ſcribit ep. 12. li. 6. & de quo epiſt. 29. lib. 10. & ad Att. xj. lib. 8.
h V. C. meam commendationē. & ita L.

SCHOLIA P. MANVTII.

T. AMPIVS) qui ante Lentulum Ciliciæ præfuerat, prætorius, non conſularis. T. Ampium tribunum pl. nominat Velleius lib. 2. qui cum T. Labieno collega legem tulit, Cicerone, conſule, vt Pompeius poſt victoriam Mithridaticam ludis Circenſibus corona aurea, & omni cultu triūphantium vteretur, ſcenicis autem prætexta, coronaq. aurea. Inter tribunatum autem, & præturam cum anni quattuor interſint, prætor fuiſſe videtur Piſone, & Gab. cos. ideſt quadrieñio poſt Ciceronem conſulem. & anno ſequenti, Lentulo, & Metello cos. iuit in Ciliciam: eiq. poſtero anno Lentulus Marcellino, & Philippo cos. ſucceſſit. itaque ratio temporum probare videtur, Ampium, qui Ciliciæ præfuit ante Lentulum, eum eſſe, quem nominat Velleius. Nec tamen eum negauerim eſſe poſſe, qui ciuili bello delectum habuit pro Pompeio,

peio, vt epiſt. xi. lib. 8. ad Att. ad quem exſulem epiſtolæ Ciceronis exſtant lib. 6. & lib. x. Cæſar quoque Pompeianum indicat fuiſſe lib. 3. bel. ci. cum ait; Reperiebat, T. Ampium conatum eſſe tollere pecunias Epheſi ex fano Dianæ, eiuſque rei cauſſa ſenatores omnes ex prouincia vocaſſe, vt iis teſtibus, ſumma pecunia vteretur, ſed interpellatum aduentu Cæſaris profugiſſe. Legebatur olim in vulgatis libris, T. Appius, mendo manifeſto; quia duo prænomina ſimul eſſe non poſſunt; ideo repoſuimus, coniecturam ſecuti, T. Ampius; quam poſtea coniecturam veteres aliquot libri comprobarunt. Mediceus tamen, & alij nonnulli, Tampius; quod reprehendere nō auſim, cū Tampiorū quoq; familiā Romæ fuiſſe videā.

SCHOLIA D. LAMBINI.

In quibuſdam libris manuſcr. hæc epiſtola cum ſuperiore cohæret. in alijs ſeorſum poſita eſt, & tertia eſt, *vt* ordine, ita & numero, epiſtola. Quin etiam ab illo loco ſuperioris epiſtolæ, Hæc ſcripſi a. d. xvi. Kalendas Febr. nouæ epiſtolæ initiū ducitur, ita, vt ab illis verbis, vſq; ad gratia prouidebo, tertia numeretur epiſtola; &, Aulo Trebonio, &c. ſit quarta.

1 Gratioſiſſimus in prouincia fuit) ſic repoſui, codicē vnū manuſcr. ſecutus; atque ita ſine dubio legendum, etiam ſi nulli codices hanc lectionem confirmarent. Nam ceteri omnes habent, gratiſsimus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Lavdat officium ſuum. tum ſubiungit de calumnijs aduerſariorum; per quos ſteterit, quo minus res conficeretur. a ſenatu oſtendit ſe bene ſperare, ſed eum habitum iri non niſi poſt multos dies. vim timet. poſtremo loco, ſenatum, & populum bene ſentire de Lentulo, ſignificat.

Cicero S. D. Lentulo. 4

*Ad [a] xvi. Kal. Febr. cum in ſenatu pulcherrime ſtaremus, quod iam illam ſententiam Bibuli de tribus legatis * [1] pridie eius diei fregeramus; [1] unumq. certamen eſſet relictum, [b] ſententia Volcatij; res ab aduerſarijs noſtris extracta eſt uarijs calumnijs. cauſſam enim, frequenti ſenatu, in magna [c] uarietate, [2] [d] magnaq. inuidia eorum, qui a te cauſſam regiam [3] alio transfe-*

a *L. A. D. xvi. Kal. al. Die xvi. Kal.*
b M. vt Pompeius regem reduceret.
b *fort. cum ſententia Volca.*
c ſententiarū.
d *L. non magna uarietate, magna inuid. eorum.*

*[a] transferebant, obtinebamus. eo die acerbum habuimus[b] Curionem, Bibulum multo iuſtiorem, pæne etiam amicum. Caninius, & Cato negarunt ſe legem ullam ante[c] comitia eſſe laturos. ſenatus haberi ante Kal. Febr. per legem[d] Pupiam, id quod ſcis, nõ poteſt, neque menſe Febr. toto, niſi perfectis, aut reiectis legationibus. hæc tamẽ opinio eſt populi R. a tuis inuidis, atque obtrectatoribus nomen[e] inductum fictæ religionis, nõ tã ut te impedirent, quã ut ne quis propter exercitus cupiditatem Alexandriam uellet ire. dignitatis autẽ tuæ, nemo eſt, quin exiſtimet habitam eſſe rationem ab ſenatu. nemo eſt enim qui neſciat, quominus diſceſſio fieret, per[f] aduerſarios tuos eſſe factum. qui[g] nunc[h] populi R. nomine, re autem uera ſceleratiſſimo latrocinio,[i] ſi qua conabũtur agere: ſatis prouiſum eſt, ut ne quid ſaluis auſpicijs, aut legibus,[k] aut iam ſine ui agere poſſint.[l] Ego neque de meo ſtudio, neque de nõnullorum[m] iniuria ſcribendũ mihi eſſe arbitror. quid enim aut me oſtentem, qui, ſi uitam pro tua dignitate profundam, nullam partem uidear tuorum meritorum aſſecutus; aut de aliorum iniurijs querar, quod ſine ſummo dolore facere non poſſum? [*2] ego tibi a ui, hac præſertim imbecillitate[n] magiſtratuum præſtare nihil poſſum: ui excepta, poſſum confirmare, te & ſenatus, & populi R. ſummo ſtudio amplitudinem tuam retenturum. Vale.*

- a *L. traferebãt. & ita duo v.c.*
- b M. conſularẽ, & triũphalem.
- c quæ habebãtur Sextili mẽſe.
- d de comitialibus diebus. ep.2.& 12. l.2. ad Q. fr.
- e cum dicerẽt, ſibyllæ verſibus regis reductionem vetari. Dio l.39.
- f a quibus extracta res eſt varijs calumnijs.
- g his comitialibus diebus. ep. 2. lib.2. ad Q. fr.
- h *v. c. populi nomine. & ita L.*
- i *v. c. ſi qua.*
- k artificioſe ſuum officium extollit, & aliorũ iniuria inſectatur.
- l *al. at iam.*
- m *al. inuidia.*
- n qui ſi fortes eſſent, uim prohibere poſſent.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 PRIDIE eius diei f.) dicit quod ſupra in epiſt. 11. in qua ita ſcripſit; De tribus legatis, frequentes ierunt in alia omnia. Sed, cum ibi factum id eſſe dicat die, qui conſecutus

eſt idus Ian. hic autem die, qui XVI. Kal. Febr. anteceſſit; fuere, qui dum arbitrantur, Ianuario menſi, vt nunc, ita tũ vnum & tricenos fuiſſe dies, corruptum eſſe locum crederẽt, videntes hanc diem, vt quidem ipſi numerabant, aliam eſſe ab ea, quæ eſt in epiſt. II. cum tamen eandem eſſe oporteret, quod abſque dubio locus hic alter de tribus legatis repetitio prioris eſſet. quod ſi ad rationem eius annij, quo ſcripta eſt epiſtola, ſupputaſſent: & locum carere mendo, & eandẽ, quam II. epiſtola, diem ſignificari, cognouiſſent. fuit enim tunc Ianuarius tantummodo XXIX. dierum. poſtea C. Cæſar, annum corrigens, binos addidit, & , vt XXXI. haberet, effecit. Macrobius.

*2 Ego tibi a ui) Timebat, ne tribunus aliquis per vim legem ferret, qua Lentulo vel Ptolemæi regis reſtitutionẽ eriperet, vel imperium abrogaret: quod factum eſt. epiſtola II. lib. II. ad Q. fratrem, eadem de re ſcribens, Quid futurum ſit, inquit, latrocinio tribunorum, non diuino; ſed tamen ſuſpicor per vim rogationem Caninium perlaturum.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Vnúmque certamen eſſet relictum, ſententia Volcatij) legendum fortaſſe eſt, cũ ſentẽtia Volcatij, &c. ſic enim loquũtur Latini, mihi cum illo certamen eſt relictum, ſeu reliquũ, alijs ſuperatis. contrà nemo ſic loquitur, tu mihi es certamẽ.

2 Magna inuidia) cõiunctionem, que, quæ erat in lib. vulg. ſuſtuli, fretus veteribus codicibus.

3 Aliò traferebant) ſic habent omnes fere lib. manuſcr.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SEMPER exorditur a commemoratione officij ſui. ſubiungit de Catonis tribuni pl. lege promulgata, vt Lentulus de Cilicia reuocaretur. cauſſam regiam à Pompeio depoſitam ſignificat, quo maiorem ſpem habere Lentulus debeat.

Cicero S. D. Lentulo. 5

TAMETSI *nihil mihi fuit optatius, quã ut primum abs te ipſo, deinde a ceteris omnibus quam gratiſſimus erga te eſſe cognoſcerer: tamen afficior ſummo dolore, eiuſmodi tempora poſt tuam profectionem conſecuta eſſe, ut et meã, & ceterorum erga te fidem,*[a] *& beneuolentiam abſens*[b] *experirere.*[c] *Te autem uidere, & ſentire*

eandem

a *V.C. & beniuolentiam.* *V.C. & L.*

b M. in cauſſa regia & in Catonis iniuria.

c *Te uidere & ſentire.*

eandem fidem [a] hominum in tua dignitate, quàm ego in mea ſalute ſum expertus, ex tuis litteris intellexi. Nos cum maxime conſilio, ſtudio, labore gratia de cauſſa regia niteremur; ſubito exorta eſt nefaria Catonis promulgatio, quæ noſtra ſtudia impediret, & animos à [c] minore cura ad ſummum timorem tranſduceret. ſed tamen in eiuſmodi [d] rerum perturbatione quamquam omnia ſunt metuenda, nihil magis, quàm perfidiã, timemus, & Catoni quidem, quoquo modo [e] ſe res habet, profectò reſiſtimus. De Alexandrina re, cauſſaq. regia tãtum habeo polliceri, me tibi abſenti, tuiſq. præſentibus cumulate ſatisfacturũ. ſed uereor, [ff] ne aut [f] eripiatur nobis, aut deſeratur: quorum utrum minus uelim, non facile poſſum exiſtimare. ſed, ſi res coget, eſt quiddam tertium, quod neque Selicio, nec [g] mihi diſplicebat: ut neque iacere regem pateremur, [h] nec, nobis repugnantibus, ad [i] eum deferri, ad quem prope iam [k] delatum eſſe exiſtimatur. à nobis agẽtur omnia diligenter: ut neque, ſi quid obtineri poterit, non contendamus; nec, ſi quid non obtinuerimus, repulſi eſſe uideamur. [l] Tuæ ſapientiæ, magnitudiniſq. animi eſt, omnem amplitudinẽ, & dignitatem tuam in uirtute, atque in rebus geſtis tuis, atque in tua grauitate poſitam exiſtimare; ſi quid [m] ex ijs rebus, quas tibi [n] fortuna elargita eſt, nonnullorum hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi, quàm tibi, futurum. A me [o] nullum tempus prætermittitur de tuis rebus & agendi, & cogitandi: utorq. ad omnia Q.

Selicio:

a *eſſe, abeſt à quibus. V.C.*
b quia negauerat Cato ſe legem ullã ante comitia laturum.
c M. Grauius enim eſt eripi nobis, quod habemus, quàm non dati, quod cupimus.
d *L. perturbatione rerum.q. et ita V.C.*
e *L. quoquo modo ſe res habet.) al. res ſe habet.)*
f vt vel alius reſtituat, vel, tota re abiecta, reſtituat nemo.
ff *V. C. eripiatur, cauſa regia nobis: aut deſeratur.*
g *al. neg. mihi.*
h *al. neg. nobis repugnantibus.*
i Pompeium ſignificat.
k *V.C. delatum exſtimatur.*
l cõſolatur Lẽtulum, re pœne deſperata.
m *V. C. de iis rebus. & ita L.*
n n animi .n. bona eripi nõ poſſunt.
n *fortuna largita eſt.*
o. ſic epiſt. I. lib. I.

Selicio:[a] *neque enim prudentiorem quemquã ex tuis,*[2] *neque fide maiore eſſe iudico, neque amantiorem tui.*[b] * [1] HIC *quæ agantur, quæq. acta ſint, ea te & litteris multorum, & nuncijs cognoſcere arbitror: quæ autem poſita ſunt in coniectura, quæq. mihi uidentur fore, ea puto tibi à me ſcribi oportere. Poſtea quam Pompeius apud populum*[d] *ad.* VIII. *id. Feb. cum pro Milone diceret, clamore, cõuicioq. iactatus eſt, in ſenatuq. à Catone aſpere, & acerbe,*[3] [e] *nimium magno ſilentio, eſt accuſatus; uiſus eſt mihi uehementer eſſe perturbatus: itaque Alexandrina cauſſa, quæ nobis adhuc integra eſt, (nihil enim tibi detraxit ſenatus, niſi id, quod per eandem religionem dari alteri non poteſt) uidetur ab illo plane eſſe depoſita. nunc id ſperamus, idq. molimur: ut,*[f] *cum rex intelligat*[g] *ſeſe, id quod cogitabat, ut à Pompeio reducatur, aſſequi non poſſe, &, niſi per te ſit reſtitutus, deſertum ſe, atque abiectum fore,*[h] *proficiſcatur ad te. quod ſine ulla dubitatione, ſi Pompeius paullum modo oſtenderit ſibi placere, faciet. ſed noſti hominis*[i] *tarditatem, & taciturnitatẽ. nos tamen nihil, quod ad eam rem pertineat, prætermittimus, ceteris iniurijs, quæ propoſitæ ſunt à Catone, facile, ut ſpero,*[kk] *reſiſtemus. amicum ex conſularibus neminem*[l] *tibi eſſe uideo præter Hortenſium, & Lucullum. ceteri ſunt partim obſcurius iniqui, partim non diſſimulanter irati. tu fac animo forti, magnoq. ſis; ſperesq. fore, ut, fracto impetu*[m] *leuiſſimi hominis, tuam priſtinam*[n] *dignitatem, & gloriam conſequare. Vale.*

SCO-

a *V.C. neg. enim prud.*

b *al. ex litteris mult.*

c M. non dubium eſt, hoc eſſe principiũ alterius epiſtolæ, cum ſupra regem dicat ad Pompeium eſſe delatum, infra uero à Põpeio rem depoſitã. ep. 3. l. 2. ad fr.

d *L. a d. viii.*

e *al. nimium magno ſil. et ita V.C. tres.*

f *L. ut rex cum intel. et ita V.C.*

g *al. ſeſe quod cogitabat.*

h de te vno cogitet.

i non ſtatim ſolebat Pompeius oſtendere, quid vellet ep. 4. lib. 8.

k k inuẽto tribuno pl. qui legi promulgatæ intercedat.

kk *al reſiſtimus*

l *al. eſſe tibi.*

m *al gloriam, et dignitatem conſeq.*

n Catonis.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Hic quæ agantur,) aut hoc eſt alterius epiſtolæ initiũ: aut, quæ ſequuntur, non eodem die ſcripta ſunt, quo ſuperior epiſtolæ pars. Sæpe autem accidit, vt litteras non continuata, ſed crebro repetita ſcriptione conficiamus, ſingulis diebus noui aliquid appingẽtes; id quod in epiſtolis ad Atticum, & ad Q. fratrem ſcriptis ſæpiſsime factum videmus.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Ne aut eripiatur à nobis &c.) videtur legendum, ne aut eripiatur nobis, aut deſeratur, deleto hoc toto, regia cauſa. quod facilè ſubintelligitur ex ijs, quæ antecedunt. Non celabo aũt lectorem, me hîc in libris manuſcr. tribus ſcriptum reperiſſe, exipiatur, pro, eripiatur. vnde ecquid boni elici poſſit, videbit lector eruditus.

2 Neque fide maiorem; quos non ſequor, alij, neque fide meliorem; vnde iudico, fide meliore, eſſe legendum. paullò antè duæ illę voces, cauſa regia, ſuperuacaneæ videntur, vt diximus, quæ tamen reperiuntur in libris manuſcr.

3 Omnium magno ſilentio) omnes ferme lib. manuſcr. habent, nimiùm magno ſilentio. ego tamen vulgatam lectionem magis probo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Tota videtur eſſe cõſolatoria epiſtola. conſolatur enim Lentulum ex comparatione temporum ſuorum; cum in exſilium pulſus breui tamen & patriam, & dignitatem recuperauit. breuis eſt epiſtola, quia Pollio ad Lentulum ibat, omnia narraturus.

Cicero S. D. Lentulo. 6

*QVAE gerantur, accipies ex[a] Pollione, qui omnibus negotijs non interfuit ſolum,[b] ſed præfuit. Me in ſummo dolore,[1] quem in[c] tuis rebus capio, maxime[d] ſcilicet conſolatur ſpes, quod ualde ſuſpicor fore, ut infringatur hominum improbitas & conſilijs tuorum amicorum, & ipſa die,[2] *[e] qua debilitantur cogitationes & inimicorum,[f] &[g] proditorum. Facile ſecundo loco me conſolatur recordatio meorũ tem-* porum:

a M. Aſiniæ gẽtis. ep. 3 1. l. 10.
b *L. Sed et præfuit.*
c quia non pręſto quod tu in meis pſtitiſti.
d epiſt. 20. l. 9. ep. 7. l. 3. & 15. l 15. & vlt. l. 1: ad Q. fr.
e *L. qua debilitat cogitationes & inimic. et ita V.C.*
f *q. V.C. & proditorum tuorum.*
g quorum infidelitate laboramus, ep. 1.

porum: quorum imaginem uideo in rebus tuis. nã, etſi minore in re uiolatur tua dignitas, quam [a] *mea ſalus afflicta ſit: tamen eſt tanta ſimilitudo, ut ſperem te mihi ignoſcere, ſi ea non timuerim, quæ ne tu quidem um quam* [b] *timenda duxiſti. ſed præſta te eum, qui mihi à teneris, ut Græci dicunt, unguiculis es cognitus.* [c] *illuſtrabit, mihi crede, tuam amplitudinem hominum iniuria.* [d] *à me omnia ſumma in te ſtudia, officiaq. exſpecta. non fallam opinionem tuam. Vale.*

[a] M. cum eiectus patria eſt, bonis publicatis.
[b] al. timēda eſſe duxiſti.
[c] maior enim apparet virtus in rebus aduerſis.
[d] ep.10.lib.3.
[d] V. C. A me omnia ſumm. & ita L.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Quem in tuis rebus capio, max. ſcil.) liber vnus manuſcrip. habet, quem in tuis rebus capio ſcilicet, maximè conſol. ſpes, &c. ordine verborum, mea ſententia, meliore. Quidam amicus meus, vir doctus, & acutus, exiſtimat, hoc totũ, quem in tuis reb. capio ſcilicet, eſſe natum ex annotatione, neque eſſe Ciceronis.

2 Quæ debilitat cogitationes & inimicorum, & pr.) ſic habent omnes, quos vidi, libri manuſcr. quos ſequor: quamquam vulgatam lectionem non damno: qua debilitantur cogitationes, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LENTVLI litteris reſpondet: de Alexandrina re ſcribit, quid Pompeio, ipſiq. videatur, ut tamen totum illud conſilium Lentuli ſapientiæ permittat. adiungit de Milone, & Clodio, de ſtatu reip. de filiæ nuptijs.

Cicero s. d. Lentulo procos. 7

LEGI *tuas litteras; quibus ad me ſcribis, gratum tibi eſſe, quod crebro certior per me fias de omnibus rebus, & meam erga te beneuolentiam facile perſpicias. quorum alterum mihi, ut te plurimum diligam, facere neceſſe eſt; ſi uolo is* [e] *eſſe, quem tu me eſſe uoluiſti: alterum facio libenter; ut, quoniam interuallo locorum,*

[e] gratus, pro tuo in me merito.

& [a] temporum diſiuncti ſumus, per litteras tecũ quam ſæpiſſime colloquar. quod ſi rarius fiet, quã tu exſpectabis; id erit cauſſa, quod non eius generis meæ litteræ ſunt, ut eas audeam temere committere. quoties mihi certorum hominum[b] poteſtas erit, quibus recte dem; non prætermittam. Quod ſcire uis, qua quiſque in te fide ſit, & uoluntate: difficile dictu eſt de ſingulis. unum illud audeo, quod antea tibi ſæpe ſignificaui, nunc quoque, re perſpecta, & cognita, ſcribere: uehementer quoſdam homines, & eos maxime,[c] qui te & maxime,[d] debuerunt, & plurimum iuuare potuerunt, inuidiſſe dignitati tuæ: ſimillimamq. in re diſſimili, tui temporis nunc, et[e] noſtri quondã, fuiſſe rationem: ut, quos tu reip. cauſſa læſeras, palam te oppugnarent; quorum[f] auctoritatem, dignitatem, uoluntatemq. defenderas, non tam memores eſſent uirtutis tuæ, quam laudis inimici. Quo quidem tempore, ut perſcripſi ad te antea, cognoui Hortenſium percupidum tui, ſtudioſum Lucullum, ex magiſtratibus autem[g] L. Racilium & fide,[1] & animo ſingulari. nam noſtra propugnatio, ac defenſio dignitatis tuæ, propter magnitudinem[h] beneficij tui, fortaſſe pleriſque officij maiorem auctoritatem habere uideatur, quam ſentẽtiæ. præterea quidem de conſularibus[k] nemini poſſum aut ſtudij erga te, aut officij, aut amici animi eſſe teſtis: etenim Pompeium, qui mecum ſæpiſſime, nõ ſolum à me prouocatus, ſed etiam ſua[l] ſponte de te communicare ſolet, ſcis temporibus illis nõ ſæpe in ſenatu fuiſſe. cui qui-

dem

a M. erat .n. annua prouinciarum adminiſtratio: qđ ſi longior, extra ordinem.

b V. C. poteſtas erit. & ita L.

c qui te iuuare et max. debuerunt, & plurimum potuerunt.

d perfidiã & hic notat. ep. 2. & 5.

e loquitur de tempore exſilij ſui.

f in conſulares dictum videtur.

g tribunũ pl. ep. 1. & 5. lib. 2. ad Q. fr.

g *L. L Raciliũ.*

h quia te adiuuante ſum ab exſilio reuocatus.

k idem ep. 5.

l in quo bene uolentiam ſignificat.

dem litteræ tuæ, quas proxime miſeras, quod facile intellexerim, periucundæ fuerunt. mihi quidem humanitas tua, uel ſumma potius ſapientia, non iucunda ſolum,[a] ſed etiam admirabilis uiſa eſt. uirum enim excellentem, & tibi tua præſtanti in eum[b] liberalitate deuinctum, nonnihil ſuſpicantem propter aliquorum opinionem ſuæ cupiditatis, te ab ſe[c] abalienatum, illa epiſtola retinuiſti. qui mihi cum ſemper tuæ laudi fauere uiſus eſt, etiam ipſo ſuſpicioſiſſimo tempore[d] Caniniano: tum uero, lectis tuis litteris, perſpectus eſt à me, toto animo de te, ac de tuis ornamentis, & commodis cogitare. Quare ea, quæ ſcribam, ſic habeto, me, cum illo re ſæpe communicata, de illius ad te ſententia, atque auctoritate ſcribere: quoniam S. C. nullum exſtat, quo reductio regis Alexandrini tibi adempta ſit; eaque, quæ de ea[e] ſcripta eſt, auctoritas, cui ſcis interceſſum eſſe, ut ne quis omnino regem reduceret, tantam uim habet, ut magis[f] iratorum hominum ſtudium, quam conſtantis ſenatus conſilium, eſſe uideatur;[g] te poſſe perſpicere, qui Ciliciam,[h] Cyprũq. teneas, quid efficere, & quid conſequi poſſis: & ſi[i] res facultatem habitura uideatur, ut Alexandriam, atque Aegyptum tenere poſſis; eſſe et tuæ & noſtri imperij dignitatis, Ptolemaide, aut aliquo propinquo loco rege collocato, te cum claſſe, atque exercitu proficiſci Alexandriam; ut cum eam pace præſidijsq. firmaris, Ptolemæus redeat in regnũ: ita fore,[k] ut per te reſtituatur, quemadmodum ſenatus initio[l] cenſuit; & ſine mul-

a *v. c. ſed & admirab. & ita L.*

b M. quia Lẽtulus cum ornauerat, vt eſt in ep. I.

c *al. alienatum.*

d cum Caninius legem ferre voluit, vt cũ duobus legatis Põpeius regẽ reduceret. Plutarchus.

d *al. Catoniano.*

e *al. perſcripta eſt.*

f ob regis largitionem.

g *L. te perſpicere poſſe, qui &c. & ita v. c.*

h ergo & Cyprus Ciliciæ proconſule regebatur, cum, a P. Clodio lege lata, eſſet publicata, ut hiſtoria demõſtrat.

i *L. ſi tibi res facult.*

k *q. u. c. ut et per te reſt. & ita L.*

l cum ipſe Lẽtulus conſul reducendo, vt epiſt. I.

titudine, quemadmodum homines religioſi Sibillæ placere dixerunt. Sed hæc ſententia ſic & illi, & nobis probabatur, ut ex euentu homines de tuo conſilio exiſtimaturos uideremus: ſi cecidiſſet, ut uolumus, & optamus, omnes te & ſapienter, & fortiter; ſin aliquid eſſet [a] *offenſum, eoſdem illos, & cupide, & temere feciſſe, dicturos. Quare, quid aſſequi poſſis, non tam facile eſt nobis, quam tibi,* [2.b] *cuius prope in conſpectu Aegyptus eſt, iudicare.* [c] *nos quidem hoc ſentimus: ſi exploratum tibi ſit, poſſe te illius regni* [d] *potiri, non eſſe cunctandum; ſin dubium, non eſſe conandum. illud tibi affirmo, ſi rem iſtam ex ſententia geſſeris, fore, ut abſens a multis; cum redieris, ab omnibus collaudere. offenſionem eſſe periculoſam propter interpoſitam* [e] *auctoritatem, religionemq. uideo. ſed ego* [f] *te ut ad certam laudem adhortor, ſic a dimicatione deterreo: redeoq. ad illud, quod initio ſcripſi, totius facti tui iudiciũ non tam ex conſilio tuo, quam ex euentu homines eſſe facturos. Quod ſi hæc ratio rei gerendæ periculoſa* [g] *tibi uidebitur; placebat illud, ut, ſi rex amicis tuis,* [3] [h] *qui per prouinciam, atq. imperij tui prouincias ei crediſſent, fidem ſuam* [i] *præſtitiſſet, & auxilijs cum tuis, & copijs adiuuares: eam eſſe naturam, & regionem* [k] *prouinciæ tuæ, ut illius reditum uel adiuuando confirmares, uel negligendo impedires. In hac ratione quid* [l] *res, quid cauſſa, quid tempus ferat, tu facillime, optimeq.* [m] *perſpicies; quid nobis placuiſſet, ex me potiſſimum putaui te ſcire oportere. Quod*

mihi

a offenſum eſſet, ſi Alexãdrinis regem reijcientibus, ventum eſſet ad arma ep. 4. lib. 8.

b *L. cuius prope in conſp. Aegyptus eſt, iudicare. et ita u. c.*

c *al. id quidem nos. ſ.*

d ut Aegyptij Ptolemæũ recipiant.

e auctoritas ſenatus tollebat reſtitutionẽ regis, religio ſibyllinorũ carminum reſtitui regem cum multitudine vetabat.

f *q. u. c. ut te ad certum. et ita L.*

g *u. c. & L. tibi eſſe uidetur.*

h *L. qui per prouinciã tuã, atq. imperij tui prouincias, pecunias ei credid.*

i ep. 14. lib. 11.

k ex Cilicia. n. tranſijcitur in Aegyptum.

l latius patet, quam cauſſa. cauſſam autẽ Alexandrinã ſignificat. ſic locutus etiã ep. lib. 2.

m *al. proſpicies.*

mihi de noſtro ſtatu, de Milonis familiaritate, de leuitate, & imbecillitate Clodij gratularis: mini me miramur te[a] *tuis, ut egregium artificē, præclaris operibus lætari. quamquam eſt incredibilis hominum peruerſitas;*[b] *(grauiori enim uerbo uti non libet) qui nos, quos fauendo in cōmuni cauſſa retinere potuerunt, inuidēdo*[c] *ab alienauerūt: quorum*[d] *maleuoliſſimis obtrectationibus nos ſeito de uetere illa noſtra diuturnaq.*[e] *ſententia prope iam eſſe depulſo; non nos quidem ut noſtræ dignitatis ſimus obliti, ſed ut habeamus rationē aliquando*[f] *etiam ſalutis. poterat utrumque præclare, ſi eſſet fides, ſi grauitas in hominibus*[g] *conſularibus: ſed tanta eſt in pleriſque leuitas, ut eos non tam conſtantia in rep. noſtra delectet, quā ſplendor offendat. quod eo*[h] *liberius ad te ſcribo,*[i] *quod tu nō ſolum temporibus ijs, quæ per te ſum adeptus,*[k] *ſed iam olim naſcenti prope noſtræ laudi,*[l] *dignitati, uirtutiq.*[m] *præfuiſti: ſimul quod uideo, non, ut antehac putabam, nouitati eſſe inuiſum meæ. in te enim, homine omnium*[n] *nobiliſſimo, ſimilia inuidorū uitia perſpexi:*[o] *quem tamen illi eſſe in principibus facile ſunt paſſi; euolare altius certe noluerunt. Gaudeo tuam diſſimilem fuiſſe fortunam. multum enim intereſt, utrum laus imminuatur, an ſalus deſeratur. me meæ tamen ne nimis pœniteret, tua uirtute perfectum eſt.*[p] *curaſti enim, ut plus additum ad memoriam nominis noſtri,*[q] *quam demptum de fortuna uideretur. Te uero*[r] *moneo, cum beneficijs tuis, tum amore incitatus meo, ut omnē glo-*

a M. cū enim per te maxime ſim reſtitutus, hæc maxime a te ſunt.
b *al. grauiore. n.*
c *L. abalienarūt. & ita u. c.*
d *v. c. maliuolentiſs.*
e cum dignitatis rationē habebamus ſine ſalutis cura.
f *v. c. & ſalutis.*
g eoſdem carpit ep. 5. & hac ipſa, in principio.
h *L. liberiùs.*
i *v. c. qui nō ſolū.*
k *v. c. ſed iam olim. al. ſed & iam olim.*
l *al. digni. præte.*
m *fort. præluxiſti.*
n non ſolum genere, q̄ patricius erat, ſed honoribus et, ac virtute.
o *al. quē tametſi illi &c. al. quem tamen ſi illi &c. & ita q. a. c.*
p cum me in patriam reſtituiſti.
q *L. quā demptū de fort. ui le. & ita u. c.*
r timet, ne Lētulus, propter improborū iniurias, abijciat reip. curam.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

riam, ad quam a pueritia inflammatus fuiſti, omni cura, atque induſtria conſequare; magnitudinemq. animi tui, quam ego ſemper ſum admiratus, ſemperq. [a] amaui, ne umquam inflectas cuiuſquam iniuria magna eſt hominum opinio de te, magna commendatio [b] liberalitatis, magna memoria conſulatus tui. hæc profecto uides quãto expreßiora, quantoq. illuſtriora futura ſint, cum aliquantum ex prouincia, atque ex imperio laudis acceſſerit, [c] quamquam te ita gerere uolo, quæ per exercitum, atque imperium gerenda ſunt; ut hæc multo ante meditere, huc te pares, hæc cogites, ad hæc te exerceas; ſentiasq. id, quod quia ſemper ſperaſti, non dubito quin adeptus intelligas, te facillime poſſe [d] obtinere ſummum, atque altißimum gradum ciuitatis. Quæ quidem mea cohortatio ne tibi inanis, aut ſine cauſſa ſuſcepta uideatur; illa me ratio mouit, ut te ex noſtris euentis communibus admonendum putarẽ; vt conſiderares [e] in omni reliqua tua uita, quibus [f] crederes, quos caueres. Quod ſcribis te uelle ſcire, qui ſit reip. ſtatus: ſumma diſſenſio eſt, ſed contentio diſpar. nam [g] qui plus opibus, armis, potentia valent, [h] profeciſſe tantum mihi uidentur ſtultitia, & inconſtantia aduerſariorum, [i] ut iam etiam auctoritate plus ualerent. itaque, per paucis aduerſantibus, omnia, quæ ne per [k] populum quidem ſine ſeditione [l] ſe aſſequi poſſe arbitrabantur, per ſenatum conſecuti ſunt. nam et ſtipendium Cæſari [m] decretum eſt, & decem legati: [n] &, ne lege Sempronia ſuccederetur, facile per-

a *al. ſemper quã maxime amaui.*

b M. quam ędilis oſtẽderat l. 2. de off. & Val. Max. l. 2. c. 1.

c ita eum hortatur, vt multã velit cautionẽ adhiberi.

d tueri, & conſeruare. iam. n. dixit, Adeptus.

e *L. in omni reliqua uita. & ita u. c.*

f notat amicorũ Lentuli perfidiam.

g factio Cæſaris & Pompeij, optimatib⁹ aduerſa.

h *u. c. perfeciſſe.*

i *u. c. et etiam auctoritate iã plus ual. & ita L.*

k qui maxime Cæſari & Pompeio fauebat. oratio de prouinc.

l *L. ſe poſſe aſſequi arbit.*

m lex Sempronia erat, vt annua tantũ eſſet prouinciarũ adminiſtratio. oratio ꝓ domo.

n *fort. et ne et lege Sempr. ſucc.*

perfectũ eſt.[a] *quod ego ad te breuius ſcribo, quia me ſtatus hic reip. non delectat: ſcribo tamen, ut te admoneam; quod ipſe litteris omnibus a pueritia deditus, experiendo tamen magis, quam diſcendo, cognoui, tu tuis*[b] *rebus integris diſcas, neque ſalutis noſtræ*[c] *rationem nobis habendam eſſe ſine dignitate, neque dignitatis ſine ſalute.*[d] *Quod mihi de filia, & de Craſſipede gratularis: agnoſco humanitatem tuam:*[e] *ſperoque, & opto, nobis hanc coniunctionem uoluptati fore. Lentulum noſtrum, eximia ſpe ſummæ uirtutis adoleſcentem, cum ceteris artibus, quibus*[f] *ſtuduiſti ſemper ipſe, tum in primis imitatione tui fac erudias. nulla enim erit hac præſtantior diſciplina. quem nos, & quia tuus, & quia te dignus eſt filius, & quia nos diligit, ſemperq. dilexit, in primis amamus, carumq. habemus. Vale.*

a *L. quod ego ad te br. ſcr. quòd me ſt. etc. et ita u. c.*

b cum ego di- dicerim in aduerſa fortuna.

c *v. c. rationem habendam nobis eſſe ſin. dign. et ita L.*

d filiam ſuam poſt mortē Piſonis Craſſipedi collocauit.

e *f. rt. optoq. et ſpero, nob.*

f fuit enim litteris iſtructus: vide librum de claris orat.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Et animo in te ſingulari) nulli veteres libri habent, in te, quæ tamen mihi neceſſaria videntur

2 Cuius propè in conſpectu) multos ab hinc annos Memmius coniecerat ſic eſſe legendum, eiúſque coniecturam probaueramus. quod multo fecimus impenſiùs, poſteaquàm eam omnium veterum librorum auctoritate vidimus confirmatam.

3 Qui per prouinciã tuam, atque imperij tui prouincias, pecunias ei cred.) ſecutus ſum codices manuſcri. in quibus ita ſcriptum eſt, quemadmodum edendum curauimus. Neque verò eſt, quòd cuiquam hæc ſcriptura abſurda videatur. Nam aliquando plures prouinciæ vni attribuebantur, quemadmodum prouinciæ Ciliciæ tres διοικήσεις Aſiaticæ erant attributę. Sic igitur Ægypto prouinciæ, aliæ prouinciæ erãt attributæ, fortaſſe Cilicia & Cyprus, cui rei argumento ſunt verba illa, ſuprà hac ead. epiſt. qui Ciliciam, Cyprùmque teneas, &c. Iam quin vulgata, ſit corrupta, nemini erudito dubium eſt, quæ talis eſt, qui per prouinciam imperij tui &c.

4 Quàm demtum de fortuna) ſic emendaueram decem ab

hinc annos in meo codice: cuius mei iudicij tuli fructũ, cùm ita ſcriptum eſſe in omnibus libris manuſcr. comperi. demtum autem, id eſt detractum, quod opponitur illi, additum. Aliud porrò eſt, adimere, aliud demere. Adimitur enim propriè totum: demitur pars de toto.

5 In me omni reliqua tua vita,) libri noſtri veteres, nõ habent, tua, poſt, reliqua. Quare delendum cenſeo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

TOTA eſt epiſtola contra mores immutatos: & hoc non ſine artificio, vt intelligat Lentulus, iam ſibi nihil ſperandum de rege reducendo.

Cicero S. D. Lentulo. 8

DE OMNIBVS rebus, quę ad te pertinẽt, quid actum, quid cõſtitutum ſit, quid Pompeius ſuſceperit, optime ex *1.[a] *Emplatorio cognoſces; qui nõ ſolum interfuit his rebus, ſed etiã præfuit: neque vllum officium erga te hominis*[b] *amantiſſimi, prudentiſſimi,*[c] *diligentiſſimi prætermiſit. ex eodem de toto ſtatu rerum communiũ cognoſces: quæ quales ſint, non facile eſt ſcribere: ſunt quidẽ certe in amicorũ noſtrorũ poteſtate, atq; ita, vt nullã mutationẽ vmquã hac hominũ ætate habitura res eſſe videatur. ego quidem,*[d] *vt debeo, & vt tute mihi præcepiſti, &* 1.[e] *vt me pietas, vtilitasq. cogit, me ad*[f] *eius rationes adiungo, quem tu in meis rationibus tibi eſſe adiungendum putaſti. ſed te non præterit, quã ſit difficile, ſenſum in rep. præſertim rectum, & confirmatũ, deponere. verumtamen ipſe me*[g] *cõformo ad eius voluntatẽ, a quo*[h] *honeſte diſſentire non poſſum. neque id facio, vt forſitan quibuſdam videor, ſimulatione. tantum enim animi inductio, & me-*

a aut liberti nomẽ; aut mẽdoſum. fortaſſe, C. Plætorio.

b tria requirũtur in curãdo negotio, amor, prudentia, diligentia.

c *al. diligentiſſimiq.*

d *al. et ut debeo.*

e *al. quẽ in meis rationibus tibi, etc.*

f Pompeiũ intelligit, qui Lẽtulum adiuuerat in reſtituẽdo Cicerone.

g *L. conſirmo.*

h cũ ei pluri. mum debeã.

hercule amor erga Pompeium apud me valet, vt, quæ illi vtilia ſunt, & quæ ille vult, ea mihi omnia iam & recta, & vera videantur. neque, vt ego arbitror, errarent ne [a] aduerſarij quidẽ eius, ſi, cum pares eſſe nõ poſſent, pugnare deſiſterent. Me quidem etiam illa res conſolatur, quod ego is ſum, cui vel maxime concedant omnes, vt vel ea defendam, quæ Pompeius velit; vel taceam; vel etiam, id quod mihi maxime lubet, ad noſtra me ſtudia referam litterarum: quod profectò faciã, ſi mihi per eiuſdem amicitiam licebit. quæ enim propoſita fuerant nobis, cum & honoribus ampliſſimis, & laboribus maximis perfuncti eſſemus, dignitas in ſententijs dicendis, libertas in rep. [b] capeſſenda, ea ſublata tota, ſed nec mihi magis, quam omnibus. nam aut aſſentiendum eſt nulla cum grauitate [c] paucis; aut fruſtra diſſentiendum. Hæc ego ad te ob eam cauſſam maxime ſcribo, [d] ut iam [e] de tua quoque ratione meditere. cõmutata tota ratio eſt ſenatus, iudiciorum, rei totius publicæ: otium nobis exoptandum eſt, quod ij, qui potiuntur rerum, præſtaturi uidẽtur, ſi [2.f] quidam homines patientes eorum potentiam ferre potuerint. dignitatem quidem illam conſularẽ fortis, & conſtantis, ſenatoris, nihil eſt, quod cogitemus: amiſſa eſt [3] culpa eorũ, qui a ſenatu & [g] ordinẽ coniunctiſſimum, & hominẽ clariſſimũ [h] abalienarũt. Sed, ut ad ea, quæ coniunctiora rebus tuis ſunt, reuertar: Pompeium tibi ualde amicum eſſe cognoui: & eo tu [i] conſule, quantum ego perſpicio, omnia, quæ uoles, obtinebis. quibus in

rebus,

a M. Catonẽ, Hortẽſium, & alios intelligit, Pompeij, Cæſariſq. potentiam oppugnãtes.

b adminiſtrãda.

c cõtra remp. ſuæ potentiæ cauſſa ſentientibus.

d *al. ut iã quoq. de tua ratione. for ut iam tu quoq. de t. r.*

e de rege reducendo.

f maxime autẽ M. Cato, nimis in rep. ſeuerus.

f *L. ſiquidem hom.*

g de ordine eqſtri loquitur, & de Pompeio.

h cõſul enim erat cum M. Craſſo.

h *v. c. et L. abalienarunt.*

i dixit idẽ initio primę epiſtolæ.

rebus me[a] ille affixum habebit: neque a me ulla res, quæ ad te pertineat, negligetur. neque enim uerebor, ne ſim ei moleſtus: cui iucundũ erit etiã propter id ipſum, quod me eſſe gratũ uidebit. Tu uelim tibi ita perſuadeas, nullam rem eſſe[b] minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non carior ſit quam meæ res omnes. idq. cum ſentiam; ſedulitate[c] mihimet ipſe ſatisfacere[d] poſſum; re quidem ipſa ideo mihi[e] non ſatisfacio, quod nullam partem tuorum meritorum non modo referenda, ſed ne cogitanda quidem gratia conſequi poſſum. Rem te ualde bene geßiſſe rumor erat. exſpectabantur litteræ tuæ: de quibus eramus iam cum Pompeio locuti: [f] quæ ſi erunt allatæ, + noſtrum ſtudium exſtabit in [g] conueniendis magiſtratibus, & ſenatoribus. cetera, quæ ad te pertinebũt, cum etiam plus contenderimus, quam poſſumus, minus tamen faciemus, quam[h] debemus. Vale.

a al. affixum ille habet.

b L. uel minimam.

c al. mihimet. ipſi.

d al. non poſſum.

e dixit idẽ initio primę epiſtolæ.

f al. quæ ſi allata erunt, n ſtr.

g vt ſupplicationes tibi decernantur.

h vincentur. n. tuis meritis officia mea. idẽ alijs verbis ep. 4. lib. 6. in fine.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Ex Emplatorio) non agnoſco Romanam gentem: & malim, Ex M. Plætorio. Plætorij enim inter gentes Romanas noti: & M. Plætorius prætor in oratione pro Cluentio nominatur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Vt me dignitas, vtilitàsque cogit) P. Victorius ex ſuo cod. manuſcr. edendum curauit, vt me pietas, vtilitàsque cogit. Quam ſcripturam confirmant Memmiani, in quibus eſt, dietas. d, enim eſt, p, inuerſum. In alium librum item ſcriptum manu incidi, in quo ſcriptum eſt: & vt commoditas, vtilitàsque me cogit.

2 Si quidem homines) ſic habent nonnulli libri, & manuſcr. & vulgati. alij, ſi quidam. quod minùs probo.

3 Culpa eorum, qui à ſenatu, &c.) Catonem ſignificat: qui publicanis, queſtis in ſenatu, ſe cupiditate prolapſos, nimis ma-

magno publica cōduxiſſe, vt locatio induceretur, poſtularāt, aduerſatus eſt: & ita equites à ſenatu alienauit, & cōcordiā ordinum à Cicerone in conſulatu conſtitutam opinione falſus, diſſoluit. qua de re plura epiſtolarum ad Attic. libro I.

4 Noſtrum ſtudium exſtabit) libri duo Memm. habent, noſtrum ſtudium excitabunt. Ego nihil muto.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVAERENTI Lentulo, cur cum inimicis in gratiam redierit, cauſſas exponit conſilij ſui, & oſtendit velle ſe rationem tam ſaluris habere, quam dignitatis, & eorum obſequi voluntati, a quibus de ſe optime meritis honeſte diſſentire non poteſt. Pompeium autem maxime ſignificat.

Cicero S. D. Lentulo imp. 9

PERIVCVNDAE mihi fuerunt litteræ tuæ:[a] quibus intellexi, te perſpicere meā in te pietatem. quid enim dicam, beneuolētiam? cum illud ipſum grauiſſimū,[b] & ſanctiſſimū nomen pietatis leuius mihi meritis erga me tuis eſſe uideatur. Quod aūt[c] grata tibi mea erga te ſtudia ſcribis eſſe: facis tu quidem[d] abundantia quadā amoris, ut etiam grata ſint ea, quæ prætermitti ſine nefario ſcelere non[e] poſſunt: tibi autē multo notior, atque illuſtrior meus in te animus eſſet, ſi hoc tēpore omni,[f] quo ſe iūcti fuimus, & una, & Romæ fuiſſemus. nam in eo ipſo, quod te oſtendis eſſe facturum, quodq. & in primis potes & ego a te uehemēter exſpecto, in ſentētijs ſenatorijs, & in omni actione, atque adminiſtratione reip. floruiſſemus. de qua oſtendam equidem paullo poſt, qui ſit meus ſenſus, & ſtatus: & reſcribam tibi[g] ad ea, quę quæris. ſed certe et ego te[h] auctore amiciſſimo, ac ſapientiſſimo, & tu me conſiliario fortaſſe

a *ſic u. c. ial. ex quib. intell.*
b M. proprie enim erga deos vſurpatur. epiſto. I.
c *o. u. c. tibi grata mea, etc. et ita L.*
d diſce, quod ſit officiū boni uiri. ſua enim erga Lētulum bene meritum ſtudia non modo non extollit, ſed quaſi diſſimulat.
e *al. poßint.*
f *L. qui diiuncti fuimus.*
g *ſic o. u. c. al. ad omnia q.*
h in conſilijs capiendis.

taſſe non[a] imperitiſſimo, fideli quidem, & beneuolo certe uſus eſſem: quamquam tua quidẽ cauſſa, te eſſe[b] imperatorẽ, prouinciamq. bene geſtis rebus cũ exercitu[c] uictore obtinere, ut debeo, lætor. ſed certe, qui tibi ex me fructus debentur, eos [1] uberiores, & [d] præſtantiores præſens capere potuiſſes. in eis uero ulciſcendis, quos tibi partim inimicos eſſe intelligis propter tuam propugnationem ſalutis meæ, partim inuidere propter illius[e] actionis amplitudinẽ, & gloriã, mirificũ me tibi comitẽ præbuiſſem. quamquã ille perẽnis inimicus amicorũ ſuorum, qui tuis maximis beneficijs ornatus, in te potiſſimum fractam illam, & debilitatam uim ſuam contulit,[f] noſtram uicẽ ultus eſt ipſe ſeſe: ea eſt enim conatus, quibus patefactis nullam ſibi in poſterum non modo dignitatis, ſed ne libertatis quidem partem reliquit. Te autem etſi mallem[g] in meis rebus expertum, quã etiam in tuis: tamẽ[h] in moleſtia gaudeo, eãdem fidem cognoſcere hominũ non ita magna mercede, quam ego[k] maximo dolore [l] cognorã. de qua ratione tota iã uidetur mihi exponendi tẽpus dari, ut tibi reſcribam ad ea, quæ quæris. Certiorem te per litteras ſcribis eſſe factum, me cum Cæſare, & cum Appio eſſe in [m] gratia: teq. id non reprehendere adſcribis. Vatinium autem, ſcire te uelle oſtẽdis, quibus rebus adductus defenderim, & laudarim. quod tibi ut planius exponam, altius paullo rationem[n] meorum conſiliorum repetam, neceſſe eſt. Ego[o] me, Lentule, initio rerum, atque actionum tuarum, nõ ſolum meis, ſed etiã

reip.

a M. modeſta ſuimet laudatio.

b ab exercitu poſt victoriam appellatum. vide ep. 10. lib. 2.

c L. *uictore obt. et ita tres u. c.*

d *q. u. c. præſentiores pr.*

al. u. c. præſtantiores pr.

e quod a te cõſule ſum reſtitutus.

f quod in illũ nos facere oportuit, fecit ipſemet.

f *al. noſtra uice ultus eſt, etc.*

g *ſic o. u. c. al in meis reb. eſſe exp.*

h cõtra, in voluptate doleo, epiſ. 21. l. 15.

i *u. c. eam fidẽ. q. u. c. cognoſſe h.*

k idem ſignificat ep. 6. & 7.

l *q. u. c. cognoueram.*

m per Cn. Põpeium: cuius filio Appij filia nupſerat.

n *o. u. c. conſiliorum meorũ etc. et ita L.*

o narratio alte repetita, vt incõſtantiæ crimen a ſe depellat.

reip. reſtitutum putabam: &, quoniam tibi incredibilem[a] quendam amorem, & omnia in te ipſum ſumma, ac ſingularia ſtudia deberẽ, reip. quæ te in me reſtituẽdo multum adiuuiſſet, eum certe me animũ merito ipſius debere arbitrabar, quem antea tantummodo communi officio ciuiũ, non aliquo erga me ſingulari beneficio, debitum præſtitiſſem. Hac me mente fuiſſe, & ſenatus ex me te conſule[b] audiuit, & tu in noſtris ſermonibus, collocutionibusq. ipſe uidiſti. etſi iam primis tẽporibus illis, multis rebus meus offendebatur animus; cũ, te agente de reliqua noſtra dignitate, aut occulta nonnullorum odia, aut obſcura in me ſtudia cernebam: nam neque de monumentis meis ab ijs adiutus[c] es, a quibus debuiſti, neque de ui nefaria, qua cũ fratre erã domo expulſus: neque hercule in ijs ipſis rebus, quæ quãquã erant mihi propter rei familiaris naufragia neceſſariæ, tamen a me minimi putabantur, in meis damnis ex auctoritate ſenatus[d] reſarciendis eã uoluntatem, quam expectaram, præſtiterũt. Quæ cum[e] uiderem; (neque enim erant obſcura) nõ tamen tam acerba mihi[f] hæc accidebant, quã erãt[g] illa grata, quæ fecerant. itaque, quamquam & Pompeio plurimum, te quidem ipſo prædicatore, ac teſte, debebam; & eum non ſolum beneficio, ſed[h] amore etiam, & perpetuo quodam iudicio meo diligebam: tamen, non reputans quid ille uellet, in omnibus meis ſententijs de rep. priſtinis permanebam. Ego, ſedente Cn. Pompeio,[i] cũ, ut[k] laudaret P. Sextium, introijſſet in urbem; dixiſ-

a M. quaſi dicat, quem tibi ſatis explicare non poſſum.

b poſtea quã reſtitutus a te ſum, eo ipſo anno.

c de domo recuperanda.

d *L. ſarciendis. et ita o. u. c.*

e eadem uerba in oratione pro Sextio.

f *prouocabulum, hac, abeſt à u. c.*

g cũ te in me reſtituendo adiuuerunt.

h *al. more etiã. non p.*

i *L. cum laudaret P. Sext. introijſſet in urbẽ.*

k in iudicio, cũ Sextius de ui accuſatus cauſſam diceret.

dixiſſetq. teſtis Vatinius, me fortuna, & [a] felicitate C. Cæſaris cõmotum illi amicum eſſe cœpiſſe; dixi, me eam [b] Bibuli fortunam, quam ille afflictã putaret, omniũ triumphis, uictorijsq. anteferre; dixiq. eodem teſte alio loco, eoſdem eſſe, qui Bibulũ exire domo prohibuiſſent, & qui me coegiſſent. tota uero interrogatio mea [c] nihil habuit aliud, niſi reprehenſionẽ illius [d] tribunatus. [e] in quo omnia dicta ſunt libertate, animoq. maximo de ui, de auſpicijs, de donatione regnorũ. neque uero hac in cauſſa modo, ſed cõſtanter ſæpe in ſenatu. quin etiã, Marcellino, & Philippo coſ. nonis Apr. mihi eſt ſenatus aſſenſus, ut de [f] agro Campano, frequenti ſenatu, idibus Maij referretur. *[g] num potui magis in arcem illius cauſſæ inuadere, aut magis obliuiſci [h] temporum meorũ, & meminiſſe actionum? hac a me ſentẽtia dicta, magnus animorum [i] motus eſt factus, cum eorũ, quorum oportuit, tum illorum etiam, quorũ numquam putaram. nam, hoc S. C. in meã ſententiã facto, Pompeius, [k] cũ nihil mihi oſtendiſſet ſe eſſe offenſum, in Sardiniam, & in Africam profectus eſt: eoq. itinere [l] Lucam ad Cæſarem uenit: [m] ubi multa de mea ſentẽtia queſtus eſt Cæſar, quippe, qui etiã Rauennæ Craſſum anteuidiſſet, ab eoq. in me eſſet incenſus. ſane moleſte Pompeium id ferre conſtabat: quod ego cum [n] audiſſem ex alijs, [o] maxime ex meo fratre cognoui, quem cum in Sardinia Pompeius paucis poſt diebus, quam Luca diſceſſerat, conueniſſet; Te, inquit, ipſum cupio. nihil opportunius potuit accidere: niſi cũ Mar-

co

a q. u. c. ac felicitate C. Cæſ.

b M. Bibulus enim, armorũ metu domo incluſus, conſul fuerat titulotenus.

c o. u. c. nihil habuit, niſi repr. et ita L.

d tribunus fuerat Vatinius cõſule Cæſare.

e al. in qua.

f diuidẽdo ep. 10. lib. 8. & 20. lib. XI.

g L. Num potui magis, etc. temporum meorum, meminiſſe. actorum? H.

h tẽpora pro calamitatibus, & hic & alibi nõ ſemel vſurpantur.

i al. factus eſt motus, cum.

k *L. cum mihi nihil eſt. et ita u. c.*

l prouinciæ Galliæ, cui præerat Cæſar, initiũ erant coloniæ duæ. Luca ad inferum mare, ad ſuperum Rauenna.

m al. ubi m.

n q. u. c. audiuiſſem.

o fort. tu max.

cō fratre diligenter egeris; dependēdum tibi eſt, quod mihi pro illo ſpopōdiſti. quid multa? queſtus eſt grauiter: ſua merita cōmemorauit: quid egiſſet ſæpiſſime de [a] actis Cæſaris cum ipſo ipſo fratre, quidq. ſibi is de me recepiſſet, in memoriam redegit: ſeque, quæ [b] de mea ſalute egiſſet, uoluntate Cæſaris egiſſe ipſum meum fratrem teſtatus eſt: cuius cauſſam, dignitatemq. mihi ut commendaret, rogauit; [c] ut eam ne oppugnarē, ſi nollem, aut nō poſſem tueri! Hæc cum ad me frater pertuliſſet; & cum ante tamen Pompeius ad me cum mandatis Vibulliū miſiſſet,[3][d] ut integrum mihi de cauſſa Campana ad ſuū reditum reſeruarem: collegi ipſe me, & cum ipſa quaſi rep. [e] ſum collocutus; ut mihi tam multa pro ſe perpeſſo atque perfuncto, concederet, ut officium meum, memoremq. in bene meritos animum, fidemq. fratris mei præſtarem; eumque, quem bonum ciuem ſemper habuiſſet, [f] bonum uirum eſſe pateretur. In illis autē meis actionibus, ſententijsq. omnibus, quæ [g] Pompeium uidebantur offendere, certorum hominū, quos iā debes ſuſpicari, ſermones referebātur ad me: qui cum illa [h] ſentirent in rep. quæ ego agebam, ſemperq. ſenſiſſent; me tamen non ſatisfacere Pompeio, Cæſaremq. inimiciſſimum mihi futurū, gaudere ſe aiebant! Erat hoc mihi dolendū, ſed multo [i] magis [k] illud, quod inimicum meū, meum autem? immo uero legum, iudiciorū, otij, patriæ, bonorum [l] omnium, ſic [m] amplexabantur, ſic in manibus habebant, ſic fouebāt, ſic, me pſente, oſculabantur, [n] nō illi quidē ut mihi [o] ſto-

ma-

a M. confirmādis a ſenatu.
b de me ab exſilio reuocando.
c *al. ut eam non opp.*
d i. ut nihil agerē antequā ipſe redijſſet.
d *L. ut integram mihi de cauſa Camp. ad ſuum red. rem. ſer.*
e *L. collocutus ſum. & ita o. u. c.*
f arguit ab honeſto.
g quia Cæſaris, ſoceri ſui, potentiæ faueret.
h *al. ſentiunt in rep. al. ſentiantur.*
i *o. u. c. illud magis. quod &c. et ita L.*
k arguit ab iniuria, ut excuſet mutationē conſilij ſui.
l *uox, omnium, abeſt à quibuſd. u. c.*
m oratio de prouincijs in extremo.
n *u. c. non illi mihi quidē, ut ſtom.*
o pro iram cō mouerent.

*machum facerent, quem ego funditus perdidi, ſed certe ut facere ſe arbitrarentur. Hic ego, quã tum humano conſilio efficere potui, circũſpectis [a] rebus omnibus, rationibusq. ſubductis, ſummam feci cogitationum mearum omnium: quam tibi, ſi potero, breuiter exponam. Ego, ſi ab improbis, & perditis ciuibus remp. teneri uiderem, ſicut & [b] meis tẽporibus ſcimus, & non nullis [c] aliis accidiſſe accepimus *2· [d] non modo pręmijs, quę apud me minimũ ualẽt, ſed ne periculis quidẽ cõpulſus ullis, quibus tamen mouentur etiam fortiſſimi uiri, ad eorũ cauſſam me adiungerem, ne ſi ſumma quidem [e] eorũ in me merita conſtarẽt. [f] cum autem in rep. Cn. Pompeius princeps eſſet, uir is, qui hanc potentiã, & gloriam maximis in remp. meritis, pręſtantiſſimisq. rebus geſtis eſſet conſecutus, cuiusq. dignitatis ab adoleſcẽtia fautor, in *3· [g] pręturа autem, & in cõſulatu adiutor etiã extitiſſem; cumq. idem auctoritate, & ſentẽtia per ſe, conſilijs, et ſtudijs tecum me adiuuiſſet; meumq. inimicũ unum in ciuitate haberet inimicum: non putaui famam inconſtantię mihi pertimeſcendam, ſi quibuſdam in ſententijs paullum me immutaſſem, meamq. uolũtatem ad ſummi uiri, deq. optime meriti dignitatem aggregaſſem. In hac ſententia complectendus erat mihi Cęſar, ut uides, in [h] coniuncta cauſſa, & dignitate. hic multum ualuit cum [i] uetus amicitia, quam tu non ignoras mihi, & [k] Quincto fratri cum Cęſare fuiſſe: tum humanitas eius, ac liberalitas, breui tempore & litteris, & officijs perſpecta no-*

bis,

a *L. reb. meis omnib. & ita omnes u. c.*

b M. ut a Mario, & Sylla

c ut a decẽ viris. Liuius l. 3.

d *L. non modo pramijs.*

e *al. illorum.*

f a Pompeij perſona.

g prętor orationem habuit pro lege Manilia; conſul retulit de ſupplicationibus Põpeio decernendis bello Mithridatico confecto.

h *L. in coniuncta et cauſa, & dign. & ita u. c.*

i oratio de prouincijs.

k Quinctus erat Cæſaris legatus in Gallia. arguit a Cęſaris meritis in ſe, & in remp.

bis, & cognita. Vehementer etiã res ipſa publica me mouit: quæ mihi uidebatur contentionẽ, præſertim maximis rebus a Cæſare [a] geſtis, cum illis uiris nolle fieri, &, ne fieret, uehementer recuſare. Grauiſſime autem me in hanc mentem impulit & Pompeij fides, quam de me [b] Cæſari dederat, & fratris mei, quam Pompeio. Erant præterea hæc animaduertenda in ciuitate, quæ ſunt apud Platonem [c] noſtrũ ſcripta diuinitus. QVALES *in rep. principes eſſent, tales reliquos ſolere eſſe ciues. Tenebam memoria, nobis conſulibus ea [d] fundamenta iacta ex [e] Kalendis Ian. confirmandi ſenatus, ut neminem mirari oporteret, nonis [f] Dec. tantum uel animi fuiſſe in illo ordine, uel auctoritatis. Idemq. memineram, nobis priuatis uſque ad Cæſarem, & Bibulum [g] cos. cum ſententiæ noſtræ magnum in ſenatu pondus haberent, unum fere ſenſum fuiſſe [h] bonorũ omnium. Poſtea, cum tu Hiſpaniã citeriorẽ cũ imperio [i] obtineres; neque reſp. conſules haberet, ſed mercatores prouinciarum, & ſeditionum ſeruos, ac miniſtros; iecit quidam caſus caput meum, quaſi certaminis cauſſa, in mediam contentionem, diſſenſionemq. ciuilem. quo in diſcrimine, cum [k] mirifica ſenatus, incredibilis Italiæ totius, ſingularis bonorum omnium [l] conſenſio in me tuẽdo exſtitiſſet; [4] non dicam, quid acciderit; (multorum eſt enim, & uaria culpa) [5] tantũ dicã breui, non mihi exercitum, ſed duces defuiſſe. in quo, ut iam ſit in ijs culpa, qui me non defenderunt; non minor eſt in ijs, qui [m] reliquerunt. & ſi accu-*

a in Gallia.

b cũ in me reſtituendo recepit, me illi aduerſarium non futurũ. oratio de prouincijs.

c *uox, noſtrorum, abeſt à quib. dã lib. manuſcr.*

d ep. 29. li. 10.

e quo die cõſulatus inibatur.

f *L. Decẽbribus.*

g quo anno ſenatus auctoritas a Cæſare imminuta.

h *v. c. omnium bonorum.*

i ex prætura. annus deſignatur quo Piſo, & Gabinius conſules fuere.

k mirifica, incredibilis, ſingularis, epithetorum copia.

l *o. v. c. conſenſus.*

m in Pompeium deſignat; q deſeruit illum, cũ ſe ei non defuturum promiſiſſet.

ſandi ſunt, qui pertimuerunt; magis etiam reprehendẽdi,[a] qui ſe timere ſimularunt. Illud quidem certe noſtrum conſilium iure laudandum eſt,[b] qui meos ciues, & a me ſeruatos, & me ſeruare cupientes, ſpoliatos ducibus, ſeruis armatis[c] obijci[d] noluerim; declarariq. maluerim, quanta uis eſſe potuiſſet in conſenſu bonorum,*4.7.e ſi ijs pro me ſtãte pugnare licuiſſet, cum[f] afflictum excitare potuiſſent. quorum quidem animum tu non perſpexiſti ſolum, cum de me ageres, ſed etiam cõfirmaſti, atque tenuiſti. Qua in cauſſa non modo non negabo, ſed etiam ſemper & meminero, & prædicabo libenter.[g] uſus es[h] quibuſdam nobiliſſimis hominibus, fortioribus in me reſtituendo, quam fuerant ijdem in[i] tenendo. qua in ſententia ſi conſtare uoluiſſent, ſuam auctoritatem ſimul cũ ſalute mea recuperaſſent. 8.k recreatis enim bonis uiris conſulatu tuo, et cõſtantiſſimis, atque optimis[l] actionibus tuis excitatis, Cn. Põpeio præſertim ad cauſam adiuncto, cum etiam Cæſar,[m] rebus maximis geſtis, ſingularibus ornatus, &[n] nouis honoribus, ac iudicijs ſenatus, ad auctoritatem eius ordinis adiungeretur; nulli improbo ciui locus ad remp. uiolandã eſſe potuiſſet. ſed attende quæſo, quæ ſint conſecuta. *5.9.o Primum illa furta muliebrium religionum: qui non pluris fecerat Bonam deam, quam tres[p] ſorores,[q] impunitatẽ eſt eorum ſentẽtijs aſſecutus, qui cum[r] tribunus pl. pœnas a ſeditioſo[s] ciue[t] per bonos

a o.v.c. ſi qui ſe tim. & ita L.
b qui meos ciues à me &c. & ita o.u.c.
c u.c. obiet.
d idem ſępe in orationibus.
e L. ſi ijs pro me ſtante pugnare licuiſſet, cum affl.
f patria pulsũ reſtituere.
g fort. te uſum eſſe quib. dam.
h Catonem in primis, & Bibulum ſignificat, Cæſaris inimicos. vide infra.
i L. tenendo.
k L. recreati. n. cum eſſent boni uiri conſ. t. & conſti. atque opt. act. tuis excitati.
l præſertim in me reducendo.
m v.c. maximis reb. geſtis.
n ſupplicatione, primũ xv. mox xx. dierũ. Plutarchus, oratio. de prouincijs, Cæſar lib. 2. & 4. de bel. Gal.
o L. Primum ille fur mul. al. Primum ille furia mul.
p a fratre Clodio violatas.
q L. impunitatem ẽſt illorũ ſententijs aſſecutus.
r tribunus Milo accuſauit Clodium de ui.
s al. ciui.
t L. per bonos uiros iudicio.

bonos uiros iudicio perſequi uellet, exemplum præclariſſimum in poſterum uindicãdæ ſeditionis de rep. [a] *ſuſtulerunt: ijdemq. poſtea non meũ monumentum, non (enim illæ manubiæ meæ, ſed operis locatio mea fuerat, monumentum uero ſenatus) hoſtili* [b] *nomine, & cruentis inuſtum litteris eſſe paſſi ſunt. qui me homines quod ſaluum eſſe uoluerunt, eſt mihi gratiſſimum: ſed uellem, non ſolum ſalutis meæ, quemadmodum medici,* [c] *ſed etiam, ut* [d] *aliptæ, uirium, & coloris rationem habere uoluiſſent. nunc, ut Apelles* [e] *Veneris caput, & ſumma pectoris politiſſima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: ſic quidam homines in capite meo ſolum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum, ac rude reliquerunt. in quo ego ſpem feſelli non modo inuidorum, ſed etiam* [f] *inimicorum meorum: qui de uno acerrimo, & fortiſſimo uiro, meoq. iudicio, omnium magnitudine animi, & conſtantia præſtantiſſimo, Q.* [g] *Metello L. F. quondam falſam opinionem acceperunt; quem poſt reditum dictitant fracto animo, & demiſſo fuiſſe. eſt uero probandum, qui & ſumma uoluntate ceſſerit, & egregia* [10] *animi alacritate* [h] *abfuerit, neque ſane redire curaret; eum ob id ipſum fractũ fuiſſe* [i] *animo, in quo cum omnes homines, tum M. illum* [k] *Scaurum, ſingularem uirum, conſtantia, & grauitate ſuperaſſet. ſed, quod de illo acceperant, aut etiam ſuſpicabantur, de me idem cogitabant, abiectiore animo me futurum: cum reſp. maiorem etiam mihi animum, quam um-*

a M. cum Clodiũ, de ui a Milone accuſatũ, in iudiciũ adduci vetuerũt. pro Sextio.
b vide in oratione pro domo ſua.
c *v. c. ſed ut aliptæ, et uirium, & coloris, &c. & ita L.*
d qui certaturos athletas vngebant.
e ep. 21. lib. 2. Att. l. 3. de offi, 2. de Diu. 2. de nat. de in Verrẽ, & in Oratore, in proemio.
cũ me ab exſilio renocarũt.
f quib9 ſatisfacere difficilius.
g Numidico, qui abire maluit in exſiliũ, quã in leges Saturnini iurare. Val. Max. l. 4. c. 1. & de uir. ill.
h *L. fuerit.*
i *uox, animo, abeſt à cet. cod.*
k quem fuiſſe principẽ ſenatus, Cicero pro Rabirio, Sextio, Salluſtius ĩ Iug. & Aſconius 6ĩ, tradit.

quam habuiſſem, daret; [a] quæ iam declaraſſet, ſeſe non potuiſſe me uno ciue carere: [b] cumq. Metellum unius tribunipl. rogatio, me uniuerſa reſp. duce ſenatu, comitante Italia, promulgantibus omnibus, referente conſule, comitijs [c] centuriatis, [11] cũctis ordinibus, hominibus incũbentibus, omnibus deniq. ſuis uiribus [d] recuperaſſet. Neq; uero ego mihi poſtea quidquam aſſumpſi, neque hodie aſſumo, quod quemquam [e] maleuolentiſſimum, iure poßit offendere. tantum enitor, ut neque amicis, neque etiam alienioribus opera, conſilio, labore deſim. Hic meæ uitæ curſus offendit eos fortaſſe, qui ſplendorem, & ſpeciem huius uitæ intuentur, ſollicitudinem autem, & laborẽ perſpicere non poſſunt. Illud uero non obſcure queruntur in meis ſententijs, quibus ornem Cæſarem, [f] quaſi deſciuerim a priſtina cauſſa. Ego autem cum illa ſequor, quæ paullo ante propoſui, tum hoc non in poſtremis, de quo cœperam exponere. non offendes eundem bonorum ſenſum Lentule, quem reliquiſti: qui confirmatus conſulatu noſtro, non numquam poſtea interruptus, [g] & [h] afflictus ante te conſulem, recreatus abs te totus eſt, nunc ab ijs, a quibus tuendus fuerat, derelictus: idq. non ſolum fronte, atque uultu, quibus ſimulatio facillime ſuſtinetur, [i] ij declarant, qui tum noſtro illo ſtatu optimates nominabãtur: ſed etiam [k] ſententia ſæpe iam, tabellaq. docuerunt. itaque tota iam ſapientium ciuium, qualẽ me & eſſe, & numerari uolo, & ſententia, & uoluntas mutata eſſe debet. id enim iubet [l] idem

a L. quæ declaraſſet, ſe non pot. uno ciue.

b al. cumq. Metellum, &c.

L. cum Q. Metel.

c quę erant comitia nobiliora cũ ijs maiores magiſtratus creari ſolerẽt.

d q. u. c. recuperauiſſet. al. recipera uiſſet.

e ne maleuolẽtiſſimus quidẽ, ſe eſſe offensũ a me, iure dixerit.

e u. c. maliuolentiſſi.

L. non maliuolentiſſimum.

f quaſi Cæſari magis, quam reip. ſtudeam. oratio de prouincijs.

f al. quaſi deſciuerim à priſtina cauſſa.

al. quod quaſi deſtiterim pr.

g copulatio, &, abeſt à uet. cod.

h cõſulatu primum Cæſaris, deinde ẽt magis Piſonis, & Gabinij, tribuno pl. Clodio.

i al. declarant ij, qui.

k ſententia in ſenatu, tabella in iudicijs. ep. 6. li. 2. ad Q. fr.

k *al. ſententia.*

l Platonis auctoritate.

ille [a] Plato, quem ego [b] auctorem uehementer ſequor: TANTVM contendere in rep. quantum probare tuis ciuibus poßis: uim neque [c] parenti, neque patriæ afferre oportere. atque hanc quidẽ ille cauſſam ſibi ait non attingendæ reip. fuiſſe, quod, cum offendiſſet populum Athenienſem prope iam deſipientem ſenectute 12. [d] cumq. eum nec perſuadendo, nec cogendo regi poſſe uidiſſet; tum perſuaderi poſſe diffideret, cogi fas eſſe non arbitraretur. Mea ratio fuit alia, quod, neque deſipiẽte populo, [e] neque integra re mihi ad conſulendũ capeſſerem ne remp. implicatus tenebar. ſed lætatus tamen ſum, quod mihi liceret in eadem cauſſa & mihi utilia, & cuiuis bono recta defendere. Huc acceßit commemoranda quædam & diuina Cæſaris in me, [f] fratremq. meum liberalitas: qui mihi, quaſcumque res gereret, tuendus eſſet; nũc in tanta felicitate, tãtisq. uictorijs, [g] etiam ſi in nos non is eſſet, qui eſt, tamen [h] ornandus uidetur. ſic enim te exiſtimare uelim; cum a [i] uobis meæ ſalutis auctoribus [k] diſceſſerim, neminem eſſe, cuius officijs me tam eſſe deuinctum non ſolum confitear, ſed etiam gaudeam. Quod quoniam tibi expoſui; facilia ſunt ea, quæ a me de Vatinio, & de Craſſo requiris. Nam de Appio quod ſcribis, ſicut de Cæſare, te non reprehendere: gaudeo tibi conſilium probari meum. De [l] Vatinio autem, primum reditus interceſſerat in gratiam per Pompeium, ſtatim ut ille prætor eſt factus; cum quidem ego eius petitionem grauiſſimis in ſenatu ſententijs oppugnaſſem, neque tam

a In epiſt. ad Perdiccam.

b *al. uehementer auct. ſequi.*

c Sall. de bello Iugurthino, in principio.

d *L. tum cũ nec perſuad. nec cog. r. p. uid.*

e iã enim antea me reip. dederam: ut integrum amplius non eſſet.

f Cæſaris ĩ Gallia legatum.

g *L. etiam ſi in nos is eſſet.*

h reip. cauſſa.

i ipſo Lentulo, & Põpeio.

k vide ep. 12. lib. 6.

l Vatinius in præturæ petitione Catonẽ ſuperauit. Plutarchus in Catone Vticenſi.

illius lædendi cauſſa, quam defendendi, atque ornandi Catonis: poſt autem Cæſaris, ut illum defenderem, mira [a] contentio eſt conſecuta. cur autem laudarim, peto a te, ut id a me ne ue in hoc reo, ne ue in alijs [b] requiras; ne tibi ego idem reponam, cum ueneris; tametſi poſſum uel abſenti. recordare enim, quibus laudationem [c] ex ultimis terris miſeris. nec hoc pertimueris. nam a me ipſo laudantur, [13] & laudabuntur ijdem. ſed tamen defendendi Vatinij fuit etiam ille ſtimulus. de quo in iudicio, cum illum defenderem, [14] dixi me facere quiddam, quod in [d] Eunucho paraſitus ſuaderet militi.

Vbi nominabit Phædriam: tu Pamphilam
Continuo. ſi quando illa dicet, Phædriam
[e] Comiſſatum intromittamus: tu, Phamphilã
Cantatum prouocemus. ſi laudabit hæc
Illius formam: tu huius contra. denique
[15] [f] *Par pro pari referto, quod eã mordeat.*

ſic petiui a iudicibus, ut, quoniam quidam nobiles homines, & de me optime meriti nimis amarent inimicũ meum, meq. inſpectante ſæpe eum in ſenatu modo ſeuere ſeducerent, modo familiariter, atque hilare amplexarentur; quoniamq. illi haberent ſuum Publium, darent mihi ipſi [g] aliũ Publium, in quo poſſem [h] eorũ animos mediocriter laceßitus leuiter repungere. neq. ſolum dixi, ſed etiam ſæpe facio, [i] dijs, hominibusq. approbantibus. Habes de Vatinio: cognoſce de Craſſo. Ego, cum mihi cum illo magna iam gratia eſſet; quod eius omnes grauißimas iniurias, communis

a M. quia Vatinius Cæſari conſuli tribunus pl. in omni re obſecutus eſt. epiſt. 1. lib. 7

b *L. requiras.*

c ex prouincia tua Hiſpania citeriore. vltimis imperij R. terris. ſupra 25.

d act. 3. ſc. 1.

e *lib. uulg. comeßatum.*

f in quibuſdã libris legitur, Par pari, corrupte, ſi verſum metiaris.

f *L. tu par pari refer.*

g ſinerent me defendere P. Vatinium, cũ illi tãtopere diligerent P. Clodium.

h *animus illorũ.*

i *al. deu, hom.*

munis concordiæ cauſſa, uoluntaria quadam obliuione contriueram; repentinam eius defenſionem Gabinij, quem proximis ſuperioribus diebus acerrime oppugnaſſet, tamen, ſi ſine ulla mea contumelia ſuſcepiſſet, tuliſſem; ſed, cum me diſputantem, non laceſſentem, læſiſſet; exarſi, non ſolum præſenti, credo iracundia, (nam ea tam uehemens fortaſſe non fuiſſet) ſed cũ incluſum illud[a] *odium multarum eius in me iniuriarum, quod ego*[b] *effudiſſe me omne*[c] *arbitrabar*[16] *reſiduum tamen*[d] *inſciente me fuiſſet, omne repente apparuit. Quo quidẽ tempore ipſo quidã homines, & ijdem illi,*[e] *quos ſæpe nutu, ſignificationeq. appello, cum ſe maximum fructum cepiſſe dicerent ex libertate mea, meq. tum denique ſibi eſſe uiſum reip. qualis fuiſſem, reſtitutum; cumq. ea contentio mihi magnum etiam*[f] *foris fructum tuliſſet; gaudere ſe dicebant, mihi & illum inimicum, & eos, qui in eadem cauſſa eſſent, numquam amicos futuros. quorum iniqui ſermones cum ad me per homines honeſtiſſimos perferrentur; cumq. Pompeius ita cõtendiſſet, ut nihil umquã magis, ut cũ Craſſo redirem in gratiam; Cæſarq. per litteras maxima ſe*[g] *moleſtia ex illa contentione affectum oſtenderet: habui*[17] *non temporum ſolum rationem meorum,*[h] *ſed etiam naturæ: Craſſusque, ut quaſi teſtata populo R. eſſet noſtra gratia, pæne a meis laribus in prouinciam eſt profectus. nam cum mihi*[i] *condixiſſet, cenauit apud me in mei generi Craſſipedis hortis. quamobrem eius cauſſam, quod te ſcribis audiſſe, magna illius cõ-*

a M. odium meũ ab illius iniurijs natũ.

b *q. v. c. me effudiſſe.*

c *q. v. c. arbitrarer.*

d *al. inſcientem me fugiſſet.*

e eoſdẽ ſignificat ſupra i hac ipſa epiſt.

f vulgo; vt lib. 2. ad Q. fr. Foris plauditur.

g cum Craſſi filij, Marcus quęſtor, Publius Cæſaris in Gallia legatus eſſet. de bello Gal.

h *al. ſed naturæ etiam meæ. Craſ.*

i denũciaſſet. Feſtus.

mendatione ſuſceptam, [a] *defendi in ſenatu, ſicut mea fides poſtulabat. Accepiſti, quibus rebus adductus,* [b] *quamq. rẽ, cauſſamq. defenderim: quiq. meus in rep. ſit pro mea parte capeſſenda ſtatus. de quo ſic uelim ſtatuas: me hæc eadem ſenſurum fuiſſe, ſi mihi integra omnia, ac libera fuiſſent. nã neque pugnandum arbitrarer cõtra tantas opes: neque delendum,* [c] *etiam ſi id fieri poſſet,* [d] *ſummorum ciuiũ principatum:* [e] *neque permanendũ in una ſententia, conuerſis rebus, ac* [f] *bonorum uoluntatibus immutatis: ſed temporibus aſſentiendum.* NVMQVAM *enim præſtantibus in rep. gubernanda uiris laudata eſt in una ſententia perpetua permanſio. ſed ut in nauigando tempeſtati obſequi* [g] *artis eſt, etiam ſi portum tenere non* [h] *queas: cũ uero id poſſis, mutata uelificatione, aſſequi, ſtultum eſt eum tenere cum periculo curſum, quem ceperis, potius, quam, eo commutato, quo uelis,* [i] *tamen peruenire: ſic, cum omnibus nobis in adminiſtranda rep. propoſitum eſſe debeat, id quod a me ſæpiſſime dictum eſt, cum dignitate otium:* NON *idem ſemper dicere, ſed idem* [k] *ſemper ſpectare debemus. Quamobrem, ut paullo ante poſui, ſi eſſent omnia mihi ſolutiſſima: tamen in rep. non alius eſſem, atque nunc ſum. cum uero in hunc ſenſum & alliciar* [l] *beneficijs hominum, & compellar iniurijs: facile* [m] *patior ea me de rep. ſentire, ac dicere,* [n] *quæ maxime cum mihi, tum etiam reip. rationibus putem conducere. Apertius autem hæc ago, ac ſæpius, quod & Quinctus frater meus* [o] *legatus eſt Cæ-*

ſaris:

a vide de hac defenſione ep. 8. lib. 5.
b *L. qua rem.*
c *al. & ſi id.*
d Craſſi, Pompeij, Cęſaris in rep. conſentiẽtium.
e *al. nec perm.*
f de quibus vl de ſupra.
g tuetur ſuum conſilium a ſimili.
h *al. non quis.*
i *L. tamen peruen. & ita v. c.*
k ſemper bene ſentire, & patriam diligere.
l Pompeij, cuius uoluntati obſiſtere non poſſum.
m ep. 7. l. 5. & xi. lib. 6.
n *L. quæ cũ mihi max.*
o Cæſ. lib. 5.

ſaris: & nullum meum minimum dictum, non modo factum, pro Cæſare interceſsit, quod ille non ita illuſtri gratia exceperit, ut ego eum mihi deuinctum putarem. itaque eius omni & gratia, quæ [a] ſumma eſt, & opibus, quas intelligis eſſe maximas, ſic fruor, ut meis. nec mihi aliter potuiſſe uideor hominum perditorum de me conſilia frangere, niſi cum præſidijs ijs, quæ ſemper habui, [b] nunc etiam [c] potentium beneuolentiam coniunxiſſem. His ego conſilijs ſi te præſentem habuiſſem: ut opinio mea fert, eſſem uſus eiſdem. noui enim temperantiam, & moderationem naturæ tuæ: noui animum cum mihi amiciſsimum, tum [d] nulla in ceteros [e] maleuolẽtia ſuffuſum, cõtra q. cum magnum, & excelſum, tum etiam apertum, & ſimplicem. uidi ego quoſdam in te tales, quales tu eoſdem in me uidere potuiſti. quæ me mouerunt, mouiſſent eadem te profecto. ſed, quocunque tempore mihi poteſtas præſentis tui fuerit, tu eris omnium moderator conſiliorum meorum: tibi erit eidem, cui ſalus mea fuit, etiam dignitas curę. me quidem certe tuarum actionum, ſententiarum, uoluntatum, rerum denique omnium [f] ſocium, [g] comitemq. habebis. neque mihi in omni uita res tã erit ulla propoſita, quã ut quotidie uehemẽtius, te de me optime meritum eſſe, lætere. [18] Quod rogas, ut mea tibi ſcripta mittã, quæ poſt diſceſſum tuũ ſcripſerim: ſunt orationes quędam, quas Menocrito dabo, [19] neque ita multę, ut pertimeſcas. ſcripſi etiam, (nam etiam ab orationibus diſiũgo me ſere, referoq. ad

man-

a M. apud populum ep. 7.

b *al. nunc etiam, al non ulla.*

c ep. vlt. l. 3. ad Q. fr.

d exponit q̃d dixerat. Moderationem naturæ.

e *L. maleuolentia.*

f proprie ſocius agentem adiuuat; comes euntem ſequitur.

g liberto diuturno leg̃di labore deterritus.

manſuetiores muſas, quę me maxime, ſicut iam a prima adoleſcentia[a] delectarunt) ſcripſi igitur,[b] Ariſtotelico more,[c] quemadmodum quidem uolui,[20] tres libros in diſputatione, ac dialogo, de Oratore: quos arbitror Lentulo tuo fore nō inutiles: abhorrent enim a[d] communibus praeceptis, & omnem antiquorum &[e] Ariſtotelicam, & Iſocraticam rationem oratoriam complectuntur. ſcripſi etiam uerſibus tres libros de[f] temporibus meis: quos iampridem ad te miſiſſem, ſi eſſe edendos putaſſem: ſunt enim teſtes, & erunt ſempiterni[g] meritorū tuorum erga me,[h] meæq. in te pietatis.[i] ſed, quia uerebar, non eos, qui ſe læſos arbitrarentur, (etenim id feci parce, et molliter) ſed eos, quos erat infinitum bene de me meritos omnes nominare. quos tamen ipſos libros, ſi quem, cui recte committam, inuenero, curabo ad te perferendos. Atque iſtam quidem[k] partem uitæ, conſuetudinisq. noſtræ totam ad te defero.[l] quantum litteris, quantum ſtudiis: ueteribus noſtris delectationibus conſequi poterimus, id omne ad arbitrium tuum,[m] qui hæc ſemper amaſti, libentiſſime conferemus. Quæ ad me de tuis rebus domeſticis ſcribis, quæq. mihi commendas, ea tāt æ mihi curæ ſunt, ut me nolim admoneri,[n] rogari uero ſine magno dolore[o] uix poſſim. Quod de Quincti fratris negotio ſcribis, te priore eſtate, quod morbo impeditus in[p] Ciliciam non tranſieris, conficere non potuiſſe, nunc autem omnia facturum, ut conficias: id ſcito eſſe eiuſmodi, ut frater meus uere exiſtimet, adiuncto iſto fundo patrimo-

a *duo v.c. delectarunt.*
b *al. Ariſtotelio.*
c M. neſcio an ſim aſſecutus, volui quidem certe.
d quæ vulgo docentur à venalibus magiſtris.
e *L. Ariſtoteliā, & Iſocratiam.*
f de exſilio, & reſtitutione.
g *L. meritorum erga me tuorum. & ita v.c.*
h *v.c. meæq. pietatis ſed q.*
i videtur ſubaudiēdum, nō miſi.
k quod ad litteras & ſtudia mea pertinet.
l *q. v c. Quantū ſtudiis, quantum litteris uet.*
m *L. qui hæc ſemper, & ita v. c.*
n vide ep. 13. l. 9. & ep. 10. l. 3. & 18. l. 13.
o *al. uix poſſim.*
p quę erat pars Lētuli prouinciæ. nam etiam Aſię partem regebat.

trimonium fore ſuum per te conſtitutum. Tu me de tuis rebus omnibus, & de Lentuli tui, noſtriq. ſtudijs et[a] *exercitationibus uelim quã familiariſſime certiorem, & quam ſæpiſsime facias: exiſtimesque, neminẽ cuiquam neque cariorem, neque iucundiorem umquam fuiſſe, quam te mihi: idque, me, non modo ut tu ſentias, ſed ut omnes gẽtes, etiam ut*[b] *poſteritas omnis intelligat, eſſe facturum. Appius in ſermonibus antea dictitabat, poſtea dixit etiam in ſenatu palam, ſeſe, ſi licitum eſſet legem curiatam ferre, ſortiturum eſſe cum collega prouinciam: ſi curiata lex non eſſet, ſe*[c] *paraturum cum collega, tibiq. ſucceſſurum:*[d] *legem curiatam conſuli*[e] *ferri opus eſſe, neceſſe non eſſe: ſe, quoniam ex* S.C. *prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum,*[f] *quoad in urbem introiſſet. ego, quid ad te tuorum quiſque neceſſariorum ſcribat, neſcio: uarias eſſe opiniones intelligo. ſunt, qui putant poſſe te*[g] *non decedere, quod ſine lege curiata tibi ſuccedatur: ſunt etiam, qui, ſi decedas, a te*[h] *relinqui poſſe qui prouinciæ præſit. mihi non tã de iure certum eſt, (quamquã ne id quidẽ ualde dubiũ eſt) quam illud, ad tuam ſummam amplitudinem*[21] *dignitatem,* *[6]·[i] *liberalitatem, qua te ſcio libentiſsime ſolere frui, pertinere, te ſine ulla mora prouinciam ſucceſſori concedere: præſertim cum*[k] *ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis nõ poſſis illius cupiditatẽ refutare. ego*[l] *utrumque puto meum eſſe: &, quod ſentiam oſtendere: &, quod feceritis, defendere.*

a oratorijs maxime.
b oſtẽdi ſe in ſuis libris mentionem facturum beneficij a Lentulo accepti.
c *L. paraturum cum col. & ita v.c. al. comparaturũ cum &c. al. pacturum cum &c.*
d lex curiata imperium, & milites dabat rectoribus prouinciarum. oratio 2. in Rullũ.
d *L. legem curiatam conſ.*
e *L. legem ferre opus eſſe, neceſſe non eſſe.*
f *L. quod in urb. intr.*
g *L. poſſe te non deced. & ita v.c.*
h ut relinquit ipſe Cicero Cœliũ quæſtorem ep. 15. l. 2.
i *al. libertatem.*
k hic non ad largitionẽ, ſed ad quandã animi magnitudinem, & gratificandi cupiditatem refertur. ep. 3. lib. 10. & 3. lib. 5.
k *al. ſine tua ſuſpicione cupiditatis.*
b *q. v.c. Ego puto utrumq. m.*

Scripta

SCRIPTA *iam epiſtola ſuperiore, accepi tuas litteras de publicanis: quibus æquitatem tuam non potui non probare.* *7·22·a *felicitate autem, quod uellem, conſequi potuiſſes, ne eius ordinis, quem ſemper ornaſti, rem, aut uoluntatem offenderes. equidem non deſinam tua decreta defendere: ſed noſti conſuetudinem hominum: ſcis, quam grauiter inimici illi ipſi* [b] *Q. Scæuolæ fuerint. tibi tamen ſum auctor,* [c] *ut, quibus rebus poſsis, eum tibi ordinem aut reconcilies, aut mitiges. id etſi difficile eſt: tamen mihi uidetur eſſe prudentiæ tuæ. Vale.*

a L. felicitatem quidē uellem cōſ. po.

b M. Pontifici max. qui ſumma iuſtitia Aſiam rexit: ut etiam ad honorē eius die feſti, Mucia. ſint inſtituti. Cic. in Verr. Pedianus. Val. li. IIX.

c L. ut ſi quibus rebus.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 NVM potui) Quis non videt maiorem in ſententia vim eſſe, ſi a particula Num, incipiat, periodum claudente interrogandi nota, quam ſi a Non, ſine eadem nota? & hæc vis hic maxime requiritur, vbi ſe Lentulo, tamquam bonū ciuem, nec exſilij mutatum calamitate, iactans, actiones pro Rep. ſuas extollit. Eadem vis agnoſcitur lib. 1. de Orat. Num quod eloquentiæ veſtigium apparet? pro, Nullum prorſus eloquentiæ veſtigium apparet: quod idem erat in ſententia, ſed vt patet, languidius. Hæc, in re ſatis nota, tamē dixi: quia nonnullos dubitare audio, vtrum rectius, Num, an Non.

*2 Non modo præmijs,) quidam hoc loquendi genus imperfectum iudicarunt; quod, Non modo nō præmijs, & apertius, & vſitatius eſſe videretur. nos, & auctoritatem veterum librorum, & Ciceronis conſuetudinem ſecuti, omnino legimus, Non modo præmijs. valet enim idem, quod, Non modo non præmijs: vt ſit, Non modo, pro Nedum. exempla fidem facient. ep. 17. lib. 9. Hoc tamen ſcito, non modo me, ſed ne ipſum quidē principem ſcire, quid futurum ſit. Quo item loco, Non, inculcatum erat, cōtra veteres libros. Sic & ep. 16. l. 2. ad Att. Qui mihi non modo præmiorum, ſed ne ſermonum quidem vmquam fructum vllum, aut gratiam retulerunt. In quo animaduertendum, Præmiorum, ſermonum, pro Præmijs, Sermonibus, vſurpatum eſſe. Et ep. 6. lib. x. Regnum non modo Romano homini, ſed ne Perſæ quidem cuiquam tolerabile. Et ep. 24. lib. x 1. Mihi non modo iraſci, grauiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere quidē impune licet. Lib. 1. de Oratore; Neque ſolum inſcientiam meā,

ſed

ſed ne rerum quidem magnitudinem perſpicit. Et in oratione 2. in Rullum: Si, non modo dena iugera dari vobis, ſed ne conſtipari quidem tantum numerum hominũ poſſe in agrũ Campanum, intelligitis; tamen ne vexari remp. contemni maieſtatem populi Romani, deludi voſmet ipſos diutius a pl. patiemini? Tuſc. I. Mortuorum, non modo vitæ commodis, ſed ne vita quidem ipſa quiſquã caret. Tuſc. V. Tertias, quod eſſent plane inanes, neque neceſſitatem modo, ſed ne naturam quidem attingerent, funditus eijciendas putauit. ideſt, & non modo non neceſſitatem. Suſpicor & Cœlium ep. 11. lib. 8. ſcripſiſſe: Non modo fecit: quod eſt in peruulgatis libris, Non modo non fecit. nã à pleriſque abeſt antiquis libris alterum, Non. Varro lib. 8. in Lat. Dicam de vniuerſa analogia, cur non modo videatur eſſe reprehendẽda, ſed etiã cur in vſu quodam modo ſequenda. Atque in his, quæ recitaui, locis, Non modo, vſurpatum videtur pro Nedum. Eadem loquendi conſuetudo agnoſcitur in Græcis. nã Iſocrates in oratione, quæ Πλαταϊκὸς inſcribitur, Οὐχ ὅπως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μετέχομεν, ἀλλ᾽ οὐδὲ δουλείας μετρίας ἠξιώθημεν τυχεῖν. Et in eadem infra.

*3 In Prætura, & in conſulatu) prætor Maniliam rogationem ſuaſit, vt Pompeio Mithridatici belli cura mandaretur. exſtat oratio. conſul cum alijs eum ornauit officijs, tum etiã quod retulit de ſupplicationibus decernendis, rep. Mithridatico bello feliciſſime geſta. Me conſule referente, ait in oratione de prouintijs, primum decem dierum ſupplicatio decreta Cn. Pompeio, Mithridate interfecto, confectoq. Mithridatico bello: meaq. ſententia primum duplicata eſt ſupplicatio conſularis. mihi enim eſtis aſſenſi, cum eiuſdẽ Pompeij litteris recitatis, confectis omnibus maritimis, terreſtribuſq. bellis ſupplicationem dierum x I I. decreuiſtis. Et ep. 4. lib. 3. ad Q. fr. Ille, cum a me ſingularibus meis ſtudijs ornatus eſſet. &c.

*4 Si ijs pro me ſtante pugnare licuiſſet,) adoleſcens, cum hos epiſtolarũ libros, quam diligentiſſime tũ potui, emendarem, hunc locum ita, vt legitur, ex libris antiquis reſtitui; cũ antea ita corruptus eſſet, vt bonus ſenſus elici nullus poſſet.

*5 Primum illa furta) ſignificatur illud tempus, cum Clodius, amore captus Pompeiæ, Cæſaris vxoris, ad eam introiuit, vbi ſacrificium Bonæ deæ pro populo fiebat. ad Att. ep. 10. lib. 1. P. Clodium, te credo audiſſe, cum veſte muliebri deprehenſum domi C. Cæſaris, cum pro populo fieret. Sed hoc non refertur ad proximum verbum, Conſecuta. non enim illa furta, Ciceronis reditum conſecuta; ſed ea commiſerat Clodius, Meſſalla & Piſone cos. ideſt triennio ante Ciceronis exſilium. Eſt igitur, Primum illa furta, perinde ac ſi dixerit, Primum illa furta nota ſunt, quibus iam antea polluerat

Clo-

Clodius ædem Bonæ deæ. Sed hoc etiam vehementer dolen dum, quod proxime contigit, qui & tres ſorores ſuas ſtupra-uerat, & in opertum Bonæ deæ, quo viris non licebat, noctu flagitij cauſſa introierat, poſt reditum meum de vi accuſatũ a Milone tribuno pl. impunitatem tamen eſſe conſecutum. Vbaldinus Bandinellus, & alij eum poſtea ſecuti, legendum putarunt, Furia, pro Furta, locum alioqui mutilum arbitrati: quem tamen interpũgendi ratio ſic adiuuat, vt nihil deſiderari ſatis conſtet. nec tamen cuiuſquam induſtriam reprehendo: ſed a veteribus libris (omnes autem mei, & Mediceus etiam habet, Furta: quod, vt oſtendi, ſententia non reſpuit) ſine magna cauſſa diſcedendum non exiſtimo. Ridicule autem nonnulli de interpungendi notis antiquos libros conſulunt, diuerſos omnino, ad hanc quidem partem quod attinet, a recentioribus impreſſis. nam, Illa furta religionum muliebrium, ſententia ita fert, ſi, Furta religionum, pro nocturno flagitio in ſacris vſurpentur.

*6 Liberalitatem) alij, Libertatem. ego nihil muto. librũ enim perantiquum habet adoleſcens nobilis Bernardinus Maſæius, in quo, Liberalitatem, ſcriptum eſt. quam vocem eo libentius conſeruaui, quod ſequitur, Cum ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis non poſſis illius cupiditatem refutare. quod enim dixerat, Liberalitatem, contrarium appoſuit, Suſpicione cupiditatis.

*7 Felicitate quidem, vellem, conſequi potuiſſes) vellem, ita felix eſſe potuiſſes, nihil vt omnino contra eius ordinis, quem ſemper ornaſti, aut rem, aut voluntatem ageres. Quidam veteres libri, Felicitatem: alij, Facilitate autẽ quod vellem conſequi potuiſſes. Sed facilitas eſt voluntatis: quam ſi Cicero requirit in Lentulo, hominẽ carpit amiciſſimum, optimeq. de ſe meritum.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Vberiores, & præſtantiores præſens) ſic habent omnes codices Memmiani, præter vnũ, in quo eſt, & præſentiores, quo modo P. Victorius in ſuo manuſcr. ſcriptum reperit.

2 Ac ſingularia ſtudia deb.) vocem, ſtudia, quã negant qui dã in codicibus antiq. reperiri, nos in noſtris reperimus.

3 Vt integrã mihi de cauſa Camp. ad ſ. red. rem ſeruarem ſic hunc locum reſtitui, leui immutatione facta: nempe ex integrum, feci, integram, ex, reſeruarem, autem, rem ſeruarem. ſic enim loquitur Brutus lib. xi. totamque vobis integram ſeruaui. al. reſeruaui. Quidam tamen ita hic legendum cẽſent, vt integrum me de cauſa Camp. ad ſ. r. ſeruarem quibuſcum non pugnabo. Sic enim loquitur. lib. 7. epiſt. ad Att. Quòd me amiciſſimè admones, vt me integrũ, quoad poſſim, ſeruem, gratum eſt. Porrò vulgata lectio, vt integrum mihi de cauſa Camp. ad ſuum red. reſeruarem, à qua non diſcrepant

pant nonnulli libri veteres, ferri non poteſt.

4 Non dicam quid acciderit) ſic habent omnes libri, ſed legendum videtur, non dicam per quos acciderit, vel, quî acciderit. ſuprà autem, ibi, ſingularis bonorum omnium conſenſio, noſtri quoque libri veteres, ferè omnes, habent, conſenſus, pro conſenſio, vt Victorius teſtatur ſe in ſuo antiquiſſ. repcriſſe. nos tamen cōſenſio retinuimus: quod & Manutius magis probat, in alijs veteribus comparere affirmat.

5 Tantum dicam breui, &c.) legendum videtur, breuiter. Nam cùm dicimus, breui ferè ſubintelligitur, tempore. Cariſius tamen notat, dictum eſſe à M. Tullio, breui, pro, breuiter, lib. 1. de oratore ad Q. Fr. Ac, ne plura, quæ ſunt innumerabilia conſecter, comprehendam breui: Vbi tamen quidam legunt, breuiter. Verumtamen nihil vtrobîq. muto: & ſubintelligo, ſermone.

6 Qui meos ciueis & à me conſeruatos.) Sic habent omnes codices Memmiani, & item Clericanus. & ita edendum curauit P. Victorius. neque verò eſt, quòd cuiquam durum videatur hoc loquendi genus, noſtrū conſilium, qui noluerim: nā noſtrum, poſitū pro, meum: in meum, autem, ineſt, ego.

7 Si ijs pro me ſtante pugn. lic.) noſtri libri veteres non habent prępoſitionē, pro & verò videtur abeſſe poſſe. quā quam non ſum auſus tollere. videri enim poſsit nō inanis. & nō eſt inconcinna antitheſis, pro, ſtante pugnare, afflictū excitare.

8 Recreati enim cùm eſſent boni viri, &c) Cùm reperiſſem in noſtris libris omnibus manuſcri. Recreati boni viri, &c. excitati, &c. in caſu recto, non, vt in vulgatis, Recreatis enim bonis viris, &c. & excitatis, &c. quæ lectio propter tot caſus ablatiuos concurrenteis duriuſcula eſt his duab. vocib. additis, ſiue ſuppletis potiùs, (quippe quas à ſcriptore librario prætermiſſas eſſe veriſimile eſt,) cùm eſſent, ſic hunc locum reſtitui. Recreati enim cùm eſſent boni viri, &c.

9 Primùm ille fur &c.) ſecutus olim fueram Petri Victorij cōiecturam, illa furia mulieb. tel. antiqua ſcriptura reiecta, illa furta muliebr. &c. cùm propterea quòd hiſtoriæ repugnat, tum propter locutionis, ac ſermonis nouitatē, ſiue potiùs inſolentiam, & ſolœciſmū: illa furta, qui &c. Poſtea etiā Petri Victorij cōiecturam improbaui, cùm propter alias cauſas, tum maximè propterea quia Clodius non idcirco poteſt dici furia religionum fuiſſe, quòd, muliebri veſtitu ſumto, domum Cæſaris, in qua ſacrificium à mulieribus pro populo fiebat, noctu introierit. nam per furiam religionum, intelligeremus potiùs vexatorum, &, vt ita dicam, inſectatorum. nunc autem nō ſignificat hoc M. Tullius, neque hoc ſentit, ſed hoc potiùs, Clodium, qui muliebribus religionibus furtim interfuerit, vel qui domi Cæſaris, in qua bonæ Deæ ſacra à muliebribus fiebant, ad quæ ſacra non licebat viris adire, cum veſte muliebri deprehenſus fuerit: hunc Clodium,

inquam, à Milone de vi poſtulatum, à iudicibus fuiſſe abſolutum. Quare legendum prorſus arbitror, ille fur mulie-brium religionum, &c. quo modo etiam in vno libro typis impreſſo, reperi.

10 Egregia animi alacritate afuerit) ſic edidit P. Victorius: ſic habent codices Memmiani, & item Clericanus. paullo pòſt, vbi vulgati habent, redire curarit, illi habent, curaret, & paullo pòſt, non habent vocem, animo, ſed hoc tantùm ſtactum fuiſſe: in quo, &c.

11 Cunctis ordinibus, hominibusque incumbentibus) libri manuſcr. non habent copulam poſt, hominibus: cetera cum vulgatis conſentiunt: vnde ego legendum puto, cunctis ordinibus, dijs, hominibus incumbentibus.

12 Tum eum nec perſuadendo, &c.) ſic hunc locum emendandum eſſe arbitror, leui immutatione facta. alij autem ſic, cùm eum non perſuadendo, ſed cogendo, &c. alij hunc locum non tangentes, neque quidquam in eo mutantes, legunt paullo pòſt, quem perſuaderi, pro, cùm perſuaderi.

13 Et laudabuntur ijdem.) hemiſtichion carminis heroici, quod cùm ſit in proſa oratione vitioſum, ſuſpectus hic locus eſt, aut certè notandus.

14 Dixi, me facere quiddam, quod in Eun.) legendum fortaſſe eſt, me facere idem, quod, &c.

15 Tu par pari referto) ſic eſt legendum, non, vt vulgò, Par pro pari, &c. Nam primùm, libri nulli veteres, quos quidem viderim, habẽt, pro: deinde nonnulli ſic habent, vt nos edidimus: poſtremò Latini ſermonis lex poſtulat, vt ita legatur, par pari referto.

16 Reſiduũ tamẽ, inſciente me fuiſſet, &c.) pleriq. libri veteres, quib. vſi ſumus, habẽt, reſiduum tamen inſcientẽ me fugiſſet, &c. de qua ſcriptura iudicet lector eruditus.

17 Non temporum ſolùm rationem meorum,) tres è noſtris libris veterib. habent mendosè illud quidẽ, ſed tamen habent, rationem eorũ, pro, rationem meorum. quod eo cõſilio notaui, vt id repeteret memoria lector, quod nõ ſemel admonui, librarios illos ſcriptores ſæpe, cum vox ſequens ab eadem littera initium caperet, in qua ſuperior proximè antecedens deſineret, alteram ex ijs litteris præterire conſueuiſſe

18 Quod rogas, &c.) In quibuſdam libris & manuſcr. &. vulg. ab hoc loco ducitur initium nouæ epiſtolæ: ſed minus rectè. nam appendix eſt ſuperioris tantùm.

19 Neque ita multæ, vt pertimeſcas) ſic habent omnes codices Memm. ſed P. Victorius edendũ curauit, ne ꝑtimeſcas.

20 Treis libros in diſputatione, ac dialogo de oratore) hoc totũ, in diſputatione ac dialogo, alienũ videtur & ſubdititiũ.

21 Dignitatem, liberalitatem,) ſic habent codices Memmiani, niſi quòd in vno cùm ſcriptum ſit, libertatem, adiectæ ſunt eadem manu ſuprà tres hæ litteræ, ali, quę adiectio,

ſigni-

ſignificat ſcriptorẽ uoluiſſe legi, liberalitatem. Omnino ego màlo, liberalitatem, cùm propter alias cauſas, tũ quia paullo pòſt dicit, non poſſe Lentulum ſine ſuſpicione cupiditatis prouinciam retinere. quod & Manutius notauit.

22 Felicitate quidem uellem, &c.) Vel ex hoc loco nos ſæpe cùm in alijs rebus, tum in his litteris mutare ſentẽtiam, nobiſq. aliud aliàs uideri, intelligere licet. Nam cùm olim ſic legendum exiſtimaſſem, quo modo & Manutio viſum eſt, & habent omnes ferè recentiores editiones, facilitate autem, quod uellem, conſequi potuiſſes, &c. ad hunc ipſum locum, hæc olim adſcripſeram. Sic puto legendum: & ita habent codices Memmiani & uulgati. P. autem Victorius edidit, felicitate quidem; quomodo habent alij noſtri codices ueteres; cuius ſcripturæ quamuis rationem uideam, (ſignificat enim, fortunæ beneficio Lentulum conſequi potuiſſe, ut ne publicanos offenderet, idque ſe optare:) tamen hanc receptam facillimè tueri poſſum, ut dicamus, facilitatem ſignificare æquitatem quandam, & lenitatem, & iuris remiſſionem, iuri ſummo contrariam; ſentẽtiam nõ acrem, neque ſeueram, neque omni ex parte cum ſummo iure conſentaneam; quemadmodum uſurpauit Philipp. IX. ſub extremum. Itaque quæ proficiſcebantur à legib. &, à iure ciuili, ſemper ad facilitatem, æquitatemque referebat. Malim tamen hic legi, facilitate tamen. &c. Hæc igitur olim ad hæc uerba annotaram, cùm mihi ita legendum uideretur. Nunc autem, ſententiæ mutatæ hanc in primis rationem affero, quòd æquitas, & facilitas idem ferè hoc loco ſignificant. Cùm igitur paullo antè æquitatis nomen poſuerit, qua Lentulum fatetur in cauſa publicanorum uſum eſſe: qua tamen publicanorum uoluntatem offenderit; non potuit eadem re conſequi Lentulus, ne publicanos offenderet. Debet ergo hic aliud nomen eſſe, quàm, æquitas, ſiue, facilitas. At nullum aliud eſſe poteſt, niſi felicitas. Legẽdum igitur, ut edidi, felicitate quidem uellem conſequi pot. uel, quod malim: felicitate tamen uellem conſequi potuiſſ.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

IOCOSA eſt epiſtola, & ſalibus referta. extra iocum hoc, ſe egiſſe gratias Lentulo, Ciliciam adminiſtranti; hortatur etiam, ut Romam redeat.

M. Cicero S. D. L. Valerio iuriſcon. 10

CVR *I·a *enim tibi hoc non gratificer, neſcio; præſertim cum his temporibus, audacia pro ſapientia liceat uti. Lẽtulo noſtro egi per litteras tuo nomine gratias diligẽter. ſed ut ue-*

a iocoſ̃, quaſi iuriſcõſultum eum appellauerit, non ueritatis, ſed gratiæ cauſſa, ep. 1. l. 3.

*lim deſinas iã noſtris litteris, & nos aliquãdo reuiſas, & ibi malis eſſe, ubi aliquo numero ſis, quã iſtic, ubi ſolus ſapere uideare. quãquã qui iſtinc nũc ueniũt,*2 partim te [a] ſuperbũ eſſe dicũt, quod nihil reſpõdeas; partim cõtumelioſum, quod male [b] reſpõdeas. Sed iam cupio tecum corã iocari. quare fac, ut quamprimũ uenias: neque in Apuliam tuam [c] accedas. ut poſſimus, [d] ſaluum ueniſſe, gaudere. nam, illo ſi ueneris, tamquam Vlyſſes cognoſces tuorum [e] neminem. Vale.*

a M. vide ſcholia in extremo lib.
b vide ep. 10. & 16. l.
c *al. concedas.*
d *al. ſaluum ueniſſe te gaud.*
e iocatur ĩ Valerij ignobilitatem, quaſi a propinquis, & amicis eſſet ad meduminops.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 CVR enim tibi hoc non gratificer,) Cum inſcripſiſſet, Valerio iutiſconſulto, ſubiunxit iocans: Nam iuriſconſultum cur te non appellem, neſcio, etiam ſi iuriſconſultus ualde nõ ſis. Et ſane Valerius hic nõ uidet̃ ius ciuile, quãtũ opus eſſet, cognouiſſe: cũ de eo ſic ad Appiũ ſcripſerit: L. Valeriũ iuriſcõſultũ valde tibi cõmẽdo, ſed ita ẽr, ſi nõ eſt iuriſconſultus. Verũ ita familiariter eũ Cicero diligebat, vt ei, qđ omnino falſum nõ erat, id per iocũ obijceret. Inſcripſi, inqt, hanc epiſtolã, iuriſconſulto, gratiæ potius cauſſa, quã veritatis, præſertim cũ hodie nõ qui ſapiẽtes, ſed, qui audaces ſint, iuriſconſulti nominẽtur. Hic, ut omnis, quantũ quidẽ pręſtare nobis liceat, erroris tollat̃ occaſio, quaſi quoddã παρεργον addatur, qđ tamẽ alienũ nõ putamus, quæ noſtra ſit de epiſtolæ integritate ſententia. ſunt enim, qui huius epiſtolę deſiderari principiũ exiſtimẽt; quod eis, credo, inſolẽs. atque ineptũ videatur, prima epiſtolæ verba ab inſcriptione pẽdere. cuius tamen generis exẽplũ hoc animaduertimus. ep. 20. l. 3. ad Att. M. CICERO. S. D. Q. CAECILIO. Q. F. POMPONIANO. ATTICO: Quod quidem ita eſſe, & auunculum tuum functum eſſe officio, vehementiſſime probo. Conſtat enim, itidem hic epiſtolæ principium inſcriptionem ſpectare.

*2 Partim te ſuperbũ eſſe dicunt, quod nihil reſpondeas; partim contumelioſum, quod male reſpondeas.) iocus eſt in his verbis & abſtruſus, & elegans. vult enim innuere, ideo nihil eũ quandoq; reſpõdere, non qđ ſuperbus ſit, ſed quod eũ nemo conſulat, cũ homines bonũ iuriſconſultũ nõ putẽt: ideo aũt male reſpondere, nõ qđ cõtumelioſus, ſed qđ imperitus, & indoctus. Propriũ vero iuriſconſultorũ fuit, hodieq. eſt; de iure conſulẽtibus reſpondere. Similis iocus eſt in Trebatium epiſt. 11. lib. 7. Qui iſtinc veniunt, ſuperbiam tuam accuſant, quod negent te percunctantibus reſpondere.

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. CVRIONEM. ET. ALIOS LIBER. II

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVATVOR partes habet hæc epiſtola. primum, accuſatus a Curione quod minus ſæpe ſcriberet, excuſationē affert cum officij ſui commemoratione. deinde, dolorem ſuum ex illius abſentia, & ex eiuſdem dignitate lætitiam narrat. tertio loco, ad laudem, & uirtutem hortatur. poſtremo, commendat illi ſuam ſenectutem. Mittit autē Cicero in Aſiam has omnes epiſtolas ad Curionem quæſtorem, præter ultimam, quæ incipit, Sera gratulatio; quam ſcripſit in prouincia Romam ad Curionem tribunum pl.

M. Cicero S. D. [a] Curioni. I

QVAMQVAM me nomine negligentiæ ſuſpectum tibi eſſe doleo: tamen non tam mihi moleſtum fuit, accuſari abs te officium meum, quam iucundum, requiri; præſertim cum, in quo accuſabar, culpa uacarem; in quo autem deſiderare te ſignificabas meas litteras, præteferres perſpectum [b] mihi quidem, ſed tamen dulcem, & optatum amorem tuum. equidem neminem [c] prætermiſi, quem quidem ad te peruenturum putarem, cui litteras non dederim. etenim quis eſt [d] tam in ſcribendo [e] impiger, quam ego? a te uero bis, [f] ter ue ad ſummum, & eas per breues accepi. quare ſi iniquus es in me iudex; condemnabo eodē ego te crimine. ſin me id facere noles; te mihi æquum præbere debebis. Sed de litteris hactenus. non enim uereor, ne non ſcribendo te expleā; præſertim ſi in eo genere ſtudium meum non aſpernabere. [g] Ego, te [h] abfuiſſe tam diu a nobis, &

MANVT.
a Curio, Scriboniorum cognomen
excuſatio cum beneuolentiæ teſtimonio.

b ſort. mihi quidem illum, ſed t.
c epiſt. 1. l. 16.
d al. tam ſcribendo imp.
e non dixit diligens, ſed impiger, magis vt excuſet ſe, quā vt laudet. ep. 2. l. 5.
f L. ter ue ſummum, & ita q. v. c.
g ſecūda pars epiſtolæ.
h L. a fuiſſe.

illius lædendi cauſſa, quam defendendi, atque ornandi Catonis: poſt autem Cæſaris, ut illum defenderem, mira[a] contentio eſt conſecuta. cur autem laudarim, peto a te, ut id a me ne ue in hoc reo, ne ue in alijs[b] requiras; ne tibi ego idem reponam, cum ueneris; tametſi poſſum uel abſenti. recordare enim, quibus laudationem[c] ex ultimis terris miſeris. nec hoc pertimueris. nam a me ipſo laudantur,[13] *& laudabuntur ijdem. ſed tamen defendendi Vatinij fuit etiam ille ſtimulus. de quo in iudicio, cum illum defenderem,*[14] *dixi me facere quiddam, quod in*[d] *Eunucho paraſitus ſuaderet militi.*

Vbi nominabit Phædriam: tu Pamphilam
Continuo. ſi quando illa dicet, Phædriam
[e] *Comiſſatum intromittamus: tu, Phamphilã*
Cantatum prouocemus. ſi laudabit hæc
Illius formam: tu huius contra. denique
[15.][f] *Par pro pari referto, quod eã mordeat.*

ſic petiui a iudicibus, ut, quoniam quidam nobiles homines, & de me optime meriti nimis amarent inimicũ meum, meq. inſpectante ſæpe eum in ſenatu modo ſeuere ſeducerent, modo familiariter, atque hilare amplexarentur; quoniamq. illi haberent ſuum Publium, darent mihi ipſi[g] *aliũ Publium, in quo poſſem*[h] *eorũ animos mediocriter laceßitus leuiter repungere. neq. ſolum dixi, ſed etiam ſæpe facio,*[i] *dijs, hominibusq. approbantibus. Habes de Vatinio: cognoſce de Craſſo. Ego, cum mihi cum illo magna iam gratia eſſet; quod eius omnes grauißimas iniurias, com-*

munis

[a] M. quia Vatinius Cæſari conſuli tribunus pl. in omni re obſecutus eſt. epiſt. 1. lib. 7

[b] *L. requiras.*

[c] ex prouincia tua Hiſpania citeriore. vltimis imperij R. terris. ſupra 25.

[d] act. 3. ſc. 1.

[e] *lib. uulg. comeſſatum.*

[f] in quibuſdã libris legitur, Par pari, corrupte, ſi verſum metiaris.

[f] *L. tu par pari refer.*

[g] ſinerent me defendere P. Vatinium, cũ illi tãtopere diligerent P. Clodium.

[h] *animus illorũ.*

[i] *al. deu, hom.*

munis concordiæ cauſſa, uoluntaria quadam obliuione contriueram; repentinam eius defenſionem Gabinij, quem proximis ſuperioribus diebus acerrime oppugnaſſet, tamen, ſi ſine ulla mea contumelia ſuſcepiſſet, tuliſſem; ſed, cum me diſputantem, non laceſſentem, læſiſſet; exarſi, non ſolum præſenti, credo iracundia, (nam ea tam uehemens fortaſſe non fuiſſet) ſed cū incluſum illud [a] odium multarum eius in me iniuriarum, quod ego [b] effudiſſe me omne [c] arbitrabar [16] reſiduum tamen [d] inſciente me fuiſſet, omne repente apparuit. Quo quidē tempore ipſo quidā homines, & ijdem illi, [e] quos ſæpe nutu, ſignificationeq. appello, cum ſe maximum fructum cepiſſe dicerent ex libertate mea, meq. tum denique ſibi eſſe uiſum reip. qualis fuiſſem, reſtitutum; cumq. ea contentio mihi magnum etiam [f] foris fructum tuliſſet; gaudere ſe dicebant, mihi & illum inimicum, & eos, qui in eadem cauſſa eſſent, numquam amicos futuros. quorum iniqui ſermones cum ad me per homines honeſtiſſimos perferrentur; cumq. Pompeius ita cōtendiſſet, ut nihil umquā magis, ut cū Craſſo redirem in gratiam; Cæſarq. per litteras maxima ſe [g] moleſtia ex illa contentione affectum oſtenderet: habui [17] non temporum ſolum rationem meorum, [h] ſed etiam naturæ: Craſſusque, ut quaſi teſtata populo R. eſſet noſtra gratia, pæne a meis laribus in prouinciam eſt profectus. nam cum mihi [i] condixiſſet, cenauit apud me in mei generi Craſſipedis hortis. quamobrem eius cauſſam, quod te ſcribis audiſſe, magna illius cō-

a M. odium meū ab illius iniurijs natū.

b q. v. c. me effudiſſe.

c q. v. c. arbitrarer.

d al. inſcientem me fugiſſet.

e eoſdē ſignifficat ſupra ī hac ipſa epiſt.

f vulgo; vt lib. 2. ad Q. fr. Foris plauditur.

g cum Craſſi filij, Marcus queſtor, Publius Cæſaris in Gallia legatus eſſet. de bello Gal.

h al. ſed natura etiam mea. Craſ.

i denūciaſſet. Feſtus.

mendatione ſuſceptam, [a] *defendi in ſenatu, ſicut mea fides poſtulabat. Accepiſti, quibus rebus adductus,* [b] *quamq. rẽ, cauſſamq. defenderim: quiq. meus in rep. ſit pro mea parte capeſſenda ſtatus. de quo ſic uelim ſtatuas: me hæc eadem ſenſurum fuiſſe, ſi mihi integra omnia, ac libera fuiſſent. nã neque pugnandum arbitrarer cõtra tantas opes: neque delendum,* [c] *etiam ſi id fieri poſſet,* [d] *ſummorum ciuiũ principatum:* [e] *neque permanendũ in una ſententia, conuerſis rebus, ac* [f] *bonorum uoluntatibus immutatis: ſed temporibus aſſentiendum.* N V M Q V A M *enim præſtantibus in rep. gubernanda uiris laudata eſt in una ſententia perpetua permanſio. ſed ut in nauigando tempeſtati obſequi* [g] *artis eſt, etiam ſi portum tenere non* [h] *queas: cũ uero id poſſis, mutata uelificatione, aſſequi, ſtultum eſt eum tenere cum periculo curſum, quem ceperis, potius, quam, eo commutato, quo uelis,* [i] *tamen peruenire: ſic, cum omnibus nobis in adminiſtranda rep. propoſitum eſſe debeat, id quod a me ſæpiſſime dictum eſt, cum dignitate otium:* N O N *idem ſemper dicere, ſed idem* [k] *ſemper ſpectare debemus. Quamobrem, ut paullo ante poſui, ſi eſſent omnia mihi ſolutiſſima: tamen in rep. non alius eſſem, atque nunc ſum. cum uero in hunc ſenſum & alliciar* [l] *beneficijs hominum, & compellar iniurijs: facile* [m] *patior ea me de rep. ſentire, ac dicere,* [n] *quæ maxime cum mihi, tum etiam reip. rationibus putem conducere. Apertius autem hæc ago, ac ſæpius, quod & Quinctus frater meus* [o] *legatus eſt Cæſaris:*

a vide de hac defenſione ep. 8. lib. 5.
b *L. qua rem.*
c *al. & ſi id.*
d Craſſi, Pompeij, Cęſaris in rep. conſentiẽtium.
e *al. nec perm.*
f de quibus vide ſupra.
g tuetur ſuum conſilium a ſimili.
h *al. non quis.*
i *L. tamen peruen. & ita v. c.*
k ſemper bene ſentire, & patriam diligere.
l Pompeij, cuius uoluntati obſiſtere non poſſum.
m ep. 7. l. 5. & xi. lib. 6.
n *L. quæ cũ mihi max.*
o Cæſ. lib. 5.

ſaris: & nullum meum minimum dictum, non modo factum, pro Cæſare interceſsit, quod ille non ita illuſtri gratia exceperit, ut ego eum mihi deuinctum putarem. itaque eius omni & gratia, quæ [a] ſumma eſt, & opibus, quas intelligis eſſe maximas, ſic fruor, ut meis. nec mihi aliter potuiſſe uideor hominum perditorum de me conſilia frangere, niſi cum præſidijs ijs, quæ ſemper habui, [b] nunc etiam [c] potentium beneuolentiam coniunxiſſem. His ego conſilijs ſi te præſentem habuiſſem: ut opinio mea fert, eſſem uſus eiſdem. noui enim temperantiam, & moderationem naturæ tuæ: noui animum cum mihi amiciſsimum, tum [d] nulla in ceteros [e] maleuolẽtia ſuffuſum. cõtraq. cum magnum, & excelſum, tum etiam apertum, & ſimplicem. uidi ego quoſdam in te tales, quales tu eoſdem in me uidere potuiſti. quæ me mouerunt, mouiſſent eadem te profecto. ſed, quocunque tempore mihi poteſtas præſentis tui fuerit, tu eris omnium moderator conſiliorum meorum: tibi erit eidem, cui ſalus mea fuit, etiam dignitas curę. me quidem certe tuarum actionum, ſententiarum, uoluntatum, rerum denique omnium [f] ſocium, [g] comitemq. habebis: neque mihi in omni uita res tã erit ulla propoſita, quã ut quotidie uehemẽtius, te de me optime meritum eſſe, lætere. [18] Quod rogas, ut mea tibi ſcripta mittã, quæ poſt diſceſſum tuũ ſcripſerim: ſunt orationes quędam, quas Menocrito dabo, [19] neque ita multę, ut pertimeſcas. ſcripſi etiam, (nam etiam ab orationibus diſiũgo me fere, referoq. ad man-

a M. apud populum ep. 7.

b *al. nunc etiam. al non ulla.*

c ep. vlt. l. 3. ad Q. fr.

d exponit quã dixerat. Moderationem naturæ.

e *L. malbeuolentia.*

f proprie ſocius agentem adiuuat; comes euntem ſequitur,

g liberto. diuturno legẽdi labore deterritus.

manſuetiores muſas,quę me maxime, ſicut iam a prima adoleſcentia[a] delectarunt)ſcripſi igitur, [b] Ariſtotelico more, [c] quemadmodum quidem uolui, [20] tres libros in diſputatione,ac dialogo, de Oratore:quos arbitror Lentulo tuo fore nō inutiles: abhorrent enim a [d] communibus præceptis,& omnem antiquorum & [e] Ariſtotelicam, & Iſocraticam rationem oratoriam complectuntur.ſcripſi etiam uerſibus tres libros de [f] temporibus meis:quos iampridem ad te miſiſſem,ſi eſſe edendos putaſſem: ſunt enim teſtes,& erunt ſempiterni[g] meritorū tuorum erga me, [h] meæq.in te pietatis.[i] ſed, quia uerebar,non eos, qui ſe læſos arbitrarentur, (etenim id feci parce, et molliter)ſed eos, quos erat infinitum bene de me meritos omnes nominare.quos tamen ipſos libros,ſi quem,tui recte committam, inuenero,curabo ad te perferendos. Atque iſtam quidem [k] partem uitæ,conſuetudinisq. noſtræ totam ad te defero. [l] quantum litteris, quantum ſtudiis: ueteribus noſtris delectationibus conſequi poterimus, id omne ad arbitrium tuum,[m] qui hæc ſemper amaſti, libentiſſime conferemus. Quæ ad me de tuis rebus domeſticis ſcribis,quæq. mihi commendas, ea tāta mihi curæ ſunt, ut me nolim admoneri,[n] rogari uero ſine magno dolore[o] uix poſſim.Quod de Quincti fratris negotio ſcribis,te priore æſtate, quod morbo impeditus in [p] Ciliciam non tranſieris,conficere non potuiſſe,nunc autem omnia facturum,ut conficias: id ſcito eſſe eiuſmodi,ut frater meus uere exiſtimet, adiuncto iſto fundo patrimo-

a *duo v.c. delectarunt.*

b *al. Ariſtotelio.*

c M.neſcio an ſim aſſecutus, volui quidem certe.

d quæ vulgo docentur à venalibus magiſtris.

e *l. Ariſtoteliā, & Iſocratiam.*

f de exilio, & reſtitutione.

g *L. meritorum erga me tuorum. & ita v.c.*

h *v.c.meæq. pietatis ſed q.*

i videtur ſubaudiendum, nō miſi.

k quod ad litteras & ſtudia mea pertinet.

l *q. v c. Quantū ſtudiis, quantum litteris uet.*

m *L.qui hæc ſemper,& ita v. c.*

n vide ep. 13. l.9. & ep. 10.l. 3.& 18.l.13.

o *al. uix poſſim.*

p quę erat pars Lētuli prouinciæ.nam etiam Aſię partem regebat.

*trimonium fore ſuum per te conſtitutum. Tu me de tuis rebus omnibus, & de Lentuli tui, noſtriq. ſtudijs et[a] exercitationibus uelim quã familiariſſime certiorem, & quam ſæpiſsime facias: exiſtimesque, neminẽ cuiquam neque cariorem, neque iucundiorem umquam fuiſſe, quam te mihi: idque, me, non modo ut tu ſentias, ſed ut omnes gẽtes, etiam ut [b] poſteritas omnis intelligat, eſſe facturum. Appius in ſermonibus antea dictitabat, poſtea dixit etiam in ſenatu palam, ſeſe, ſi licitum eſſet legem curiatam ferre, ſortiturum eſſe cum collega prouinciam: ſi curiata lex non eſſet, ſe [c] paraturum cum collega, tibiq. ſucceſſurum:[d] legem curiatam conſuli [e] ferri opus eſſe, neceſſe non eſſe: ſe, quoniam ex S.C. prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, [f] quoad in urbem introiſſet. ego, quid ad te tuorum quiſque neceſſariorum ſcribat, neſcio: uarias eſſe opiniones intelligo. ſunt, qui putant poſſe te [g] non decedere, quod ſine lege curiata tibi ſuccedatur: ſunt etiam, qui, ſi decedas, a te [h] relinqui poſſe qui prouinciæ præſit. mihi non tã de iure certum eſt, (quamquã ne id quidẽ ualde dubiũ eſt) quam illud, ad tuam ſummam amplitudinem [21] dignitatem, *6• [i] liberalitatem, qua te ſcio libentiſsime ſolere frui, pertinere, te ſine ulla mora prouinciam ſucceſſori concedere: præſertim cum [k] ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis nõ poſſis illius cupiditatẽ refutare. ego[l] utrumque puto meum eſſe: &, quod ſentiam oſtendere: &, quod feceritis, defendere.*

a oratorijs maxime.

b oſtẽdi: ſe in ſuis libris mẽtionem facturum beneficij a Lentulo accepti.

c *L. paraturum cum col. & ita v.c. al. comparaturũ cum &c. al. pacturum cum &c.*

d lex curiata imperium, & milites dabat rectoribus prouinciarum. oratio 2. in Rullũ.

d *L. legem curiatam. conſ.*

e *L. legem ferre opus eſſe, neceſſe non eſſe.*

f *L. quod in urb. intr.*

g *L. poſſe te non deced. & ita v.c.*

h ut relinquit ipſe Cicero Cœliũ quæſtorem ep. 15. l. 2.

i *al. libertatem.*

k hic non ad largitionẽ, ſed ad quandã animi magnitudinem, & gratificandi cupiditatem refertur. ep. 3. lib. 10. & 3. lib. 5.

k *al. ſine tua ſuſpicione cupiditatis.*

b *q. v.c. Ego puto utrumq. m.*

Scripta

SCRIPTA *iam epiſtola ſuperiore, accepi tuas litteras de publicanis: quibus æquitatem tuam non potui non probare.* *7·22·a *felicitate autem, quod uellem, conſequi potuiſſes, ne eius ordinis, quem ſemper ornaſti, rem, aut uoluntatem offenderes. equidem non deſinam tua decreta defendere: ſed noſti conſuetudinem hominum: ſcis, quam grauiter inimici illi ipſi*[b] *Q. Scæuolæ fuerint. tibi tamen ſum auctor,*[c] *ut, quibus rebus poſſis, cum tibi ordinem aut reconcilies, aut mitiges. id etſi difficile eſt: tamen mihi uidetur eſſe prudentiæ tuæ. Vale.*

a *L. felicitatem quidē uellem cōſ. po.*
b M. Pontifici max. qui ſumma iuſtitia Aſiam rexit: ut etiam ad honorē eius die feſti, Mucia. ſint inſtituti. Cic. in Verr. Pedianus. Val. li. IIX.
c *L. ut ſi quibus rebus.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 NVM potui) Quis non videt maiorem in ſententia vim eſſe, ſi a particula Num, incipiat, periodum claudente interrogandi nota, quam ſi a Non, ſine eadem nota? & hæc vis hic maxime requiritur, vbi ſe Lentulo, tamquam bonū ciuem, nec exſilij mutatum calamitate, iactans, actiones pro Rep. ſuas extollit. Eadem vis agnoſcitur lib. 1. de Orat. Num quod eloquentiæ veſtigium apparet? pro, Nullum prorſus eloquentiæ veſtigium apparet: quod idem erat in ſententia, ſed vt patet, languidius. Hæc, in re ſatis nota, tamē dixi: quia nonnullos dubitare audio, vtrum rectius, Num, an Non.

*2 Non modo præmijs,) quidam hoc loquendi genus imperfectum iudicarunt; quod, Non modo nō præmijs, & apertius, & vſitatius eſſe videretur. nos, & auctoritatem veterum librorum, & Ciceronis conſuetudinem ſecuti, omnino legimus, Non modo præmijs. valet enim idem, quod, Non modo non præmijs: vt ſit, Non modo, pro Nedum. exempla fidem facient. ep. 17. lib. 9. Hoc tamen ſcito, non modo me, ſed ne ipſum quidē principem ſcire, quid futurum ſit. Quo item loco, Non, inculcatum erat, cōtra veteres libros. Sic & ep. 16. l. 2. ad Att. Qui mihi non modo præmiorum, ſed ne ſermonum quidem vmquam fructum vllum, aut gratiam retulerunt. In quo animaduertendum, Præmiorum, ſermonum, pro Præmijs, Sermonibus, vſurpatum eſſe. Et ep. 6. lib. x. Regnum non modo Romano homini; ſed ne Perſæ quidem cuiquam tolerabile. Et ep. 24. lib. XI. Mihi non modo iraſci, grauiſſima iniuria, accepta, ſed ne dolere quidē impune licet. Lib. 1. de Oratore; Neque ſolum inſcientiam meā,

ſed

ſed ne rerum quidem magnitudinem perſpicit. Et in oratione 2. in Rullum: Si, non modo dena iugera dari vobis. ſed ne conſtipari quidem tantum numerum hominũ poſſe in agrũ Campanum, intelligitis; tamen ne vexari remp. contemni maieſtatem populi Romani, deludi voſmet ipſos diutius a pl. patiemini? Tuſc. 1. Mortuorum, non modo vitæ commodis, ſed ne vita quidem ipſa quiſquã caret. Tuſc. V. Tertias, quod eſſent plane inanes, neque neceſſitatem modo, ſed ne naturam quidem attingerent, funditus eijciendas putauit. ideſt, & non modo non neceſſitatem. Suſpicor & Cœlium ep. 11. lib. 8. ſcripſiſſe: Non modo fecit: quod eſt in peruulgatis libris, Non modo non fecit. nã à pleriſque abeſt antiquis libris alterum, Non. Varro lib. 8. lin. Lat. Dicam de vniuerſa analogia, cur non modo videatur eſſe reprehendẽda, ſed etiã cur in vſu quodam modo ſequenda. Atque in his, quæ recitaui, locis, Non modo, vſurpatum videtur pro Nedum. Eadem loquendi conſuetudo agnoſcitur in Græcis. nã Iſocrates in oratione, quæ Πλαταικὸς inſcribitur, Οὐχ ὅπως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μετέχομεν, ἀλλ' οὐδὲ δουλείας μετρίας ἠξιώθημεν τυχεῖν. Et in eadem infra.

*3 In Prætura, & in conſulatu) prætor Maniliam rogationem ſuaſit, vt Pompeio Mithridatici belli cura mandaretur. exſtat oratio. conſul cum alijs eum ornauit officijs, tum etiã quod retulit de ſupplicationibus decernendis, rep. Mithridatico bello feliciſſime geſta. Me conſule referente, ait in oratione de prouintijs, primum decem dierum ſupplicatio decreta Cn. Pompeio, Mithridate interfecto, confectoq. Mithridatico bello: meaq. ſententia primum duplicata eſt ſupplicatio conſularis. mihi enim eſtis aſſenſi, cum eiuſdẽ Pompeij litteris recitatis, confectis omnibus maritimis, terreſtribuſq. bellis ſupplicationem dierum x i i. decreuiſtis. Et ep. 4. lib. 3. ad Q. fr. Ille, cum a me ſingularibus meis ſtudijs ornatus eſſet. &c.

* 4 Si ijs pro me ſtante pugnare licuiſſet,) adoleſcens, cum hos epiſtolarũ libros, quam diligentiſſime tũ potui, emendarem, hunc locum ita, vt legitur, ex libris antiquis reſtitui; cũ antea ita corruptus eſſet, vt bonus ſenſus elici nullus poſſet.

* 5 Primum illa furta) ſignificatur illud tempus, cum Clodius, amore captus Pompeiæ, Cæſaris vxoris, ad eam irrumpit, vbi ſacrificium Bonæ deæ pro populo fiebat. ad Att. ep. 10. lib. 1. P. Clodium, te credo audiſſe, cum veſte muliebri deprehenſum domi C. Cæſaris, cum pro populo fieret. Sed hoc non refertur ad proximum verbum, Conſecuta. non enim illa furta, Ciceronis reditum conſecuta; ſed ea commiſerat Clodius, Meſſalla & Piſone coſ. ideſt triennio ante Ciceronis exſilium. Eſt igitur, Primum illa furta, perinde ac ſi dixerit, Primum illa furta nota ſunt, quibus iam antea polluerat

Clodius ædem Bonæ deæ. Sed hoc etiam vehementer dolendum, quod proxime contigit, qui & tres ſorores ſuas ſtuprauerat, & in opertum Bonæ deæ, quo viris non licebat, noctu flagitij cauſſa introierat, poſt reditum meum de vi accuſatū a Milone tribuno pl. impunitatem tamen eſſe conſecurum. Vbaldinus Bandinellus, & alij eum poſtea ſecuti, legendum putarunt, Furia, pro Furta, locum alioqui mutilum arbitrati: quem tamen interpūgendi ratio ſic adiuuat, vt nihil deſiderari ſatis conſtet. nec tamen cuiuſquam induſtriam reprehendo: ſed a veteribus libris (omnes autem mei, & Mediceus etiam habet, Furta: quod, vt oſtendi, ſententia non reſpuit) ſine magna cauſſa diſcedendum non exiſtimo. Ridicule autem nonnulli de interpungendi notis antiquos libros conſulunt, diuerſos omnino, ad hanc quidem partem quod attinet, a recentioribus impreſſis. nam, Illa furta religionum muliebrium, ſententia ita fert, ſi, Furta religionum, pro nocturno flagitio in ſacris vſurpentur.

*6 Liberalitatem) alij, Libertatem. ego nihil muto. librū enim perantiquum habet adoleſcens nobilis Bernardinus Maffæius, in quo, Liberalitatem, ſcriptum eſt. quam vocem eo libentius conſeruaui, quod ſequitur, Cum ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis non poſſis illius cupiditatem refutare. quod enim dixerat, Liberalitatem, contrarium appoſuit, Suſpicione cupiditatis.

*7 Felicitate quidem, vellem, conſequi potuiſſes) vellem, ita felix eſſe potuiſſes, nihil vt omnino contra eius ordinis, quem ſemper ornaſti, aut rem, aut voluntatem ageres. Quidam veteres libri, Felicitatem: alij, Facilitate autē quod vellem conſequi potuiſſes. Sed facilitas eſt voluntatis: quam ſi Cicero requirit in Lentulo, hominē carpit amiciſſimum, optimeq. de ſe meritum.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Vberiores, & præſtantiores præſens) ſic habent omnes codices Memmiani, præter vnū, in quo eſt, & præſentiores, quo modo P. Victorius in ſuo manuſcr. ſcriptum reperit.

2. Ac ſingularia ſtudia deb.) vocem, ſtudia, quā negant quidā in codicibus antiq. reperiri, nos in noſtris reperimus.

3. Vt integrā mihi de cauſa Camp. ad ſ. red. rem ſeruarem ſic hunc locum reſtitui, leui immutatione facta: nempè ex integrum, feci, integram, ex, reſeruarem, autem, rem ſeruarem. ſic enim loquitur Brutus lib. xi. totamque vobis integram ſeruaui, al. reſeruaui. Quidam tamen ita hic legendum cēſent, vt integrum me de cauſa Camp. ad ſ. r. ſeruarem quibuſcum non pugnabo. Sic enim loquitur. lib. 7. epiſt. ad Att. Quòd me amiciſſimè admones, vt me integrū, quoad poſſim, ſeruem, gratum eſt. Porrò vulgata lectio, vt integrum mihi de cauſa Camp. ad ſuum red. reſeruarem, à qua non diſcre-

pant nonnulli libri veteres,ferri non poteſt.

4 Non dicam quid acciderit)ſic habent omnes libri,ſed legendum uidetur, non dicam per quos acciderit,vel,qui acciderit.ſuprà autem,ibi,ſingularis bonorum omnium conſenſio,noſtri quoque libri veteres, ferè omnes, habent,conſenſus,pro conſenſio, vt Victorius teſtatur ſe in ſuo antiquiſſ. reperiſſe.nos tamen cōſenſio retinuimus:quod & Manutius magis probat,in alijs veteribus comparere affirmat.

5 Tantum dicam breui, &c.) legendum videtur, breuiter. Nam cùm dicimus,breui ferè ſubintelligitur,tempore. Cariſius tamen notat,dictum eſſe à M.Tullio, breui, pro, breuiter,lib.1.de oratore ad Q.Fr. Ac,ne plura, quæ ſunt innumerabilia conſecter, comprehendam breui: Vbi tamen quidam legunt,breuiter.Verumtamen nihil vtrobiq. muto : & ſubintelligo,ſermone.

6 Qui meos ciueis & à me conſeruatos.)Sic habent omnes codices Memmiani, & item Clericanus.& ita edendum curauit P. Victorius. neque verò eſt,quòd cuiquam durum videatur hoc loquendi genus,noſtrũ conſilium,qui noluerim: nã noſtrum,poſitũ pro,meum:in meum, autem,ineſt, ego.

7 Si ijs pro me ſtante pugn.lic.) noſtri libri veteres non habent prepoſitionẽ,pro & verò videtur abeſſe poſſe.quã quam non ſum auſus tollere.videri enim poſsit nō inanis.& nō eſt inconcinna antitheſis, pro,ſtante pugnare,afflictũ excitare.

8 Recreati enim cùm eſſent boni viri,&c)Cùm reperiſſem in noſtris libris omnibus manuſcri. Recreati boni viri, &c, excitari,&c.in caſu recto,non,vt in vulgatis,Recreatis enim bonis viris,&c.& excitaris, &c. quæ lectio propter tot caſus ablatiuos concurrenteis duriuſcula eſt his duab.vocib.additis,ſiue ſuppletis potiùs, (quippe quas à ſcriptore librario prætermiſſas eſſe veriſimile eſt,) cùm eſſent,ſic hunc locum reſtitui. Recreati enim cùm eſſent boni viri,&c.

9 Primùm ille fur &c.)ſecutus olim fueram Petri Victorij cōiecturam,illa furia mulieb.rel. antiqua ſcriptura reiecta, illa furta muliebr. &c. tùm propterea quòd hiſtoriæ repugnat,tum propter locutionis, ac ſermonis nouitatẽ, ſiue potiùs inſolentiam,& ſolœciſmũ:illa furta,qui &c Poſtea etiã Petri Victorii cōiecturam improbaui,cùm propter alias cauſas,tum maximè propterea quia Clodius non idcirco poteſt dici furia religionum fuiſſe, quòd, muliebri veſtitu ſumto, domum Cæſaris,in qua ſacrificium à mulieribus pro populo fiebat, noctu introierit.nam per furiam religionum,intelligeremus potiùs vexatorum,&,vt ita dicam, inſectatorum. nunc autem nō ſignificat hoc M.Tullius, neque hoc ſentit, ſed hoc potiùs,Clodium,qui muliebribus religionibus furtim interfuerit, vel qui domi Cæſaris, in qua bonæ Deæ ſacra à muliebribus fiebant,ad quæ ſacra non licebat viris adire,cum veſte muliebri deprehenſus fuerit: hunc Clodium,

in-

inquam, à Milone de vi poſtulatum, à iudicibus fuiſſe abſolutum. Quare legendum prorſus arbitror, ille fur mulierium religionum, &c. quo modo etiam in vno libro typis impreſſo, reperi.

10 Egregia animi alacritate afuerit) ſic edidit P. Victorius: ſic habent codices Memmiani, & item Clericanus. paullo pòſt, vbi vulgati habent, redire curarit, illi habent, curaret, & paullo pòſt, non habent vocem, animo, ſed hoc tantùm fractum fuiſſe: in quo, &c.

11 Cunctis ordinibus, hominibusque incumbentibus) libri manuſcr. non habent copulam poſt, hominibus: cetera cum vulgatis conſentiunt: vnde ego legendum puto, cunctis ordinibus, dijs, hominibus incumbentibus.

12 Tum eum nec perſuadendo, &c.) ſic hunc locum emendandum eſſe arbitror, cui immutatione facta. alij autem ſic, cùm eum non perſuadendo, ſed cogendo, &c. alij hunc locum non tangentes, neque quidquam in eo mutantes, legunt paullo pòſt, quem perſuaderi, pro, cùm perſuaderi.

13 Et laudabuntur ijdem.) hemiſtichion carminis heroici, quod cùm ſit in proſa oratione vitioſum, ſuſpectus hic locus eſt, aut certè notandus.

14 Dixi, me facere quiddam, quod in Eun.) legendum fortaſſe eſt, me facere idem, quod, &c.

15 Tu par pari referto) ſic eſt legendum, non, vt vulgò, Par pro pati, &c. Nam primùm, libri nulli veteres, quos quidem viderim, habẽt, pro: deinde nonnulli ſic habent, vt nos edidimus: poſtremò Latini ſermonis lex poſtulat, vt ita legatur, par pari referto.

16 Reſiduũ tamẽ, inſciente me fuiſſet, &c.) pleriq. libri veteres, quib. vſi ſumus, habẽt, reſiduum tamen inſcientẽ me fugiſſet, &c. de qua ſcriptura iudicet lector eruditus.

17 Non temporum ſolùm rationem meorum,) tres è noſtris libris veterib. habent mendoſè illud quidẽ, ſed tamen habent, rationem eorũ, pro, rationem meorum. quod eo cõſilio notaui, vt id repeteret memoria lector, quod nõ ſemel admonui, librarios illos ſcriptores ſæpe, cum vox ſequens ab eadem littera initium caperet, in qua ſuperior proximè antecedens defineret, alteram ex ijs litteris prætermittere conſueuiſſe.

18 Quod rogas, &c.) In quibuſdam libris & manuſcr. & vulg. ab hoc loco ducitur initium nouæ epiſtolæ: ſed minus rectè. nam appendix eſt ſuperioris tantùm.

19 Neque ita multæ, vt pertimeſcas) ſic habent omnes codices Memm. ſed P. Victorius edendũ curauit, ne pertimeſcas.

20 Treis libros in diſputatione, ac dialogo de oratore) hoc totũ, in diſputatione ac dialogo, alienũ videtur & ſubdititiũ.

21 Dignitatem, liberalitatem,) ſic habent codices Memmiani, niſi quòd in vno cùm ſcriptum ſit, libertatem, adiectæ ſunt eadem manu ſuprà tres hæ litteræ, ali, quę adiectio

ſigni-

ſignificat ſcriptorẽ uoluiſſe legi, liberalitatem. Omnino ego màlo, liberalitatem, cùm propter alias cauſas, tũ quia paullo pòſt dicit, non poſſe Lentulum ſine ſuſpicione cupiditatis prouinciam retinere. quod & Manutius notauit.

22 Felicitate quidem uellem, &c.) Vel ex hoc loco nos ſæpe cùm in alijs rebus, tum in his litteris mutare ſentẽtiam, nobisq. aliud aliàs uideri, intelligere licet. Nam cùm olim ſic legendum exiſtimaſſem, quo modo & Manutio viſum eſt, & habent omnes ferè recentiores editiones, facilitate autem, quod uellem, conſequi potuiſſes, &c. ad hunc ipſum locum, hæc olim adſcripſeram. Sic puto legendum: & ita habent codices Memmiani & uulgati. P. autem Victorius edidit, felicitate quidem; quomodo habent alij noſtri codices ueteres; cuius ſcripturæ quamuis rationem uideam, (ſignificat enim, fortunæ beneficio Lentulum conſequi potuiſſe, ut ne publicanos offenderet, idque ſe optare:) tamen hanc receptam facillimè tueri poſſum, ut dicamus, facilitatem ſignificare æquitatem quandam, & lenitatem, & iuris remiſſionem, iuri ſummo contrariam; ſentẽtiam nõ acrem, neque ſeueram, neque omni ex parte cum ſummo iure conſentaneam; quemadmodum uſurpauit Philipp. IX. ſub extremum. Itaque quæ proficiſcebantur à legib. &, à iure ciuili, ſemper ad facilitatem, æquitatemque referebat. Malim tamen hic legi, facilitate tamen. &c. Hæc igitur olim ad hæc uerba annotaram, cùm mihi ita legendum uideretur. Nunc autem, ſententiæ mutatæ hanc in primis rationem affero, quòd æquitas, & facilitas idem ferè hoc loco ſignificant. Cùm igitur paullo antè æquitatis nomen poſuerit, qua Lentulum fatetur in cauſa publicanorum uſum eſſe: qua tamen publicanorum uoluntatem offenderit; non potuit eadem re conſequi Lentulus, ne publicanos offenderet. Debet ergo hic aliud nomen eſſe, quàm, æquitas, ſiue, facilitas. At nullum aliud eſſe poteſt, niſi felicitas. Legẽdum igitur, ut edidi, felicitate quidem uellem conſequi pot. uel, quod malim: felicitate tamen uellem conſequi potuiſſ.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

IOCOSA eſt epiſtola, & ſalibus referta. extra iocum hoc, ſe egiſſe gratias Lentulo, Ciliciam adminiſtranti; hortatur etiam, ut Romam redeat.

M. Cicero S. D. L. Valerio iuriſcon. 10

CVR *1·a *enim tibi hoc non gratificer, neſcio; præſertim cum his temporibus, audacia pro ſapientia liceat uti. Lẽtulo noſtro egi per litteras tuo nomine gratias diligẽter. ſed ut ue-*

a iocat̃, quaſi iuriſcõſultum eum appellauerit, non ueritatis, ſed gratiæ cauſſa, ep. 1. l. 3.

*lim deſinas iã noſtris litteris, & nos aliquãdo reuiſas, & ibi malis eſſe, ubi aliquo numero ſis, quã iſtic, ubi ſolus ſapere uideare. quãquã qui iſtinc nũc ueniũt,*2 partim te [a] ſuperbũ eſſe dicũt, quod nihil reſpõdeas; partim cõtumelioſum, quod male [b] reſpõdeas. Sed iam cupio tecum corã iocari. quare fac, ut quamprimũ uenias: neque in Apuliam tuam [c] accedas. ut poßimus, [d] ſaluum uenisſe, gaudere. nam, illo ſi ueneris, tamquam Vlyſſes cognoſces tuorum [e] neminem. Vale.*

a M. vide ſcholia in extremo lib.
b vide ep. 10. & 16. l.
c *al. concedas.*
d *al. ſaluum uenißε te gaud.*
e iocatur ĩ Valerij ignobilitatem, quaſi a propinquis, & amicis eſſet admodum inops.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Cvr enim tibi hoc non gratificer,) Cum inſcripſiſſet, Valerio iuriſconſulto, ſubiunxit iocans: Nam iuriſconſultum cur te non appellem, neſcio, etiam ſi iuriſconſultus ualde nõ ſis. Et ſane Valerius hic nõ uideť ius ciuile, quãtũ opus eſſet, cognouiſſe: cũ de eo ſic ad Appiũ ſcripſerit: L. Valeriũ iuriſcõſultũ valde tibi cõmẽdo, ſed ita ẽt, ſi nõ eſt iuriſconſultus. Verũ ita familiariter eũ Cicero diligebat, vt ei, q̃d omnino falſum nõ erat, id per iocũ obijceret. Inſcripſi, inq̃t, hanc epiſtolã, iuriſconſulto, gratiæ potius cauſſa, quã veritatis, præſertim cũ hodie nõ qui ſapiẽtes, ſed, qui audaces ſint, iuriſconſulti nominẽtur. Hic, ut omnis, quantũ quidẽ pręſtare nobis liceat, erroris tollať occaſio, quaſi quoddã πάρεργον addatur, q̃d tamẽ alienũ nõ putamus, quæ noſtra ſit de epiſtolæ integritate ſententia. ſunt enim, qui huius epiſtolę deſiderari principiũ exiſtimẽt; quod eis, credo, inſolẽs. atque ineptũ videatur, prima epiſtolæ verba ab inſcriptione pẽdere. cuius tamen generis exẽplũ hoc animaduertimus. ep. 20. l. 3. ad Att. M. CICERO. S. D. Q. CAECILIO. Q. F. POMPONIANO. ATTICO: Quod quidem ita eſſe, & auunculum tuum functum eſſe officio, vehementiſſime probo. Conſtat enim, itidem hic epiſtolæ principium inſcriptionem ſpectare.

*2 Partim te ſuperbũ eſſe dicunt, quod nihil reſpondeas; partim contumelioſum, quod male reſpondeas.) iocus eſt in his verbis & abſtruſus, & elegans. vult enim innuere, ideo nihil eũ quandoq; reſpõdere, non q̃d ſuperbus ſit, ſed quod eũ nemo conſulat, cũ homines bonũ iuriſconſultũ nõ putẽt: ideo aũt male reſpondere, nõ q̃d cõtumelioſus, ſed q̃d imperitus, & indoctus. Propriũ vero iuriſconſultorũ fuit, hodieq. eſt; de iure conſulẽtibus reſpondere. Similis iocus eſt in Trebatium epiſt. 11. lib. 7. Qui iſtinc veniunt, ſuperbiam tuam accuſant, quod negent te percunctantibus reſpondere.

CICE-

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. CVRIONEM. ET. ALIOS

LIBER. II

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVATVOR partes habet hæc epiſtola. primum, accuſatus a Curione quod minus ſæpe ſcriberet, excuſationē affert cum officij ſui commemoratione. deinde, dolorem ſuum ex illius abſentia, & ex eiuſdem dignitate lætitiam narrat. tertio loco, ad laudem, & uirtutem hortatur. poſtremo, commendat illi ſuam ſenectutem. Mittit autē Cicero in Aſiam has omnes epiſtolas ad Curionem quæſtorem, præter ultimam, quæ incipit, Sera gratulatio; quam ſcripſit in prouincia Romam ad Curionem tribunum pl.

M. Cicero S. D. [a] Curioni. I

QVAMQVAM me nomine negligentiæ ſuſpectum tibi eſſe doleo: tamen non tam mihi moleſtum fuit, accuſari abs te officium meum, quam iucundum, requiri; præſertim cum, in quo accuſabar, culpa uacarem; in quo autem deſiderare te ſignificabas meas litteras, præteferres perſpectum [b] mihi quidem, ſed tamen dulcem, & optatum amorem tuum. equidem neminem [c] prætermiſi, quem quidem ad te peruenturum putarem, cui litteras non dederim. etenim quis eſt [d] tam in ſcribendo [e] impiger, quam ego? a te uero bis, [f] ter ue ad ſummum, & eas per breues accepi. quare ſi iniquus es in me iudex; condemnabo eodē ego te crimine. ſin me id facere noles; te mihi æquum præbere debebis. Sed de litteris hactenus. non enim uereor, ne non ſcribendo te expleā; præſertim ſi in eo genere ſtudium meum non aſpernabere. [g] Ego, te [h] abfuiſſe tam diu a nobis, &

MANVT.

a Curio, Scriboniorum cognomen

excuſatio cum beneuolentiæ teſtimonio.

b ſort. mihi quidem illum, ſed t.

c epiſt. 1. l. 16.

d al. tam ſcribendo imp.

e non dixit diligens, ſed impiger, magis vt excuſet ſe, quā vt laudet. ep. 2. l. 5.

f L. ter ue ſummum, & ita q. v. c.

g ſecūda pars epiſtolæ.

h L. a fuiſſe.

 doleo,

doleo, quod carui fructu iucundiſſimæ conſuetudinis: & lætor, quod abſens omnia cum maxima dignitate es conſecutus,[1] quodq. in omnibus tuis rebus meis optatis fortuna reſpondet. Breue eſt, quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit. [a] Tãta eſt exſpectatio uel animi uel ingenij tui; ut ego te obſecrare, obteſtariq. nõ dubitẽ,[2] ſic ad nos [b] cõfirmatus[c] reuertare, ut, quã expectationem tui concitaſti, hanc ſuſtinere, [d] ac tueri poſſis. Et quoniam meam tuorum erga me meritorum memoriam nulla umquam delebit obliuio: te [e] rogo, ut memineris, quantæcunque tibi acceſſiones fient & fortunæ, & dignitatis, eas te non potuiſſe conſequi, niſi meis puer olim fideliſſimis, atque amantiſſimis cõſilijs paruiſſes. quare hoc animo in nos eſſe debebis, ut ætas noſtra, iam [f] ingraueſcens, in amore, atque in adoleſcentia conquieſcat tua. Vale.

a tertia pars epiſtolæ.
b fort. conformatus.
c laudat ſimul & hortatur, qa cohortatio debet eſſe cũ laude. ep. 12. l. 15.
d al. & tueri poſſ.
e quarta pars epiſtolę.
f ſcripſit enim hæc annos natus LIV.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Quòdque id omnibus reb. &c.) Hæc interpunctio mihi uidetur recta: quamuis aliter ſentiat Manutius: à quo peto, ut bona eius uenia ab eo diſſentire liceat.
2 Sic ad nos confirmatus reuertare) legendum fortaſſe eſt, conformatus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CONSOLATVR Curionem in obitu patris, ſeq. illi parentis futurum loco pollicetur.

Cicero S. D. Curioni. 2

GRAVI *teſte priuatus ſum amoris ſummi erga te mei, patre tuo, clariſſimo uiro: qui cum ſuis laudibus, tum uero te filio, ſuperaſſet omnium*

omnium fortunam, ſi ei cõtigiſſet, ut te ante[a] uideret, quam a uita[b] diſcederet. ſed ſpero noſtram amicitiam non egere teſtibus. tibi patrimonium dij fortunent. me certe habebis,[c] cui carus æque ſis, & periucundus, ac fuiſti patri. Vale.

a poſt reditũ a prouincia.
b *al. decederet.*
c *L. cui & carus eq. ſis. & iucundus, ac f. p. & ita v. c.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DISSVADET a muneribus dandis in funere patris, dari au tem populo ſolebat gladiatorium munus.

Cicero S. D. Curioni. 3

R[d]VPAE *ſtudium non defuit declarandorũ munerum tuo nomine: ſed nec mihi placuit, nec cuiquam tuorum, quidquam, te abſente, fieri, quod tibi, cum ueniſſes, non eſſet integrũ. meam quidem ſententiam aut ſcribam ad te poſtea pluribus; aut, ne ad eam meditere, imparatum te offendam; coramq.[e] contra[f] iſtam[g] rationem, meam dicam: ut aut te in meam ſententiã adducam; aut certe teſtatum apud animum tuũ relinquam, quid ſenſerim: ut, ſi quando, quod nolim, diſplicere tibi tuum conſilium cœperit, poſſis meum recordari.[h] Breui tamen ſic habeto, in eum ſtatum temporum tuum reditum incidere, ut ijs bonis, quæ tibi natura, ſtudio, fortuna data ſunt, facilius omnia,[i] quæ ſunt in rep. ampliſſima, conſequi poßis, quam muneribus; quorum neque facultatem quiſquã admiratur; (eſt[k] enim copiarum, non uirtutis) neque quiſquam eſt, quin ſatietate iam defeſſus ſit. Sed aliter, atque oſtẽderam, facio,[l] qui ingrediar ad explicandam rationem ſententiæ meæ. quare omnem hanc diſputa-*

d libertus Curionis Rupa. & eſt declarare, ꝑ oſtendere; qđ epi. 8. l. 9. dixit.
d *L. Rupa ſtudiũ non defuit declar. mun.*
e *q. v. c. contraq. coram iſtã, meã rationem dicam.*
f quæ te adducit, vt hæc munera danda populo exiſtimes.
g *al. rationem ediſſerã, ut, &c.*
h diſſuaſio a muneribus dãdis.
h *al. Breuiter tamen.*
i *L. quæ ſunt ampliſſima in rep.*
k quod eſt ſine virtute, admiratione dignum non eſt.
l *v. c. qui ingrediar ad expl. & ita L.*

tionem aduentum tuum differo. Summa ſcito in expectatione te eſſe, eaq. a te exſpectari, quæ a ſumma uirtute, ſummoq. ingenio expectanda ſunt. ad quæ ſi es, ut debes, paratus; quod ita eſſe confido: plurimis, maximiſq. [a] *muneribus & nos amicos, & ciues tuos uniuerſos, & remp. afficies. illud* [b] *profecto cognoſces, mihi te neque cariorem, neque iucundiorem eſſe quemquam. Vale.*

a tacite monet gratiora fore merita in rep. quam munera gladiatoria.

b *q. v. c. cognoſces profecto. mihi.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HORTATVR Curionem ad ſtudium ſummæ laudis, quod, exoriente iam bello ciuili, timet ne ſe ad improbos ciues deſerta rep. conferat; quod euenit. grandi enim ære alieno a Cæſare liberatus, a ſenatu ad populum tranſijt.

Cicero S. D. Curioni. 4

E [c] PISTOLARVM *genera multa eſſe non ignoras, ſed unũ illud certiſſimum,* [d] *cuius cauſſa inuenta res ipſa eſt, ut certiores faceremus abſentes, ſi quid eſſet, quod eos ſcire, aut noſtra, aut ipſorũ intereſſet. huius generis litteras a me profecto* [e] *non exſpectas:* [f] *tuarum enim rerum domeſticarum habes & ſcriptores, & nuncios: in meis autem rebus nihil eſt ſane noui. reliqua ſunt epiſtolarum genera duo, quæ me magnopere delectant: unum familiare, & iocoſum. alterum ſeuerum, & graue. utro me minus deceat uti, non intelligo. Iocer ne tecum per litteras? ciuem mehercule non puto eſſe, qui* [g] *temporibus his ridere poſſit. An grauius aliquid ſcribã? quid eſt, quod poßit grauiter a Cicerone ſcribi ad Curionem, niſi de rep.* [h] *atque in hoc genere hæc mea*

c epiſtolarum tria genera.

d *q. v. cuius cauſa inuenta eſt res ipſa, vt.*

e *q. v. c. non expectabis.*

f *L. tuarum enim domeſticarũ rerũ hab. & ita v. c.*

g temporibus ad ciuile bellũ ſpectantibus.

h *Al. At quin in hoc gen.*

cauſſa

cauſſa eſt, ut neque ea, quæ nũc ſentio, uelim[a] *ſcribere. Quamobrem, quoniã mihi nullum ſcribendi argumentum relictum eſt, utar ea*[b] *clauſula, qua ſoleo: teq. ad ſtudium ſummæ laudis cohortabor. eſt enim tibi*[c] *grauis aduerſaria conſtituta, & parata, incredibilis quædam expectatio: quã tu una re facillime uinces, ſi hoc ſtatueris*[1] *quarum laudum gloriam*[d] *adamaris, quibus*[e] *artibus eæ laudes comparantur, in iis eſſe laborandum. In hanc ſententiam ſcriberem plura, niſi te tua ſponte ſatis incitatum eſſe conſiderem. & hoc, quidquid attigi, non feci*[f] *inflãmandi tui cauſſa, ſed teſtificandi amoris mei. Vale.*

a odioſa enim ſcriberem.

b epiſtolã concludã, qua ſententia ſoleo.

c *q. u. c. grauis tibi.*

d *al.; admiraris.*

e quę ſunt mo rales virtutes, iuſtitia, fortitudo, temperantia; quibus & nobis ipſis, & patriæ conſulimus.

f ep. 3. l. 10.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Quarum laudum gloriam adamaris) ſic edidit P. Victorius. ſic habent codices Memmiani. uulgati autẽ, plerique, quibuſcum cõſentiunt tamen nonnulli ueteres, admiraris.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR Curioni, quod & Romę non ſit, ubi, multa contra remp. committuntur; & ibi ſit, ubi ex recte factis magnam laudem conſequatur. poſtremo eum ad ſuſcipiendam remp. hortatur.

Cicero S. D. Curioni. 5

HAEC *negotia quo modo ſe habeant, ne epiſtola quidem*[g] *narrare audeo tibi. etſi, ubi cunque es, ut ſcripſi ad te antea, in eadem es*[h] *naui:*[i] *tamen, quod abes, gratulor: uel quia non uides ea, quæ nos; uel quod excelſo, & illuſtri loco ſita ſit laus tua, in plurimorum & ſociorum, & ciuium conſpectu: quæ ad nos nec*[k] *obſcuro, nec*[l] *uario ſermone, ſed & clariſſima, & una*[m] *omnium*

g *al. audeo narrare.*

h nauem poſuit ꝑ periculo μεταφορικῶς Liu. lib. 44.

i *al. tamen gratulor, quòd abes.*

k antitheta quattuor; obſcuro, clariſſima:

l uario, vna.

m *L. una omniũ uoce perſ.*

nium uoce perfertur. Vnum illud neſcio, gratuler ne tibi, an timeam, quod mirabilis eſt exſpectatio reditus tui:[a] *non quo uerear, ne tua uirtus opinioni hominum non reſpondeat; ſed meher cule, ne, cum ueneris, non habeas iam, quod cures: ita ſunt omnia*[b] *debilitata, iam prope & exſtincta. Sed hæc ipſa, neſcio, recte ne ſint litteris commiſſa. quare cetera cognoſces ex alijs. Tu tamen, ſiue habes*[c] *aliquam ſpem de rep. ſiue deſperas, ea*[d] *para, meditare, cogita, quæ eſſe in eo ciue, ac uiro debent, qui ſit remp. afflictam, & oppreſſam miſeris temporibus, ac perditis moribus in ueterem libertatem,*[e] *ac dignitatem uindicaturus. Vale.*

a al. non quòd uerear.

b L. debilitata iam, et prope exſt.

c I. ſpem aliquã de rep. ab.

d uſitata Ciceronis clauſula ad Curionẽ. cuius enim nouerat ingenium, ab eo iure metuebat.

d L. ciui, atq. uiro deb. & ita u.c.

e q. v. c. & libertatem.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT ſummo ſtudio T. Annium Milonem ad petitionem conſulatus: &, ut impetret quod uult, nihil omittit, quod in genere commendaticio requiri poſſit.

Cicero S. D. Curioni. 6

NONDVM[f] *erat auditum, te ad Italiam aduentare, cum*[g] *Sex. Villium, Milonis mei familiarem, cũ his ad te litteris miſi: ſed tamẽ, cũ appropinquare tuus aduentus putaretur, & te iam ex*[h] *Aſia Romã uerſus profectum eſſe conſtaret: magnitudo rei fecit, ut non uereremur, ne nimis cito mitteremus,*[i] *cum has ad te quamprimum perferri litteras magnopere uellemus.*[k] *Ego, ſi mea in te eſſent officia ſolum, Curio, tanta, quanta magis a te ipſo prædicari, quam a me ponderari ſolent:*[l] *uerecundius a te, ſi qua magna*

f prima verba ſtudium petentis declarant. ep. 8. lib. 8.

g al. Seruilium. al. Sex. Vilium.

h in qua Curio queſtor fuerat.

i L. cum has quã primum ad te perferri litteras m.

k inſinuatio ad petitionem.

l à modeſtia.

gna res mihi petenda eſſet, contenderẽ. Grave *eſt enim homini pudẽti, petere aliquid magnũ ab eo, de quo ſe bene*[a] *meritũ putet. ne id, quod petat, exigere magis, quã rogare, et in mercedis potius quam beneficij loco numerare uideatur. ſed quia tua ĩ me uel nota omnibus, uel ipſa nouitate meorũ*[b] *temporũ clariſſima,*[c] *& maxima*[d] *exſtiterũt;* Estque *animi ingenui, cui multũ debeas, eidem*[e] *plurimũ uelle debere: non dubitaui id ad te per litteras petere, quod mihi omnium eſſet maximum, maximeq. neceſſarium. neque enim ſum ueritus, ne ſuſtinere tua in me*[f] *uel innumerabilia beneficia non poſſem: cum præſertim confiderem, nullam eſſe gratiam tantam,*[g] *quam non uel capere animus meus in accipiendo, uel in remunerando, cumulandoq. illuſtrare poſſit. Ego omnia mea ſtudia,*[h] *omnem operam, curam, induſtriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis conſulatu fixi, & locaui.*[i] *ſtatuique, in eo me non officij ſolum fructum, ſed etiam pietatis laudem debere quærere. Neque uero cuiquã ſalutem, ac fortunas ſuas tantæ*[k] *curæ fuiſſe umquam puto, quantæ mihi ſit honos eius: in quo omnia*[l] *mea poſita eſſe decreui. Huic te unum tãto adiumento eſſe, ſi uolueris, poſſe intelligo, ut nihil ſit præterea nobis requirendum. habemus hæc omnia; bonorum ſtudium, conciliatum ex tribunatu, propter noſtram, ut ſpero te intelligere, cauſſam; uulgi, ac multitudinis, propter magnificentiam.*[m] *munerum, liberalitatemq. naturæ: iuuentutis, & gratioſorũ* *[1][n] *in ſuffragijs, propter*

ipſius

a à meritis ſuis diſſimulantes.

b à tẽpore exſilij ſui.

c *L. & maxima exſtit.*

d *uox, beneficia, abeſt à pleriſq. lib. manuſcr.*

e à cõſuetudine bonorum.

f à ſpe remunerandi.

g *L. quam uel non capere animus meus in accipiendo, uel in remunerando cumul. qua illuſtr. poſſ.*

h *L. omnem op.*

i ab honeſto.

k a ſtudio ſuo.

l *lib. uulg. mea ſtudia poſ.*

m in quæ Milo tua patrimonia effuderat. oratio pro Milone, & Aſcon.

n *lib. uulg in ſuffragijs ſtudia poſita propter ipſ. &c.*

ipſius excellentem in eo genere uel gratiam, uel diligentiam; noſtram ſuffragationem ſi minus potentem, et [a] probatam tamen, & iuſtam, & [b] debitam, & propterea fortaſſe etiam gratioſam. dux nobis, & auctor opus eſt, & eorum uentorum, quos propoſui, moderator quidam, & quaſi gubernator.[c] qui ſi ex omnibus unus [d] optandus eſſet; quem tecum conferre poſſemus, non habere mus. Quamobrẽ, ſi [e] me memorem, ſi gratũ, ſi bonum uirum uel ex hoc ipſo, quod tam uehementer de Milone [f] laborem, exſtimare potes; ſi dignum deniq. tuis beneficijs iudicas: hoc a te peto, ut ſubuenias huic meæ ſollicitudini, ut huic meæ laudi, uel, ut uerius dicam, [g] prope ſaluti tuum ſtudium dices. [h] De ipſo T. Annio tantum tibi polliceor, te maioris animi, grauitatis, conſtantiæ, beneuolentiæ erga te, ſi complecti hominem uolueris, habiturum eſſe neminem. mihi [i] uero tantum decoris, tantum dignitatis adiunxeris, ut eundem te facile agnoſcam fuiſſe in laude mea, qui fueris in [k] ſalute. Ego, ni te uidere ſcirem, cum hæc ad te ſcriberem, quantum officij ſuſtinerem, quantopere mihi eſſet in hac petitione Milonis omni non modo contentione, ſed etiam dimicatione elaborandum; plura ſcriberem. nunc tibi omnem rem, atque [l] cauſſam, meq. totum cõmendo, atque trado. unum hoc ſic habeto; ſi a te hanc rem [m] impetraro, me pæne plus tibi, quam ipſi Miloni, debiturum. non enim mihi tam mea ſalus cara fuit, in qua præcipue ſum ab illo adiutus: quam [n] pietas erit in referenda gratia iucunda.

a *L. at probatã t.*
b ipſius in me meritis.
c a laude Curionis.
d *al. optandus.*
e a pſona ſua.
f *al. laboro.*
g *L. prope.*
h a perſona Milonis.
i a re ſua.
k cum in me patriæ reſtituẽdo vehementer cõtendiſti.
l cauſſam, & rem coniungit etiã ep. 7. l. 1.
m *al. impetrauero.*
n ep. 1. & 9. l. 1

iucunda. eam autem[a] *unius tui ſtudio me aſſequi poſſe confido. Vale.*

a L. unius tui.

SCOLIA P. MANVTII.

*1 IN ſuffragijs ſtudia) auſus ſum delere, Studia; cũ proxime dixerit, Studium; a quo reguntur hæc inferiora, Vulgi, ac multitudinis, iuuentutis & gratioſorum in ſuffragijs.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HANC epiſtolam ſcripſit in Cilicia proconſul. gratulatur Curioni de tribunatu pl. hortatur ad boni ciuius officiũ. de ſacerdotio Curionis quiddam interſerit. poſtremo rogat, ne quid ſibi temporis prorogari ad prouinciæ adminiſtrationem patiatur.

Cicero[b] procos. S. D. Curioni trib. pl. 7

SERA[c] *gratulatio reprehendi non ſolet, præſertim ſi nulla negligentia prætermiſſa eſt. longe enim abſum: audio ſero.* [d] *ſed & tibi gratulor: &, ut ſempiternæ laudi tibi ſit iſte tribunatus, ex opto: teq. hortor, ut omnia gubernes, & moderere prudentia tua: ne te auferant aliorum conſilia. nemo eſt, qui*[e] *ſapientius tibi ſuadere poſſit teipſo. numquam labere, ſi te audies.*[f] *non ſcribo hoc temere. cui ſcribam, uideo. noui animum, noui conſilium tuum: non uereor, ne quid timide, ne quid*[g] *ſtulte facias, ſi ea defendes, quæ ipſe recta eſſe ſenties. Quod in id reip. tempus non incideris, ſed ueneris; (iudicio enim tuo, non caſu, in ipſum diſcrimen rerum contuliſti tribunatum tuum) profecto uides, quanta uis in rep. temporum ſit, quanta uarietas rerum, quã incerti exitus, quam flexibiles hominum uoluntates: quid inſidiarum, quid*[h] *uanitatis in uita,*

b L. PROCONSVLE.

c tria ſeruat in officio gratulationis. primũ gratulatur partam dignitatẽ; deinde bene p̃catur; tum hortatur ad magiſtratum cũ laude gerendum.

d L. ſed tibi & gratulor.

e ep. 13. lib. 4.

f fortitudo, & prudẽtia in adminiſtrãtibus remp. requirũtur.

g L. tibi ſapientius ſuadere.

h al. uarietatũ.

ta,[a] *non dubito, quin cogites. ſed amabo te cura, & cogita, nihil noui, ſed illud idem, quod initio ſcripſi. tecum loquere;*[b] *te adhibe in conſilium; te audi; tibi obtempera. alteri qui melius dare conſilium poſſit, quam tu, non facile inueniri poteſt: tibi uero ipſi certe nemo melius dabit. Dij immortales,*[c] *cur ego non*[d] *adſum uel ſpectator laudum tuarum, uel particeps, ſocius uel miniſter conſiliorum? tametſi hoc minime tibi deeſt; ſed tamen efficeret magnitudo, & uis amoris mei, conſilio te ut poſſem iuuare. Scribam ad te plura alias. paucis enim diebus eram miſſurus domeſticos tabellarios: ut, quoniam ſane*[e] *feliciter, & ex mea ſententia remp. geſſimus, unis litteris totius æſtatis res geſtas ad ſenatum perſcriberem. De*[f] *ſacerdotio tuo quantam curam adhibuerim,*[g] *quamq. difficili in re, atque cauſſa, cognoſces ex ijs litteris, quas Traſoni, liberto tuo, dedi. Te, mi Curio, pro tua incredibili in me*[h] *beneuolentia, meaq. item in te ſingulari, rogo, atque oro, ne*[i] *patiare*[k] *mihi quidquam ad hanc prouincialem moleſtiam temporis prorogari. præſens tecum egi, cum te tribunum pl. iſto anno fore non putarem: itemq. petiui ſæpius per litteras, ſed tum quaſi a ſenatore nobiliſſimo,*[l] *& adoleſcente gratioſiſſimo, nunc a tribuno pl. & a Curione tribuno; non ut decernatur aliquid noui, quod ſolet eſſe difficilius; ſed ut ne quid noui decernatur; & ut S. C. &*[m] *leges defendas; eaq. mihi condicio maneat, qua*[n] *profectus ſum,*[o] *hoc te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.*

ARC.

a *ſit, abeſt ab o. v.c.*

b timebat, qđ euenit, ne deſciſceret à reip. cauſſa.

c *q. v.c. cur ego abſum uel ſp. nō pl.*

d ſi affuiſſet, forte Curio nō ſe ad Cæſaris partes tranſtuliſſet.

e de quo vide ep.4.lib.15.

f pōtificatum opinor, intelligi. Dio. lib.40. ſuffectus autē eſt in patris locū. de haruſp. reſponſis.

g *L. quamquam diff. & ita u. c.*

h *L. beniuolētia. & ita u.c.*

i poterat enim ut tribunus pl. intercedere.

k *v.c. quicquam mihi ad h. & ita L.*

l *al. tum adoleſcente etiam gr.*

m legibus annua erat prouinciarū adminiſtratio.

n profectus erat cum annuo imperio.

o *al. Hac te vehem.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Leviter Cœlium obiurgat, qui commentarium miſiſſet refertum leuiſſimis rebus. tum hortatur ad amicitiam Pompeij, emergente iam belli ciuilis initio. addit de ſuo in prouinciam itinere. in extremo, ne ſibi prouinciæ tempus prorogetur.

Cicero procos. s. d. M. Cœlio Rufo. 8

QVID? tu [a] me hoc tibi mandaſſe exiſtimas, ut mihi gladiatorũ compoſitiones, tu uadimonia dilata, [b] et Chreſti cõpilationẽ mitteres, et ea, quę nobis, cũ Romæ ſumus, narrare nemo audeat? uide, quantum tibi meo iudicio [c] tribuã: (nec mehercule iniuria: [d] πολιτικώτερον *enim te adhuc neminẽ cognoui) ne illa quidem curo mihi ſcribas, quæ maximis in rebus reip. geruntur quotidie; niſi quid ad me ipſum pertinebit. ſcribent alij: multi nunciabunt. [e] perferet multa etiam ipſe rumor. quare ego nec præterita, nec præſentia abs te, ſed, ut ab homine longe in poſterum [f] proſpiciente, futura exſpecto: ut ex tuis litteris cum formam reip. uiderim, quale ædificium futurum ſit, ſcire poſſim. neque tamen adhuc habeo, quod te accuſem. neque enim fuit, quod tu plus prouidere poſſes, quam quiuis noſtrum; in primiſq. ego; qui [g] cum Pompeio complures dies nullis in alijs niſi de rep. ſermonibus uerſatus ſum; quæ nec poſſunt ſcribi, nec ſunt ſcribenda. tantum habeto, ciuem egregium eſſe Pompeium, & ad omnia, quæ prouidenda ſunt in rep. & animo, & conſilio paratum. quare da te homini: complectetur, mihi crede. [h] iam ijdem illi*

a vide epiſt. 1. lib. 8 cui Cicero reſpondet.

b *q. u. c. ut Chr. et ita L.*

c qui putem te futura proſpicere.

d *q. v. c. ſapientiorem enim.*

e *L. perferet multa etiam ipſe rumor.*

f quod non niſi diuturno rerum vſu ingenijq. præſtantia conſequimur.

g Tarenti locutus erat cum Põpeio, vt eſt ep. 6. & 7. lib. 5. ad Att.

h quia nõ idẽ antea ſenſerat.

illi & boni, & mali ciues uidentur, qui nobis uideri ſolent. Ego, cum Athenis decem[a] *ipſos dies fuiſſem, multumq. mecum Gallus noſter*[b] *Caninius, proficiſcebar inde pridie nonas Quinct. cum hoc ad te litterarum dedi. Tibi cum omnia mea cõmendatiſſima eſſe cupio, tũ nihil magis, quã ne tempus nobis prouincię*[c] *prorogetur. in eo mihi ſunt omnia.*[d] *quid, quando, & quo modo, & per quos agendum ſit, tu optime conſtitues. Vale.*

a i. decem integros dies. ſic locutus ep. 21. l. 3. ad Att. & in Bruto.
b *q. v. c. Gallus noſter Can.*
c quod metuebat, emergente iã inter Cæſarem & Pompeium diſcordia. vide ep. 5. lib. 6.
d *al. Quid, quãdo.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR Cœlio, quod, ſuperatis competitoribus, ædilis curulis deſignatus ſit.

Cicero procos. S. D. M. Cœlio Rufo, ædili cur. des. 9

P[e]RIMVM[*] *tibi, ut debeo, gratulor, lætorq. tum præſenti, tum etiam*[f] *ſperata tua dignitate, ſerius, non negligentia mea, ſed ignorantia rerum omnium. in his enim ſum locis, quo & propter longinquitatem, & propter latrocinia tardiſſime omnia perferuntur. & cum*[g] *gratulor, tũ uero, quibus uerbis tibi gratias agã, non reperio,*[h] *quod ita factus ſis, ut dederis nobis, quemadmodum ſcripſeras ad me, quem ſemper ridere poſſemus. itaque cum primum audiui, ego*[i] *ille ipſe factus ſum, (ſcis*[k] *quem dicam)*[l] *egiq. omnes illos adoleſcentes, quos ille*[m] *iactitat. difficile eſt loqui. Te autem contemplans abſentem, & quaſi tecum coram loquerer, Non ædepol quã tam egeris rem, neque quantum facinus feceris: quod quia præter opinionem mihi acciderat, refere-*

e vide ep. 23. l. 7. & ad Att. ep. 11. l. 8. et 18. l. 12.
* *al. Plurimum, tibi.*
f æditatẽ. n: prætura præturam cõſulatus ſequebatur.
g ep. 14. l. 9. & 16. l. 16.
h vide ep. 3. l. 8
h *L. factus ſis, ut.*
i Hirrus.
k *L. quem dicã.*
l ipſe mihi repreſentaui.
m *L. iactitat. al. actitat.*

referebam me ad illud : [a] *Incredibile* [b] *hoc factu obijcitur. repente uero inceſſi omnibus lætitijs. in quo cum obiurgarer, quod nimio gaudio pæne deſiperem; ita me defendebam :* [1] *Ego* [c] *uoluptatem* [c] *animi nimiam. quid quæris? dum illum rideo, pæne ſum factus ille. Sed hæc pluribus, multaq. alia & de te, & ad te, cum primum ero* [d] *ali quid nactus otij. Te uero, mi Rufe, diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis meæ, ultorem non modo inimicorum, ſed etiam inuidorum meorum: ut eos partim ſcelerum ſuorũ, partim etiam* [f] *ineptiarum pæniteret. Vale.*

a verba Cæcilij poetæ. vide lib. 2. de fin.
b *al. hoc factum.*
c ſubaudi, errorem eſſe puto. ſumptum a Cæcilio Trabea, comico poeta, vt eſt l. 2. de fin. & Tuſcu. I v. adimit enim voluptas mentẽ, nõ minus, quã moleſtia.
d *L. animi nimiam.*
al. habui nim.
e *al. nactus aliquid otij.*
al. aliquid nactus otij.
f ob Hirrũ, Ciceronis in augutatu competitorem, ep. 3. l. 8.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 PRIMVM) primum gratulatur, deinde gratias agit. ſed hic, Primum, poſuit, nec intulit, Deinde; ſententiam tamen abſoluit, in eo; Et cum gratulor; tum uero, quibus uerbis tibi gratias agam, non reperio. Eodem modo. epiſt. 23. lib. V I I. cum dixiſſet, Primum ipſas ego muſas numquam tanti approbaſſem: Deinde, prætermiſit; nec tamen imperfectam ſententiam reliquit. de quo ſuo loco; Et ep. X I. lib. 8. ad Att. & 18. lib. 12. ad eundem; & in Lucullo : Primum intereſt. Et apud Terentium : Primum iam de amore hoc comperit. Quam conſuetudinem, Graece dictam ἀναναπόδοτον, qui ignorant, Plurimum, pro Primum, hic reponunt: contra ueteres libros, eos quidem, quorum ego ope in hoc corrigendi munere nunc utor, nec ab his diſcrepat Mediceus: cuius auctoritatem in re bona ab ijs eſſe neglectam, qui eiuſdem libri mendas etiam interdum cuiuſdam conſtantiæ cauſſa ſibi deſcribendas putauerunt, ualde miror.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Ego uoluptatem animi nimiam) uerſus Trabeæ. Ego uoluptatem animi nimiam, ſummum errorem eſſe puto. Errat autem Riuius, qui ex neſcio quo uetere codice ſic legendum cenſet, Ego uoluptatem hominum nimiam; quamuis me quoque in uno codice Memmiano ita ſcriptum reperiſſe non negem, hominum, inquam, pro, animi. Errant æquè qui uel, homini, uel habui, legunt.

ARGV-

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVERI uidetur de tabellarijs epiſtolas non reddentibus; re vera Cœlium negligentiæ accuſat. tum ſua geſta magnifice narrat.

Cicero imp. S. D. Cœlio Rufo, ædili cur. des.

TV uide[b] *quam ad me litteræ non perferantur. non enim*[c] *adduci poſſum, ut abs te, poſtea quam ædilis factus es, nullas putem datas. præſertim cum eſſet tanta res,*[d] *tantæ gratulationis:**1 *de te,*[e] *quia, quod ſperabam; de Hillo, (balbus enim ſum) quod non putaram. atqui ſic habeto, nullam me epiſtolam accepiſſe tuam poſt comitia iſta præclara, quæ me lætitia*[f] *extulerunt. ex quo uereor, ne idem eueniat in meas litteras. equidem numquam domum miſi unam epiſtolam, quin eſſet ad te altera: nec mihi eſt te iucundius quidquam, nec carius. Sed balbi non ſumus: ad rem redeamus. Vt*[g] *optaſti, ita eſt. uelles enim, ais, tantum modo ut haberem negotij, quod eſſet ad*[h] *laureolam ſatis. Parthos times, quia diffidis copijs noſtris. ergo ita accidit. nam, Parthico bello nunciato, locorum quibuſdam anguſtijs & natura montium fretus ad Amanũ exercitum adduxi, ſatis probe ornatum auxilijs, & quadam auctoritate apud eos, qui me non norant, nominis noſtri. multum eſt enim in his locis.*[i] *Hiccine eſt ille, qui urbem? quem ſenatus? noſti cetera. Cum ueniſſem ad Amanum, qui mons mihi cum Bibulo communis eſt,**2 *diuiſus*

a L. Tu uide, quã obrem ad me litteræ. &c. al? Tu uide, quàm temere, cũ ad me litt. &c. al. Tu uide, quàm timide, quàm ad me, etc. al. Tu uide, quàm tardè, quàm ad me, &c.

b antiquus liber, Quamobrẽ. maliẽ, Quare.

c q. u. e. poſſum adduci.

d q. u. c. tãta gratulationes.

e reſpõdet ad locum epiſtolæ Cœlij, quæ eſt 4. lib. 8.

f cum ea mihi aliorum litteris cognita eſſent.

g de exitu belli Parthici. ep. 5. lib. 8.

h reſpõdet ad locum epiſtolæ Cœlij. vide ep. 5. l. 8.

i L. Hiccine & ille, qui.

aquarum

aquarum diuortijs, [a] *Caſſius noſter, quod mihi magnæ uoluptati fuit, feliciter ab Antiochia hoſtem reiecerat. Bibulus* [b] *prouinciam acceperat. interea cum meis copijs omnibus uexaui Amanienſes, hoſtes ſempiternos. multi occiſi, capti: reliqui diſsipati. caſtella munita, improuiſo aduentu* [c] *capta, & incenſa. ita uictoria iuſta* [d] *imperator appellatus apud Iſſum; quo in loco ſæpe, ut ex te audiui,* [e] *Clitarchus tibi narrauit, Darium ab Alexandro eſſe ſuperatum;* [f] *abduxi exercitum ad infeſtiſſimam Ciliciæ partem. ibi quinctum* [g] *& uigeſimum iam diem aggeribus, uineis, turribus oppugnabam opidum munitiſſimum Pindeniſſum, tantis* *3 *opibus, tantoq. negotio, ut mihi ad ſummam gloriam nihil deſit, niſi* [h] *nomen opidi: quod ſi, ut ſpero, cepero; tũ uero litteras publice mittam.* [i] *Hæc ad te in præſenti ſcripſi, ut ſperes te aſſequi id,* [k] *quod optaſti. Sed, ut redeam ad Parthos; hæc æſtas habuit hunc exitum ſatis felicem: ea, quæ ſequitur, magno eſt in timore. quare, mi Rufe, uigila, primum ut mihi ſuccedatur: ſin id erit, ut ſcribis, &, ut ego arbitror,* [l] *ſpiſsius; illud, quod facile eſt, ne quid mihi temporis prorogetur. De rep. ex tuis litteris, ut antea tibi ſcripſi, cum præſentia, tum etiam futura magis exſpecto, quare, ut ad me omnia quam diligentiſſime perſcribas, te uehementer rogo. Vale.*

a C. Caſſius, q mox Cæſarem occidit.

b Syriam, prouinciam ſuã.

c *q. v. c. capta ſunt, & inc.*

d ep. 9. lib. 1.

e hiſtoricus, Alexandri comes in expeditionibus Pli. l. 6. c. 31. Cic. l. 1. de leg. Q. Curt. l. 1x. Quinct. l. 10. c. 1.

f *I. adduxi exerc.*

g *L. & uiceſimum.*

h ad Att. epi. 20. lib. 5.

i *q. v. c. Hæc ad te ueſperi in præſenti.*

k *fort. quod optaſſes poſſe. Sed, & ita q. v. c.*

l *L. ſpiſſius.*

l i. difficilius, vt in epiſtola ad fratrẽ, Spiſſum opus.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 DETE, quia, quod ſperabam; de Hillo, (balbus enim ſum) quod non putaram.) In ep. 4. lib. 8. Cœlius, de Hirro

competitore ſuo loquens, ita ſcripſerat: Spero te celeriter auditurum & de nobis, quod ſperaſti, & de illo, quod uix ſperare auſus es. Quibus uerbis Cicero reſpondens, eadem pæne repetit. & quia ſcripſerat Cœlius, De illo; facete, & ſalſe adſpirationem Cicero addidit, ut Hirri nomen, more balborum, qui r, litteram exprimere non poſſunt, enunciaret. itaque ſubiunxit, Balbus enim ſum. in ſequentibus autem, cum r, litteram expedite proferat, Balbi, inquit, non ſumus. Hic tamen faciam, quod ſuſceptum a me munus poſtulat, ut hunc locum ex ingenio mutatum ſignificem. nam ueteres libri, omnes in mendo conſentiunt, cũ, Nihilo, pro, Hillo, habeant. Sed non dubito, quin hæc recte intelligentibus coniectura, e Cœlij loco ducta, cui manifeſte Cicero reſpondet, etiam atque etiam probetur. Res, inquit, magnæ gratulationis erat, quia de te, id, quod ſperabam, acciderat; de Hirro autem, quod non putaueram, ideſt, ut tam turpiter ædilitatis repulſam ferret. Atque hoc eiuſdem Cœlij locus alius in epiſt. 9. lib. 8. ſignificat: inquit enim, Sic tu, inquis, Hirrum tractaſti? immo, ſi ſcias, quam facile, quam ne contentionis quidem minimæ fuerit; pudeat te, auſum illum umquam eſſe incedere tamquam tuum competitorem.

* 2 Diuiſus aquarum diuortijs;) ut ad Syriam ab una parte, ad Ciliciam ab altera pertineret, defluentibus aquis diſtributus. cum enim aquæ diuiduntur, diuortium earum fit. ſic ep. 20. ad Att. lib. v. Ad Amanum contendi; qui Syriã a Cilicia aquarum diuortio diuidit. Et lib. 1. de Orat. Vt ex Apennino fluminum, ſic ex communi ſapientium iugo ſunt doctrinarum facta diuortia. Curtius autẽ lib. v. Tigris, & Euphrates ex Armeniæ montibus profluunt, & magno deinde aquarum diuortio iter, quod cœpere, percurrunt. Et Liuius lib. 38. Prope ipſis iugis, ad aquarum diuortia caſtra poſuiſſe. ideſt, ad eum locum, unde aquæ pluuiæ, duas in partes diuiſæ, incipiunt defluere. Flaccus etiam Siculus in libro de limitibus, Diuergia aquarum dixit, eadem ſignificatione: quod in diuerſas partes uergant, & uertantur aquę: unde Diuergium, & Diuortium.

* 3 Opibus,) Alij legunt, Operibus: ſed Opera Cicero ſupra nominauit. Opum autem nomine ſumma uis, & ſumma contentio ſignificatur. unde Virgilius; Magna pugnatur opum ui. Alibi diuitiarum copia, alibi totum id, quo ualemus, Opum nomine demonſtratur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVVM declarat urbis deſiderium: & pantheras ait non poſſe capi, quas Cœlius ædilis petierat, ut in ſuis ludis populo oſtenderet.

Cicero imp. s. d. Cœlio ædili cur. II

PVTARES *ne umquam accidere poſſe, ut mihi* [a] *uerba deeſſent, neque ſolum iſta ueſtra oratoria, ſed hæc etiam leuia noſtratia? deſunt autem propter hanc cauſſam, quod mirifice ſum ſollicitus, quidnam de prouincijs decernatur. Mirum me deſiderium tenet* [b] *urbis, incredibile meorum, atque in primis tui, ſatietas autem prouinciæ, uel quia uidemur eam famam conſecuti, ut non tam acceſsio quærenda, quam fortuna* [c] *metuenda ſit; uel quia totum negotium non eſt dignum uiribus noſtris, qui* [d] *maiora in rep. onera ſuſtenere & poſsimus, & ſoleamus: uel quia belli magni* [e] *timor impēdet: quod uidemur effugere, ſi ad conſtitutam diem decedemus. De pantheris per eos, qui uenari ſolent, agitur* [f] *mandato meo diligenter. ſed mira paucitas eſt: & eas, quæ ſunt, ualde aiunt queri, quod nihil cuiquam* [g] *inſidiarum in mea prouincia, niſi ſibi, fiat. itaque conſtituiſſe dicuntur in Cariam ex noſtra prouincia decedere. ſed tamen ſedulo fit, & in primis a* [h] *Patiſcho. quidquid erit, tibi erit:* [i] *ſed, quid plane eſſet, neſciebamus. mihi mehercule magnæ curæ eſt ædilitas tua. ipſa dies me admonebat.* [1] *ſcripſi enim hæc* [k] *ipſis* [l] *Megalenſibus. Tu uelim ad me de omni reip. ſtatu quā diligentiſsime perſcribas: ea enim certiſsima putabo, quæ ex te cognouero. Vale.*

a nimia ſollicitudine, nimio ēt gaudio ita ꝑturbatur animus, vt verba non ſuppetant.
b cupiebat ſibi ſucceſſorē mitti.
c ob exſpectationē belli Parthici.
d *L. maiora onera in rep. ſuſt.*
e a Parthis ꝗſtate ſequenti, vt eſt in epiſt. 10.
f *L. mandatu meo.*
g ſublata a ſe lattocinia feſtiue ſignificat.
h epi. 9. l. 8. & ep. 13. & 15. l. 12. & Hirtius de bello Alex.
i *L. ſed quid eſſet, plane neſciebamus. et ita v. c.*
k *L. ipſis Megaleſijs.*
l quo die ludos dabāt ædiles curules ante tēplum Magnę m̄ris deū, eo igit̄ die Cicero admonebat̄ ludorū Romanorū, ꝗbus pantheras Gręcas Cœlius dari cupiebat. ep. 6. lib. 8. quinque dies feſti, Mineruæ dicati. Varro.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 SCRIPSI enim hæc ipſis Megaleſijs) ſic repoſui, libris omnibus repugnantibus, atque inuitis, ſola ratione & verita-

te fretus. Nam Megalenſes & Megalenſia, & Megalenſibus neque Græcè, neque Latinè dici poteſt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LITTERAS a Cœlio requirit de rebus urbanis; & hortatur eum, ut urbanos potius magiſtratus ſequatur, quam prouinciales.

Cicero imp. S. D. Cœlio ædili cur. 12

a L. Quinquatrus aff.

b L. ſi qua rid.

quo neminem πολιτικώτερον cognoui.

c vide ſcholiū.

c al. Latburum reg. al. Latorum reg. al. Deiotarū reg. & ita L.

d enim, abeſt ab e.v.t.

e pro abſtinētia poſuit.

SOLLICITVS *equidem eram de rebus urbanis. ita tumultuoſæ conciones*, [1] *ita moleſtæ* *[1. a] *quinquatrus afferebantur: nam citeriora nondum audiebamus. ſed tamen nihil me magis ſollicitabat, quam in his moleſtijs non me*, [b] *ſi qua ridenda eſſent, ridere tecum. ſunt enim multa: ſed ea non audeo ſcribere. illud moleſte fero, nihil me adhuc his de rebus habere tuarum litterarum. quare, etſi, cum tu hæc leges, ego iam annuum munus confecero: tamen obuiæ mihi uelim ſint litteræ tuæ, quæ me erudiant de omni rep. ne hoſpes plane ueniam. hoc melius quam tu, facere nemo poteſt. Diogenes tuus, homo modeſtus, a me cum Philone Peſsinunte diſceſsit.* *[2] *iter habebant ad* [c] *Iatoregem: quamquam omnia nec benigna, nec copioſa cognorant. Vrbem, mi Ruſe, cole, & in iſta luce uiue.*[d] *omnis enim peregrinatio, quod ego ab adoleſcentia iudicaui, obſcura, & ſordida eſt ijs, quorum induſtria Romæ poteſt illuſtris eſſe. quod cum probe ſcirem, utinam in ſententia permāſiſſem. cum una mehercule ambulatiuncula, atque uno ſermone noſtro omnes fructus prouinciæ non confero. ſpero me* [e] *integritatis laudem conſecutum.*

non

non erat minor ex contemnenda, [a] *quam ex conſeruata prouincia. ſpes* [b] *triumphi, inquis? ſatis glorioſe triumpharem, ſi non eſſem tam diu quidem in deſiderio rerum mihi cariſſimarũ. ſed, ut ſpero, propediem te uidebo. tu mihi obuiam* [c] *mitte epiſtolas te dignas. Vale.*

a *L. quam ex cõſeruata prouincia. ſpes triũphi? inquis. Satis glorioſè triumph.*
b non. n. triũphari pōt, niſi eatur in prouinciam.
c *L. mittito.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVINQVATRVS) dictum fortaſſe nominandi potius, quam, vt alij putarunt, generandi caſu. mallem tamen, Quinquatribus, ut intelligatur dies, quo geſtæ ſunt res, non quo allatæ, cum inferat, Citeriora nondum audiebamus. nã in vetere libro Hieronymi Ferrarij legitur, Quinquat. ut etiã pro gladiatoribus, gladiat. antiquis in libris quandoq; ſcriptum vidimus. Quinquatrus autem quinque dies feſti fuerunt, Mineruæ dicati. Ouidius lib. 3. Faſt.

Vna dies media eſt, & fiunt ſacra Mineruæ,
Nomina quæ a iunctis quinq. diebus habent.

Varro Quinquatrum diem ait appellatum, quod erat poſt diem quinctum idus Mart. ideſt XIV. Kal. Apr. & quamquã ex Ouidio conſtet, quinquatrus fuiſſe quinque dies: tamen, cum Cicero quinquatrus nominat, non ſemper eos omnes dies, ſed interdum primum duntaxat eorum ſignificat, vt epiſt. 25. lib. 12. Quinquatribus, frequenti ſenatu, cauſſam tuam egi non inuita Minerua. etenim eo ipſo die ſenatus decreuit, ut Minerua noſtra, cuſtos vrbis, quam turbo deiecerat, reſtitueretur. Et ad Att. ep. 9. lib. IX. Venit ad me Matius quinquatribus. Et alibi.

*2 Iter habebant ad Iatoregem) non ſatis mihi poſſe videor pro eius merito laudare Iacobum Taurellum Fanenſem, virum optimum, exquiſitæ doctrinæ, præſtantis ingenij; qui, deleta macula, quæ iam inueterauerat in peruulgatis omnibus libris, huic loco ſuam, vt ego quidem arbitror, integritatem reſtituit. cum enim in nullo vetere libro reperiatur, Ad Deiotarum regem, vt eſt in impreſſis ad hãc diem omnibus; in pleriſque autem, Ad Iatoregem: quæ in Mediceo quoque ſcriptura eſt; acute Taurellus vidit, mutatione minima legi poſſe, Ad Adiatorigem; quem Comanorum regem hoc tempore fuiſſe, Strabo docet lib. XII.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ITA moleſtæ Quinquatrus.) Nihil muto. verumtamen non pigebit me lectorem admonere, ex Chariſio lib. 1. inſti-

tut.

tut. gramm. licere cognoſcere, etiam Quinquatres dici à Latinis genere maſculino. Sic enim ille, Quinquatres παναθηναῖα, ſenes, &c. Quin ego ita in vno libro manuſcr. ex noſtris, reperi.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

RESPONDET epiſtolę Cœlij, quę ſexta eſt l. IIX. eam lege, ſi huius argumentũ, atque etiã interprætationẽ quęris.

Cicero imp. S. D. Cœlio ædili cur. 13

RARAS [a] *tuas quidem, (fortaſſe enim non perferuntur) ſed ſuaues accipio litteras. uel quas proxime acceperam, quam prudentes, quam multi & officij, & conſilij. etſi omnia ſic conſtitueram mihi agenda, ut tu admonebas: tamen confirmantur noſtra conſilia, cum ſentimus prudentibus, [b] fideliterq. ſuadentibus idem uideri. Ego [c] Appium, ut ſæpe tecum locutus ſum, ualde diligo; meq. ab eo diligi ſtatim cęptum eſſe, ut ſimultatem depoſuimus, ſenſi. nam & honorificus in me conſul fuit, & ſuauis amicus, & ſtudioſus ſtudiorum etiam meorum. [d] Mea uero officia ei non defuiſſe, tute es teſtis: [1] quoniam* κωμικὸς μάρτυς, *ut opinor, [e] accidit [f] Phania. & mehercule etiam pluris eum feci, quod te amari ab eo ſenſi. iam me Pompeij totum eſſe ſcis. [g] Brutum a me amari intelligis. quid eſt cauſæ, cur mihi [h] non ſit in optatis, complecti hominem florentem ætate, opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinquis, affinibus, amicis? [i] collegam meum præſertim, & in ipſa collegij laude, [k] & ſcientia ſtudioſum mei? Hæc eo pluribus ſcripſi; *I. [l] quod mihi ſignificabant tuæ litteræ ſubdu-*

a vide artificium; cũ paucis verbis accuſet, excuſet, laudet.

b epiſt. xI. l. 6.

b *q. v. c. fideliter ſuad.*

c fratrẽ P. Clodij, a Milone occiſi.

d *L. Mea uerò officia ei nõ def.*

e *L. accedit.*

f Appij libertus; ep. 1. l. 3.

g ex duab' Appij filijs altera Pompeij filio nupſerat, altera Bruto. ep. 4. lib. 3.

h *v. c. nõ in optatis ſit compl. & ita L.*

i in auguratu.

k epi. 4. lib. 3.

l *al. quòd nonnihil ſignific.*

ſubdubitare, qua eſſem erga illum uoluntate. credo te audiſſe aliquid. falſum eſt, mihi crede, ſi quid audiſti. genus inſtitutorum, & rationum mearum [a] *diſſimilitudinem nonnullam habet cum illius adminiſtratione prouinciæ. ex eo quidam ſuſpicati fortaſſe ſunt, animorum contentione, non opinionum diſſenſione, me ab eo diſcrepare. nihil autem feci umquam, neque dixi, quod cõtra illius exiſtimationem eſſe uellem. poſt hoc negotium autem, & temeritatem noſtri* [b] *Dolabellæ, deprecatorem me pro illius periculo præbeo. Erat in eadem epiſtola* [c] *ueternus ciuitatis. gaudebam ſane, & congelaſſe* [d] *noſtrum amicum lætabar otio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo.* [2] *quid ais?* [e] *Cæſarem nunc defendit Curio? quis hoc putaret præter me?* [f] *nã ita uiuam,* [g] *putaui. dij immortales, quam ego riſum noſtrum deſidero. Mihi erat in animo, quoniam iuriſdictionem confeceram; ciuitates locupletaram; publicanis etiam* *[2] *ſuperioris luſtri reliqua ſine ſociorum ulla* [h] *querella conſeruaram; priuatis, ſummis, infimis fueram iucundus, proficiſci in* [i] *Ciliciam nonis Maij, &, cum primum æſtiua attigiſſem* *[3] *militaremq. rem collocaſſem,* [k] *decedere ex S. C. Cupio te ædilem uidere: miroq. deſiderio me urbs afficit, et omnes mei, tuq. in primis. Vale.*

a vide epiſt. 8. lib. 5.

b Dolabella Appium accuſauerat.

c ep. 6. lib. 8.

d Curionẽ ſignificat. vide ep. 6. lib. 8.

e *L. Cæſarẽ nunc defendit Curio?*

f *L. nam, ita uiuam, putaui.*

g ob Curionis & leuitatẽ, & æs alienum.

h ad Att. ep. 2. lib. 6.

i erat igitur in Aſia.

k ſenatus .n. decreuerat, u t, anno cõfecto, decederet.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVOD mihi ſignificabant) contemnendum non putaui meorum omnium librorum conſenſum, & quod antea pro Mihi, Nonnihil legebatur, commenticium duxi; cũ præſertim Mediceus quoque liber, non ille quidem hoc in

loco plane ſit emendatus, ſed ita prope tamen ad ueritatem accedat, ut emendari uel minimo negotio poſſit. Habet enim, Quod nihil ſignificabant; in quo mei omnes planiſſime; Quod mihi ſignificabant. Miror autem eos, qui Florentię hos epiſtolarum libros nuper ediderunt, non modo Medicei libri (cui ſe tantum tribuere profitentur) auctoritatem neglexiſſe, (nam in illo, ut dixi, eſt, Quod nihil ſignificabant) uerum etiam contra ueteres omnes libros imprimi uoluiſſe, Nonnihil, nulla in Scholijs mentione facta. Certe enim aliqua ratione probari oportuit, quod ab antiquis libris, uel ſaltem (omitto alios, quos ipſi contemnunt) quod a Mediceo diſcreparet, cum præſertim, ſi uerbum Subdubitare perpenderent, intelligere potuerint Non nihil otioſum eſſe, minimeq. neceſſarium; nam adiuncta verbo particula Sub, non nihil oſtendit.

*2 Superioris luſtri) Mirũ, quam hic antiqui libri omnes nullo prorſus excepto in mendo conſentiant. Habent enim pro Confeceram, Conferam; pro Locupletaram, Locupletarin; pro Superioris, Superioribus; pro Conſeruaram, Conſeruata in.

*3 Militaremq. rem collocaſſem) Mediceus liber, & mei quattuor, Militaremq. collocarem. corrupte. duo mei, Militaremq. cum collocaſſem; minus mendoſe, nec tamen recte.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVONIAM κωμικὸς μάρτυς, vt opinor, accedit Phania) ſecutus ſum codices quoſdam vulgatos, in his, Lugdunenſeis. Nam omnes manuſcr. quos quidem viderim, habent, accidit, præter vnum, in quo ſcriptum eſt. óccidit, & ſuprà ſcriptum, id eſt, mortuus eſt; ſed ita vt facilè appareat ex, a, vocali, factum eſſe, o, recentiore manu. Erat autem hic Phania Appi libertus, vt intelligere licet ex ep. 1. & 5. lib. 3. Iam κωμικὸς lego, non οἰκικὸς, neque οἰκόθεν.

2 Quid ais? Cęſarem nunc defendit Curio?) ſecutus ſum libros vulgatos, & hiſtoriæ rationē. Nã ex libro octauo Epiſt. licet intelligere, Curionem defendiſſe Cæſarem, & ijs acriter reſtitiſſe, qui Cęſarem ex prouincia retrahere conarētur. Hęc eò ſcripſi, quòd quidam ſecuti nonnullos codices manuſcriptos mendoſos, legunt, Cæſarem non defendit Curio?

a tres v. c. non habent, prænomen, Marco.

b cõiungit bonitatē, & doctrinã. nã nec imperita bonitas, nec improba doctrina laudatur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT Fabium a quinque rebus, bonitate, doctrina, ingenio, modeſtia, amicitia ſua.

Cic. imp. s. d. Cœlio ædili cur. 14

M [a] ARCO *Fabio, uiro [b] optimo, & homine doctiſſimo, familiariſſime utor; mirificeq.*

ſiceq. eum diligo, cum propter ſummum eius ingenium, ſummamq. doctrinam, tum propter ſingularem modeſtiam. eius negotium ſic uelim ſuſcipias, ut ſi eſſet res mea. noui ego uos magnos patronos. hominem [a] *occidat, oportet, qui ueſtra opera uti uelit. ſed in hoc homine nullam accipio excuſationem. omnia relinques, ſi me amabis, cum tua opera Fabius uti uolet. Ego res* [b] *Romanas uehementer exſpecto, & deſidero: in primisque, quid agas, ſcire cupio: nam iamdiu propter hiemis magnitudinem nihil noui ad nos* [c] *afferebatur. Vale.*

a iocus cũ lan de Cœlij.
b ĩ hoc nomine videt̃ eſſe. ἔμφασις.
c *q. v. c. referebatur. fort. perferebatur.*

ARGVMENTVM P. MANVTII,

SCRIBIT de ſupplicationibus ſuis, de nuptijs filiæ, & P. Cornelij Dolabellæ, de ciuilibus diſcordijs, de rationib. quibus adductus C. Cœlium, quæſtorem ſuum prouinciæ præpoſuerit. reſpondet Cœlij tribus epiſtolis, primum quæ eſt xi. deinde 13. poſtremo, 8. lib. 8.

Cicero imp. S. D. Cœlio ædili cur. 15

NON *potuit accuratius agi,* [d] *neque prudentius, quam actum eſt a te cum Curione de* [e] *ſupplicatione.* [f] *& mehercule confecta res eſt ex mea ſententia, cum celeritate, tum quod* [g] *is,* [h] *qui erat iratus, competitor tuus, & idem meus, aſſenſus eſt ei, qui ornauit res noſtras diuinis laudibus. quare ſcito me ſperare ea,* [i] *quæ ſequuntur: ad quæ tu te para. Dolabellam a te gaudeo primum laudari, deinde* [k] *etiam amari. nam ea, quæ ſperas Tulliæ meæ prudentia* [l] *temperari poſſe, ſcio* *[1]·[m] *cui tuæ epiſtolæ reſpondeant. quid, ſi meam legas, quam ego tum ex tuis litteris*

d *q. v. c. nec.*
e vide ep. xi. lib. 8.
f *v. c. & hercle.*
g Hirtiũ intelligit, ſuum cõpetitorẽ in auguratu.
h *fort. qui mihi erat iratus.*
i i. triumphũ, quî fere poſt ſupplicationes dabatur.
k *al. & amari.*
l vide ep. 6. & 13. lib. 8.
m *L. cui tua ep.*

litteris miſi ad Appium? ſed quid agas? ſic uiuitur. quod actum eſt, dij approbent. ſpero fore iucundum generum nobis. [a] multum in eo tua nos [b] humanitas adiuuabit. Reſp. me ualde ſollicitat. faueo Curioni: [1] [c] Cæſarem honeſtum eſſe cupio: pro Pompeio emori poſſum. ſed tamen ipſa rep. nihil mihi eſt carius. in qua tu non ualde te [d] iactas: diſtrictus enim mihi uideris eſſe, quod & bonus ciuis, & bonus amicus es. Ego, de prouincia decedens, quæſtorem Cælium præpoſui prouinciæ. puerum, inquies? at quæſtorem, at nobilem adoleſcentem: at *[2] omnium fere exemplo. [2] [e] neque erat [f] ſuperiore honore [g] uſus, quẽ præficerem. *[3]. [h] Pontinius multo ante diſceſſerat. a Q. fratre impetrari non poterat; quem tamen ſi reliquiſſem; dicerent iniqui, non me plane poſt annum: ut ſenatus uoluiſſet, [i] ex prouincia deceſſiſſe, quoniam alterum me reliquiſſem. fortaſſe [k] & illud adderent, ſenatum eos noluiſſe prouincijs præeſſe, qui antea [l] non præfuiſſent: fratrem meum triennium Aſiæ præfuiſſe. denique nunc ſollicitus non ſum: ſi fratrem reliquiſſem, omnia [m] timerem. poſtremo, non tam mea ſponte, quam potentiſſimorum [n] duorum exemplo; [o] qui omnes Caſſios, Antoniosq. complexi ſunt. hominem adoleſcentem non tam allicere uolui, quam alienare nolui. hoc tu meum conſilium laudes neceſſe eſt: mutari enim non poteſt. De [p] Ocella [q] parum plane ad me ſcripſeras; &

in actis

a *L. multumq. in eo t.*
b tu enim bonum mihi generũ, pro mutuo inter nos amore, præſtabis.
c *al. Cæſarẽ honeſtum eſſe.*
d Cæſarem ſecutus eſt, a quo denique deſciuit. Cæſ. lib. 2. de bel. ci.
e p. 1. lib. 6. ad Att.
e *fort. ſuperior honore ullus.*
f ep. 18.
g *u. c. uſus.*
h Pontinium, & fratrem nominat, quia prætorius vterque.
h *L. Pomtinus al. Pontinus m.*
i *L. de prouincia deceſſ. & ita om. v. c.*
k *L. etiã illud add. & ita o. u. c.*
l ep. 7. lib. 8. & ad Att. epiſt. 6. lib. 6.
m ad Att. epi. 6. lib. 6.
n Pompeij & Cæſaris. ad Attic. ep. 6. l. 6.
o *al. qui iuuenes Caſsios.*
p vide epi. 7. lib. 8. Ocellas autem vocatos ab oculorum paruitate Plin. ait. lib. XI. c. 37.
q *L. parum ad me plane ſcr. & ita v. c.*

in actis non erat. Tuæ res geſtæ ita notæ ſunt, ut trãs montem Taurum etiam[*4] *de* [a] *Matrinio ſit auditum. Ego, niſi quid me Eteſiæ morabuntur,* [b] *celeriter, ut ſpero, uos uidebo. Vale.*

a *L. de Matri- nio ſit aud.*

b iam enim d prouincia deceſſerat.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Cvi tuæ epiſtolæ reſpondeant,) cũ qua congruant epiſtola tua. Congruũt enim cum ea, qua te um a Dolabella factum eſſe Appium ſignificaueras. hoc igitur uideris dicere, moderatiorem in poſterum fore. Reſpondere ualet hic conſentire, conuenire. ſimilitudinem enim ſignificat. ep. 5. Non quo uerear, ne tua uirtus opinioni hominum non reſpondeat. De Vn. Dextra dextris reſpondent. lib. 3. de finibus: Quid poſterius priori non conuenit? quid ſequitur, quod non reſpondeat ſuperiori? In Orat. forenſibus noſtris rebus etiam domeſticæ litteræ reſpondebunt. Virg. lib. 1. Aeneid. Dictis reſpondent cetera matris. Quæ ſignificatio cum & his & alijs exemplis notiſſima ſit, fugit eos tamen, qui legendum putant Reſpondeam: errore puerili. quo enim referretur, Ea? q̃d ad Reſpondeant ſpectare, niſi qui prorſus in litteris cæci ſint, omnes uident. Eſt autem ordo, Scio, cui tuæ epiſtolæ reſpondeant, ea quæ ſcribis Tulliæ meæ prudentia tẽperari poſſe. ut dandi caſu Tuæ epiſtolæ dictum ſit, non nominandi, ut acceperunt ij, qui elegantiſſimũ loquendi genus non agnouerunt, unde temeritas, mutandiq. libido nata eſt.

*2 Omnium fere exemplo.) plerique enim, de prouincia decedentes, præponere quæſtorem ſolebant. epiſt. 18. Legebatur olim in uulgatis omnibus libris, Exemplum: nos ex antiquis, & more Latini ſermonis, & ex ipſa quoque ſententia, primi repoſuimus, Exemplo.

*3 Pontinius) qui legatus fuerat Ciceronis, & Cœlium honore ſuperabat, non quod legatus, ſed quod præturam geſſerat, atque etiam de Allobrogibus triumphauerat. præturam Cicero, Salluſtius, Epitome Liuiana, triumphum Dio nominat.

*4 De Matrinio) Matrinium, ſcribam ædilicium, nominat in oratione pro Cluentio. uidetur Cœlius ędilis curulis aliquid aduerſus eum, uel etiam pro eo, reip. aut amicitiæ cauſſa feciſſe.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Cæſari honeſtiſſimè cupio.) quidam libri habent, Cęſarem honeſtum eſſe cupio: quæ ſcriptura non eſt reijcienda; ſed, Cæſari honeſtiſſimè cupio, quæ ſimiliter in nonnullis libris reperitur, magis probo. mendosè autem operę olim fecerunt,

cerunt, honeſtiſſimè eſſe cupio, cùm in exemplo eſſet, honeſtiſſimè cupio, ſine uerbo, eſſe.

2 Neque erat ſuperiore honore uſus) ſic habent omnes libri ueteres, quos quidem uiderim; niſi quòd in nonnullis legitur, ullus, unde coniicere quis poſſit, legendum eſſe, neque erat ſuperior honore ullus, &c. quo modo locutus eſt epiſt. 18. eiuſdem libri: Habes enim neminem honoris gradu ſuperiorem.

3 omnes Caſſios) quidam legunt, iuuenes Caſſios.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Hvivs epiſtolæ apertum erit argumentum, ſi legas epiſtolã Cęlij, quę ante ultimam eſt lib. IIX. cui hæc reſpondet.

Cicero imp. S. D. Cœlio ædili cur. 16

MAGNO dolore me affeciſſent tuæ litterę, niſi iam & [a] ratio ipſa depuliſſet omnes moleſtias, & [b] diuturna deſperatione rerum obduruiſſet animus ad dolorem nouum. ſed tamen, quare acciderit, ut ex meis [c] ſuperioribus litteris id ſuſpicarere, quod ſcribis, neſcio. quid enim fuit in illis, præter querellam temporum, quæ non animum meum magis ſollicitum haberent, [d] quam tuum? nam non eam cognoui aciem ingenij tui; quod ipſe uideam, te id ut non putem uidere. Illud miror, adduci potuiſſe te, qui me penitus noſſe deberes, ut me exiſtimares aut tam improuidum, qui [e] ab excitata fortuna ad inclinatam, & prope iacentem deſciſcerem; aut tam inconſtantem, ut collectam gratiam florentiſſimi hominis effunderem, a [f] meq. ipſe deficerem, &, quod initio, ſemperq. fugi, ciuili bello intereſſem. Quod eſt igitur meum [g] triſte conſilium? ut diſcederem fortaſſe in aliquas [h] ſolitudines. noſti enim non modo ſtomachi mei, cuius tu ſimilem quon-

a ratio multũ poteſt ipſa per ſe, plus etiam cum conſuetudine.
b quę non exſtant.
c metu belli ciuilis. dictum eſt aũt Sollicitum haberẽt, pro ſollicitarent, vt ep. 1. l. 16 ad Att. & l. 3. de rep.
d *al. quæ meum animũ magis ſollicitum non hab.*
e id eſt, a Cæſare ad Pompeium.
f *q. v. c. à me ipſe deſit.*
g ep. 16. lib. 8.
h ep. 16. lib. 8.

*quondam habebas, ſed etiam [a] oculorum in hominum inſolentium indignitate faſtidium. Accedit etiam moleſta hęc pompa lictorum meorum, nomenq.[b] imperij, quo appellor. [1] eo ſi *1· [c] onere carerem, quamuis paruis Italiæ latebris contentus eſſem. ſed incurrit hæc noſtra[d] laurus non ſolum in oculos, ſed iam etiam in uoculas maleuolorum. quod cum ita eſſet; nihil tamen umquam de perfectione, niſi uobis approbantibus, cogitaui. ſed mea prædiola tibi nota ſunt: in his mihi neceſſe eſt eſſe, ne amicis moleſtus ſim. 2·[e] Quod autem in maritimis facillime ſum, moueo non nullis ſuſpitionem, uelle me [f] nauigare. quod tamen fortaſſe non nollem, ſi poſſem ad otium. nam ad bellum quidem, qui [g] conuenit? præſertim contra eum, cui ſpero me ſatis feciſſe; ab eo, cui tamen ſatisfieri nullo modo poteſt. Deinde ſententiam meam tu facillime perſpicere potuiſti iam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi [h] obuiam ueniſti: non enim te celaui *2 ſed non ne tum prouidiſti, quam abhorrerem ab urbe relinquenda? quod cum audiſſem; non ne tibi affirmaui, quiduis me potius perpeſſurum, quam ex Italia ad bellum ciuile exiturum? quid ergo accidit, cur conſilium mutarem? [3] non ne [i] omnia potius, [k] ut in ſententia permanerem? credas hoc mihi uelim, quod puto te exiſtimare, ex his miſerijs nihil aliud me quærere, niſi ut homines aliquando intelligãt, me nihil maluiſſe, quam pacem; ea deſperata, nihil tam fugiſſe, quam arma ciuilia. huius me conſtantiæ puto fore, ut num-*

quam

a ep.16. lib.8. & 2.lib.9.

b erat enim ꝓ conſul.

c honore, duo veteres libri.

d quam lictores poſt victoriam præferebant, facibus inſertam.

e *L. Quòd autẽ in maritimis facillimè ſum: moueo; nonnullis ſuſpic. al. Quòd autem in maritimis. ſum, moueo facillimè nonnull. & c.*

f in Græciã ad Pompeium.

g nauigauit tamen paullo poſt.

h cum ex prouincia redirẽ.

h *L. nõ enim te celaui ſermonẽ T. Ampij. vidiſti, quàm abhorrerẽ ab urbe relinquenda. Q.*

i re a Pompeio, & Põpeianis in Italia male geſta.

k *L. cur in ſent.*

quam pæniteat. etenim memini in hoc genere [a] *gloriari ſolitum eſſe familiarem noſtrum Q. Hortenſium, quod numquam bello ciuili interfuiſſet. hoc noſtra laus erit illuſtrior, quod illi tribuebatur ignauiæ: de nobis id exiſtimari poſſe non arbitror. Nec me* [b] *iſta terrent, quæ mihi a te ad timorem fidiſsime, atque amantiſsime proponuntur. nulla eſt enim acerbitas, quæ non omnibus, hac orbis terrarum perturbatione, impendere uideatur: quam quidem ego a rep. meis priuatis, & domeſticis incommodis libentiſsime uel iſtis ipſis, quæ tu me mones ut caueam, redemiſſem. Filio meo, quem tibi carum eſſe gaudeo, ſi erit ulla reſp.* [4] *ſatis amplum* [c] *patrimonium relinquam, memoriam nominis mei; ſin autem nulla erit, nihil accidet ei ſeparatim a reliquis ciuibus. Nã, quod rogas, ut reſpiciã* [d] *generum meũ, adoleſcentem optimum, mihiq. cariſsimum: an dubitas, cum ſcias quanti cum illum, tum uero Tulliam meam faciam, quin ea me cura uehementiſsime ſollicitet? & eo magis, quod in communibus miſerijs* [5] [e] *hac tantum oblectabar ſpecula, Dolabellam meum, uel potius noſtrum, fore ab ijs* [f] *moleſtijs,* [6] *quas* *[3] [g] *liberalitate ſua contraxerat, liberum. uelim quæras, quos ille dies ſuſtinuerit, in urbe dum fuit, quam acerbos ſibi, quam mihi ipſi ſocero nõ honeſtos. Itaque* [h] *neq. ego hunc Hiſpanienſem caſum exſpecto; de quo mihi exploratum eſt, ita eſſe, ut tu ſcribis:* [i] *nec quidquam aſtute cogito. ſi quando erit ciuitas: erit profecto* [k] *nobis locus: ſin autem non erit; in*

eaſdem

a Syllanis tẽporibus, ideo felicem appellat in Bruto.

b ſcripſerat Cęlius de Cæſare: Nihil, niſi atrox, & ſæuum cogitat. ep. 16. lib. 8.

c *L. patrimoniũ relinquam. & ita v. c.*

d P. Corneliũ Dolabellam.

e *L. hac tamen oblect.*

f i. ab ære alieno.

g *L. libertate ſua contr.*

h nuncius exſpectabatur de bello Hiſpaniẽſi, quod a Cęſare contra Pompeij legatos gerebatur.

i *q. u. e. neque quidq.*

k *fort. nobis in est locus.*

eaſdem ſolitudines tu ipſe, ut arbitror, uenies, in quibus nos conſediſſe audies. Sed ego fortaſſe *4.[a] *uaticinor: & hæc omnia meliores habebunt exitus. recordor. n. deſperationes eorũ, qui ſenes erãt* [b] *adoleſcente me. eos ego forteſſe nunc imitor, & utor ætatis uitio. uelim, ita ſit: ſed tamen, togam* [c] *prætextam texi* [d] *Oppio, puto te audiſſe. nam Curtius noſter dibaphum cogitat: ſed eum infector moratur. Hæc adſperſi, ut ſcires, me tamen in* [e] *ſtomacho ſolere ridere.* [f] *De Dolabella, quod ſcripſi, ſuadeo uideas, tam quam ſi res tua agatur. Extremum illud erit:* [g] *nos nihil turbulenter, nihil temere faciemus.* 7 *te tamen oramus, quibuſcumque erimus in* [h] *terris, ut nos, liberosq. noſtros ita tueare, ut amicitia noſtra, & tua fides poſtulabit. Vale.*

a alucinor inſanio, vt in orat. pro Sextio.

a L. fortaſſe uat. & ita o.u.c.

b v. c. me adoleſcente.

c magiſtratum parari.

d al. Appio.

e ridere cũ iracundia.

f al. Dolabellam, quod ſcr.

g q. u. c. nos tamẽ nihil t.

h diſceſſum ex Italia ſignificat.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ONERE) quidam libri, Honote. placet. Onere. ut ad illud reſpondeat, Moleſta hæc pompa. & cũ ſtomacho dictũ ſit: quod, qui ſpecie ſit honor, ei vere tali tempore ſit onus.

*2 Sed non ne tum prouidiſti,) emendaui (ſic enim arbitror) locum ex coniectura, adiuuante veterum librorum varietate: quorum habet vnus meus, & alter, qui Leonici fuit, Sed ſermonem tuum prouidiſti: alius, Sed nomen tuum prouidiſti: Sigonij vnus, Sermonem tuũ prouidiſti: alter eiuſdem, Si nomen tuum prouidiſti: cum quo video conſentire veterem item librum, quem præſtans ingenio, & doctrina vir, mihiq. cariſſimus, Pax Scala, ſumptum ab optimo, & in primis erudito Ottonello Diſcalcio, proximis diebus ad me attulit. Fuluij Vrſini, doctiſsimi viri, vnus, Sermonẽ tã pium audiſti. Medicens & ipſe, vt arbitror, mẽdoſe: Sermonẽ Tam pij vidiſti, cum quo videtur conſenſiſſe liber Petri Pagani, in quo nunc, deraſã charta, legitur, Sermonẽ tampium vidiſti.

*3 Liberalitate ſua) immoderatos generi ſumptus honeſto nomine, Liberalitatem appellat. Miror hic nõnullis placere, *Libertate*, referentibus ad Appij accuſationem. quaſi vero Dolabella de Appio, eiuſq. amicis, propinquis, affinibus, valde laboraret, aut illa propter Appium Cicero ſubiũgere debuerit: Velim quæras, quos ille dies. &c. Quis neſcit,

viros

uiros nobiles ab adoleſcentibus glorię cupidis accuſari ſolitos eſſe, nec ideo tamen eorum inimicitias timori fuiſſe.

*4 Vaticinor;) non, diuino, ſed, alucinor, & inſanio; vt in oratione pro Sextio; Eos, qui dicerent, dignitati eſſe ſeruiendum, reip. conſulendum, ſubeunda pro patria pericula, uulnera excipienda, mortem oppetendam, vaticinari, atque inſanire dicebat.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Eo ſi onere carerem) duo libri Memm. habent, eo ſi honore carerem. Voluit ſcilicet ſcriptor librarius, aut certè debuit, ſcribere, honere. quo modo ſæpe ſcriptū reperitur hoc nomen in libris manuſcr.

2 Quòd autem in maritimis ſum facillimè, moueo) codices tres Memm. habent, Quòd aūt in mar. ſum, ſubmoueo facillimè nonn. ſuſp. &c. Victorius edidit, Quòd aūt in mar. ſum facillimè, moueo nōnullis ſuſp. &c. in quo mutata dūtaxat diſtinctio eſt, detracta ſyllaba, ſub, quæ, mea ſentētia, inanis eſt, niſi fortè pro, ſubmoueo, legendū eſt, commoueo.

3 Nònne omnia potiùs, cur in ſent.) ſic legendum, cur in ſent. perm. non, ut uulgo, ut in ſent. permanerem. quāuis omnes libri reclament. ſic enim loquimur: omnia acciderunt, cur hoc, uel illud facerem. Et ſuprà proximè ſic loquitur. quid ergo accidit, cur conſil. mut.

4 Satis amplum patrimonium relinquam, memoriam nominis mei) oēs ferè libri manuſcr. habent, in memoriā. Vnde fortaſſe P. Victorius edidit, in memoria. ego nihil muto.

5 Hac tamen oblectabar ſpecula) ſic habent codices Memmi. & rectè, quamuis aliter ediderit P. Victorius, nempe, hac tantùm, &c.

6 Quas libertate ſua contraxerat) ſic legendum cenſent uiri docti, reiecta uulgata lectione, liberalitate, referentes hoc ad accuſationem Appij, qua Dolabella, eius accuſator, Pompeiū, Brutum, Lentulum, offenderat. quibus aſſentior. Et uerò ſic habet codex unus manuſcr. longè omnium optimus.

7 Te tamen oramus) codex unus Memm. habet, te tantùm oramus, quæ ſcriptura non eſt reſpuenda.

---

a mandoſum. nā, Caninius, & Salluſtius, duæ familiæ, ſimul eſſe nō poſſunt. forte, C. Salluſtio, uel Caninio Salluſtiano, quo modo locutus in inſcriptione ep. 59. l. 13.
b al. PRO PRAETORE.
c L. à d. xvi. Kalend.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

RESPONDET ad omnes partes epiſtolę Caninij: deinde altera epiſtola roganti ut ſe Bibulo commendet, cauſſas affert, quare id facere non debeat; ſe tamen illi morem geſſiſſe confirmat.

Cicero imp. S. D. *1 a Caninio Salluſtio *2 b procos. 17

LITTERAS *a te mihi ſtator tuus reddidit Tarſi* c *ad* XVI. *Kal. Sext. his ego ordine, ut uideris*

*uideris uelle, reſpondebo. De ſucceſſore meo nihil audiui: nec quemquam fore [a] arbitror. quin ad diem decedam, nulla cauſſa eſt, præſertim ſublato metu Parthico. commoraturum me nuſquam ſane arbitror: [b] Rhodum, Ciceronum cauſſa puerorum, acceſſurum puto: neque id tamen certum eſt. ad urbem uelim quamprimum uenire: ſed tamen iter meum reip. & rerum urbanarum ratio gubernabit. Succeſſor tuus non poteſt ita maturare ullo modo, ut tu me in Aſia poſſis conuenire. De rationibus referendis, non erat incommodum te nulla referre: quam tibi ſcribis a Bibulo fieri poteſtatem: ſed id uix mihi uideris per [c] legem Iuliam facere poſſe: quam Bibulus [d] certa quadam ratione non ſeruat; tibi magnopere ſeruandam cenſeo. Quod ſcribis, *3 Apamea præſidium deduci non oportuiſſe: uidebam idem*4 ceteros exiſtimare; moleſteq. ferebam, de ea re minus commodos ſermones [e] maleuolorum fuiſſe. Parthi [f] tranſierint, nec ne, præter te, uideo dubitare neminem; itaque omnia præſidia, quæ magna, & firma paraueram, commotus hominum non dubio ſermone, dimiſi. Rationes mei quæſtoris nec uerum fuit me tibi mittere; [1] nec tamen erant confectæ. eas nos [g] Apameæ deponere cogitabamus. De præda [h] mea, præter [i] quæſtores urbanos, id eſt populum R. teruncium [k] nec attigit, nec tacturus eſt quiſquam. *5 Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ; ut & mihi, & populo cautum ſit ſine uecturæ periculo. Quod ſcribis ad me de *6 drach-*

a recte arbitratur. nemo .n. ſucceſſit.

b ep. 7. l. 6. ad Att.

b L. Rhodũ, cauſſa puerorũ, acceſſ.

c fortaſſe .n. ſi turbulẽta audiero, ſubſiſtã in itinere.

d in Piſonem. propter inimicitias cum Cæſare.

e v.c. maliuolorum f.

f Euphratem, imperij Romani terminũ. ſed loquitur de trãſitu diſcedentium.

g vide ep. 20. lib. 5.

h vniuerſa, ab ipſo in bello facta, non quæ ad ipſum proprie pertineret.

i L. quæſtores urb.

k *al. nec tetigit.*

mis *7·[a] CCCIↃↃↃ: *nihil eſt, quod in iſto genere cuiquam poßim commodare: omnis enim pecunia ita tractatur, ut præda a præfectis; quæ autem mihi attributa eſt, a quæſtore curetur. Quod quæris, quid exiſtimem de legionibus, quæ decretæ ſunt in Syriam; antea dubitabam, uenturæ ne eſſent; nunc mihi non eſt dubium, quin, ſi antea auditum erit, otium eſſe in Syria, uenturæ non ſint. Marium quidem* [b] *ſucceſſorem tarde uideo eſſe uenturum; propterea quod ſenatus ita decreuit, ut cum legionibus iret. Vni epiſtolæ reſpondi: uenio ad alteram. Petis a me, ut bibulo te quam diligentißime commendem. in quo mihi uoluntas nō deeſt:* [c] *ſed locus uidetur eſſe tecum* [d] *expoſtulādi. ſolus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo ſunt,* [e] *certiorem me nunquam feciſti, quā ualde Bibuli uoluntas a me ſine cauſſa abhorreret: permulti enim ad me detulerunt; cum magnus Antiochiæ* [f] *metus eſſet, & magna ſpes in me, atque in exercitu meo, ſolitum dicere, quidnis ſe perpeti malle, quam uideri eguiſſe auxilio meo. quod ego officio* [g] *quæſtorio te adductum reticere de* [h] *prætore tuo nō moleſte ferebam: quāquam, quemadmodum tractarere, audiebam. ille autem, cum ad Thermum de Parthico bello ſcriberet, ad me* [i] *litteram numquam miſit, ad quem intelligebat eius belli* [k] *periculum pertinere. tantum de* [l] *auguratu filij ſui ſcripſit ad me. in quo ego miſericordia* [m] *commotus, & quod ſemper amiciſſimus Bibulo fui, dedi operam, ut ei quam humanißime* [n] *ſcriberem. ille, ſi omnibus eſt ma-*

leuolus,

a i. cētū millibus. drachma reſpondet fere denario Romano; denarius autē quattuor continet ſeſtertios.
a *L. CCCIↃↃↃ.*
b *o. v. c. ſed locus eſſe uidetur te cū expoſt. et ita L.*
c Sallustij. Bibulo. n. ciuili bello exorto, ſucceſſit nemo.
d quo plus humanitatis oſtēdat, primū expoſtulat, deinde morē illi a ſe geſtū ſubiūgit.
e *L. certiorē nunquam me fec.*
f Parthorū aduentu. ep. 10.
g vide ep. x. l. 13
h quia prouinciæ præſit, non quia preturam gerat: ſic Aſc.
i de Scæuola. nedū litteras.
k *q. v. o. c. pertinere periculum.*
l vt eum adiuuaret. augur. n. erat Cicero.
m duos Bibuli filios occiderāt equites Alexādrini. ideo dicit, Miſericordia cōmotus. Valer. Max. l. 4 c. 4. Cæſar l. 3. de bel. ci.
n *L. reſcriberē.*

leuolus, quod numquam exiſtimaui: minus offendor in me. ſin a me eſt alienior: nihil tibi litteræ meæ proderunt. Nam, ad ſenatum [a] quas Bibulus litteras miſit, in ijs [2] quod mihi cum illo erat commune, ſibi ſoli attribuit, ſe ait curaſſe, ut cum quæſtu populi pecunia permutaretur. [b] quod autem meum erat proprium, ut [c] alarijs tranſpadanis [d] uti negarem, id etiam populo ſe remiſiſſe ſcribit. quod uero illius erat ſolius, id mecum cõmunicat. Equitibus auxiliarijs, inquit, cum amplius frumenti poſtularemus. Illud uero puſilli animi, & ipſa maleuolentia ieiuni, atque inanis, quod [e] Ariobarzanem, [f] quem ſenatus per me regem appellauit, mihiq. commendauit, iſte in litteris non regem: ſed regis Ariobarzanis filium appellat. hoc animo qui ſunt, deteriores fiunt rogati: ſed tibi morem geſſi: litteras ad eum ſcripſi: quas cum acceperis, facies quod uoles. Vale.

a q. v. c. quas Bibulus miſit litteras, in ijs, &c.

b q. u. c. quod meum erat pr.

c equitibus auxiliarij, qui tãquam alæ vtrimq; inacie collocantur.

d L. uti negarẽ.

e regem Cappadociæ.

f L. quia eum ſenatus.

SCOLIA P. MANVTII.

* 1 CANINIO Salluſtio) moneo lectorem, in omnibus antiquis libris quos quidem aut habeam nunc, aut umquá habuerim, Caninio, legi; quod ſi mendo uacat, legendum fortaſſe, Caninio Salluſtiano, ideſt e Salluſtijs in Caninios adoptato certe, Caninio Salluſtio, iunctis duarum familiarum nominibus, emendatum eſſe non poteſt. Mediceus liber, Caninio Salluſtio in eiuſdem tamen libri indice, Salluſtium, omiſſo Caninij nomine. Sunt, qui ex ingenio legant, C. Salluſtio.

* 2 Procos.) Secutus ſum meos ueteres libros, quibus in omnibus eſt Procos. non Proquæs. etſi nouum omnino uidetur, cum Proconſul adhuc in prouincia ſit, alterum eodẽ nomine appellari. Nondum enim Bibulus de prouincia deceſſerat. fieri tamen poteſt, ut Caninius hic a Bibulo, breui diſceſſuro, prouinciæ præponeretur, poteſtate in eum tranſlata. & fortaſſe cognomen ei fuit Veientoni. nam Bibulus decedens prouinciæ Veientonem præpoſuit. ep. 3. lib. 7. Eodem modo Proconſul appellatur P. Sextius ep. 6. lib. 5. qui

tamen quæſtor cum Antonio Proconſule in Macedoniam profectus erat. Quo item in loco mendum cum irrepſiſſet in recentiores libros, & Proquæſtori legeretur, nos e ſeptem antiquis Proconſuli repoſuimus.

*3 Apamea) probo cõiecturam eorum, qui Epiphanea, legunt; quæ erat urbs periculo Parthici multo propinquior, quam Apamea. De Apamea Strabo lib. x v i. & ait eſſe conditam a Seleuco Nicatore, Apameamq. ab eius uxoris nomine nuncupatam, eandem Phrygiarum urbium maximã, & commune Græcorum, Italorumq. hoſpitium fuiſſe, conditamq. non a Seleuco, ſed ab eius filio Antiocho, a ſe ipſo diſſentiens ait lib. x i i.

*4 Ceteros) Malim, Certos, ut eſt in duobus antiquis libris; ne ſit communis omnium, ſed quorundam tantum opinio de præſidio non deducendo. Alioqui paucis uerſibus pugnantia loqueretur; cum ſubiungat, Omnia præſidia, commotus hominum non dubio ſermone, dimiſi.

*5 Laodiceæ) hanc urbem numero inter Aſiaticas tres διοικήσεις, Ciceronis imperio attributas: cum in eorum imperio ſoleret eſſe, qui Aſiæ præerant. uide ep.67.lib.13.

*6 Drachmis) Drachmarum octo genera fuere, Attica, Euboica, Babylonica, Corinthiaca, Aegyptia, Aegynetica, Hebraica, Syriaca. Sed Atticam duplicem inuenio, priorem, uſque ad Solonem obſeruatam, poſteriorem a Solone inductam, minore quidem pondere, ſed eodem, ut arbitror, numero in mina. Solonis enim drachmæ leuiores antiquis erant quarta parte ipſarum antiquarum; ut nonaginta ſex Solonis drachmæ non plus ponderis haberent, quam ſeptuaginta duæ ſuperioris. quod ex Plutarcho uidemur poſſe cõijcere. ait enim, centum drachmarum a Solone minam eſſe factam, cum antea ſeptuaginta trium fuiſſet. quibus uerbis non id, opinor, ſignificat, pauciores in mina drachmas ante Solonem fuiſſe: (nam mihi non fit veriſimile, uariatum eſſe in Attica mina drachmarum numerum: licet Fannius, & Priſcianus, inter ſe quoque diſſidentes, ille ſeptuaginta quinque, hic octuaginta drachmarum minam conſtituant) ſed illud, centum drachmas, a Solone percuſſas, nõ plus habuiſſe ponderis, quam ſeptuaginta quinque ſuperiorum temporum. quod idem erat, ſi dixiſſet, e drachmarum ſeptuaginta quinq; põdere veterũ nouas centũ a Solone factas. In quo illud operæ pretium eſt animaduerti; cum dicimus in mina drachmas centum fuiſſe, drachmas quidem centum numero ſignificari, ſed pondere tantum nonaginta ſex; cum in eo pondere centum ferirentur, quattuor centeſimas lucrante officina. ita ſeptuaginta duæ pondere, numero erunt ſeptuaginta quinque; & quadraginta octo, quinquaginta; & uiginti quattuor, uiginti quinque: cum drachmam unam in uiginti quinque officina lucretur: quæ ſunt duæ in quinqua-

ginta,

ginta, & tres in ſepruaginta quinque, & quattuor in centum: quas modo centeſimas quattuor appellaui. De hoc poſterio re drachmarum genere, a Solone inducto, loquitur Liuius lib. xxxiv. cum ait, in tetradrachmo denarios fere tres ineſſe, ex quo fit, ut, cum in mina ſint tetradrachma uiginti quinque numero, pondere autē uiginti quattuor, ideſt drachmæ centum numero, pondere autem nonaginta ſex, in eadem mina ſint denarij ter uiginti quinque numero, pondere autem uiginti quattuor, ideſt ſeptuaginta quinque numero; pondere ſeptuaginta duo. Nec uero, quia Liuius addidit, Fere, propteréa quiſquam dubitet. nam, cum monetæ pondus paullulum nonnumquam & apud Græcos, & apud Romanos imminui non ignoraret, ideo ueritus, ne quando tetradrachmum, & denarij tres officinatum fraude minas æquarentur, de incerta re ſibi plane affirmandum iure non putauit. Cum igitur, & denarius, & antiqua drachma æque ſuperent Soloninam drachmam quarta utriuſque parte, tertia uero Soloninæ; patet, eiuſdem eſſe ponderis denariū, & antiquam drachmam; & ex eo ſequi, ut ſeptem antiquæ drachmæ in uncia Romana feriantur, æque ac denarij; in uncia uero Attica denarij octo, æque ac drachmæ. Sed quoniam Solon cū drachmæ pondus minuit, id maxime ſecutus eſt, ut debitores onere leuarētur æris alieni; propterea drachmæ pondus in moneta dūtaxat imminutū, in medicinis autem uidetur idem remanſiſſe, ut a denarij pondere nihil differret. ideo ſcripſit Plinius lib. xxi. cap. ult. Drachma Attica denarij argentei habet pondus. fere enim Attica obſeruatione medici utuntur. Quod ſi ita eſt; mirari non ſatis poſſum, cur & Varro apud Plinium, & Feſtus, & Pollux de priore drachma, quaſi adhuc in moneta etiam, non in medicina tantum, obſeruaretur, ita loquantur, tamquam Solonina obſoleuiſſet. Aeſtimant enim talentum ſex millibus denarium. qua æſtimatione denarium drachmæ reſpondere perſpicuum eſt. quod refellit Liuij locus, ſupra recitatus. Huius explicandæ quæſtionis non equidem rationem ullam inuenio: neque me uel Budæi doctrina, uel Agricolæ diligentia, uel omnino cuiuſquam libri iuuant. non enim affirmare auſim, quod interdum cogitaui, L. Sullā captis Athenis, leges, & inſtituta, ſimulq. drachmam a Solone inductam, immutaſſe; cum id neque Plutarchi, nec omnino cuiuſquam antiqui ſcriptoris teſtimonio comprobetur. quare ſcrupulum ſaltem, qui me angit, occultandum non putaui, ut haberent alij, quo ingenium intenderent; cum ipſe, quantum res poſtulat, præſtare non poſſem. De mina uero, ſiue illa antiqua, ſiue poſteriore, a Solone inducta, hoc amplius dixerim, neutram libræ Romanæ æqualem pondere fuiſſe. antiqua enim grauior, poſterior leuior, quam libra, fuit. probemus utrumque. In Solonis mina denarios tantum fuiſſe ſeptua-

ginta duos,cum de tetradrachmo ageremus , oſtendimus.at in libra Romana denarios octuaginta quattuor Plinius , & Celſus ponunt. ſunt igitur in libra Romana duodecim denarij plures , quam in mina Solonina. quod idem eſt , ac ſi dicas ; libra ſuperat pondere minam Soloninam ſeptima ſui parte, ſexta Soloninæ. In drachma uero antiqua ſi tantundem eſt ponderis,quantum in denario; quod iam probatum eſt;ſequitur,ut, quemadmodum drachmæ ſunt in mina nonaginta ſex , item denarij totidem in libra ſint. quod falſum eſt. fuere enim tantum octuaginta quattuor.ita fit, ut libra pondere ſuperetur a mina antiqua ſeptima ſui parte, octaua uero minæ. Veriſimile autem eſt , libram Romanam,quemadmodum ab Attica utraque mina differt,ſic Euboicæ reſpondere; quia maior Africanus, cum Antiocho regi tributi leges imponeret, talenta Euboica præſcripſit; qua ſi nihil, aut certe parum Euboica mina differret a libra Romana.Concludimus igitur ſic. Octo drachmæ antiquæ Atticæ æquales pondere ſunt octo denarijs;octo Soloninæ,ſex denarijs;octo Euboicæ ſeptem denarijs. Nunc, ut nihil omittatur,quod ad drachmarum cognitionem pertineat , omnes omnium gentium æſtimabimus. apposita moneta Romana, primum uetere,deinde recentiore.

Drachma Attica, ante Solonem, eiuſdem fuit cum denario ponderis, & ualuit aſſes ſedecim,id eſt denarium unum ; loquor enim de denario poſteriore , ad ſedecim aſſes aucto, bello Punico ſecundo. aſſes uero ſedecim , baiocci Romani ſunt duodecim , & ſex ſeptimæ alterius baiocci , (de eo loquor baiocco,qui conſtat ex quinque quadrantibus.)

Drachma Solonis, aſſes duodecim ;baiocci nouem, & fragmenta,eadem proportione.

Euboica , Romanæ vnciæ octaua pars, aſſes quattuordecim: baiocci vndecim, & fragmenta.

Babylonica,aſſes ſedecim cum triente: baiocci tredecim, & fragmenta.

Corinthiaca,aſſes ſedecim cum beſſe: baiocci tredecim,& fragmenta .

Aegyptia, aſſes decẽ,& octo,cũ beſſe: baiocci quindecim.

Aeginetica, &Hebraica ciuilis, aſſes viginti: baiocci ſedecim, & fragmenta.

Hebraica ſacra, aſſes quadraginta : baiocci triginta duo, & fragmenta.

Syriaca, aſſes quadraginta octo : baiocci triginta octo , & fragmenta .

*7 c c c ı ɔ ɔ ɔ:) centum millibus: quæ ſunt quadraginta millia ſeſtertiorum: ſi modo drachmæ Atticæ ſunt, non Syriacæ:quod interdum dubitaui: cum hic Salluſtius e Syria ſcripſerit, in qua Bibuli quæſtor fuit . hæc porro ſumma duodecim ſcutatorum millia noſtratis pecuniæ conficiet .

Harum

Harum notarum, numerum indicantium, quæ fuerit olim origo, etſi ante multos annos expoſui in commentario epiſtolarum ad Atticum : tamen hic me locus admonet, ne ſilentio prætermittam.

Numerorũ notas primum quinto loco veteres variarũt, deinde decimo, mox quinquageſimo, tum centeſimo, eodẽ in reliquis ordine conſeruato, mutato numeri ſigno quoties numerus a quinario ad duplum, & a duplo rurſus ad quinarium perueniſſet.

Prima nota fuit, I, vnus, vſque ad quattuor iterata.

Secunda nota, V, quinque, in quinario primum numero variata.

Tertia, X. decem, in duplo quinario, vt iam dixi, mutationem recipiens.

Quarta, L, quinquaginta, aucto poſt tertiam notam, ideſt poſt, X, in quincuplum numero.

Quincta, C, centum, duplicato quinquagenario.

Sexta, I ↄ, quingenta, & hic, quincupli ratione ſeruata.

Septima, C I ↄ, mille, habita dupli ratione,

Octaua mutatio fuit, cũ ad quinque millia perueniſſent. nam, ne toties C I ↄ iterarent, his notis vſi ſunt, I ↄ ↄ.

Nona mutatio, a quincuplo in duplum, recepit has notas C C I ↄ ↄ, decem millia.

Decima, a duplo in quincuplum, I ↄ ↄ ↄ, quinquaginta millia.

Vndecima, & vltima, a quincuplo in duplũ, C C C I ↄ ↄ ↄ, centum millia.

Nec vltra notarum mutatio progreſſa eſt. non enim veteres, vt ait Plinius, vltra centum millia numerabant. quod ſi ducenta, vel trecẽta, aut quadringẽta millia ſignificari oporteret; has notas, C C C I ↄ ↄ ↄ, bis, ter, quater, &, ſi opus eſſet, ſæpius iterabant. cuius exempla moris & in libris, & in antiquis lapidibus exſtant. ſunt igitur notæ omnino vndecim variæ, deinceps a nobis demonſtratæ, tamen iterandæ.

I, vnus:
V, quinque:
X, decem:
L, quinquaginta:
C, centum :
I ↄ, quingenta :
C I ↄ, mille:
I ↄ ↄ, quinque millia :
C C I ↄ ↄ, decem millia:
I ↄ ↄ ↄ, quinquaginta millia:
C C C I ↄ ↄ ↄ, centum millia.

Quam cognitionem legentibus non iniucundam fore, ſum arbitratus.

Hoc etiam adiungam, a prima nota, I, ceteras omnes fluxiſſe.

xiſſe. nam, V, duę primæ notæ ſunt, infima parte coniunctæ. item, X, eſt quinarij numeri nota duplicata, cum duæ, V, in acuto angulo coniungantur. at, L, quid eſt, niſi prima illa nota, I, recta, & altera proſtrata, ſimul iunctæ? quod ſi addideris in ſumma parte aliam primam notam, item proſtratam: fiet [, centum. non enim priſcis temporibus, pro centum, ſcribebant, C, quod ad ætatem noſtram permanſit, ſed [: quæ erant tres primæ notæ conſociatæ, una recta, duæ proſtratæ, cum recta coniunctæ, una in ſuperiore parte, altera in inferiore. Quingēta uero fecerūt, addita ad tres notas, quas proxime nominaui, quarta recta, cū duabus proſtratis coniuncta, hoc modo, |____|. qua figura duplicata, fecerunt mille, in hoc modo, |____|____|; unde poſtea librariorum arbitrio, uariæ notæ, que mille ſignificarent, factę ſunt, quarum nōnullas oſtendemus. nam ex |____|____|, fieri cœptum eſt; ф, & ω, & c I ɔ, & c I ɔ, unde M, deriuatum, quo pro mille hodie quoque utimur; cum olim nota, fuerit, non littera.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Nec tum erant confectæ) omnes libri ueteres habent, nec tamē erant confectæ; atque ita edidit P. Victorius. Porrò non celabo lectorem, principium huius epiſtolæ mihi non uideri integrum. nam cùm infrà aliquot poſt uerſibus, dicat, ſe uni epiſtolæ reſpōdiſſe, uenite ad alteram, uidetur eſſe legendum, Binas Litteras, ſeu, Litteras binas.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVADET, ut decedens præponat prouinciæ quæſtorem potius quā legatos. quod ipſe quoq. poſtea fecit. uide ep. 15.

M. Cicero imp. s. d. Q.[a] Thermo [b] proprӕt. 18

a Aſiam regebat. epiſt. 13. l. 5. ad Att.

al. PRO PRAETORE.

c captat beneuolentiā a laude Thermi, & a ſtudio ſuo erga illum.

d in prouincia.

OFFICIVM [c] *meum erga Rhodonem, ceteraq. mea ſtudia, quæ tibi, ac tuis præſtiti, tibi, homini gratiſſimo, grata eſſe, uehementer gaudeo: mihiq. ſcito in dies maiori curæ eſſe dignitatem tuam: quæ quidem a te ipſo integritate & clementia tua ſic* [d] *amplificata eſt, ut nihil addi poſſe uideatur. ſed mihi magis, magisq.*

quotidie

quotidie de rationibus tuis cogitanti, placet illud meum conſilium, quod initio Ariſtoni noſtro, ut ad me uenit, oſtendi;[a] graues te ſuſcepturũ inimicitias, ſi adoleſcens potens, & nobilis, a te ignominia affectus eſſet. & hercle ſine dubio erit ignominia. habes enim neminem honoris gradu ſuperiorem. ille autem, ut omittam nobilitatem, hoc ipſo uincit uiros optimos, hominesq. innocentiſſimos legatos tuos, quod &[b] quæſtor eſt, & quæſtor tuus. nocere tibi iratum neminem[c] poſſe perſpicio; ſed tamen tres fratres, ſummo loco natos, promptos, non indiſertos, te nolo habere iratos[d] præſertim iure: quos uideo deinceps[e] tribunos pl. per triennium fore. tempora autem reip. qualia futura ſint, quis ſcit? mihi quidem turbulenta uidentur fore. cur ego te uelim incidere in terrores tribunicios? præſertim cum ſine cuiuſquam reprehẽſione legatis quæſtorem poſſis anteferre: qui ſi dignum ſe maioribus ſuis præbuerit, ut ſpero, & opto; tua laus ex aliqua parte fuerit: ſin quid offenderit; ſibi totum, nihil tibi offenderit. Quæ mihi ueniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar; quod in Ciliciam proficiſcebar, exiſtimaui me ad te[f] oportere ſcribere. tu quod egeris, id uelim dij approbent: ſed, ſi me audies, uitabis inimicitias, & poſteritatis otio conſules. Vale.

a al. grauen inimi te ſuſcept.

b quæſtor. n. legatum dignitate anteit. uide ep. 15.

c q.v.c. perſpicio poſſe.

d q.v.c. iure præſertim.

e quorum poteſtas multis calamitatẽ intulit.

f ſic q.v.c. alij. ſcribere oportere. & ita L.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

OSTENDIT optatiorem ſibi quæſtorem obtingere neminem potuiſſe; & hortatur, ut maturet in prouinciam uenire, ante quam ipſe decedat.

M. T.

[a] M. Tullius M. F. Cicero imp. s. d. C. Cœlio L. F. C. N. Caldo quæſt. 19

CV M *optatiſſimum nuncium accepiſſem, te mihi quæſtorem obtigiſſe; eo iucundiorem mihi eam ſortem ſperabam fore, quo diutius in prouincia mecum fuiſſes. magni enim uidebatur intereſſe, ad eam neceſſitudinem, quam nobis* [b] *ſors tribuiſſet, conſuetudinem quoque accedere. poſtea, cũ mihi nihil neque a te ipſo, neque ab ullo alio de aduentu tuo ſcriberetur; uerebar, ne id ita caderet, quod etiam nunc uereor,* [c] *ne ante, quam tu in prouinciam ueniſſes, ego de prouincia decederem. accepi autem a te miſſas litteras in* [d] *Cilicia, cum eſſem in caſtris, ad x. Kal. Quinct. ſcriptas humaniſſime; quibus facile & officium, & ingenium tuum perſpici poſſit: ſed neque unde, neque quo die datæ eſſent, aut quo tempore te exſpectarem, ſignificabant: nec is, qui attulerat, a te acceperat: ut ex eo ſcirem, quo ex loco, aut quo tempore eſſent datæ. quæ cum eſſent incerta; exiſtimaui tamen* [e] *eſſe faciundum, ut ad te ſtatores meos,* [f] *& lictores cum litteris mitterem: quas ſi ſatis opportuno tempore accepiſti, gratiſſimum mihi feceris, ſi ad me in Cilicia quam primum ueneris. Nam, quod ad me Curius, conſobrinus tuus, mihi, ut ſcis, maxime neceſſarius: quod item C.*[g] *Virgilius, propinquus tuus, familiariſſimus noſter, de te accuratiſſime ſcripſit; ualet id quidem apud me multum, ſicuti debet hominum amiciſſimorum diligens commendatio;*

ſed

a hic eſt, quẽ prouinciæ, cũ decederet, præpoſuit. ep. 15.

a M. T. M. F. IMP.

b quæſtores ibãt in prouincias aut ſorte, aut S. C. aut lege. vide Philip. 2.

c *L. ut antequam tu in pr.*

d quæ erat pars prouinciæ ſuæ.

d *L. in Cilicia.*

e *L. mihi eſſe faciundum.*

f dictos ait Feſt. quod faſces virgarũ ligatos ferunt, qbus iuſſu magiſtratuũ, plagas delinquentibus inferũt.

g de quo Hirtius in lib. de bello Afric.

g *L. Virgilius.*

ſed tuæ litteræ, de tua præſertim dignitate, & de noſtra coniunctione, maximi ſunt apud me ponderis. mihi quæſtor [a] optatior obtingere nemo potuit. quamobrem [b] quæcunque a me [1] ornamenta [c] in te proficiſcentur: [d] ut omnes intelligant, a me habitam eſſe rationem tuæ, maiorumq. tuorum dignitatis. ſed id [e] iam facilius conſequar, ſi ad me in Ciliciam ueneris. quod ego & mea, & reip. & maxime tua intereſſe arbitror. Vale.

a *L. te optatior.*
b quęcunque. id eſt omnia. vt ad Att. ep. 21. lib. 3. & ad eundem li. 12. & Virg. lib. 3. Aen.
b *fort. quaq. à me ornam. in te p. of. ut omnes intelligant.*
c *v. v. c. ad te prof.*
d *uerbum, elaborabo, abeſt ab o. u. c.*
e *iam, abeſt ab o. ferè v. c.*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ORNAMENTA in te proficiſcentur) omnes libri manuſcr. & Memm. & alij noſtri habent, ad te proficiſcentur. nihil muto tamen. Nam ſic locutus eſt epiſt. 1. lib. 3. intelligo, omnia, quæ à me profecta ſunt in te, tibi accidiſſe gratiſſima. Præterea nulli habent, elaborabo, nec vllum aliud verbum in eius locum. vnde ſuſpicor legendum, quæque, pro quæcunque. Nam ſublato verbo, elaborabo, quæcumque, ferri non poteſt.

AD. APPIVM LIB. III

ARGVMENTVM P. MANVTII.

TOTVS eſt hic liber ad Appium P. Clodij fratrem, cum quo poſt inimicitias in gratiam redierat. in hac autem epiſtola ſcribit de duobus Appij libertis, Phania, & Cilice. interſerit quædam de ſua beneuolentia. in extremo commendat Valerium iuriſconſultum cum ioco familiari.

M. Cicero S. D. Appio. Pulchro imp. 1

SI IPSA[a] reſp. tibi narrare poſſet, quo modo ſeſe haberet; non facilius ex ea cognoſcere poſſes, quam ex liberto tuo Phania: ita eſt homo non modo prudens,[1] uerum etiam,[b] quod uidi, curioſus. quapropter ille tibi omnia explanabit. id enim mihi & ad breuitatem eſt aptius, & ad reliquas res [c] prouidentius. De mea autem beneuolentia erga te etſi potes ex eodem Phania cognoſcere, tamen uidentur etiam aliquæ meæ [d] partes. Sic enim [e] tibi perſuade, cariſsimum te mihi eſſe cum propter multas ſuauitates ingenij, officij, humanitatis tuæ; tum quod [f] ex litteris tuis, & ex multorum ſermonibus intelligo, omnia, quæ a me profecta ſunt in te, tibi accidiſſe gratiſsima. quod cum ita ſit; perficiam profecto, ut longi temporis uſuram, qua [g] caruimus, intermiſſa noſtra conſuetudine, & gratia,[h] crebritate, & magnitudine officiorum meorum ſarciam. idq. me,*[1] quoniam tu ita uis, puto non [i] inuita Minerua eſſe facturum: quam quidem ego ſi forte de tuis

a Appio gratificatur in liberti laude, & ſimul excuſat breuitatem litterarum ſuarũ.
b *al. (quod iuuet.)*
c poſſunt. n. in alienas manus litterę peruenire.
d vt aliq̃d ego quoque tibi ſignificem.
e *al. perſuade tibi.*
f *L. ex tuis litteris.*
g cum viueret P. Clodius Appij frater, Ciceronis inimicus.
h *fortaſſe, delenda hic copulatio, &,*
i hunc locum ſatis copioſe ĩ ſcholijs explanauimus.

tuis ſumpſero, non ſolum Pallada, ſed etiam Appiada nominabo. Cilix, libertus tuus: antea mihi minus fuit notus; ſed, ut mihi reddidit a te litteras, plenas & amoris, & officij, mirifice ipſe ſuo ſermone ſubſecutus eſt humanitatem litterarum tuarum. iucunda mihi eius oratio fuit,[a] cum de animo tuo, cũ de ſermonibus, quos de me habe-res quotidie, mihi narraret. quid quæris? biduo factus eſt mihi familiaris, ita tamen, ut [b] Phaniam ualde ſim deſideraturus. quem cum Romam remittes, quod, ut putabamus, celeriter eras facturus; omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari a me uoles, mandata des uelim. L. [c] Valerium [d] iuriſconſultum ualde tibi commendo, ſed etiam, ſi non eſt iuriſcónſultus. melius enim ei cauere uolo, quam ipſe alijs ſolet. ualde hominem diligo. eſt ex meis domeſticis, atque intimis familiaribus. omnino tibi [e] agit gratias: ſed idem ſcribit, meas litteras maximum apud te pondus habituras. id eum ne fallat, te etiã atque etiã rogo. Vale.

a L. cum de animo tuo, de ſerm. q. & ita o. v. c.

b qui ei familiarior erat, quã Cilix. vide ep. 13. l. 2.

c hic eſt, ad quẽ ſcribit epiſtolam vltimã lib. 1.

d al. iure conſultum. al. iureconſultus.

e q̃d ipſe tua ſponte illũ humaniſſime tractaris.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVONIAM tu ita uis,) tibi placet officijs coli amicitiam noſtram: quod ſi tibi non placeret, facerem inuita Minerua. qui ſi efficies, ut idem tuis quoque propinquis placeat; (tacite Appium hortatur, vt reliquos Clodios, ob veteres cum P. Clodio inimicitias infenſos, ſibi reconciliet) eandemq. Mineruam, quam abs te non inuitam habeo, ab ipſo accipiam: ego plane hoc non Mineruæ magis, quam tibi, referam acceptum, & iure eam non tam Pallada, vt vocatur, quam Appiada, de tuo nomine, nuncupabo. Iocum autẽ Cicero quæſiuit in nominibus ſimiliter deſinentibus. In Mediceo libro Græcis litteris maiuſculis, ΠΑΛΛΑΔΑ, ſcriptũ eſt.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Verùm etiam, quod iuuet, curioſus.) ſic habent omnes ere libri manuſcr. atque hanc ſcripturã pluribus uerbis confirmat P. Victorius: vulgati autẽ, & pauci veteres quos uidi.

Ar g-

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Cvm eſſet Appio ſucceſſor in Ciliciæ adminiſtratione creatus, rogat eum, ut prouinciam ſibi quammaxime aptã, explicatamq. tradat, quo ſit ei facilior adminiſtrandi ratio.

a al. PROCONSVLE.
b artificioſe exorditur à diſſimulatione cupiditatis ſuæ.
c ſignificat, omnia ſe facturum in prouincia, quæ ad Appij dignitatem ſpectẽt, quo facilius impetret ab eo quod deinceps petit.
d q.v.c. ea profecto nunquam te fallet,
e q.v.c. maximo opere.
f ep. 11. & 18. l. 2. & 5. l. 6. & 34. l. 9. & 6. l. x. & 41. l. 13. vide neceſſitatem.
g L. Vides ex ſenatuſconſ. prouinciam mihi eſſe hab.
h vide cõmodum.
i vide modeſtiam, nominatim nihil petentis.
k vide artificium ad colligendam beneuolentiam, & excuſandã breuitatem litterarum.

Cicero[a] procos. s. d. Ap. Pulchro imp. 2

CVM *& contra*[b] *uoluntatem meam, & præter opinionem accidiſſet, ut mihi cum imperio in prouinciam proficiſci neceſſe eſſet; in multis, & uarijs moleſtijs, cogitationibusq. meis hæc una conſolatio occurrebat, quod neque tibi amicior, quam*[c] *ego ſum, quiſquam poſſet ſuccedere; neque ego ab ullo prouinciam accipere, qui mallet eam mihi quam maxime aptam, explicatamq. tradere. quod ſi tu quoque eandem de mea uoluntate erga te ſpem habes:*[d] *ea te profecto numquam fallet. A te*[e] *maximopere pro noſtra ſumma coniunctione, tuaq. ſingulari humanitate etiam atque etiam peto, & quæſo, ut quibuſcumque rebus*[f] *potes, (potes autem plurimis) proſpicias, & conſulas rationibus meis.*[g] *uides ex* S. C. *prouinciam eſſe habendam. ſi eam, quoad eius facere potueris, quam expeditiſſimam mihi tradideris;*[h] *facilior erit mihi quaſi decurſus mei temporis. quid in eo genere efficere poſsis, tui*[i] *conſilij eſt. ego te, quod tibi ueniet in mentem mea intereſſe, ualde rogo. Pluribus uerbis ad te ſcriberem, ſi aut tua humanitas longiorem orationem exſpectaret; aut id fieri noſtra*[k] *amicitia pateretur; aut res uerba deſideraret, ac non pro ſe ipſa loqueretur. hoc uelim tibi perſuadeas, ſi ratio-*

tioni-

tionibus meis [a] *a te prouiſum eſſe intellexero, magnam te ex eo, & perpetuam uoluptatem eſſe capturum. Vale.*

a *v. c. prouiſum à te eſſe intell. & ita L.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT, quod in proxima ſuperiore epiſtola, ut in tradenda prouincia commodet ſibi quam maxime poteſt, præcipue ne numerum militum imminuat.

Cicero procos. S. D. Ap. Pulchro imp. 3

AD [b] XI. *Kal. Iun. Brundiſium cum ueniſſem,* [c] *Q. Fabius, legatus tuus, mihi præſto fuit,* [d] *eaq. me ex tuis mandatis monuit, quæ non modo mihi, ad quem pertinebant, ſed uniuerſo ſenatui uenerant in mentem,* [e] *præſidio firmiori opus eſſe ad iſtam prouinciam. cenſebant enim omnes fere, ut in Italia ſupplementum meis, &* [f] *Bibuli legionibus ſcriberetur. id cum* [g] *Sulpicius conſul paſſurum ſe negaret; multa nos quidem queſti ſumus, ſed tantus conſenſus ſenatus fuit, ut mature proficiſceremur, parendum ut fuerit: itaq. fecimus. Nunc, quod a te petij litteris ijs, quas Romæ tabellarijs tuis dedi, uelim tibi curæ ſit, quæ ſucceſſori* [h] *coniūctiſſimo &* [i] *amiciſſimo commodare poteſt is, qui prouinciam tradit, ut* [1] *ea* *[1] *pro noſtra* [k] *conſtantiſſima uoluntate, cura, ac diligentia tua complectare: ut* [l] *omnes intelligant, nec me beneuolentiori cuiquam ſuccedere, nec te amiciori potuiſſe prouinciam tradere. Ex ijs litteris, quarum exemplum ad me miſiſti, quas in ſenatu recitari uoluiſti, ſic intellexeram, permultos a te milites eſſe dimiſſos. Sed mihi* [m] *Fabius idem demonſtrauit, id te cogi-*

b *L. xi. & itaq. v. c.*

c *q. v. c. Q. Fabianus.*

d *L. eaq. me tuo mandatu mon.*

e ob metū Parthici belli.

f cui decreta erat Syriæ adminiſtratio, Craſſo a Parthis interfecto.

g *al. Ser. Sulpitius.*

h a ſua in illū beneuolentia.

i *fort. alteri tradit.*

k vide ſcholia.

k *v. c. conſociatiſſima uol.*

l ab hominum opinione.

m *ſic o. u. c.*

taſſe

*taſſe facere. ſed, cum ipſe a te diſcederet, [a] integrum militum numerum fuiſſe. id ſi ita eſt; pergratum mihi feceris, ſi iſtas [b] exiguas copias, quas habuiſti, [c] quamminimum imminueris. quade re S. C. quæ facta ſunt, ad te miſſa eſſe arbitror. equidem pro eo, quanti te facio, quidquid feceris, [d] approbabo: ſed te quoque confido ea [e] eſſe facturum, quæ mihi intelliges maxime eſſe accommodata. Ego *2 [f] Pontinium, legatum meum, Brundiſij exſpectabam: eumq. ante Kal. Iun. Brundiſium uenturum arbitrator. qui cum uenerit, [g] quę primum nauigandi nobis facultas data erit, ea utemur. Vale.*

a falſo nā aberant cohortes tres. uide ep. 6.
b ep. 16.
c *q. u. c. quàm minime.*
d ab Appij prudētia & ſua in illū uoluntate. cui parem ab Appio uoluntatem modeſte poſcit.
e *u. v.: ea facturū. & ita L.*
f *al. C. Pomponium.*
g *L. qua primum nauigan. & ita u. c.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 PRO noſtra conſtantiſſima voluntate,) ſic quinq; libri veteres: duo, & Mediceus, Pro noſtra conſociatiſſima. vt voluntas vtriuſque, poſt reditum in gratiam conſociatiſſima dicatur. Sin, Conſtantiſſima, retinemus: vtriuſque parem in conſtantia voluntatem, quæ poſt reditum in gratiam officijs mutuis declarata fuerat, ſignificari credamus. quam ſententiam confirmat illud ep. 13. lib. 2. Ego Appium valde diligo: meq. ab eo diligi ſtatim cœptum eſſe, vt ſimultatem depoſuimus, ſenſi. nam & honorificus in me cōſul fuit, & ſuauis amicus, & ſtudioſus ſtudiorum etiam meorum. mea vero officia ei non defuiſſe, tu es teſtis. Conſtantiam ſuam infra quoque, epiſt. 9. Cicero nominat. Quod quiſque magis probat, id ſequatur.

*2 C. Pontinium legatum) prætorium, ac triumphalem. hunc πομπτῖνον, & πομπῖνον Græci libri nominant: ex Latinis alij Pomptinum, alij Pomitinum, nonnulli, quos ſecutus ſum, Pontinium: vt inter Romanas gentes, quæ in Ius deſinebant, agnoſcatur. Ciceronis, Ciliciæ proconſulis, quæſtores fuere L. Meſcinius, Cn. Voluſius, C. Cœlius; legati, Q. Cicero, eius frater, Cn. Pōtinius, M. Anneius, L. Tullius, tribunus mil. Q. Fufidius; præfectus fabrum, Q. Lepta; ſcriba, M. Tullius; accenſus, Pauſanias; interpres, M. Marcilius. De quæſtore Meſcinio, ep. 19. & 20. l. 5. ep. 26. l. 13. ep. 6. l. 16. De Voluſio, ep. xi. lib. 5. ad Att. De Cœlio, qui paucis diebus ante, quam Cicero decederet, in prouinciam venit, ep. 19. l. 2. & ad Att. ep. 5. l. 6. De legatis, epiſt. 4. l. 15. De tribuno mil.

ep.

ep.12.l.13.De præfecto euocatorum,ep.6.l.3.De præfecto fabrum, ep.7 lib.3.De ſcriaa,ep.20.l.5. De accenſo, ep.7. h.l. De interprete,ep.54.l.13.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 EA pro noſtra cõſtantiſſima voluntate) codices Memm. habent,conſociatiſſima,& ita P.Victorius edidit: nos nihil mutauimus;neq,tamen antiquam ſcripturam damnamus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXSPECTARI a ſe ſcribit L. Clodium cum Appij mādatis,mutuamq; beneuolentiam,eiusq.cauſſas commemorat.

Cicero procos. S. D. Ap. Pulchro imp. 4

PRIDIE *non.Iun.cum eſſem Brundiſii,literas tuas accepi;* [a] *quibus erat ſcriptum,te L.*[b] *Clodio mandaſſe,quæ illum mecum loqui velles,eum ſane exſpectabam, ut ea, quæ a te afferret,quam primum cognoſcerem.Meum* [c] *ſtudium erga te, &* [d] *officium tametſi multis iam rebus ſpero tibi eſſe cognitum,tamen in iis maxime declarabo, quibus plurimum ſignificare potuero, tuam mihi exiſtimationem,& dignitatem cariſſimam eſſe.*[e] *Mihi & Q.Fabius Virgilianus,& C. Flaccus L. F. & diligentiſſime M. Octauius Cn. F. demõſtrauit, me a te plurimi fieri: quod egomet* [f] *multis argumentis iam antea iudicaram, maximeq.illo libro augurali, quem ad me* [f] *amantiſſime ſcriptum, ſuauiſſimum miſiſti, mea in te omnia ſumma neceſſitudinis officia conſtabunt, nam cum te ipſum, ex quo* [g] *tempore tu me diligere cœpiſti,quotidie pluris feci:tum acceſſerunt* [h] *etiam coniunctiones neceſſariorum tuorum.*[1] *duos enim duarum ætatum plurimi facio, Cn.*

a L. in quib.erat ſcr.

b præfecto fabrū.uide ep. 8.

c ſtudio voluntas, officio res ipſa declaratur.

d a teſtibus.

e *o. v. c. multis argum. & ita L.*

f ab ipſa re.ep. 9.& xi.

g iam ante necem P. Clodii redierāt in gratiam, vt eſt in oratione ꝓ Milone.

h *q. v. c. non habent particulam, etiam.*

Pompeium, filiæ tuæ ſocerum, & M. Brutum, generum tuum. [a] *collegijq. coniunctio, præſertim tam honorifice a te approbata, non mediocre uinculum mihi quidem attuliſſe uidetur ad uoluntates noſtras copulandas. Sed, ſi* [b] *Clodium conuenero; ex illius ſermone ad te ſcribam plura; & ipſe operam dabo,* [c] *ut te quamprimum uideam. Quod ſcribis,* [d] *manendi tibi cauſſam eam fuiſſe, ut me conuenires: id mihi, ne* [e] *mentiar, gratum eſt. Vale.*

a erat enim augur vterque. ſcripto ad me lib. ep. 9. & xi.
b quem exſpectabat.
c *L. te ut quàm primum.*
d *L. tibi manendi cauſa.*
e licet nihil te mea cauſſa cõtra volũtatem meam velim facere.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Dvos enim duarum ętatum) P. Victorius ex Florentino cod. edendum curauit, duo enim, quod probo. ſic enim, ſæpe ueteres loquebantur. Noſtri nihil à uulgatis diſcrepant.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Agit Appio gratias, quod operam dederit, ut ſibi expeditiſſimam prouinciam traderet. deinde rationem exponit itineris ſui, quo certius de congreſſu ſtatuere Appius poſſit.

Cicero procos. s. d. Ap. Pulchro imp. 5

TRALLES *ueni* [f] *ad* VI. *Kal. Sext. ibi mihi præſto fuit L. Lucilius cum litteris, mandatisq. tuis: quo quidem homine neminem* [g] *potuiſti nec mihi amiciorem, nec, ut arbitror, ad ea cognoſcenda, quæ ſcire uolebam, aptiorem, prudentiorem ue mittere. ego autem & tuas litteras legi libenter, & audiui Lucilium diligenter. Nũc, quoniam & tu ita ſentis; (ſcribis enim, quæ de noſtris officijs ego ad te ſcripſerim,* [h] *etſi ea iucunda fuerunt, tamen, quoniam ex alto repetita ſint, non neceſſaria te putaſſe) & re uera, confirmata amicitia, & perſpecta* [i] *fide, commemoratio officio-*

f *L. a. d. xiij. Kal. Sext. al. a. d. xvi. Kal. al. a. d. vi. Kal.*
g captat beneuolentiã ab Appij prudentia.
h *al. etſi ea tibi.*
i fidem nominat, quia redierant in gratiã.

officiorum ſuperuacanea eſt: eam partem orationis prætermittam. tibi tamen agam, ut debeo, gratias. animaduerti enim, & didici ex tuis litteris, te omnibus in rebus habuiſſe rationem, [a] *ut mihi conſuleres,* [1] *reſtitueresque,* [b] *& præparares quodam modo omnia, quo mea ratio facilior, & ſolutior eſſe poſſet. hoc tuum officium cum mihi gratiſsimum eſſe* [c] *dicam,* [d] *ſequitur illud, ut te exiſtimare uelim, mihi magnæ curæ fore, atque eſſe iam. primum ut ipſe tu, tuiq. omnes: deinde etiam ut reliqui ſcire poſsint, me tibi eſſe amiciſsimum. quod quibus adhuc non ſatis eſt perſpectum, ij mihi nolle magis* [e] *hoc animo nos eſſe, quam non intelligere uidentur. ſed profecto intelligent. neque enim obſcuris* [f] *perſonis, nec paruis in cauſsis res agetur.* [g] *ſed hoc fieri melius quam dici, aut ſcribi, uolo. Quod itinerum meorum ratio te non nullam in dubitationem uidetur adducere, uiſurus ne me ſis in prouincia: ea res* [h] *ſic habet. Brundiſij cum loquerer cum Phania, liberto tuo, ueni in eũ ſermonem, ut dicerem, me* [i] *libenter ad eam partem prouinciæ primum eſſe uenturum, quo te maxime uellé arbitrarer. tunc mihi ille dixit, quod claſſe tu uelles decedere, perfore accommodatum tibi, ſi ad Sidam, maritimam partem prouinciæ, nauibus acceſsiſſem.* [k] *dixi me eſſe facturum: itaq. feciſſem, niſi* [l] *mihi L. Clodius noſter Corcyræ dixiſſet, minime id eſſe faciendum: te* [m] *Laodiceæ fore ad meum aduentum. erat id mihi multo breuius, multoq. commodius,* [n] *cum præſertim te ita malle arbitrarer*

a vt mihi explicatam prouinciam traderes. ep.2.
b *fort. & repara‑res.*
c *al. ducam.*
d gratum ſe fore pollicetur.
e *v.c. nos hoc animo eſſe. q. & ita L.*
f perſonati agebãt hiſtriones. inde trãslatio. clarus enim vterque conſularis, & augur eſſet.
g *q. v. c. Sed hae fieri.*
h *v. c. ſic ſe habet.*
i *L. me libenter ad eam p. & ita v.c.*
k *q. v. c. Dixi me facturum.*
l excuſatio in mutatione conſilij.
m quæ Aſiæ vrbs prouinciã ingredientibus prima occurrit. ep.6.
n *q. v. c. præſertim cum.*

tua ratio poſtea eſt commutata. nunc, quid fieri poſſit, tu facillime ſtatues. ego tibi meum conſilium exponam. Pridie Kal. Sext. puto me [a] Laodiceæ fore; ubi perpaucos dies, dum pecunia accipitur, quæ mihi ex publica permutatione debetur, commorabor. deinde iter faciam ad [b] exercitum: ut circiter idus Sext. putem me ad Iconium fore. ſed ſi quid nunc me fallit in ſcribendo; (procul enim [c] aberam ab re ipſa, & locis) ſimul ac progredi cœpero [d] quam celerrimis potero, & quam creberrimis litteris faciam, ut tibi nota ſit omnis ratio dierum, atque itinerum meorum. [e] oneris tibi imponere nec audeo quidquam, nec debeo: ſed, quod tuo commodo fieri poſsit, utriuſque noſtrum [f] magni intereſt, prius ut te conueniam, quam decedas. quam facultatem ſi quis [g] caſus eripuerit; [h] mea tamen in te omnia officia cōſtabunt non ſecus, ac ſi te uidiſſem. Tibi de noſtris rebus nihil ſum ante mandaturus per litteras, quam deſperaro, corā me tecum agere poſſe. Quod te a [i] Scæuola petiſſe dicis, ut, dum tu abeſſes, ante aduentum meū prouinciæ præeſſet: eum ego Epheſi uidi; fuitq. mecum familiariter triduum illud, quod ego Epheſi commoratus ſum; nec ex eo quidquam audiui, quod ſibi [k] a te mandatum diceret. ſane uellem [l] potuiſſe obſequi uoluntati tuæ: non enim arbitror noluiſſe. Vale.

a ep. 15. & 19. l. 5. ad Att.

b qui præſidij cauſſa in prouincia ſolebat eſſe.

c *L. aberam ab re ipſa, & ita u. c.*

d *u. c. quàm celerrimus, et quàm creberrimis litteris. &c.*

e nō potuit neque verecūdius petere, neque vehementius.

f *al: magni intereſt, ut te uideā antequàm d.*

g quod de Appij volūtate ſuſpicatur, id in caſum cōfert.

h *L. mea tamen in te officia conſt. al. mea tamen omnia in te officia cōſtabunt. & ita q. u. c.*

i Muciæ gentis cognomen.

k *q. u. c. mandatum à te d.*

l ſic locutus epiſt. 1. lib. 7. ad Att.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 RESTITVERESQVE, & præparares legendum fortaſſe eſt, & reparares &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

OSTENDIT, non per ſe, ſed per Appium, ſtetiſſe, quo minus congrederentur: nihil tamen de ſua erga illum beneuolentia detractum.

Cicero procos. S. D. Appio. Pulchro imp. 6

CVM [a] *meum factum cum tuo comparo; etſi nō magis mihi faueo in noſtra amicitia tuēda, quam tibi; tamen multo magis meo facto delector, quam tuo. Ego* [b] *enim Brundiſij quæſiui ex Phania, cuius mihi uidebar & fidelitatem erga te perſpexiſſe, & noſſe* [c] *locum, quem apud te is teneret, quam in partem prouinciæ maxime putaret te uelle, ut in ſuccedendo primum uenirem. cum ille mihi reſpondiſſet, nihil me tibi gratius facere poſſe, quam ſi ad Sidam nauigaſſem: etſi minus dignitatis habebat ille aduentus, & ad multas res mihi minus erat aptus;* [d] *tamen, me ita dixi eſſe facturum.* [e] *Idem ego, cum L.* [f] *Clodium Corcyræ conueniſſem, hominem ita tibi coniunctum, ut mihi, cum illo cum loquerer, tecum loqui uiderer: dixi ei me ita facturum eſſe, ut in eam partem, quam Phania rogaſſet, primum uenirem.* [g] *tunc mihi ille cum gratias egiſſet, magnopere a me petiuit, ut Laodiceam protinus irem: te in prima prouincia uelle eſſe, ut quamprimum decederes: quin,* [h] *niſi ego ſucceſſor eſſem, quem tu* [i] *cuperes uidere, te antea, quam tibi ſucceſſum eſſet, deceſſurum fuiſſe. quod quidem erat conſentaneum cum ijs litteris, quas ego Romæ acceperam; ex quibus perſpexiſſe mihi uidebar, quam fe-*

a iter vtriuſq; conſiderat.

b epiſt. 5.

c honeſtiorem ſcilicet, quam reliqui liberti.

d *L. tamen ita me dixi facturũ.*

e *al. Idem cũ ego L. Cl.*

f inconſtantię ſuæ culpam in Clodij ſermonem reijcit epiſtola ſuperiori.

g *L. Tunc ille mihi cum gr. & ita u. s.*

h *fort. quin, niſi is ego ſucc.*

i aliter eſſe, roo indicauit.

ſtinares decedere. Reſpondi [a] *Clodio, me ita eſſe facturum, ac multo quidem libentius, quam ſi illud eſſet faciendum, quod promiſeram Phaniæ. itaque & conſilium mutaui; & ad te ſtatim mea manu ſcriptas litteras miſi; quas quidem,* [b] *ex tuis intellexi, ſatis mature ad te eſſe perlatas. Hoc ego meo facto ualde delector. nihil enim potuit fieri amantius. conſidera nũc uiciſſim tuum. Nõ modo ibi non fuiſti, ubi me* [c] *quãprimũ uidere poſſes: ſed eo diſceſſiſti, quo ego te ne preſequi quidem* [d] *poſſem triginta diebus, qui tibi ad decedendum lege, ut opinor,* [e] *Cornelia conſtituti eſſent: ut tuum factum illis, qui, quo animo inter nos ſimus, ignorant, alieni hominis, ut leuiſſime dicam, & fugientis congreſſum, meum uero coniunctiſſimi, & amiciſſimi eſſe uideatur.* [f] *Ac mihi tamen ante, quam in prouinciam uenirem, redditæ ſunt a te litteræ: quibus etſi te Tarſum proficiſci demonſtrabas, tamen mihi non dubiam ſpem mei conueniendi afferebas: cum interea, credo equidem maleuoli homines (late enim patet hoc uitium,* [g] *& eſt in multis) ſed tamen probabilem materiem nacti ſermonis, ignari meæ conſtantiæ conabantur alienare a te uoluntatem meam: qui te* [h] *forum Tarſi agere,* [i] *ſtatuere multa, decernere, iudicare dicerent: cum poſſes iam ſuſpicari, tibi eſſe ſucceſſum: quæ ne ab ijs quidem fieri ſolerent, qui breui tempore* [k] *ſuccedi putarent. Horum ego ſermone non mouebar: quin etiam (credas mihi uelim) ſi quid tu* [l] *ageres, leuari me putabam moleſtia: & ex annua pro-*

uincia,

a hic erat præfectus fabrum apud Appium ep. 8.

b *L. ex tuis intell. ſ. m.*

c diſputat cõtra Appij factum.

d *L. poſſem trig.*

e lex Cornelia magiſtratibus dabat, ut, poſt annuã prouinciæ adminiſtrationẽ, per menſem præterea commorari poſſent.

f *L. Ac mihi tamen, &c.*

g puto gloſſema nec eſt in meo libro.

h ius dicere. ep. 8. h. l. & ad Att. ep. 16. l. 5. & Feſtus.

i *L. ſtatuere multa, decernere.*

k *v. c. ſucceſſum iri p. al. ſuccedi put.*

l dixit, Si qd ãgeres, quaſi nõ crediderit. ijs, qui ab eo multa agi, dicerent.

uincia, quæ mihi longa uideretur, [2] prope iam [a] undecim menſium prouinciam factam eſſe gaude-bam, ſi abſenti mihi unius menſis labor detractus eſſet. Illud, uere dicam, me mouet, in tanta mili-tum [b] paucitate abeſſe tres [c] cohortes, quæ ſint pleniſſimæ: nec me ſcire ubi ſint. Moleſtiſsime au-tem fero, [d] quod, te ubi uiſurus ſim, neſcio: eoq. ad te tardius ſcripſi, quod quotidie te ipſum ex-ſpectabam: cum interea [3] ne litteras quidem [e] ul-las accepi, quæ me docerent, quid ageres, aut ubi te uiſurus eſſem. itaque uirum fortem, mihiq. in primis probatum, Antonium, præfectum euocato-rum, miſi ad te, cui, ſi tibi uideretur, cohortes tra-deres: ut, dum tempus anni eſſet idoneum, aliquid negotij [f] gerere poſſem. in quo, tuo conſilio ut me ſperarem eſſe uſurum, & amicitia noſtra, & lit-teræ tuæ fecerant: [g] quod ego ne nunc quidem de-ſpero. ſed plane, quando, aut ubi te uiſurus ſim, ni-ſi ad me ſcripſeris, ne ſuſpicari quidem poſſum. [h] Ego, ut, me tibi amiciſsimum eſſe, & æqui & ini-qui intelligãt, curabo. de tuo in me animo iniquis ſecus exiſtimandi uideris non nihil loci dediſſe. id ſi correxeris, mihi ualde gratũ erit. [i] & ut habe-re rationem poſsis, quo loco me, ſalua lege Cor-nelia, conuenias: ego in prouinciam ueni pri-die Kal. Sext. iter in [k] Ciliciam facio per Cap-padociam. caſtra moui ab Iconio pridie Kal. [l] Sept. nunc tu & ex diebus, & ex ratione itine-ris, ſi putabis me eſſe conueniendum, conſtitues, quo loco id commodiſsime fieri poſsit, & quo die. Vale.

a *L. undecim mē ſum prouincias. et ita unus u. c. longe opt.*

b facta ſeditione.

c ep. 4. lib. 15. & ep. 3. h. l.

d *al. quod, te uiſurus ubi ſim.*

e *L. unas.*

f contra Amanienſes. ep. 10. l. 2. & 4. l. 15. & ad Att. ep. 19. lib. 5.

g *u. c. quod me nũc quidem deſp. & ita L.*

h concluſio cũ beneuolentiæ ſignificatione,

i *u. c. Et ut habere rationẽ &c.*

k vide Ciliciã fuiſſe partem prouinciæ. ep. 5. & epiſt. 67. l. 13.

l *Sextileis.*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVAS quidem ex tuis intellexi, &c. vocem, litteris, & quia eam nõ habent codices Memm. & quia ſuperuacanea uidetur, ſuſtuli, quamuis eam P. Victorius retinuerit.

2 Propè iam vndecim menſum, &c.) ſic edendum curaui, noſtros libros veteres ſecutus. Sic autem locutos eſſe interdũ veteres ſcriptores, teſtantur grammatici.

3 Ne litteras quidẽ vnas accepi) ſic repoſuimus, libris omnib. inuitis, leui immutatione facta, cùm in illis legatur, vllas, plane mendoſè. Quin doctus quidam exiſtimat ita eſſe legendum, & ait lectionem longè fore venuſtiorem, ne vnam quidem litteram accepi, quæ me doceret, &c. Ego non ſum auſus ita excudi iubere, tametſi non improbem. Sed vellem tamen excuſum eſſet, ordine mutato, ne vnas quidem litteras, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVERELAM Appij refellit: contraq. ipſe queritur. & oſtendit ſe iuſte queri, uirtutem extollens contra inanem arrogantiam nobilitatis.

Cicero imp. S. D. Ap. Pulchro imp. 7

PLVRIBVS *uerbis ad te ſcribam, cum plus otij nactus ero. hæc ſcripſi ſubito, cum Bruti pueri Laodiceæ me conueniſſent, & ſe Romam properare dixiſſent. itaque nullas ijs, præterquam ad te, & ad Brutum, dedi litteras.* [1] *Legati* [a] *Appiani mihi* [b] *uolumen a te plenum querelæ iniquiſsimæ reddiderunt, quod eorum* [c] *ædificationem litteris meis impediſſem. eadem epiſtola petebas ut eos quam primũ, ne in hiemem inciderent, ad facultatem ædificandi liberarem: & ſimul peracute querebare, quod eos tributa exigere uetarem prius, quam ego, re cognita, permiſiſſem: genus enim quoddam fuiſſe impediendi, cum ego cognoſcere non poſſem, niſi cum ad hiemem me ex Cilicia recepiſſem. ad omnia accipe, & cogno-*

a al. Appiani.
b longiſſimas litteras. ep. 30. l. 12.
c templum extruere Appio, vt de prouincia benemerito, cogitabant.

& cognoſce æquitatem expoſtulationis tuæ. Primum, cum ad me [a] aditum eſſet ab ijs, qui dicerent a ſe intolerabilia tributa exigi: quid habuit iniquitatis, me ſcribere, ne facerent ante, quam ego rem, cauſſamq. cognoſcerem? Non [b] poteram, credo, ante hiemem. ſic enim ſcribis. Quaſi uero ad cognoſcendum ego ad illos, [c] non illi ad me uenire debuerint. tã longe inquis? quid? cum dabas ijs litteras, per quas mecum agebas, ne eos impedirem, quo minus ante hiemem ædificarent; non eos ad me uenturos arbitrabare? tametſi id quidem fecerunt ridicule. quas enim litteras afferebant, ut opus æſtate facere poſſent; eas mihi poſt brumã reddiderũt. Sed ſcito [d] & multo plures eſſe, qui de tributis recuſent, quã qui exigi uelint: & me tamẽ, quod te uelle exiſtimem, eſſe facturũ. [e] De Appianis hactenus. [f] A Pauſania, Lentuli liberto, accenſo meo, audiui, cũ diceret, te ſecũ eſſe queſtũ, quod tibi: obuiã nõ prodijſſem. Scilicet contẽpſi te nec poteſt fieri me quidquam ſuperbius. Cũ puer tuus ad me ſecunda fere [g] uigilia ueniſſet: isq. te ante lucẽ Iconium mihi uenturum nunciaſſet; incertumque, utra uia, cum eſſent duæ; altera Varronẽ, tuũ familiariſſimũ, altera Q. [h] Leptam, præfectũ fabrum meum, tibi obuiam miſi; mandaui utrique eorum, ut ante ad me excurrerent, ut tibi obuiam prodire poſſem. [i] currens Lepta uenit; mihiq. nunciauit, te iam caſtra prætergreſſum eſſe. confeſtim Iconium ueni. cetera iam tibi nota ſunt. An [k] ego tibi obuiam non prodirem? primum Appio [l] Claudio?

a confutationis initium ab æquitate.

b obiectio cũ diſſolutione.

c q. v. e. non ad me illi.

d aculeus in Appij ambitionem.

e al. De Appianis.

f alterum Appij querelæ caput.

g nox in tres vigilias diſtribuebatur, vigiliæ in quaterna horarũ ſpatia.

h Macrobius. ep. 13. l. 9.

i a facto.

k ab argumentis.

l ex gente patricia, clarisſmaioribus, ſummis honoribus perfuncto.

deinde

deinde imperatori? deinde more maiorum? deinde, quod caput eſt, amico? præſertim cum in iſto genere multo etiã ambitioſius facere ſoleam, quã honos meus & dignitas poſtulet. Sed hæc hactenus. Illud idem Pauſania dicebat te dixiſſe: (quid ni?) Appius Lentulo, Lentulus Appio proceſſit obuiam: [a] *Cicero Appio* [b] *noluit? Quæſo, etiã ne tu has ineptias, homo, mea ſententia, ſumma* [c] *prudentia, multa etiam doctrina, plurimo rerum uſu, addo* [d] *urbanitatem, quæ eſt uirtus, ut Stoici rectiſſime putant, ullam Appietatem, aut Lentulitatem ualere apud me plus, quam ornamenta uirtutis, exiſtimas? cum ea conſecutus nõ dum eram, quæ ſunt hominũ opinionibus ampliſſima; tamen iſta ueſtra nomina numquam ſum admiratus; uiros eos, qui ea* [e] *uobis reliquiſſent, magnos arbitrabar, poſtea uero quam ita & accepi, & geſſi maxima imperia, ut mihi nihil neque ad honorem,* [f] *neque ad gloriam acquirendum putarem: ſuperiorem quidem numquam, ſed parem uobis me ſperaui eſſe factum. nec mehercule aliter uidi exiſtimare uel Cn. Pompeium, quem omnibus, qui umquam fuerunt, uel P. Lentulum, quem mihi ipſi antepono. tu ſi aliter exiſtimas: nihil errabis, ſi paullo diligentius, (*[2] *ut, quid ſit* εὐγένεια*, quid ſit nobilitas, intelligas) Athenodorus, Sandonis filius, quid de his rebus dicat, attenderis. Sed, ut ad rem redeam, me tibi non amicum modo, uerum etiam amiciſſimum exiſtimes uelim.* [g] *profecto omnibus meis officijs efficiam, ut ita eſſe uere poſſis iudicare. tu autem ſi id agis,*

ut

a in Ciceronis ignobilitatem.
b *al. noluit.*
c naturalem ſignificat; quia ſeparatim deinde rerum vſum nominat.
d *al. humanitatem.*
e quaſi Appius non ſua, ſed maiorum virtute nobilis eſſet. ſũmus. n. honor conſulatus, quem, oppreſſa coniuratione, glorioſiſſime geſſerat.
f *L. neque ad gloriam, acquirendũ eſſe putarem, &c. al. neq. ad glor. acq. put.*
g concludit a beneuolentia ſua, vt ſe nõ ſolum cauſſa, ſed etiam humanitate ſuperiorem oſtendat.

ut minus mea cauſſa, dū ego abſum, debere uidearis, quam ego tua laborarim: libero te iſta cura.

[a] παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι,
Οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς.

ſin autem natura es φιλαίτιος; *illud non perficies, quo minus tua cauſſa uelim: hoc aſſequere, ut, quam in partem accipias, minus laborem. Hæc ad te ſcripſi liberius, fretus* [b] *conſcientia officij mei, beneuolentiæque, quam a me certo iudicio ſuſceptam, quoad tu uoles, conſeruabo. Vale.*

a Agamemnonis verba apud Homerum cōtra Achillem, Il. lib. I.
b *L. conſcientia officij mei. & ita v. c.*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Legati Apameani) ſic legendum videtur. libris quibuſdam manuſcriptis inuitis, alijs approbantibus, non, legati Appiani: vt ſcriptum eſt in nonnullis antiquis. Quamquam Appianos quoq. in eadem prouincia fuiſſe, ex Plinio intelligere licet, lib. 5. cap. 29.

2 Vt, quid ſit ἐξοχή, quid ſit εὐγένεια, &c.) nihil muto: quamuis in editione Florentina non ſit hoc mēbrum, quid ſit ἐξοχή, quod puto eſſe neceſſarium: & credibile eſt ab operis eſſe prætermiſſum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Qvervlis Appij litteris reſpondet cum excuſatione ſui facti; ipſumq. Appium aut imprudentem ſignificat, qui ſermonibus iniquorum crediderit; aut nimis aſtutum, qui ea, quæ ipſi in mentem ueniant, alij attribuat.

Cic. procos. s. d. Ap. Pulchro imp. 8

ETSI, *quantum ex litteris tuis intelligere potui, uidebam te hanc epiſtolam,* *[1] *cum* [c] *ad urbem eſſes, eſſe lecturum,* [d] *refrigerato iam leuiſſimo ſermone hominum prouincialium: tamen, cum tu tam* [e] *multis uerbis ad me* [1] *de improborum oratione ſcripſiſſes, faciendum mihi putaui, ut tuis litteris* [2] *breui reſponderem. Sed prima duo capita epiſtolæ tuæ tacita mihi quodam*

c quid ſit, Ad vrbem eſſe, declarat Aſconi' in 2. Vettina.
d imminuto. ſic ep. x. lib. 9.
e longior fuit, quā cogitabat.

modo

modo relinquenda ſunt: nihil enim habent, quod definitum ſit, aut certum; niſi me [a] uultu, taciturnitate [b] ſignificaſſe, tibi non eſſe amicum; idq. pro tribunali, cum aliquid ageretur, & non nullis in conuiuijs intelligi potuiſſe. Hoc totum nihil eſſe poſſum intelligere: ſed cum ſit nihil, [c] nec quid dicatur quidem intelligo. illud quidem ſcio meos multos & illuſtres, & ex ſuperiore, & ex æquo loco ſermones habitos cum tua ſumma laude, & cum magna ſignificatione noſtræ familiaritatis, [d] *ad te uere potuiſſe referri. Nam, quod ad* [e] *legatos attinet, quid a me fieri potuit aut elegantius, aut iuſtius, quam ut ſumptus egentiſſimarum ciuitatum minuerem ſine ulla imminutione dignitatis tuæ, preſertim ipſis ciuitatibus poſtulantibus? nam mihi totum genus legationum* [f] *tuo nomine proficiſcentium notum non erat. Apameæ cum eſſem, multarum ciuitatum principes ad me detulerunt, ſumptus decerni legatis nimis magnos, cum ſoluendo* [g] *ciuitates non eſſent. hic ego* [h] *multa ſimul cogitaui. Primum, te, hominem non ſolum ſapientem, uerum etiam, ut nunc loquimur, urbanum, non arbitrabar genere iſto legationũ delectari. idq. me arbitror* [i] *Synnadis pro tribunali multis uerbis diſputauiſſe: primum,* [k] *Appium Clodium ſenatui, populoq. R. non Myndenſium teſtimonio, (in ea enim ciuitate mentio facta eſt) ſed ſua ſponte eſſe laudatum: deinde, me iſta uidiſſe accidere multis, ut eorum cauſſa legationes Romam uenirent; ſed his legationibus non meminiſſe ullum* [l] *tempus laudandi, aut*

a nõ enim ex vultu, & taciturnitate de cuiuſquam animo poſſumus certo iudicare.
b fort. ſignificaſſe, me tibi non eſſe a.
c L. ne quid dicatur q.
d q. v. c. ad te potuiſſe deferri.
e queſtus erat Appius de legatis a Cicerone prohibitis.
f vt tibi benemerito gratias in ſenatu agerent. infra hac epiſtola.
g a neceſſario.
h ne videatur temere commotus.
i al. Synnade.
k ab Appij laude.
k *al. Appium Clau.*
l ab ipſa re.

aut locum dari: ſtudia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati eſſent; conſilium totum uideri minime neceſſarium: ſi autem uellent declarare in eo officiũ ſuũ; laudaturum me, ſi quis ſuo ſumptu functus eſſet officio; conceſſurum, ſi legitimo; non permiſſurũ, ſi infinito. Quid enim reprehendi poteſt? niſi quod addis, uiſum eſſe quibuſdam edictum meum quaſi conſulto ad iſtas legationes impediendas eſſe accommodatum. Iam non tam mihi uidentur iniuriam facere ij, qui hæc diſputant, [a] quam ſi [b] cuius aures ad hanc diſputationem patent. Romæ compoſui edictum. nihil addidi, niſi quod publicani me rogarunt, cũ Samum ad me ueniſſent, ut de tuo edicto totidem uerbis transferrem in meum. diligentiſſime ſcriptum caput eſt, quod pertinet ad minuendos ſumptus [c] ciuitatum: quo in capite ſunt quædam noua, ſalutaria ciuitatibus, quibus ego magnopere delector. Hoc uero, ex quo ſuſpicio nata eſt, me [d] exquiſiuiſſe aliquid, in quo te offenderem, [e] trãslaticium eſt. neque enim eram tam [f] deſipiens, ut priuatæ rei cauſſa legari putarem, qui & tibi nõ priuato, & pro re non priuata ſua, ſed publica, non in priuato, ſed in publico orbis terræ conſilio, ideſt, in ſenatu ut gratias agerent, mittebantur. Neque, cum edixi, ne quis iniuſſu meo proficiſceretur, excluſi eos, qui me in [g] caſtra, & qui trans Taurum perſequi non poſſent. nam id eſt maxime in tuis litteris irridendum. quid enim erat, quod me perſequerentur in caſtra, Taurum ne tranſirent; cum ego Laodicea uſque ad [h] Iconium

a *al. quàm ii, cuius.*
b is enim contentionẽ quærere uidetur.
c quatum conſuli fortunis æquum fuit.
d Suet. in Aug. cap. 9.
d *lv. c. exquiſiſſe aliquid.*
e *tralatitium eſt.*
f oſtẽdit ſe nõ potuiſſe p ignorantiam peccare.
g ad Iconium epiſt. 6.
h vbi caſtra erãt. ep. 5. & 6.

nium

nium iter ita fecerim, ut me omnium illarum diœceſium, quæ cis Taurum ſunt, omniumq. earum ciuitatum magiſtratus legationesq. conuenirent? Niſi forte poſtea [a] cœperunt legare, quam ego Taurum tranſgreſſus ſum. quod certe non ita eſt. cum [b] enim Laodiceæ, cum Apameæ, [c] cum Synnadis, cum Philomeli, cum Iconij eſſem; quibus in opidis omnibus commoratus ſum: omnes iam iſtius generis legationes erant conſtitutæ. Atque hoc tamen te ſcire uolo, me de iſto ſumptu legationum aut minuendo, aut remittendo decreuiſſe nihil, niſi quod principes ciuitatum a me poſtulaſſent, [d] ne in uenditionem tributorũ, & illam acerbiſſimam exactionem, quam tu non ignoras, capitum, atque oſtiorum, inducerentur ſumptus minime neceſſarij. Ego autem, cum hoc ſuſcepiſſem, non ſolum iuſtitia, ſed etiam [e] miſericordia adductus, ut leuarem miſerijs perditas ciuitates, & perditas maxime per magiſtratus ſuos; non potui in illo ſumptu non neceſſario negligens eſſe. Tu, cum iſtiuſmodi ſermones ad te delati de me ſunt, [f] non debuiſti credere. [g] ſin autem eo genere delectaris, ut, quæ tibi in mentem ueniant, alijs attribuas: genus ſermonis inducis in amicitiam minime liberale. Ego, ſi in prouincia de tua fama detrahere umquam cogitaſſem, non ad generum tuum Lentulum, [h] neque ad [i] libertum tuum Brundiſii, neque ad [k] præfectum fabrum Corcyræ, quem in locum me uenire uelles; retuliſſem. Quare potes, doctiſſimis hominibus auctoribus, quorum ſunt de amicitia gerenda præclariſ-

a al. cœperint legare.

b Laodiceæ biduũ, Apameæ dies quinque, Synnadis triduũ, Philomeli dies quinq;, Iconij decem. ad Att. l. 5. ep. 20. etſi aliter ep. 16. eiuſdem lib.

c al. cum Synnade.

d L. in indict. tr.

e ab officio ſuo.

f tacite accuſat Appiũ aut imprudentiæ, aut maleuoli animi.

g L. ſi autẽ hoc genere delect.

h q. v. c. neque ad libertũ Brundiſij. & ita L.

i Phaniam. epiſt. 5.

k L. Clodiũ. ep. 5.

*clariſsime ſcripti libri, genus hoc totum orationis tollere:[a] Diſputabant: ego contra diſſerebam; Dicebant: ego negabam. an mihi de te nihil eſſe dictum umquam putas? ne hoc quidem, quod, cum me [b] Laodiceam uenire uoluiſſes, Taurum ipſe tranſiſti? quod iiſdē diebus meus conuentus erat Apameæ, [c] Synnadis, Philomeli, tuus Tarſi? non dicam [d] plura; ne, in quo te obiurgē, id ipſum uidear imitari. illud dicam, ut ſentio: ſi iſta, quæ alios loqui dicis, ipſe ſentis: tua ſumma [e] culpa eſt: ſin alij tecum hæc loquūtur: tua tamen, quod audis, culpa non nulla eſt. mea ratio in tota amicitia noſtra conſtans, & grauis reperietur. Quod ſi quis me aſtutiorem fingit: ³ quid poteſt eſſe [f] callidius, quam, cum te abſentem ſemper defenderim, cum præſertim mihi uſu uenturum non arbitrarer, ut ego quoque abſens a te defendendus eſſem, nunc committere, ut tu [g] iure optimo me abſentem deſerere poſſes? Vnum genus excipio ſermonis, in quo perſæpe aliquid dicitur, *2·4[h] quod te putem nolle dici, ſi aut legatorum tuorum cuipiam, aut præfectorum, aut tribunorum mil. male dicitur: quod tamen ipſum non mehercule ad huc accidit me audiente, ut aut grauius diceretur, aut in [i] plures, quam mecum Corcyræ Clodius eſt locutus, cum in eo genere maxime quereretur te [k] aliorum improbitate minus felicem fuiſſe. hos ego ſermones, quod & multi ſunt, & tuam exiſtimationem, ut ego ſentio, non offendunt, laceſsiui numquam, ſed non ualde [l] repreſſi. ſi quis eſt, qui neminem bona fide in gratiam*

a uidentur eſſe verba ex Attici litteris.

b ad Att. l. 5. ep. 16. ep. 9.

c al. Synnade.

d ne colligam ea, quæ mihi de te dicta sūt.

e qui fictis artib⁹ oppugnes amicitiam noſtram.

f εἰρωνικῶς, quid enim ſtultius?

f L. callidius, q.

g læſusa me in prouincia.

h L. quod te putem non nolle dici, ſi aut legatorum tuorum cuipiam, aut pr. aut tribun. milit. male dicitur, quod t.

i in alios .n. potius, quā in te.

i aut in plureis. et ita v. c.

k artificioſe Appium excuſat.

l ep. 1. lib. 8.

putet redire poſſe: non noſtram is perfidiam coarguit, ſed indicat ſuam: ſimulq. non de me is peius, quam de te, exiſtimat. ſin autem quem mea inſtituta in prouincia non delectant: & quadam [a] diſſimilitudine inſtitutorum meorum, ac tuorum *3.5 *lædi ſe putat; cum uterque noſtrum recte fecerit, ſed non idem uterque ſecutus ſit; hunc ego amicum habere non curo. [b] liberalitas tua, [6] ut hominis nobiliſsimi, latius in prouincia patuit: [c] noſtra ſi anguſtior, et ſi de tua prolixa, beneficaq. natura [d] limauit aliquid poſterior annus, propter quandam triſtitiam [e] temporum; non debent mirari homines, cum & natura ſemper ad largiendum ex alieno fuerim reſtrictior, & temporibus, quibus alij mouentur, iiſdem ego mouear me eſſe acerbum ſibi, ut ſim dulcis mihi. De rebus urbanis quod me certiorem feciſti, cum per ſe mihi gratum fuit, tum quod ſignificaſti tibi omni mea mandata curæ fore. in quibus unum illud te præcipue rogo, ut cures, ne quid mihi ad hoc negotij aut oneris accedat, aut temporis: Hortenſiumque, noſtrum [f] collegam, & familiarem, roges, ut, ſi umquam mea cauſſa quidquam [g] aut ſenſit, aut fecit, de hac quoque ſententia [h] bima decedat: qua mihi nihil poteſt eſſe inimicius. De noſtris rebus quod ſcire uis: Tarſo nonis Oct. Amanum uerſus profecti ſumus. hæc ſcripſi poſtridie eius diei, cum caſtra haberem in agro [i] Mopſueſtiæ. ſi quid egero, ſcribam ad te: neque domum umquam ad meos litteras mittam, quin adiungã eas, quas tibi reddi uelim. De Parthis*

quod

a vide ep. 13; lib. 2.

b ſcum videatur eũ laudare, carpit, vt ex alienis rebus liberalem.

c *L. ſi anguſtior eſt.*

d *al. elimauit aliq. al. delimauit aliq.*

e liberalitatẽ reſpuentium.

f in auguratu. Phil. 2. & in Bruto.

g *q. v. c. aut fecit, aut ſenſit.*

h vt prouinciæ ab ijſdem rectoribus p bienniũ regerẽtur.

i *Mopſueſtia.*

quod quæris, fuiſſe nullos puto. Arabes qui fuerunt, admixto [a] *Parthico ornatu, dicuntur omnes reuertiſſe. hoſtem eſſe in Syria negant ullum. Tu uelim ad me quam ſæpiſſime & de tuis rebus ſcribas, & de meis, & de omni reip. ſtatu: de quo ſum ſollicitus eo magis, quod ex tuis litteris cognoui,* [b] *Pompeium noſtrum in Hiſpaniam iturum. Vale.*

a quo plus terroris inferrēt.

b quo abſente infirmæ uidebuntur partes optimatū. ep. xi. l. 5. ad Att.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 CVM AD urbem eſſes,) antea, Iſſes: nos Eſſes. Eſſe autem ad urbem dicebantur, qui cum poteſtate prouinciali aut nuper e prouincia reuertiſſent, aut nondum in prouinciam profecti eſſent. ſic enim ſcripſit Aſconius. eoq. modo Cicero, Salluſtius, & alij eiuſdem ætatis locuti. Solebant autem, qui ob res in prouincia geſtas triumphum peterent, extra urbem exſpectare, donec, lege lata, triūphantes urbem introire poſſent. & de triumpho Appium cogitaſſe, ex ep. 10. cognoſcitur: ne triumpharet, accuſatione Dolabellæ factum eſt. ep. 6. lib. 8.

*2 Quod te putem nolle dici,) recte; nec aliter eſt in antiquis libris nam illa inferiora ſubiungit Cicero ad Appium conſolandum: Hos ego ſermones. &c. Quis autem non laboraſſe Appium credat, ſi ſuæ cohorti malediceretur? debet enim, qui prouinciæ præeſt, non ipſe tantum uacare culpa, ſed ſuos quoque præſtare. quod Cicero fratrem ſuum, Aſiæ proconſulem, diligenter monet in illa præclara de officio proconſulis epiſtola.

*3 Lædi ſe putat;) notat homines prouinciales, qui non eoſdem e Ciceronis inſtitutis fructus caperent, quos ex Appij adminiſtratione capere conſueuerant. Huc ſpectat id, quod ſequitur; Liberalitas tua latius in prouincia paruit. Et illud paullo poſt: Non debent mirari homines, me eſſe acerbum ſibi, ut ſim dulcis mihi. Alij legendum arbitrantur: Lædi te putat; diſcedentes primum ab antiquis libris, deinde etiam, ut mihi uideor oſtendiſſe, a mente Ciceronis.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 DE improborum oratione &c.) quidam libri veteres habent, de improborum moderatione &c. alij nonnulli de impr. hortatione &c. alij aliter. vnde ſuſpicari poſſit aliquis hic eſſe legendum, de improborum moratione, &c. vt intelligamus, hos improbos ſignificari triumphum Appij morari, vt in Diuinatione quoſdam oratores, moratores appellat.

Veruntamen quia hîc de triumpho non agitur, puto nihil eſſe mutandum, & coniecturam hanc eſſe inanem.

2 breui) breui, ſubintellige, ſermone. βραχεῖ λόγῳ

3 Quid poteſt eſſe callidius) ſic habent omnes libri manu ſcripti, & nõnulli vulgati. Quidam legi volunt, incallidius, quo modo ſcriptum eſt in alijs vulgatis. ego nihil muto, & ſic accipio, vt ſit εἰρωνεία.

4 Quod te putem non nolle dici) ſic legendum eſſe declarat id, quod ſequitur non longè admodum, ibi, Hos ego ſermones, quòd & multi ſunt, & tuam exiſtimationem, vt ego ſentio, non offendunt, laceſſiui nunquam, &c. Nam hæc verba, quod te putem non nolle dici, hanc vim habent, de quo te putem non laborare, ſi dicatur, quia ſcilicet exiſtimationem tuam non lædat. Quod ſi liceret libris conſentientib. reponere, quod te putem non valde nolle dici, vel ſic: quod te putẽ non nimiùm nolle dici, &c. multo magis probarem.

5 Lædi ſe putat) ſic habent omnes libri & manuſcripti, & vulgati. puto autem, obſcurè, &(vt ita dicam) obliquè ſignificari Appium ipſum. Atque idcirco quidam legendum putant, lædi te putat, quæ lectio multo planior, ac facilior eſſet.

6 Vt hominis nobiliſſimi.) codex vnus Memm. habet poſt vocẽ, nobiliſſimi, liberaliſſimi, ſine copulatione. Vnde quidam ſuſpicantur, eiecta voce, nobiliſſimi, legendum, vt hominis liberaliſſimi. quod mihi quoque videtur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

APPII litteris, humaniſſime ſcriptis, humaniſſime & ipſe reſpondet. gratulatur de triumphi ſpe. hortatur ad abſolutionem librorum auguralium. ſupplicationes petit.

Cicero imp. S. D. Ap. Pulchro 9

VIX *tandem legi litteras dignas Appio Clodio,*[a] *plenas humanitatis, officij, diligentiæ. adſpectus uidelicet urbis tibi tuam priſtinam urbanitatem reddidit. nam quas ex itinere, ante quam ex Aſia egreſſus es, ad me litteras miſiſti, unas de legatis a me prohibitis proficiſci, alteras de*[b] *Appianorum ædificatione impedita; legi perinuitus. itaque conſcientia meæ conſtantis erga te uoluntatis reſcripſi tibi ſubiratus. ijs uero litteris lectis, quas Philotimo, liberto meo,*

a Appij propriam eſſe humanitatẽ oſtẽdit.

b epiſt. 7.

b *al. Apameanorum.*

meo, dediſti, [a] cognoui, intellexiq. in prouincia multos fuiſſe, qui nos, quo animo inter nos ſumus, eſſe nollent; ad urbem uero ut acceſſeris, uel potius ut primum tuos uideris, cognoſſe te ex ijs, qua in te abſentem fide, qua in omnibus officijs tuendis erga te obſeruantia, & conſtantia fuiſſem. itaque quanti illud me æſtimare putas, quod eſt in tuis litteris ſcriptum? ſi quid [b] inciderit, quod ad meam dignitatem pertineat, etſi uix fieri poſſit, tamen te parem mihi gratiam relaturū. tu uero facile facies: NIHIL *eſt enim quod ſtudio, & beneuolentia, uel amore [c] potius effici non poſſit. Ego, etſi & ipſe ita iudicabam, & fiebam crebro a meis per litteras certior: tamen maximam lætitiam cepi ex tuis litteris de [d] ſpe minime dubia, & plane explorata triumphi tui: neque uero ob eam cauſſam, quo ipſe facilius conſequerer, (nam id quidem [e]* ἐπικούρειον *eſt) ſed mehercule, quod tua dignitas atque amplitudo mihi eſt ipſa cara per ſe. quare, quoniā plures tu habes, quam ceteri, quos ſcias in hāc prouinciam proficiſci, quod te adeunt fere omnes, ſi quid uelis: gratiſſimum mihi feceris, ſi ad me, ſimul atque adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, litteras miſeris. longi [f] ſubſellij, ut noſter Pompeius appellat, iudicatio, & mora, ſi quem tibi item unum, alterum ue diem abſtulerit; (quid enim poteſt amplius?) tua tamen dignitas ſuum locum obtinebit. ſed, ſi me diligis, ſi a me diligi uis, ad me litteras, ut quāprimū lætitia afficiar, mittito. Et uelim, [g] reliquum quod eſt promiſſi,*

a Appium nō ſua ſponte fuiſſe iniquiorem in ſe, ſed improborum opere ſignificat.

b *ſic 9. ferè v. c. al. acciderit.*

c eodem modo, Diligere, minus eſt, quā Amare. ep. 14. lib. 9. & 1. ad Brut.

d ex tuis rebus geſtis.

e Epicurei ad ſeipſos omnia referebant.

f ſenatum intelligit. ſenatus enim triūphū dabat.

g partē enim promiſſi iā pręſtiterat. ep. 4.

ac muneris tui, mihi perſoluas. cum ipſam cognitionem iuris [a] *auguralis conſequi cupio: tum mehercule tuis incredibiliter ſtudijs erga me, muneribusq. delector. quod autem a me tale quiddam deſideras: ſane mihi* [b] *conſiderandum eſt quonam te remunerer potiſſimum genere. nam profecto non eſt meum, qui in ſcribendo, ut ſoles admirari, tantum induſtriæ ponam, committere,* [c] *ut ſcribendo negligens fuiſſe* [d] *uidear; præſertim cum id non modo negligentis,* [e] *ſed etiam ingrati animi crimen futurum ſit. uerum hæc uidebimus. Illud, quod polliceris, uelim pro tua fide, diligentiaque, & pro noſtra non inſtituta, ſed iam inueterata amicitia cures, enitare, ut* [f] *ſupplicatio nobis quam honorificentiſſime, quamprimumq. decernatur. Omnino ſerius miſi litteras, quam uellem. in quo cum difficultas nauigãdi fuit odioſa: tum in ipſum diſceſſum ſenatus incidiſſe credo meas litteras. ſed id feci adductus auctoritate, & conſilio tuo: idq. a me recte factum puto, quod non ſtatim,* [g] *ut imperator appellatus ſim, ſed alijs rebus additis, æſtiuisq. confectis, litteras miſerim. Hæc igitur tibi erunt curæ, quemadmodum oſtendis: meq. totum, & mea & meos commendatos habebis. Vale.*

a ſcribebat Appius de iure augurali. ep. xi. & Feſtus. *a al. auguralis conſ.*
b ſi gratus eſſe volo.
c ut negligens in ſcribendo. ſ. al. ut negligens ſcrib. ſ.
d ſi, accepto a te munere, nihil remittam.
e q. v. c. ſed ingrati etiam animi crimen futurum ſit.
f pro rebus in Amano geſtis. ep. 4. lib. 15.
g v. c. vt appellatus imp. ſim. & ita L.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DOLABELLA Appium accuſauerat, eoq. ipſo tempore Ciceronis filiam duxerat uxorem. id factum a ſuis ſe inſciẽte conatur Cicero probare, & in hanc ſententiã multa colligit.

Cicero imp. S. D. Ap. Pulchro 10

CVM eſt ad nos allatum de temeritate eorum, qui tibi [h] *negotiũ faceſſerent; etſi grauiter*

h leuius quam ſi dixerit, Qui te accuſarent.

uiter primo nuncio commotus ſum, quod nihil tam præter opinionem meam accidere potuit; tamen, ut me collegi, [a] cetera mihi facillima uidebantur; quod & in te ipſo maximam ſpem, & in tuis magnam habebam; multaq. mihi ueniebant in mentem, quamobrem iſtum laborem tibi etiã [b] honori putarem fore: illud plane moleſte tuli, quod certiſſimum, & iuſtiſſimum triumphum hoc inuidorum conſilio eſſe tibi [c] ereptum uidebam. quod tu ſi tanti facies, quanti ego ſemper iudicaui faciundum eſſe: facies ſapienter, & ages [d] uictor ex inimicorum dolore triumphum iuſtiſſimum. ego enim plane uideo fore [e] neruis, opibus, [f] ſapientiaq. tua, uehementer ut inimicos tuos pæniteat intemperãtiæ ſuæ. De me tibi ſic, [g] conteſtans omnes deos, promitto, atque confirmo: me pro [h] tua dignitate (malo enim dicere, quam pro ſalute) in hac prouincia, cui tu præfuiſti, rogando, deprecatoris; laborando, propinqui; auctoritate [i] cari hominis, ut ſpero, apud ciuitates; [k] grauitate, imperatoris ſuſcepturum officia, atque partes. omnia uolo a me & poſtules, & exſpectes. uincam meis officijs cogitationes tuas. Q. Seruilius perbreues [l] a te mihi litteras reddidit: quæ mihi tamen nimis longæ uiſæ ſunt. iniuriam enim mihi fieri putabam, cum rogabar. nollem accidiſſet tempus, in quo perſpicere poſſes, [m] quanti ego te, quanti [n] Pompeium, quem unum ex omnibus facio, ut debeo, plurimi, quanti [o] Brutum facerem: quamquam in conſuetudine quotidiana perſpexiſſes, ſicuti perſpicies: ſed quoniam acci-

a i. quod attinet ad crimina tibi obiecta.

b in aduerſis enim virt' maxime perſpicitur.

c vide epiſt. 6. lib. 8.

d abſolutus.

e *al. neruis opus, mendosè.*

f *q. v. c. ſapientia tua.*

g *L. conteſtans omneis.*

h ne quis toſtis contra te Romã veniat.

i *al. clari hominis.*

k ponderis. n. plus habebunt officia mea, ob auctã mihi ex imperatoris nomine dignitatem.

l *q. v. c. mihi à te.*

m *o. v. c. quanti te.*

n ſocerum filiæ tuæ. ep. 4.

o generũ tuũ. ep. 4.

dit;ſi quid a me prætermiſſum fuerit,commiſſum facinus,& admiſſum dedecus confitebor. [a] *Pontinius,qui a te tractatus eſt præſtanti, ac ſingulari fide, cuius tui beneficij ſum ego teſtis, præſtat tibi memoriam,* [b] *beneuolentiamque, quam debet:qui cum,maximis rebus ſuis coactus,**1 *a me* [c] *inuitiſſimo deceſſiſſet;tamen, ut uidit* [d] *tua intereſſe,* [e] *conſcendens iam nauem Epheſo Laodiceam* [f] *reuertit. talia cum te ſtudia uideam habiturum eſſe innumerabilia:plane dubitare non poſſum, quin tibi amplitudini iſta ſollicitudo futura ſit.**2 *ſi uero* [g] *efficis,ut* [h] *cenſores creentur: & ſi ita geſſeris* [i] *cenſuram, ut & debes, & potes:non tibi ſolum,ſed tuis omnibus uideo in perpetuum ſummo te præſidio futurum.Illud pugna, & enitere,ne quid nobis temporis prorogetur:ut, cum hic tibi ſatisfecerimus,iſtic quoque noſtram in te* [k] *beneuolentiam nauare poſſimus. Quæ de hominum,atque ordinum omnium erga te ſtudijs ſcribis ad me,* [l] *minime mihi miranda, & maxime iucunda acciderunt:eademq. ad me perſcripta ſunt a familiaribus meis. itaque capio magnam uoluptatem, cum tibi, cuius mihi amicitia non ſolum ampla,ſed etiam* [m] *iucunda eſt, ea tribui, quæ debeantur; tum uero etiamnum remanere in ciuitate noſtra ſtudia prope omnium conſenſu erga fortes,& induſtrios uiros: quæ mihi ipſi una ſemper tributa merces eſt laborum, & uigiliarum mearum. Illud uero mihi permirum accidit, tantam temeritatem fuiſſe in eo* [n] *adoleſcente, cuius ego ſalutem duobus capitis iudicijs ſumma*

a Ciceronis legatus. ep.3. & ad Att.ep. 16. l.4.

a *al. Pontinus.*

b *v. c. beniuolentiam q.*

c *al. inuitiſſimo.*

d *v. c. intereſſe tua.*

e *q.v.c. conſcenſa iam naue.*

f vt in prouincia operam daret,ne quis Roma ad teſtimonium dicendũ contra te veniret.

g *duo u.c. efficis ut cenſ.*

h *q.u.c. ut cenſores creentur.*

i de Appio cẽſore ep.12.l. 8.

k *u.c.beniuolentiam.*

l ad Plãcum , Nec miror & gaudeo, ep. 1. lib. 10.

m hoc addidit ne videatur eũ diligere dumtaxat vtilitatis cauſſa.

n Dolabella.

ma contentione defendi, ut, tuis inimicitijs ſuſcipiendis, obluiſceretur [a] *patroni omnium fortunarum, ac rationum ſuarum; præſertim cum tu omnibus uel ornamentis, uel præſidijs redundares, illi (ut leuiſſime dicam) multa deeſſent: cuius* [b] *ſermo ſtultus & puerilis erat iam antea ad me a M. Cœlio, familiari noſtro, perſcriptus: de quo itē ſermone multa ſcripta ſunt abs te. ego autem citius* [c] *cum eo, qui tuas inimicitias ſuſcepiſſet, ueterem coniunctionem diremiſſem, quam nouam conciliaſſem.* [d] *neque enim de meo erga te ſtudio dubitare debes: neque id eſt obſcurum cuiquam in prouincia, nec Romæ fuit. ſed tamen ſignificatur in tuis litteris ſuſpicio quædam, & dubitatio tua: de qua* [e] *alienum tempus eſt mihi tecum expoſtulandi, purgandi autem mei neceſſarium. Vbi enim ego cuiquam legationi fui impedimento, quo minus Romam ad laudem tuam mitteretur? aut in quo potui, ſi te palam odiſſem, minus quod tibi obeſſet, facere? *3 ſi clam, magis aperte inimicus eſſe? Quod ſi eſſem ea perfidia, qua ſunt ij, qui in nos hæc conferunt; tamen ea* [f] *ſtultitia certe non fuiſſem, ut aut in obſcuro odio apertas inimicitias, aut, in quo tibi nihil nocerē, ſummam oſtenderem uoluntatem nocendi. *4 Ad me adire quoſdam memini, qui dicerent, nimis magnos ſumptus legatis decerni. quibus ego non tam imperaui, quam* [g] *cenſui, ſumptus legatis quammaxime ad legem Corneliam decernendos. atque in eo ipſo me non perſeueraſſe, teſtes ſunt rationes ciuitatum: in quibus,* [h] *quantū quæque uoluit legatis*

a quē tui eſſe amantiſſimū, non ignoraret.

b iactabat, illam accuſationem a Cicerone probari, qđ ſibi eo ipſo tēpore filiā collocaſſet.

c L. cum eo, q. eſt ita o.u.c.

d q.u.c. Nec.n.

e ne ſatis grauem ex accuſatione curā ſuſtinenti, hāc ēt moleſtiam adderet.

f ſtultū eſt.n. oſtendere voluntatem nocendi, in quo nocere nō poſſis.

g nō hoc imperij ſolū, ſed etiam iudicij fuit.

h L. quātū quæq. uoluit, legatis tuis datum induxit.

 legatis

legatis tuis datum, induxit. Te autem quibus mendacijs homines leuiſſimi onerarunt? non modo ſublatos ſumptus, ſed etiam a procuratoribus eorum, qui iam profecti eſſent, repetitos, & ablatos: eáq. cauſſam multis omnino nō eūdi fuiſſe. [a] *Quererer tecum, atque expoſtularem, niſi, ut ſupra ſcripſi, purgare me tibi hoc* [b] *tuo tempore, quam accuſare te, mallem, idq. putarem eſſe rectius.* [c] *itaque nihil de te, quod credideris: de me, quamobrem non debueris credere; pauca dicam. nam ſi me uirum bonum, ſi dignum ijs ſtudijs, eaq. doctrina, cui me a pueritia* [d] *dedi, ſi ſatis magni animi, non minimi conſilij in maximis rebus perſpectum habes: nihil in* [e] *me non modo perfidioſum, & inſidioſum, & fallax in amicitia, ſed ne humile quidem, aut ieiunum debes agnoſcere. ſin autem me aſtutum, & occultum lubet fingere: quid eſt, quod minus cadere in eiuſmodi naturam poſſit, quam aut florentiſſimi* [f] *hominis aſpernari* [g] *beneuolentiam,* [h] *aut eius exiſtimationem oppugnare in prouincia, cuius laudem domi defenderis: aut in ea re animum oſtendere* [i] *inimicum, in qua nihil obſis: aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odiū apertiſſimum ſit,* [k] *ad nocendum leuiſſimum?* [l] *Quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis eſſem, cum te ex fratre meo ne tunc quidem, cum tibi prope neceſſe eſſet eas agere partes, inimicum mihi fuiſſe cognouiſſem? cum uero reditum noſtrum in gratiam uterque expetiſſet: quid in conſulatu tuo fruſtra* [m] *mecū egiſti, quod me aut*

facere,

a quod aures ijs præbueris. ep.8.
b cū ſis reus.
c quaſi dicat, non contra te, ſed pro me diſputabo.
d *q.u.e. dedidi.*
e a ſua perſona.
f a pſona Appij.
g *u.e. beniuolentiam.*
h a tempore.
i ab ipſa re.
k *u.e. quod ad nocendum.*
l ab ingrati animi nota.
m a conſtantia ſua.

facere, aut ſentire uoluiſſes? quid mihi mādaſti, cum[a] te Puteolis proſequerer, in quo non exſpectationem tuam diligentia mea[b] uicerim? Quod ſi id eſt maxime aſtuti, omnia[c] ad ſuam utilitatē referre: quid mihi tandē erat[d] utilius, quid commodis meis aptius,[e] quā hominis nobiliſſimi, atque honoratiſſimi coniunctio, cuius opes, ingenium, liberi,[f] affines, propinqui mihi magno, uel ornamento, uel præſidio eſſe poſſent? quæ tamen[g] ego omnia in expetenda amicitia tua, non aſtutia quadam, ſed aliqua potius ſapientia ſecutus ſum. Quid illa uincula, quibus quidem libentiſſime adſtringor, quanta ſunt?[h] ſtudiorū ſimilitudo, ſuauitas cōſuetudinis, delectatio uitę, atque uictus, ſermonis ſocietas, litteræ[i] interiores. Atque hæc domeſtica. Quid illa tandem[k] popularia? redditus illuſtris in gratiam; in quo ne per imprudentiam quidem errari poteſt ſine ſuſpicione perfidiæ; ampliſſimi ſacerdotij[l] collegium, in quo non modo amicitiam uiolari apud maiores noſtros fas non erat, ſed ne cooptari quidem ſacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio eſſet inimicus. Quæ, ut omittam tam multa, atque tanta; quis umquam tanti quemquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego[m] Cn. Pompeium,[n] ſocerum filiæ tuæ? etenim, ſi merita ualent: patriam, liberos, ſalutem, dignitatem, memetipſum mihi per illum[o] reſtitutum puto. ſi conſuetudinis iucunditas: quæ fuit umquā amicitia conſularium in noſtra ciuitate cōiunctior,[p] ſi ulla amoris, atque officij ſigna: quid mihi ille non

com-

a euntem in prouinciam.
b q. u. c. uincerem?
c v q. c. ad utilitatē ſuam ref.
d ab vtili.
e q. v. c. quàm nobiliſſ. hominis.
f Pōpeius maxim. & M. Brutus ep. 4.
g q. u. c. non habent, ego.
h ſtudijs, a cōſuetudine, a literis.
i ep. vlt. lib. 7.
k ab hominū opinione.
l erat vterque augur. ep. 4.
m Cn. Pōpeij perſona. ep. 4.
n u. c. ſocerū tuæ filiæ?
o q. u. c. reſtituta puto.
p al. ſi illa am.

*commiſit? quid non mecum communicauit? quid de ſe in ſenatu, cum ipſe [a] abeſſet, per quemquam agi maluit? [b] quibus ille me [c] rebus non ornatiſſimum uoluit ampliſſime? qua denique ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meā pro Milone, [d] aduerſantem [e] interdum actionibus ſuis? quo ſtudio prouidit, ne qua me illius temporis inuidia attingeret; cum me conſilio, cum auctoritate, cum armis denique texit ſuis? quibus quidem temporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit, non modo ut Phrygi alicui, aut [f] Lycaoni, quod tu in legatis feciſti, ſed ne ſummorum quidem hominum maleuolis de me ſermonibus crederet. Huius igitur filius cum ſit gener tuus: cumque præter hanc coniunctionem affinitatis, quam ſis [g] Cn. [h] Pompeio carus, quamq. iucundus, intelligam: quo tandem animo in te eſſe debeo? cum præſertim [i] eas ad me is litteras miſerit, quibus, etiam ſi tibi, cui ſum amiciſſimus, hoſtis eſſem, placarer tamen, totumq. me ad eius uiri, ita de me meriti, uoluntatem, nutumq. conuerterem. Sed hæc hactenus: pluribus enim etiam fortaſſe uerbis, quam neceſſe fuit, ſcripta ſunt. Nunc ea, *ſ quæ a me [k] perfecta, quæque inſtituta ſunt, cognoſce. atque hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quam pro periculo tuo. te enim, ut ſpero, propediem cenſorem audiemus: cuius magiſtratus officia, quæ ſunt maximi animi, ſummiq. conſilij, tibi diligentius, & accuratius, quam hæc, quæ nos de te agimus, cogitanda eſſe [l] cenſeo. Vale.*

a præſertim bello Mithridatico.

b L. quid. ille me reb. &c. & ita u.c.

c q.u. c. non habent uocem, rebus.

d v.c. aduerſante interdum, &c. & ita L.

e quia ſuſpicio fuit, conſilio Ciceronis Clodium a Milone occiſum.

f Lycaonia pertinebat ad imperium Ciceronis. ep. 5. & 6. & ad Att. ep. 15. lib. 5.

g L. Cn. Pompeium.

h qui & ipſe augur erat. Philip. 2.

i q. u. c. ad me eas is litter.

k in prouincia, quæ ad Appij, a Dolabella accuſati, abſolutionē pertinerent.

k al. profecta quæq. conſtituta ſunt.

s opinor hic adiuncta fuiſſe, quæ dixit a ſe perfecta, & inſtituta.

SCHO-

IN EPIST. X.

*1 A me inuitiſſimo) ſic malo, quam, Inuitiſſime. nam Pontinium non libenter diſceſſiſſe, verba illa ſatis oſtendũt, Maximis rebus ſuis coactus. nunc ſignificationem ſuæ volũtatis, & amoris in Pontinium Cicero dat, cum inquit, A me inuitiſſimo.

*2 Si vero efficis, vt cenſores creentur,) quod ſi accidat: fore non dubitat, vt cenſor ipſe Appius creetur. itaque ſubiungit, Et ſi ita geſſeris cenſuram. creatus autem eſt cum L. Piſone, in quem exſtat Ciceronis oratio. ep. 13. l. 8. de Diuinatione lib. I. Dio. lib. XL. Oratio contra Salluſtium.

*3 Si clam, magis aperte inimicus eſſe?) ſi quis eſt, qui ſe veteribus ita libris addixerit, vt locum coniecturæ nullum relinquat; legat hic, Sic iam magis aperte inimicus eſſem. nam ita diſerte ac plane in antiquioribus libris, etiam in illo Mediceo, ſcriptum eſt. ſin perquirẽda veritas eſt, & licet a mendoſis incorrupta diſtinguere: dubitandum, opinor, nõ erit, quin hic pro, Sic iam, reponatur, Si clam; pro Eſſem, Eſſe. quod olim a ſingulari viro, Petro Daneſio, Pariſienſi, Epiſcopo Vaurenſi, quem ab adoleſcentia mea dilexi vehementer, & colui, acute animaduerſum, ita probaui, vt imprimi voluerim. neque, hæc poſtea cõiectura hominibus eruditis, cum & ipſi has epiſtolas emendarent, diſplicuit.

*4 Ad me adire quoſdam memini, nimirum ex Epicteto, qui dicerent,) quis non videt, abundare illud, Nimirum ex Epicteto? quod vitium nec olim in noſtris libris hærere paſſus ſum; & nunc eo magis in ſententia confirmor, quod a veteribus octo libris noſtram opinionem video comprobari. Præterea non ex Epicteto, ſed ex multis ciuitatibus ad Ciceronem adiere, vt immoderatis ſumptibus leuarentur. quod ep. 8. demonſtratur his verbis: Apameæ cum eſſem, multarum ciuitatum principes ad me detulerunt, ſumptus legatis decerni nimis magnos.

*5 Quæ a me perfecta, quæq. inſtituta ſunt, cognoſce.) alij, Profecta. mihi placet, Perfecta: nec tamen placet ſine auctoritate veterum librorum. & recte coniunguntur; Quæ perfecta iam, quæq. inſtituta ſunt. Cognoſce, dixit, quia cũ litteris commentarium mittebat de rebus a ſe pro Appio actis, & agendis. partem quidem ipſius epiſtolæ deſiderari nullam puto. quamquam alij contra ſentiant.

SCOLIA D. LAMBINI.

1 Cari hominis, (vt ſp.) apud ciuitates, &c.) ſic habent quidem omnes, quos vidi, libri, excepto vno, in quo eſt, cari, & altero, in quo, clari: verumtamen legendum putarim potius, gratioſi. ſic enim loquuntur Latini, gratioſus apud ciuitates: carus apud ciuitates, verò, non item. dicerent enim potius, carus ciuitatibus.

Si ve-

2 Si verò effeceris, vt cenſor creeris) libri ferè omnes manuſcripti habent: ſi verò effieis, vt cenſores creentur, &c. quo modo P. Victorius edendum curauit, quod non probo. Neque verò vllo modo ferri poteſt, vt declarant ea, quæ ſunt in hac epiſtola extrema, & in xvi. & xvii. ſuprà autem vbi cõplures editiones habent, inuitiſſimo, legendum inuitiſſimè, vt habent alij libri & vulgati, & manuſcripti.

3 Cùm tibi, cuius mihi am.) celare lectorem non poſſum, nullo in codice antiquo, quem quidem viderim, à me repertum eſſe verbum, video, ibi, ea tribui video. ex quo mihi orta ſuſpicio eſt, eſſe alienum, & aliunde inuectum: totúmque hunc locum ſic eſſe legendum, cùm tibi, cuius mihi amicitia non ſolùm ampla, ſed etiã iucunda eſt, ea tribui, quæ deb. &c. vt cùm, & tùm, hic intelligantur eſſe non aduerbia temporis, ſed copulationes: & infinitiuus, tribui, regatur, ab illo toto, capio magnam voluptatem.

4 Quoſdam memini, qui dicerent, &c.) Poſt, memini, quidam libri veteres habent, nimirum ex Epicteto, vt teſtatur P. Victorius. nos in nullo ex noſtris reperimus: neque exiſtimamus eſſe Ciceronis, Paullo Manutio aſſentientes. miròrque Petro Victorio aliter videri. nam hæc verba clamant ſe eſſe aliena, & foris profecta.

5 Quantum quæque voluit leg. t. datum induxit.) ſic videtur legendum, atque interpungendum, ſententia optima. quantum quæq. ciuitas voluit legatis tuis datum, tantum in rationes induxit: id eſt tantum in tabulas publicas, expenſum retulit. ſic loquitur lib. 1. accuſ. Tutores, pecuniam prætori ſi pupilli nomine dediſſent, grandem præſertim, quemadmodum in rationem inducerent, quemadmodum ſine periculo ſuo dare poſſent, non videbant. Non diſſimulabo tamen, pleroſq. libros ueteres habere, indixit. quod ſi probabimus, diſtinctionis nota, poſt datum, erit locanda, hoc modo: quantum quæq. voluit leg. tuis datum, indixit. Atq. hãc lectionem æquè probo, atque ſuperiorem: & fortaſſe recta, & vera eſt. indicere autẽ, poſitum, pro imperare. quo modo ſæpe uſurpant Latini, cùm dicunt, indicere tributum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Acceptis ab Appio litteris de abſolutione maieſtatis, gratulatur maiorem in modum, & de ambitus iudicio bene illi ſperandum ſignificat.

Cicero imp. s. d. Ap. Pulchro, vt ſpero, cenſori. II

a Ciliciæ fluuiũ. Mela l. 1. Arrianus, Curtius.

CVm eſſem in caſtris ad fluuiũ [a] *Pyramum, redditæ mihi ſunt uno tempore a te epiſtolæ*

læ duæ, quas ad me Q. Seruilius Tarſo miſerat. earum in altera dies erat adſcripta nonarum Aprilium; in altera, quæ mihi recentior uidebatur, dies non erat. reſpondebo igitur ſuperiori prius: in qua ſcribis ad me de abſolutione[a] *maieſtatis. de qua etſi*[b] *permultum ante certior factus eram litteris, nuncijs, fama denique ipſa: (nihil enim fuit clarius:*[c] *non quo quiſquam aliter putaſſet; ſed nihil de inſignibus ad*[d] *laudem uiris obſcure nunciari ſolet) tamen eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ litteræ: non ſolum, quia planius loquebantur, & uberius, quam uulgi ſermo: ſed etiam, quia magis tibi uidebar gratulari, cum de te ex te ipſo audiebam.*[e] *Complexus igitur ſum cogitatione te abſentem, epiſtolam uero oſculatus, etiam ipſe mihi gratulatus ſum. quæ enim a cuncto populo, a ſenatu, a iudicibus ingenio, induſtriæ, uirtuti*[f] *tribuũtur: quia mihi ipſe aſſentor fortaſſe, cum ea eſſe in me fingo; mihi quoque ipſi*[g] *tribui puto: nec tam glorioſum exitum tui iudicij exſtitiſſe, ſed tam prauam inimicorum tuorum mentem fuiſſe mirabar. De*[h] *ambitu uero quid intereſt, inquies, an de maieſtate?*[1][i] *ad rem nihil: alterum enim non attigiſti, alteram auxiſti.*[2] *uerumtamen eſt maieſtas, ut*[k] *Sylla uoluit,*[l] *ne in quemuis impune declamare liceret.*[m] *ambitus uero ita apertam uim habet, ut aut accuſetur improbe, aut defendatur. qui enim facta, aut non facta largitio ignorari poteſt? tuorum autem bonorum curſus cui ſuſpectus umquam fuit? me miſerum, qui non affuerim. quos ego ri-*

a quo crimine eum accuſauerat Dolabella.

b *ſic. u. c. fort. permulto ante.*

c *al. non quod*

d neceſſaria diſtinctio. nã etiã, Inſignis latro, dicitur: ſic in Oratore: Inſignia ad maximam laudem.

e gratulari ſignificãtius nõ potuit. vide modeſtã arrogantiam.

f *q. v. c. attribuuntur.*

g *q. u. c. tribuũ.*

h de quo nõdum erat abſolutus.

i *L. Ad te nihil.*

k Syllæ lex de maieſtate.

l *L. ut in quemuis impune.*

m ambit⁹ eſt, cum honores pecunia quæruntur.

ſus

ſus excitaſſem. Sed de maieſtatis iudicio duo mihi illa ex tuis litteris iucundiſſima fuerunt: unum, quod te ab ipſa rep. defenſum ſcribis; quæ quidem etiam in ſumma [a] bonorum, & [b] fortium ciuium copia tueri tales uiros deberet; nunc uero eo magis, quod tanta penuria eſt in omni uel honoris, uel ætatis gradu, ut tam orba ciuitas tales tutores complecti debeat: alterum, quod [c] Pompeij, & [d] Bruti fidem, [e] beneuolentiamq. mirifice laudas. Lætor uirtute, & officio cum tuorum neceſſariorum, meorũ amiciſſimorum, tum [f] maxime alterius omnium ſæculorum, & gentium principis, alterius iampridem iuuentutis, celeriter, ut ſpero ciuitatis. De [g] mercenarijs teſtibus a ſuis ciuitatibus notandis, niſi iam [h] aliquid factum eſt per Flaccum, fiet a me, cum per Aſiam decedam. Nunc ad alteram epiſtolam uenio. Quod ad me quaſi formam communium temporum, & totius reip. miſiſti expreſſam: prudentia litterarum tuarum [i] ualde eſt mihi grata. uideo enim & pericula leuiora, quam timebam, & maiora præſidia; ſiquidem, ut ſcribis, omnes uires ciuitatis ſe ad [k] Pompeij ductum applicauerunt. tuumq. ſimul promptum animum, & alacrem perſpexi ad [l] defendendam remp. mirificamq. cepi uoluptatem ex hac tua diligentia; quod in ſummis tuis occupationibus mihi tamen reip. ſtatũ per te notum eſſe uoluiſti. Nam augurales [m] libros ad commune utriuſque noſtrum otium ſerua. ego enim a te cum tua promiſſa per litteras flagitabam, ad urbem te [n] otioſiſſimum eſſe arbitrabar.

a b nam neq. timida probitas, neque improba fortitudo vtilis reip.

c d epiſt. 4.

e L. beniuolentiamq.

f uox, maximè, abeſt ab aliquot u.c.

g qui mercede adducti, ex Aſia venerant ad teſtimonium in Appium dicendum.

g u.c. mercennarijs.

h L. factũ aliquid eſt per, &c. & ita u. c.

i L. ualde mihi eſt grata. & ita u. c.

k emergebat ciuile bellum.

l quam Pompeius, affinis Appij, defendere putabatur.

m ep. 9. h. l. & ad Att. lib. x.

n non, vt poſtea cognoui, accuſationis.

trabar. nunc tamen,[a] *ut ipſe polliceris, pro auguralibus libris orationes tuas confectas omnes exſpectabo. Tullius, cui mandata ad me*[b] *dederas, non conuenerat me: nec erat iam quiſquam mecum tuorum, præter omnes meos, qui ſunt omnes tui. Stomachoſiores meas litteras quas dicas eſſe, non intelligo. bis ad te ſcripſi, me purgãs diligenter, te leuiter accuſans in eo, quod de me cito*[c] *crediidiſſes. quod genus querelæ mihi quidẽ uidebatur eſſe*[d] *amici; ſin tibi diſplicet, non utar eo poſthac. ſed, ſi, ut ſcribis, ex litteræ non fuerunt diſertæ; ſcito meas non fuiſſe. ut enim Ariſtarchus Homeri uerſum negat, quem non probat: ſic tu,*[e] *(libet enim mihi iocari) quod diſertum non erit, ne putaris meum. Vale, & in cenſura, ſi iam es cenſor, ut ſpero, de* *1 [f] *proauo multum cogitato tuo.*

a *al. pro augura. lib. lib. ut ipſe polliceris or.*

b *v. c. dediſti.*

c epiſt. s.

d accuſaui. n. non quod improbus eſſes, ſed quod improbis credederes.

e *u. c. (libet enim iocari)*

f Appio Cęco, qui cenſuram egregie geſſit. ſed antiquior, quã proauus. vide ſcholiũ.

SCOLIA P. MANVTII.

*1 PROAVO) Ap. Claudio Cæco, qui cẽſor aquã Claudiam in vrbem perduxit, anno vrbis CDXLI. Sed is antiquior, quam proauus. parum enim ſubtiliter Cicero temporum rationem examinat. Quid, quod idem in huius App. Cæci mentionem non ſolum ab hiſtoria diſcrepat, cum appellet hic proauum, qui longiore diſtat interuallo, ſed ipſe etiam ſibi non cõſtat: nam quem in hac epiſtola proauum, in oratione de haruſpicum reſponſis abauum Clodij vocat. Ne id quidem ſentis, inquit, conniuentes illos oculos abaui tui magis optandos fuiſſe, quam hos flagrantes ſororis? Fuit autem Ap. Cæcus P. Clodij non proauus, aut abauus, ſed tritauus: quod ex faſtis maxime Capitolinis licet colligere. ſimilis ἀνισορησία Ciceronis in oratione pro domo cognoſcitur. C. Antonius, inquit, bona Q Metelli, aui tui, Q. Metelle, conſecrauit. Metellum, Macedonicum (hunc enim ſignificari, ex Plinio lib. 7. cap. 44. & epitome Liuiana lib. 59. cognouimus) auum appellat Q Metelli Nepotis, qui tum conſul erat: cum proauus eius, non auus, fuerit. nam Macedonici filius Balearicus genuit Nepotem, patrem huius Ne-

potis,

potis, quem Cicero appellat: quod Pedianus in commentario Cornelianæ, & faſti etiam capitolini declarant.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Ad te nihil.alterum enim,&c.) ſic repoſui libris omnibus reclamantibus.Hoc enim ſignificat, quod ad Appium attinet, nihil referre,vtrum ſit abſolutus maieſtatis, an de ambitu: quia vtrumque crimen æquè falsò ei illatum ſit, cùm maieſtatem populi R. auxerit, crimen ambitus non attigerit: ſed, quod ad rem & crimina ipſa attinet, intereſſe, quia crimen maieſtatis ſit obſcurum. ambitus uerò ita apertum, vt aut accuſetur reus improbè,aut defendatur.

2 Vervmtamen ea eſt maieſtas,(ut Sylla uoluit) ut &c.)maieſtatis crimen (inquit) ita obſcurum eſt, ut cuius liceat in alterum declamare, id eſt, vt cuius liceat alterum quaſi declamandi, & exercendi ingenij cauſa accuſare, impunè,id eſt,ſine metu pœnæ.

3 Et maiora præſidia) uidetur hic aliquid deeſſe,quod reſpondeat ſuperiori illi,quàm timebam : ut hoc totum ſic legi debere uideatur,uideo enim & pericula leuiora,quàm timebam.& maiora præſidia,quàm ſperabam,

---

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Gratvlatvr de abſolutione ambitus: & querente Appio, quod accuſatori ſuo Dolabellæ filiam collocarit, oſtendit,id ſe inſciente per ſuos factum.

Cicero imp. s. d. Ap. Pulchro. 12

Gratvlabor tibi[a] prius; (ita enim rerum ordo poſtulat) deinde ad me conuertar. Ego uero uehementer gratulor de iudicio ambitus; neque id, quod nemini dubium fuit, abſolutum [b] te eſſe: ſed illud, quod melior ciuis, quo uir clarior, quo fortior amicus es, quoq. plura uirtutis, induſtriæ ornamenta in te ſunt, eo mirandum eſt magis, nullam ne in [c] tabellæ quidem latebra fuiſſe abſconditam [d] maleuolentiam, quæ te impugnare auderet. non horum temporum, non horum hominum, atque morum negotium. nihil iam ſum pridem admiratus magis. De me autem

a primus locus in epiſtola gratulationis eſt.

b o.u.c. eſſe te. & ita L.

c in tabella poteſt latere maleuolẽtia: ideo dixit, Tabellæ latebra.

d u.c. maliuolentiam.

autem[a] *ſuſcipe paulliſper meas partes, & eum te eſſe finge,*[b] *qui ego ſum. ſi facile inueneris, quod dicas; noli ignoſcere hæſitationi meæ. Ego uero uelim mihi, Tulliæq. meæ, ſicut tu amiciſſime, & ſuauiſſime optas, proſpere euenire*[c] *ea, quæ me inſciente facta ſunt a meis: ſed ita cecidiſſe, ut agerentur eo tempore, ſpero omnino cum aliqua felicitate, & opto: uerumtamen plus me in hac ſpe tua ſapientia, & humanitas conſolatur, quam opportunitas temporis, itaque, quemadmodum expediam exitum huius inſtitutæ orationis, non reperio. neque enim triſtius dicere quidquam debeo*[d] *ea de re, quam tu ipſe ominibus optimis proſequeris. neque nõ me tamen mordet aliquid: in quo unum non uereor, ne tu parum perſpicias, ea; quæ geſta ſunt,*[e] *ab alijs eſſe geſta, quibus ego ita mãdaram, ut, cum tam longe*[f] *abfuturus eſſem, ad me*[g] *ne referrent, agerent quod probaſſent. In hoc autem mihi illud*[h] *occurrit: quid tu igitur, ſi affuiſſes? rem probaſſem: de tempore, nihil te inuito, nihil ſine conſilio egiſſem tuo. Vides ſudare me, iamdudum laborãtem, quo modo ea tuear, quæ mihi tuenda ſunt, & te non offendam. leua me igitur hoc onere: numquam enim mihi uideor tractaſſe cauſſam difficiliorem. ſed tamen ſic habeto; niſi*[i] *iam tunc omnia negotia cum ſumma tua dignitate diligentiſſime confeciſſem: tametſi nihil uidebatur ad meum erga te priſtinum ſtudium addi poſſe; tamen, hac mihi affinitate renũciata nõ maiore equidem ſtudio, ſed acrius, apertius, ſignificantius dignitatem tuam defen-*

a reſponſio ad querelam de nuptijs Tulliæ.

b *e.v.c. qui ſum ego. & ita L.*

c quod accuſatori tuo nupſerit.

d de his nuptijs.

e a M. Cœlio. vide ep.6. li.8.

f *L. a fuerus eſſem:*

g falſum. nã retulit ad eum Cœlius ep. 6. lib. 8.

h obiectio cũ diſſolutione.

i cũ mihi hęc affinitas eſt renunciata.

a annuū erat prouinciarum imperium lege Sempronia. in orat. pro domo ſua; & hic, ep. 7. l. I.

b u. c. beniuolentior.

c u. c. beniuolentiam.

d ob inimicitias cum fratre tuo.

e mihi cū Dolabella contracta, accuſatore tuo.

e u. c. ſic affinitas nouam cuam mihi.

*diſſem. decedēti mihi, & iam imperio [a] annuo terminato, *[1] ante diem III. non. Sext. cum ad Sidam naui accederem, & mecum Q. Seruilius eſſet, litteræ a meis ſunt redditæ. dixi ſtatim Seruilio, (etenim uidebatur eſſe commotus) ut omnia a me maiora exſpectaret. quid multa? [b] beneuolentior tibi, quam fui, nihilo ſum factus, diligentior quidem ad declarandam [c] beneuolentiam multo. nā ut uetus noſtra [d] ſimulatas antea ſtimulabat me, ut cauerem, ne cui ſuſpicionem fictæ reconciliatæ gratiæ darem; ſic [e] affinitas nouam curamq́ mihi affert cauendi, ne quid de ſummo meo erga te amore detractum eſſe uideatur. Vale.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ANTE diem III. non.) perinde eſt, ac ſi dixiſſet, III. non. id ex libri XVI. epiſtola V. ad Tironem intelligi facile poteſt. Ante diem III. non. ueteres dicebant, ideſt, die tertio ante nonas. nam cum dicitur, III. non. conciſa locutio eſt, quæ integra eſſet, ſi diceres, III. die ante nonas: qua nō utebantur antiqui, ſed eius loco Ante diē III nonas.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AGIT gratias Appio, quod amicos ſuos in ſupplicationibus ſibi decernendis ſtudioſe iuuiſſet: pariaq. illi officia polliceatur, quamquam ſocer Dolabellæ ſit, qui de maieſtate & ambitu illum accuſauerat.

Cicero imp. S. D. Ap. Pulchro. 13

f in ſupplicationibus.

g pro quibus decerni ſolebant ſupplicationes.

h qua ſupplicationes Ciceroni decreuit.

QVASI *diuinarem, [f] tali in officio fore mihi aliquando exſpectandum ſtudium tuū; ſic, cum de [g] tuis rebus geſtis agebatur, inſeruiebam honori tuo. dicam tamen uere: plus, quam acceperas, reddidiſti. quis enim ad me non perſcripſit, te non ſolum auctoritate orationis, [h] ſententia tua, quibus ego a tali uiro contentus eram,*

eram,ſed etiam opera,conſilio, domum uenien-do, conueniendis meis, [a] nullum onus officij cui-quam reliquum feciſſe? hæc mihi [b] ampliora mul-to ſunt, quam ipſa, [1] propter quæ hæc laboran-tur. INSIGNIA *enim uirtutis multi etiam ſine uirtute aſſecuti ſunt: talium uirorum tanta ſtudia aſſequi ſola uirtus poteſt. itaque mihi pro pono fructum amicitiæ noſtræ ipſam [c] amici-tiam, qua nihil eſt uberius, præſertim in ijs ſtu-dijs, quibus uterque noſtrum deuinctus [d] eſt. nam tibi me profiteor & in rep. ſocium, de qua idem ſentimus; & in quotidiana uita coniunctum cum ijs artibus, ſtudijsque, quæ colimus. uelim ita fortuna tuliſſet, ut, quanti ego omnes tuos fa-cio, tanti tu [e] meos facere poſſes: quod tamen ip-ſum neſcio qua permotus animi diuinatione, [f] non deſpero. ſed hoc nihil ad te: noſtrum eſt onus. illud uelim ſic habeas, quod intelliges; hac [g] reno uata, additum potius aliquid ad meum erga te ſtudium, cui nihil uidebatur addi poſſe, quam quidquam eſſe detractum. Cum hæc ſcribebam, cenſorem iam te eſſe ſperabam: eo breuior eſt [h] hæc epiſtola, &, ut [i] aduerſus magiſtrum morum, modeſtior. Vale.*

a *al. nullum mu nus.*
b pluris animū Appij facit, quam ipſas ſupplicationes ſimilis ſententia li. 1. de leg.
c in qua mihi ſunt oīa; fructum vero nullum præterea ſpecto.
d eadem metaphora vſus eſt ep. x.
e hoc dicit ꝓpter generum ſuum Dolabellam, Appij accuſatorem.
f *q.u.c. nunc ſpe ro. non pl.*
g quod mihi Dolabellā affinitate deuinxerim.
h *q.v.c. hæc epiſtola mea, &c.*
i quaſi epiſtola coram cenſore loquatur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 PROPTER quæ hæc elaborantur) codices veteres habent, laborantur: & ita P. Victorius edendum curauit. ego nihil muto. & tamen antiquam ſcripturam probo.

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. SVLPICIVM. ET ALIOS LIBER. IV

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Satis patebit huius epiſtolæ argumentum, ſi lector ſciat, ſcriptam eſſe, cum Cæſar, pulſo ex Italia Pompeio, bellum contra Pompeii legatos in Hiſpaniam pararet. reſpondet Sulpicio congreſſum petenti.

M. Cicero s. d. Ser. Sulpicio. I

C.[a] Trebativs, familiaris meus, ad me ſcripſit, te ex ſe quæſiſſe quibus in locis eſſem, [b] moleſteq. ferre, quod me, propter [c] ualetudinem tuam, cum ad urbem acceßiſſem, non uidiſſes; & hoc tempore uelle te mecum, ſi propius acceßiſſem, de officio utriuſque noſtrum communicare. Vtinam Serui [d] ſaluis rebus (ſic enim eſt dicendum) colloqui potuiſſemus inter nos: profecto aliquid opis occidenti reip. tuliſſemus. cognoram enim iam abſens, te hæc mala multo ante [e] prouidentem, [f] defenſorem pacis & in conſulatu tuo, & poſt conſulatum fuiſſe. ego autem cum conſilium tuum probarem, & idem ipſe ſentirem, nihil proficiebam. ſero enim [g] ueneram: ſolus eram: rudis eſſe uidebar in cauſſa: incideram in hominum [h] pugnandi cupidorum inſanias. nunc, quoniam nihil iam uidemur [i] poſſe [k] opitulari reip. ſi quid eſt, in quo nobiſmet ipſis conſulere poßimus, non ut aliquid ex priſtino ſtatu noſtro retineamus, ſed ut [l] quam honeſtißime lugeamus; nemo eſt omnium

nium

Manvt.
a iuriſconſultus, ad quem libros Topicorũ miſit.
b *L. moleſteq. ferre, q.*
c *v. c. ualitudinem.*
d alibi dixit, Salua republica, eodem ſenſu. & de re priuata, epiſt. 30. lib. 7.
e *al. prauidentẽ.*
f Suetonius in Cæſare.
g ex prouincia
h ep. 14. h. l. & 21. l. 6. & 6. l. 9. & 10. l. 16.
i *q u. c. opitulari reip. poſſe, ſi quid &c.*
k ſublata concordiæ ſpe.
l vt in his miſeriis quã licet honeſte viuamus.

nium qui cum potius mihi, quam tecum, cõmunicandum putem. nec enim clariſsimorum uirorum, quorum ſimiles eſſe debemus, exempla, neque doctiſsimorum, quos ſemper coluiſti, præcepta te fugiunt. Atq. ipſe antea ad te ſcripſiſſem, te fruſtra in ſenatum, ſiue potius in conuentum ſenatorum eſſe uenturum, ni ueritus eſſem, ne eius animum offenderem, qui a me, [a] *ut te imitarer, petebat, cui quidem ego, cum me* [b] *rogaret ut adeſſem in ſenatu, eadem omnia, quæ a te de pace, & de* [c] *Hiſpanijs dicta ſunt, oſtendi me eſſe dicturum.* [d] *Rem* [e] *uides, quo modo ſe habeat; orbem terrarum, imperijs diſtributis, ardere bello; urbem ſine legibus, ſine iudicijs, ſine iure, ſine fide,* [f] *relictam direptioni, & incendijs. itaque mihi uenire in mentem nihil poteſt, non modo quod ſperem, ſed uix iam quod audeam optare. ſin autem tibi, homini prudentiſsimo, uidetur utile eſſe, nos colloqui: quamquam longius etiam cogitabam ab urbe diſcedere,* [g] *cuius iam etiam* [h] *nomen inuitus audio; tamen propius accedam. Trebatioq. mandaui, ut, ſi quid tu eum uelles ad me mittere, ne recuſaret: idq. ut facias, uelim: aut ſi quem tuorum fidelium uoles, ad me mittas: ne aut tibi exire ex urbe neceſſe ſit, aut mihi accedere. ego tibi tantum tribuo, quantum mihi fortaſſe* [i] *arrogo: ut exploratum habeam, quidquid nos* [k] *communi ſententia ſtatuerimus; id omnes homines probaturos. Vale.*

---

a i. ut ei' cauſſam ne oppugnarem, ſi nollem defendere.

b *al. rogaſſet.*

c vide ad Att. ep. 17. lib. 9.

d *fort. Res, uides quo m.*

e ep. 10. lib. 8.

f cũ Põpeius cũ conſulibus abijſſet. ep. xi. lib. 16.

g *q. u. c. cuius iã nomen etiam inuit. alij, cuius & iam nomen inuit. neutra ſcript. placet.*

h quia nullam iam præſeferret dignitatẽ, ſpoliata legibus, iudicijs, magiſtratibus.

i arrogamus nobis, quæ noſtra non ſunt.

k *q. u. c. de communi ſententia.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DISPVTAT, vtrum manendum ſit in Italia, an ad Pōpeium in Græciam nauigandum : quorum alterum vtilius, alterum honeſtius ait eſſe. concludit, difficilem eſſe deliberationem; ſe tamen diſceſſionem magis probare.

Cicero S. D. Sulpicio. 2

AD III Kal. Maias, cum eſſem in Cumano, accepi tuas litteras: quibus lectis, cognoui non ſatis prudenter feciſſe [a] *Philotimum: qui, cum abs* [b] *te mandata haberet, ut ſcribis, de omnibus rebus, ipſe ad me non ueniſſet, litteras tuas miſiſſet: quas intellexi breuiores fuiſſe, quod eum perlaturum putaſſes. ſed tamen, poſtquam litteras tuas legi,* [c] *Poſtumia tua me conuenit, & Seruius noſter. his placuit, ut tu in Cumanum uenires:* [d] *quod etiam, mecum, ut ad te ſcriberem, egerunt. Quod meum conſilium exquiris: id eſt tale, ut capere facilius ipſe poſſim, quā alteri dare. quid enim eſt, quod audeam ſuadere tibi, homini ſumma auctoritate, ſummaq. prudentia? ſi,* [e] *quid rectiſſimum ſit, quærimus: perſpicuum eſt. ſi, quid maxime expediat: obſcurum. ſin ij ſumus, qui profecto eſſe debemus, ut nihil arbitremur expedire, niſi quod rectum, honeſtumq. ſit: non poteſt eſſe dubium, quid* [f] *faciendum nobis ſit. Quod exiſtimas meam cauſſam coniunctam eſſe cum tua: certe ſimilis in utroque noſtrum,* [g] *cum optime ſentiremus, error fuit. nam omnia utriuſque conſilia ad concordiam ſpectauerunt. qua cum ipſi Cæſari nihil* [h] *utilius: gratiam quoque nos inire ab eo, defendenda pace,*

a Terentiæ libertum.
b *q.u.c. mandatum.*
c vxor Sulpicij, quam a Cęſare ſtupratam ſcribit Suetonius.
d *al. quod.*
e idem ep. 19. lib. 5.
f i. eundem ad Pompeium.
g *al. cum idem ſent.*
h ſi, quod honeſtum eſt, id vnum vtile putemus,

arbitra-

arbitrabamur. quantũ nos feſellerit, & quẽ in locum res deducta ſit,[a] uides: neque ſolum ea perſpicis, quæ geruntur, quæq. iam geſta ſunt, ſed etiam qui curſus rerum, qui exitus futurus ſit. Ergo aut probare oportet ea, quæ fiunt; aut intereſſe, etiam ſi non probes. quorum altera mihi turpis, altera etiam periculoſa ratio uidetur. Reſtat, ut diſcedendum [b] putem: in quo reliqua uidetur eſſe deliberatio, quod conſilium in diſceſſu, quæ loca ſequamur. omnino cum miſerior res [c] numquam accidit, tum ne deliberatio quidem difficilior. nihil enim conſtitui poteſt, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. Tu, ſi uidebitur, ita cenſeo facias: ut, ſi habes iam ſtatutum, quid tibi agendum putes, in [d] quo non ſit coniunctũm conſilium [e] tuum cum meo, ſuperſedeas [f] hoc labore itineris; ſin autem eſt, quod mecum communicare uelis, ego te exſpectabo. tu, quod tuo commodo fiat, quamprimum uelim uenias, ſicut intellexi & [g] Seruio, & Poſtumiæ placere. Vale.

a uides uentũ eſſe ad arma contra quã arbitrati ſumus.

b q.u.c. non habent uerbum putem.

c periculũ. ne numquam grauius impendit reip.

d i. ſi uenturus mecũ ad Põpeium nõ es. hoc ſignificat, ſed aperte non explicat.

e L. tuum cum meo, ſup.

f q. u. c. non habent prouocabulum, hoc.

g epiſt. 8. lib. 10. ad Att.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVLPICIVM, Achaiæ a Cæſare præfectum, conſolatur in dolore, quem ex reip. calamitate capiebat. ſcripta eſt epiſtola poſt victum Pompeium.

Cicero S. D. Sulpicio. 3

VEHEMENTER *te eſſe [h] ſollicitum, & in communibus miſerijs præcipuo quodã dolore angi, multi ad nos quotidie deferunt. quod quamquam minime miror, & [i] meum quodam modo agnoſco: doleo tamen, te, ſapientia*

h reip. cauſſa ep. 1. lib. 6.

i id eſt dolorẽ.

prꝧditum prope ſingulari, non [a] *tuis bonis delectari potius, quam alienis malis laborare. Me quidem, etſi nemini concedo, qui maiorem ex pernicie, & peſte reip. moleſtiam traxerit; tamen multa iam conſolantur, maximeq; conſcientia conſiliorum meorum.* [b] *multo enim ante, tamquam ex aliqua ſpecula, proſpexi tempeſtatem futuram; neque id ſolum mea ſponte, ſed multo etiam magis monente, & denunciante te. etſi enim* [c] *abſui magnam partem conſulatus tui: tamen & abſens cognoſcebam, quæ eſſet tua in hoc peſtifero bello cauendo, & prædicendo ſententia: &* [d] *ipſe affui primis temporibus tui conſulatus, cum accuratiſſime monuiſti ſenatum, collectis omnibus bellis ciuilibus, ut & illa timerent, quæ meminiſſent;* [e] *& ſcirent, cum ſuperiores, nullo tali exemplo antea in rep. cognito, tam crudeles fuiſſent, quicumque poſtea remp. oppreſſiſſet armis, multo intolerabiliorem futurũ.*

N AM, *quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant, & aliquid, atque adeo multa addunt, & afferunt de ſuo. Quare mimiꝧiſſe debes,* [f] *eos, qui auctoritatem, & conſilium tuum non ſunt ſecuti, ſua ſtultitia occidiſſe, cum tua prudẽtia ſalui eſſe potuiſſent. Dices: Quid me iſta res conſolatur in tantis tenebris,* [g] *& quaſi parietinis reip? Eſt omnino uix conſolabilis dolor: tanta eſt omnium rerum amiſſio, & deſperatio recuperandi. ſed tamen & Cæſar ipſe ita de te* [h] *iudicat, & omnes ciues ſic exiſtimant, quaſi lumen aliquod, extinctis ceteris, elucere ſanctitatem, & prudentiam; &*

a tua uirtute, optimorũq. tũ factorum, tum cõſiliorum cõſcientia.

b ep.19.l.10.

c cum eſſet in Cilicia proconſul.

c *L. afui. & ita q.u.c.*

d narratio ad conſolationem inducta.

e *q.u.c. & ſentirent. non pl.*

f ne Cæſariante cõceſſum lege Trebonia tẽpus ſuccederetur. Dio l.40.

g *L. & quaſi parietinis reip? al. & quaſi patriciẽs reip?*

h cõſolationis loco eſt, cũ intelligimus de nobis bene exiſtimari.

tiam: & dignitatem tuam. Hæc tibi ad leuandas moleſtias magna eſſe debent. Quod autē à tuis [a] *abes, id eo leuius ferendum eſt, quod eodem tēpore a multis,* [b] *ac magnis moleſtijs abes: quas ad te omnes perſcriberem, niſi uererer, ne ea cognoſceres abſens, quæ quia non uides, mihi uideris meliore eſſe condicione, quam nos, qui uidemus. Hactenus exiſtimo noſtram conſolationem recte adhibitam eſſe, quoad certior ab homine amiciſſimo fieres ijs de* [c] *rebus, quibus leuari poſſent moleſtiæ tuæ. reliqua ſunt in te ipſo, neque mihi ignota,* [d] *nec minima* [e] *ſolatia,* [f] *&, ut quidem ego ſentio, multo maxima: quę ego ipſe experiens quotidie ſic probo, ut ea mihi ſalutem afferre uideantur. te autem ab initio ætatis, memoria teneo, ſumme omnium* [g] *doctrinarum ſtudioſum fuiſſe, omniaque, quæ a ſapientiſſimis ad bene uiuendum tradita eſſent, ſummo ſtudio, curaq. didiciſſe: quæ quidem, uel, optimis rebus, & uſui, &* [h] *delectationi eſſe poſſent: his uero temporibus habemus aliud nihil, in quo acquieſcamus. nihil faciā inſolenter: nec te, tali uel ſcientia, uel natura præditū, hortabor, ut ad eas te referas* [i] *artes, quibus a primis temporibus ætatis ſtudium tuum dediſti. tantum dicam, quod te ſpero approbaturum; me, poſteaquam* [k] *illi arti, cui ſtuduęram, nihil eſſe loci* [l] *neque in curia, neque in foro* [m] *uiderim, omnem meam curam, atque operam ad philoſophiam contuliſſe.* [n] *tuæ ſcientiæ excellenti, ac ſingulari, nō multo plus, quam noſtræ, relictum eſt loci. Quare non equidem te moneo;*

a erat .n. Sulpicius in Græcia, cū Achaiae præeſſet. epiſtola ſequenti.
b *duo u.c. & magnis.*
c de rebus urbanis.
d *u.c. neque minima ſolat.*
e tractationē litterarum ſignificat.
f *q. u. c. non habent, copulationem, &,*
g Rhodi cum ipſo Cicerone dedit operam philoſophię. ui de librū de claris orat.
h ep. 13. h. l. & ep. 21. l. 5. & 12 lib. 6. & 2. & 3. l. 9. & 28. l. 13.
i *u.c. artis.*
k eloquentiæ.
l neque in ſenatu, neque in iudicijs.
l m *al. uiderim,*
n iuris ciuius ſcientiæ.

neo; ſed mihi ita perſuaſi, te quoque [a] in eiſdem uerſari rebus, quæ etiamſi minus prodeſſent, animum tamen a ſollicitudine abducerent. [b] Seruius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus, in [c] primisq. in hac, in qua ego me ſcripſi acquieſcere, ita uerſatur, ut excellat: a me uero ſic diligitur, ut tibi uni concedam, præterea nemini: mihiq. ab eo gratia refertur: in quo ille exiſtimat, quod facile appareat, cũ me [d] colat, & obſeruet, tibi quoque in eo ſe facere gratiſſimum. Vale.

a in philoſophiæ ſtudiis.

b patris præno mine appellabatur, qui primus filius natus eſſet.

c q. u. c. & in primis.

d epiſt. 4.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LAVDAT Sulpicij ſcripta. probat, quod Achaiæ adminiſtrandæ curam non recuſarit. ſcribit de Marcelli reſtitutione, de ſuis ſtudijs, de Sulpicio filio, de rebus urbanis, de Cæſare.

Cicero. S. D. Sulpicio. 4

A[e]CCIPIO excuſationem tuã, qua uſus es, cur ſæpius ad me litteras uno exemplo dediſſes; ſed accipio ex ea parte, quatenus aut negligentia, aut improbitate eorum, qui epiſtolas accipiant, fieri ſcribis, ne ad nos perferantur. illam partem excuſationis, qua te ſcribis, orationis paupertate, (ſic enim appellas) iiſdem uerbis epiſtolas ſæpius mittere, [f] nec agnoſco, nec probo: & ego ipſe, quem tu per iocum (ſic enim accipio) diuitias orationis habere dicis, me non eſſe uerborũ admodum inopẽ agnoſco. εἰρωνεύεσθαι enim non neceſſe eſt. ſed tamen idem, nec hoc εἰρωνευόμενος, facile cedo tuorum ſcriptorum ſubtilitati, & elegantiæ. Conſilium tuum, quo te uſum ſcribis hoc [g] Achaicum negotium non recuſauiſſe,

e ep. 25. li. 12.

f id eſt, ueram eſſe nõ fateor.

f q. u. c. nec noſco, nec probo. quidam alij non habent, agnoſco, nec, noſco.

g Achaiæ adminiſtrationẽ à Cæſare demãdatam. ep. 1. & 4. & 6. lib. 6. & 26. & 28. l. 13.

ſauiſſe, cum ſemper probauiſſem, tum multo magis probaui, lectis tuis proximis litteris. omnes enim cauſſæ, quas cõmemoras, iuſtiſsimæ ſunt, tuaq. & auctoritate, & prudentia digniſsimæ. Quod aliter cecidiſſe rem exiſtimas, atque [a] *opinatus ſis: id tibi nullo modo aſſentior. ſed quia tanta perturbatio, & confuſio eſt rerum, ita perculſa, & proſtrata fœdiſsimo bello iacent omnia,* [b] *ut is cuique locus, ubi ipſe ſit, miſerrimus eſſe uideatur: propterea & tui te conſilij* [c] *pœnitet, & nos, qui domi ſumus, tibi beati uidemur. at contra nobis non tu quidem uacuus moleſtijs, ſed præ nobis beatus. atque hoc ipſo melior eſt tua, quam noſtra condicio: quod tu, quid doleas, ſcribere audes; nos ne id quidem tuto poſſumus; nec id uictoris uitio, quo nihil moderatius, ſed ipſius* [d] *uictoriæ, quæ ciuilibus bellis ſemper eſt inſolens. Vno te* [e] *uicimus, quod de Marcelli,* [f] *collegæ tui, ſalute paullo ante, quam tu, cognouimus; etiam mehercule, quod, quemadmodum ea res ageretur, uidimus. nam ſic fac exiſtimes, poſt has miſerias, id eſt poſtquã armis* [g] *diſceptari* [h] *cœptum eſt de iure publico, nihil eſſe actum aliud cum dignitate. nam & ipſe Cæſar, accuſata acerbitate* [i] *Marcelli, (ſic enim appellabat) laudataq. honorificentiſsime & æquitate tua, & prudentia, repente præter ſpem* [i] *dixit, ſe ſenatui roganti de Marcello,* [k] [*] [l] *ne hominis quidem cauſſa, negaturum. fecerat autem hoc ſenatus, ut, cum a L. Piſone mentio eſſet facta de Marcello, & cũ C.* [l] *Marcellus ſe ad Cæſaris pedes abieciſſet,*

a putaſti te minus miſerũ in iſta prouincia fore, quã eos, qui Romæ eſſent.
b *u.c. ut is cuique locus, ubi ipſe ſit: ut ſibi quiſq. miſerrimus, &c.*
c quod Achaię curam ſuſceperis.
d epiſt. 9.
e *q. u. c. uicimus.*
f in conſulatu ep. 12.
g ep. 14.
h *duo u.c. cœptũ ſit.*
i Suet. in Iulio.
k quamquã acerbior fuiſſet Marcellus.
k *l. ne ominis quidem.*
l hic Iuliæ, Cęſaris ſororis, neptem Octauiã uxorem duxit, & ex ea genuit Marcellum illum, de quo Virg. lib. 6.

*ſet, cunctus conſurgeret, & [2] ad Cæſarem ſupplex *[2] accederet. noli quærere: ita mihi pulcher hic dies uiſus eſt, ut ſpeciem aliquam uiderer uidere quaſi reuiuiſcentis reip. itaque, cum omnes ante me rogati gratias Cæſari egiſſent, præter Volcatium; (is enim, ſi [a] eo loco eſſet, negauit ſe facturum fuiſſe) ego rogatus mutaui meum conſilium. nam ſtatueram, non mehercule inertia, ſed deſiderio priſtinæ dignitatis, in perpetuum tacere. fregit hoc meum conſilium & Cæſaris [b] magnitudo animi, & ſenatus officium. itaque pluribus uerbis [c] egi Cæſari gratias: meque, metuo, ne etiam in ceteris rebus honeſto otio priuarim: quod erat unum ſolatium in malis. ſed tamen, quoniam effugi eius offenſionem, qui fortaſſe arbitraretur, me hanc remp. non putare, ſi perpetuo tacerem, [d] modice hoc faciam, aut etiam intra modum; ut & illius uoluntati, & meis ſtudijs ſeruiam. nam etſi a prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis, et maxime philoſophia delectauit: tamen [e] hoc ſtudium quotidie ingraueſcit, credo & ætatis maturitate ad prudentiam, & his temporũ uitijs, ut nulla res alia leuare animum [f] moleſtijs poſſit. a quo ſtudio te abduci negotijs, intelligo ex tuis litteris: ſed tamen aliquid iam noctes te adiuuabunt. Seruius tuus, uel potius noſter, ſumma me obſeruantia colit: cuius ego cum omni probitate, ſummaq. [g] uirtute, tum ſtudijs, [g] doctrinaq. delector. is mecum ſæpe de tua manſione, aut deceſſione communicat. adhuc in hac ſum ſententia, nihil ut faciamus,*

a ſi Marcellus eſſet, negauit ſe rediturum.

b cum ignouit inimico ſuo Marcello.

c quæ exſtat oratio.

d modice, eſt cum modo; intra modum vero minus.

e á u. c abeſt particula, ita.

f & ſane pleraque ſcripſit poſt euerſam rempublicam φιλοσοφούμενα.

g disiungit virtutem a doctrina: ut intelligas, virtutẽ eſſe poſſe ſine peritia litterarum. ep. 5. l. 6. & 27. lib. 13.

ciamus,

ciamus, niſi quod maxime Cæſar uelle uideatur. res ſunt eiuſmodi, ut, ſi Romæ ſis, [a] nihil te præter tuos delectare poſſit. de reliquis nihil melius [b] ipſo eſt. ceteri, & cetera eiuſmodi, ut, ſi alterutrum neceſſe ſit, audire ea malis, quã uidere. Hoc noſtrum conſilium nobis minime iucundum eſt, qui te uidere cupimus: ſed conſulimus tibi. Vale.

a *al. nihil te, præter, &c. in q. u c. non eſt prouocabulum, te.*

b valde enim ſe moderatum præbuit Cæſar in victoria.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Ne hominis quidem cauſſa negaturum.) Alij legunt, Ne ominis quidem: quibus aſſentiri nullo modo poſſum. dixit enim Cęſar; ſe non eſſe roganti ſenatui. ne ipſius quidem Marcelli cauſſa, a quo grauiter eſſet offenſus, negaturum. quamquam, aiebat, in me fuerit acerbior: tamen, ne hac quidem cauſſa, ſenatui deprecanti eius reditum negabo, non tanti apud me erit Marcelli ipſius iniuria, quanti ſenatus vniuerſi conſenſus, & deprecatio. Ad hunc locum pertinet illud ex ep. 6. lib. 6. Marcellum, cui maxime ſuccenſebat, cum ſumma illius dignitate reſtituit.

*2 Accederet.) accedere ad ſe ſupplicem ſenatum, Cæſar paſſus eſt: eundẽ accidere ſupplicẽ ad pedes ſuos, paſſus certe nunquam eſſet. alia enim C. Marcelli, fratris reditũ deprecantis, alia ſenatus ratio fuit: quem ſupplicare quidem pro M. Marcello decuit, abijcere ſe ad Cæſaris pedes, oblitũ ſuæ dignitatis, haudquaquam decuit: nec Cęſar ipſe, qui omnia quidem ſuæ poteſtatis eſſe, ſpeciem tamen adhuc aliquam reip. manere vellet, indignitatem illam tuliſſet. Quare nihil mutandum.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Dixit ſe ſenatui, roganti de Marcello, ne ominis quidem cauſa negaturum) ſic edidit P. Victorius, eámq. editionem ſecuti ſumus, ne optimo codici, quem ille ſecutus eſt, fidem derogaſſe videremur. Sed quamuis & ea omnia probemus, quæ ſcribuntur à viro illo doctiſſimo, & ita habeant libri aliquot manuſcripti, vt edidimus, hanc lectionem tamen non probo, cùm multas alias ob cauſas: tum maximè quòd ea ſententia, quæ huic loco accommodata eſt, ex his verbis elici, atq. exprimi non poteſt. dicebat enim Cæſar, ſe ſenatui pro Marcello deprecanti nõ negaturum, non ſolùm ne negando Marcellum patria priuaret, ſed ne malè ominaretur. Quare ſic potiùs legendum videtur, dixit ſe ſenatui; roganti

roganti de Marcello, ne ominis quidem cauſa, non negaturum, quo modo loquitur in orat. pro Roſcio Am. Nolo in eos grauius quidquàm ne ominis quidem cauſa. Licere etiam ſic legere, & fortaſſis rectiſſimè, dixit ſe ſenatui, roganti de Marcello, vel ominis quidem cauſa non negaturum.

2 Et ad Cæſarem ſupplex accederet) quidam legi uolunt, accideret. quod probo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Cvm Cæſar bellum gereret in Hiſpania contra Pompeij liberos, petijt Tullia ex partu, Ciceronis filia, iam a Dolabella dimiſſa. conſolatur Ciceronem Sulpicius, argumentis ad tollendum dolorem undecumque collectis. De Sulpicio ſic Quinct. lib. xi. Ser. Sulpicius inſignem non immerito famā tribus orationibus meruit.

Sulpicius. S. D. Ciceroni. 5

a q. u. c. ſanè pro eo, ac.
b recte incipit a dolore ſuo: nā qui non dolet amici calamitate, amicus non videtur: ideoq. pondus habere illius conſolatio non poteſt.
c q. u. o. calamitatem eam exiſt.
d al. hoc genus.
e al. minimum.
f L. conſieri deb. & ita u. c.
g o. u. c. poſſunt. et ita L.
h q. u c. uti.
i ſic epiſt. 20. l. 15. ad Att. dicitur ēt, In præſenti. ep. 10. l. 2. & Liu. l. 34.
k coſolationis initium a tēporū condicione.
l q. v. c. fortuna u iouc.

POSTEAQVAM *mihi renunciatum eſt de obitu Tulliæ filiæ tuæ;* [a] *ſanequam pro eo, ac debui,* [b] *grauiter, moleſteq. tuli. communemq.* [c] *eam calamitatem exiſtimaui: qui ſi iſtic affuiſſem, neque tibi defuiſſem, coramq. meum dolorem tibi declaraſſem. etſi* [d] *genus hoc conſolationis* [e] *miſerum, atque acerbum eſt; propterea quia per quos id* [f] *fieri debet propinquos, ac familiares, ipſi pari moleſtia afficiuntur, neque ſine lacrymis multis id conari* [g] *queūt:* [h] *ut magis ipſi uideantur aliorum conſolatione indigere, quam alijs poſſe ſuum officium præſtare: tamen, quæ in* [i] *præſentia mihi in mentem uenerunt,* [1] *decreui breui ad te perſcribere: non, quod ea te fugere exiſtimem: ſed, quod forſitan dolore impeditūs, minus ea perſpicias. Quid eſt,* [k] *quod tantopere te commoueat tuus dolor inteſtinus? cogita, quemadmodum* [l] *adhuc fortuna nobiſcum egerit:*

*egerit: ea nobis erepta eſſe, quæ hominibus nõ minus, quam liberi, cara eſſe debent, patriam,[a] honeſtatem, dignitatem, honores omnes. hoc uno incommodoq́ addito, quid ad dolorem adiungi potuit? aut qui non in illis rebus exercitatus animus [b] callere iam debet, atque omnia minoris æſtimare? [2] An illius uicem, *[1] [c] credo, doles? Quoties in eam cogitationem [d] neceſſe eſt & tu ueneris, *[2] & nos ſæpe incidimus, hiſce temporibus non peßime cum ijs eſſe actum, quibus [e] ſine dolore licitum eſt mortem cum uita commutare. Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad uiuendum magnopere inuitare poſſet? quæ res? quæ ſpes? quod animi ſolatium? ut, cum aliquo adoleſcente primario coniuncta, ætatem ageret? licitum eſt tibi, credo, pro tua dignitate ex hac iuuentute [f] generum [g] deligere, cuius fidei liberos tuos te tuto committere putares. An ut ea liberos ex ſeſe *[3] pareret, quos cum florentes uideret, lætaretur? qui rem a parente traditam per ſe tenere poſſent, honores [h] ordinatim petituri eſſent in rep. in amicorum negotijs *[4] [i] libera litate ſua *[5] uterentur? quid horum fuit, quod non prius, quam datum, ademptum ſit? At uero malum eſt liberos amittere: [k] malum, niſi hoc peius ſit, [l] hæc ſufferre, & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem conſolationem attulit, uolo tibi commemorare; ſi forte eadem res tibi minuere dolorem [m] poſſit. Ex Aſia rediens, cum ab Aegina Megaram uerſus nauigarem, cœpi regiones circumcirca proſpicere. poſt me erat Aegina,*

a minus eſt, quã Dignitas.
b id eſt, callo obducto dolorem non ſentire. ep. 2. lib. 9.
b al. iam callere debet.
c fort. credò.
d L. & neceſſe eſt, ut tu ueneris, & nos ſæpe incidimus.
e cũ in bello multi interfecti cum dolore perierint.
f ergo Dolabella diuortiũ cũ ea iam fecerat.
g v. c. deligere, fort. dilegere.
h quo ordine per leges licet. de quo dixim' in lib. de legibus.
h u.c. ordinatim petituri eſſent in repub?
i al. liberalitate.
k q.u.c. non habent, Malũ.
l publicã ſeruitutem.
m al. poſſet.

ante

*ante Megara, dextra Piræus, ſiniſtra Corinthus: quæ [a] opida quodam tempore florentiſſima fuerunt, nunc proſtrata, [b] & diruta ante oculos iacent. cœpi egomet mecum ſic cogitare: Hem, [c] nos homunculi indignamur, *[6·3] ſi quis noſtrum interijt, aut occiſus eſt, quorum uita breuior eſſe debet; cum uno loco tot [d] opidum cadauera proiecta iaceant: uis ne tu te Serui cohibere, & meminiſſe, hominem te eſſe natum? Crede mihi, cogitatione ea non mediocriter ſum confirmatus. hoc idem, ſi tibi uidetur, fac ante oculos tibi proponas. Modo, uno tempore [e] tot uiri clariſſimi interierunt: de imperio præterea tanta [f] deminutio facta eſt: omnes prouinciæ conquaſſatæ ſunt: in unius mulierculæ animula ſi iactura [g] facta ſit, tantopere commoueris? quæ ſi hoc tempore [h] non ſuum diem obijſſet, paucis poſt annis tamen ei [i] moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. *[7] Etiam tu ab hiſce rebus animum, ac cogitationem tuam auoca: atque ea potius reminiſcere, quæ digna tua perſona ſunt: illam, quam [k] diu ei opus [l] fuerat, uixiſſe: [4] una cum rep. fuiſſe: te, patrem ſuum, prætorem, conſulem, augurem uidiſſe: [m] adoleſcentibus primarijs nuptam fuiſſe. omnibus bonis prope perfunctam eſſe: cum reſp. occideret, uita exceſſiſſe. [n] quid eſt, quod tu, aut illa cum fortuna hoc nomine queri poſſitis? Denique noli te obliuiſci Ciceronem eſſe, & eum, qui alijs conſueueris præcipere, & dare conſilium: neque imitari malos medicos, qui in alienis morbis profitentur [o] ſe tenere medicinæ ſcientiam,*

ipſi

a opida vocat vrbes.
b *q. u. c. & dirupta, &c. non pl.*
c a maiori ad minus. nam, ſi opida intereūt, idem accidere hominibus mirandū non eſt.
d *q. u. c. oppidum cadau.*
e argumētū a cōparatione, ductum.
f *u. c. deminutio.*
g *o. u. c. facta eſt. & ita L.*
h *o. u. c. non diem ſuum obiſſet. & ita L.*
i a neceſſario.
k a pſona Tulliæ.
l *o. u. c. fuerit. & ita L.*
m Piſoni, Craſſipedi, Dolabellæ.
n *q. u. c. Quid quod tu.*
o *o. u. c. tenere ſe, &c. & ita L.*

ipſi ſe curare non poſſunt: ſed potius, quæ alijs [a] *tute præcipere ſoles, ea tute tibi ſubijce, atque apud animum propone.* NVLLVS *dolor eſt, quem non longinquitas* [b] *temporis minuat, atque molliat.* [c] *hoc te exſpectare tempus, tibi* [d] *turpe eſt, ac non ei rei ſapientia tua te* [e] *occurrere. quod ſi quis etiam inferis ſenſus eſt: qui illius amor in te fuit, pietaſq. in omnes ſuos, hoc certe illa te facere non* [f] *uult. da hoc illi mortuæ: da ceteris amicis,* [g] *& familiaribus, qui tuo dolore mærent: da patriæ; ut, ſi qua in re opus ſit, opera, & conſilio tuo uti poſſit. Denique, quoniam in eam fortunam deuenimus, ut etiam huic rei nobis ſeruiēdū ſit: nolli* [h] *cōmittere, ut quiſquam te putet non tam filiam, quam reip. tempora, & aliorum uictoriam lugere. Plura me ad te de hac re ſcribere pudet, ne uidear prudentiæ tuæ diffidere. quare,* [i] *ſi hoc unū propoſuero,* [k] *finem faciam ſcribendi. Vidimus aliquoties ſecundam* [l] *pulcherrime te ferre fortunam, magnamq. ex ea re te laudem* [m] *adipiſci. fac aliquando intelligamus, aduerſam quoque te æque ferre poſſe, neque id maius, quam debeat, tibi onus uideri; ne ex omnibus* [n] *uirtutibus hæc una tibi uideatur deeſſe. Quod ad me attinet, cum te* [o] *tranquilliore eſſe animo* [p] *cognouero, de his rebus, quæ hic geruntur, quemadmodumq. ſe* [q] *prouincia habeat, certiorem faciam. Vale.*

a *fort. hinc delendum eſt hoc, tute.*

b ep.28 lib.7.

c *fort. Hoc te exſp. temp. ac non ei rei ſapientia tua te occurr. tibi turpe eſt. Quòd.*

d ab opinione hominum.

e ad Att. epiſt. 11. lib, 12.

f a voluntate mortuæ.

g *al. & famil.*

h a ſalute ipſius.

i Philip. I. 14. & lib. 2. de off. ſic locutus.

k *q. u. c. finem ſcribendi faciam.*

l *al. te pulcerrimè.*

m *L. apiſci. & ita v. c.*

n a Ciceronis laude.

o *al. tranquilliori animo.*

p *v c. cognoro.*

q Achaia.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 CREDO) Ironia: quaſi credendum minime ſit, ob ea, quæ ſequuntur. nec abeſt indignationis quædam vis, cū hæc duo coniunguntur, An credo quod enim per interroga-

tionem pronunciatur,in eo ſimplex Ironia non eſt. Sic Lucretius. An,credo, in tenebris uita ac mærore iacebat? Legi enim poſſet ſimplici ironia: At illius uicem,credo, doles.

*2 Et nos ſæpe incidimus ,Hoc non pendet ab eo, Neceſſe eſt; ſed per ſe conſiſtit,interpoſitum, vt ſe quoque incidere in eam cogitationem Sulpicius oſtēderet. Quod quia parum eſt animaduerſum,propterea legendum alij pu tauerunt, Vt pro Et,contra ueteres omnes libros,quos quidem ego inſpexerim ; multis autem , amicorum ſtudio & benignitate, nunc utor.

*3 Pareret,)Pepererat: ſed infans obijt, de quo ſic Cicero ad Att.ep.16.lib. 10.Tullia mea peperit puerū ἑπταμηνιαῖον. quod εὐτόκησεν,gaudebam:quod quidem eſt natum,perim becillum eſt. Alij legunt Pararet. decem octo libri habent, Parerent; unus omnino, Pararet.mihi Pareret eſſe rectius & librorum conſentientium auctoritas & ſententia perſuaſit. Optandum,inquit,uidetur ut filios pareret,quos aliquando cum florent es cerneret,lætaretur.

*4 Liberalitate) Diſſentiētibus antiquis libris: quorū alij Liberalitatem, alij, Libertatem habeant,ſententiam conſului,quæ mihi Liberalitate probare magis uiſa eſt. Quo nomine non largitio tantum, ſed officium quodlibet, omniſque benignitas indicatur,ut ep.9.lib.1.in extremo:Ad tuam liberalitatem,qua te ſcio libentiſſime ſole re uti , pertinet, te ſine ulla mora prouinciam ſucceſſori concedere. Quamquam ex Libertate,etiam aliquid elicio ſententiæ: ut oſten dat Sulpicius,neminem amicis iam nauare operam, aut ſtu dium poſſe, cum libertas omnibus adempta ſit.

*5 Vterentur?) Omnino hic diu me torſit anceps dubitatio ; cum in 8. ſcriptis libris Vti, uiderem non Vterentur. Nam , etſi non eſt , unde uerbum Vti, commode pendeat; cum ab illo, Poſſent, interpoſita bonorum mentione diſiun gatur;tamen, quia plurimi apud me ſolet eſſe ueterū exēplarium teſtimonium,hærebam,hæſiq.tamdiu , donec in libro perantiquo Caroli Sigonij , plane & diſerte ſcriptum uidi. Vterentur;quod in hoc toto uerborum ordine,atque ambitu locum habet aptiſſimum.

*6 Si quis noſtrum interijt,) Alijs placet , Noſtrorum : ut de propinquis dicatur. ſed mutare non eſt neceſſe. eodem enim ſententia redit,ſi, Noſtrum. legimus cum omnibus antiquis libris. nam etſi de uniuerſo hominum genere dictum ſit,Si quis noſtrum interijt;pro , cum accidit, ut homo aliquis intereat : ad eos tamen homines referri, qui nobis cari ſunt, quis non intelligit? cari enim ſunt non omnes omnibus,ſed omnes ſuis:&quia nemo fere eſt,qui carus alicui nō ſit: ideo generatim recte Cicero dixit, quod deinde in partes diuiditur. Si quis noſtrum interijt, indignamur.

Etiam

*7 Etiam tu abhiſce rebus animum ad cogitationē tuam auoca.) Neſcioquomodo mendum hunc irrepſerat, quod uulgatos omnes libros occupauit, ijs tantum exceptis, quos olim edidit pater meus, quem pro eximia conſeruandæ antiquitatis cura laudare ſatis nemo poſſit. Ac mutationem quidem eſſe factam eo magis miror, quod omnes libri ueteres, quotquot umquam uiderim, habeant Ad cogitationem. non, Ac cogitationem, ut impreſſi. Reſtituamus igitur ueritatem uel negligentia, vel opinione corruptam. Fac, inquit Sulpicius, quod ego feci; qui cum opida, quondam florentiſſima, proſtrata ac diruta vidiſſem, inde animum ad cogitandum auocaui; reprehendiq. communem errorem, quod indignamur ſi quis noſtrum interijt, aut occiſus eſt, quorū vitæ exiguos natura terminos circumſcripſit, cum vno loco tot opidorum cadauera proiecta iaceant. Hęc me cogitatio valde confirmauit. etiam tu, cum tot viri clariſſimi vno tempore perierint, imminutum valde ſit imperium, prouinciæ omnes cōquaſſatæ; ab hiſce rebus, vt ego ab opidorum excidio, ad cogitationem animum auoca, nec vnius mulierculæ tantopere cōmouearis interitu; ſed ea potius reminiſcere, quæ tua perſona digna ſunt. Ad cogitationem tuam, dixit, pro, ad eam cogitationem, quæ ad te ipſum pertinet; cum illa de tot virorum clariſſimorum interitu, de imperij diminutione, de prouinciarum clade, non de ipſo proprie, ſed aliena cogitatio fuerit. ab hiſce igitur rebus ad cogitandum de te ipſo animum conuerte.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 DECREVI breui ad te perſcribere) vel reponendum, breuiter, vel ſubintelligendum, ſermone, aut oratione, aut tale quiddam, quod mihi durum videtur, tametſi Catiſius doceat ita locutos eſſe veteres.

2 An illius vicem, credo, doles) ſic eſt legendum, omnibus libris ſuffragantibus, atque approbantibus, quamuis olim, Manutio aſſentiens, qui mauult legi, At illius vocem, credo, doles, ſine interrogatione, aliter cenſuerim: libris omnibus reclamantibus. ſic autem loquitur Lucretius lib. V. An, credo, In tenebris vita, & mærore iacebat, Donec diluxit rerum genitalis origo?

3 Si quis noſtrûm interijt) legēdum fortaſſe eſt, noſtrorū.

4 Vnà cū rep. fuiſſe) quidā legi volunt, vnà cū rep. floruiſſe.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AD Seruij conſolationem reſpondet, ſuum dolorem, lectis illius litteris, aliqua ex parte lenitum; ſed dolendi cauſſas apud ſe & plures, & grauiores, eſſe, quam apud quemuis alium in ſimili calamitate.

Cicero. S. D. Sulpicio. 6

E[a] Go uero, Serui, uellem, ut ſcribis, in meo grauiſſimo caſu affuiſſes. quantum enim præſens me adiuuare potueris & conſolando, & prope æque dolendo, facile ex eo intelligo, quod, litteris tuis lectis, aliquantulum acquieui. nam & ea ſcripſiſti, quæ leuare [b] luctum poſſent: & in me conſolando, non mediocrem ipſe animi dolorem adhibuiſti. Seruius tamen tuus, omnibus officijs, quæ illi tempori tribui potuerunt, declarauit, & quanti ipſe me faceret, & quam ſuum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: cuius officia [c] iucundiora ſcilicet ſæpe mihi fuerunt, numquam tamen gratiora. me autem non oratio tua ſolum, & ſocietas pæne ægritudinis, ſed etiam auctoritas conſolatur. turpe enim eſſe exiſtimo, me non ita ferre caſum meum, ut tu, tali [d] ſapientia præditus, ferendum putas. ſed opprimor interdũ, & uix reſiſto dolori: quod ea me ſolatia deficiunt, quæ ceteris, quorum mihi exempla propono, ſimili in fortuna non defuerunt. nam & Q. [e] Maximus, qui filium conſularem, clarum uirum, & magnis rebus geſtis, amiſit, & L. [f] Paullus, qui duos ſeptem diebus & [g] ueſter Gallus, & M. Cato, qui ſummo ingenio, ſumma uirtute filium perdidit, ijs temporibus fuerunt, [h] ut eorum tum ipſorum dignitas conſolaretur ea, quam ex rep. conſequebantur. mihi autem, amiſſis [i] ornamentis ijs, quæ ipſe commemoras, quæq. erã maximis laboribus adeptus,

unum

a ſimile principium ep. 30. l.7. & 5.l.9. & 12. & 23.l.16.

b alterum prudentiæ, & doctrinæ, & humanitatis. ep. 21. lib.9.

c iucunditati enim locus nõ eſt in rebus miſeris. ep.14.li.3.ad Att.

d *q. u.c. ſcientia pradit. non pl.*

e Fabius.

f Aemilius.

g quia fuit e Sulpicia gẽte.

g *L. & ueſter Gall. et ita u.c.*

h *L. ut eorum luctum, ipſorum dign.*

i honeſtate, dignitate, honoribus ep.5.

unum manebat illud ſolatium, quod ereptum eſt. non [a] amicorum negotijs, non reip. procuratione impediebantur cogitationes meæ: nihil in foro agere [b] libebat: adſpicere curiam non poteram. exiſtimabam id, quod erat, omnes me & induſtriæ meæ fructus, & fortunæ perdidiſſe. ſed, cum cogitarem hæc mihi tecum, & [c] cum quibuſdam eſſe communia; & cum frangerem iam ipſe me, cogeremq. illa ferre toleranter: habebam quo confugerem, ubi conquieſcerem, cuius in ſermone, & ſuauitate omnes curas, doloresq. deponerem. nunc autem hoc tam graui uulnere etiam illa,[d] quæ [e] conſenuiſſe uidebantur, recrudeſcunt. non enim, ut tum me a rep. mæſtum domus excipiebat, quæ leuaret: ſic nūc, domo mærens, ad remp. confugere poſſum, ut in eius [f] bonis acquieſcam. itaque & domo abſum, & foro: quod nec eum dolorem, [g] quem a rep. capio, domus iam cōſolari poteſt, nec domeſticum reſp. quo magis te exſpecto, teq. uidere quamprimum cupio. maior mihi leuatio afferri nulla poteſt, quam coniunctio conſuetudinis, ſermonumq. noſtrorum. quamquam ſperabam tuum aduentum (ſic enim audiebam) appropinquare. ego autem cum multis de cauſſis te exopto quamprimum uidere, tum etiam, ut ante commentemur inter nos, qua ratione nobis traducendum ſit hoc tempus, quod eſt totum ad [h] unius uoluntatem accommodandum, & prudentis, & liberalis, &, ut perſpexiſſe [i] mihi uideor, nec a me alieni, & tibi [k] amiciſſimi. quod cum ita ſit; magnæ tamē eſt deliberationis, quæ ratio

a collectio cauſſarū, dolorē efficientium: vt oſtendat ſe reprehendi non poſſe, quia doleat id, quod dolendum iure ſit.

b al. libebat. & ita q.v.c.

c a. & cum quibuſdam alijs eſſe c.

d L. quæ conſanuiſſe uid. et ita u.c.

e quia tempus acerbitatē minuit. ep.5.

f quæ nūc nulla ſunt.

g L. quem è rep.

h Cæſaris.

i prouocabulum, mihi, abeſt ab o. u.c.

k cum eius filius Cæſaris arma contra Pōpeium ſecutus ſit. ad Att. ep. vlt. lib. 9. & 3. lib. 10.

ſit ineundæ nobis, non agendi aliquid, ſed illius [a] *conceſſu, & beneficio quieſcendi. Vale.*

a al. conſenſu.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVADET, vt excuſandi conſilium abijciat, & in patriam ſuam redeat: id Cæſarem facile conceſſurum; id optare ipſius fratrem, id ipſam remp. id ad rationem etiam rei familiaris pertinere.

Cicero. S. D. M. Marcello. 7

ETSI [b] *eo te adhuc conſilio uſum intelligo, ut id reprehendere non audeam; non quin ab eo ipſe diſſentiā: ſed quod ea te ſapiētia eſſe iudicem, ut meum conſilium non anteponā tuo: tamen & amicitiæ noſtræ uetuſtas, & tua ſumma erga me* [c] *beneuolentia, quæ mihi iam a pueritia tua cognita eſt, me hortata eſt, ut ea ſcriberem ad te, quæ & ſaluti tuæ conducere arbitrarer, & nō aliena eſſe ducerē a dignitate.* [d] *Ego eū te eſſe, qui horum malorum initia multo ante uideris,* [e] *conſulatum magnificentiſſime, atque optime geſſeris, præclare memini. ſed idem etiam illa uidi, neque te conſilium ciuilis belli ita gerendi, neque copias Cn. Pompeij, nec genus exercitus probare, ſemperq. ſumme diffidere. qua in ſententia me quoque fuiſſe, memoria tenere te arbitror. itaque neque tu multum interfuiſti rebus gerendis; & ego id ſemper egi, ne intereſſem. non enim iis rebus pugnabamus, quibus* [f] *ualere poteramus, conſilio, auctoritate, cauſſa, quæ erant in nobis ſuperiora; ſed lacertis, & uiribus, quibus pares non eramus. uicti ſumus igitur; aut, ſi uinci dignitas non poteſt, fracti certe, & abiecti. in*

b ne incidat in arrogantiæ vitium, quia tali viro conſilium dare velit, incipit a laude Marcelli, & ab amicitiæ cōmemoratione, quo ſe facilius inſinuet.

c *u.c. beniuolentia.*

d ſuaſionis initium, quod probare vult, ſatis iam Marcellū boni ciuis officio feciſſe: reliquum eſſe, vt patriam, multis malis affectā, etiā adſpectu ſuo ne priuet.

e *u.c. non habent pronocab qui.*

f idē aliis verbis epiſ. 11 l.6. & 3. lib. 7.

quo

quo tuum conſilium nemo poteſt non maxime laudare, quod cum [a] *ſpe uincendi ſimul abieciſti certandi etiam cupiditatem; oſtendiſtique, ſapientem, & bonum ciuem initia belli ciuilis inuitum ſuſcipere, extrema* [b] *libenter nõ perſequi. Qui non idem conſilium, quod tu, ſecuti ſunt; eos uideo in duo genera eſſe diſtractos. aut enim renouare bellum conati ſunt,* [c] *hiq. ſe in* [d] *Africam contulerunt; aut, quemadmodum nos* [e] *uictori ſeſe crediderunt.* [f] *medium quoddam tuum conſilium fuit, qui hoc fortaſſe humilis animi duceres, illud pertinacis. fateor, a pleriſque, uel dicam ab omnibus, ſapiens tuum conſilium, a multis etiam magni, ac fortis animi iudicatum: ſed habet iſta ratio, ut mihi quidem uidetur, quendam modum; præſertim cum tibi nihil deeſſe arbitrarer ad tuas* [g] *fortunas* [h] *omnes obtinendas, præter uoluntatem. ſic enim intellexi, nihil aliud eſſe, quod dubitationem afferret ei, penes* [i] *quem eſt poteſtas, niſi quod uereretur, ne tu illud beneficium omnino non putares. de quo quid ſentiam, nihil attinet dicere; cum appareat,* [k] *ipſe quid fecerim. ſed tamen, ſi iam ita conſtituiſſes, ut abeſſe perpetuo malles, quam ea, quæ nolles, uidere:* [l] *tamen id cogitare deberes, ubicumque eſſes, te fore in eius ipſius, quem fugeres, poteſtate. qui ſi facile paſſurus eſſet, te, carentem patria, & fortunis tuis, quiete, & libere uiuere,* [m] *cogitandum tibi tamen eſſet, Romæ ne & domi tuæ* [n] *cuiuſmodi res eſſet, an Mytilenis, aut Rhodi malles uiuere. ſed, cum ita late pateat eius poteſtas, quem*

a idẽ alijs verbis ep.3. lib.7.

b *q.u.c. libenter non perſequi. non pl.*

c *q. u. c. non habent copulationẽ, et, alij, ut ij, qui in Africam ſe cont.*

d ad Iubam regem.

e *L uictori ſeſe crediderunt.*

f vt neque bellũ renouares, neque Romã redires, ſed exſulandi conſilium caperes.

g quarum deſperatione exſiliũ elegerat.

h *o.u.c. omniu.*

i qui omnia tenet. epiſtola ſequenti.

k ſuaſio ab exemplo.

l a neceſſario.

m neque honeſtum ait eſſe eius exſilium, neque tutum.

n *L: cuiuſcuiuſmodi res eſſet.* *al. cuicumodi r.*

ueremur, [a] *ut terrarum orbem complexa ſit: non ne mauis ſine periculo tuæ domi eſſe, quam cum periculo alienæ? equidem, etiam ſi oppetenda mors eſſet, domi, atque in patria mallem, quam in externis, atque alienis locis hoc idem* [b] *omnes qui te diligunt, ſentiunt; quorum eſt magna pro tuis maximis, clariſſimisq. uirtutibus multitudo. Habemus etiam* [c] *rationem rei familiaris tuę, quam diſſipari nolumus. nam, etſi nullam poteſt accipere iniuriam, quæ futura perpetua ſit; propterea quod neque is, qui* [d] *tenet remp. pateretur, neque ipſa reſp. tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. ij autem qui eſſent, auderem ſcribere, niſi te intelligere confiderem.* [1] [e] *Hic te unius ſollicitudines, unius etiã multæ, & aſſiduæ lacrymæ C.* [f] *Marcelli, fratris optimi,* [g] *deprecantur. nos cura, & dolore proximi ſumus; precibus tardiores, quod ius adeundi, cum ipſi deprecatore eguerimus, non habemus. gratia tantũ poſſumus, quantum uicti: ſed tamen conſilio, ſtudio Marcello non* [h] *deſumus: a tuis* [i] *reliquis non adhibemur: ad omnia parati ſumus. Vale.*

a *al. ut orbem terrarum.*
b a communi conſilio.
c ab utili.
d idẽ alijs verbis ep. 8. & 9. & 13.
e *L. Hic pro te unius ſoll.*
f conſularis.
g ſic in oratione pro eo.
h *al. defuimus.*
i de Marcelli reditu minime laborantibus. ep. 8. & 11.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Hic pro té vnius ſollicitudines) ſic eſſe legendum intelliget, qui hæc attentè leget. Hoc enim dicit M. Tullius, C. Marcellum fratrem, & ſe, pro M. Marcello deprecari, nõ autem precibus à M. Marcello contendere, vt aliquid agat. Quod ita eſſe argumento eſt id, quod proxime ſequitur: Nos cura, & dolore proximi ſumus, precibus tardiores, quòd ius adeundi, cùm ipſi deprecatore eguerimus, non habemus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Et hæc epiſtola eo ſpectat, ut Marcello reditus in patriam perſuadeatur.

Cicero

Cicero. S. D. Marcello. 8

NEQVE *monere te audeo, præſtanti prudentia uirum; nec cõfirmare, maximi animi hominem,[1] uirumq. fortiſſimum; conſolari uero nullo modo. nam, ſi ea, quç acciderunt, ita fers, ut audio: gratulari magis [a] uirtuti debeo, quam conſolari dolorem tuum. ſin te tanta mala reip. frangunt: non ita abundo ingenio, ut te conſoler, cum ipſe me non [b] poſſim. Reliquum eſt igitur, ut tibi me in omni re eum præbeam, præſtemque, ut ad omnia, quæ tui uelint, ita adſim præſto, ut me non ſolũ omnia debere tua cauſſa, quæ poſſum, ſed ea [c] quoque, quæ [d] non poſſum, putent. [e] Illud tamen [f] uel tu me monuiſſe, uel cenſuiſſe puta, uel propter [g] beneuolentiam tacere non potuiſſe; ut, quod ego facio, tu quoque [h] animum inducas, ſi ſit aliqua reſp. in ea, te eſſe oportere, iudicio omnium, req. principem, neceſſitate cedentem tempori: ſin autem nulla ſit, hunc tamen aptiſſimum eſſe etiam ad [i] exſulandum locum. ſi enim libertatem ſequimur; qui locus hoc dominatu uacat? ſin qualemcumque locũ; [k] quis eſt domeſtica ſede iucundior? ſed, mihi crede, etiã is,[l] qui omnia tenet, fauet ingenijs, nobilitatem uero, & [m] dignitatem hominum, quantum ei res & ipſius cauſſa concedit, amplectitur. Sed plura, quam ſtatueram. redeo [n] ergo ad unum illud, me tuum fore cum tuis, ſi modo erunt [o] tui; ſin minus, me certe in omnibus rebus ſatis noſtræ coniunctioni, amoriq. facturum. Vale.*

a quæ in aduerſis maxime perſpicitur.
b *q. u. c. poſſum.*
c *q. u. c. quoque etiam.*
d Philip. 6.
e *L. illud tamen, uel me, &c. et ita u. c.*
f vide artificioſam admonendi rationem, vt offenſio vitetur.
g *u. c. beniuolentiam.*
h *q. u. c. in animum ind. & ita L.*
i exſiliũ enim eſt vbi reſp. nõ eſt.
k *q. u. c. quæ eſt dom. & ita L.*
l hoc adiecit, vt Marcellus veterem dignitatem ſperaret.
m *q v. c. dignitates.*
n *ergo, abeſt à q. u. c.*
o vide ep. ſuperiorẽ. & xi.

SCHO-

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 VIRVM QVI fortiſſimum.) P. Victorius edidit: vnũque fortiſſimũ. nos, viũ fortiſſimũ, retinemus, quòd hanc lectionem comprobent noſtri fere omnes libri manuſcr.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

REDITVM in patriam ſuadet, vt ſupra. argumenta ex intima arte depromit ad perſuadendum firmiſſima.

Cicero. S. D. Marcello. 9

ETSI pèrpaucis [a] ante diebus dederã Q. Mucio litteras ad te pluribus uerbis ſcriptas, quibus declaraueram, quo te animo cenſerem eſſe oportere, & quid tibi faciendum arbitrarer: tamen, cum Theophilus, libertus tuus, proficiſceretur, cuius ego fidem erga te, beneuolentiamq. perſpexeram; ſine meis litteris eum ad te uenire nolui. [1·b] Iiſdem igitur de rebus etiam atque etiam hortor, quibus ſuperioribus litteris hortatus ſum; ut in ea rep. [c] quæcumque eſt, quamprimum uelis eſſe. multa uidebis fortaſſe, quæ nolis; non plura tamen quam audis quotidie. non eſt porro tuum uno ſenſu ſolum oculorum moueri; cum [d] illud idem auribus percipias, quod etiam [e] maius uideri ſolet, minus laborare. At tibi ipſi dicendum erit aliquid, quod non ſentias; aut faciendum, quod non probes. Primum, TEMPORI *cedere, id eſt neceſſitati [f] parere, ſemper [g] ſapientis eſt habitum. deinde, non habet, ut nunc quidem eſt, id uitij res. dicere fortaſſe, quæ ſentias, non licet; tacere plane licet. [h] omnia enim delata ad unum ſunt. is utitur conſilio [*1·2] ne ſuorum quidẽ, ſed ſuo. quod nõ multo ſecus fieret, ſi [i] is remp.*

a *q. u. e. dieb. ante.*

b *L. iiſdem igitur &c. de rebus.*

c ſupra dixit, Cuiuſmodi res eſſet, epiſt. 7.

d *a. u. c. idem illud &c. & ita L.*

e diuerſa ratio ep. 1. lib. 6. pro auribus contra oculos.

f epiſt. 50. l. 12. ad Att.

g *al. eſt ſapientiu hab.*

h idẽ alijs verbis epiſt. 7. 8. & 13.

i Pompeius.

is remp. teneret, quem ſecuti ſumus. an, qui in bello,[3] *cum omnium noſtrum* *[2] *coniunctum eſſe periculum ſuo cerneret,*[a] *certorum hominum minime prudentium conſilio uteretur;* [b] *eum magis communem cenſemus in uictoria futurum fuiſſe,* [4] *quam* *[3] *incertis in rebus fuiſſet? & qui nec, te conſule, tuum ſapientiſſimum conſilium ſecutus eſſet; nec,* [c] *fratre tuo conſulatum ex auctoritate tua gerente, uobis auctoribus uti uoluerit; nunc omnia tenentem, noſtras ſententias deſideraturum cenſes fuiſſe?* OMNIA *ſunt miſera in bellis ciuilibus: quæ maiores noſtri ne ſemel quidem; noſtra* [d] *ætas ſæpe iam ſenſit; ſed* MISERIVS *nihil, quam ipſa* [e] *uictoria; quæ, etiam ſi ad meliores uenit, tamen eos ipſos ferociores, impotentioresq. reddit: ut,* [f] *etiam ſi natura tales nō ſint, neceſſitate eſſe cogantur.* [g] MVLTA *enim uictori eorum arbitrio, per quos uicit, etiā* [h] *inuito faciēda ſunt. An tu non uidebas mecum ſimul, quam illa* [i] *crudelis eſſet futura uictoria?* [k] *igitur tunc quoque patria careres, ne, quæ nolles, uideres? non, inquies: ego enim ipſe tenerem opes, & dignitatem meam. at erat tuæ uirtutis, in minimis* [l] *res tuas ponere: de rep. uehementius laborare. Deinde, qui finis iſtius conſilij eſt? nam adhuc & factum tuum probatur, &, ut in tali re, etiam* [m] *fortuna laudatur: factum, quod & initium belli neceſſario ſecutus ſis, & extrema ſapiēter perſequi nolueris: fortuna, quod honeſto otio tenueris & ſtatum, & famam dignitatis tuę.* [n] *nunc uero nec locus tibi ullus dulcior eſſe debet*

patria;

a Scipionis. Domitij, & aliorum.

b *q. u. c. eum cenſemus magis communem inuict.*

c C. Marcello ep. 7. & 9.

d propter Syllana tempora.

e ep. 4. & Philip. 8.

f *q. u. c. etſi.*

g Cæſarē excuſat. ep. 18. l. 12.

h *q. u. c. & inuito.*

i ep. 4.

k hic Marcellum acri pertinacia munitū, tamen expugnat.

l *o. u. c. tuas res pon. & ita L.*

m quod tuto otio fruaris. infra.

n cum iam boni ciuis officio ſatisfecerit.

patria; nec eam diligere minus debes, quod deformior eſt, ſed miſereri potius: nec eam [a] multis claris uiris orbatam, priuare etiam adſpectu tuo. Denique, ſi fuit [b] magni animi, [c] non eſſe ſupplicem uictori: uide, [d] ne ſuperbi ſit, aſpernari eiuſdem liberalitatem: &, ſi ſapientis eſt carere patria, duri non deſiderare: & ſi re publica non poſſis frui, ſtultum eſt nolle priuata. Caput illud eſt, ut, ſi iſta uita tibi commodior eſſe uideatur, [e] cogitandum tamen ſit, ne tutior non ſit. magna gladiorum eſt licentia: ſed in externis locis minor etiam ad [f] facinus uerecundia. mihi ſalus tua tantæ curæ eſt, ut Marcello fratri tuo aut par, aut certe proximus ſim. Tuum eſt conſulere [g] temporibus, & incolumitati, & uitæ, & fortunis tuis. Vale.

a Pōpeio, Catone, Domitio, Scipione, Bibulo, Lentulis, Appio: q̧ erant omnes conſulares, excepto Catone prætorio.

b *al. magnanimi.*

c *L. nō iſſe ſuppl.*

d *q. v. c. ne ſit ſuperbi.*

e quod nō cogitare, ſapientis non eſt.

f ſupra.

g vt cogites cũcta eſſe in Cæſaris poteſtate.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 NE ſuorum quidem,) per quos vicit, quo æquius ferre debemus, ſi minus noſtro vtatur. Hanc ſententiam plane comprobant ea, quæ ſequuntur.

*2 Coniunctum eſſe periculum ſuo cerneret,) alij hanc lectionem videntur ſuſpectam habuiſſe. nos eam in vetuſto libro Io. Scalæ, & in alijs antiquis, inuenimus. nec dubia ſententia.

*3 Incertis in rebus) cum incerta victoria eſſet: cum bellum gereretur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ISDEM igitur de rebus) cùm in vno codice manuſcripto reperiſſem ſcriptum: Iiſdem igitur de re rebus, ego, re de rebus, legendum eſſe iudicaui. Iam, iidem, pro, iiſdem vſitatum fuiſſe veterib. ſcriptoribus, non ſemel admonuimus.

2 Ne ſuorum quidem, ſed ſuo) ſic legendum, ne ſuorum quidem, ſed ſuo: vt habent omnes libri, non, vt olim editũ eſt, ne ſuo quidem, ſed ſuorum. Quòd autem ſic olim editũ eſt, mea nonnulla culpa eſt, qui, cùm amici cuiuſdam mei, viri docti, coniecturam adſcripſiſſem ad marginem exempli; quod typographus ſecuturus eſſet; operis anſam peccandi

di præbuerim. Docti quidam tamen hanc lectionem probant, me diſſentiente.

3 Cùm omnium noſtrum coniunctum eſſe periculum ſuo cerneret, certorum hom. &c.) Riuius ſic legendum cenſet, ex quodã codice manuſcr. cùm omnium noſtrûm cõiunctũ eſſet periculum, certorum hominum, &c. Quo quidẽ modo ego in duobus etiam libris Memmianis ſcriptum vidi.

4 Quàm incertis in rebus fuiſſet?) ſic emendauit P. Victorius, cùm anteà vulgò legeretur: quam in ceteris reb. fuiſſet? quæ tamen lectio reperitur in vno cod. Memmiano. Alij cum editione Florentina, & Victoriana conſentiunt, habéntque: incertis in rebus: niſi quòd in vno hoc diſſimilitudinis ineſſe animaduerti, quòd habet, ceteris in rebus dubijs fuiſſet. Qua in ſcriptura, vocem, dubijs, natam eſſe ex gloſſa, quam vocant, in promtu eſt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HORTATVR, ut reditum maturet. iam enim de reditu perſuaſerat.

Cicero. S. D. Marcello. 10

E[a]TSI nihil noui, quod ad te ſcriberem, habebam; magisq. litteras tuas iam expectare incipiebam, uel te potius ipſum: tamen, cum Theophilus proficiſceretur, non potui nihil ei litterarum dare. Cura igitur, ut quamprimum uenias: uenies enim, mihi crede, exſpectatus, neque ſolũ nobis, id eſt tuis, ſed prorſus omnibus. uenit enim mihi in mentem, ſubuereri interdum: ne te delectet [b] tarda [c] deceßio. quod ſi nullum haberes ſenſum, niſi oculorum: [d] prorſus tibi ignoſcerem, ſi quoſdam nolles uidere. ſed, cum leuiora non multo eſſent, quæ [e] audirentur, quam quæ uiderentur: ſuſpicarer autem multum intereſſe rei familiaris tuæ, te quamprimum uenire, [f] idq. in omnes [g] partes ualere: putaui ea de re te eſſe admonendum. ſed quoniam, quod mihi placeret, oſtendi; reliqua tu pro tua prudentia conſiderabis.

a *u. r. Etſi nihil erat noui, quòd ad te ſcriberem: magisq. etc. et ita L.*
b vt qui nõ libenter venias.
c *al. diſceßio.*
d *al. tibi prorſus.*
e de malis reip.
f *q. u. c. atque in omnis part.*
g ep. 10. l. 5. & ep. 10. l. 13. ad Att. Nullam ad partem valet.

bis. me tamen uelim, quod ad tempus te exſpectemus, certiorem facias. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SIGNIFICAT, ſe in patriam rediturum, commotum conſilio, & auctoritate Ciceronis.

Marcellus. S. D. Ciceroni. 11

PLVRIMVM *ualuiſſe apud me tuam ſemper [a] auctoritatem, cum in omni re, tum in hoc maxime negotio, potes exiſtimare. cum mihi C. Marcellus frater, amantiſſimus mei, non ſolum conſilium daret, ſed precibus quoque me obſecraret: non prius mihi perſuadere potuit, quam tuis eſt effectum litteris, ut uterer ueſtro potiſſimum conſilio. [b] Res quemadmodum ſit acta, ueſtræ litteræ mihi declarant. Gratulatio tua ètſi eſt mihi probatiſſima, [1] [c] quod ab optimo ſit animo: tamen hoc [d] mihi multò iucundius eſt, & gratius, quod, in ſumma paucitate amicorum, [e] propinquorum, ac neceſſariorum, qui uere meæ ſaluti fauerent, [f] te cupidiſſimum mei, ſingularemq. mihi beneuolentiam præſtitiſſe cognoui. [g] Reliqua ſunt eiuſmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facile, & æquo animo carebam: hoc uero eiuſmodi eſſe ſtatuo, ut ſine talium uirorum, & [h] amicorum beneuolentia, neq. in aduerſa, neque in ſecunda fortuna [i] quiſquam uiuere poſſit. [2] itaque in hoc ego mihi gratulor. tu uero ut intelligas, homini amiciſſimo te tribuiſſe officium, [k] re tibi præſtabo. Vale.*

a auctoritate poteſt aliquis apud nos plus valere, quã frater; amore nõ item.

b de ipſius reditu a Cæſare impetrato.

c L. quod optimo ſit animo. et ita q. u c.

d al. multo mihi.

e hinc illud. Si modo erũt tui, ep. 8.

f L. te cupidiſſimum mei fuiſſe, ſingul.

g præter vnũ te.

h quorũ & virtus & beneuolentia ſingularis.

i fort. uiuere quiſquam poſsit.

k q. u. c. non habent, re,

SCHO-

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVÒD optimo fit animo,&c.) libri veteres omnes habent,quòd ab optimo fit animo,&c. ex quo ſuſpicari poſſit aliquis, legendum,quòd ab optimo proficiſcitur animo.

2 Itaque hoc ego mihi gratulor)libri manuſcr.habēt, Itaque in hoc ego mihi gratulor.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MARCELLVM a Magio interfectum, ſuaq. erga mortuum officia ſignificat.

Seruius. s. D. Ciceroni. 12

ETSI ſcio non iucundiſſimum [a] *me nuncium nobis allaturum:tamē,quoniā* [b] CASVS, [c] *& natura in bonis* [d] *dominatur: uiſum eſt faciendum, quoquo modo res ſe haberet,* [1] [e] *nos certiores facere.* [f] *Ad* X.*Kal.Iun.cum ab Epidauro Piræeum naui aduectus eſſem, ibi Marcellum,* [g] *collegam noſtrum, conueni; eumq. diem ibi conſumpſi, ut cum eo eſſem. poſteio die, cum ab eo* [h] *digreſſus eſſem,eo conſilio,ut ab Athenis in Bœotiam irem,reliquamq.* [i] *iuriſdictionem abſoluerem: ille, uti aiebat,* [2] [k] *ſupra Maleas in Italiam uerſus nauigaturus erat. poſtridie eius diei, cū ab Athenis proficiſci in animo haberē; circiter horam decimam noctis* [m] *Poſtumius,familiaris eius, ad me uenit: & mihi nunciauit, M.Marcellum,collegam noſtrum,poſt cenæ tempus a P.Magio Cilone,*[n] *familiari eius, pugione percuſſum eſſe, & duo uulnera accepiſſe, unum in ſtomacho, alterum in capite* [o] *ſecundum aurem:ſperare tamen, eum uiuere poſſe.* [p] *Magium ſe ipſum interfeciſſe: poſtea ſe a Marcello ad me miſſum eſſe,*[q] *qui hæc nunciaret, & rogaret,*[r] *uti*

cogerem

a *al. me tibi allat.*
b aut enim caſu moriuntur homines, aut natura.
c *al. et fortuna in reb. dom.*
d *fort. dominantur.*
e *lib.uulg. uos certiores facere.*
f *L. A.d.v. kal. Iunij.*
g in conſulatu ep. 4.
h *L. degreſſus.*
i pręerat enim Sulpici⁹ Achaiæ. ep.4.
k *L ſupra Maleas al.* ὑπὲρ μαλέας.
l [illegible] vide Plin. epiſt. li. 10. & Liuiū l.3. & Euſtat.
m *uet c. non habent P.*
n *q.v.c. familiare.*
o poſt aurem.
p ad Att. ep. 10.lib.13.
q *al.qui hoc n.*
r *L. uti medicos cogerem. Coegi,etc. al. uti medicos. Coegi,et è ueſt. et ita q. u c. qui nō habent uerbum, cogerem.*

cogerem medicos. coegi: & e ueſtigio eo ſum profectus prima luce,[a] cum non longe a Piræeo abeſſem; puer [b] Acidini mihi obuiam uenit cum codicillis: in quibus erat ſcriptum, paullo ante lucem Marcellum diem ſuum obijſſe. ita uir clariſſimus ab homine tæterrimo acerbiſſima morte eſt affectus: & cui inimici propter dignitatem [c] pepercerant, inuentus eſt amicus, qui ei mortem [d] afferret. ego tamen ad tabernaculum eius perrexi: inueni duos libertos, & pauculos ſeruos: reliquos aiebant profugiſſe metu perterritos, quod dominus eorum [e] ante tabernaculum interfectus eſſet. coactus ſum in eadem illa lectica, qua ipſe delatus eram, meisq. lecticarijs in urbem eum referre: ibiq. [f] pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei ſatis amplum faciendũ curaui. ab Athenienſibus locum ſepulturæ intra urbem ut darent, impetrare non potui, quod religione ſe impediri dicerẽt:[g] neque tamẽ id antea cuiquã cõceſſerãt. quod proximum fuit;[h] uti in quo uellemus gymnaſio eũ ſepeliremus, nobis permiſerũt. nos in nobiliſſimo orbis terrarũ gymnaſio [i] Academiæ locũ delegimus: ibiq. eum cõbuſſimus: [k] poſteaq. curauimus, ut ijdem Athenienſes in eodẽ loco monumentum ei marmoreum faciendũ locarent. ita, quæ noſtra officia fuerunt, pro [l] collegio, & ꝓpinquitate, & uiuo, & mortuo õia ei p̃ſtitimus. Vale. [m] Datę [n] pridie Kal. Iun. Athenis.

a fort. Cùm a Piraeo non longe ab.
b cognomẽ gẽtis Manliæ.
c Cæſar. n. ei reditum in patriam conceſſerat.
d u. c. offerret. et ita L.
e quod ſeruis capitale erat, qui dominum non defendiſſent.
f Cato de re. l. 4. Villã ſuburbanam pro copia ædificato, in bono prædio. Romę quoque lex uetabat.
g al. nec tamen.
h o. u. c. uti in quo.
i in qua floruerat eius auctor, & princeps Plato.
i fort. Academia.
k *al. poſtea quoque, hoc totum.*
l quia conſulatum ſimul geſſerant.
m Data prid. abeſt à q. u. c.
n al. 11. Kal. Iun.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Vos certiores vt facerem) ſecutus ſum, libros pleroſq; vulgatos. nam ſcripti omnes habent: vos certiores facere: quo

quomodo edidit P. Victorius. Sed hoc loquendi genus ferri non poteſt, meo quidem iudicio, viſum eſt faciendum, vos facere certiores. Itaque, vel ita legendum, vt habent illi vulgati libri, vel, ſi vos certiores facere, legi volumus, delenda vox, faciendum, vt ita legatur, viſum eſt, quoquomodo res ſe haberet, certiores vos facere.

z Supra Maleas, &c.) ſic legendum eſſe iampridem iudicauit P. Victorius. eſt autem μαλέα, ἄκρα πρὸς πελοποννήσῳ, vt docet Stephanus. Itaq. malim hîc legi, ſuprà Maleam, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.[1]

EXSVLANTEM Nigidium ſpe reditus conſolans, ſuã illi operam, ſuumq. officium pollicetur, præterea rem omnem familiarem. in extremo hortatur, ut bono animo fortiq. ſit in utramque partem.

Cicero S. D. P. Nigidio Figulo. 13

*QVAERENTI mihi iam diu, quid ad te potiſſimum ſcriberem, *[1] non modo certa res [a] ulla, ſed ne genus quidem litterarum uſitatum ueniebat in mentem: unam enim partem, & conſuetudinem earum epiſtolarum, quibus ſecundis rebus uti ſolebamus, tempus eripuerat: perfeceratq. fortuna, [b] ne quid tale ſcribere poſſem, aut [c] omnino cogitare. relinquebatur triſte quoddam, & miſerum, & his temporibus conſentaneum genus litterarum. id quoque deficiebat me: in quo debebat eſſe aut promiſſio auxilij alicuius, aut conſolatio doloris tui. quod pollicerer, non erat. ipſe enim, [d] pari fortuna [e] abiectus, aliorum opibus caſus meos ſuſtentabam: ſæpiusq. mihi ueniebat in mentem, queri, quod ita uiuerem, quam gaudere, quod uiuerem. quamquam enim nulla me ipſum priuatim [f] perculit inſignis iniuria; nec mihi quidquam tali tempore in mentem uenit optare, quod non ultro mihi*

a al. ulla

b q. v. c. ne quid tibi tale ſcr.

c q. v. c. animo cog. non pl.

d communicatio fortunæ genus conſolationis eſt apud afflictos.

e al. afflictus.

f L. perculit.

Cæſar detulerit: tamen nihilo minus eis conficior curis, [a] *ut hoc ipſum, quod* [b] *maneam in uita peccare me exiſtimem. careo enim cum familiariſſimis multis, quos aut mors* [c] *eripuit nobis, aut diſtraxit fuga; tum omnibus amicis, quorum* [d] *beneuolentiam nobis conciliarat per me quondam, te ſocio, defenſa reſp. uerſorq. in eorum naufragijs, & bonorum direptionibus: nec audio ſolum, quod ipſum eſſet miſerum, ſed etiam id ipſum* [e] *uideo, quo nihil eſt acerbius, eorum fortunas diſſipari, quibus nos olim adiutoribus illud* [f] *incendium exſtinximus: & in qua urbe modo gratia, auctoritate, et gloria floruimus, in ea nũc ijs quidẽ omnibus caremus; obtinemus ipſius Cæſaris ſummam erga nos humanitatem; ſed ea plus non poteſt,* [g] *quam uis, & mutatio omnium rerum, atque temporum. itaque, orbus ijs rebus omnibus, quibus & natura me, & uoluntas, & conſuetudo aſſuefecerat; cum ceteris, ut quidem uideor,* [h] *tum mihi ipſe diſpliceo. natus enim ad agendum ſemper aliquid dignum uiro, nunc non modo agendi rationem nullam habeo, ſed ne cogitandi quidem: & qui antea aut obſcuris hominibus, aut etiam ſontibus opitulari poteram: nunc P.* [i] *Nigidio, uni omnium doctiſſimo, & ſanctiſſimo, & maxima quondam gratia, & mihi certe amiciſſimo, ne benigne quidem polliceri poſſum. Ergo hoc ereptũ eſt litterarum genus. Reliquũ eſt, ut conſoler, & afferã rationes, quibus te a moleſtijs coner* [k] *abducere. at ea quidem facultas, uel tui, uel alterius conſolandi, in te ſumma eſt,*

a *v. c. ut ipſum, quod m.*

b cum exſtincta reſp. ſit.

c Pompeium, Catonem, Lẽtulos, & alios. vide epiſt. 9.

d *u. c. beniuolentiam.*

e ep. 1. lib. 6.

f Catilinæ cõiurationem.

g Cæſarẽ excuſans, auertit culpam in tẽpora.

h *v. u. c. tum mihi ipſe diſpl.*

i Latinorũ omniũ poſt Varronem doctiſſimus appellatur. a Gellio, lib. 19. cap. 14.

k idẽ alijs verbis ep. 8. & 9.

ma eſt, ſi umquam in ullo fuit. itaque eam partem, quæ ab exquiſita quadam ratione, & doctrina proficiſcitur, non attingam, tibi totam relinquam. [a] *quid ſit* [b] *forti, & ſapienti homine dignum, quid grauitas, quid altitudo animi, quid acta tua uita, quid ſtudia, quid artes, quibus a pueritia floruiſti, a te flagitent, tu uidebis. ego, quod intelligere, & ſentire, quia ſum Ro...s, & quia curo, attendoque, poſſum, id tibi affirmo, te in iſtis moleſtijs, in quibus es hoc tempore, non diutius futurum; in* [c] *ijs autem, in quibus etiam nos ſumus* [1] *fortaſſe ſemper fore. uideor mihi perſpicere, primum ipſius animum, qui* [d] *plurimum poteſt, propenſum ad ſalutem tuam,* [e] *non ſcribo hoc temere. quo minus familiaris ſum, hoc ſum ad inueſtigandum curioſior. quo facilius,* [f] *quibus eſt iratior, reſpondere triſtius poſſit, hoc eſt adhuc tardior ad te moleſtia liberandum. familiares uero eius, & ij quidem, qui illi iucundiſsimi ſunt, mirabiliter de te & loquuntur, & ſentiunt.* [g] *Accedit eodem uulgi uoluntas, uel potius conſenſus omnium. etiam illa, quæ minimum nunc quidem poteſt, ſed poſſit neceſſe eſt,* [h] *resp* [i] *quaſcumque uires habebit, ab ijs ipſis, quibus tenetur, de te propediem, mihi crede, impetrabit. Redeo igitur ad id, ut iam tibi etiam pollicear aliquid,* [k] *quod primo omiſeram. nam & complectar eius familiariſsimos, qui me admodum* [l] *diligunt, multumq. mecum ſunt: & in ipſis conſuetudinem, quam adhuc meus pudor mihi clauſit,* [m] *inſinuabo: & certe omnes uias perſequar, quibus*

a recta admonitio, cum laude tamen, vt proxime iam oſtendit.

b *fort. forti, ac ſapienti viro dignum.*

c in reip. calamitate.

d idem alijs verbis ep.8. & 9.ep.7.lib.2.

e ijs, qui in Africa bellũ renouauerãt. vide ep. 13.lib.6.

f colligit omnia, quæ valẽt ad ſpem.

g ep.10.lib.6.

h *L. quaſcunque uireis.*

i *q. v. c. primo quod omiſs.* *al. quod prius omiſſum.*

k *q.u.e. complectar.*

l vt Oppius, Hirtius, Balbus, Matius, Panſa, Poſtumius. ep.7. 12. & 14.l. 6. 24.l.7.20. l.9.

m *al. inſinuator.*

a L. perueniri p.

putabo ad id,quod uolumus,[a] peruenire poſſe. in hoc toto genere plura faciam, quam ſcribere audeo.[b] Cetera,quæ tibi a multis prompta eſſe certo ſcio,a me ſunt paratiſſima. nihil in re familiari mea eſt, quod ego meum [c] malim eſſe, quam tuum.hac de re, & de hoc genere toto hoc ſcribo parcius,quod te,id quod ipſe confido, ſperare malo,te eſſe uſurum tuis. Extremum illud eſt, *2·2 ut te horter, & obſecrem, animo ut maximo ſis; nec ea ſolū memineris, quæ ab alijs magnis uiris accepiſti,ſed illa etiam,quæ ipſe ingenio,ſtudioq. [d] peperiſti. quæ ſi colliges; & ſperabis omnia optime;&, quæ accident, qualiacumque erunt,ſapienter feres.Sed hæc tu melius, uel optime omnium.Ego,quæ pertinere ad te intelligam,ſtudioſiſſime omnia, diligentiſſimeq.curabo; tuorumq. triſtiſſimo [e] meo tempore meritorum erga me memoriam conſeruabo. Vale.

b quod ad rē familiarem attinet.

c o.v.c.meū malim eſſe g.

d al. reperiſti.

e cum eiectus a Clodio exularem.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Non modo certa res vlla,) alijs, Nulla, mihi, Vlla,placet. Sequor enim & meos veteres nouem libros, & ſententiam ipſam , atque etiam conſuetudinem Latinæ linguæ. Non modo certa res vlla , dixit, pro, Nedum certa res vlla: vt ad Lentulum ep.9.lib. 1.Non modo præmijs,ſed ne periculis quidem compulſus vllis, ad eorum cauſſam me adiungerem. Quo loco plura huius generis exempla collegimus . Tantum, inquit,abeſt,vt mihi certa res vlla, vt ne genus litterarum vſitatum venerit in mentem.

*2 Vt te horter,& obſecrem,)nihil muto. ſic enim in octo vetuſtiſſimis exemplaribus inueni. aliorum tamen lectionem non improbo: etſi eam in libris ſcriptis ipſe quidem nondum inueni.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 FORTASSE ſemper fore.) In vno cod. manuſcr. reperi ſcriptum, fortaſſe non ſemper fore. Quod ſi quis probabit, intelligemus,M.Tullium diuinare, & prædicere in-

teritum

teritum Cæſaris.

2 Vt te hortet, & obſecrem) Victorius mauult legi, vt to orem, & obſecrem: cuius lectionis nullum reperi in noſtris libris manuſcr. veſtigium. Eam tamen magis, quàm vulgatam, probo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

RESPONDET ad duplicem Plancij gratulationem de recuperata Ciceronis dignitate, & de nouis eiuſdem nuptijs cum Publia, diuortio iam facto cum Terentia.

Cicero. S. D. Cn. Plancio 14

BINAS *a te accepi litteras, Corcyræ datas: quarum alteris mihi gratulabare, quod audiſſes meam me priſtinam dignitatem* [a] *obtinere; alteris dicebas, te uelle, quæ egiſſem, bene, ac feliciter* [b] *euenire. Ego autem, ſi dignitas eſt* [c] *bene de rep. ſentire, & bonis uiris probare, quod ſentias; obtineo dignitatem meam. ſin autem in eo dignitas eſt, quod ſentias, aut re efficere ſi poſſis, aut denique libera oratione defendere: ne* [d] *ueſtigium quidem* [e] *ullum eſt reliquum nobis dignitatis: agiturq. præclare, ſi noſmet ipſos regere* [f] *poſſumus; ut ea, quæ partim iam adſunt, partim impendent, moderate feramus: quod eſt difficile in ciuſmodi* [g] *bello, cuius exitus ex altera parte cædem* [1] *oſtentat, ex altera ſeruitutem. quo in periculo non nihil me conſolatur, cum recordor, hæc me tum uidiſſe, cum ſecundas etiam res noſtras, non modo aduerſas, pertimeſcebam; uidebamque, quanto periculo de iure publico* [h] *diſceptaretur armis: quibus* [i] *ſi ij uiciſſent, ad quos ego, pacis ſpe, nõ belli cupiditate adductus, acceſſeram,* [k] *intelligebam tamen, & iratorum*

a apud Cæſarem.
b de nuptijs Fublilix. Plutarchus, & in epiſtolis ad At.
c *q.u.c. bene, & felic.*
d epiſt. 1. l. 10.
e *q.u.c. eſt ullum reliquum.*
f *q. u. c. poſſumus.*
g a reliquijs Pompeianarũ partiũ in Africa renouato, ducibus Scipione, Pompeij ſo cero, Catone, Iuba rege.
h *al. hoc metum.*
i ep. 4. h. l. & 1. lib. 6.
i *al. ſi uiciſſent ij, ad q.*
k *c.u.c. tamen intelligebam. & ir.*

hominum, & cupidorum, & inſolentium quam [a] crudelis eſſet futura uictoria: ſin autem uicti eſſent, quãtus interitus eſſet futurus ciuium partim ampliſſimorum, partim etiam optimorum: qui [b] me hæc prædicentem, atque optime conſulentem ſaluti ſuæ, malebãt nimium timidum, quam ſatis prudentem, exiſtimari. Quod autem mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita uelle, [c] certo ſcio. [d] ſed ego tam miſero tempore nihil noui conſilij cepiſſem, niſi in [e] reditu meo nihilo meliores [f] res domeſticas, quam remp. offendiſſem. quibus enim pro meis immortalibus beneficijs cariſſima mea ſalus, & meæ fortunæ eſſe debebant: cum propter eorum ſcelus nihil mihi intra meos parietes tutum, nihil inſidijs uacuum uiderem: nouarum me neceſſitudinum fidelitate contra [g] ueterum perfidiam muniendum putaui. Sed de noſtris rebus ſatis, uel etiam nimium multa. De tuis, uelim, ut eo ſis animo, quo debes eſſe, id eſt ut ne quid tibi præcipue timendum putes. ſi enim ſtatus erit aliquis ciuitatis: quicumque erit, te omnium periculorum uideo expertem fore. nam [h] alteros tibi iam placatos eſſe intelligo, [i] alteros numquã iratos fuiſſe. De mea autem in te uoluntate ſic uelim iudices, me, quibuſcumque rebus opus eſſe intelligã, quãquã uideã, quis ſim hoc tẽpore, & quid poſſim, [k] opera tamen, & conſilio, ſtudio quidem certe rei, famæ, ſaluti tuæ præſto futurum. Tu, uelim, & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quam diligentiſſime certiorem. Vale.

a ep.9. h.l. & 21.lib.5.
b intelligit Domitium, Lẽtulum, Scipionẽ. pugnãdi mexime cupidos. ep.1.h.l.&5.l.9
b *al. prudentem.*
c *q.u.c. certè.*
d *q. u. c. quod ego h.*
e poſt pugnam Pharſalicam.
f Terentiæ negligentia deminutas.
g hic Quinctũ fratrẽ, & filiũ ſignificat, ut apparet ex lib.xi. ad Atticum.
h Cæſarem.
i Pompeium.
k ep. 24. 1. & 13. & 14.lib.6.

SCHO-

SCHOLIA P. MANVTII.

r OSTENTAT[r])ſic ômnes quidem habẽt libri & uulg. & ſcripti manu. ſed tamen nihilominus legendum uidetur, intentat.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HORTATVR communem fortunam fortiter ferat.

Cicero. s. D. Plancio. 15

ACCEPI [a] *perbreues tuas litteras:* [b] *quibus id, quod ſcire cupiebam, cognoſcere non potui; cognoui autem id, quod mihi dubiũ nõ fuit. nam, quam fortiter ferres communes miſerias, non intellexi: quam me amares, facile perſpexi. ſed hoc ſcieram: illud ſi ſciſſem, ad id meas litteras* [c] *accommodaſſem. ſed* [d] *tamen etſi antea ſcripſi,* [e] *quæ exiſtimaui ſcribi oportere: tamen hoc tempore breuiter commonendum putaui,* [f] *ne quo periculo te proprio exiſtimares eſſe; in magno omnes, ſed tamen in communi ſumus. quare non debes aut propriam fortunam, & præcipuam poſtulare, aut communem recuſare. quapropter eo animo ſimus inter nos, quo ſemper fuimus: quod de te ſperare, de me præſtare poſſum. Vale.*

a al. breuis.
b L. è quibus id,
c q. u. c. accommodauiſſem.
d pro Tametſi, rariſſime vſurpatum l. 3. de or. ex vetere poeta, At Romanus homo tamen etſi res bene geſta eſt, Corde ſuo trepidat. & Q. Cicero in libello de petitione cõſulatus, in extremo. & ad Att. ep. 17. l. 5. & Terentius in Andr. actus qn cti ſcena ſecunda.
e L. quæ exiſtimaui tibi ſcribi oport.
f L. ne quo in periculo, &c.

CICERONIS. EPISTOLARVM

AD. METELLVM. ET ALIOS

LIBER. V

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVERITVR Metellus Celer, qui Galliam proconſul regebat, Metellum Nepotem, fratrem ſuum, a Cicerode op pugnatum. uidetur eſſe paullo arrogantior epiſtola.

Q. Metellus Q. F. Celer procos. S. D. M. Tullio Ciceroni. I

SI VALES, *bene eſt. exiſtimaram, pro mutuo inter nos animo, & pro* [a]*recōciliata gratia,* [b]*neq; me abſentem ludibrio læſum iri, nec Metellum fratrem, ob dictum, capite, ac fortunis per te oppugnatū iri. quem ſi parum pudor ipſius defendebat:* [c]*uel* [d]*familiæ debebat noſtræ dignitas, uel meum ſtudium erga uos, remq. pub. ſatis ſubleuare. nunc uideo illum circumuentum, me deſertum a quibus minime conueniebat. itaque in luctu, & ſqualore ſum, qui prouinciæ, qui* [e]*exercitui præſum, qui bellum gero. quæ quoniā nec ratione, nec maiorum noſtrorum clementia* [f]*adminiſtraſtis: non erit mirandum, ſi uos pænitebit. Te tam mobili in me meosq. eſſe animo, nō ſperabam. Me interea nec domeſticus dolor, nec cuiuſquam iniuria a rep. abducet. Vale.*

MANVT.
a non proprie dictum. vide ſequentem epiſtolam.
b v.c. nec me abs.
c q.u. c. debebat tamen vel fam.
d nobiliſſimę, licet plebeiæ.
e in Piceno cōtra Catilinam. ſalluſtius.
f al. adminiſtratis.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSAT ſe de Metello Nepote, ſuaq. in ipſum Celerem merita comm emorat.

M. Cicero

M. Cicero S. D. Q. Metello. Q. F. Celeri [a] procos. 2

[a] al. PRO CONSVLE.

SI TV, *exercitusq. ualetis, bene eſt. Scribis ad me, te exiſtimaſſe pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia numquam te a me ludibrio læſum iri. quod cuiuſmodi ſit, ſatis intelligere non poſſum: ſed tamen ſuſpicor ad te eſſe allatum, me, in ſenatu cum diſputarem, permultos eſſe, qui remp. a me conſeruatam dolerent, dixiſſe: a te* [b] *propinquos tuos, quibus negare non potuiſſes, impetraſſe, ut ea, quæ ſtatuiſſes tibi in ſenatu de mea laude eſſe dicenda, reticeres. quod cum dicerem, illud adiunxi: mihi tecum ita diſpertitum officium fuiſſe in reip. ſalute retinenda, ut ego urbem a* [c] *domeſticis inſidijs, & ab inteſtino ſcelere, tu Italiam & ab* [d] *armatis hoſtibus, & ab occulta coniuratione defenderes: atque hanc noſtram tanti, & tam præclari muneris ſocietatem a tuis propinquis labefactatã: qui, cum tu a me rebus ampliſſimis, atque honorificentiſſimis ornatus eſſes, timuiſſent, ne qua mihi pars abs te uoluntatis mutuæ tribueretur. Hoc in ſermone, cum a me exponeretur, quæ mea exſpectatio fuiſſet orationis tuæ, quantoq. in* [e] *errore uerſatus eſſem; uiſa eſt oratio non iniucunda, & mediocris* [f] *quidem eſt* [g] *riſus conſecutus, non in te, ſed magis in* [h] *errorem meum, & quod, me* [i] *abs te cupiſſe laudari, aperte, atque ingenue confitebar. Iam, hoc non poteſt in te non honorifice eſſe dictum, me in clariſſimis meis, atque ampliſſimis*

[b] notat Metellum Nepotẽ, Metelli Celeris fratrem.

[c] Lentuli, & Cethegi.

[d] Catilina, & Manlio, q exiſtãt, vocibus et minis extruſi Ciceronis conſulis. qua de re quattuor exſtãt orationes.

[e] *L. errore uerſ. & ita v. c.*

[f] *al. quidam r.*

[g] quia meam inanem ambitionem fatebar.

[h] *L. errorem m.*

[i] *v. c. abs te cup. & ita L.*

rebus

rebus tamen aliquod teſtimonium tuæ uocis habere noluiſſe. Quod autem ita ſcribis, pro mutuo inter nos animo: quid tu exiſtimes eſſe in amicitia mutuũ, neſcio: equidẽ hoc arbitror, cum [a] *par uoluntas accipitur, & redditur. Ego ſi hoc dicam, me tua cauſſa prætermiſiſſe prouinciam, tibi ipſe leuior uidear eſſe. meæ enim rationes ita tulerunt: atque eius mei conſilij maiorem in dies ſingulos fructum, uoluptatemq. capio. illud dico, me, ut primum in concione* [b] *prouinciam depoſuerim, ſtatim, quemadmodum eam tibi traderẽ, cogitare cœpiſſe. Nihil dico* [1] *de* [c] *ſortitione ueſtra, tantũ* [d] *te ſuſpicari uolo, nihil in ea re per collegam meum me inſciente eſſe factum. Recordare cetera: quam cito ſenatum illo die, facta ſortitione, coegerim; quã multa de te uerba fecerim; cum tu ipſe mihi dixiſti, orationem meam non ſolum in te honorificam, ſed etiam in* [e] *collegas tuos, contumelioſam fuiſſe. Iam illud* S. C. *quod eo die factum eſt,* [f] *ea præſcriptione eſt, ut, dum id exſtabit, officium meum in te* [g] *obſcurum eſſe non poſſit. Poſtea uero quam profectus es, uelim recordere, quæ ego de te in ſenatu egerim, quæ in concionibus dixerim, quas ad te litteras miſerim. Quæ cum omnia collegeris;* [h] *tu ipſe uelim iudices, ſatis ne uideatur his omnibus rebus tuus aduentus, cum proxime Romam ueniſti, mutuo reſpondiſſe. Quod ſcribis de reconciliata* [i] *noſtra gratia: non intelligo, cur reconciliatam eſſe dicas,* [2] *quæ numquam* [k] *immutata eſt. Quod ſcribis, non oportuiſſe Metellum, fratrem tuum,*

ob di-

a aculeus in Metellũ, quaſi parem uoluntatem non reddiderit.

b Galliam. oratio in Piſonẽ.

c ꝓuincias aut ſortiebantur, aut cõparabãt ĩter ſe. Liuius, & alij.

d fort. te ſuſpicari nolo, aliquid in ea re.

e prætores: nã erat prætor Metellus, quo tempore prouinciã eſt ſortitus.

f u. c. ea præſcriptione eſt.

g ob eorũ claritatem, qui ſcribẽdo affuerũt. quæ S. C. auctoritates dicebantur.

h fort. tum ipſe uelim iud.

i al. gratia noſtra.

k L. imminuta eſt.

*ob dictum a me oppugnari: primum, [a] hoc uelim exiſtimes, animum mihi iſtum tuum uehemẽter probari, & fraternam plenam humanitatis, ac [b] pietatis uoluntatem: deinde, ſi qua ego in re fratri tuo reip. cauſſa reſtiterim; peto, ut mihi ignoſcas. tam enim ſum amicus reip. quam qui maxime. ſi uero meam ſalutem contra illius impetum in me crudeliſsimũ defenderim: ſatis habeas, nihil [c] etiam tecum de tui fratris iniuria conqueri. quem ego cum comperiſſem omnem ſui tribunatus conatum in meam perniciem parare, atque meditari; egi cum [d] Claudia, uxore tua, & cum ueſtra ſorore [e] Mucia, cuius erga me ſtudium, pro Cn. Pompeij neceſsitudine, multis in rebus perſpexeram, ut eum ab illa iniuria [f] deterrerent. Atque ille *2·3 quod te audiſſe credo pridie Kal. Ian. 4 qua iniuria nemo umquam *2·3 in aliquo magiſtratu improbiſsimus ciuis affectus eſt, ea me conſulem affecit, cum remp. conſeruaſſem; atque abeuntem magiſtratu concionis habendæ poteſtate [h] priuauit. cuius iniuria mihi tamen honori ſummo fuit. nam, cum ille mihi nihil, niſi ut iurarem, permitteret: magna uoce [i] iuraui ueriſsimum, pulcherrimumq. iuſiurandum: quod populus [k] item magna uoce, me uere iuraſſe, iurauit. Hac accepta tam inſigni iniuria, tamen illo ipſo die miſi ad Metellum communes amicos, qui agerent cum eo, [l] ut ab illa mente deſiſteret. quibus ille reſpondit: ſibi non eſſe integrum. etenim paullo ante [m] in concione dixerat, ei, qui in alios animaduertiſſet indicta cauſſa, dicendi ipſi poteſtatem*

ſtatem

a *u.c. uelim hos exiſt. & ita L.*

b pium Metellum, ſed non æquum dicit eſſe.

c *d.q.u.c. & tecum de tui fratris. & ita L.*

d ſorore P. Clodij.

d *al. Clodia.*

e vxore Cn. Põpeij, vt eſt apud Dionem, Plutarchũ, Pedianũ, & alios.

e *al. Mutia.*

f *L. deterrerent.*

g *L. in minimo m.*

h pro ea poteſtate, quam tribunus pl. habebat.

i iurauit, rẽp. a ſe ſeruatam. in oratione in Piſonẽ, & pro domo.

k *L. item.*

l *v.c. ut de illa mente.*

m *u.c. dixerat in concione.*

ſtatem fieri non oportere: hominem grauem, & ciuem egregium; qui, qua pœna ſenatus, conſenſu bonorum omnium,[a] eos affecerat, qui urbem incendere, magiſtratus, ac ſenatum trucidare, bellum maximum conflare uoluiſſent, eadem dignum iudicaret eum, qui curiam cæde, urbem incendijs, Italiam bello liberaſſet. itaque ego Metello fratri tuo præſenti reſtiti. nam in ſenatu[b] Kal. Ian. ſic cum eo de rep. diſputaui, ut ſentiret ſibi cum uiro forti, & conſtanti eſſe pugnandum. [c] Ad III. non. Ian. cum [d] agere cœpiſſet, tertio quoque uerbo orationis ſuæ me appellabat, mihi minabatur: neque illi quidquam deliberatius fuit, quam me, quacumque ratione poſſet, non iudicio, [e] neque [f] diſceptatione, [f] ſed ui, atque [g] impreſſione euertere. huius ego temeritati ſi uirtute, atque animo non [h] reſtitiſſem; quis eſſet, [i] qui me in conſulatu non [k] caſu potius exiſtimaret, quam conſilio fortem fuiſſe? Hæc ſi Metellum cogitare de me neſciſti: debes exiſtimare, te maximis de rebus a fratre eſſe celatũ. ſin aliquid impertiuit tibi ſui conſilij: lenis a te, & facilis exiſtimari debeo, qui nihil tecum de his ipſis rebus expoſtulem. etſi intelligis, non me dicto Metelli, ut ſcribis, ſed conſilio eius, animoq. in me inimiciſsimo eſſe commotum. Cognoſce nũc humanitatem meam: ſi [l] humanitas [m] appellanda eſt in acerbiſsima iniuria remiſsio animi, ac diſſolutio. [n] Nulla eſt a me umquam ſententia dicta in fratrem tuum. quotieſcumque aliquid eſt actum, ſedens ijs aſſenſi, qui mihi[o] leniſſime

a Catilinæ ſocios.

b pridie conſulatũ abſoluerat.

c *L. A. d. III. non. Ian.*

d in ſenatu.

e *u. c. nec diſcept.*

f iudiciale verbum.

g *al. oppreſsione.*

h hoc vſus eſt verbo, vt oſtenderet, nõ oppugnationẽ ſuam fuiſſe, ſed defenſionem.

i *q. u. c. qui in conſulatu me non caſu.*

k Phil. VI.

l quæ laudatur: at animi diſſolutio reprehenditur.

m *u. c. appellanda'ſt.*

n *v. c. nulla'ſt à me.*

o cum ageretur de Nepote reip. adminiſtratione ſummouẽdo. Suet. in Iulio.

ſime ſentire uiſi ſunt. addam illud etiam: quod iam ego curare nō debui, ſed tamen fieri non moleſte tuli, atque etiam, ut ita fieret, pro mea parte adiuui; ut S. C. *meus inimicus, quia* [a] *tuus frater erat, ſubleuaretur. Quare non ego oppugnaui fratrem tuum, ſed fratri tuo repugnaui: nec in te, ut ſcribis, animo fui mobili, ſed ita ſtabili; ut in mea erga te uoluntate, etiam deſertus ab officijs tuis, permanerem. Atque hoc ipſo tempore tibi, pæne minitanti nobis per litteras, hoc reſcribo, atque reſpondeo. Ego dolori tuo non ſolum ignoſco, ſed ſummam etiam laudem tribuo. meus enim me ſenſus, quāta uis fraterni ſit amoris, admonet. a te peto, ut tu quoque* [b] *æquum te iudicem dolori meo præbeas, ſi acerbe, ſi crudeliter, ſi ſine cauſſa ſum a tuis oppugnatus, ut ſtatuas mihi non modo non cedendum, ſed etiam tuo* [c] *atque exercitus tui auxilio in eiuſmodi cauſſa utendum fuiſſe. Ego te mihi ſemper amicum eſſe uolui: me ut tibi* [d] *amiciſſimum eſſe intelligeres laboraui. maneo in uoluntate, &* [e] *quoad uoles tu, permanebo: citiusq. amore tui fratrem tuum odiſſe deſinam, quam illius odio quidquam de noſtra* [f] *beneuolentia* [g] *detrahatur. Vale.*

a *q. u. c. frater tuus er.*

b eodē modo locutus eſt, ep. 1. lib. 3.

c *q. u. c. tuiq. exercitus aux.*

d *q. u. c. amiciſſimum eſſe.*

e ita humanitatē præſefert, ut tamen grauitatē nō abijciat.

f *a. c. beniuolentia d.*

g *q. u. c. detrahebam.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 QVOD te audiſſe credo,) patet ſententia: nec diſcrepant mei ueteres libri, quibus in omnibus plane legitur, Credo. At in uno Mediceo libro eſt, Certo, non Credo. ex quo alijs orta de mendo coniectura, mihi ueriſimile non ſit, reliquos omnes libros ab uno illo eſſe deſcriptos: cum & ab illo, & ſæpe inter ſe diſſentiant. nec uero librum ullum tam antiquū eſſe arbitror, qui omni prorſus uacet mendo, quippe cum ne illa quidem interdū, quæ a nobis cogitata ipſi noſtra manu ſcribimus, emendata ſatis eſſe uideamus.

In

2 In aliquo magiſtratu)ne minimo quidem. ſic in meis antiquis libris.nec ſane uideo, cur quidquam mutetur.aut ſi mutandũ,placeret, Minimo magiſtratu: vt legebat Vbaldinus Bandinellus: cum ſit in Mediceo libro, In animo magiſtratu. ſic opponerẽtur,Conſul,& Minimo magiſtratu.

SCHOLIA D. LAMBINI.

2 De ſortitione veſtra)quidam libri ueteres habẽt noſtra, & paullo poſt,nolo, vbi alij, volo. Ego nihil mutãdũ cenſeo.

2 Quæ numquam imminut'eſt) ſic nunc edidimus, codicis Florentini auctoritatem ſecuti: neque tamen lectionem receptam,immutata eſt, quam etiam in quibuſdam libris manuſcr. reperimus,damnamus.

3 Quod te audiſſe credo) ſic legendum, quod te audiſſe credo,ut habẽt omnes noſtri libri ueteres:& ita olim excudi iuſſeram. nam altera, & uulgata, quod te audiſſe, certo ſcio,ſuppoſititia eſt.

4 Qua iniuria nemo umquam in minimo magiſtratu) Paullus Manutius, ſeu Vbaldinus Bandinellus legendum putat,in minimo magiſtratu:& rectè. quamuis nonnulli ex noſtris habeant, in aliquo magiſtratu, quomodo olim edẽdum curaui.

5 Sed ui, atque impreſsione euertere.) Quidã legendum putant:vi, atque oppreſsione euertere.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVAE ſequitur epiſtola, non dubito quin Metelli Celeris potius ſit, quam Nepotis.& in epiſtola Nepotem puto ſignificari.

Q. Metellus Nepos. s.d. Ciceroni. 3

a maledicta ī te iniquiſſima.

b o.v.c. De meis rebus. & ita L.

c al. ad Lalium.

HOMINIS *importuniſsimi* [a] *cõtumeliæ, quibus me crebris concionibus onerat, tuis erga me officijs leniuntur; &, ut ſunt leues huiuſmodi homines,a me deſpiciuntur:libenterque,commutata perſona,te mihi fratris loco eſſe duco. de illo ne meminiſſe quidem uolo: tametſi bis eum inuitũ ſeruaui.* [b] *de me, meiſq. rebus, ne uobis multitudine litterarum moleſtior eſſem,* [c] *ad Lollium perſcripſi:de rationibus, etiam prouinciæ quid uellem fieri,ut is uos doceret, & cõmonefaceret.*

moneſaceret. Si [a] *poteris, uelim priſtinam tuam erga me uoluntatem conſerues. Vale.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

STVDIVM, & auxilium Metelli Nepotis, conſulatum gerentis, exſul implorat.

Cicero s. d. Metello Nepoti cos. 4

LITTERAE *Quincti fratris, & T. Pomponij, neceſſarij mei, tantum mihi ſpei dederant, ut in te non minus auxilij, quam in tuo* [b] *collega, mihi conſtitutum fuerit.* [c] *itaque ad te litteras ſtatim miſi: per, quas ut fortuna poſtulabat, & gratias tibi egi, et de reliquo tẽpore auxilium petij. poſtea mihi non tam meorum litteræ, quã ſermones eorum, qui hac iter faciebant, animum tuum immutatum ſignificabant: quæ res fecit, ut tibi litteris obſtrepere non auderem. nunc mihi Quinctus, frater meus,* [d] *mitiſſimam tuam orationem, quam in ſenatu habuiſſes, perſcripſit:*[1] *qua inductus, ad te ſcribere* *[1] [e] *ſum coactus: & abs te, quantum tua fert uoluntas, peto, quæſoque,* [f] *ut tuos mecum ſerues potius, quã propter* [g] *arrogantem crudelitatem* [h] *tuorum me oppugnes. tu, tuas inimicitias ut reip. donares, te uiciſti: alienis ut contra remp. confirmes, adduceris? quod ſi mihi tua clementia opem tuleris: omnibus in rebus me fore in tua poteſtate tibi confirmo. ſin mihi neque*[i] *magiſtratum, neque ſenatum, neque populum auxiliari propter eam uim, quæ me cum rep. uicit, licuerit: uide, ne, cum uelis reuocare tempus omnium conſer-*

a quod puto eſſe difficile, cũ a fratre meo grauiſſimã iniuriam acceperis.

b P. Lẽtulo cõſule, qui retulit ad ſenatum de Cicerone reſtituendo.

c *q. u. c. Itaq. litteras ſtatim.*

d quod abeo, qui ante fuerat inimicus, ſatis uidetur.

e *L. ſum conatus, & ita dus. u. c.*

f *al. ut tuos mecũ ſerues potius, quàm.*

g *al. arrogantiũ, & erud*

h Clodianorũ, nã & lib. 4. ad Att. epiſt. 2. appellat hic Metellus frater P. Clodij Ciceronis inimici.

i conſulẽ P. Lẽtulum, ad ſalutem Ciceronis maxime propenſum.

uando-

uandorum, cum, qui ſeruetur, non erit, non poſſis. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 SVM coactus.) malo, Sum conatus, ut eſt in quattuor antiquis libris: nam Coactus, cum proxime dictum ſit, Inductus, ſententia non deſiderat. Conatus autem ſignificat, non inuitum, Ciceronem ſcripſiſſe, inductum eius oratione mitiſſima.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVA inductus, ad te ſcribere ſum conatus:) cùm olim in libris manuſcr. pro, ſum coactus, quod eſt in vulgatis, ſcriptum reperiſſem, ſum commotus in vno, neque, coactus, neque, commotus: ſuſpicatus ſum, vtramque vocem eſſe alienam & ſubdititiam. Omnino duo illa participia ſic poſita, vt leguntur in libris vulg. qua inductus, coactus ſum, aures noſtræ reſpuebant. Ea res me olim induxit, vt ita ederē, qua, vt ad te ſcriberem, ſum inductus. Nunc quia plerique libri ueteres habent participium, commotus, ex eòque facilè fieri poteſt, conatus; ſic edidi, qua inductus, ad te ſcribere ſum conatus. Paullo pòſt, vbi omnes libri habent, Tu tuas inimicitias vt reip. donares, te viciſti: quidam viri docti legi uolunt, ut reip. condonares, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXPROBRAT Antonio, qui Macedoniam proconſul regebat, ingrati animi uitium; deinde Atticum illi commendat.

Cicero. s. d. C. Antonio M. F. [a] imp. 5

ETSI *ſtatueram nullas ad te litteras mittere, niſi commendaticias: non* [b] *quod eas intelligerem ſatis apud te ualere: ſed, ne iis, qui me rogarent, aliquid de noſtra coniunctione imminutum eſſe oſtenderem: tamen, cum T. Pomponius, homo omnium meorum in te ſtudiorum, & officiorum maxime conſcius, tui cupidus, noſtri amantiſsimus, ad te proficiſceretur: aliquid mihi ſcribendum putaui, præſertim* [c] *cum aliter ipſi Pomponio ſatis facere non poſſem. Ego ſi*

a miror, cur, imperatori, ad ſcribat, cum in prouincia male rē ab eo geſtā Dio, Obſequēs, epitome Liuiana ſignificet.

b u. c. non quo,

c ſignificat ſe inuitum ſcripſiſſe.

abs te ſumma officia deſiderem, mirum nemini uideri [a] debeat. omnia enim a me in te profecta ſunt, quæ ad tuum [b] commodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerent. pro his rebus nullam mihi [c] abs te relatam eſſe gratiam, tu es optimus teſtis. contra etiam eſſe aliquid abs te profectum, ex multis audiui: nam, comperiſſe me, non audeo dicere; ne forte id ipſum uerbum ponam, [1] [d] quod abs te aiunt falſo in me ſolere conferri. ſed ea, quæ ad me [e] delata ſunt, malo te ex Pomponio, cui non minus moleſta fuerunt, quam ex meis litteris, cognoſcere, meus in te animus quam ſingulari officio fuerit, & ſenatus, & populus R. teſtis eſt; tu, quam gratus erga me fueris, ipſe exiſtimare potes; quantum mihi debeas, ceteri exiſtiment. ego, quæ tua cauſſa antea feci, uoluntate ſum adductus, poſteaq.[f] cōſtantia: ſed [g] reliqua, mihi crede, multo maius [h] meum ſtudium: maioremq. grauitatem, & laborem deſiderant: quæ ego ſi non profundere ac perdere uidebor, omnibus meis uiribus ſuſtinebo: [i] ſin ingrata eſſe ſentiam; non committam, ut tibi ipſe inſanire uidear. ea quæ ſint, & cuiuſmodi, poteris ex Pomponio cognoſcere. Atque ipſum tibi Pomponium ita commendo, ut, quamquam ipſius cauſſa confido te facturum eſſe omnia, tamen abs te hoc petam, ut, ſi quid [k] reſidet in te amoris erga me, id omne in Pomponij negotio oſtendas. [l] hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

a L. debeat. & ita u.c.

b ad augendã copiam hic eſt locus cum illo conferendus.

c al. à te

d L. quod aiunt falſo à me ſolere proferri.

e vide ad Att. ep. 10. lib. 1.

f epiſt. 8. li. l. & ep. 41. lib. 13.

g iudiciũ, qđ in Antonium parabatur, M. Cœlio accuſatore: quo in iudicio Antoniũ Cicero defendit. vide orat. pro Cœlio, & ad Att. ep. x. l. 1

h u. c. ſtudium meum.

i u. c. ſi autem ingr. & ita L.

k *u. c. in te reſidet am. & ita L.*

l L. Hoc mihi nihil gratius facere pot.

IN EPIST. V.

1 Quod aiunt falsò à me ſolere proferri) libri vulgati ſic habent: quod abs te aiunt falsò in me ſolere conferri. à qui bus non diſcrepant antiqui, niſi, quòd nonnulli pro, conferri, habent, confiteri. vnus, & alter, profiteri. planè mendosè. Si quis locus eſt in epiſtolarum libris difficilis, & obſcurus, & meo quidem iudicio, corruptus, hic eſt. Difficultas autem eſt in verbo, comperiſſe, & in his verbis, quod abs te aiunt, &c. quæ planè deprauata ſunt. Quod igitur ad verbum, comperiſſe, attinet, conſtat ſæpe obiectum fuiſſe Ciceroni iuratum dixiſſe, ſe comperiſſe, & patefeciſſe conſpirationem, coniurationémque illam Catilinariam. lib. 1. epiſt. ad Atticum, epiſt. cuius initium eſt, Vereor, ne putidum, &c. Sic Cicero. Clodius contiones miſeras habebat, in quibus Lucullum, Hortenſium, C. Piſonem, Meſſallam C o s. contumelioſè lædebat: me, tantùm comperiſſe omnia criminabatur. Salluſtius, aut quiſquis auctor fuit illius oratiunculæ in M. Tull. Qui verò nihil poterat, is erat kalumniæ proximus: is aut domum tuam oppugnatum venerat, aut inſidias ſenatui fecerat: denique de eo tibi compertum erat. Huc pertinet etiam illud, quod eſt in Lucullo: An tu cùm res occultiſſimas aperueris, in lucémq. protuleris, iuratúsq; dixeris, eas te comperiſſe, &c. Et quod eſt, in orat. pro Sylla: Excluſus hac criminatione Torquatus, rurſus in me irruit, me accuſat: ait, me aliter, ac dictum eſt, in tabulas publicas retuliſſe. Ex his igitur, & ſimilibus locis, & ex verbo, profiteri, ne longior ſim, puto hunc locum primùm eſſe corruptum, deinde ſic emendandum: nam comperiſſe me, non audeo dicere, ne fortè id verbum ponam, quod aiunt falsò à me ſolere proferri.

2 Non cõmittã, vt tibi ipſe inſanire videar.) ſic ferè Terentius in Hecyra. Nã qui amat cui odio ipſius eſt, bis facere ſtultè dico. Laborẽ inanẽ ipſus capit, & illi moleſtiã affert.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NARRAT, ſe diligentiam adhibuiſſe, ne Sextio ſuccederetur. adſcribit de domo a ſe empta.

a al. PRO QVAESTORE. *b al. libertus tuus.*

Cicero. s. D. P. Sextio. L. F. *1. a procos. 6

CVM ad me Decius[b] librarius ueniſſet; egiſſetq. mecum, ut operam darem, ne tibi hoc tempore ſuccederetur: quamquam illum hominem frugi & tibi amicum exiſtimabam; tamen, quod

*quod memoria tenebam, cuiuſmodi ad me litteras antea miſiſſes, non ſatis credidi homini prudenti, tam ualde eſſe mutatam uoluntatem tuã. ſed poſtea quam & Cornelia tua Terentiam conuenit: & ego cum Q. Cornelio locutus ſum, adhibui diligentiam, quotieſcumque ſenatus fuit, ut adeſſem: plurimumq. in eo negotÿ habui, ut Q. [a] Fufium tribunum pl. & ceteros, ad quos [b] tu ſcripſeras, cogerem [c] mihi potius credere, quam tuis litteris. omnino res tota in menſem Ianuarium reiecta erat, ſed facile obtinebatur. ego, tua gratulatione commotus, quod ad me pridem ſcripſeras, uelle te bene euenire, quod de Craſſo domum emiſſem, [d] emi eam ipſam domũ [e] XXXV, aliquanto poſt tuam gratulationem. itaque nunc me ſcito tantum habere æris alieni, ut cupiam [f] coniurare, ſi quis me recipiat. ſed partim odio inducti me excludunt, & aperte uindicẽ coniurationis oderunt: partim non credunt; & a me inſidias metuunt; nec putant ei nummos deeſſe poſſe, qui ex [g] obſidione feneratores exemerit. *2·h omnino ſemiſſibus magna copia eſt: ego autem meis rebus geſtis hoc ſum aſſecutus, [i] ut [k] bonum nomen exiſtimer. Domum tuam, atque ædificationem omnem perſpexi, & uehementer probaui. [l] Antonium, etſi eius in me officia omnes deſiderant, tamen in ſenatu grauiſſime, ac diligentiſſime defendi; ſenatumq. uehementer oratione mea, atque auctoritate commoui. Tu ad me uelim litteras crebrius mittas. Vale.*

a *L. Fufium.*

b vt tibi ſuccederetur, contra quam Decius mecum egerat.

c *o.u.c. potius mihi cr.*

d *L. emi eam ipſam domum tricies quinquies H-S. aliq.*

e ideſt tricies quĩquies. Gel. l. 12. cap. 12.

f alludit ad cõiurationẽ Catilinæ, ex ære alieno contractam.

g de off. lib. 2.

h libri veteres, Omni; pro, cuiuis.

h *L. Omnino ſemiſsib. magna c.*

i *L. ut bonũ nomen exiſt. & ita u. c.*

k debitor, qui ſoluendo eſſe poſſit.

l collegã ſuũ in conſulatu, quẽ poſtea Cœlius accuſauit. vide orationẽ pro M. Cœlio.

IN EPIST. VI.

*1 Procos.) Sic omnes antiqui libri; eadẽ ratione qua Proconſul Salluſtius in ep. 17. li. 2. inſcriptione nominatur. *2 Omnino ſemiſſibus magna copia eſt;) Et Mediceus liber, & reliqui habent, Omni, non Omnino; uno excepto, qui Thomæ Leonici fuit, doctiſſimi hominis, in quo eſt Omnino. Omni, pro Cuilibet, duriuſcule poſitum uidetur. nam illud ep. 3. lib. 7. ad Atticum: Hic omnia facere omnis, ne armis decernatur; poteſt eſſe quarto caſu multitudinis; quare, Omnino, malui. conſenſu tamen antiquorum exemplarium indicato. Deeſſe, inquit, nummi non poſſunt, ſi quis uſuras ſemiſſes uelit pendere, id eſt, ſenos annuos, pro centenis. Hæc autem ciuilis & moderata fuit uſura; grauiſſima uero omnium, quæ legibus concedebatur, ea fuit; cum duodeni annui pro centenis, quæ centeſima uocabatur. in quo diſſentire cogor a doctis hominibus, qui affirmant, unciarium fenus leuiſſimum fuiſſe; quod, ut arbitror, grauiſſimũ fuit idemq. cum centeſima. Vſurarum enim quædam nomina menſtruam ſolutionem, quædam annuam ſignificãt. Mẽſtruam; ut centeſima, unciaria, ſemiunciaria: annuam; ut ſemis, triens, bes. Nam, ſi centeſima, uel unciaria, uel ſemiunciaria, ſemel in anno ſoluerentur, quis tantulo quæſtu pecuniam ſuam collocaſſet? Rurſus, ſi bes uel ſemis, uel etiã triens, uſura menſtrua eſſet: quis tanta rei familiaris iactura, fenebrem pecuniam accipere uoluiſſet? Opinor igitur unciarium fenus, & centeſimam idem eſſe; ut ratio habeatur menſtruæ ſolutionis, non annuæ. Semiunciariũ aũt idẽ cũ ſemiſſibus; vt in ſemiſſibus annua ſolutio ſpectetur: ut in ſemiunciario fenore mẽſtrua. Propterea lib. 1. ait Tacitus, XII. tabulis ſancitum eſſe, ne quis unciario fenore amplius exerceret; cum antea ex libidine locupletum agitaretur. deinde rogatione tribunicia uſuram ad ſemuncias redactam. Nam ſi XII. tabulæ annuum fenus unciarium ſignificaſſent; etſi Tribuni pleb. poſtea de ſemiunciario, item annuo rogationem tuliſſent; graues admodum poſtea ſe miſſes uſuræ uiſæ eſſent, quas tamen ciuiles, ac modicas fuiſſe, tum Plin. lib. 14. cap. 14. tum alij ſatis oſtendunt. Grauiſſima uero centeſima, quæ tamen legibus concedebatur; ſupra uero non licebat. Ideoq. cum trientem, ſemis, beſſem nominari uidemus, non de menſtrua, ſicut in unciario fenore, ſed de annua dictum uſura exiſtimare debemus. alioqui nõ fuiſſet grauiſſima omnium centeſima.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Leniter expoſtulat, quod Pompeius ſibi de oppreſſa Catilinæ coniuratione non eſſet pro rei magnitudine litteris gratulatus.

Cicero s. d. Cn. Pompeio. Cn. F. Magno, imp. 7

S[a]I T V *exercitusq.ualetis,bene eſt. Ex* [b] *litteris tuis,quas publice miſiſti, cepi una cũ omnibus incredibilem uoluptatem. tãtam enim ſpem otij oſtendiſti, quantam ego ſemper omnibus, te uno fretus, pollicebar.ſed hoc ſcito,tuos ueteres hoſtes,nouos amicos, uehementer litteris perculſos, atque ex magna ſpe deturbatos,iacere. Ad me autem litteras quas miſiſti, quamquam exiguam ſignificationem tuæ erga me uoluntatis habebant, tamen mihi ſcito iucundas fuiſſe.nulla enim re tam lætari ſol eo, quam meorum officiorum conſcientia. quibus ſi quando* [c] *non* [d] *mutuo reſpondetur,apud me plus officij reſidere, facillime patior. illud non dubito, quin,ſi te mea ſumma erga te ſtudia parum mihi adiunxerunt,reſp. nos inter nos conciliatura, coniunctura q. ſit. ac, ne ignores, quid ego in tuis litteris deſiderarim: ſcribam aperte,ſicut & mea natura, & noſtra amicitia poſtulat. Res eas geſſi, quarum aliquam in tuis litteris, & noſtræ neceſſitudinis, & reip. cauſſa, gratulationem expectaui: quam ego abs te prætermiſſam eſſe arbitror, quod uerebare, ne* [e] *cuius animum offenderes. ſed ſcito,ea, quæ nos pro ſalute patriæ geſſimus,orbis terræ iudicio, ac teſtimonio comprobari. quæ, cum ueneris, tanto conſilio, tantaq. animi magnitudine a me geſta eſſe cognoſces, ut tibi, multo maiori, quam Africanus fuit,*

a *L. S. T. E. Q. V. B. E. E. V. Ex lit.*

b confecto Mithridatico bello.

c *q. u. c. mutuò non reſp.*

d mordet Pompeium vt immemorem beneficij. habuerat enim Cicero orationẽ ꝓ lege Manilia de bello Mithridatico illi demandando.

e vt Craſſi, aut Cæſaris, q conjuratos non eſſe interficiendos ſenſit.

me, non multo minorem, quam Lælium, [a] *facile & in rep. & in amicitia adiunctum eſſe patiare. Vale.*

a L. facilè & in rep. & in amicitia, &c. & ita u.c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

OFFICIVM ſuum in Craſſum prædicat; omniaq. pollicetur, quæ ad illius commodum, aut amplitudinem pertinebunt.

Cicero s. d. M. Licinio P.F. Craſſo. 8

QVANTVM *meum ſtudium exſtiterit* [b] *dignitatis tuæ uel tuendæ, uel etiam augendæ, non dubito, quin ad te omnes tui* [c] *perſcripſerint: non enim fuit aut mediocre, aut obſcurum, aut eiuſmodi, quod ſilentio poſſet præteriri. nam & cum* [d] *conſulibus, & cum multis conſularibus tanta contentione decertaui, quanta numquam antea ulla in cauſſa: ſuſcepiq. mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis: ueteriq. noſtræ neceſſitudini iam diu debitum, ſed multa uarietate temporum* [e] *interruptum officium cumulate reddidi. Neque mehercule umquam mihi tui aut colendi, aut ornandi uoluntas defuit: ſed quædam peſtes hominum, laude aliena dolentium, & te non numquam a me alienarunt, & me aliquando* [f] *immutarunt tibi. ſed exſtitit tempus optatum mihi magis, quam ſperatum,* [g] *ut, florentiſſimis tuis rebus mea perſpici poſſet & memoria noſtræ uoluntatis, & amicitiæ fides. ſum enim conſecutus, non modo ut domus tua tota, ſed ut cuncta ciuitas me tibi amiciſſimum eſſe cognoſceret. itaque & præ-*

b proficiſcebatur Craſſus ad bellum Parthicum.
c u.c. ſcripſerint.
d Domitio, & Appio.
e fuerat enim ſimultas inter eos Plutarchus.
f leuius eſt, quã Alienarũt: & huius ĩmutationis cauſſam in alios cõfert.
g q.u.c. ut in florentiſſ. tuis rebus.

& præſtātiſſima omniū feminarū[a] uxor tua, & eximia pietate, uirtute, gratia[b] tui Craſſi meis cō filijs, monitis, ſtudijs, actionibusq. nitūtur: & ſenatus, populusq. R. intelligit, tibi abſenti nihil eſſe tā promptū, aut tā paratū, quā in omnibus rebus, quæ ad te pertineāt, operā, curā, diligentiā, auctoritatem meam. Quæ ſint acta, quæq. agantur, domeſticorum tibi litteris declarari puto. De me ſic exiſtimes, ac tibi perſuadeas uehementer uelim; non me repentina aliqua uoluntate, aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officijs amplectendam incidiſſe, ſed, ut primum[c] forum attigerim, ſpectaſſe ſemper, ut tibi poſſem quammaxime eſſe coniunctus. quo quidem ex tempore, memoria teneo, [d] neque meam tibi obſeruantiam, neque mihi tuam ſummam[e] beneuolentiam, ac liberalitatem defuiſſe. ſi qua interciderunt, non tam re, quam ſuſpicione[f] uiolata, ea cum fuerint & falſa, & inania, ſint euulſa ex omni memoria, uitaq. noſtra. is enim tu uir es, & eum me eſſe cupio, ut, quoniam in eadem reip. tempora incidimus, coniunctionem, amicitiamq. noſtram utrique noſtrum laudi ſperem fore. Quamobrem tu, quantum tuo iudicio[g] tribuendum nobis eſſe putes, [h] ſtatues ipſe, &, ut ſpero, ſtatues ex noſtra dignitate: ego uero tibi profiteor, atque polliceor eximium, & ſingulare meum ſtudium in omni genere officij, quod[i] ad honeſtatem, & gloriam tuam ſpectet, in quo, etiam ſi multi mecum[k] contendent, tamen, cum reliquis omnibus, tum Craſſis tuis iudicibus, om-

a Suet. in Iulio.

b filij, Marcus, & Publi9; quorū Marcus Cæſaris in Gallia queſtor, Publius legatus fuit. Cæſar de bel. Gal.

c ab ineunte igitur adoleſcē tia. nā adoleſcē tes virili toga ſumpta anno ætatis XVII. in forum ibant.

d al. neq. tibi meam obs.

e v.c. beniuolentiam.

f L. violata. & ita o.u.c.

g q.v.c. tribuendum nobis putes.

h paria officia modeſte poſtulat.

i ſic loc: ep. 17. & 1. lib. 10.

k q.u.c. contenderent, &c.

nes facile ſuperabo: quos quidem ego ambos unice diligo, ſed in Marco beneuolentia [a] *imparis hoc magis ſum* [b] *Publio deditus, quod me, quam quam a pueritia ſua ſemper, tamen hoc tempore maxime, ſicut alterum parentem, & obſeruat, & diligit. Has litteras uelim exiſtimes fœderis habituras eſſe uim, nō epiſtolæ: meq. ea, quę tibi promitto, ac recipio,* [c] *ſanctiſſime eſſe obſeruaturū, diligentiſſimeq. facturū. Quæ a me ſuſcepta defenſio eſt, te abſente, dignitatis tuæ, in ea iam ego non ſolum amicitiæ noſtræ, ſed etiam* [d] *conſtantiæ meæ cauſſa permanebo. quamobrem ſatis eſſe hoc tempore arbitratus ſum, hoc ad te ſcribere: me, ſi quid ipſe intelligerem aut ad uoluntatem, aut ad* [e] *commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere, mea ſponte id eſſe facturum: ſin quippiam aut a te eſſem admonitus, aut a tuis, effecturum, ut intelligeres, nihil neque te ſcripſiſſe, neque quemquā tuorum fruſtra ad me detuliſſe. quamobrem uelim ita & ipſe ad me ſcribas de omnibus minimis, maximis, mediocribusq. rebus, ut ad hominē amiciſſimum; & tuis præcipias, ut* [f] *opera, conſilio, auctoritate, gratia mea ſic utantur in omnibus publicis, priuatis, forenſibus, domeſticis tuis, amicorum, hoſpitum,* [g] *clientum tuorum negotijs, ut, quoad eius fieri poſſit, præſentiæ tuæ* [h] *deſiderium meo labore minuatur. Vale.*

a al. pari.

b hic enim Ciceroni patrem conciliauit. vide Plutarchū in Craſſo.

c v. c. ſanctiſsimè obſeruaturū, diligentiſsimeq. eſſe fact.

d vide ep. 5. h. l. & ep. 41. l. 13.

e epiſt. 5. idem ep. 8. l. 6.

f auge copiam ex alijs locis, ep. 3. 4. & 6. l. 1, & 5. h. l. & 9. l. 16.

g q. u. c. clientiū.

h quo tenentur amici tui, hōſpites, clientes.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

VATINIVS, ex conſulatu a Cæſare dictatore in Illyricum miſſus, commendat ſuam dignitatem Ciceroni contra maleuolorum obtrectationes.

P. Vati-

P. Vatinius imp. s. d. Ciceroni ſuo. 9

*S[a] I uales, bene eſt: ego ualeo. Si tuam conſuetudinem in patrocinijs tuendis ſeruas, P. Vatinius cliens [b] ad te uenit, [c] qui pro ſe cauſſam dicier uult. non puto repudiabis in honore, quem in periculo recepiſti. ego autem quem potius adoptem, aut inuocem, quam illum, [d] quo defendente uincere didici? an uerear, ne, qui potentiſſimorum hominum conſpirationem neglexerit pro mea ſalute, is pro honore meo, puſillorum, [e] ac maleuolorũ obtrectationes, & inuidias non proſternat, atque obterat? Quare, ſi me, ſicut ſoles, amas: ſuſcipe me totum, atque hoc, quidquid eſt oneris, ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum, ac ſuſtinendum puta. ſcis meam fortunam neſcio quo modo facile obtrectatores inuenire, non meo quidem mehercule merito: ſed quanti id refert, ſi tamen fato neſcio quo accidit? ſi quis forte fuerit, qui noſtræ dignitati obeſſe uelit; peto a te, ut tuam conſuetudinem, & [f] liberalitatem in me abſente defendendo mihi præſtes. Litteras ad ſenatum [g] noſtris de rebus [h] geſtis quo exemplo miſeram, infra tibi perſcripſi. Dicitur mihi tuus ſeruus anagnoſtes [i] fugitiuus *[1] cum [k] Vardæis eſſe: de quo tu mihi nihil mandaſti: ego tamen, terra, mariq. ut conquireretur, præmandaui: & profecto tibi illum reperiam, niſi ſi in [l] Dalmatiam aufugerit: & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac ames. Vale. [m] ad v. id. Quinct. ex caſtris, Narona.*

a *L. S.V.B.E. E.V. Si t.*

b *o. u.c. aduenit.*

c *u.c. qui pro ſe cauſam dicere uult. & ita L.*

d captat beneuolẽtiam a cõmemoratione accepti beneficij. de quo beneficio Valerius Max. l. 4. c. 2.

e *v.c. ac maliuolorum.*

f ep. 9. lib. 1. & 3. lib. 10.

g *u.c. de reb. noſtris geſtis.*

h in Dalmatia.

i de hoc ſeruo vide epiſt. 77. l. 13.

k *L. cum Vardæis eſſe.*

l Dalmatię nomen ab vrbe Daimmio deductum, ſignificat Strabo l. 7.

m *L. A.D. III. id. Quinct.*

SCHO-

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Cum Vardæis) Dalmatiæ populis; a quibus olim uaſtatam Italiam, auctor eſt Plinius li. 3. cap. 22. Antea, Vardacis: nos olim, Vardæis, reſtituimus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Scribit hæc, de Dionyſio Ciceronis ſeruo, de Catilio pirata, de rebus a ſe in Dalmatia geſtis, pro quibus ſupplicationes ſibi decerni poſtulat.

Vatinius imp. s. D. Ciceroni. 10

*S[a]I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. De Dionyſio tuo adhuc nihil extrico, & eo minus, quod me frigus Dalmaticum, quod illinc eiecit, etiã hic refrigerauit.[b] ſed tamen non deſiſtam, quin illum aliquando eruam. Sed tamen omnia mihi [c] dura imperas. de Catilio neſcio quid ad me ſcripſiſti deprecationis diligentiſſimæ. apage te cum noſtro Sex. Seruilio: nam mehercule ego illum quoque amo. ſed huiuſcemodi uos [d] clientes, huiuſmodi cauſſas recipitis? hominem unum omnium crudeliſſimum, qui tot ingenuos, matres familias, [e] ciues R. occidit, [f] arripuit, diſperdidit, regiones uaſtauit? [g] ſimius, non ſemiſſis homo, contra me arma tulit; & cum bello cepi. ſed tamen, mi Cicero, quid facere poſſum? omnia mehercule cupio, quæ tu mihi imperas. meam animaduerſionem, & ſupplicium, quo uſurus eram in eum, quem cepiſſem, remitto tibi, & condono. quid illis reſpondere poſſum, qui, ſua bona direpta, naues expugnatas, fratres, liberos, parentes occiſos *1·[h] actione expoſtulant? ſi mehercule Appij [i] os haberem, in cuius locum ſuffectus ſum;*

a L. S. V. B. E. E. Q. V. De ſic v. c.

b al. Et tamen.

c cũ neque ſeruum poſſim inuenire, neque de Catilio, q̃d petis facile cõcedere.

d v. c. clientes.

e u. c. ciuis R.

f L. abripuit, diſperdidit, tot reg. uaſt.

g L. Simius & non ſemiſsis homo.

h al. actiones.

i ſi eſſem ita impudens, vt eſt Appius, ore ſcilicet duriſſimo.

ſum; tamen hoc ſuſtinere non poſſem. quid ergo eſt? faciam omnia ſedulo, quæ te ſciam uelle. defenditur a Q. Voluſio, tuo diſcipulo. ſi forte ea res poterit aduerſarios fugare, in eo[a] *maxima ſpes eſt. Nos ſi quid erit iſtic opus, defendes. Cæſar adhuc mihi iniuriam facit. de meis ſupplicationibus, & rebus geſtis Dalmaticis adhuc nõ*[b] *refert: quaſi uero non iuſtiſſimi triumphi in Dalmatia res geſſerim. nam, ſi hoc expectandum ſit, dum totum bellum conficiam: uiginti opida ſunt Dalmatiæ antiqua: quæ*[c] *ipſi ſibi adſciuerunt, amplius ſexaginta. hæc niſi omnia expugno, ſi mihi ſupplicationes non decernuntur; longe alia condicione ego ſum, ac ceteri imperatores.*

[2] *Ego, poſt ſupplicationes mihi decretas, in Dalmatiam profectus ſum: ſex opida ui oppugnando cepi: unum*[d] *hoc, quod erat maximum, quater a me iam captum: quattuor enim turres, & quattuor muros cepi, & arcem eorum totam: ex qua me niues, frigora, imbres detruſerunt: indigneque, mi Cicero, opidum captum, & bellum iam confectum relinquere ſum coactus. Quare te rogo, ſi opus erit, ad Cæſarem meam cauſſam agas, meq. tibi*[e] *in omnes*[f] *partes defendendum putes, hoc exiſtimãs, neminem te tui amantiorem habere.*[g] *Vale. nonis Dec. Narona.*

a *q. u. c. maxima. & ita L.*

b relatio ad ſenatum conſulum erat, & cõſul erat Cęſar.

c Dalmatæ.

d proxime a ſe relictum.

e *v. c. in omnis partis.*

f ep. 10. lib. 4.

g *q. u. c. vale. Data Nonis, &c*

SCOLIA P. MANVTII.

[1] ACTIONE) actione legis: vt actio furti, & ſimilia. Libri veteres, Actiones: vnus Sigonij, Actores. mihi vel, Actione, vt imprimi volui, vna littera S abiecta, vel, Actores, placet. nam Actiones, vacare mendo non arbitror.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ACTIONE expoſtulant) P. Victorius edidit, actiones expoſtulant: quomodo & nonnulli cod. Memm. habent. Ego

lectio-

lectionem receptam retinui, quæ & in alijs quibuſdam manuſcriptis libris reperitur. Actionē autem interpretor, actionē legis: qualis eſt actio furti, actio ſerui corrupti, & ſimiles.
2 Ego pōſt ſupplicationes m. dect.) In quibuſdā libris ab hoc loco naſcitur epiſtolæ nouæ principium, ita, vt ex hac x. fiant duæ, x. & xi. Nos vnam facimus, vt probabilius eſt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVVM ſtudium erga uxorem Vatinij, ipſumq. Vatinium ſignificat. rogat deinde, ut omnino ſibi remittat ſeruum ſuū fugitiuum Dionyſium.

Cicero. s. D. Vatinio imp. II

GaRATA tibi b eſſe officia mea, non miror. cognoui enim te gratiſſimum omnium; idq. numquam deſtiti prædicare. nec enim tu mihi gratiam modo habuiſti, uerum etiam cumulatiſſime retuliſti. quamobrem reliquis tuis rebus omnibus pari me ſtudio erga te, & eadem uoluntate cognoſces. Quod mihi feminam primariam Pompeiam, uxorem tuam, commendas: cum Sura noſtro ſtatim, tuis litteris lectis, locutus ſum, ut ei meis uerbis diceret, ut, quidquid opus eſſet, mihi denunciaret; me omnia, quæ ea uellet, ſummo ſtudio, curaq. facturum; itaq. faciam; eamque, ſi opus eſſe uidebitur, ipſe conueniam. tu tamen ei uelim ſcribas, ut nullam rem neque tam magnam, neque tam paruam putet, quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna uideatur. omnia, quæ in tuis rebus agam, & non laborioſa mihi, & honeſta uidebuntur. De Dionyſio, ſi me amas, confice. quamcumque ei fidem c dederis, præſtabo. ſi uero improbus fuerit, ut eſt; duces eum captiuum in triumpho. Dalmatis dij male faciant, qui tibi moleſti ſunt: ſed, ut ſcribis, breui ca-

a epiſtolā Vatinij, cui hæc reſpondet, perijſſe conſtat.
b L. meæ officia eſſe n. al. meæ eſſe uff. n.
c ergo non cū Dionyſius in poteſtate Vatinij, ſed condicionibus agebatur cum eo.

ui capientur, & illuſtrabunt res tuas geſtas: ſemper enim habiti ſunt bellicoſi. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LVCCEIVM hiſtoriarum ſcriptorem, rogat, ut de rebus a ſe in conſulatu geſtis ſeparatum uolumen conficiat; quod illuſtrius uidebatur.

Cicero s. d. L. Lucceio Q. F. 12

C[a]ORAM *me tecum eadem hæc agere ſæpe conantem deterruit pudor quidam pæne ſubruſticus: quæ nunc* [b] *expromam abſens audacius: epiſtola enim non erubeſcit. Ardeo cupiditate incredibili, neque, ut ego arbitror, reprehendenda, nomen ut noſtrum ſcriptis illuſtretur, & celebretur tuis. quod etſi mihi ſæpe oſtendis te eſſe facturum: tamen ignoſcas uelim huic feſtinationi meæ. genus enim ſcriptorum tuorum etſi erat ſemper a me uehementer exſpectatum: tamen* [c] *uicit opinionem meam; meq. ita uel cepit, uel incendit, ut cuperem quam celerrime res noſtras monumentis commendari tuis.* [d] *non enim me ſolum commemoratio poſteritatis ad ſpem quandam immortalitatis rapit, ſed etiam illa cupiditas, ut uel auctoritate teſtimonij tui, uel indicio* [e] *beneuolentiæ, uel ſuauitate ingenij uiui perfruamur. Neque tamē, hæc cum ſcribebam, eram neſcius, quantis oneribus premerere ſuſceptarum rerum, & iam inſtitutarum. ſed, quia uidebam* [f] *Italici belli, & ciuilis hiſtoriā iam* [g] *pæne a te eſſe perfectam; dixeras autem mihi, te reliquas res ordiri: deeſſe mihi nolui, quin te admo-*

nerem

a hane epiſtolam ipſe Bellā vocat in epiſtola 6. lib. 4. ad Atticum.

b *L expromam abs. & ita u. c.*

c laudatio ad colligendā beneuolentiam.

d *u. c. Neq. n. me, &c. & ita L.*

e *u. c. beniuolentia.*

f Marſici, vel ſocialis: cum ſocij, ſe ciuitate extruſos indignati, arma ſumpſerūt, anno DCLIII. Tullo, & Rutilio coſ.

g *a. u. c. à te pæne eſſe perfect. & ita L.*

nerem, ut cogitares, coniunctè ne malles [a] *cum ceteris rebus noſtra contexere, an, ut multi Græci fecerunt, Calliſthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, qui omnes a perpetuis ſuis hiſtorijs ea, quæ dixi, bella ſeparauerunt; tu quoque item* [b] *ciuilem coniurationem ab hoſtilibus, externiſq. bellis ſeiungeres. equidem ad noſtram laudem non multum uideo intereſſe: ſed ad properationem meam quiddam intereſt, non te ſpectare, dum ad locum uenias, ac ſtatim cauſſam illam totam, & tempus arripere. Et ſimul, ſi* [c] *uno in argumento, unaq. in perſona mens tua tota uerſabitur; cerno iam animo, quanto omnia uberiora, atque ornatiora futura ſint. Neque tamen ignoro, quam impudenter faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam, (poteſt enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam, ut ornes me, poſtulem, quid, ſi illa tibi non tantopere uidentur ornanda? ſed tamen,* QVI *ſemel uerecundiæ fines tranſierit, eum bene, & nauiter oportet eſſe impudentem. itaque te plane etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea uehementius etiam, quam fortaſſe ſentis; & in eo* [d] *leges hiſtoriæ negligas; gratiamq. illam, de qua ſuauiſſime quodam in prooemio ſcripſiſti, a qua te* [e] *affici non magis potuiſſe demonſtras, quã Herculem* [f] *Xenophontium illum a uoluptate, ea ſi me tibi uehementius commendabit, ne aſpernere; amoriq. noſtro pluſculum etiam, quam concedit ueritas, largiare. Quod ſi te adducemus, ut hoc ſuſcipias: erit, ut mihi perſuadeo, materies digna*

a *u. e. cum reliquis reb.*

b Catilinariã.

c vt tãtum & in ciuili coniuratione, & de me vno, a quo eſt extincta, cogites.

d quæ nihil pꝛ̃ter veritatẽ cõcedunt, vel gratiæ; vel odij cauſſa.

e *al. allici.* *al. flecti. q. u. c. deflect.*

f apud Xenophõtem lib. 3. Memorabiliũ, & de off. lib. 1.

digna facultate, & copia tua. a principio enim coniurationis uſque ad[a] *reditum noſtrum uidetur mihi modicum quoddam corpus confici poſſe. In quo & illa poteris uti ciuilium commutationum*[b] *ſcientia, uel in explicandis cauſis rerum nouarum, uel in remedijs incommodorum; cum & reprehendes ea, quæ uituperanda duces; &, quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis; &, ſi liberius,*[c] *ut conſueſti, agendum putabis, multorum in nos*[d] *perfidiam, inſidias, proditionem notabis. multam etiam caſus noſtri tibi uarietatem in ſcribendo ſuppeditabunt, plenam cuiuſdam uoluptatis, quæ uehementer animos hominum in legendo ſcripto retinere poſſit.* NIHIL *eſt enim aptius ad delectationem lectoris, quam temporum uarietates, fortunæq. uiciſſitudines: quæ etſi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundæ.* HABET *enim præteriti doloris ſecura recordatio delectationem; ceteris uero, nulla perfunctis propria moleſtia,*[e] *caſus alienos ſine ullo dolore intuentibus, etiam ipſa miſericordia eſt iucunda. Quem enim noſtrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas*[f] *non cum quadam*[g] *miſeratione delectat? qui tum denique ſibi auelli iubet ſpiculum, poſtea quam ei*[h] *percunctanti dictum eſt, clypeum eſſe ſaluum: ut etiam in uulneris dolore æquo animo cum laude moreretur. Cuius ſtudium in legendo non erectum*[i] *Themiſtoclis fuga, redituq. retinetur? etenim ordo ipſe annalium mediocriter nos retinet quaſi enumeratio-*

meratio-

a ab exſilio.

b cum te publicę mutationis peritũ oſtẽdes,

b al. ſententia.

c u. c. ut conſueſti. & ita L.

d notat Pompeiũ, & alios, a quibus cõtra fidem, & amicitiam proditus eſt; vt Clodio grarificarẽtur.

e u. c. caſus aũt alien.

f q.u.c. non cum miſeratione quadam del. al. ccd. non cum quadam commiſeratione del.

g miſeratio ex illius, ĩteritu: delectatio ex animi conſtantia, & amore erga ſuos. vide hiſtoriã apud Aemiliũ Probum, Iuſtinũ l.6. & Strabonem lib.8.

h L. percunctanti.

i Themiſtocli f. & ita o.u.c.

meratione factorum: at uiri ſæpe excellentis ancipites, uariįq. caſus habent admirationem, ex ſpectationem: lætitiam, moleſtiam: ſpem, timorem: ſi uero exitu notabili concluduntur, expletur animus [a] *iucundiſſimæ lectionis uoluptate. quo mihi acciderit optatius, ſi in hac ſententia fueris, ut a continentibus* [b] *tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam complecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum, euentorumq. noſtrorum.* [c] *habet enim uarios actus, multasq. actiones & conſiliorum, & temporum. Ac non uereor, ne* [d] *aſſentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam uidear, cum hoc demonſtrem, me a te potiſſimum ornari, celebrariq. uelle. neque enim tu is es, qui, quid ſis, neſcias; & qui non eos magis, qui te non admirentur, inuidos: quam eos, qui laudent, aſſentatores arbitrere. neque autem ego ſum ita demens, ut me ſempiternæ gloriæ per eum commendari uelim, qui non ipſe quoque in me commendando propriam ingenij gloriam conſequatur. neque enim Alexander ille gratiæ cauſſa ab* [e] *Apelle potiſſimum pingi, & a Lyſippo fingi uolebat: ſed quod illorum artem cum ipſis, tum etiam ſibi gloriæ fore putabat.* [f] *atque illi artifices, corporis ſimulacra* * [g] *ignotis nota faciebant; quæ uel ſi nulla ſint, nihilo ſunt tamen obſcuriores clari uiri.* [h] *nec minus enim eſt Spartiates Ageſilaus ille* [i] *perhibendus, qui neque pictam, neque fictam* [k] *imaginem ſuam paſſus eſt eſſe, quam qui in eo genere* [l] *laborarunt. unus enim Xenophontis libellus*

a *duo u.c. iucundiſſima lect. &c.*

b *fort. tuis ſcriptū, quib. perp.*

c ratio, cur, Fabulam, dixerit

d amouet a ſe ſuſpicionē aſſentationis.

e Pli. l. 7. c. 37. & lib. 37. c. 1. Hor. ep. 1. l. 2.

f *al. Atqui.*

g actiue poſuit, pro ijs, q non nouerāt. uide ſcholiū.

h *u. c. Nec minus eſt Sp. & ita L.*

i *al. probandus.*

k Dio. Chriſoſtomus ī orat. Corinthiaca, & Xenophon.

l *L. elaborarūt.*

lus in eo rege laudando facile omnes imagines[a] *omnium, ſtatuasq. ſuperauit. Atque hoc præſtantius mihi fuerit & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, ſi in*[b] *tua ſcripta peruenero, quam ſi in ceterorum; quod non ingenium mihi ſolum ſuppeditatum fuerit tuum, ſicut*[c] *Timoleonti a Timæo, aut ab Herodoto Themiſtocli, ſed etiam auctoritas clariſsimi, & ſpectatiſſimi uiri,*[d] *& in reip. maximis grauiſſimisq. cauſſis cogniti, atque in primis probati: ut mihi nõ ſolum præconium, quod, cum in Sigæum ueniſſet,*[e] *Alexander ab Homero Achilli tributum eſſe dixit, ſed etiam graue teſtimoniũ impertitum clari hominis magniq. uideatur. placet enim Hector ille mihi*[f] *Næuianus, qui non tantum laudari ſe lætatur, ſed addit etiam, a laudato uiro. Quod ſi a te non impetro; hoc eſt, ſi qua te res impedierit: (neque enim*[g] *fas eſſe arbitror, quidquam me rogantem abs te non impetrare) cogar fortaſſe facere, quod non nulli ſæpe reprehendunt: ſcribam ipſe de me, multorum tamen exemplo, & clarorum uirorum. ſed, quod te non fugit, hæc ſunt in hoc genere*[h] *uitia:*[i] *& uerecundius ipſi de ſeſe ſcribant, neceſſe eſt, ſi quid eſt laudandum; & prætereant, ſi quid forte reprehendendum eſt. accedit etiam, ut minor ſit fides, minor auctoritas, multi denique reprehendant, & dicant uerecundiores eſſe præcones ludorum gymnicorum, qui, cum ceteris coronas impoſuerint uictoribus, eorumq. nomina magna uoce*[k] *pronunciarint, cum ipſi ante ludorum miſſionem corona do-*

a *L. omnium, ſt. & ita u. c.*

b a perſona Lucceij.

c Corinthio. Probus, & Plutarchus.

d *q. v. c. & in rep.*

e non ſatis eſt res præclaras gerere, ſed ſcriptore etiã excellenti opus eſt.

f apud Næuiũ poetam. ep. 6. lib. 15.

g argumentũ ab amicitia.

h cauſſæ, quæ ipſum a ſcribẽdo de ſeſe deterreant.

i *L. & uerecundius ipſi de ſe ſcr.*

k *q. v. c. pronuntiarunt. al. pronuntiarint.*

nentur, alium præconem adhibeant. ne ſua uoce ipſi ſe uictores eſſe prædicent. hæc nos uitare cupimus, & , ſi recipis cauſſam noſtram, uitabimus: idq. ut facias, rogamus. Ac, ne forte mirere cur, cum mihi ſæpe oſtenderis te accuratiſſime noſtrorum temporum conſilia, atque euentus litteris mandaturum, a te id nunc tantopere, & tam multis uerbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua initio ſcripſi, feſtinationis, quod [a] alacres animo ſumus, ut ceteri, uiuentibus nobis, ex libris tuis nos cognoſcant, & noſmetipſi uiui gloria noſtra perfruamur. His de rebus quid acturus ſis, ſi tibi non eſt moleſtum, reſcribas mihi uelim. ſi enim ſuſcipis cauſſam: conficiam commentarios rerum omnium. ſin autem differs me in tempus aliud; coram tecum loquar. tu interea non ceſſabis; [b] & ea, quæ habes inſtituta, perpolies; noſq. diliges. Vale.

a plus ſignificauit, quam ſi dixiſſet, cupidi. nam in alacritate motus eſt, ſummæ lætitiæ index.

b. q. u. e. & ea, quæ habes, perpolies inſtituta, noſq. d. non placet.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 IGNOTIS nota faciebant) Ignotis. poſuit non pro ijs, qui ignorarentur, ſed qui ignorarẽt illa ſimulacra: vt id, quod patitur, accipiatur pro eo, quod agit: antique: nam & Plautus in Pſeudolo: Noui: notis prædicas. pro, ijs, qui nouerunt. Et noſter in oratione pro Cœlio: De dignitate, Cœlius notis, ac maioribus natu, etiam ſine mea oratione, tacitus facile ipſe reſpondet. Et in Ver. lib. 6. Liuius lib. 3. Notos gratia eorum, turbam indignitas rei virgini conciliat. Et Curtius: Ignoti iumenta agebant.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 CVM ceteris rebus noſtra cõtexere) malim legi, noſtras.
2 Vt ornes me, poſtulem) legendum cenſeo: vt ornes mea, quam lectionem adiuuat id, quod ſequitur, Quid ſi illa tibi, &c. & illud aliquanto remotius, vt & ornes ea vehem. &c.
3 A qua te affici non magis potuiſſe demonſtras) P. Victorius edidit, à qua te flecti. Ego vulgatam lectionem, quia eã ali-

aliquot veterum librorum auctoritate confirmatam animaduerti, ferri ac retineri poſſe exiſtimaui.

4 Reditúque retinetur?) Nonnulli legunt, obitúque, pro reditúq. alij, exitúque: alij hoc totum, reditúque, delent, neque quidquam in eius locum ſubſtituunt.

5 Qui quid ſis, neſcias,) ſic habent omnes libri vulgati:. & ita edidit P. Victorius. Nonnulli libri manuſcr. habent, qui, qui ſis, neſcias. quos ſequor potiùs.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SIGNIFICAT, Lucceij litteræ conſolatoriç quantum profecerint ad eam ſollicitudinem minuẽdam, quam ex afflicta rep. capiebat.

Cicero S. D. Lucceio. 13

QVAMQVAM ipſa conſolatio litterarum tuarũ mihi gratiſſima eſt; declarat enim [a] *ſummam beneuolentiam coniunctam pari prudentia: tamen illum fructum ex ijs litteris uel maximum cepi, quod te præclare res humanas contemnentem, & optime contra fortunam paratum, armatumq. cognoui: quam quidem laudem ſapientiæ ſtatuo eſſe maximam, NON aliunde pendere, nec extrinſecus aut bene, aut male uiuendi ſuſpenſas habere rationes. quæ cogitatio cum mihi non omnino* [b] *excidiſſet, (etenim penitus inſederat) ui tamen tempeſtatum, & concurſu calamitatum erat aliquantum* [c] *labefactata, atque conuulſa: cui te opitulari & uideo, & id feciſſe etiam proximis litteris, multumq. profeciſſe ſentio. itaque hoc ſæpius dicendum, tibiq. non ſignificandum ſolum, ſed etiã declarandum arbitror, nihil mihi eſſe potuiſſe tuis litteris gratius. Ad conſolandum autem* [d] *cum illa ualent, quæ eleganter, copioſeq. collegiſti;*

a L. ſummam beniuolentiam pari prudentia coniunctam: t. & ita u.c. al. ſummam beniuol. coniunctam pari prud.

b notandũ ad noſtram imitationem, quot verba ſimul attulerit ad perficiendam, exornandamq. trãſlationem.

c L. labefactata, & ita u.c.

d L. cum illa ualent. q. et ita e. u.c.

ſti;tum nihil plus,quam quod firmitudinem,grauitatemq.animi [a] *tui perſpexi;quam non imitari, turpiſſimum exiſtimo.* [b] *itaque hoc etiam fortiorem me puto, quam te ipſum præceptorem fortitudinis, quod tu mihi uideris ſpem non nullam habere, hæc aliquando futura meliora : caſus enim gladiatorij,ſimilitudinesq. eæ, tum rationes in ea diſputatione a te collectæ,* [c] *uetabāt me reip. penitus diffidere. itaque alterum minus mirum, fortiorem te eſſe, cū aliquid ſperes:* [d] *alterum mirum,ſpe ulla teneri. quid eſt enim non ita affectū, ut id non deletum,* [e] *exſtinctumq. omne eſſe fateare? circunſpice omnia membra reip. quæ notiſſima ſunt tibi:nullum reperies profecto,quod non fractum, debilitatum ue ſit. quæ perſequerer, ſi aut melius ea uiderem,quam tu uides; aut commemorare poſſem ſine dolore.quamquam tuis monitis,præceptisq. omnis eſt* [f] *abijciendus dolor.ergo &* [g] *domeſtica feremus, ut cenſes, & publica paullo etiam fortius fortaſſe, quam tu ipſe, qui præcipis. te enim ſpes aliqua conſolatur, ut ſcribis;nos autem erimus etiam* [h] *in omni deſperatione fortes,ut tu tamen idem & hortaris, & præcipis. das enim mihi iucundas recordationes* [i] *conſcientiæ noſtræ,rerumq.* [k] *earum,quas,te in primis auctore, geſſimus. præſtitimus enim patriæ* [l] *non minus certe, quam debuimus, plus profecto, quam eſt ab animo cuiuſquam, aut conſilio hominis poſtulatum. Ignoſces mihi de me ipſo aliquid prædicāti. quarum enim tu rerum cogitatione nos leuare ægritudine uoluiſti, earum etiā*

comme-

a ab exemplo.
b Atque, magis placeret.
b al. Atq. hoc etiam f.
c eo ſpectabāt, ne prorſus de rep. deſperarē.
d al. alterum magis mirum.
e al. extinctumq. omne eſſe fateatur non pl.
f u.c. abijciendus dol.
g Tulliolę mortem.
h q. u.c. in omnium rerum deſp.
i quia ſemper optime de rep. ſenſi.
k Catilinę cōiurationem ſignificat.
l fort. non plus certè, quā debu.

commemoratione lenimur. itaque, ut mones, quãtum potero, me ab omnibus moleſtijs, & angoribus abducam: transferamq́, animum [a] ad ea, quibus ſecundæ res ornantur, aduerſæ adiuuantur: tecumq́. & ero tantum, quãtum patietur utriuſque ætas; et [b] ualetudo; &, ſi eſſe una minus poterimus, quam uolemus, animorum tamen coniunctione, ijſdem ſtudijs ita fruemur, ut numquam non una eſſe uideamur. Vale.

a ad ſtudium philoſophiæ: qđ coluit maxime poſt afflictam remp.
b *u. c. ualitudo*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CAVSSAM quærit, cur Cicero ab vrbe tam diu abſit: hortaturque, vt animum à mœrore abducat.

Lucceius S. D. Ciceroni. 14

*S[c] I uales, bene eſt: ego ualeo, ſicut ſoleo, paullulo tamen etiam deterius, quam ſoleo. Te requiſiui ſæpius, ut uiderem. Romæ quia poſtea non fuiſti, *I.I.[d] quam a me diſceſſeras, miratus ſum: quod item nunc miror. non habeo certum, quæ te res [e] hinc maxime retrahat. ſi ſolitudine delectare, cum ſcribas, & aliquid agas [2] eorum, quorum conſueſti: gaudeo, neque reprehendo tuũ conſilium: nam nihil iſto poteſt eſſe iucundius, non modo miſeris his temporibus, & luctuoſis, ſed etiam tranquillis, & optatis, præſertim uel [f] animo defatigato tuo, qui nunc requiem quærat ex magnis occupationibus, uel erudito, qui ſemper aliquid ex ſe promat, quod alios delectet, te ipſum laudibus illuſtret. ſin autem, ſicut hic dum eras, lacrymis, [f] & triſtitiæ te tradidiſti: doleo, quia doles, & [g] angere: [h] non poſſum te non, [i] ſi*

c *L.* S.V.B.E.E.V. *ſicut ſ.*
d *al. quàm diſceſſeras.*
e ab vrbe.
f *copulatio, et, abeſt à v.c.*
g *q. u. c. et ingeris.*
h *L. nec poſſum te non, ſi cõcedis, quod ſentimus, ut liberius dicamus, accuſare.*
i *q. v. c. ſi conceſſeris.*

concedis, quod ſentimus, ut liberius dicamus, accuſare. quid enim? tu ſolus aperta [a] non uidebis, qui propter acumen occultiſſima perſpicis? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere? non intelliges [b] duplicari ſollicitudines, quas eleuare tua te prudentia poſtulat? quod ſi non poſſumus aliquid proficere ſuadendo; gratia contendimus, & rogando: ſi quid noſtra cauſſa uis, ut iſtis te moleſtijs laxes; & ad coniunctum noſtrum redeas, & ad conſuetudinem [c] uel noſtram communem, uel tuam ſolius, ac propriam. Cupio non obtundere te, ſi non delectare noſtro ſtudio: cupio deterrere, ne permaneas in incepto: cum duæ res iſtæ contrariæ me conturbent: ex quibus aut in altera mihi uelim, ſi potes, obtemperes; aut in altera non [d] offendas. Vale.

a id eſt, te querelis nihil proficere.

b augetur .n. dolor retractãdo.

c aut cũ amicis, vt ſolebas, viue, aut ſaltẽ ſolus hilariter.

d pro offendaris, vt ẽt ep. 1. lib. 1. ad. Q. fr.

SCHOLIA P. MANVTII.

1 QVAM a me diſceſſeras,) cur hoc mendoſum ſuſpicati quidam ſint, quibus placuiſſe uideo, Quam diſceſſerat, non equidem intellige; præſertim cum antiqui omnes, libri, quibus quidem ego nunc utor, cum uulgata lectione conſentiant.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVAM à me diſceſſeras) ſecutus ſum cod. uulgatos, quibuſcum conſentiunt duo manuſcr. Et ita Paullus Manutius edidit. P. Victorius autem, quàm diſceſſerat, ut ſubintelligatur Cæſar.

2 Eorum, quorum conſueſti) genus loquendi Græcis vſitatum: apud quos relatiuum, quod appellant, congruit cum eo, quod antecedens nominant.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVÆRENTI Lucceio, cur ab urbe abeſſet, eiusque mærorem minuere conanti, reſpondet, & cur doleat, & cur in urbe non uiuat.

Cicero s. d. Lucceio. 15

OMNIS *amor tuus ex omnibus partibus ſe oſtendit in iis litteris, quas a te proxime accepi, non ille quidem mihi ignotus, ſed tamen gratus, & optatus: dicerem, iucundus, niſi id uerbum in omne tempus perdidiſſem, neque ob eam unam cauſſam, quam tu ſuſpicaris, & in qua me, leniſsimis, & amantiſsimis uerbis utens, re grauiter accuſas; ſed quod illius tanti uulneris quæ remedia eſſe* [a] *debebant, ea nulla ſunt. quid enim? ad amicos ne confugiam? quam multi ſunt.? habuimus enim fere communes: quorum alii occiderunt, alii neſcio quo pacto obdurueruͭt.* 1. [b] *tecum uiuere poſſem equidem, & maxime uellem.* [c] *uetuſtas eſt, amor, conſuetudo, ſtudia paria.* [d] *quod uinculum, quæ res deeſt noſtræ coniunctioni?* [e] *poſſumus ne igitur eſſe una? nec mehercule intelligo, quid impediat: ſed certe adhuc non fuimus, cum eſſemus uicini in Tuſculano, in Puteolano: nam, quid dicam, in urbe? in qua, cum forum commune ſit, uicinitas non requiritur. ſed, caſu neſcio quo, in ea tempora noſtra ætas incidit, ut, cum maxime florere nos oporteret, tum uiuere etiam puderet. quod enim mihi poterat eſſe perfugiū ſpoliato &* [f] *domeſticis, & forenſibus ornamentis, atque ſolatiis? litteræ, credo, quibus utor aſsidue: quid enim aliud facere poſſum? ſed neſcio quo modo* [g] *ipſæ illæ excludere me a portu, & perfugio uidentur, &* *quaſi* [h] *exprobrare, quod in ea uita maneam, in*

a q.u.c. debeāt.

b q.u.c. Tecum equidem uiuere poſſem, et maxime u.

c ep. 10. l. 10. & 16. lib. XI.

e al. uetuſt' eſt amor conſ.

d q.u.c. qu d uinculum quaſi de' ſt noſtræ etc. et ita L.

e L. Poſſumus ne igitur eſſe una? Poſſumus: nec me hercule.

f ob interitū filiæ ep. 6. l. 4.

g q.u.c illa ipſa.

h oderunt .n. turpia. turpiſſimum aūt, ſeruire.

qua nihil inſit, niſi propagatio miſerrimi temporis. Hic tu ea me abeſſe urbe miraris, in qua domus nihil delectare poſsit, ſummum ſit odium temporum, hominum,[a] fori, curiæ? itaque ſic literis utor, in quibus conſumo omne tempus, non ut ab his medicinam perpetuam, ſed ut exiguam doloris obliuionem petam: quod ſi id egiſſemus ego, atque tu; quod ne in mentem quidem nobis ueniebat propter quotidianos [b] metus: [c] omne tempus una fuiſſemus; neque me [d] ualetudo tua offenderet, neque te mæror meus. quod, quantum fieri poterit, conſequamur: quid enim utrique noſtrum aptius? propediem te igitur uidebo. Vale.

a in foro cauſſas agere ſolebat, in curia ſẽtẽtiam de rep. dicere.

b *al. motus.*

c poſt Pharſalicam pugnã. ſtatim .n. Cicero in Italiam redijt.

d *u. c. ualitudo:*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Tecum viuere poſſem equidem, & maximè vellem) paullo aliter habent codices Memmiani: nempè hoc modo: Tecum equidem viuere poſſem, & maximè vellem. Quæ ſcriptura mihi videtur facilior: quamquam non admodu diſcrepat à vulgata, quam ſecutus ſum, cum qua congruit Florentina editionis poſtremæ: quæ talis eſt: Tecum viuere poſſem equidem, & maximè vellem. Si mihi tamen quod ſentio, dicere liceat, neutram harum lectionem, rectam eſſe puto. Videtur autem mihi ſic legendum: Tecum uiuere poſſe equidem maximè uellem.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CONSOLATVR diligenter in primis amicum, filij obitum immoderatius ferentem.

Cicero S. D. Titio. 16

e *L. Et ſi unus ex omnib. et ita u. c.*

f communicatio doloris, conſolatio eſt.

g vtérq. enim reip. malis angimur, tu etiã proprijs.

E[e]TSI *unus ex omnibus minime ſum ad te conſolandum accommodatus: quod [f] tantum ex tuis moleſtijs cepi doloris, ut conſolatione ipſe egerem: tamen, cum [g] longius a ſummi luctus acerbitate meus abeſſet dolor, quã tuus,*

ſtatui

ſtatui noſtræ neceſſitudinis eſſe, meæq. in te [a] beneuolentiæ, non tacere [b] tãto in tuo mærore tam diu, ſed adhibere aliquam modicam conſolationem, quæ leuare dolorem tuum poſſet, ſi minus ſanare potuiſſet. Eſt autem [c] conſolatio peruulgata quidem illa maxime, quã ſemper in ore, atque in animo habere debemus: [d] HOMINES *nos ut eſſe meminerimus, ea lege natos, ut omnibus fortunæ telis propoſita ſit uita noſtra; neque eſſe recuſandum, quo minus ea, qua nati ſumus, condicione [e] uiuamus; ne ue tam grauiter, eos caſus feramus, quos nullo conſilio uitare [f] poſſumus; euentisq. aliorum memoria repetendis, nihil accidiſſe nobis [g] noui cogitemus. neque hæc, neque ceteræ conſolationes, quæ ſunt a ſapientiſſimis uiris uſurpatæ, memoriæq. litteris proditæ, tantum uidentur proficere debere, quantum [h] ſtatus ipſe noſtræ ciuitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cum beatiſsimi ſint, qui liberos non ſuſceperunt; minus autem miſeri, qui his temporibus amiſerunt; quam ſi eoſdem bona, aut denique [i] aliqua rep. perdidiſſent. Quod ſi tuum te deſiderium mouet; aut ſi tuarum rerum cogitatione mæres: non facile exhauriri tibi iſtum dolorem poſſe uniuerſum puto. Sin illa te res cruciauit, quæ magis amoris eſt, ut eorum, qui occiderunt, miſerias lugeas: ut ea non dicam, quæ ſæpiſsime & legi, & audiui, nihil mali eſſe in morte: in qua ſi reſideat [k] ſenſus, immortalitas illa potius, quã mors, ducenda [l] ſit; ſin ſit amiſſus, nulla uideri miſeria debet, quæ non ſentiatur: hoc tamen*

[a] *u.c. beneuolentia.*
[b] *al. in tanto tuo m.*
[c] *al. peruulgata conſolatio q.*
[d] ſtultum eſt, cõem legem recuſare.
[d] *q. v. c.* VT HOMINES NOS ESSE *mem.*
[e] expoſiti omnibus fortunę telis.
[f] *q.u.c. poſsimus.*
[g] *q.u.c. noui nobis cog.*
[h] qui eſt miſerrimus; vt bono viro iucunda vita eſſe nõ poſſit.
[i] quaſi tunc nulla prorſus eſſet.
[k] quod probare ſtudet in li. de Senectute.
[l] *q.u.c. dicenda ſit.*

men non dubitans, confirmare poſſum, ea miſceri, parari, impendere reip. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus eſſe uideatur. quid eſt enim iam non modo pudori, probitati, uirtuti, rectis ſtudijs, bonis artibus, ſed omnino libertati, ac ſaluti loci? non mehercule quemquam audiui hoc grauißimo, [a] & peſtilentißimo anno adoleſcentulum, aut puerum mortuum, qui mihi non a dijs immortalibus ereptus ex his miſerijs, atque ex iniquißima condicione uitæ uideretur. Quare ſi tibi unum hoc detrahi poteſt, [b] ne quid ijs, quos amaſti, mali putes contigiſſe: permultum erit ex mœrore tuo [c] deminutum. relinquetur enim ſimplex illa iam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, ſed ad te ipſum proprie referetur. in qua non eſt iam grauitatis, ac [d] ſapientiæ tuæ, quam tu a puero præſtitiſti, ferre immoderatius caſum incommodorum tuorum, qui ſit ab eorum, quos dilexeris, miſeria, maloq. ſeiunctus. etenim eum ſemper te & priuatis in rebus, & publicis præſtitiſti, tuenda tibi ut ſit grauitas, & conſtantiæ ſeruiendum. nam, quod allatura eſt ipſa [e] diuturnitas, quæ maximos luctus uetuſtate tollit, id nos [f] præripere conſilio, prudentiaq. debemus. etenim ſi nulla umquam fuit, liberis amißis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certe nos, quod eſt dies allatura, id conſilio [g] anteferre debemus, neque exſpectare temporis medicinam, [h] quam [i] repræſentare ratione poſſumus. His ego litteris ſi quid profeciſſem, exiſtimabam optandum

a q.u.c. ac peſti lentiſs.

b cum eos videas nō hac luce eſſe priuatos, ſed horum temporum miſerias.

c L. deminutum. & ita u.c.

d ſapiens. nulla re afficitur, præterquã culpa.

e ep. 28. lib. 7.

f ſllatim, auideq. præcipere.

f L. præcipere. & ita u.c.

g al. ante capere deb.

h q.u.c. quam repræſentare nobis ratione poſſ.

i ante tempus conſequi.

dum

dum quiddam me eſſe aſſecutum: ſin minus forte ualuiſſent, officio tamen functum [a] *beneuolentiſſimi, atque amiciſſimi: quē me tibi & fuiſſe ſemper, exiſtimes uelim, & futurū eſſe cōfidas. Vale.*

a u.c. benim' amiciſs.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSAT tarditatem litterarum. hortatur Sextium, ut exſilij caſum ſapienter, fortiterq. ferat.

Cicero s. d. P. Sextio. P. F. 17

NON *obliuione amicitiæ noſtræ, neque intermiſſione conſuetudinis meæ, ſuperioribus temporibus ad te nullas litteras miſi, ſed quod priora tempora in ruinis reip. noſtriſq. iacuerunt, poſteriora autem me a ſcribendo tuis iniuſtiſſimis, atque acerbiſſimis* [b] *incommodis retardarunt. cum uero & interuallum iam ſatis longum fuiſſet; & tuam uirtutem, animiq. magnitudinem diligentius eſſem mecum recordatus: non putaui eſſe alienum inſtitutis meis, hæc ad te ſcribere. Ego te, P. Sexti, & primis temporibus illis, quibus in inuidiam abſens, & in crimen uocabare, defendi: & cum in tui familiariſſimi iudicio, ac periculo* [1, c] *tuum nomen coniungeretur,* [d] *quā potui accuratiſſime te, tuamq. cauſſam tutatus ſum: & proxime recenti aduentu meo cum rem aliter inſtitutam offendiſſem, ac mihi placuiſſet, ſi affuiſſem, tamen nulla re ſaluti tuæ defui: cumq. eo tempore inuidia annonæ inimici non ſolum tui, uerum etiam amicorum tuorum, iniquitas totius iudicij, multaq. alia reip. uitia plus, quam cauſſa ipſa, ueritaſq.* [e] *ualuiſſent; Publio tuo ne-*

b exſilium intelligit Sextij.

c al. tuum nomen coniungo. non pl.

d tres u.c. ut potui accuratiſſ.

e ideſt, cū iudicio condemnatus eſſes.

que

que opera, neque conſilio, neque labore, neque gratia, neque teſtimonio defui. quamobrem, omnibus officijs amicitiæ diligenter a me, ſanctéq. ſeruatis, ne hoc quidem prætermittendum eſſe duxi, te ut hortarer, rogaremq. ut & hominem te, & uirum eſſe meminiſſes; id eſt ut & communem, incertumq. caſum, quem neque uitare quiſquam noſtrum, neque præſtare ullo pacto poteſt, ſapienter ferres; & dolori [a] fortiter, ac fortunæ reſiſteres: cogitaresq. & in noſtra ciuitate, & in ceteris, quæ rerum potitæ ſunt, multis fortißimis, atque optimis uiris, iniuſtis iudicijs, [2] [b] tales caſus [c] incidiſſe. Illud utinam uere ſcriberem, ea te [d] rep. carere, in qua neminem prudentem hominem res ulla delectet. De tuo autem filio, uereor, ne, ſi nihil ad te ſcripſerim, [3] [e] debitum [f] eius uirtuti uidear teſtimonium non cepiſſe: ſin autem omnia, quæ ſentio, perſcripſerim, refricem meis litteris deſiderium, ac dolorem tuum. ſed tamen prudentißime facies, ſi illius pietatem, uirtutē, induſtriam, ubicumque erit, tuam eſſe, [g] tecum eſſe duces. nec enim minus noſtra ſunt, quæ animo complectimur, quam quæ oculis intuemur. quamobrem & illius eximia uirtus, ſummusq. in te amor magnæ tibi conſolationi debet eſſe: & nos, [h] ceterique, qui te non ex fortuna, ſed uirtute tua pendimus, ſemperq. pendemus: [4] [i] & maxime animi tui conſcientia, cum tibi nihil merito accidiſſe reputabis: & illud adiunges, HOMINES ſapientes turpitudine, non caſu, & delicto ſuo, non aliorum [k] iniuria, commoueri. Ego, & memo-

a hoc refertur ad Virum.

b ab exēplis.

c *fort. accidiſſe.*

d a ſtatu reip.

e *al. cepiſſe.*

f a Sextij filio.

g omiſſa copula, vt ep. 24. & 28. lib. 13.

h a iudicio amicorum.

i *L. & maximè ſi animi tui conſcientia, cum tibi n. m. &c.*

k quaſi nō iure dānatus eſſet.

memoria noſtræ ueteris amicitiæ, & uirtute, atque obſeruantia filij tui [a] *monitus, nullo loco deero* [b] *neque ad conſolandum, neque ad leuandum fortunam tuam. tu ſi quid ad me forte ſcripſeris, perficiam, ne te fruſtra ſcripſiſſe arbitrere. Vale.*

[a] *al. admonitus.*

[b] *q. u. c. neq. ad conſolãdam, neq. ad leuandã &c.*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 TVVM crimen coniungeretur) ſic habent codices Memmiani, & ita edidit P. Victorius. Quidam tamen habent: tuũ nomen coniungeretur, &c.

2 Taleis caſus accidiſſe.) ſic ſcriptum reperi in vno cod. manuſcr. ceteris omnibus diſſentientibus: in quibus eſt, incidiſſe, quod minùs probo.

3 Debitum eius virt. vid. teſtim. non dediſſe) libris omnibus veteribus inuitis, ſic edendum curaui. Nam quòd illi habent, cepiſſe, natum ex, dediſſe, cùm pro eo, depiſſe, eſſet ſcriptum, oberrante librario, deindè ab alio ex, depiſſe, factum, cepiſſe.

4 Et maximè ſi animi tui conſcientia, cùm &c.) hæc eſt vera huius loci lectio, ex antiquis & manuſcr. libris petita. cuius hæc ſententia eſt. & maximè (ſubintellige, magnæ tibi conſolationi debet eſſe,) ſi adiunges animi tuæ conſcientiæ, per quam tibi nihil tibi meritò accidiſſe reputabis, ſi adiunges (inquam) illud, quod ſequitur, homines ſapienteis, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ARGVMENTIS vtitur ſeptem, vt Fabium exſulem conſoletur.

[c] *L. indig. & ita u. c.*

Cicero. s. D. T.[c] Fabio. 18

ETSI egomet, *qui te* [d] *conſolari cupio, conſolandus ipſe ſum: propterea quod nullam rẽ grauius iamdiu tuli, quam incommodum tuum: tamen te magnopere non hortor ſolum, ſed etiam pro amore noſtro rogo, atque oro,* [e] *te colligas, uirumq. præbeas, & qua* [f] *condicione omnes homines, & quibus* [g] *temporibus* [h] *nati ſumus, cogites. Plus tibi uirtus tua dedit, quam* [i] *fortuna abſtulit: propterea quod adeptus es, quod non*

[d] a dolore ſuo: nam genus eſt conſolationis, cum nos quoque dolere ſignificamus,

[e] *u. c. te ut colligas.*

[f] a cõmuni cõdicione,

[g] a temporum ſtatu.

[h] *u. c. nati ſimus, cog.*

[i] a cõparatione virtutis, & fortunæ.

multi homines noui: amiſiſti, quod plurimi homines nobiliſsimi. Ea denique uidetur condicio [a] *impendere legum, iudiciorum, temporum, ut optime actum cum eo uideatur eſſe, qui quam leuiſsima pœna ab hac rep. diſceſſerit.* [b] *Tu uero, qui & fortunas, & liberos habeas, & nos ceteroſq. neceßitudine,* [c] *& beneuolentia tecum coniunctiſsimos: quiq. magnam facultatem* [d] *ſis habiturus nobiſcum, & cum omnibus tuis uiuendi: & cum unum ſit iudicium ex tam multis, quod reprehendatur,* [1] *ut quod una* [e] *ſententia, eaq. dubia, potentiæ alicuius condonatum exiſtimetur: omnibus his de cauſsis debes iſtam moleſtiam quam leuiſsime ferre. Meus animus erit in te, liberoſq. tuos ſemper,* [f] *quem tu eſſe uis, & qui eſſe debet. Vale.*

a a metu publicæ calamitatis.

b a leuitate pœnæ.

c *u. e. & beniuolentia.*

d *al. habiturus ſis.*

e ab opinione hominum de ipſius innocentia.

f ab officio ſuo.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Vt, quod vna ſententia, &c.) ſic edidit Manutius. Alij ferè omnes libri uulgati habent, ìdque una ſententia, &c. cum quibus conſentiunt quidam lib. manuſcr. Vnde quidam docti legi uolunt: quòdque una ſententia, &c. Ego, ìdq. qua ſententia, improbare non poſſum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Rvfo, paullo ante quæſtori ſuo in prouincia, ſuadet, ut in bello ciuili Pompeium ſequatur.

Cicero s. d. *1. Rufo. 19

Etsi mihi numquam dubium fuit, quin tibi eſſem cariſsimus: tamen quotidie magis id perſpicio: exſtatq. id, quod mihi oſtenderas quibuſdam litteris, hoc te ſtudioſiorem in me colendo fore quam in prouincia fuiſſes (etſi, meo iudicio, nihil ad tuum prouinciale officium addi po-

g aduerte in pleriſque epiſtolis inſinuationē eſſe quãdam ad beneuolētiã in principio.

*poteſt) quo liberius iudicium eſſe poſſet tuum: itaque me & ſuperiores litteræ tuæ admodum [a] delectauerunt, quibus & exſpectatum meum aduentum abs te amanter uidebam, &, cum aliter cecidiſſet, ac putaſſes, te meo conſilio magnopere eſſe lætatum: & his proximis litteris magnum cepi fructum & iudicij, & officij tui: iudicij, quod intelligo, te, id quod omnes fortes, ac boni uiri facere debent, nihil putare utile eſſe, niſi quod [b] rectum.honeſtumq.ſit: officij, quod te mecum, quodcumque cepiſſem conſilij, polliceris fore: quo neque mihi gratius, neque, ut ego arbitror, tibi honeſtius eſſe quidquam poteſt. Mihi conſilium captum iamdiu eſt: de quo ad te, [c] non quo celandus eſſes, nihil ſcripſi antea, ſed quia communicatio conſilij tali tempore quaſi quædam admonitio uidetur eſſe officij, uel potius efflagitatio ad coeundam ſocietatem uel periculi, uel laboris. cum uero ea tua ſit uoluntas, humanitas, [d] beneuolentia erga me: libenter amplector talem animum, ſed ita: (non enim dimittam pudorem in rogando meum) ſi feceris id, quod oſtendis, magnam habebo gratiam. ſi non feceris, ignoſcam: & [e] alterum timori, alterum mihi te negare non potuiſſe arbitrabor. eſt enim res profecto maxima. [f] quid rectum ſit, apparet: quid expediat, obſcurum eſt. ita tamen, ut, ſi nos ij ſumus, qui eſſe debemus, id eſt ſtudio digni, & litteris noſtris, dubitare non poſſimus, quin ea maxime conducant, quæ ſunt rectiſſima. *2 Quare tu, ſi [g] ſimul placebit, ſtatim ad me uenies: ſin idem placebit,*

a q. u. e. delectarunt.

b de ciuili parte eligenda.

c al. non quod celand.

d al. beniuolentia.

e ſi te ciuilibus armis immiſcere nolueris.

f idem epiſ. 2. lib. 4.

g vt ad Pompeiũ ſimul eamus.

cebit,

cebit, [a] *atque eodem, nec continuo poteris;* [b] *omnia tibi ut nota ſint, faciam quidquid ſtatueris, te mihi amicum; ſin id, quod opto, etiam amiciſſimum iudicabo. Vale.*

a *al. atq. eodem modo.* *al. ſed nec eodem modo, nec.*

b quidquid ſtatuam & de diſceſſu, & de tẽpore.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 RVFO.) cognomen hoc eſſe L. Meſcinij, Ciceronis antea quæſtoris in Cilicia, iampridem exiſtimaui, adductus in hanc opinionem epiſtola ſequenti: in qua tum de rationibus agitur ab eo referendis, quod quæſtorij muneris erat, tum etiam Rufi frater M. Mindius nominatur: & idem L. Meſcinij frater appellatur in ep. 26. lib. 13. Nunc lætor opinionem confirmari meam uetere argenteo nummo, ita ſcripto, L. MESCINIVS. RVFVS. is nummus eſt apud uirum doctiſſimum Epiſcopum Ilerdenſem, Antonium Auguſtinum. Alterum poſtea nummum præſtans uir Latina & Græca lingua, omniq. liberali doctrina perpolitus, Fuluius Vrſinus mihi oſtendit. De Meſcinio autem quæſtore non ſolum in ep. 26. lib. 13, cuius proxime teſtimonio ſum uſus, uerum etiam in ep. 6. lib. 16. & ijs ad Atticum fit mentio. alter Ciceronis quæſtor, qui ſerius in prouinciam iuit, C. Cœlius fuit, is ad quem ſcribit ultimam epiſtolam libri ſecundi.

*2 Quare tu.) ita in impreſſis: ſed in antiquis, Que tu: aut, Quæ tu: quo modo legitur in libro Petri Bembi, Cardinalis omni laude cumulati, & in libro Mediceæ Bibliothecæ. docti locum diligentius conſiderent: ego, hoc notare, mei officij eſſe duxi.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PVRGATIO Ciceronis ad Rufum, quæſtorem antea ſuum in Cilicia, de rationibus prouincialibus. Obſcura epiſtola, ſed adijciemus in margine, quæ magnam partem illuſtrent.

Cicero s. D. [c] Rufo. 20

QV[d]O *modo potuiſſem, te conueniſſem, ſi eo, quo conſtitueras, uenire uoluiſſes. quare, etſi mei commodi cauſſa* [e] *commouere me noluiſti: tamen ita exiſtimes uelim, me antelaturum fuiſſe,* [1] *ſi ad me* [f] *miſiſſes, uoluntatem tuam commodo meo. Ad ea, quæ ſcripſiſti, com-*

c hic eſt L. Meſcinius Rufus, quęſtor Ciceronis. epiſt. 26. lib. 13.

d *q. u. c. Quomodo potuiſſem.*

e *al. cõuenire me.*

f. ſi nunciaſſes te veniſſe quo conſtitueras.

f *al. miſiſſes.*

*commodius equidẽ poſſem de ſingulis ad te rebus ſcribere, ſi *[1] M.Tullius, ſcriba meus, adeſſet: a quo mihi exploratum eſt, in rationibus dumtaxat referendis, (de ceteris rebus affirmare non poſſum) nihil eum feciſſe ſcientem, quod eſſet contra aut rem, aut exiſtimationem tuam: [a] deinde, ſi rationum [b] referendarum ius uetus, & mos antiquus maneret, me relaturum rationes, niſi tecum pro coniunctione noſtræ neceſſitudinis contuliſſem, confeciſſemque, non fuiſſe. quod igitur feciſſem ad urbem, ſi conſuetudo priſtina maneret: id, quando lege Iulia relinquere rationes in prouincia neceſſe erat, eaſdemq. totidem uerbis referre ad ærarium, [c] feci in prouincia, neque ita feci, ut te ad meum arbitrium adducerem; [d] ſed tribui tibi tantum, quantum me tribuiſſe numquam pœnitebit. [e] totum enim ſcribam meum, quem tibi uideo nunc eſſe ſuſpectum, tibi tradidi. tu ei M.Mindium, fratrem tuum, adiunxiſti. rationes confectæ me abſente ſunt tecum: ad quas ego nihil adhibui præter [f] lectionem. ita accepi librum a *[2] meo ſeruo ſcriba, ut eundem acceperim a fratre tuo. ſi honos is fuit, maiorem tibi habere non potui; ſi fides, maiorem tibi habui, quam pæne [g] ipſi mihi. ſi prouidendum fuit, ne quid aliter, ac tibi & honeſtum, & utile eſſet, referretur: [2] non habui, *[3] cui potius id negotij darẽ. Illud quidẽ certe factum eſt, quod lex iubebat, ut apud duas ciuitates, [h] Laodicẽſem, & [i] Apamenſem, quæ nobis maxime uidebantur, quoniam ita neceſſe erat, [3] rationes confectas,*

[a] *L. deinde, ſi r.*

[b] mos vetus erat, vt ad vrbẽ is, qui proconſul erat, cũ queſtore ſuo rationes conferret, prius quã ad ærarium referret.

[c] contuli eas tecum in prouincia ex Cæſaris lege. vide ep.17.lib.2.

[d] *u.c. tribui tibi tantum, &c. & ita L.*

[e] *al. Tullium. n. ſcrib.*

[f] confectas a ſcriba meo & fratre tuo legi.

[g] *al. mihi ipſi.*

[h] *L. Laodicenſem.*

[i] ep.17.lib.2.

& [4·3] conſolutas deponeremus. itaque huic loco primum reſpondeo, me, quamquam iuſtis de cauſis rationes [b] deferre properarim, tamen te expectaturum fuiſſe, niſi in prouincia relictas rationes [c] pro latis haberem. Quamobrem, [4·d] de Voluſio quod ſcribis, non eſt id rationum. docuerunt enim me periti homines, in his cum omnium peritiſſimus, tum mihi amiciſſimus C. Camillus, ad Voluſium [e] transferri nomen a Valerio non potuiſſe, ſed prædes Valerianos teneri. [f] neque id erat* H-S xxx *ut ſcribis, ſed* xix. *erat enim* [g] *curata nobis pecunia Valerij mancipis nomine: ex qua, reliquum quod erat in rationibus, retuli. ſed ſic me & liberalitatis fructu priuas, & diligentiæ, &, quod minime tamen laboro, mediocris etiam prudentiæ: liberalitatis, quod mauis ſcribæ mei beneficio, quam meo, [*5] legatum meũ,* [h] *præfectumq. maxima calamitate leuatos, cum præſertim non deberent eſſe obligati: diligentiæ, quod exiſtimas, de tanto officio meo, tanto etiam periculo nec ſciſſe me quidquã,* [i] *nec cogitaſſe; ſcribam, quidquid uoluiſſet, cum id mihi ne recitaſſet quidem,* [k] *retuliſſe: [*6] prudentiæ,* [l] *cum rem a me [5] ne inſipienter quidem cogitatam* [m] *putas. nam & Voluſij liberandi meum fuit conſilium: &, [6] ut multa tam grauis Valerianis prædibus, ipſiq. T. Mario depelleretur, a me inita ratio eſt: quam quidem omnes non ſolum probant, ſed etiã laudant. &, ſi uerum ſcire uis, hoc uni ſcribæ meo intellexi non nimium placere. ſed ego putaui eſſe uiri boni, cum populis ſuum ſeruaret, conſulere*

a *al. conſolutas dep. al. conſignatas dep. al. collatasq. dep.*
b querebatur Rufus, quod rationes deferre ad ærarium nimis properaſſet: quędam.n. corrigi cupiebat.
c *L. pro relatis hab.*
d *de Voluſio quod ſcr.*
e quod Rufus petierat.
e *L. traferri.*
f *L. neq. id erat H-S. xxx. ut ſcribis, ſed xix.*
g *al. cauta nob. p.*
h *L. præfectũq. max.*
i *al. nec cogitauiſſe.*
k in ratione.
l *L. cum rem à me non inſipienter excogitatam, ne cogitatã quidem put.*
m *al. putas.*

*ſulere fortunis tot uel amicorum, uel ciuium.**7.3 *Nam de logeo eſt ita actum, ut auctore Cn. Pompeio iſta*[b] *pecunia in fano poneretur. id ego agnoui meo iuſſu eſſe factum. qua pecunia Pompeius eſt uſus,*[c] *ut tua, quam tu depoſueras, Sextius.*[d] *ſed hoc ad te nihil intelligo pertinere. Illud me non animaduertiſſe moleſte ferrem, ut adſcriberem, te in fano pecuniam iuſſu meo depoſuiſſe, niſi iſta pecunia grauiſſimis eſſet, certiſsimisq. monumentis teſtata, cui data, quo* S. C. *quibus tuis, quibus meis litteris P. Sextio tradita eſſet. Quæ cum uiderem tot ueſtigijs impreſſa, ut in his errari non poſſet: nõ*[e] *adſcripſi id, quod tua nihil referebat; ego tamen adſcripſiſſe mallem, quando id te uideo deſiderare. Sicut ſcribis tibi id eſſe referendum,*[f] *idem ipſe ſentio: neque in eo quidquã a meis rationibus diſcrepabunt tuæ. addes enim tu, meo iuſſu:*[g] *quod ego numquam addidi; nec cauſſa eſt, cur negem; nec, ſi eſſet, & tu nolles, negarem. Nam de*[h] H-S *nongentis millibus, certe ita relatum eſt, ut tu, ſiue frater tuus referri uoluit.*7 *ſed, ſi quid eſt,*[i] *quando de logeo**8 *parum prouiſum eſt, quod ego in rationibus referendis etiamnum corrigere poſſim: de eo mihi, cum* S. C. *non ſim uſus,*[k] *quid per leges liceat, conſiderandũ eſt.**9.8.[l] *te certe in pecunia exacta ita efferre, ex meis rationibus relatis non oportuit: niſi quid me fallit: ſunt enim alij peritiores. illud caue dubites, quin ego omnia faciam, quæ intereſſe tua, aut etiam uelle te exiſtimem, ſi ullo modo facere poſſim. Quod ſcribis* *10

a *L. nam de logio, ita eſt act.*
b quam tu in fano poſuiſti meo iuſſu; q̃d nunc quereris à me eſſe in rationibus referendis prætermiſſum.
c *al. ut tua, quã tu depoſueras ex tuis. mendoſè.*
d *al. Sed hoc ad te.*
e nõ ſcripſi in rationib. meo iuſſu a te eſſe poſitam.
f *L. item ipſe.*
g *al. quod ego nõ add.*
h *L. Seſtertium.*
i *L. (quando de logio parum gratum eſt) q. al. (quando de Luceio parum prouiſum eſt) al. quãdo de Logio parũ ratũ uiſum eſt) q.*
k tacite oſtendit, ſe nihil illius cauſſa facturum, quod per leges.
l *L. te certè pecunia abs te exacta rationem referre ex meis rationibus relatis, non op.*

de beneficijs, ſcito a me & tribunos militares, & præfectos, & contubernales dũtaxat meos [a] *delatos eſſe. in quo quidem ratio me fefellit. liberum enim mihi tempus ad eos deferendos exiſtimabam dari: poſtea certior ſum factus, triginta diebus deferri neceſſe eſſe, quibus rationes retuliſſem. ſane moleſte tuli, non illa beneficia tuæ potius ambitioni reſeruata eſſe, quam meæ, qui ambitione nihil uterer. de centurionibus tamen, & tribunorum* [b] *militarium contubernalibus res eſt in integro: genus enim horum beneficiorum definitum lege non erat. Reliquum eſt de* [c] H-S *centum millibus, de quibus memini mihi a te* *11· [d] *Myrina litteras eſſe allatas, non mei errati, ſed tui: in quo peccatum uidebatur eſſe, ſi modo erat,* [e] *fratris tui, & Tullij. ſed, cum id corrigi non poſſet; quod iam depoſitis rationibus ex prouincia* *12· *deceſſimus: credo me quidem tibi pro animi mei uoluntate, proq. ea ſpe facultatum quam tum habebamus, quam hnmaniſſime potuerim ſcripſiſſe. ſed neque* [f] *tum me humanitate mearum litterarum obligatum puto, neque tuã hodie epiſtolã* [g] H-S *centũ millibus ſic accepiſſe, ut ij accipiũt, quibus epiſtolæ per hæc tẽpora moleſtæ ſunt. ſimul illud cogitare debes, me omnem pecuniam, quæ, ad me ſaluis legibus perueniſſet, Epheſi apud publicanos depoſuiſſe: id fuiſſe* H-S [h] XXII· *eam omnem pecuniam Pompeium abſtuliſſe. quod ego ſiue* [i] *æquo animo fero, ſiue iniquo; tu de* [k] H-S *centum millibus æquo animo ferre debes, & exiſtimare, eo minus ad te uel de*

tuis

a vide ſcholiũ.

b *L. mil. & ita v. c.*

c. *L. H-S.*

d ciuitas, ab Aeolijs condita. Vell. lib. 1.

d *L. Myrina.*

e qui rationes me abſente cõfecerant.

f *q. u. c. non habent. tum.*

g quæ mutua petebas.

g *L. de ſeſtertiũ centum millibus ſic acc.*

h videtur explanandũ, bis vicies millies.

i *L. æquo animo, ſiue iniquo fero.*

k *L. H-S. centum millib: æqu.*

tuis [a] *cibarijs, uel de mea liberalitate perueniſſe.* [b] *quod ſi mihi expenſa iſta* H-S *centum tuliſſes: tamen, quæ tua eſt ſuauitas, quiq. in me amor, nolles a me hoc tempore* [c] *æſtimationem accipere. nam, numeratum ſi cuperem, non erat. Sed hæc iocatum me putato, ut ego te existimo. ego tamen, cum Tullius rure redierit, mittam eum ad te, ſi quid ad rem putabis pertinere. Hanc epiſtolam cur non ſcindi uelim, cauſſa nulla eſt. Vale.*

a publice datis.

b *L. iſta ſeſtertium centum millia t.*

c poſſeſſionem lege Cæſaris æſtimatam. vide noſtrũ ſcholiũ.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 M. Tvllivs, ſcriba meus,) Ciceronis libertus, fortaſſe Laurea cognomento, cuius egregios verſus, in Ciceronis Academiã ſcriptos, recitat Plinius lib. 31. cap. 2. quod ſi quis dixerit hunc eſſe M. Tullium Tironem; qui & ipſe, libertate donatus, patroni prænomen, & nomen aſſumpſit: negabo: quia Tiro liberatus eſt poſteaquam e prouincia ad vrbem Cicero redijt: at ille ſcriba, qui rationes in prouincia tractauit, libertus omnino fuit. Scribas enim ſeruos non fuiſſe, ex eo conſtat, (ut alia, quæ multa occurrunt, argumenta prætercam) quod Romanis omnes nominibus appellatos uidemus.

*2 Meo ſeruo ſcriba,) dixi iam, ſcribarum ordinem e ciuibus Romanis fuiſſe: quare ſeruus hic appellatur, non quia ſeruiret, (iam enim liberi hominis prænomine, & nomine, M. Tullius dictus eſt) uerum memoria præteriti temporis, quo apud Ciceronem in ſeruitute fuerat. & fortaſſe ita locutus Cicero, vt ipſa referret Rufi uerba exprobrantis, quod rationes ita Cicero ad ærarium retuliſſet, vt a ſeruo ſuo ſcriba eas accepiſſet.

*3 Cui potius id negotij darem, quam darem.) ſic omnes quos ego viderim, ſcripti libri, tribus exceptis, duobus M. Antonij Maffei, tertio, quem uir doctiſſimus, idemq. omnium humaniſſimus, Io. Vincentius Pinellus, emptum ex Leonici Thomæi bibliotheca, mihi dono dedit. in ijs non eſt, Quam darem, ſed, Quam tibi. quod mihi tamen (ut, quod ſentio, dicam) ſubabſurdum, atque etiam falſum videtur. non enim id ei Cicero negotij dedit, ſed ſcribæ ſuo: cui deinde Rufus fratrem ſuum adiunxit. quare crediderim illud, Quam darem, ſiue, Quam tibi, abundare, additum ab imperito, qui putaret id per ſe conſiſtere non poſſe, Cui potius id

negotij darem. quod ita conſiſtit, ſi ſubaudiatur, Quam Tullio, ſcribæ meo. adiuuat opinionem noſtram Maffei liber, in quo tantum illud eſt, Cui potius id negotij darem: in margine autem, Quam tibi.

*4 Conſolutas) ſic antiquus liber Fuluij, & duo Maffei, & Mediceus: alius, Conſulatas; tres, Conſolatas: vnus Maffei, Conſolidatas. quod mihi non placet. primum offendor inſolentia verbi: deinde, quænam iſta cōſolidatio eſſe potuit? Conſignatas, malim, aut Conlatas. nam eas cum quæſtore conferri in prouincia oportere, & conlatas iam eſſe, dixit. fero tamen, Conſolutas, non ſolum quia ſic eſt in tribus antiquis libris: verum etiam, quia pro, abſolutas, accipi poteſt: vt a, Confectas, ita differat, quemadmodum differt, Abſoluere, a Perficere. vnde lib. 2. de nat. Deo. In omni natura neceſſe eſt abſolui aliquid, aut perfici.

*5 Legatum meum præfectumq.) alij legunt, Præfectumq. Q. Leptam. nos olim ſuſtulimus, Q. Leptam, auctoritate quidem veteris libri, ſed multo etiã magis ratione adducti. cur enim Cicero præfecti ſui nomen ponat, legati prætermittat? quaſi vero ad alienum & ignotum hominem ſcriberet, non ad quæſtorem ſuum, qui & legatos, & præfectum fabrum, & vniuerſam proconſulis Ciceronis cohortem optime nouerat. præterea res hic agitur Ruſo notiſſima, de qua etiam ipſe ad Ciceronem ſcripſerat: vt ei prædum Valerianorum nomina ſignificari, nequaquam neceſſe fuerit. Vnde igitur præfecti nomen huc irrepſit? Notum eſt hominibus emendandi peritis, quanta ſit facta labes in optimis libris eorum inſcitia, qui cum libros deſcriberent, verba interpretantia, a ſtudioſis adiecta, non agnoſcentes, omnia permiſcebant. eodem errore, vt opinor, inter verba Ciceronis receptum eſt, Q. Leptam: cum neſcio quis, eum in Cilicia præfectũ fabrũ cum Cicerone fuiſſe, ex ep. 7. lib. 3 didiciſſet, adſcribere legati nomen non potuit: quia conijcere faciliimum non erat, quis ex quattuor cum præfecto præs Valerij fuiſſet. quattuor autem fuiſſe Ciceronis legatos, Q. fratrem, C. Pontinium, M. Aneium; L. Tullium, ex epiſt. 4. lib. 15. & alijs cognoſcitur. Accedit auctoritas veterum duorum librorũ, vnius Vincentij Riccij, quo ſum vſus adoleſcens, vt eo tempore in ſcholijs meis teſtatus ſum; alterius, quo nunc vtor, M. Antonij Maffei, a quo abeſt præfecti nomen. tertius eſt apud me liber, cuius in margine ſcriptum uideo, Q. Leptam: cum a cõtinuatione verborum Ciceronis abſit.

*6 Prudentiæ, cum rem a me non inſipienter excogitatã quidem putas.) ſic plane in omnibus meis veteribus libris, duobus exceptis, in quibus eſt, Non inſipienter quidem excogitatam: & vno, a quo abeſt Non. verum ne ſic quidem locus mendo vacat. non magna mutatio fiet, ſi legatur: Ne inſipienter quidem excogitatam. nam quod nonnulli legunt

Non

Non inſipienter excogitatam, ne cogitatam quidem putas: id ego, quod ad ſententiam attinet, non improbo: ſed quia plus additur, quam emendandi moderata ratio poſtulet, malui notam apponere indicem errati, quam ex fallaci, & lubrica coniectura, immodico præſertim additamento, librum immutare.

*7 Nam de logeo) Particula, Nam, ſæpe lectorem commode traducit ad diuerſam ſententiam. ut hic, & infra, Nam de H-S nongentis millibus. Et ep. 9. lib. 1. Nam de Appio, quod ſcribis, ſicuti de Cæſare. te non reprehendere; gaudeo tibi conſilium probari meum. Et ep. 1. lib. 7. Nam quid ego te athletas putem deſiderare? Et ad Att. ep. 10. lib. 3. Nam quod me tam ſæpe, & tam uehementer obiurgas. Et eodem libro, ep. 15. Nam quod purgas eos. &c. Logeum fuiſſe fanum arbitror, in quo pecuniæ deponerentur. ubi pecunia quoque illa, in prouincia Ciceronis exacta, a Rufo quæſtore iuſſu Ciceronis depoſita eſt auctore Pompeio. Infra res eadem attingitur.

*8 Parum gratioſum eſt,) ſic libri ueteres quinque: alij, Gauiſum eſt. utrumque mendoſum. nam, Gratioſum de inanimatis rebus nõ dicitur: ſed Gratioſi homines appellãtur. Nec, Gauiſum eſt, politus litteris quiſquã probauerit. Mediceus liber, Gauiſum. Cottado placuit, Gratum uiſum; nobis olim, Prouiſum; quod nec a Grauiſum longe diſtat, nec ſententia caret. nam in eo dicit parum eſſe prouiſum quia, cum pecunia illa deponeretur, additum nõ erat, deponi iuſſu Ciceronis proconſulis. de quo ſupra.

*9 Te certe in pecunia exacta ita efferre, ex meis rationibus relatis non oportuit;) libri aliquot ſcripti, etiam Mediceus, Pecuniæ exactæ: nonnulli, Iſta offerre Placet idẽ quod olim, Pecunia exacta, non eadem tamen ſententia, quæ olim placuit. non enim illud, Te efferre; ſignificare nunc arbitror iracundiam Rufi, qua ſit elatus, quod Cicero pecuniæ ab illo exactæ mentionem nullam in rationibus referendis feciſſet; uerum ad erogatam a Ruſo pecuniam refero, cũ ſciret, eam ſcriptam eſſe in rationibus iam relatis. Vt in exacta, inquit, pecunia ita afferres, ita erogares, ex meis rationibus relatis non oportuit: ideſt; per meas rationes tibi non licebat. Hanc noſtram opinionem adiuuare uidentur & ſuperiora uerba. De eo mihi quid per leges liceat, conſiderandum eſt: & quę ſequũtur proxima: Niſi quid me fallit: ſunt enim alij peritiores. Exactæ pecuniæ plus conſumpſerat Rufus, quã ſcriptæ rationes, præſertim iã a Cicerone relatæ, paterẽtur: id cum in rationibus Ciceronis, ut cum ſuis conſentirent, corrigi uellet; de eo quid ſibi per leges liceat, conſiderandũ Cicero reſpondet, mox indicat, non licere, ſubiungẽs, Nõ oportuit. atque in hac opinione, poſſum, inquit, falli: ſunt enim alij peritiores. Vt Rufum quodã modo cõſoletur.

*10 De beneficijs,) proconſules, proprætores atque etiam, vt hic locus indicat, quæſtores, cum ad urbem a Prouincijs reuertiſſent, eorum nomina poſt relatas rationes ad ærarium deferebant, quorum ſtrenua fideliq. opera uſi eſſent. hi autem erant ex ijs, quos ſecum in prouinciam duxerant. qui deferri in beneficijs dicebantur, quod eorum virtus, ac fides reip. profuiſſet. in quo erat eorum, qui deferebant, ambitio quædam, oſtendendis non modo ſuis, uerum aliorum quoque beneficijs in remp. Detulerat igitur Cicero, non exſpectato quæſtore ſuos contubernales, præfectos, tribunos mil. quoſdam autem non detulerat, ut centuriones, & tribunorum mil. contubernales: de quibus ait rem eſſe in integro, ſi Rufus eos deferre uelit. Morem hunc oſtendit oratio pro Archia; In beneficijs ad ærarium delatus eſt a L. Lucullo prętore, & conſule. Et pro Balbo; In prætura, in conſulatu præfectum fabrum detulit.

*11 Myrina) libri duo, Sigicelli, & Fuluij habēt, Smyrna: reliqui, Myrina, vtraque nota urbs, Smyrna in Ionia, Myrina in Aeolia. quis poteſt diuinare, ex utra ſcripſerit Rufus eas litteras? Smyrna quidem nauiganti in Italiam Meſcinio propinquior, & commodior.

*12 Deceſſimus:) ſic omnes, quos uiderim, ueteres libri. a quibus olim diſcedendum putabam, & legendum, unius litteræ mutatione, Deceſſemus. nunc me ipſe reuoco, & ita ſtatuo, ſincopem, eſſe non poſſe in ijs uerbis, quorum in prętеritis ultima ſyllaba eſt, Si; ut Cedo, Ceſſi, Ceſſiſſem, non Ceſſem. eodemq. modo in compoſitis, decedo, recedo, incedo, diſcedo, concedo. Antea Deceſſiſſemus, legebatur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Si ad me veniſſes,) etiam ex libris noſtris manuſcriptis aliqui habent, ſi ad me miſiſſes; quo modo ſcriptum eſſe in ſuis Manutius teſtatus eſt; pro quo vulgati habent, ſi ad me veniſſes, &c. Hanc pręterea diſſimilitudinem reperi in nonnullis manuſcri. qui habent, ſi ammonuiſſes, pro, ſi ad me veniſſes, ſeu ſi ad me miſiſſes, &c.

2 Non habui cui potius id negotij darem, quàm ſcribæ meo.) hęc uerba, poſt, ſcribę meo, M. Tullio Laureæ, nulli codices manuſcr. habent. quemadmodum nec illa, quę repe riuntur in alijs vulgatis; quàm ſcribę meo: niſi quod hæc, quæ olim edenda curaui, ad vnius libri veteris oram adſcripta, reperi. idque aliena manu. Et verò licet illa tollamus. Nā his deletis ſententia eſt integra & aperta. facilè enim ſubintelliguntur. Et credibile eſt, ex annotatiuncula eſſe nata, vel ab aliquo cōiectore, qui deeſſe putaret, addita. Quare ſic legēdum puto, ab illo loco, ſi prouidendum fuit, nequid aliter, ac tibi & honeſtum, & vtile eſſet, referretur, non habui, cui potius id negotij darem. Illudq.

Ratio-

3 Rationes confectas & conſolidatas) ſic habent omnes libri veteres, & ita edidit P. Victorius. Vulgati alij : conſignatas; alij; conſolutas.

4 De Voluſio quod ſcribis) vocem, ſeu treis voces, Quam obrem, aliunde huc illatas, & ex uerbo, haberem, quod proximè antecedit, natas, ſuſtuli.

5 Non inſipienter excogitatam, ne cogitatam quidem putes) ſecutus eram initio libros quoſdam vulgatos, qui ſic habent; non inſipienter actam, ne cogitatam quidem putes. Sed Victorio malui tandem aſſentiri, qui ſequitur optimum illum codicem Florentinum manuſcriptum ; cum quo præſertim nonnulli ex noſtris congruunt. Nam manuſcriptorum noſtrorum alii habent ; cùm rem à me non inſipienter excogitatam, ne cogitatam quidem putes. quo modo edidit P. Victorius. quam ſcripturam nos ſecuti ſumus ; Alii, cùm rem à me non inſipienter excogitatam quidem putes, planè mendoſe. Ego Florentinam editionem ſolam veram & rectam iudico; vulgatam tamen, tolerabilem, & probabilem eſſe puto.

6 Et vt multa tam grauis Valer. pr. ipſiſque T. Mario.) videtur legendum ; & vt multa tam grauia Valerianis prędibus, ipſóque T. Mario depelleretur, &c.

7 Sed ſiquid eſt, quando de logéo parum gratum eſt.) Ego quàm proxime potui, acceſſi ad ſcripturam antiquam. Nam libri manuſcripti hoc loco ſunt corrupti; ſed tamen partim ſic habent, quando de logéo parum gratioſum eſt ; partim, grauiſſimum eſt; Vulgati autem, parum prouiſum eſt, quæ lectio tolerabilis eſt : nec eam damnamus. Præterea quod ad vocem logéum pertinet, nos putauimus vtrobique, & ſuprà ibi; nam de logéo ita eſt actum, &c. & hîc, quando de logéo, &c. eandem rem agi ; ideòque idem nomen poni oportere. logium, autem, ſeu, logéum, vox Græca eſt, quæ ſignificat, præter alia, locum, vbi rationes referuntur, & vbi deponuntur.

8 Te certè pecuniæ abs te exactæ rationem referre, ex meis rationibus relatis, &c.) Etiam hoc loco ſcripturæ veteris veſtigia ſecutus ſum. Nam cùm in veteribus libris partim hoc modo ſcriptũ repériſſem, te certè in pecunia exacta iſta referre, ex meis, &c. partim ſic, te certè pecuniæ exactionem iſta referre, &c. ego ex voce, exactionem, feci, exactæ rationem, ex, iſta, abs te; quas voculas operæ per imprudentiam omiſerunt. Cetera integra & immota ſeruaui.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CVPIDVM ſe eſſe ſignificat Meſcinii uidendi, eumq. hortatur, ut acerbitatem temporum litterarum ſtudio, optimæq. conſcientiæ recordatione mitiget.

Cicero

Cicero s. D. L. [a] Meſcinio. 21

GRATAE mihi tuæ litteræ fuerunt: ex quibus intellexi, quod etiam ſine litteris [b] arbitrabar, uidendi mei te ſumma [c] cupiditate affectum eſſe. quod ego ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam. nam, tecum eſſe, *1 · [d] ita mihi communia, quæ, opto, contingant, ut uehementer uelim. *2 etenim cum eſſet maior & uirorum, & ciuium bonorum, & [e] iucundorum hominum, & [e] amantium mei copia, tamen erat nemo, quicum eſſem libentius, quam tecum, & pauci, quibuſcum æque libenter: hoc uero tempore, cum alij interierint, alij abſint, alij mutati uoluntate ſint, unum medius fidius tecum diem libentius poſuerim, quam hoc omne tempus cum pleriſque eorum, quibuſcum uiuo neceſſario. noli enim exiſtimare, [f] mihi non ſolitudinem iucundiorem eſſe, qua tamen ipſa uti non licet, quam ſermones [g] eorum, qui frequentant domum meã, excepto uno, [h] aut ad [i] ſummum altero. itaque utor eodem perfugio, quo tibi utendum cenſeo, litterulis uoſtris, præterea [k] etiam conſcientia conſiliorum meorum. Ego enim is ſum, quemadmodum tu facillime potes exiſtimare, qui nihil umquam mea potius; quam meorum ciuium cauſſa fecerim: cui niſi [l] inuidiſſet is, quem tu numquam amaſti; (me enim amabas) & ipſe beatus eſſet, & omnes boni. [m] ego ſum, qui nullius [n] uim plus ualere uolui, quam honeſtum otium. idemque, cum [o] illa ipſa arma, quæ ſemper timueram,

a u.c. MESCINIO.
b v. c. arbitrabar, te ſumma cupiditate aff. eſſe vidẽdi mei: quod ego &c.
c idẽ alijs verbis ep. xi. l. 2.
d L. ita mihi omnia, qua opto, cont.
e e bonitas, iucunditas, & amor, cauſſę cur amemus. vnaque eſſe cupiamus. vide ep. 24. l. 9.
f al. mihi ſolitudinem non iucundiorem eſſe, &c.
g Cæſaris familiarium.
h L. aut ſummũ alt.
i ep. 1. lib. 2.
k al. conſcientia etiam conſiliorũ.
l Pompeius.
m L. ego is, qui n.
n al. plus ualere uim volui.
o Cæſariana.

mueram, plus poſſe ſenſi, quam illum conſenſum bonorum, quem ego idem effeceram,[a] quamuis tuta condicione pacem accipere malui, quam uiribus cum ualentiore pugnare. [b] Sed & hæc, & multa alia coram breui tempore licebit. neque me tamen ulla res alia Romæ tenet, niſi exſpectatio rerum [c] Africanarum. uidetur enim [d] mihi res in propinquum adducta diſcrimen. puto autem [e] mea non nihil intereſſe; quamquam, id ipſum quid interſit, non ſane intelligo; uerumtamen, quidquid illinc nunciatum ſit, [1] non longe abeſſe a conſilijs amicorum. eſt enim res [f] ipſa iã in eum locum adducta, ut, quamquam multum interſit inter eorum cauſſas, qui dimicant, tamen inter [g] uictorias non multum interfuturum putem. ſed plane animus, [h] qui dubijs rebus forſitan fuerit infirmior, deſperatis confirmatus eſt multum: quem etiam ſuperiores tuæ litteræ confirmarunt:[i] quibus intellexi, quam fortiter iniuriam ferres: iuuitq. me, tibi cum ſummam humanitatem, tum etiam tuas litteras profuiſſe. uerum enim ſcribam: teneriore mihi animo uidebare, ſicut omnes fere, qui, uita ingenua, [k] in beata, & libera ciuitate uiximus. ſed ut illa [l] ſecunda moderate tulimus: ſic hanc non ſolum aduerſam, ſed etiam funditus [m] euerſam fortunam fortiter ferre debemus: ut hoc ſaltem in maximis malis boni conſequamur, ut mortem quam etiam beati contemnere [n] debebamus, propterea quod [o] nullum ſenſum eſſet habitura, nunc, ſic affecti, non modo contemnere [p] debeamus, ſed etiam optare.

a etiam ſi eſſet minus honeſta.

b *al. Sed hac, & multa alia corã, & breui temp.*

c ex vna parte Cæſar fuit, ex altera Scipio, & Iuba rex.

d *al. res mihi.*

e *L. nonnihil mea int.*

f *prouocabulum, ipſa, abeſt à duob. u.c.*

g vtriuſque victoriã fore crudelem putat. vide epiſt. 9. & 14. lib. 4.

h *al. qui forſitan dubÿs rebus f.*

i *al. ex quib. intel.*

k *L. in beata ciuit. & libera uiximus.*

l cum reſp. florebat.

m cum Cæſari ſeruiamus.

n *al. debeamus.*

o rerũ humanarum. nã immortales animos putat, idq. nititur probare in lib. de Senectute.

p *L. audeamus, ſed.*

tare. Tu, ſi me diligis, fruere iſto otio; tibiq. perſuade, PRAETER *culpam, ac peccatũ, quo ſemper caruiſti, & carebis, homini accidere nihil poſſe, quod ſit horribile, aut pertimeſcendum. Ego, ſi uidebitur recte fieri poſſe, ad te ueniam breui; ſi quid acciderit, ut mutandum conſilium ſit; te certiorem faciam ſtatim. Tu ita fac cupidus mei uidendi ſis, ut iſtinc te ne moueas tam infirma* [a] *ualetudine, niſi ex me prius quæſieris per literas, quid te uelim facere. Me uelim, ut facis, diligas,* [b] *ualetudiniq. tuæ, & tranquillitati animi ſeruias. Vale.*

a n. c. ualitudine.
b u. c. ualitudiniq.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ITA mihi communia omnia, quæ opto, contingant,) verbum, Communia, video eſſe in omnibus veteribus libris, præter vnum, qui fuit olim Hieronymi Ferrarij, nunc eſt Caroli Borromæi Cardinalis. in eo eſt, Commoda, non, Communia: quod olim probaui: cum & Plautus in Trin. ſimiliter dixiſſet: Ita commoda, quæ cupio, eueniunt. Nonnulli, Communia, putarunt abundare. quorum non diſplicet opinio. ne tamen tot librorum conſenſus repudietur; videndum etiam atque etiam, an probabilis aliqua ſententia elici poſſit, nullo nec deleto verbo, nec mutato. Ita mihi, inquit, ea, quæ opto, contingat omnia communia, vt vehementer velim. ideſt: ita te rerum omnium, quas opto, participem habeam, vt eſſe tecum vehementer velim. nam ad verbum, Communia, ſubaudio, Tecum: vt ſit: ita mihi tecum communia, quæ opto, contingant omnia. Occurrit alia ſententia, quam non occultare conſilium eſt. Ita mihi res omnes publicæ, quales opto, contingant. nam, Communia, & Communes res, pro publicis rebus accipi, nemo, vt opinor, dubitat. idq. vel hoc vno conſtat exemplo, quod obſeruauimus epiſt. 3. lib. 1. Ex eodem de toto ſtatu rerum communium cognoſces; quæ quales ſint, non facile eſt ſcribere. Communem quoque rem, dixit epiſt. 27. lib. 7. Communium fortunarum, epiſt. 12. lib. 5. Hoc totum ad eruditorum hominum iudicium refero. nam ipſe nihil affirmo; tantum enitor, vti veterum librorum auctoritatem conſeruẽ.

*2 Etenim, cum eſſet maior) alijs placet, Vt enim, pro,

Etenim

Etenim : quia ſic habent plerique veteres libri. ſolœciſmi ſpecies apparet. quid refert? inquiunt. quam multa præterea huiuſce generis in Cicerone deprehenduntur. His itaque reſponderi videtur poſſe : ſolœciſmum, ſi modo libri veteres in eo conſentiant, ferendum: ſin aliter, tollendum. itaque cum habeam duos veteres libros, vnum M. Antonij Maffei, quo etiam olim, commodante eius fratre Bernardino Cardinali, vſus ſum; alterum Fuluij Vrſini, in quibus diſerte legitur, Etenim, libenter aufero ſolœciſmum, & integritatem Cicerone dignam reſtituo.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Non longè abeſſe velim à conſ.) vox, velim, abeſt à libris noſtris manuſcriptis. Et verò tollatur licet. nam ſententia pendet ab illo loco, Puto autem nonnihil mea intereſſe, ſequitur deinde interpoſitio, (quãquã idipſum &c.) Licet etiam retinere, vt intelligamus propter illam interpoſitionem, mutatam eſſe orationis formam. & de integro additum verbum, velim.

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. TORQVATVM, ET. ALIOS LIBER. VI

ARGVMENTVM P. MANVTII.

A. Manlivm Torquatũ, qui Pompeianas partes ſecutus erat, conſolatur in eo, quod Romæ non ſit; & aliquam ſimul ſpem reditus oſtendit.

Cicero S. D. A. Torquato. I

[a] ETSI *ea perturbatio eſt omnium rerum, ut ſuæ quemque fortunę maxime pæniteat; nemoq. ſit, quin ubi uis, quam ibi, ubi eſt, eſſe malit: tamen mihi dubium non eſt, quin hoc tempore bono uiro, Romæ eſſe, miſerrimum ſit.* [1] *nam etſi, quocumque in loco* [*1·b] *quiſquis eſt, idem eſt ei ſenſus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum, & ſuarum: tamen* [c] *oculi augent dolorem, qui ea, quæ ceteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere a miſerijs cogitationem ſinunt. Quare, etſi multarum rerum deſiderio te angi neceſſe eſt: tamen illo dolore,* [d] *quo maxime te confici audio, quod Romæ non ſis, animum tuum libera. etſi enim cum magna moleſtia tuos, tuaq. deſideras: tamen illa quidem, quæ requiris, ſuum ſtatum tenent, nec melius, ſi tu adeſſes, tenerẽt, nec ſunt ullo in proprio periculo. nec debes tu, cum de tuis cogitas, aut præcipuam aliquam fortunam poſtulare, aut communem recuſare. De te autem ipſo, Torquate, eſt tuum ſic agitare animo, ut non adhibeas in conſilium cogitatio-*

num

MANVT.

a cõſolatur a cõmuni hominũ cõdicione. & aduerte, in principio huius epiſtolę quater eſſe repetitum, Etſi, Tamen, quod in nobis uitio duceretur.

b u. c. o. & L. quiſquis eſt.

c ep. 4. & 13. l. 4. & 30. lib. 7. Aurium autẽ ſenſũ plus doloris afferre, quã oculorũ, dixit ſupra ad Marcellũ, ep. 9. l. 4 Oratoris hoc eſt, eiſdem rebus, ſi res poſtulet, vel contrarijs vti.

d q. u. c. quo te maxime.

num tuarum deſperationem, aut timorem. nec enim is, qui in te adhuc iniuſtior, quam tua dignitas poſtulabat, fuit, non magna ſigna dedit animi erga te mitigati. nec tamen is ipſe, a quo ſalus petitur, habet explicatam, aut exploratam rationem ſalutis ſuæ. C V M Q. *omnium bellorum exitus incerti ſint;* [a] *ab altera uictoria tibi periculum nullum eſſe perſpicio, quod quidem ſeiunctum ſit ab omnium interitu;* [b] *ab altera te ipſum numquam timuiſſe,* [c] *certo ſcio.*[d] *Reliquum eſt, ut te id ipſum, quod ego quaſi conſolationis loco pono, maxime excruciet, commune periculum reip. cuius tanti mali quamuis docti uiri multa dicant, tamen* *2.2 *uereor,* [e] *ne conſolatio nulla poſſit uera reperiri, præter illam, quæ tanta eſt, quantum in cuiuſque animo roboris eſt, atque neruorum. ſi enim,*[f] B E N E *ſentire, recteq. facere, ſatis eſt ad bene, beateq. uiuendum:* 3 *uereor, ne, eum, qui ſe optimorum conſiliorum conſcientia ſuſtentare poſſit, miſerum eſſe, nefas ſit dicere. nec enim nos arbitror, uictoriæ præmijs ductos, patriam olim, & liberos, & fortunas reliquiſſe; ſed quoddam nobis* [g] *officium iuſtum, & pium, & debitum reip. noſtræq. dignitati* [h] *uidebatur: qui neque, cum id faciebamus, tam eramus amentes, ut explorata nobis eſſet uictoria. quare, ſi id euenit, quod, ingredientibus nobis in cauſſam propoſitum fuit accidere poſſe: non debemus ita cadere animis, quaſi aliquid euenerit, quod fieri poſſe numquam* [i] *putarimus. Simus igitur ea mente,* 4 *quam ratio* [k] *& ueritas præſcribit;*

a Cæſare.

b Pompeio.

c *duo u. c. certum ſcio.*

d cum iã oſtẽderim, tibi de te ipſo nihil eſſe timendum.

e *L. ne conſolatio nulla poſſit uera reperiri, pr. & ita u. c.*

f a conſciẽtia cõſolationem hauriri vult.

g bonus vir nõ ſpẽ ſequitur, ſed officiũ. vide ep. 5. lib. 9.

h *L. videbamur. ſequi: nec, cum id f.*

i *q. u. c. putarimus.*

k *al. & uirtus.*

ſcribit: ut nihil in uita nobis præſtandum præter culpam putemus;eaq.cum careamus, omnia humana placate, & moderate, feramus. Atque hæc eo pertinet oratio, ut,[a] perditis rebus omnibus,tamen ipſa uirtus ſe ſuſtentare poſſe uideatur. ſed, ſi eſt ſpes aliqua rebus communibus, ea tu, quicumque ſtatus eſt futurus, carere non debes. Atque hæc mihi ſcribenti ueniebant in mentem, me eum eſſe, cuius tu[b] deſperationem accuſare ſolitus eſſes, quemq. auctoritate tua cunctantem, & diffidentem excitare. quo quidem tempore non ego cauſſam noſtram, ſed conſilium improbabam. ſero enim nos ijs armis aduerſari uidebam, quæ multo ante[c] confirmata per noſmet ipſos erant:docebamq. pilis, & gladijs, non conſilijs,[d] neque auctoritatibus noſtris, de iure publico[e] diſceptari. Neque ego ea, quæ facta ſunt, fore cum[f] dicebam, diuinabam futura: ſed, quod & fieri poſſe, & exitioſum fore, ſi eueniſſet, uidebam, id ne accideret, timebam; præſertim cum, ſi mihi alterutrum de euentu, atque exitu rerum promittendum eſſet, id futurum, quod euenit, exploratius poſſem[g] promittere. ijs enim rebus[h] præſtabamus, quæ non prodeunt in aciem: uſu autem armorum, & militum robore inferiores eramus.[i] Sed tu illum animum nunc adhibe quæſo, quo me tum eſſe oportere cenſebas. Hæc eo ſcripſi, quod mihi[k] nunc Philargyrus tuus, omnia de te requirenti,[l] fideliſſimo animo, ut mihi quidem uiſus eſt, narrauit, te interdum[m] ſolicitum ſolere eſſe uehementius. quod facere

a ſi eſſent perditæ res, tamē te tua virtus Torquate conſolari deberet.

b in cauſſa Pōpeiana.

c cum Cæſari Gallias in alterum quinquēnium prorogauimus.

d al. nec.

e epiſt. 7. li. 4.

f al. docebam.

g de Cæſaris victoria.

h idē alijs verbis ep. 7. l. 4.

i q. u. c. Sed tu nunc illum animum &c.

k aduerb. nunc, abeſt ab o. u. c.

l al. fidiſsimo.

m ep. 3. lib. 4.

m q. u. c. te ſollicitum interdum ſolere eſſe u.

non

non debes, nec dubitare, quin aut aliqua rep. ſis [a] *futurus, qui eſſe debes: aut, perdita, non afflictiore condicione, quam ceteri. hoc uero tempus, quo exanimati omnes,* [b] *& ſuſpenſi ſumus, hoc moderatiore animo ferre debes, quod & in ea* [c] *urbe es, ubi nata, & alta eſt ratio, ac moderatio uitæ: & habes Ser.* [d] *Sulpicium, quem ſemper unice dilexiſti; qui te profecto &* [e] *beneuolentia, & ſapientia conſolatur. cuius ſi eſſemus auctoritatem, &* [f] *conſilium ſecuti: togati potius potentiam, quam armati uictoriam* [g] *ſubiſſemus. Sed hæc longiora fortaſſe fuerunt, quam neceſſe fuit.* [h] *illa, quæ maiora ſunt, breuius exponam. Ego habeo,* [i] *cui plus, quàm tibi, debeā, neminem. quibus tantum debebam, quantum tu intelligis, eos mihi huius belli caſus eripuit. qui ſim autem hoc tempore,* [k] *intelligo. ſed quia* NEMO *eſt tā afflictus, qui, ſi nihil aliud ſtudeat, niſi id, quod agit, non poſſit nauare aliquid, & efficere:* [l] *omne meum conſilium, operam, ſtudium certe uelim exiſtimes tibi, tuiſq. liberis eſſe debitum. Vale.*

a in ſumma dignitate.
b *q. u. c. ac ſuſp.*
c Athenis. epiſt. 3:
d Achaiæ præfectum. ep. 4. l. 4. & 6. huius lib.
e *u. c. beneuolentia.*
f ſuaſit Sulpicius bellum ciuile fugiendum. ep. 4. li. 4.
g *q. u. c. ſubiſſemus.*
h vide modū connectendi.
i *q. u. c. cui plus deb. quàm tibi, nem.*
k ſine vlla videlicet auctoritate.
l *q. u. c. omne meum ſtudium, operam, conſiliū. certe &c.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVISQVIS) Quiſquis, pro quiſque, interdum ueteres uſurparunt, vt hic ipſe Tuſc. v. Vt quidquid obiectum eſt, quod modo a natura non ſit alienum, eo contenti non quærunt amplius. In Verr. lib. 4. Ita odorabantur omnia, vt, vbi quidquid eſſet, aliqua ratione inuenirent. Plautus Trinummo: Sin unum quidquid ſigillatim, & placide percunctabere. Lucretius autem ſæpiſſime.

*2 Vereor, ne conſolatio nulla poſſit uera reperiri,) mei veteres libri, Vlla, omnes habent: ſed, Nulla, requirit ſententia. nam Vereor cum ſimplici negatione coniunctum, uſurpatur in rebus, quas accidere nolimus: vt Vereor ne filius peccet; cum gemina uero negatione, in rebus, quas accidere nollemus: vt Vereor ne filius recte uiuat: uolumus enim fi-

lium recte uiuere: interdum, quod idem ualet, pro gemina negatione utimur, Vt, hoc modo; Vereor vt filius recte uiuat. quare uidetur aut legendum hic, Vereor vt conſolatio ulla poſſit uera reperiri; aut, Vereor ne conſolatio nulla poſſit uera reperiri. nam & paullo poſt, cum dicit, Vereor ne nefas ſit dicere; hoc ſignificat, nefas ſit dicere. ſic igitur, ſi dicas Vereor, ne conſolatio ulla poſſit uera reperiri: hoc ſignifices, conſolatio aliqua poſſit uera reperiri. quod a Ciceronis mente diſcrepat. nullam enim ait ſibi uideri eſſe conſolationem tanti mali, pręter illam, &c. Vide, quæ de hoc uerbo, Vereor, diximus in ep. 1. lib. 2. in Commentario noſtro.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Nam etſi quocumque loco quiſquis eſt) ſic habent omnes libri manuſcripti. quiſquis, autem poſitum pro, quiſq. vt, quicquid, ſæpe ab eodem, & à Lucretio, Terentio, Plauto, pro, quidque, vſurpatum eſſe, aliàs docuimus.

2 Vereor ne conſolatio nulla) ſic legendum eſt; vel, vt quidam alij libri habent, vereor vt vlla conſolatio, &c. quorum verborum eadem ſententia eſt, atque eorum, quæ in hac editione poſita ſunt.

3 Vereor, ne eum, qui ſe opt. conſ. conſc. ſuſt. poſſ. miſ. eſſe, neſ. ſit d.) ſic legendum eſt, & ita ſcriptum eſt in noſtris lib. omnibus veteribus. & in pleriſque editionibus impreſſum. Neque vero legendum cum interrogatione, vt putat Victorius, ſed cōtrà, & ſic declarandum, vereor, ne nefas ſit &c. id eſt. fortaſſe ne fas eſt: vel fieri poteſt, vt nefas ſit, &c.

4 Quam ratio, & veritas) quidam libri veteres habent, & rei veritas: nonnulli, ratio & virtus, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Primvm ſe excuſat, quod minus ſæpe ſcribat: deinde de reditu Torquati eſſe impetratum, ſignificat: & conſolationis loco ſubiungit, nihil ei præcipue timendum.

M. Cicero s. d. A. Torquato. 2

Peto a te, ne me putes obliuione tui rarius ad te ſcribere, quam ſolebam, ſed aut grauitate [a] ualetudinis, qua tamen iam paullulum uideor [b] leuari; aut quod abſim ab urbe, ut, qui ad te proficiſcantur, ſcire non poſſim. quare uelim ita ſtatutum habeas, me tui memoriam ſumma

a u. e. ualitudinis.

b translatum verbū, quia dixerat, Grauitate.

cum

cum beneuolentia tenere, tuaſq. omnes res non minori mihi curæ, quam meas, eſſe. Quod maiore in uarietate uerſata eſt adhuc tua cauſſa, quam homines aut uolebant, aut opinabantur; mihi crede, non eſt pro malis temporum, quod moleſte feras. neceſſe eſt enim, aut armis [a] urgeri remp. ſempiternis, aut, his poſitis, recreari aliquando, aut funditus interire. ſi arma ualebunt: nec eos, [b] a quibus reciperis, uereri debes, nec eos, [c] quos [d] adiuuiſti. ſin, armis aut condicione poſitis, aut defatigatione abiectis, aut uictoria detractis, ciuitas [e] reſpirauerit: & dignitate tua frui tibi, & fortunis licebit. ſin omnino interierint omnia; fueritq. is exitus, quem uir prudentiſſimus M. [f] Antonius iam tum timebat, cum tantum inſtare malorum ſuſpicabatur: miſera eſt illa quidem conſolatio, tali præſertim ciui, & uiro, ſed tamen [g] neceſſaria, NIHIL *eſſe præcipue cuiquam dolendum in eo, quod accidat uniuerſis. Quæ uis inſit in his paucis uerbis, (plura enim committenda epiſtolæ non erant) ſi attendes, quod facis: profecto etiam ſine meis litteris intelliges, te aliquid habere, quod ſperes; [h] nihil, quod aut [i] hoc, aut aliquo reip. ſtatu timeas; omnia ſi interierint, cum ſuperſtitem te eſſe reip. ne ſi liceat quidem uelis, ferendam eſſe fortunam, præſertim quæ abſit a [k] culpa. Sed hæc hactenus. Tu uelim ſcribas ad me, quid agas, & ubi futurus ſis; ut, aut quo ſcribam, aut quo ueniam, ſcire poſſim. Vale.*

a cōtinuis bellis uexari.

b *L. à quib. reciperis.*

c Pōpeianos.

d *u. c. adiuuiſti.*

e *u. c. reſpirarit.*

f orator ille ſummus.

g qa nihil eſt pręterea, quod conſolari poſſit.

h *L. nihil, quòd aut hoc, &c. & ita o. u. c.*

i qui perditus plane nō eſt.

k epiſt. I.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CONSOLARI vult; ſed, quia nihil aliud ad conſolandum ſuppetit, conſolationem ait debere eſſe optimorũ conſiliorum conſcientiam.

M. Cicero s. d. A. Torquato. 3

SVPERIORIBVS litteris, [a] beneuolentia magis adductus, quam quod res ita poſtularet, fui longior. neque enim confirmatione noſtra egebat [b] uirtus tua: neque erat ea mea cauſſa, atque fortuna, ut, cui omnia deeſſent, [c] alterum confirmarem. [d] hoc item tempore breuior eſſe debeo. ſiue enim tum nihil opus fuit tam multis uerbis: nihilo magis nunc opus eſt: ſiue tum opus fuit; illud ſatis eſt, præſertim cum acceſſerit nihil noui. nam, etſi quotidie aliquid audimus [e] earum rerum, quæ ad te perferri exiſtimo: ſumma tamen eadem eſt, & idem exitus, quem ego tam [f] uideo animo, quam ea, quæ oculis cernimus. nec uero quidquam uideo, [g] quod non idẽ te uidere certo ſciam. nam etſi, quem exitum acies habitura ſit, diuinare nemo poteſt: tamen & belli exitum uideo, &, ſi id minus, hoc quidem certe, cum ſit neceſſe [h] alterutrum uincere, qualis futura ſit uel hæc, uel illa uictoria. idq. cũ optime perſpexi, tale uideo, nihil ut mali uideatur [i] eſſe futurum, ſi id uel ante [k] acciderit, quod uel maximum ad timorem proponitur. ITA enim uiuere, ut nõ ſit uiuendũ, miſerrimum eſt, [l] mori autem nemo ſapiens miſerum duxit, ne beato quidem. Sed in ea es [m] urbe, in qua hæc uel plura, & ornatiora parietes ipſi loqui poſſe uideantur.

a *v.c. beniuolentia.*

b virtus eſt in aduerſis fortiter ferendis.

c *fort. ego alterum conf.*

d *L. Hoc item tempore. & ita q.u.c.*

e quæ gerũtur in Hiſpania.

f ep. 12. lib. 5. dixit, Cernere animo.

g *al. quod nõ itẽ te uid.*

h vtriuſque victoriam video crudelem. ep. 9. & 14. l. 4. & prima, & ſequenti huius lib.

i *eſſe, abeſt ab o.u.c.*

k *L. acciderit.*

l quod ad timorem proponitur.

m Athenis. epiſt. 1. & in Bruto in extremo.

tur. Ego tibi hoc confirmo, E T S I *leuis eſt conſolatio ex miſerijs aliorum, nihilo te nunc maiore in diſcrimine eſſe,*[a] *quam quemuis aut eorum, qui*[b] *diſceſſerint, aut eorum, qui remanſerint. alteri*[c] *dimicant: alteri uictorem timent. Sed hæc conſolatio leuis, illa grauior, qua te uti ſpero, ego certe utor. nec enim, dum ero, angar ulla re, cum omni uacem culpa; & , ſi non ero, ſenſu omnino carebo.*[d] *Sed rurſus* γλαῦ κ' εἰς Ἀθήνας, *qui ad te hæc. Mibi tu, tui, tua omnia*[e] *maximæ curæ ſunt, & , dum uiuam, erunt. Vale.*

a q.u.c. quã quẽuis eorum, qui diſceſſerint, alteri d. mic. &c. mendoſe.

b a bello, qui victorẽ timẽt.

c enim, abeſt ab o. u. c.

d officio fere ſolet Cicero epiſtolas claudere, quod exempla declarant.

e L. maxima.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CONSOLATORIA epiſtola, rationibus undecũque collectis; ſed, ſi conſideras, deſperationem potius continet.

M. Cicero S. D. A. Torquato. 4

NOVI, *quod ad te ſcriberem, nihil erat: & tamen, ſi quid eſſet, ſciebam te a tuis certiorem fieri ſolere. de futuris autem rebus etſi ſemper difficile eſt dicere; tamen interdum coniectura poſſis propius accedere, cum res eſt eiuſmodi, cuius exitus*[f] *prouideri poſſit. Nunc tantum uidemur intelligere,*[g] *non*[h] *diuturnum bellum. etſi id ipſum non nullis uideatur ſecus. equidem, cum hæc ſcribebam, aliquid iam actum putabam;*[i] *non, quo ego certo ſcirem; ſed, quod non difficilis erat coniectura. nam cum omnis belli Mars communis, & cum ſemper incerti exitus præliorum*[k] *ſunt: tum hoc tempore ita magnæ utrimque copiæ, ita paratæ*[l] *ad depugnandum eſſe dicuntur, ut, utercumque uicerit, non ſit mirum futurum. Illa in dies ſingulos magis magisq.*

f L. prauideri.

g L. non diuturnum bellum fore; etſi.

h inter Cæſarẽ, & reliquias Pompeianarũ partium, in Hiſpania pugnãtes.

i u. c. nõ quò, ſed quòd haud diff.

k q. u. c. ſunt.

l al. pugnandum.

opinio hominum confirmatur; etiam ſi inter cauſſas armorum aliquantum interſit, tamen inter uictorias non multum interfuturum.[a] *alteros propemodum iam ſumus experti: de altero, nemo eſt quin cogitet, quam ſit metuendus iratus uictor armatus. Hoc loco ſi uideor augere dolorem tuum, quem conſolando leuare debebam; fateor me communium malorum conſolationem nullam inuenire, præter illam; quæ tamē, ſi poſſis eã ſuſcipere, maxima eſt: quaq. ego quotidie magis utor:*[b] CONSCIENTIAM *rectæ uoluntatis maximam conſolationem eſſe rerum incommodarum, nec eſſe ullum magnum malum præter culpam. a qua quando tantum abſumus, ut etiam optime ſenſerimus, euentusq. magis noſtri conſilij, quam conſilium reprehendatur:*[c] *& quando præſtitimus, quod debuimus: moderate, quod euenit, feramus. Sed hoc mihi tamen non ſumo, ut te conſoler de communibus miſerijs,*[d] *quæ & ad conſolandum maioris ingenij, & ad*[e] *ferendum ſingularis uirtutis indigent. Illud cuius faci le eſt docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas. eius enim, qui tardior in te leuando fuit, quam fore putaramus, non eſt mihi dubia de tua ſalute ſententia; de alijs autem non arbitror te exſpectare quid ſentiam. Reliquum eſt, ut te angat, quod abſis a tuis tam diu,*[f] *res moleſta, præſertim ab ijs*[g] *pueris, quibus nihil poteſt eſſe feſtiuius. ſed, ut antea ad te ſcripſi, tempus eſt huiuſmodi, ut ſuam quiſque condicionem miſerrimam putet, &, ubi quiſque ſit, ibi eſſe minime uelit.*

a Pōpeianos. vide ep. 21. l. 5.

b ſemper, vbi ad conſolandū alia deſunt, ad hāc rationem decurrit.

c *al. & quoniam praſt.*

d *o. u. c. quæ ad conſol.*

e cum verbo Ferre virtutē coniungit.

f *L. Res moleſta. praeſ.*

g Torquati filijs. feſtiuitas in pueris amabilis. epiſt. 10. lib. 1. ad Att.

*uelit. equidem, nos quod Romæ ſumus, miſerrimum eſſe duco; non ſolum, quod in omnibus malis acerbius eſt [a] uidere, quam audire: ſed etiam, quod ad [b] omnes caſus ſubitorum periculorum magis obiecti ſumus, quam ſi abeſſemus. etſi me ipſum conſolatorē tuum non tantum litteræ, quibus ſemper ſtudui, quantum longinquitas temporis mitigauit: *1 [c] quanto [d] fuerim dolore, meminiſti. in quo prima illa conſolatio eſt, uidiſſe me plus, quam ceteros, cum [e] cupiebam [f] quamuis iniqua condicione pacem. quod etſi caſu, [g] non diuinatione mea, factum eſt: tamen hac inani prudentiæ laude delector. deinde, quod mihi ad conſolationem commune tecum eſt, ſi iam uocer ad exitum uitæ, non ab ea [h] rep. auellar, qua carendum eſſe doleam, præſertim cum id ſine ullo [i] ſenſu futurum ſit. Adiuuat etiam ætas, & acta iã uita: quæ cum curſu ſuo bene confecto delectatur, tum uetat in eo uim timere, quo nos iam natura ipſa pęne perduxerit. Poſtremo is [k] uir, uel etiã ij uiri hoc bello occiderunt, [l] ut imprudentia uideatur, eandem fortunam, ſi res cogat, recuſare. Equidem mihi omnia propono. [l] nec ullum eſt tantũ malũ, quod non putẽ impendere: ſed cum plus in metuendo mali, ſit, quam [m] in illo ipſo, quod timetur; deſino: præſertim cum id [n] impendeat, in quo non modo dolor nullus, uerum finis etiam doloris futurus ſit. Sed hæc ſatis multa; uel plura potius, quam neceſſe fuit. facit autem non loquacitas mea, ſed [o] beneuolentia longiores epiſtolas. [p] Seruium diſceſſiſſe Athenis, moleſte tu*

a ep.9. lib.2.
b ad minuendum Torquati deſiderium.
c *L. Quanto fuerim in dolore.*
d belli ciuilis initio.
e a conſciẽtia.
f *u. c. quamuis iniqua, &c. & ita L.*
g *q. u. c. non mea diuinatione f.*
h a ſtatu reip.
i eripit ſensũ mortuis, ex Ariſtotelis ſententia in Ethicis.
k Põpeius Magnus.
l epiſ. xI. l. io. ad Att.
m *u. c. in ipſo illo, q. & ita L.*
n interitus.
o *u. c. beneuolentia.*
p Sulpiciũ. vide ep. 4. l. 4. & 6. huius lib.

li. non enim dubito, quin magnæ tibi leuationi [a] *ſit ſolitus eſſe quotidianus congreſſus, & ſermo cum familiariſſimi hominis, tum optmi, & pru dentiſſimi uiri. Tu uelim te, ut debes, & ſoles, tua uirtute ſuſtentes. ego, quæ te uelle, quæq. ad te, & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq. curabo. quæ cum faciam:* [b] *beneuolentiam tuam erga me imitabor, merita non* [c] *aſſequar. Vale.*

a *L. ſolitus ſit eſſe, &c. & ita o. u. c.*

b *u. c. beniuolentiam.*

c vide ſimilē ſententiā, alijs verbis expreſſam, ep. 8. li. 1. in fine. & 13. lib. 5.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVANTO fuerim dolore, meminiſti.) offendi ſcio Latinæ linguæ rudes hoc loquendi genere, quaſi mendoſum ſit, Quanto fuerim dolore; ſincerum autem, Quanto fuerim in dolore; quia ſcilicet non dicatur, Ego ſum lætitia, ſed, Ego ſum in lætitia. Apte uero, & appoſite. quis enim hoc negat, Ego ſum lætitia, dolore, ſpe, Latine non dici? at illud quis negare poteſt, Ego ſum magna lætitia, magno dolore, magna ſpe, recte, & eleganter dici? Diſcant igitur uti ſimilibus exemplis, ubi refellere aliquid, aut probare conantur, nec tam facile conſenſum, auctoritatemq. ueterum omnium librorum contemnant.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 VT impudentia videatur) videtur legendum; vt impudentis videatur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CAECINAM qui pro Pompeio contra Cæſarem pugnauerat, patria carentem, bene ſperare iubet, ſeq. ei nulla in re defuturum pollicetur. Ei autem Cæſarem ignouiſſe, Hirtius tradit de bello Africano.

Cicero S. D. A. Cęcinę. 5

QVOTIESCVMQVE *filium tuum* [d] *uideo, (*[e] *uideo autem fere quotidie) polliceor ei ſtudium quidem meum, & operam ſine ulla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis: gratiam autem, atque auctorita-*

d ornata locutio ob eiuſdē verbi repetitionem.

e vide ep. xi. & 18. l. 2. & 2. l. 3. & 14. l. 9. & 6. l. 10. & 41. & 53. lib. 13.

auctoritatem cum hac exceptione, quantum ualeam, quantumq. poſſim. Liber tuus & lectus eſt, & legitur a me diligenter, & cuſtoditur diligentiſſime. Res, & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ ſunt: quæ quidem quotidie [a] faciliores mihi, & meliores uidentur: multisq. uideo magnæ eſſe curæ: quorum de ſtudio, & de ſua ſpe filium ad te perſcripſiſſe certo ſcio. ijs autem de rebus, quas coniectura conſequi poſſumus, [b] non mihi ſumo, ut plus ipſe [c] proſpiciam, quam te uidere atque intelligere mihi perſuaſerim. ſed tamen, quia fieri poteſt, ut tu ea perturbatiore animo cogites, puto eſſe meum, quid ſentiam, exponere: Ea [d] natura rerum eſt, & is temporum curſus, ut nõ poſſit iſta aut tibi, aut ceteris fortuna eſſe diuturna, neque hærere in tam bona [e] cauſſa, & in tam bonis ciuibus tam acerba iniuria. [1] Quare ad eam ſpem,[1] quam extra ordinem [f] de te ipſo habemus, non ſolum propter dignitatem, & [g] uirtutem tuam, (hæc enim ornamenta ſunt tibi etiam cum alijs communia) *[2] accedunt tua præcipua, propter eximium ingenium, ſummamq. uirtutem: cui mehercule hic, cuius in poteſtate ſumus, multum tribuit. itaque ne punctum quidem temporis in iſta fortuna fuiſſes, niſi eo ipſo [h] bono tuo, quo delectatur, ſe uiolatum putaſſet quod ipſum [i] lenitur quotidie: ſignificaturq. nobis ab ijs, qui ſimul cum eo uiuunt, tibi hanc ipſam opinionem ingenij apud ipſum plurimum profuturam. Quapropter primum fac animo forti, atque magno ſis. ita enim [k] natus, [2] ita [l] educatus, ita do-*

ctus

a *al. feliciores.*

b de futuris dicturi vitemus arrogantiã, Ciceronis exemplo.

c *L. Proſpiciam. & ita o.u.c.*

d conſolatio a natura rerum.

e a cauſſa.

f *L. de te ipſo habemus, propter dignitatem, & uirtutem tuam (h. en. orn. ſ. t. & c. al. c.) acced. tua præc. propter exim. ing. ſummam. doct. cui, meherc.*

g vide virtutẽ pro præſtantia quadam naturæ, vt pro Archia: & paullo poſt pro ſcientia.

h ingenio Cæcinæ.

Cæſaris ira, q̃a contra eũ ſcripſeris, quotidie lenitur,

k ſume hinc ad augendã copiã. ſunt enim optabilia hæc quattuor. natus, educatus, doctus, cognitus.

l *u. c. eductus.*

ctus es, ita etiam cognitus, ut tibi id faciendum ſit. denique ſpem quoque habeas firmiſſimam propter eas cauſſas, quas ſcripſi. a me uero tibi omnia, liberisq. tuis paratiſsima eſſe confidas uelim. id enim & uetuſtas noſtri amoris, & mea conſuetudo in meos, & tua multa erga me officia poſtulant. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVAM extra ordinem de te ipſo habemus,) præcipuā, non eandem, quam habemus de alijs, qui patria carent. Hic quæro, quibus cauſſis adductus Cicero ſpem haberet extraordinariam de Cæcina. non enim ob ingenium, & uirtutē, quæ paullo poſt nominantur, ſpem de ipſo præcipuam ceperat: ſed illa dixit ad eam ſpem accedere, quam extra ordinem iam habebat. itaque aliæ cauſſæ, præter ingenium, & uirtutem, quærendæ ſunt, quæ ſpem extraordinariam efficerent. quæ quoniam occurrunt nullæ, dicendum eſt, cum Cicero ſcripſit, Quam extra ordinem de te ipſo habemus, ſignificaſſe eam ipſam ſpem, quam haberes ob illius ingenium, & uirtutem, non ullam, quæ ſine ingenij, & uirtutis acceſſione, extraordinaria eſſet. ut hoc dixerit, accedunt ad ſpem, ut extraordinaria ſit, ingenium, & uirtus. accedunt autem, præter illa, quæ tibi ſunt cum alijs communia.

*2 Accedunt tua pręcipua,) hæc ego libenter, atque etiam quæ ſequuntur, Propter eximium ingenium, ſummamq. uirtutem, parentheſi ſuperiore includerem, ut poſt communia multorum ornamenta, ſtatim præcipua Cæcinæ ſubijcerentur. ſed hoc uidetur fieri non poſſe propter illud, Ad eam ſpem; quod ad aliquod uerbum referri neceſſe eſt. omnino carere locum mendo vix crediderim, aut ſi mendo uacat, erit ex eo genere, quod Pedianus habere ſolœciſmi ſpeciem in Cicerone interdum notauit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVARE ad eam ſpem, &c.) hic locus planè mendoſus, & inexplicabilis eſt in libris omnibus & veteribus & manu ſcr. ſic enim in illis ſcriptum eſt. Quapropter ad eam ſpem, quam de te ipſo habemus, non ſolum propter dignitatem, & virtutem tuam, hæc enim &c.) ſed etiam accedunt tua præcipua propter eximium ingeniū, ſummāque virtutē, &c.

2 Ita educatus, ita doctus es,) ſic habent omnes libri vulgati, nec aliter edidit P. Victorius. Sed cod. Memmiani tres, & alij nonnulli habent, ita eductus, quod probo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AD confirmandum Cæcinæ exſulis animum diuinationem quandam inducit, ſumptam ex Cæſaris natura, & ex ciuilium temporum ratione.

Cicero S. D. Cæcinæ. 6

V[1·a]ERE·OR, ne deſideres officium meum quod tibi pro noſtra & [*1] meritorũ multorum, & ſtudiorum [b] parium coniunctione deeſſe non debet: ſed tamen uereor, ne litterarum a me officium requiras. [c] quas tibi & iampridem, & ſæpe miſiſſem; niſi, quotidie melius exſpectans, gratulationem, quam confirmationem animi tui, complecti litteris maluiſſem. nunc autẽ, ut ſpero, breui gratulabimur: itaque in aliud tempus id argumentum epiſtolæ [d] differo. his autem litteris animum tuum, quem minime imbecillum eſſe & [e] audio, & ſpero, etſi non ſapientiſſimi, at amiciſſimi hominis auctoritate cõfirmandum etiam atque etiam puto, nec ijs, quidem uerbis, quibus te conſoler ut [f] afflictum, [g] & iam omni ſpe ſalutis orbatum, ſed ut eum, de cuius incolumitate non plus dubitem, quam te memini dubitare de mea. nam cum me ex republica expuliſſent ij, qui illam cadere poſſe, [h] ſtante me, non [i] putarunt: memini me ex multis hoſpitibus, qui ad me ex Aſia, in qua tu eras, uenerant, audire, te de glorioſo, & celeri reditu meo cõfirmare. ſi te ratio quædam [k] Etruſcæ diſciplinæ quam a patre, nobiliſſimo, atque optimo uiro, acceperas, non feſellit: nec nos quidem noſtra diuinatio [l] fallet, quam tum ſapientiſſimorum uirorũ monu-

a al. Nõ uereor.

b quia ſimul Pompeiũ ſecuti ſumus.

c q. u.c. quas tibi pridem, & ſæpe miſ.

d L. differo. & ita u.c.

e nota coniuncta verba in rebus optatis.

f translatum tranſlato reddidit, quia dixerat Imbecillũ.

g L. & omni ſpe ſalutis orb. & ita u.c.

h vide epi. 9. l. 1. & 2. l. 7.

i L. putarant: al. putarunt.

k ab Etruſcis enim orta diuinandi ratio. de Diu. lib. 1.

l L. fallet: & ita u.c.

monumentis, atque præceptis, plurimoque, ut tu ſcis, doctrinæ ſtudio, tum magno etiam uſu tractandæ reipublicæ, magnaq. noſtrorum temporum uarietate conſecuti ſumus. cui quidem diuinationi hoc plus confidimus, quod ea nos nihil in his tam [a] *obſcuris rebus, tamq. perturbatis umquam omnino feſellit. dicerem, quæ antea futura dixiſſem, ni uererer, ne ex euentis fingere uiderer. ſed tamen plurimi ſunt teſtes, me & initio, ne coniungeret ſe cum Cæſare, monuiſſe Pōpeium, & poſt ea, ne* [b] *ſeiungeret. coniunctione frangi ſenatus opes, diſiunctione ciuile bellum excitari uidebam.* [c] *atque utebar familiariſſime Cæſare, Pompeium faciebam plurimi: ſed erat meum conſilium cum fidele Pompeio, tum ſalutare utrique.*[d] *quæ præterea* [e] *prouiderim, prætereo. nolo enim* [f] *hunc, de me optime meritum, exiſtimare, ea me ſuaſiſſe Pompeio, quibus ille ſi paruiſſet, eſſet hic quidem clarus in toga, & princeps, ſed tantas* [g] *opes, quantas nunc habet, non haberet. Eundum in Hiſpaniam cenſui. quod ſi*[h] *feciſſet, ciuile bellum nullum omnino fuiſſet. rationem haberi* [i] *abſentis non tam pugnaui ut liceret, quam ut, quando, ipſo* [k] *conſule pugnante, populus iuſſerat, haberetur. cauſſa belli orta eſt: quid ego prætermiſi aut monitorum, aut querelarum? cum uel* [l] *iniquiſſimam pacem iuſtiſſimo bello anteferrem. uicta eſt auctoritas mea non tā a Pompeio, (nam is mouebatur) quam ab ijs, qui, duce Pompeio freti, peropportunam &* [m] *rebus domeſticis, et cupiditatibus ſuis illius belli uictoriam*

a cum de bellorum ciuiliū & origine, & euentu prædixi.

b idem in Philippica 2.

c *al. Atquin. u.c. Atque.*

d *q.u.c. Quæ poſtea prouid.*

e *al. præuiderim.*

f Cæſarē, qui ei reditum in patriā conceſſerat.

g refertur non ad diuitias, ſed ad potentiam.

h Pompeius.

i Cæſaris.

k Pōpeio tertium conſule. ep. 3. lib. 8. Att. & 1. l. 7. ibidē. Caſ. l. 1. bel. ci. & Florus l. 4.

l vide ep. 3. l. 7

m propter æs alienum. ep. 3. lib. 7.

ctoriam fore putabant. ſuſceptum bellum eſt; quieſcente me: depulſum ex Italia, manente me [a] quoad potui. ſed ualuit apud me plus pudor meus, quam timor. ueritus ſum deeſſe Pompeij ſaluti, cum ille [b] aliquando [c] non defuiſſet meæ. itaque uel officio, uel fama bonorum, uel pudore uictus, [d] ut in fabulis Amphiaraus, ſic ego prudens, & ſciens ad [e] peſtem ante oculos poſitam ſum profectus. quo in bello nihil aduerſi accidit non prædicēte me. Quare, quando, ut augures, & aſtrologi ſolent, ego quoque augur publicus ex meis ſuperioribus prædictis conſtitui apud te auctoritatem augurij, & diuinationis meæ, debet habere fidem noſtra prædictio. non igitur ex alitis uolatu, nec e cantu ſiniſtro oſcinis, ut in [f] noſtra diſciplina eſt, [g] nec e tripudijs ſolliſſimis, [h] aut ſomnijs tibi auguror: ſed habeo alia ſigna, quæ obſeruem: quæ etſi non ſunt certiora illis, minus tamē habent uel obſcuritatis, uel erroris. Notantur autem mihi ad diuinandū ſigna duplici quadam uia: quarum alteram duco a Cæſare ipſo, alteram a temporum ciuilium natura, atque ratione. In [i] Cæſare hæc ſunt, mitis, clemenſq. natura, qualis exprimitur præclare illo libro querelarum tuarum. accedit, quod mirifice [k] ingenijs excellentibus, quale eſt tuum, delectatur. præterea, cedit multorum [l] iuſtis, & officio incenſis, non inanibus, aut ambitioſis uoluntatibus. in quo uehementer eum conſentiens [m] Etruria mouebit. Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? Quia non putat ſe ſuſtinere cauſſas poſſe multo-

rum

a quod ſermones bonorum, me reprehēdētium, ſuſtinere potui.

b *al. aliquando detuliſſet meæ.*

c tollitur in q-buſdā libris negatiua. vt Pompeius, deſertor Ciceronis, accuſetur.

d *u. c. ut in fab. Amph.*

e oratio pro Marcello.

f augurali. de volatu auium, cātu, ſomnijs, vide l. 12. de Diuin. in principio, & de Natu. de. lib. 2.

g *u. c. nec ex trip.*

h *L. aut ſomnijs.*

i a Cæſaris natura.

k ep. 8. lib. 4.

l *al iuſtis precibus, & offic.*

m quæ ſupplex pro te rogabit.

rum, ſi tibi, cui iuſtius uidetur iraſci poſſe, conceſſerit. Quæ eſt igitur, inquies, ſpes ab irato? [a] *Eodem fonte ſe* [b] *hauſturum intelligit laudes ſuas, e quo ſit leuiter adſperſus. poſtremo, homo eſt ualde acutus, & multum prouidens: intelligit, te, hominē in parte Italiæ minime contemnēda facile omnium nobiliſſimum, & in communi rep. cuius ſummorum tuæ ætatis uel ingenio, uel gratia, uel fama populi R. parem, non poſſe* [c] *prohibere a rep. diutius. nolet hoc* [d] *temporis potius eſſe aliquando beneficium, quam iam ſuum. Dixi de Cæſare: nunc dicam de temporum, rerumq. natura. Nemo eſt tam inimicus ei cauſſæ, quam Pompeius animatus melius, quam paratus, ſuſceperat, qui nos malos ciues dicere, aut homines improbos audeat. in quo admirari ſoleo grauitatem, & iuſtitiam, & ſapientiam Cæſaris:* [e] *numquam niſi honorificentiſſime Pompeium appellat. at in eius perſonam multo fecit aſperius. armorum iſta, & uictoriæ ſunt facta, non Cæſaris. at nos quemadmodum eſt complexus?* [f] *Caſſium ſibi legauit:* [g] *Brutum Galliæ præfecit,* [h] *Sulpicium Græciæ.* [i] *Marcellum, cui maxime* [k] *ſuccenſebat, cum ſumma illius dignitate reſtituit. Quo igitur hæc ſpectant?* [2] *rerum hoc natura, & ciuiliū temporū nō patietur: nec manens, nec mutata ratio feret, primum ut non in cauſſa pari eadem ſit & condicio, & fortuna omnium; deinde ut in eā ciuitatē boni uiri, & boni ciues, nulla ignominia notati, non reuertantur, in quam tot, nefariorum ſcelerum* [l] *condemnati, reuerterunt.*

Habes

a *L. Ex eodem fonte.*

b tacite Cæcinam hortatur, vt Cæſarē edito libro laudet cui alio libro maledixerat, vt apparet ex epiſtola antecedenti, & ex Suetonio.

c *L. prohiberi. & ita u. c.*

d ſimile ep. 4.

e *prouocab. qui, non comparet in lib. manuſc. neq. agnoſcit L. & locat interpuncti no tam poſt, Cæſaris.*

f. g. h. i. Marcum Brutum. vide in Oratore, & epiſt. 26. l. 12. ad At. de Caſſio ep. 15. l. 15. de Sulpicio, & Marcello ep. 4. l. 4. & 1. h l.

k *u. c. ſuſcenſebat.*

l alludit ad eos, quos, lege Pompeia damnatos, Cæſar reſtituerat. Suetonius.

Habes augurium meum. quo, ſi quid addubitarem, non potius uterer, quam illa conſolatione, qua facile fortem uirum ſuſtentarem, te, ſi explorata uictoria arma ſumpſiſſes pro rep. (ita enim tum putabas) non nimis eſſe laudandum: ſin propter incertos exitus, euentuſq. bellorum poſſe accidere, ut uinceremur, putaſſes; non debere ad ſecundam [a] *fortunam bene paratum fuiſſe, aduerſam ferre nullo modo poſſe. Diſputarem etiam quanto ſolatio tibi conſcientia tui* [b] *facti, quantæ delectationi in rebus aduerſis litteræ eſſe deberent. commemorarem non ſolum ueterum, ſed horum etiam recentium uel* [c] *ducum, uel* [d] *comitum tuorum grauiſsimos caſus. etiam externos multos claros uiros nominarem.* LEVAT *enim dolorẽ communis quaſi legis & humanæ cõdicionis recordatio. Exponerẽ etiam, quemadmodum hic, & quanta in turba, quantaq. in cõfuſione* [e] *rerum omniũ uiueremus. neceſſe eſt enim minore deſiderio perdita rep. carere, quã bona. ſed hoc genere nihil opus eſt.* [f] *incolumem te cito, ut ſpero, uel potius ut perſpicio, uidebimus. Interea tibi abſenti, & huic, qui adeſt, imagini animi, & corporis tui,* [g] *conſtãtiſsimo, atque optimo filio tuo ſtudiũ, officium, operã, laborem meũ iampridẽ & pollicitus ſum, & detuli, nũc hoc amplius, quod me amiciſsime quotidie magis Cæſar amplectitur, familiares quidem eius ſicuti neminẽ. apud quem quidquid* [h] *ualebo uel auctoritate, uel gratia,* [i] *ualebo tibi. Tu cura, ut* [k] *cum firmitudine te animi, tum etiam ſpe optima ſuſtentes. Vale.*

a à fortitudinis laude.

b a conſciẽtia recte factorũ.

c d dux, Põpeius; comites Domitius, Lẽtulus, alij, qui perierant.

e a ſtatu reip. miſero.

f a ſpe nõ dubia.

g qui aduersã fortunam fortiter ferat.

h iteratio verbi ep. 11. & 18. lib. 2.

i *al. tibi ualebo.*

k *L. firmitudine te animi, tum ẽt ſpe optima ſuſtẽtes.*

SCHO-

*1 MERITORVM multorum, & ſtudiorum parium) ep. 66. lib 13. Cæcinam appellat hominem omnibus ſecum ſtudijs, officijſq. coniunctiſſimum. Hic uel ſtudia litterarum ſignificantur, ut ep. 15. lib. v. Vetuſtas eſt, amor, conſuetudo, ſtudia paria: vel etiam ſtudia in remp. quia fuerat uterque in præſidijs Pompeij, pro cauſſa optimatum, id eſt reip. Antea legebatur, Et ſtudiorum, & partium: placuit eorum ſententia, qui, Studiorum parium, ope aliqua ueteris libri, repoſuerunt.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 VEREOR, ne deſ.) ſic legendum, non, ut vulgo, Non vereor.

2 Rerum hoc natura, & ciuilium temporum, &c.) videtur legendum: Rerum hoc natura non patietur. ciuilium temporum nec manens, nec mutata ratio feret, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PRIMVM agit de libro, quem in Cæſarem ſcripſerat: deinde ſtudioſe rogat, vt veniam ſibi a Cęſare, poteſtatemq. impetret redeundi.

Cæcina S. D. Ciceroni. 7

Q[1] *a* *VOD tibi non tam celeriter liber eſt redditus, ignoſce timori noſtro, & miſere re temporis. filius, ut audio, pertimuit, (neque iniuria) ſi liber exiſſet, quando non tam intereſt, quo animo ſcribatur, quam quo accipiatur, ne ea res inepte mihi noceret; cum præſertim adhuc ſtyli pœnas dem. qua quidem in re, ſingulari ſum fato. nam, cum mendum ſcripturæ litura tollatur, ſtultitia fama multetur: meus error exſilio corrigitur: cuius ſumma criminis eſt, quod armatus aduerſario maledixi. nemo* [b] *noſtrum eſt, ut opinor, quin uota uictoriæ ſuæ fecerit: nemo, quin, etiam cum de alia re immolaret, tamen eo quidem ipſo tempore, ut quamprimum Cæſar ſuperaretur,* [c] *optarit. hoc ſi non cogitat;*

a non eſt hic liber Cæcinæ contra Cęſarē ſcriptus. ſed potius cum Cęſaris laude. quod fortaſſe Cæcina fecit, a Cicerone admonitus, epiſtola ſuperiore. de illo autē maledico libro ſignificat, cum infert Cum p. adhuc ſtyli pœnas dē.

b noſtrum eſt, et ita u. c.

c quę optarat.

gitat; omnibus rebus felix eſt. ſi ſcit, & perſuaſus eſt: quid iraſcitur, ei, qui aliquid ſcripſit contra ſuam uoluntatem,[a] cum ignorit omnibus, qui *1 *[b] *multa deos uenerati ſint contra eius ſalutem? Sed, ut eodem reuertar, cauſſa hæc fuit timoris: ſcripſi de te, parce medius fidius, et timide, non reuocans me ipſe, ſed pœne refugiens. genus autem hoc ſcripturæ non modo liberum, ſed incitatum,* *2 *atque elatū eſſe debere, quis ignorat? ſolutum exiſtimatur eſſe alteri maledicere: tamen cauendum eſt, ne in petulantiam incidas. impeditum, ſe ipſum laudare, ne uitium arrogantiæ ſubſequatur. ſolum uero liberum, alterum laudare: de quo* [c] *quidquid detrahas, neceſſe eſt aut infirmitati, aut inuidiæ aſſignetur. Ac neſcio, an tibi gratius, opportuniusq. acciderit. nam, quod* [d] *præſtare non poteram, primum erat non attingere,* [e] *ſecundum beneficium,* 2 *quam parciſſime facere. ſed tamen ego me quidem* [f] *ſuſtinui: multa minui: multa ſuſtuli: complura ne poſui quidem.* Q V E M A D M O D V M *igitur, ſcalarum gradus ſi alios tollas, alios incidas, nonnullos male hærentes relinquas, ruinæ periculum ſtruas, non ad ſenſum pares: ſic tot malis* [g] *tum uictum, tū fractum ſtudium ſcribendi, quid dignū auribus, aut probabile poteſt afferre? Cum uero ad ipſius Cæſaris nomen ueni, toto corpore contremiſco, non pœnæ metu,* [h] *ſed ipſius iudicij: totum enim Cæſarem non noui. Quem putas* [i] *animum eſſe, ubi ſecum loquitur? hoc probabit: hoc uerbum ſuſpicioſum eſt. quid, ſi muto? at uereor,*

a *al. cum ignoſcat.*

b ſic, Empedocles multa peccans, Cicero dixit de n. de l. 1. Et Off. 1. Quo in genere & in rep. multa peccantur.

c ſi pfecte nō laudes.

d *libri uulg. præſtare non pot.*

e *L. ſecundum, quàm parciſſimè.*

f in ea libri parte, qua Ciceronem laudabat.

g *fort. tum uictum, tum fr.*

h *L. Sed illius iudicij. & ita o. u. c.*

i meum.

ne peius ſit. Age uero, laudo aliquem: num offendo? [3] cum porro [a] offendam, quid ſi non uult? armati ſtylum perſequitur: uicti, & nondum reſtituti quid faciet? Auges etiam tu mihi timorem, qui in Oratore tuo [b] caues tibi per Brutum, & ad excuſationem ſocium quæris. [4] ubi hoc omnium patronus [c] facit; quid me, ueterem tuum, nunc omnium clientem, ſentire oportet? In hac igitur [d] calumnia timoris, & cæcæ ſuſpicionis tormento cum plurima ad alieni ſenſus coniecturam, non ad ſuum iudicium, ſcribantur, quam difficile ſit [e] euadere, ſi minus expertus es, quod te ad omnia ſummum, atque excellens [f] armauit ingenium, nos ſentimus. ſed tamen ego filio dixeram, librum tibi legeret, & auferret, aut ea condicione daret, ſi reciperes te correcturum, hoc eſt, ſi totum alium faceres. De [g] Aſiatico itinere, quãquam ſumma [h] neceſſitas premebat, ut imperaſti, feci. Te pro me quid horter? uides tempus ueniſſe, quo neceſſe ſit de nobis conſtitui. nihil eſt mi Cicero, quod filium meum exſpectes. adoleſcens eſt: omnia excogitare uel [i] ſtudio, uel ætate, uel metu non poteſt. totum negotium tu ſuſtineas oportet: in te mihi omnis ſpes eſt. tu pro tua prudentia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Cæſar, [k] tenes. a te omnia proficiſcantur, & per te ad exitum perducantur, neceſſe eſt. apud ipſum multum, [5] apud eius omnes plurimum potes. unum ſi tibi perſuaſeris, non hoc eſſe tui muneris, ſi quid rogatus fueris, ut facias, (quamquam id magnum, & amplum eſt) ſed

totum

a *L. nõ offendã,*

b in extremo lib. qui, Orator, inſcriptus eſt.

c *q. u. c. facit.*

d *u. c. calũpnia tim. mendoſe.*

e ita ſcribere, vt animus acquieſcat.

f *L. ingeniũ armauit, et ita u. c.*

g epiſtola ſequenti.

h *fortaſſe me neceſſitas pr.*

i ſtudium hic eſt animi quędam vehemẽs affectio.

k in hac epiſtolę parte tria dicit: Et intelligis Cicero, & potes & ſoles.

totum tuum eſſe onus, perſpicies. niſi forte aut in [a] miſeria nimis ſtulte, aut in amicitia nimis impudenter tibi onus impono. ſed utrique rei excuſationem tuæ uitæ conſuetudo dat. nam quod ita conſueſti pro amicis laborare, non iam ſic ſperant abs te, ſed etiam ſic imperant tibi familiares. Quod ad librum attinet, quem tibi filius dabit; peto a te, ne exeat; aut ita corrigas, ne mihi noceat. Vale.

[a] miſeris .n. tam audacter petere uix licet.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 MVLTA deos uenerati) Multa, aduerbij loco poſuit, vt Virg. Georg. lib. 1 v. Et ſpiritus oris Multa reluctanti obſtruitur. Sic locutus idem Cicero de nat. de. lib. 3. & pro Murena. Topicorum autem initio, Cum, inquit, mihi, meiſq. multa ſæpe cauiſſes. Gellius lib. 13. cap. 23.

*2 Atque elatum) unus Maffei liber, Elatum: quod olim probauimus: reliqui mei omnes, Latum. Sed coniecturam noſtram alijs quoque placuiſſe, nunc uideo.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVOD tibi non tam celeriter liber eſt redditus) Quidam legi uolunt, liber eſt traditus.

2 Secũdum, quàm parciſſimè facere:) vocem, beneficium, quæ huc in alienum locum irrepſit, delendam cenſeo.

3 Cùm porrò non offendam: quid ſi non vult) ſic eſſe legendum intelligent, qui & attente legent, & non erunt tardiſſimi. Hoc enim ſentit M. Tullius. Age, laudo aliquem. ſic mecum cogito: num offendo Cæſarem illius laudatione? Sed finge me non offendere: Quid ſi non vult illum laudari? fieri enim poteſt, vt facto aliquo aliquis non offendatur, neque lædatur: id factum tamen non probet, aut id factum nolit.

4 Vbi hoc omnium patronus facis) ſecutus ſum libros vulg. Nam manuſcr. habent, vbi hoc omnium patronus facit: & ita edidit P. Victorius.

5 Apud eius omneis plurimum potes) P. Faber Toloſan. putat legendum: apud eius homines: à quo diſſentio. Ita.n. ſæpe loquitur M. Tull. mei omnes: tui omnes: vbi ſubintelligitur, familiares, ſeu, domeſtici, ſeu, comites.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DATVM ſibi a Balbo, & Oppio ſcribit, vt Cæcinæ liceret, eſſe in Cilicia: ibiq. vt commoretur ſuadet.

Cicero S. D. Cæcinæ. 8

CVM eſſet mecum Largus, homo tui ſtudioſus, locutus Kal. Ian. tibi [a] *præfinitas eſſe: quod omnibus in rebus perſpexeram, quæ* [b] *Balbus, & Oppius, abſente Cæſare, egiſſent, ea ſolere illi rata eſſe; egi uehementer cum his, ut hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quoad uellemus,* [c] *uti eſſe liceret. qui mihi cum ſueſſent aut libenter polliceri, ſi quid eſſet eiuſmodi, quod eorum animos non offenderet; aut etiam negare, & afferre rationem, cur negarēt:*[1] *huic meæ* [d] *rogationi potius non continuo reſponderunt: eodem die tamen ad me reuerterunt: mihi hoc dederunt, ut eſſes in Sicilia, quoad uelles: ſe* [e] *præſtaturos,*[2] *nihil ex eo te offenſionis habiturum. Quando, quid tibi permittatur, cognouiſti; quid mihi placeat, puto te ſcire oportere. Actis his rebus, litteræ a te mihi* [f] *ſunt redditæ: quibus a me conſilium petis,*[3] *quid ſim tibi* [g] *auctor, in Sicilia ne ſubſidas, an ut ad reliquias Aſiaticæ negotiationis proficiſcare. hæc tua deliberatio non mihi conuenire uiſa eſt cum oratione Largi. ille enim mecum, quaſi tibi non liceret in Sicilia diutius commorari, ita locutus erat: tu autem, quaſi conceſſum ſit, ita deliberas. ſed ego ſiue hoc, ſiue illud eſt, in Sicilia cenſeo commorandum. propinquitas locorū uel ad impetrandum adiuuat crebris litteris, & nuncijs, uel ad redditus celeritatem, re aut impetrata*

a ne vltra Kal. Ian. tibi eſſe in Sicilia liceret.
b epiſt. 12.
c *L. eſſe uti liceret. & ita u. c.*
d *L. ſeu rogationi pot.*
e ſic libri veteres, non, Præſtituros.
e *q. u. c. præſtaturos.*
f. *L. redditæ ſunt. & ita a. u. c.*
g quid ſuadeā tibi. Parum Romane loquuntur, qui dicūt, Auctor libri, pro ſcriptor.

petrata,[a] *quod ſpero, aut aliqua ratione* [b] *confecta. quamobrem cenſeo magnopere commorandum. T.*[c] *Furfano Poſtumio familiari meo, legatiſq. eius, item meis familiaribus, diligentiſſime te commendabo, cum uenerint: erant enim omnes Mutinæ. uiri ſunt optimi, & tui ſimilium ſtudioſi, & mei neceſſarij. Quæ mihi* [d] *uenient in mentẽ, quæ ad te pertinere arbitrabor, ea mea ſponte faciam. ſi quid ignorabo, de eo admonitus omnium ſtudia uincam. Ego, etſi coram de te cum* [e] *Furfano ita loquar, ut tibi litteris ad eum nihil opus ſit: tamen, quoniam tuis placuit te habere meas litteras, quas ei redderes, morem eis geſſi. earum litterarum exemplum infra ſcriptum eſt. Vale.*

a *q. u. c. aut, quid ſpero, aliqua rat. c. nf.*
b *q. u. c. perf. cta.*
c Siciliæ præfecto.
c *L. Furfanio.*
d vide eandẽ ſencentiam ad Craſſnm, ep. 8. l.. 5.
e *L. Furfanio.*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Hvic meæ actioni, ſeu rogationi potius) ſic legendum eſt; quamuis aliter ediderit P. Victorius.
2 Nihil ex eo te offenſionis habiturum) docti quidam legi volunt; offenſionis aditurum.
3 Quid ſim tibi auctor,) ſic legendum. nam mendoſè culpa operarum editum fuerat olim, quid ſin tibi auct.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Brevis eſt epiſtola, ſed perfectæ commendationis exemplum.

M. Cicero. s. d. T. Furfano procos. 9

Cvm *A. Cæcina tanta mihi familiaritas, conſuetudoq. ſemper fuit, ut nulla maior eſſe poſſit. nam & patre eius, claro homine, & forti uiro, plurimum uſi ſumus: & hunc a* [g] *puero, quod & ſpem mihi* [h] *magnam afferebat ſummæ probitatis, ſummæq. eloquentiæ, & uiuebat*

g a vetuſtate amicitiæ.
h a cauſſa amicitiæ.

mecum coniunctiſſime non ſolum officijs amicitiæ, ſed etiam[a] *ſtudijs communibus, ſic ſemper dilexi,*[b] *ut non ullo cum homine*[c] *coniunctius uiuerem. nihil attinet me plura ſcribere. quam mihi neceſſe ſit eius ſalutem, & fortunas, quibuſcumque rebus poſſim, tueri, uides. Reliquum eſt, ut, cum*[d] *cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de reip. calamitatibus ſentires, nihil a te petam, niſi ut ad eam uoluntatem, quam tua ſponte erga Cæcinam habiturus eſſes, tantus cumulus accedat commẽdatione mea, quanti me a te fieri intelligo. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.*

a a ſtudijs.
b *q. u. c. ut nullo cum hom.*
c a mutua beneuolentia.
d a laude ei', a quo petitur.
d *al. cognouerint plur.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

POLLICETVR quidquid poteſt ad eius incolumitatẽ, neque nullam ſpem fortunę melioris oſtendit.

Cicero S. D. [e]Trebiano. 10

EGO, *quanti te faciam, ſemperq. fecerim, quanti me a te fieri intellexerim,*[f] *ſum mihi ipſe teſtis. nam & conſilium tuum, uel caſus potius diutius in armis ciuilibus commorandi, ſemper mihi magno*[g] *dolori fuit: & hic euentus, quod tardius quam eſt æquum, & quam ego uellem,**[i][h] *recuperes fortunam, & dignitatem tuam, mihi non minori*[i] *curæ eſt, quam tibi ſemper fuerint caſus mei. itaque & Poſtumuleno, & Sextio, & ſæpiſſime Attico noſtro, proximeq.*[k] *Theudæ, liberto tuo, totum me pateſeci:*[l] *& his ſingulis ſæpe dixi, quacumque re poſſem, me tibi, & liberis tuis ſatisfacere cupere: idq. tu ad*

e *L.* TREBIANO. *& ita u. c.*
f *q. u. c. ipſe ſum mihi teſtu.*
g refertur ad illud, Quanti te fecerim.
h *L. recuperas fortun.*
i ad illud refer, Quãti te faciã. qđ aũt ſeq̃tur, Caſus mei, ſpectat illud, Quãti me a te fieri intellexerim.
k *al. Theuda.*
l *duo u. c. & hoc his ſing.*

tuos uelim ſcribas, hæc quidem certe, quæ in poteſtate mea ſunt, ut [a] operam, [b] ſtudium, conſilium, rem, fidem meam ſibi ad omnes res paratam, putent. Si auctoritate, & gratia tantum poſſem, quantum in ea rep. de qua ita meritus ſum, poſſe deberem: tu quoque is eſſes, qui fuiſti, cum omni gradu ampliſſimo digniſſimus, tum certe ordinis tui facile princeps. ſed quando eodem tempore, [c] eademq. de cauſſa noſtrum uterque cecidit: tibi & illa polliceor, quæ ſupra ſcripſi, quæ ſunt adhuc mea; & ea, quæ præterea uideor mihi ex aliqua parte retinere tanquam ex reliquijs priſtinæ dignitatis. neque enim ipſe Cæſar, ut multis rebus intelligere potui, eſt alienus a nobis: & omnes fere familiariſſimi eius, [d] caſu deuincti magis meis ueteribus officijs, me diligenter obſeruant, & colunt. itaque, ſi quis mihi erit aditus de tuis fortunis; id eſt de tua incolumitate, in qua ſunt omnia, agendi; quod quidem quotidie magis [e] ex eorum ſermonibus adducor ut ſperem: agam per me ipſe, & moliar. ſingula perſequi non eſt neceſſe: uniuerſum ſtudium meum, [f] & beneuolentiam ad te defero. ſed magni mea intereſt, hoc tuos omnes ſcire, quod tuis litteris fieri poteſt, ut intelligant omnia Ciceronis pateres [g] Trebiano. hoc eo pertinet, ut nihil exiſtiment eſſe tam difficile, quod non, pro te mihi ſuſceptũ, [h] iucundum ſit futurum. Vale.

a epiſt. 14.
b uox, ſtudium, abeſt à nonnullis u. c.
c quia Pompeiũ ſecuti ſumus.
d non. n. hoc ſpectabam, vt eorũ opera aliquando poſſem indigere.
d L. caſu deuincti.
e q. u. c. ex ſermonib. eorũ add.
f v. c. & beniuolentiam.
g L Trebiano.
h vide ſimilẽ ſententiam in epiſt. ad Vatinium, quæ eſt xi. lib. 5.

SCHOLIA P. MANVTII.

1 RECVPERES) antea, Receperis: nos Recuperes aliquot iam annis emendauimus, & impreſſimus. liber uetu-

ſtus habet, Reciperes. & in alijs etiam exemplaribus I litteram pro V ſæpiſſime reperias.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Excvsatio, cur non ſcripſerit: conſolatio; promiſſio meliorum rerum. & officij ſui.

Cicero s. d. Trebiano. 11

a al. initium epiſt.
b in aduerſa fortuna.
c epiſt. 13.
d fructus ſtudiorum in calamitate maxime capiuntur.
e L. etiam atque etiam h.
f tractandis rebus, notandis exemplis, cognoſcenda antiquitate, erudimur.
g u. c. iſtam acerbitatē. & ita L.
h al. eſt ea ut.
i ep. 13. l. 4. & infra, ep. 12.
k *al. aliquid ſit*

A[a]NTEA *miſiſſem ad te litteras, ſi genus ſcribendi inuenirem.* [b] *tali enim tempore aut conſolari* [c] *amicorum eſt, aut polliceri. conſolatione non utebar, quod ex multis audiebam, quam fortiter, ſapienterq. ferres iniuriam temporum, quamq. te uehementer conſolaretur conſcientia factorum, & conſiliorum tuorum. quod quidem ſi facis, magnum* [d] *fructum ſtudiorum optimorum capis: in quibus te ſcio ſemper eſſe uerſatum: idq. ut facias.* [e] *etiam atque etiā te hortor. Simul & illud tibi, homini peritiſſimo* [f] *rerum, & exemplorum, & omnis uetuſtatis, ne ipſe quidem rudis, ſed in ſtudio minus fortaſſe, quam uellem, at in rebus, atque uſu plus etiam, quam uellem, uerſatus, ſpondeo, tibi* [g] *acerbitatem iſtam, & iniuriam non diuturnam fore. nam & ipſe, qui plurimum poteſt, quotidie mihi de labi ad æquitatem, & ad rerum naturam uidetur: & ipſa cauſſa* [h] *ea eſt, ut iam ſimul cum rep.* [i] *quæ in perpetuum iacere non poteſt, neceſſario reuiuiſcat, atque recreetur: quotidieq.* [k] *ſit aliquid lenius, & liberalius, quam timebamus. que quoniam in temporum inclinationibus ſæpe paruis poſita ſunt: omnia momenta obſeruabimus, neque ullum prætermittemus tui iuuandi, & leuandi*

uandi locum. itaque illud alterum, quod dixi litterarum genus quotidie mihi, ut ſpero, fiet [a] *procliuius, ut etiam polliceri poſſim. id re, quam uerbis, faciam libentius. Tu uelim exiſtimes, & plures te amicos habere, quam qui in iſto caſu ſint, ac fuerint, quantum quidem ego intelligere potuerim; & me concedere eorum nemini. Fortem fac animum habeas, & magnum: quod eſt in uno te. quæ ſunt in fortuna: temporibus regentur, & conſilijs noſtris* [b] *prouidebuntur. Vale.*

a facilius, ut eſt deſcenſio a cliuos.

b occurremus. quãtum licet, humano conſilio.

SCHOLIA D. LAMBINI.

ANTEA miſiſſem ad te litteras, &c.) In nonnullis editionibus hinc naſcitur nouæ epiſtolæ initium: ſed non debet. Nam quod ſequitur, pars eſt huius XI. epiſtolæ.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR de reditu in patriam impetrato: hortatur ut præterita ex animo deleat, dignitatisq. recuperationem rei familiaris anteponat.

Cicero s. d. Trebiano. 12

DOLABELLAM [c] *antea tantummodo diligebam; obligatus ei nihil eram. nec enim acciderat mihi opus eſſe: & ille mihi debebat, quod non defueram eius* [d] *periculis. nunc tanto ſum deuinctus eius beneficio, quod et antea in re, & hoc tempore in ſalute tua cumulatiſſime mihi ſatisfecit, ut nemini plus debeam. qua in re tibi gratulor ita uehementer, ut te quoque mihi gratulari, quam* [e] *gratias agere, malim. alterum omnino non deſidero; alterum* [f] *uere facere poteris. Quod reliquum eſt: quando tibi uirtus, & dignitas tua reditum ad tuos aperuit; eſt tuæ ſa-*

c generum Ciceronis. ep. 16. l. 2. & 12. l. 8.

d de qbus ep. 10. lib. 3.

e quod per generum meum de tua ſalute, a Cęſare impetrauerim.

f al. uerò.

pientiæ,

pientiæ, magnitudinisq. animi, quid amiſeris, obliuiſci; quid [a] *recuperaueris, cogitare. uiues cum tuis: uiues nobiſcum, plus* [b] *acquiſiuiſti dignitatis, quam amiſiſti rei familiaris: quæ ipſa* [c] *tum eſſet iucundior, ſi ulla res eſſet publica.* [d] *Veſtorius, noſter familiaris, ad me ſcripſit te mihi maximas gratias agere. hæc prædicatio tua mihi ualde grata eſt: eaq. te uti facile patior cum apud alios, tum mehercule apud Sironem, noſtrum amicum. quæ enim facimus, ea* [e] *prudentiſſimo cuique maxime probata eſſe uolumus. Te cupio uidere quamprimum. Vale.*

a *L. recuperaris. & ita u.c.*
b *L. acquiſiſti dign. & ita u.c.*
c *L. tamē eſſet.*
d Puteolanus. de quo in ep. ad Att. ſæpe.
d *L. Nectirius.*
e vide ſimilē ſentētiā epiſt. 23. lib. 2.

AARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR de reditu impetrato: & ad conſolationem adſcribit quædam perditis rebus aptiora.

Cicero S. D. Ampio Balbo. 13

G [f] RATVLOR *tibi, mi Balbe,* [g] *uereq. gratulor: nec ſum tam ſtultus, ut te uſura falſi gaudij frui uelim, deinde frangi repente, atque ita cadere, ut nulla res te ad æquitatem animi poſtea poſſit extollere. Egi tuam cauſſam apertius,* [h] *quam tempora noſtra ferebant. uincebatur enim* [i] *fortuna ipſa* [i] *debilitatæ gratiæ noſtræ tui* [k] *caritate, & meo perpetuo erga te amore, culto a te diligentiſſime. omnia promiſſa, confirmata, certa, & rata ſunt, quæ ad reditum, & ſalutem tuam pertinent. uidi, cognoui, interfui. etenim omnes Cæſaris familiares ſatis oportune habeo implicatos conſuetudine, & beneuolentia, ſic, ut, cum ab illo* [l] *diſceſſerint,* [m] *me proxi-*

f g de Ampio ep. 3. lib. 1. & ep. 29. li. 10. & Cæſ. lib. 3. bel. ci.
h *L. quàm mea tempora ferebāt. & ita o. u. c.*
i *L. debilitatē, gratia.*
k caritas in te mea faciebat, vt apertius agerem, quā per noſtrā miſerā fortunam liceret.
m *al. me habeāt proximum.*

mum

mum habeant. hoc Panſa, Hirtius, Balbus, Oppius,[a] Matius, Poſtumius plane ita faciunt, ut me unice [b] diligant. quod ſi mihi pro me efficiendum fuiſſet, non me pæniteret pro ratione temporum ita eſſe molitum. ſed nihil eſt a me inſeruitũ temporis cauſſa. ueteres mihi neceſſitudines cum his omnibus intercedunt: qnibuſcum ego agere de te non deſtiti: principem tamen habuimus Panſam, tui ſtudioſiſſimum, mei cupidum; qui ualet apud illum non minus auctoritate, quam gratia.[c] Cimber autem Tillius mihi plane ſatisfecit. ualent [d] tamen apud Cæſarem non tam ambitioſæ rogationes, quam neceſſariæ: quas quia Cimber habebat, plus ualuit, quam pro ullo alio ualere potuiſſet. diploma ſtatim non eſt datum; quod mirifica eſt improbitas in quibuſdam, qui tuliſſent acerbius, ueniam tibi dari, quem illi [e] appellant [f] tubam belli ciuilis: multaq. ita dicunt, quaſi non gaudeant id bellum [g] incidiſſe. quare uiſum eſt occultius agendum, neque ullo modo diuulgandum, de te iam eſſe perfectum: ſed id erit [h] perbreui: nec dubito, quin, legẽte te has litteras, confecta iam res futura ſit. Panſa quidem mihi, grauis homo, & certus, non ſolum confirmauit, uerũ etiam recepit, perceleriter ſe ablaturum diploma, mihi tamen placuit, hæc ad te perſcribi. minus enim te firmum ſermo [i] Appuleiæ tuæ, lacrymæq. [k] Ampiæ declarabant, quam ſignificant litteræ tuæ. atque illæ arbitrabantur, cum a te abeſſent ipſæ, multo in grauiore te cura futurum. quare magnopere putaui, angoris, & do-

a L. Matius.

b ep. 13. l. 4.

c vnus ex ijs, qui mox in Cæſarem coniurarunt. Suetonius. cũ antea Cæſaris partiũ defenſor fuiſſet acerrimus. Seneca l. 3. de ira.

d v. c. enim.

e u. c. appellant tub. & ita L.

f Phil. 7.

g ſic o. u. c. al. accidiſſe.

h L. perbreue.

i al. Eppia tua. al. Eppuleia tua.

k feminis familiarum nomina imponebantur. Ideo Ampia dicitur Ampij Balbi filia.

& doloris tui leuandi cauſſa, pro certis ad te ea, quæ eſſent certa, perſcribi[2] *oportere. Scis me antea ſic ſolitum eſſe ſcribere ad te, magis ut conſolarer fortem uirum, atque ſapientem,*[3] *quam ut exploratam ſpem ſalutis oſtenderem,*[a] *niſi eam, quam ab ipſa rep. cum hic*[b] *ardor*[c] *exſtinctus eſſet, ſperari oportere cenſerem. recordare tuas litteras, quibus & magnum animum mihi ſemper oſtendiſti, & ad omnes caſus ferendos conſtantem,*[d] *atque paratum. quod ego non mirabar; cum recordarer te & a primis temporibus ætatis in rep. eſſe uerſatum: & tuos*[e] *magiſtratus in ipſa diſcrimina incidiſſe ſalutis, fortunarumq. communium; & in hoc ipſum bellum eſſe ingreſſum, non ſolum ut uictor beatus, ſed etiam, ſi ita accidiſſet, uictus ut ſapiens eſſes.*[f] *Deinde, cum ſtudium tuum conſumas in uirorũ fortium factis memoriæ prodendis, conſiderare debes, nihil tibi eſſe committendum, quamobrem eorum, quos laudas,*[g] *non te ſimilem*[h] *præbeas. Sed hæc oratio magis eſſet apta ad illa tempora, quæ iam effugiſti. nunc uero tantum te para*[i] *ad hæc nobiſcum ferenda. quibus ego ſi quam medicinam inuenirem, tibi quoque eandem traderem. ſed eſt unum perfugium, doctrina, ac litteræ, quibus ſemper uſi ſumus:*[k] *quæ ſecundis rebus delectationem modo habere uidebantur, nunc uero etiam ſalutem. Sed, ut ad initium reuertar, caue dubites, quin omnia de ſalute, ac reditu tuo perfecta ſint. Vale.*

a *L. niſi eius, q.*

b ſtrepitu bellorum ſedato.

c *al. reſtinctus eſſet.*

d *o. u. c. ac paratum. & ita L.*

e in calamitatem ciuiliũ cõtentionum.

f eodem argumento vſus eſt ep. 1. lib. 1. ad Q. fr. vbi loquitur de Tuberone.

g *q. u. c. te non ſimillimũ præb. al. cod. te nõ quã ſimillim. pr. & ita L.*

h epiſt. 18. l. 2.

i ad cõmunẽ ſeruitutem.

k vide eandẽ ſententiã ep. 3. & 13. l. 4. & 21. l. 5. & 2. lib. 9.

SCHO-

1 FORTVNA ipſa debilitatę gratię noſtræ) Sic olim hūc locum emendaram, fortuna ipſa, debilitáſque gratiæ noſtrę. nam vulgata lectio, à qua non admodum diſcrepat antiqua, ſic habet, vincebatur enim fortuna ipſa, debilitate gratiæ noſtræ, &c. planè mendosé. Sed cùm in vno codice manuſc. reperiſſem ſcriptum, debilitaſce: in alio, debilitate, in ceteris, debilitate, vt in vulgatis. ex, debilitaſce, feceram, debilitáſq. Neque tamen tacueram, in nonnullis editionibus impreſſum eſſe, debilitatæ gratiæ noſtræ. Sed eam lectionem, quãuis mihi tolerabilis videretur, non æquè tamen mihi placere ſcripſeram, atq. illam, debilitáſq. gratiæ noſtræ. Nunc, ſententia mutata, hanc amplector, fortuna ipſa debilitatæ gratiæ noſtræ, quòd mihi ab antiqua, & recepta minùs longè abeſſe videatur.

2 Oportere.) verbum, oportere, abeſt à pleriſque libris manuſcriptis. quod tamen neceſſarium videtur,

3 Quàm vt exploratam ſpem ſalutis oſtenderem, niſi eius, quam, &c.) Sic emendaui. Nam quis non videt, hunc eſſe verborũ ordinẽ, hãcque ſententiã: magis vt conſolarer fortem virum, atque ſapientem, quàm vt exploratam ſpem ſalutis oſtenderem, niſi eius ſalutis, quam ſperari, &c. Hæc eò ſcripſi, quòd libri vulgati habent, niſi eam &c. Hoc prætera diſſimilitudinis in libris antiq. reperi, quòd alij habẽt, exploratã, alij, exploratæ. Ego, exploratam magis probo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT, ſe bene ſperare de Ligarij ſalute: ad eamq. impetrandam omnia ſua pollicetur. interim hortatur, ut ad uerſam fortunam moderate ferat.

[a]Cicero s. D. Q. Ligario. 14

ETSI *tali tuo tempore me aut conſolandi, aut iuuandi tui cauſſa ſcribere ad te aliquid pro noſtra* [b] *amicitia oportebat: tamen adhuc id* [c] *non feci;* [d] *quia neque leuire uidebar oratione, neque leuare poſſe dolorem tuum. poſtea uero quam magnam ſpem habere cœpi, fore, ut te breui tempore incolumen haberemus: facere non potui, quin tibi & ſententiam, & uoluntatem declararem meam. Primum igitur ſcribam, quod intelligo, & perſpicio, non fore in te Cæſarem*

a hic eſt, pro quo exſtat Ciceronis oratio,
b aut conſolari, aut polliceri, amicorum eſt. ep. 10.
c duo u. c. non fecerim.
d al. quia mihi neq. leuire.

rem[a] *duriorem. nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, &, ut mihi uidetur, etiam ſua natura mitiorem facit. idq. cum de reliquis ſentio, tum de te etiam audio ex familiariſſimis eius: quibus ego ex eo tempore, quo primum ex Africa*[b] *nuncius uenit, ſupplicare una cum fratribus tuis non deſtiti: quorum quidem & uirtus, & pietas, & amor in te ſingularis, & aſſidua,*[c] *& perpetua ſalutis tuæ cura tantum proficit, ut nihil ſit, quod non*[d] *ipſum Cæſarem tributurum exiſtimem,*[e] *&, ſi tardius fit, quam uolumus; magnis occupationibus eius, a quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt: & ſimul Africanæ cauſſæ*[f] *iratior, diutius uelle uidetur eos habere ſollicitos, a quibus ſe putat diuturnioribus eſſe moleſtijs conflictatum. ſed hoc ipſum intelligimus eum quotidie remiſſius, & placatius ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id*[g] *affirmaſſe, te in iſtis moleſtijs diutius non futurum. Quando,*[h] *quid ſentirem, expoſui; quid uellem tua cauſſa, re potius declarabo, quam oratione. etſi tantum poſſem, quantum in ea rep. de qua ita*[i] *meritus ſum, ut tu exiſtimas, poſſe debebam; ne tu quidem in iſtis incommodis eſſes. eadem enim cauſſa*[k] *opes meas fregit, quæ tuam ſalutem in diſcrimen adduxit: ſed tamen, quidquid imago ueteris meæ dignitatis, quidquid reliquiæ gratiæ ualebunt,*[l] *ſtudium, conſilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem ſemper habuiſti; primum*

ob eas

a antitheta, Mitis, & Durus.

b de Pompeianis in Africa victis.

c *d.v.e. et perpetua cura ſalutis tua etc. et ita L.*

d ſine cuiuſquã interceſſione.

e *L. ſed id tard.*

f quia bellum renouaſſent. epiſt. 13. l. 4.

g *al. affirmare.*

h ep. 10. lib. 4. Quod mihi placeret oſtendi.

i *duo u. c. ſum meritus.*

k dignitatem, & gratiam.

l ep. 2. lib. 1. & 14. lib. 4.

ob eas cauſſas, quas ſcripſi; deinde, quod ea de rep. ſemper uoluiſti, atque ſenſiſti, ut non modo [a] nunc ſecunda ſperare debeas, ſed etiam ſi omnia aduerſa eſſent, tamen, conſcientia & factorum, & conſiliorum tuorum, quæcumque acciderent, fortiſſimo, & maximo animo ferre deberes. Vale.

a cũ intelligat de tua ſalute optime ſperãdum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXORDITVR ab officij ſui commemoratione; deinde quid de reditu Ligarij opinetur, ſubiungit.

Cicero S. D. Ligario. 15

ME [b] ſcito omnem meum laborem, omnem operam, curam, ſtudium in tua ſalute cõſumere. nam cum te ſemper maxime dilexi: tum fratrum tuorum, quos æque, atque te, ſumma [c] beneuolentia ſum complexus, ſingularis [d] pietas, amorq. fraternus nullum me patitur officij erga te, ſtudijq. munus, aut tempus prætermittere. ſed quæ faciam, fecerimq. pro te, ex [e] illorum te litteris, quam ex meis, malo cognoſcere: quid autem ſperem, aut confidam, & exploratum habeam de ſalute tua, id tibi a me declarari uolo. Nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis periculoſiſq. rebus, ſemperq. magis aduerſos rerum exitus metuens, quam ſperans ſecundos, is ego ſum: &, ſi hoc uitium eſt, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen, cum [f] ad XI. Kal. interKalares priores rogatu fratrum tuorum ueniſſem mane ad Cæſarem; atque omnem adeundi, & conueniendi illius indignitatem, & mole-

ſtiam

b ep. 2. l. 1. & 14. lib. 4. & ſuperiori.

c v. c. beniuolentia.

d quã in tua ſalute declarant.

e cum tamen iam ipſe ſcripſerit.

f vltimo Nouembris die: vt i noſtro Cõmentario docuimus.

f L. a. d. XI. Kal.

ſtiam pertuliſſem; cum fratres, & propinqui tui iacerent ad pedes; & ego eſſem locutus, quæ cauſſa,[a] quæ tuum tempus poſtulabat; non ſolum ex oratione Cæſaris, quæ ſane mollis, & liberalis fuit, ſed etiam ex [b] oculis, & uultu,[c] & multis præterea ſignis, quæ facilius perſpicere potui, quam ſcribere, hanc in opinionem diſceßi, ut mihi tua ſalus dubia non eſſet. Quamobrem fac animo magno, fortiq. ſis: &, ſi [d] turbidißima ſapienter ferebas, tranquilliora læte feras. ego tamen tuis rebus ſic adero, ut difficillimis: neque Cæſari ſolum, ſed etiam amicis eius omnibus, quos mihi amicißimos eſſe cognoui, pro te, ſicut adhuc feci, libentißime ſupplicabo. Vale.

a *L. quæ tuũ tempus poſtulabat.*

b poteſt eſſe ficta oratio. ſed oculi ſunt indices animi.

c *L. et ex multis prat. et ita u. c.*

d antitheta, Turbida, Trãquilla.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CONTINET hæc epiſtola, omniũ breuiſſima gratulationem, beneuolentiam, officium.

Cicero S. D. [e] Baſilio. 16

e *L. Basilo.*

TIBI [f] gratulor: mihi [g] gaudeo. te amo: tua tueor. a te amari, & quid agas, quidq. iſtic agatur, certior fieri uolo. Vale.

f g Gratulor, & Gaudeo, in quo differant, hic locus aperte oſtendit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

INSINVAT ſe ad petitionem. mutui amoris commemoratione: petit autem, ut ſe abſentem tueatur: ſi quidem gratum fore non dubitet.

[h] Bithynicus S. D. Ciceroni. 17

h Pompeiæ gẽtis cognomen.

SI mihi tecum non & multæ, & iuſtæ cauſſæ amicitiæ priuatim eſſent; repeterem initia amicitiæ ex parentibus noſtris: quod faciendum ijs exiſtimo, qui paternam amicitiam nullis ipſi

officijs

officijs proſecuti ſunt. itaque contentus ero noſtra ipſorum amicitia: cuius fiducia peto a te, ut abſentem me, quibuſcumque in rebus opus fuerit, tueare; ſi nullum officium tuum apud me[a] intermoriturum exiſtimas. Vale.

a Intermortui dicuntur, q deliquiũ animi paſſi sũt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MIRVM declarat deſiderium cum Bithynico uiuendi; & adijcit, ſe eſſe illi amore coniunctiſſimum.

[b]M. Cicero s. D. [c]Bithynico. 18

CVM *ceterarum rerum cauſſa cupio eſſe aliquando remp. conſtitutam: tum uelim, mihi credas,[d] accidere id etiam, quo magis expetam promiſſum tuum, quo in litteris uteris. ſcribis enim, ſi ita ſit, te mecum eſſe uicturum. gratiſſima mihi tua uoluntas eſt: facisq.[e] nihil alienum neceſſitudine noſtra, iudicijſq. patris tui de me, ſummi uiri. nam ſic habeto,[f] beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus[g] ualuerũt, aut ualeant, coniunctiores tecum eſſe, quam me, neceſſitudine neminem. quamobrem grata mihi eſt & memoria tua noſtræ coniunctionis. & eius etiam augendæ uoluntas. Vale.*

b *L.* CICERO B.
c Q. Pompeij Bithinici filio, de quo ĩ libro de claris or. & Feſtus in verbo, Rutrum.
d *al. accidere.*
e *L. nihil alienũ neceſsitud.*
f g quæ accepiſti a Cæſarianis. videtur Bithynicus ĩ Cęſaris partibus fuiſſe.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

RESPONDET Leptæ, qui præconium feciſſent, licere ijs eſſe in decurionibus; ſcribit de bello Hiſpanienſi, de Leptæ negotio, de Oratore ſuo, de manſione urbana.

Cicero s. D. Leptæ. 19

S[*I. h]IMVL *accepi a Seleuco tuo litteras, ſtatim quæſiui e Balbo per codicillos, quid eſſet in lege. reſcripſit, eos, qui facerent præconium, uetari eſſe in decurionibus; qui feciſſent, non ueta-*

h Simul, Pro Simul atq;. uide ſcholia noſtra.
h *al. Simul atque acc.*
al. Simul accepi.

ri. quare bono animo ſint & tui, & mei familiares. neque enim erat ferendum, cum qui hodie [a] *haruſpicinam facerent,* [b] *in ſenatu Romæ legerentur, eos, qui aliquando præconiũ feciſſent, in municipijs decuriones eſſe non licere. De Hiſpanijs noui nihil: magnum tamen exercitum* [c] *Pompeium habere conſtat. nam Cæſar ipſe ad nos miſit exemplum* [d] *Paciæci litterarum; in quo erat, illi* X I. *eſſe legiones. ſcripſerat etiam Meſſalla Q. Salaſſo,* [e] *P. Curtium, fratrem eius, iuſſu Pompeij, inſpectante exercitu, interfectum; quod conſenſiſſet cum Hiſpanis quibuſdam, ſi in opidum neſcio quod Pompeius rei frumentariæ cauſſa ueniſſet, eum comprehendere, ad Cæſaremq. deducere. De negotio tuo, quod ſponſor es pro Pompeio: ſi* [f] *Balbus conſponſor tuus redierit, homo in re familiari non parum diligens, non deſinam cum illo communicare, ſi quid expediri poſſit: quod uidebatur mihi ille confidere.* [g] *Oratorem meum tantopere a te probari, uehementer gaudeo. mihi quidem ſic perſuadeo, me, quidquid habuerim iudicij* [h] *de dicendo, in illum librum contuliſſe. qui ſi eſt talis, qualem tibi uideri ſcribis: ego quoque aliquid ſum: ſin aliter; non recuſo, quin, quantum de illo libro, tantundem de mei iudicij fama detrahatur. Leptam* [i] *noſtrum cupio delectari iam talibus ſcriptis. etſi abeſt maturitas ætatis: iam tamen perſonare aures eius huiuſmodi uocibus, non eſt inutile. Me Romæ tenuit omnino Tulliæ meæ* [k] *partus: ſed, cum ea, quemadmodum ſpero, ſatis firma ſit: teneor tamen, dum a*

Dolabel-

a propter Spurinã, haruſpicem, a Cæſare ſenatorio ordine donatum.

b fort. in ſenatũ.

c Cnæum, Põpeij Magni filium.

d L. Iunij Paciæci meminit Hirtius de bel. Hiſp.

d L. Patiæci.

e u. c. P. Curtiũ.

f al. Balbus.

g librũ de perfecto oratore. ep. 20. l. 15.

h de dicẽdi ratione, dixit l. 1. de Or. & l. 2.

i filium tuũ.

k ex quo eam perijſſe, Plutarchus ait.

Dolabellæ procuratoribus exigam primam [a] penſionem. & mehercule non tam ſum peregrinator iam, quam ſolebam. ædificia mea me delectabant, & otium. domus eſt, quæ nulli uillarum mearum cedat: otium omni deſertiſſima regione maius. itaque ne litteræ quidem meæ impediuntur: in quibus ſine [b] ulla interpellatione uerſor. quare, ut arbitror, prius hic te nos, quam iſtic tu nos uidebis. Lepta ſuauiſſimus ediſcat Heſiodum; & [c] habeat in ore,

τῆς δ᾽ ἀρετῆς ἱδρῶτα. &c.

a pro dote reddenda poſt dimiſſam Tulliam.

b *L. ulla interpellatione. et ſta u.c.*

c more ſuo nō omnes verſus recitat. idē de virtute Simonides apud Clementem Alexandr. l.4. Stromatum.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 SIMVL accepi) uarius eſt huius aduerbij uſus. dicitur enim, Simul atque, Simul ac, Simul ut, Simul. hic quidē, ut ſcripſi olim adoleſcens, omnes libri ueteres, quos tunc uidere potui, habebant, Simul accepi, non, Simul atque accepi, ut eſt in uulgatis libris. itidem nunc, inſpectis omnibus libris, quos ab amicis contrahere potui, uideo conſentire omnes cum iis, quibus olim uſus ſum. itaque diſcedendum a ueteribus libris non cenſui, cum præſertim ita locutos eſſe non modo Terentium, Lucretium, Virgilium, Horatium uiderem; (nam ſermo poeticus ab oratorio nonnihil differt) uerum etiam Ciceronem ipſum, ut & in Acad. lib. 2. Simul tibicen inflauit, carmen agnoſcitur: & de Fin. lib. 3. Simul autem cepit intelligentiam. Omitto alia eiuſdem generis exempla. quamquam quibus hoc loquendi genus ignotum fuit, ij pro libidine ſæpe mutarunt Simul in Simul atque, uel, Simul ac: in quo ſcripti libri, ſublato mendo, ueritatem reſtituunt. Virg. Ge. 4. Taygete ſimul os terris oſtendit honeſtum Pleias. Et Lucr. l. 1. Cui ſimul inſula uirgineas circundata comptus, Ex utraque pari malarum parte profuſa eſt. Et Hor. ep. x. l. 1. Viuo, & ſimul regno, ſimul iſta reliqui. Et Catullus non ſemel.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CVM Cæſar ludos regionatim daturus eſſet, curationem eorum Lepta cupiebat. Cicero diſſuadet. meminit Suetonius de his ludis in Iulij uita.

Cicero S. D. Laptæ. 20

a puto eſſe Pōpeium Maculā. de quo Macrobius lib. 2. Sat.
b L. deuerſorio.
c L. Ceteroqui is mihi locus non diſpl.
al. Ceteroqui mihi locus nō diſpl.
d L. deuerſorij.
e podagra.
f id aūt eo labore aſſecuturū ſe ſperabat Lepta, vt vnus fieret ex intimis Cęſaris amicis.
g al. ut ex his aliquis potius effluat.
h de Off. li. 2. & ep. 13. l. 14. ad Att.
i veniebat Cęſar ex Hiſpania victor.

Maculam officio functum eſſe gaudeo. eius Falernum mihi ſemper idoneum uiſum eſt [b] diuerſorio: ſi modo tecti ſatis eſt ad comitatum noſtrum recipiendum. [c] ceteroqui is mihi locus non diſplicet. nec ea re Petrinum tuũ deſeram: nam & uilla, & amœnitas illa commorationis eſt, non [d] diuerſorij. [1] *De curatione aliqua* [1*] *munerum regionum, cum Oppio locutus ſum. nam Balbum, poſtea quam tu es profectus, non uidi. tantis [e] pedum doloribus afficitur, ut ſe conueniri nolit. omnino de tota re, ut mihi uideris, ſapientius faceres, ſi non curares. quod enim eo [g] labore aſſequi uis, nullo modo aſſequere. tanta eſt enim intimorũ multitudo, [f] ut ex his potius aliquis effluat, quam nouo ſit aditus, præſertim qui nihil afferat præter operam, in qua ille ſe dediſſe beneficium putabit, ſi modo ipſum ſciet, [h] non accepiſſe.* [2] *ſed tamen* [*2] *aliquid uidebimus, in quo ſit ſpes. aliter quidem non modo non appetendum, ſed etiam fugiendum puto. Ego me Aſturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque [i] ueniat. Vale.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 MVNERVM regionum,) & antiquus liber, & Suetonij teſtimonium, ipſa etiam ſententia me hortatur, ut, Regionum, legam. ludi enim ſignificantur, quos Cæſar, ſuperatis iam in Hiſpania Pompeij liberis, per ſingulas regiones dare cogitabat: id quod e Suetonij cognoſcitur hiſtoria. Ac, ne quis, mentione a me regionum facta, contradicendi occaſionem arripiat, quod ante Auguſtum diuiſa urbs non fuerit in regiones: ait enim de Auguſto Suetoni us hæc: Spatium urbis in regiones, uicoſq. diuiſit: moneo lectorem, urbis regiones

nes hic uocari quaſdam urbis partes a locis, licet earum certi fines nondum eſſent, qui poſtea ſtatuti ſunt ab Auguſto, Italiam,urbemq.in regiones diuidente. propterea & Suetonius dixit, ludos regionatim urbe tota a Cæſare, confectis bellis ciuilibus, datos eſſe. Alijs placet legere, Munerum regiorum:ut munera Cæſaris regis dicantur. quod nec improbo, nec tamen ſatis probo: licet regem appellari Cæſarem uideam ep.37.lib.13.ad Att. non enim arbitror Ciceronem in ullis,præterquam ad Atticum, litteris auſum eſſe regem Cæſarem appellare.ſed Attico nihil occultat,ſenſus omnes aperit, fretus eius amore,fide,ſummaq.ſapientia.

*2 Aliquid uidebimus, in quo ſi ſpes.) in hac enim curatione ſpes ponenda non eſt.nam quod eo labore aſſequi uis, nullo modo aſſequere. aliquid igitur uidebimus, unde ſperare liceat in eorum numerum, qui Cæſaris intimi familiares ſunt, poſſe te peruenire. Hanc ego loci huius eſſe omnino ſententiam arbitror:ad eamq.pertinent uerba,quæ ſequuntur.Non modo,inquit, non appetendum,ſed fugiendum arbitror,quidquid eiuſmodi ſit,ut, quod tu aſſequi uis, id ex eo aſſequi non queas. Sunt, quibus placeat, Species, non Spes:quod ita ſcriptum uideant in Mediceo libro, qui ſi ubique eſſet emendatus, non tam ſæpe ab eo diſcederent. Hic quidem, ut omittam eos libros, quibus olim uſus ſum, tredecim exemplaria, quorum nonnulla haud parum antiqua ſunt,habent,Spes. quare,cum nec obſcura ſit ſententia;nec libri ueteres diſſentiant;mutandum nihil ſtatuo.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 De curatione aliqua munerum regiorum) ſic habent omnes libri manuſcripti. quos quidem viderim: etiam is, quo vſus eſt P. Victorius; præterquàm quòd in uno eſt, munerum regionis; cuius auctoritate, defendi poteſt Manutij coniectura,qui vult legi,munerum regionum.

2 Sed tamen aliquid uidebimus, in quo ſit ſpes) libros vulgatos ſecuti ſumus, quibuſcum conſentiunt tres manuſcripti. P. Victorius mauult legi; in quo ſit ſpecies;quo modo dicit eſſe ſcriptum in cod. manuſcripto antiquiſſimo. Ego, ſpes,probo; ſpecies, nullo modo probare poſſum. neq. me exempla,quæ collegit Victorius, mouent. non enim aut ignoramus,aut negamus,in illis locis,ſpecies, & legendum eſſe, & locum habere; ſed ſcimus illa exempla nihil ad rem pertinere.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Monet Toraniũ,ut in Sicilia commoretur, quoad ſcire poſſit, quid ſibi agendum ſit.clauſula conſolationis neſcio quid continet.

Cicero s. d. Toranio. 21

DEDERAM *triduo ante pueris Cn. Plancij litteras ad te: eo nunc ero breuior, teque, ut ante conſolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi eſſe utilius, quam ibidem opperiri, quoad ſcire poſsis, quid tibi agendum ſit. nam, præter nauigationis longæ, & hiemalis, & minime portuoſæ periculum, quod uitaueris;*[1] [a] *ne illud quidem non, quamuis ſubito, cum certi aliquid audieris,* [b] *te iſtinc poſſe proficiſci: nihil eſt præterea, cur aduenientibus te offerre geſtias. multa præterea metuo, quæ cum* [c] *Cilone noſtro communicaui. quid multa? loco opportuniore in his malis nullo eſſe potuiſti, ex quo te, quocumque opus erit, facillime, & expeditiſsime conferas. quod ſi recipiet ille ſe; ad tempus aderis. ſin, quoniam multa accidere poſſunt, aliqua res eum uel impediet, uel morabitur: tu ibi eris,* [d] *ubi omnia ſcire poſsis. hoc mihi prorſus ualde placet. De reliquo, ut te ſæpe per litteras hortatus ſum, ita uelim tibi perſuadeas, te in* [e] *hac cauſſa nihil habere, quod timendum ſit, præter communem caſum ciuitatis. qui etſi eſt grauiſsimus: tamen ita uiximus, & id ætatis iam ſumus, ut omnia, quæ non noſtra culpa nobis accident, fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes ualent, ſummaq. pietate te deſiderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura, ut ualeas; & te* [f] *iſtinc ne temere* [g] *commoueas.*

a ideſt, Et præter illud: vt duæ negatiuæ affirment.

a L. ne illud quidem non quantiuis, quamuis ſubitò, cũ certi &c.

b v.c. te iſtim.

c L. cum Chilone.

d quia propinquo loco eris.

e in hac tota re, quæ ad te pertinet.

f v.c. iſtim.

g fort. commoueto.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Ne illud quidem non quantiuis, quamuis ſubitò) ſecutus fueram olim libros vulgatos, in quibus ita legitur, ne il-

lud

lud quidem negligendum quamuis ſubitò, &c. nam manuſcripri Memmiani habent: ne illud quidem non negligendũ, &c. planè mendosè. Vnde in hanc opinionẽ veni, verbũ, negligendũ, eſſe alienũ, & foris profectũ: eámque ſolã eſſe rectam & veram ſcripturam, quam P. Victorius ex illo optimo códice hauſit: ne illud quidem non quantiuis, ſubitò cùm certi aliquid, &c. Ne illud quidem, non quantiuis, aũt, ideſt, illud eſt plurimi faciendum, illud eſt quantiuis æſtimãdum, poſſe ſubitò, &c. Vulgata tamẽ lectio tolerabilis eſt: & ſententiam continet planam & facilem. Verùm quid tũ poſtea, ſi nõ eſt Ciceronis oratio, ſed aliena? Omnino igitur Florentinam ſcripturam cenſeo eſſe amplectendam, & vulgatam reſpuendam. Sed ſcripturæ Florentinæ addendũ cenſeo, quamuis poſt, quantiuis, vt ſit, ne illud quidem non quantuis, quamuis ſubitò, cùm certi aliquid &c. quamuis ſubitò autem, id eſt, quantumuis ſubitò.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AD conſolandum Toranium præterita colligit &, quid ipſe fecerit, quaſi exemplum ad imitandum proponit.

Cicero S. D. Toranio. 22

ETSI, *cum hæc ad te* [a] *ſcriberem, aut appropinquare exitus huius calamitoſiſſimi belli, aut iam aliquid actum, & confectum uidebatur: tamen quotidie* [b] *commemorabam,* [c] *te unũ in tanto exercitu mihi fuiſſe aſſenſorem, & me tibi: ſolosq. nos uidiſſe, quantum eſſet in eo bello mali, in quo, ſpe pacis excluſa, ipſa uictoria futura eſſet acerbiſſima, quæ aut interitum allatura eſſet, ſi uictus eſſes, aut, ſi uiciſſes,* [d] *ſeruitutem. itaque ego, quem tum fortes illi uiri, & ſapientes, Domitij, & Lentuli:* [e] *timidum eſſe dicebant.* [f] *(& eram plane; timebam enim, ne euenirent ea, quæ acciderunt) idem nunc nihil timeo, & ad omnem euentum paratus ſum. cum aliquid uidebatur caueri poſſe, tum id negligi dolebam: nunc uero, euerſis omnibus rebus, cum conſilio proſici*

a *u.c. ſcribebã.*
b memoria repetebam.
c *fort. & te unũ.*
d ob contumacem arrogantiam Pompeianorum.
e cũ vel iniquiſſimam pacẽ iuſtiſſimo bello anteferrẽ: epiſ. 13. l. 5. intelligit autem Domitium Ahenobarbum, L. Lentulũ Cruſcellum, conſulem anno primo ciuilis belli.
f *copulatio, &, abeſt a u.c.*

profici nihil poſsit, una ratio uidetur, quidquid euenerit, ferre moderate; præſertim cum omnium rerum mors ſit extremum; & mihi ſim conſcius,[a] me, quoad licuerit, dignitati reip. conſuluiſſe, &, hac amiſſa, [b] ſalutem retinere uoluiſſe. Hæc ſcripſi, non ut de me ipſe dicerem, ſed ut tu, qui coniunctiſsima fuiſti mecum, [c] & ſententia, & uoluntate, eadem cogitares. MAGNA *enim conſolatio eſt, cum recordare, etiam ſi ſecus acciderit, te tamen recte, uereq. ſenſiſſe. atque utinam liceat aliquando aliquo reip. ſtatu nos frui, [d] interq. nos conferre ſollicitudines noſtras, quas pertulimus tum, cum timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta ſunt. De tuis rebus nihil eſſe, quod timeas, [e] præter uniuerſæ reip. interitum, tibi confirmo. De me autem ſic uelim iudices; quantum ego poſſim, me tibi, ſaluti tuæ, liberiſq. tuis ſummo cum ſtudio præſto ſemper futurum. Vale.*

- a *fort. me &, quoad lic.*
- b reipublicæ.
- b *L. cum recordere.*
- c a cõſcientia optimę mẽtis.
- d *L. inter nosq. conf. & ita u. c.*
- e prętei cõmunem caſum ciuitatis, dixit in proxima ſuperiore epiſtola.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DOMITIVM, interitu, amicorum dolentem, rogat, ut, cum reip. iam ſatisfecerit, incolumitati ſuæ conſulat.

Cicero. S. D. Domitio. *23*

NON *ea res me deterruit, quo minus, poſtea quã in Italiã uenisti, litteras ad te mitterem, quod tu ad me nullas miſeras; ſed quia nec quid tibi pollicerer, ipſe [f] egens rebus omnibus, nec quid ſuaderem, cũ mihimet ipſi conſilium deeſſet, nec quid conſolationis afferrem, in tantis malis reperiebam. hæc quãquam [g] nihilo meliora ſunt,*

- f *duo u. c. gens omnib. rebus.*
- f ep. 13. l. 4.
- g *L. nihilo meliora ſunt nunc, atq. etiam multo deſp.*

ſunt, nunc etiã atque etiã multo deſperatiora: tamen inanes eſſe meas litteras, quã nullas, malui. Ego, ſi te intelligerẽ [a] *plus conatum eſſe ſuſcipere reip. cauſſa muneris, quã quantũ præſtare potuiſſes, tamen. quibuſcũque rebus poſſem, ad eam cõdicionem te uiuendi, quæ daretur, quæq. eſſet, hortarer. ſed cum* [b] *conſilij tui bene, fortiterq. ſuſcepti eum tibi finem ſtatueris, quem ipſa fortuna terminũ noſtrarum contentionum eſſe uoluiſſet: oro, obteſtorq. te* [c] *pro noſtra uetere cõiunctione, ac neceſſitudine, proq. ſumma meã in te* [d] *beneuolẽtia, & tua in me* [e] *pari, te ut nobis, parenti, cõiugi, tuisq. omnibus, quibus es, fuiſtiq. ſemper cariſſimus, ſaluũ conſerues,* [f] *incolumitati tuæ, tuorũque,* [g] *qui ex te pendent, conſulas, quæ didiciſti, quæq. ab adoleſcẽtia pulcherrime a ſapiẽtiſſimis uiris tradita, memoria, & ſcientia comprehendiſti, ijs hoc tempore utare: quos coniunctos ſumma beneuolentia, plurimisq. officijs amiſiſti, eorum deſideriũ ſi non* [h] *æquo animo, at forti feras. Ego quid poſſim, neſcio, uel potius me parum poſſe ſentio; illud tamen tibi polliceor, me, quæcumque ſaluti, dignitatiq. tuæ cõducere arbitrabor, tanto ſtudio eſſe facturum, quanto ſemper tu & ſtudio, & officio in meis rebus fuiſti. hanc meam uolũtatẽ ad matrem tuã optimam feminã, tuiq. amãtiſſimã, detuli. ſi quid ad me ſcripſeris: ita faciã, ut te uelle intellexero:* [i] *ſin autẽ tu minus ſcripſeris; ego tamen omnia, quæ tibi utilia eſſe arbitrabor, ſummo ſtudio, diligenterq. curabo. Vale.*

a ideſt, ſi poſt pugnam Pharſalicã renouare bellum cum alijs voluiſſes.

b quaſi prælio Pharſalico ſuã volũtatẽ de tota re fortuna declaraſſet.

c *u. c. pro uetere noſtra c.*

d *u. c. beniuolentia.*

e *L. pari.*

f *al. incolumitatiq. t.*

g *q. u. c. qui de te pendent.*

h non. n. poſſumus non dolere; ſed dolorẽ premere, & vincere fortitudine poſſumus.

i *q. u. c. ſin autem tu minus ſcripſeris.*

AD. MARIVM. ET. ALIOS

LIBER. VII

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Lvdos, quos Pompeius Magnus iterum conſul dedit, deſcribit, & extenuat, utrumque ob eam cauſſam, ne Marium eos prætermiſiſſe pæniteret.

M. Cicero s. d. M. Mario. I

a dolor corporis refertur ad podagram, quę Marium ſæpe vexabat. ep. 4.
b u. c. valitudinis.
c v. c. valitudinem.

SITE [a] *dolor aliquis corporis, aut infirmitas* [b] *ualetudinis tuę tenuit, quo minus ad ludos uenires: fortunæ magis tribuo, quã ſapiẽtiæ tuæ. ſin hæc, quæ ceteri mirantur, contemnenda duxiſti, & , cum per* [c] *ualetudinem poſſes, uenire tamen noluiſti: utrumque lætor, & ſine dolore corporis te fuiſſe, & animo ualuiſſe, cum ea, quæ ſine cauſſa mirantur alij, neglexeris: modo ut tibi conſtiterit fructus otij tui: quo quidem tibi perfrui mirifice licuit, cum eſſes in iſta amœnitate pæne ſolus* [d] *relictus. neque tamen dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianum perforaſti,*[1] *& patefeciſti* [e] *Seianum, per eos dies matutina tempora lectiunculis conſumpſeris: cum illi interea, qui te iſtic reliquerunt, ſpectarent communes mimos ſemiſomni. reliquas uero partes diei tu conſumebas ijs delectationibus,*[2] *quas tibi* [f] *ipſi ad arbitrium tuum* [g] *cõpararas. nobis autem erant ea perpetienda, quæ* [h] *ſcilicet* [i] *P.* *[1] *Mecius probauiſſet. omnino, ſi quæris, ludi apparatiſſimi, ſed non tui ſtomachi: coniecturam enim*

d ab ijs relictus, qui ad ludorum ſpectacula in vrbem ſe contulerãt.
e L. Miſenum.

f L. ipſe.
g u. c. comparas.
h cũ ſtomacho Scilicet, dixit.
i u. c. P. Macius.

enim facio de meo. nam primum honoris cauſſa [a] *in ſcenam redierant ij,* [b] *quos ego honoris cauſſa de ſcena deceſſiſſe arbitrabar. deliciæ uero tuæ, noſter Aeſopus, eiuſmodi fuit, ut ei deſinere per omnes homines liceret. is iurare cum cœpiſſet, uox eum defecit* [c] *in illo loco,* [d] *S I ſciens fallo. Quid tibi ego alia narrem? noſti enim reliquos ludos.*[3]·[e] *quid? ne id quidem leporis habuerunt, quod ſolent mediocres ludi. apparatus enim ſpectatio tollebat omnem hilaritatem. quo quidē apparatu nō dubito quin animo æquiſſimo carueris. quid enim delectationis habent ſexcenti muli in* [f] *Clytemneſtra? aut in* [g] *Equo Troiano* 4·[h] *craterarum tria millia? aut armatura uaria peditatus, & equitatus* [i] *in aliqua pugna? quæ popularem admirationem habuerunt, delectationem tibi nullam attuliſſent. Quod ſi tu per eos dies operam dediſti* [k] *Protogeni tuo: dummodo is tibi quiduis potius, quam orationes meas, legerit: næ tu haud paullo plus, quam quiſquam noſtrum, delectationes habuiſti. Non enim te puto* [l] *Græcos, aut Oſcos ludos deſideraſſe; præſertim cum Oſcos ludos uel in ſenatu* [m] *noſtro ſpectare poſſis: Græcos uero* [n] *ita non ames, ut ne ad uillam quidem tuam uia Græca ire ſoleas. Nam quid ego te* [o] *athletas putem deſiderare, qui gladiatores contempſeris? in quibus ipſe* [p] *Pompeius confitetur ſe & operam, &* [q] *oleum perdidiſſe. Reliquæ ſunt uenationes, binę per dies quinque, magnificæ, nemo negat: ſed quæ poteſt eſſe* *2 *homini* [r] *politico delectatio, cum aut homo*

imbecillus

a *u. t. in ſcenā.*

b qui per ætatē cum agere iſ non poſſent, artē omiſerant.

c *Al. in eo loco.*

d verba iuriſiurandi per Iouē lapidē. ep. 12. Gell. l. 1. c. 21. & Acad. 2. & Feſtus, & Polybius l. 3.

e *L. Quid, quòd ne id quid. leporis hab. quod ſo. m. lu.*

f g tragœdiarum nomina.

h *L. arterarum tria m.*

i *L. ut in aliq. pu.*

k ſeruo anagnoſti.

l ad Att. l. 16.

m Arpinati. vterque. n. Arpinas.

n *Al. ita ames.*

o in circo.

p dator ludorum.

q quo athletarū corpora vngebantur.

r infima fortaſſe plebs delectatur, minime vero homines ī tractāda rep. verſati.

r *L. polite.*

imbecillus a ualentiſſima beſtia laniatur, aut præclara beſtia uenabulo tranſuerberatur? quæ tamen ſi uidenda [a] *ſint, ſæpe uidiſti: neque nos, qui hæc ſpectauimus, quiquam noui uidimus.* [b] *Elephantorum extremus dies fuit: in quo admiratio magna uulgi, atque turbæ, delectatio nulla exſtitit: quin etiam* [c] *miſericordia quædam conſecuta eſt, atque opinio eiuſmodi, eſſe quandam* [d] *illi belluæ cum genere humano ſocietatem. His ego tamen diebus, ludis ſcenicis, ne forte uidear tibi non modo beatus,* [5]. [e] *ſed liber omnino fuiſſe,* [f] *dirupi pæne me in iudicio* [g] *Galli Caninij, familiaris tui. quod ſi tam facilem populum haberem, quam Aeſopus habuit: libenter mehercule artem* [h] *deſinerem; tecumque, & cum ſimilibus noſtri uiuerem. nam me cum antea tædebat, cum & ætas, & ambitio hortabantur, & licebat denique, quem nolebam, non defendere: tum uero hoc tempore uita nulla eſt. neque enim* [3] *fructum ullum laboris* [i] *exſpecto: & cogor nonnumquam* [k] *homines non optime de me meritos, rogatu eorum, qui bene meriti ſunt, defendere. itaque quæro cauſſas omnes aliquando uiuendi arbitratu meo: teque, & iſtam rationem otij tui & laudo uehementer, & probo: quodq. nos minus interuiſis, hoc fero* [l] *animo æquiore, quod, ſi Romæ eſſes, tamen neque nos lepore tuo, neque te, ſi quis eſt in me, meo frui liceret, propter moleſtiſſimas occupationes meas: quibus ſi me* [m] *relaxaro, (nam ut plane* [n] *exſoluam, non poſtulo) te* [o] *ipſum quidem, qui multos annos nihil aliud commentaris,*

docebo

a *L. ſunt.*

b *u. e. Extremus elefantorũ dies f.*

c vide Pliniũ lib. 8. c. 7.

d *L. illi belua.*

e *L. ſed nec liber omnino fuiſſe.*

f *dirupi me pæne &c. & ita u. e.*

g Val. l. 4. c. 2.

h a iudicijs, cauſſisq diſcederem.

h *al. deſererem.*

i *u. e. ex his peto.*

k ſignificat Gabinium inimicum ſuum, rogatu Põpeij a ſe defenſum. Dio lib. 39. & D. Hier. contra Rufinum locũ recitat ex oratione pro A. Gabinio.

l *al. æquiore animo.*

m n obſerua duo tranſlata verba, Relaxare, Exſoluere. ep. 15. l. 16. Att.

o *vl. & te ipſum.*

docebo profecto, quid ſit[a] *humaniter uiuere. Tu modo iſtam imbecillitatem*[b] *ualetudinis tuæ ſuſtenta, & tuere, ut facis; ut noſtras uillas obire,*[c] *& mecum noſtra ſimul lecticula concurſare poſſis. Hæc ad te plurimis uerbis ſcripſi, quam ſoleo, non otij abundantia, ſed amoris erga te, quod me quadam epiſtola ſubinuitaras, ſi memoria tenes,*[d] *ut ad te aliquid eiuſmodi ſcriberem, quo minus te prætermiſiſſe ludos pœniteret. quod ſi aſſecutus ſum; gaudeo: ſin minus: hoc me tamen*[e] *conſolor, quod poſthac ad ludos uenies, noſq. uiſes, neque in epiſtolis relinques meis ſpem aliquam delectationis tuæ. Vale.*

a tum laudabiliter, tum etiã iucunde vitere.

b *u. e. valitudinis t.*

c *q. u. e. & mecũ noſtra ſimul lecticula concurſare p.*

d *q. u. e. ut aliquid ad te.*

e *al. conſolor.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 P. MAECIVS) qui poemata a mimis in ſcena recitanda prius iudicabat. eſt enim hic, vt opinor, P. Mæcius Tarpa, de quo Horatius in epiſtola ad Piſones:

Si quid tamen olim.
Scripſeris, in Mæcij deſcendat iudicis aures,
Et patris, & noſtras. Męcij, pro Mæci.
Quo loco inquit Porphyrio: Mæcius perdiligens carminum fuit æſtimator. & Sat. x. lib. I.
Quæ nec in æde ſonent certantia iudice Tarpa.

Homini politico) ſi veteribus libris habenda fides eſt: in omnibus, & quos olim vidi, & quibus nunc vtor, ita legitur. Si de ſententia laboramus: cauſſæ nihil video, cur non placeat, Homini politico. valet enim, viro graui, & in rep. verſato. Mediceus liber, Homini polito: quod eſt, eleganti.

*2 Fructum vllum laboris expecto:) veteres omnes libri pro Exſpecto, habent, Ex his peto. alij legunt, Ex his exſpecto. mihi noſtra lectio magis probatur, vt quæ a veteri ſcriptura minus recedat. nam & Exſpecto, & Exſcribo, & Exſupero, & alia huiuſmodi cum S. littera veteres ſcribebant, vt ex antiquis monumētis licet cognoſcere. vide Quinctil. lib. I.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ET patefeciſti Miſenum) alij legũt: patefeciſti ſcenam. alij, vt Turnebus, ſinum: alij, Seianum, vt eſt impreſſum in libris vulgatis: alij, Scianum: alij aliter. ego, Miſenum, non longè diſcedens ab antiqua ſcriptura, ſenum.

Quas

2 Quas tibi ipſe ad arbitrium tuum)ſic reperi ſcriptum in codicibus Memmianis:cùm vulgati habeant : quas tibi ipſi.
3 Quid quòd ne id quidem lepôris habuerũt,&c.)ſic emẽdauit Riuius multos abhinc annos , cuius iudicium probamus. Nam libri vulgati habent, Quid? ne id quidem &c.
4 Arcerarũ tria mil.) ſic reſtituit Ioſ. Scaliger, vir ingenio, & doctrina excellens. Arcera autem,genus eſt vehiculi,vt docent Varro,& Nonius,& alij.
5 Sed nec liber omninò f.)ſic legendum,non vt vulgò,ſed ne liber, &c. niſi quis malit ita legi , ſed ne liber quidem omnino fuiſſe;uel ſic,ſed liber omnino non fuiſſe ; hic operæ omiſerunt olim particulam,nec.Non celabo lectorem tamen , in pleriſque libris manuſcri.ita legi , ſed liber omnino fuiſſe. quæ ſcriptura fortaſſe nihil habet vitij , vt ita hic locus explicetur , ne videar tibi non modò fuiſſe beatus,ſed uel liber omnino fuiſſe, ſubintellige, ne videar. id eſt, vt ſcias me non modo beatum non fuiſſe, ſed ne liberum quidem. Iudicent eruditi.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MARII negotium ſibi curæ fore promittit; deinde ſcribit,quanti & faciat , & facere debeat condemnationem T. Munatij Planci Burſæ. de quo uide Pedianum in commentario Milonianæ. Scripta eſt primis diebus eius anni , quo Ser. Sulpicius. & M. Marcellus conſules fuere. nam paullo poſt Cicero in prouinciam iuit. & Dio Plancum damnatum ait.cum primum exijt e magiſtratu.

Cicero S. D. Mario. 2

*MANDATVM tuum curabo diligenter: ſed homo acutus ei mandaſti potiſſimum, cui [a] expediret, illud uenire quamplurimo : ſed eo uidiſti multum, quod præfiniſti , quo ne pluris emerem. quod ſi mihi permiſiſſes ; qui meus amor in te eſt,confeciſſem cum coheredibus. nũc, [b] quando tuum pretium noui , licitatorem potius apponam,quam illud minoris ueneat. ſed de ioco ſatis eſt. tuum negotium agam,ſicuti debeo, diligenter. *1 De Burſa te [c] gaudere certo ſcio : ſed nimis uerecunde mihi gratularis.putas enim ut ſcribis, propter hominis ſordes minus me ma-*

a quod Cicero eſſet vnus ex coheredibus, ad quos pertinebat fundi venditio.

b *L. quoniã tuũ. & ita u.c.*

c quod is me accuſante ſit damnatus. ep. 10.l. 9. & Philip. 14. & Dio. l.40.

gnam

gnam illam lætitiam putare. credas mihi uelim magis me iudicio hoc,quam [a] *morte inimici, lætatum.primum enim iudicio malo,quam gladio; deinde,gloria potius amici, quam calamitate. in primisq. me delectauit, tantum ſtudium bonorum in me exſtitiſſe contra incredibilem contentionem* [b] *clariſsimi,* [c] *ac potentiſsimi uiri. poſtremo, quod uix uerisimile fortaſſe uideatur, oderam multo peius hunc, quam illum ipſum Clodium.illum enim oppugnaram, hunc defenderã. & ille, cum omnis reſp. in meo capite diſcrimen eſſet* [e] *habitura, magnum quiddam ſpectauit,* [d] *nec ſua quidem ſponte, ſed eorum auxilio, qui, me* [f] *ſtante, ſtare non poterant: hic ſimiolus animi cauſſa me, in quem inueheretur, delegerat; perſuaſeratq. non nullis inuidis meis, ſe in me emiſſarium ſemper fore. Quamobrem ualde iubeo gaudere te.magna res geſta eſt.numquam ulli fortiores ciues fuerunt, quam qui auſi ſunt eum contra tãtas opes eius, a quo ipſi* [g] *lecti iudices erãt, condemnare.quod feciſſent numquam, niſi ijs dolori meus fuiſſet dolor.* [i] *Nos hic multitudine, & celebritate iudiciorum, & nouis legibus ita diſtinemur, ut quotidie uota faciamus, ne* [h] *interKaletur; ut quamprimum te uidere poſsimus. Vale.*

a Clodiũ Milo occiderat, & damnatus exſulabat.

b Pompeiũ ſignificat, q Plãcum reum ſcripto laudauit. Dio l.40.

c *al. & potentiſs.*

d *L. aditura, & ita u. c.*

e *L. nec ſua ſponte.*

f vide epiſt. 9. l.1. & 6. lib.6.

g conſul enim tertiũ Pompeius eos iudices legerat.. Dio, Velleius, Plut. in Põpeio, ipſe pro Milone.

h nã interkalatio tẽpus protrahebat.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 DE BVRSA) hic eſt T. Munatius Plancus Burſa, frater L. Planci oratoris, ad quem ſunt Ciceronis epiſtolæ lib. x. tribunus pl. anno proximo acerbiſſimis concionibus in inuidiam rapere Milonem, Ciceronemq. conatus erat: eoq. incitante plebs curiam incenderat; quo crimine anno ſequenti, ſtatim poſt depoſitum magiſtratũ, lege Pompeia de ui damnatus eſt. ep.1. lib.8. & Plutarchus in Pompeio, & Ca

tone

tone, Dio lib.40. & Pedianus. Reſtitutus a Cæſare poſt uictum Pompeium.qua de re ſic Phil. 13. Sequuntur alij tribunicij,T.Plancus in primis;qui ſi ſenatum dilexiſſet,numquam curiam incendiſſet.quo ſcelere damnatus,in eam urbem redijt armis,a qua exceſſerat legibus.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Nos hic multitudine,& celebritate legendũ fortaſſe eſt, Nos hic multit.& celebritate, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CAVSSAM exponit,cur,acie Pharſalica uictus,a bello diſceſſerit.quod ab iniquis uitio dabatur.

Cicero S. D. Mario 3

PERSAEPE mihi cogitanti de communibus miſerijs, in quibus tot annos uerſamur,&,ut uideo, uerſabimur, ſolet in mentem uenire illius tẽporis, quo [a] *proxime fuimus una. quin etiam ipſum diem memoria teneo.nam* [b] *ad* III.*idus Maias,Lentulo, & Marcello coſ.cum in Pompeianum ueſperi ueniſſem, tu mihi ſollicito animo præſto fuiſti. ſollicitum autem te habebat cogitatio tum officij, tum etiam periculi mei. ſi manerem in Italia; uerebare, ne* [c] *officio deeſſem:* [d] *ſi proficiſcerer ad bellum; periculũ te meum commouebat. quo tempore uidiſti profecto me quoque ita conturbatum, ut non explicarem,quid eſſet optimum factu.pudori tamen malui,* [e] *famæq.cedere, quam ſalutis meæ rationem ducere. cuius mei facti pænituit, non tam propter periculum meum, quam propter* [f] *uitia multa,quæ ibi offendi,quo ueneram: primum, neque magnas copias,neque bellicoſas:deinde, extra ducem,paucoſq.præterea,(de principibus loquor) reliqui primum in ipſo bello rapaces, deinde in*

oratione

a anno primo ciuilis belli.
b *L.a.d.III.*
c erga remp.& Pompeium bene meritum.
d *al. ſin proficiſcerer.*
e vide ep.6.l.6.
f Pompeianorum.

oratione ita [a] crudeles, ut ipſam uictoriam horrerem: maximum autem æs [b] alienum ampliſſimorum [c] uirorum. quid quæris? nihil boni præter cauſſam. Quæ cum uidiſſem: deſperans uictoriam, primum cœpi ſuadere pacem, cuius fueram ſemper auctor: deinde, cum ab ea ſententia Pompeius ualde abhorreret, ſuadere inſtitui, ut bellum duceret. hoc interdum probabat, & in ea ſententia uidebatur fore, & fuiſſet fortaſſe: niſi quadam ex [d] pugna cœpiſſet ſuis militibus confidere. ex eo tempore uir ille ſummus, [e] nullus imperator fuit: ſigna [f] tirone, & collecticio exercitu cum legionibus robuſtiſſimis contulit: uictus turpiſſime, amiſſis etiam caſtris, ſolus fugit. hūc ego belli mihi finem feci: nec putaui, cum [g] integri pares nō fuiſſemus, fractos ſuperiores fore. diſceſſi ab eo bello, in quo aut in acie cadēdum fuit, aut in aliquas inſidias incidēdum, aut deueniendum in uictoris manus, aut ad [h] Iubam confugiendum, aut capiendus tamquam [i] exſilio locus, [k] aut conſciſcenda [l] mors uoluntaria. certe nihil fuit præterea; ſi te uictori nolles, aut non auderes committere. Ex omnibus autem ijs, quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius [m] exſilio, præſertim innocenti, ubi nulla adiuncta eſt turpitudo; addo etiam, cum ea urbe careas, in qua nihil ſit, quod uidere poſſis ſine dolore. ego cum meis, (ſi quidquam nunc [n] cuiuſpiam eſt) etiam in meis eſſe malui. quæ acciderunt, omnia dixi futura. ueni domum, [o] non quod optima uiuendi condicio eſſet, ſed tamen, ſi eſſet aliqua [p] forma

a ep.14. lib.4. & 19.l.15.
b ep.6.lib.6.
c præſertim L. Lentuli.ep.13. l.5: & Cæſar l. 1.de bello ci.
d ad Dyrrhachiū. Cæſar l. 3. de bello ci.
e *q. u. c. nullius imperij fuit. non pl.*
f Tuſc.11.
g epiſt.7.l.4.
h vt Scipio.
i vt M.Marcellus.
i *al. exſulio.*
k *L. aut conſciſcendam.*
l vt Cato, qui ſe Vticæ occidit, vnde illi poſtea cognomen Vticenſis.
m *al. exſulio.*
n *v. c. cuiuſquā eſt.) & ita L.*
o *u.c. non quo.*
p *v.c. forma reip. & ita L.*

reip. tamquam in patria ut eſſem; ſi nulla tamquam [a] in exſilio. mortem mihi cur [b] conſciſcerem, cauſſa non uiſa eſt; cur optarē, [c] multæ cauſſæ. uetus eſt enim, VBI non ſis, qui fueris, non eſſe, cur uelis uiuere. ſed tamen, VACARE culpa, magnum eſt ſolatium; præſertim cum habeam duas res, quibus me ſuſtentem, optimarum [d] artium ſcientiam, & maximarum [e] rerum gloriam: quarum altera mihi uiuo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidem. Hæc ad te ſcripſi uerboſius; & tibi moleſtus fui, quod te cum mei tum reip. cognoui amantiſſimum. notum tibi omne [f] conſilium meum eſſe uolui, ut primum ſcires, *[1] me numquam uoluiſſe plus quemquā poſſe, quam uniuerſam remp. poſtea autem quam alicuius culpa tantum ualeret [g] unus, [h] ut obſiſti non poſſet, me uoluiſſe pacem: amiſſo exercitu, & eo duce, in quo ſpes fuerat uno, [1] [i] me uoluiſſe etiam reliquis omnibus; poſtquam non potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli: nunc autem, ſi hæc ciuitas eſt, ciuem eſſe me; ſi non, exſulem eſſe non incommodiore loco, [k] quam ſi me Rhodum, aut [l] Mitylenas contuliſſem. Hæc tecum coram malueram; ſed, quia longius fiebat, uolui per litteras eadem; [m] ut haberes, quid diceres, ſi quādo in uituperatores meos incidiſſes. ſunt enim, qui, cum meus interitus nihil fuerit [n] reip. profuturus, criminis loco putent eſſe, quod uiuam. quibus ego certo ſcio non uideri ſatis multos [o] periſſe: qui ſi me audiſſent, quamuis iniqua pace, [p] honeſte tamen uiuerent: armis enim inferiores, non

a al. in exſilio.
b L. conſciſcerē.
c Libri vulgati, multa cauſa.
d a doctrina.
e a rebus geſtis.
f al. conſilium meum.
g Cæſar Pompeii culpa ita firmus, vt plus potuerit vnus, quam vniuerſa reſp.
h L. ut ei obſiſti non p.
i L. me uoluiſſe etiam reliquis omnib. poſtquā non potuerim, mihi &c.
k q. u. c. quàm ſi Rhodum, aut Mytilen. me cont.
l vt Marcellus. ep. 7. lib. 4.
m L. ut haberes ſi q.
n quaſi nō recuſet, ſi e rep. ſit mortem oppetere.
o vide epiſt. 6. lib. 6.
p al. honeſta.

non cauſſa, fuiſſent. Habes epiſtolam uerboſiorem fortaſſe, quam uelles. quod tibi ita uideri putabo, niſi mihi longiorem remiſeris. Ego, ſi, quæ uolo, expediero, breui tempore, te ut ſpero, uidebo. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 ME voluiſſe etiam reliquis omnibus; poſtquam nō potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli:) hic locus antea in omnibus impreſſis perperam diſtinctus ſenſum peruertebat.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ME voluiſſe etiam reliquis omnibus: poſtquàm &c.) ſic interpungendum. nam vulgata interpunctio, me voluiſſe ēt, reliquis omnibus poſtquàm &c. vitioſa eſt, eámque iam in priore editione damnaueramus, & poſtea à P. Manutio emēdatam eſſe cognouimus. in ijs verbis autem, me voluiſſe etiā reliquis omnibus, ſubintelligendum, finem belli facere.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PRAEMONET Marium de aduentu ſuo in Pōpeianū.

Cicero s. d. Mario. 4

A[a] D IIX. *Kal. in Cumanum ueni cum*[b] *Libone tuo, uel noſtro potius: in Pompeianum ſtatim cogito: ſed faciam te ante certiorem. te cum ſemper ualere cupio, tum certe dum hic ſumus: uides enim quanto poſt una futuri ſumus. quare,* [c]*ſi quod* [d]*conſtitutum cum podagra habes,* [e]*fac in alium diem differas. cura igitur, ut ualeas: & me hoc biduo, aut triduo exſpecta. Vale.*

a *L. A.D.IX. Kal. al. A D. VIII. Kal.*
b Scribonio.
c *al. ſi quid.*
d conſtitutum de podagra curanda. ep. 1.
e *u. c. fac ut in alium d.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT ſtudioſſime Trebatium iuriſconſultum Cæſari Galliarum præfecto.

M. Cicero s. d. C. Cæſari imp. 5

V[f]IDE, *quam mihi perſuaſerim, te me eſſe alterum, non modo in ijs rebus, quæ ad*

f artificioſa inſinuatio ad impetrandum.

*me ipſum, ſed etiam in ijs rebus, quę ad meos pertinent. C. Trebatium cogitaram, quocumque exirem, mecum ducere, ut eum meis [a] omnibus ſtudijs, [b] & beneficijs quam ornatiſſimum domum reducerem. ſed poſtea quam & Pompeij commoratio diuturnior erat, quam putaram; et mea quædam tibi non ignota dubitatio aut impedire [c] profectionem meam uidebatur, aut certe tardare: uide, quid mihi ſumpſerim: cœpi uelle ea Trebatium exſpectare a te, [d] quæ ſperaſſet a me: neque mehercule minus ei [e] prolixe de tua uoluntate promiſi, quam eram ſolitus de mea polliceri. caſus uero mirificus quidam interuenit, quaſi uel teſtis opinionis meæ, uel ſponſor humanitatis tuæ. nam cum de hoc ipſo Trebatio cum Balbo noſtro loquerer [f] accuratius domi meæ, litteræ mihi dantur a te, quibus in extremis ſcriptũ erat: *[1] M.[g] Irfium, quem mihi commendas, [1] uel regem Galliæ faciam, uel hunc *[2] Leptæ [h] delega: ſi uis tu, ad me alium mitte, quem ornem. Suſtulimus manus & ego, & Balbus: & tanta fuit opportunitas, ut illud neſcio quid non fortuitum, ſed diuinum uideretur. Mitto igitur ad te Trebatium, atque ita mitto, ut initio mea ſponte, poſt autem [i] inuitatu tuo mittendum duxerim. hunc, mi Cæſar, ſic uelim omni tua comitate complectare, ut omnia, quæ per me poſſis adduci ut in meos conferre uelis, in unum hunc conferas. de quo tibi homine [k] hoc ſpondeo, non illo uetere uerbo meo, quod, cum ad te de Milone ſcripſiſſem iure luſiſti, ſed [l] more Romano; quo modo homines*

a *L. omnibus.*
b *al. beneficijsq.*
c cum Pompeio, ad rei frumentariæ curationẽ. vide ep. 1. l. 4. ad Att.
d *q. u. c. quæ exſpectaſſet.*
e liberaliter. vide ep. 8. li. 3.
f cum eũ commendarem.
g *al.* M. ORFIUM. *al.* M. RUFUM.
h *L.* DELEGABO.
i ſcripſiſti. n. Alium mitte.
k *al. hoc ſpond.*
l epiſt. 18.

nes

nes non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem uirum, [a] *pudentiorem eſſe neminem. accedit etiam,* [3*] [b] *quod fami liam ducit, in iure ciuili ſingularis memoria, ſumma ſcientia. huic ego neque tribunatum, neque præfecturam, neque ullius beneficij certum nomen peto: beneuolentiam tuam, & liberalitatem peto. neque impedio, quo minus, ſi tibi ita placuerit, etiam hiſce eum ornes* [c] *gloriolæ*[d] *inſignibus. totum denique hominem tibi trado de manu, ut aiunt, in manum tuam iſtam, & uictoria, & fide præſtantem.* [*4] *ſumus enim* [e] *putidiuſculi, quam per te uix licet: uerum, ut uideo, licebit. Cura ut ualeas: & me, ut amas, ama.*

a L. pudentiorē.
b id quod in eo ſummū eſt. vide ſcholium in extremo lib.
b L. quod familiam duct.
c q. u. c. gloria.
d i. caſtrenſibus honoribus.
e vide ſcholiū in extremo lib.
e al. impudentiuſculi.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 M. IRFIVM,) antiquos libros inſpexi multos. alij habent, M. Irſium: alij, M. Iſſium: alij, Mirſium: alij, Idſium: quidam, m.u.ſiuium: nonnulli, M. Ilſinium: vel, M. Itiſium: vel, M. Inſium: vel, M. Inſinium: vel M. Liſium: vel, Marcum Rufum: alij aliter: nullus, Orſium: quod tamē nonnullis placuit, opinantibus eum eſſe, de quo in epiſt. 13. lib. 2. ad Q. fr. fit mentio. qua de re ſcripſi olim, tempora non congruere: nam hunc, qui nominatur in hac epiſtola, iuiſſe ad Cæſarem, conſtat, ante Trebatium, illum autē poſt; cum in ea ſit epiſtola in extremo: Trebatium vt valde ames, vehementer te rogo. Hic a coniectura ſubſidium quærunt; & aiunt poſſe fieri, vt Orſius in Galliam antea ſit profectus; deinde, ſui negotij cauſſa, vel ab ipſo Cæſare miſſus, Romam uenerit; vnde cum litteris Ciceronis ad Q. fratrem in Galliam redierit. hæc facile poſſunt excogitari; ſed nihil cogimur credere, niſi quod ratio perſuadeat. nam illa uerba, quę ſunt in ea ad Q. fratrem epiſtola, Eſt tribunus mil. in exercitu veſtro: mihi quidem argumētum afferre non uidentur, cur ille Orſius antea fuerit in exercitu Cæſaris. fortaſſe etiā contrarium ſignificant. nam ſi fuerat antea tribunus mil. in exercitu Cæſaris: cur, quaſi de homine ignoto, ſcriberet ad fratrē Cicero, Eſt tribunus mil. in exercitu veſtro? quis putet a legato legionis Quincto ignoratum eſſe tribunū mil. cuiuſcumque legionis. Dicit igitur Cicero, vt opinor, hoc; uenit

ad Cæſarem tribunus mil.creatus. Non enim ſoli imperatores tribunos mil.creabant,vt ijdem credunt;ſed ea poteſtas populi quoque fuit.Tribunorum militarium , inquit Aſconius,duo genera,primum eorum,qui Ruſuli dicuntur.hi in exercitu creari ſolent. alij ſunt Comitiati; qui Romæ comitijs deſignātur. Idem legitur apud Feſtū. idem & a Liuio li. I x.ſignificatur. Erat igitur Orſius e comitiatis. quo refellitur illud argumentum ; non potuiſſe Ciceronem diuinare, tribunum mil. Orſium a Cæſare creatum iri ; itaque antea creatum eſſe,& in exercitu fuiſſe.

*2 Leptæ delega;) video ſcriptum eſſe,Delegam, in quattuor antiquis libris : in alijs omnibus, Delega. utroque modo locus,ut arbitror,mendo non uacat; nec ipſe mihi in coniectura ſatisfacio.

*3 Quod familiam ducit,) Hoc non ad ipſum Trebatium refero;ut dicatur,ſuos habere ſenatores;uerum ad eius excellentem in iure ciuili memoriam , atque ſcientiam.cū enim laudare Trebatium Cicero cœpiſſet, adiunxit ea, quæ in eius laudibus ita prima ſunt, ut quaſi familiam ducere, & excellere uideantur.Laudatur enim, & neceſſaria in primis eſt,in iuriſconſulto memoria; ſine qua ſcientia nō conſiſtit. nec tamen memoria ſola laudem habet,ſed ita, ſi cum intelligentia coniungatur;ex utraque enim fit ſcientia.itaque poſt memoriam adiunxit Cicero ſcientiam; ut optimum iuriſconſultum deſcriberet.Quod ad loquendi genus attinet, confirmatur exemplo lib. I v.de Fin. Primum, inquit, illud uide,grauiſſimam illam ueſtram ſententiam , quæ familiā ducit;honeſtum quod ſit , id eſſe ſolum bonum ; honeſteq. uiuere, bonorum finem;communem fore uobis cum omnibus, qui in una uirtute conſtituunt bonorum finem. Et Phil. v.Lucius,frater eius,utpote qui peregre depugnarit, familiam ducit.Tranſlatio ab ijs,qui ceteros ducunt, quia poteſtate,aut honore,ſcientia ne antecellunt.

*4 Sumus enim putidiuſculi,) excuſat ſe, quod in Trebatio commendando plura uerba conſumpſerit, quam Cæſaris humanitas patiatur.Putidum appellat Cicero,in quo nimia diligentia reprehendi poſſit. ut de Orat. lib. 3. Nolo exprimi litteras putidius,nolo obſcurari diligentius.Et de Off. l.I. Litteræ neque expreſſæ , neque oppreſſæ ; ne aut obſcurum eſſet,aut nimis putidum. Vidi ſcriptum in quibuſdam antiquis libris, Blandiuſculi;ſed in pleriſque, Putidiuſculi; quod magis probo. & fortaſſe, Blandiuſculi, gloſſema fuit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

I VEL regem Galliæ faciam , vel Leptæ legatum) ita diſcrepant hoc loco inter ſe exemplaria vetuſta, & ea ipſa à libris vulgatis, vt putem mihi licere vel vnam aliquam ſcripturam probare, vel vnam fingere. Cùm igitur ex manu-

ſcriptis

ſcriptis alij habeant, vel Leptæ delegē, alij, delegā, alij delega. vulgati partim, vel certè legatū, partim, vel Leptę legatū; ego, vel Leptæ delegabo, reponēdū putauerim, hoc ſenſu, Leptæ delegabo, qui cum ornet & locupletet, non pugnaturus, ſi quis acutior meliorem lectionem reperiat. Quidam docti volunt legi, vel certè pro regem. Manutius, vel tertię legionis legatum. Turnebus ſcripturam in vno cod. vetere repertam integram retinens legit, vel Leptę delega, libro XII. aduerſar. cap. XVIII. quam minùs probo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

TREBATIVM, deſiderium vrbis vix ferentem, hortatur, vt vrbis vrbanitatiſq. memoriam, quaſi quaſdam ineptias, abijciat, & de prouincia, quo ſe contulerat, tùm ſpe beneficiorum, tum conſtantiæ cauſſa cogitet.

M. Cicero S. D. Trebatio. 6

IN omnibus meis epiſtolis, quas ad Cæſarem, aut Balbum mitto, [a] legitima quædam eſt acceſſio commendationis tuæ, nec ea uulgaris. Sed [b] cum aliquo inſigni [c] indicio meæ erga te [d] beneuolentiæ. tu modo ineptias iſtas, & deſideria urbis, & urbanitatis depone: &, quo conſilio profectus es, id aſſiduitate, & uirtute conſequere. hoc tibi tam ignoſcemus nos amici, quam ignouerunt Medeæ, quæ [e] Corinthum, arcem altam, [f] habebant, matronæ opulentæ optimates: quibus illa manibus gypſatiſſimis perſuaſit, ne ſibi uitio illæ uerterent, quod abeſſet a patria. Nam multi ſuam rem bene geſſere, & publicam patria procul:

[g] Multi, qui domi ætatem agerent, propterea ſunt improbati.

quo in numero tu certe fuiſſes, niſi te extruſiſſemus. Sed plura ſcribemus alias. Tu, qui ceteris [h] cauere didiciſti, in Britannia ne ab eſſedarijs deci-

a vſitata, vt ea, quæ lege fiunt.

b infra dixit, More Romano. ep. 18.

c *al. iudicio. non pl.*

d *u. c. beniuolentiæ.*

e *al. Corinthu.*

f pro habitabāt, vt ad Att. ep. 14. lib. 1.

g *I. Multi, domi qui ætatem egerunt, propterea ſunt improbati.*

h cum iuriſcō ſultus ſis: iuriſconſultorū enim eſt, aliis cauere.

decipiaris, caueto. &, quando Medeam[a] agere cœpi, illud ſemper memento: [b] QVI ipſe ſibi ſapiens prodeſſe [c] nequit, nequidquam ſapit. Cura ut ualeas.

a q.e. cœpi agere.
b verſus Euripidis, ep. 15. l. 13. uidetur fuiſſe in Medea, ſed in hac non exſtat. ex quo patet duas fuiſſe Medeas.
c L. non quit. & ita q. u. c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

STVDIVM ſuum in commẽdando Trebatio ſignificat. iocatur de Britannia. monet, vt in familiaritatem Cęſaris ſe penitus inſinuet, & occaſione vtatur.

Cicero S. D. Trebatio. 7

EGO te commendare non deſiſto: ſed, quid proficiam, ex te ſcire cupio. ſpem maximã habeo in [d] Balbo: ad quem de te diligentiſsime, & ſæpiſsime ſcribo. Illud ſoleo mirari, non me toties accipere tuas litteras, quoties a Q. fratre mihi [e] afferuntur. In Britannia nihil eſſe audio neque [f] auri, neque argenti. id ſi ita eſt; eſſedum aliquod ſuadeo rapias, & ad nos quamprimum recurras. ſin autem ſine Britannia tamen [g] aſſequi id, quod uolumus, poſſumus: perfice, ut ſis in familiaribus Cæſaris. multum te in eo frater adiuuabit meus, multum Balbus, ſed, mihi crede, tuus pudor, & labor plurimum. [h] imperatorem liberaliſsimum habes, ætatem opportuniſſimam, commendationem certe ſingularem: ut tibi unum timendum ſit, ne ipſe tibi defuiſſe uideare. Vale.

d qui apud Cęſarẽ gratia plurimũ poterat.
e u.e. afferantur.
f ad Att. lib. 4. ep. 16.
g Cæſaris beneuolentiam.
h ep. 17.
h q. u. e. Imp. lib. & op. comm. certè ſing. hab. ut tibi &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MODESTE reprehendit Trebatium, qui tribunatũm militum, a Cæſare delatum, recuſauerat.

Cicero S. D. Trebatio. 8

SCRIPSIT ad me Cæſar perhumaniter, nõdum te ſibi ſatis eſſe familiarem propter occu-

occupationes ſuas, ſed certe fore. cui quidem ego reſcripſi, quam mihi gratum eſſet futurum, ſi quamplurimum in te ſtudij, officij, liberalitatis ſuæ contuliſſet. ſed ex tuis litteris cognoui præproperam quandam feſtinationem tuam: & ſimul ſum admiratus, cur tribunatus commoda, dempto præſertim labore militiæ, contempſeris. querar cum Vacerra, & Manilio.[a] nam[b] Cornelio[1] *nibil audeo dicere: cuius tu periculo ſtultus es: quando te ab eo ſapere didiciſſe profiteris. quin tu urges iſtam occaſionem, &*[c] *facultatem, qua melior numquam reperietur? Quod ſcribis de illo*[d] *Prætiano iuriſconſulto: ego te ei non deſino commendare. ſcribit etiam ipſe mihi, te ſibi gratias agere debere. de eo quid ſit, cura ut ſciā. Ego ueſtras Britannicas litteras exſpecto. Vale.*

a *Nam de Cornelio nō audeo d.*
b qui Trebatij magiſter fuerat in iure ciuili. Digeſt. lib. 1. ti. 2.
c plus eſt Facultas, quā Occaſio.
d *L. Precianu.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 NIHIL audeo dicere:) ne magiſtrum offendam, reprehenſio diſcipulo. A Cornelio ius ciuile Trebatius didicerat; ut, ſine præceptoris culpa, ſtultus eſſe non poſſet. Digeſt. l. 1. tit. 1.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LITTERARVM officium a Trebatio requirit, monet, ne reditum in urbem præpropere cupiat.

Cicero S. D. Trebatio. 9

IAMDIV *ignoro, quid agas: nibil enim ſcribis: neque ego ad te his duobus menſibus ſcripſeram. quia cum Quincto, fratre meo, non eras; quo mitterem, aut cui darem, neſciebam. cupio ſcire, quid agas, & ubi ſis*[e] *hiematurus. equidem uelim, cum Cæſare: ſed ad eum*[*1] [f] *propter*

e non. u. vno loco vniuerſus exercitus hiemabat.
f *al. propter eius luctum.*

pter eius occupationes nihil ſum auſus ſcribere. ad Balbum tamen ſcripſi. tu tibi deeſſe noli. ſerius potius ad nos, dum plenior. quod huc prope res, nihil eſt, præſertim Vacerra mortuo. ſed tibi conſilium non deeſt. quid conſtitueris, cupio ſcire. [a] Cn. Octauius, an Cn. Cornelius quidem, tuus familiaris, ſummo genere natus, [b] terræ filius, is me, quia ſcit tuum familiarem eſſe, crebro ad cenam inuitat. adhuc non potuit perducere: ſed mihi tamen gratum eſt. Vale.

a *L. Gn. Oct. an Cn. Cornelius? tuus quidem familiaris, ſummo gen. n.*

b iocatur in Octauij ignobilitatē ep. 6. ſic locutus Iuuenalis ſat. 4. & Perſius ſat. 6.

b γηγενής.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 PROPTER eius occupationes) Soleo, quam maxime poſſum, ad antiquorum librorum teſtimonium opiniones meas accommodare. itaque olim, cū in nullo uetere libro hoc uerbum, Occupationes, reperirem; deſiderari græcum aliquid, aut mendoſum eſſe locum exiſtimaui: quod ēt nunc arbitrarer, niſi viderem in quattuor veteribus libris diſerte ſcriptum eſſe, Occupationes, idq. rectū puto. notæ ſunt autem, & nominantur ſæpe in his epiſtolis occupationes Cęſaris Gallico bello, omnium maximo. Nam quod a multis hoc verbum abeſt antiquis libris, non eſt cur miremur. nota librorum varietas eſt: ex varietate autem, quod ſpeciem ueritatis maiorem præſeferat, id eligimus in emendando; ſi modo ueritatem ipſam potius, quam coniecturas noſtras, amamus. Luctum, autem, quod uerbum alij ex ingenio repoſuerunt, in uetuſtis libris, cum pœne innumerabiles uiderim, nondum inueni.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LEVITATIS Trebatium per iocum arguit, quia ſcripſerat, ſe Cæſari ualde iureconſultum uideri; item timiditatis, qui tranſire in Britanniam cum Cæſare recuſarit. alia non nulla.

Cicero S. D. Trebatio. 10

LEGI tuas litteras; ex quibus intellexi, te Cæſari noſtro ualde [c] iureconſultum uideri. Eſt quod gaudeas, te in iſta loca ueniſſe, ubi aliquid ſapere uiderere. quod ſi in Britanniam quoque

c in ambitionem.

que

quę profectus eſſes; profecto nemo in illa tanta inſula[a] peritior te fuiſſet, uerumtamen (uideamus licet: ſum enim a te inuitatus) ſubinuideo tibi, ultro te etiam [b] accerſitum ab eo, ad quem ceteri, non propter eius ſuperbiam, ſed propter occupationem, adſpirare non poſſunt. Sed tu in iſta epiſtola nihil mihi ſcripſiſti de tuis rebus: quæ mehercule mihi non minori curæ ſunt, quã meæ. ualde metuo, ne [c] frigeas in hibernis. quamobrem camino luculento utendum cenſeo. idem & [d] Mucio, & Manilio placebat, præſertim, qui ſagis non abundares. quamquam uos nunc iſtic ſatis[e] calere audio. quo quidem nuncio ualde mehercule de te timuerã. ſed tu in re militari multo es cautior, quam in aduocationibus, qui neque in Oceano [f] natare uolueris ſtudioſiſſimus homo natandi, neque ſpectare eſſedarios, quem antea ne[g] andabatam quidem [h] defraudare poteramus. Sed iam ſatis iocati ſumus. Ego de te ad Cæſarem quam diligenter ſcripſerim, tute ſcis; quam ſæpe, ego. ſed mehercule iam intermiſeram; ne uiderer liberaliſſimi hominis, meiq. amantiſſimi uoluntati erga me diffidere. ſed tamen his litteris, quas proxime dedi, putaui eſſe hominem commonendum. id feci. quid profecerim, facias me uelim certiorem, & ſimul de toto ſtatu tuo, conſilijſq. omnibus. ſcire enim cupio, quid agas, quid [i] exſpectes, quam longum iſtum tuum diſceſſum a nobis futurum putes. ſic enim tibi perſuadeas uelim, unum mihi eſſe ſolatium, quare facilius poſſim pati, te eſſe ſine nobis, [k] ſi tibi eſſe id emolumento

a in inſcitiã.
b *L. arceſſitum ab eo. & ita u. c.*
c in paupertatem.
d de hoc Mucio vide Digeſt. l. 1. tit. 2.
d *al. Mutio.*
e ep. 19. lib. 7. Att. & hic ep. 6. lib. 8.
f in timiditatem.
g luſus eſſe genus, cum clauſis oculis certatur, Seneca videtur exiſtimare.
g *L. Andabatam.*
h *L. defrudare pot.*
i an ſis in ſpe alicuius commodi.
k *q. u. e. ſi ibi id eſſe emolum.*

lumento ſciam. ſin autem id non eſt; nihil duobus nobis eſt ſtultius; me, qui te non Romam attraham; te, qui non huc aduoles. una mehercule noſtra uel ſeuera, uel iocoſa congreſſio pluris erit, quam non modo hoſtes[1], ſed, etiam fratres noſtri[a] Aedui. quare omnibus de rebus fac ut quamprimum ſciam:

a Aedui, fratres populi R. Tacitus lib. xi.

b Terentij Senatius, Heaut. ſct. 1. ſc. 1.

*[1] [b] *Aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero.*

SCHOLIA P. MANVTII.

Avt conſolando, aut conſilio, aut re iuuero) ſenarius integer e Terentij Heautontimorumeno tranſlatus in hunc locum. Sic enim in ea fabula cum Menedemo loquēs Chremes inducitur:

Iſtuc, quidquid eſt, fac me, vt ſciam.
Ne retice, ne verere: crede inquam mihi:
Aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero:

Terentius porro, vt opinor, a Plauto, paucis immutatis, accepit: apud quem in Pſeudolo, actu primo, ita loquitur Pſeudolus ſeruus:

Fac me certum, quid tibi'ſt:
Iuuabo aut re, aut opera, aut conſilio bono.

Ad hunc Terentij verſum reſpexit etiam epiſt. 6. lib. 9. ad Att. Eripe, inquit, mihi hūc dolorem, aut minue ſaltem, aut conſolatione, aut conſilio, aut quacumque re, potes.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Qvem antea ne antanabatam quidem) Antanabatæ non populi fuerunt, ſed gladiatores, ſeu certatores, qui ex equis pugnabant; idque oculis clauſis, aut capite operto, ne cernere alter alterum poſſet. Dicti autem ſunt antanabatæ à præpoſitione ἀντὶ, & ἀναβάτης: quæ vox ſignificat eum, qui equum conſcendit: quive in equo ſedet. Ita antanabatæ ſunt, qui ex equis inter ſe certant, ſeu qui in equis ſedentes inter ſe aduerſantur, & pugnant. Quòd autem vulgò dicuntur andabatæ, vitium eſt temporum, & chartarum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Conatvr Trebatio deſiderium vrbis adimere. præcipit tamen, vt, niſi abſit ab vrbe cum emolumento, redeat.

Cicero S. D. Trebatio. II

c interregni tēpore iudicia iacebant.

Nisi ante Romā[c] profectus eſſes, nūc eā certe relinqueres. quis enim tot interregnis iure-

iureconſultum deſiderat? ego omnibus, *1 *unde petitur, hoc conſilij dederim, ut a ſingulis interregibus binas aduocationes poſtulent. Satis ne tibi uideor abs te ius ciuile didiciſſe? Sed heus tu, quid agis? ecquid fit? uideo enim te iocari per litteras. hæc* [a] *ſigna meliora ſunt,* [b] *quam in meo Tuſculano. ſed quid ſit, ſcire cupio. conſuli quidem te a Cæſare ſcribis: ſed ego tibi ab illo conſuli mallem. quod ſi aut fit, aut futurum putas; perfer iſtam militiam, & permane. ego enim deſiderium tui ſpe tuorum commodorum conſolabor.* [c] *ſin autem iſta ſunt* [d] *inaniora; recipe te ad nos. nam aut erit hic aliquid aliquando; aut, ſi minus, una mehercule collocutio noſtra pluris erit, quam omnes Samarobrinæ. denique,* [e] *ſi te cito retuleris; ſermo nullus erit: ſin fruſtra diutius* [f] *abfueris: non modo* [g] *Laberium, ſed etiam ſodalem noſtrum Valerium pertimeſco. mira enim perſona induci poteſt Britannici iureconſulti.* [h] *Hæc ego non rideo, quamuis tu rideas: ſed de re ſeueriſſima tecum, ut ſoleo, iocor. Remoto ioco, tibi hoc amiciſſimo animo præcipio, ut, ſi iſtic mea commendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas noſtri deſiderium; honeſtatem, & facultates tuas augeas: ſin autem iſta frigebunt; recipias te ad nos. omnia tamen, quæ uis, & tua uirtute profecto, & noſtro ſummo erga te* [i] *ſtudio conſequere.*

a ambigua ſignorum ſignificatio, & pro indicijs, & ꝓ ſtatuis,

b *L. quamquàm in meo Tuſc.*

c *u. c. ſin autem iſta.*

d infra dicit, Sin iſta frigebunt, eodẽ ſenſu.

e *o. u. c. ſi cito te retuleris. & ita L.*

f *L. afueris.*

g alterũ mimũ alterum iuriſconſultum.

h *al. Hæc non rideo.*

i quia te ſtudioſe Cęſari cõmendamus.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 VNDE petitur,) Vnde petitur, dicebatur is, a quo pecunia in iudicio, tamquam debita, petebatur. non enim, un-

de peti-

de petitur, & debitor, idem ſunt. nam quia uel interdum non debita pecunia petebatur ante, quam eſſet cœpta deberi; propterea debitor dici non ſemper poterat is, unde petebatur; ſed tum uere, cum pecuniam debebat. Atque hunc loquendi modum antiquis iuriſconſultis, quorum ſcripta periere, familiarem arbitror fuiſſe. hodie quidem exempla habemus perpauca: quorum vnum, vt mihi nunc in mentē venit, ſubiungam. lib. 1. de Orat. Nobis in tribunali Q. Pōpeij, prætoris vrbani, petentibus, homo ex numero diſertorum poſtulabat, vt illi, vnde peteretur, vetus, atque vſitata exceptio daretur, Cuius pecuniæ dies fuiſſet? quod petitoris cauſſa comparatum eſſe non intelligebat.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Ex intermiſſione litterarum arguit Trebatium Epicureum eſſe factum; & in eo iocatur.

Cicero s. d. Trebatio.

MIRABAR, quid eſſet, quod tu mihi litteras mittere intermiſiſſes. indicauit mihi Panſa meus Epicureum te eſſe factum. o caſtra præclara. quid tu feciſſes, ſi te [a] *Tarentum, & non Samarobrinam miſiſſem?* [1] *iam tum mihi non placebas, cum idem intuebare, quod* [b] *& Titius, familiaris meus. Sed quonam modo ius ciuile defendes, cum omnia tua cauſſa* [c] *facias, non ciuium? Vbi porro illa erit* [d] *formula fiduciæ,* *[1] V T *inter bonos bene agier oportet? quis enim eſt, qui facit nihil, niſi ſua cauſſa? Quod ius ſtatues communi diuidundo, cum commune nihil poſſit eſſe apud eos, qui omnia uoluptate ſua metiuntur? Quo modo autem tibi placebit Iouem lapidem iurare, cum ſcias Iouem* [e] *iratum eſſe nemini poſſe?* [f] *Quid fiet porro populo Vlubrano, ſi tu ſtatueris* πολιτεύεσθαι *non oportere? Quare, ſi plane a nobis deficis; moleſte fero: ſin,* [g] *Panſæ aſſentari,*

a Tarentum, mollis ciuitas, & dedita voluptati.
b ſic legitur in duobus antiquis libris, alijs, Zeius. ignotū mihi nomen inter Romanas familias.
b *L. Seius.*
c *al. facies.*
d *L. formula fiduciæ,* INTER BONOS BENE AGIER? *Quis enim &c.*
e de Off. l. 3. Epicurus enim dixit, deos nō curare mortalia. Gell. l. 1. c. 21.
f *L. Quid fiet porro p. p. & ita u. c.*
g qui Epicuri ſectā colebat.

aſſentari, commodum eſt; ignoſco: modo ſcribe aliquando ad nos, quid agas, & a nobis quid agi, quid fieri, aut curari uelis. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 VT inter bonos bene agier oportet? hæc formula bis ponitur lib. 3. Off. miſſo verbo, Oportet: ſecundo loco, Vt: in Topicis, item vt hic, legitur, Vt inter bonos bene agier oportet. vnus omnino antiquus liber hic non habet, Vt. Sententia non obſcura, ſiue vt retineatur, ſiue deleatur: bene agi oportere inter bonos, uel, ita bene agi oportere, tamquam inter bonos res agatur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 IAM tum mihi non placebas, cùm idē intuebare, &c.) quid ſi legamus, cùm idem tuebare &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

INTERMISSIONIS litterarum cauſſam dicit: quā non accipiente Trebatio, inde occaſionem arripit liberius iocandi.

Cicero s. d. Trebatio. 13

ADEO ne me [a] iniuſtum eſſe exiſtimaſti, ut tibi iraſcerer, quod parum mihi conſtans, & nimium cupidus decedendi uiderere, ob eāq. cauſſam me arbitrarere litteras ad te iamdiu non miſiſſe? mihi perturbatio animi tui, quam [b] primis litteris perſpiciebam, moleſtiam attulit: neque alia fuit ulla cauſſa intermiſſionis litterarum, niſi quod, ubi eſſes, plane neſciebam. Hic tu me etiam inſimulas, nec [c] ſatisfactionem meam accipis. audi mi [d] Teſta: utrum ſuperbiorem te pecunia facit, an quod te imperātor conſulit? moriar, ni, quę tua [e] gloria eſt, puto te malle a Cæſare conſuli, quā inaurari. ſi uero utrumque eſt; quis te feret, præter me, qui omnia ferre poſſum? Sed ut ad rem redeam, te iſtic inuitum non

a ex abrupto exorditur, ut epiſt. 8. l. 2. Quid tu me. & ep. 9. 15. & 17. lib. 8. & Catil. 1.

b *al. proximis litteris.*

c ep. 12. l. 8.

d cognomen Trebatij. ep. 21 & 22.

e ambitio cupiditas honoris. ep. 15. l. 6.

non eſſe, uehementer gaudeo: & , ut illud erat moleſtum, ſic hoc eſt iucundum. tantum metuo, ne artificium tuum tibi parum proſit. nam, ut audio, iſtic.

Non ex [a] *iure* [b] *manu cõſertũ, ſed magis ferro*
Rem repetunt.[c]

1.[d] *Et tu ſoles ad uim faciendam adhiberi? Neque eſt; quod illam exceptionem in interdicto pertimeſcas,*[e] *quod tu prior ui hominibus armatis non ueneris. ſcio enim te nõ eſſe procacem in laceſſendo. Sed, ut ego quoque* [f] *te aliquid de noſtris cautionibus admoneam;* 1* *Treuiros uites cenſeo. audio capitales eſſe. mallem,*[g] *auro, argento, ære eſſent. Sed alias iocabimur. Tu ad me de iſtis rebus omnibus ſcribas uelim quamdiligentiſſime.*[h] A D. I V. *non. Mart. Vale.*

a vide hos Ennij verſus apud Ciceronem in Oratione pro Murena, & Gellium l. 20. c. 9.
b *L. manum.*
c *hoc totum, regnumq. pet. uad. ſolida ui. non eſt in lib. antiq.*
d *L. At tu non ſoles ad uim &c.*
e *L.* QVOD TV PRIOR VI, HOMINIBVS ARM.
f *u. c. te aliquid admoneam de noſtr. caut. Treuir.*
g vide ſcholia in extremo lib.
h *L. A. D. III. non. Mar.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 TREVIROS uites, cenſeo: audio capitales eſſe.) ut unicuique, quod ſuum eſt, tribuamus, Petri Bembi, hominis & dignitate, & omniũ pæne uirtutũ laude clariſſimi epiſtolam, qua huius loci ſententiam diligentiſſime, & ornatiſſime explanauit, adſcribemus. non enim eos imitari placet, qui ex aliena induſtria ſibi laudem aucupantes, quæ ab aliis didicerunt, edunt pro ſuis.

Petrus Bembus Bernardino Sandro S.

Quod hodie mane quærenti tibi a me de illis Ciceronis ad Trebatium uerbis: Treuiros uites cenſeo; audio capitales eſſe; mallem, auro, argento, ære eſſent; reſpondi, iocum eſſe & multiplicem, & feſtiuum; qui quidem iocus in antiquis & nummis, & ſcriptoribus deprehenderetur. itaque, quoniam eramus in uia, ut neque libros, neque nummos haberemus, reieci te in alium diem; id, ne te diutius torqueat, eſt eiuſmodi, ut ioci cauſſa, quod quidem Cicero ad illum ſcribens more ſuo fere ſemper facit, & Treuiri, & capitales in ambigui genere ſint poſita, nam cum uideatur monere illum, ut uitet Treuiros Galliæ populos, qui capitales, bellicoſique ſint; ludit cum in Treuirorum, tum in capitalium uerbo.

uerbo. erat enim Romæ magiſtratus, Triumuiri capitales, qui etiam Treuiri dicebantur. ſed quoniam hoc ipſum Triumuirum nomen iterum in ambiguo poni poterat, cum eſſent etiam apud Romanos Triumuiri; pecuniæ cudendæ: quos ita inſcribebant, A. A. A. F. F. hoc eſt, Auro argento, ære flando, feriundo: iocatur iterum in hoc uerbo; luditque Cicero, ut mihi quidem uidetur, belliſſime, addens, mallem Treuiros iſtos eſſe pecunioſos, quam bellicoſos; ut, Cęſare eos uincente, tu diteſceres. itaque infert, mallem eſſe Treuiros auro argento, ęre, quam ſcilicet capitales. Trium uiros autem Treuiros ſolitos dici, Liuius ſatis locuples eſſe teſtis poteſt: cuius ſunt hæc in libro XL. Colonia Grauiſcæ eo anno deducta eſt in agrum Etruſcum, de Tarquinienſibus quondam captum. quina iugera agri data. Treuiri deduxerunt C. Calpurnius Piſo, P. Claudius Pulcher, C. Terentius Hiſter. Quod uero Triumuiri pecuniæ ſic, ut dixi, inſcriberentur; eſt apud me nummus æreus perantiquus ita inſcriptus, C. PLOTIVS. III. VIR. A. A. A. F. F. Sunt & alij nummi aliorum nominum; eiuſdem tamen tituli; quos inſpicies, cum uoles. Hæc ad te ſcripſi, cum domum rediſſem, & nummos, ac librum ſumpſiſſem, amore tui admonitus. Vale. Pridie idus Iun. M. D. XXXII.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 At tu non ſoles ad vim faciendum, &c. (ſic eſſe legendũ ſententia ipſa clamat. hoc enim ſignificat Cicero: vereor, ne artificium tuum tibi parum proſit, quia iſtic non eſt opus iuriſconſulto, cùm arma valeant; Nam tu quidem, qui iuriſconſultus es, non ſoles ad vim faciendum adhiberi. Sequitur deinceps; neque eſt, quòd illam exceptionem in interdicto pertimeſcas, Quod tu prior, &c. id eſt, nemo te agentem, hac exceptione repellet; rectè ageres, niſi prior vi, hominibus armatis veniſſes. Numquam enim vim cuiquam prior inferes, neque quemquam hominibus armatis oppugnabis. At hæc exceptio conuenit in eos, qui priores alteri vim intulerunt, & qui alterum laceſſiuerunt Sic puto hunc locum & legendum eſſe intelligendum. negatio ſcilicet, quæ habebat locari ante uerbum, ſoles, fuerat in alienum locum tranſlata, & ante uerbum, ueneris, collocata.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

FAMILIARITER, & iocoſe Trebatium reprehendit, qui litteras nullas miſerat.

Cicero S. D. Trebatio. 14

CHRYSIPPVS *Vettius, Cyri architecti* [a] *libertus, fecit, ut te non immemorem pu-*

a etiã ipſe Cyrus libertus erat, ſed ab architectura nobilis. ad Att. l. 2. ep. 3.

tarem mei: ſalutem enim [a] mihi uerbis tuis nunciauit. ualde iam lautus es, qui grauere litteras ad me dare, homini præſertim prope domeſtico. quod ſi [b] ſcribere oblitus es; minus multi iam te aduocato cauſſa [c] cadent. ſin noſtri oblitus es; dabo operam, ut iſtuc ueniam ante, quam plane ex animo tuo effluam. ſin æſtiuorum [d] timor te debilitat; aliquid excogita, ut feciſti de Britannia. Illud quidem perlibenter audiui ex eodem Chryſippo, te eſſe Cæſari familiarem. ſed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis litteris quamſæpiſſime cognoſcere. quod certe ita fieret, ſi tu maluiſſes [e] beneuolentiæ, quam litium, iura perdiſcere. Sed hæc iocati ſumus & tuo more, & non nihil etiam noſtro. Te ualde amamus; nosq. a te amari tum uolumus, tum etiam confidimus. Uale.

a v. c. uerbis tuis mihi nuntiauit.
v. c. minus multi iam alij, te aduoc. non pl.
b ſubaudi formulas. hoc. n. ſenſu vſurpatur a iuriſconſultis.
c tuis. n. ſcriptis no vtētur.
d timor futuri belli, quod æſtate renouabatur.
e melior iuriſconſultus, quá amicus.
e v. c. beniuolētia.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DECLARAT ſuum abſentis Trebatij deſiderium: & gratulatur de C. Matij familiaritate.

Cicero S. D. Trebatio. 15

QVAM ſint moroſi, qui amant, uel ex [f] hoc intelligi poteſt. Moleſte referebam antea, te inuitum iſtic eſſe: pungit me rurſus quod ſcribis [g] te eſſe iſtic libenter. [h] neque enim, mea commendatione te non delectari facile patiebar: & nunc angor, quidquam tibi ſine me eſſe iucundum. ſed tamen hoc malo nos ferre deſiderium, quam te non ea, quæ ſpero, conſequi. Quod uero in C. [i] Matij, ſuauiſſimi doctiſſimiq. hominis

f a genere deſcendit ad ſpeciem.
g v. c. eſſe te iſtic libenter.
h fort. neque. n. tunc mea comm.
i hic eſt, cuius epiſtola legitur 28. l. XI.
i L. Matij. & ita a. c.

nis, familiaritatem ueniſti; non dici poteſt, quā ualde gaudeam: qui, fac, ut te quammaxime diligat. mihi crede, nihil ex iſta prouincia potes quod iucundius ſit, deportare. Cura ut ualeas.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LAVDARE uidetur Trebatium ut ſapientem, qui belli pericula uitaret, ſed te uera notat ut timidum. adſcribit de Octauio, de Trebatij diuitijs, de ſuperbia, per iocum.

Cicero S. D. Trebatio. 16

IN[a] *Equo Troiano ſcis eſſe in extremo*, SERO SAPIVNT. *tu tamen, mi uetule, non ſero*[b] *primas illas rabioſulas, ſat fatuas dediſti. deinde, quod in Britania**[1][c] *nō nimis* φιλοϑέωρον *te præbuiſti, plane nō reprehendo.*[1] *nunc uero in hibernis*[d] *iniectus mihi uideris: itaque te commouere non curas.* VSQVEQVAQVE *ſapere oportet. id erit telum acerrimum. Ego, ſi foris cenitarem, Cn. Octauio, familiari tuo, non defuiſſem: cui tamen dixi, cum me aliquoties inuitaret, Oro te,*[e] *quis tu es? ſed mehercule, extra iocum. homo bellus eſt: uellem, eum tecum abduxiſſes. Quid agatis, & ecquid in Italiā uenturi ſitis hac hieme, fac plane ſciam. Balbus mihi confirmauit, te diuitem futurum. id utrum Romano more locutus ſit, bene nummatum te futurum, an, quo modo Stoici dicunt, omnes eſſe diuites, qui cælo, & terra frui poſſunt, poſtea uidero. Qui iſtinc ueniunt, ſuperbiam tuam accuſant, quod*[f] *negent te percunctantibus reſpondere. ſed tamen eſt, quod gaudeas. conſtat enim inter omnes, nemině te uno Samarobrinæ iuris peritiorē eſſe. Vale.*

a trogœdia Liuij Andronici, Nonius, ī Opitulor. vel Næuij, vt Macrobius l.6.c.1.

b *L. primū quòd illas.*

c quod omnino diſcedere a bello cuperes: in quo ſapere videbaris.

d *L. unctus mihi uid.* *al. innexus m. al. iniectus m.*

e notat hominis ignobilitatem, ep.9.

f non quod ſuperbus eſſet, ſed quod a nemine conſuleretur. epiſt. 10. lib.2.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Non nimis φιλοθέωρον) non ualde cupidum ſpectādi: quia tranſire in Britanniam noluiſti, neque ſpectare eſſedarios. Hic locus alio loco ep. 6. illuſtratur. Secutus autem ſum Politiani correctionē: licet libri ueteres, pro Nimis, Minus, & pro, φιλοθέωρον, Quam Philoctetem, omnes habeant, uno tantum excepto, in quo eſt, Nō minus Philotheorum, item ut eſſe in Mediceo libro Politianus idem ſcripſit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Nunc verò in hibernis vinctus mihi videris) ſic legendum eſt, non, iniectus. ſic autem repoſui ab vno codice manuſcripto adiutus, & quaſi manu ad hanc coniecturam ductus. in quo ſcriptum eſt, inuectus ex qua ſcriptura tamen licet faciliùs, & propiùs facere, innexus. Omnino lect. vulg. iniectus, mendoſa eſt, neque ferri poteſt. Non enim dici poteſt Latinè, iniectus in hibernis, ſed, iniectos in hiberna dicendum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Gratulatur Trebatio, quod de reditu in urbem iam non amplius cogitet: & hortatur, ut Cæſaris amicitiam plurimi faciat, quam fore fructuoſam promittit, in ſeq. ipſe recipit.

Cicero s. D. Trebatio. 17

EX tuis litteris & Quincto fratri gratias [a] *egi, & te aliquādo collaudare poſſum, quod iam uideris certa aliqua in ſententia conſtitiſſe.* 1 *nam* [b] *primorum menſium litteris tuis uehementer commouebar, quod mihi interdum (pace tua dixerim) leuis in urbis,* [c] *urbanitatisq. deſiderio, interdum piger, interdum timidus in labore militari, ſæpe autem etiam, quod a te alieniſſimum eſt, ſubimpudens uidebare. tamquam enim ſyngrapham ad imperatorem, non epiſtolam, attuliſſes, ſic, pecunia ablata, domum redire properabas: nec tibi in mentem ueniebat, eos ipſos, qui cum* [d] *ſyngraphis ueniſſent* [e] *Alexandriam,*

a de eo, quod apud Cęſarem Trebatij cauſſa fecerat. erat. n. Quinctus Cæſaris legatus in Gallia.

b q. u. c. primorū menſum l.

c nō eſt. vt alibi, pro acutis dictis, ſed pro rebus urbanis.

d alludit ad creditores Ptolemæi, regis Alexandrini. ep. 1. lib. 1.

e L. Alexiam.

driam, nullum adhuc nummum auferre potuiſſe. Ego, ſi mei commodi rationem ducerem, te mecum eſſe maxime uellem: non enim modiocri afficiebar uel uoluptate ex cõſuetudine noſtra, uel utilitate ex conſilio, atque opera tua: ſed, cum te ex adoleſcentia tua in amicitiam, & fidem meã contuliſſes; ſemper te non modo tuendum mihi, ſed etiam augendum, atque ornandum putaui. itaque, quoad opinatus ſum me in prouinciam exiturum; quæ ad te ultro [a] attulerim, meminiſſe te credo poſtea quam mea mutata [b] ratio eſt: cum uiderem me a Cæſare honorificentiſſime tractari, & unice diligi; hominisq. liberalitatem incredibilem, & ſingularem fidem noſſem; ſic ei te [c] commendaui, & tradidi, ut grauiſſime, diligentiſsimeq. potui. quod ille [d] ita & accepit, & mihi ſæpe litteris ſignificauit, & tibi uerbis, & re oſtendit, mea commendatione ſeſe ualde eſſe cõmotum. Hunc tu uirum nactus, ſi me aut ſapere aliquid, aut uelle tua cauſſa putas, ne dimiſeris: &, ſi qua te forte res aliquando offenderit, cum ille aut occupatione, aut difficultate tardior tibi erit uiſus, perferto, & ultima exſpectato: quæ ego tibi & [e] iucunda, & honeſta præſtabo. Pluribus te hortari non debeo: tantum moneo, neque amicitiæ confirmandæ clariſsimi ac liberaliſsimi [f] uiri, neque uberioris prouinciæ, [g] neque ætatis magis idoneum tempus, hoc ſi amiſeris, te eſſe ullum umquam reperturum, hoc, quemadmodum uos ſcribere ſoletis in ueſtris libris, idẽ Q. [h] Cornelio uidebatur. In Britanniam te [i] non eſſe

a *al. detulerim.*
b res meæ aliter tulerunt. vide ep. 5. lib. 3.
c vide epiſtolã commendatitiam, ep. 5.
d *L. ita accepit, ut & mihi ſæpe litteris ſignificarit, et tibi uerbis, & re oſtenderit mea comm.*
e vtilia, & honorifica.
e *fort. & iucunda.*
f epiſt. 7.
g *fort. neq. ætatis magis idonea tempus.*
h epiſt. 8.
i *L. te profectum non eſſe.*

profectum,[a] *uehemẽter gaudeo: quod & tu labore caruiſti; & ego te de rebus illis non*[b] *audiam. Vbi ſis hibernaturus,& qua ſpe aut*[c] *condicione, perſcribas ad me uelim. Vale.*

a *tres u.c. non habent, uehementer.*
b quaſi glorioſe narrantem.
c præſentis cõmodi.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 NAM primorum menſium, &c.) plerique ex noſtris libris ueteribus habent, menſum, ubi libri uulgati, menſium.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LAVDAT Trebatium, qui de militia cum Cæſare perferenda cogitaret: iocatur præterea in illius parcimoniã, quia ſcripſerat in palimpſeſto.

Cicero S. D. Trebatio. 18

ACCEPI *a te aliquot epiſtolas uno tempore, quas tu diuerſis tẽporibus dederas: in quibus me*[d] *cetera delectarunt: ſignificabant enim te iſtam militiam iam firmo animo ferre, & eſſe fortem uirum, & conſtantem: quæ ego paulliſper in te ita deſideraui*[e] *non imbecillitate animi tui, ſed magis ut deſiderio noſtri te æſtuare putarem. quare perge, ut cœpiſti: forti animo iſtam tolera militiam. multa, mihi crede, aſſequere: ego enim renouabo commendationem; ſed*[f] *tempore. ſic habeto, non tibi maiori eſſe curæ, ut iſte tuus a me diſceſſus fructuoſiſsimus tibi ſit, quam mihi. itaque, quando ueſtræ cautiones infirmæ ſunt,* *1-8 *græcklam tibi miſi cautionem chirographi mei. Tu me uelim de ratione Gallici certiorem facias: ego enim*[h] *ignauiſsimo cuique maximã fidem habeo. Sed, ut ad epiſtolas tuas redeam, cetera belle: illud miror quis ſolet eodẽ exemplo plures dare, qui ſua manu ſcribit?*

d hoc pendet, vſque ad illud, Cetera belle.
e *fort. non ut imbecillitate animi tui, ſed magis, ut.*
f ep. 38. l. 12. ad Att.
g litteras commendaticias, Grẹce ſcriptas.
h quia ignaui ſpectatores pugnarum ſunt: itaque certius omnia & obſeruant, & narrare deinde poſſunt.

Nam

Nam, quod in palimpſeſto, laudo equidem parcimoniam: ſed miror, quid in illa chartula fuerit, *1 [a] quod delere malueris, *2 [b] quam hæc ſcribere: niſi forte tuas formulas: non enim puto te meas epiſtolas delere, ut reponas tuas. an hoc ſignificas nihil fieri, frigere te, ne chartam quidem tibi [c] ſuppeditare? iam iſta tua culpa eſt, qui uerecundiam tecum extuleris, & non hic nobiſcum reliqueris. ego te Balbo, cum ad uos proficiſcetur, [d] more Romano commendabo. Tu, ſi interuallum longius erit mearum litterarum, ne ſis admiratus. erã enim [e] abſuturus menſe Apr. Has litteras ſcripſi in [f] Pontino, cum ad uillam *3. [g] M. Aemilij Philemonis [h] diuertiſſem: ex qua iam audieram fremitum [i] clientium meorum; quos quidem tu mihi conciliaſti3nãm Vlubris, honoris mei cauſſa, nim maximam [k] ranunculorum ſe commoſſe conſtabat. Cura ut ualeas. V I. idus Apr. [l] de Pontino.

EPISTOLAM tuam, quam accepi ab L. [m] Arruntio, conſcidi innocentem: nihil enim habebat, quod non uel in concione recte legi poſſet. ſed & Arruntius ita te mandaſſe aiebat, & tu adſcripſeras. uerum illud eſto. nihil te ad me poſtea ſcripſiſſe, demiror, præſertim tam nouis rebus.

a L. quod delere malueris niſi f. &c.

b pro, ſuppetere, ut alibi.

c al. quàm exſcribere.

d epiſt. 5.

e L. afuturus.

f L. in Pontino.

g al. M. Aemilij Philemonis.

h L. deuert.

i qui prope erant.

k l non dixit Hominum, ſed Ranunculorũ, ob paludes.

l L. de Pomtino.

m Arruntio.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 GRAECVLAM cautionem chirographi mei] litteras commendaticias ad Cæſarem Græce ſcriptas mea manu. ſic enim malo, quam, Græcis miſtas verſibus. Cautionem appellat, quod ita vtilis ei futura eſſet illa commendatio, vt iuriſconſultorum cautiones ijs vtiles eſſe ſolent, a quibus de iure conſuluntur. Sic ep. 13. Vt ego quoque, inquit, te de no

ſtris cautionibus admoneam; Treuiros vites, cenſeo.

* 2 Quam hæc ſcribere:) Cum in hoc loco diuerſis temporibus innumerabiles prope inſpexerim veteres libros, omnes tamen conſentire animaduerti: quo magis adducor, vt diſſentiam a Bernardino Rutilio, qui primus legendum arbitratus eſt, Quam hæc non ſcribere. At ſententia poſtulare negantem particulam videtur. Eſto: quis præſtabit, numquam falli nos in eo, quod videtur? quod ſi mutandum; quod facile conceſſerim; & ego ipſe in emendandis libris vti coniectura interdum ſoleo: mutatio modica ſit, quæq. a litterarum ſimilitudine non diſcedat. itaque crederem, non abſurde legi poſſe, Quam exſcribere. diuinat enim Cicero, quod ex illa chartula deletum ſit, exſcriptum non eſſe: ſiquidem, qui ſcribit in palimpſeſto, chartæ laborat inopia: itaque delere mauult, quā exſcribere. Hæc ita opinabar, vt mihi ipſe nec placerem valde, nec omnino diſplicerem.

* 3 Metrilij Philemonis) veteres libri nō nihil diſſentiūt: alij enim, Metilli, alij Meuilij, alij Metrinij, alij aliter habent. Suſpicatus ſum adoleſcens, neque nunc muto ſententiam, legendum eſſe, M. Aemilij Philemonis: vt ſit libertus Aemiliæ gentis, & is fortaſſe, de quo Pedianus hæc in argumento orationis pro Milone: Munatius Plancus tribunus pl. produxerat in concionem M. Aemilium Philemonem, notum hominem, libertum M. Lepidi.

SHOLIA D. LAMBINI.

1 QVOD delere malueris; niſi f. &c.) hoc totū, ſiue quàm hæc ſcribere; ſiue, quàm exſcribere; ſiue, quàm hæc non ſcribere, (Nam variè in libris vulgaris legitur) delēdum curaui. Eſt enim ex annotatione natum, & ex ora libri in contextum verborum Ciceronis inuectum. quod & antea Mureto venit in mentem.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de Topicis a ſe conſcriptis, ut roganti Trebatio ſatisfaceret; eaq. eſſe obſcuriora ſignificat, nec legēda ſine interprete. addit, ſi expeditam in quæſtionibus habere doctrinam uelit, exercitationem eſſe neceſſariam.

Cicero S. D. Trebatio. 19

VIDE, [a] quanti apud me ſis. [b] etſi iure id quidem: non enim amore te uinco. uerūtamen, quod præſenti tibi prope [c] ſubnegaram, non tribueram certe, id abſenti [d] debere non potui.

a initium efficax ad beneuolentiam.
b *L. etſi iure id quidem.*
c *L. ſubnegarā, non tribueram c.*
d eadem locutio Topicorū initio.

tui.itaque ut primum Velia nauigare cœpi, inſtitui Topica [a] *Ariſtotelica conſcribere, ab ipſa urbe commonitus amantiſſima tui. eum librum tibi miſi Rhegio, ſcriptum quam planiſſime res illa ſcribi potuit. ſin tibi quædam uidebuntur obſcuriora: cogitare debebis,* N V L L A M *artem* [b] *litteris ſine interprete, & ſine aliqua exercitatione percipi poſſe. non longe abieris. num ius ciuile ueſtrum ex libris cognoſci poteſt? qui quam quã plurimi ſunt* *1·1·[c] *doctorem tamẽ,* 2 *lumẽq. deſideret.* [d] *quamquam tu, ſi attente leges, ſi ſæpius, per te omnia conſequere,* [e] *ut certe intelligas. ut uero etiam ipſi tibi loci,* [f] *propoſita quæſtione, occurrant, exercitatione conſequere: in qua quidẽ nos te continebimus. ſi & ſalui redierimus, & ſalua iſta offenderimus. Vale. v. Kal. Sext. Rhegio.*

a *L. Ariſtotelea conſer. & ita u.c.*

b ex ipſis tantũ litteris, & quaſi muto libro.

c *L. doctorem tamen nonnunquã deſid. al. doctorẽ tamen uſumque deſid.*

d *Quin tu.*

e correctio eſt. Si non omnia, certe hoc, inquit, conſequere, vt ĩtelligas.

f *fort. poſita q.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 DOCTOREM tamen lumenq.) qui doceat, & illuſtret ea, quæ obſcuriora ſunt. Dixit iam: Sin tibi quædam uidebuntur obſcuriora. Et cum negauerit ullam artem ſine interprete, & ſine exercitatioue aliqua litteris poſſe percipi: hic pro interprete Doctorem nominat: de exercitatione autem ſubiungit ijs uerbis: Vt uero etiam ipſi tibi loci, propoſita quæſtione, occurrant, exercitatione conſequere. Veteres libri non conſentiunt. duo habent. Lumenq: quos ſecutus ſum. alij uarie, Viuumque, Vnumquemque, Nonnumquã.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 DOCTOREM tamen nonnumquã deſiderant) P. Victorius ſuum: nos noſtros, hoc eſt, Memmianos codices ſecuti ſumus; in quibus omnibus, præterquàm in vno, qui congruens cum vulgatis, habet, luménque, ſcriptum eſt planè, nonnumquã, quod nobis uidetur probabilius, quàm quod Victorius repoſuit, vnùmque. Quod coniecturæ locus daretur, ego magnopere probarem Manutij coniecturam, qui legit, doctorem, vſumque deſiderant. Interea hanc lectionem,

anti-

antiquam, quam repoſui, cenſeo retinendam, longéque illis lumenque, & vnúmque, anteponendam; nec tamen eos reprehenderim, qui lectionem illam, doctorem, vſumque deſiderant, probauerint, nam eam & quæ antecedunt, & quæ ſequuntur, confirmant.

a Habet lucum.) P. Victorius edidit, lotum; Manutius, lucum, vt habent omnes libri vulg.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

De amore Velienſium in Trebatium ſcribit. & hortatur, ne poſſeſſiones eas uendat; quæ, tam miſeris temporibus perfugium eſſe poſſint.

Cicero S. D. Trebatio. 20

AMABILIOR *mihi Velia fuit, quod te ab ea ſenſi amari. ſed quid ego dicam te, quem quis non amat? *1 a Rufio medius fidius tuus ita deſiderabatur, ut ſi eſſet unus e nobis. ſed ego te non reprehendo, qui illum ad ædificationem tuam tranſduxeris. quamquam enim Velia b non eſt uilior, quam Lupercal: tamen iſtuc malo, quam hæc omnia. c tu, ſi me audies, quem ſoles, has paternas poſſeſſiones tenebis, (neſcio quid enim Velienſes uerebantur) neque d Helетem, nobilem amnem, relinques; nec e Papirianam domum deſeres: quamquam illa quidem habet *2 f lucum, g a quo etiam aduenæ teneri ſolent: quem tamen ſi h excideris, multum proſpexeris. ſed in primis oportunum uidetur, his præſertim temporibus, habere perfugium primum eorum urbem, quibus carus ſis, i deinde etiam tuam domum, tuoſq. agros, eaq. remoto, ſalubri, amœnoq. loco: idq. etiam mea intereſſe, mi Trebati, arbitror. ſed ualebis; meaq. negotia uidebis; meque, dijs iuuantibus, ante brumam k exſpectabis.*

a cognomen Trebatiæ familiæ.

b q. u. e. non eſt mihi uilior.

c al. Tu tamen.

d L. Helebē nob.

e Trebatij, de aliquo Papirio emptam.

f al. lotum. al. locum.

g al. in quo.

h poteſt in cidi lucus ſine piaculo. Cato lib. 1.

i u. c. deinde tuā domum.

k cogitabat Cicero in Græciā ad uiſendū filium ſuū, qui Athenis litterarū ſtudia colebat. epiſt. 1. lib. 10.

bis. Ego a Sext.[a] *Fabio Niconis diſcipulo, librũ abſtuli* Νίκωνος περὶ πολυφαγίας. *O medicum ſuauem, meq. docilem ad hanc diſciplinam. ſed Baſſus noſter me de hoc libro celauit; te quidem non uidetur. Ventus*[b] *increbeſcit. Cura ut ualeas.* X I I I. *Kal. Sext. Velia.*

a *u.c. Fadio. & ita L.*
b flare incipit vehementius.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 RVFIO mediusfidius tuus) Rufionem Trebatij gentilem fuiſſe, didici ex hoc antiquo lapide, qui eſt Romæ ad portam Latinam.

C. VIBIVS. C. F. MACER. C. TREBATIVS. RVFIO. FACIVNDO. CVRAVERVNT

*2 Lucum,) Sunt, qui, Lucum, ideo male legi credant, quod neque luci capax eſſet priuata domus, & luci, quia ſacri, non ſine ſcelere incidi poſſent. Vtraque ratio parum firma. primum enim, lucum illum non intra ædes Trebatij, ſed ante eas fuiſſe, licet exiſtimare; deinde, ne Cicero putetur impie ſenſiſſe, qui eum a Trebatio cædi uellet; docet M. Cato, quo modo recte, & ſine piaculo cędi lucus poſſit. Quod attinet ad ueteres libros; vnum tantum vidi, in quo eſt, Lacum. reliqui omnes habent, Locum. ex quo, Lotum, quidã legere maluerunt. quam coniecturam probare non poſſum; cum proxime ſequatur, A quo: quod certe ad arborem lotum referri poſſe, nemo dixerit. Præterea, luco magis, quã vnius arboris vmbra, vel forma, teneri aduenas, credibile eſt; quod ideo dico, quia ſequitur, A quo etiam aduenę teneri ſolent. Iam illud, Multum proſpexeris, aptius pertinere arbitror ad lucum, quam ad arborem. magis enim proſpectum lucus impedit, quam arbor: cum præſertim, Proſpexeris, intelligendum videatur, e totis ædibus, non ex vno tantum cubiculo, aut vna ædium parte.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SILII cauſſam, uiri optimi amici ſui, Trebatio commendat. uidetur autem, cum extra urbem eſſet, ad Trebatiũ in urbem hæc ſcripſiſſe.

Cicero S. D. Trebatio. 21

SILII *cauſſam te docui. is poſtea fuit apud me. cum ei dicerem tibi uideri, ſponſionem illam*[c] *nos ſine periculo facere poſſe,* [d] SI BO-

c *L. nos ſine periculo.*
d verba ſponſionis.
d *L.* NI BON.

norum Turpiliç poſſeßionem Q. Cæpio prætor ex edicto ſuo dedit: negare aiebat [a] *Seruium tabulas teſtamenti eſſe eas, quas inſtituiſſet is, qui factionem teſtamenti non habuerit: hoc idem* [b] *Ofilium dicere: tecum ſe locutum negabat: meq. rogauit, ut ſe,* [c] *cauſſamq. ſuam tibi commendarem. Nec uir melior, mi Teſta, nec mihi amicior P. Silio quiſquam eſt, te tamen excepto. gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi ad eum ultro ueneris, eiq. pollicitus eris. ſed, ſi me amas, quamprimum. hoc te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.*

a Sulpicium.

b vide de Offilio iuriſconſulto. Digeſt. l. 1. tit. 2.

b L. Ofilium.

c L. & cauſam ſuam tibi commend. & ita u. c.

SCHOLIA D. LAMBINI.

N I bonorum Turpiliæ poſſ.) ſic eſſe legendum declarat formula ſponſionum, quæ concipiebantur per, ni. Hæc autẽ erat controuerſia. Turpilia teſtamentum fecerat, eóque teſtamento Silium hæredem, ſiue ex aſſe, ſiue ex aliqua parte fecerat. Silius bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas, ex edicto prætoris petiuerat, ſeu potiùs prætor edixerat, ſe bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas teſtamenti Silio daturum. Silius, cùm cognati bona ad ſe pertinere dicerẽt, quia Turpilia teſtamenti factionem non habuiſſet, & ita teſtamentum non eſſe iure factum: edicto prætoris fretus ſponſionem facere cum eis cogitabat, huiuſmodi, Ni bonorum Turpiliæ poſſeſſionem Q. Cæpio prætor ex edicto ſuo mihi dedit, centũ dare ſpondes? Sed Cicero Silij patronus priuſquàm hanc ſponſionem Silius faceret, Trebatium conſuluerat, poſſetne hanc ſponſionem facere ſine periculo. reſponderat Trebatius, poſſe. Seruius aũt Sulpicius itẽ conſultus, negabat: rationémque hanc afferebat, quia tabulæ teſtamenti non eſſent eæ, quas inſtituiſſet is, qui teſtamenti factionem non haberet. Omnino Trebatius benè reſponderat. Satis erat enim eſſe tabulas teſtamenti, ſecundum quas bonorum poſſeſſio peteretur. Non enim quærebatur, teſtamentũ eſſet ratum, an irritum, firmum, an infirmum, ſed eſsetne factum teſtamentũ. Itaque ſine periculo poterat illa ſponſio fieri.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AVCTORITATE iuriſconſultorum probat, quod de controuerſia quadam dixerat.

Cicero S. D. Trebatio. 22

ILLVSERAS *heri inter ſcyphos, quod dixeram controuerſiam eſſe, poſſet ne heres, quod furtum antea factum eſſet, recte furti agere. itaque etſi domum bene [a] potus, ſeroq. redieram: tamen id caput, ubi hæc controuerſia eſt, notaui, & deſcriptum tibi miſi: ut ſcires, id, quod tu neminem ſenſiße dicebas, Sex. Aelium, [b] M'. Manilium, M. Brutum ſenſiſſe. Ego tamen Scæuolæ, & [c] Teſtæ aſſentior. Vale.*

a ſic, Bene nũmatum, ep. 16.
b l. 1. & 3. de Or. id eſt tibi. nam Teſta Trebatij cognomen.
c ep. 13. & ſuperiori.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SIGNA quædam Ciceroni Gallus emerat, cum is tabellas potius pictas cuperet. reſcribit igitur, ex illis emptionibus nullam ſe curaſſe. de proxima domo illi conducenda ſe deſiderare, addit.

Cicero S. D. M. Fabio Gallo. 23

T[d]ANTVM *quod ex Arpinati ueneram, cum mihi a te litteræ redditæ ſunt: ab eodemq. accepi [e] Auiani litteras: in quibus hoc erat liberaliſsimum, nomina ſe facturum, cũ ueniſſet, qua ego uellem die, fac quæſo, qui ego eum, eſſe te. eſt ne aut tui pudoris, aut noſtris, primum rogare de die, deinde plus [f] annua poſtulare? ſed eſſent, mi Galle, omnia facilia, ſi & ea mercatus eſſes, quæ ego deſiderabam, & ad eam ſummam, quam uolueram. [g] ac tamen iſtæc ipſa, quæ te emiſſe ſcribis, non ſolum rata mihi erunt, ſed etiam grata. plane enim intelligo, te, non modo ſtudio, ſed etiam amore uſum, quæ te delectarint, hominem, ut ego ſemper iudicaui in omni*

d ep. 13. l. 15 At.
d *L. Tantũ quod ex Arp.*
e ſtatuarij.
f annua die, bima die, trima die, ſæpe legimus in veterum iuriſconſultorũ libris. ad Att. epiſt. 3. l. 12.
g *L. Ac tamen iſta ipſa. & ita u.c.*

iudicio

iudicio elegantiſsimum, quæq. me digna putaris, coemiſſe. ſed uelim *[1] *maneat* [a] *Damaſippus in ſententia. prorſus enim ex iſtis emptionibus nullam deſidero. tu autem ignarus inſtituti mei, quanti ego genus omne ſignorum omnium non æſtimo, tanti iſta quattuor, aut quinque ſumpſiſti.*[b] *Sed Bacchas iſtas cum muſis Metelli comparas: quid ſimile?*[c] *primũ ipſas ego muſas numquam tanti putaſſem: atque id feciſſem muſis omnibus approbantibus. ſed tamen erat aptum bibliothecæ, ſtudijsq. noſtris congruens: Bacchis uero ubi eſt apud* [d] *me locus? at pulchellæ ſunt. noui optime, & ſæpe uidi: nominatim tibi ſigna: mihi nota, mandaſſem, ſi probaſſem. ea enim ſigna ego emere ſoleo, quæ ad ſimilitudinem gymnaſiorum exornent mihi in palæſtra locum.*[e] *Martis uero ſignum quo mihi pacis auctori? gaudeo nullum* [f] *Saturni ſignum fuiſſe. hæc enim duo ſignã putarem mihi æs alienum attuliſſe.* [g] *Mercurij, mallem, aliquod fuiſſet:*[h] *felicius, puto, cum Auiano tranſigere poſſemus. Quod tibi deſtinaras Trapezephorum: ſi te delectat, habebis: ſin autem ſententiam mutaſti, ego habebo ſcilicet. iſta quidem* [i] *ſumma, næ ego multo libentius emerim* [k] *diuerſorium* [l] *Tarracinæ; ne ſemper hoſpiti moleſtus ſim. omnino liberti mei uideo eſſe culpam, cui plane res certas mandaram; itemq. Iunij, quem puto tibi notum eſſe, Auiani familiarem.* [m] *Exhedria quædam mihi noua ſunt inſtituta in porticula Tuſculani: ea uolebam tabellis ornare. etenim, ſi quid generis iſtiuſmodi me delectat,*

a ſcripſerat Gallus, ea ſigna ſi Cicero non emeret, empturum Damaſippum, de quo Horat. ſat. 3. lib. 2.

b *u. c. non habẽt, Sed, nec agnoſcit L.*

c ſine, Deinde, poſitũ eſt, vt ep. 9. l. 2. & ad Att. ep. XI. l. 8. & 18. l. 12. ad eundem.

d quem neque Bacchus, neq; Venus delectat.

e f g Mars, & Saturnus infeſta ſigna, Mercurius boni euentus index.

h *fort. facilius.*

i tanta pecunia,

k *L. deuerſoriũ.*

l *L. Terracinæ.*

m *q. u. c. Exhedria mihi quadã noua ſunt.*

lectat, pictura delectat. ſed tamen, ſi iſta mihi ſunt habenda, certiorem uelim me facias, ubi ſint, quando [a] arceſſantur, quo genere uecturæ. ſi enim Damaſippus in ſententia non manebit: [b] aliquem pſeudo Damaſippum uel cum iactura reperiemus. Quod ad me de domo ſcribis iterum; iam id ego proficiſcens mandaram meæ Tulliæ. ea enim ipſa hora acceperam tuas litteras. egeram etiam cum tuo Nicia: quod is utitur ut ſcis, familiariter Caßio. ut redij autem, prius quam tuas legi has proximas litteras, [c] quæſiui de mea Tullia, quid egiſſet. [2] per Liciniam ſe egiſſe dicebat. ſed opinor Caßium uti non ita multum ſorore. eam porro negare ſe audere cum uir abeſſet, (eſt enim profectus in Hiſpaniam [d] Decius) illo & abſente, & inſciente migrare. eſt mihi gratißimum tanti a te æſtimatam conſuetudinem uitæ, uictuſq. noſtri. primùm ut eam domum ſumeres, ut non modo prope me, ſed plane [e] mecum habitare poſſes: deinde, ut migrare tantopere feſtines. ſed ne uiuã, ſi tibi cõcedo, ut eius rei tu cupidior ſis, quam ego ſum. itaque omnia experiar. uideo enim, quid mea interſit, quid utriuſque noſtrum. ſi quid egero, faciam ut ſcias. tu & ad omnia reſcribes: & quando te exſpectem, facies me, [f] ſi tibi uidebitur, certiorem. Vale.

a *L. arceſſantur. & ita u. c.*

b omnino aliquẽ, qui emat, reperiemus.

c Quæſiui ex Phania, epiſ. 6. l. 3.

d *L. Decimus.*

e fortaſſe, qđ domus ea Ciceronis domui iũcta eſſet, pariete communi.

f *al. ſi tibi uideatur.*

SCHOLIA P. MANVTII.

[1] MANEAT Damaſippus in ſententia.) ſcripſerat, opinor, Gallus, empturum ea ſigna Damaſippum, ſi Ciceroni non placerent. Horatius Sat. 3. lib. 2.

Inſanit ueteres ſtatuas Damaſippus emendo.

SCHOLIA D. LAMBINI.

[1] TANTVM quòd ex Arpin.) Sic legendum eſſe & libri veteres vincunt, & P. Victorius, aliquot exemplis collectis, docet.

docet. Plurima autem collegimus in commentarijs in Cornelium Nepotem.

2 Per Liciniū ſe egiſſe dicebat) P. Victorius edidit, per Licinium: quo modo ſcriptum eſt in omnibus libris manuſcriptis Memmianis. Idem Victorius edidit, Dexius, pro quo noſtri libri habent, Decius, & item vulgati. Ego, Decimus, legendum puto.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NARRAT, quam inique Tigellius ſibi iraſcatur. idem ſcribit lib. 13. ad Att. ep. 47. Nec dubito, quin huius nepos ſit is, de quo Horatius ſat. 2. & 3. l. 1.

Cicero S. D. Gallo. 24

AMORIS quidē tui, quoquo me uerti, ueſtigia, [a] *uel proxime* [b] *de Tigellio: ſenſi enim ex litteris tuis, ualde te laboraſſe. amo igitur uoluntatem. ſed pauca de re.* *1·1· [c] *Capius, opinor, olim, NON omnibus dormio: ſic ego nō omnibus, mi Galle, ſeruio. etſi quæ eſt hæc ſeruitus? olim, cum regnare exiſtimabamur, non tam ab ullis, quam hoc tempore* [d] *obſeruor a familiariſsimis Cæſaris omnibus, præter iſtum. id ego in lucris pono, non ferre hominem peſtilentiorem patria ſua: eumq. addictum iam tum puto eſſe* [e] *Calui Licinij Hipponacteo præconio. at uide, quid ſuccenſeat. Phameæ cauſſam* [f] *ſuſceperam, ipſius quidem cauſſa: erat enim mihi ſane familiaris. is ad me uenit, dixitq. iudicem ſibi operam dare conſtituiſſe eo ipſo die,* [g] *quo de P. Sextio in conſilium iri* [h] *neceſſe erat.* [i] *reſpondi,* *2·2 *nullo modo* [k] *me facere poſſe, cum uellem: alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturum. ille autem, qui ſciret ſe nepotem bellum tibicinem habere, &* 3 *ſat bonum unctorem, diſceſsit a me, ut mihi.*

a vide locutionē eādē ep. 13. l2. & ad Att. l. 13. ep. 42. præterea apud Macrob. l. 3.
b Libri uulg. de Tigellio perſpexi. Senſi.
c L. Cipius.
d ep. 20. l. 9.
e Caluus ī Ciceronem ſcripſit, quia prætor patrem ſuū damnarat. Plutarchus.
f q. u. c. receperam.
g L. quo die de P. S.
h quia pręſtituti dies erant eorum iudiciorum, quæ lege Pōpeia fiebāt. ad Att. l. 13. epiſt. 47.
i L. reſpondi id nullo modo &c. & ita u. c.
k L. me facere poſſe, quum vellem alium diem. al. cantorem.

mihi uidebatur, iratior. Habes Sardos uenales, alium alio nequiorem. cognoſti meam cauſſam, & iſtius [a] *Salaconis iniquitatem.* [b] *Catonem tuum mihi mitte: cupio enim legere. me adhuc non legiſſe, turpe utrique noſtrum eſt. Vale.*

a pauperē hominem fuiſſe, qui ſe diuitem ſimularet, ſcripſit Suidas.
b & Catonem Cicero ſcripſit. Tacitus lib. 4. & in Bruto. Plut. in Cæſare, & Cicerone.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Capius, opinor, olim,) recte addidit, Opinor, ueritus ne erraret in nomine: nam Cipium nominat Feſtus in huius adagij mentione, Non omnibus dormio. libri ueteres plerique habent, Citius, uel, Cicius: nonnulli, Cæpio.

*2 Nullo modo me facere poſſe, cum uellem:) in uoluntate obſequendi, facultatem deeſſe. Similiter locutus ep. 12. lib. XI. Sæpe ad eum ſcripſi, non potuiſſe, cum cupijſſem, ſermones hominum ſuſtinere. Nec diſſimile illud in oratione pro Flacco: Nihil dixit, quod læderet eum, cum cuperet. Videndum tamen, an rectius hoc ſit; Nullo modo me facere poſſe: quem uellet alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturum. Sic enim habent quattuor ueteres libri: & eadem de re ſic plane ſcripſit Cicero ad Atticum, ep. 47. lib. XIII. Reſpondi, inquit, non ignorare eum, quid ego deberem Sextio: quem uellet alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturum. Moueor etiam, quod antiquum librum, in quo ſit, Cū uellem, nullum uidi. alij enim habent, Quem uellem: alij Quem uellent. nonnulli, Quem uellet. quod ego ſincerum exiſtimo, nec tamen ſtatuo quidquam, niſi conſentientibus eruditis.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Cipius (opinor) olim, non omnibus, &c.) ſic legendū cenſet Antonius Auguſtinus, non Cepius, neque Capius, quamuis ita ediderit P. Victorius. Noſtri quidem codices, (Memmianos dico) partim ſic habent, partim Citius. Sed omnem dubitationem tollit Sex. Pompeius, in prouerbio, Non omnibus dormio; vbi docet, prouerbium uideri natum à Cipio quodam, qui pararenchon dictus eſt, quòd ſimularet dormientem, quo impunius vxor eius mœcharetur. Eundem commemorat & Plutarchus ἐν ἐρωτικῷ vbi tamen κάββας nominatur, ſi locus emendatus eſt.

2 Nullo modo me facere poſſe, cum vellem, &c.) libri vulgari, & nonnulli ſcripti habent, quem uellet, alium diem ſi ſumpſiſſet, &c. Nos P. Victorij emendationē ſecuti ſumus.

3 Et ſat bonum vnctorem.) Sic habent etiam noſtri libri veteres, non diſcrepātes à vulgatis. quidam legendum putant; & ſat bonum cantorem. ego nihil muto.

4 Et iſtius ſalaconis, inquit.) vtitur hac eádem voce epiſtola XVIII. libri XVI. ibi Salaco nequiſſimus. Σαλάκων, inquit Suidas, ὁ προσποιούμενος πλούσιος εἶναι, πένης ὤν: ἀλαζών. hoc eſt, Salaco, is, qui ſimulat ſe diuitem eſſe, cùm pauper ſit arrogans. Alij Salaconem quendam, Autolyci patrem, mollem, & delicatum fuiſſe tradiderũt. ab eo molleis, & delicatos, & impudicos, ſalaconas appellari; & σαλακωνίζειν τὸν πρωκτὸν αἰσχρῶς κινεῖν: quod Latini dicunt ceuere. Quamquam in epiſtola illa XVIII. alij legunt, helico; alij heluco; alij, filico. Eſt autem filico, homo nullius vſus, vt docet Feſtus. heluco verò, ſtupidum, hebetem, languidum ſignificat.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

RESCRIBIT de epiſtola non conſciſſa. monenti, ut de Cæſare caute loqueretur, & ſcriberet; gratias agit.

Cicero S. D. Gallo. 25

QVOD epiſtolam conſciſſam doles, noli laborare:[a] ſalua eſt domi: petes, cum libebit. Quod autem me mones, ualde gratum eſt: idq. ut ſemper facias, rogo. [1] uideris enim mihi uereri,[1][b] *ne, ſi [c] iſtum habuerimus, rideamus* γέλωτα σαρδώνιον. *Sed heus tu, manum de tabula:[d] magiſter adeſt, citius, quam putaramus.* *[2][2] *uereor, ne [e] in Catonem, Cato in nos. Mi Galle. caue putes quidquam melius, quam epiſtolæ tuæ partem ab eo loco, Cetera labuntur, ſecreto hoc audi: tecum habeto: ne Appellæ quidem liberto tuo dixeris.[f] præter duo nos loquitur iſto modo nemo: bene, male ue, uidero: ſed, quidquid eſt, noſtrum eſt. [g] urge igitur, nec tranſuerſum unguem, quod aiunt, a ſtylo: is enim eſt dicendi [h] opifex. atque [i] ego quidem aliquantum iam etiã noctis aſſumo. Vale.*

a *Salua eſt, domo petes eum.*
b *L. ne niſi iſtum cauerimus, rid. al. ne ſi ſtilum acuerimus, rid.*
c Cæſarem.
d Cæſar, Hiſpanienſi bello cõfecto qui dictator erat, i. magiſter populi. Feſtus.
e *L. in Catonium Catoninos.*
f *al. præter duo duo nos.*
g *al. Urgeo.*
h lib. I. de Or.
i *al. Atque ego quidem.*

SCCO-

*1 NISI) omnes antiqui libri, Niſi, coniectura ductus ſic emendaui, quod poſtea alios ſequi uideo.

*2 Vereor, ne in Catonem. Cato in nos.) uereor, ne nos in Catonem ſcribamus, id eſt eum ſcriptis noſtris laudemus; (ſcribere in aliquem, non in malam tantum, ſed in bon am quoque partem accipi, exemplis intelligitur de or. l. 2. de nat. de. lib. 2.) Cato autem exitio nobis ſit, Cęſare nos, quod eius inimicum laudemus, male multante. Liber Maffei, & Fuluij Vrſini ſic habent; alij autem, In Catonium Catoninos; ut ſit: uereor, ne Cæſar Catoni deditos in Catonium demittat. Catonium autem pro triſti exitu poſſumus accipere, qualis Catonis fuit, qui ſua ſe manu interfecit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 VIDERIS enim mihi vereri, ne, niſi iſtum cauerimus &c.) locus eſt obſcuriſſimus, & corruptiſſimus. ſic autem fere habent libri manuſcripti, parum diſcrepantes á vulgatis. vidêris enim mihi vereri, niſi iſtum habuerimus, &c. vulgati autem ſic. Vide enim m.v. ne, ſi iſtum habuerimus, &c. P. Victorij igitur coniecturam, vt probabilem, ſecuti ſumus iam olim in priore editione; neque hic mutauimus: ſed videtur mihi longé acutior, & ad ſententiam accommodatior. ea, quam ille refert, neque, cuius ſit, adſcribit; ne ſi ſtilum acuerimus, &c. Itaque libenter amplecteremur, ſi nobis per iudicium, & aſſenſum eruditorum liceret.

2 Vereor, ne in Catonium Catoninos.) Etiam hic locus valde eſt obſcurus, & fortaſſe corruptus. Ego quidem antiquã ſcripturam religioſè ſecutus ſum. Videtur autem ſignificare metuendum eſſe, ne Cæſar, quem magiſtratum dicit, eos qui laudes Catonis ſcripſerunt, ad inferos præcipiteîs agat; Vox, Catonium, à Laberio uſurpata eſt, vt refert Gellius lib. 19. capite ſeptimo: Tollet bona fide vos Orcus nudas in Catonium. Quamquam doctiſſimi quidã viri legunt, Catomũ, & hic, & apud Laberium, interpretanturque, catenam, & ita P. Victorius edidit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de morbo ex herbarum eſu contracto.

Cicero S. D. Gallo. 26

C[a]VM decimum iam diem grauiter [b] ex inteſtinis laborarem; neque ijs, qui mea [c] opera uti uolebant, probarem me non ualere, quia febrim non haberem: fugi in Tuſculanum; cum quidem biduum ita ieiunus fuiſſem, ut ne aquam

a q.a.e. Cum iã decimũ diem grauiter &c.
b al. ex inteſtino.
c in forẽſibus cauſſis.

quidem guſtarem. itaque; confectus languore, & fame magis [a] tuum officium deſideraui, quam abs te requiri putaui meum. ego autem cum omnes morbos reformido, [b] tum quod Epicurum tuum Stoici male accipiunt, quia [c] dicat δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη ſibi [d] moleſta eſſe: quorum alterum morbum edacitatis eſſe putant, alterum etiam turpioris intemperantiæ. ſane δυσεντερίαν pertimueram: ſed uiſa eſt mihi uel loci [e] mutatio, uel animi etiam relaxatio, uel ipſa fortaſſe iam ſeneſcentis morbi remiſſio profuiſſe. attamen, ne mirere, unde hoc acciderit, quo modo ue commiſerim: [f] lex ſumptuaria, quæ uidetur λιτότητα attuliſſe, [g] ea mihi fraudi fuit. nam, dum uolũt iſti lauti terra [h] nata, quæ lege excepta ſunt, in honorem adducere; fungos, heluellas, herbas omnes ita condiunt, ut nihil poſſit eſſe ſuauius. in eas cum incidiſſem in cena [i] augurali apud Lentulum, tanta me διάῤῥοια arripuit, ut hodie primum [k] uideatur cœpiſſe cõſiſtere. ita ego qui me oſtreis, & murenis facile abſtinebam, a beta etiam, & malua deceptus ſum. poſthac igitur erimus cautiores. tu tamen cum audiſſes ab Anicio, (uidit enim me nauſeantem) non modo mittẽdi cauſſam iuſtam habuiſti, ſed etiam uiſendi. Ego hic cogito [l] commorari, quoad me reficiam. nam & uires, & corpus amiſi. ſed, ſi morbum depulero; facile, ut ſpero, illa reuocabo. Vale.

a vt ipſe potius ad me venires, quã ego ad te.

b *L. tum eum, in quo.*

c vide Epicuri epiſtolam in Laertio.

d *fort. ſibi moleſta eſſe.*

e morborũ remedia, loci mutatio, animi relaxatio.

f ep. 15. & 26. lib. 9.

g ep. 28. li. 13.

h Gellius l. 2. c. 24. vbi, Tum pro Natũ, mẽdoſe legitur.

i Varro de re ruſti. l. 3. c. 6.

k *al. videat.*

l *q. u. e. morari.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GALLVM, non eum, ad quem proxime ſcripſit, Fabiæ gentis, ſed, vt opinor, Sextiæ, accuſat vt iniquũ, & impudẽtẽ.

Cicero s. d. *1·a Gallo. 27

MIROR cur me accuſes; cum tibi id facere non liceat. quod ſi liceret, tamen non debebas. b *EGO enim te in conſulatu obſeruaram. & ais fore, ut te Cæſar reſtituat. Multa tu quidem dicis, ſed tibi nemo credit. Tribunatum* c *plebis dicis te mea cauſſa* d *petiſſe. utinam ſemper eſſes tribunus:* e *interceſſorem non quæreres.* f *Negas me audere, quod ſentiam, dicere. quaſi tibi, cum parum pudenter me rogares, parum fortiter reſponderim. Hæc tibi ſcripſi, ut iſto ipſo in genere, in quo aliquid poſſe uis, te nihil eſſe cognoſceres. quod ſi humaniter mecũ queſtus eſſes; libenter tibi me, & facile purgaſſem. non enim mihi ingrata ſunt, quæ feciſti, ſed, quæ ſcripſiſti, moleſta. Me autem, propter quẽ ceteri* g *liberi ſunt, tibi liberum non uiſum, demiror. nam ſi falſa fuerunt, quæ tu ad me, ut ais, detuliſti; quid ego tibi debeo? ſin uera; tu es optimus teſtis, quid mihi populus R. debeat. Vale.*

a vide ſcholium.
a *al.* FABI GALLO. *al.* SEXTIO GALLO.
b verba ex epiſtola Galli.
b *L.* EGO ENIM TE, *inquis* IN CONSVLATV OBSERVARAM.
c *L. pleues.*
d *L. petiſſe.* & *ita u.c.*
e tribuni. n. intercedebant. Gallus autem Ciceronem rogauerat, ut pro ſe intercederet apud Cæſarẽ. eſt igitur ὁμωνυμία.
f *q. u. c. Negas, me, quod ſentiã, audere dicere.*
g cõiuratione oppreſſa.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 GALLO.) alij credunt, hunc eſſe Q. Fabiũm Sangã, qui, de coniuratione Catilinæ quæ ab Allobrogibus acceperat, ad Ciceronem detulit. ego illi cognomen Gallo fuiſſe non arbitror. itaque libentius crediderim, hunc eſſe P. Sextium, pro quo exſtat oratio. cui cognomen fuerit Gallo; fuiſſe enim hoc Sextiæ gentis cognomen, intelligitur ex oratione pro Milone, ubi ita ſcriptum eſt; Sacrarium, quod eſt in fundo T. Sextij Galli. Tribunatum autem plebis & petijſſe Sextium Ciceronis reſtituendi cauſſa, & pro eius ſalute geſſiſſe, ex ipſius Ciceronis oratione notiſſimum eſt. quod item de Fabio Sanga dici non poteſt. neque enim is, quo tempore Cicero exſulauit, tribunus fuit. quod facile cognoſcitur ex oratione poſt reditum, in ſenatu habita; in qua nominantur

minātur octo tribuni pl. quorum ſtudio, atque opera Cicero ſit in patriam reſtitutus, T. Milo, P. Sextio, C. Sextilius, M. Ciſpius; T. Fadius, M. Curcius, C. Meſcinius, Q. Fabricius, nulla Q. Fabij Sangæ mentio fit. Addo illud, & hunc exſulaſſe Gallum, quod illa uerba declarant. Ais fore, vt te Cæſar reſtituat; & P. Sextium, quem opinior eundem eſſe cū Gallo. accuſatum enim video ep. 24. & ad Att. ep. 47. lib. 13. damnatum autem conijcio ex ep. 1. lib. 14. ad eundem. Iam vero illa verba: Vt iſto ipſo in genere, in quo aliquid poſſe vis, te nihil eſſe cognoſceres, optime in Sextium conueniunt, qui ſalibus delectabatur. nam ep. 32. Ais enim, vt ego diſceſſerim, omnia omnium dicta, in his etiam Sextiana, in me cōferri. Quod vero infra dicitur, Si falſa fuerunt, quæ tu ad me detuliſti, quis non putet ſignificari ea, quæ Sextius, C. Antonij conſulis quæſtor, ad Ciceronem conſulem de ipſo Antonio, conſule ſuo, detulit? ſic enim in oratione pro eodē Sextio habita: Quæſtor C. Antonij, collegæ mei, fuit ſorte, ſed ſocietate conſiliorum meus. impedior nonnullius officij, vt ego interpretor, religione, quo minus exponam, quanta ad me detulerit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PROBAT conſilium Curi, qui, rep. deſperata, in Græciam ſe contulerit. & adiungit, ſe totum in litteris eſſe, libertate prorſus amiſſa.

M. Cicero S. D. [a] Curio. 28

a L. M.

MEMINI, quod mihi deſipere uidebare, quod cū iſtis potius uiueres, quam nobiſcum. erat enim multo domicilium huius urbis, cum quidem hæc urbs, aptius humanitati, & ſuauitati tuæ, quam tota Peloponneſus, nedum Patræ. nunc contra [b] & [c] uidiſſe mihi multum uideris, cum, prope deſperatis his rebus, te in Græciam contuliſti; & hoc tempore non ſolum ſapiens, qui hinc abſis, ſed etiam beatus; quamquā quis, qui aliquid ſapiat, nunc beatus eſſe poteſt? ſed quod tu, cui licebat, pedibus es conſecutus, ut ibi eſſes, ubi nec [d] Pelopidarū: noſti cetera: nos idem propemodum conſequimur alia ratione. cū enim

b al. & vidiſſe multum videris.
c diſceſſit. n. Curius ante exitium reip.
d ſubaudi, neque facta audias, neque nomen. epiſt. 30. Philip. 13. & epiſt. 11. lib. 15. ad Att.

enim ſalutationi nos dedimus amicorum, quæ ſit hoc etiam frequentius, quam ſolebat, quod, quaſi auem albam, uidentur bene ſentientem ciuem uidere: abdo me in bibliothecam: itaque opera efficio tanta,[a] quanta fortaſſe tu[b] ſenties. [c] intellexi enim ex tuo ſermone quodam, cum me ſtitiam meam, & deſperationem accuſares, domi tuæ dicere, te, [d] ex meis libris animum meum deſiderare. ſed mehercule & tum remp. lugebam, quæ non ſolum ſuis erga me, ſed etiam meis erga ſe beneficijs erat mihi carior: & hoc tempore, quamquam me non ratio ſolum conſolatur, quæ plurimum debet ualere, ſed etiam[e] dies, quæ ſtultis quoque mederi ſolet, tamen doleo ita communem rem eſſe dilapſam, ut ne ſpes quidem, melius aliquando fore, relinquatur. nec uero nunc quidem culpa in eo eſt, in cuius poteſtate omnia ſunt: niſi forte id ipſum eſſe [f] non debuit: ſed alia caſu, alia etiam noſtra culpa ſic acciderunt, ut de præteritis non ſit querendum. reliquam ſpem nullam uideo. quare ad [g] prima redeo. ſapienter hæc reliquiſti, ſi conſilio; feliciter, ſi caſu. Vale.

[a] *al. quanta tu fortaſſe ſenties.*
[b] itidem tibi, vt mihi, probabuntur.
[c] *al. Intellexi n. ex t. ſ. q. cum m. & deſp. accuſ. d. t. dicere, ex m. libr.*
[d] non eũ me eſſe, qui viderer in meis libris.
[e] ep. 5: l. 4. & 16. lib. 5. & 13. lib. 6.
[f] non debuit in vnius poteſtate omnis eſſe reſp.
[g] ad Att. epiſt. 10. lib. 1. & ep. 22. lib. 13. & in Lælio.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MEMORIAM declarat accepti a Cicerone beneficij; & commendatitias ab eo litteras petijt ad Sulpicij ſucceſſorem.

[h] Curius M. Ciceroni ſuo. s. 29

SI *uales, bene: ſum enim* χρήσει μὲν *tuus,* κτήσει δ' *Attici noſtri. ergo fructus eſt tuus, mancipium illius. quod quidem ſi inter ſenes*

[h] L. M'.
[h] ep. 17. & ſo. l. 13. & l. 16. & ad Att. epiſt. 5. lib. 8.

coemptionales uenale proſcripſerit, egerit non multum: at illa noſtra prædicatio quanti eſt? nos, [1·2] *quod ſimus, quod habeamus, quod homines exiſtimemur, id omne abs te habere. quare Cicero mi perſeuera conſtanter nos conſeruare: & Sulpicij ſucceſſori nos de meliore* [b] *nota commenda, quo facilius tuis præceptis obtemperare* [c] *poſſimus,* [2] *teq.* [d] *ad uer lubentes uidere,* [3] *& noſtra* [e] *defigere, deportareq. tuto poſſimus.* [4] *Sed, amice magne, noli hanc epiſtolam Attico oſtendere: ſine eũ errare, & putare me uirum bonum eſſe, nec ſolere duos parietes de eadẽ* [f] *fidelia dealbare. ergo patrone mi bene uale, Tironẽq. meũ ſaluta noſtris uerbis. D. A. D. IV. Kal. Nou.*

a ep. 24. l. 10. & ad Att. ep. 12. l. 1.

a al. quòd ſimus, quòd habeamus, quòd homines exiſt.

b à dolijs metaphora, quæ diuerſis notis diſtinguuntur, vt internoſcãtur vina. Catullus in Elegia.

c L. delet hoc loco, poſſimus, & uerò non reperitur in codicib. antiquis fidelioribus.

d al. ad urbem tub.

e fort. refigere.

f adagium ab ijs natum; qui duos vel plures etiã vnica fidelia parietes dealbant.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVOD ſimus, quòd homines exiſt.) Poſt hæc uerba, quòd ſimus, in omnibus ferè libris, ſcripta ſunt hæc, quòd habeamus; quæ ſine dubio aliena ſunt, non Ciceronis. idcirco delenda curauimus.

2 Teque ad uer lubentes. &c.) ſic habent libri fere omnes manuſcripti, quibus vſi ſumus.

3 Et noſtra refigere, deportareque tutò poſſimus) uidetur legẽdum. & noſtra deferre, uel potius, ut edidimus, refigere, id eſt auferre: non, ut eſt in libris uulg. defigere. uerumtamẽ iudicent lectores.

4 Sed, amice magne) amicum magnum appellat, quem Horatius amicum potentem, in epiſtolis. tu cede potentis amici Lenibus imperijs. & item alibi. Paullo antè in quibuſdam libris ſcriptum eſt, Sulpicio ſucceſſori: vbi alij habent, Sulpicij ſucceſſori: quos ſecuti ſumus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

OSTENDIT, quam miſere agatur cum rep. cum Cæſar Caninium ad aliquo horas conſulem creauerit: & de literis commendaticijs ad Acilium ſcriptis ſignificat.

Cicero S. D. Curio. 30

g ſimile principium ep. 6. l. 4. & 5. l. 9.

EGO [g] *uero iam te nec hortor, nec rogo, ut domum redeas: quin hinc ipſe euolare cupio, & ali-*

& aliquo peruenire, ubi nec [a] *Pelopidarum nomen, nec facta audiam. incredibile eſt, quam turpiter mihi facere uideear, qui his rebus interſim. næ tu uideris multo ante prouidiſſe, quid impenderet, tum, cum hinc profugiſti. quamquam enim hæc etiam auditu acerba ſunt: tamen* [b] *audire tolerabilius eſt, quam uidere. in* [c] *campo certe non fuiſti, cum hora ſecunda, comitijs quæſtoris inſtitutis, ſella Q. Maximi, quem illi conſulem eſſe dicebant, poſita eſſet. quo mortuo nunciato, ſella ſublata eſt. ille autem, qui comitijs* [d] *tributis eſſet auſpicatus, centuriata habuit, conſulem hora ſeptima renunciauit, qui uſque ad Kal. Ian. eſſet, quæ erant futuræ mane poſtridie.* [1] *ita* [e] *Caninio conſule ſcito neminem prandiſſe. nihil tamen eo conſule mali factum eſt. fuit enim mirifica* [f] *uigilantia, qui ſuo toto conſulatu ſomnum non uiderit. Hæc tibi ridicula uidentur: non enim ades; quæ ſi uideres, lacrymas non teneres. quid, ſi cetera ſcribam? ſunt enim innumerabilia generis eiuſdem; quæ quidem ego non ferrem, niſi me in philoſophiæ portum contuliſſem, & niſi haberem ſocium ſtudiorum meorum Atticum noſtrum. cuius quando proprium te eſſe ſcribis* [g] *mãcipio & nexu, meum autem uſu & fructu; contentus iſto ſum.* ID ENIM *cuiuſque eſt proprium,* [h] *quo quiſque fruitur, atque utitur. Sed hæc alias pluribus. Acilius, qui in Græciam cum legionibus miſſus eſt,* *1 [i] *maximo meo beneficio* [k] *eſt. bis enim eſt a me iudicio capitis,* *2 [l] *rebus ſaluis, defenſus: & eſt homo non ingratus,*

meq.

a epiſt. xi. lib. 15. ad Att. & Phil. xiii.

b ep. 1. l. 6.

c in cãpo Martio creabantur magiſtratus.

d tributis n. quæſtores, centuriatis conſules creabãtur.

e lib. 8. de bel. Gal.

f Mac. l. 2. & Dio. l. 43. hoc recitant Ciceronis dictum.

g Parad. v.

h *al. quo fruitur quiſque, atque.*

i *lib. uulg. maximo meo beneficio eſt affect. b.*

k ſic locutus Philip.

l cum nunquã damnatus ſit: eodẽ modo locutus eſt ep. 1. l. 4. cũ de rep. loqueretur.

a q.n.o. diligentiſsimè de te ſcr.
b L. cum acceperit, ecquid tibi polliceris.

meq. uehementer obſeruat. ad eum [a] *de te diligentiſſime ſcripſi; eamq. epiſtolam cum hac coniunxi; quam ille* [b] *cum acceperit, ecquid tibi pollicitus ſit, uelim ad me ſcribas.* Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 MAXIMO meo beneficio eſt:) maximum a me beneficium habet: ut: cum dicitur, Summo ingenio eſt: & ep. 3. lib. 3. ad fr. Cicero tuus, noſterq. ſummo ſtudio eſt Pæonii ſui rhetoris. Quæ ſi quis diuerſa iudicat: accipiat, Eſt, pro, Viuit. locum certe ſimillimum, qui hunc maxime confirmat, oſtendemus. nam Phil. 8. ita dixit Cicero: Negat, ſe illi amicum eſſe debere: cum ſuo magno eſſet beneficio, ueniſſe eum contra ſe.

*2 Rebus ſaluis,) Aut, rep. incolumi, ut ep. 1. lib. IV. Vtinam, Serui, ſaluis rebus colloqui potuiſſemus inter nos. Et Acad. lib. 2. Deli fuiſſe multos accepimus, ſaluis rebus illis, qui gallinas alere permultas quæſtus cauſſa ſolerent. Aut, rebus ſaluis, nullo ſuo damno: eſt enim abſolutus.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ITA Caninio conſule ſcito nem.) Ioca ſunt in Caninium vnius diei conſulem: quem ob eandē cauſam λογοθεώρητον faceté appellauit, cùm ſignificare vellet, ita breuem, & tenuem, vt vix oculis cerni poſſet, ſed ratione tantùm, & intelligentia comprehenderetur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

INVITAT eum ad officia mutua; & ad urbem ut redeat rogat, ueteris vrbanitatis retinendæ cauſſa.

Cicero S. D. Curio. 31

c ep. 7. lib. 5.
d i. reddi.

FACILE *perſpexi ex tuis litteris, quod ſemper ſtudui, & me a te plurimi fieri, & te intelligere, quam mihi carus eſſes. quod quando uterque noſtrum conſecutus eſt: reliquum eſt, ut officijs certemus inter nos: quibus æquo animo uel* [c] *uincam te, uel uincar abs te. Acilio non fuiſſe neceſſe meas* [d] *dari litteras, facile patior. Sulpicij tibi operam intelligo ex tuis litteris non*

multum

multum opus fuiſſe,[a] *propter res tuas ita contra ctas, ut, quemadmodum ſcribis, nec caput, nec pedes. equidem uellem uti pedes haberent, ut aliquando redires: uides enim exaruiſſe iam ueterem*[b] *urbanitatem, ut Pomponius noſter ſuo iure poſſit dicere, niſi* [c] *nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam.*[1] *ergo is tibi, nos ei ſuccedimus. ueni igitur, quæſo, ne* [d] *tantum ſemen urbanitatis una cum rep. intereat. Vale.*

a q.n. c. propter tuas res.

b c leporẽ acumenq. dictorum. princeps Curius in dictis, ſecundus Atticus, Cicero tertius.

d epiſ. x. & xi. lib. 8.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Ergo is tibi, nos ei ſuccedimus) ſecutus ſum editionẽ Florentinam poſtremam. Nam alij libri habent: nos ei ſuccedamus: alij, ſuccedemus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Scribit hanc epiſtolam in prouincia. prima pars de dictis eſt, ſecunda de iudicijs, tertia de rep. vltima de Dolabella, nondum genero.

Cicero S. D. Volumnio. 32

Q*VOD ſine prænomine familiariter, ut debebas, ad me epiſtolam miſiſti: primum ad dubitaui, num a Volumnio* [e] *ſenatore eſſet, quocũ mihi eſt magnus uſus: deinde* [f] εὐτραπελία *litterarum fecit, ut intelligerem tuas eſſe. quibus in litteris omnia mihi periucunda fuerunt, præter illud; quod parum diligenter poſſeſſio* [g] *ſalinarum mearũ a te procuratore defenditur. ais enim, ut ego diſceſſerim, omnia omniũ* [h] *dicta, in his etiam* [i] *Sextiana, in me* [k] *conferri. quid? tu id pateris?*[l] *non ne defendis? non reſiſtis? equidem ſperabam ita notata me reliquiſſe*

e de quo Varro lib. 2. de re ruſt.

f inde etiã dictus eſt Volumnius Eutrapelus. epiſ. 26. lib. 9.

g Pli. l. 31. c. 7.

h oratio pro Plancio.

i *al. Seſtiana.*

k pro meis cit cũferri.

l *L. nõ defendis?*

quiſſe genera [a] dictorum meorum, ut cognoſci ſua ſponte poſſent. ſed quando tanta faex eſt in urbe, ut nihil ſit tam [b] ἀκύθηρον, quod non alicui [c] uenuſtum eſſe uideatur: pugna, ſi me amas, niſi acuta ἀμφιβολία, niſi elegans ὑπερβολὴ, niſi παρὰ γραμμα, bellum, niſi ridiculum παρὰ προσδοκίαν, niſi cetera, quæ ſunt a me in ſecundo libro de Oratore [1] [d] per [e] Antonij perſonam diſputata de ridiculis, ἔντεχνα, & arguta apparebũt, ut ſacramento contendas mea non eſſe. Nam de iudicijs quod quereris, multo laboro minus. [f] trahantur per me pedibus omnes rei: ſit uel Selius tam eloquẽs, ut poſſit probare [g] ſe liberum: non laboro. Vrbanitatis poſſeſſionem, amabo, quibuſuis [h] interdictis defendamus: in qua te unum metuo, contemno ceteros. Derideri te putas? nunc demum intelligo te ſapere. Sed mehercule, extra iocum, ualde mihi tuæ litteræ facetæ, elegantéſq. uiſæ ſunt. Illa quamuis ridicula eſſent, ſicut erant, mihi tamen riſum non mouerunt. cupio enim noſtrum illum [i] amicum in tribunatu quamplurimum habere grauitatis, idq. cum ipſius cauſſa, (eſt enim mihi, ut ſcis, in [k] amoribus) tum mehercule etiã reip. quam quidẽ, quamuis in me ingrata ſit, tamen amare non deſinam. Tu, mi Volumni, quando & inſtituiſti, & mihi uides eſſe gratum, ſcribe ad me quamſæpiſſime de rebus urbanis, de rep. iucundus eſt mihi ſermo litterarũ tuarum. præterea Dolabellam, quem ego perſpicio, & iudico cupidiſſimum eſſe, atque amantiſſimum mei, cohortare, & confirma, & [l] redde plane meum. non

meher-

a Macr. l. 1. Sat.
b L. ἀκύθηρον
c Quint. l. 6. c. 4. Phil. l. 13.
d fort. per Iulij perſonam.
e immo per Iulij perſonam. mẽdum librarij puto, non memoriæ Ciceronis ep. 19. l. 13. ad Att.
f L. trahantur per me licet pedib. omn.
g L. ſe eſſe liberum.
h alludit ad cõſuetudinem iudiciorum.
i C. Curionẽ.
k ita loquebãtur, ad indicandũ ſummũque quẽdam amorem. ad Att. l. 16. & Philipp. l. 12.
l ep. 19. l. 16.

mehercule quo quidquam deſit, ſed quia ualde cupio, non uideor [a] *nimium laborare. Vale.*

a quamquam maxime laborem, nimiũ tamen laborare mihi non videor.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 PER Antonij perſonam diſputata) immò per Iulij perſonam. Itaque vel μνημονικὸν ἁμάρτημα eſt: vel hoc totum non eſt Ciceronis, ſed ab aliquo parum attento, aut memori huc illatum: Suprà autem eadem epiſtola, ἀκύθηρον edidimus, ideſt, inuenuſtum, pro vulgato, ἄκυρον, id eſt, improprium.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HAEC epiſtola miſſa eſt poſt ciuile bellum. ſcribit, ſe exercitationis cauſſa declamare, auditoribus Hirtio, Caſſio, Dolabella: Volumniũ uocat ad eadẽ ſtudia. addit, deliberatum ſibi eſſe, Cæſare permittente, a cauſſis, iudicijſq. diſcedere.

Cicero S. D. Volumnio. 33

QVOD [b] *declamationibus noſtris cares, dãni nihil facis. Quod Hirtio inuideres, niſi eum amares: non erat cauſſa inuidendi: niſi forte ipſius eloquẽtiæ magis, quã quod me audiret, inuideres. nos enim plane, mi ſuauiſſime Volumni, aut nihil ſumus, aut nobis quidem ipſis diſplicemus, gregalibus illis, quibus, te plaudente, uigebamus,* [c] *amiſſis: ut, etiam ſi aliquando aliquid dignum noſtro nomine emiſimus, ingemiſcamus, quod hæc* *1 [d] *pennigero, non armigero in corpore tela exerceantur, ut ait* [e] *Philoctetes apud* [f] *Attium abiecta gloria. ſed tamen omnia mihi erunt, ſi tu ueneris, bilariora: quamquam uenies, ut ipſe intelligis, in maximarum quaſi concurſum occupationum: quas ſi, ut uolumus, exceperimus; ego uero multãm* [g] *ſalutem & foro dicam, & curiæ; uiuamq. tecũ multum, & cum* [1] *communibus noſtris amatoribus.*

b cur ſe ad declamatiões cõtulerit, cauſã vide ep. 18. l. 9.

c ciuili bello.

d *v.c. pinnigero.*

e de Philoctete Attij tragœdia Varro. l. 6. de lin. La. & Cariſius in verbo Dracontẽ.

f *al. Attium.*

g Græca locutio; vt, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ epi. 8. l. ad Att. Plato ĩ ep. ad Perdiccã, & in Critone.

bus. nam & Caßius tuus, & Dolabella noſter, uel potius uterque noſter, ſtudijs ijſdem tenentur, & meis æquißimis utuntur auribus. opus eſt huc limatulo, & polito tuo iudicio, [2] & illis [a] interioribus [b] litteris [c] meis, quibus ſæpe uerecundiorem me in loquendo facis. mihi enim iudicatum eſt, ſi modo hoc Cæſar aut patietur, aut uolet, deponere illam iam perſonam, in qua me ſæpe illi ipſi probaui, ac me totum in litteras [d] abdere, tecumque, & cum ceteris earum ſtudioſis honeſtißimo otio perfrui. Tu, uellem, [e] ne ueritus eſſes, ne[2] pluribus legerē tuas litteras, ſi mihi, quēadmodum ſcribis, longiores forte miſiſſes. ac uelim poſthac ſic ſtatuas, tuas mihi litteras longiſſimas quaſque gratißimas fore. Vale.*

a ep. 10. lib. 3.

b L. litteris eis, quib.

c quas in te diligo; vel, quibus maxime delector.

d idē aliis verbis ep. 20. l. 9.

e al. non.

SCHOLIA P. MANVTII.

1* PENNIGERO, non armigero in corpore) non dubium eſt intelligi de auibus, Quas Philoctetes codfigebat tardus celeres, ſtans volantes. Alij tamen, Pinnigero, legere maluerunt, contra Quinctiliani ſententiam, qui Pinnas de auibus dici non vult. Pennigero etiam eſt in meis veteribus libris. Lib. v. de Fin. Philoctetes cum cruciaretur non ferendis doloribus, propagabat tamen vitam aucupio ſagittarum; Cōfigebat tardus celeres, ſtans volantes; vt apud Attium eſt; pennarūq. contextu corpori tegumenta faciebat. Ingemiſcebat Cicero, quod ingeniū ſuū non, vt antea; in agēdis cauſſis, aut in tuenda rep. ſed in declamationibus illis exerceret.

2 Ne pluribus legerem) quamquam obſcura ſententia eſt: conſenſum tamen omnium antiquorum librorū non video cur cōtemnā. Perinuitus, pro Pluribus, placeret, ſi vel vnius libri veteris teſtimonio cōprobaretur; aut, ſi mutatio quam minima fieret; quod in coniecturis probare maxime ſoleo. nam, quod ad ſententiam attinet: recte opponerentur, Perinuitus legerem, Gratiſſimas fore.

SHOLIA D. LAMBINI.

1 COMMVNIBVS noſtris amatoribus) quidam legi volunt, noſtri amatoribns. Ego nihil muto.

2 Et illis interioribus litteris, eis, quibus) ſic eſt legendum vel reclamantibus libris omnibus: in quibus legitur, & illis interioribus litt. meis.

M. COELII

M. COELII. EPISTOLARVM AD. CICERONEM LIBER. IIX

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENTARIVM mittit rerum urbanarum. & excuſat ſe, quod alteri negotium dederit ad illa colligenda. addit hæc; de comitijs tranſpadanorum Romæ rumorem nullum eſſe; de ſucceſſione Galliarum nihil relatum, de Pompeio cupere ſe aliquid cognoſcere; de Cæſare uaria diſſipari; aliaq. non nulla. Reſpondit Cicero huic epiſtolæ ea, quæ eſt 8.l.2.

M. Cœlius Rufus s. D. M. Ciceroni. I

QVOD *tibi decedens pollicitus ſum, me omnes res urbanas diligentiſſime tibi perſcripturum: data opera paraui, qui ſic omnia perſequeretur, ut uerear,* [a] *ne tibi arguta nimium hæc ſedulitas uideatur. tametſi tu ſcio quam ſis curioſus, & quam omnibus peregrinantibus gratum ſit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores. tamen in hoc te deprecor, ne meũ hoc officium arrogantiæ condemnes, quod hunc laborem alteri delegaui: non quin mihi ſuauiſſimum ſit & occupato, & ad litteras ſcribendas, ut tu noſti, pigerrimo, tuæ* [b] *memoriæ dare operam: ſed ipſum uolumen, quod tibi miſi, facile, ut ego arbitror, me excuſat. neſcio cuius otij eſſet, non modo perſcribere hæc, ſed omnino animaduertere. omnia enim ſunt ibi* S. C. *edicta,* [c] *fabulæ, rumores. quod exemplum ſi forte minus te delectarit; ne moleſtiam tibi cum impenſa mea exhi-*

a *L. ne tibi arguta nimium hæc ſedulitas.*

b hoc dicit: nõ is ſum, qui de te non libẽter cogitem.

c in ſcena recitatæ.

exhibeam, fac me certiorem. ſi quid in rep. maius actum erit, quod iſti operarij minus commode perſequi poßint: & quemadmodum actum ſit, & quæ[a] exiſtimatio [b] conſecuta, [c] quæq. de eo ſpes eſt, diligenter tibi perſcribemus. Ut nunc eſt, nulla magnopere exſpectatio eſt. nam & illi rumores de comitijs tranſpadanorum [d] Cumarum tenus caluerunt. Romam cum ueniſſem, ne tenuiſſimam quidem auditionem de ea re accepi. præterea Marcellus quidem adhuc nihil retulit de ſucceßione prouinciarum Galliarum in Kal. Iun.[e] ut mihi ipſe dixit, eam diſtulit relationem. ſanequam eos ſermones [f] repreßit, qui de eo tum fuerant, cum Romæ nos eſſemus. Tu, ſi Pompeium, ut uolebas, [g] offendiſti; qui tibi uiſus ſit, & quam orationem habuerit tecum, quamq. oſtenderit uoluntatem, (ſolet enim aliud ſentire, & loqui, [h] neque tamen tantum ualere ingenio, ut non appareat, quid cupiat) fac mihi [i] perſcribas. Quod ad Cæſarem attinet, crebri, & non belli de eo rumores, [k] ſed ſuſurrationes dumtaxat ueniunt. alius, equitem perdidiſſe; [l] quod opinor certe [l] factum; alius, ſeptimam legionem uapulaſſe, ipſum apud Bellouacos circumſideri, intercluſum ab reliquo exercitu. neque adhuc certi quidquam eſt; neque hæc incerta tamen uulgo iactantur, ſed inter paucos, [m] quos tu noſti plane, ſecreto narrantur. at Domitius, cum manus ad os appoſuit? Te [n] ad IX. Kal. Iun. [o] ſubroſtrani, quod illorum capiti ſit, diſsiparant perijſſe; ita ut in urbe, ac foro toto maximus rumor fuerit, te a Q. Pompeio in

a epiſt. 5.
b v. c. ſecuta.
c Lib. uulg. quæq. de eo ſpes eſt, dil.
d vltra Cumas progreſſi non ſunt. vide ad Att. l. 5. ep. 2.
d q. u. c. Cumanorum t. fort. Comanorum t.
e al. ut ipſe mihi dixit.
f Retudit ſermones, dixit ep. 6.
g oſtēdit eum Tarenti ep. 8. l. 2. & ad Att. lib. 5 ep. 6.
h q. v. c. neq. tantum ualere ing.
i Cicero tamē perſcri bere no luit. vide ep. 8. lib. 2.
k L. ſed ſuſurratores dunt. & ita u. c.
l L. factum eſſe, alius ſept.
m L. quos tu noſti: planè ſecreto nar.
n L. a. d IX. Kal.
o quidam, qui ſub roſtris verſari conſuerāt. ex infima plebe.

in

in itinere occiſum. ego qui ſcirem [2] *Q. Pompeiũ Baulis* *[1.a] *embæneticam facere,& uſque eo, ut ego miſererer eius eſuriei, non ſum commotus; & hoc mendacio, ſi qua pericula tibi impenderẽt, ut defungeremur optaui. Plãcus quidẽ*[b] *tũ Rauennæ eſt; &, magno congiario donatus a Cæſare, nec beatus, nec bene inſtructus eſt. Tui politici libri omnibus uigent. Vale.*

a al. Epibaticam fa. al. emphaneticã fa.

b ironia: nam eſt Plãcus Burſa, Cicerone accuſante, condẽnatus. epiſt. 10. lib. 9.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 EMBAENETICAM facere) ἐμβαίνειν eſt nauem conſcendere: ex quo, Embæneticam facere, pro conſcẽdendi artem exercere. maritima fortaſſe mercatura uictum ſibi Pompeius exſul comparabat, ad inopiam redactus, ut ex eo, quod ſequitur, liquet, Vt ego miſererer eius eſuriei. Sunt, qui malint, Embaticam: ut maritimum Pompeij latrociniũ ſignificetur: ἀπὸ τοῦ ἐμβαίνειν: unde ἐμβάτης, ſicut ἐπιβάτης, & ἀναβάτης: & inde ἐμβατικὸς potius, quã ἐμβαινετικός. Turnebus legebat, Empinæticam, a uerbo πεινᾶν, quod eſt eſurire: ut Q. Pompeium dicat eſuriendi artem facere.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVOD opinor certé factum eſſe) quidam legi uolunt, fictum. à quibus diſſentio. Nam uidetur Cœlius ſignificare ſe exiſtimare, rumores illos de Cæſare, veros eſſe. Denique in omnibus libris manuſcriptis, quos vidi, ſcriptum eſt, aut, factum eſt, aut, factum eſſe,

2 Q. Pompeium Baulis empeneticam facere,) Olim ſecutus libros vulgatos emendatiores, ſic edideram, embæneticam facere. ſed idem tamen aſſenſus eram doctiſſ. viro, Turnebo, collegæ meo, qui coniecit legendum, empineticam, ſeu potius, empeneticam facere, vt intelligamus ludere & iocari Ciceronem in voce, empeneticam. quæ oritur à uerbo πεινᾶν, quod valet, eſurire: quaſi dixiſſet eum artem eſuriẽdi facere, ſeu exercere: vt dicimus, nauiculariam, & argentariam facere. Quin ſit autem hæc vera ſcriptura, dubiũ nemini eſſe debet, cùm propter ſententiam, tum propterea quòd libri ueteres eam confirmant, qui partim ſic habent, partim emeneticam, nulli embæneticam, præter unum: qui tamen non me ualde mouet, cùm b. ſit fere p inuerſum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NVNCIAT de abſoluto Meſſalla, eiuſq. de fenſore Horteníio a populo male accepto. adiicit quædam de rep. & de competitoribus ſuis.

M. Cœlius s. D. M. Ciceroni. 2

CERTE, inquam,[a] *abſolutus eſt.**1·1·b *me repræſentante pronunciatum eſt, & quidem omnibus ordinibus,*[c] *ſed ſingulis in uno quoque*[d] *genere*[e] *ſententijs.* 2·[f] *uide modo, inquis. non mehercules: nihil enim umquam tam præter opinionem, tam quod uideretur omnibus indignum, accidit. quin ego, cum pro amicitia ualidiſſime fauerem ei, & me iam ad dolendum præparaſſem; poſtquam factum eſt, obſtupui, & mihi uiſus ſum captus eſſe. quid alios putas? clamoribus ſcilicet maximis iudices corripuerunt: & oſtenderunt plane eſſe, quod ferri non poſſet. itaque relictus lege Licinia maiore eſſe*[g] *periculo uidetur. acceſſit huc, quod*[h] *poſtridie eius abſolutionis in theatrum Curionis Hortenſius introijt: puto, ut ſuum gaudium gauderemus. hic tibi ſtrepitus,*[i] *fremitus, clamor,*[k] *tonitruum,*3 *& rudentum ſibilus. hoc magis animaduerſum eſt, quod intactus a ſibilo perueneràt Hortenſius ad ſenectutem. ſed tum ita bene, ut in totam uitã cuiuis ſatis eſſet, & pæniteret eum iam*[l] *uiciſſe. De rep. quod tibi ſcribam, nihil habeo. Marcelli impetus reſederunt, non inertia, ſed, ut mihi uidebatur, conſilio. De comitijs conſularibus*[m] *incertiſſima eſt exiſtimatio. Ego incidi in competitorem nobilem,*[n] *& nobilem agentem: nã M. Octauius*

Cn. F.

a ad Att. ep. 12. lib. 5.
b *al. repræſentanse pr.*
c *u. c. ſed ſingulis.*
d *L. ordine.*
e non modo, inquit, abſolutus eſt a ſenatorio ordine, equeſtri, tribunicio, ſed omnibus omnium ſententijs.
f *L. Vide modò. inquis. Non, mehercules, quidquã umquàm t. & ita u. c.*
g *fort. in periculo.*
h & ſane poſt abſolutionem alio crimine dãnatus eſt. ep. 4.
i ep. 2. lib. 9.
k *L. tonitru, rudenti ſibilus.*
l Meſſallæ abſolutionem ob tinuiſſe.
m qui conſules futuri ſint.
n *L. & nobilem agentem.*

Cn.F.& C. Hirrus mecum petit. hoc ideo ſcripſi, quod ſcio te acriter propter [a] *Hirrum nuncium noſtrorum comitiorum exſpectaturum. tu tamen ſimul ac me* [b] *deſignatum audieris; ut tibi curæ ſit, quod ad* [c] *pantheras atttinet, rogo. Syngrapham Sittianam tibi commendo. Commentarium rerum urbanarum primum dedi L. Caſtrinio Pæto, ſecundum ei, qui has litteras tibi reddet. Vale.*

a competitorē tuū ep.3. & 9.
b curulem ędilem.
c ep. 4.6.8.9. & l.2.ep.xi.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Me repræſentante) ſic aliquot antiqui libri; alii, Me repræſentare; nonnulli, Me prehenſante; quod non diſplicet, putat aliquis, Matre prehenſante; quæ fuit ſoror Hortenſii oratoris. ego nihil affirmo.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Me præſente pronunciatum eſt) ſecutus ſum libros uulgat. Nam manuſcripti habent partim, me repræſentare, partim, me repręſentante. partim, me prehenſante.
2 Vide modò, inquis.) ſecutus ſum libros omneis manuſcr. Nam uulgati habent, Rides rogo, inquis, &c.
3 Et rudentiſibilus) ſic mihi legendum uidetur. Eſt autem rudentiſibilus, nomen compoſitum, ſeu, iunctum ex, rudente, & ſibilo, quo uſus eſt Pacuuius, teſte Varrone libro quarto, de lingua Latina. Quod autem Riuius putauit legendum rudentum ſimilis ſibilus, mera diuinatio eſt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Svvm in ſcribendo officium prædicat. ſcribit, de comitiis ſuis quæ opinio ſit: de Milonis re quid egerit: præterea, cupere ſe aliquo Ciceronis libro illuſtrari.

M.Cœlius. S. D. M.Ciceroni. 3

E[d]ST *ne? uici, & tibi ſæpe,* [e] *quod negaras diſcedens curaturum, litteras mitto? eſt, ſi quidem perferuntur, quas do. atque hoc eo diligẽtius* [f] *factito, quod, cum otioſus ſum plane, ubi delectem otiolum meum non habeo,* [g] *tu cum Ro*

d tale illud, & eodem ſenſu, Ain tandem? epiſt.21.lib.9.
e al. quod me neg.
f al. facio.
g L.Tũ cum R.

mæ eras, hoc mihi [a] certum, ac iucundiſſimum [b] uacanti negotium erat, tecum id otij [c] tempo-pus conſumere: idq. non mediocriter deſidero: ut non modo mihi ſolus eſſe, ſed Romæ, te profecto, ſolitudo uideatur facta: & qui, quæ mea negligentia eſt, multos ſæpe dies ad te, cum hic eras, non accedebam nunc, quotidie non eſſe te, ad quem curſitem, diſcrucior. maxime uero, ut te dies, noctesq. quæram, competitor Hirrus curat, quo modo illum putas, auguratus tuum [d] competitorem, dolere, & diſſimulare certiorem, quam ſe, candidatum? de quo, ut, quem optas, quamprimum nuncium accipias, tua mediusfidius magis, quam [e] mea cauſſa cupio. [f] nam mea, ſi fio, forſitan cum locupletiore referam: ſed hoc uſque eo ſuaue eſt, [g] quod, ſi acciderit, tota uita riſus nobis deeſſe non poterit. [h] ſed tanti? ſed mehercules, non multum M. Octauius eorum odia, quæ Hirrum premunt, [i] quæ per multa ſunt, ſubleuat. Quod ad Philotimi liberti officium, et bona Milonis, attinet: dedimus operam, ut & Philotimus quamhoneſtiſſime [i] Miloni abſenti, eiuſq. neceſſarijs ſatisfaceret; & ſecundum eius fidem, & ſedulitatem æſtimatio tua conſeruaretur. Illud nunc a te peto, ſi eris, ut ſpero, otioſus, aliquod ad nos, ut intelligamus nos tibi curæ eſſe, σύνταγμα conſcribas. qui tibi [k] iſtuc, inquis, in mentem uenit, homini non inepto? aliquid ex tam multis tuis monumentis exſtare, quod noſtræ [l] amicitiæ memoriam poſteris quoque prodat. cuiuſmodi uelim, puto quæris: tu aptius, qui omnem no-

ſtri

a *fort. certiſſimum, ac iuc.*
b ep. 30. lib. 12
c Tēpus otij, pro, Tempus otioſum.
d epiſt, 9.
e quod mihi erit ſumptui. nā in ludis dādis cū locuplete collega certabo.
f *L. Nam mea ſi fio, forſitan non locupletiora referam. & ita u. c.*
g *L. ut, ſi accid. tota uita riſus nob. deeſſe non poſſit.*
h *L. Eſt tanti. Sed mehercule nō multum.*
i ad Att. ep. 8, lib. 5.
k *al. iſthuc.*
l ambitionem ſuā velat amicitiæ nomine.

ſti diſciplinam, quod maxime conueniat, excogitabis,[a] genere tamen, quod & ad nos pertineat, & διδασκαλίαν quandam, ut uerſetur inter manus, habeat. Vale.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVAE permulta ſunt,) legendum fortaſſe eſt, qui permulti ſunt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de iudicijs, de magiſtratibus, de rep. de ſe ipſo, de ſyngrapha Sittiana, de rege Alexandrino.

M. Cœlius S. D. M. Ciceroni. 4

INVIDEO *tibi. tam multa quotidie, quæ mirere, iſtoc perferuntur: primum illud,[b] abſolutum Meſſallam, deinde eundem*[c] *condemnatum: C. Marcellum conſulem factum:*[*1] *M. Claudium a repulſa poſtulatum a*[1, d] *Gallis duobus: P. Dolabellam* XV. *uirum factum. hoc tibi non inuideo caruiſſe te pulcherrimo ſpectaculo, &*[*2] *Lentuli*[e] *Cruris repulſi uultum non uidiſſe. at qua ſpe, quam certa opinione deſcenderat? quam ipſo diffidente Dolabella?*[f] *& hercules, niſi*[g] *noſtri equites acutius uidiſſent, pæne concedente aduerſario ſuperaſſet. illud te non arbitror miratum, Seruium, tribunum pl. deſignatum, condẽnatum: cuius locum C. Curio petijt. ſanequam*[h] *multis incutit. qui eum, facilitatemq. eius non norunt, magnum metum. ſed, ut ſpero, & uolo, & ut ſe fert ipſe,*[i] *bonos, & ſenatum malet*[2] *totus, ut nunc eſt. hoc*[k] *ſcaturit. huius autem uoluntatis initium, & cauſſa eſt, quod eum non mediocriter Cæſar, qui ſolet infirmorum hominum*

a *L. genere tam.*

b epiſt. 2.

c *L. poſtulatum à Gallis.*

d ſortaſſe, a Caninio Gallo, Fabio Gallo. ep. 8. l. 2. & 1. & 23. lib. 7.

d *al. à Gallis duob.*

e *al. Cruris.*

f *u. e. & mehercule.*

g quod & Cœlius, & Cicero, equeſtri loco nati, poſtea, ſenatoriã dignitatem aſſecuti, ex ordine ſenatorio, non ex equeſtri, dicebãtur.

h *L. incutit multis, q.*

i *al. bonos ſeruantes malet, non pl.*

k *L. ſenaturit.*

amicitas ſibi qualibet impenſa [a] adiungere, ualde cõtempſit. qua in re mihi uidetur illud *[3] per quam uenuſte cecidiſſe, quod à reliquis quoque uſq; eo eſt animaduerſum, ut Curio, qui nihil conſilio facit, *[4] ratione, [b] & inſidijs uſus uideretur in euitãdis his *[5] [c] cõſilijs, qui ſe intenderãt aduerſarios [d] in eius tribunatum: *[6].[3].[e] Lælios, & Antonios, & id genus ualentes dico. Has ego tibi litteras eo maiore miſi interuallo, quod comitiorum dilationes occupatiorem me habebant, & exſpectare in dies exitum cogebant, ut, [f] confectis omnibus, te facerem certiorem. ad Kal. Sext. uſque exſpectaui. prætorijs moræ quædam inciderunt. *[7] mea porro quem euentum ſint habitura, neſcio: opinionem quidem, quod ad Hirrum attinet, incredibilem [g] ædilium pl. comitijs nacta ſunt. [4] nam *[8] M. Cælium [h] Vicinianum mentio illa fatua, quã deriſeramus olim, & promulgatio de dictatore ſubito deiecit, & deiectum magno clamore inſecuta eſt. [5] inde Hirrum [i] cuncti iam, *[9] non faciendũ, flagitare. ſpero te celeriter, & de nobis, quod ſperaſti, & de [k] illo quod uix ſperare auſus es, auditurum. De rep. iam noui quidquam exſpectare deſieramus. ſed, cum ſenatus habitus eſſet [l] ad Apollinis [m] ad XI. Kal. Sext. & referretur de ſtipendio Cn. Pompeij; mentio facta eſt de legione ea, quam expenſam tulit C. Cæſari Pompeius, [6] quo numero eſſet, *[10]. quo [n] appeteretur: cum ex Gallia, coactus eſt dicere Pompeius, ſe legionem abducturum, ſed [o] non ſtatim ſub mentionem, & conuiciũ obtrectatorũ. [p] inde

interro-

a ad extremũ ſibi etiam Curionem adiunxit.

b *L. & conſilijs uſus, &c.*

c *L. eorũ inſidijs, qui.*

d *L. in eius tribunatum.*

e *L. Lollios.*

f iam. n. conſularia, & tribunicia oſtendit eſſe habita.

g duplex. n. erat ædilitas, curulis, & plebeia. curulem Cælius petebat.

h *L. Vinicianũ.*

i *L. cuncti iam ad non faciendũ flagitare.*

k ep. 10. l. 2.

l antiqua locutio, de Græcis ducta fontibus. ep. 2. lib. 14.

m *L. a. D. XI. Kal.*

n *L. quo appellaretur.*

o erat. n. tardus, & diſſimulator. vide ep. 5. l. 1. & epiſ. 1. huius lib.

p *L. interrogatus eſt de.*

interrogatus de ſucceßione C. Cæſaris. de qua,[7] *hoc eſt de prouincijs, placitum eſt, ut quamprimum ad urbem reuerteretur Cn. Pompeius: ut* [a] *coram eo de ſucceßione prouinciarum ageretur. nam Ariminum ad exercitum Pompeius erat iturus, & ſtatim ijt. puto* [b] *idibus Sext. de ea re* [c] *factum iri. profecto aut trãſigetur aliquid, aut turpiter intercedetur. nam in diſputando coniecit illam uocem Cn. Pompeius, omnes oportere ſenatui dicto audientes eſſe. ego tamen ſic nihil exſpecto, quo modo Paullum cos.* [d] *des. primum ſententiam dicentem. Sæpius te admoneo de* [e] *ſyngrapha Sittiana: cupio enim te intelligere, eam rem ad me ualde pertinere. item de pantheris ut Cibyratas accerſas, curesq. mihi ut uehantur. Præterea nunciatum nobis, & pro certo iam habetur, regem Alexandrinum* [f] *mortuum. quid mihi ſuadeas, quo modo regnum illud ſeſe habeat, quis procuret, diligenter mihi* [g] *perſcribas. Kal. Sext. Vale.*

a *L. ut coram eo de ſucc.*

b epiſt. 9.

c *L. actum iri.*

d moris enim fuit, vt conſul deſignatus primus ſententiã diceret.

e vt exigeretur pecunia in Ciceronis prouincia ep. 8. & 9.

f facile id Cicero noſſe poterat, quod ei, Ciciliæ præfecto prope in cõſpectu Aegyptus erat. ep. 7. l. 1.

g *al. perſcribas, uelim.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 M. CLAVDIVM) M. Claudius conſul erat hoc anno cum Ser. Sulpicio. itaque nec in eum repulſæ, nec accuſationis mentio conuenit. niſi ſi alium M. Claudiũ putemus intelligi. quod ſi ita eſſet, omnino, diſtinguendi gratia, vel cognomen, vel patris prænomẽ, vel notam aliquam Cœlius addidiſſet. placet igitur, quod Corradus ſenſit, Calidiũ, pro Claudio, & Gallijs, pro Gallis vt ſit M. Calidius orator, a duobus fratribus Gallijs accuſatus. quod eo veriſimilius videtur, quia ipſe quoque eorum alterum, Q. Gallium, accuſauerat, quem Cicero defendit. Conſtat ex libro de claris oratoribus: in quo ſunt hæc: Memini, cum M. Calidius in accuſatione ſua Q. Gallio crimini dediſſet, ſibi eum venenum parauiſſe, idque a ſe eſſe deprehenſum. idem legimus in Valerio lib. 8. cap. 10. idem hic epiſtola 9. Cœlius ſignificat his verbis: Calidius in defenſione ſua fuit diſertiſſimus, in accu-

ſatione ſatis frigidus. Sunt, qui legant, A Gallijs duabus: & M. Claudium putant ab vlteriore, & citeriore Gallia, accuſatum. in quo primum diſcedunt & a Mediceo, & plane a ſcriptis omnibus libris, in quibus eſt, Duobus, non Duabus: deinde nulla nituntur hiſtoria. nam ſi accuſatur a prouincijs, certe repetundarum. vtrique igitur Galliæ præfuerit, neceſſe eſt. quod nemo prodidit. nec omnino cuiquam, ante C. Cæſarem, adminiſtrationē vtriuſque Galliæ mandatā exiſtimo.

*2 Lentuli Cruris) fortaſſe is eſt, qui anno ſequēti conſul deſignatus eſt. potuit enim & Crus, & Cruſcellus nominari.

*3 Perquam venuſte cecidiſſe.) omnes libri veteres, etiam Mediceus, Ceciniſſe. vnus tantum, Cediſſe. placet, Cecidiſſe: ex more Latine loquendi.

*4 Ratione, & inſidijs &c.) ſi vel vnus ſuffragaretur antiquus liber, legerem libenter: Ratione, & conſilio vſus videretur in euitandis eorum inſidijs. Quo modo locutus eſt lib. VII. in Verrem: Laborem itinerum facilem ſibi, & iucundū ratione, conſilioque reddidit.

*5 His conſilijs,) cum ſequatur, Qui; rectius videretur, Eorum conſilijs. quid agas? Cœlianū eſt. Similiter dixit in proxima epiſtola, Eorum odia, quæ Hirrum premunt: pro, Qui Hirrum premunt.

*6 Lælios, & Antonios,) cum de Cæſarianis loquatur, qui Curioni, Cæſaris inimico, (vt quidem tum aut erat, aut videbatur) in petitione tribunatus aduerſarentur; malim, Lollios, pro Lælios. nam Lælij Pompeiani: quod ex libris Cæſaris de bel. ci. cognoſcitur. Antonius autem quæſtor Cæſaris erat in Gallia, & poſt annum tribunus pl. acerrime Pompeianis Cæſarē oppugnantibus, reſtitit, interceſſitq. ne S.C. de Galliarum ſucceſſione fieret. Noſtram opinionem de Lælijs in Lollios mutandis adiuuat locus epiſtolę 3. lib. 5. nam, vbi, Lollium, legitur, non deſunt ſcripti libri, qui habeant, Lælium, errorem creante nominis ſimilitudine, & quod notiores Lælij, quam Lollij.

*7 Mea porro comitia quem euentum ſint habitura,) ſic antea in omnibus impreſſis: nos vocem, Comitia, ſuſtulimus: quæ ſubintelligitur: vt etiam cum dicit, Prætorijs moræ quædam inciderunt.

*8 Cœlium Vicinianum) adoptatum in Cœliam gentem cum ex Vicinia natus eſſet. uerum, ne celem quod ſentio, Licinianum, una tantum littera immutata, potius quam Vicinianū. legendum exiſtimo, adductus in hanc opinionē primum hoc argumento, quod hic, qui dictatore Pompeio cogitauit, uarie nominatur; Lucilius a Plutarcho, Vinitianus ab Hirtio lib. 4. de bello Alexandrino, Craſſus Iunianus ab ipſo Cicerone ep. 8. li. 3. ad Q. fr. nominat; & in Sigonii uetere libro, Memianum, non Vicinianum, legi uideo; ut ipſa uarietas mendi ſuſpicionem afferat; deinde, quod, cum

Craſſus Iunianus a Cicerone appelletur, & Craſſus Liciniæ gentis cognomen fuerit, licet intelligere, uel eum ex Licinia gente, uel in Liciniam adoptatum. unde Craſſi cognomen acceperit. in Liciniam, qui poteſt? cum Cœlius appelletur: non enim duarum familiarum nomina ſimul ponuntur. ergo ex Licinia in Cœliam; ut fiat Cœlius Licinianus Craſſus, uetere cognomine conſeruato; ut Scipionis cognomen retinuit is, qui Magni Pompeij ſocer una cum eo conſulatum geſſit; cum tamen a Q. Cœlio Metello Pio, ut Dio ſcripſit, adoptatus, ab adoptiuo patre prænomen, nomen, cognomen ſumpſiſſet. itaque in S. C. quod Cęlius ep. 8. Ciceroni miſit Q. Cæcilius Metellus Pius Scipio uocatur. & M. Lucullus, Lucij Luculli, qui de Mithridate, ac Tigrane triumphauit, frater conſobrinus, qui conſul fuit cum C. Caſſio Varo, cū ex Licinijs in Terentios tranſiſſet, uetere cognomine Lucullus, nouo autem Varro nuncupatus eſt. Sed ut nouo prænomine ſemper, uetere abiecto, ſic uetere cognomine non illi quidem ſemper, ſed frequentius, quam nouo, utebantur. exemplo ſunt, ne alios quæramus, ij duo, quos proxime nominauimus: quorum alterum ſemper Lucullum, numquam Varronem, alterum ſæpiſſime Scipionem unico cognomine, interdum gemino Metellum Scipionem, numquam Metellum ſimpliciter uocatū meminimus. Accedit ratio temporum, ut idem eſſe uideatur, qui nunc ædilitatem cum Hirro petit, & qui tribunus pl. cum eodem deſignatus eſt in ea ad Quinctum epiſt. Ergo & hic Cælium Licinianum, non Vicinianum, & in epiſtola ad Quinctum, Craſſum Licinianum, non Iunianum, rectius legi crediderim. æquis tamen iudicibus tum hoc, tum omnia, quæ a noſtra proficiſcuntur induſtria, libenter committimus. Cum hæc ſcripſiſſem, oſtendit mihi uir eruditiſſimus Fuluius Vrſinus nummum argenteum, in quo mentio fit Cælij Viniciani; alterum, in quo P. Craſſi Iuniani. fortaſſe poteſt hic eſſe P. Cælius Craſſus Iunianus, qui ex Iunia Craſſorum gente adoptionis iure tranſierit in Caliam.

* 9 Non faciendum,) Alij; Ad non faciendum. eadem ſententia. Deiecto, inquit, Cęlio, cuncti flagitare Hirrum cæperūt, ne faceret, ideſt, ne peteret ędilitatem. hęc eſt enim illa incredibilis opinio, quam proxime dixit ſua comitia nacta eſſe ędilium pl. comitijs.

* 10 Quo appeteretur,) quo numero tribui deberet. Sigonij liber unus, Appeteret; quod non placuit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 A Galliis duob,) ſic legendum, à Galliis duobus in quam, quod eo adſcripſi, quód olim operarum culpa editum eſt, à Galliis duabus. ſignificantur enim M. & Q. Gallij.

2 Totus, ut nunc eſt, hic ſenaturit) ſic reſtitui, cùm & ueritas

ritas hanc ſcripturam poſtularet, & liber vnus manuſcriptus me admonuiſſet, in quo ſcriptum eſt, ſentirit. pro eo, quod eſt in vulgatis, ſcaturit. ſenaturit autem, ita dictum eſt, vt ſyllaturit.

3 Lælios & Antonios) legendum, Lollios, vt emendauit Manutius; itáque olim excudi iuſſeram. Nam libri ferè omnes, & uulgati, & manuſcr. habent, Lælios. quod Victorius tamen retinet.

4 Nam M. Cœlium Vinicianum &c.) ſecutus ſum nunc libros manuſcriptos, eos, qui habent Vincianum quòd hæc ſcriptura ſit veræ & rectæ proxima, Vinicianum. id quod nuper intellexi ex nummo argento, quem mihi indicauit Clemens Teueninus, homo Romanæ antiquitatis ſtudioſiſſimus, ac peritiſſimus: cuius nummi pars altera, Victoriæ alatę effigiem præ ſe ferebat, coronam manu tenentis; inſcriptio autem erat, L. Vinici. id eſt, L. Vinicius, ſeu, potiùs, L. Vinicianus: in altera parte effigies erat Concordiæ. Hoc igitur ex illo nummo & cognoui, & cognoſcere licere dico, Vinicios fuiſſe Romæ, non Vicinios. & hîc legendum eſſe. Vinicianum, non Vicinianum, neque, Licinianum.

5 Inde Hirrum cuncti iam ad non faciendum) ſic reperi ſcriptum in duobus cod. Memmianis: vt non dubitem de veritate huius ſcripturæ, quamuis aliter ediderit Victorius.

6 Quo numero eſſet, quo appellaretur) locus corruptus, vt & multi ſunt alij in hoc libro. libri vulg. habent. quo appeteretur. Quidam legunt: quo appellaretur. A numero enim appellabantur legiones: legio prima, ſecunda, tertia &c. Alij volunt legi; quando repeteretur. Deinceps libri manu ſc. habent, cùm Pompeius eſſet in Gallia, coactus eſt dicere, Pompeium, &c. meo iudicio mendosè. quidam pro, coactus, legunt, conatus.

7 Hoc eſt de prouincijs) hoc totum alienum puto, & iccirco delendum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MONET Ciceronem, vt, antequam Parthi bellum inferrent, ſtatueret, quid ſibi agendum eſſet; imparem enim fore dimicationem. de rep. nihil ait eſſe noui.

M. Cœlius S. D. M. Ciceroni. 5

QVA tu cura ſis, quod ad pacem prouinciæ tuæ, finitimarumq. regionum attinet, neſcio. ego quidem uehementer animi pendeo. nam ſi hoc moderari poſſimus, ut pro uiribus

*ribus copiarum tuarum belli quoque exſiſteret magnitudo; & quantum gloriæ,[a] triumphoq. opus eſſet, aſſequeremur; periculoſam, & grauem[b] illam dimicationem euitaremus: nihil tam eſſet optandum. nunc, ſi Parthus mouet ali quid, ſcio non mediocrem fore contentionem. tuus porro exercitus[c] uix unum ſaltum tueri poteſt. hanc autem nemo ducit rationem: ſed omnia deſiderantur ab eo, (tamquam nihil[d] denegatum ſit ei, quo minus quamparatiſſimus eſſet) qui publico negotio præpoſitus eſt. Accedit huc, quod ſucceſſionem futuram propter Galliarum[e] controuerſiam non uideo. tametſi hac de re puto te conſtitutum, quid facturus eſſes, habere: tamen, quo maturius[f] conſtitueres, cum hunc euentum prouidebam,[g] uiſum eſt ut te facerem certiorem. noſti enim hæc translaticia. de Gallijs conſtituetur: erit, qui[h] intercedat: deinde alius exſiſtet, qui, niſi libere liceat de omnibus prouincijs decernere ſenatui, reliquas impediat. ſic multum, ac diu ludetur, atque ita diu, ut plus biennium in his tricis moretur. Si quid noui de rep. quod tibi ſcriberem, haberem; uſus eſſem mea conſuetudine, ut diligenter, & quid actum eſſe, & quid ex eo[i] futurum ſperarem, perſcriberem. ſane tamquam *i.i.[k] in quodam ſilice iam omnia adhæſerunt. Marcellus idem illud de prouincijs[l] urget: ſed neque adhuc frequentem ſenatum efficere potuit. hoc ſi præterito anno Curio tribunus, & eadem actio de prouincijs introibit: quã facile nunc ſit omnia impedire,[2] & quam*

a ep.10. lib.2.

b cum omnes copiæ confligunt.

c nam duæ tãtum legiones erant. vide ad Att. ep. 15. l. 5.

d *q.u.e. abrogatum ſit.*

e cũ Cęſar ſibi ſuccedi nollet.

f quẽ prouinciæ præponeres ep. 6.

g *fort. uiſum eſt te facere certiorẽ.*

h intercedet Cæſarianus tribunus; Pompeianus reliquas impediet.

i epiſt. 1.

k *L. in quodam incili iam omn. al. in quodam cilicio &c. quod magis placet.*

l vt omnino Cæſar ſucceſſor mittatur.

quam hoc Cæſari,[2] *qui ſua cauſſa remp. non curent,*[3]·[a] *ſuperet,non te fallit. Vale.*

a quaſi, difficultas impendeat.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 In quodam incilicia omnia)ſic Mediceus liber, & qui fuit Vbaldini.Sigonij vnus,In quodam incililia omnia: Ioãnis Scalę,In quodam omnia in Sicilia: Maffeorum, In quodam victillora omnia. Mendũ patet:nec diſpliceret,In quodã incili iam omnia: quod olim placuit. Incilia foſſæ ſunt, in quas ex foſſis aquæ deriuantur.

*2 Qui,ſua cauſſa,remp. non curent,) ſic plane in pleriſq. antiquis libris. mihi videtur,cum de vno Cæſare ſermo habeatur,legendum, Curet. nam is,ſuæ potentiæ cauſſa, remp. non curabat. Adiuuat & confirmat opinionem noſtram Fuluij Vrſini liber,in quo eſt,Qui ſua cum rep. non curet.

*3 Superet) ſuperſit,reliquum ſit:id eſt, quantum in hoc Cæſar negotij ſit habiturus.ſic l. 5. de Fi. De eo, quod ipſis ſuperat, alijs gratificari volunt. & ad Att.l. 13. Si quid ære meo alieno ſuperabit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 In quodam incili iam omn.)ſic puto legendum ex antiquæ ſcripturæ veſtigiis, quod & Manutio iam olim antè venit in mentem.Sunt autem incilia, vt docet Feſtus, foſſæ, quæ in viis fiunt ad deducendam aquam. ſiue deriuationes de riuo communi factæ. Vlpianus lib.XLIII.Dig.tit.de aqua quotid.& æſt.cap.1.Caput,inquit,aquæ illud eſt,vnde aqua naſcitur.ſi ex fonte naſcitur, ipſe fons:ſi ex flumine, vel lacu,prima incilia,vel principia foſſarum, quibus aquæ, &c. Turneb.tamen lib.XII.aduerſar.cap.XVII. legit, in quodam cilicio,&c.fortaſſe meliùs,& veriùs.

2 Et quàm hoc Cæſari,& iis,qui ſuam cauſam, non reip. curant, ſuppetat, non te fallit)libri manuſcripti habent, & quàm hoc Cæſari,qui ſua cauſa remp. non curent, ſuperet, non te fallit.Ego nihil muto.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Capita ſunt huius epiſtolæ,de Appio a Dolabella accuſato, de Ciceronis officio,de affinitate cum Dolabella iungenda, de rep.

M.Cœlius. S. D. M.Ciceroni. 6.

b vide ep. 10. lib-3.
c L. qua exiſtim.
d aduerſa hominum voluntate.

Non dubito, quin perlatum ad te ſit,[b] *Appium a Dolabella reum factum: ſanequã non ea,* [c] *qua exiſtimaueram,* [d] *inuidia. neque enim*

enim ſtulte Appius; qui, ſimul atque Dolabella acceſſit ad tribunal, introierat in urbem, [a] triumphiq. poſtulationem abiecerat. quo facto, [b] retudit ſermones; paratiorq. uiſus eſt, quam ſperauerat accuſator. is nunc in te maximam ſpem habet. ſcio tibi eum non eſſe odio. quam uelis eum obligare, in tua manu eſt: [c] cum quo ſimultates ſi tibi non fuiſſent, liberius tibi de tota re eſſet. [1] nunc ſi [*] [1] ad illam ſummam ueritatem legitimum ius exegeris: [d] cauendum tibi erit, ne parũ ſimpliciter & candide poſuiſſe inimicitias uideaaris. in hanc partem porro tutum tibi erit, ſi quid nolueris, [e] gratificari. nemo enim neceſſitudine, & amicitia te deterritum ab officio dicet. Illud mihi occurrit, quod inter [f] poſtulationem, & nominis delationem uxor a Dolabella diſceſſit. quid mihi diſcedens [g] mandaris, memini; quid ego tibi ſcripſerim, te non arbitror oblitum. non eſt iam tempus plura narrandi. unum illud monere te poſſum: [h] ſi [i] res tibi non diſplicebit, tamen hoc tempore nihil de tua uolũtate oſtendas; & exſpectes quemadmodum exeat ex hac cauſſa: [2] ne qua inuidioſum tibi ſit, ſi emanarit. porro ſignificatio ulla ſi interceſſerit, clarius, quam deceat, aut expediat, fiat. [k] neque ille tacere eam rem poterit, quæ ſuæ [l] ſpei tam oportuna acciderit, quæq. in negotio conficiẽdo tanto illuſtrior erit: cũ præſertim is ſit, qui, ſi pernicioſum ſciret eſſe, loqui de hac re, uix tamen ſe contineret. Pompeius dicitur ualde pro Appio [m] laborare: ut etiam putent alterutrum de filijs ad te miſſurum hic nos

a vide ep. 10. lib. 3.

b epiſt. 1.

c huic epiſtolæ reſpõdet Cicero l. 2. ep. 13.

d ep. 12. lib. 3. in extremo.

e *L. ei gratif.*

f ep. 2. lib. 2. ad Q. fr.

g ep. 12. lib. 3.

h *fort. ut ſi res tibi.*

i vt ei Tulliola matrimonio iungatur.

k *L. Neque. n. ille t.*

l de Appii dinatione.

m nec mirum. nam Pompeii filius Appii gener erat. ep. 4. lib. 3.

omnes

omnes abſoluimus. & hercules *2.3 *confecta,* [a] *omnia fœda, & inhoneſta ſunt. Conſules autem habemus ſumma diligentia. adhuc* S. C. *niſi de ferijs Latinis, nullum facere potuerunt. Curioni noſtro tribunatus* [b] *conglaciat. ſed dici non poteſt, quo modo hic omnia iaceant.* *3 *niſi ego cum tabernarijs, & aquarijs pugnarem,* [c] *ueternus ciuitatem occupaſſet. ſi Parthi uos nihil* [d] *calfaciunt, nos hic frigore frigeſcimus. tamen, quoquo modo hic omnia iaceant, potuit ſine Parthis.* [e] *Bibulus in Amano neſcio quid coborticularum amiſit. hoc ſic nunciatum eſt. Quod tibi ſupra ſcripſi, Curionem frigere: iam* [f] *calet: nam feruentiſſime concerpitur:* [g] *4 *leuiſsime enim, quia de interkalando non* [h] *obtinuerat, transfugit ad populum, & pro Cæſare loqui cœpit, legemq.* [i] *uiariã, non diſsimilem agrariæ Rulli, & alimentariam,* *4 *quas iubet ædiles metiri,* [k] *iactauit. hoc nondum fecerat, cum priorem epiſtolæ partem ſcripſi. Amabo te, ſi quid, quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in gratiam. De* [l] *Dolabella* [m] *integrum tibi reſerues, ſuadeo. & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuæ, æquitatiſq. opinioni* [n] *hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit,* *5 [o] *pantheras* [p] *græcas me non habere. Vale.*

a *L. omnia fœdè, & inhoneſtè sũt.*
b vide epiſ. 13. lib. 2.
c vide ep. 13. lib. 2.
d ep. 10. l. 7.
e ad Att. epiſt. 20. lib. 5.
f minime otioſus eſt. ad Att. ep. 7. l. 15.
g *al. leuiſſimè. n. &c. al leuiſsime enim &c.*
h a põtificum collegio.
i Appianus, li. 2. de bel. ci.
k ſe laturum.
l de nuptiis Tulliæ.
m *L. integram tibi rem ſerues, ſuadeo.*
n *prouocab. te, abeſt ab omnib. fere u.c.*
o *L. pantheras Græcas me nõ habere.*
p omnis enim Aſia græce loquebatur. & erant præterea pantheræ Africanæ. epiſt. 8. & 9.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Ad illam ſummam veritatem) ſic antiqui libri, nec, opinor, mendoſe. Si legitimo, inquit, iure vti volueris, nihil vt pro Appio, niſi quod ſumma veritas, id eſt ſumma iuſtitia præſcribit, agendum tibi exiſtimes: ſuſpicionem ficte reconciliatæ gratiæ fortaſſe aliquam dabis. Expreſſit Cicero alijs verbis eandem ſententiam e. 12. l. 3. Vetus, inquit, noſtra ſimultas antea ſtimulabat me, vt cauerem, ne cui ſuſpitionem

cionem ficte reconciliatæ gratiæ darem. Ea de re ſententiam egregiam recitat Hieronymus in Apologia aduerſus Rufinum, ex Ciceronis oratione pro Gabinio. Ego cum omnes amicitias tuendas ſemper putaui ſumma religione, & fide, tum eas maxime, quæ eſſent ex inimicitijs reuocatæ in gratiam: propterea quod integris amicitijs officium prætermiſſum, imprudentiæ, vel etiam (vt grauius interpretemur) negligentiæ excuſatione defenditur: poſt reditum in gratiam ſi quid eſt commiſſum, id non neglectum, ſed violatum putatur, nec imprudentiæ, ſed perfidiæ aſſignari ſolet.

*2 Confecta) ſic olim emendaui, ſecutus antiquum Petri Bembi librum, & alterum Ioannis Scalę, in quo non omnino diſerte, Confecta, vt in Bembi libro, ſed, Conſecta, legebatur. poſtea in Alberti Ferri libro, Confecta, animaduerti. Confecta, inquit, adhuc a Dolabella, fœda omnia ſunt, & inhoneſta: vt odium potius, quam veritatem vllam, præſeferant. Quid tamē, ſi, Conficta, legatur? vt ſit, Conficta omnia, fœda, & inhoneſta ſunt. Quid etiam, ſi hoc totum non de vno Appio, ſed de omnibus reis vniuerſe dicatur? hoc modo: Nos hic reos omnes abſoluimus: & Hercules confecta iudicia, fœda omnia, & inhoneſta ſunt. Confirmare videtur hanc opinionem, quod ſequitur de conſulum negligentia: quod ipſum non ſatis apte cum Appij accuſatione, cum publica vero iudiciorum turpitudine aptiſſime connectitur. Sigonij liber, & alij, Conſepta omnia fœdera: vnus, Conſcripta. Mediceus, Conſepta omnia fœdera. Ioā. Baptiſtæ Titio placet; Conſepta, quaſi, munita, quod reos nemo condemnet. tuta igitur culpa, veluti ſæpta mœnibus. Proxime dixit, Hic nos omnes abſoluimus.

*3 Niſi ego cum tabernarijs, & aquarijs pugnarem,) Aquarum publicarum cura ad ædiles cur. pertinebat. propterea Cœlius, qui ædilis cur. erat, cum tabernariis, & aquariis, publicas aquas ad priuatum vſum conuertentibus, pugnabat. qua de re Frontini verba ex lib. I. de Aquæductibus recitabo, quæ magnam huic loco lucem afferunt. Cauſſa eſt, inquit, fraus aquariorum, quos aquas ex publicis ductibus in priuatorum vſum deriuare deprehendimus. Sed & plerique poſſeſſorum, ex quorum agris aquæ circunducuntur, fraude formas riuorum perforant, vnde fit, vt ductus publici hominib. priuatis vel ad hortorum vſum ſubſeruiant, vel ad itinera ſuſpendant. ac de vitiis eiuſmodi nec plura, nec meliora dici poſſunt, quam a Cœlio Rufo dicta ſunt in ea concione, cui titulus eſt, De aquis. quæ nunc nos omnia, ſimili licentia vſurpata, vtinam non per offenſas probaremus. irriguos agros, tabernas, cenacula, & corruptelas denique omnes perpetuis ſaliētibus inſtructas inuenimus. Hęc Frontinus. Aquarii erant, quibus deducendi in vrbem publicas aquas cura mandabatur. quod & recitata proxime, & illa præterea eiuſ-

dem

dem Frontini verba lib. I. ſatis oſtendũt; Aquarij noſtri partem maximam Crabræ ſemper in ſupplementum Iuliæ vindicauerunt, nec vt Iuliam augerent, quam hauriebant largiendo compendii ſui gratia. Ab hac forſitan affectandæ, & perducendæ aquæ ſimilitudine dicti ſunt Aquarioli, qui mulieres impudicas, vt ait Feſtus, affectarentur. & Aquarioli in ſtupris vxorem conniuentes, vt aquarii in deriuationibus aquarum publicarum. Tabernarios vocat Cœlius non oẽs omnium mercium inſtitores, verum eos tantum, quorum in tabernas cibi gratia homines diuertunt. nam hi publicas aquas in vſum ſuum conuertebant. Differt autem Taberna ab Officina, & Apotheca Officina tempore prior eſt vtraque. nam in ea fiunt, quæ poſtea vel in apothecam cuſtodienda, vel in tabernam vendenda deferantur. Apotheca eſt, quæ multas capit, cuſtoditque merces, vt deinde ad tabernas miſſa proſtent venalia. hodie, corrupto vocabulo, ab apothecis nomen acceperunt ea loca, quæ a veteribus tabernæ dicebantur. Taberna tantum habet, quæ minutatim vendantur; cui qui præeſt, Inſtitor vocatur, qui autem apothecæ, Mercator. Sunt & tabernæ, in quibus habitant pauperes. vnde Horatius, Pauperum tabernas, regumque turres.

*4 Quas) fortaſſe, Qua. ut alimentaria ſua lege iuberet Curio ædiles metiri frumentum plebi.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Nunc ſi ad illam ſummam ſeueritatem) nonnulli libri manuſcripti habent: ad illã ſummam veritatem.

2 Ne qua inuidioſum tibi ſit) libri manuſcripti habent, de nique inuidioſum, &c. ego uulgatos ſequor.

3 Confecta omnia fœde & inhoneſtè ſunt) alij libri habent; confecta, omnia fęda & inhoneſta ſunt: quibus cũ manuſcripti quidam conſentiunt: alij, concepta omnia fędera & inhoneſta ſunt, mendoſè, opinor. Nonnulli legunt, conſcripta omnia &c.

4 Belliſſimè enim, quia, &c.) ſecutus ſum etiam hic cod. uulgatos; quibuſcum congruunt & nonnulli manuſcripti. Alij autem habent, leuiſſimè, quod magis probo; & ita Victorius edidit. Paullò pòſt quidam docti legendum cenſent legémq. vinariam; ubi libri uulgati, & ſcripti manu habẽt, legémque viariam. Et paullo poſt libri Memmiani habent, ponito me in gratia; non ut alij. in gratiam.

5 Pantheras Grecas,) Sic nunc edidi, libros veteres, & P. Victorij ſententiam ſecutus, reiecta uulgata lectione. pantherarum greges.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Scribit de belli Parthici periculo, de Cornificij nuptijs, de Valeriæ diuortio, de Ocellæ adulterio.

M. Cicero

M. Cœlius S. D. M. Ciceroni. 7

*QVAM cito tu [a] iſtinc [b] decedere cupias, neſcio: ego quidem eo magis, quo adhuc felicius rem geſſiſti, dum iſtic eris, de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc riſum meũ metus [c] aliqui [d] perturbet. Breuiores has litteras properanti publicanorũ tabellario ſubito dedi. tuo liberto pluribus uerbis ſcriptas pridie dederam. Res autem nouæ nullæ ſane acciderunt: niſi hæc uis tibi ſcribi, quæ certe uis. Cornificius adoleſcens [e] Oreſtillæ filiã ſibi deſpondit. *1 Paulla Valeria, ſoror Triarij, [f] diuortium ſine cauſſa, quo die uir e prouincia uenturus erat, fecit. nuptura eſt D. [g] Bruto. *2 · 1 nondum retulerat. multa in hoc genere incredibila, te abſente, acciderunt. Ser. [h] Ocella nemini perſuaſiſſet ſe mæchũ eſſe, niſi triduo bis [i] deprehenſus eſſet. quæris, ubi? ubi hercules ego [k] minime uellem. relinquo tibi, quod ab alijs quæras. neque enim diſplicet mihi, imperatorem ſingulos [l] percunctari, cum qua ſit aliquis [m] deprehenſus. Vale.*

a *q. lib. v. iſtim.*
b geſſerat ea, de quibus in ep. ad Catonẽ 4. l. 15.
c pro Aliquis, antique.
c *al. aliquis.*
d *L. perturbet.*
e Oreſtilla vxor Catilinæ fuerat. Salluſt.
f *al. deuortium.*
g ep. 8. lib. xi.
h vide epiſt. 15. l. 2.
i in adulterio.
k fortaſſe amici ſui domum ſtupri labe inquinatam dolet.
l *L. percunctari.*
m *L. deprenſus.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 PAVLLA) raro quidem cognominibus mulieres utebantur; ſed, numquam, qui putarunt, plane falluntur. id quod, ut Plutarchi teſtimonium omittam, uel hic locus oſtẽdit. Syllæ uero filiam, quæ Miloni nupſit, quis neſcit Corneliam fuiſſe, cum eadem tamen Fauſta uocaretur? quid Oreſtilla, a Cœlio, & Salluſtio, quid Laterenſis, a Valerio Max. lib. I x. cap. 2. nominata, non aperte cognomen eſt? nam a nominibus omnes appellatas, ut Valeria, Terentia, Tullia, ſatis inter omnes conſtat. Hæc uero Paulla eadem eſt, quæ Polla uocatur ep. 8. lib. xi.

*2 Nondum retulerat.) nondum retulerat, ad quos referendum erat, de nouis nuptiis, nam de diuortio retuliſſet, antequam fieret.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 NONDVM retulerat.) ſic habent omnes libri veteres. Quidam legi nolunt, nondum retulerat. Ego nihil muto; aut, ſi quid licet, ſic legi uelim, nondum res ſuas tulerat.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

VARIA ſcribit, primum de iudiciis quibuſdam, tum de rep. ſatis copioſe, poſtremo de ſe ipſo.

M. Cœlius s. d. M. Ciceroni. 8

*ETSI de rep. quæ tibi ſcribam, habeo: tamen nihil, quo magis gauiſurum te putem, habeo, quam hoc. ſcito C. Sempronium [a] Rufum, [b] Rufum, [c] mel, ac delicias tuas, calumniam maximo plauſu [d] tuliſſe. quæris, qua in cauſſa? *1 M. Tuccium accuſatorem ſuum, poſt ludos Romanos reum lege [e] Plotia de ui fecit, hoc conſilio, quod uidebat, ſi extraordinarius [f] nemo reus [g] acceßiſſet, ſibi hoc anno cauſſam eſſe dicendam. dubium porro illi non erat, quid futurum eſſet. nemini hoc deferre [h] munuſculum maluit, quam ſuo accuſatori. itaque ſine ullo ſubſcriptore deſcendit, & Tuccium reum fecit. at ego, ſimul atque audiui, inuocatus ad ſubſellia rei [i] accurro: ſurgo, neque uerbum de re facio; totum Sempronium uſque eo perago, ut Veſtorium quoque interponam, & illam fabulam narrem, quemadmodũ tibi pro beneficio dederit, ſi *2 [k] quid iniurijs ſuis eſſet, quod Veſtorius teneret. Hæc quoque magna nunc contentio forum tenet. M. Seruilius, poſtquam, ut cœperat, omnibus in rebus turbarat, nec, quod non uenderet cuiquam, reliquerat; maxima nobis traditus [l] erat inuidia: neque*

a al. Et ſi multa de rep. quæ tibi ſcr.
b L. Ruſum, Rufum, mel,
c qui tibi tam iucundus eſt. Plautina vox.
d L. tuliſſe. Quæris, qua in cauſſa, M. Tuccium.
e Aſconius in commentario Miloniana.
f u. c. reus nemo.
g Lib. v. accidiſſet.
L. acceßiſſet.
h itidem locutus eſt. ep. 12.
i al. occurro.
k L. ſi quid iuris ſui eſſet, ut eo Veſtorius teneretur.
a. ſi quid in iurib. ſuis eſſet, quod Veſtorius teneret.
l ſe nobis defendẽdum tradiderat.

que Laterenſis prætor, poſtulante Pauſania, nobis patronis, quo ea pecunia perueniſſet, recipere uoluit; quod Pilius,[a] neceſſarius Attici noſtri, de repetundis eum poſtulauit; magna illico fama ſurrexit, & de damnatione ferventer[b] loqui eſt cœptum. quo uento proijcitur Appius minor, ut[c] indicet, pecuniam ex bonis paternis perueniſſe ad Seruiliū,[d] præuaricationisq. cauſſa diceret depoſitum H-S LXXXI. *admiraris amentiam. quid, ſi actiones ſtultiſſimas, quid, ſi[e] nefarias patris cōfeſſiones audiſſes? mittit in cōſiliū eoſdem illos, qui[f] litis æſtimarant, iudices. cum *3 æquo numero ſententiæ fuiſſent, Laterenſis, leges ignorans, pronunciauit[g] quid ſinguli[h] ordines iudicaſſent:[1] & ad extremum,[i] ut ſolent,[k] Non[l] redigam. poſtquam diſceſſit, & pro abſoluto Seruilius haberi[m] cœptus; legisq. unum & centeſimū caput legit, in quo ita erat;* QVOD *eorum iudicum maior pars iudicarit, id ius ratumq. eſto: in tabulas abſolutum non retulit, ordinum iudicia perſcripſit. poſtulante rurſus Appio, cum L. Lollio tranſegit, & ſe[n] relaturum dixit. ſic nunc neque abſolutus, neque damnatus Seruilius, de repetundis, ſaucius, Pilio tradetur. nam, de diuinatione, Appius, cum calumniam iuraſſet, contendere auſus non eſt, Pilioq. ceſſit; & ipſe de pecunijs repetundis a Seruilijs eſt poſtulatus, & præterea de ui reus[2] a quodā[o] ſuo *4. v emiſſario eſt factus. recte hoc par habet. Quod ad remp. pertinet, omnino multis diebus, exſpectatione Galliarū, actum nihil eſt. aliquā*

a vxor. n. Attici Pilia fuit.

b *q. u. c. loqui cœptum. Quo.*

c *implicet p. al. imputet.*

d vt Seruilius, Appij patris accuſator præuaricaretur.

d *al. diuinationisq. cauſa d.*

e *L. nefarias patris comp.*

f *L. Liteis.*

g *L. quod ſing.*

h tres enim ordines iudicabant, ſenatores, equites, tribuni ærarij.

i *u. c. ut ſolent.*

k *ait, abeſt à u. c.*

l *L.* NON REFERAM. *al.* NON REDIGAM. *& ita u. c.*

m *L. cœptus eſt.*

n in tabulas abſolutum.

o *L. emiſſario ſuo. Titio. factus eſt R.*

p ep. 2. lib. 7.

do tamen, re ſæpe [a] relata, & grauiter acta, & plane perſpecta Cn. Pompeij uoluntate in eam partem, ut [b] eum decedere poſt Kal. Mart. placeret, S. C. quod tibi miſi, factum eſt: [c] auctoritateſq. perſcriptæ. S. C. auctoritas. Pridie Kal. Oct. in æde Apollinis. [d] ſcribendo affuerunt, L. Domitius Cn. F. Ahenobarbus, Q. Cæcilius Q. F. Metellus Pius Scipio, L. *5 Villius L. F. *6 Pom. [e] Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Lucceius C. F. Pup. Hirrus. C. Scribonius C. F. Pop. Curio, L. Ateius L. F. An. Capito, M. Oppius M. F. Terentina.

Quod M. Marcellus cos. V. F. de prouincijs conſularibus; [3] D. E. R. I. C. uti L. Paullus, C. Marcellus cos. cum magiſtratum [f] iniſſent, a. d. ex x. [g] Kal. Mart. quæ in ſuo magiſtratu futuræ eſſent, de conſularibus prouincijs ad ſenatum referrent, ne ue quid prius *7 [h] ex Kal. Mart. ne ue quid coniunctim de ea re referretur a cōſulibus: utiq. eius rei cauſſa per dies [i] comitiales ſenatum haberent, S. Q. C. facerent: & cum de ea re ad ſenatum referretur a conſulibus, qui eorum in CCC. iudicibus eſſent, *8 ſex abducere liceret: ſi quid de ea re ad populum, plebem ue lato opus eſſet, ut Ser. Sulpicius, M. Marcellus cos. præt. trib. pl. quibus eorum uideretur ad populum, plebem ue ferrent; quod ij non tuliſſent, uti [k] quicumque deinceps eſſent, ad populum, plebem ue ferrent. I. V. Pridie Kal. Oct. in æde Apollinis. ſcribendo affuerunt, L. Domitius Cn. F. Ahenobarbus, Q. Cæcilius Q. F. Metellus [l] Pius Scipio, L. Villius

a al. delata.

b Cæſarem.

c L. auctoritas.

d ep. 29. l. 12. & 6. lib. 15.

e cognomē eſſe Villiorū. ex Liuio conſtat, & ex Ciceronis orat. p Fundanio. quā Priſcianus nominat lib. 6.

f Kalēdis Ian.

g fort. ad 11.

h fort. ex ad xi. Kal. Mar.

i cū alioqui p dies comitiales ſenatus haberi non poſſet, vide epiſtolā ſecundam. l. 1. ad Q. fr.

k L. quicunque deinceps eſſent, ad pop. plebēmue ferrent.

l adoptatus a Metello Pio, Numidici filio. Dio lib. xl.

*lius L.F.Pom.Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C.Scribonius C.F. Pop. Curio, L. Ateius L. F. An. Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quod M. Marcellus cos. V. F. de prouincijs: D. E.R.I.C.ſenatum exiſtimare, neminem eorum, qui poteſtatem habent *9 intercedendi, impediendi, moram afferre oportere, quo minus de rep. quamprimum ad ſenatum, referri. S. Q. C. fieri poßit: qui impedierit, eum ſenatum [a] exiſtimare contra remp. feciſſe: ſi quis huic S.C. interceſſerit: ſenatui placere, auctoritatem perſcribi, & de ea re*4 [b] ad ſenatum, populumq. referri. Huic S.C. interceßit C. Cælius. L. [c] Vicinius, P. [d] Cornelius *10 C. Vibius Panſa. Item ſenatui placere, de militibus, qui in exercitu C. Cæſaris ſunt, qui eorum ſtipendia emerita, cauſſas, quibus de cauſsis miſsi fieri debeant, habeant, ad hunc ordinem referri, ut eorum ratio habeatur, cauſſæq. cognoſcantur. ſi quis huic S.C. interceſſerit; ſenatui placere, auctoritatem perſcribi, & de ea re ad hunc ordinem referri. Huic S.C. interceßit C. Cælius, C. [e] Panſa trib. pl. Itemq. ſenatui placere, in Ciliciam prouinciam, [f] inq. I I X reliquas prouincias, quas *11 prætorij proprætores obtinerent, eos, qui prætores fuerunt, [g] neque in prouincia cum imperio fuerunt, quos eorum ex S.C. cum imperio in prouincias proprætores [h] mitti oporteret, eos ſortito in prouincias mitti placere: ſi ex eo numero, quos S.C. in prouincias ire oporteret, ad numerum non eſſent, qui in eas prouincias proficiſcerentur; tũ, uti quodque *12 collegium*

[a] *L. exiſtimaturum.*

[b] *L. ad hunc ordinem referre.*

[c] *L. Vinicius.*

[d] alibi Cornelij ſunt patricij: hic plebeius, quia tribunus pl. nemo enim patricius cũ magiſtratũ gerere per leges potuit.

[e] Vibiorũ cognomen.

[f] *V c. inq. octo.*

[g] vide epiſ. 15 l. 2. & ad Att. ep. 6. lib. 6.

[h] *mitti ſ. ex.*

collegium primum prætorium fuiſſet, neque in prouincias profecti eſſent, ita ſorte in prouincias proficiſcerentur: ſi ad numerum ij non eſſent; tunc deinceps proximi cuiuſque collegij, qui prætores fuiſſent, neque in prouincias profecti eſſent, in ſortem conijcerētur, quoad is numerus effectus eſſet, quē ad numerū in prouincias mitti oporteret: ſi quis huic S.C. interceſſiſſet, auctoritas perſcriberetur. Huic S. C. interceſſit C. Cælius, C. Panſa trib. pl. *Illa præterea Cn. Pompeij ſunt animaduerſa, quæ maxime* [a] *confidentiam attulerunt hominibus; ut diceret, ſe ante Kal. Mart. non poſſe ſine iniuria de prouincijs Cæſaris ſtatuere, poſt Kal. Mart. ſe non dubitaturum. Cum interrogaretur, ſi qui tum intercederent; dixit, hoc nihil intereſſe, utrum Cæſar ſenatui dicto audiens futurus non eſſet, an* [b] *pararet, qui ſenatum decernere non pateretur. Quid ſi, inquit alius, & conſul eſſe, & exercitum habere uolet? at ille, quam* [c] *clementer: Quid; ſi filius meus fuſtem mihi impingere uolet? his uocibus, ut exiſtimarent homines Pompeio cum Cæſare eſſe negotium, effecit. itaque iam, ut uideo, alterutram ad condicionem deſcendere uult Cæſar; ut aut* [d] *maneat, neque hoc* [e] *anno ſui ratio habeatur; aut, ſi deſignari poterit, decedat. Curio ſe contra eum totum parat. quid aſſequi poſſit, neſcio. illud uideo, bene ſentientem, etſi nihil effecerit, cadere non poſſe. Me tractat liberaliter; & mihi ſuo munere* [f] *negotium impoſuit. nam ſi mihi non dediſſet eas, quæ ad ludos ei aduectæ*

erant

a non eſſe male animatū in Cæſarem.

b tribunū pl. qui intercedēdo ſenatū impediret.

c minime iracunde; vt lib. 2. de fin. Clemēs in diſputādo.

d in ꝓuincia.

e quod ei lex dabat. vide ep. 7. l. 1. & 6. l. 6.

f quaſi onus impoſuit.

erant Africanæ; potuit [a] *ſuperſedere. nunc, quãdo dare neceſſe eſt; uelim tibi curæ ſit, quòd à te ſemper petij, ut aliquid iſtinc* [b] *beſtiarum habeamus:* [c] *Sittianamq. ſyngrapham tibi commendo. libertum Philonem iſtuc miſi, & Diogenem Græcum, quibus mandata, & litteras ad te dedi. eos tibi, & rem, de qua miſi, uelim curæ habeas. nam, quam uehementer ad me* [d] *pertineat, in ijs, quas tibi illi reddẽt, litteris deſcripſi. Vale.*

a à laudis dandis.

b pantheras ſignificat. ep. 9.

c *q. u. c. Sitianã quoque ſyngrapham.*

d erat enim ex ea ſyngrapha exigenda pecunia. vide ep. 4. & ſeq.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 M. TVCCIVM, accuſatorem ſuum &c.) huius loci ſenſum, etſi obſcuriſſimus eſt, tamen declarare conabimur. Reorum cauſſæ ordine agebantur. nam quæ tempore prior fuerat, eius prior item locus erat. excipiebantur tamen eæ cauſſæ, quæ cum cauſſis iam iudicatis coniunctionem aliquã habebant, vt earum quaſi appendices quædam viderentur. eiuſmodi enim cauſſis, etiam ſi poſt multas alias delatæ eſſent, tamen primus locus erat conſtitutus. itaque in oratione pro Cluentio, Fabricium, inquit, reum ſtatim fecit; vtq. ei locus primus conſtitueretur, propter cauſſæ coniunctionem impetrauit. Propter cauſſæ coniunctionem, inquit, quod Fabricij cauſſa eadem erat, quæ Scamandri, qui antea condemnatus erat. & infra in eadem oratione; Apud eoſdem iudices reus eſt factus Oppianicus, cum is duobus præiudicijs iã damnatus eſſet. ab ijſdem autem iudicibus locus ei primus eſt conſtitutus. Hoc ideo factum eſt, quod Oppianici cauſſa coniunctionem habebat cum Fabricij, & Scamandri cauſſa. quos iudices iam damnauerant. Excipiebantur etiam cauſſæ de vi, quæ primo loco agebantur; reiectis alijs cauſſis, quæ tẽpore priores fuerant. ſic Milonis cauſſa, quod erat de vi, extra ordinem eſt acta. ſic M. Cœlius, cum Atratini patrem de ambitu reũ feciſſet, de vi poſtea accuſatus, cauſſam ipſe prior dicere coactus eſt. ſic etiam C. Sempronius cum a M. Tuccio eſſet accuſatus, & cauſſam ſuam eo anno nollet agi, (forte, quod ex ijs, qui tunc iudices erant, complures ſibi infenſos intelligeret) accuſauit accuſatorem ſuum lege Plotia de vi, eo conſilio, vt, interpoſita extraordinaria cauſſa, tempus tereretur, & ſuæ cauſſæ iudicium, cũ eius agendæ ſpatium nõ eſſet, in annum ſequentem neceſſario reijceretur. Extraordinarius autem reus is dicebatur, cuius cauſſa non ordine, vt aliæ cauſſæ, ſed primo loco ſemper ageretur, & inde extraordinaria cauſſa, quæ ſtatim ante omnes cauſſas ageretur, vt eum

erat de ui, vel coniunctionem habebat cum aliqua cauſſa ante iudicata.

* 2 Si quid iniurijs ſuis eſſet, quod Veſtorius teneret.) cum ſit huius loci mihi quidem perdifficilis intelligentia, a duobus veteribus libris, vno Sigonij, altero meo, diſcedendum non putaui: vt ſit, quo niti coniectura poſſit, ſi quis ingenio veritatem veſtigare voluerit. quod ſi ex his verbis aliquã omnino cogar elicere ſententiam, interpretabor hoc modo: Tibi pro beneficio dedit, ſi quid eſſet iniurijs ſuis, ideſt, ſi quid eſſet ſuo damno, ſuaque iniuria; quod Veſtorius teneret. qua ſi ademptum ſibi aliquid, ac teneri a Veſtorio diceret, quod aliqua eius iniuria fieret. nam vt, Iniuria, interdum aduerbii loco ponimus, vt, Iniuria facis hoc: ſic videtur pronomẽ addi poſſe, vt dicatur, Iniuria mea facis hoc: quemadmodũ, In gratiis, & Ingratiis tuis, Merito, & Merito meo veteres dicebant. Paullo aſperius hoc eſt, aliquis dicet. quis negat? verum hanc aſperitatem Cœlius amauit. Tres prætereà minime recentes libri pro, Si quid, habent, Si quod: duo, Quo Veſtorius. Quod autem pro, Iniuriis ſuis, in quo mei quidẽ ſcripti libri omnes conſentiunt, nonnulli repoſuere, Iuris ſui: commenticium ſuſpicor. & eo magis, quod ijdem, Iniurijs ſuis, eſſe in ſuo illo peruetere libro, editus antea, ut ipſi uocarunt, caſtigationibus indicauerat: nec tamen huius poſtea mutationis cauſſam oſtenderunt.

*3 Aequo numero) æquo ſententiarum numero reus abſoluebatur. habendam ſcilicet humanitatis rationem ueteres illi legum latores cenſuerunt; ut, in re dubia, ad miſericordiam inclinatio fieret. teſtem habeo Ciceronem in oratione pro Cluentio. In conſilium, inquit, ituri erant iudices triginta, & duo ſententijs decem, & ſex abſolutio confici poterat. Confirmat in Mario Plutarchus παραλόγως ἀπέφυγεν, ἴσων τῶν ψήφων γενομένων. Hoc Laterenſis ignorans, cum abſolutum Seruilium, ob ſententiarum paritatem pronunciare deberet, non pronunciauit abſolutum, neque de ſententiarum numero mentionem fecit, ſed, cum tres ordines, ſenatus, equites, tribuni ærarij lege Aurelia iudicarent, ordinum iudicia expoſuit: quibus abſolutum Seruilium, hæc infra uerba demonſtrant, Pro abſoluto Seruilius haberi cœptus. in quo geminus Laterenſis error agnoſcitur: primum, quod æquo ſententiarum numero abſolui reum ignorault; deinde, quod in abſoluendo, aut condemnando haben dam ordinum rationem arbitratus eſt; ut, quẽ ordines duo abſoluiſſent, aut damnaſſent, is abſolutus, aut damnatus putaretur: cum non intelligeret accidere poſſe, ut, a duobus ordinibus abſolutus reus, tamen damnaretur, ex uniuerſo ſententiarum numero, quarum maior pars uel ſalutem reo, uel pœnam afferebat. exempli gratia, ſenatores reum abſoluũt, item equites, ſed utrique paucis ſententijs: tribuni ærarij,

omnes,

omnes, aut plerique condemnant. quis non uidet abſolui reum, ſi ordinum potius, quam ſentẽtiarum, ratio ducatur? contra tamen accidit: nam ſententiæ numerabantur, ſeparatim quidem primo cuiuſque ordinis, ſed ut mox ſumma fieret ex omnibus: quarum maiorem numerum uel abſolutio rei, uel calamitas conſequebatur: quod ne putetur a coniectura ductum, quæ ſæpe, tamquam in lubrico poſita, ad falſa prolabitur: præclarum contra ordines (ut ita loquar) pro ſententijs habemus exemplum in utiliſſimo Pediani cõmẽtatio: in quo damnatus a duobus ordinibus L. Saufeius ex numero tamen ſententiarum impunitatem aſſequitur. uerba recitemus, Defenderunt Saufeium M. Cicero, M. Cœlius; obtinueruntque ut una ſententia abſolueretur. condẽnauerunt ſenatores decem; abſoluerunt octo; condemnauerunt equites nouem; abſoluerunt octo; ſed ex tribunis ærarijs decem abſoluerunt, ſex condemnauerunt. Alterum ſuccurrit exemplum in ep. 5. lib. 2. ad fratrem. nam de Sex. Clodio abſoluto ſignificans, Tres, ait, ei ſententiæ teterrimæ in conſilio defuerunt. ſubiungit autem: Senatorum urna copioſe abſoluit: equitum adæquauit; tribuni ærarij condemnarunt. Ex quo patet, ſi ordines conſiderentur, dubium eſſe iudicij exitum; cum unus abſoluat; alter condemnet. tertius æquo ſententiarum numero nihil decernat. numeratis autem ſenatorum, ac tribunorum ſententijs, (nam equitum pares fuere) uicit tribus ſententijs ea pars, quę abſoluebat: qui ſenatores fuere; dixit enim, Senatorum urnã copioſe abſoluit. Quid? ipſe Cęlius non idem oſtendit, uerbis ex legis capite uno, & centeſimo recitatis? Quod eorum iudicum maior pars iudicarit, id ius, ratumque eſto.

*4 Emiſſario eſt factus.) in antiquo libro Mediceæ bibliotheca; & in duobus præterea Petri Bembi, & Vbaldini Bandinelli, legitur, Emiſſa ruſtetio factus. fortaſſe corrigendum, Emiſſario, S. Tettio factus; ut exiſtimat amiciſſimus meus. Tettios autem & liberros, & amicos Claudiorum fuiſſe, in qua gente erat Appius, oſtendit Aſconius, ubi in oratione pro Milone illum locum explanat. Hæc inſidiata Pompeio eſt. quamquam ibi tantum de Damione Clodii liberto loquitur. ſed Damionem Tettiæ gentis fuiſſe oſtenditur in lib. 4. ad Att. ep. 3. itaque hic Cęlius, de Appio loquens, Accuſatus, inquit, eſt a quodam ſuo emiſſario Sex. Tettio. nam cũ, Sextus, antiqui ſignificare uolebant, uel Sex. ſcribebant, uel S. ita patebit & uera lectio, & ſententia. quo quidem eo, magis inclino, quod etiam in libro peruetere Caroli Sigonij ſcriptum uideo, Omiſſa ruſtetio; ut in hac uarietate augeatur mendi ſuſpicio, & ad ueritatem indagandam quaſi latior uia patefiat.

*5 Villius) antiqua familia, primis fere tẽporibus a L. Linio nominata. Annales dicti, ab eo, qui legẽ tulit. quo anno

magiſtra-

magiſtratus capere liceret. Villium Annalem Cicero etiam memorat in oratione pro Fundanio apud Priſcianum l. 6. Antea in omnibus impreſſis, Iulius. primi nos repoſuimus, Villius.

* 6 Pom.) tribus Pomptina fuit. nam ex x x x v tribubus, aliquam, ut inquit Pedianus, neceſſe erat, cuiuſcumque eſſet ordinis, ciuis Romanus obtineret. is autem oſtendebatur a prænomine ſuo, a nomine, (nomine autem familia ſignificatur) a patris prænomine, a tribu, a cognomine, ut Philippica ix. Ser. Sulpicius Q. F. Lemonia Rufus. Lemonia enim tribus eſt ablatiui caſus. ut ſit ex Lemonia, ut inquit Aſconius. in lapidibus autem antiquis fere ſemper, in libris aliquando prioribus tantummodo litteris ſignificari tribus animaduertas, ut in hoc S. C. ubi enim legitur, Pom. ſciendum eſt, Pomptinam intelligi; ubi Pop. Popilliam: ubi Pup. Pupiniam; ubi An. Anienſem; quod cum antea non eſſet exploratum, alii pro An. Capito, duabus uocibus coniunctis legebant Ancapito; Bernardinus autem Rutilius in ſuis annotationibus credidit, antiquas notas fuiſſe, quæ ſignificarent, Ateij nepos. in quo quam deceptus ſit, non attinet dicere. ſi enim ab auo oſtendendus aliquis erat, non ab eius nomine, ſed a prænomine oſtendebatur. ſed incidit in errorem, quia tribum Anienſem non agnouit, quæ duabus modo litteris, ut iam dixi, ſcripta fuerat. quæ me ratio mouit, ut ubi, Puphirrus, uno tantum uerbo antea legebatur, duobus in noſtro libro ſcriberem, Pup. Hirrus. ideſt Pupinia Hirrus. tribus enim ante cognomen ponebatur, ut hic, & alibi licet uidere. Quoniam autem hanc tribuum cognitionem non ita facilem eſſe perſpicimus, (nam & Volaterranus, & Alexander, qui dies Geniales ſcripſit, & alii, quos non neceſſe eſt commemorare, parum uidentur in ſuis libris earum numerum, & nomina tenuiſſe) ſtudioſis non fore prorſus inutile, aut iniucundum arbitramur, ſi, quæ in hanc rationem diſperſa in ueterum monumentis leguntur, coacta huc afferamus. quæ cum olim ſcripſerim adoleſcens, cum hęc noua uidebantur; nunc eadem, correctione quadam, breuiſſime colligam.

Fuerunt igitur Romanæ tribus omnino x x x v. quarum nomina infra ſcripſimus, & ſcriptores aliquot, qui de ijs locuti ſunt, appoſuimus, ut inde facilior earum, ac certior unicuique cognitio ſit.

AEM. uel, AEMI. Aemilia. Cicero ad Att. lib. ii. Liuius l. xxxix. antiquę urbis inſcriptiones 75.

ANI. Anienſis. Cicero pro Plancio, Liuius l. x. antiquæ urbis inſcript. 160 : 175 : & in lib. Petri Appiani de inſcriptionibus antiquis totius orbis. 93.

ARN. uel, ARNIEN. Arnienſis. Cicero in agraria ii. in Rullum, Liu. lib. vi. & lib. xxix. ubi corrupte legi putamus

Narni-

Narnienſis. nam lapis antiquus, quem Vulſinijs in Templi parietibus uidimus, expreſſam Arnienſis mentionē cōtinet.

CLA. Claudia. Liuius li. II. Virgil. l. VII. Dionyſius Halic. l. v. antiquæ urb. ins. 75. 84. 114. liber Appiani 479.

CLV. uel, CLVST. Cluſtumina. Cicero pro Plancio, pro Balbo, antiquæ urb. inſcr.

COL. Collina. Varro lib. IV. de ling. Lat. Plinius lib. XIIX. cap. III. Feſtus, antiquæ urb. inſcr. 27. 99. 120. liber Appiani 110.

COR. Cornelia. Liuius lib. XXXIIX. antiquæ urb. inſc. 29.

ESQ. uel, EXQ. Eſquilina. Varro lib. IX. de ling. Lat. Plinius lib. XIIX. cap. II. Feſtus, antiquæ urb. inſcr. 75. Eſt præterea in ædibus uiri optimi, ualdeque eruditi, Gentilis Delphinij Romani fragmentum antiqui lapidis cum hac tribu.

FAB. Fabia. Horatius epiſt. VI. li. I. Suetonius in Auguſto, antiquę urb. inſcr. 61. 73. 74. 76. & Petri Appiani lib. 62. 66. 335. 343. 500.

FAL. Falerina. Liuius lib. IX. in libro Appiani 105. 120. & Neapoli antiquus lapis eſt ita inſcriptus. C. PISTORIO. C. F. FAL. FIRMO. AEDIL. IIVIR. CVRATORI OPER. PVBLI COR. Item Ioſephus, ἐν τῷ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγῳ ιγ, κεφαλῇ ιξ.

GAL. Galeria. Liu. li. XXVII. Plinius li. VII. ca. 49. etſi, pro Galeria, legitur Galerius. ſed corrigendus locus eſt ex antiquo libro auunculi mei Franciſci Aſulani. & antiquę urb. inſc. 89. 142. 159. liber Appiani 14. 15. 16. 19. 21. 22.

HOR. uel, HORAT. Horatia. Scriptum in libris de hac tribu nihil eſt; in lapidibus tamen ſæpe nominatur. deductam ſatis conſtat a uetere familia patricia, ut alias non paucas.

LEM. Lemonia. Cicero pro Plancio, Phil. IX. Feſtus, antiquę urb. ins. 91. 151.

MAEC. Mæcia. Hanc in antiquis lapidibus duobus inueni mus: C. OCTAVIO. C. F. MAEC. VERO. C. HERBACIO. MAEC. ROMANO. in libris quinquies nominatam obſeruauimus a Tullio lib. IV. ad Att. ep. 14. a Liuio li. IIX. & XXIX. a Valerio Max. li. 2. cap. VI. a Feſto.

MEN. Mentina, Cic. lXIII. ep. fa. e. 9. Ioſephus ἐν τῷ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγῳ ιγ, κεφαλῇ ιξ. cum quibus lapides tres conſentiunt.

C. VALERIO. C. F. MEN. DOLVTIO. MARCIANO.

A. MVNIO. A. F. MEN. EVARISTO.

C. CATIO. C. F. MEN. BALBO.

C. CATIVS. C. F. MEN. GALLVS. & hic epiſt. IX. ll. XIII. Puto tamen hanc tribum fuiſſe Meneniam potius, quam Mentinam, & corruptum eſſe Ioſephi locum. deducetur enim ab antiqua familia patricia, ut aliæ octo. Aemilia,

Clau-

Claudia, Cornelia, Fabia, Horatia, Papiria, Sergia, Veturia. Publilia nomen accepit a plebia gente.

OVF. Ouſentina. Liuius lib. IX. Feſtus. antiquæ urbis inſcript. 86. 133. in libro Appiani 27. 28. 30. 51. 63. 71. 79. 84. 85. 86. & in lib. Veronenſium antiquitatum ſic. Q. RVFEMVS: Q. F. OVF. LVCVLLIVS.

PAL. uel, PALAT. Palatina. Cicero in Verrem. Pedianus 18. Varro lib. IV. de ling. Lat. Plin. lib. XIIX. cap. III. Liuius lib. XX. Feſtus. antiquæ urbis inſcr. 29. 34. 39. 62. 116. 155. 176. liber Appiani 17. 22. 34. 64.

PAP. uel, PAPIR. Papiria. Liuius lib. IIX. Feſtus. antiquę urbis inſcr. 72. 135.

POB. Poblilia, quæ deinde Publilia ſcripta eſt. ſicuti ex Poblius Publius factus eſt. Reperitur in lapidibus & PVB. & PVBLIL. & POB. Liuius lib. VII. antiquę urb. inſcr. x. lib. liber. Appiani 252. & in libro Veronenſium antiquitatum ſępe. Exempla Publiliæ, per V. ſcriptæ, quinque habemus, duo in antiquę urb. inſcr. 66 81. tria in App. lib. 65. 105. 352. Puto hanc eſſe, quam Feſtus Popilliã nominat: de qua Valerius lib. IX. ca. X. liber Appiani 297.

POL. Pollia Liuius lib. XXIX. Valerius Max. lib. II. cap. IV. & lib. IX. cap. X. antiquæ urbis inſcriptiones 110. 113. 147. liber Appiani 18.

POM. vel, POMP. Pomptina. Cicero ad Atticum, lib. IV. Liuius lib. VII. Feſtus. antiquæ vrb. inſcrip. 114. 177. liber Appiani 141. 484.

PVP. Pupinia. Cicero ad Q fratrem lib. III. Liuius lib. XXVI. Feſtus. Duo antiquorum lapidum exempla exſtant. alterum Capuæ, D. VIBIDI. D. F. PVP. NIGRI; alterũ Patauij, CLAVSIO. C. F. PVP.

QVI. vel. QVIR. Quirina. Cicero pro Quinctio. Aſconius 61. Feſtus. antiquæ vrb. inſcrip. 15. 34. 44. 115. liber Appiani 14. 17. 18. 19. 103.

ROM. Romilia. Cicero in Verrem, idemque in agraria I. Aſconius 18. Varro lib. IV. de ling. Lat. Feſtus. Seruius in comment. III. Aeneidos. antiquæ vrbis inſc. 165. in libro Veronenſium antiquitatum 51. L. GALLIO. L. F. ROM. Eſt ẽt Ferrarię ſemifractus lapis, in imis ſummi Templi parietibus inſtratus, in quo ita ſcriptũ vidimus, —ITIO. T. F. ROM.

SAB. Sabatina. Liuius libro VI. Feſtus. Lapis antiquus Romæ in ædibus eximij Cardinalis Carpenſis: CN. CORNELIO. CN. F. SAB. MVSAEO. MANCIPI. VIAE. APPIAE.

SCA. vel, SCAP. vel, SCAPT. Scaptia. Liuius lib. IIX. Suetonius in Auguſto, Feſtus. Lapidis antiqui exemplum Romę exſtat in regione Pantheonis. C. AVFELIVS. C. F. SCA. SEVERVS. & itẽ aliud, C. CRANTANIVS. SCAPTIA. MACER.

SER. vel, SERG. Sergia. Aſconius 61. antiquę vrb. inſcr. 61. 63. 81. 165. eſt etiam in eod. lib. 63. quattuor litteris SERG.

STEL. Stellatina. Liuius lib. VI. antiquæ vrb. inſcr. 110. & duabus litteris. ST. 239.

SVB. Suburaná. Varro lib. IV. de ling. Lat. Cicero etiam in agraria II. quo in loco videtur corrupte legi, Ab Ocriculana: cum in quinque antiquis libris legatur, Ab vſura nam. vnde mihi orta coniectura eſt, legi poſſe, a Suburana, mutatione fere nulla Plinius lib. XIIX. cap. III. Feſtus. antiquæ vrb. inſcri. 117. & alibi.

TER. Terentina. Cicero pro Plancio. Liuius lib. X. antiquę vrb. inſcr, 140. 199, liber Appiani 105. 336.

TRO. vel, TROMEN. Tromentina. Feſtus. Liuius etiam lib. VI. ſcripſit, Tromentina, vt opinor, nõ, vt impreſſum eſt, Promentina. antiquæ vrb. inſcr. 207. liber Appiani 16. 177. & in lapide, qui Caietæ eſt, L. ATILIO. L. F. TROMEN.

VEIEN. Veientina, pro Plancio.

VEL. Velina. Cicero ad Attic, lib. IV. & in Bruto, Horat. ep. VI. lib. I. Perſius, antiquæ vrb. inſcr. 162. liber Appiani 19.

VET. Veturia, hoc lapide notata, C. CASSIVS. C. F. VET. & hoc, SEX. APVSIVS, SEX. F. VET. & hoc, SEX. CALPVRNIVS. SEX. F. VETVRIA.

VOL. vel, VOLT. vel, VOLTIN. Voltinia. Cicero pro Plãcio. antiq. vrb. inſcr. 155. & in antiquo lapide, qui eſt Venetiis in turri S. Vitalis, CN. NVMERIVS. CN. F. VOL. FRONTO. &c. Eſt & quattuor litteris VOLT. in Appiani lib. 484. alibi VOLTIN. & integrum VOLTINIA.

Ex hoc numero quattuor tantum vrbanæ fuerunt, Palatina, Eſquilina, Collina, Suburana, in quas, vt inquit Plinius, transferri ignominiæ eſſet, dictæ a partibus vrbis, in queis habitabant. reliquæ omnes ruſticæ, laudatiſſimę, eorum, qui rura haberent: quæ propriæ ingenuorum erant, cum vrbanæ libertinorum eſſent: vt in Aſconio, & in epitome Liuiana lib. XX. Aſconium autem, vbi illud in Verrem explanat, V. & XXX. tribus, cur denominibus Sabinarũ plures tribus eſſe factas dixerit, mirari non ſatis poſſum; cum a Sabinis non tribus, ſed curiæ nomina acceperint, ut inquit Liuius lib. I, & Sex. Pompeius.

* 7 A. D. XXX Kal. Mart.) ſic eſt in tribus meis antiquis libris, & in vno Sigonij, & in Mediceo. ſuſpicor tamen locũ non carere mendo, & legendum fortaſſe, A. d. ex Kal. Mart. vel potius, Ex a. d. Kal. Mart. quod valet, Ex ante diem Kal. Mart, nam veteres conſueuiſſe dicere, Ex ante diem, non, Ante diem, ex animaduerti. exempla ſubiungam. ep. 17. lib. 3. ad Att, Nuncij nobis triſtes, nec varij, venerant ex ante diem non. Iun. Varro lib. 2, de re ruſt. Ex ante diem VII. id. Febr. ex ante diem VII. id. Mai. ex ante diem III, id. Sext. ex ante diem III. id. Non. Liuius lib. XLV. Supplicatio pro concione populi indicta eſt ex ante diem V. id. Oct. cum eo die in quia que dies. Accedit Colotiani lapidis teſtimonium.

M.

M. AEMILIVS. M. ANTONIVS. IMP. CAESAR. III. VIR. R. P. C.

EX. A. D. V. K. DEC. AD. PR. K. IAN. SEX.

VT alias omittam veteres inſcriptiones, quas in vnũ collegit Aldus filius. Quod autem, Ex a d. Kal. Mart. malo legere, quam, Ex a d x. Kal. Mart. infirmis in eo rationibus moueri me non arbitror. Kalendas enim Martias omnino deſignari, non x Kal. Mart. ex eo quod proxime ſupra dictum eſt, intelligitur: Perſpecta Cn. Pompeij voluntate in eam partem, vt eum decedere poſt Kal. Mart. placeret. Maxime autem confirmat opinionem noſtram id, quod ſequitur paucis interiectis verbis: Neue quid prius ex Kal. Mart. neue quid coniunctim referretur a conſulibus. Idem dies, eadẽq. res ep. 3. lib. 8. ad Att. oſtenditur. M. Marcello conſuli finienti prouintias Gallias Kal. Mart. reſtitit. Quod attinet ad modum loquendi, Ante diem, valet Ad: non enim hoc loquẽdi genere mutatur is dies, qui deinde nominatur. itaque quod eſt ep. 22. lib. 12. Ad XIII. Kal. Ian. ſenatus frequens mihi eſt aſſenſus: in Phil. 14 eſt, Memoria tenent, me ante diẽ XIII. Kal. Ian. principẽ reuocandæ libertatis fuiſſe. Et ep. 5. lib. 16. qui dies ſequitur nonas Nou. appellatur ante diem IIX. id. Nou. quẽ IIX. id. eſſe conſtat. Gellius quoque lib. 15. cap. 28. Ciceronem dixit eſſe natum ante diem III. non. Ian. is vero dies III. non. Ian. vocatur epiſt. 5. lib. 7. ad Att. Sæpe autem imperiti librarij, cum a. d. non intelligerent, ſcripſerunt ad. quod mendum irrepſit in libros, in lapides non potuit. nec multorum vtemur teſtimonio: vnum vidimus apud familiarem noſtrum, virum optimum & eruditiſſimum, Fuluiũ Vrſinum, ita inſcriptum.

CN. CINNA. MAGNO
L. VALERIO. VOLESO. COS.
A. D. XIII. K. APRILIS
AD. MONVMENTVM. SOCIORVM
IN. CONVENTV. HABENDO. CVRATORE
C. PETRONIO. C. F. FAL. VARIA. ACTVM. EST
ET. ITA. DECREVERVNT. LOCVM. L. SEMPRONI
D. L. HILARI. ET. OLLAS. V. DARI: ADSIGNARI
C. PETRONIO. C. F. FAL. VARIAE. CVRATORI
OB. PIVM. OFFICIVM. INDVSTRIAM. ERGA. SOCIOS
EIVS MONVMENTI. ET. SOCIVMQVE. EVM. ADSCIVER

*8 Sex) maliam, Eos, ead. pag. 265. vt omnes a iudicijs abducti adeſſent in ſenatu. ſic infra locutus: Quos eorum ex S. C. cum imperio in prouincias pro prætores mitti oporteret, eos ſortito in prouincias mitti placere.

Inter-

*9 Intercedendi, impediendi,) ſatis erat, Impediendi: quo vno verbo & interceſſio, & quidquid impedimento poteſt eſſe, continetur. nam & paullo poſt ſubiunxit, Qui impedierit, non, Qui interceſſerit, impedierit. itaque ſuſpicatus quãdoque ſum, Intercedendi, abundare. ſed hoc & dubium eſt, & parui refert, itaque magnopere nec affirmo, nec, ſi quis contra velit diſputare, contenderim: liberum cuique iudicium relinquatur.

*10 C. VIBIVS Panſa.) qui conſul, mortuo Cæſare, fuit cũ A. Hirtio. Antea, Iulius, mendoſe.

*11 Prætorij proprætores) cũ imperio tamen omnes, quod belli gerendi cauſſa neceſſarium fuit, de eo Cæſar his verbis lib. 1. de bel. ci. In reliquas prouincias prætorij mittuntur, neque exſpectant, quod ſuperioribus annis acciderat, vt de eorum imperio ad populũ feratur. Et hic proxime ſequitur, Neque in prouincia cum imperio fuerunt. In vulgatis. Prætorii pro prætore. Fortaſſe legendũ, Prætorii pro prætoribus: quod poſtulat vſus Latinæ linguæ, & a contracta ſcribendi ratione manare mendum facile potuit.

*12 Collegium primum) ſignificantur qui proxime prætores fuerunt, qui, ſi præteriti numerentur, primi occurrunt. malim tamen, Proximum, quo modo locutus eſt infra.

SHOLIA D. LAMBINI.

1 ET ad extremum, vt ſolent, non redigam) ſic omnes habent libri manuſcr. Memm. & Huralt. & ita P. Victorius edidit. Vulgati quidam, & ad extremum, vt ſolet, ait, referam.

2 à quodam emiſſario ſuo, Titio.) hic idem eſt P. Titius quem commemorat epiſt. ad Plancum lib. 10. ibi, rogatu Seruilij interceſſit, &c.

3 D.E.R.I.C.) id eſt, de ea re ita cenſuerunt. Et ſupra V.F. id eſt, uerba fecit. Et infra S.Q.C. id eſt, ſenatùsque conſultum. & inferius. S.C.A. id. ſenatuſconſulti auctoritas.

Ad ſenatum populumque referri) omnes libri ueteres habent. ad hunc ordinem referri; quo modo P. Victorius edidit; & ego ſic etiam olim edi iuſſeram.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NARRAT de Hirro competitore ab ædilitate deiecto; de prouinciis nihil actum ſignificat; pantheras petit; M. Feridium commendat; addit non nulla de Fauonio, Pompeio, Calidio.

M. Cœlius S. D. M. Ciceroni. 9

SIC *tu, inquis,* [a] *Hirrum tractaſti? immo, ſi ſcias, quam facile, quam ne contentionis*

a Hirrus, Luceiæ gentis cognomen ep. 8.

quidem

quidem minimæ [a] fuerit; pudeat te, auſum illum umquam eſſe incedere tamquam tuum [b] competitorem. poſt repulſam uero riſus facit: ciuem bonum ludit, & contra Cæſarem ſentētias dicit: [c] exſpectationem corripit: [1] Curionem prorſus non mediocriter *[1] [d] obiurgatus, hac repulſa ſe mutauit. præterea, qui numquam in foro apparuerit, non multum in iudicijs uerſatus ſit, [e] agit cauſſam liberalis; ſed raro poſt meridiem. De prouincijs quod tibi ſcripſeram [f] idibus Sext. actum iri, interpellat iudicium Marcelli conſulis deſignati. in Kal. reiecta cauſſa eſt. [g] ne frequentiam quidem efficere potuerant. has litteras [h] ad VI. non. Sept. dedi: dum ad eam diem ne [i] profligatum quidem quidquam [k] eſſet. ut uideo, cauſſa hæc integra in proximum annum transferetur: &, quantum diuino, [l] relinquendus tibi erit, qui prouinciam obtineat. nam non [m] expedietur ſucceſſio: quando Galliæ, quæ habent interceſſorem, in eandem condicionem, [n] quam ceteræ prouinciæ, uocantur. hoc mihi non eſt dubium: [o] quo tibi magis ſcripſi, ut ad hunc euentum te parares. Fere litteris omnibus tibi de pantheris ſcripſi. turpe tibi erit, [p] Patiſcum Curioni [q] decem miſiſſe, te non [r] multis partibus plures: quas ipſas Curio mihi, & alias Africanas decem donauit: ne putes illum tantum prædia ruſtica dare ſcire. tu, ſi modo memoria [s] tenueris, & Cibyratas accerſieris, itemq. in Pamphyliam litteras miſeris: (nam ibi plures capi [t] aiunt) quod uoles, efficies. hoc uehementius laboro nunc, quod

ſeorſum

a *fort. res fuerit.*
b competitorē auguratꝰ, ep. 4.
c de mittēdo Cęſari ſucceſſore ep. 8.
d *L. obiurgat. ſcilicet hac repulſa ſe mutauit.*
e *L. agit cauſas liberaleis: ſed r, & ita v. c.*
f ep. 4.
g ut legitimo ſenatorum numero, S.C. fieri poſſet ep. 9. l. 1.
h *L. a. d. IIII.*
i plus eſt, quā cœptū; minus, quam cōfectū.
i *al. profiligatum q.*
k *al. erat.*
l quod euenit; & reliqui Cœlium queſtorē. ep. lib. 2.
m *q. a. c. expeditur.*
n *L. quàm.*
o *fort. quod tibi eo magis ſcr.*
p ep. XI. lib. 2.
q *q. v. c. decem pantheras mis.*
r ideſt multo plures, ep. 2. lib. 1.
s *L. tenueris.*
t ad Att. ep. 24. lib. 1.

ſeorſum a collega puto mihi omnia parãda. Ama bo te,[a] *impera tibi: hoc cura: ſoles libenter, ut ego,**[2] *maiorem partem nihil curare. in hoc negotio nulla tua, niſi loquendi, cura eſt, hoc eſt imperandi, & mandandi.*[b] *nam, ſimul atque erunt captæ: qui alant eas, & deportent, habes eos, quos ad Sittianam ſyngrapham miſi. puto, etiam ſi nullam ſpem mihi litteris oſtenderis, me iſto miſſurum alios: M.*[c] *Feridium, equitem Romanum, amici mei filium, bonum, &* [d] *ſtrenuum adoleſcentem, qui ad ſuum negotium iſtuc uenit, tibi commendo: & te rogo, ut eum in tuorum numero habeas.**[3] *agros, quos fructuarios* [e] *habent* [f] *ciuitates, uult tuo beneficio, quod tibi facile, & honeſtum factu eſt, immunes eſſe. gratos, & bonos uiros tibi obligaris. Nolo te putare Fauonium a columnarijs* [g] *præteritum. optimus quiſque* [h] *eũ non fecit. Pompeius tuus aperte, Cæſarem prouinciam tenere cum exercitu, & conſulem eſſe: tamen hanc ſententiam dixit, nullũ hoc tempore* S. C. *faciendum: Scipio hanc, ut Kal. Mart. de prouincijs Gallijs, neu quid coniunctim, referretur. contriſtauit hæc ſententia Balbum Cornelium: & ſcio eum*[i] *conqueſtum eſſe cum Scipione.*[k] *Calidius in defenſione ſua fuit diſertiſſimus, in accuſatione*[l] *ſatis frigidus. Vale.*

a Terentius in Eunucho: Imperaui egomet mihi, omnia aſſentari.

b ep.15.l.9. & Cæſar lib.4.de bel. Gal.

c *Feridium.*

d minime tardũ in agendo.

e *u.c.habet:*

f *al.Cybirata.*

g in petitione magiſtratus.

g *L. præteritum: opt.*

h *L. eum nõ fec.*

i *L. queſtum.*

k *L.Calidius.*

l etiam in libris de claris orat. Cicero eũ frigidũ, & remiſſum in accuſationib. appellat.

l *al. ſanè frigidus.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 OBIVRGATVS.) pro, Obiurgauit: ut, Iuratus, Pro iurauit, & Rebellatos, pro rebellauiſſe, dixit Valerius Max. lib. 9.cap.10. Interdum tamen orta mihi de mendo ſuſpicio eſt. quod fortaſſe ſcripſerit Cœlius; Obiurgat. ſcilicet hac repulſa ſe mutauit, & Scilicet, unica ſcriptum littera S, oc-

caſionem dederit loci deprauãdi. omnes tamen libri ueteres in, Obiurgatus, conſentiunt. itaque poteſt antiquum eſſe, & ideo Cęlianum.

*2 Maiorem partem) pro, Ex maiore parte: ut ep. 15. lib. IX. Mihi licere, res has non omnino quidem, ſed magnam partem relinquere. Et alibi ſæpius. Et Cæſar lib. IV. de bel. Gal. Maximam partem lacte, atque pecore uiuunt, Et Lucretius lib. III. Non minimã partem mortis formidine aluntur.

*3 Agros, quos fructuarios habent ciuitates,) ita legitur in duobus uetuſtis libris Io. Scalæ, & in libro Petri Bembi, etiã in uno Caroli Sigonij. itaque nihil muto, cum ſit aperta ſententia.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 CVRIONEM prorſus non mediocriter obiurgat. ſcilicet hac repulſa) Sic coniecit eſſe legendum P. Manutius, cui difficile fuit non aſſentiri. Verum tamen non diſplicet mihi Paſſeratij coniectura, nõ mediocriter obiurgat. is hac re pulſa, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de Parthici belli rumore; & de prouinciis quid putet actũ iri. addit actiones Curionis de agro Campano. de Ciceronis deceſſu, affirmat ſe officio ſuo ſatis eſſe facturum.

M. Cœlius s. d. M. Ciceroni. 10

SANE QVAM *litteris C.*[a] *Caſſii, & Deiotari ſumus commoti. nam Caſſius, cis*[b] *Euphratem copias Parthorum eſſe, ſcripſit; Deiotarus,*[c] *profectas per Commagenem in prouinciam noſtram. ego quidem præcipuum metum, quod ad te attinebat, habui, qui ſcirem*[1] *quam paratus ab exercitu eſſes, ne quod hic tumultus dignitati tuæ periculũ afferret. nam de uita, ſi*[d] *paratior ab exercitu eſſes, timuiſſem. nunc hæc exiguitas copiarum, receſſum, non dimicationem mihi tuã præſagiebat. hoc quo modo acciperent homines, quam probabilis neceſsitas futura eſſet; uereor etiam nunc, neque prius deſinam formidare, quã tetigiſſe te Italiam audiero. ſed de Parthorum*

a M. Craſſo a Parthis cæſo, quæſtor eius Caſſius in prouincia remanſerat.

b terminus erat Euphrates imperij Romani.

c *q. u. e. eſſe profectas p.*

d non. n. acie confligunt, qui ſunt ab exercitu ĩparati; itaque vitam in diſcrimen non adducunt.

tranſitu

tranſitu nuncij uarios ſermones excitarunt. alius enim, Pompeium mittendum; alius, ab urbe non remouendum; alius, Cæſarem cum ſuo exercitu: alius, conſules; nemo tamen, ex S. C. *priuatos. conſules autem, quia uerentur ne illud* S. C. *fiat, ut* [a] *paludati exeant; & contumelioſe præter eos ad alium res transferatur. omnino ſenatum haberi nolunt: uſque eo, ut parum diligentes in rep. uideantur. ſed honeſte, ſiue* [b] *negligentia, ſiue* [c] *inertia eſt, ſiue ille, quem propoſui, metus, latet ſub hac temperantiæ exiſtimatione, nolle prouinciã. a te litteræ non uenerunt: &, niſi Deiotari ſubſecutæ eſſent, in eam* [d] *opinionẽ Caßius uenerat; quæ diripuiſſet ipſe, ut uiderentur ab hoſte uaſtata, finxiſſe bellum, & Arabas in prouinciam immiſiſſe. eosq. Parthos eſſe ſenatui renunciaſſe. quare tibi ſuadeo, quicumque eſt iſtic ſtatus rerum, diligenter, & caute perſcribas; nec aut* [e] *uelificatus alicui dicaris, aut aliquid, quod referret ſcire,* [f] *reticuiſſe. Nunc exitus eſt anni. nam ego has litteras* [g] *ad* XIV. *Kal. Dec. ſcripſi. plane nihil uideo ante Kal. Ian. agi poſſe. noſti* [h] *Marcellum, quam tardus, & parum efficax ſit, itemq.* [i] *Seruium, quam cunctator. cuiuſmodi putas hos eſſe? aut quam id, quod* [k] *nolint, conficere poſſe, qui, quæ cupiunt, tamen ita frigide agunt, ut nolle exiſtimentur? nouis magiſtratibus autem, ſi Parthicum bellum erit, hæc cauſſa primos menſes occupabit. ſin autem aut non erit iſtic bellum, aut* [l] *tantum erit, ut uos, aut ſucceſſores, paruis additis copijs, ſuſtinere poßint: Curionem uideo ſe du-*

a ad bellũ. n. paludati exibant. epiſt 17. lib. 15.

b c negligẽtia voluntatis eſt; inertia, etiã inſcitiæ. epiſ. 20. lib. 12.

d & ſane Caſſius non optime audiuit auaritiæ nomine. Plutarchus.

e aſſentando gratificatus.

f *q. u. c. conticuiſſe. non pl.*

g *L. a. d. XIIII.*

h M. Marcellus & Ser. Sulpicius cõſules erant.

i *q. u. c. item Seruius quàm contator.*

k *al. nolunt.*

l Tantũ hoc loco refertur ad paruitatem: vt ep. 7. l. 1. & 31. lib. 7. 11. h. l. & 14. lib. 15. & ad Att. 29. l. 12. & Tuſc. 2. & apud Cæſarem li. 6. de bel. Gal. & lib. 3. de bel. ci.

pliciter iactaturum; primum, ut aliquid Cæſari adimat:[a] *inde, ut aliquid Pompeio tribuat, quod uis, quamlibet tenue munuſculum. Paullus porro non humane de prouincia loquitur. huius cupiditati* [b] *occurſurus eſt Furnius noſter. plures ſuſpicari non poſſum. Hæc noui. alia, quæ poſſunt accidere, non cerno. multa tempus afferre, & præparata multa ſcio: ſed intra fines hos, quæcumque acciderint, uertentur.* [c] *Illud addo ad actiones C. Curionis, de* [d] *agro Campano: de quo negant Cæſarem laborare, ſed Pompeium ualde nolle; ne uacuus aduenienti Cæſari pateat. Quod ad tuum deceſſum attinet, illud tibi non poſſum polliceri, me curaturum, ut tibi ſuccedatur: illud certe præſtabo,* [e] *ne quid amplius* [f] *prorogetur tui conſilij eſt, ſi tempus, ſi ſenatus coget, ſi honeſte a nobis recuſari non poterit, uelis ne perſeuerare, mei officij eſt meminiſſe, qua obteſtatione* [g] *decedens, mihi, ne paterer fieri, mandaris. Vale.*

a *L. deinde ut.*
b quia tribunus pl. eſſet deſignatus. ep. 18. l. 5. ad Att.
c *al. illud addo, actiones C. Curionis de agro Campano.*
d diuidẽdo ep. 9. lib. 1. & 20. l. xx.
e *al. ne ampl. pr.*
f vide ep. 8. l. 2
g epiſt. 1.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVAM paratus, &c.) vel legendum, imparatus, vel hoc, Paratus, accipiendum εἰρονικῶς.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVPPLICATIONES Ciceroni a ſenatu decretas ſignificat pro re in prouincia bene geſta; & quæ fuerit cuiuſq. uel ſententia, uel uoluntas, docet. adſcribit etiam de rep.

M. Cœlius. S. D. M. Ciceroni. II

NON *diu, ſed acriter nos tuæ ſupplicationes torſerunt. incideramus enim in difficilem nodum. nam* [h] *Curio, tui cupidiſſimus, cui omnibus rationibus* [i] *comitiales eripiebantur, negabat*

h tribunus pl.
i *al. continens.*

gabat ſe ullo modo pati poſſe,[a] decerni ſupplicationes;[b] ne, ſi quid furore Paulli adeptus eſſet boni, ſua culpa uideretur amiſiſſe, & prævaricator cauſſæ publicæ exiſtimaretur. itaque ad pactionem deſcendimus: & confirmarunt conſules, ſe his ſupplicationibus in hunc annum non uſuros. plane, quod utriſque conſulibus gratias agas, eſt; Paullo magis certe. nam Marcellus ſic reſpondit ei,[c] ſpem in iſtis ſupplicationibus non habere; Paullus, ſe omnino in hunc annum non [d] edicturum. Renunciatum nobis erat, Hirrum diutius dicturum. prendimus eum: non modo non fecit,[1] ſed, cum[e] de hoſtibus ageretur, & poſſet rem impedire, ſi, ut numeraretur,[f] poſtularet, tacuit: tantum Catoni aſſenſus eſt; qui, de [g] te & [h] locutus honorifice, [i] non decrerat ſupplicationes. tertius ad hoc Fauonius acceſſit. quare pro cuiuſque natura, & inſtituto gratiæ ſunt agendæ: his, quod [k] tantum uoluntatem oſtenderunt pro ſententia: cum impedire poſſent, non pugnarunt: Curioni uero, quod de ſuarum actionum curſu tua cauſſa deflexit. nam Furnius, & Lentulus, ut debuerunt, quaſi eorũ res eſſet, una nobiſcum circumierũt & laborarunt. Balbi quoque Cornelij operam, & ſedulitatem laudare poſſum. nam cum Curione uehementer locutus eſt: & eum, ſi aliter feciſſet, iniuriam Cæſari facturum dixit: tum eius [l] fidẽ in ſuſpicionem [m] adduxit. *[1] decrerant, qui inique tranſigi uolebãt, Domitij, Scipiones. quibus hac re ad interceſſionem euocandam interpellantibus, uenuſtiſſime Curio reſpondit, ſe eo libenter

a tribunus pl. ſupplicationes intercedẽdo ĩpediebat; & tribunus erat Curio.

b *L. ne quod furore Paulli: ademptum eſſet boni. al. ne, quod furore Paulli ademptus eſſet boni. al. ne quod fauore Paulli adeptus eſſet boni.*

c *al. ſe ſpem in iſtis ſ.*

d ſupplicationes.

e *v. c. de hoſtijs.*

f *q. u. c. poſtulaſſet.*

g *al. tam honorificè locutus bon.*

h ad Att. ep. 1. lib. 7.

i *al. nõ decrerat.*

k Tantũ pro ſaliẽ vt ep. 31. 7. & ſuperiori.

l quaſi Curio minus bona fide cum Cæſare in gratiã rediiſſet, niſi ei de ſupplicationibus Ciceronis gratificaretur.

m *q. u. c. adduxit. Decrerant, qui iniq. tranſigi uoleb.*

fort. qui nunquã tranſigi uolebãt.

non intercedere, quod quoſdam, qui decernerēt, uideret confici nolle. Quod ad remp. attinet, in unam cauſſam omnis contentio coniecta eſt: [a] *de prouincijs inquam adhuc eſt. incubuiſſe cum ſenatu Pompeius uidetur, ut Cæſar ante id. Nou. decedat. Curio omnia potius ſubire conſtituit, quā id pati: ceteras ſuas abiecit actiones.* [b] *noſtri porro, quos tu bene noſti, ad extremum certamen rem deducere non audent.* [c] *ſcena rei totius hæc. Pompeius, tamquam Cæſarem non impugnet, ſed quod illi æquum putet, conſtituat, ait Curionem quærere diſcordias. ualde autem non uult, & plane timet Cæſarem conſulem deſignari prius, quā exercitum, & prouinciam tradiderit. accipitur ſatis male a Curione: & totus eius ſecūdus* [d] *cōſulatus exagitatur. hoc tibi dico: ſi oībus rebus prement Curionem, Cæſar defendetur: interceſſorē ſi, quod uidentur, reformidabunt, Cæſar, quoad uolet, manebit. Quam quiſque ſententiam dixerit, in commentario eſt rerum urbanarum: e quo tu, quæ digna ſunt, ſelige: multa tranſi, in primis ludorum* [e] *exploſiones, & funerum.*[f] *& ceterarum ineptiarum plura habet inutilia. denique malo in hanc partem* [g] *errare, ut, quæ non deſideras, audias, quam quidquam, quod opus eſt, prætermittatur.* [h] *Tibi curæ fuiſſe de Sittiano negotio, gaudeo: ſed, quando ſuſpicaris minus certa fide eos tibi uiſos: tamquam procurator ſic agas, rogo. Vale.*

a *al. de prouincijs, inquam, adhuc incub.*

b optimates.

c *al. Summa res.*

d in quo multa Cæſari dederat, quæ nunc idem cōtra ius eripere vellet.

e ingredientibus in theatrū plauſus dabatur, popularibus æqualis, ceteris cum ſibilo, & ſtrepitu. epi.2.

f *q.u. c. & ineptiarum ceterarum.pl.*

g *fort. peccare.*

h *al: Tibi curæ fuiſſe Sittianū negotium, gaudeo.*

SCHOLIA P. MANVTII.

1* DECREBANT,) non equidem is ſum, qui diuinationibus, præſertim quæ ſola cōiectura nitātur, facile acquieſcam

ſcam: uerumtamen, ubi nec ſententia repugnat, & mutatio leuis eſt, cur libertatem ingenijs eripiam? Hoc quidem in loco, qui nunc in manibus eſt, cum antiqui libri plerique haberent, Deerant: nonnulli, Deſerant; alij aliter; ex hac uarietate ſum adductus, ut probarem, Decrerant: qua ſententia, nunc exponam. L. Domitius Ahenobarbus, & P. Scipio, Pompeij ſocer, uterque Cæſaris inimicus, cum inique ferrent tranſigi de ſupplicationibus Ciceronis, eaſq. Curionis tribuni pl. interceſſione cuperent impediri: ſimulatione beneuolētiæ ſupplicationes decreuerunt, ut ea re Curionē, omnibus Pompeianorum actionibus acriter aduerſari ſolitum, ad intercedendum elicerent. Accedit Cœliani ſermonis conſuetudo. paullo enim ante dictum eſt, Non decrerat ſupplicationes. Et in Verrem dixit Cicero, Decreſſet.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 SED, cùm de hoſtib. ageretur) codices omnes Memmiani, præter vnum & alterū, habent, de hoſtiis ageretur. Et ita edidit P. Victorius. Quòd autem in aliis eſt, de hoſtibus, natum erratum putat ex antiqua ſcriptura, hoſtis, pro, hoſtijs. Nos tamen, de hoſtibus, edendum curauimus, vt & Manutius: non pugnaturi, ſi quis, de hoſtiis, malit. Paullo pòſt, vbi omnes emendati libri habent, numerarentur, quidam doctus exiſtimat eſſe legendum, numerus daretur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVERITVR Appij Claudij iniurijs.

M. Cœlius s. d. M. Ciceroni. 12

PVDET *me tibi confiteri, & quæri de Appij, hominis ingratiſſimi, iniurijs: qui me odiſſe, quia magna mihi* [a] *debebat beneficia, cœpit: &, cum homo auarus, ut ea ſolueret, ſibi imperare non poſſet: occultum bellum mihi indixit, ita occultum tamen, ut multi mihi renunciarent, & ipſe facile animaduerterem male eum de me cogitare. poſt ea quam uero comperi eum* *1. [b] *collegium tentaſſe, deinde aperte cum quibuſdam locutum, cum L.* [c] *Domitio, ut nunc eſt, mihi inimiciſsimo* [d] *homine, deliberare uelle, hoc munuſculum*

a *L. debebat tenet.*

b augurum?
b *al. collegam.*
c qui Apij collega fuerat in conſulatu.
d *uox, homine, abeſt à q. u. c.*

lum deferre Cn.[a] *Pompeio.* [b] *ipſum reprehenderem, & ab eo deprecarer iniuriam, quem uitam mihi debere putarem, impetrare a me non potui.* [c] *quid ergo eſt?* [d] *tamen, quaſi aliquid, amicis, qui teſtes erant meorum in illum meritorum, locutus ſum. poſtea quam illum, ne cui ſatis faceret quidem, me dignum habere ſenſi: malui* [e] *collegę eius, homini alieniſsimo mihi, &, propter amicitiam tuam, non ęquiſsimo, me obligare, quam illius ſimiæ uultum ſubire. id poſtquam* [f] *reſciÿt:* [g] *incanduit: & me cauſſam inimicitiarum quærere clamitauit: ut, ſi mihi in pecunia minus ſatis feciſſet, per hanc ſpeciem ſimultatis eum conſectarer. poſtea non deſtitit* [1] *accerſere* [*2·h] *palam Seruium accuſatorem, inire cum Domitio cõſilia. quibus cum parum procederet, ut ulla lege mihi ponerent accuſatorem: compellari ea lege me uoluerunt, qua dicere non poterãt. inſolentiſsimi homines* [i] *ſummis Circenſibus* [k] *ludis meis poſtulandum me lege Scantinia curant. uix hoc erat* [*3·l] *Pola elocutus, cum ego Appium cenſorem eadem lege poſtulaui. quod melius caderet, nihil uidi. nam ſic eſt a populo, & non infimo quoque approbatum, ut maiorem Appio* [m] *dolorem, fama, quam poſtulatio, attulerit. pręterea* [*4] *cœpi ſacellum, in domo quod eſt, ab eo petere. Conturbat me mora ſerui huius, qui tibi litteras attulit. nam, acceptis prioribus litteris, amplius quadraginta manſit. Quid tibi ſcribam, neſcio.* [*5·n] *Scis Domitio diem timori eſſe? exſpecto ualde, & quamprimum uidere cupio. A te peto, ut meas*

iniurias

a ſuſpicor de mendo. nam, Deferre munuſculum eſt, apud Cæliũ accuſare: ep. 8.

b *L. ipſum ut reprehenderem.*

c genus loquẽdi, a Liuio ẽt vſurpatũ. l. 44.

d *fort. Tum tamen cum.*

e L. Piſonis, q Appii collega erat in cẽſura. Dio. lib. 40.

f *al. reſciuit.*

g *al. incanduit.*

h *L. Palam Seruium acc.*

i *q. u. e. non habent uocem, ſummis.*

k quos Cælius ædilis dabat, ſed puto gloſſema eſſe.

l *Pola elocutus.*

m erat. n. Scãtinia lex de cõcubitu puerorum.

n ſimiliter locutus. ep. 14.

iniurias [a] proinde doleas, ut me exiſtimas & dolere, [b] & ulciſci tuas ſolere. Vale.

a L. proinde.
b L. & ulciſci tuas ſolere.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Collegivm) augures, (erat enim Appius augur) ut aliquid contra Cęlium molirentur. Alij ex coniectura, parum neceſſaria, contra ueteres omnes libros legendum putant, Collegam, ideſt Piſonem cenſorem: quod hoc tempore cenſuram gerebat Appius.

*2 Palam Seruium) nihil muto: uideant tamen eruditi, an ſit rectius, quod monui adoleſcens in Scholijs noſtris, Polam Seruium, quem Cicero nominat, ut accuſatorem, lib. 2. ad fr. epiſtola 2. & Cœlius ipſe paullo poſt; Vix hoc erat Pola elocutus.

*3 Pola elocutus,) uix hoc Pola Seruius accuſator dixerat. Antea Prælocutus. ego, cum in antiquis libris uiderem, Pole locutus, legendum putaui, Pola elocutus. poſſet etiam, Polæ locutus: ideſt, uix Polæ dixerat Appius, cupere ſe mihi accuſatorem ponere. nam & paullo ante Cælius cum dandi caſu idem uerbum coniunxit, Amicis, inquit, locutus ſum.

*4 Cępi ſacellum, in domo quod eſt, ab eo petere.) Cenſorem erat curare, ut ſacella non in domo cuiuſquam eſſent, ſed populo paterent. itaque Liuius lib. XL. ubi loquitur de Lepido, & Fuluio cenſoribus, Complura, inquit, ſacella, publicaque ſacra, occupata a priuatis, ut paterent eſſentque populo, curarant. Cælius autem, ut oſtenderet, Appium cenſorem officio ſuo deeſſe, petere cæpit ab eo, ut ſacellum in domo priuata ne relinqueretur: cuius rei cura Appij, qui cenſor erat, eſſe debuerat. Sed libentius intellexerim de ſacello, quod ipſe Appius occupaſſet: ex quo grauior ei concitata eſſet inuidia, occupatis rebus a cenſore, quas cenſor, ab alijs occupatas, populo reſtituere deberet.

*5 Scis Domitio diem timori eſſe) ſimiliter locutus ep. 14. Scis Appium cenſorem hic oſtenta facere? ſed cum obſcura ſententia eſt: tum ita diſcrepant inter ſe ueteres libri, ut, obſcuro per ſe loco, maiores etiam tenebras offundant. In uno meo ſcriptum eſt hoc modo, Diem timor eſt ex ſpectatio ualde & quamprimum. in uno Sigonij, Diem tu mora re exſpecto & quamprimum; in altero eiuſdem, Timor eſt exſpecto ualde & quamprimum. In nullo quidem uidi, Timori eſſe.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Arcessere Polam Seruium accuſ.) ſic legendũ, non, arceſſere palam, &c. confirmat hanc emendationem quod ſequitur: vix hoc erat Pola elocutus, &c. Erat autem Pola cognomentum horum Seruiorum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR affinitate Dolabellæ: de Curionis interceſſione.& de prouincijs quid actum ſit, ſignificat, & de Hortenſij præſenti iam morte nunciat.

M.Cœlius. S. D. M.Ciceroni. 13

GRATVLOR *tibi* [a] *affinitate* [b] *uiri medius fidius optimi.nam hoc ego de illo exiſtimo.cetera porro, quibus adhuc ille ſibi parum utilis fuit,& ætate iam ſunt decurſa;& conſuetudine,atque auctoritate tua,* [c] *pudore* [d] *Tulliæ, ſi qua reſtabunt, confido celeriter* [e] *ſublatum iri. non enim pugnax uitijs, neque hebes ad id, quod melius ſit,intelligendum.deinde, quod maximum eſt,ego illum ualde amo.Vides Cicero Curionem noſtrum lautum interceßionis de prouincijs exitum habuiſſe? nam cum de* [f] *interceßione referretur;quæ relatio fiebat ex* S. C. *primaq.M.Marcelli ſententia pronunciata eſſet, qui agendum cũ tribunis pl.cenſebat: frequens ſenatus in* [g] *alia omnia ijt.* *1·1·[h] *ſtomacho eſt ſcilicet Pompeius Magnus nunc ita languenti,ut uix id, quod ſibi placeat,reperiat.tranſierant illuc,* *2·2 *ut ratio eſſet eius habenda, qui neque exercitum, neque prouincias traderet. quemadmodum hoc Pompeius* *3 *laturus ſit,cum cognoſcat, quidnã reip.* *4 *futurum ſit,* *5 *ſi aut non curet,uos ſenes diuites uideritis. Q.* [i] *Hortenſius, cum has litteras ſcripſi,animam agebat. Vale.*

a *L.affinitatem.*
b Dolabellæ. ep.16.lib.2.
c *al. & prudentia T.*
d vide ep.15. lib.2.
e *u.c.ſublatu iri.*
f interceſſerat Curio, ne S.C. fieret de ſucceſſore ante tempus Cęſari mittendo.
g pro, diſſenſit. vide ep.2.l.1.
h *L. Stomacho eſt Magnus nec ita lang.*
i orator ille ſummus, Ciceronis æmulus. de quo vide in Bruto.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 STOMACHO eſt ſcilicet Põpeius Magnus) dixi olim, Scilicet Pompeius, mihi videri eſſe gloſſema ad verbum Magnus: nec aliter nunc videtur.

*2 Vt ratio eſſet eius habenda,) hoc totum ita legitur in antiquis libris: Vt ratione eius habenda, qui exercitum, neque prouincias tradere. quod ita mendoſum eſt, vt omnis mihi quidem ad correctionem aditus intercludatur. relinquo non inuitus, quod alij quærant. Sententia quidem hæc videtur eſſe: Tranſierant ſenatores in alia omnia, id eſt probauerant Curionis interceſſionem, improbãtes M. Marcelli ſententiam; tamquã ratione illius habenda, qui neque exercitum, neque prouincias traderet. Hoc, vt dixi, arbitror ſignificari. Sed addere verbum, Neque, contra veteres libros non audeo: niſi ſi, vt eſt omnino aſper duruſq. Cœlij ſermo, ſcriptum ab eo putemus, Qui exercitum, neque prouincias traderet; pro, Qui neque exercitum, n. p. t: vt, Neque, tã ad exercitum, quam ad prouincias referatur. Venit etiam in mentem, hoc duntaxat a Cœlio ſcriptum. Tranſierant illuc, vt ratione eius habenda. gloſſam autem eſſe id, quod ſequitur, additam ab interpretante pronomen illud, Eius: cum hoc pronomine Cœlius Cæſarem ſignificare ſolitus ſit: dixit enim epiſt. 7. Perſpecta Cn. Pompeij voluntate in eam partem, vt eum decedere poſt Kal. Mart. placeret. Cum Cæſarem ſignificet, minime tamen antea nominatum.

*3 Laturus ſit, cũ cognoſcat,) vnus Sigonij liber, & meus, Laturus eſt iſte, cum cognoſcam: alter eiuſdem, Laturus, cũ iſte cognoſcam: itaque ſubeſſe vitium ſuſpicor.

*4 Futurum) video, quid dicatur: ſed ex ingenio emendatum exiſtimo: nam veteres omnes libri, Futurus, habent, quod videtur ad Pompeium referri.

*5 Si aut non curet,) ſic antiqui libri. mutilus locus eſt, aut certe deprauatus.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 STOMACHO eſt Magnus, &c.) hoc totũ, ſcilicet Pompeius, quod reperitur in omnib. libris vulgatis, & nonnullis calamo exaratis, deleui, vt alienum, & ex annotatione profectum: quod iam olim Paullo Manutio venerat in mentem. Atque, vt intelligas ita eſſe, incidi in vnum codicem manuſcr. in quo non erat vox, Magnus, ſed hoc tantùm, Cn. Pompeius: cùm videlicet ſcriptor librarius errans, id quod eſſet Ciceronis, eieciſſet: quod alienum & ſubditițiũ, retinuiſſet.

2 Vt ratio eſſet eius habenda) ſic ediderunt P. Victorius, & P. Manutius: & ita habent aliquot libri veteres: alij, vt ratione eſſet eius, &c. planè mendosè: vnde nata fortaſſe eſt illa vulgata lectio, vt nec ratio eſſet eius, &c. quam nullo modo probo. Pompeius enim nolebat eius rationem haberi, qui neque exercitum, neque prouincias tradere vellet.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Hæc epiſtola multa complectitur, de L. Domitij Ahenobarbi repulſa in auguratu, de Saturnino ab Cn. Domitio Caluino accuſato, de Pompeij, Cæſariſq. diſcordia, de Appij ad corrigendam ciuitatem ridicula diligentia.

M. Cœlius s. d. M. Ciceroni. 14

TANTI *non fuit* [a] *Arſacen capere,* [b] *Seleuceam expugnare, ut earum rerum, quæ hic geſtæ ſunt, ſpectaculo careres. numquam tibi oculi doluiſſent, ſi in repulſa Domitij multum uidiſſes. magna illa comitia fuerunt: & plane ſtudia ex partium ſenſu apparuerunt. perpauci, neceſſitudinem ſecuti, officium præſtiterunt. itaque mihi eſt Domitius inimiciſſimus, ut ne familiarem* [c] *quidem ſuum quemquam tam oderit, quam me; atque eo magis, quod per iniuriam ſibi putat ereptum, cuius ego auctor fuerim. nunc furit tam gauiſos homines ſuum dolorem, unumq. me ſtudioſiorem* [d] *Antonij.* [1] *Nam Cn. Saturninum adoleſcentem ipſe Cn. Domitius reum fecit ſanequã ſuperiore a uita inuidioſum. quod iudicium* *[1] *nunc in exſpectatione eſt, etiam in bona ſpe, poſt Sex. Peducæi abſolutionem. De ſumma rep. ſæpe tibi ſcripſi me annum pacem non uidere: &, quo propius ea contentio,* [e] *quam fieri* [f] *neceſſe eſt, accedit; eo clarius id periculum apparet. propoſitum hoc eſt, de quo, qui rerum potiuntur, ſunt dimicaturi: quod Cn. Pompeius conſtituit non pati, C. Cæſarem conſulem aliter fieri, niſi exercitum, & prouincias tradiderit: Cæſari autem perſuaſum eſt, ſe ſaluum eſſe non poſſe, ſi ab exercitu receſſerit.*

a quia Cicero cũ Parthis bellum gerebat, quorum rex Arſaces, regia Seleucea. nam, vt Aegyptij reges Ptolemæi, ſic oẽs apud Parthos Arſacidę.

b *Seleuciam. al. & Seleuc. exp.*

c *q. u. c. quidem ſuum quemquàm tam od.*

d cõpetitoris ſui, qui auguratum obtinuit. lib. 8. de bello Gal, & hic ep. 22. l. 12. & Phil. 2. & Plut. ĩ Antonio,

e *q. u. c. quàm uideri neceſſe eſt. non pl.*

f erat enim illa inter Pompeium, & Cęſarem volũtaria potius, quã neceſſaria contentio.

*receſſerit.fert illam tamen condicionem, ut ambo exercitus tradant. ſic illi[a] amores, [b] & inuidioſa coniunctio non ad occultam recedit obtrectationem, ſed ad bellum *[2] ſe erumpit. neque, mearum rerum quid conſilij capiam, reperio: quod non dubito, quin te quoque hæc deliberatio ſit perturbatura. nã mihi cum hominibus his & gratia, & neceſſitudo eſt. [c] cum cauſſam illam, non homines, odi. illud te non arbitror fugere,* QVIN *homines in diſſenſione domeſtica debeant, quam diu ciuiliter ſine armis [d] certetur, honeſtiorem ſe qui partem; ubi ad bellum, & caſtra uentum ſit, firmiorem; & id melius [e] ſtatuere, quod tutius ſit. In hac diſcordia uideo Cn. Pompeium ſenatum, quique [f] res iudicant, ſecum habiturum; ad Cæſarem omnes, qui cum timore, aut mala ſpe uiuant, acceſſuros: exercitum conferendum non eſſe. omnino ſat ſpatij ſit ad conſiderandas utriuſque copias, [g] & ad eligendam partem. [h] Prope oblitus ſum, quod maxime fuit ſcribendum. Scis Appium cenſorem hic oſtenta [i] facere? de ſignis, & tabulis, *[3] de agri modo, de ære alieno acerrime agere? perſuaſum eſt ei, cenſuram lomentum, aut [k] nitrum eſſe. errare mihi uidetur. [l] nam ſordes eluere uult; uenas ſibi omnes, & uiſcera aperit. curre, per deos, atque homines: & quamprimum hæc riſum ueni: legis Scantiniæ [m] iudicium apud Druſum fieri: Appium de tabulis, & ſignis agere. crede mihi. eſt properandum. Curio noſter ſapienter id, quod remiſit de ſtipendio Pompeij feciſſe exiſtimatur. ad ſummam quæris, quid putem futurũ?*

ſi alte-

a cum ſe Pompeius, & Cęſar non ſolũ amicitia, ſed etiam affinitate iunxerunt, bonis omnibus improbãtibus, qđ coniunctio cõtra remp. uidebatur.

b q.u.c. & ingens coniunct.

c al. tum tantũ.

d al. cernatur.

e quod ipſe ſtatuit. uide epiſt. ſequenti.

f ita loquebãtur, cum iudices ſignificarẽt. exempla nõ deſunt.

g q.u.c. & eligẽdas parteis. Prope &c.

h uox, tutiorem, non ineſt in u. c.

i cum bonũ ciuem ſimular.

k *L. nitrum eſſe.*

l L. Nam dum ſordeis eluere uult, uenas &c.

m iudicẽ eſſe Druſum, qui reus eſſe deberet.

a *al. vindicabit non pl.*

b *L. Si ſine. ſummo periculo fieri poſſ.*

c loquitur ex ingenio ſuo, nam Ciceroni, optimo viro, & patriæ ſtudioſe, minime iucundum certamē inter ciues.

d *al. parabit, non pl.*

ſi alteruter eorum ad Parthicum bellum non eat, uideo magnas impendere diſcordias: quas ferrum, & uis [a] *iudicabit. uterque & animo, & copijs eſt paratus.* [b] *ſi ſine ſummo periculo fieri poſſet, magnum,* [c] *& iucundum tibi fortuna ſpectaculum* [d] *parabat. Vale.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 NVNC in exſpectatione eſt,) ubicūque ſcriptos libros. præſertim & multos, & uetuſtiores, diſſentire uideo ab impreſſis: operæ pretium puto, lectorem admoneri. nam etſi perſpicue patet ſententia, uidendum tamen, eius ne ſit, qui librum compoſuit, an eius, qui deſcripſit, aut emendare conatus eſt. Hic antiqui libri, quos quidem ego uiderim, omnes, in omnibus uerbis aliter habent, atque in uulgatis legitur: Non, pro Nunc: In, non habent: Exſpectationem, pro Exſpectatione: Ineſt, pro Eſt.

* 2 Se erumpit.) ſic liber Sigonij, & recte; ut cum proximo uerbo, Recedit, congruat: nam ſi Erupit, legatur, ut eſt in pleriſque antiquis libris, reponendum erit, Recidit pro Recedit, contra ueterum librorum auctoritatem. Erumpit, & Erūpit ſe, ueteres dicebant. Cæſar lib. 2. bel. ci. Portis ſe foras erumpunt. Virg. lib. 1. Georg.

Aut ubi ſub lucem denſa inter nubila ſeſe‿.
Diuerſi erumpunt radij. Et l. IV. ibidem.
Et caput, unde altus primum ſe erumpit Enipeus.
Et lib. III. Aen. Interdumque atram prorumpit ad æthera nubem‿.

Lucretius lib. IV. Tandem ubi ſe erupit neruis coniecta cupido, Parua fit ardoris uiolenti pauſa parumper. Attius Epigono, apud Nonium: Imperitus ſtupiditate, erumpit, ſe, impos conſilij. Erumpere ſtomachum, dixit Cicero ad Attic. lib. XVI. Lege arcano conuiuis tuis, ſed, ſi me amas, hilaris, & bene acceptis; ne in me ſtomachum erumpant, cum ſint tibi irati. Et Terentius Eun. Iam ne erumpere licet hoc mihi gaudium? Sic, Emergit, & Emergit ſe, probauit antiqua conſuetudo. Cicero de haruſp. reſp. Tum ſe emergit, & fertur illuc. Nepos in Attici uita. Quibus ex malis ut ſe emerſerat.

* 3 De agri modo,) ſic malui, contra ueteres omnes libros, quam, De agris modo. quam enim ſentētiam habet, De agris modo? at, ſi legamus, De agri modo, hoc ſignificabitur, egiſſe acerrime Appium cenſorem de moderanda agrorum poſſeſſione; quod maiorum memoria fecerant C. Licinius, & L. Sextius tribuni pl. lege lata de agrorum modo, ne quis ul-

tra Diugera agri poſſideret. Liuius lib. VI. & Epitome lib. LIIX. Eandem rem ſignificat, & eodem modo locutus eſt Varro lib. I. de re ruſt. Licinii Stolonis, inquit, maiores de modo agri legem tulerunt. Cicero etiam in epiſtola ad Atticũ lib. XIII. de modo agri mentionem facit, Vt alia eiuſdem, & aliorum exempla prætermittam.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 NAM Cn. Saturninum adoleſcentem, &c.) Quidam legi volunt, Nam Cn. Saturninum adoleſcens ipſe Cn. Domitius, &c. intelligatur Domitii filius.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

POMPEIVM uituperat, Cæſarem laudat; addit de cupiditate ſua conueniendi, & alloquendi Ciceronis, & de itinere ad alpes.

M. Cœlius s. d. M. Ciceroni. 15

ECQVANDO *tu hominem ineptiorem, quam tuum Cn. Pompeium, uidiſti, qui tantas turbas, qui tam nugax eſſet, commorit? ecquem autem Cæſare noſtro acriorem in rebus gerendis, eodem in uictoria* [a] *temperatiorem aut legiſti, aut audiſti? quid eſt?* [b] *nunc tibi noſtri milites, qui duriſſimis, & frigidiſſimis locis, taterrima hieme, bellum ambulando confecerunt, malis orbiculatis eſſe paſti uidentur.* [c] *quid? iam, inquis, glorioſe omnia ſi ſcias, quam ſollicitus ſum, tum hanc meam gloriam, quæ ad me nihil pertinet, derideas. quæ tibi exponere, niſi coram, non poſſum:* [1] *idque celeriter fore ſpero.* [2] *nam me, cũ expuliſſet ex Italia Pompeium, conſtituit ad urbem uocare: id quod iam exiſtimo confectum:* [d] *niſi maluit Pompeium Brundiſij circumſedere,* [e] *peream, ſi minima cauſſa eſt properandi iſto* [f] *mihi, quod te uidere, & omnia intima* [g] *conferre diſcupio. habeo autem quam multa. hui uereor,*

a hoc dicit, q a Cæſar, Corfinio capto, ciuibus omnib. pepercerat, in iis Domitio, Lentulo, aliis.

b *num tibi.*

c *L. Quid? iam, inquis, glorioſè?*

d *q. u. c. al. niſi maluit Pompeius Brundiſij circumſederi. P. & ita L.*

e id eſt, pereã niſi maxima cauſſa eſt.

f *q. u. c. non habent, niſi.*

g *L. tecum conf.*

quod

quod ſolet fieri, ne, cum te uidero, omnia obliuiſcar. ſed tamen[a] quodnam ob ſcelus iter mihi neceſſarium retro ad alpes uerſus incidit? adeo, quod Intemelij in armis ſunt, neque de magna cauſſa. Bellienus,[b] uerna Demetrij, qui ibi cum præſidio erat,[3] Domitium quendam, nobilem illic, Cæſaris hoſpitem, a contraria factione nummis acceptis, comprehendit, & ſtrangulauit. ciuitas ad arma ijt. eo nunc *1·c cohortibus mihi per niues eundum eſt. Vſquequaque, inquis, ſe[d] Domitij [e] mali dant. Vellem quidem [f] Venere prognatus tantum animi habuiſſet in ueſtro Domitio, 4·g quãtũ ipſe *2 h cadenatus ĩ hcc habuit. Ciceroni F. S. D. Vale.

a quodnã ob meũ delictum? cum hoc quaſi ad alicuius peccati pœnã imponatur.
b olim, nõ cũ præeſſet intemeliis.
c ſic antiqui libri, pro, cũ cohortibus.
d ob L. Domitium, Corfinii captum.
e a. malè dant.
f L. Venere prognatus.
g L. quantũ Pſecade natus in hoc b.
h Pſecade natus, legit Octauius Pantagathus, egregie.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 COHORTIBVS) pro, Cũ cohortibus. ſic enim interdum locutos eſſe ueteres animaduerti. Quidam legunt, Cũ cohortibus; quibus fortaſſe aſſentirer, ſi, Cum, in ullo antiquo libro reperirem. Sed additum fortaſſe a rudibus Latinæ Linguæ, quos offenderet minus obſeruata loquendi ratio. exempla aliquot afferam. Cicero Philippica ultima; His uiginti cohortibus, nullo equitatu conflixit. Liuius lib. 1. Egreſſus omnibus copijs, partem militum locis circa denſa obſita uirgulta obſcuris ſubſidere in inſidiis iuſſit. Et lib. 41. Eodẽ decem nauibus C. Furius, duumuir naualis, uenit. Et Q. Curtius lib. IV. Vnchas peruenit, ubi excepere eũ Græcorũ quattuor millia, quibus ad Euphratem contendit.

*2 Quantum ipſe cadenatus) ante multos annos in omnibus uulgaris libris legebatur, Ipſe catenatus. Octauius Pantagathus, uir bonis omnibus ob inſignem probitatem, & doctrinam iure cariſſimus, cultus a me ſemper optimi parentis loco, legendum primus exiſtimauit, Pſecade natus; ut ſignificetur Bellienus uerna. Pſecas enim ancilla eſt. uernas autem eos eſſe, qui ancillis naſcantur, nemo neſcit Si Bellienus, ait Cælius, ancilla natus, Domitium comprehendere, & ſtrangulare non dubitauit; quid Cæſari, Venere prognato, in ueſtro Domitio facieudum fuit? commendat igitur, ac ualde probat Pantagathi opnionem antitheto um gratia; (nam Cælius Cæliano illo more, hoc eſt perargute, Pſecade natus, & Venere prognatus, oppoſuit) cõfirmat ueterũ librorum auctoritas, in quibus fere omnibus eſt. Ipſe cadenatus;

natus;ut,una detracta litterula,I,ſuus loco nitor, ſuaq. reddatur integritas.De Pſecade ſi quis exempla quærit, Iuuenalem legat Sat.vi. & Ouidium lib. 3. Met.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 IDQVE celeriter fore ſpero) legendum fortaſſe eſt, id quod celeriter fore ſpero.

2 Nam me, cum expuliſſet) legendum videtur, Nam me, cùm Cæſar expuliſſet,&c. quamquam ſubintelligi poteſt nomen,Cæſar.

3 Domitium quendam,nobilem illic Cæſaris hoſp.) ſecutus ſum libros uulgatos, à quibus non diſcrepant noſtri manuſcr. uno,atque altero excepto,in quo ſcriptum eſt, nobilē illi Cæſaris hoſp. quam ſcripturam quidam amplectuntur, ut illi, poſitum intelligamus,pro, illic.Ego autem minùs probo,arbitrórque in aduerbio, illic,c. fuiſſe omiſſum ab errante librario,propter vocem ſequentem,ab eadem littera initiū capientem.Siquis tamen,illi,contendet eſſe legendum, non magnopere pugnabo. Non deſunt enim innumerabilia exēpla.Sic Terentius I horm. Interea dum ſedemus illi, &c. & Lucret.lib. 1.in extr. Illi cùm videantur,&c. ad quem locum hac de re plura.

4 Quantum Pſecade natus.) ſecuti ſumus P. Victorij coniecturam, quam & Manutius probat, & veteres codices adiuuant. nam noſtri quidem ſic habent, quantum ipſe cadenatus,

---

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PVLSO Italia Pompeio, ſuadet Ciceroni Cœlius. ne afflictam fortunam ſequatur;conſulitq. ut in aliquem locum a bello uacuum ſe recipiat. ſuaſio eſt ab utili contra honeſtū. nam eſſe cum Pompeio reſp. uidebatur.

M. Cœlius S. D. M. Ciceroni. 16

a huic epiſtolæ reſpōdet Cicero ep. 16. l. vi

E[a]XANIMATVS ſum tuis litteris, quibus te nihil, niſi triſte, cogitare oſtendiſti: neque, id quid eſſet, perſcripſiſti: neque non tamen, quale eſſet, quod cogitares, aperuiſti. has ad te il lico litteras ſcripſi. Per[b] fortunas tuas, Cicero, per liberos te oro, & obſecro, ne quid grauius de ſalute, & incolumitate tua conſulas. nam deos, homines que, amicitiamq. noſtrā teſtificor, me ne

a L. Exanimatus tuis litteris, quib. te n. tr. c. oſt. neq. id q. eſſ. perſcr. neq. non tamen q. eſſ. q. cog. aperuiſti: has ill.

b vſurpat hic loquendi modus in re miſera. vide ep. 1. l. 14.

que temere tibi prædixiſſe, neque temere monuiſſe: ſed, poſtquam Cæſarem conuenerim, ſententiamq. eius, qualis futura eſſet parta uictoria, cognouerim, te certiorem feciſſe. Si exiſtimas eandem [a] rationem fore Cæſari in dimittendis aduerſarijs, & cōdicionibus ferendis, erras. nihil, niſi atrox, & ſæuum, cogitat, atque etiam loquitur: iratus ſenatui [b] exijt: his interceſſionibus plane incitatus eſt. non mehercules erit deprecationi locus. quare, ſi tibi tu, ſi filius unicus, ſi domus, ſi ſpes tuæ reliquæ tibi [1] curæ ſunt: ſi aliquid apud te nos, ſi uir optimus gener tuus ualet: quorum fortunas non debes uelle conturbare: ut eam cauſſam, in cuius uictoria ſalus noſtra eſt, odioſe, aut relinquere [c] cogamur; aut impiam cupiditatem contra ſalutem tuam habeamus. denique illud cogita; quod offenſæ fuerit, in iſta cunctatione te ſubiſſe. nunc te contra uictorem facere, quem dubijs rebus lædere noluiſti, & ad eos fugatos accedere, quos reſiſtentes ſequi nolueris, ſummæ ſtultitiæ eſt. uide, ne, dum putet te parum [d] optimatem eſſe, parum diligenter, [e] quid optimum ſit, eligas. quod ſi totum tibi perſuadere non poſſum: ſaltem, dum, quid de [f] Hiſpanijs agamus, ſcitur, exſpecta: quas tibi nuncio aduentu Cæſaris fore noſtras. quam iſti ſpem habeāt amiſſis Hiſpanijs, neſcio: quod porro tuum conſilium ſit ad deſperatos accedere, non medius fidius reperio. hoc, quod tu, non dicendo, mihi ſignificaſti, Cæſar [g] audierat: ac ſimul atque, [h] haue, mihi dixit, ſtatim, quid de te audiſſet, expoſuit. negaui me ſcire: ſed tamen

men

a ſi ita leuem fore putas ī dimittendis aduerſarijs, vt fuit in cōditionibus de pace ferendis.
b ex vrbe.
c nam & Cœlius & Ciceronis gener Dolabella Cęſarē ſequebantur.
d Adoptatum, plerique veteres libri.
e quod ad tuā ſalutem pertineat.
f proficiſcebatur in Hiſpaniam Cęſar cō tra Pompeij legatos, ipſo Italia eiecto.
g te ad Pompeium in Græciam tranſiturum.
h *v.c. haue.*

men ab eo petiј, ut ad te litteras mitteret, quibus maxime ad remanendum commoueri poſſes. me ſecum in Hiſpaniam ducit. nam, niſi ita faceret, ego prius, quam ad urbem accederem, ubicumque eſſes, ad te percurriſſem, & hoc a te præſens contendiſſem, atque omni ui te [a] *retinuiſſem. Etiam atque etiã, mi Cicero, cogita, ne te, tuoſq. omnes funditus euertas: ne te ſciens, prudensq. eo* [b] *demittas, unde exitũ uides nullum eſſe. quod ſi te aut uoces* [c] *optimatium commouent: aut non nullorum hominum*[d] *inſolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas, cenſeo, aliquod opidum* [e] *uacuum a bello, dum hæc decernuntur,* [f] *quæ iam erunt confecta. id ſi feceris; & ego te ſapienter feciſſe iudicabo; & Cæſarem non offendes. Vale.*

a ne ex Italia diſcederes.
b *L. demittas.*
c *L. optimatiũ.*
d ep. 16. lib. 1. & 2. lib. 9.
e ep. 16. l. 2.
f *quæ iam erunt confecta. Id ſi feceris: & ego.*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 CARAE ſunt) nonnulli codices habent, curæ ſunt. curæ ſunt, tamen magis probamus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVERITVR, ſe Curionis amore, & Appij odio ab optima mente deſciuiſſe, & Cæſaris partes potius, quam Pompei, ſecutum eſſe: cuius rei culpam partim in fortunã, quod in Hiſpania fuerit, quo tempore Cicero ad Pompeium in Græciam profectus eſt partim etiam in Ciceronem ipſum confert. poſtremo, quid mollatur, exponit.

M. Cœlius s. D. M. Ciceroni. 17

ERGO *me potius in* [g] *Hiſpania* [h] *fuiſſe tum, quam Formiјs, cum tu profectus es ad Pompeium? quod utinam aut Ap. Claudius* *[1] *in iſta parte, aut C. Curio:* [i] *cuius amicitia me paullatim**[2] *in hanc portam cauſſam impoſuit. nam mihi ſentio bonam mentem* [1] *iracũdia, & amore ab-*

g fuit enim cũ Cæſare. ep. ſuperiore.
h *al. fuiſſe, quàm formiјs, tum, cũ tu.*
i iracundia in Appium, amore in Curionẽ. de Appio epiſ. 12. de Curione ep. 6. 10. & 13.
l *q. u. c. non habent uerbum, fuiſſet.*

*latam. Tu *[3] porro, cum ad te, proficiſcens noctu *[4] Ariminum, ueniſſem, dum mihi pacis mandata das ad Cæſarem, & mirificum ciuem agis, amici officiũ neglexiſti, *[5] neque mihi conſuluiſti. Neque hæc dico, quod diffidam huic cauſſæ: ſed, crede mihi, perire ſatius eſt, quam hos uidere. quod ſi timor ueſtræ [a] crudelitatis non eſſet; eiecti iampridem hinc eſſemus. nam hic nunc, præter feneratores paucos, nec homo, nec ordo quiſquam eſt, *[6] niſi Pompeianus. equidem iam effeci, [2] ut maxime patres, &, qui antea noſter fuit, *[7] populus ueſter eſſet. cur hoc, inquis? immo *[8] reliqua [b] exſpecta: uos inuitos uincere coegero. *[9] arruntanum me Catonem. uos dormitis; [3] nec hæc adhuc mihi uidemini intelligere, qua nos pateamus, & qua ſimus imbecilli. atque hoc nullius præmij ſpe [c] faciam, ſed quod apud me plurimum ſolet ualere [d] doloris, atque [e] indignitatis cauſſa. quid iſtic facitis? prælium exſpectatis, *[10] quod firmiſſimum eſt? ueſtras copias non noui: noſtri ualde depugnare, & facile algere, & eſurire conſueuerunt. Vale.*

a minatus erat Pompeius, qui cũ ipſo arma non ſumpſiſſent. pro hoſtibus habiturũ.
b L. reliqua exſpecta uos.
c L. faciam. & ita v. c.
d huius doloris cauſſam vide apud Cæſarem l. 3. de bello ci. Iracundiſſimum fuiſſe Cœliũ, ait Se. l. 3. c. 8. de Ira.
e al. indignationis.

SCHOLIA P. MANVTII.

In iſta parte,) in quá tu es. Verum totus hiç locus obſcuratur mendo. Mediceus liber: Quod vtinam Ap. Claudius in iſta parte, C. Curio. vnus Sigonij: Cum Curio. cetera eodem modo. alter eiuſdem, Aut C. Curio: cetera eadem. Tres mei: Quod vtinam aut Ap. Clandius in iſta partê prohibuiſſet, aut C. Curio. In tanta perturbatione videant eruditi homines, an emendare locum poſſint: ego ne conari quidem audeo. varietatem antiquorum exemplarium fideliter oſtendi.

*2 In hanc portam cauſſam) ſic & Mediceus liber, & quidam alii: meus vnus, Partem cauſſam: Sigonij, Parte cauſſam:

ſam:alter eiuſdē, Partem cauſſæ:quod ſententia nō reſpuit.

*3 Porro,) ſic lego ex duobus antiquis lib. niſi ſi, Tu Tu porro, placet: vt geminato pronomine maior oſtendatur iracundia. in quo liber Petri Pagani cum Mediceo conſentit.

*4 Ariminum ueniſſem) Arimini, habet unus Sigonij liber. Placuit, Ariminum, ut eſt in altero eiuſdem, atque etiā in meo. poſtulat enim ſententia, & uſus Latinæ linguæ, Ariminum, potius, quā, Arimini. Veteres aliquot libri, in quibus eſt Mediceus, habent, Veniſſent: mendoſe.

*5 Neque mihi conſuluiſti) nullam mei curam ſuſcepiſti. ep. 2. lib. 3. Proſpicies, & conſules rationibus meis. Fortaſſe ſcripſit Cœlius, Mi, non Mihi. quod ideo dico, quia tum in Mediceo libro, tum in ceteris omnibus, Me, ſcriptum eſt. E autem, & I, quam facile commutentur, periti antiquitatis intelligunt.

*6 Niſi Pompeianus. omnes) antiqui libri etiam Mediceus: Niſi eſt Pompenianus.

*7 Plebs,) cum Populi nomen plebem quoque contineat, & de populo ſequatur mentio; miror hic Plebem nominari: & omnino mendum olere locus uidetur. quam ſuſpicionem auget uarietas ueterum librorum. tres habent, Partes: cum quibus Sigonianus unus conſentit; alter habet, Pios: unus, Pius: Mediceus, Pies. Hic ego me non explico: exitum fortaſſe repetiet aliorum induſtria, quod ſi mutare liceat; malim, Patres, quam Plebes: ut ſenatores eos, qui, neutram in partem animo propenſi, in urbe remanſerant, opera ſua Pompeianos factos eſſe dicat: tum de populo ſubiungat. Nec temeraria mutatio uideri poteſt, ſi ex, Partes, fiat, Patres, præſertim adiuuante ſententia.

*8 Reliqua exſpecta;) ualde hic & ab īpreſſis, & inter ſe diſſentiunt ſcripti libri. Mediceus, & duo præterea, Reliquas exſpectant. alij, Reliqui exſpectant, Reliqua exſpectant, Reliquos exſpectant. Mihi non diſplicet, Reliqua exſpectant; ut dicat Cœlius, populum reliqua exſpectare, id eſt, ut aliquam ipſe Cœlius in urbe ſeditionem commoueat.

*9 Arruntanum me Catonem.) Sic Mediceus liber, ſic reliqui fere omnes; mendōſe; tamen lectorem ueſtigio ſaltem ueritatis fraudandum non putaui; ut eruditis hominibus liberior, ac facilior coniectura detur, cognito ueterum librorum teſtimonio. M. Catonem, pro, Me Catonem, eſt in uno Sigonij libro.

*10 Quod firmiſſimum eſt?) ex parte Cæſaris. Mediceus liber, & alter Petri Pagani, Hæc, non Eſt. in quo ſi conſentirent reliqui; legendum, & diſtinguendū ſic arbitrarer; Quod firmiſſimum) nec ueſtras copias non noui. id eſt; nec ueſtras copias ignoro, minime cum noſtris conferendas. Verum duo libri habent, Eſt; quod placet.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 IRACVNDIA, & amore ablatam) Negare equidem non poſſum hanc eſſe antiquam ſcripturam, quam & Riuius ſe in uno cod. perantiquo reperiſſe teſtatur, iracundiæ tumore ablatam. Sed ego uulgatam, iracundia, & amore ablatam, magis probo, atque ita olim edi iuſſeram, ſi mihi typographus obtemperare voluiſſet. Nam hoc dicit Cœlius, ſe odio Appii compulſum, & amore Curionis adductum eſſe, ut par teis Cæſaris ſequeretur. fuit autem Appius, Pompeianus, Curio, Cæſarianus.

2 Vt maximè plebs, &c.) Quidam libri manuſcripti habēt, vt maximè partes, &c. Vnde docti quidam ſuſpicantur legē dum, ut maximè patres, &c.

3 Nec hæc adhuc, &c.) Quidam delent pronomen, hæc.

CICERONIS. EPISTOLARVM

AD. VARRONEM. ET. ALIOS

LIBER. IX

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ADVENTVM cupit Varronis, quod in eius, librorumq. conſuetudine omnem ſpem repoſuerit leniendi doloris, quem ex afflicta rep. capiebat.

M. Cicero S. D. [a] M. Terentio Varroni. I

*EX IIS litteris, quas [b] Atticus [b] a te miſſas mihi legit, quid ageres, & ubi eſſes, cognoui: quando autem te uiſuri eſſemus, nihil ſane ex eiſdem litteris potui ſuſpicari. in ſpem tamen uenio, appropinquare [c] tuum aduentum: qui mihi utinam ſolatio ſit. etſi tot, tantiſq. rebus urgemur, ut nullam alleuationem quiſquam non ſtultiſſimus ſperare debeat. ſed tamen aut tu potes me, aut ego te fortaſſe aliqua re iuuare. ſcito enim me, [d] poſtea quam in urbem uenerim, rediſſe cum ueteribus amicis, id eſt cum libris noſtris in gratiam. etſi non iccirco eorum uſum dimiſeram, quod iis [e] ſuccenſerem, ſed quod eorum me ſuppudebat. uidebar enim mihi, cum me in res turbulentiſſimas, infideliſſimis ſociis, demiſiſſem, præceptis illorum non ſatis paruiſſe. ignoſcunt mihi; reuocãt in conſuetudinẽ priſtinam, teque, quod *1 in eo [f] permanſeris, ſapientiorem, quam me, dicunt fuiſſe. quam obrem, quando placatis his utor, uideor ſperare debere, ſi te uiderim, & ea, quæ premant,*

a Pli. l. 16. c. 4.

b *L. à te ad ſe miſſ.*

c *q. u. c. aduentum tuum: q.*

d victo Pompeio Magno. cum Cæſar ex Alexandria reuerſus Ciceroni pepercisſet.

e *q. u. c. ſuſcenſerem.*

f non valde ſe Varro immiſcuit ciuilibus bellis. vide epiſt. 6.

& ea, quæ impendeant, me facile tranſiturum. quamobrem, ſiue in Tuſculano, [a] ſiue in Cumano ad te placebit, ſiue, quod minime uelim, Romæ: [b] dummodo ſimul ſimus, perficiam profecto, ut id utrique noſtrum commodiſsimum eſſe uideatur. Vale.

a L. ſiue in Cumano ad te pl. al. ſiue in Cum. apud te pl.
b ep. i. lib. 7.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 IN EO) ſic ueteres libri omnes. fortaſſe refertur ad Vſum. dixit enim, Eorum uſum dimiſeram. quod tamen diſtat longius. Vel, In eo; quod præceptis illorum parueris. in quo ego non permanſi. quamquam hoc falſum uidetur. nam & Varro Pómpeium ſecutus eſt, fuitque una cum Cicerone, & M. Catone Dyrrháchij. cum in Pharſalicis campis dimicarunt Cæſar, & Pompeius. lib. 1. de Diuin. Itaque malim accipere, In eo, ideſt in eorum uſu, quem ego dimiſi. ut intelligatur illud tempus, quod Pharſalicam pugnam conſecutum eſt. tunc enim Brundiſij Cicero in mærore iacuit, nullo librorum uſu, uictorem Cæſarem timens, Cuius ex Alexandrino bello aduentus exſpectabatur. Varro autem, uicto in Pharſalia Pompeio, uidetur in Italiam redijſſe, ut ex epiſtola ſexta colligitur, nec ſe mærori, ut Cicero, ſed litteris dediſſe; quod ex hac epiſtola licet conijcere.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DIVTIVS retentæ epiſtolæ cauſſam exponit; deinde ſuadet, ſibiq. ita ſtatutum affirmat, ut hominum frequentiam uitet, dum gratulatio ob Africanæ uictoriæ nuncium deferueſcat; ſuumq. iuuandæ quoquo modo reip. deſiderium declarat.

Cicero S. D. Varroni. 2

CANINIVS, [c] idem tuus, & [d] idem noſter cum ad me [e] perueſperi ueniſſet, & ſe poſtridie mane ad te iturum eſſe dixiſſet: dixi ei me daturum aliquid mane, &, ut peteret, rogaui. conſcripſi epiſtolam noctu: nec ille ad me redijt. oblitum credidi, [f] attamen eam ipſam epiſtolam miſiſſem per meos, niſi audiſſem ex eodẽ, poſtridie te mane e Tuſculano exiturum. [g] at [h] tibi repente,

c d ſic legitur in tribus antiquis libris, ſic etiam locutus eſt lib. 2. de Diuin. Marcellus idem imperator, idẽ augur.
e u. c. idem, & idem noſt.
f L. perueſperi ueniſſ.
g fort. Ac tamẽ.
h Tibi ornamẽti cauſſa poſitũ, vt ep. 2. li. 8. & ad Att. ep. 14. l. 10. & ep. 6. ad Marcum Brutum.
h L. At ſibi repente, p.

pente, paucis poſt diebus, cum minime exſpectare, uenit ad me Caninius mane; [a] *proficiſci ad te ſtatim, dixit. etſi erat* ἕωλος *illa epiſtola, præſertim* [b] *tantis poſtea nouis rebus allatis: tamen perire meam* [c] *lucubrationem nolui, & eam ipſam Caninio dedi: ſed cum eo, & homine docto, & amantiſſimo tui, locutus ea ſum, quæ pertuliſſe illum ad te exiſtimo. Tibi autem idem conſilij do, quod mihimet ipſi; ut uitemus oculos hominũ, ſi linguas minus facile* [d] *poſſumus. qui enim uictoria ſe efferunt, quaſi uictos nos intuentur: qui autem uictos eſſe noſtros moleſte ferunt, nos dolent* [e] *uiuere. Quæres fortaſſe, cur, cum hæc in urbe ſint, non abſim, quemadmodũ tu. tu enim ipſe, qui & me, & alios prudentia uincis, omnia, credo, uidiſti: nihil omnino te fefellit.* [f] *Quis eſt tam* [g] *lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat? nuſquam incurrat? Ac mihi quidem iampridem uenit in mentem, bellum eſſe, aliquo exire, ut ea, quæ agebantur hic, quæq; dicebantur, nec uiderem, nec audirem.* [i] *ſed* [h] *calumniabar ipſe: putabam, qui obuiam mihi ueniſſet, ut cuique commodum eſſet, ſuſpicaturum, aut dicturũ etiam, ſi non ſuſpicaretur: Hic aut metuit, & ea re fugit; aut aliquid cogitat, & habet nauem paratam. denique, leuiſſime qui ſuſpicaretur, & qui fortaſſe me nouiſſet optime, putaret me iccirco diſcedere, quod quoſdam homines* [i] *oculi mei ferre non poſſent. Hæc ego ſuſpicans, adhuc Romæ maneo: & tamen* λεληθότως *conſuetudo diuturna* [k] *callum iam obduxit ſtomacho meo. Ha-*

bes

a *L. proficiſci ſe ad teſt.*

b *al. tot, & tantis p.*

c lucubratio proprie, quia noctu ſcripta fuerat.

d *q. u. c. poſſimus.*

e vide ep. 5.

f *q. u. c. non habent, Quãuis.*

g vnde adagiũ. Lynceo perſpicacior.

h ſuſpicabar falſa fortaſſe.

h *u. c. calumpniabar, &c. mendoſè.*

i vide epiſt. 16. l. 2. & lib. 8.

k ep. 5. lib. 4.

bes rationem mei conſilij.[a] *tibi igitur* [b] *hæc. Cenſeo latendum tantiſper ibidem, dum deferueſcat hæc*[c] *gratulatio, & ſimul dũ audiamus, quemadmodum negotiũ confectum ſit: confectum enim eſſe exiſtimo. magni aũt intererit, qui fuerit uictoris animus, qui exitus rerum. quamquam, quo me coniectura ducat, habeo: ſed exſpecto tamen. te uero nolo, niſi ipſe* [d] *rumor iam raucus erit factus, ad Baias uenire. erit enim nobis honeſtius etiam, cum hinc diſceſſerimus, uideri ueniſſe in illa loca ploratum potius, quam natatum. Sed hæc tu melius: modo* [e] *ſtet nobis illud, una uiuere in ſtudijs noſtris, a quibus* [f] *antea delectationem modo petebamus, nunc uero etiam ſalutem: non deeſſe, ſi quis adhibere uolet non modo ut architectos, uerum etiam ut fabros ad ædificandam remp. potius libenter accurrere: ſin nemo utetur opera, tamen & ſcribere, & legere* πολιτείας; *& ſi minus in curia, atque in foro, at in litteris, & libris, ut doctiſſimi ueteres fecerunt,* *[1·2·] [g] *nauare remp. & de moribus, ac legibus quærere. Mihi hæc uidentur. tu quid ſis* [h] *acturus, & quid tibi placeat, pergratum erit, ſi ad me ſcripſeris.*

a al. Tibi autem hæc cenſeo: latend.
b al. hæc.
c quod in vrbe maneam.
d de Africana Cæſaris victoria.
e in vita Attici, in extremo.
f ep. 3. l. 4. & 3. h. lib. & 13. & 21. lib. 5. & 12. l. 6. & 28. l. 13.
g Grauare rẽp. habent veteres libri multi. legendũ fortaſſe, Iuuare rẽp.
g L. nauare operam r.
h L. facturus.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 NAVARE remp.) ſic duo ueteres libri, mendoſe. mihi non diſpliceret, Iuuare remp. quod omnino ſententia poſtulat. certe enim, quæ de optimi ciuis officio ſcribuntur, utilia ſunt reip. quod niſi ita eſſet, quorſum ſcribere, & legere πολιτείας Cicero cogitaret? In reliquis antiquis libris, Grauare, eſt, Nauare, mendo manifeſto, Quidam opinantur, legi poſſe, Gubernare; alij, uerbo addito, Nauare operam reip.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 SED calumniabar ipſe) uidetur deſiderari, me, vt ſit, calumniabat ipſe me.

Nauare

2 Nauare operam reip.) alij aliter: ego ſic hunc locum reſtituendum cenſeo. nam quòd in libris manuſcriptis pleriſque legitur, nauare remp. erratum eſt librarij ſcriptoris. qui cùm ſcribere deberet, nauate operam reip. ſcripſerit, nauare ram reip. vel nauaram reip.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT ſe iturum ad Varronem: ſed homines reprehenſuros dicit, ſi, cũ reſp. ſit miſerrima, ipſi ab urbe abſint, & in uillis otio fruãtur; ſed tamen eorum inſcitiam negligere, & in ſtudijs omnino cum Varrone uicturum.

Cicero S. D. Varroni. 3

E[a]TSI, *quid ſcriberem, non habebam:*[1] *tamen*[b] *Caninio ad te eunti non potui nihil dare. quid ergo potiſſimum ſcribam? quod uelle te puto, ſcito me ad te eſſe uenturum. etſi uide quæſo, ſatis ne rectum ſit, nos, hoc tanto incendio ciuitatis, in iſtis locis eſſe. dabimus ſermonẽ ijs, qui neſciunt nobis, quocumque in loco ſimus, eundem cultum, eundem uictum eſſe.*[c] *quid refert? tamen in ſermonem incidemus. ualde id,*[d] *credo, laborandum eſt, ne, cum omnes in omni genere & ſcelerũ, & flagitiorum uolutentur, noſtra nobiſcum, aut inter nos ceſſatio uituperetur. ego uero, neglecta*[e] *barbarorum inſcitia, te perſequar. quamuis enim hæc ſint miſera, quæ ſunt miſerrima; tamen artes noſtræ neſcio quo modo nũc uberiores fructus ferre uidentur, quã olim ferebant: ſiue quia nulla nũc in re alia*[f] *acquieſcimus: ſiue quod grauitas morbi facit,*[2][g] *ut medicinæ egeamus, eaq. nũc appareat, cuius uim nõ ſentiebamus, cum ualebamus. Sed quid ego hæc ad te, cuius domi naſcuntur, γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας? nihil ſcilicet, niſi ut, reſcribens aliquid, me exſpectares ſic igitur facies. Vale.*

a hæc eſt epiſtola, quam in proxima ſuperiore uocat ἔωλον: ideoq. collocari ante illã debuit.
b *al. amico ad te.*
c Phil. 9.
d ironia, quà corrigit ſuperiorem proximam ſentẽtiã.
e indoctorum hominum.
f vide ep. 3. l. 4. & 2. huius lib.
g *fort. ut medicina egeamus.*

SCHO-

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 TAMEN Caninio ad te eunti, &c.) omnes fere libri veteres, & aliquot uulgati, habent, tamen amico ad te eunti, &c. quo modo olim edidimus, Sed nunc P. Victorij coniecturam ſequimur, tamen Caninio ad te eunti &c.

2 Vt medicina egeamus, &c.) ſic olim edidi, quamuis non negem; me in pleriſque libris manuſcriptis ſcriptum reperiſſe, medicinæ egeamus. Sed nunc malueram ueterem ſcripturam ſeruari.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DE Varronis aduētu, ex Diodori philoſophi ſententia, iocatur. nam in libro de Fato, Diodori opininem improbans, Chryſippo aſſentitur.

Cicero S. D. Varroni. 4

Περὶ δυνατῶν me ſcito κατὰ [a] *Διόδωρον κρίνειν. quapropter, ſi uenturus es, ſcito, neceſſe eſſe te uenire. ſin autem* [b] *non es, τῶν ἀδυνάτων eſt te uenire. nunc uide, utra te κρίσις magis delectet,* *1 *Chryſippias hæc, quam noſter* [c] *Diodotus non concoquebat. ſed de his etiam rebus, otioſi cum erimus, loquemur. hoc etiã κατὰ Χρύσιππον δυνατόν. De* [d] *Coſtio mihi gratum eſt nam id etiam Attico mandaram. Tu ſi minus ad nos, nos accurremus ad te. ſi hortum in bibliotheca habes,* [e] *nihil deerit. Vale.*

a de hoc Diodoro, & de Chryſippo, vide Cic. in lib. de Fato. & Hier. in dia. aduerſus Pelagianos.
b *L. nõ es: τῶν.*
c de hoc Diodoto, Stoico philoſopho Ciceronis magiſtro, l. 1. de nat. de. & in Bruto.
c *L, Diodorus. & ita u.c.*
d *L. Coſtio.*
e *u.c. deerit nihil.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 CHRYSIPPIAS hæc) mendoſum locum eſſe conſtat. quidam ueteres libri, An Chryſippias hæc. uetuſtiores autem omnes, An, non habent. ex quo nobis orta coniectura eſt, mendum tolli poſſe unius litteræ mutatione; ut legatur hoc modo, Chryſippi, an hæc.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PROBAT & diem, quo conuenturi ſunt, & Varronis, ſuumq. conſilium, quod, ſemel a Cæſare uicti, ab armis diſceſſerint.

Cicero s. d. Varroni. 5

MIHI [a] *uero, ad nonas, bene maturum uidetur fore, neque ſolum* [b] *propter rem, ſed etiam propter anni tempus. quare diẽ iſtum probo: itaque eundem ipſe ſequar.* *1 *conſilij noſtri,* [c] *ne ſi eos quidem, id ſecuti non ſunt, non* [d] *pæniteret, nobis pænitendum putarem. ſecuti enim ſumus non ſpem, ſed* [e] *officium; reliquimus autem non officium, ſed deſperationem.* [f] *ita uerecundiores fuimus, quam qui ſe domo non commouerunt; ſaniores, quam qui, amißis opibus domum non reuerterunt. ſed nihil minus fero, quam ſeueritatem* [g] *otioſorum; &, quoquo modo res ſe* [h] *habet, magis illos uereor, qui in bello occiderunt, quam hos curo, quibus nõ ſatisfacimus, quia uiuimus. Mihi ſi ſpatium fuerit in Tuſculanum ante nonas ueniẽdi, iſtic te uidebo; ſin minus, perſequar in Cumanum; & ante te certiorem faciam, ut* [i] *lauatio parata ſit. Vale.*

a vide ep. 6. l. 4. & 30. lib. 7.
b *q. u. c. propter reip.*
c Phil. 12.
d *L. non pæniteret. & ita u. c.*
e vide epiſt. 1. lib. 6.
f *u. c. ita uerecund.*
g qui reprehẽdebãt eos, qui extrema belli ciuilis perſequi noluerunt ep. xi.
h *L. habet.*
i *q. u. c. ut lautio p.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 CONSILII noſtri; ne ſi eos quidem, qui id ſecuti non ſunt, non pœniteret, nobis penitendum putarem.) erant, qui Ciceronem; Varronemque reprehenderẽt, quod ſtatim, poſt deuictum in Pharſalia Pompeium, ab armis diſceſſiſſent. huius noſtri conſilij, inquit Cicero, ne tum quidẽ nobis penitendum putarem, ſi eos, qui id ſecuti non ſunt, non pæniteret. cum uero eos pæniteat, quod in bello remãſerint: multo minus nobis, qui ſaniores fuimus, penitẽdum puto. Libri omnes ueteres habent, Niſi, ſed mendoſe, ut ſatis liquet. itaque recte Hieronymus Ferrarius reſtituit, Ne ſi. a quibus particulis, cum preponuntur, ad uerbum infra poſitum uis negandi transfertur. quod ſi uerbum præponatur, altera negatio cum eo coniungitur. id exemplo fiet illuſtrius. hoc quidem in loco, Ne ſi, uerbo preponuntur, & in eo tamen uerbo ineſt uis negandi. nam illud, Nobis pæniten-

nitendum putarem, ualet, Non putarem, quia reſpicit ſuperiores particulas, Ne ſi. quæ ſi poſtponantur, addenda erit eidem uerbo altera negatio, ut ita dicatur. Nobis pęnitendum non putarem, ne ſi eos quidem &c. Prioris generis exemplū habemus illud ep. 10. lib. 13. ad Att. Purgat Cæſarem de interitu Marcelli; in quem, ne ſi inſidijs quidē ille interfectus eſſet, caderet ulla ſuſpicio. pro, non caderet. Et in Oratore; Nobis, ne ſi cupiamus quidem, diſtrahere uocales concedit ur. pro, non conceditur. Et Tuſc. 1. Obliti ne ſumus, hoc nūc nobis eſſe poſitū, cum ſatis de ęternitate dixiſſemus, ne ſi interirent quidem animi, quidquam mali eſſe in morte. Alterum genus agnoſcitur ep. 22. l. 12. ad Att. Enitar, ut, præter me, nemo dolorem meum ſentiat, ne tu quidem. Et ibidē, ep 35. Non habeo, ne me quidem ipſum, qui cum tam audacter communicem, quam te.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NVNCIAT Cæſaris aduentum; & belli ciuilis cauſſam in Pompeium potius, quam in Ceſarem, confert; Varronem autem laudat, quod ſe ab armis ad ſtudia, quaſi a tempeſtate in portum, contulerit.

Cicero s. D. Varroni. 6

CANINIVS *noſter me tuis uerbis admonuit, ut ſcriberem ad te, ſi quid eſſet, quod putarem te ſcire oportere.* [a] *Eſt igitur* [b] *aduentus in exſpectatione. neque tu id ignoras. ſed tamen, cum ille ſcripſiſſet, ut opinor, ſe in Alſienſe uenturum, ſcripſerunt ad eum ſui, ne id faceret; multos ei moleſtos fore, ipſumq. multis.* [c] *Oſtiæ, uideri commodius, cum exire poſſe. id, ego non intelligebam, quid intereſſet; ſed tamen Hirtius mihi dixit, & ſe ad eum, & Balbum, & Oppium ſcripſiſſe, ut ita faceret, homines, ut cognoui, amantes tui. hoc ego icciro noſſe te uolui, ut ſcires, hoſpitium tibi ubi parares, uel potius* *1. [d] *utrobique. quid enim ille facturus, incertum eſt, & ſimul* [e] *oſtentaui tibi, me iſtis eſſe familiarem, &*

conſilijs

a *L. Eſt igitur aduentus in exſp.*

b aduētus Cæſaris ex Africa.

c *al. Oſtiam uideri. L. in Oſtienſe uidi.*

d *L. Vtrubi, al. utrobiq.*

e cum ſcripſerim tibi, quid mihi Hirtius dixerit, q̄ fuit quaſi oſtentatio quędā familiaritatis cum Hirtio.

e *q. u. c. oſtentaui tibi, me.*

conſilijs eorum intereſſe. quod ego cur nolim, nihil uideo.[*2] N O N *enim eſt idem, ferre,*[1] *ſi quid ferendum eſt; & probare, ſi quid probandum non eſt.*[*3] *etſi, quid non probem*[a] *quidem, neſcio, præter initia rerum. nam hæc in uoluntate fuerunt. uidi enim, (nam tu*[b] *aberas) noſtros amicos*[c] *cupere bellum, hunc autem non tam cupere, quam non timere. ergo hæc conſilij fuerunt, reliqua neceſſaria. uincere autem aut hos, aut illos, neceſſe eſt. Scio te ſemper mecum in luctu fuiſſe; cum uideremus,*[d] *quam illud ingens malum alterutrius exercitus ex ducum interitu; tum uero,*[e] *extremum malorum omnium eſſe ciuilis belli uictoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos ueneramus.*[f] *crudeliter enim otioſis minabantur: eratq. ijs & tua inuiſa uoluntas, & mea oratio. nunc uero ſi eſſent noſtri*[g] *potiti, ualde intemperantes fuiſſent; erant enim nobis perirati: quaſi quidquam de noſtra ſalute decreuiſſemus, quod non idem illis cenſuiſſemus; aut quaſi utilius reip. fuerit, eos etiam ad*[h] *beſtiarum auxilium confugere,*[i] *quam uel mori, uel cum ſpe ſi non optima, at aliqua tamen uiuere. At in perturbata rep. uiuimus. quis negat?*[k] *ſed hæc uiderint ij, qui nulla ſibi ſubſidia ad omnes uitæ ſtatus parauerunt. huc enim ut uenirem, ſuperior longius, quam uolui, fluxit oratio. cum enim te ſemper magnum hominem*[l] *duxi,*[m] *tum quod his tempeſtatibus es prope ſolus in portu, fructusq. doctrinæ percipis eos, qui maximi ſunt, ut ea conſideres, eaq. tractes, quorum & uſus, &* dilecta-

a *al. equidem neſcio.*
b Pompeij legatus in Hiſpania. ad Att.
c epiſ. 1. & 14. l. 4 & 21. l. 6. & 11. lib. 16.
d *L. cum.*
e ep. 9. l. 4.
f epiſ. 0. & 14. l. 4. vlt. lib. 8. & ad Att. epiſt. 6. lib. xi. & Cæſ. l. 1. de bel. ci.
g in Africa.
h ad Iubæ regis elephātos.
ep. 3. l. 7.
i *q. u. e. quàm uel emori.*
k *q. u. e. Sed hoc uid.*
l *q. u. e. duxerim.*
m epiſt. 1.

delectatio eſt [2] *omnibus* [a] *iſtorum & actis, & uoluptatibus anteponenda. equidem hos tuos Tuſculanenſes dies* [b] *inſtar eſſe uitæ puto: libenterq. omnibus omnes opes conceſſerim, ut mihi liceat, ui nulla interpellante, iſto modo uiuere. quod nos quoque imitamur, ut poſſumus, & in noſtris ſtudijs libẽtiſsime conquieſcimus.* QVIS *enim hoc non dederit nobis, ut, cum opera noſtra patria ſiue non poßit uti, ſiue nolit, ad eam uitã reuertamur, quam multi docti homines, fortaſſe non recte, ſed tamen multi, etiam reip. præponendam putauerunt? quæ igitur ſtudia, magnorum hominum ſententia, uacationem habent* [c] *etiam publici muneris, ijs, cõcedente rep. cur nõ abutamur? Sed plus facio, quam Caninius mandauit. is enim, ſi quid ego ſcirem, rogarat, quod tu neſcires: ego tibi ea narro, quæ tu melius ſcis, quam ipſe, qui narro. faciam ergo illud, quod rogatus ſum, ut eorum, quæ temporis huius ſint, quæ tua audiero, ne quid ignores.* *Vale.*

a Cæſarianorũ, qui ob victoriam lætiſſimi ſunt

b inſtar mortis, l. 2. de Off.

b *al. inſtar uictoria puto,*

c etiã cũ reſp. non concedere videtur; cũ ſcilicet, rebus ſaluis, quæ nunc perditæ ſunt, officium, atq; operam a ciuibus exigit.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 VTRVBIQVE) ex verbo Scires, apte non pendet. quid enim eſt, Vt ſcires, vtrubique tibi hoſpitium parares. nam Vtrubique non ſignificat, vtro in loco, ſed, vtroque in loco: at hic videtur Cicero ſignificare, vtro in loco: cum incertum eſſet, quid Cæſar facturus eſſet, vtrum in Alſienſe vẽturus, an Oſtiæ exiturus. permittit enim Varroni, qui Cęſari obuiam ire cogitabat, vt ſtatuat ipſe, vtro in loco ſibi hoſpitium paret. cui ſententiæ non ſeruit, Vtrubique, quod affirmationẽ habet vtriuſque loci, ſed potius Vtrubi, quod dubitationem oſtendit vtrius loci. hoc autem verbum ideo fortaſſe mutatum eſt, quod eius exempla non facile inuenirentur in Latina lingua. nos ueteres grammaticos, ut interdum ſolemus otioſi, peruolutantes, Næuium ita locutũ in Tarentilla, apud Cariſium, obſeruauimus, Vtrubi, inquit cęnaturi eſtis, hiccine, an in triclinio? Idem M. Catonis hęc

verba

verba recitat ex oratione pro Hiſpanis: De frumento, vtrubi bona, vtrubi mala gratia capiatur, vtrinde iras, vtrinde factiones tibi pares. Dixit etiam Plautus in Sticho: Vtrubi accumbo? Sa. Vtrubi tu vis. Et Vlpianus lib. 43. Dig. tit. xxxi. l. i. Prætor ait: Vtrubi hic homo, de quo agitur, maiore parte huiuſce anni fuerit, quo minus is eum ducat, uim fieri veto. Ac me quidem, iam pridem de mendo ſuſpicantem, hanc coniecturam illa quoque ratio deduxit, quod in nullo vetere libro, cum prope innumerabiles inſpexerim, ſcriptum eſt, Vtrubique, ſed in omnibus fere, Vtar vbique.

*2 Non enim eſt idem) arguta ſententia. Fero, inquit, quæ ferenda ſunt, (quis enim cum temporum neceſſitate pugnet?) non ideo tamen probo, quæ probanda non ſunt. Simile illud epiſt.3.lib.x. Si te ea, quæ patiebare, probaſſe etiam arbitrarer.

*3 Etſi, quid non probem quidem, neſcio, præter initia rerum.) Veteres libri: Et ſi quid non probem? quid enim iam ſcio, præter initia rerum? Vt hoc dicatur: quid enim iam ſcio, quod non probem, prĕter initia rerum? Vetus liber vnus: Et ſi quid non probem. quid iam neſcio, præter initia rerum. Ex quo libro, & ex alijs, videtur haud inepte legi poſſe: Et ſi, quid non probem quidem, iam neſcio, præter initia rerum. Initia vero rerum, quæ non probabat in Cæſare, illa, vt opinor, fuerant, quod conſul Cæſar leges multas contra auſpicia tulerat: quod a populo prouinciam inuito ſenatu acceperat: quod abſens conſulatum petere voluerat: & ſimilia.

SHOLIA D. LAMBINI.

1 SIQVID ferendum eſt) Videtur legendum, ſi quid ferendum non eſt. Verumtamen nihil muto. hanc enim puto eſſe huius loci ſententiam. Intereſt, vtrùm feras quod, velis, nolis, ferendum eſt: an probes quod probandum non eſt. nam ferre quod ferendum eſt, verbi gratia, quod fit à potentioribus, aut tyrannis, eorúmq. amicis, iniuſtè quidem, & contra inſtituta maiorum, non tamen ignominioſè, aut contumelioſè: prudentis eſt. probare verò, quod probandum non eſt, improbi hominis eſt. Porro autem ferre quod ferendum non eſt, ignaui, & turpis hominis eſt.

2 Omnibus iſtorum & actis, &c.) locus mihi ſuſpectus, tum per ſe, tum propterea quòd aliquot ex noſtris libris veteribus non habent, hoc totum, & actis, & voluptatib.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MATVRVM iam eſſe ait, vt ab vrbe diſcedat, & de Cæſaris ex Africano bello redeuntis itinere rumores quoſdam nunciat.

Cicero S. D. Varroni. 7

CENABAM *apud Seium, cum utrique noſtrum reddit æ ſunt a te litteræ. Mihi uero iam maturum uidetur. nam,* *[1] *quod antea*[a] *te calumniatus ſum, indicabo malitiã meam.* *[2] *uolebam*[1] *prope alicubi*[b] *eſſe te, ſi quid bonæ ſalutis* σύν τε δύ' ἐρχομένω. *nunc,* *[3] *quando confecta ſunt omnia,*[2] *dubitandum non eſt, quin* *[4] *equis uiris. nam, ut audiui de*[c] *Lucio Cæſare filio, mecum ipſe: Quid hic mihi faciet*[d] *patri? itaque*[e] *non deſino apud iſtos, qui nunc dominantur, cenitare. quid faciã? tempori ſeruiẽdũ eſt.*[3] *Sed ridicula miſſa, præſertim cũ ſit nihil, quod rideamus.*

Africa terribili tremit, horrida terra, tumultu.

itaque nullum eſt ἀποπροηγμένον, *quod non uerear. Sed, quod quæris, quando, qua, quo: nihil adhuc ſcimus: iſtuc ipſum de Baijs: non nulli dubitant, an per Sardiniam ueniat. illud enim adhuc*[f] *prædium ſuum non inſpexit: nec ullum habet deterius, ſed tamẽ non cõtemnit. ego omnino magis arbitror per Siciliam: uel iam ſciemus: aduentat enim Dolabella. eum puto*[g] *magiſtrum fore.*

πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων.

ſed tamen, ſi ſciam, quid tu cõſtitueris, meum cõſilium accommodabo potiſſimum ad tuum: quare exſpecto tuas litteras. Vale.

a Te, uidetur abundare.

b fort. omnes. q.u.e. quoniam.

c a Cæſare occiſo. Suet.

d ex Andria Terentij.

e q.u.e. non deſiſte.

f per iocũ Sardiniam prędiũ vocauit. quaſi prouinciæ populi R. Cęſaris eſſent prædia. Deterius, autẽ dixit ob cœli peſtilentiam. ad Q. fr. ep. 3. lib. 2.

g is nos docebit, cum nos cũ in litteris ſoleamus.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVOD antea calumniatus ſum,) abundare, Te, ſemper putaui, nunc eo magis, quod opinionem meam qui comprobaret, ueterem librum inueni. Coniecturam meam inde ducebam, quia Cicero numquam Varronem calumniatus erat, ſed ipſe ſecum, ea cogitans, uel potius ea ſe cogitare

ſimulans

ſimulans, (hoc enim oſtendunt illa uerba, Indicabo malitiā meam) quæ nullo modo cogitabat. quæ Calumnia recte dicitur, ut ep. 1. & 4. lib. 1. Significat autē illa, quæ ſcripſit ep. 2.

*2 Volebam prope alicubi eſſe te,) omnes libri ueteres Eſſet, uno excepto, in quo eſt, Eſſe. quo librorum conſenſu, ut legendum arbitrarer, Eſſe te, ſum adductus. Vel, ſi legamus, Eſſe, ſub audiendum, Te. Nō diſpliceret, Eſſes: quod uideo placuiſſe nonnullis: ſi uel unum antiquum librum, qui ſuffragaretur, inuenirem.

*3 Quando) ſic duo ueteres libri; alij, Quoniam; nonnulli, Quom: nihil reijicio; ſed, Quando, libentius retineo.

*3 Equis uiris) omni conatu, manibus pedibuſque. ſub audi, Cæſari obuiam eamus. Translatio a militari certamine, quo contenditur equis, uiriſq. inde manauit prouerbiū. cum uero celeritas indicatur, Equis, uelis, dicitur, fugiētium ſimilitudine, terra, mariq.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Prope alicubi eſſe) legendum fortaſſe eſt, eſſes.

2 Dubitandum non eſt, quin equis, velis) Secutus ſum libros vulgatos. nam manuſcripti, habent, equis, viris. Ego puto M. Tullium ſignificare, iam fugiendum eſſe omni contentione, terra, marique.

3 Sed ridicula miſſa faciamus) uerbum, faciamus, ne quis putet à nobis de noſtro adiectum, reperimus in duobus libris manuſcr.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Promiserat Varro, quoſdam libros ſe eſſe in Ciceronis nomine editurum. Cicero nunc admonet eum promiſſi, miſſis quaſi admonitoribus quattuor libris Academicis, quos Varroni dicauit.

Cicero S. D. Varroni. 8

Etsi, *munus flagitare, quamuis quis* [a] *oſtēderit, ne populus quidem ſolet, niſi concitatus: tamen ego exſpectatione* [b] *promiſſi tui moueor, ut admoneam te, non ut flagitem.* [c] *miſi autem ad te quattuor admonitores, non nimis uerecundos. noſti enim profecto os* [d] *eius* [e] *adoleſcentioris Academiæ. ex ea igitur media excitatos miſi: qui, metuo, ne te forte flagitent; ego autem*

a ſignificauerit ſe daturū. ep. 3. lib. 2.
b fortaſſe libros intelligit de lingua Latina, quos poſtea ad Ciceronem miſit.
c q. u. c. miſi enim
d L. huius adol.
e cuius principes Arceſilas, & Carneades. de leg. l. 1.

mandaui, ut rogarent. exſpectabam omnino iamdiu, meq. ſuſtinebam, ne ad te prius ipſe quid ſcriberem, quam aliquid accepiſſem; ut poſſem te remunerari quam ſimillimo munere: ſed, cum tu [a] *tardius faceres, id eſt, ut ego interpretor, diligentius; teneri non potui, quin coniunctionem ſtudiorum, amorisq. noſtri quo poſſem litterarum genere declararem. feci igitur ſermonem inter nos habitũ in Cumano, cũ eſſet una Pomponius. tibi dedi partes*[b] *Antiochinas; quas a te probari, intellexiſſe mihi uidebar; mihi ſumpſi* [c] *Philonis. puto fore, ut, cum legeris, mirere id nos locutos eſſe inter nos, quod numquam locuti ſumus: ſed noſti morem dialogorum. poſthac autem, mi Varro quamplurima, ſi uidebitur, & de nobis, & inter nos: ſero fortaſſe:* [d] *ſed ſuperiorum temporum fortuna reip. cauſſam ſuſtineat: hæc ipſi præſtare debemus. atque utinam, quietis temporibus, atque aliquo, ſi non bono, at ſaltem certo ſtatu ciuitatis, hæc inter nos ſtudia exercere poſſemus. quãquam tum quidem uel aliæ quæpiam rationes honeſtas nobis & curas, & actiones darent. nũc autem quid eſt, ſine his cur uiuere uelimus? mihi uero cum his ipſis uix: his autem detractis, ne* [e] *uix quidem. Sed hæc coram, & ſæpius. Migrationem, & emptionem* [f] *feliciter euenire uolo; tuumq. in ea re conſilium probo. Cura ut ualeas.*

a *al. id tardius.*

b Plut. in Lucullo, in extremo.

b *Antiochinas.*

c ep.1.lib. 13. Tuſc.2.

d quod ante hac minus ſcripſimus, eorum temporũ cauſſam reſp. ſuſtinere debet, hæc aũt tẽpora præſtare ipſi debem', quo niam otiũ conceditur.

e ſic locutus lib.2. de Fin.

f *L. tibi feliciter.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVADET Dolabella gener Ciceroni, ut aut Cæſaris partes ſequatur, aut in aliquam ciuitatem a bello uacuam ſe recipiat, quod idem Cœlius fecerat. uide ep.16. lib.8.

Dola-

Dolabella S. D. M. Ciceroni. 9

SI uales, gaudeo:[a] & ipſę ualeo; & Tullia noſtra recte ualet. [b] Terentia minus belle habuit: ſed certum ſcio, iam conualuiſſe eam. prętere a rectiſſime ſunt apud te omnia [c] Etſi nullo tẽpore in ſuſpicionem tibi debui uenire, partium cauſſa potius, quam tua, tibi ſuadere, ut te aut cum Cæſare, nobiſcumq. coniungeres, aut certe in otium referres: præcipue nunc, iam [d] inclinata uictoria, ne poſſum quidem in ullam aliam incidere opinionem, niſi in eam, in qua ſcilicet tua de re tibi ſuadere uidear, quod [e] pie tacere non poſſum. tu autem, mi Cicero, ſic hæc accipies, ut, ſiue probabuntur tibi, ſiue non probabuntur, ab optimo certe animo, ac deditiſſimo tibi & cogitata, & ſcripta eſſe iudices. Animaduertis Cn. Pompeiũ nec nominis ſui, nec [f] rerum geſtarum gloria, nec etiam regum, aut nationum clientelis, quas oſtẽtare crebro ſolebat, eſſe tutum: & hoc etiam, quod infimo cuique contigit, illi non poſſe contingere, ut honeſte effugere poſſit, pulſo Italia, amiſſis [g] Hiſpanijs, capto exercitu ueterano, [1·h] circumuallato nunc denique: quod neſcio, [i] an ulli umquam noſtro acciderit imperatori, quamobrẽ, quid aut ille ſperare poſſit, aut tu, animum aduerte pro tua prudentia. ſic enim facillime, quod tibi utiliſſimum erit, conſilij capies. Illud [k] autem a te peto, ut, ſi iam ille [l] euitauerit hoc periculum, & ſe abdiderit in claſſem, tu tuis rebus conſulas, & aliquando tibi potius, quam cuiuis, ſis ami-

a *q. n. c. ego ualeo, & Tull.*
b quã vixiſſe annos c I I x. Plin. narrat.
c *al. Si nullo fort. me partium c.*
d iam Põpeius Italiam, Hiſpaniasq. amiſerat. infra hac ipſa epiſtola.
e pro noſtra affinitate.
f vnde Magni cognomen aſſumpſerat.
g in Hiſpania.
h ad Dyrrhachium.
i *L. an nulli umquam.*
k ab vtili.
l *L. uitauerit.*

a ab honeſto. ſic Virgil. l.2. Sat patrię, Priamoq. datum.
b L. ut, ubi nunc eſt r.
c L. mi iucundiſsime.
d Dyrrhachij Pompeius obſidebatur.

cus.[a] *ſatisfactum eſt iam a te uel officio, uel familiaritati: ſatis factum etiam partibus, & ei reip. quam tu probabas. reliquum eſt,*[b] *ubi nunc eſt reſp. ibi ſimus potius, quam, dum illam ueterem ſequimur, ſimus in nulla. quare uelim,*[c] *iucundiſſime Cicero, ſi forte Pompeius, pulſus his quoque* [d] *locis, rurſus alias regiones petere cogatur, ut tu te uel Athenas, uel in quamuis quietam recipias ciuitatem. quod ſi eris facturus, uelim mihi ſcribas; ut ego, ſi ullo modo potero, ad te aduolẽ. quæcumque de tua dignitate ab imperatore erũt impetranda; qua eſt humanitate Cæſar, facillimum erit ab eo tibi ipſi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. Erit tuæ quoque fidei, & humanitatis, curare, ut is tabellarius, quem ad te miſi, reuerti poßit ad me, & a te mihi litteras referat. Vale.*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 CIRCVMVALLATO nunc denique.) legendum fortaſſe eſt, circumuallato nunc vndique.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVASI per iocum ſcribit, inter Niciam, & Vidium ſe iudicem ieſſe conſtitutum; & item per iocum de P. Syllæ morte quiddam ſcribit.

Cicero S. D. Dolabellæ. 10

e liberto.

NON *ſum auſus* [e] *Saluio noſtro nihil ad te litterarum dare: nec mehercule habebã, quid ſcriberem, niſi, te a me mirabiliter amari; de quo etiam nihil ſcribente me, te non dubitare*

certo

certo ſcio. omnino mihi magis litteræ ſunt exſpectandæ a te, quam a me tibi. nihil enim Romæ geritur, quod te putem ſcire curare: niſi forte ſcire uis, me inter Niciam noſtrum, & Vidium iudicem eſſe. profert alter, ut opinor, duobus uerſiculis expenſum [a] *Niciæ:* [b] *alter Ariſtarchus hos* ὀβελίζει. *ego, tamquam criticus antiquus, iudicaturus ſum, utrum ſint* τοῦ ποιητοῦ, *an* παρεμβεβλημένοι. *puto te nunc dicere: Oblitus ne es igitur fungorum illorũ, quos apud Niciam?* [1] *& ingentium* *[1] [c] *culinarum cũ Sophia* [d] *Septimæ? Quid ergo? tu* [e] *adeo mihi excuſſam ſeueritatẽ ueterem putas,* *[2] *ut ne in foro quidem reliquiæ priſtinæ frontis appareant? ſed tamen ſuauiſſimum* συμβιώτην *noſtrum præſtabo integellum: nec committam, ut, ſi ego eum condemnaro, tu* [f] *reſtituas: ne habeat Plancus Burſa, apud quem litteras diſcat. Sed quid ago? cum mihi ſit incertum, tranquillo ne ſis animo, an ut in bello, in aliqua maiuſcula cura, negotio ue* [g] *uerſere. labor longius. cum igitur mihi erit exploratum, te libenter eſſe riſurum; ſcribam ad te pluribus. te tamen hoc ſcire uolo, uehementer populum ſollicitum fuiſſe de P. Syllæ* [h] *morte ante quam certum* [i] *ſcierit. nunc quærere deſierunt, quo modo perierit. ſatis putant ſe ſcire, quod ſciunt. ego* [k] *ceteroqui animo æquo fero: unum uereor, ne* [l] *haſta Cæſaris refrixerit. Vale.*

a hic eſt Curtius Nicias, grãmatic⁹, de quo Suet. ĩ l. de claris grãmaticis,

b *fort. alter, tamquam Ar.*

c *L. gallinarum. al. cochlearum.*

d ſubaudi, filia, mulieres interdum ab ordine naſcendi appellabãtur.

e *q. u. e. tun' adeo mihi exc. al. an adeo mihi.*

f alludit ad eos, quos lege Pompeia damnatos Cæſar reſtituerat. epiſ. 19. l. 15.

g in bello Hiſpanienſi.

h ep. 17. & 19. l. 15. & l. 2. de Off.

i *u. c. ſtieris. & ita L.*

k *al. cetero quin animo &c. L. ceteraqui animo.*

l emere Sylla ĩ auctione Põpeianorum bona ſolitus erat. ep. 19. l. 15.

SCHOLIA P. MANVTII.

1* CVLINARVM) lautæ cenæ ſignificantur, quibus affuit Cicero cum Nicia, & eius fortaſſe vxore Sophia. His

veteres libri diſcrepant inter ſe. habent enim, Cularum, Gularum, Tullarum, Gallinarum, Cochlearum, Ferculorum, duo, Culinarum, quos probaui.

*2 Vt ne in foro quidem in vno tantum vetere libro. Quidem, inuenimus. quod ideo ſignificandum duximus, quia, vel ſi tollatur, ſententia tamen conſiſtit, & fortaſſe rectius.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Et ingentium gallinarum) codices vulgati, quibuſcum tamen conſentiunt nonnulli manuſcr. quos & P. Victorius ſecutus eſt, habent, & ingentium culinarum, alij partim, integriuſcularum, partim, ingentium gularum, partim, ingentium cochlearum, partim, ingentium ferculorum, partim, ingentium gallinarum, quam ſcripturam probaui.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Deplorat Tulliolæ mortem, & in Dolabellæ ſermonibus plurimum ſibi ait ſolarij futurum. quamquam iã eam Dolabella dimiſerat; ſed fingendum erat Ciceroni tẽporis cauſſa; cum Dolabella apud Cæſarem dominantem gratia plurimum valeret.

Cicero s. d. Dolabellę ſuo. II

Vel meo ipſius interitu mallem litteras meas deſiderares, quam eo caſu, quo ſum grauiſſime afflictus: quem ferrem certe moderatius, ſi te haberem. nam & oratio tua prudens, & amor erga me ſingularis multum leuaret. ſed quoniam [a] *breui tempore, ut opinio noſtra eſt, te ſum uiſurus; ita me affectũ offendes, ut multũ a te poßim iuuari:* [b] *non quo ita ſim fractus, ut aut, hominem me eſſe, oblitus ſim, aut fortunæ ſuccumbendum putem: ſed tamen* [c] *hilaritas illa noſtra, & ſuauitas, quæ te præter ceteros delectabat, erepta mihi* [d] *omnis eſt: firmitatem tamen, & conſtantiam, ſi modo fuit aliquando in nobis, eandem cognoſces, quam reliquiſti. Quod ſcribis, prælia te mea cauſſa ſuſtinere: non tam id laboro, ut, ſi qui mihi obtrectẽt, a te refutẽtur,* quam

a ep. 6. lib. 4. iam enim Hiſpanienſis belli, cũ Dolabella intererat, exitus exſpectabatur.
b *al. non quòd.*
c ad Att. ep. 39 lib. 12.
d *al. omnis eſt. & ita u. c.*

quam intelligi cupio, quod certe intelligitur, me a te amari. quod ut facias, te etiam atque etiam rogo: ignoſcasq. breuitati mearum litterarum: nam & celeriter una futuros nos arbitror; & nõ dum ſatis confirmatus ſum ad ſcribendum. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR Dolabellæ de Baiarum ſalubritate: & orationem, pro Deiotaro rege ad Cæſarem habitam mittit.

Cicero s. d. Dolabellę. 12

GRATVLOR[a] *Baijs noſtris; ſi quidem, ut ſcribis, ſalubres repente factæ ſunt: niſi forte te amant, & tibi aſſentantur; & tam diu, dum tu ades, ſunt oblitæ ſui. quod quidem ſi ita eſt; minime miror; cælum etiam, & terras uim ſuam, ſi tibi ita cõueniat,* [b] *dimittere.*[c] *Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum: quod non putaram: itaque eam tibi miſi.* [d] *uelim ſic legas, ut cauſſam tenuem, & inopem, nec ſcriptione magnopere dignam. ſed ego hoſpiti ueteri, & amico* *1.1. *munuſculum mittere uolui* [e] *leuidenſe craſſo filo,* [f] *cuiuſmodi ipſius ſolent eſſe munera. Tu uelim animo ſapienti, fortiq. ſis; ut tua moderatio, & grauitas aliorum infamet iniuriam. Vale.*

a quo ſe valetudinis cauſſa conferebant. ep. 14.

b *L. remittere.*

c quæ exſtat,

d *quidam libri non habent pronomen uocabulum, quã,*

e *Li leuidenſe, al. lenidenſe.*

f nec enim benignus erat Deiotarus.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 MVNVSCVLVM mittere uolui leuidenſe, craſſo filo,) uerbum, Volui, eſt in quattu or antiquis libris. itaque non uideo, cur in dubium uocetur, præſertim requirente ſententia. Leuidenſe autem, ſine diphthõgo in ultima ſyllaba, legitur in omnibus antiquis libris: nec de mendo ſuſpicari poſſum, cum Iſidorus lib. 19. inter nomina ueſtium Leuidenſem appellet, eamq. ſic uocatam oſtendat, quod raro filo ſit, leuiterq. denſata. Deinde ſubiungit hæc; Pauidenſis,

con-

contraria leuidenſi, dicta, quod grauiter denſa, atque calcata ſit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Mvnvscvlvm mitt. volui leuidenſe, craſſo filo) ſecutus ſum libr. manuſcriptos, non damnata Octauij Pantagathi, viri doctiſſ. coniectura, exiſtimantis legendum, leuidẽte; quam adiuuat vetus codex Memm. in quo eſt, leuidenſe, diſiunctim ſcriptum; & denſè, ſine diphthongo. Leui dente autem, id eſt leui pectine. Iam verò Iſidorus docet, leuidenſem ueſtem, dictam raro filo, leuitérque denſatam; Contra pauidenſem, ſeu, pauitenſem, quaſi grauiter preſſam.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Rogat Dolabellam, ut Suberino, & Planio reditũ in patriam conficiat; eoſq. ita excuſat, ut oſtendat caſu quodam & neceſſitate coactos Pompeij partes in Hiſpania fouiſſe.

Cicero s. d. Dolabellæ. 13

a L. Sulernius.
b Lepta fuerat cum Cicerone præfectus fabrum in prouincia. epiſ. 8. lib. 3.

*C. [a] Svberinvs Calenus & meus eſt familiaris, & [b] Leptæ, noſtri familiariſſimi, perneceſſarius. is cum, uitandi belli cauſſa, profectus eſſet in Hiſpaniam cum M. Varrone ante bellum, ut in ea prouincia eſſet, in qua nemo noſtrum, poſt Afranium ſuperatum, bellum ullum fore putarat; incidit in ea ipſa mala, quæ ſummo ſtudio uitauerat; oppreſſus eſt enim bello repentino: quod bellum commotum a [c] Scapula, ita poſtea confirmatum eſt a Pompeio, ut nulla ratione ſe ab illa miſeria eripere poſſet. Eadem cauſſa fere eſt M. Planij *1 Heredis, qui eſt item Calenus, Leptæ noſtri familiariſſimus. Hoſce igitur ambos [d] ſic tibi commendo, ut maiore [e] cura, [f] ſtudio, [g] ſollicitudine animi commendare non poſſim. uolo ipſorum cauſſa: meq. in eo uehementer & amicitia mouet, & humanitas. Lepta uero cum ita laboret, ut eius fortunæ uideantur in*

c T. Quinctio Scapula. de hoc bello vide Dionem l. 43.
d q. u. e. tibi ſic coram.
e f g obſerua hęc tria verba; quibus ſingulis uis petitionis augetur.

diſcrimen

diſcrimen uenire; non poſſum ego non aut proxime, atque ille, aut etiam æque laborare. quapropter, etſi ſæpe expertus ſum, quantum me amares: tamen ſic uelim [a] tibi perſuadeas, id me in hac proxime iudicaturum. Peto igitur a te, uel, ſi [b] pateris, oro, ut homines miſeros, & fortuna quam uitare nemo poteſt, magis, quam culpa, calamitoſos, conſerues incolumes; uelisque, per te me hoc muneris cum ipſis amicis hominibus, tũ municipio Caleno, quicum mihi magna neceſſitudo eſt, tum Leptæ, quem omnibus antepono, dare. Quod dicturus ſum, puto equidem non ualde ad rem pertinere, ſed tamen nihil obeſt dicere. res familiaris alteri eorum ualde exigua eſt, alteri uix [c] equeſtris. quapropter, quando his Cæſar uitam ſua liberalitate conceſſit; nec eſt, quod ijs præterea magnopere poſſit adimi: reditum, ſi me tantum amas, quantum certe amas, hominibus confice: in quo nihil eſt, præter uiam longam; quã iccirco non fugiunt, ut & uiuant cum ſuis, & moriantur domi. quod ut enitare, contendasque, uel potius ut perficias, ([d] poſſe enim te, mihi perſuaſi) uehementer te etiam atque etiam rogo. Vale.

a al. perſuadeas tibi.

b non. n. hoc pati uidetur amor in me tu'. vide ĩ fine ep. 9. l. 1. & x. l. 3.

c ad quadringẽta igitur millia eius cenſus perueniebat. Horat. ep. 1. l. 1. de Roſcia lege.

d erat enim apud Cæſarem gratioſiſſimus Dolabella.

SCHOLIA P. MANVTII.

HEREDIS,) non dubito, quin ſit hoc Planij cognomen. itaque ſcripſi, prima littera maiuſcula.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DOLABELLAM laudibus extollit, quia columnam, in foro Cæſari quaſi deo, erectam, euerterat. uide lib. xiv. ad Atticum, & Lactantium lib. 1. c. xv.

Cicero s. d. Dolabellæ cos. 14

ET ſi contentus erã,[a] *mi Dolabella, tua gloria; ſatisq. ex ea magnã lætitiam, uoluptatemq. capiebam: tamen non poſſum non confiteri, cumulari me maximo gaudio; quod uulgo hominum opinio ſocium me adſcribat tuis laudibus. neminem conueni, (conuenio autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi uiri, qui,*[b] *ualetudinis cauſſa, in hæc*[c] *loca conueniant, præterea ex municipijs frequentes neceſſarij mei) quin omnes, cum te ſummis laudibus ad cælum*[d] *extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant. negant enim ſe dubitare, quin tu, meis præceptis, & conſilijs obtemperans, præſtantiſſimum te ciuem, & ſingularem*[e] *conſulem præbeas. quibus ego quamquam ueriſſime poſſum reſpondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua ſponte facere, nec cuiuſquam egere conſilio: tamẽ neque plane aſſentior, ne imminuam tuam laudem, ſi omnis a meis conſilijs profecta uideatur: neque ualde nego: ſum enim auidior etiam, quam ſatis eſt, gloriæ. eſt tamen* *1 *non alienum dignitate tua, quod ipſi*[f] *Agamemnoni, regum regi, fuit honeſtum, habere aliquem in conſilijs capiundis Neſtorem: mihi uero glorioſum, te iuuenem conſulem florere laudibus, quaſi*[g] *alumnum diſciplinæ meæ. L. quidem Cæſar, cum ad eum ægrotum Neapolim ueniſſem, quãquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen ante, quam me plane ſalutauit, O mi Cicero, inquit,*[h] *gratulor tibi,*

a non erat amplius Ciceronis gener. diuortium enim fecerat cũ Tullia. l. xi. ep. 24. ad Att.

b *u. c. ualitudinis.*

c ad Baias ep. 12.

d ob euerſam a te columnã, atque aram. epiſt. 2. l. xi. & 1. l. 12.

e erat. n. cõſul Dolabella cũ Antonio.

f Homerus Il. lib. 1.

g diſcipulum ſuũ vocat. ep. vlt. li. 7. & 18. huius lib.

h ad Att. epiſ. 17. lib. 14.

h *al. gratulor tibi, quod t.*

tibi, cum tantum uales apud Dolabellam, quantum ſi ego apud ſororis[a] filium ualerem,[b] iam ſalui eſſe poſſemus. Dolabellæ uero tuo et gratulor, & gratias ago: quem quidem, poſt te conſulem, ſolum poßimus uere conſulem dicere. deinde multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum umquam, nihil reip.[c] ſalutarius. atque hæc una uox omniū eſt. A te autem peto, ut me hanc quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas[d] cernere; meq. aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum uenire patiare. quamquam, mi Dolabella, (hæc enim iocatus ſum) libentius omnes meas, ſi modo ſunt aliquæ meæ laudes, ad te[e] transfuderim, quam aliquam partem exhauſerim ex tuis. nam cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti: tum[f] his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil umquam in amore fuerit ardentius. NIHIL *eſt enim, mihi crede, uirtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amaui, ut ſcis, M. Brutum, propter eius ſummum ingenium, ſuauißimos mores, ſingularem probitatem, atque conſtantiam: tamen[g] idibus Mart. tantum acceßit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iampridem cumulatum[h] eſſe uidebatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tãtum acceßit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea[i] dilexiſſe. Quare quid eſt, quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ ſeruias? proponam tibi claros uiros; quod facere ſolent, qui hortantur?*

a M. Antoniū collegam Dolabellæ in conſulatu; cuius mater L. Cæſarē fratrē ſuum proſcriptū poſtea ſeruauit.

b *q. u.c. tum ſalui.*

c Plutarchus in Antonio, & App. lib. 4. de bel. ci.

d vide epiſ. 1. l. 12. id eſt adire, vt locutus eſt ſæpe, cum ad Atticū ſcriberet.

e vide tranſlatum tranſlato redditum. ſunt enim antitheta trãſlata Trãſfundere, & Exhaurire.

f *al. tuis biſt.*

g quo die Cæſarem Brutus occidit. ep. 28. lib. 10.

h *eſſe uideb.*

i Diligere leuius eſt, quam Amare. in ep. 1. ad M. Brutū, Clodius, inqt, valde me diligit, vel, vt ἐμφατικώτερον, valde me amat & hic ep. 9. l. 7. & ep. 47. l. 13.

hortantur? neminem habeo clariorem, quam te ipſum. te imitere oportet, tecum ipſe certes. [a] nec licet quidem tibi iam, tantis rebus geſtis, non tui ſimilem eſſe. quod cum ita ſit; hortatio non eſt neceſſaria, gratulatione magis utendum eſt. contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, ut ſumma [b] ſeueritas animaduerſionis non modo nõ inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cum bonis omnibus, tum [c] infimo cuique gratiſſima. hoc ſi tibi fortuna quadam cõtigiſſet; gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine [d] tum animi, tum etiam ingenij, atque conſilij. legi enim concionem tuam: nihil illa ſapientius. ita pedetentim, & gradatim tum acceſſus a te ad cauſſam facti, tum receſſus, ut res ipſa [e] maturitatem tibi [f] animaduertendi omnium conceſſu daret. liberaſti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu; neque ſolum ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam [g] ad exemplum, quo facto intelligere debes in te poſitam eſſe remp. tibiq. non modo tuendos, ſed etiã ornãdos eſſe illos uiros, a quibus [h] initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coram plura propediem, ut ſpero. Tu, quoniam remp. noſq. conſeruas, fac ut diligentiſſime te ipſum, mi Dolabella, cuſtodias. Vale.

a L. ne licet quidem.

b populo. n. gratior clemẽtia, quã ſeueritas, ad At. l. 10. ep. 4.

c ad Att. epiſt. 36. lib. 14.

d q. u. e. tum animi.

e al. auctoritatẽ.

f vt p omnes liceret tibi quã primum animaduertere in eos, qui columnam erexerãt.

g L. ad exemplũ, quo facto intell.

h quaſi dicat, reliqua a te exſpectantur.

SCHOLIA P. MANVTII.

* I NON alienum dignitate tua,) nonnulli veteres libri, A dignitate tua: alij, Dignitati tuæ. omnes recte, quod attinet ad conſuetudinem Latini ſermonis. nam & dandi, & auferendi, & generandi etiam caſibus Alienum iungitur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Dvabvs Pæti epiſtolis reſpondet, priori, iure ſe eius ualetudine perturbatum, cuius & amorem in ſe, & ingenij feſtiuitatem plurimi faciat, poſteriori, nihil referre, utrum Romæ ſit, an Neapoli; cum Romæ unius nutu regãtur omnia: itaque ſe manere in ſententia de domo Neapoli emenda.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 15

*Dvabvs tuis epiſtolis reſpondebo, uni, quam triduo ante acceperam a [a] Zetho; alteri, quam attulerat [b] Phileros tabellarius. Ex prioribus tuis litteris *1 intellexi pergratam tibi eſſe [c] curam meam ualetudinis tuæ; quam tibi perſpectam eſſe gaudeo: ſed, mihi crede, non perinde, ut eſt [d] reapſe, ex litteris perſpicere potuiſti. nam cum a ſatis multis (non enim poſſum aliter dicere) & coli me uideam, & diligi: nemo eſt illorum omnium mihi te iucundior. nam quod me amas; quod id & iampridem, & conſtanter facis: eſt id quidem magnum, atque haud ſcio, an maximum, ſed tibi commune cum multis: quod tu ipſe tam amandus es, tamq. dulcis, [e] tamq. in omni genere iucundus, id eſt proprie tuum. accedunt non Attici, ſed ſalſiores, quam illi Atticorum, Romani ueteres, atque urbani ſales. ego autem (exiſtimes licet quod lubet) mirifice capior facetijs, maxime noſtratibus, præſertim cũ eas uideam primum [f] oblitas Latio tum, cum in urbem noſtram eſt infuſa peregrinitas: nunc uero etiam braccatis, & [g] tranſalpinis nationibus, ut nullum ueteris leporis ueſtigium appareat. itaque, te cum uideo, omnes mihi [h] Granios, om-*

a b ſeruorum nomina.

c L. ſententiam meam, & curam ualetud. tuæ. animumq. erga te meum: quem tibi p:

d pro Re ipſa l. 1. de Diuin. l. 5. de F n. eodem modo Pacuuius, & Africanus minor locuti ſunt. Feſtus, & Seneca l. 19. epiſt.

d L. ut eſt reapſe.

e al. neq. in omni gen.

f inquinatas.

g hoc dicit, qa Cæſar multos ex Gallia tranſalpina ciuitate donarat.

h Granios.

nes

nes Lucilios,[a] uere ut dicam, Craſſos quoque, & [b] Lælios uidere uideor. moriar, ſi, præter te, quem quam reliquum habeo, in quo poſſim imaginem antiquæ, & uernaculæ feſtiuitatis agnoſcere. ad hos lepores cum amor erga me tantus accedat, miraris me tanta perturbatione [c] ualetudinis tuę tam grauiter exanimatum fuiſſe? Quod autem altera epiſtola purgas te non diſſuaſorem mihi emptionis Neapolitanæ fuiſſe, ſed auctorem moderationis urbanæ [d] neque ego aliter accepi: intellexi tamen idem, quod his intelligo litteris, non exiſtimaſſe te, mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, ſed [e] magnã partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tempora; quid ſimile? ne mihi quidem ipſi tũc placebat diutius abeſſe ab reip. cuſtodia. ſedebamus enim in puppi, clauumq. tenebamus: nunc autem uix eſt in ſentina locus. an minus multa S. C. futura putas, ſi ego ſim Neapoli? Romę cum ſum, & urgeo forum; S. C. ſcribuntur apud amatorem tuum, familiarem meum. & quidem, cum in [f] mentem uenit, [1][g] ponor ad ſcribendum: & ante audio S. C. in Armeniam, & Syriam eſſe perlatum, quod in meam ſententiam factum eſſe dicatur, quam omnino mentionem ullam de ca re eſſe factam. atque hoc nolim me iocari putes. nam mihi ſcito iam a regibus ultimis allatas eſſe litteras, quibus mihi gratias agant, quod ſe mea ſententia reges appellauerim: quos ego non modo reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam. quid ergo? tamen, quamdiu hic erit noſter

hic

a L. (uerè ut dicam)

b Lęlio tribuit 1. de Of. vultus hilaritatem, in l. de claris or. ſermonis elegantiam. miror. cur C. Cæſarem, Catuli fratrem, nõ nominarit, qui facetijs oẽs uicit. l. 1. Off. bis, & l. 2. de Orat.

c u. c. ualitudinis t.

d ep. 4. ad At. lib. 1.

e pro, ex maiori parte. ſic ep. 9. li. 8. Acad. 2. Tuſc. 4. Ter. in Eun. & Cæſ. lib. 4. de bel. Gal. Maximã partem lacte viuunt.

f cum ipſi Cæſari in mentẽ venit, ponit in ſenatuſconſulto, me affuiſſe ſcribendo.

g ponor affuiſſe ſcribendo. &c

hic præfectus [a] *moribus, parebo auctoritati tuæ: cum uero aberit, ad fungos me tuos conferam. domũ ſi habebo,* *2 [b] *in denos dies, ſingulos ſumptuariæ legis conferã.* [c] *ſin minus inuenero, quod placeat: decreui habitare apud te. ſcio enim, me nihil gratius tibi facere poſſe. Domum Sullanam deſperabam iam, ut tibi proxime ſcripſi, ſed tamen non* [d] *abieci. tu, uelim, ut ſcribis, cum fabris eam perſpicias. ſi enim nihil eſt in parietibus, aut in tecto uitij; cetera mihi probabuntur. Vale.*

a loquitur de Cæſare, quem ſenatus moribus in triẽniũ præfecerat. Dio l.43.

b *u. c. in denos dies ſingulos ſumtuariæ legis dies conſ.*

c *q.u.c. ſin autẽ min.*

d ſic, Abijcere ædificationẽ, ep.1.l.13.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 INTELLEXI pergratam tibi eſſe curam meam valetudinis tuæ: quam tibi perſpectam eſſe gaudeo:) ſic vnus omnino vetus liber, & recte. reliqui omnes mendoſe, intellexi pergratum tibi, perſpectum eſſe gaudeo.

*2 In denos dies,) quem ſumptum in ſingulos dies perſcribit ſumptuaria lex, cum in decem dies diſtribuam. ita non modo non contra legem, ſed etiam intra legem epulabor. Tulit eam legem Cæſar poſt bellum Africanum, Dione teſte. vide ep.26.lib. 7.& epiſt.vlt.huius libri, & epiſt.7.lib.13. ad Attic.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Ponor affuiſſe ſcribendo) ſic eſt legendum, libris omnibus inuitis: non, vt vulgò, ponor ad ſcribendum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

OSTENDIT, primum, nihil a ſe prætermiſſum, ut Cæſarianorum ſibi beneuolentiam conciliaret; deinde; neque boni ciuis, neque ſapientis hominis officiũ in ſe deſiderari poſſe: poſtremo, ad Papirij iocationes reſpondet.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 16

DELECTAVERVNT *me litteræ tuæ; in quibus primum* [e] *amaui amorem tuũ, qui te ad ſcribendum incitauit, uerentem, ne Silius ſuo nuncio aliquid mihi ſollicitudinis attuliſſet. de quo* [f] *& tu mihi antea ſcripſeras, bis quidem*

e ſic, Dolere dolorem, Gaudere gaudium, ep.2.l.7.& l.8.

f *L. & tu mihi &c. & ita u. c.*

quidem eodem exemplo, facile ut intelligerem te eſſe commotum: & ego tibi accurate reſcripſeram, ut, quoquo modo, in tali re, atque tempore aut liberarem te iſta cura, aut certe leuarem. ſed[a] *quando proximis quoque litteris*[b] *oſtendis, quantæ*[c] *curæ tibi ſit ea res: ſic mi Pæte habeto: quidquid arte fieri potuerit, (non enim iam ſatis eſt conſilio pugnare; artificium quoddam excogitandum eſt) ſed tamen, quidquid elaborari, aut effici potuerit ad iſtorum*[d] *beneuolentiã conciliandam, & colligendam, ſummo ſtudio me conſecutum eſſe, nec fruſtra, ut arbitror. ſic enim*[e] *color, ſic*[f] *obſeruor ab omnibus ijs, qui a Cæſare diliguntur, ut ab eis me amari*[g] *putem. nam, etſi* NON *facile dijudicatur amor uerus, & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, ut quaſi aurum igne, ſic*[h] *beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit: cetera ſunt ſigna communia:* *[i] [i] *ſed ego uno utor argumento, quamobrem me ex animo, uereq. arbitrer diligi; quod & noſtra*[k] *fortuna ea eſt, & illorum, ut ſimulandi cauſſa non ſit. De illo autem quem penes eſt omnis poteſtas, nihil uideo, quod timeam, niſi quod omnia ſunt incerta, cum a iure diſceſſum eſt: nec*[l] *præſtari quidquam poteſt, quale*[m] *futurum ſit, quod poſitum eſt in alterius uoluntate, ne dicam libidine. ſed tamen eius ipſius nulla re a me offenſus eſt animus: eſt enim adhibita in ea re ipſa ſumma a nobis moderatio. ut enim olim arbitrabar eſſe meum, libere loqui,*[n] *cuius opera eſſet in ciuitate libertas; ſic, ea nunc amiſſa, nihil loqui quod*

a *q. u. c. quoniã.*
b verebat̃ Pætus, ne quẽ ex Cæſarianis Cicero offenderet.
c *q. u. c. tibi curæ.*
d *u. c. beniuolentiam.*
e f g poteſt. n. aliqs coli, nec amari.
h *u. c. beniuolentia.*
i pro, Tamen; vt referatur ad Etſi.
i *L. tamen ego uno.*
k certiſſimum argumentũ ad diſtinguendã a ſimulatione veritatem.
l pro certo affirmari.
m *q. u. c. futurum ſit id, quod.*
n ob Catilinæ cõiurationem expreſſam.

offendat

offendat aut illius, aut eorum, qui ab illo diliguntur, uoluntatem. effugere autem ſi uelim non nullorum [a] *acute,* [b] *aut facete dictorum* *2.[c] *offenſionem; fama ingenij mihi eſt abijcienda. quod ſi id poſſem, non recuſarem. ſed tamen ipſe Cæſar habet peracre iudicium. & ut Seruius, frater, quem litteratiſſimum fuiſſe iudico, facile diceret, hic uerſus Plauti non eſt, hic eſt; quod tritas haberet aures* [d] *notandis generibus poetarum, & conſuetudine legendi: ſic audio Cæſarem, cum* [e] *uolumina iam confecerit* ἀποθωφεγμάτων, *ſi quid afferatur ad eum pro meo, quod meum non ſit, reijcere ſolere. quod eo nunc magis facit, quia uiuunt mecum fere quotidie illius familiares. incidunt autem in ſermone uario multa, quæ fortaſſe illis, cum dixi, nec illitterata, nec inſulſa eſſe uideantur. hæc ad illum cum relquis actis perferuntur: ita enim ipſe mãdauit. ſic fit, ut, ſi quid præterea de me audiat, non audiendum putet. quamobrem* [f] *Oenomao tuo nihil utor. etſi poſuiſti loco uerſus* [g] *Attianos. ſed quæ eſt inuidia? aut quid nunc mihi inuideri poteſt? uerum fac eſſe omnia. ſic uideo philoſophis placuiſſe, ijs, qui mihi ſoli uidentur uim uirtutis tenere;* NIHIL *eſſe ſapientis* [h] *præſtare, niſi culpam. quã uideor mihi dupliciter carere. & quod ea ſenſerim, quæ rectiſſima fuerunt: & quod, cum uiderem præſidij non ſatis eſſe ad ea obtinenda, uiribus certandum cum ualentioribus non putarim. ergo in officio boni ciuis certe non ſum reprehendendus. reliquum eſt,* [i] *ne quid ſtulte, ne*

a *q.u.c. aut acute.*
b *L. aut facete d.*
c quod incurreret in ea vel ſine induſtria.
d & quia attente legerat, & quia multum.
e dicta collectanea. Suetonius.
f Attij tragœdia, cuius verſus in epiſtola ſua Papirius recitarat.
g *al. Attianos.*
h efficere, vt ne peccetur: nam, culpa vt vitetur, in nobis eſt.
i quod eſt officiũ ſapiẽtis.

quid temere dicam, faciam ue contra potentes. id quoque puto eſſe ſapientis. cetera uero, quid quiſque me dixiſſe dicat, aut quo modo ille accipiat, aut qua fide mecum uiuant ij, qui me aßidue colunt, & obſeruant, [a] *præſtare non poſſum. ita fit, ut* [b] *& ſuperiorum cōſiliorum conſcientia, & præſentis temporis moderatione me conſoler; & illam Attij ſimilitudinem non modo iam ad inuidiam, ſed ad fortunam transferam: quam exiſtimo,* [c] *leuem, &* [d] *imbecillam, ab animo* [e] *firmo, &* [f] *graui, tamquam fluctum a ſaxo, frangi oportere. etenim, cum plena ſint monumenta Græcorum, quemadmodum ſapientißimi uiri regna tulerint uel Athenis, uel Syracuſis, cum, ſeruientibus ſuis ciuitatibus, fuerint ipſi quodam modo liberi: ego me non putem tueri meum ſtatum ſic poſſe, ut neque offendam animum cuiuſquam, nec frangam dignitatem meam? Nunc uenio ad iocationes tuas: quando tu, ſecundum Oenomaum* [g] *Attij, non, ut olim ſolebat* [h] *Atellanum, ſed, ut nunc fit, mimum introduxiſti. quem tu mihi* [i] *popilium, quem* [k] *denarium narras? quam tyrotarichi patinam? facilitate mea iſta ferebantur antea: nunc mutata res eſt. Hirtium ego, & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cenandi magiſtros. puto enim audiſſe, ſi forte ad uos omnia perferuntur* *3 *illos apud me declamitare, me apud illos cenitare.* *4 *Tu autē quod mihi bonā copiam* [l] *eiures, nihil eſt. tum enim, cum rem* [m] *habebas, quæſticulis te faciebam* [n] *attentiorem: nūc cum tam æquo animo bona perdas, nō eo ſis cōſi-*

lio,

a multis enim quaſi inuolucris obtēditur cuiuſque natura

b *q. u. c. & conſiliorum ſuperiorū.*

c d e f antitheta, Leue, & Graue, Imbecillum, & Firmū; quibus exornatur oratio.

d *L. & imbecillam.*

g *L. Attij.*

h Donatus in vita Terentij, & Liu. l. 7.

i &, Popillū, &, Polypū, eſt in antiqnis libris. de Polypo quidē paullo infra.

i *L. Pompilium, al. polypum.*

k *al. thynnariū.*

l *L. uires.*

m *L. augebas, quæſticulis te f.*

n Attentus dicitur hoc loco ad rem conſeruandā. vnde illud Horatii epiſt. 7. Durus, ait, Vultei nimis, attētusq. videris

*lio, ut, cum me hoſpitio recipias *5 æſtimationem te aliquam putem accipere. [a] etiam hæc leuior eſt plaga ab amico, quam a debitore. Nec tamen eas cenas quæro, ut magnæ reliquiæ fiãt. quod erit, magnificum ſit, & lautum. memini te mihi [b] Phameæ cenam narrare. *6 temperius fiat: cetera eodem modo. quod ſi perſeueras me ad matris tuæ cenam [c] uocare; feram id quoque. uolo enim uidere animum, qui mihi audeat iſta, quæ ſcribis, apponere, aut etiam polypum [d] Miniani Iouis ſimilem. crede mihi, non audebis. ante meum aduentum fama ad te de mea noua lautitia ueniet: eam extimeſces. neque eſt, quod in promulſide ſpei ponas aliquid: quam totam ſuſtuli. [1] ſolebam enim antea *7 [e] delectari oleis, & lucanicis tuis. Sed quid hæc loquimur? liceat modo iſto uenire. tu uero (uolo. n. abſtergere animi tui metum) ad tyrotarichum antiquum redi. ego tibi unum ſumptum afferam, quod balneum calfacias oportebit: cetera more noſtro. ſuperiora illa luſimus. De uilla [f] Seliciana & curaſti diligenter, & ſcripſiſti facetiſſime: itaque puto me prætermiſſurum: [2]. [g] ſalis enim ſatis eſt, *8 ſannionum parum. Vale.*

a al. Etiam hæc.

b puto eſſe Tigelij cantoris auum, de quo ep. 24. lib. 7.

c al. reuocare.

d L. miniati.

e ſic in duobus libris Sigonij, & alijs qnque. in meo, Delibitari: quaſi, leuiter paſcij a Delibo.

f L. Seliciana.

g hoc videtur dicere; amœnus quidem locus, ſed ſolitarius.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 SED ego) ratio Latini ſermonis], Tamen poſtulabat: verum Cicero, ſententiam ſpectans potius, quam verba, Sed, pro Tamen, intulit.

*2 Offenſionem;) non læſionem.) nam ſubiungit, nil ſe loqui, quod offendat aut Cæſaris, aut eorum, qui ab illo diliguntur, Voluntatem; ſed nonnulla dicta, in quæ, vel ſi ſine induſtria offendo, & incurro. Hoc verbum eſt in antiquis libris omnibus, quibus ego nunc vtor, & erat in ijs, qui-

bus vtebar olim adoleſcens. Quod ideo teſtatum volui; quia nonnulli de hoc loco ita ſcripſerunt: Nulli veteres Codices, Offenſionem, habent: poſtea mendoſum hic eſſe librũ illũ, quem reliquis omnibus præferre non dubitant, iidem confeſſi ſunt. Omnino valde mirabar, cur illud verbum, quod ego in cunctis veteribus libris videbã, ipſi in nullis eſſe affirmarent. Satis igitur liquet, quod ſæpe dixi, non vnum, aut paucos veteres libros, ſed multos inſpiciendos eſſe; ſi teſtituere antiquitatem cupimus. interdum enim, vbi libri ante multa ſæcula deſcripti, mendis inquinati ſunt, recentiores vacare vitio animaduerti. Itaque vetuſtiores quidem diligẽtius inquirere, nullum tamen contemnere debemus.

* 3 Illos apud me declamitare, me apud illos cenitare.) Ne quis hunc locum ex ingenio ſuppletum arbitretur; moneo lectorem hoc totum eſſe in duobus antiquis libris; cum quibus olim conſenſiſſe memini librum Vincẽtij Riccij. Idque mea Scholia, ante multos annos edita, teſtantur.

* 4 Tu autem quod mihi bonam copiam eiures, nihil eſt.) Hieronymus Ferrarius, contra veteres omnes libros, legendum arbitrabatur, Bonam copiam iures, hoc ſenſu: non eſt, quod te mihi ſemper præſto fore, tuiq. bonam copiam facturum iures. vt reſpexerit ad id, quod M. Varro ſcribit l. vi. de lingua Lat. Debitores nõ nulli pro pecunia, quam debebãt, operas in ſeruitutem dabant, dum ſoluerent. C. Popillio rogante, Viſolo dictatore, ſublati: & omnes, qui bonam copiã iurarẽt, ne eſſent nexi, diſſoluti, ideſt qui ſui facultatem creditoribus ſemper eſſe facturos, iureiurando promitterẽt. Ego autem puto hic dictũ eſſe, Quod mihi bonã copiam eiures, pro, Quod iures mihi, te non habere vnde ſumptum facias. Tantumq. abeſt, vt ex Varrone Ciceronis locum emendem, vt potius ex Cicerone Varronis locum putem eſſe corrigendum: vt legatur, Voluitque, vt ij bonam copiam eiurarent: ideſt, vt iurarent, ſe non habere, vnde creditoribus ſatisfacerent. Mecum faciunt, vt dixi, veteres libri omnes, præterea Sex. Pompeius; qui noſtram ſententiam ita confirmat, vt dubitatio prorſus nulla relinquatur. Eiuratio, inquit, ſignificat, id, quod deſideretur, non poſſe præſtari. Et Cicero lib. 2. de Orat. Eiero, iniquus eſt. Et in Verrem: Prætor prouinciam ſuam totam ſibi iniquam eiurat. Et Phil. 12. Me iniquum eiurabant. Flaurus quoque: Eiurauit militiam. Tacitus lib. 12. Adactus Syllanus eiurare magiſtratũ. Et lib. 14. Regulus in locum Cæcinæ, cui dies vnus ſupererat, conſulatum iniijt, eiurauitque.

* 5 Aeſtimationem te aliquam putes accipere) Alluſit ad æſtimationem poſſeſſionum, quam Cæſar per arbitros debitorum cauſſa fieri voluerat, vt ij creditoribus facilius ſatisfacerent. Qua de re initio lib. 3. de bel. ci. his verbis: Cum fides tota Italia eſſet anguſtior, neque creditæ pecuniæ ſoluerentur

tur;conſtituit,vt arbitri darentur; per eos fierent æſtimationes poſſeſſionum, & rerum,quanti quæque earum ante bellum fuiſſent; atque ex creditoribus traderentur. Hoc & ad timorem nouarum tabularum tollēdum, minuendum ue, qui fere bella, & ciuiles diſſenſiones ſequi conſueuit, & ad debitorum tuendam exiſtimationem eſſe aptiſſimum exiſtimauit. Suetonius etiam in Cæſare, De pecunijs,inquit, mutuis diſiecta nouarum tabularum exſpectatione,quæ crebro mouebatur, decreuit tandem, vt debitores creditoribus ſatisfacerent per æſtimationem poſſeſſionum, quāti quaſque ante ciuile bellum comparaſſent, deducta ſumma aeris alieni, ſi quid vſuræ nomine numeratum, aut perſcriptum fuiſſet. qua condicione quarta pars fere debiti deperibat. Cū igitur Papirius ex eo Cæſaris decreto magnam a debitoribus plagam accepiſſet,æſtimatis eorum poſſeſſionibus, non quāti eſſent eo tempore,ſed quanti ante ciuile bellum fuiſſent, iocans,vt ſolet, Cicero, Ne credas, inquit, cum me hoſpitio recipias,æſtimationem te aliquam accepturū. Et dixit, æſtimationem aliquam, tamquam ſi, magnum aliquod damnum, dixiſſet. Papirius enim æſtimationes, id eſt prædia per arbitros ęſtimata,a debitoribus accipiens, crediti iacturam non minimam fecerat; cū quarta fere pars debiti, vt dixit Suetonius, deperiret. Deinde ſequitur: Etiam hæc leuior eſt plaga ab amico,quā à debitore:, hoc eſt:& tamen, quod ab amico bona tua comedantur; non id tibi æque graue eſſe debet, atque illud eſt, quod debitorum cauſſa deperdis: a quibus poſſeſſiones,quanti vendere numquam poteris,accipiendæ tibi ſunt. Eædem æſtimationes infra nominantur ep. 18.

*6 Temperius) maturius, refero enim ad tempus,non ad frugalitatem. hoc verbum alibi ſemel dumtaxat,quod,equidem legendo obſeruauerim,uſurpatum inuenio. ſic autem locutū eſſe Cornelium Nepotem, Ciceronis æqualem, ex Donati uerbis,quæ ſunt in Terentij uita, facile poſſum conijcere. Nepos,inquit,auctore certo comperiſſe ſe ait, C. Lælium quondam in Puteolanó Kalendis Mart. admonitum uxore,temperius ut diſcumberet, petijſſe ab ea,ne interpellaretur:ſerius tandem ingreſſum triclinium dixiſſe,non ſæpe in ſcribendo magis ſucceſſiue ſibi deinde rogatum, ut ſcripta ita proferret,pronunciaſſe uerſus qui ſunt in Heautontimorumeno.

Satis, pol, propter me Syri promiſſa huc induxerunt. Ouidius, & Columella, Temperius, dixere; quod recentius uidetur deductum a tempus temporis; temperius autem, antiquum, a tempus temperis; quemadmodū dixere ueteres, Pignus Pigneris. unde Pignero uerbum. poſteriores autem, Pignus pignoris. Plautus in Per. Temperi hanc uigilare oportet formulam, atque ætatulam. Et infra;Cedo partem, quā

pepigi. To. tempori. Et in Rud. Qui ſua uult tempori confice re negotia.

*7 Delectari) ſic in quinque libris antiquis, & duobus præterea Caroli Sigonij; nonnulli Debilitari: vnus Delibitari, quaſi leuiter paſci: a Delibo.

*8 Sannionum parum:) plerique ueteres libri, Sannonũ, duo Sannionum, quos probaui.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Solebam enim antea delectari oleis, & lucan.) aliquid vlceris ineſt in hoc loco. Nam librorũ veterum alij habent, delibitari, alij, debilitari, alij, delimitari, pauci delectari, ut uulgati. ego ἐπέχω. Suprà autem non longé, legendũ, miniati Iouis, non, ut vulgò, miniani Iouis: quamuis hanc lectionem tueatur Turnebus.

2 Salis enim ſatis eſt; Sannionum parum.) in nonnullis libris ſcriptum eſt, ſannonum parum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Agros quoſdam Cæſar militibus diuiſurus uidebatur. ea diuiſio, ueritus eſt Pætus, ne ad ipſius agros perueniret. id quærenti Cicero reſpondet.

Cicero s. d. Papirio Peto 17

a L. Non tu homo rid. et ita u.c.
b intimus Cæſaris amicus.
c num fore putem, vt diuidãtur.
d L. Immo uerò, ſi me.
e nõ de agris, ſed de nobis ipſis.
f quia vitam, quam iure belli nobis Cęſar poterat eripere, ſua liberalitate conceſſit.
g q. u. c.) ſatis igitur nobis eſſe debet, quicquid e.

N[a]ON tu homo ridiculus es, qui, dum [b] Balbus noſter apud te fuerit, ex me quæras, quid de iſtis municipijs, & agris futurum [c] putem? quaſi aut ego quidquam ſciam, quod iſte neſciat: aut, ſi quid [1] aliquando ſcio, non ex iſto ſoleam ſcire. [d] immo uero, ſi me amas, tu fac, ut ſciam, quid de [e] nobis futurum ſit. habuiſti enim in tua poteſtate, ex quo uel ex ſobrio, uel certe ebrio ſcire poſſes. ſed ego iſta mi Pæte, non quæro, primum quia de [f] lucro prope iam quadriennium uiuimus: ſi aut hoc lucrum eſt, aut hæc uita, ſuperſtitem reip. uiuere: deinde, quod ſcire quoque mihi uideor, quid futurum ſit. fiet enim, quodcumque uolent, qui ualebũt: ualebunt autem ſemper arma. [g] nobis igitur ſatis eſſe debet,*

quid-

quidquid conceditur. hoc ſi quis pati non potuit, [a] mori debuit. Veientem quidem agrum, & Capenatem metiuntur. hic non longe abeſt a Tuſculano. nihil tamen timeo; fruor, dum licet: opto, ut ſemper liceat. ſi id minus contigerit: tamen, quando ego,[*2] uir fortis, idemq. philoſophus, ui uere pulcherrimum duxi, non poſſum eum non diligere, cuius beneficio id conſecutus ſum. qui ſi cupiat eſſe remp. qualem fortaſſe & ille uult, & omnes optare debemus: quid faciat, tamen non habet; ita ſe cum [b] multis colligauit. Sed longius progredior; ſcribo enim ad [c] te. hoc tamen ſcito* [*3·d] *non modo me, qui conſilijs non interſum, ſed ne ipſum quidem principem ſcire quid futurum ſit. nos enim illi ſeruimus, [e] ipſe temporibus. ita nec ille, quid tempora poſtulatura ſint, nec nos, quid ille cogitet, ſcire poſſumus. Hæc tibi antea non reſcripſi, [f] non quo ceſſator eſſe ſolerem, præſertim in litteris; ſed, cum explorati nihil haberem, nec tibi ſollicitudinem ex dubitatione mea, nec ſpem ex affirmatione afferre uolui. Illud tamen adſcribam quod eſt uerißimum, me his temporibus adhuc [g] de iſto periculo nihil audiſſe. tu tamen pro tua ſapientia debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre quæcũque erũt. Vale.*

a vel in acie, vt multi, vel morte voluntaria, vt Cato, & Scipio, Põpeij ſocer.

b ep. 9. l. 4.

c cui hæc nota ſunt.

d *non modo me, qui.*

e *q. u. c. ille tẽp.*

f *al. non quòd.*

g de agris iſtis diuidũdis. hac ipſa epiſtola.

g *L. de iſto periculo.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVANDO) ſic libri ſeptem veteres: duo. Quoniam; vnus, Cum.

*2 Vir fortis, idemque philoſophus,) ſic omnes, quos ego viderim, antiqui libri. & eſt pernenuſta ſententia. Cum, inquit, & viri fortes ex animi quadam præſtantia, & philoſophi ex doctrina, patriam, honeſtatem, libertatem vitæ antéponant; ego tamen, qui vtrumque profiteor, & virum fortẽ, &

& philoſophum, viuere pulcherrimum duxi. Itidem locutus eſt c.2. Caninius idem tuus, & idem noſter. Et lib.2. de Diuin. Marcellus, idem imperator, idem augur optimus. Cũ igitur & veterum librorum teſtimonium, & ſententiam ipſam, & conſuetudinem loquendi ſequar; diſſentire cogor ab iis, qui non, Idemq. ſed, Idem quod, legere maluerunt. numquam enim, quoad quidem per me liceat, ſtudioſum lectorem fraudari veritate patiar.

*3 Non modo me,) qui legendum opinabantur, Non modo non me, ſine cauſſa diſcedebant ab omnibus antiquis libris. vide, quæ diximus in locum illum ep.9. lib.1. Non modo præmijs, ſed ne periculis quidem compulſus vllis.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXPONIT, quibus cauſſis adductus, quaſi aperto ludo ſuos familiares in eloquentia cœperit exercere. addit non nulla per iocum de cenarum lautitia.

Cicero s. D. Papirio Pæto. 18

CVM eſſem otioſus in Tuſculano, propterea quod [a] diſcipulos obuiam [b] miſeram, ut ijdem me quam maxime conciliarent familiari ſuo; accepi tuas litteras pleniſsimas ſuauitatis: ex quibus intellexi, probari tibi [c] meum conſilium, quod, ut Dionyſius tyrannus, cum Syracuſis expulſus eſſet, Corinthi dicitur ludum aperuiſſe; ſic ego, ſublatis iudicijs, amiſſo [d] regno forenſi, ludum quaſi habere cœperim. quid quæris? me quoque delectat conſilium. multa enim conſequor. primum, id quod maxime nunc opus eſt, [e] munio me ad hæc tempora. id cuiuſmodi ſit, neſcio: tantum uideo, nullius adhuc conſilia me huic anteponere. niſi forte mori melius fuit: in lectulo, ſateor: ſed non accidit. in acie [f] non fui. ceteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius [g] fœde perierunt: at Cato præclare. iam quidem, cum uolemus, licebit: demus modo operã, ne

a Hirtiũ, & Dolabellam, Cæſaris familiariſſimos. epiſt. vlt. lib. 7. & 7. h.l.

b *vox, Cæſari, abeſt à u. c.*

c *q. u. c. conſilium meum.*

d cũ in cauſſis ob ſingularem eloquentiã regnare videret.

e munio me Ceſaris amicorum amicitia, Hirtij, Dolabellæ.

f Dyrrhachij fuit. lib. 1. de Diu.

g Scipio tamẽ non fœde, qui ſe ipſum occidit, vt Cato. epitome Liuiana l.114.

ne tam neceſſe nobis ſit, quam illi fuit: id quod [a] *agimus. ergo hoc primum. ſequitur illud: ipſe melior fio, primum* [b] *ualetudine; quam, intermiſſis exercitationibus, amiſeram: deinde ipſa illa, ſi fuit in me, facultas orationis, niſi me ad has exercitationes retuliſſem, exaruiſſet. Extremũ illud eſt, quod tu neſcio an primum putes: plures iam pauones confeci, quam tu pullos columbinos. tu iſtic te* [c] *Ateriano iure delectato, ego, me hic Hirtiano. ueni igitur, ſi uir es, et diſce* [d] *προλεγομένας, quas quæris. etſi ſus Mineruam. ſed quando, ut uideo,* [*1·e] *æſtimationes tuas uendere non potes, neque ollam denariorum implere: Romam tibi remigrandum eſt, ſatius eſt hic cruditate, quam iſtic fame. uideo te bona perdidiſſe: ſpero idem iſtuc* [f] *familiares tuos, actum igitur de te eſt, niſi prouides, potes mulo iſto, quem tibi reliquum dicis eſſe, quando* [g] *cantherium comediſti, Romam peruehi. ſella tibi erit in ludo, tamquã hypodidaſcalo,* [h] *proxima: eam puluinus ſequetur. Vale.*

a quia do operam, vt muniã me.
b amicitia Cæſaris amicorũ.
b u. e. ualetudine.
c conuiua Pæti, artifex cenarum.
e L. Hateriano.
d vide ſcholium.
e *al.* *προλεγομένα, quæ q.*
f cenam tibi dare ſolitos.
g L. canterium.
h prope meã ſellam.

SCHOLIA P. MANVTII.

1* AESTIMATIONES tuas vendere non potes,) hũc locum qui recte interpretaretur, neminem video fuiſſe. ſignificat autem poſſeſſiones per æſtimationem a debitoribus acceptas; &, quemadmodum ſupra ep. 16. poſuit Aeſtimationem pro rebus æſtimatis.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CVM ſcripſiſſet Pætus, Balbum tenuiculo apparatu fuiſſe contentum; ioci materiam inde arripit Cicero; idq. eum arguit malitioſe ſcripſiſſe, ne maiorem apparatum ipſe requireret.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 19

TAMEN *a malitia nõ diſcedis.* [1·i] *tenuiculo apparatu ſignificas Balbum fuiſſe contentum.*

i *u. e. tenuiculo. a tenuiſsimo.*

tum. hoc uideris dicere, cum [a] reges tam ſint con tinentes, multo magis conſulares eſſe oportere. neſcis me ab illo omnia expiſcatum: [b] rectà enim a porta domum meam ueniſſe. neque hoc admiror, quod nõ ad tuã potius, ſed illud, quod nec ad ſuam. ego autem [c] tribus primis uerbis, Quid noſter Pætus? at ille adiurans, nuſquam ſe umquam libentius. hoc ſi uerbis aſſecutus es; aures ad te afferam non minus elegantes: ſin autem obſonio; peto a te, ne pluris eſſe [d] balbos, quam diſertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. ſed, ſi me expediero, ut in iſta loca uenire poſſim; non committam, ut te ſero a me certiorẽ factum putes. Vale.

a quaſi rex eſſet Balbus, qa potentiſſimus erat apud Cæſarem. ep. 13. lib. 12 ad Att.
b *L. rectà eum à p. & ita u. c.*
c *q. u. c. primis trib. uerbis.*
d ludit in Balbi ambiguo nomine, & cenas lautas quærit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 TENVICVLO apparatu ſignificas, &c.) Nonnulli libri manuſcr. habent, tenuiſſimo P. Victorius edidit, tenuiculo quomodo habent & pleraque exempla vulgata. quæ ſequimur. Idem tamen admonet, in libro Mediceo, ſcriptum eſſe, tenuiculo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

IOCATVR ſuo more cum Pæto: Epicureum ſe ait eſſe factum, abiecta reip. iudiciorumq. cura.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 20

DVPLICITER *delectatus ſum tuis litteris; & quod ipſe riſi, & quod te intellexi iam poſſe ridere. me autem a te, [x] 1 ut ſcurrã uelitem, [e] malis oneratum eſſe, non moleſte tuli. illud doleo, in iſta loca uenire me, ut conſtitueram, non potuiſſe. habuiſſes enim non hoſpitem, ſed [f] contubernalem; atque uirum? non eum, 1 quem tu [g] es ſolitus promulſide conficere. integram*

e a Papirio donatis.
f diu enim mãſiſſem apud te.
g *L. ſ litus es.*

ut-

gram famem[a] *ad ouum affero:*[b] *itaq. ad aſſum*[c] *uitulinum opera perducitur. illa mea, quæ ſolebas antea laudare, O hominem*[d] *facilem, o hoſpitem non grauem, abierunt. nam omnem noſtram de rep. curam, cogitationem de dicẽda in ſenatu ſententia, commentationem cauſſarum abiecimus:*[2] *in Epicuri nos,*[e] *aduerſarij noſtri, caſtra coniecimus,**[2] *nec tamen ad hanc inſolentiã, ſed ad illam tuam lautitiam: ueterem, dico* *[3] *cum*[f] *inſumptum habebas. etſi numquam plura prædia habuiſti. proinde te para: cum homine edaci tibi res eſt, & qui iã aliquid intelligat. ὀψιματεῖς autem homines ſcis quam inſolentes ſint. dediſcẽdæ tibi ſunt ſportellæ, &*[g] *artolagani tui. nos*[3] *iam* *4·[h] *ex areis tantum habemus, ut*[i] *Verriũ tuum, & Camillum, qua munditia homines? qua elegantia? uocare ſæpius audeamus. ſed uide audaciam: etiam Hirtio cenam dedi, ſine pauone tamen. in ea cena cocus meus, præter ius feruens, nihil potuit imitari Hæc igitur eſt nunc uita noſtra, mane ſalutamus domi et bonos uiros multos. ſed triſtes, & hos lætos uictores:*[k] *qui me quidẽ perofficioſe, & peramãter obſeruãt. ubi ſalutatio defluxit, litteris me*[l] *inuoluo: aut ſcribo, aut lego. ueniunt etiam, qui me audiant quaſi doctum hominem, quia paullo ſum,*[m] *quam ipſi doctior. inde corpori omne tempus datur, patriam eluxi iam & grauius, & diutius, quam ulla*[n] *mater*[o] *unicum filium. ſed cura, ſi me amas, ut ualeas: ne ego, te iacente, bona tua*[p] *comedim. ſtatui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Vale.*

a ad initium cenæ.
b *L. Itaq.*
c *al. Vitulinum.*
d qui quolibet cibo contẽtus eſſet. ep. 16.
e magna enim Epicuro cũ Academicis de ſummo bono cõtrouerſia eſt.
f *al. inſumtum.*
g panes delicati. Plin. l. 18. c. 11. Athene. lib. 3.
h *fort. ex arcis.*
i *al. Veti um.*
k idẽ epiſ. 13. l. 4. 7. & 12. l. 6. & 24. lib. 7.
l Abdo me in litteras, idem eſt. vide epiſt. 33. l. 7.
m *al. quàm illi.*
n & natura mollior, ideoque ad fletum procliuior, quã pater; & ſpe ſenectutis alẽdæ deſtituta. nam patri, amiſſo filio, præſidij tamẽ aliquid in ſe ipſo relinquitur.
o ἀγαπητόν.
p *L. comedum.*

SCHO-

*1 Vt ſcurram velitem,)tamquam militem patum vtilem.nam velites,tirones erant,& minimam in exercitu operam præbebant, neque ſua vexilla, neque ſuos centuriones habebant. Liuius haſtas,gladium, parmam ijs tribuit l.31. & lib.38. cùm tamen iaculo,non haſtas,quo primum tempore ſunt inſtituti, ſeptena habuiſſent, vt idem Liuius lib. 36. oſtendit.

*2 Nec tamen ad hanc inſolentiam,) Plane ab ijs diſſentio,qui mendum eſſe in verbo, Inſolentiam, exiſtimarunt: eſt enim hic Inſolẽtia nimius ſumptus, qui fiebat in cenas; a quo ſe alienum eſſe Cicero dicit,lautitiam tantum quærere.quod etiam ep.15.his verbis oſtendit: Nec tamen eas cenas quæro, vt magnæ reliquiæ fiant. quod erit, magnificum ſit,& lautum. Inſolentiam eodem ſenſu poſuit Philip. IX. Magnifice enim,inquit, Ser. Sulpicius maiorum continentiam diligebat, huius ſæculi inſolentiam vituperabat. Et in oratione pro Sex. Roſcio: Qui in ſua re fuiſſet egentiſſimus,erat, vt fit, inſolens in aliena. Tollatur igitur omnis mẽdi ſuſpicio, & elegãs Latini verbi ſignificatio cõſeruetur.

*3 Cum in ſumptum habebas:) vetuſtiorum librorũ hæc eſt lectio:quam alij quoque receperunt, licet eam,vt ipſi dixerunt,mendoſam ſuſpicati.mihi ea vel maxime probatur, vt deſiderari nihil credam.dixit autem, Cum in ſumptum habebas, pro eo quod dicimus;cum ad ſumptum copiæ ſuppetebant;cum pro ſumptu facultates aderant;cum erat tibi,quod eſſet in ſumptum ſatis. ſic enim hoc loco, In ſumptum,ideſt,pro ſumptu, dixit,quemadmodũ etiam ad Atticum epiſt.5.lib.8. Tironem Curio commendes,vt ei, ſi quid opus erit,in ſumptum eroget.Epiſtola etiam,quæ ſequitur, eodem libro, Sed eum, inquit, video, in ſumptum ab alijs mutuatum.Et ad eũdem lib.15.Velim cures, vt permutetur Athenas,quod ſit in annuum ſumptũ.Imitamur igitur lautitiam tuam,inquit,non hanc recentem, ſatis tenuem, ſed illam veterem,cum habebas in ſumptum: etſi nunc quidẽ plura prædia tibi ſunt:quæ ſcilicet a debitoribus pro pecunia, quam credideras,inuitus accepiſti, æſtimata ex edicto Cæſaris, quanti quæque ante ciuile bellum fuiſſent. Hæc quaſi per iocum dicta ſunt;vt irrideatur Pætus, qui non habeat in ſumptum,ut antea; cum ei poſſeſſiones multo, quã antea,plures ſint:quas vendere cum vellet, non poterat: vt eſt in epiſt.18.

*4 Ex artis)mendum ſubeſſe quis non videt? antiqui libri quinque habent, Ex arcis: vnus, Ex orcis: reliqui, Ex artis. nihil horum eſt,in quo animus acquieſcat. quidam legunt, Et artis.non improbo coniecturam:licet particula. Et, otioſa videatur eſſe. poteſt hoc referri ad verbum, ὀψιμαθεῖς vt hoc dicat;quamquam ſero didicerim cenas facere,tamen artis tantum iam ſum adeptus, ut Verrium.&c. Ex areis, olim

placuit

placuit:nunc in dubio ſum : tum quia Cicero non abundabat hoc tempore; itaque dixit epiſt.15. Domum ſi habebo, in denos dies ſingulos ſumptuariæ legis conferam : Et ep. ult. Epulamus una non modo non contra legem, ſi ulla nũc lex eſt, ſed etiam intra legem, & quidem Aliquanto. Tum etiam quia non hic ſuas copias, uerum audaciam extollit: inopiam autem potius indicat, cum ait infra; In ea cena coquus meus, præter ius feruens, nihil potuit imitari: præterea, cum inuitantur ad cenam mundi homines, & elegantes, quales hic Verrius & Camillus uocantur : non tã ſumptu, quam lautitia, & ſciẽtia opus eſt, ut eleganter potius accipiantur, quam opipare. Hæc ſunt, cur id, quod olim nobis placuit, nunc pæne diſpliceat.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVEM tu ſolitus es promulſide conficere) amicus quidam meus legendum cenſet, confercire.

2 In Epicuri nos aduerſarij noſtri caſtra cõiecimus.) aſſentior Victorio, exiſtimanti mendum ſubeſſe in voce, caſtra, pro qua nonnulli codices manuſcr. habent, caſſatra.

3 Nos iam ex areis) Adr. Turnebus legendum cenſet, ex arcis: alij, ex areis: alij, tantum ex te artis.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CONFVTAT quod Papirius ſcripſerat, fulmina quędã uerborum eſſe in Ciceronis epiſtolis; quæ ipſe ſtulte imitaretur. confutat & illud, quod negarat Papirio quemquam fuiſſe patricium.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 21

A [a] IN' tandem? inſanire tibi uideris, quod imitere uerborum meorum, ut ſcribis, fulmina? tum inſanires, ſi conſequi non poſſes: cum uero etiam uincas, me prius irrideas, quam te, oportet. quare nihil tibi opus eſt [*] [1] *illud a* [b] *Trabea, ſed potius* [c] *ἀπότευγμα meum. uerumtamen quid tibi ego uideor in epiſtolis? non ne* [d] *plebeio ſermone agere tecum? nec enim ſemper eodem modo. quid enim ſimile habet epiſtola aut iudicio, aut concioni? quin ipſa iudicia non ſolemus omnia tractare uno modo. priuatas cauſſas,*

a ſic ep.5.l.4. ad Att. de Fin. 1. & 3. de leg. & Terent.

b poeta comico, de Fin. l.2. & in Tuſc.4. & apud Gell. lib. 15.c.24.

c L. ἀπότευγμα.

d humili, nec elaborato.

&

& eas tenues, agimus [a] *ſubtilius: capitis, aut famæ, ſcilicet ornatius. epiſtolas uero quotidianis uerbis texere ſolemus. Sed tamen, mi Pæte, quid tibi uenit in mentem negare, Papirium quemquam umquam niſi plebeium fuiſſe? fuerunt enim patricij minorum gentium; quorum princeps L. Papirius Mugillanus; qui* [b] *conſul cum L. Semprouio Atratino fuit, cum antea* [c] *cenſor cum eodem fuiſſet, annis poſt* R. C. *2 CCCXII. *ſed tum Papiſij dicebamini. poſt hunc,* XIII, *fuerunt, ſella curuli, ante L. Papirium Craſſum, qui,* [d] *primus Papiſius eſt uocari deſitus. is dictator cum L. Papirio Curſore magiſtro equitum factus eſt, annis poſt* R. C. CDXV. *& quadriennio poſt conſul cum K. Duilio. hunc ſecutus eſt Curſor, homo ualde honoratus; deinde* [e] *L. Maſo ædilicius; inde multi Maſones: quorum quidem tu omnium patriciorum imagines* [f] *habeas uolo. deinde Carbones, & Turdi inſequuntur. hi plebeij fuerunt: quos contemnas, cenſeo. nam, præter hunc Cn. Carbonem, quem Damaſippus* [g] *occidit, ciuis e rep. Carbonum nemo fuit. cognouimus Cn. Carbonem, & eius fratrem ſcurram; quid his improbius? de hoc amico meo Rubriæ filio, nihil dico. tres illi fratres fuere, C. Cn. M. Marcus, P. Flacco accuſante,* [h] *condemnatus,* *3 *fur magnus ex Sicilia. Caius, accuſante L.* [i] *Craſſo, cantharidas ſumpſiſſe dicitur. is & tribunus ſeditioſus, & P. Africano uim attuliſſe exiſtimatus eſt.* [k] *hoc uero, qui Lilybæi a Pompeio noſtro interfectus eſt, improbior nemo, meo iudicio fuit.*

a ſubtilitas eſt cum minuta quæque diligẽtiſſime docendi cauſſa perſequimur. lib. 3. de or.

b c præpoſtere, cõſul, &, cẽſor, librarius collocauit; cũ alterum alterius loco reponendũ, Liuius & Dionyſius oſtendant.

d *al. primum.*

e *I, L. Maſo, ædilitius: inde multi Maſones.*

f domi, e cedro; quod genus ligni tineas neſcit. Seruius in comm. Virg.

g Val. Max. li. 9, cap. 2.

h *L. condemnatus eſt.*

i lib. 1. & 3. de Oratore, & in Bruto, & Tacitus.

k Cneũ ſignificat, Val. Max. lib. 5. c. 3.

fuit. iam, pater eius, accuſatus a M.[a] Antonio, ſu torio atramento abſolutus putatur. Quare ad[b] patres, cenſeo, reuertare. plebeij quam fuerint import uni, uides. Vale.

a oratore, L. Craſſi ęmulo.
b Suet. Clodiũ, a patribus ad plebem trãſire conãtem, eadem die, horaq. nona trãſduxit.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ILLVD a Trabea,) cum Papirius oſtendere velit Ciceroni, ſe fruſtra ipſius orationes imitari, Trabeæ poetæ verbis id oſtenderat. quod reijcit Cicero, ac potius ſibi illud ipſum a Trabea opus eſſe affirmat. nam cum Papirius non ſolum conſequatur, ſed etiam vincat; ſuum eſſe, fruſtra conari, affirmat ἀπότευγμα igitur meũ: ſubaudi, eſt. tu enim omnia, quæ u s, conſequeris. quod ego non poſſum: itaque ἀπότευγμα meum eſt, non tuum.

*2 CCCXII.) hoc ad cenſuram refero: nam conſulatus biennio anteceſſit, ut ait Liuius, eoſdem, quos Cicero, auctores ſecutus. nam Verrius horum conſulatum anno vrbis CCCLX, cenſuram autem anno CCCXI collocauit.

*3 Fugit Marcus ex Sicilia.) cum in ea prætor, aut quęſtor, aut legatus eſſet. Hoc totum alij adtexunt ad ſuperiora, & legunt, Fur magnus ex Sicilia, non attendentes, ſi ita legatur, de tribus fratribus Marcum prætermitti.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DISPVTAT pro Stoicis de libertate loquendi: quos tamen ait ſe non imitari.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 22

AMO[1] *verecundiam,[c] vel potius[d] libertatem loquendi. atque hoc Zenoni placuit, homini mehercule acuto: etſi Academię noſtræ cum eo magna rixa eſt. ſed, ut dico, placet[e] Stoicis ſuo quamque rem nomine appellare. ſic enim diſſerũt; nihil eſſe obſcenum nihil turpe dictu: nã, ſi quod ſit in obſcenitate flagitiũ, id aut in re eſſe, aut in verbo: nihil eſſe tertium. in re non eſt; itaque non modo in comœdijs res ipſa narratur, ut ille in Demiurgo modo, (forte noſti*

c L. tu potius libert.
d correctio. amo equidẽ verecundiã, ſed magis libertatem loquẽdi.
e quorũ ſecta et principẽ, & cõditorem Zenonẽ citra eſt nominauit.

[a] canticum; meminiſti Roſcium) Ita me deſtituit nudum; totus eſt ſermo uerbis tectus, re impudentior; ſed etiam in tragœdijs. quid eſt enim illud? Quæ mulier una? quid, inquam, eſt? [b] Vſurpat a duplex cubile. quid illud? Pheræi hic cubile inire eſt auſus. quid eſt? *1 Virginem me quondam inuitam per uim uiolat. Iuppiter bone, uiolat? atqui idem ſignificat, ſed [c] alterum nemo tuliſſet. Vides igitur, cum eadem res ſit, quia uerba non ſint, nihil uideri turpe. ergo in re non eſt: multo minus in uerbis. ſi enim, quod uerbo ſignificatur, id turpe non eſt; uerbum, quod ſignificat, turpe eſſe non poteſt. Anum appellas alieno nomine: cur non ſuo potius? ſi turpe eſt, ne alieno quidem: ſi non eſt, ſuo potius. Caudam antiqui penem uocabant, ex quo eſt propter ſimilitudinem *2. [d] peniculus: at hodie penis eſt in obſcenis.[e] at uero Piſo ille [f] Frugi in Annalibus ſuis queritur, adoleſcentes peni deditos eſſe. quod tu in epiſtola appellas ſuo nomine, ille tectius penem. ſed [g] quia multi, factum eſt tam obſcenum, quam id uerbum, quo tu uſus es. Quid, quod uulgo dicitur, [h] Cum nos te uolumus conuenire, num obſcenum eſt? memini in ſenatu diſertum conſularem ita eloqui, Hanc culpam maiorem, [i] an illam dicam? potuit obſcenius? non inquis: non enim ita ſenſit. non ergo in uerbo eſt. docui autem in re non eſſe: nuſquam igitur eſt. [k] Liberis dare operam, quam honeſte dicitur. etiã patres rogant filios: eius operæ nomen non audẽt dicere. Socratem fidibus docuit nobiliſsimus fidicen.

a vno in ſcena loquẽte, canticũ dicitur; duobus, vel tribus diuerbium latine, dialogus græce. Liuius lib. 7.

b vt ſit verbũ deponens temporis præteriti.

c futuit, nemo tuliſſet.

d L. peniculus.

e Et, magis placeret. nõ enim contraria, ſed ſimilia ſequũtur.

f Frugi.

g quia multi penem appellant.

h in Oratore.

i quaſi Anillam; quod eſt obſcenum verbum, ab Anus.

k Off. l. 1.

tem.is Connus uocitatus eſt. num id obſcenum putas? Cum loquimur, terni, nihil flagitij dicimus: at, cum bini, obſcenum eſt[a] Græcis quidem, inquies. nihil eſt ergo[b] in uerbo: quando & ego Græce ſcio; & tamen tibi dico, bini; idq. tu facis, quaſi ego Græce, non Latine, dixerim. Ruta, & menta, recte utrumque. uolo mentam puſillam ita appellare, ut rutulam: non licet. Bella tectoriola dicis: dic ergo etiam pauimenta iſto modo: non potes.[c] Vides igitur nihil eſſe, niſi ineptias turpitudinem nec in uerbo eſſe,[d] nec in re, itaque nuſquam eſſe. Ergo in uerbis honeſtis obſcena ponimus. quid enim,[e] non honeſtum uerbum eſt[f] diuiſio? at ineſt obſcenum. cui[g] reſpondet intercapedo. num hæc ergo obſcena ſunt? nos autem ridicule, ſi dicimus, ille patrem ſtrangulauit, honorem non præfamur: ſin de[h] Aurelia aliquid, aut Lollia, honos præfandus eſt. Et quidem iam non etiam obſcena uerba pro obſcenis ſunt. batuit, inquit, impudenter: depſit, multo impudentius; atqui neutrum eſt obſcenum. STVLTORVM *plena ſunt omnia. Teſtes, uerbum honeſtiſſimum in iudicio, alio loco*[i] *non minus. at honeſti Colei Lanuuini, Cliternini non honeſti. Quid? ipſa res modo honeſta, modo turpis.*[k] *ſuppedit, flagitium eſt: iam erit nudus in balneo non reprehendes. Habes ſcholam Stoicã.* ὁ σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἔσῃ. *Quam multa ex uno uerbo tuo? Te aduerſus me omnia audere, gratum eſt. ego*[k] *ſeruo, & ſeruabo (ſic enim aſſueui) Platonis uerecundiam. itaque tectis uerbis ea ad te ſcripſi,*

a *βινεῖ* enim apud Græcos, à βινέω, Coeo
b *L. obſceni, in uerbo.*
c *L. Viden' igitur nihil eſſe, niſi ineptias?*
d *L. nec in re? itaque nuſquam eſſe?*
e *L. non honeſtum.*
f *al. diuiſor.*
g Diuiſio, & Intercapedo quid hic ſint, præſtat ignorate, quam ſcire.
h meretrice.
i non multũ, parum, vt in Diuinatione, in extremo.
k *L. ſuppedit, flagitium eſt.*

quæ apertiſsimis agunt Stoici. ſed illi etiam crepitus aiunt æque liberos, ac ructus eſſe oportere. [a] *honorem igitur.* [b] *Kalendis Martijs. Tu me diliges, & ualebis.*

a ſubaudi, habere volui.
a *L. honorem igitur.*
b vide Seruiũ ad illud Virg. l. 8. Curibusq; ſeueris; & Feſtum in dictione Martias.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 VIRGINEM me quondam inuitam per uim uiolat.) poteſt hoc eſſe eiuſdem Thebes in Alexãdrum tyrannũ. Violat, modeſte dixit. antiqui enim, ut lib. v. de ling. Lat. ſcribſit Varro, Violauit uirginem, pro Vitiauit, &, Cum muliere fuit, pro Concubuit, modeſte dicebant.

*2 Peniculus:) in antiquis libris, &, Peniculus, eſt, & Penicillus. Feſtus Peniculum appellat, quo calceamenta tergentur, & ait a Pene deductum, ideſt cauda. Plautus quoque in Men. act. 1. Iuuentus, ait ſub perſona Paraſiti, nomen fecit Peniculo mihi, Ideo quia mẽſam, quãdo edo, detergeo.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 AMO verecundiam, tu potiùs libertatem) ſic eſt legendum, reclament omnes libri licet, qui habent, vel potiùs libertatem &c.

2 Depſit multo impudentius.) ſic legendum eſſe, non, clepſit, ab alijs iam indicatum eſt. Fuit hoc uerbum etiã apud Catull deprauatum: nam eſt, perdepſuit, factum eſt, perdeſpuit. Sic igitur legendum carmen illud in Gellium, Gellius audierat, &c. Hoc ne ipſi accideret, patrui perdepſuit ipſam Vxorem, &c quod a Ioſ. Scaligero noſtro nuper animaduerſum eſt. Sed redeo ad Ciceronem. batuere, paullo antè ponitur á Cicerone etiam in obſcœnis, vel per tranſlationem, quia batuere, eſt ferulis verberare, vel quòd βατέεσθαι, ſeu βατίνεσθαι apud Siculos idem valet, quod iniri à mare. Theocr. αἰχ' ἐσορῇς τὰς μηκάδας, οἷα βατεῦνται.

3 Suppedit.) alij libri habent, ſuppellit: alii, ſuppellere.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PRÆNVNCIAT Pæto aduentum ſuum: quamquã enim audierit eum pedibus laborare, ſe tamen putare ait, cocum illius articulari morbo non impediri, quo minus cœnam poſſit apparare.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 23

infra dicit, Cõſtitui ad te venire; ſed, quo die, certũ non habet.

HERI *ueni in Cumanum: cras ad te fortaſſe: ſed, cum* [c] *certum ſciam, faciam te paullo*

paullo ante certiorem. etſi M. Ceparius, cum mihi in ſilua [a] Gallinaria obuiam ueniſſet; quæſiſſemque, quid ageres; dixit te in lecto eſſe, quod ex pedibus laborares. tuli ſcilicet moleſte, ut debui: ſed tamen conſtitui ad te uenire; ut & uiderem te, & uiſerem, & cenarem etiam. non enim arbitror cocum etiã te arthriticũ habere. exſpecta igitur hoſpitem cum [b] minime edacem, tum inimicum cenis ſumptuoſis. Vale.

a Strabo lib. 5. Var. lib. 3. c. 9. Col. lib. 8. c. 2.

b non multi cibi, dixit infra ep. 26.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

RVFVM, a Pæto commendatum, ait ſibi curæ etiã atq; etiam fore, dein monet, vt omnino ad cenas & conuiƈtum amicorum redeat. concludit, nihil ſibi eſſe rep. carius.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 24

R*VFVM iſtum amicum tuum, de quo iterum iam ad me ſcribis, [c] adiuuarem quãtum poſſem, etiam ſi ab eo læſus eſſem, cum te [d] tantopere uiderem eius cauſſa laborare: cum uero & ex tuis litteris, & illius ad me miſſis, intelligam, & iudicem, magnæ curæ ei ſalutem meam fuiſſe; non poſſum ei non amicus eſſe, neque ſolum tua commendatione, quæ apud me, ut debet, [e] ualet plurimum, ſed etiam uoluntate, ac iudicio meo. uolo enim te ſcire, mi Pæte, initium mihi ſuſpicionis, & cautionis, & diligẽtiæ fuiſſe litteras tuas: quibus litteris cõgruentes fuerunt aliæ poſtea multorũ. nam & Aquini, & Fabrateriæ conſilia ſunt inita de me, quæ te uideo [f] inaudiſſe: &, quaſi diuinarent, quam his moleſtus eſſem futurus, nihil aliud egerunt, niſi, me ut op-*

c amicitiæ noſtræ illius iniurias cõdonarem.

d q. n. c. magnopere.

e idẽ epiſt. 19. l. 2.

f inaudire eſt de rebus occultis, vt exempla declarant.

primerent. quod ego non ſuſpicans, incautior fuiſſem, niſi a te admonitus eſſem. Quamobrem iſte tuus amicus apud me [a] *commẽdatione non eget. utinam ea* [b] *fortuna reip. ſit, ut ille me quamgratiſſimum poſſit cognoſcere. Sed hæc hactenus. Te ad cenas itare deſiſſe, moleſte fero. magna enim te delectatione, & uoluptate priuaſti: deinde ẽt uereor, (licet enim uerum dicere) ne neſcio quid illud, quod ſolebas, dediſcas, & obliuiſcare cenulas facere. nam ſi tum, cum habebas quos* [c] *imitarere, non multum proficiebas; quid nunc te facturum putem? Spurina quidem, cum ei rem demonſtraſſem, & uitam tuam ſuperiorem expoſuiſſem; magnum* [d] *periculum* [e] *ſummmæ reip. demonſtrabat, niſi ad ſuperiorem conſuetudinem tum, cum fauonius flaret, reuertiſſes: hoc tempore* [f] *ferri poſſe; ſi forte tu frigus* [g] *ferre non poſſes. Sed mehercule, mi Pæte, extra iocum, moneo te, quod pertinere ad beate uiuendum arbitror, ut cum uiris* [h] *bonis,* [i] *iucundis,* [k] *amantibus tui uiuas. nihil eſt aptius uitæ, nihil ad beate uiuentium accommodatius. nec id ad uoluptatem refero, ſed ad* *[l] *communitatem uitæ, atque uictus, remiſſionemq. animorum, quæ maxime ſermone efficitur familiari, qui eſt in conuiuijs dulciſſimus: ut ſapientius noſtri, quam Græci: illi* [x] *συμπόσια, aut σωύδειπνα, id eſt compotationes, aut concenationes: nos conuiuia: quod tum maxime ſimul uiuitur. Vides, ut te* [m] *philoſophando reuocare coner ad cenas? Cura ut ualeas: id, foris cenando, facillime conſequere. Sed caue, ſi me amas,*

a *q. n. e. non eget commendatione.*

b quia reſp. bellis ciuilibus afflicta ſuas vires amiſerat.

c cum eorũ cenas videres.

d hæc non ſerio, ſed per iocum dicta.

e *al. ſumma rei d.*

f g luſit in verborum ſimilitudine Ferri, & Ferre.

f *L. ferri p. & ita u. e.*

h i k eodem modo, viros bonos, iucundos, amãtes ſui, dixit eo. 21. l. 5.

l *al. comitatẽ. non. pl.*

m quia rationibus vtitur.

amas, exiſtimes me, quod iocoſius ſcribam, abiecisse curam reip. ſic tibi mi Pæte perſuade, me dies, & noctes nihil aliud agere, nihil curare, niſi ut mei ciues ſalui, liberiq. ſint. nullum locum prætermitto [a] *monendi,* [b] *agendi,* [c] *prouidendi. hoc denique animo ſum, ut, ſi in hac cura, atque adminiſtratione uita mihi ponenda ſit,* [d] *præclare actum mecum putem. Etiam atque etiã uale.*

a b c tria poſtulãtur ab optimo ciue.
d Nõ peſſime, Sulpicius dixit ep. 5. l. 4.

SCHOLIA P. MANVTII.

1* COMMVNITATEM) vt ſimul viuatur, animuſq. remittatur ſermone familiari. Placet alijs, Comitatem: ſed libri veteres aduerſantur omnes.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ILLI συμπόσια, aut σύνδειπνα, id eſt, cõpotationes, aut concen.) hoc totum, id eſt, compotationes, aut concenationes. delendum puto, vt foris profectum, & alienum, miniméq. Ciceronis.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIPSIT hãc epiſtolam ante bellum ciuile, cum eſſet in Cilicia proconſul. cauillatur in eo, quia ſibi Papirius præcepta de re militari litteris tradiderat. dein M. Fabium commendat.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 25

SVMMVM *me* [e] *ducẽ litteræ tuæ reddidere. plane neſciebam te tam peritum eſſe rei militaris.* [f] *Pirrhi te libros, &* [g] *Cineæ uideo lectitaſſe. itaque obtemperare cogito præceptis tuis, hoc amplius, nauicularum habere aliquid in ora maritima. contra equitem Parthum negant ullam armaturam* [h] *meliorem inueniri poſſe. Sed quid ludimus? neſcis, quo cum imperatore tibi negotiũ ſit.* Κύρου παιδείαν, *quam cõtriueram legendo, totam in* [i] *hoc imperio explicaui. Sed iocã*

e εἰρωνικῶς.
f g Cic. Tuſ. 1. Plu. in Pyrrho, Aelianus initio libri de aciebus.
h quia ſcilicet effugere nauibus poſſumus.
i in Ciliciæ adminiſtratione.

 bimur

bimur alias coram, & , ut ſpero, breui: nunc *1 *ades* [1] *ad imperandum, uel ad parendum potius: ſic enim* [a] *antiqui loquebantur: Cum M. Fabio, quod ſcire te arbitror, ſummus mihi eſt uſus: ualdeq. eum diligo, cum propter ſummã probitatem eius, ac ſingularem modeſtiam, tum quod in ijs controuerſijs, quas* [b] *habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera eius uti ſoleo. is cũ ad me Laodiceam ueniſſet; mecumq.* [c] *eum ego eſſe uellem; repente* [d] *percuſſus eſt atrociſſimis litteris; in quibus ſcriptum erat, fundum Herculanenſem a Q. Fabio fratre* [e] *proſcriptum eſſe, qui fundus cum eo communis eſſet. id M. Fabius pergrauiter tulit: exiſtimauitque fratrem ſuum, hominem non ſapientem, impulſu inimicorum ſuorum eo progreſſum eſſe. nunc, ſi me amas, mi Paete, negotium totum ſuſcipe,* [f] *moleſtia Fabiũ libera, auctoritate tua nobis opus eſt, & conſilio, & etiam gratia. noli pati litigare fratres, & iudicijs turpibus conflictari.* [g] *Mathonem, &* [h] *Pollionem inimicos habet Fabius. quid multa? non mehercule tam perſcribere poſſum, quam mihi gratum feceris, ſi otioſum Fabium reddideris. id ille in te poſitum eſſe putat, mihiq. perſuadet. Vale.*

a vide ſcholiũ.

b in diſputationibus cõtra Epicureos.

c *u. c. ego eũ eſſe.*

d ad Att. ep. 8. lib. 4. & Ter. in And.

e vt venderetur.

f *al. & moleſtia.*

g h Matho. cognomen Põponiæ gentis, Pollio. Aſiniæ.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ADES ad imperandum, vel ad parendum potius: ſic enim antiqui loquebantur) Scripta veterum interiere, in quibus hic loquendi modus crebrior fuit. vnius igitur Salluſtij vtemur teſtimonio. Iugurtha, inquit, vbi armis, viriſq. & pecunia ſpoliatus eſt cum ad imperandum Tiſdrum vocaretur. rurſus cœpit flectere animum ſuum. Ad imperandum, ideſt vt ei imperaretur, ad parendum: quod Cicero ſub-

ſubiunxit. Hunc loquendi modum & Seruius agnouit in illo Virgilij verſu: Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Cantan do, inquit, dum incantatur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 AD imperandum, hoc eſt, vt imperium feras, ſeu, vt tibi imperetur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DESCRIPTIO & excuſatio cenæ hilarioris, præſertim accumbente Cytheride meretrice, mima.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 26

ACCVBVERAM *hora nona, cum ad te* *1.a *harũ exemplũ in codicillis exaraui. dices; ubi? apud Volumnium Eutrapelum: & quidem ſupra me Atticus, infra Verrius, familiares tui.*[1] *miraris tam exhilaratam eſſe* *2.b *ſeueritatem noſtram? quid ergo faciam? te conſulo, qui philoſophũ adis. angar? excruciẽ ne me? quid aſſequar? deinde, quem ad finem? uiuas, inquis, in litteris. an quidquam me aliud agere cenſes?* *3.c *haud poſſem uiuere, niſi in litteris uiuerem: ſed eſt earum etiam non ſatietas, ſed quidam modus. a quibus cum diſceſſi,* *4.d *etſi minimum mihi eſt in cena, quod tu unum ζήτημα Dioni philoſopho poſuiſti: tamen, quid potius faciam, prius, quam me dormitum conferam, non reperio. Audi reliqua. Infra Eutrapelum*[e] *Cytheris accubuit. in eo igitur, inquis, conuiuio Cicero ille, Quem adſpectabant, cuius*[f] *ob os Graij ora obuertebant ſua? non mehercule ſuſpicatus ſum illam affore: ſed tamen* *5 *nec*[g] *Ariſtippus quidem ille Socraticus erubuit;*[h] *cum eſſet obiectum, habere eum Laida:*[i] *habeo, inquit, non ha-*

beor

a quas deinde, cũ domum rediJſſem, ex codicillis in chartam trãslatàs ad te mitterem.

b *L. ſeruitutem n. q. u. c.: ſenectutem noſt. mendoſè.*

c *al. aut poſſe me uiuere, niſi &c.*

d etſi minime cenam curo. ludit in ambiguo ſenſu.

e Eutrapeli amica. Plutarchus, & Serui⁹. Pli. l. 8. c. 16.

f Ob pro Ad. Feſtus, Tuſc. 3.

g de Ariſtippo, & Laide, vide Laertiũ in Ariſtippi vita, Athenæũ l. 12. Clementẽ Alexand. Strom. 2. Gellium lib. 1. c. 8. Lactantiũ lib. 3.

h *L. cum eſſet ei obiectum.*

i ἔχω Λαΐδα οὐκ ἔχομαι Λαΐδος.

*beor a Laide. græce hoc melius. tu, ſi uoles, interpretabere. me uero nihil iſtorum ne iuuenem quidem mouit umquam.**6 *ne nunc ſenem. conuiuio delector. ibi loquor aliquid, quod in* [a] *ſolum, ut dicitur,* *7 *&* [b] *gemitum, & in riſus maximos transfero. an tu id melius, qui etiam in philoſophum irriſeris; cum ille, ſi* [c] *quis quid quæreret, dixiſſet, cenam te quærere a* [d] *mane dixeris?* *2 *ille* *8, [e] *Baro te putabat quæſiturum,* [f] *unum cælum eſſet, an innumerabilia. quid ad te? at hercule cena numquid ad te?* *9 *3 *tibi præſertim? Sic igitur uiuitur: quotidie aliquid legitur, aut ſcribitur: deinde, ne amicis nihil tribuamus, epulamur una non* [g] *modo non contra legem, ſi ulla nũc lex eſt,* *4 *ſed etiam intra legem, & quidem aliquãto. quare nihil eſt, quod aduentum noſtrum extimeſcas. non* [h] *multi cibi hoſpitem accipies, multi ioci. Vale.*

a de nat. de. l. 1. & Varro apud Nonium.
b L. & gemitum in riſus maximos transf.
c de Or. lib. 1. & 3.
d a mane ad veſperam.
d L. à manè dixeris?
e L. Varo te p. al. Baro.
f al. num unum cæl.
g ſumptuariã Cæſaris. ep. 26. l. 7. & 15. l. 9.
h minime edacem, dixit epiſto. 23.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 HARVM exemplum) cum Cicero apud Volumniũ Eutrapelum cenaret, hanc epiſtolam ad Papirium in codicillis conſcripſerat: eo conſilio, vt, cum domum redijſſet, eã in charta exſcriberet, & ad Papirium mitteret. propterea, Harum exemplum, dixit. non enim in animo habebat, eas ipſas mittere, quas ſcribebat, quas vocat Exemplũ, ſed éas, quas inde exſcribere cogitabat.

*2 Seruitutem noſtram?) ſic veteres aliquot libri, non, Se ueritatem; idque puto recte. ſeruitus enim per ſe triſtis: re autem nulla magis, quam conuiuio, exhilaratur.

*3 Haud poſſem viuere,) ſic libri quattuor antiqui: reliqui omnes, Aut. vtroque modo recte. quamquam, Haud, &, Aut poſſunt idem eſſe: cũ veteres quandoque, Haut, pro Haud, ſcripſerint.

*4 Etſi minimum mihi eſt in cena, poſtea quam in litteris ſatis uerſatus ſum, etſi cenam in minimis pono; tamẽ, cum aliud, quod agam, non habeam, ad cenas me confero. Iocatur autem in his uerbis, Minimum mihi eſt in cena, te

ferens

ferens uel Papirij: qui cum Dioni philoſopho poſuiſſe t illud ξύτημα, eſſet ne aliquid minimum; negaſſetq (negant enim philoſophi, quidquā eſſe in magnitudine minimum; cum tam parua magnitudo nulla ſit, quæ non diuidi queat) iocans Papirius adiecit, Mihi uero minimum eſt in cena; cum cenam ſibi tenuiter admodum paratam eſſe indicaret.

*5 Nec Ariſtippus quidem ille Socraticus erubuit,) ſic tres ueteres libri. octo autem, Ariſtippus quidem ille Socraticus non erubuit. utroque modo recte. nam, quod alij, Germanos ſecuti, maluerunt, Ne Ariſtippus quidem ille Socraticus erubuit: diſcedunt ab antiquis libris: in quibus Ne, non reperitur. Quod autem, nullos ueteres libros habere, Non erubuit, iidem dicunt: mirari non ſatis poſſum: cum in octo, ut iam diximus, ita legatur.

*6 Ne nunc ſenem.) ſic locutus eſt Liuius lib. 3. Nouam, inquit, inexpertamq. eam poteſtatem eripuere patribus noſtris. ne nunc, dulcedine ſemel capti, deſiderium ferant. Hūc Ciceronis locum unico adhuc Liuij exemplo, cum Latinorum ſcripta non omnino negligenter euoluerim, cōfirmare mihi licuit. Differt autem Ne nunc a Nedum: quia Nedum ad omnia tempora, Ne nunc ad præſens tantum accommodatur: & valet, Nedum nunc.

*7 Et gemitum & in riſus maximos transfero.) ſic pleriq. veteres libri, nec male: vt alterum, Et, valeat etiam: & hoc dicatur, a mæſtitia, & gemitu vel maximos ad riſus me conuerto. Omnino planius eſſet, quod in duobus legitur antiquis libris, Et gemitum etiam in riſus maximos trāſfero.

*8 Baro) Octo libri ſcripti, Vero: vnus, Baro: alius, Non, placet, Baro, pro fatuus. epiſt. 11. ad Att. lib. v. Apud Patronem, & reliquos Barones te in maxima gratia poſui. Non diſplicet tamen eruditiſſimi viri, Hadriani Turnebi, opinio, qui legendum, Varro, exiſtimat, vt ſit nomen contumelioſum. atque ille ſuam ſententiam confirmat Lucilij verſu, quem recitat Feſtus,

Varronum, ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

Quo in verſu Varronum, probri cauſſa dictum videtur. Ego autem locum addo ex epiſtola D. Bruti, quo clarius aliquā to veritas illuceſcat. Si theſauros, inquit, varronis haberem, ſuſtinere ſumptum non poſſem. Varronem appellat M. Antonium, qui theſauros Cæſaris, ad Opis depoſitos, poſt eius necem abſtulerat. Patet igitur contumeliæ vocabulum eſſe. & vetus liber meus in epiſt. illa ad Atticum, cuius teſtimonio ſum vſus, habet, Varrones, r, geminata, Neo moueor, quod in quibuſdam libris hoc nomen a littera, B, non ab, V, incipiat. nam veteres & B pro V, & viciſſim V pro B, ſcripſiſſe, teſtimonio ſunt antiqua monumenta.

*9 Tibi, præſertim?) Tibi, non, Ibi, lego cum omnibus anti-

antiquis libris, duobus exceptis, quorum in altero eſt, Mihi, in altero, Ad te: mendoſe, niſi fallor, in vtroque. Tibi præſertim, hoc ſignificat. cena ad te valde pertinet, tibi præſertim quæ daretur; quam te quærere a mane dixiſti.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Miraris tam exhilaratam eſſe ſeueritatem noſtram?) codices Memm. aliquot habent, ſeruitutem noſtram? Clericanus. ſenectutem noſtram? ego, ſeruitutem, legendum eſſe puto, ſignificat enim dominatum Cæſaris.

2 Ille Varo) omnes ferè libri manuſcr. habent, vero. Vnde Adr. Turnebus, collega, & amicus noſter, legendum eſſe exiſtimat; Ille Varo, de quo loco lege eius Aduerſaria. Alij, Baro, repoſuerunt.

3 Ibi præſertim) quidam libri habent, tibi præſertim.

4 Sed etiam intra legem) legendum, infra legem, vt rectè iudicat Ioan. Paſſeratius. legem, autem, ſumtuariā ſcilicet.

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. PLANCVM. ET ALIOS LIBER. X

ARGVMENTVM P. MANVTII.

INVEHITVR in Antonij immoderatam potentiã; & Plãcũ, tranſalpinam Galliam, quam ultimam Cicero Philippicarum lib. v. uocat, adminiſtrantem, hortatur, ut in remp. omni cogitatione ſtudioq. incumbat. poſtremo, agit gratias de Furnio honorifice tractato.

M. Cicero s. d. Munatio Planco, imp. cos. des. I

[a] ET [b] ABFVI, *proficiſcens in Græciam: & poſtea quam de* [*] [c] *medio curſu reip. ſum uoce reuocatus, numquam per M. Antonium quietus fui: cuius tanta eſt non inſolentia, (nam id quidem uulgare uitium eſt) ſed immanitas, non modo ut uocem, ſed ne uultum quidem liberum poſſit ferre cuiuſquam. itaque mihi maximæ curæ eſt,* [d] *non de mea quidem uita, cui ſatiſfeci uel ætate, uel factis, uel, ſi quid etiam hoc ad rem pertinet, gloria: ſed me patria ſollicitat, in primisq. mi Plance exſpectatio* [e] *conſulatus tui; quæ ita longa eſt, ut optandum ſit, ut poſſimus ad id tempus reip. ſpiritum ducere. quæ poteſt enim ſpes eſſe in ea rep. in qua hominis* [f] *impotentiſſimi, atque intemperantiſſimi armis oppreſſa ſunt omnia? & in qua nec ſenatus, nec populus uim habet ullam? nec leges ullæ ſunt, nec iudicia, nec omnino* [g] *ſimulacrum aliquod, aut*

ueſtigium

a vide li. 3. de off. i extremo, & hic epiſt. 25. l. 12. ep. 19. ad M. Brutum. ep. 28 & li. 12. ep. 4. & 22.

b *L. afui.*

c *L. medio.*

d *L. non mea quidem v.*

e erat. n. Plancus conſul deſignatus cum D. Bruto, vt Antonium & Dolabellã ſequerentur Hirtius & Panſa, Hirtiũ & Panſam Plãcus & Brutus. ep. 14 lib. 4.

f *L. impotentiſſimi.*

g ep. 14. l. 4.

ueſtigium ciuitatis? [a] *Sed, quándo acta omnia mitti ad te arbitrabar; nihil erat, quod ſingulis de rebus ſcriberem. Illud antē erat amoris mei, quem a tua* [b] *pueritia ſuſceptum non ſeruaui ſolum, ſed etiam auxi; monere te, atque hortari, ut in remp. omni cogitatione, curaq. incumberes. quæ ſi* [c] *ad tuum tempus perducitur, facilis gubernatio eſt: ut perducatur autem, magnæ tum diligentiæ eſt, tum etiam fortunæ. ſed & te aliquanto ante, ut ſpero, habebimus: &, præterquam quod reip. conſulere debemus, tamen tuæ dignitati ita fauemus, ut omne noſtrum conſilium, ſtudium, officium, operam, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam conferamus. ita facillime & reip. quæ mihi cariſſima eſt, & amicitiæ noſtræ, quam ſanctiſſime nobis colendam puto, me intellige ſatisfacturum* [d] *Furniū noſtrum tanti a te fieri, quantum ipſius humanitas, & dignitas poſtulat,* [e] *nec miror, & gaudeo: teq. hoc exiſtimare uolo, quidquid in eum iudicij, officijq. contuleris, id ita me accipere, ut in me ipſum te putem contuliſſe. Vale.*

a qu.e. ſed quoniam.

b epiſt. 3.

c ad cū annū, quo eris conſul.

d Planci legatum. ep. 8.

e idē alijs verbis in epiſt. 10. lib. 3. & 1. lib. 10. ad Attic. & Phil. l. xi. & in Hortenſio.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 De medio curſu) cur non ita legam; cum & ita ſcriptum uideam in uetere libro, & hiſtoria ſuffragetur? nam in epiſtola ad M. Brutum, In medio, inquit, Achaico curſu, cum Eteſiarum diebus auſter me in Italiam retuliſſet. Et lib. 3. Off. Si ipſe ueniſſem Athenas; quod quidem eſſet factum, niſi me de medio curſu clara uoce patria reuocaſſet.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Excvsat ſe, quod in ſenatum ad agendum Planci cauſſam non uenerit; & officium ſuum pollicetur in ijs rebus, quæ præſentiam ſuam requirere uidebuntur.

Cicero

Cicero s. d. Planco imp. cos. des. 2

MEVM *ſtudium honori tuo pro neceſſitudine noſtra non defuiſſe, ſi aut* [a] *tuto in ſenatum, aut honeſte uenire potuiſſem. ſed nec ſine periculo quiſquam, libere de rep. ſentiens, uerſari poteſt in ſumma impunitate* [b] *gladiorum: nec noſtræ dignitatis uidetur eſſe, ibi ſententiam de rep. dicere, ubi me & melius, & propius audiãt armati, quam ſenatores. quapropter in priuatis rebus nullum neque officium, neque ſtudium meũ deſiderabis: ne in publicis quidem, ſi quid erit, in quo me intereſſe neceſſe ſit, umquam deero, ne cũ periculo quidem meo, dignitati tuæ. in ijs autem rebus, quæ nihilominus, ut ego abſim, confici poſſunt, peto a te, ut me rationem habere uelis &* [c] *ſalutis, & dignitatis meæ. Vale.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AVCVPATVR beneuolentiam Planci partim laudibus, partim commemoratione ueteris amicitiæ; & hortatur, ut rem. ſuſcipiat, ueritus id, quod accidit, ne ſe cum Antonio coniungeret.

Cicero s. d. Planco imp. cos. des. 3

CVM *ipſum Furnium per ſe uidi libentiſſime, tum hoc libentius, quod, illum, audiẽs, te uidebar audire. nam & in re militari uirtutem, & in adminiſtranda prouincia iuſtitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam expoſuit: & præterea mihi non ignotam in conſuetudine, & familiaritate ſuauitatem tuam adiunxit, præterea ſummam erga ſe* [d] *liberalitatem.*

a ep. 2. lib. 11.

b propter Antonij conſulis arma. Phil. 2I.

c reſpõdet ad illud, Tuto, & honeſte.

d humanitatẽ potius, quã largitionem, ſignificat, vt epiſ. 7. l. 1. & 9. l. 5.

quæ

quæ omnia mihi iucunda, hoc extremum etiam gratum fuit. Ego Plance, neceſsitudinem conſtitutam habui cum domo noſtra ante aliquanto, quam tu natus es; amorem autem erga te ab ineunte [a] pueritia tua, confirmata iam ætate familiaritatem, cum ſtudio meo, tum iudicio tuo conſtitutam. his de cauſsis mirabiliter [b] faueo dignitati tuæ: quam mihi tecum ſtatuo eſſe communem. Omnia ſumma conſecutus es, uirtute duce, comite fortuna: eaq. es adeptus adoleſcens, multis inuidentibus, quos ingenio, induſtriaq. fregiſti. nunc me, amantiſsimum tui, nemini [c] concedentem; qui tibi uetuſtate neceſsitudinis potior poſsit eſſe, ſi audies: omnem tibi reliquæ uitæ dignitatem ex optimo reip. ſtatu acquires. Scis profecto. (nihil enim te fugere potuit) fuiſſe quoddam tempus, cum homines exiſtimarent, te nimis [d] ſeruire temporibus. quod ego quoque exiſtimarem, ſi te ea, quæ patiebare, probaſſe etiam arbitrarer. ſed, cum intelligerem, quid ſentires: prudenter [e] te [f] arbitrabar uidere, quid poſſes. nunc alia ratio eſt omnium rerum. tuum iudiciũ eſt, idq. liberũ. cõſul es deſignatus, optima ætate, ſumma eloquentia, maxima [g] orbitate reip. uirorum talium. incumbe, per deos immortales, in eã curam, & cogitationem, quæ tibi ſummam dignitatem, & gloriam afferat. unus autem eſt, hoc præſertim tempore, per tot annos rep. [h] deuexata, reip. bene gerendæ curſus ad gloriam. [i] Hæc amore magis impulſus ſcribenda ad te putaui, quam quo te arbitrarer monitis, & præceptis

meis

a epiſt. 1.

b lib. 2. ep. 15.

c eodem modo locutus eſt l. 4. epiſt. 3. & infra, ep. 29.

d quia fuerat C. Cæſaris amicus, ep. 23. & legatus.

e al. prudenter te arb.

f Cæſar lib. 1. de bel. ci. & 5. de bel. Gal. excuſatio quæ in citationis vim habet.

g a neceſſitate, & reip. tempore.

h al. deuexata.

i ep. 4. l. 2.

meis egere. ſciebam enim, ex [a] ijſdem te haurire fontibus, ex quibus ipſe hauſeram. quare modum faciam. hoc tantum ſignificandum putaui, ut potius amorem tibi [b] oſtenderem meum, quam oſtẽtarem prudentiam. Interea, quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, ſtudioſe, diligenterq. curabo. Vale.

[a] ex ijs ſcilicet libris, quibus ad laudẽ præcepta traduntur.

[b] Teſtificari amorem, dixit ep. 4. lib. 2.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AGIT gratias Ciceroni; quod eum ad ueriſſimæ gloriæ ſtudium cohortatus ſit, ſeq. in reip. poteſtate totum fore pollicetur.

Plancus s. d. Ciceroni. 4.

GRATISSIMAE *mihi tuæ litteræ fuerunt, quas ex Furnij ſermone [c] te ſcripſiſſe animaduerti. ego autem præteriti temporis excuſationem affero, quod te profectum audieram, nec multo ante rediiſſe ſciui, quam ex epiſtola tua cognoui. nullum enim in te officium, ne minimum quidem, ſine maxima culpa uideor poſſe præterire. in quo tuendo habeo cauſſas plurimas, uel [d] paternæ neceſſitudinis, [e] uel [f] meæ a pueritia obſeruantiæ, uel [g] tui erga me mutui amoris. quare, mi Cicero, quod mea, tuaq. patitur ætas, perſuade tibi unum eſſe, in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem. omnia igitur tua conſilia mihi non magis prudentiæ plena, quæ ſumma eſt, uidentur, quam fidelitatis, quam ego ex mea conſcientia [h] metior. Quare, [i] ſi aut aliter ſentirem, certe admonitio tua me reprimere; aut ſi dubitarem, hortatio impellere poſſet, ut id ſequerer, quod tu optimum puta-*

[c] tua manu, cum alioqui amanuenſi uti ſoleres.

[d] [e] cauſſę tres amoris. ideo dixit infra, ep. 6.

[f] *L. uel meæ in te à pueritia.*

[g] Pro plurimis noſtris neceſſitudinibus.

[h] de tuo animo ex meo iudico, ex animo meo tuũ ſpecto.

[i] *fort. aut ſi aliter ſent.*

res: nunc uero quid eſt, quod me in aliam partẽ trahere poßit? quæcumque in me bona ſunt, aut fortunæ beneficio tributa, aut meo labore parta, etſi a te propter amorem carius ſunt æſtimata, tamen uel inimicißimi iudicio tanta ſunt, ut, præter [a] *bonam famam, nihil deſiderare uideantur. Quare hoc unum tibi perſuade, quantum uiribus eniti, conſilio prouidere, auctoritate* [b] *mouere potuero, hoc omne reip. ſemper futurum. Non eſt ignotus mihi ſenſus tuus: neque, ſi facultas, optabilis mihi quidem, tui præſentis eſſet, umquam a tuis conſilijs diſcreparem: nec nunc committam, ut ullum meum factum reprehendere iure poßis. Sum in exſpectatione omnium rerum, quid in Gallia* [c] *citeriore, quid in urbe Ianuario menſe* [d] *geratur, ut ſciam. interim maximam hic ſollicitudinem, curamq. ſuſtineo, ne inter aliena uitia hæ gentes noſtra mala ſuam putẽt occaſionem. quod ſi,* [e] *proinde ut ipſe mereor, mihi ſucceſſerit: certe & tibi, cui maxime cupio, & omnibus uiris bonis ſatisfaciam. Fac ualeas, meq. mutuo diligas.*

a quã adeptus fortaſſe non ſum; cum ea geſſerim Cæſare dominante.
b *L. monere p.*

c cui præerat D. Brutus.
d a nouis conſulibus; q. Kal. Ian. magiſtratum inibant.
e Proinde, & Perinde veteres dicebant, eadem ſignificatione. Tuſc. 1. & alibi.
e *L. proinde.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HIC quoque Plancum ad ſuſpiciendã, tuendamq. remp. gloriæ ſtimulis incitat.

Cicero S. D. Planco imp. cos. des. 5

B[f]INAS *a te accepi, litteras eodẽ exemplo: quod ipſum argumento mihi fuit diligentię tuæ. intellexi enim te laborare, ut ad me tuæ exſpectatißimæ litteræ perferrentur. ex quibus cepi*

f Binas litteras non Duas, dici, &, Duas epiſtolas non Binas, neſcire puto neminẽ.

pi fructum duplicem, mihiq. in comparatione difficilem ad iudicandum, amorem ne erga me tuum, an animum in remq. pluris æſtimandum putarem. eſt omnino patriæ caritas, meo quidem iudicio, maxima: ſed amor,[a] uoluntatiſq. coniunctio plus certe habet [b] ſuauitatis. itaque commemoratio tua paternæ neceſſitudinis, [c] beneuolentiæq. eius, quam erga me a pueritia contuliſſes, ceterarumq. rerum, quæ ad eam ſententiam pertinebant, incredibilem mihi lætitiam *[d] attulerunt. rurſus declaratio animi tui, quem haberes de rep. quemq. habiturus eſſes, mihi erat iucundiſſima; eoq. maior erat hæc lætitia, quod ad illa ſuperiora accedebat. Itaque te non hortor ſolum, mi Plance, ſed plane etiam oro; quod feci iis litteris, quibus tu humaniſſime reſpondiſti; ut tota mente, omniq. animi impetu in remp. incumbas. nihil eſt, quod tibi maiori fructui, gloriæq. eſſe poſſit: NEC quidquam ex omnibus rebus humanis eſt præclarius, aut præſtantius, quam de rep. bene mereri. adhuc enim patitur tua ſumma humanitas, & ſapientia, me, quod ſentiam, libere dicere. Fortuna ſuffragante, uideris res maximas conſecutus. quod quamquam ſine [e] uirtute non potuiſſes: tamen ex maxima parte ea, quæ es adeptus, fortunæ, [f] temporibusq. tribuuntur. his tẽporibus difficilimis, reip. quidquid ſubueneris, id erit totum, & [g] proprium tuũ. incredibile eſt omnium ciuium, latronibus exceptis, odium in Antonium. magna ſpes in te, & in tuo exercitu, magna exſpectatio. cuius, per deos, [h] gratiæ, glo-

a *L. uolunta-tisq.*

b vere; non tamen plus amoris. nam patria & parentibus, & liberis, non modo amicis, in amore præfertur. itaque lib. 1. de Off. Omnes, inqt, omnium caritates vna patria complecti tur.

c *u. c. beniuolentiæq.*

d *L. attulerat.*

e ſupra, ep. 3: Virtute duce, comite fortuna.

f quod ea ob amicitiã Cæſaris videaris aſſecutus epiſt. ſeq.

g *fort. propriẽ tuum.* *u. c. proprium, & tuum.*

h quam, ſuſce pro reip. patrocinio, inibis apud oẽs bonos. idem infra, epiſt. 19.

riæq. caue tempus amittas. ſic moneo, ut filium: ſic faueo, ut mihi: ſic hortor, ut & pro patria, & amiciſſimum. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ATTVLERVNT.) ſic veteres libri omnes, nec mutatio placet: licet hoc verbum ad illud, Commemoratio, referri videatur: poteſt enim Cicero ad illa omnia, quæ proxime dixerat, paternam neceſſitudinem, beneuolentiam Planci, ceteraſque res ad eam ſententiam pertinentes, hoc verbum accommodaſſe.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CVM Plancus, litteris ad ſenatum ſcriptis pacem cũ Antonio ſuaſiſſet; ſuadet Cicero, ut pacem armis potius, quam pactione, quærat; & ut, a ſocietate malorum ciuium aliquando ſeiungens, totum ad remp. transferat.

Cicero s. D. Planco imp. cos. dês. 6

QVAE *locutus eſt Furnius* [a] *noſter de animo tuo in remp. ea gratiſſima fuerunt ſenatui, populoq. R. probatiſſima. quæ autem* [b] *recitatæ ſunt litteræ in ſenatu, nequaquam conſentire cum Furnij oratione uiſæ ſunt. pacis enim auctor eras; cum* [c] *collega tuus, uir clariſſimus, a fœdiſſimis latronibus obſideretur: qui aut, poſitis armis, pacem petere debent; aut, ſi pugnantes eam poſtulant, uictoria pax, non pactione, parienda eſt. ſed de pace litteræ uel* [d] *Lepidi, uel tuæ, quam in partem acceptæ ſint, ex uiro optimo fratre tuo, & C. Furnio poteris cognoſcere. me autem impulit tui caritas, ut, quamquam nec tibi ipſi conſilium deeſſet, & fratris, Furnijq.* [e] *beneuolentia, fidelisq. prudentia tibi præſto eſſet futura, uellẽ tamen meæ quoq. auctoritatis pro* [f] *plurimis noſtris neceſſitudinib. præceptum*

a Planci legatus. Ciceronis ſtudioſiſſimus. ep. xi. lib. 6. & 1. & 8. huius lib.

b *v. c. recitata litteræ ſunt in S. & ita L.*

c D. Brutus, quem M. Antonius Mutinæ obſidebat.

d poſtea quoque pacẽ ſuaſit. vide litteras eius publice miſſas epiſt. 27. & 35.

e *u. c. beniuolentia.*

f tres enumerat epiſt. 4.

ceptum ad te aliquod peruenire. [a] *Crede igitur mihi, Plance, omnes, quos adhuc gradus dignitatis conſecutus ſis, (es autem adeptus* [b] *ampliſſimos) eos honorum uocabula habituros, non dignitatis inſignia, niſi te cum libertate populi R. & cum ſenatus auctoritate coniunxeris. ſeiunge te, quæſo, aliquando ab ijs, cum quibus te non tuum iudicium, ſed temporum uincula coniunxerunt.* [c] *complures in perturbatione reipublicæ conſules dicti; quorum nemo conſularis habitus, niſi qui animo exſtitit in remp. conſulari. talem igitur te eſſe oportet, qui primum te ab impiorum ciuium, tui diſsimillimorum, ſocietate ſeiungas; deinde, te ſenatui, bonisq. omnibus auctorem, principem, ducem præbeas; poſtremo, ut pacem eſſe iudices non in armis poſitis, ſed in* [d] *abiecto armorum, & ſeruitutis metu. hæc ſi & ages & ſenties: tū eris non* [e] *modo cōſul, & conſularis, ſed magnus ēt cōſul, et cōſularis. ſin aliter:* [f] *tum in iſtis ampliſsimis nominibus honorū nō modo* [g] *dignitas nulla erit, ſed erit ſumma* [h] *deformitas. Hęc, īpulſus* [i] *beneuolētia, ſcripſi paullo ſeuerius: quæ tu* [k] *in experiendo, ea ratione, quæ te digna eſt, uera eſſe cognoſces.* [l] XIII. *Kal. Apr.*

a *q. u. Crede igitur mihi, mi Pl.*
b ep. 3. & 4.
c argumentū a ſpe glorię ductum. conſulē enim fieri, ita præclarum eſt, ſi cōſulare munus pro dignitate, ac ſalute reip. ſuſtinetur.
d *fort. deiecto arm.*
e Phil. l. 8. & pro Balbo.
f *fort. tum iſtis.*
g h antitheta, in Oratore.
i *v. c. beniuolentia.*
k *al. in expendendo.*
l *v. c. D. XIII.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXPONIT, cur breuior ſit hæc epiſtola, & cur ſtudiū ſuum in remp. ſerius patefecerit; ſuamq. dignitatem Ciceroni commendat.

Plancus imp. cos des. Ciceroni. S. D. 7

PLVRA *tibi de meis* [m] *conſilijs ſcriberem, rationemq. omnium rerum redderem uerbo-*

m cūr non ſtatim poſt obitū Cæſaris pro libertate arma ceperim.

ſius, quo magis iudicares omnia me reip. præſtitiſſe, quę & tua exhortatione excepi, & mea affirmatione tibi recepi: (non minus enim a te probari, quam diligi, ſemper uolui : nec te magis in culpa defenſorem mihi paraui: quam prædicatorem meritorum meorum eſſe uolui) ſed breuiorem me duæ res faciunt; una, quod publicis litteris omnia ſum perſecutus; altera, quod M. Variſidium, equitem Romanum, familiarem meum,[a] ad te ipſum tranſire iuſſi, ex quo omnia cognoſcere poſſes. Non medius fidius mediocri dolore afficiebar, cum alij occupare poſſeſſionem laudis uiderentur:[b] ſed uſque mihi temperaui, dum [c] perducerem eo rem, ut dignum aliquid & [d] conſulatu meo, & ueſtra exſpectatione efficerem. quod ſpero, ſi me fortuna non fefellerit, me conſecuturum: ut, maximo præſidio reip. nos fuiſſe, & nũc ſentiant homines, & in poſterum memoria teneant. A te peto, ut dignitati meæ ſuffrageris; &, quarum rerum ſpe ad laudem me uocaſti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. nõ minus poſſe, te, quam uelle, exploratũ mihi eſt. Fac ualeas, meq: mutuo diligas.

a q. u. e. ipſum ad te tranſ.

b fort. Sed uſq. eo mihi t.

c perducerem.

d quem geſturus erat poſt Hirtiũ & Panſam, huius anni conſules.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CAVSSAS affert, quibus adductus non ita maturè; ut homines exſpectabant, defenſorem ſe publicæ libertatis profeſſus ſit: deq. exercitu ſuo, & ſtatu prouinciæ ſignificat.

Plancus imp. cos. des. S. D. cos. præt. trib. pl. S. P. PL. Q. R. 8

SI *cui forte uideor,[e] diutius & hominum exſpectationem, & ſpem reip. de mea uoluntate*

e Velleij verba ſunt lib. 2. Plancus diu, quarum eſſet partium, ſecũ luctatus, ſenatui ſe litteris venditãs, mox eiuſdem proditor.

*te tenuiſſe ſuſpenſum; hæc prius excuſandum me eſſe arbitror, quam de inſequenti officio quidquam ulli pollicendum. non enim pręteritam culpam [a] uideri uolo redemiſſe, ſed optimæ mentis [b] cogitata iampridem, maturo tempore enunciare. Non me pręteribat, in tanta ſollicitudine hominum, & tam perturbato ſtatu ciuitatis, fructuoſiſſimam eſſe profeſſionem bonæ uoluntatis: magnoſq. honores ex ea re complures conſecutos uidebam. ſed [c] cum in eum caſum me fortuna demiſiſſet, ut aut, celeriter pollicendo, [1] [d] magna in ſpe ad proficiendum impedimenta opponerem; aut. ſi in eo mihi temperauiſſem, maiores occaſiones ad opitulandum haberem: expeditius iter communis ſalutis, quam meæ laudis, eſſe uolui. nam quis in ea fortuna, quæ mea eſt, & ab ea uita, quam in me cognitam hominibus arbitror, & cum ea ſpe, quam in manibus habeo, aut [e] ſordidum quidquam pati, aut perniciosum concupiſcere poteſt? [2] [f] ſed aliquantum nobis temporis, & magni laboris, & multæ impenſæ [*1] opus fuit, ut, quæ reip. boniſq. omnibus pollicere mur, exitu præſtaremus, neque ad auxilium patriæ nudi cum bona uoluntate, ſed cum facultatibus accederemus. Confirmandus erat exercitus nobis magnis ſępe pręmijs ſollicitatus; ut ab rep. potius moderata, quam ab uno infinita, ſperaret. confirmandę complures ciuitates, quę ſuperiore anno largitionibus, conceſſionibuſq. pręmiorum erant obligatæ; ut & illa uana putarēt, & eadem a melioribus auctoribus petenda exi-*

a nunc cū rēp. tuendam ſuſcipio.

b q.u.c. excogitata.

c cum eo loco meæ res eſsēt.

d L. magna mihi ipſe ad proficiendum imp. al. magna in ſpe. ad perficiendum imp.

e qualis ſeruitus eſt.

f fort. Sed aliquanti nob.

*ſtimarent. Eliciendæ etiam uoluntates reliquorum, qui finitimis prouincijs, exercitibusq. præfuerunt; ut potius cum pluribus ſocietatem defendendæ libertatis iniremus, quam cum paucioribus [a] funeſtam orbi terrarum uictoriam *2 [b] pareremus. Muniendi uero noſmetipſi fuimus, aucto exercitu, auxilijsq. multiplicatis; ut, cum præferremus ſenſus aperte, tum, etiam inuitis quibuſdam, ſciri, quid defenſuri eſſemus, non eſſet periculoſum. Itaque numquã diffitebor, multa me,[c] ut ad effectum horum conſiliorum peruenirem, & ſimulaſſe inuitum, & diſsimulaſſe cũ dolore; quod, præmatura denunciatio boni ciuis imparati quam periculoſa eſſet, ex caſu [d] collegæ uidebam. quo nomine etiam C. Furnio legato, uiro forti, atque ſtrenuo, plura etiam uerbo, quã ſcriptura, mandata dedimus; ut & tectius ad uos perferrentur, & nos eſſemus tutiores: quibusq. rebus & communem ſalutem muniri, & nos armari conueniret, præcepimus. ex quo intelligi poteſt, [e] curam reip. ſummæ defendendæ iampridem apud nos excubare. nunc,*3 cum, deũ benignitate, ab omni re ſumus paratiores, non ſolum bene ſperare de nobis homines, ſed explorate iudicare uolumus. legiones habeo [f] quinque ſub ſignis, & ſua fide, uirtuteq. reip. coniunctiſſimas, & noſtra liberalitate nobis obſequentes; prouinciam omnium ciuitatum conſenſu paratiſsimam, & ſumma contentione ad officia certantem: equitatus, auxiliorumq. tantas copias, quãtas hæ gentes ad defendendam ſuam ſalutem, li-*

berta-

a difficilior.n. paucis victoria, quã multis.

b *L. partiremur.*

c vt hęc ad exitũ cõſilia perducerem.

d D. Bruti, qui nõdum firmo exercitu munitus, præmature ſuam voluntatem ſtudiũq. erga remp. aperuerat. itaque Mutinæ obſeſſus a M. Antonio & ſe ipsũ, & remp. in diſcrimen adduxit.

e *L. reip. ſumma def. al. res ſumma def.*

f quattuor memorat ep. 15.

bertatemq. conficere poſſunt. ipſe ita ſum animo paratus uel prouinciam tueri, uel ire quo reſp. uocet, uel tradere exercitum, auxilia, prouinciamque, ut uel omnem impetum belli in me cōuertere non recuſem; ſi modo meo caſu aut confirmare patriæ ſalutem, aut periculum morari poſſim. [a] hæc ſi, iam [b] expeditis omnibus rebus, tranquilloq. ſtatu ciuitatis, polliceor in damno meæ laudis: reip. commodo lætabor. ſin ad ſocietatem integerrimorum, & maximorum periculorum accedam: conſilia mea æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum defendenda commendo. mihi quidem ipſi fructus meritorum meorum in reip. incolumitate ſatis magnus eſt paratus. eos uero, qui, meam auctoritatem, & multo magis ueſtram fidem ſecuti, nec ulla ſpe decipi, nec ullo metu terreri potuerunt, ut commendatos uobis habeatis, petendum uidetur. Vale.

a q. u. e. Hoc ſi iam &c.

b Antonio ad Mutinam profligato. in quo diſceptare videbatur omnis fortuna reip. infra ep. 10.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 OPVS fuit.) ſic decem veteres libri: nonnulli, Opus fuerunt: quod ita probarem, ſi legeretur, Labores, non Laboris: vt omnia dicantur nominandi caſu.

*2 Pareremus.) hic magna diſſenſio eſt veterum librorū. vnus habet, Pararemus: alius, Pareremus: alius, Putaremus: alius, Patiremur, reliqui omnes, Pateremur. nam, Partiremur, quod quibuſdam placuit, ex ingenio eſt. Poteſt loqui Plancus vel de ſua, vel de hoſtium victoria, ſi de ſua, Pararemus. locum habet, aut, Pareremus; ſi hoſtium, Pateremur: ſed malo de hoſtium victoria loqui Plancum: quæ funeſta orbi terrarum futura eſſet, afflicta rep. Quid autem, vbi veritatem ab antiquis libris petere licet, confugere ad coniecturam opus eſt? dixi, pleroſque veteres libros habere, Pateremur. id optime congruit cum ſuperioribus verbis. nam, pati funeſtam orbi terrarum victoriam, eſt, vinci magno omnium damno. Præſtat, inquit, cum pluribus libertatem defendere, & victoriæ gloriam communicare, quam, dum pau

ci

ci totam gloriam auide quærimus, victoriam pati omnibus calamitoſam.

*3 Cum, deum benignitate, ab omni re ſumus paratiores,)Sumus, veteres libri omnes,& recte. ſic enim alibi Cicero locutus.

SHOLIA D. LAMBINI.

1 MAGNAM mihi ipſe ad proficiendum)ſiç videtur legendum potiùs,quàm, quomodo alij libri habent, magna in ſpe ad perficiendum,ſeu, ad proficiendum,&c.

2 Sed aliquanti nobis temporis)Sic videtur legendum, aliqnanti,inquam,non aliquantum,&c.

3 Quàm cum pauc.fun.orbi terr. vict. partiremur.) ſecutus ſum P.Victorij coniecturam, qui ex, pateremur, & patiremur,fecit, partiremur.Nonnulli tamen cod:manuſcr.habent,pararemus.quo modo & aliquot vulgati Alij quidam, pareremus:quod poſtremum magis probo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVVM ſtudium erga remp. præfert;modeſte dignitatē ſuam commendat;quid egerit, quid acturus ſit, qualem ducat exercitum ſignificat.

Plancus imp.cos.des. S. D. Ciceroni. 9

a L. tibi temere, aut te ceteris.
b ſiquidem ea præſto. q̄ ſum pollicitus.
e u c. non habent ſcripſiſſe..
d eodem modo locutus eſt Cicero.epiſt.1. lib.2.
e quæ præſtare uidetur omnibus rebus.

N¹IHIL me ᵃ tibi ᵇ temere, ᶜ aut te ceteris me fruſtra recepiſſe, lætor. certe hcc maius habes teſtimonium amoris mei, quo maturius tibi quam ceteris, conſilia mea uolui eſſe nota.in dies uero meritorum meorum fieri ᵈ acceſſiones,peruidere te ſpero,cogniturum magis recipio.Quod ad me attinet,mi Cicero, (ita ab imminentibus malis reſp. me adiuuante liberetur) ſic honores,præmiaq.ueſtra ſuſpicio, conferenda certe cum ᵉ immortalitate, ut ſine his nihil de meo ſtudio, perſeuerantiaq.ſim remiſſurus. niſi in multitudine optimarum ciuium impetus animi mei fuerit ſingularis, & opera præcipua;nihil ad meam dignitatem accedere uolo ſuffraga-

tione

tione ueſtra. *1·a *concupiſco autem nihil mihi, contra quam ipſe pugno* *2·b *ſed &* c *temporis, & rei te moderatorem facile patior eſſe.* NIHIL *aut ſero, aut exigue a patria ciui tributum poteſt uideri. Exercitũ* d *ad* VI. *Kal. Maias Rhodanum tranſieci.magnis itineribus* *3 *Vienna equites mille uia breuiore præmiſi. ipſe, ſi a Lepido non impediar, celeritate ſatisfaciam:* e *ſin* f *autem in itinere meo ſe oppoſuerit, ad tempus conſilium capiam.copias adduco &* g *genere, &* h *numero, &* i *fidelitate firmiſſimas.te, ut diligas me, ſi mutuo te facturum ſcis, rogo. Vale.*

a *L. Concupiſco autem nihil: contraq.*
b *q. u. c. ſed & rei, & temporis te.*
c & quo tẽpore, & qbus honoribus ornand' a vobis ſim.
d *L. à d. VI. Kal. M.*
e *al. ſi autẽ itineri meo.*
f infra, ep. 24.
g h i quę tria in exercitu requiruntur.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 CONCVPISCO autem nihil mihi, contra quod ipſe pugno.) Difficilis ad intelligendum locus: nec veteres libri conſentiunt: nam plerique, Contra quod: vnus, Contra quam: alius, Contra quem. fortaſſe autem hoc dicitur: & nihil mihi mea cauſſa concupiſco; cum ad reip. ſalutem, dignitatemq. omnia referam; & contendo tamen, atque elaboro, vt ea conſequar, quæ minime concupiſco hæc ſi placet ſententia; quam ego non contemno: legi poterit &, Contra quam: &, Contra quod: atque etiam, Contraq. vt olim Rutilio, poſt etiam alijs placuiſſe video: quamquam id quidem, quod ſciam, non eſt in meis veteribus libris.

*2 Sed &) ſic in vno tantum antiquo libro: quod probaui. apte enim particula, Sed, ſequentem ſententiam cum ſuperiore coniungit.

*3 Vienna) alij, Viennam, vt habent veteres aliquot libri quod non placet: primum, quia, cum ingreſſus in Galliam Narbonenſem Plancus non longe abſit Vienna, cur dicat, Magnis itineribus Viennam equites p.æmiſi: deinde præmittendi equites erant, non vt Viennam, ſed vt Mutinam, obſeſſam ab Antonio, peterent: nam Viennæ præſidium imponi, hoc tempore non oportuit. iam illud, Via breuiore, perueniendi neceſſitatem indicat. quod omnino ad Mutinam pertinet, in qua Planci collega D. Brutus obſidebatur. Accedit, quod epiſt. 11. ſcribit Plancus, tranſiecto Rhodano ſe fratrem cum equitibus præmiſiſſe, & ipſum ad Mutinã iter dirigere; nulla facta Viennæ mentione. Præterea, cum ſequatur, Ipſe; oſtenditur, uia breuiore mille equites Muti-

nam

nam præmiſſos;ipſum Plancum via longiore cum reliquis copijs ſecututum. Nec me tamen aliquis ita putet opinione mea delectari,vt diſcedam ab antiquis libris.nã in quattuor,ſcriptis in membrana, & in duobus communi charta, eſt,Vienna,in quattuor item, Viennam,in vno, Vicinia, in alio,Vi etiam. Eſt autem Vienna Allobrogum, quam Strabo lib.4.principem vrbem vocat. Plin. lib.2.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Nihil me tibi temere,aut te cæteris, &c.) verbum, ſcripſiſſe,quod fuerat interiectum inter, temere, & diſiunct.aut, ego fretus manuſcr librorum auctoritate deleui. Nam verbum,recepiſſe, etiam huc pertinet, & eſt commune, quod non intelligentes indocti,verbum, ſcripſiſſe, adiecerant de ſuo. ſic enim habent libri vulg. Nihil me tibi temere ſcripſiſſe, aut te cęteris,&c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Lavdat Plancum de optima uoluntate,ſtudioq.iũuãdæ reip.præmiaq. illum a ſenatu honorificentiſſima ſperare uult;operamq.in eo ſuam pollicetur,& hortatur, ut egregie pergat in rep.tuenda.

Cicero s. d. Planco imp.cos.des. 10

Etsi ſatis ex Furnio noſtro cognoram,quæ tua uoluntas, quod conſilium de rep. eſſet: tamen, [a] lectis tuis litteris, [b] liquidius de toto ſenſu tuo iudicaui. quamobrem, quamquam in uno [c] prœlio omnis fortuna reip.diſceptat; quod quidem,cum hæc legeres, iam [d] decretum arbitrabar fore: tamen ipſa fama, quæ de tua uoluntate percrebuit,magnam es laudem conſecutus. itaque,ſi [e] conſulem Romæ habuiſſemus, declaratum [f] eſſet a ſenatu cũ tuis magnis honorib.quã gratus eſſet conatus,et apparatus tuus.cuius rei non modo non præterijt tempus, ſed ne [g] maturum quidem etiam nunc, meo quidem iudicio, fuit. Is Enim *denique honos mihi uideri ſolet,*

a *q.u.e. tuis litteris lectis.*
b ep.27.li.xı.
c Mutinenſi.
d non, deliberatum,ſed. cõfectum. Liu. l. 28. Decernere pugnam.
e aberat vterque conſul, cũ ad bellum contra Antonium exiſſent.
f *q.u.c. ab ſenatu eſſet,cum t.*
g adhuc enim conatus tantũ audiuntur, exſpectatur ipſa res.

let, qui non propter ſpem futuri beneficij, ſed propter magna merita claris uiris defertur, & datur. quare, ſit modo aliqua reſp. in qua honos elucere poſſit: omnibus, mihi crede, ampliſsimis honoribus abundabis. IS AVTEM, *qui uere appellari poteſt honos, non* [a] *inuitamentũ ad tempus, ſed perpetuæ uirtutis eſt præmium. Quamobrem, mi Plance, incumbe toto pectore ad laudem: ſubueni patriæ: opitulare collegæ: omnium gentium conſenſum, & incredibilẽ conſpirationem adiuua. me tuorum conſiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amiciſsimum, fideliſsimumq. cognoſces. ad eas enim cauſſas, quibus inter nos amore ſumus, officijs,* [b] *uetuſtate coniuncti, patriæ caritas acceſsit; eaq. effecit, ut tuam uitam anteferrem meę.* [c] IV. *Kal. Apr.*

a tantũ. n. voluntatem Plancus oſtẽderat; vt, ſi quid ei tribueretur, inuitamentũ, non præmium, videretur.

b nori enim alter alteri iampridẽ ſumus, ſic etiã locutus eſt & lib. 5. ep. 15.

c *L. IIII. Kal. Aprileis.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATIAS agit pro officijs, quæ in ipſum Cicero contulerat; & de ſuo ſtudio erga remp. omnia pollicetur.

Plancus S. D. Ciceroni. II

I[d]MMORTALES *ago tibi gratias, agãq. dum uiuam; nam relaturum me, affirmare non poſſum. tantis enim* [e] *tuis officijs non uideor mihi* [f] *reſpondere poſſe: niſi forte, ut tu* [g] *grauiſſime, diſertiſsimeq. ſcripſiſti, ita ſenſurus es,* [h] *ut me referre gratiam putes, cum memoria tenebo. Si de filij tui* [i] *dignitate eſſet actũ, amabilius certe nihil facere potuiſſes. Primæ tuæ ſententiæ infinitis cum muneribus, poſteriores ad tempus arbitriumq.*

d ſic, Immortaliter gaudeo, pro vehementiſſime.

e *q. libri non habent, tuis.*

f Cicero dixit, Aſſequi merita, ep. 4. lib. 1. & 4. lib. 6.

g *q. u. c. diſertiſſimè, grauiſsimeq. ſcr.*

h *fort. ut tum me ref.*

i ſacerdotiũ videtur ſignificare, de quo in epiſtola ad M. Brutum.

bitriumq. amicorum meorum compoſitæ, oratio aſſidua & perpetua de me, iurgia cum obtrectatoribus propter me, notiſſima mihi ſunt. non mediocris adhibenda mihi eſt cura, ut reip. me ciuem dignum tuis laudibus præſtem, in amicitia tua memorem, atque gratum. Quod reliquum eſt, tuum munus [a] tuere; & me, ſi, quem eſſe uoluiſti eum exitu, rebusq. cognoſcis, defende, ac ſuſcipe. Cum Rhodanum [b] copias tranſieciſſem, fratrêq. cum tribus millibus equitum præmiſiſſem, ipſe iter ad Mutinam dirigerem; itinere de prælio facto, Brutoq. & Mutina obſidione liberatis audiui. animaduerti nullum alium receptum Antonium, reliquiasque, quæ cum eo eſſent, habere, niſi in his partibus: duasq. ei ſpes eſſe propoſitas, [c] unam Lepidi ipſius, alteram exercitus; quod quædam pars exercitus non minus [d] furioſa eſt, quam qui cum Antonio fuerunt. equitatum reuocaui: ipſe in Allobrogibus conſtiti; ut [e] proinde ad omnia paratus eſſem, ac res me moneret. ſi nudus [f] huc ſe Antonius conferet; facile mihi uideor per me ſuſtinere poſſe, remq. publicam ex ueſtra ſententia adminiſtrare, quamuis ab exercitu Lepidi recipiatur. ſi uero copiarum aliquid ſecũ adducet; & ſi [g] decima legio [h] ueterana, quæ noſtra opera reuocata cũ reliquis eſt, ad eundem furorem redierit: tamẽ, ne quid detrimenti fiat, dabitur opera a me: idq. me [i] præſtaturum ſpero, dum iſtinc copiæ transijciantur, coniunctæq. nobiſcum facilius perditos opprimant. Hoc tibi ſpondeo, mi Cicero, neque animum, neque diligentiã mibi

a quas mei defendendi, atq; ornandi partes iam ſuſcepiſti, eas ne depone.

b q. u. e. non habent uocem, copias.

c al. unam Lepidi, ipſius alteram exerc.

d q nõ eſſent erga remp. beneanimati, furioſi dicebantur, & inſani. infra eadẽ ep.

e u. c. proinde. & ita L.

f L. huc Antonius ſe conferet: & ita u. c.

g h cuius erat præcipua fortitudo. militauerat aũt in Gallia cum Cæſare.

i q. u. e. præſtaturum ſp.

mihi defuturam. cupio mehercules [a] *nullam reſiduam ſollicitudinem eſſe: ſed, ſi fuerit, nec animo, nec* [b] *beneuolentiæ, nec patientiæ cuiuſquã* [c] *pro uobis cedam. do quidem ego operam, ut etiam Lepidum ad huius rei ſocietatem incitẽ: omniaq. ei* [d] *obſequia polliceor, ſi modo remp. reſpicere uolet. utor in hac re adiutoribus, interpretibusq. fratre meo, & Laterenſe, & Furnio noſtro. non me impedient* [e] *priuatæ offenſiones, quo minus pro reip. ſalute etiam cum inimiciſſimo conſentiam. quod ſi nihil profecero, nihilominus maximo ſum animo: &* [f] *maiore fortaſſe cum mea gloria uobis ſatisfaciam. Fac ualeas, meq. mutuo diligas.*

a nullas eſſe belli reliquias. Antonio ad Mutinã fuſo.
b *u. c. beniuolentia.*
c *q. u. c. non habent, pro uobis.*
d omnibus in rebus me fore in tua poteſtate. ep. 4. lib. 5.
e vide infra, epiſt. 15. 18. & 20.
f quia gloriæ ſocium nõ habebo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SIGNIFICAT, quam gratæ ſenatui fuerint eius litteræ de apparatu, ſtudioq. defendendæ reip. quidq. ex eius litteris actum ſit; & hortatur ut ſolet, ad recuperandam libertatem.

Cic. S. D. Planco imp. cos. des. 12

ETSI *reip. cauſſa maxime gaudere debeo, tantum ei te præſidij, tantum opis attuliſſe* [g] *extremis pœne temporibus: tamen, ita te uictorem complectar rep. recuperata; ut magnam partem mihi lætitiæ* *[1] *tua dignitas* [h] *affert; quam & eſſe iam, & futuram ampliſſimam intelligo. caue enim putes ullas litteras umquam* [i] *gratiores,* [k] *quam tuas, in ſenatu eſſe recitatas. idq. cõtigit tum* [l] *meritorum tuorum in remp. eximia quadam magnitudine, tum uerborum, ſentẽtiarumq. grauitate. quod mihi quidem minime*

g cũ ab interitu non longe abeſſet.
h *L. affert.*
i *al. grauiores.*
k *q. u. c. non habeat, quàm tuas.*
l de quibus eę litteræ loquebantur. infra, ep. 16. & 19.

nouum;

nouum; qui & te noſſem, & tuarum litterarum ad me miſſarum[*2] promiſſa meminiſſem: & haberem a Furnio noſtro tua penitus conſilia cognita: ſed ſenatui maiora uiſa ſunt, quam erant exſpectata: non [a] quod umquam de tua uoluntate dubitaſſet: ſed nec, quantum facere poſſes,[*3] nec, quo progredi uelles, exploratum ſatis habebat. itaque cum [b] ad VII. id. Apr. mane mihi tuas litteras M. Variſidius reddidiſſet, easq. legiſſem, incredibili gaudio ſum elatus: cumq. magna multitudo optimorum uirorum, & ciuium me de domo deduceret: feci cõtinuo omnes participes meæ uoluptatis. interim ad me uenit [c] Munatius noſter, ut conſueuerat: & ego ei [d] litteras tuas [e] oſtendi, nihil dum enim ſciebat; nam ad me primum [f] Variſidius: idq. ſibi a te mandatum eſſe dicebat. paullo poſt idem mihi Munatius eas litteras legendas dedit, quas ipſi miſeras, & eas, quas publice. placuit nobis ut ſtatim ad [g] Cornutum, prætorem urb. litteras deferremus: qui, quod [h] conſules aberant, conſulare munus ſuſtinebat more maiorum. ſenatus eſt continuo conuocatus, frequensq. conuenit propter famam, atque exſpectationẽ tuarũ litterarũ. recitatis litteris, oblata religio Cornuto eſt, pullariorũ admonitu, nõ ſatis diligẽter eũ auſpicijs operã dediſſe: idq. a [i] noſtro collegio comprobatum eſt: itaque res dilata eſt in poſterum. eo autem [k] die magna mihi fuit pro tua dignitate contentio cum [l] Seruilio. qui cum gratia effeciſſet, ut ſua ſententia prima pronunciaretur; frequens eum ſenatus reliquit,

a al. quòd.

b L. à d. VII.

c Plãci cognatus. nam Plancus Munatiorũ cognomẽ.

d u. c. tuas litteras.

e L. oſtendi tres q. c. non habent neque uerbum, dedi. neq. oſtendi.

f q. n. c. Variſidius uenerat: idque.

g Sulpiciæ gẽtis.

h abſentibus conſulibus prætorum prima dignitas. Phil. 14. in extremo.

i auſpicato. n. ſenatus habebatur. augurũ. ep. 4. lib. 15.

k u. c. magna mihi pro tua dign. cont. cum Seruilio fiat, qui cum.

l Iſaurici filio qui conſulatũ cũ Cæſare geſſerat.

quit,

*quit,& in[a] alia omnia diſceßit: meæq. ſententiæ, quæ ſecunda pronunciata erat, cum frequens aſſentiretur ſenatus, rogatu Seruilij P.[b] Titius interceßit. res in poſterum dilata. uenit paratus Seruilius, Ioui ipſi iniquus, cuius in[c] templo res agebatur. hunc quemadmodum fregerim, quantaq. contentione Titium interceſſorem abiecerim, ex aliorum te litteris malo cognoſcere: unũ hoc ex meis; ſenatus grauior, conſtantior, amicior tuis laudibus eſſe non potuit, quam tum fuit. nec uero tibi ſenatus amicior, quam cuncta ciuitas. mirabiliter enim populus R. uniuerſus, & omnium generum, ordinumq. conſenſus ad liberandam remp. conſpirauit. perge igitur,[d] ut agis, nomenq. tuum commenda immortalitati: atque hæc omnia,[1] quæ habent *[4] ſpeciem gloriæ,[e] collecta inaniſſimis ſplendoris inſignibus, contemne *[5]·[2] breuia,[f] fugacia,[g] caduca exiſtima. uerum* DECVS *in uirtute poſitum eſt, quæ maxime illuſtratur magnis in remp. meritis. eã facultatem habes maximam:*[6] quam quãdo cõplexus es,*[7] tene; perfice ut ne minus reſp. tibi, quam tu reip. debeas. me tuæ dignitatis non modo fautorem, ſed etiam amplificatorem cognoſces.[h] id tum reip. quæ mihi eſt mea[i] uita carior, tum noſtræ neceſſitudini debere me iudico. Atque in his curis, quas contuli ad dignitatem tuã, cepi magnam uoluptatem, quod bene cognitam mihi T.[k] Munatij prudentiam, & fidem, magis etiam perſpexi in eius incredibili erga te[l] beneuolentia, & diligentia.[m] III. id. Apr. Vale.*

a epiſt. 2. l. 1.

b de hoc Titio Dio lib. 46.

c ſenatus.n.in templis habebatur; & Iouis templum erat in Capitolio.

d *L. ut facis,*

e *L. collectã ex.*

f vide ſcholia.

g *copulatio, & abeſt ab o.u.c.*

h *u. c. cùm.*

i Phil. 13.

k idẽ fere alijs verbis epiſ. 24. l. 9. ĩ extremo. cũ neque hic, neq; ſupra fratrem appellet; ſuſpicor cognatũ potius, quã fratrẽ eſſe L. Planci, etſi nõ me præterit, T Munatium. L. Planci oratoris fratrem, a Pediano nominari. ſed is cũ Antonio fuit.

l *u. c. beniuolentia,*

m *L. III. idus April.*

*1 Tva dignitas affert:)Afferat. antea legebatur in omnibus vulgatis libris. nos olim, Affert, repoſuimus ex vno Ioãnis Scalæ antiquo libro: cum quo nullum poſtea, quod equidem miror, conſentire animaduerti. ſenſus eſt. Ita mihi detur te victotem cõplecti rep. recuperata, vt mihi, quamquã ipſius reip. cauſſa maxime gaudere debeo, tantum ei te præſidij, tantum opis attuliſſe extremis pœne temporibus, tamen dignitas tua magnam lætitiæ partem affert. Verbum, Complectar, qui crediderunt eſſe indicatiui modi; verbum, Affert, vt ipſi putabant, emendarunt; vt ego exiſtimo, deprauarunt.

*2 Promiſſa) promiſerat Plancus, reip. ſe non defuturum. Cœlius Rhodiginus, nodum in ſcyrpo quærens, Præmiſſa, legendum arbitrabatur. quod nec ſententia poſtulat, nec veteres libri confirmant.

*3 Nec, quo progredi uelles,) ſic omnes mei ueteres libri. nec eſt obſcura ſententia. Ignorabat, inquit, ſenatus, quo exercitum ducturus eſſes.

*4 Speciem gloriæ, collecta inaniſſimis. ſ.i.) non diſplicet Collectam ex in. ſ. i. quod uiris doctis placere uideo. non enim illa colliguntur ex in. ſ. i. ſed ſpecies gloriæ colligitur. quis autẽ ea quærat, quæ ſpeciem quidem, & imaginem habent gloriæ, ipſam uero gloriam, quæ in una uirtute poſita eſt, non habent?

*5 Breuia, fugacia, caduca) ſcripſi adoleſcens; cum in uerbo, Fugacia, ueteres libri diſſentirent; quorum alij Fugacia, alij Fugatocia, nonnulli, Fugato, habent, opinari me quamquam uulgata lectio ſenſu non careret, Fucata, rectius eſſe; ut translatio ſit a mulieribus: quarum ſæpe nitor non naturalis, ſed fucatus eſt. ideoq. breuis, & caducus. Noſtram coniecturam alij poſtea ſecuti ſunt.

*6 Quam quando complexus es,) ſic quinque libri ueteres. unus, Quoniam, pro Quando reliqui, Quom. placet, Quando.

*7 Tene;) ſic libri omnes, uno excepto, in quo eſt, Et tenes. mihi, Tene, placet: quia cohortantis eſt, ne oblatam occaſionem Plancus amittat.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Qvae habent ſpeciẽ gloriæ, collectã ex inaniſſimis ſplẽdoris inſignibus.) ſic habent duo codices Memmiani, neq; video cur hanc ſcripturam reijcere debeamus, cùm ſit longè, meo quidem iudicio, vulgatæ anteponenda.

2 Breuia, fugacia, caduca.) Sic habent omnes fere libri vulgati, ſed videtur P. Victorio legendum, Fucata: & item Manutio, cùm neuter, vt arbitror, de alterius ſententia quidquam audiſſet. Teſtatur autem P. Victorius, in optimo illo, quo vſus eſt, codice, ſcriptum fuiſſe, quamquam litteris obſcurio

ribus, fugata. fugacia tamen, quod eſt in libris uulgatis, nō uidetur reiiciendum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de s. c. in ſuam ſententiam facto, ad augendam Planci dignitatem. hortaturque, ut Antoniani belli reliquias conficiat.

Cicero s. d. Planco imp. cos. des. 13

VT primum poteſtas data eſt augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermiſi in te ornando, quod poſitum eſſet aut in præmio uirtutis, aut in honore uerborum. id ex ipſo S. C. poteris cognoſcere: ita enim eſt perſcriptum, ut a me de ſcripto dicta ſententia eſt: quam ſenatus frequēs ſecutus eſt ſummō ſtudio, magnoq. conſenſu. Ego quamquam ex tuis litteris, quas mihi miſiſti, perſpexeram te magis iudicio bonorum, quam [a] *inſignibus gloriæ delectari; tamen conſiderandum nobis exiſtimaui, etiam ſi tu nihil poſtulares, quantum tibi a rep. deberetur. tu* [b] *contexes extrema cum primis. qui enim M. Antonium oppreſſerit, is bellum confecerit. itaque* [c] *Homerus non Aiacem, nec Achillem, ſed Vlyſſem,* [1] *appellauit* πτολίπορθον. *Vale.*

a honoribus a ſenatu decretis.
b id eſt, bellū iam magna ex parte a conſulibus profligatum ipſe conficies. infra, epiſt. 19. & 20. Iliad. θ

SCHOLIA D. LAMBINI.

APPELLAVIT πτολίπορθον) Quidam libri manuſcr. habent, πτολιπόρθιον. atque ita edidit P. Victorius.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LAVDAT Plancū de ſubſidio reip. ferēdo; & hortatur ut Antonium, ad Mutinam fuſum, perſequatur, ac perdat.

Cicero s. d. Planco imp. cos. des. 14

O GRATAM famam biduo ante [d] *uictoriam, de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celerita*

d Mutinēſem. Antonio fugato.

a v. c. Atquin.

te, de copijs.[a] atqui, etiam hoſtibus fuſis, ſpes omnis in te eſt. fugiſſe enim ex prœlio Mutinenſi dicuntur notiſſimi latronum duces. EST aũt nõ minus gratum extrema delere, quam prima depellere. equidem exſpectabam iam tuas litteras, idq. cum multis: ſperabamq. etiam Lepidum, temporibus [b] admonitum, *1 [c] tecum & reip. ſatis eſſe facturum. In illam igitur curam incumbe, mi Plance, ut ne qua ſcintilla tæterrimi belli relinquatur. quod ſi erit factum; & remp. diuino beneficio affeceris; & ipſe æternam gloriam conſequere. III. id. Maij. Vale.

b præſenti periculo; quo boni ciues ad opem patriæ ferendam impelluntur.

c L. tecum reip.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 TECVM & reip. ſatis eſſe facturum.) conſentiunt in ueteres libri omnes: nec tamen, locum uacare mendo, prorſus exiſtimo. uenit in mentem, hoc fortaſſe dici, tecum eſſe facturum, & reip. ſatis: ut idem uerbum duas ad ſententias reſpiciat; tecum facturum, pro, tecum ſenſurum; quo loquendi modo ueteres uſi ſunt; & reip. ſatis facturum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NVNCIAT, quid ad opprimendum Antoniũ paret.

Plancus imp. S. D. Ciceroni. 15

HIs litteris ſcriptis, quæ poſtea accidiſſent, ſcire te, ad remp. putaui pertinere. Sedulitas mea, ut ſpero, & mihi, & reip. tulit fructum. namque aſſiduis internuncijs cum Lepido egi, ut, omiſſa omni contentione, [d] reconciliataq. uoluntate noſtra, communi conſilio reip. ſuccurreret: ſe, liberos, [e] urbem pluris, quam unum perditum, [f] abiectumq. latronẽ, putaret: obſequioq. meo, ſi ita faceret, ad omnes res abuteretur. profeci itaque per Laterenſem internuncium; fidem mibi

d ſupra, ep. 11. & infra, ep. 18.

e q. u. c. urbemq.

f quia iam prœlio Mutinenſi fractus erat Antonius.

mihi dedit, ſe Antonium, ſi prohibere [a] ſua prouincia non potuiſſet, bello perſecuturum; me, ut uenirem, copiasq. coniungerem, rogauit, eoq. magis, quod & Antonius ab [b] equitatu firmus eſſe dicebatur, & Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat: nam etiam ex paucitate eius, non multis ante diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me [c] tranſierunt. Quibus rebus ego cognitis, [d] cunctatus non ſum: in [e] curſu bonorum conſiliorum Lepidum adiuuandum putaui. aduentus meus quid profecturus eſſet, uidi: uel quod equitatu meo perſequi, atque opprimere equitatum eius poſſem: uel quod exercitus Lepidi eam partẽ, quæ [f] corrupta eſt, & ab rep. alienata, & corrigere, & coercere præſentia mei exercitus [g] poſſem. itaque Iſara, flumine [h] maximo, quod in finibus eſt Allobrogum, ponte uno die facto, exercitum [i] ad IV. id. Maij tranſduxi. cum uero mihi nunciatũ eſſet, L. Antonium præmiſſum cũ equitibus, & cohortibus, ad Forum Iulij ueniſſe: fratrem cum equitum quattuor millibus, ut occurreret ei, miſi [k] ad pridie id. [l] Maij: ipſe maximis itineribus cum [m] quattuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu ſubſequar. ſi nos mediocris modo fortuna reip. adiuuerit: & audaciæ perditorum, & noſtræ ſollicitudinis hic finem reperiemus. quod ſi latro, præcognito noſtro aduentu, rurſus in Italiam ſe recipere cœperit: [n] Bruti erit officium occurrere ei: cui ſcio nec conſilium, nec animum defuturum. ego tamen, ſi id acciderit, fratrem cũ equitatu mittã, qui ſequatur, [o] Ita

a *L. prouincia ſua.*

b ep. 33. h. l. & 10. lib. XI.

c *q u. c. tranſfluerant.*

d *L. cũctatus nõ ſum in curſu bonorũ conſiliorũ Lepidum adiuui.*

e dũ Lepidus bene de rep. ſẽtiret.

f infra. ep. 21.

g *poſſem; abeſt hoc loco. u. c. nec agnoſcit L*

h Plinius Iſaram Rhodano comparat. l. 3. c. 4.

i *L. à d. IIII. id.*

k *u. c. à. d. II. id. Mai.*

l *L Maias.*

m quinq; nominãtur ep. 8. hui⁹ libri, quattuor ep. 24. & ep. 13. lib. XI.

n Decimi Bruti, Galliæ ciſalpinæ præfecti.

o *L. Italiam à uaſt. & ita u. c.*

liam a uaſtatione defendat. Fac ualeas, meq. me tuo diligas.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATISSIMAS ſenatui fuiſſe Planci litteras, maximeq. opportunas ſignificat; eiq. auctor eſt, ut in rebus tam ſubitis conſilium ſenatus ne exſpectet, ipſe a ſeſe conſilium capiat.

Cicero S. D. Planco. 16

NIHIL [a] *poſt hominum memoriam glorioſius, nihil gratius, ne tempore quidem ipſo opportunius accidere uidi, quam tuas, Plance, litteras. redditæ ſunt. n. frequēti ſenatu, Cornuto, cum is frigidas ſane, & inconſtantes recitaſſet litteras Lepidi. ſub eas ſtatim recitatæ ſunt tuæ, non ſine magnis quidem clamoribus.* [b] *cũ* [c] *rebus enim ipſis eſſent, & ſtudijs, beneficijsq. in remp. gratiſſimæ,* [1] *tum erant grauiſſimis uerbis & ſententijs.* [d] *flagitare ſenatus inſtitit Cornutum, ut referret ſtatim de tuis litteris.* [e] *ille ſe cōſiderare ait uelle. cum ei magnum conuicium fieret cuncto a ſenatu, quinque tribuni pl.* [f] *retulerunt. Seruilius rogatus rem diſtulit. ego eam ſententiam dixi, cui ſunt aſſenſi ad unum. ea quæ fuerit, ex S. C. cognoſces. Tu quamquam conſilio non eges, uel abundas potius, tamen hoc animo eſſe debes, ut nihil huc reijcias, ne ue in rebus tam ſubitis, tamq.* [g] *anguſtis a ſenatu conſilium petendum putes. ipſe tibi ſis ſenatus. quocumque te ratio reip. ducet, ſequare. cures, ut ante* *1 *factum aliquid a te egregium audiamus, quã futurum putarimus. illud tibi promitto, quidquid*

a quod meminiſſe homines poſſunt.

b *L. Cum. n. reb. ipſ.*

c vide eãdem ſententiam ſupra ep. 12. & infra ep. 19.

d *fort. perſcriptæ. Pl. u. c. non habent neq. uocem, plena, neq. perſcripta.*

e *q u. c. Ille ſe cõſiderare uelle dixit. Cùm.*

f aduerte, etiã tribunos pleius referēdi ad ſenatum habuiſſe. ep. 1.

g ſpatiũ negãtibus mittēdi od ſenatum.

quid

quid erit a te factum, id ſenatum, non modo ut fideliter, ſed etiam ut ſapienter factum, comprobaturum. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Factum aliquid) ſic quinque libri ueteres: alij, Aliquod. mihi placet, Aliquid; quia, cum ſequatur, Futurũ; uidetur, factum, participium potius, quam nomen, eſſe oportere. nomen autem eſſet, ſi legatur, Aliquod.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Tum erant grauiſſimis verbis & ſententiis perſcriptæ) Cùm antea vulgò legeretur, & ſententijs plenæ. Victorius ex auctoritate quorumdam librorum vocẽ, plenæ, deleuit: & rectè. Ego autem cùm in vno, altero reperiſſem vocem, perſcriptæ, quamuis non auſim aſſeuerare Ciceronis eſſe, ſed ſuſpicer eſſe ſubditiriam, tamen non putaui mihi negligendam, aut reijciendam.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Praesentem belli ſtatum deſcribit, cum excuſatione fratris a ſe dimiſſi, & commendatione ſua dignitatis.

Plancus imp. s. D. Ciceroni. 17

ANTONIVS idibus Maij ad Forum Iulij cum primis copijs uenit. [a] *Ventidius bidui ſpatio abeſt ab eo. Lepidus ad Forum Voconij caſtra habet: qui locus a* [b] *Foro Iulij quattuor & uiginti millia paſſuum abeſt: ibiq. me exſpectare conſtituit, quemadmodum ipſe mihi ſcripſit. quod ſi omnia mihi* [c] *integra & ipſe, & fortuna* [d] *ſeruauerit; recipio uobis, celeriter me negotium ex ſententia confecturum. Fratrem meũ, aſſiduis laboribus* [e] *cõcurſationibusq. cõfectum, grauiter ſe habuiſſe, antea tibi ſcripſi. ſed tamen, cum primum poſſe ingredi cœpit; non magis ſibi, quam reip. conualuiſſe ſe exiſtimans, ad omnia pericula princeps eſſe non* [f] *recuſabat.*

a ep. 18. 33. & 34. & epiſt. 10. l. x i.

b vrbe Galliæ Narbonenſis, Mela lib. 2.

c niſi quid ab ipſo peccatum ſit.

d *n. e. ſeruarit. et ita L.*

e vt qui equitũ turmis præeſſet. ſupra, ep. 15.

f *q. u. c. recuſauit. & ita L.*

*ſed ego eum non ſolum hortatus ſum, uerum etiam coegi.[a] iſto proficiſci: quod illa ualetudine magis conficere ſe, quam me [b] iuuare poſſet in caſtris: & quod acerbiſſimo interitu conſulum remp. nudatam, tali ciue prætore in urbanis officijs indigere exiſtimabam. quod ſi quis ueſtrum [c] non probabit; mihi prudentiam in conſilio defuiſſe ſciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus [d] tandem, quod ego deſiderabam, fecit, ut Apellam ad me mitteret, [1] [e] quo obſide [*1] [f] fide illius, & ſocietatis in rep. adminiſtranda uterer. ſtudium in ea re ſuum mihi L. Gellius; [*2] de tribus fratribus, [2] [g] Segauiano probauit: quo ego interprete nouiſſime ad Lepidum ſum uſus. amicum eum reip. cognoſcere uideor; libenterq. ei ſum teſtimonio, & omnibus, ero, qui bene merentur. Fac ualeas, meq. mutuo diligas, dignitatemq. meam, ſi [h] mereor, tuearis, ſicut adhuc ſingulari cum [i] beneuolentia feciſti. Vale.*

a *q. u. e. illò.*
b *q. u. e. tueri.*
c *q. u. e. improbabit.*
d *q. u. e. tamen, q.*
e *L. quo obſide fidei illius, & ſocietate.*
f Fide pro Fidei, vt Die pro Diei Gell. l. 9. c. 14.
g vide ſcholia.
g *L. Sex. Gauiano prob.*
h epiſt. 9.
i *u. e. beniuolentia.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 FIDE) pro, Fidei: ut Salluſtius in Iurgurtha: Decima parte die reliqua. Gellius lib. 9. cap. 14. C. Cæſar in libro de analogia ſecundo, huius die, & huius ſpecie, dicendum putat. Vide Aldi filij Scholia in Salluſtium.

*2 De tribus fratribus Segauiano probauit) quattuor ueteres libri, Se Gauiano. legendem fortaſſe, Sex. Gauiano: (nã Segauianæ gentis mentio non exſtat) ut ſit Sex. Atilius Gauianus, qui nominatur in oratione pro Sextio. Probauit, inquit, mihi, in Apella ad me mittẽdo, ſtudium ſuum Gellius: in trium autem fratrum negotio, (hoc equale fuerit, ignoratur) Sex. Gauiano.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVO obſide fidei illius,) Iampridem ſic mihi viſus erat hic locus legendus. Aliquot autem pòſt annis cognoui, Errico Stephano, viro doctiſſ. idem uideri. Alij retinent lectionem

nem vulgatam, fide illius, &c. & tamen, fide, pro, , poſitum eſſe volunt. vt ſit antiquus generandi caſus.

i Sex. Gauiano probauit) hunc commemorat in orat. pro Sextio M. Tullius.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NARRAT, quibus cauſſis ad Lepidum proficiſcatur.

Plancus. S. D. Ciceroni. 18

*QVID in animo habuerim, cum [a] Læuus, Neruaq. diſceſſerunt a me, & ex litteris, quas eis dedi; & ex ipſis cognoſcere potuiſti, qui omnibus rebus, conſilijsq. meis [b] interfuerunt. Accidit mihi, quod homini [c] pudenti, & cupido ſatisfaciendi reip. bonisq. omnibus accidere ſolet; ut conſiliū ſequerer periculoſum magis, dum me probarem, quam tutum; quod habere poſſet obtrectationem: itaque, poſt diſceſſum [d] legatorū, cū binis cōtinuis litteris & Lepidus me, ut uenirē, rogaret; & Laterenſis multo etiam magis, prope implorans, obteſtaretur; [e] non ullam rem aliam extimeſcens, quam eādem, quæ mihi [f] quoque facit timorem, [g] uarietatem, atque infidelitatem exercitus eius: non dubitandum putaui, quin ſuccurrerem, meq. communi periculo offerrem. [h] ſciebam enim *1. [i] etſi cautius illud erat conſilium, exſpectare me ad Iſaram, dum Brutus tranſiiceret exercitum, & cum collega conſentiēte, [i] exercitum concordi, & bene de rep. ſentiente, hoſtibus obuiam ire: tamen, ſi quid Lepidus bene ſentiens detrimenti cepiſſet; hoc omne aſſignatum iri aut pertinaciæ meæ; aut timori *2. [k] uidebam; ſi aut hominem [l] offenſum*

a epiſt. 21.

b ep. 6. lib. 1.

c qui timet infamiā. epiſ. 23.

d Leui, & Neruæ.

e *q. u. c. non ullā rem.*

f *q. u. c. nō habēt aduerbium, nūc.*

g vide quę ſcripſit ipſe Lepidus infra, epiſt. 35.

h *L. Sciebām enim, & ſi cautius illud erat cō ſil. exſpect. me ad Iſaram, dū Br. traijceret exerc. & cum coll. conſentiente, exercitu concordi, & bene de rep. ſentiente, hoſtib. obuiam ire, tamen ſi quid Lep.*

i *hoc totum, ſicut milites faciunt, deleat L. ut alienum.*

k *verbum, uidebam, p. teſt abeſſe.*

l epiſt. xi. 15. 21. 23.

ſum

*ſum mihi, coniunctum cum rep. non ſubleuaſſem: aut ipſe à certamine belli tam neceſſarij me remouiſſem. itaque potius periclitari nolui, ſi poſſem mea præſentia & Lepidum tueri, & exercitum facere meliorem, quã nimis cautus uideri. ſollicitiorem certe [a] hominem [b] non ſuis contractis neminem puto fuiſſe. nam quæ res nullam habebat dubitationem, ſi exercitus Lepidi [c] abſit, ea nunc magnam affert ſollicitudinem, magnũq. habet caſum. mihi enim ſi contigiſſet, ut prior occurrerem Antonium; non mehercule horam conſtitiſſet; tantum ego & mihi confido, & ſic perculſas illius copias, Ventidijq. [d] mulionis caſtra diſpicio. ſed non poſſum non exhorreſcere, ſi quid intra cutem ſubeſt uulneris, quod, prius [e] nocere poteſt, quam ſciri, curariq. poßit. ſed certe, * [3] niſi uno loco [f] me tenerem, magnum periculum ipſe Lepidus, magnum ea pars exercitus adiret, quæ bene de rep. ſentit. magnam etiam perditi hoſtes acceßionem ſibi feciſſent, ſi quas copias a Lepido abſtraxiſſent. quæ ſi aduẽtus meus repreſſerit; agam gratias fortunæ, conſtantiæq. meæ, quæ me ad hanc experientiam excitauit. itaque [g] ad XII. Kal. Iun. ab Iſara caſtra moui: pontem tamen, quem in Iſara feceram, caſtellis duobus ad capita poſitis, reliqui; præſidiaq. ibi firma poſui; ut uenienti [h] Bruto, exercituiq. eius ſine mora tranſitus eſſet paratus. ipſe, ut ſpero, diebus octo, quibus has litteras dabam, cum Lepidi copijs me coniungam. Vale.*

a *L. hominẽ rationib. ſuis malè contractis, nem.*
b nulla ſua culpa, ex ijs, quæ ipſe non cõtraxit. & ſic ad Q. fr. 1 ep. 1.
c *q. u. c. abeſſet: & ita L.*
d Pli. lib. 7. c. 43.
e de Lepidi fide nõ prorſus bene ſperat. ſupra, epiſt. 13. & 14.
f *L. metaremur.*
g *L. ad. XII. Kal. Iun.*
h collegæ. ep. 8. 20. & 22.

SCHO-

*1 Etsi cautius illud erat conſilium,) emendationem huius loci doctiſſimo uiro Lambino debemus.

*2 Videbam;) hoc uerbum ſententia non deſiderat: pendent enim omnia ex illo, ſciebam: Sed ob interpoſita, multa, quo, clarior tota res eſſet, additum uidetur: quod interdum fieri ſolet.

*3 Niſi uno loco me tenerem,) niſi conſiſterem uno eodemq. in loco, in quo exercitum Lepidus haberet. Vel pro, Niſi, legendum Si: vt hoc dicat: Si manerem in eodem loco, nec ad Lepidum prope accederem. Hoc eo magis exiſtimo, quia ſcribit idem Plancus ep. 23. Si vno loco eſſem, verebar ne cui obtrectatorum viderer & nimium pertinaciter Lepido offenſus, & mea patientia etiam alere bellum.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Etsi cautius illud erat conſilium, &c.) Multa hic immutata ſunt, partim coniectura, partim ex auctoritate codicum manuſcr. primùm, etſi cautius, &c. pro, & cautius, ex vetere codice edendum curaui. deinde totum illud, ſicut milites faciunt, pro meo iure deleui, quia clamat ſe non eſſe Ciceronis: poſtremò illa, exercitu concordi, & bene de rep. ſentiente: ſunt item à vetere codice. Iam verbum, videbam, tametſi ſuperuacaneũ videatur, cùm verbũ, ſciebam, ſatis ſupérq. ſit, tamen non ſubſtuli: quia credibile eſt à M. Tullio eſſe poſitũ, propterea quòd multa ſunt interpoſita inter verbũ, ſciebã, & illud, hoc omne aſſignatũ iri, propter hyperbatũ ſcilicet. Ita poſuit verbũ, videbã, quaſi verbum, ſciebam, non ſit initiò poſitum, vt conſulat memoriæ lectoris. Si qs tamen delere volet, per me licebit, neque repugnabo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Officium Planci in actione gratiarum ſibi fuiſſe gratiſſimum fatetur: hortaturque ut ad exſtinguendas belli reliquias omni ſtudio incumbat.

Cicero s. d. Planco imp. 19

Qvamqvam [a] gratiarum actionem a te non deſiderabam, cum te re ipſa, atque animo ſcirem eſſe gratiſſimum: tamen (fatendum eſt enim) fuit ea mihi periucunda. ſic enim uidi, quaſi ea, quæ oculis cernuntur, me a te amari, dices, Quid antea? Semper [b] quidẽ, ſed numquam illuſtrius. Litteræ tuæ mirabili-

a tribus modis erga bene meritos officio fungimur, gratiarũ actione, re ipſa, animo.

b fort. equidem.

ter

ter gratæ ſunt ſenatui cum rebus ipſis, quæ erãt 1* *grauiſſimæ,* [a] *& maximæ, fortiſſimi animi, ſummiq. conſilij, tum etiam* [b] *grauitate ſententiarum, atque uerborum. ſed, mi Plance, incumbe, ut belli extrema perficias. in hoc erit ſumma & gratia, & gloria. cupio omnia reip. cauſſa: ſed mehercule, in ea conſeruanda iam* [c] *defatigatus, non multo plus* [d] *fauco patriæ, quam tuæ gloriæ: cuius maximam facultatem tibi dij immortales, ut ſpero, dedere: quam complectere, obſecro. qui enim Antonium* [e] *oppreſſerit,* [f] *is hoc tæterrimum bellum periculoſiſſimumq. confecerit. Vale.*

a L. & *maxima, fortiſsimi an.*
b vide eandẽ ſententiam ſupra, ep. 12.
c de animo dici, Feſſus autẽ de corpore, ſcribit Fronto.
d *u. c. patriæ faueo.*
e ep. 13.
f *q. u. c. is hoc bellum tæterrimum, peric.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 GRAVISSIMAE & maximæ, fortiſſimi animi, ſummiq. conſilij,) animi maximæ, conſilij grauiſſimæ. Hunc locum ante aliquot annos ita legẽdum, & diſtinguendum putauimus; cum eſſet in peruulgatis omnibus libris, Maximę fortiſſimi animi.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT, ut de Lepidi fide ſignificet, utrum a rep. ſit, an ſe cum Antonio coniunxerit; & hortatur ad belli reliquias opprimendas.

Cicero S. D. Planco. 20

IT A *erant omnia, quæ iſtinc afferebantur, incerta, ut, quid ad te ſcriberem, non occurreret. modo enim, quæ uellemus,* [g] *de Lepido, modo contra nunciabantur. de te tamen* [h] *conſtans fama, nec decipi poſſe, nec uinci. quorum alterius fortuna partem habet quandam: alterum proprium eſt prudẽtiæ tuæ. ſed accepi litteras a* [i] *collega tuo datas idibus Maij:* [k] *in quibus erat,* *1 *te*

g ab eo nõ recipi Antoniũ.
h *q. u. c. fama cõſtans.*
i D. Bruto. ſupra ep. 8. & 18.
k *fort. in quibus erat ſcriptum, te ad ſe.*

ad

ad ſe ſcripſiſſe, a Lepido non recipi Antonium. quod erit certius, ſi tu ad nos idem ſcripſeris. ſed minus audes fortaſſe propter inanem lætitiam [a] *litterarum ſuperiorum.* *2·1 *uerum ut errare id Plance uoluiſti; (quis enim id* [b] *effugerit?) ſic, decipi te non potuiſſe, quis non uidet? nunc uero etiam erroris* [c] *cauſſa ſublata eſt. culpa enim illa,* BIS *ad eundem, uulgari reprehenſa prouerbio eſt. ſin, ut ſcripſiſti ad collegam, ita ſe res habet; omni cura* [d] *liberati ſumus, nec tamen erimus prius, quã, ita eſſe, tu nos feceris certiores. mea quidem, ut ad te* [e] *ſæpius ſcripſi, hæc ſententia eſt: qui reliquias huius belli oppreſſerit, eum totius belli confectorem fore: quem te & opto eſſe, & confido futurum. Studia mea erga te, quibus certe nulla eſſe maiora potuerunt, tibi tam grata eſſe, quam ego putaui fore, minime* [f] *miror,* *uehementerq.* [g] *lætor: quæ quidem tu, ſi recte iſtic erit, maiora, & grauiora cognoſces.* [h] IV. *Kal. Iun.*

a cũ ſcripſit. Sedulitas mea reip. tulit fructũ, ſupra ep. 15.
b *L. effugerit? & ita u. c.*
c *particula, iam, abeſt à q. u. c.*
d ſic epiſt. 7. lib. 3.
e bis, ſupra, epiſt.
f g ep. 1. Nec miror, & gaudeo.
h *L. IIII. Kal. Iun.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Te ad ſe ſcripſiſſe,) ſic unus omnino uetus liber: alter, Te ad eum ſcripſiſſe. utrumque placet. alij libri, Te adſcripſiſſe: uel, Te ſcripſiſſe; uel, Te conſcripſiſſe.

*2 Verum ut errare id Plance uoluiſti:) in magna ueterũ librorum uarietate, hoc delegimus, quod probabile ſatis uidebatur. Errare, eſt in duobus antiquis libris; Errarem, in reliquis omnibus. quod mendoſum eſſe conſtat. error enim ille Planci, non Ciceronis, fuit: & ea, quæ ſequuntur, aperte errorem Planci declarant. nam, quia turpius eſt decipi, quam errare: cum erremus, ut humani; decipiamur, ut incauti; propterea Plancum excuſat, & quaſi cõſolatur; quod errauerit quidem, quia crediderit ſe eſſe bono Lepido uſurum; deceptus tamen non ſit; quia prudentia ualeret. Præterea uerbum, Voluiſti, Plancum liberat ab imprudentiæ culpa. ipſe, inquit, errare uoluiſti, cum ea ſperaſti de Lepido,

quæ

quæ uera eſſe cupiebas;non te quiſquam in errorē induxit; decipi enim non potes. Alij retinent. Errarem, aiuntq. libros omnes in eo ueteres conſentire;& quia ſententiam uident elici commodā non poſſe, ex aliquo fortaſſe poeta ſumptum comminiſcuntur. Quod ad libros attinet, dixi iam duos eſſe, in quibus, Errare, non. Errarem, ſcriptum eſt; itaque nulla hic utor coniectura; ſequor & antiquitatis teſtimonium, & ſententiam ipſam, quæ, Errare, poſtulat, Errarem, recuſat; præſertim cum ſequatur, Sic decipi; quod ad illud opponitur, Vt errare. Alluſiſſe uero Ciceronem ad locum alicuius poetæ peruulgatum. ipſa uerba, quæ poeticum nihil olent, opinor nemini perſuaſerint. Quod ſi cui, Errare id, pro Errare in eo, uideatur durius; non eſſe diſſimile ſciat, Peccare multa, pro in multis; & huius generis alia. Quod ſi quis mutatione delectatur; ita poterit legere; Verum ut errare mi Plance uoluiſti. una enim tantum littera tollitur, ſi ex, Errarem id quod eſt in plerisque antiquis libris, fiat, Errare mi. ut omittam. quod uno etiam in libro eſt, Errarem mi. Valuiſti, pro Voluiſti, Faernus legebat, homo ingenioſus; uerum cōiecturæ interdum ſuæ nimium indulgens. Ego, ſi diſcedendum hic eſſet ab antiquis libris, quod minime neceſſarium uidetur; quid enim mihi placeat, iam oſtendi; tamen, Errare ualuiſti, probare non poſſem, Valere enim, & Poſſe, differunt in hoc, quia Poſſe & ad uires pertinet, & ad caſum: ad uires, ſatis notum; ad caſum, hoc modo; poteſt errare, quamuis excellat prudentia; Valere autem, ad uires interdum, ad caſum numquam refertur. nec uereor, vt refellar exemplis. hic autem, ſi legatur, Vt errare uoluiſti, caſum ſignificari quis non uidet?

SCHOLIA D. LAMBINI.

VERVM, vt errare, mi Plance potuiſti, &c.) negare non poſſum, eam eſſe ſcripturā antiquā, quam defendit P. Victorius; Verùm, vt errarem, id Plance voluiſti. Sic enim habēt & Memmiani codices. Verumtamen vulgatam lectionem amplector, vt valde probabilem, & cum ijs, quæ ſequuntur, congruentem, & conſentaneam.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NVNCIAT de Lepidi perfidia, & coniunctione cum Antonio; nouarumq copiarum ſubſidium poſtulat; & ſuā commendat dignitatem.

Plancus S. D. Ciceroni. 21

a qui de Lepido varie ſcripſerim.

PVDERET *me* [a] *inconſtantiæ mearum litterarum, ſi non hæc ex aliena leuitate penderent.*

derent. Omnia feci, quare, Lepido coniuncto ad remp. defendendam, minore ſollicitudine ueſtra perditis reſiſterem; omnia ei & petenti recepi, & ultro pollicitus ſum: ſcripſiq. tibi biduo ante, confidere me bono Lepido eſſe uſurum, cōmuniq. conſilio bellum adminiſtraturum. credidi chirographis eius, affirmationi præſentis Laterenſis; qui tum apud me erat,[a] reconciliaremq. me Lepido, fidemq. haberem, orabat. non licuit diutius bene de eo ſperare. illud certe caui, & cauebo, ne mea credulitate [b] reip. ſumma fallatur. Cum [c] Iſaram flumen, uno die ponte confecto, exercitum [d] transduxiſſem, pro magnitudine rei celeritatē adhibēs, quod petierat per litteras ipſe, ut maturarem uenire: præſto mihi fuit ſtator eius cum litteris, quibus, ne uenirem, denunciabat, [e] ſe poſſe conficere per ſe negotium: interea ad Iſaram exſpectarem. indicabo temerarium meum conſilium tibi: nihilominus ire decreueram, exiſtimās eum ſocium gloriæ uitare. putabam poſſe me [f] nec de laude [f] ieiuni hominis [g] delibare quidquā, & ſubeſſe tamen propinquis locis, ut, ſi durius aliquid eſſet, ſuccurrere celeriter poſſem. ego non malus homo hoc ſuſpicabar. at Laterenſis, uir ſanctiſſimus, ſuo chirographo mittit [h] mihi litteras: in eiſque, deſperans de ſe, de exercitu, de Lepidi fide, querensq. ſe deſtitutum, aperte denunciat, uideam ne fallar: ſuam fidem [i] ſolutam eſſe; reip. ne deſim. exemplar eius chirographi Titio [k] dedi. ipſa chirographa omnia, [l] & quibus credidi, & ea, quibus fidem non habendam puta

a propter veteres inimicitias. epiſt. 11. 15. 18. 23.
b *L. reſp. ſumma fall.*
c ep. 18. & lib. XI. ep. 13.
d Trāſijceret, dixit, ep. 9. 11.
e *q. u. c. ſe conficere poſſe per ſe n.*
f metaphora ī duob⁹ verbis,
g Ieiuni, & Delibare.
g *L. delibare quidq.* *al. delibare quidquam.*
h *L. mihi litteras, meisq. deſp. & ita u. c.*
i ſe iam nō teneri promiſſis.
k *q. u. c. miſi.*
l *L. & ea, quibus.*

ui,

ui, [a] *Læuo Ciſpio dabo perferenda, qui omnibus his interfuit rebus. Acceſſit eo, ut milites eius, cum Lepidus concionaretur, improbi per ſe,* [b] *corrupti etiam per eos, qui præſunt, Canidios, Rufrenoſque, & ceteros, quos, cum opus erit, ſcietis, conclamarint* [c] *uiri boni, pacem ſe uelle, neque eſſe cum ullis pugnaturos, duobus iam conſulibus* [d] *ſingularibus occiſis, tot ciuibus pro patria amiſſis, hoſtibus denique* [e] *omnibus iudicatis, bonisq. publicatis. neque hoc aut uindicarat Lepidus, aut* [f] *ſanarat. huc me uenire, & duobus exercitibus coniunctis* [g] *obijcere* [h] *exercitum fideliſſimum, maxima auxilia, principes Galliæ, prouinciam cunctam, ſummæ dementiæ, & temeritatis eſſe uidi: mihique, ſi ita oppreſſus eſſem, remq. pub. mecum* [i] *perdidiſſem, mortuo non modo honorem, ſed miſericordiam quoque defuturam. itaque rediturus ſum; nec tanta munera perditis hominibus dari poſſe ſinam. exercitum locis ut habeã opportunis, prouinciam tuear, etiam ſi ille* [k] *exercitus deſciuerit,* [l] *omnia ut* [m] *integra ſeruem, dabo operam, quoad exercitus huc ſummittatis,* [n] *pariq. felicitate remp. hic uindicetis. nec depugnare, ſi occaſio tulerit; nec obſideri, ſi neceſſe fuerit: nec mori, ſi caſus inciderit, pro uobis paratior fuerit quiſquam. Quare hortor te, mi Cicero, exercitum huc transijciendum quam primum cures, & matures, prius quam hoſtes magis corroborentur, & noſtri perturbentur. in quo ſi celeritas erit adhibita, reſp. in poſſeſſione uictoriæ, deletis ſceleratis, permanebit. Fac ualeas,*

a ſupra, ep. 18. & Feſtus ĩ verbo, Septimontium.
b ſupra, epiſt. 15.
c ironia ſatis manifeſta.
d *L. ſingularibus viris.*
e Antoniũ ſecutis.
f correxerat.
g *u.c. obicere.*
h de quatuor legionibus meminit, ep. 15. & de quinque ep. 8.
i *al. prodidiſſem.*
k Lepidi.
l *q.u.c. omniaq. integra ut ſeruẽ.*
m epiſt. 24.
n vt ad Mutinam.

leas, meq. diligas. Fratrem meum tibi, fortiſſimum ciuem, & ad omnia paratiſſimum, [a] excuſem litteris? qui ex labore in febriculam incidit aſſiduam, & ſatis moleſtam, cum primum poterit iſtuc recurrere; non dubitabit; ne quo loco reip. [b] deſit. Meam dignitatem commendatam habeas, rogo. concupiſcere me nihil oportet. habeo te & amantiſsimum mei, & quod optaui, ſummæ auctoritatis. tu uideris, [c] quantum, & [d] quando tuum munus apud me uelis eſſe. tantum te rogo, in Hirtij locum me ſubdas, & ad tuum amorem, & [e] ad meam obſeruantiã. Vale.

a Excuſes, antiqui libri habent.

a *L. excuſem litteris, qui ex lab. in feb. incidit aſſid. & ſ. moleſtã? & ita u. c.*

b erat. n. prætor Planci frater. ſupra, ep. 17.

c ſupra, ep. 9.

d Tẽporis, & reũ te moderatorẽ facile patior eſſe.

e *fort. adm. in te obſeru.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 IN EISQVE,) ſic malo, ut eſt in quattuor antiquis libris, quam, ut in reliquis, Meiſq. ſic enim coniungo. In eiſq. aperte denunciat, uideamus ne fallar.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 NEC de laude ieiuni hominis delibrare quidquã) Si noſtri omnes codices manuſcr. habent, deliberare, vt habẽt: ſi ſemper, vbicumq. vulgati libri habent, delibare, in manuſcriptis ſcriptũ eſt, deliberare, aut, delimare, quod admonui in cõmentarijs Lucretiani ſ:num quàm ne intelligent homines, in omnib, libris, talibus locis eſſe reponendum, delibrare, pro, delibare; vt delibrare intelligamus poſitum, pro, detrahere, & deminuere?

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AGRIS diuidundis præfici Plancus cupiebat, ad militũ gratiam colligendam. de ea re Cicero reſpondet.

Cicero S. D. Planco. 22

IN te, & in [f] collega omnis ſpes eſt dijs approbantibus. concordia ueſtra, quæ ſenatui declarata litteris ueſtris eſt, mirifice & ſenatus, & cuncta ciuitas delectata eſt. Quod ad me ſcripſeras de re [g] agraria: ſi conſultus ſenatus eſſet, ut

f epiſ. 8. 18. & 20.

g idem & D. Brutus cupiebat. epiſt. 20. & 21. lib. XI.

quiſque de te honorificentiſſimam ſententiam dixiſſet, eam ſecutus eſſem: qui certe ego fuiſſem: ſed propter tarditatem ſententiarum, moramq. rerum, cum ea, quæ [a] *conſulebantur, ad exitum non peruenirent; commodiſſimum mihi, Plancoq. fratri uiſum eſt,* *[1] *uti eo, quod ne noſtro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci litteris cognouiſſe. ſed ſiue in* S. C. *ſiue in ceteris rebus deſideras aliquid, ſic tibi perſuade,* [b] *tantam eſſe apud omnes bonos tui caritatem, ut nullum genus ampliſſimæ dignitatis excogitari poſſit, quod tibi nõ paratum ſit. Litteras tuas uehementer exſpecto, & quidem* [c] *tales, quales maxime opto. Vale.*

[a] de quibus ad ſenatum referebatur.

[b] ad minuendum dolorem ob S.C. minus ex ſentẽtia ſcriptum.

[c] u. e. talis, qualis max.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 VTI EO,) uel deeſt, uel certe ſubauditur, S.C. ut infra patet.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSAT ſe, quod Lepido crediderit: & ſuam diligentiam in copijs tuto reducendis declarat accepto nuncio de Lepidi Antonijq. coniunctione. quo in periculo ſubſidium Cæſariani exercitus poſtulat.

Plancus S. D. Ciceroni. 23

NVMQVAM *mehercule, mi Cicero, me pænitebit maxima pericula pro patria ſubire, dum, ſi quid* [d] *acciderit mihi, a reprehenſione temeritatis abſim. Confiterer imprudentia me lapſum, ſi umquam Lepido ex animo credidiſſem.* CREDVLITAS *enim error eſt magis, quam culpa; & quidem in optimi cuiuſque mentem facillime irrepit. ſed ego non hoc uitio pæne*

[d] ut fortuna fert.

ſum

ſum deceptus. Lepidum enim pulchre norã. quid ergo eſt? pudor me, qui in [a] bello maxime eſt periculoſus, hunc caſum coegit ſubire. nam, ſi uno loco eſſem, uerebar ne cui obtrectatorum uiderer & nimiũ pertinaciter Lepido [b] offenſus, & mea patientia etiam alere bellum. itaque copias prope [c] in conſpectum Lepidi, Antonijq. adduxi; quadragintaq. millium paſſuum ſpatio relicto, conſedi, eo conſilio, ut uel celeriter accedere, uel [*1·d] *ſalutariter recipere me poſſem. adiũxi hæc in loco eligendo, flumen oppoſitum ut haberem, in quo mora tranſitus eſſet; Vocontij ſub [e] manu ut eſſent, per quorum loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus, deſperato aduentu meo, quem non mediocriter captabat, ſe cum Antonio coniunxit [f] ad IV. Kal. Iun. eodemq. die ad me caſtra mouerunt. uiginti millia paſſuum cum abeſſent, res mihi nunciata eſt. dedi operam deum benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic diſceſſus nihil fugæ ſimile [g] haberet, nõ miles ullus, non eques, non quidquam impedimentorum amitteretur,* [1·h] *aut ab illis* [*2] *feruentibus latronibus interciperetur. itaque pridie non. Iun. omnes copias Iſaram tranſieci, monteſque, quos feceram, interrupi, ut & ſpatium ad [i] ſe colligendum homines haberent, & ego me interea cum collega coniungerem: quem triduo, cum has dabam litteras, exſpectabam. [k] Laterenſis noſtri & fidem, & animũ ſingularem in remp. ſemper fatebor. ſed certe nimia eius indulgentia in Lepidũ, ad hæc pericula perſpiciunda. fecit eum minus ſagacem.*

a maxime. n. ad res gerẽdas intereſt, optime de ducũ virtute milites opinari. ep. 18.
b ꝑ Inſenſus Phil, 1.
b *L. offenſus,*
c *q u. c. in conſpectũ Lep. et ita L.*
d Cum ſalute, d uo veteres libri.
d *L. uel ſalutariter rec.*
e ita propinqui, vt quaſi in manib. eſſent.
f *L. àd. IIII. Kal. Iun.*
g quod in duce non multo minus laudari ſolet, quam ſi prœlio vicerit.
h *L. aut ab illis feruentibus latron.*
i ex timore recreandos.
k ſupra. ep. 18.

gacem. qui quidem cum in fraudem ſe deductum uideret, manus, quas iuſtius in Lepidi perniciem armaſſet, ſibi afferre conatus eſt. in quo caſu tamen interpellatus, adhuc [a] uiuit, & dicitur uicturus. ſed tamen de hoc mihi parum certum eſt: *3.2 & magno cum dolore [b] parricidarum elapſus ſum [c] ijs. ueniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati: iracundias autem harum rerum recentes [d] habebant, quod Lepidum caſtigare non deſtiteram, ut exſtingueret bellum: quod colloquia facta improbabam: quod legatos, fide Lepidi, miſſos ad me, in conſpectu uenire uetueram: quod C. *4 Catium Veſtinum trib. [e] mil. miſſum ab Antonio ad eum cum litteris, [f] exceperam. in quo hanc capio uoluptatem, quod certe, quo magis me petiuerunt, tanto maiorem [g] ijs fruſtratio dolorem attulit. Tu, mi Cicero, quod adhuc feciſti, idem præſta, ut uigilanter, [h] neruoſeq. nos, qui ſtamus in acie, ſubornes. ueniat Cæſar cum copijs, quas habet firmiſſimas: aut, ſi ipſum aliqua res impedit, exercitus eius mittatur: cuius ipſius magnum [i] periculum agitur. quidquid aliquando futurum fuit in caſtris perditorum contra patriam, hoc omne iam conuenit. pro urbis uero ſalute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? quod ſi uos iſtic non defueritis; profecto, quod ad me attinet, omnibus rebus abunde reip. ſatiſfaciam. Te quidẽ, mi Cicero, in dies mehercule habeo cariorẽ: ſollicitudineſq. meas quotidie magis tua merita [k] exacuũt, ne quid aut ex amore, aut ex iudicio tuo [l] per-

a cum ex illo vulnere perijſſe, affirmat Velleius lib. 2. & Dio li. 46.
b L. parricidarũ.
c L. bis.
d L. habebant.
e L. militum.
f q. u. c. exceperam.
g L. eis.
h uehemẽter, vt in hoc intẽdas omnes neruos.
i erat enim ei inimicus Antonius, victus iam ab eo ad Mutinam.
k excitant. ſic locutus Cic. l. 1. de Or. & Ad At. lib. 12.
l fort. deperdam.

dam. opto, ut mihi liceat iam præſenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere iucundiora. Vale. I I X. *idus Iun.**5 *Ciuarone, ex finibus Allobrogum.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 SALVTARITER) veteres libri, Salutari, Cum ſalute, Salutari loco, Saltem. non tamen diſplicet, Salutariter: etſi videtur eſſe coniectura. probo etiam illud, Cum ſalute.

*2 Feruentibus) quaſi, incitatis aduerſus me. trans latio ſatis nota. quattuor libri veteres, Furentibus: eadem ſententia. Furere enim de irato homine ſæpe vſurpat Cicero, & ipſe Plancus paullo poſt, Veniebant, inquit, eodem furore in me, quo in patriam, incitati.

*3 Et magno) copulam alij ſuſtulerunt: nos eam retinendam duximus, cum ſit in antiquis libris. parui tamē refert, abſit, nec ne.

*4 Catium) nota familia. ep. 16. lib. 15. & Horatius Sat. 4. lib. 2. Vnde, & quo Catius? Quidam libri, Caninium, Tatium, Catinum.

*5 Ciuarone,) ſuſpicor de mendo. nam & hūc locum nemo de veteribus nominat: & veteres libri alij, Anerone, habēt: alij, Curone: plerique, Ciuarone, aut Cuiarone: vnus, Cinarone: alius hoc nomen non habet.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 AVT ab illis feruentib. latron.) Sic habent ferè omnes libri manuſcr. furentibus, tamen nōn damno, quod eſt in vulgatis: præſertim cùm ſequatur non longo pòſt interuallo, veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati.

2 Magno cum dolore paricidarum elapſus ſum bis) Sic legit Paullus Manutius, quamquam libri omnes habent, elapſus ſum ijs, aut certe, his.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

POLLICETVR ſe memorē beneficiorum; ſuas copias narrat: ſubſidiū, aut ab Octauiano, aut ab Africano exercitu, poſtulat. Octauianum, quaſi negligentē in tuenda rep. accuſat.

Plancus imp. cos des. S. D. Ciceroni. 24

FACERE *nō poſſum, quin in ſingulas res meritaq. tua tibi*[a] *gratias agā: ſed mehercule*

a video Plancum in principio litterarum delectari quadā grati animi ſignificatione. ſupra ep. 4. 9. 11. & 19.

facio cum pudore. neque enim tanta nceeßitudo, quantam tu mihi tecum eſſe uoluiſti, deſiderare uidetur gratiarum actionem: neque ego [a] *lubenter pro maximus tuis beneficijs tã uili munere defungor orationis; & malo præſens obſeruantia,* [b] *indulgentia, aßiduitate memorem me tibi probare. quod ſi mihi uita contigerit; omnes gratas amicitias, atque etiam* [c] *pias propinquitates in tua obſeruantia, indulgentia, aßiduitate uincam. amor enim tuus, ac iudicium de me utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an uoluptatis quotidie ſit allaturus, non facile dixerim. De militum cõmodis fuit tibi curæ: quos ego nõ potentiæ meæ cauſſa (nihil enim me non ſalutariter cogitare ſciò) ornari uolui a ſenatu: ſed primum, quod ita meritos iudicabam; deinde, quod ad omnes caſus coniunctiores reip. eſſe uolebam: nouißimè, ut ab omni omnium ſollicitatione auerſos eos tales uobis præſtare poſſem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic omnia* [d] *integra ſuſtinuimus, quod cõſilium noſtrum: etſi, quãta ſit auiditas hominum, non ſine cauſſa, talis uictoriæ, ſcios tamen uobis probari ſpero. non enim, ſi quid in his exercitibus ſit offenſum, magna ſubſidia reſp. habet expedita, quibus ſubito impetu, ac latrocinio* [e] *parricidarum reſiſtat. copias uero noſtras notas tibi eſſe arbitror. in caſtris meis legiones ſunt ueteranæ tres tironum uel luculentißima ex omnibus una. in caſtris Bruti una ueterana legio, altera bima, octo tironum. ita uniuerſus exercitus numero amplißimus eſt, firmitate exiguus.*

a *al. libenter.*

b *L. diligentia,*

c *L. pias propinq. tui obſeruantia, diligentia.*

d Omnia vt integra ſeruẽ, dixit epiſ. 21. ſed ibi ſignificat, ne quid patiamur detrimenti, hic ſe prœliũ vitaſſe, patet ex verbo, Suſtinuimus, & ſequentib.

e *parricidarum.*

f ep. ad M. Brutum.

guis. quantum autem in acie tironi ſit committendum, nimium ſæpe[a] expertum habemus: ad hoc robur noſtrorum exercituum ſiue[b] Africanus exercitus, qui eſt ueteranus, ſiue Cæſaris acceßiſſet, æquo animo[c] ſummam remp. in diſcrimen deduceremus.[1·d] aliquanto autem propius eſſe, quod ad[e] Cæſarem attinet, uidebamus. nihil deſtiti eum litteris hortari: neque illi intermiſit affirmare, ſe ſine mora uenire: cum interim auerſum illum ab hac cogitatione,[f] ad alia conſilia uideo ſe contuliſſe. ego tamen ad eum Furnium noſtrū cū mandatis, litterisq. miſi: ſi quid forte proficere poſſet. Scis tu, mi Cicero, quod ad Cæſaris amorem attinet, ſocietatem mihi eſſe[g] tecum: uel quod in familiaritate Cæſaris, uiuo illo iam tueri eum, & diligere[h] mihi fuit neceſſe: uel quod ipſe, quoad ego noſſe potui, moderatiſſimi, atque humaniſsimi fuit ſenſus, uel quod ex tam inſigni[i] amicitia mea, atque Cæſaris, hunc filij loco & illius, & ueſtro iudicio ſubſtitutum non[k] perinde habere[l] mihi turpe uidetur. ſed quidquid tibi ſcribo, dolenter mehercule magis, quā inimice facio, quod uiuit[m] Antonius hodie; quod Lepidus una eſt; quod exercitus habent nō contemnendos; quod ſperant: quod audent: id omne Cæſari acceptum referre poſſunt. neque ego ſuperiora repetam. ſed ex eo tēpore, quo ipſe mihi profeſſus eſt ſe uenire, ſi uenire uoluiſſet; aut oppreſſum iam bellū eſſet, aut in[1·n] aduerſißimā*[2] illis Hiſpaniam cum detrimēto eorū maximo*[3] extruſum. quæ mens eum, aut quorū conſilia a*

a Pharſalico maxime prœlio Cæſaris & Pōpeij. ep. 3. l. 7. & Tuſc. 2.

b ep. 14. & 26. lib. 11.

c *L. ſummam remp. al. ſummā rem.*

d *L. Aliquando illum propius eſſe, è rep. eſſe uidebamus.*

e *hoc totum, quod ad Caſ. attinet, delet L.*

f ad cogitationem conſulatus bimeſtris.

g Octauianū Cicero nimis diligere viſus.

h *q. u. e. fuit mihi n.*

i epiſt. 3.

k *L. proinde.*

l *L. turpe mihi uidetur.*

m ſimilē ſententiā alijs verbis expreſſit epiſt. 29. l. 7. & ad Att. ep. 12. l. 1.

n *L. aduerſiſsiſimam illis &c. & ita u. e.*

tanta gloria, ſibi uero etiam neceſſaria, ac ſalutari auocarint, & ad cogitationem cōſulatus *4 [a] *bimeſtris, ſummo cum terrore hominum, & inſulſa cum efflagitatione tranſtulerint, exputare non poſſum. multum in hac re mihi uidentur neceſſarij eius & reip. & ipſius cauſſa proficere poſſe: plurimum, ut puto, tu quoque:*[b] *cuius ille tanta merita habet, quanta nemo*[c] *præter me. nunquā enim*[d] *obliuiſcar, maxima, ac plurima me tibi debere. De his rebus,*[e] *ut exigeret cū eo, Furnio mandaui, quod ſi, quantam debeo, habuero apud eū auctoritatem: plurimum ipſum*[f] *iuuero. Nos interea*[g] *duriori condicione bellum ſuſtinemus: quod neque expeditiſſimā dimicationem putamus: neque tamen refugiēdo commiſſuri ſumus, ut maius detrimentum reſp. accipere poſſit. quod ſi aut Cæſar ſe reſpexerit: aut*[h] *Africanæ legiones celeriter uenerint: ſecuros uos ab hac parte reddemus. Tu, ut inſtituiſti, me diligas, rogo, proprieq. tuum eſſe, tibi perſuadeas.*[i] *V. Kal. Sext. ex caſtris.*

a vt ſurrogaretur in locū Pānſæ, aut Hirtij. Dio lib. 46.

b vt etiam Ciceronē M. Brutus ob eā cauſſam in epiſtola quadam grauiter increpet.

c *q. u. c. poſt me.*

d *L. enim obl.*

e *L. ui ageret.*

f cum ipſius quoque periculum agatur. ſupra ep. 23.

g *L. duriore.*

h quæ erāt in Africa. ep. 15. lib. xi.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ADVERSISSIMAM) ſic omnes mei libri ueteres, duobus exceptis, in quibus eſt, Auerſiſſimam. placet, Aduerſiſſimam.

*2 Illis) nullo in uetere libro ita ſcriptum animaduerti, ſed, Illi, in omnibus; Ille, in uno; Illa, in altero.

*3 Extruſum,) emendaui locum ex ingenio. nam ueteres libri, Et rurſum; unus tantum, Et ruſum; quo etiam coniectura noſtra magis adiuuatur. nam qui, Detruſum, legunt, longius ab antiqua ſcriptura diſcedunt.

*4 Bimeſtris,) aut quinquemeſtris, legendum; cum quinque menſes, non duo, ſupereſſent ad exitum anni, ut dies huic epiſtolæ adſcripta declarat; aut, Bimeſtris, dixit, pro, Exigui temporis. quod uidit etiam Rutilius.

SCHO-

SCHOLIA D. LAMBINI.

E ALIQVANTO illũ proprius eſſe, è rep. eſſe videbamus) ſic mihi viſus eſt hic locus eſſe reſtituendus, cùm eſſet corruptiſſimus. Nam primùm hoc totũ, quod ad Cæſarẽ attinet, quod reperitur in omnib. libris vulgatis, fuerat fruſtrà & temerè inculcatum: quod conieci ex vnius codicis antiqui ſcriptura, quæ eſt talis, aliquanto illũ propriùs eſſe. Nã pronomẽ, illum, ſatis demõſtrat, & ſignificat Cæſarẽ ſine illa acceſſione; deinde verbum, videbamus, facilè indicat aliquid deeſſe. Quid autẽ aliud deeſſe dici poſſit, quàm quod repoſuimus; quod ſcilicet eiectum fuerat, receptis illis uerbis, quod ad Cæſarem attinet, quæ nata fortaſſe ſunt vel ex ijs, quæ ſequuntur, quod ad Cæſaris amorem attinet; ex eo quòd pronomen, illũ, quod reperimus in duob. codicib. antiq. ſublatũ eſſet; vel ex annotatione ad vocẽ, illũ, adſcripta, cùm lector aliquis adſcripſiſſet, Cæſarem, doctus quidam tamen, ſic hunc locum legendum exiſtimat, aliquanto autẽ proprius eſſe Cæſarem volebamus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MODESTE reprehendit in Furnio præproperam adipiſcendæ præturæ feſtinationem.

Cicero S. D. C. Furnio. 25

SI intereſt, id quod homines arbitrantur, reip. te,[a] ut inſtituiſti, atque feciſti, [b] nauare operam, rebusq. maximis, quæ ad exſtinguendas reliquias belli pertinent, [c] intereſſe: nihil uideris[d] melius, neq. laudabilius, neque honeſtius facere poſſe: iſtamq. operam tuam, nauitatem, animum in remp. [e] celeritati præturæ anteponendam cenſeo. nolo enim te ignorare, quantam laudem conſecutus ſis; mihi crede, proximam Plance, idq. ipſius Planci teſtimonio, [f] præterea [1] fama, ſcientiaq. omnium. quamobrem, ſi quid operis tibi etiam nunc reſtat, id [g] maximopere cenſeo perſequendum. quid enim honeſtius? aut quid bone-*

a diſſuaſio ab vtili.
b al. operam nauare, reb.
c erat.n. Planci legatus. ſupra, ep. 8.
d al. neque melius.
e Furnius .n. ad petendã prẹturam contendere cupiebat; cũ nondum ipſius annus eſſet.
f L. præterea q. f.
g al. maximo opere.

honeſto anteponendum? ſin autem ſatisfactum reip. putas: celeriter ad comitia, [a] quando mature [b] futura ſunt, ueniendum cenſeo; dummodo ne quid hæc ambitioſa feſtinatio imminuat eius gloriæ, quam conſecuti ſumus. [c] Multi clariſſimi uiri, cum reip. darent operam, annum petitionis ſuæ non obierunt. quod eo facilius nobis eſt, quod non eſt annus hic tibi deſtinatus: ut, ſi ædilis fuiſſes, poſt biennium tuus annus eſſet. [d] nunc nihil prætermittere uidebere uſitati, & quaſi legitimi temporis ad petendum. uideo autem, Planco conſule, etſi etiam ſine eo rationes expeditas haberes, tamen ſplendidiorem petitionem tuam fore, ſi modo iſta ex ſententia confecta eſſent. Omnino plura me ſcribere, cum tuum tantum conſilium, iudiciumq. ſit, [e] non ita neceſſe arbitrabar: ſed ſententiam meam tibi ignotam eſſe [f] uolebam; cuius eſt hæc ſumma, ut omnia te metiri dignitate malim, quam ambitione, maioremq. fructum ponere in perpetuitate laudis, quam in celeritate præturæ. Hæc eadem locutus ſum domi meæ, [g] adhibito Quinto fratre meo, & Cæcina, & Caluiſio, ſtudioſiſſimis tui, cum Dardanus, libertus tuus, intereſſet. omnibus probari [h] uidebatur oratio mea; ſed tu optime iudicabis. Vale.

a *al. quoniam.*
b non fuerũt, oppreſſa a III. viris ep.
c diſſuaſio ab exemplis.
d ſi manebis in prouincia, & ad comitia prætoria nõ venies.
e *q. u. e. arbitrabar non ita neceſſe.*
f teſtificãdi amoris cauſſa. ep. 4. li. 2. & 3. lib. 10.
g ep. 7. lib. 4. & ep. 7. l. XI.
h *L. probari uidebatur.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 FAMA ſcientiaq. omnium.) Sententiaq. omniũ, placeret. quod in Varietatibus a me ſcriptum anno M. D. XXXIII. alij tamen ſibi poſtea arrogarunt.

ARG.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIPSERAT Furnius, ad comitia prætoria ſe venturum: Cicero diſſuadet, comitiaq. dilata ſignificat.

Cicero S. D. Furnio. 26

LECTIS *tuis litteris, quibus declarabas aut* [a] *omittendos Narbonenſes, aut cum periculo dimicandum; illud magis timui; quod uitatum, non moleſte fero. Quod de Planci, & Bruti concordia ſcribis, in eo uel maximam ſpem pono uictoriæ. De* [b] *Gallorum ſtudio, nos aliquando cognoſcemus, ut ſcribis, cuius id opera maxime* [c] *excitatum ſit: ſed iam, mihi crede, cognouimus. itaque iucundiſsimis tuis litteris ſtomachatus ſum* [d] *in extremo. ſcribis enim, ſi in Sextilem comitia, cito te: ſi iam confecta, citius; ne diutius cum periculo fatuus ſis. O mi Furni, quã tu cauſſam tuam non noſti, qui alienas tam* [e] *facile diſcas. tu nunc candidatum te putas; & id cogitas, ut aut ad comitia curras: aut, ſi iam confecta,* [f] *domi tuæ ſis, ſcilicet ne cum maximo periculo, uti ſcribis, ſtultiſsimus ſis. non arbitror te* [g] *ita ſentire. omnes enim tuos ad laudem impetus noui. quod ſi, ut ſcribis, ita ſentis, non magis te, quam de te* [h] *iudiciũ reprehendo meũ. Te adipiſcendi magiſtratus leuiſsimi, & diuulgatiſſimi, ſi ita adipiſcare, ut plerique, præpropera feſtinatio abducet a tantis laudibus, quibus te omnes in cælum iure, & uere ferũt? ſcilicet id* [i] *agatur, utrum hac petitione, an proxima prætor fias, non ut ita de rep. mereare,* [k] *omni honore ut dignißimus* [l] *iudicere. utrũ neſcis, quã alte adſcẽderis: an*

pro

[a] al. dimittendos.

[b] traſalpinorum.

[c] tua videlicet opera excitatum.

[d] fort. in extremis.

[e] cauſſarũ. n. patronus ſolebat eſſe.

[f] q. n. c. domi tuæ ſcilicet ſis, ne cum.

[g] q. u. c. iſta ſentire.

[h] qui te putẽ aliter ſentire, quam ſcribis.

[i] id laborandum tibi, & amicis tuis.

[k] non prætura tantum.

[l] L. iudicere. vit.

a qui te, tuam cauſſam ignorantem, rationib⁹ conemur in prouincia retinere.

pro nihilo id putas? ſi neſcis: tibi ignoſco:[a] nos in culpa ſumus. ſin intelligis; ulla tibi eſt prætura uel officio, quod pauci, uel gloria, quam omnes *1 ſequũtur, dulcior? Hac de re et ego, & Caluiſius, homo magni iudicij, tuiq. amantiſſimus, te accuſamus quotidie: comitia tamen, quando ex his pendes, quantum facere poſſumus, quod multis de cauſſis reip. arbitramur conducere in Ianuariũ mẽſem[b] protrudimus. Vince igitur, & uale.

b ep.12.lib.2. ad Q. fr.
b L. protrudimus. & ita u.c.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 SEQVVNTVR,) tueor illud meum, vt oſtendã, quid ex ingenio, quid a libris acceptum ſit. hic nullum adhuc vidi veterem librum, (& vidi quamplurimos) in quo eſſet, Sequuntur. habent autem, Aſſequũtur, omnes. iampridem tamen duxi, quod videtur ſententia poſtulare, legendum, Sequuntur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LEPIDVM quaſi molli brachio obiurgat, quia, ſummis honoribus a ſenatu ornatus, gratiarum agendarum officium neglexerat. tum, pacem inter Antonium & bonos ciues conciliare cupientem hortatur ne ſe interponat.

Cicero s. d. M. Lepido. 27

c u. c. beniuolentia.
d u.c. eſſes quotidie ab eo cred. nõ pl.
e in S. C. infra, ep. 34.h.l. & 18 lib.xi. & Phil.l.5. & 13. & ſtatua in Roſtris poſita. ep. 16. ad M. Brutũ, & Dio l.46. & Phil. 3.5.
f qua deiectus erat ꝑlio Mutinenſi.

QVOD mihi pro mea ſumma erga te [c] beneuolentia magnæ curæ eſt, ut quam ampliſſima dignitate ſis; moleſte tuli, te ſenatui gratias non egiſſe, cum [d] eſſes ab eo ordine [e] ornatus ſummis honoribus. Pacis inter ciues conciliandæ te cupidum eſſe lætor. pacem eam ſi a ſeruitute ſeiungis: conſules & reip. & dignitati tuæ. ſin iſta pax perditum hominem in [f] poſſeſſionem impotentiſſimi dominatus reſtitutura eſt: hoc animo ſcito eſſe omnes ſanos, ut mortem ſeruituti anteponant. itaque ſapientius, meo quidem

dem iudicio, facies, ſi te in iſtam [a] pacificationem nõ interpones; quæ neque ſenatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliјs, aut certior fies litteris. tu, pro tua prudentia, quid optimum factu ſit, uidebis.

a hanc pacem valde ĩprobat et in Philippica octaua.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DOLET ſe non fuiſſe participem coniurationis in Cæſarem: quia ſuperſtes Antonius perniciem reip. moliatur. deinde ſuum libertatis recuperandæ ſtudium declarat.

Cicero S. D. C. Trebonio. 28

QVAM *uellem ad illas pulcherrimas epulas me idibus Mart. inuitaſſes; [b] reliquiarum nihil haberemus. at nunc cum his tantum negotij eſt, ut ueſtrum illud diuinum in rẽp. beneficium non nullam habeat querelam. quod uero a te, uiro optimo, [c] ſeductus eſt, tuoq. beneficio adhuc uiuit hæc peſtis: interdum, quod mihi uix fas eſt, tibi [d] ſubiraſcor. mihi enim negotij plus reliquiſti uni, quam, præter me, omnibus. Vt enim primum poſt Antonij fœdiſsimum [e] diſceſſum ſenatus haberi libere potuit: ad illum animum meum reuerti priſtinum, quem tu cũ ciue acerrimo, patre tuo, in ore & amore ſemper habuiſti. nam, cum ſenatum [f] ad XIII. Kal. Ian. tribuni pl. [g] uocauiſſent, deq. alia re referrent: [h] totam remp. ſum complexus: egiq; acerrime: ſenatumq. iam languentem, & defeſſum, ad priſtinã uirtutem, conſuetudinemq. reuocaui, magis animi, quam ingenij uiribus. hic dies, meaq. contentio, atque actio ſpem primum populo R. attulit libertatis*

b ep.4. lib. 12, Antonius ſeruatus nõ eſſet. infra, ep.3. l. 12

c Dio lib. 44. & Phil. 13. ep. 1. & l. 12. epi. 22.

d *v.e. iraſcor.*

e cum Brundiſium profectus eſt, vt legiones Macedonicas ad vrbẽ ſecum duceret. ep.25. l.12. Phil.3.

f *L. ad. XIII.*

g Dio l.45. vocandi ſenatus tribuni pl. ius habebant. Gell. l.14. c.7

h *q.u.c. ſum cõplexus totã remp. egiq.*

bertatis [a] *recuperandæ. nec uero ipſe poſtea tempus ullum intermiſi de rep. non cogitandi ſolum, ſed etiam agendi. quod niſi res urbanas, actaq. omnia ad te perferri arbitrarer, ipſe perſcriberẽ. quamquam eram maximis occupationibus impeditus. ſed illa cognoſces ex alijs, a me pauca, & ea ſummatim. Habemus fortem ſenatum, conſulares partim timidos, partim male ſentientes. magnum damnum factum eſt in* [b] *Seruio. L. Cæſar optime ſentit: ſed quod auunculus eſt, non acerrimas dicit ſententias. conſules egregij: præclarus D. Brutus: egregius* [c] *puer Cæſar. de quo ſpero equidem reliqua: hoc uero certum habeto, niſi ille ueteranos celeriter* [d] *conſcripſiſſet, legionesq. duæ de exercitu Antonij ad eius ſe auctoritatem contuliſſent, atque is oppoſitus eſſet terror Antonio, nihil* [e] *Antonium ſceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuiſſe. Hæc tibi etſi audita eſſe arbitrabar, uolui tamen notiora eſſe.* [f] *plura ſcribam, ſi plus otij habuero. Vale.*

a *q. u. e. recipe-randa.*

b perierat Ser. Sulpicius. vide Philip. lib. 9.

c ep. 7. lib. XI.

d priuato cõſilio, ſuo ſumptu. Philip. 3.

e Brũdiſio redeuntẽ. ep. 25. lib. 12. & Philip. 3.

f *q. u. e. Plura ſcribam, ſi plus otij h.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de ſuo ſtudio erga ſalutem Ambij exſulantis, bonamq. ſpem habere iubet.

Cicero S. D. [g] Ampio Balbo. 29

DE MEO *ſtudio erga ſalutem, & incolumitatem tuam credo te cognoſſe ex litteris tuorum: quibus me cumulatiſſime ſatisfeciſſe, certo ſcio. nec ijs* [h] *concedo, quamquã ſunt ſingulari in te* [i] *beneuolentia, ut te ſaluum malint, quam ego. illi mihi neceſſe eſt cõcedant,* [k] *ut*

tibi

g forte is eſt, ad quem epiſ. 12. l. 6.

g *Ampio.*

h ep. 3. lib. 4.

i *u. e. beniuolentia.*

k *fort. ut ego tibi.*

tibi plus, quam ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim. quod quidem nec deſiiti facere, nec deſiſtam, & iam in maxima refeci, & [a] fundamenta ieci ſalutis tuæ. Tu fac bono animo, magnoq. ſis, meq. tibi nulla re defuturum eſſe confidas. Pridie non. Quinct. Vale.

[a] ſic locutus ep.9.lib.1.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PROELIVM victoriaq. de Antonio relata nunciatur.

[1] Ser.[b] Galba. s. d. Ciceroni. 30

[b] de hoc Galba in Philipp. 13.

*XVII. Kal. Maij, quo die Panſa in caſtris Hirtij erat futurus, cum quo ego eram, (nam ei obuiam proceſſeram *[1] millia paſſuum centum, quo maturius ueniret) Antonius legiones eduxit duas, ſecundam, & [c] quinctam trigeſimam, & [d] cohortes prætorias duas, unam ſuam, alteram Silani, euocatorum partem. ita obuiam uenit nobis: quod nos quattuor legiones tironum habere ſolum arbitrabatur. ſed noctu, quo tutius uenire in caſtra poſſemus, legionem Martiam, cui ego præeſſe ſolebam, & duas cohortes prætorias miſerat Hirtius nobis. Cum equites Antonij apparuiſſent, [e] contineri neque legio Martia, neque cohortes prætoriæ potuerunt: quas ſequi cœpimus coacti, [f] quando eas retinere non poteramus. Antonius ad Forum Gallorū ſuas copias cōtinebat: neque ſciri uolebat, ſe legiones habere: tantū equitatū, & leuem armaturam oſtēdebat. poſtea quā uidit ſe inuito legionem ire Panſa, ſe qui ſe duas legiones iuſſit Tironū. poſteaquā anguſtias paludis, & ſiluarum tranſiuimus; acies eſt*

b L. SER. GALBA.

c al. tricesimam.

d Veg.l.2.c.6. qui diſceſſerat a Lepido, ipſo tamē haud inuito. vide infra, epiſt.34.& Dionē lib.46. qui hāc etiam pugnā narrat.

e Philip.14.

f L. quoniam.

*inſtructa a nobis duodecim cohortium. nondum uenerant legiones duæ, cum repente Antonius in aciem ſuas copias de uico produxit, & ſine mora [a] concurrit. Primo ita pugnatum eſt, ut acrius nõ poſſet ex utraq. parte pugnari. ſed dexterius cornu, in quo ego eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugauerat legionem [b] trigeſimam quinctam Antonij, ut *2 amplius paſſus [c] quingentos ultra aciem, quo loco ſteterat, proceſſerit. itaque cum equites noſtrum cornu circuire uellent, recipere me cœpi, & leuem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne auerſos noſtros aggrederentur. interim uideo me eſſe inter Antonianos, Antoniumq. poſt me eſſe aliquanto. repente [d] equum immiſi ad eam legionẽ tironum, quæ ueniebat ex caſtris, ſcuto reiecto. Antoniani me inſequi: noſtri pila conijcere uelle. ita neſcio quo fato ſum ſeruatus, quod cito ſum a noſtris cognitus. In ipſa Aemilia, ubi cohors Cæſaris [e] prætoria erat, diu pugnatum eſt. cornu ſiniſterius, quod erat infirmius, ubi Martiæ legionis duæ cohortes erant, & cohors prætoria, pedem referre cœperunt, quod ab equitatu circumibantur, quo uel plurimum ualet Antonius. cum omnes ſe recepiſſent noſtri ordines, recipere me nouiſſimus cœpi ad caſtra. Antonius, tamquam uictor, caſtra putauit ſe poſſe capere. quo cum uenit, complures ibi amiſit, nec egit quidquam. Audita re Hirtius cum [f] cohortibus uiginti ueteranis redeunti Antonio in ſua caſtra occurrit, copiaſq. omnes eius deleuit, fugauitq. eodem loco, ubi*

a al. occurrit.

b quæ, relicto Antonio, Cæſari Octauiano ſe adiunxerat. Philip. 3. & Velleius lib. 2.

c *l. quingentos. al. ducentos.*

d equum admittere, dixit l. 2. de Fin. Incitare, lib. 3. de nat. de.

e prætoriæ cohortes fortiſſimorũ uirorũ.

f duabus legionibus, quarta, ſeptima. oratione 14. ĩ Antonium.

ubi erat pugnatum, ad Forum Gallorum. Antonius cũ equitibus hora noctis quarta ſe in caſtra ſua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea caſtra[a] *rediјt, unde Panſa exierat, ubi duas legiones reliquerat, quæ ab Antonio erant oppugnatæ. ſic partem maiorem ſuarum copiarum Antonius amiſit ueteranarum: nec id tamen ſine aliqua iactura cohortium prætoriarum noſtrarum, & legionis Martiæ fieri potuit.*[b] *aquilæ duæ, ſigna ſexaginta ſunt relata. Antonij res bene geſta eſt.*[c] *Ad* XII. *Kal. Maij, ex caſtris. Vale.*

a exercitu incolumi. Phil. 4.

b legionum ſigna argentea erant. Phil. 33. c.11.

c *L.a.d. XII. Kal. Maij.*

SCOLIA P. MANVTII.

*1 MILLIA paſſuum centum,) ſic malo, quam, Paſſus, auctoritate ductus octo ueterum librorum, & conſuetudine Latini ſermonis. nam etſi, Mille homines, & Mille hominum, recte dicitur: non tamen eodẽ modo Millia paſſus cẽtum, & Mille paſſus centum. quod ſi me ratio fallit; monentibus libenter aures dabo.

*2 Amplius paſſus quingentos) Qui totam emendandi ſpem in uno, uel altero, quamquam per uetere libro ponunt, ij quam ſapienter ſtatuant, ipſi uiderint. nos quidem conſilij noſtri non pænitet, quod plurimos inſpicere, licet diuerſis admodũ temporibus deſcriptos, numquam neglexĩmus. ac mihi quidem cum antea ſæpe fructum non mediocrem hoc inſtitutũ attulit: tum uero in hoc loco quaſi gratulor induſtriæ meæ, quod numerum paſſuum, qui deſideratur in pleriſque ueteribus libris, repoſui duorum antiquorum exemplarium conſenſu: quorum nobis unum olim, ut Scholia noſtra teſtantur, Vincentius Riccius commodauit, alterum nunc habemus.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 SER. GALBA.) Sic legendum: non, Sergius galba. Ser. autem, valet Seruius. quod eſt prænomen. Galbæ enim erãt Sulpiciæ gentis, non Sergiæ. Itaq. hic dicebatur Ser. Sulpicius Galba prænomine, nomine, cognomine.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSAT ſe, quod ſtudium ſuum erga remp. litteris nondum declarauerit: ſeq. libertatis recuperandæ cupidum oſtendit.

gacem. qui quidem cum in fraudem ſe deductum uideret, manus, quas iuſtius in Lepidi perniciem armaſſet, ſibi afferre conatus eſt. in quo caſu tamen interpellatus, adhuc [a] *uiuit, & dicitur victurus. ſed tamen de hoc mihi parum certum eſt:* *3.2 *& magno cum dolore* [b] *parricidarum elapſus ſum*[c] *ijs. ueniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati: iracundias autem harum rerum recentes*[d] *habebant, quod Lepidum caſtigare non deſtiteram, ut exſtingueret bellum: quod colloquia facta improbabam: quod legatos, fide Lepidi, miſſos ad me, in conſpectu uenire uetueram: quod C.**4 *Catium Veſtinum trib.*[e] *mil. miſſum ab Antonio ad eum cum litteris,*[f] *exceperam. in quo hanc capio uoluptatem, quod certe, quo magis me petiuerunt, tanto maiorem*[g] *ijs fruſtratio dolorem attulit. Tu, mi Cicero, quod adhuc feciſti, idem præſta, ut uigilanter,*[h] *neruoſeq. nos, qui ſtamus in acie, ſubornes. ueniat Cæſar cum copijs, quas habet firmiſſimas: aut, ſi ipſum aliqua res impedit, exercitus eius mittatur: cuius ipſius magnum* [i] *periculum agitur. quidquid aliquando futurum fuit in caſtris perditorum contra patriam, hoc omne iam conuenit. pro urbis uero ſalute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? quod ſi uos iſtic non defueritis; profecto, quod ad me attinet, omnibus rebus abunde reip. ſatisfaciam. Te quidē, mi Cicero, in dies mehercule habeo cariorē: ſollicitudineſq. meas quotidie magis tua merita* [k] *exacuūt, ne quid aut ex amore, aut ex iudicio tuo* [l] *per-*

dam

a cum ex illo vulnere periiſſe, affirmat Velleius lib. 2. & Dio li. 46.

b *L. parricidarū.*

c *L. his.*

d *L. habebant.*

e *L. militum.*

f *q. u. c. excepe-ram.*

g *L. eis.*

h uehemēter, vt in hoc intēdas omnes neruos.

i erat enim ei inimicus Antonius, victus iam ab eo ad Mutinam.

k excitant. ſic locutus Cic. l. 1. de Or. & Ad At. lib. 12.

l *ſert. deperdam.*

dam. opto, ut mihi liceat iam præſenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere iucundiora. Vale. I I X. *idus Iun.**5 *Ciuarone, ex finibus Allobrogum.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Salvtariter) veteres libri, Salutari, Cum ſalute, Salutari loco, Saltem. non tamen diſplicet, Salutariter: etſi videtur eſſe coniectura. probo etiam illud, Cum ſalute.

*2 Feruentibus) quaſi, incitatis aduerſus me. translatio ſatis nota. quattuor libri veteres, Furentibus: eadem ſententia. Furere enim de irato homine ſæpe vſurpat Cicero, & ipſe Plancus paullo poſt, Veniebant, inquit, eodem furore in me, quo in patriam, incitati.

*3 Et magno) copulam alij ſuſtulerunt: nos eam retinendam duximus, cum ſit in antiquis libris. parui tamẽ refert, abſit, nec ne.

*4 Catium) nota familia. ep. 16. lib. 15. & Horatius Sat. 4. lib. 2. Vnde, & quo Catius? Quidam libri, Caninium, Tatium, Catinum.

*5 Ciuarone,) ſuſpicor de mendo. nam & hũc locum nemo de veteribus nominat: & veteres libri alij, Anerone, habẽt: alij, Curone: plerique, Ciuarone, aut Cuiarone: vnus, Cinarone: alius hoc nomen non habet.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Avt ab illis feruentib. latron.) Sic habent ferè omnes libri manuſcr. furentibus, tamen non damno, quod eſt in vulgatis: præſertim cùm ſequatur non longo pòſt interuallo, veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati.

2 Magno cum dolore paricidarum elapſus ſum bis) Sic legit Paullus Manutius, quamquam libri omnes habent, elapſus ſum ijs, aut certe, his.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Pollicetvr ſe memorẽ beneficiorum; ſuas copias narrat: ſubſidiũ, aut ab Octauiano, aut ab Africano exercitu, poſtulat. Octauianum, quaſi negligentẽ in tuenda rep. accuſat.

Plancus imp. cos des. S. D. Ciceroni. 24

F*Acere nõ poſſum, quin in ſingulas res meritaq. tua tibi*[a] *gratias agã: ſed mehercule*

a video Plancum in principio litterarum delectari quadã grati animi ſignificatione. ſupra ep. 4. 9. 11. & 19.

 facio

facio cum pudore. neque enim tanta neceſſitudo, quantam tu mihi tecum eſſe uoluiſti, deſiderare uidetur gratiarum actionem: neque ego [a] lubenter pro maximus tuis beneficijs tã uili munere defungor orationis; & malo præſens obſeruantia, [b] indulgentia, aſſiduitate memorem me tibi probare. quodſi mihi uita contigerit; omnes gratas amicitias, atque etiam [c] pias propinquitates in tua obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate uincam. amor enim tuus, ac iudicium de me utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an uoluptatis quotidie ſit allaturus, non facile dixerim. De militum cõmodis fuit tibi curæ: quos ego nõ potentiæ meæ cauſſa (nihil enim me non ſalutariter cogitare ſciò) ornari uolui a ſenatu: ſed primum, quod ita meritos iudicabam; deinde, quod ad omnes caſus coniunctiores reip. eſſe uolebam: nouiſſime, ut ab omni omnium ſollicitatione auerſos eos tales uobis præſtare poſſem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic omnia [d] integra ſuſtinuimus, quod cõſilium noſtrum: etſi, quãta ſit auiditas hominum, non ſine cauſſa, talis uictoriȩ, ſcio; tamen uobis probari ſpero. non enim, ſi quid in his exercitibus ſit offenſum, magna ſubſidia reſp. habet expedita, quibus ſubito impetu, ac latrocinio [e] parricidarum reſiſtat. copias uero noſtras notas tibi eſſe arbitror. in caſtris meis legiones ſunt ueteranæ tres tironum uel luculentiſſima ex omnibus una. in caſtris Bruti una ueterana legio, altera bima, octo tironum. ita uniuerſus exercitus numero ampliſſimus eſt, firmitate exiguus.

[a] *al. libenter.*

[b] *L. diligentia,*

[c] *L. pias propinq. tui obſeruantia, diligentia.*

[d] Omnia vt integra ſeruẽ, dixit epiſ. 21. ſed ibi ſignificat, ne quid patiamur detrimenti, hic ſe prœliũ vitaſſe, patet ex verbo, Suſtinuimus, & ſequentib.

[e] *parricidarum.*

[f] ep. ad M. Brutum.

*guus. quantum autem in acie tironi ſit committendum, nimium ſæpe [a] expertum habemus: ad hoc robur noſtrorum exercituum ſiue [b] Africanus exercitus, qui eſt ueteranus, ſiue Cæſaris acceßiſſet, æquo animo [c] ſummam remp. in diſcrimen deduceremus. [1·d] aliquanto autem propius eſſe, quod ad [e] Cæſarem attinet, uidebamus. nihil deſtiti eum litteris hortari: neque illi intermiſit affirmare, ſe ſine mora uenire: cum interim auerſum illum ab hac cogitatione, [f] ad alia conſilia uideo ſe contuliſſe. ego tamen ad eum Furnium noſtrũ cũ mandatis, litterisq. miſi: ſi quid forte proficere poſſet. Scis tu, mi Cicero, quod ad Cæſaris amorem attinet, ſocietatem mihi eſſe [g] tecum: uel quod in familiaritate Cæſaris, uiuo illo iam tueri eum, & diligere [h] mihi fuit neceſſe: uel quod ipſe, quoad ego noſſe potui, moderatiſſimi, atque humanißimi fuit ſenſus, uel quod ex tam inſigni [i] amicitia mea, atque Cæſaris, hunc filij loco & illius, & ueſtro iudicio ſubſtitutum non [k] perinde habere [l] mihi turpe uidetur. ſed quidquid tibi ſcribo, dolenter mehercule magis, quã inimice facio, quod uiuit [m] Antonius hodie; quod Lepidus una eſt; quod exercitus habent nõ contemnendos; quod ſperant: quod audent: id omne Cæſari acceptum referre poſſunt. neque ego ſuperiora repetam. ſed ex eo tẽpore, quo ipſe mihi profeſſus eſt ſe uenire, ſi uenire uoluiſſet; aut oppreſſum iam bellũ eſſet, aut in [*1·n] aduerſißimã [*2] illis Hiſpaniam cum detrimẽto eorũ maximo [*3] extruſum. quæ mens eum, aut quorũ conſilia a*

a Pharſalico maxime prœlio Cæſaris & Põpeij. ep. 3. l. 7. & Tuſc. 2.

b ep. 14. & 26. lib. 11.

c *L. ſummam remp. al. ſummã rem.*

d *L. Aliquando illum propius eſſe, è rep. eſſe uidebamus.*

e *hoc totum, quod ad Cæſ. attinet, delet L.*

f ad cogitationem conſulatus bimeſtris.

g Octauianũ Cicero nimis diligere viſus.

h *q. u. e. fuit mihi n.*

i epiſt. 3.

k *L. proinde.*

l *L. turpe mihi uidetur.*

m ſimilẽ ſententiã alijs verbis expreſſit epiſt. 29. l. 7. & ad Att. ep. 12. l. 1.

n *L. aduerſißimam illis &c. & ita u. e.*

tanta gloria, ſibi uero etiam neceſſaria, ac ſalutári auocarint, & ad cogitationem cõſulatus *4 a *bimeſtris, ſummo cum terrore hominum, & inſulſa cum efflagitatione tranſtulerint, exputare non poſſum. multum in hac re mihi uidentur neceſſarij eius & reip. & ipſius cauſſa proficere poſſe: plurimum, ut puto, tu quoque:* [b] *cuius ille tanta merita habet, quanta nemo* [c] *præter me. nunquã enim* [d] *obliuiſcar, maxima, ac plurima me tibi debere. De his rebus,* [e] *ut exigeret cũ eo, Furnio mandaui, quod ſi, quantam debeo, habuero apud eũ auctoritatem: plurimum ipſum* [f] *iuuero. Nos interea* [g] *duriori condicione bellum ſuſtinemus: quod neque expeditiſſimã dimicationem putamus: neque tamen refugiẽdo commiſſuri ſumus, ut maius detrimentum reſp. accipere poſſit. quod ſi aut Cæſar ſe reſpexerit: aut* [h] *Africanæ legiones celeriter uenerint: ſecuros uos ab hac parte reddemus. Tu, ut inſtituiſti, me diligas, rogo, proprieq. tuum eſſe, tibi perſuadeas.* [i] *V. Kal. Sext. ex caſtris.*

a vt ſurrogaretur in locũ Pãſæ, aut Hirtij. Dio lib. 46.

b vt etiam Ciceronẽ M. Brutus ob eã cauſſam in epiſtola quadam grauiter increper.

c *q. u. c. poſt me.*

d *L. enim obl.*

e *L. ui ageret.*

f cum ipſius quoque periculum agatur. ſupra ep. 23.

g *L. duriore.*

h quæ erãt in Africa. ep. 15. lib. xi.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ADVERSISSIMAM) ſic omnes mei libri ueteres, duobus exceptis, in quibus eſt, Auerſiſſimam. placet, Aduerſiſſimam.

*2 Illis) nullo in uetere libro ita ſcriptum animaduerti, ſed, Illi, in omnibus; Ille, in uno; Illa, in altero.

*3 Extruſum,) emendaui locum ex ingenio. nam ueteres libri, Et rurſum; unus tantum, Et ruſum; quo etiam coniectura noſtra magis adiuuatur. nam qui, Detruſum, legunt, longius ab antiqua ſcriptura diſcedunt.

*4 Bimeſtris,) aut quinquemeſtris, legendum; cum quinque menſes, non duo, ſupereſſent ad exitum anni, ut dies huic epiſtolæ adſcripta declarat; aut, Bimeſtris, dixit, pro, Exigui temporis. quod uidit etiam Rutilius.

SCHOLIA D. LAMBINI.

ε Aliqvanto illũ proprius eſſe, è rep. eſſe videbamus) ſic mihi viſus eſt hic locus eſſe reſtituendus, cùm eſſet corruptiſſimus. Nam primùm hoc totũ, quod ad Cæſarẽ attinet, quod reperitur in omnib. libris vulgatis, fuerat fruſtrà & temerè inculcatum: quod conieci ex vnius codicis antiqui ſcriptura, quæ eſt talis, aliquanto illũ propriùs eſſe. Nã pronomẽ, illum, ſatis demõſtrat, & ſignificat Cæſarẽ ſine illa acceſſione; deinde verbum, videbamus, facilè indicat aliquid deeſſe. Quid autẽ aliud deeſſe dici poſſit, quàm quod repoſuimus; quod ſcilicet eiectum fuerat, receptis illis uerbis, quod ad Cæſarem attinet, quæ nata fortaſſe ſunt vel ex ijs, quæ ſequuntur, quod ad Cæſaris amorem attinet; ex eo quòd pronomen, illũ, quod reperimus in duob. codicib. antiq. ſublatũ eſſet; vel ex annotatione ad vocẽ, illũ, adſcripta, cùm lector aliquis adſcripſiſſet, Cæſarem, doctus quidam tamen, ſic hunc locum legendum exiſtimat, aliquanto autẽ proprius eſſe Cæſarem volebamus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Modeste reprehendit in Furnio præproperam adipiſcendæ præturæ feſtinationem.

Cicero S. D. C. Furnio. 25

Si intereſt, id quod homines arbitrantur, reip. te,[a] ut inſtituiſti, atque feciſti, [b] nauare operam, rebusq. maximis, quæ ad exſtinguendas reliquias belli pertinent, [c] intereſſe: nihil uideris[d] melius, neq. laudabilius, neque honeſtius facere poſſe: iſtamq. operam tuam, nauitatem, animum in remp. [e] celeritati præturæ anteponendam cenſeo. nolo enim te ignorare, quantam laudem conſecutus ſis; mihi crede, proximam Planco, idq. ipſius Planci teſtimonio, [f] præterea 1 fama, ſcientiaq. omnium. quamobrem, ſi quid operis tibi etiam nunc reſtat, id [g] maximopere cenſeo perſequendum. quid enim honeſtius? aut quid hone-*

a diſſuaſio ab vtili.
b *al. operam nauare, reb.*
c erat. n. Planci legatus. ſupra, ep. 8.
d *al. neque melius.*
e Furnius .n. ad petẽdã prę turam contendere cupiebat; cũ nondum ipſius annus eſſet.
f *L. prætereã q. ſ.*
g *al. maximo opere.*

honeſto anteponendum? ſin autem ſatisfactum reip. putas: celeriter ad comitia, [a] *quando mature* [b] *futura ſunt, ueniendum cenſeo; dummodo ne quid hæc ambitioſa feſtinatio imminuat eius gloriæ, quam conſecuti ſumus.* [c] *Multi clariſſimi uiri, cum reip. darent operam, annum petitionis ſuæ non obierunt. quod eo facilius nobis eſt, quod non eſt annus hic tibi deſtinatus: ut, ſi ædilis fuiſſes, poſt biennium tuus annus eſſet.* [d] *nunc nihil prætermittere uidebere uſitati, & quaſi legitimi temporis ad petendum. uideo autem, Planco conſule, etſi etiam ſine eo rationes expeditas haberes, tamen ſplendidiorem petitionem tuam fore, ſi modo iſta ex ſententia confecta eſſent. Omnino plura me ſcribere, cum tuum tantum conſilium, iudiciumq. ſit,* [e] *non ita neceſſe arbitrabar: ſed ſententiam meam tibi ignotam eſſe* [f] *uolebam; cuius eſt hæc ſumma, ut omnia te metiri dignitate malim, quam ambitione, maioremq. fructum ponere in perpetuitate laudis, quam in celeritate præturæ. Hæc eadem locutus ſum domi meæ,* [g] *adhibito Quinto fratre meo, & Cæcina, & Caluiſio, ſtudioſiſſimis tui, cum Dardanus, libertus tuus, intereſſet. omnibus probari* [h] *uidebatur oratio mea; ſed tu optime iudicabis. Vale.*

a *al. quoniam.*

b non fuerũt, oppreſſa a III. viris ep.

c diſſuaſio ab exemplis.

d ſi manebis in prouincia, & ad comitia prætoria nõ venies.

e *q. u. e. arbitrabar non ita neceſſe.*

f teſtificãdi amoris cauſſa. ep. 4. li. 2. & 3. lib. 10.

g ep. 7. lib. 4. & ep. 7. l. XI.

h *L. probari uidebatur.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 FAMA ſcientiaq. omnium.) Sententiaq. omniũ, placeret: quod in Varietatibus a me ſcriptum anno M. D. XXXIII. alij tamen ſibi poſtea arrogarunt.

ARG.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIPSERAT Furnius, ad comitia prætoria ſe venturum: Cicero diſſuadet, comitiaq. dilata ſignificat.

Cicero S. D. Furnio. 26

LECTIS *tuis litteris, quibus declarabas aut* [a] *omittendos Narbonenſes, aut cum periculo dimicandum; illud magis timui; quod uitatum, non moleſte fero. Quod de Planci, & Bruti concordia ſcribis, in eo uel maximam ſpem pono uictoriæ. De* [b] *Gallorum ſtudio, nos aliquando cognoſcemus, ut ſcribis, cuius id opera maxime* [c] *excitatum ſit: ſed iam, mihi crede, cognouimus. itaque iucundiſſimis tuis litteris ſtomachatus ſum* [d] *in extremo. ſcribis enim, ſi in Sextilem comitia, cito te: ſi iam confecta, citius; ne diutius cum periculo fatuus ſis. O mi Furni, quã tu cauſſam tuam non noſti, qui alienas tam* [e] *facile diſcas. tu nunc candidatum te putas; & id cogitas, ut aut ad comitia curras: aut, ſi iam confecta,* [f] *domi tuæ ſis, ſcilicet ne cum maximo periculo, uti ſcribis, ſtultiſſimus ſis. non arbitror te* [g] *ita ſentire. omnes enim tuos ad laudem impetus noui. quod ſi, ut ſcribis, ita ſentis, non magis te, quam de te* [h] *iudiciũ reprehendo meũ. Te adipiſcendi magiſtratus leuiſſimi, & diuulgatiſſimi, ſi ita adipiſcare, ut plerique, præpropera feſtinatio abducet a tantis laudibus, quibus te omnes in cælum iure, & uere ferũt? ſcilicet id* [i] *agatur, utrum hac petitione, an proxima prætor fias, non ut ita de rep. mereare,* [k] *omni honore ut digniſſimus* [l] *iudicere. utrũ neſcis, quã alte adſcẽderis: an*

pro

[a] al. dimittendos.
[b] traſalpinorum.
[c] tua videlicet opera excitatum.
[d] fort. in extremis.
[e] cauſſarũ. n. patronus ſolebat eſſe.
[f] q. n. c. domi tuæ ſcilicet ſis, ne cum.
[g] q. n. c. illa ſentire.
[h] qui te putẽ aliter ſentire, quam ſcribis.
[i] id laborandum tibi, & amicis tuis.
[k] non prætura tantum.
[l] L. indicere. vit.

a qui te, tuam cauſſam ignorantem, rationib' conemur in prouincia retinere.

pro nihilo id putas? ſi neſcis: tibi ignoſco:[a] *nos in culpa ſumus. ſin intelligis; ulla tibi eſt prætura uel officio, quod pauci, uel gloria, quam omnes* *1 *ſequũtur, dulcior? Hac de re et ego, & Caluiſius, homo magni iudicij, tuiq. amantiſſimus, te accuſamus quotidie: comitia tamen, quando ex his pendes, quantum facere poſſumus, quod multis de cauſſis reip. arbitramur conducere in Ianuariũ mẽſem*[b] *protrudimus. Vince igitur, & uale.*

b ep.12.lib.2. ad Q. fr.

b L. protrudimus. & ita u.c.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 SEQVVNTVR,) tueor illud meum, vt oſtendã, quid ex ingenio, quid a libris acceptum ſit. hic nullum adhuc vidi veterem librum, (& vidi quamplurimos) in quo eſſet, Sequuntur. habent autem, Aſſequũtur, omnes. iampridem tamen duxi, quod videtur ſententia poſtulare, legendum, Sequuntur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LEPIDVM quaſi molli brachio obiurgat, quia, ſummis honoribus a ſenatu ornatus, gratiarum agendarum officium neglexerat. tum, pacem inter Antonium & bonos ciues conciliare cupientem hortatur ne ſe interponat.

Cicero s. D. M. Lepido. 27

c u. c. beniuolentia.

d u.c. eſſes quotidie ab eo cred. nõ pl.

e in S. C. infra, ep. 34.h.l. & 18 lib.xi. & Phil.l.5. & 13. & ſtatua in Roſtris poſita. ep. 16. ad M. Brutũ, & Dio l.46. & Phil. 3.5.

f qua deiectus erat ꝑlio Mutinenſi.

QVOD *mihi pro mea ſumma erga te* [c] *beneuolentia magnæ curæ eſt, ut quam ampliſſima dignitate ſis; moleſte tuli, te ſenatui gratias non egiſſe, cum* [d] *eſſes ab eo ordine* [e] *ornatus ſummis honoribus. Pacis inter ciues conciliandæ te cupidum eſſe lætor. pacem eam ſi a ſeruitute ſeiungis: conſules & reip. & dignitati tuæ. ſin iſta pax perditum hominem in* [f] *poſſeſſionem impotentiſſimi dominatus reſtitutura eſt: hoc animo ſcito eſſe omnes ſanos, ut mortem ſeruituti anteponant. itaque ſapientius, meo quidem*

dem iudicio,facies,ſi te in iſtam [a] pacificationem nõ interpones;quæ neque ſenatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audi ex alĳs,aut certior fies litteris.tu, pro tua pr dentia,quid optimum factu ſit,uidebis.

a hanc pacem valde ĩprobat ẽt in Philippica octaua.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DOLET ſe non fuiſſe participem coniurationis in Cæſarem:quia ſuperſtes Antonius perniciem reip.moliatur. deinde ſuum libertatis recuperandæ ſtudium declarat.

Cicero S. D. C. Trebonio. 28

QVAM *uellem ad illas pulcherrimas epulas me idibus Mart.inuitaſſes;* [b] *reliquiarum nihil haberemus.at nunc cum his tantum negotĳ eſt,ut ueſtrum illud diuinum in rẽp. beneficium non nullam habeat querelam. quod uero a te,uiro optimo,* [c] *ſeductus eſt, tuoq.beneficio adhuc uiuit hæc peſtis:interdum,quod mihi uix fas eſt, tibi* [d] *ſubiraſcor. mihi enim negotĳ plus reliquiſti uni, quam, præter me,omnibus. Vt enim primum poſt Antonĳ fœdiſsimum* [e] *diſceſſum ſenatus haberi libere potuit : ad illum animum meum reuerti priſtinum, quem tu cũ ciue acerrimo, patre tuo, in ore & amore ſemper habuiſti.nam,cum ſenatum* [f] *ad* XIII. *Kal.Ian. tribuni pl.* [g] *uocauiſſent, deq.alia re referrent :* [h] *totam remp.ſum complexus:egiq;acerrime:ſenatumq.iam languentem, & defeſſum, ad priſtinã uirtutem,conſuetudinemq.reuocaui, magis animi, quam ingenĳ uiribus.hic dies,meaq.contentio,atque actio ſpem primum populo R.attulit libertatis*

b ep.4.lib.12, Antonius ſeruatus nõ eſſet. infra,ep.3.l.12

c Dio lib.44. & Phil. 13.ep. 1.& l. 12. epi. 22.

d *v.e.iraſcor.*

e cum Brundiſium profectus eſt, vt legiones Macedonicas ad vrbẽ ſecum duceret.ep.25. l.12.Phil.3.

f *L.ad.* XIII.

g Dio l.45 .vocandi ſenatus tribuni pl.ius habebant. Gell. l.14. c.7

h *q.u.c.ſum cõplexus totã remp. egiq.*

bertatis [a] recuperandæ. nec uero ipſe poſtea tempus ullum intermiſi de rep. non cogitandi ſolum, ſed etiam agendi. quod niſi res urbanas, actaq. omnia ad te perferri arbitrarer, ipſe perſcriberē. quamquam eram maximis occupationibus impeditus. ſed illa cognoſces ex aliÿs, a me pauca, & ea ſummatim. Habemus fortem ſenatum, conſulares partim timidos, partim male ſentientes. magnum damnum factum eſt in [b] Seruio. L. Cæſar optime ſentit: ſed quod auunculus eſt, non acerrimas dicit ſententias. conſules egregÿ: præclarus D. Brutus: egregius [c] puer Cæſar. de quo ſpero equidem reliqua: hoc uero certum habeto, niſi ille ueteranos celeriter [d] conſcripſiſſet, legionesq. duæ de exercitu Antonÿ ad eius ſe auctoritatem contuliſſent, atque is oppoſitus eſſet terror Antonio, nihil [e] Antonium ſceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuiſſe. Hæc tibi etſi audita eſſe arbitrabar, uolui tamen notiora eſſe. [f] plura ſcribam, ſi plus otÿ habuero. Vale.

a *q. u. e. recuperandæ.*

b perierat Ser. Sulpicius. vide Philip. lib. 9.

c ep. 7. lib. xi.

d priuato cōſilio, ſuo ſumptu. Philip. 3.

e Brūdiſio redeuntē. ep. 25. lib. 12. & Philip. 3.

f *q u. e. Plura ſcribam, ſi plus otÿ b.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de ſuo ſtudio erga ſalutem Ambij exſulantis, bonamq. ſpem habere iubet.

Cicero S. D. [g] Ampio Balbo. 29

DE MEO ſtudio erga ſalutem, & incolumitatem tuam credo te cognoſſe ex litteris tuorum: quibus me cumulatiſſime ſatisfeciſſe, certo ſcio. nec ÿs [h] concedo, quamquā ſunt ſingulari in te [i] beneuolentia, ut te ſaluum malint, quam ego. illi mihi neceſſe eſt cōcedant, [k] ut tibi

g forte is eſt, ad quem epiſ. 12. l. 6.
g *Ampio.*

h ep. 3. lib. 4.

i *u. e. beniuolentia.*

k *fort. ut ego tibi.*

tibi plus, quam ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim. quod quidem nec deſ[i]iti facere, nec deſiſtam, & iam in maxima refeci, & [a] fundamenta ieci ſalutis tuæ. Tu fac bono animo, magnoq. ſis, meq. tibi nulla re defuturum eſſe confidas. Pridie non. Quinct. Vale.

a ſic locutus ep.9.lib.1.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PROELIVM victoriaq. de Antonio relata nunciatur.

b de hoc Galba in Philipp. 13.

I Ser.[b] Galba. S. D. Ciceroni. 30

b L. SER. GALBA.

*XVII. Kal. Maij, quo die Panſa in caſtris Hirtij erat futurus, cum quo ego eram, (nam ei obuiam proceſſeram *I millia paſſuum centum, quo maturius ueniret) Antonius legiones eduxit duas, ſecundam, & [c] quinctam trigeſimam, & [d] cohortes prætorias duas, unam ſuam, alteram Silani, euocatorum partem. ita obuiam uenit nobis: quod nos quattuor legiones tironum habere ſolum arbitrabatur. ſed noctu, quo tutius uenire in caſtra poſſemus, legionem Martiam, cui ego præeſſe ſolebam, & duas cohortes prætorias miſerat Hirtius nobis. Cum equites Antonij apparuiſſent, [e] contineri neque legio Martia, neque cohortes prætoriȩ potuerunt: quas ſequi cœpimus coacti, [f] quando eas retinere non poteramus. Antonius ad Forum Gallorũ ſuas copias cõtinebat: neque ſciri uolebat, ſe legiones habere: tantũ equitatũ, & leuem armaturam oſtẽdebat. poſtea quã uidit ſe inuito legionem ire Panſa, ſe qui ſe duas legiones iuſſit Tironũ. poſteaquã anguſtias paludis, & ſiluarum tranſiuimus; acies eſt inſtru-*

c al. triceſimam.

d Veg.l.2.c.6. qui diſceſſerat a Lepido, ipſo tamẽ haud inuito. vide infra, epiſt.34.& Dionẽ lib.46. qui hãc etiam pugnã narrat.

e Philip.14.

f L. quoniam.

ubi erat pugnatum, ad Forum Gallorum. Antonius cũ equitibus hora noctis quarta ſe in caſtra ſua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea caſtra[a] *rediit, unde Panſa exierat, ubi duas legiones reli querat, quæ ab Antonio erant oppugnatæ. ſic partem maiorem ſuarum copiarum Antonius amiſit ueteranarum: nec id tamen ſine aliqua iactura cohortium prætoriarum noſtrarum, & legionis Martiæ fieri potuit.*[b] *aquilæ duæ, ſigna ſexaginta ſunt relata. Antonii res bene geſta eſt.*[c] *Ad* XII. *Kal. Maij, ex caſtris. Vale.*

a exercitu incolumi. Phil. 4.

b legionum ſigna argentea erant. Phil. 33. c. 11.

c *L. a. d. XII. Kal. Maij.*

SCOLIA P. MANVTII.

*1 MILLIA paſſuum centum,) ſic malo, quam, Paſſus, auctoritate ductus octo ueterum librorum, & conſuetudine Latini ſermonis. nam etſi, Mille homines, & Mille hominum, recte dicitur: non tamen eodẽ modo Millia paſſus cẽtum, & Mille paſſus centum. quod ſi me ratio fallit; monentibus libenter aures dabo.

*2 Amplius paſſus quingentos) Qui totam emendandi ſpem in uno, uel altero, quamquam per uetere libro ponunt, ii quam ſapienter ſtatuant, ipſi uiderint. nos quidem conſilii noſtri non pænitet, quod plurimos inſpicere, licet diuerſis admodũ temporibus deſcriptos, numquam neglexi mus. ac mihi quidem cum antea ſæpe fructum non mediocrem hoc inſtitutũ attulit: tum uero in hoc loco quaſi gratulor induſtriæ meæ, quod numerum paſſuum, qui deſideratur in pleriſque ueteribus libris, repoſui duorum antiquorum exemplarium conſenſu: quorum nobis unum olim, ut Scholia noſtra teſtantur, Vincentius Riccius commodauit, alterum nunc habemus.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 SER. GALBA.) Sic legendum: non, Sergius galba. Ser. autem, valet Seruius. quod eſt prænomen. Galbæ enim erãt Sulpiciæ gentis, non Sergiæ. Itaq. hic dicebatur Ser. Sulpicius Galba prænomine, nomine, cognomine.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSAT ſe, quod ſtudium ſuum erga remp. litteris nondum declarauerit: ſeq. libertatis recuperandæ cupidum oſtendit.

C. Aſinius Pollio s. D. Ciceroni. 31

MINIME *mirum debet tibi uideri, nihil me ſcripſiſſe de rep. poſtea quam itum eſt ad arma.*[a] *nam ſaltus Caſtulonenſis, qui ſemper tenuit noſtros tabellarios; etſi nunc frequentioribus latrociniјs infeſtior factus eſt, tamen nequaquam tanta in mora eſt, quanta qui locis omnibus diſpoſiti ab utraque parte ſcrutantur tabellarios, & retinent. itaque, niſi naue perlatæ litteræ eſſent, omnino neſcirem, quid iſtic fieret. nunc uero, nactus occaſionem, poſtea quam nauigari cœptũ eſt, cupidiſſime, & quam creberrime potero, ſcribam ad te. Ne mouear eius ſermonibus, quem tametſi nemo eſt qui uidere uelit, tamen nequaquam* [b] *proinde, ac dignus eſt, oderũt homines, periculum non eſt. adeo eſt enim* [c] *inuiſus mihi, ut nihil non acerbum putem, quod commune cum illo ſit. natura autem mea, & ſtudia trahunt me ad pacis, & libertatis cupiditatem. itaque illud initium ciuilis belli ſæpe defleui. cum uero nõ liceret mihi nullius partis eſſe, quia utrobique magnos inimicos habebam; ea caſtra fugi, quibus plane tutum me ab inſidiјs inimici ſciebam non futurum. compulſus eo, quo* [d] *minime uolebam; ne in extremis eſſem, plane periculanon dubitanter adiј. Cæſarem uero, quod me in tanta fortuna, modo cognitum, uetuſtiſſimorum familiarium loco habuit, dilexi ſumma cum pietate, & fide. quæ mea ſententia gerere mihi licuit,* [e] *ita feci, ut optimus quiſque maxime probarit:*

a Hiſpaniã vlteriorem adminiſtrabat; a Cęſare cõmiſſam. in qua Luſitania continebatur; citerior Lepido attributa erat. infra, epiſt. 33.

b *L. proinde. & ita u c.*

c M. Antonius, nunc inuiſus, quia reip. hoſtis, antea vero amicus. infra, ep. 33.

d quia Cæſar pro ſua potentia, Pompeius pro rep. putabatur contendere.

e *al. ita geſſi.*

barit:

*barit:quod iuſſus ſum, eo tempore, atque ita feci, ut appareret, inuito imperatum eſſe. cuius facti iniuſtiſsima [a] inuidia erudire me potuit, quam iucunda libertas, & quam miſera ſub dominatione uita eſſet. ita, ſi id agitur, ut rurſus in poteſtate omnia unius ſint: quicumque is eſt, ei me [b] profiteor inimicum, nec periculum eſt ullum, quod pro libertate aut [c] refugiam, aut deprecer. ſed conſules neque S. C. neque [d] litteris ſuis præceperant mihi quid facerem. unas enim poſt idus Mart. demũ a [e] Panſa litteras accepi; in quibus hortatur me, ut ſenatui ſcribam, me, & [f] exercitum in poteſtate eius futurum.[1] quod, cum Lepidus concionaretur, atque omnibus ſcriberet, ſe conſentire cum Antonio, maxime contrarium fuit. nam quibus commeatibus, inuito illo, per illius prouinciam legiones ducerem? aut, ſi cetera tranſiſſem, num etiam alpes poteram [g] tranſuolare, quæ præſidio illius [h] tenentur? Adde huc, quod perferri litteræ nulla condicione potuerunt. ſexcentis enim locis excutiuntur, deinde etiam [i] retinentur a Lepido tabellarij. Illud me Cordubæ pro concione dixiſſe, nemo uocabit in dubium, prouinciam me nulli, niſi qui a ſenatu miſſus ueniſſet, traditurum. Nam de legione [k] trigeſima tradenda *1. 2 quantas [l] contentiones habuerim, quid ego ſcribam? qua tradita, quanto pro rep. infirmior futurus fuerim, quis ignorat? hac enim legione noli acrius, aut pugnacius quidquam putare eſſe. quare me eum exiſtima eſſe, qui primum pacis cupidiſsimus ſim,*

a odiũ aduerſus me iniuſte concitatum.

b mox tamen Aſini tecũ Antonio cõiunxiſti. Velleius lib. 2.

c *L. fugiam, & ita u.c. al. defugiam.*

d *u. c. litteris ſuis pr. & ita L.*

e conſule.

f ep. 32.

g *q. u. c. transuolare.*

h *L. tenentur? & ita u.c.*

i infra, ep. 31

k *al. triceſima tr.*

l vrſit enim eũ & Lepidus, & Antonius. ep. ſeq.

(omnes enim ciues plane ſtudeo eſſe ſaluos) deinde qui & me, & remp. uindicare in libertatem paratus ſim. Quod familiarem meum in tuorum numero habes, [a] *opinione tua mihi gratius eſt: inuideo illi tamen, quod ambulat, & iocatur tecum.* [b] *quæ res, quanti æſtimem. ſi umquam licuerit uiuere in otio, experieris. nullum enim ueſtigium abs te diſceſſurus ſum. Illud uehementer* [c] *admiror, non ſcripſiſſe te mihi,* [d] *manendo in prouincia ne, an ducendo exercitum in Italiam reip. magis ſatisfacere poſſim. ego quidem, etſi mihi tutius, ac minus laborioſum eſt manere; tamen, quia uideo tali tempore multo magis legionibus opus eſſe, quam prouincijs, quæ præſertim recuperari nullo negotio poſſunt, conſtitui,* [e] *ut nunc eſt, cum exercitu proficiſci. deinde ex litteris, quas Panſæ miſi, cognoſces omnia. nam earum tibi exemplar miſi.* XVII. *Kal. Apr.* [f] *Cordubæ.*

a ep. 15. l. 12. & 24. lib. 14. & in prœmio libri de claris Orat. Opinione omnium maiorẽ animo cepi dolorem.

b *L. Quares, quãti æſtimẽ. Si umquam &c.*

c *al. miror.*

d *ſort. manendo in prouincia.*

e vt nunc quidem in animo habeo. caſus autem ſępe cogit mutare conſilium.

f *al. Corduba.*

SCHOLIA P. MANVTII.

1 QVANTAS contentiones habuerim,) lector intelligẽs dijudicet, vtrũ, Cõciones, vt eſt in omnib. meis antiquis libris, an, Contentiones, ut olim ſcriptum vidi in Pauli Boti Regienſis libro, legi oporteat. Si, Contentiones, retinemus: hic erit ſenſus: quam vehementer Lepidus & Antonius litteris a me contenderint. quod ſequentis epiſtolæ teſtimonio cõprobatur, in qua eſt: Lepidus vrſit me & ſuis, & Antonij litteris, vt legionem trigeſimam mitterem ſibi. Sin autem, Conciones placet: vehementes litteras, quales conciones ad populum, vel ad milites ſunt, interpretemur: quod tamen paullo durius videtur: niſi ſit ferendum in Aſinio: cuius orationem duram fuiſſe Tacitus auctor eſt.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVOD, cùm Lep. cont. a. o. ſcr. ſe c. c. Ant. maximè contrarium fuit.) Si hoc ſignificat Aſinius, hoc ſibi maximè obfuiſ-

ſuiſſe, maximèq. aduerſarium fuiſſe, nempe, ſcribere ſenatui, me.& exercitũ in poteſtate eius futurum, inſolens locutio eſt: ſin aliud: quæro quid. Ego putabam locum eſſe mendoſum, & ita corrigẽdum: Cui quòd Lep.contion.atq.omn. ſcr.ſe conſ.cum Ant.m.c.f.

2 Quantas habuerim contentiones) ſic emendauit P. Manutius: cui aſſentior.nam vulgò legitur, contiones.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ENVMERAT, quæ Balbus, quæſtor ſuus, flagitioſe commiſerit, quæq. ipſe fecerit ad exercitum in reip. poteſtate continendum.

Aſinius Pollio s. D. Ciceroni. 32

B[a] ALBVS *quæſtor, magna numerata pecunia, magno pondere auri, maiore argenti coacto de publicis exactionibus, ne ſtipendio quidem militibus reddito,*[*1] *duxit ſe a Gadibus; & triduum tempeſtate retentus ad Calpen, Kal. Iunij tranſiecit ſeſe in regnum Bogudis, plane bene*[b] *peculiatus. his rumoribus utrum Gades referatur, an Romam, (ad ſingulos enim nuncios turpiſſime conſilia mutat) nondum ſcio. ſed, præter furta, & rapinas, & uirgis cæſos ſocios, hæc quoque fecit; ut ipſe gloriari ſolet, eadem, quæ C. Cæſar: ludis, quos Gadibus fecit, Herennium Gallum hiſtrionem, ſummo ludorum die anulo aureo*[c] *donatum,*[d] *in quattuordecim ſeſſum deduxit: tot enim fecerat ordines equeſtris loci; quattuoruiratum ſibi prorogauit; comitia biennij biduo habuit, hoc eſt renunciauit quos ei uiſum eſt: exſules reduxit, non horum temporum, ſed illorum, quibus a ſeditioſis ſenatus trucidatus, aut expulſus eſt*[*2] *Sex.*[e] *Varo procoſ. Illa uero iam ne Cæſaris quidem exemplo, quod ludis*

a ſtatim a Balbi flagitijs incipit. quod eſt indicium ſummæ iracundiæ.

b Bene nummatus, dixit oratione in Rullum: ſed Peculiatus, & Nummatus, diuerſa.

c ſicuti Lamberium mimũ donauerat Cæſar. Suetonius, & Macrobius. *d L. quattuordecim.*

e Pli.l.11.c.45.

præteхtam de ſuo [a] itinere ad L. Lentulum [b] pro cos. ſollicitandum poſuit. & quidem, cum agerentur, fleuit, memoria rerum geſtarum commotus. *3·1· [c] Gladiatoribus autem Fadium quendam, militem Pompeianum, quia, cum depreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet, auctore ſeſe nolebat, & ad populum cōfugerat, primum Gallos equites immiſit in populum, (coniecti enim ſunt lapides in eum, cū arriperetur Fadius) deinde abſtractum defodit in ludo, & uiuum combuſſit; cum quidem pranſus, nudis pedibus, tunica ſoluta, manibus ad tergum reiectis, inambularet, & illi miſero quiritani, *4·2· [d] Ciuis Romanus ſum, reſponderet, Abi nunc, populi fidem implora. Beſtijs uero [e] ciues Romanos, in his circulatorem quendam auctionum, notiſſimum hominem Hiſpali, quia deformis erat, obiecit. Cum huiuſmodi portento res mihi fuit. ſed de illo plura coram. [3] Nunc, [f] quod præſtat, quid me uelitis facere, conſtituite. tres legiones firmas habeo: quarum unam uigeſimam octauam cum ad ſe initio belli [+] accerſiſſet Antonius hac pollicitatione, quo die in caſtra ueniſſet, [g] denarios [h] quingenos ſingulis militibus daturum, in uictoria uero eadem præmia, quæ ſuis legionibus, (quorum quis [i] ullum finem, aut modum futurum [k] putauit?) incitatiſſimam retinui, ægre mehercule: nec retinuiſſem, ſi uno loco habuiſſem; utpote [l] cum [m] ſingulæ quædam cohortes ſeditionem fecerint. reliquas quoque legiones non deſtitit litteris, atque infinitis pollicitationibus incitare.

nec

a vide ad Att. ep.9. & xi. l.8. & 6. lib 9.

b *al. proconſ.*

c cum gladiatores pugnarēt. Phil. 1.

c *L. Gladiatoribus autem.*

d quæ vox auxilio ſæpe fuit. in Verrem.

e *q. l. v. habent, etiam ciueis R. in his circ. & ita L.*

f quōd pluris eſt, quā de Balbo agere.

g *L. denarios ſequinquagenos ſingul.*

h ſexaginta ſcutatos, vt hodie appellant.

i *L. ullum finē.*

k *al. putaret?)*

l *q u. c. cum ſingula quadam cohortes.*

m ſeiunctę ab alijs.

nec uero minus Lepidus urſit me & ſuis, & Antonij litteris, ut legionem[a] *trigeſimam mitterem ſibi. itaque, quem exercitũ neq. uẽdere ullis præmijs uolui, nec eorum*[b] *periculorum metu, quæ uictoribus illis, portẽdebantur,*[c] *deminuere, debetis exiſtimare retentum, & conſeruatum*[d] *reip. eſſe; atque ita credere, quodcũq. imperaſſetis, facturum fuiſſe, ſi,*[e] *quod iuſsiſtis, feci. nam & prouinciam in otio, & exercitum in mea poteſtate tenui; finibus meæ prouinciæ nuſquam exceſsi: militem non modo legionarium, ſed ne auxiliarium quidem ullum quoquam miſi: &, ſi quos equites decedentes nactus ſum, ſupplicio affeci. quarum rerum fructum ſatis magnũ, rep. ſalua, tuliſſe me putabo. ſed reſp. ſi me ſatis nouiſſet, & maior pars ſenatus, maiores ex me fructus tuliſſet. Epiſtolam, quam Balbo, cum etiam nunc in prouincia eſſet, ſcripſi, legendam tibi miſi. etiam Prætextam, ſi uoles legere, Gallum Cornelium, familiarem meum poſcito.* V I. *id. Iun.*[f] *Cordubæ. Vale.*

a ſupra, ep. 31.
a L. tricefimam.
b al. nec eorum periculorum, quæ uict. illis port. metu, demin.
c L. deminuere.
d epiſt. 31.
e ex eo, quod feci, quæ facturus fuerim, exiſtimate.
e L. quod nõ iuſſiſtis.
f Bæticæ Hiſpaniæ vrbis, vtriuſque Senecæ, & Lucani patria. Martialis l. 1.
f L. Corduba.

SCHOLIA P. MANVTII.

1 DVXIT ſe a Gadibus;) ſic Terentius in Hecyra: Vxor, vbi me ad filiam ire ſenſit, ſe duxit foras. Et Plautus in Aul. Ego me deorſum duco de arbore. Et in Bacc. Duc te ab ędib.

2 Sex. Varo procos.) qui tamen conſul non fuerat. Sed proconſules appellari eos quoque ſolere, qui poſt præturam in prouincias irent, alibi diximus. Quis hic Varus fuerit, aſſequi diuinando non licet. Accium quidem Varum, de quo ſcripſit Oppius, aut Sex. Quinctilium Varum, de quo Cæſar, conſtat eſſe non poſſe: nam Accio prænomen, Publio fuit: Quinctilium autem in Hiſpania fuiſſe, cum honore præſertim, ſcripſit nemo. iam illud me mouet, quod Quinctilius ciuili proximo bello interfuerat: hic autem de tempore ſatis longinquo loquitur Aſinius, cum ait: Non horum

tempotum, ſed illorum. Vari cognomen a cruribus deriuatum, auctor eſt Plinius lib.xi.cap.45.

*3 Gladiatoribus) obſcurior ſententia mutandi libidinẽ attulit. quod alijs quoque locis eueniſſe nimium ſæpe animaduerti. Oſtendamus igitur & breuiter, & aperte, quid ſignificare voluerit Aſinius. ac primum illud ſciendum, gladiatorum & ludum fuiſſe, vbi rudibus, ideſt virgis, apud laniſtas, eorum magiſtros, exercerentur, & certamen, in quo gladijs pugnabant, ad oblectationem populi. Et cum in veterum ſcriptis legimus, Gladiatoribus; quod Ciceronem legentibus occurrit, vt ep.19.lib.2. ad Att. Phil.1. non ludus, ſed certamen ipſum indicatur. Fadius bis gratis depugnauerat, non gladiatoribus, ſerio, & periculoſo certamine, ſed in ludo, ideſt, nullo vitæ diſcrimine. at Balbus pugnare eum auctore ſeſe, non in ludo, ſed gladiatoribus, uolebat; quod Fadium recuſaſſe, quis miretur? Sententiam patere iam arbitror; nunc ſingula uerba perpendamus. *Militem Pompeianum.* pugnauerat igitur contra Cæſarem. Balbus autẽ Cæſarianarum erat partium; ex quo illi Pompeianos omnes odio fuiſſe, ueriſimile uidetur; itaque Fadij uitæ non parcebat. *Depreſſus in ludum.* depreſſus ab ijs qui ludicram gladiatorum pugnam animi cauſſa ſpectabant. qui, Deprehenſus, legunt, quam apte coniungatur cum eo, quod ſequitur, In ludum, non attendunt. *Gratis.* nulla mercede. *Depugnaſſet.* ludicra tamen pugna. nam hoc uerbum ad ludicra etiã accommodatur. Lampridius in Commodo; Rudibus inter cubiculares gladiatores in arena depugnauit. *Auctore ſeſe.* quęſtore. Emphaſis quædam ex parte Balbi; nec abeſt Aſinij ſcribentis indignatio; quaſi ita peruerſo, prauoq. Balbus eſſet ingenio, ut ſibi, etiam iniqua iubenti, parere homines uellet, recuſantesq. ulciſceretur. Auctorari, pro, Auctore, placet quibuſdam, alucinantibus in ſententia, nec uidentibus, hic ſermonem haberi de ſeria gladiatorum pugna; quod uerbo, Gladiatoribus, declaratur; Auctorari autem ſeruile uerbum eſſe, cum auctione ueneunt, qui ſeruitutem ſeruiant. quo reſpexit Plinius, cum dixit lib.36.cap.15. Gladiatorum ſpectacula edebat, ipſum magis auctorarum populum Romanum circumferens. ideſt, ſua ſtultitia ſeruientem magis, quam gladiatores ipſi, libertatis expertes; qui cum auctorati eſſent, ideſt, in ſeruitutem empti, imperio domini, uel cũ uitę periculo, parere cogebantur. Gladiatoribus libertos quoque interdum pugnaſſe, qui uenalem ſanguinem haberent, auctor Liuius lib.28.

*4 Ciuis Romanus ſum,) uſitata uox opem implorantium ciuium Romanorum, quibus, in externis præſertim locis, iniuria fieret. In Verrem; Ceruices in carcere frangebantur indigniſſime ciuium Romanorum; ut etiam illa uox, & illa imploratio, Ciuis Romanus ſum, quæ ſæpe multis in

ulti-

ultimis terris opem inter barbaros, & ſalutem tulit, ea mortem illis acerbiorem, & ſupplicium maturius ferret. Et alio loco in eundem. Nulla uox audiebatur, niſi hæc, Ciuis Romanus ſum. In pleriſque & recentioribus, & antiquis libris legitur: Ciuis Romanus natus ſum. uerbum tamen, Natus, induxi olim, auctore Hieronymo Ferrario, comprobante præſertim eius coniecturā uetere libro, quo nunc etiā utor.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 GLADIATORIB. autem Fadium) ſic legendum eſſe multi iam docti viri admonuerunt, non, Gladiatorijs. ſignificatur dies, quo die gladiatores commiſſi ſunt.

2 Ciuis Romanus ſum) P. Victorius edidit, ciuis Ro. natus ſum: quo modo & aliquot Memm. codices habent. ſed Manutium, & Ferrarium ſequor: qui delent vocem, natus.

3 Nunc, quòd reſtat) libri aliquot veteres habēt, quod præſtat, & itē multa exempla vulgata. ego, quod reſtat, teneo.

4 Arceſſiſſet) Sic iampridem emendaui, cùm in omnib. libris vulgatis legeretur partim, acceſſiſſet, partim, àccerſiſſet.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DEPLORAT calamitatem reip. quæ Mutinenſi prœlio & conſules, & robur ſobolemq. militum amiſerat.

Aſinius Pollio s. D. Ciceroni. 33

QVO tardius certior fierem de prœlijs apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios nouem dies [a] *retinuit: tametſi, tantam calamitatem reip. quam tardiſſime audire, optandum eſt, ſed illis, qui* [b] *prodeſſe nihil poſſunt, neque mederi. atque utinam eodem* S. C. *quo Plancum, & Lepidum in Italiam* [1] [c] *accerſiſtis, me quoque iuſſiſſetis uenire. profecto non accepiſſet reſp. hoc uulnus. quo ſi qui lætantur* [d] *in præſentia, quia uidentur & duces, & ueterani Cæſaris partium interijſſe: tamen poſtmodum neceſſe eſt doleant, cum uaſtitatem Italiæ reſpexerint.* [2] *nam & robur, &* [e] *ſoboles militum interijt: ſiquidem, quæ nunciantur, ulla ex*

parte

a ſupra, ep. 31.

b nā ego prodeſſe aliquid poſſum; ideoq. citius audire voluiſſem.

c *lib. vulg. accerſiſtis.*

d *al. in præſenti.*

e periere, qui & ipſi fortes filios, præſidio reip. aliquādo futuros, poterant gignere.

e *L. & ſuboles.*

*parte uera ſunt. Neque ego non uidebam, quanto uſui reip. eſſem futurus, ſi ad Lepidum ueniſſem. omnem enim cunctationem eius diſcuſſiſſem, præſertim adiutore Planco. ſed ſcribenti ad me eiuſmodi litteras, quas leges, & concionibus uidelicet, quas Narbone habuiſſe dicitur*1 ·[a] ſimiles, *2 palparer neceſſe erat, ſi uellem commeatum, per prouinciam eius iter faciens, habere. præterea uerebar, ne, ſi ante, quam ego incepta perficerem, prælium confectum eſſet, pium meũ conſilium [b] raperent in contrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio, non maior tamen quam Planco, fuit. itaque a Gadibus menſe Aprili binos tabellarios in duas naues impoſui; & tibi, & conſulibus, & Octauiano ſcripſi, ut me faceretis certiorem, quonam modo plurimum poſſem prodeſſe reip. ſed, ut rationem ineo, quo die prælium Panſa commiſit, eodem a Gadibus naues profectæ ſunt. nulla enim poſt hiemem fuit ante eam diem nauigatio. & hercule, longe remotus ab omni ſuſpicione futuri ciuilis tumultus, penitus in Luſitania legiones in hibernis collocaram. ita porro feſtinauit [c] uterque confligere, tamquam nihil peius timerent, quam ne ſine maximo reip. detrimento bellum componeretur. ſed, ſi properandum fuit, nihil non ſummi ducis conſilio geſſiſſe Hirtium uideo. nam hæc mihi ſcribuntur ex Gallia Lepidi, & nunciantur: Panſæ exercitum cõciſum eſſe: Panſam ex uulneribus [d] mortuum: eodem prælio Martiam legionem interiiſſe, &*

L. Fa-

a *L. ſimileis palparer neceſſo.*

b dicerent, me in Italiam veniſſe, non vt reip. ſed vt Antonio opẽ ferrem.

c Antonius & Panſa.

d mortuus eſt Bononiæ, vt ſcribit Appianus. App. l. 3.

L. Fabatum, & C. [a] Peducæum, & D.[3] Carſulenum: Hirtiano autem prælio & [b] quartam legionem, [c] & omnes peræque Antonij cæſas: itẽ Hirtij quartam, cum caſtra quoque Antonij cepiſſet, a quinčta legione conciſam eſſe: ibi Hirtium quoque periiſſe, & Pontium [d] Aquilam; dici etiam, Octauianum cecidiſſe: (quæ ſi, quod dij prohibeant, uera ſunt, non mediocriter doleo) Antonium turpiter Mutinæ obſeſſionem reliquiſſe; [e] ſed *[4] habere equitum, * ac legiones ſub ſignis armatas tres, & *[5] P. Vagieni unam, [f] inermes bene multos: [g] Ventidium quoque ſe cum legione *[6] ſeptima, octaua, nona coniunxiſſe: ſi nihil in Lepido ſpei ſit, deſcenſurum ad extrema, & non modo nationes, ſed etiam [h] ſeruitia concitaturum; Parmam direptam; L. Antonium alpes occupaſſe. Quæ ſi uera ſunt; nemini noſtrum ceſſandum eſt; neque exſpectandum, quid decernat ſenatus. res enim cogit huic tanto incendio ſuccurrere omnes, qui aut imperium, aut [i] nomen denique populi R. ſaluum eſſe uolunt. Brutum enim* XVII. *cohortes, & duas non frequentes tironũ legiones, quas conſcripſerat Antonius, habere audio. neque tamẽ dubito, quin oẽs, qui ſuperſint de Hirtij exercitu, confluant ad eum. nam in [k] delectu non multum ſpei puto eſſe: præſertim cum nihil ſit periculoſius, quam ſpatium confirmandi ſeſe Antonio dari. anni autem tempus libertatem maiorem mihi dat: propterea quia frumenta aut in agris, aut in uillis ſunt: itaque proximis litteris conſilium meum*

expe-

a *L. Peducæum,*

b mendũ. nã de hac poſt. puto, II. legendũ, quã cum Antonio fuiſſe, ex ep. 30. liquet.

c *L. & omnes peraq. Antonij caſas.*

d vnũ ex percuſſorib. Cæſaris. epiſt. 19. ad M. Brutũ. ep. 15. l. 10. & 10. lib. xi.

e *v. c. ſed habere equitatum * ac.*

f *q. u. c. inermes.*

g ep. ſequẽtis & ſupra epiſt. 17. & 18.

h ep. 10. l. xi.

i ne perdatur ipſum etiã nomen cũ imperio populi R.

k *L. dilectu.*

a. Gell. lib. 1. c. 22.

b fort. mihi nuntientur.

expedietur. nam neque [a] deeſſe, neque ſupereſſe reip. uolo: maxime tamen doleo, adeo et longo, & infeſto itinere ad me ueniri, ut die quadrageſimo poſt, aut ultra etiam, quam facta ſunt, omnia [b] nuncientur. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 SIMILES,) Similis, habent veteres libri; quod idem eſt; vel, Simul. quod mendoſum videtur. Similes autem concionibus Narbone habitis Lepidi litteras dicit.

*2 Palmarer) ſic video eſſe in omnibus antiquis libris, & ita ſcriptum arbitror a Pollione. nam licet hoc verbum alibi fortaſſe nuſquam reperiatur; non tamen ideo reijciendum videtur: cum eiuſdem generis alia quoque ſint. quod ſi, quæ ſemel tantum dicta nobis occurrunt, ea mutare tanquam corrupta, & vſitata reſtituere conabimur: Latinam linguã, quæ paucis omnino libris conſeruata, vix ad ætatem noſtrã peruenit, maiorem ad inopiam redigemus, maleq. merebimur de ſtudijs litterarum. Palmari puto idẽ eſſe, quod palpari, ideſt adulari. palma enim blandimur, item vt palpo.

*3 Carfulenum;) quem Hirtius & Octauianus cum legione Martia Panſæ obuiam miſerant. Appianus Carfuleiũ nominat. ueteres libri uarie, Carfulenum, Carfuleum, Caſulenum, Carfulenium, Carfulerium, Curfulenum, habent.

*4 Habere equitum) numerus equitum deſideratur in omnibus antiquis libris, præter unum minime recentem, in quo eſt, Equitum V. ideſt quinque millia. nam ueteres numerorum notæ, ducta ſupra linea, Millia ſignificant. eam uero lineam ſæpe a librarijs omiſſam eſſe, ignorat nemo. Equitatum ideo ſeruauit incolumem Antonius, quia caruit equitibus Hirtius, & Germanos Cæſaris equites ad Antoniũ paullo ante prœlium tranſfugiſſe, Dio ſignificat.

*5 P. Vagieni) ſic probo, ex Maffeorum libro, quo etiam olim ſum uſus. reliqui omnes, Pupilli, non Publij. idem liber, Vagienij.

*6 Septima) fortaſſe aliter legendum: nam ſeptima cum Hirtio fuit. Phil. 14.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ARCESSISTIS,) ſic habent noſtri libri veteres omnes; quod eo deſcripſi, vt deſinant tandem hoc opinari viri docti, (nam de indoctis non laboro) uerbum, arceſſo, ſignificare accuſo; acceſſo, uerò, aduoco, aut uenire iubeo. Nam hoc certiſſimum eſt, acceſſo, non eſſe uerbum Latinum: ut, arceſſo, duo illa ſignificare.

Nam

e Nam & robur, & ſuboles militum interijt) Quamuis iampridem admonuerim, ſcribendum eſſe, ſuboles, non ſoboles; admoneo tamen iterum hoc loco, tum quia ita ſcriptum eſt in quinque libris manuſcr. tum quia ita edidit P. Victorius.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NARRAT, in Antonij aduentu quid egerit; & agit gratias Ciceroni, quod iniquis de ſe rumoribus non crediderit.

M.[a] Lepidus imp. iterum, pont. max. S. D. Ciceroni. 34

S[b]*I uales, bene eſt; ego ualeo. Cum audiſſem, Antonium cum ſuis copijs, præmiſſo L. Antonio cum parte equitatus, in prouinciam meam uenire; cum exercitu meo* [*1] *ab confluente Rhodano caſtra moui, ac contra eos ueuire inſtitui. itaque continuis itineribus* [*2] *ad Forum Vocontium ueni, & ultra caſtra ad flumen Argenteum contra Antonios feci. P.* [c] *Ventidius ſuas legiones tres coniunxit cum eo, & ultra me caſtra poſuit. habebat antea legionem ſecundam, & ex reliquis legionibus magnam multitudinem, ſed* [*3.d] *inermorum, equitatum habet magnum. nam omnis ex prælio integer diſceſſit, ita ut ſint amplius* [*4.e] *equitum* [f] *XXX. itaque ad me complures milites, & equites ab eo tranſierunt: & in dies ſingulos eius copiæ minuuntur.* [g] *Silanus, & Culeo ab eo diſceſſerunt. nos, etſi grauiter ab his læſi eramus, quod* [h] *cõtra noſtram uoluntatem ad Antonium ierant; tamen, noſtræ humanitatis, &* [i] *neceſſitudinis cauſſa, eorum ſalutis rationem habuimus. nec tamen eorum opera utimur; neq. in caſtris habemus; neque ulli ne-*

a de Lepido ſic Velleius l. 2. Lepidus põt. max. in locum Cæſaris furto creatus, decreta ſibi Hiſpania, adhuc in Gallia morabatur. contra Dio l 43. in extremo.

b *L. S. V. B. E. E. Q. V. Cùm.*

c ſupra, ep. 17. & 33. & epiſt. 10. lib. XI.

d ep. 12. l. XI.

d *L. ſed inermorum. & ita v.c. L. XX. CIↃ.*

e epiſtola antecedenti.

f *al. xxx. millia.*

g prępoſitus alpibus a Lepido.

h vide App. l. 5

i immo ex ipſius voluntate. vide Dionē. li. 46.

gotio

gotio præfecimus. quod ad bellum hoc attinet, nec ſenatui, nec reip. deerimus. quæ poſtea egerimus, faciam te certiorem. Etſi omni tempore * 5 *ſumma ſtudia officij mutuo inter nos certatim conſtituerunt pro noſtra inter nos familiaritate, & a proinde diligenter ab utroque conſeruata ſunt. tamen non dubito, in tanto & tam repentino motu reip. quin non nulla de me falſis rumoribus a meis obtrectatoribus, me indigna, ad te delata ſint, quæ tuum animum magnopere mouerent pro tuo amore in remp. ea te moderate accepiſſe, neque temere* b *credendum iudicaſſe, a meis procuratoribus certior ſum factus: quæ mihi, ut debent, gratiſſima ſunt.* * 6 *Memini autem & illa* c *ſuperiora,* d *quæ abs tua uoluntate profecta ſunt ad meam dignitatem augendam, & ornandam; quæ perpetuo* e *animo meo fixa manebunt. Abs te, mi Cicero, magnopere peto,* f *ſi meam uitam, ſtudium diligentiſſime ſuperioribus temporibus in rep. adminiſtranda, quæ Lepido digna ſunt, perſpecta habes, ut paria, ut eo ampliora reliquo tempore exſpectes, & proinde tua auctoritate me tuendum exiſtimes, quo tibi plura tuo merito debeo.* g *Vale.* XII. *Kal. Iun. ex caſtris, ex Ponte* h *Argenteo.*

a Proinde pro Perinde, vt ēt apud Terētiū, & in his epiſt. ſæpe.

b *fort. credenda.*

c Philip. 5.

d *al. qua abs.*

e *L. fixa animo meo manebunt.*

f *q. u. c. ſi meam uitam, ſtudium, diligentiam, ſuperioris.*

g *L. Vale D. XI. Kal. Iun.*

h Argenteum amnē Plinius nominat i Gallia Narbonēſi.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 AB confluente Rhodano) ab eo loco, vbi confluere incipiunt Arar, & Rhodanus. Liuius lib. 1. Ad confluentes collocat caſtra. Vnus omnino vetus liber, Ab confluente ab Rhodano: reliqui nullo diſcrimine, Ab cōfluēte Rhodano.

*2 Ad forum Vocontium) malim, ad Forum Voconium, vel Voconij: quod a Plinio nominatur lib. 3. cap. 4. & hic epiſt. 17. Veteres libri, Vocontium, Vocontij, Vocatium,

Vi-

Vicontinum, Venticonum, & aliter.

* 3 Inermotum.) pro, Inermium, antique. ep. 12. lib. 11. Et epiſt. 14. ad M. Brutum. & Salluſtius in Iug. Ab inermis pedibus auxilium petere. Et Quadrigarius apud Gellium lib. 17. cap. 2.

* 4 Equitum) Equitum xxx, ideſt triginta millia, ut in libris noſtris linea numero ſuperducta, impreſſum eſt, olim eſſe animaduerti in Antiquo Vincentij Riccij libro; nunc eaſdem notas in uno Maffeorum eſſe, in reliquis numerum equitum uideo deſiderari. ſed mihi, tantum equitatum habuiſſe Antonium, ueriſimile parum uidetur.

* 5 Summa ſtudia officij) officijs inter nos pari ſtudio certauimus. Duo ueteres libri, Officij, non habent; unus, Summa ſtudia officio mutuo: alius, Summa ſtudia officij mutui. Cicero ipſe Phil. 13. ſic de Lepido. Magna eius in me merita, mea quædam officia in illum.

* 6 Memini autem) ſic probo, ut eſt in meo uetere libro, & erat in eo, quem olim habui, a Vincentio Riccio commodatum. Duo præterea, Memini etiam; quod non placet. reliqui, Memini enim.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Antonii recepti cauſſam confert in milites ſuos, diſſenſionem ciuium inique ferentes.

Lepidus imp. iterum, pont. max. S. D. S. P. PL. Q. R. 35

Si uos, liberiq. ueſtri ualetis, bene eſt: ego quidem ualeo. Deos hominesq. teſtor, P. C. *qua mente, & quo animo ſemper in remp. fuerim, & quam nihil antiquius communi ſalute, ac libertate iudicarim. quod uobis breui probaſſem, niſi mihi fortuna proprium conſilium extorſiſſet. nã exercitus cunctus cõſuetudinem ſuam* *1 *in ciuibus* [a] *conſeruandis, communiq. pace, ſeditione facta retinuit: meq. tantæ multitudinis ciuium Romanorum ſalutis, atque incolumitatis cauſſam ſuſcipere, ut uere dicam,* [b] *coegit. in qua re ego uos* P. C. *oro, atque obſecro, ut, priuatis offenſionibus*

a q.n. e. ſeruandis,

b huc & Dio, & Velleius, & alij pdiderũt. hoſtis tamẽ Lepidus iudicatus eſt.

a al. ſumma rei conſ.

nibus omißis,[a] *ſummæ reip. conſulatis: ne miſericordiam noſtram, exercitusq. noſtri in ciuili diſſenſione ſceleris loco ponatis. quod ſi ſalutis omnium, ac dignitatis rationem habueris: melius & uobis, & reip. conſuletis. Data* *2. [b] III *Kal. Iun. a Ponte Argenteo. Vale.*

b L. IIII. Kal. Iun.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 IN ciuibus conſeruandis,) ſic ueteres libri, & unus præterea, quo ſum uſus adoleſcens, Vbaldini Bandinelli. reliqui omnes, Obſeruandis. malo, Conſeruandis, ne ciuium cædes fieret. quod explanatur ſequẽtibus uerbis; Me tantę multitudinis ciuium R. ſalutis, atque incolumitatis cauſſam ſuſcipere coegit. Et infra; Miſericordiam noſtrã, exercituſq. noſtri. Ad hanc ſententiam pertinent illa Planci uerba, ep. 21. Acceſſit eo, ut milites eius, cum Lepidus concionaretur, conclamarint uiri boni, pacem ſe uelle, neque eſſe cum ullis pugnaturos, duobus iam conſulibus ſingularibus, tot ciuibus pro patria amiſſis.

*2 III. Kal. Iun.) menſis Iunij nomen eſt in duobus antiquis libris; in quibuſdam Aprilis nominatur, errore perſpicuo; in alijs neque Aprilis, neque Iunius. in pleriſque libris antiquis eſt, IIII. Kal. in nonnullis, ut in eo Vincentij Riccij, III. Kal. quod magis probo. nam etſi Lepidus IIII. Kal. Jun. ſe cum Antonio coniunxit; ut ex Planci ep. 23. cognoſcitur; ueri tamen ſimilius uidetur, poſtridie Plancum ad ſenatum ſcripſiſſe, quã eodem die, in tanta rerũ mutatione.

Cice-

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. BRVTVM. ET. ALIOS LIBER. XI

ARGVMENTVM P. MANVTII.

D. BRVTVS M. Bruto, & C. Caſſio, quibuſcum Cæſarem occiderat, ſermonem cum Hirtio habitum exponit, poſtulatamq. a ſe liberam legationem ſignificat.

D. [a] Brutus s. d. M. Bruto, & C. Caſſio. I

QVo in ſtatu ſimus, cognoſcito. Heri ueſperi apud me [b] Hirtius fuit; qua mente eſſet Antonius, demonſtrauit, peſſima ſcilicet, & infideliſſima. nam ſe neque mihi prouinciam dare poſſe aiebat, neque arbitrari tuto in urbe eſſe quemquam noſtrum; adeo eſſe militum concitatos animos, & plebis. quod utrumque eſſe falſum, puto uos animaduertere; atque illud eſſe uerum, quod Hirtius demõſtrabat, timere eum, ne, ſi mediocre [c] auxilium dignitatis noſtræ habuiſſemus, [1] nullæ partes ijs in rep. relinquerẽtur. cum in his anguſtijs uerſarer, placitum eſt mihi, ut poſtularem legationẽ liberam mihi, relinquisq. noſtris; ut aliqua cauſſa proficiſcendi honeſta quæreretur. hoc ſe impetrandum pollicitus eſt: nec tamen impetraturũ confido: tanta eſt hominũ inſolentia, & noſtri inſectatio. [d] ac, ſi dederint, quod petimus; tamẽ paullo poſt futurũ puto, ut hoſtes iudicemur aut aqua, & igni nobis interdicatur. Quid ergo eſt inquis, tui conſilij? Dandus eſt locus fortunæ; ce-

a Albinus. Dio lib. 44.

b conſul cum Panſa deſignatus in annum ſequentem.

c quę mox habuerunt, adminiſtratione prouinciarũ a ſenatu data.

d L. *Ac ſi dederint.*

cedendum ex Italia, migrandum Rhodum, aut aliquo terrarum arbitror. ſi melior caſus fuerit, reuertemur Romam; ſi mediocris, in exſilio uiuemus; ſi peßimus, ad nouiſſima auxilia[a] *deſcendemus. Succurret fortaſſe hoc loco alicui ueſtrum, cur nouiſſimum tempus exſpectemus potius, quam nunc aliquid moliamur. Quia, ubi conſiſtamus, non habemus, præter ſex.* [b] *Pompeium, & Baſſum Cæciliũ: qui mihi uidẽtur, hoc nuncio de Cæſare allato, firmiores futuri. ſatis in tempore ad eos accedemus, ubi, quid ualeant, ſcierimus. Pro Caßio, & te* [c] *ſi quid uelitis me recipere, recipiam. poſtulat enim hoc Hirtius ut faciam. Rogo uos, quam primum mihi reſcribatis. nam non dubito, quin de his rebus ante horam quartam Hirtius me* [d] *certiorem ſit facturus. quem in locum conuenire poßimus, quo me uelitis uenire, reſcribite. Poſt nouiſſimum Hirtij ſermonem,* [e] *placitum eſt mihi poſtulare, ut liceret nobis eſſe Romæ publico præſidio; quod illos nobis conceſſuros non puto. magnam enim* [f] *inuidiam ijs* [g] *faceremus. nihil tamen non poſtulandum putaui, quod æquum eſſe ſtatuerem. Valete.*

a Deſcendere ad extrema, ep. 33. lib. 10.

b Pompeium in Hiſpania, Cæciliũ in Syria.

c *al. ſi quid uelitis me recip.*

d *v. c. me certiorem ſit fact. & ita L.*

e ep. 4. l. 8.

f vide inuidiã pro odio. indignarentur, inquit, boni vindices libertatis egere præſidio.

g *fort. conflaremus.*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 NVLLAE partes ijs in rep.) legendum videtur, nullæ partes ſibi in rep.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETVNT ab Antonio, an putet ipſos in vrbe, magna veteranorum militum frequentia, tutos fore.

M. Bru-

M. Brutus, & C. Caſſius præt. s. d. M. Antonio cos. 2

DE tua[a] *fide,*[b] *&* [c] *beneuolentia in nos niſi perſuaſum eſſet nobis, non concripſiſſemus hæc tibi: quæ profectò, quando* [d] *iſtum animum habes, in optimam partem accipies. Scribitur nobis, magnam ueteranorum multitudinem Romam conueniſſe iam, & ad* [e] *Kal. Iun. futurã multo maiorem. de te ſi dubitemus, aut uereamur: ſimus noſtri diſsimiles. ſed certe, cum ipſi in tua poteſtate fuerimus: tuoq. adducti conſilio dimiſerimus ex municipÿs noſtros neceſſarios: neque ſolũ edicto, ſed etiam litteris id fecerimus: digni ſumus, quos habeas tui conſiliÿ participes, in ea præſertim re, quæ ad nos pertinet. quare petimus a te, facias nos certiores tuæ uoluntatis in nos: putes ne nos tutos fore in tanta frequentia* [f] *ueteranorum: quos etiam de reponenda* [g] *ara cogitare audimus:* [h] *quod* *[i] *uelle te probare uix quiſquam poſſe uidetur, qui nos ſaluos, & honeſtos uelit. nos ab initio ſpectaſſe otium, nec, quidquam aliud* [i] *libertate communi quæſiſſe, exitus declarat. fallere nemo nos poteſt, niſi tu: quod certe abeſt a uirtute tua, & fide. ſed alius nemo facultatẽ habet decipiẽdi nos. tibi enim uni* [k] *credidimus & credituri ſumus. maximo de nobis timore afficiũtur amici noſtri. quibus etſi tua fides explorata eſt, tamẽ illud in mentẽ uenit, multitudinem ueteranorũ facilius impelli ab alio quolibet, quam a te retineri poſſe. Reſcribas nobis*

a b beneuolẽtia, vt velit, fides, vt ſeruet.
c v. c. *& beneuolentia.*
d minime a nobis alienũ.
e Phil. 1.
f *q. u. c. militum ueteranorum.*
g erecta a Mario euerſa a Dolabella; vnde illa Ciceronis gratulatio ep. 14. lib. 9. vide App. lib. 3. de bel. ci.
h *L. quod uelle, & probare uix quiſquam poſſe uidetur. quin.*
i ſic locutus Hor. ep. 1. l. 2. & Sat. 4. lib. 1.
k *L. credimus.*

ad omnia, rogamus. Nam illud ualde leue eſt ac nugatorium,[1] ea re [a] denunciatum eſſe ueteranis, quod de commodis eorum mēſe Iunio laturus eſſes. quem enim impedimento futurum putas, cum de nobis certū ſit nos quieturos? Non debemus cuiquam [b] uideri nimium uitæ cupidi, cum accidere nobis nihil poſſit ſine pernicie, & confuſione omnium rerum. Vale.

a vt ĩ vrbe frequentes adeſſent.

b vt fortaſſe tibi videmur, qa conſulimus te de ſalute noſtra.

SCHOLIA P. MANVTII.

11* VELLE TE,) alij ex ingenio, Velle, &c. ſed ita referri neceſſe eſſet ad amicos Bruti, & Caſſij: de quibus non ſcriberet, Vix quiſquam, ſed, Prorſus nemo. Sequamur igitur & antiquos libros, & ſententiam.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 EA RE denuntiatum eſſe veteranis, quòd de &c.) videtur aliquid deeſſe poſt vocem, veteranis, nempe tale quiddam, vt venirent.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXPOSTVLATIO ad contumelioſas & minaces Antonij litteras.

Brutus, & Caſſius præt. S. D. Antonio cos. 3

LITTERAS *tuas legimus, ſimilimas edicti tui, contumelioſas, minaces, minime dignas, quæ a te nobis mitterentur. nos, Antoni, te nulla laceſſiuimus iniuria: neque miraturum credidimus, ſi [c] prætores, & ea dignitate homines, aliquid edicto poſtulaſſemus a conſule. quod ſi indignaris auſos eſſe id facere: concede nobis, ut doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto, & Caſſio tribui.[1] Nam de [d] delectibus habitis, & pecunijs imperatis, exercitibus ſollicitatis, et nuncijs trās mare miſſis, quod te queſtum eſſe negas; nos qui-*

c pretores erāt Brutus & Caſſius, cū Cæſarem occiderūt.

d L. dilectibus.

dem

dem tibi credimus, optimo animo te feciſſe; ſed tamen neque agnoſcimus quidquam eorum: & te miramur,[a] cum hæc reticueris, non potuiſſe [b] continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Cæſaris [c] obÿceres. Illud uero quemadmodũ ferendum ſit, tute cogita; non licere prætoribus, concordiæ, ac libertatis cauſſa, per [d] edictũ de ſuo iure [e] decedere, quin conſul arma minetur. quorũ fiducia, nihil eſt, quod nos terreas. neque enim decet, aut conuenit [f] nobis, periculo ulli ſubmittere animum noſtrũ; neque eſt Antonio poſtulandum, ut ÿs imperet, quorum opera liber eſt. nos ſi alia hortarentur, ut bellum ciuile ſuſcitare uellemus; litteræ tuæ nihil proficerent. NVLLA *enim minantis auctoritas apud liberos eſt. ſed pulchre intelligis, non poſſe nos [g] quoquam impelli: & fortaßis ea re minaciter agis, ut iudiciũ noſtrum metus uideatur. nos in hac ſententia ſumus, ut te cupiamus etiam in libera rep. magnũ, atque [h] honeſtum eſſe: uocemus te ad nullas inimicitias: ſed tamen pluris noſtram libertatem, quã tuam amicitiam, æſtimemus. tu etiam atque etiã uide, quid ſuſcipias, quid ſuſtinere poßis; neque quam diu uixerit Cæſar, ſed quam non diu [i] regnarit, fac cogites. Deos quæſumus, conſilia tua reip. ſalutaria ſint, ac tibi: ſi minus, ut, ſalua atque honeſta rep. tibi quam minimum noceant, optamus. Pridie non. Sext.*

a ep. 4. lib. 4. id eſt, cum de his queſtus nõ ſis.

b *al. retinere ir.*

c *v. c. obiceres.*

d Phil. 1.

e vrbe exire.

f qui tyrannũ occidimus patriæ liberandæ cauſſa.

g ad vllam nouitatem. otiũ enim ab initio ſpectauimus. ſupra ep. 2.

h Honeſtũ, ꝑ honoratũ. ſic l. 2. ep. 15. Cæſarem honeſtũ eſſe cupio.

i regnauit per quinque menſes poſt deuictos in Hiſpania Pompeij liberos. Velleius lib. 2.

SHOLIA D. LAMBINI.

1. NAM de dilectib. habitis) hæc eſt antiqua ſcriptura, atque ita ſine dubio legendum. Mendoſè autem hic operæ fecerant olim, delictibus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Res a ſe geſtas exponit; pro quibus rogat Ciceronem ut ſibi ſua ſententia ſupplicationes decernat.

D. Brutus imp. cos. des. s. d. Ciceroni. 4

SI DE *tua in me uoluntate dubitarem, multis a te uerbis peterem, ut dignitatem meã tuerere: ſed profectò eſt ita, ut mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ. Progreſſus ſum ad* [a] *inalpinos cũ exercitu, non tam* [b] *nomen captans imperatorium, quã cupiens militibus ſatisfacere, firmosq. eos ad tuendas noſtras res efficere: quod mihi uideor conſecutus. nam & liberalitatem noſtram, & animum ſunt experti. cum omnium bellicoſiſſimis bellum geſſi: multa caſtella* [c] *cepi, multa uaſtaui; non ſine cauſſa ad ſenatum litteras miſi. adiuua nos tua ſententia. quod cum facies ex magna parte communi commodo inſeruieris. Vale.*

a L. Inalpinos.

b v.c. nomen Imperatorium captans, quàm.

c ex quibus triumphaſſet; vt in Philip.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Excvsat ſe, quod Bruti litteris non reſponderit: hortatur ad libertatẽ recuperãdã: ſua ſtudia, officiaq. pollicetur.

Cicero s. d. D. Bruto imp. 5

L[d]VPVS, *familiaris noſter, cum a te ueniſſet, cumq. Romæ quoſdam dies commoraretur; ego eram in ijs locis, in quibus maxime tuto me eſſe arbitrabar. eo factum eſt, ut ad te Lupus ſine meis litteris rediret, cum tamen curaſſet tuas ad me perferendas. Romam autem ueni* [e] *ad* V. *id. Dec. nec habui quidquam antiquius,*

d Rutiliorum cognomen.

e L. a. d. V. id. Dec.

quam ut [a] Panſam ſtatim conuenirem: ex quo ea de te cognoui, quæ maxime optabam. Quare hortatione tu quidem non eges, ſi [b] ne in illa quidem re, quæ a te geſta eſt poſt hominum memoriam maxima, hortatorem deſideraſti: illud tamen [c] breuiter ſignificandum uidetur, populum R. omnia a te exſpectare, atque in te aliquando [d] recuperandæ libertatis omnem ſpem ponere. Tu, ſi dies, noctesq. memineris, quod te facere certo ſcio, quantam rem geſſeris; non obliuiſcere profecto, quantæ tibi etiam nunc gerendæ ſint. ſi enim [e] iſte prouinciam nactus erit: cui quidem ego ſemper amicus fui ante, quam illum intellexi non modo aperte, ſed etiam libenter cum rep. bellum gerere; ſpem reliquam nullam uideo ſalutis. Quamobrem te obſecro iiſdem precibus, quibus ſenatus populusq. R. ut in perpetuum remp. dominatu regio [f] liberes: ut principiis conſentiant exitus. tuũ eſt hoc munus, tuæ partes: a te hoc ciuitas, uel omnes potius gentes non exſpectant ſolum, ſed etiam poſtulant. Quamquam, cum hortatione non egeas, ut ſupra ſcripſi, non utar ea pluribus uerbis; faciam illud, quod meum eſt, ut tibi omnia mea officia, ſtudia, curas, cogitationes [g] pollicear, quæ ad tuam laudem, & gloriam pertinebunt. quamobrem uelim tibi ita perſuadeas, me cum reip. cauſſa, quæ mihi uita mea carior eſt, tum quod tibi ipſi faueam, tuamq. dignitatem amplificari uelim, tuis [h] optimis cõſiliis, amplitudini gloriæ nullo loco defuturum. Vale.

a conſulem deſignatum.

b in Cæſare occidendo.

c *fort. tibi breuiter.*

d *q. v.c. recuperandæ.*

e Antonius, q Bruto prouinciam conabatur eripere.

f Antonio tuæ prouinciæ finibus excludendo, in quo ſita uidetur ſalus reip.

g *L. pollicear in iis, quæ.*

h quæ ſpectare ſcio ad communem libertatem.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVAM dignitatem Brutus commendauerat, reſpondet Cicero, ſibi eam etiam atque etiam curæ fore; idq. iam in ſenatu declaratum.

Cicero s. d. Bruto imp. 6

L*VPVS noſter cum Romam ſexto die Mutina ueniſſet, poſtridie me mane conuenit, tuaq. mihi mandata diligentiſsime expoſuit, & litteras reddidit. Quod mihi tuam dignitatem commendas: eodem tempore exiſtimo te mihi meam dignitatem commendare: quam mehercule non habeo tua cariorem. quare mihi gratiſſimum facies, ſi exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco nec conſilium, nec ſtudium meum defuturum. Cum*[a] *tribuni pl. edixiſſent,*[b] *ſenatus adeſſet ad* XIII. *Kal. Ian. haberentq. in animo de præſidio conſulum des. referre: quamquã ſtatueram in ſenatum*[c] *ante Kal. Ian. non uenire: tamen, cum eo die ipſo edictum tuum propoſitum eſſet, nefas eſſe duxi, aut ita haberi ſenatum, ut de tuis diuinis in remp. meritis ſileretur: quod factum eſſet, niſi ego ueniſſem: aut, etiam ſi quid honorifice de te diceretur, me nõ adeſſe. itaque in ſenatũ ueni mane. quod cum eſſet animaduerſum, frequentiſſimi ſenatores conuenerũt. quę de te in ſenatu egerim, quæ in*[d] *cõcione maxima dixerim, aliorũ te litteris malo cognoſcere. illud tibi perſuadeas uelim, me omnia, quæ ad tuam dignitatem augendã pertinebunt, quæ eſt per ſe ampliſsima, ſummo ſemper ſtudio ſuſcepturũ, & defenſurum. quod quamquam intelligo me cum*

multis

[a] Gell. lib. 14. c. 7.

[b] *L. ut ſenatus adeſſet. a. d. xiij.*

[c] id eſt, antequã conſulatũ iniuiſſent Hirtius & Panſa.

[d] populum in ſenatu, deinde ad populum.

multis eſſe facturum: tamen appetam huius rei principatum. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HORTATVR Brutum ne in ſalute populi R. conſeruanda ſenatus auctoritatem exſpectet, ſed voluntatem ſenatus pro auctoritate habeat.

Cicero s. d. Bruto imp. 7

CVM [a] *adhibuiſſet domi meæ Lupus me, & [b] Libonem, & Seruium, conſobrinum tuũ; quæ mea fuerit ſententia, [c] cognoſſe te ex [d] C. Seio arbitror: qui noſtro ſermoni interfuit. reliqua, quamquam ſtatim Seium Græceius eſt ſubſecutus, tamen ex Græceio poteris cognoſcere. Caput autem eſt hoc, quod te diligentiſſime [e] percipere, & [f] meminiſſe uelim, ut ne in libertate, & ſalute populi R. conſeruanda auctoritatem ſenatus exſpectes nondum liberi; ne & tuum factum condemnes: (nullo enim publico conſilio remp. liberaſti: quo eſt etiam res illa maior, & clarior) & adoleſcentem, [g] uel [h] puerum potius Cæſarem iudices temere feciſſe, qui tantam cauſſam publicam priuato conſilio ſuſceperit: denique homines [i] ruſticos, ſed fortiſſimos uiros, ciueſq. optimos, dementes fuiſſe iudices, primum milites ueteranos, commilitones tuos, deinde legionẽ [k] Martiam, legionem Quartam, quæ ſuum conſulem hoſtem iudicauerunt, ſeq. ad ſalutem reip. defendẽdã [l] contulerũt. uoluntas ſenatus pro auctoritate haberi debet, cum auctoritas impeditur metu. poſtremo ſuſcepta tibi cauſſa iam bis eſt: ut non ſit integrũ; [m] primũ idibus Mart. deinde proxime,*

a ep. 25. l. 10.
b Scribonię gẽtis.
c *al. cognoſſe te,*
d *al. M. Seio.*
e f ſuperlata, Percipere primum, deinde Meminiſſe.
g *al. uel puerum potius,*
h annum ætatis agentẽ XIX. Velleius lib. 2. Tacitus l. 13. & ep. 28. l. 10.
i Veg. lib. 1. et 3. de Sen.
k vide Philip. 3. 13. & 14.
l Octauiano ſe tradiderunt. Velleius l. 2.
m cum tyrannum priuato conſilio occidiſti.

xime, exercitu nouo, & copijs comparatis. quam obrem ad omnia ita paratus, [a] atque animatus eſſe debes, non, ut nihil facias, niſi iuſſus, ſed ut ea geras, quæ ab omnibus ſumma cum admiratione laudentur. Vale.

a *al. ita anim.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de legatis ad Antoniũ de pace miſſis, quæq. ſit omnium de Bruto exſpectatio, conſenſioq. ad libertatem recuperandam.

Cicero S. D. Brnto imp. 8

E*O tempore* [1]·[b] *Polla tua* [c] *miſit, ut ad te, ſi quid uellem, darem litterarum, cum* [d] *quid ſcriberem, non habebam. omnia enim erãt ſuſpẽſa propter exſpectationem* [e] *legatorum: qui quid egiſſent, nihil dum nunciabatur. hæc tamen ſcribenda exiſtimaui, primum, ſenatum populumq. R. de te laborare non ſolum ſalutis ſuæ cauſſa, ſed etiam dignitatis. admirabilis* [f] *eſt enim quædam tui nominis caritas, amorq. in te ſingularis omnium ciuium. ita enim ſperant, atque confidunt, ut antea rege, ſic hoc tempore* [g] *regno te remp. liberaturum. Romæ* [h] *delectus habetur, totaq. Italia: ſi hic* [i] *delectus appellandus eſt, cum ultro ſe offerunt omnes; tantus ardor animos hominum occupauit deſiderio libertatis, odioq. diutinæ ſeruitutis. De reliquis rebus a te iam exſpectare litteras debemus, quid ipſe agas, quid noſter* [k] *Hirtius, quid Cæſar meus: quos ſpero breui tempore ſocietate uictoriæ tecum copulatos fore. Reliquum eſt, ut de me id ſcribã, quod te ex tuorum litteris & ſpero, & malo cognoſce*

b pro, Paulla, vt olla, pro aulla, vide ep. 12. lib. 8.
b *L. Paulla.*
c *v. c. miſit, ut ad te,*
d *al. quod.*
e. legati ad Antonium inerãt Philippus, & Piſo. vide ep. 4. & 24. l. 12. & Philip. 6.
f *q. u. e. enim eſt quad.*
g rege. n. interfecto, regios nutus intuemur, ait ep. 1. l. 12.
h *L. dilectus.*
i *L. dilectus.*
k nondũ Panſa eius collega, ad Mutinã peruenerat. epi. 5. lib. 12.

re;me neque deeſſe ulla in re, neque umquam defuturum dignitati tuæ. Fac ualeas.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 POLLA tua) id eſt Valeria Paulla, vxor tua. Polla autem, & Paulla dicebant veteres ἀδιαφόρως, vt caupo, copo: olla, aula: ploſtrum, plauſtrum, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT Ciceronem, proſpiciat, ne, vtroque conſule ad Mutinam occiſo, hoſtes reip. conualeſcant; monetque, quid agendum.

Brutus. S. D. Ciceroni. 9

PANSA [a] *amiſſo, quantum detrimenti reſp. acceperit, non te præterit. nunc auctoritate, & prudentia tua proſpicias oportet, ne inimici noſtri, conſulibus ſublatis, ſperent ſe* [b] *conualeſcere poſſe. ego, ne conſiſtere poſſit in Italia Antonius, dabo operam. ſequar eum confeſtim. utrumque me præſtaturum ſpero, ne aut Ventidius* [c] *elabatur, aut Antonius in Italia moretur. in primis rogo te, ad hominem uentoſiſſimum Lepidum mittas, ne nobis bellum redintegrare poſſit, Antonio ſibi coniuncto. Nam de Pollione Aſinio, puto te* [d] *perſpicere, quid ſit facturus. multæ, & bonæ, & firmæ ſunt legiones Lepidi, & Aſinij. Neque hæc iccirco tibi ſcribo, quod te non eadem animaduertere ſciam, ſed* [e] *quòd mihi perſuaſiſſimum eſt, Lepidum recte facturum numquam: ſi forte uobis id de hoc dubiũ eſt. Plancum quoque confirmetis, oro: quem ſpero, pulſo Antonio, reip. non defuturum. Si ſe alpes Antonius tranſiecerit, conſtitui præſidium in* [f] *alpibus collocare, & te de omni re facere certiorem.* III. *Kal. Maij, ex caſtris, Regij.*

a Hirtiũ nõ nominat, quod ĩ Panſa prudentia maior.

b *fort. poſſe conualeſcere.*

c elapſus tamen eſt cũ tribus legionib⁹, ſeq. cum Antonio coniunxit. epiſt 33. & 34. lib. 10. & ſeq. huius libri.

d *l. perſpicere, & ita u. c.*

e *v.c. quòd mihi perſuaſi, Aſinium, & Lepidum r.*

f ne redire poſſit in Italiam.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVERITVR de quorundam maleuolentia: & reip. periculum exponit.

Brutus. s. d. Ciceroni. 10

NON mihi[a] remp. plus debere arbitror, quam me tibi gratiorem me eſſe in te poſſe, quam iſti peruerſi ſint in me, exploratum habes:[b] ſi tamen hæc temporis uideantur dici cauſa,*1·1 malle me tuum iudicium, quam ex altera parte omnium iſtorum. tu enim a[c] certo ſenſu, &[d] uero iudicas de nobis: quod iſti ne faciãt, ſumma[e] maleuolentia, & liuore impediuntur. interpellent me, quo minus honoratus ſim: dum ne interpellent, quo minus reſp. a me commode adminiſtrari poſſit. quæ quanto ſit in periculo, quã potero breuiſſime exponam. Primum omnium, quantam perturbationem rerum urbanarum afferat obitus[f] conſulum, quantamq.[g] cupiditatem hominibus iniiciat[h] uacuitas, non te fugit. Satis me multa ſcripſiſſe, quæ litteris commendari poßint, arbitror. ſcio enim cui ſcribam. Reuertor nunc ad Antonium: qui ex fuga cum paruulũ manum peditum haberet inermium, ergaſtula ſoluendo, omneq. genus hominum arripiendo, ſatis magnum numerum uidetur effeciſſe. huc acceßit manus[i] Ventidij: quæ, trans Apenninum itinere facto difficillimo, ad[k] Vada peruenit: atque[l] ſe ibi cũ Antonio coniunxit. eſt numerus ueteranorũ, & armatorũ ſatis frequens cũ Ventidio. conſilia Antonij hæc ſint neceſſe eſt: aut ad Lepidũ ut ſe conferat,[m] ſi recipitur: aut Apenni-no,

a quæ tamen mihi maxime debet, ob tyrãnum a me cæſum.
b L. Si tamẽ hæc temporis uideantur dici cauſa, malim meh.
c d qui non errat, ſed quale quidque eſt, tale iudicat.
e v.c. maliuolentia.
f Hirtij, & Panſæ.
g ſuſpicionem de Octauiano ſignificat: qui conſulatũ petijt, non adeptus patriæ bellum intulit.
h L. uacuitas, v.c. uacuitas.
i ep. 17. 18. 33. & 34. lib. 10.
k epiſt. 13.
l L. ibi ſe cum Ant. & ita u.c.
m q.u.c. ſi recipiatur.

no, alpibusq. ſi teneat,[a] & decurſionibus per equites, quos habet [b] multos, uaſtet ea loca, in quæ incurrerit: aut rurſus ſe in Etruriam referat: quod ea pars Italiæ ſine exercitu eſt. quod ſi me Cæſar audiſſet, atque Apenninum tranſiſſet: in tantas anguſtias Antonium [c] compuliſſem, ut inopia potius, quam ferro, conficeretur. ſed neque Cæſari imperari poteſt: nec Cæſar [d] exercitui ſuo: quod utrumque peſſimum eſt. Cum hæc talia ſint: quo minus, quod ad me pertinebit, homines interpellent, ut ſupra ſcripſi, non impedio: hæc quemadmodum explicari poſſint, aut, a te cum explicabuntur, ne impediantur, timeo. alere iam milites non poſſum. cum ad remp. liberandam [e] acceſſi H-S mihi fuit pecuniæ C D [f] *amplius. tantum abeſt, ut meæ rei familiaris liberum ſit quidquam, ut meos iam omnes* [g] *amicos ære alieno obſtrinxerim,* *2 *ſeptenum numerum legionum alo: qua difficultate, tu arbitrare. non ſi* *3 *Varronis theſauros haberem,* [h] *4 *ſuſtinere ſumptum poſſem. Cum primum de Antonio exploratum habuero, faciam te certiorem. Tu me amabis, ita,*[i] *ſi hoc idem me in te facere ſenſeris.* III. *non. Maij, ex caſtris,*[k] *Dertona. Vale.*

a *fort. & excurſionibus.*
b epiſt. 33. 34. lib. 10.
c *L. compuliſſem. & ita u. c.*
d *u. c. exercitui ſuo. & ita L.*
e *L. acceſſi, H-S. mihi fuit pecuniæ* CCCC. *amplius.*
f quadringenties, hoc eſt, duodecies centena ſcutatorũ millia.
g vt Aquilã, eius legatum. Dio l. 46.
h *q. u. c. ſubſiſtere ſumptui poſſem.*
i *L. ſi hoc idẽ in te f. ſenſ.*
k colonia. Pli. l. 3. c. 5. Derthonẽ Strabo nominat l. 5. inſignem ciuitatẽ, inter Genuã, & Placẽtiam.
k *al. Derthonæ.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 MALLE me tuum iudicium) hoc refertur ad illud, Exploratum habes. Hunc locũ olim emendauimus ex duobus antiquis libris, Vincentij Riccij, & Pauli Boti: quibus aliqua ex parte ſuffragantur ij, quibus nunc vtor. in vno tamen eſt, Videatur, non Videantur: in omnibus autẽ, Hoc, non Hæc: vt legi etiam recte poſſit, Si tamen hoc temporis videatur dici cauſſa.

*2 Septenum numerum) ſic placet: & ſic omnes habent mei veteres libri.

Var-

*3 Varronis)ſignificat Antonium, qui theſauros C. Cæſaris, ad Opis ædem depoſitos, abſtulerat. Phil.2. & ep.ad Att. & omnis hiſtoria. Varronis autem, pro nequam hominis, & diſſoluti. vide ep. vlt. lib.9. Ille Baro.

*4 Suſtinere ſumptum)in alijs, Subſiſtere ſumptui. Omnia rectè.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Malim me hercule tuum iudicium, &c.)hoc loco ſecutus ſum libros vulg Nam manuſcr. aliquot habent: malle me tuũ iudiciũ, quàm ex, &c. Et ſic reſtituit Paul. Manutius multos abhinc annos ſiue coniectura ductus, ſiue codicis alicuius veteris auctoritate fretus. Sic poſtea edidit & P. Victorius, optimum illũ codicem, & antiquiſſimum Florentinũ ſecutus. Ego tamen ſcripturã vulgatam probo: quam & nõnulli veteres confirmant. Quod ad ſuperiora attinet, P. Victorij, & Paulli Manutij coniecturam ſecutus ſum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Scribit de Antonij profectione ad Lepidum, & de dubia Planci fide, ſuoq. in remp. ſtudio, atque conſtantia.

Brutus imp. cos. des. S. D. Ciceroni. 11

Eodem exemplo litteræ a te mihi redditæ ſunt, quo pueri mei attulerunt. Tantum me tibi debere exiſtimo, quantum perſoluere difficile eſt. Scripſi tibi, quæ hic gererentur. in itinere eſt Antonius: ad Lepidum proficiſcitur: ne de Planco quidem [a] *ſpem adhuc abiecit, ut ex libellis eius animaduerti, qui in me inciderunt: in quibus, quos ad Aſinium, quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, ſcribebat. ego tamen non habui ambiguum, & ſtatim ad Plancum miſi: biduo ab Allobrogibus,* [b] *& totius* [c] *Galliæ legatos exſpecto: quos confirmatos domum remittam. Tu, quæ iſtic opus erunt adminiſtrari,*

a ob amicitiæ recordationē. ep.33.l.10.

b *L. & totius Galliæ populis leg.*

c cisalpinæ. nã tranſalpinę præerat Plancus.

niſtrari, proſpicies, ut ex tua uoluntate reiq. pub. commodo fiant.[a] *maleuolentiæ hominum in me, ſi poteris, occurres: ſi non poteris, hoc te conſolabere, quod me de ſtatu meo nullis contumelijs deterrere poſſunt. Pridie non. Maij, ex caſtris, finibus*[b] *Statiellenſium.*

a u.c. Maliuolentia.

b Plin. & alij.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

I T A queritur bellũ ab Antonio renouatum, ut in eo Bruti culpam videatur agnoſcere.

Cicero S D. Bruto imp. cos. des. 12

T R E S *uno die a te accepi epiſtolas; unam breuem, quam Flacco Volumnio dederas; duas pleniores, quarum alteram ad me miſit Lupus. Ex tuis litteris, & ex Græceij oratione non modo non reſtinctum bellum, ſed etiam inflammatum uidetur. non dubito autem pro tua ſingulari prudentia, quin perſpicias, ſi aliquid firmitatis nactus ſit Antonius,*[c] *omnia illa tua præclara in remp. merita ad nihilum eſſe uentura. ita enim Romam erat nunciatum, ita perſuaſum omnibus, cum paucis*[*1·d] *inermis, perterritis metu, fracto animo fugiſſe Antonium. qui ſi ita ſe habet, ut, quemadmodum audiebam de Græceio, confligi cum eo ſine periculo non poſſit: non ille mihi fugiſſe a Mutina uidetur, ſed locum belli gerendi mutaſſe. itaque homines alij facti ſunt. nonnulli etiam queruntur, quod perſecuti non ſitis. opprimi potuiſſe, ſi celeritas adhibita eſſet,*[e] *exiſtimant. omnino* E S T *hoc populi, maxi meq.*

c duo p̃cipua nominauit ep. 7. Cæſaris necem. & còpias reip, cauſſa cõparatas. acceſſit poſtea victoria Mutinẽſis.

d L. inermus.

e al. exiſtimatur.

meq. noſtri, in [a] eo potiſſimum abuti libertate, per quem eam conſecutus ſit. ſed tamen prouidendũ eſt, ne quæ iuſta querela eſſe poßit. res ſic ſe habet. is bellum confecerit, qui Antonium [b] oppreſſerit. hoc [c] quam habeat uim, te exiſtimare malo, quam me apertius ſcribere. Vale.

a ideſt, in eũ liberrime loqui.
b iiſdem verbis & Plãcum hortatus eſt, Bruti collegã, epiſt. 13. 19. & 20. lib. 10.
c *L. quam uim habeat, et ita u, c.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 INERMIS,) pro, Inermibus, ep. 54. lib. 10.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSAT tarditatem ſuam in Antonio perſequendo; &, quo res in ſtatu ſit, exponit.

Brutus imp. cos. des. S. D. Ciceroni. 13

*IAM non ago tibi gratias: cui enim re uix referre poſſum, huic uerbis non patitur res ſatisfieri. Attendere te uolo, quæ in manibus ſunt. qua enim prudentia es, nihil te fugiet, ſi meas litteras diligenter legeris. Sequi confeſtim Antonium his de cauſsis, Cicero, non potui. eram ſine equitibus, ſine iumentis: Hirtium periiſſe neſciebam: Cæſari non [d] credebam prius, quam conueniſſem, & collocutus eſſem. hic dies modo abiit. [e] poſtridie mane a Panſa ſum [f] accerſitus [g] Bononiam cum in itinere eſſem, nunciatum mihi eſt, eum mortuum eſſe. recurri ad meas copiolas, ſic enim uere eas appellare poßũ. ſunt extenuatiſſimæ, & inopia omnium rerum peßime acceptæ. biduo me Antonius antecesſit, *1 itinera multo maiora fugiens, quã ego ſequẽs. ille enim iit paſsim, ego ordinatim. quacumque iuit,*

d cur crederet eius filio, quẽ occiderat? Ap. l. 3. de bel. ci.
e *Poſtero die à P.*
f *L. arceſsitus.*
g quo ex pugna fugerat. Appian. Dio.

iuit, [a] ergaſtula ſoluit, homines abripuit: conſtitit nuſquam prius, quam ad uada uenit: quem locum uolo tibi eſſe notum. [b] iacet inter Apeninũ, & alpes, impeditiſſimus ad iter faciendum. cum abeſſem ab eo millia paſſuum triginta, & ſe iam Ventidius coniunxiſſet; concio eius ad me eſt allata; in qua petere cœpit a militibus, ut ſe trans alpes ſequerentur: ſibi cum M. Lepido conuenire. ſucclamatum eſt, & frequenter a [c] militibus Ventidianis, (nam ſuos ualde quam paucos habet) ſibi aut in Italia pereundum eſſe, aut uincendum. & orare cœperunt, ut Pollentiam iter facerent. cum ſuſtinere eos non poſſet, in poſterum diem iter ſuum contulit. hac re mihi nuntiata, ſtatim quinque cohortes [d] Pollentiam præmiſi, meumq. iter eo contuli. hora ante præſidium meum Pollentiam uenit, quam [e] Trebellius cum equitibus. ſanequam ſum gauiſus: in hoc enim uictoriam puto conſiſtere. in ſpem uenerant, quod neque Planci * quattuor legiones omnibus ſuis copijs pares arbitrabantur; neque ex Italia tam celeriter exercitum tranſijci poſſe credebãt. quos ipſi adhuc ſatis arroganter Allobroges, equitatusq. omnis, qui eo præmiſſus erat a nobis, ſuſtinebant; noſtroque aduentu ſuſtineri facilius poſſe confidimus. tamen, ſi quo etiam caſu Iſaram ſe trãſiecerint; ne quid detrimenti reip. iniungãt, ſumma a nobis dabitur opera. Vos magnum animum, optimamque ſpem [f] de ſumma rep. habere uolumus; cum & nos, & exercitus noſtros, ſingulari concordia coniunctos, ad omnia pro uobis uidea-

a ſupra, ep.10.

b Pli.lib.3.c.5.

c tres erant Ventidii legiones. ep.33. & 34. lib.10.

d Pli.l.3.cap.5.

e is, de quo Philip.6.& 10. & Dio lib. 42. ep.24.lib.8

f L. de ſumma rep.

uideatis paratos. ſed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareq. operam, ut quamparatiſſimi ab exercitu, reliquisq. rebus [a] *pro ueſtra ſalute contra ſceleratiſſimam conſpirationem hoſtium confligamus. qui quidem eas copias, quas diu ſimulatione reip. comparabant, ſubito ad patriæ periculum conuerterunt.*

a L. pro ueſtra.

SCOLIA P. MANVTII.

* 1 ITINERA multo maiç. fugiens, quam ego ſequens.) ita dixit, Itinera fugere, & Itinera ſequi, ut dicebant ueteres, Ire uiam, Redire uiam. Eſt autem, Itinera fugere, & Itinera ſequi, pro in itineribus fugere, & ſequi. quod omnino durius: itaque malim, Itinere multo maiore.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AD Bruti litteras reſpõdet, de Octauiano ornãdo, de legionibus ad Brutum perducendis, de pecunia, aliisq. rebus.

Cicero S. D. Bruto imp. 14

MIRABILITER, *mi Brute, lætor, mea conſilia,* [b] *measq. ſententias à te probari de decemuiris,* [c] *de ornando adoleſcente. ſed quid refert? mihi crede, homini non glorioſo, plane iam Brute frigeo.* ὄργανον *enim erat mecum ſenatus: id iam eſt diſſolutum, tantam ſpem attulerat exploratæ uictoriæ tua præclara* * 1 *Mutina eruptio, fuga Antonij conciſo exercitu; ut omnium animi relaxati ſint; meæq. illę uehementes* [d] *contentiones tanquam* σκιαμαχίαι *eſſe uideantur. Sed, ut ad rem redeam: legionem Martiam, & Quartam negant, qui illas norunt, ulla conditione ad te poſſe perduci. Pecuniæ, quam deſideras, ratio poteſt haberi, eaq. habebitur. De* [e] *Bruto* [f] *accreſcendo, Cæſareq. ad Italiæ præ-*

b ut Octauianus inter Xuiros eſſet ep. 20.

c L. de ornando adol.

d L. contentiones,

e M. Bruto, qui cum Caſſio mare tranſierat.

f arceſſendo,

ſidium

ſidium tenendo, ualde tibi aſſentior: ſed, ut ſcribis, habes obtrectatores, quos equidem facillime ſuſtineo; ſed impediunt tamen. Ex Africa [a] legiones exſpectantur: ſed bellum iſtic renatum homines mirantur. nihil tam præter ſpem umquam. nam, die tuo [b] natali uictoria nunciata, [c] in multa ſæcula uidebamus remp. liberatam. noui timores retexunt ſuperiora. ſcripſiſti autem ad me iis, quas idibus Maij dediſti, modo te accepiſſe à Planco litteras, non recipi à Lepido Antonium. id ſi ita eſt, omnia faciliora: ſin aliter, [d] magnum negotium: cuius exitum ne extimeſcam, [e] tuæ partes ſunt. ego plus, quam feci, facere non poſſum. te tamen, id quod ſpero, omnium maximum, & clariſſimum uidere cupio. Vale.

a veteranæ. ep. 24. lib. 10.

b vide ep. ad M. Brutum. cuius initiũ eſt, Meſſallam.

c ſic in agr. 3. In hũc annum profeſſus ſum otii me & concordiæ patronum.

d *q. v. c. magnum negocium reſtat: cuius*

e infra ep. 21.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 MVTINA) ſic placet: quamquam omnes antiqui libri, præter unum, habent, Mutinæ.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LAVDAT officium & diligentiam Bruti; uoluptatem lætitiamq. omnium ſignificat ex Bruti Planciq. coniunctione, eũq. hortatur, ut in tuenda rep. ſe ipſum uincat.

Cicero s. d. Bruto imp. 15

ETSI *mihi tuæ litteræ iucundiſſimæ ſunt: tamen iucundius fuit, quod in ſumma occupatione tua Planco [f] collegæ mandaſti, ut te mihi per litteras excuſaret. quod fecit ille diligenter. mihi autem nihil amabilius officio tuo, & diligentia. Coniunctio tua cum collega, concordiaque ueſtra, quæ litteris communibus declarata eſt, ſenatui, populoque R. gratiſſima accidit.*

f quia conſules erant deſignati in proximum annum.

Quod ſupereſt, perge mi Brute, & iam non cum alijs, ſed tecum ipſe certa. Plura ſcribere non debeo, præſertim ad te, quo [a] magiſtro breuitatis uti cogito. Litteras tuas uehementer exſpecto, & quidem [b] tales, quales maxime opto.

a ep. 25.

b quæ oppreſſum Antoniū ſignificent.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT L. Aelium Lamiam in petitione præturæ.

Cicero s. d. Bruto imp. 16

c hoc, ut ſuū ſtudium erga Lamiam clarius oſtendat.

[c] PERMAGNI *intereſt, quo tibi hæc tempore epiſtola reddita ſit; utrum, cum ſollicitudinis aliquid haberes; an, cum ab omni moleſtia uacuus eſſes. itaque ei præcepi, quem ad te miſi, ut tempus obſeruaret epiſtolæ tibi reddendæ. nam quemadmodum coram, qui ad nos intempeſtiue adeunt, moleſti ſæpe ſunt: ſic epiſtolæ offendunt,* [d] *non loco redditæ. ſi autem, ut ſpero, nihil te perturbat, nihil impedit; & ille, cui mandaui, ſatis ſcite,*[e] *& commode tempus ad te cepit adeundi: confido me, quod uelim, a te facile impetraturum. L. Lamia præturam petit. hoc ego utor uno omnium plurimum. magna uetuſtas, magna conſuetudo intercedit: quodque plurimum ualet, nihil mihi eius eſt familiaritate iucundius. magno præterea beneficio eius, magnoq. merito ſum obligatus. nā Clodianis tēporibus, cum equeſtris ordinis princeps eſſet, proque mea ſalute acerrime propugnaret, à Gabinio cos.*[f] *relegatus eſt: quod ante id tempus*[g] *ciui Romano Romæ contigit nemini. hoc cum populus R. meminerit, me ipſum non meminiſſe turpiſſi-*

d alieno tempore; ut illud, De ſipere, in loco, ſapientia eſt.

e q. v. c. atque commodè

f in oratione pro Sextio, & pro domo, & hic, ep. 29. lib. 12.

g al. ciui Romano contigit n.

mum

mum eſt. quapropter perſuade tibi, mi Brute, me petere præturam. quamquam enim Lamia ſummo ſplendore, ſumma gratia eſt, uſus magnificentiſſimo[a] *munere ædilicio: tamen, quaſi ea ita non eſſent, ego ſuſcepi totum negotium. nunc, ſi me tanti facis, quanti certe facis; quando equitum centurias tenes, in quibus regnas, mitte ad Lupum noſtrum, ut is nobis eas*[b] *centurias conficiat. Non tenebo te pluribus: ponam in extremo, quod ſentio. nihil eſt Brute, cũ omnia a te exſpectem, quod mihi gratius facere poſſis. Vale.*

a munus enim ædiles populo dabant.

b prætores .n. centuriatis comitiis creabantur: ut Gellius lib. 13. c. 14. oſtendit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.
COMMENDAT eundem Lamiam.

Cicero S. D. Bruto imp. 17

LAMIA *uno omnium familiariſſime utor. magna eius in me nõ dico*[c] *officia, ſed*[d] *merita, eaque ſunt populo R. notiſſima. is, magnificentiſſimo munere ædilitatis perfunctus, petit*[e] *præturam: omnes intelligunt, nec dignitatem ei deeſſe, nec gratiam. ſed is* * [1] *ambitus exſtare ui detur, ut ego omnia pertimeſcam, totamque petitionem Lamiæ mihi ſuſtinendam putem. in ea re quantum me poſſis adiuuare, facile perſpicio: nec uero, quantum mea cauſſa uelis, dubito. uelim igitur, mi Brute, tibi perſuadeas, nihil me maiore ſtudio a te petere, nihil te mihi gratius facere poße, quam ſi omnibus tuis*[f] *opibus, omni ſtudio Lamiam in petitione iuueris. quod ut facias, uehementer te*[g] *rogo. Vale.*

c ep. 29. lib. 11.

d L. *ſed merita ſunt, eaq́ pop. R.*

e quæ, biẽnio interiecto, ædilitatem conſequebatur.

f pro eo quãtum ualebis.

g L. *te rogo, & oro.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Ambitvs exſtare) & conſuetudine Latini ſermonis adducor, & præterea quinque ueterum librorum teſti monio, ut probem, Exſtare: non probem, Excitare, quod aliis placet.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Reprehendit in Bruto nonnullam timoris ſignificationem.

Cicero s. d. Bruto imp. 18

a ep. 30. lib. 10.
b Mutinenſi.
c uide ep. 27. lib. 10.
d fort. uideas.

E T S I *ex mandatis, quæ* [a] *Galbæ, Volumnioq. ad ſenatum dediſti, quid timendum ſuſpicandumq. putares, ſuſpicabamur: tamen timidiora mandata uidebantur, quam erat dignum tua, populique R.* [b] *uictoria. ſenatus autem, mi Brute, fortis eſt, & habet fortes duces: itaque moleſte ferebat, ſe à te, quem omnium, quicumque fuiſſent, fortiſſimum iudicaret, timidum, atque ignauum iudicari. etenim cum, te incluſo, ſpem maximam omnes habuiſſent in tua uirtute, florente Antonio; quis erat, qui quidquam timeret, profligato illo, te liberato? Nec uero Lepidum timebamus. quis enim eſſet, qui illum tam furioſum arbitraretur, ut, qui in maximo bello* [c] *pacem uelle ſe dixiſſet, is in optatiſſima pace bellũ reip. indiceret? Nec dubito, quin tu plus* [d] *prouideas. ſed tamen, tam recenti gratulatione, quã tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, renouatio timoris magnam moleſtiam afferebat. Quare uelim equidem, id quod ſpero, ut plane abiectus, & fractus ſit Antonius: ſin aliquid uirium forte collegerit; ſentiet, nec ſenatui conſilium, nec populo R. uirtutem deeſſe, nec reip. te uiuo, imperatorem.* X I V. *Kal. Iun. Vale.*

ARGV-

ARGVMENTVM P. MANVTII.

TIMERE ſe ſcribit reip. uicem: & Vicetinos commendat.

Brutus S. D. Ciceroni. 19

AD *ſenatum quas litteras miſi, uelim prius perlegas; &, ſi qua tibi uidebuntur, commutes. neceſſario me ſcripſiße, ipſe animaduertes. nam cum putarem Quartam & Martiam* [a] *legiones mecum futur.as, ut Druſo, Paulloque placuerat,* [b] *uobis aßentientibus; minus de reliquis* [c] *rebus laborandum exiſtimaui. nunc uero cum ſim cum tironibus egentiſſimis; ualde & meam, & ueſtram uicem timeam neceße eſt.* [d] *Vicetini me, & M. Brutum præcipue obſeruãt. his nequam patiare iniuriam fieri* [e] *in ſenatu uernarum cauſſa, a te peto. cauſſam habent optimam, officium* [f] *in remp. ſummum, genus hominum aduerſariorum ſeditioſum, & inertiſſimum.* XII. *Kal. Iun.* [g] *Vercellis.*

a ſupra, ep. 14.
b reliquo ſenatu.
c quas a uobis non impetrabã.
d ſic in antiquis monumentis.
e *al. à ſenatu.*
f *L. in reſpub.*
g municipio trãſpadanæ regionis. Tacitus l. 15

ARGVMENTVM P. MANVTII.

TIMERE ſe ait Ciceronis cauſſa; eumq. monet, ut ueteranorum animos ſibi conciliet.

Brutus imp. S. D. Ciceroni. 20

QVOD *pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuaq. officia cogunt, ut timeam. ſæpe enim mihi cum eſſet dictum, neque a me contemptum, nouiſſime Labeo Segulius, homo ſui ſimillimus, narrauit mihi, apud Cæſarem ſe fuiſſe, multumque ſermonem de te habitum eße: ipſum Cæſarem nihil ſane de te queſtum, niſi dictum, quod diceret te dixiſſe laudan-*

dum adoleſcentem, ornandũ,[a] tollendũ; ſe non eſſe cõmiſſurũ, ut tolli poſſit. hoc ego Labeonem credo illi retuliſſe, aut finxiſſe dictũ, nõ ab adoleſcente prolatum. Veteranos uero peſſime loqui, uolebat Labeo me credere, & tibi ab ijs inſtare periculũ, maximeq. indignari, quod in x uiris neq. Cæſar, neq. ego[b] habiti eſſemus, àtq. omnia ad ueſtrum arbitriũ eſſent collata. Hæc cũ[c] audiſſem, et iã in itinere eſſem, cõmittendũ non putaui, prius ut alpes trãſgrederer, quã, quid iſtic ageretur, ſcirem. nã de tuo periculo, crede mihi, iactatione uerborũ, et denũtiatione periculi ſperare[d] eos,[e] te pertimefacto, adoleſcente impulſo, poſſe magna conſequi præmia; & totam iſtã cantilenã ex hoc pẽdere, ut quamplurimũ lucrifaciãt. neq. tamen nõ te cautũ eſſe uolo, & inſidias[f] uitantem. nihil. n. tua mihi uita poteſt eſſe iucundius, neq. carius. iſtud uide, ne, timendo, magis timere cogare: &, quib. reb. poteſt occurri ueteranis, occurras: primũ, quod deſiderãt de[g] decemuiris, facias:[h] deinde, de præmijs, ſi tibi uidetur, agros militũ eorũ, qui cũ Antonio ueterani fuerunt, his dandos cenſeas ab[i] utriſq.[k] nobis: de nũmis, lente, ac ratione habita pecuniæ: ſenatũ de ea re conſtituturũ. quattuor[l] legionib. ijs, quibus agros dandos cenſuiſti, uideo facultatẽ fore ex agris[m] Syllanis, & agro Cãpano. æqualiter, aut ſorte agros legionib. aſſignari puto oportere. Hæc me tibi ſcribere non prudentia mea hortatur, ſed amor in te, et cupiditas ocij; quod ſine te conſiſtere non poteſt. Ego, niſi ualde neceſſe fuerit, ex Italia non excedam.

legio-

a eſt enim ambigua ſignificatio in uerbo, Tollẽdum. Paterculus lib. 2.

b ad iudicanda Antonij cõſulis acta. Appianus lib. 3. & ad Att. ep. 19. lib. 15.

c *v. c. audiſſem. & ita L.*

d ueteranos.

e *L. te pertimefacto, & ita v. c.*

f *fort. uitare.*

g ut Octauianus in decemuiris ſit. ep. 14. App. lib. 3. de bel. ci. me, & Octauiano.

h *L. deinde de præmijs, ſi tibi uidetur, agros.*

i *L. noſtrum.*

K Phil. VII.

l cuius partem diuiſerat Cæſar, pars publica remanſerat, de qua epiſt. 9. lib. 1. & 10. l. 8.

m *v. c. ex agris Silani, &c.*

legiones[a] *armo, paro: ſpero me non peſſimũ exercitum habiturũ ad omnes caſus, et impetus hominũ. de exercitu, quem Panſa habuit, legionem mihi Cęſar non remittit. Ad has litteras ſtatim mihi reſcribe; tuorumq. aliquem mitte, ſi quid reconditum magis*[b] *erit, meque ſcire opus eſſe*[c] *putaris. Vale.*[d] II X. *Kal. Iun. Eporędia.*

a ad Antoniũ perſequẽdum.
b al. *fuerit*;
c L. *putaueris.*
d al. IX. *Kal.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.
RESPONDET proximæ ſuperiori epiſtolæ.

Cicero S. D. Bruto imp. 21

[e] DII *iſti Segulio*[f] *male faciant, homini nequiſſimo omniũ, qui ſunt, qui fuerunt, qui futuri ſunt. quid? tu illũ tecũ ſolũ, aut*[g] *cum Cæſare, qui neminẽ prætermiſerit, quicũ loqui potuerit, cui nõ eadẽ iſta dixerit? te tamen, mi Brute, ſic amo, ut debeo, quod iſtud, quidquid eſſet, nugarũ me ſcire uoluiſti: ſignũ.n. magnũ amoris dediſti. Nã quod idem Segulius ait ueteranos queri, quod tu & Cæſar in*[h] *decẽuiris nõ eſſetis; utinã ne ego quidẽ eſſẽ: quid.n. moleſtius? ſed tamen, cũ ego ſenſiſſem, de ijs, qui exercitus haberẽt, ſententiã ferri oportere; ijdẽ illi, qui ſolẽt, reclamarũt: itaq. excepti ẽt eſtis, me uehemẽter repugnante. quocirca Seguliũ negligamus, qui res nouas quærit:*[i] *nõ quodueterẽ comederit: nullã.n. habuit:*[k] *ſed hãc ipſam*[l] *recentẽ nouã deuorauit. Quod aũt ſcribis, te, quod pro te ipſo nõ facias, id pro me facere, ut de me timeas aliquid: omni te, uir optime mihiq. cariſſime, Brute, de metu libero. ego enim, quæ prouideri poterunt, nõ fallar in ijs: quæ cautionẽ non habebũt, de ijs nõ ita ualde laboro. ſim*

etenim

e al. *Dei iſti Seg.*
f ſic locutꝰ eſt ep. 11. lib. 5.
g al. *cum Cæſare, locutum putas, putat, qui*
h ideo creatis, ut acta Antonii conſulis iudicarent. App. lib. 3.
i al. *non quòd*
K al. *ſed quia hanc ipſ.*
l recenti hereditate acceptã.

etenim impudens, ſi plus poſtulem, quam homini a rerum natura tribui poteſt. Quod mihi præcipis, ut caueam, ne, timēdo, magis timere cogar: & ſapiēter, & amiciſſime præcipis: ſed uelim tibi perſuadeas; cum te conſtet excellere hoc genere uirtutis, ut numquam extimeſcas, numquā perturbere, me huic tuæ uirtuti proxime accedere. quamobrem neq. metuam quidquam, & cauebo omnia. ſed uide, ne tua iam, mi Brute, [a] *culpa futura ſit, ſi ego quidquam* timeam. tuis n. opibus, &* [b] *conſulatu tuo, etiam ſi timidi eſſemus, tamen omnem timorem* [c] *abijceremus; præſertim cū perſuaſum omnibus eſſet, mihiq. maxime, nos a te unice diligi. Cōſilijs tuis, quæ ſcribis, de quattuor* [d] *legionib. deq. agris aſſignandis* [e] *ab utriſque ueſtrum, uehementer aſſentior. itaque, cum quidam de* [f] *collegis noſtris* [1] *agrariam curationē* [g] *ligurrirent, diſturbaui rem, totāq. uobis integrā reſeruaui. ſi quid erit occultius, &, ut ſcribis, reconditum; meorum aliquem mittam, quo fidelius ad te litteræ perferantur. Vale. Pridie non Iun.*

a ſupra, ep. 14. ad M. Brutum.
b cuius iam tēpus appropinquabat.
c *v. c. abiceremus:*
d ep. 20.
e *fort. ab utroq. ueſtr.*
f de decemuiris.
g *L. ligurirent:*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Agrariam curationem ligurrirent,) ſic habent omnes libri ueteres. Quidam tamen legendum cenſent, Agrariam rogationem. Præterea, ligurrirent, duplici rr. ſcribendum, ut habent ijdem libri ueteres.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT à Bruto, ut Ap. Claudium, qui Antonij partes ſecutus erat, in ciuitate retineat.

Cicero s. D. Bruto imp. 22

CVM *Ap. Claudio C.F. ſumma mihi neceſſitudo eſt, multis eius officijs, & meis mutuis conſtituta. peto a te maiorem in modum, uel humani-*

humanitatis tuæ, uel mea cauſſa, ut eum auctoritate tua,[1] *quæ plurimum ualet, cõſeruatum uelis. uolo te, cum* [a] *fortiſſimus uir cognitus ſis, etiã clementiſſimum exiſtimari. magno tibi erit ornamento, nobiliſſimum adoleſcentem beneficio tuo eſſe ſaluum. cuius quidem cauſſa hoc melior debet eſſe, quod, pietate adductus, propter patris reſtitutionem ſe cum Antonio coniunxit. quare etſi minus* [b] *ueram cauſſam habebis, tamen uel probabilem aliquam poteris inducere. nutus tuus poteſt hominem ſummo loco* [c] *natum, ſummo ingenio, ſumma uirtute, officioſiſſimum præterea, & gratiſſimum, incolumẽ in ciuitate retinere. quod ut facias, ita a te peto, ut maiore ſtudio, magis ue ex animo petere non poſſim. Vale.*

a in Cæſaris nece, & Mutinenſi eruptione.

b id eſt æqui, ut alibi.

c nobiliſſimi enim Claudij, non modo patricij, Pulchri, ac Nerones, ſed plebei etiam, Marcelli.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVAE plurimum valet) quidam legi volunt, qua plurimum vales.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HORTATVR Ciceronem ad bene ſperandum.

Brutus S. D. Ciceroni. 23

NOS *hic ualemus recte; &, quo melius ualeamus, operam dabimus.* * [1] *Lepidus cõmode de nobis ſentire uidetur. omni timore depoſito, debemus libere reip. conſulere. quod ſi omnia eſſent aliena,* [d] *tamen tribus tantis exercitibus, proprijs reip. ualentibus, magnum animum habere* [e] *debebas, quem & ſemper habuiſti, & nunc, fortuna adiuuante, augere potes. Quæ tibi ſuperiorib. litteris mea manu ſcripſi, terrẽdi tui cauſſa* [f] *homines loquuntur. ſi frenum momorderis; peream, ſi te omnes, quotquot ſunt, conantem*

d Bruti, Planci, Octauiani.

e q. v. c. debebis: non pl.

f de Segulio maxime intelligit. ſupra, ep. 20.

loqui

loqui ferre poterunt. Ego, tibi ut antea ſcripſi, dum mihi a te litteræ ueniant, in Italia morabor. Vale. IIX. *Kal. Iun. Eporædia.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Lepidvs commode de nobis ſentire uidetur.) nihil muto. nam, De nobis, pro De rep. dixit. Et, Commode nobis, in nullo reperitur antiquo. Sic locutus ep. 18. lib. x. Magnum periculum ea pars exercitus adiret, quæ bene de rep. ſentit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Brvti epiſtola, ſi quid antea fuerat timoris, ademptum ſignificat. addit, quid Bruto ſit agendum, & de pecunia decreta.

Cicero s. d. Bruto. 24

Narro *tibi: antea ſubiraſcebar breuitati tuarum litterarum: nunc mihi loquax eſſe* [a] *uideor. te igitur imitabor. Quam multa quam paucis? te recte ualere, operamq. dare, ut quotidie melius: Lepidum cōmode ſentire: tribus exercitibus quiduis non oportere confidere. ſi timidus eſſem, tamen iſta epiſtola mihi metum abſterſiſſes. ſed, ut mones, frenum momordi. etenim, qui, te incluſo, omnem ſpem habuerim in te; quid nunc putas? cupio iam* [b] *uigiliam meam, Brute, tibi tradere, ſed ita, ut ne deſim conſtantiæ meæ. Quod ſcribis; in Italia te moraturum, dum tibi litteræ meæ ueniant: ſi per hoſtem licet, non erraris. multa enim Romæ. ſin aduentu tuo bellum confici poteſt: nihil ſit antiquius. Pecunia, expeditiſſima quæ erat, tibi decreta eſt. Habes* [c] *amantiſſimum* [d] *Seruilium. nos non deſumus. Vale.* IIX. *id. Iun.*

a cum te uideam tam paucis tam multa complecti.

b translatio ab excubantibus militibus. nox autem in quatuor uigilias diſtributa.

c *fort. amantiſſimum tui.*

d Iſautici filium, conſularem.

ARGV-

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Scribit ſe breuitatem in ſcribendo amare, Bruti exẽplo. reip. ſpem in ipſo, & in Planco eſſe: de M. Bruto nihil certi.

Cicero s. d. Bruto imp. 25

Exſpectanti mihi tuas quotidie litteras Lupus noſter ſubito denunciauit, ut ad te ſcriberem, ſi quid uellem. ego autẽ, etſi, quid ſcriberem, non habebam (acta enim ad te mitti ſciebam: inanẽ autem ſermonem litterarum tibi iniucundum eſſe audiebam) breuitatem ſecutus ſum te [a] *magiſtro. Scito igitur, in te, & in* [b] *collega ſpẽ omnem eſſe. De Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego, quemadmodum præcipis, priuatis litteris ad bellum commune uocare non deſino. qui utinam iam adeſſet:* [c] *inteſtinum urbis malum, quod eſt nõ mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non imitor* λακωνισμὸν *tuum. altera iam pagella* [d] *procedit. uince, & uale.* XIV. *Kal. Quinct.*

a ep. 15.
b L. Planco. ep. 14.
c erant enim q Octauianũ, interfectis Panſa & Hirtio, ad petitionem cõſulat' ĩcitarẽt.
d ep. 24. lib. 10. iã in altera pagella cœperat ſcribere.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Sollicitvs ob Antonii cum Lepido coniunctionẽ, poſtulat, ut & legiones ad eum mittantur, & ſtipendiũ.

Cicero s. d. Bruto imp. 26

In maximo meo dolore hoc ſolatio utor, quod intelligunt homines, non ſine cauſſa me timuiſſe iſta, quæ acciderunt. [e] *Deliberent, utrum transijciant legiones ex Africa, nec ne, & ex Sardinia: Brutum* [f] *accerſant, nec ne; mihi ſtipendium dent, an non; decernant. ad ſenatum litteras miſi. crede mihi, niſi iſta*

omnia

e hæc cũ ironia.
f *L. arceſſerant;*

omnia ita fiunt, quemadmodum ſcribo, magnum nos [a] omnes adituros periculum. rogo te, uidete, quibus hominibus negotium detis, qui ad me legiones adducant. & fide opus eſt, & celeritate. Vale. III. non. Iun. ex caſtris.

a ueriſſimũ augurium. nam, Nouembri proximo mẽſe inita inter Lepidum, Antoniũ, Octauianum ſocietate, & omnes, & omnia periere. Velleius, Dio, alii. doctiſſimũ appellat Matium ep. 15. lib. 7. equeſtris ordinis. Pli. l. 12. c. 2.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Queſtus erat Matius, ſe a Cicerone, ut libertatis inimicum, accuſari. Cicero factum negat.

Cicero s. D. C. Matio. 27

*N*ONDVM *ſatis conſtitui, moleſtiæ ne plus, an uoluptatis attulerit mihi Trebatius noſter, homo tum plenus officij, tum utriuſq. noſtrũ amantiſſimus. nã cum in Tuſculanum ueſperi ueniſſem; poſtridie ille ad me, nondũ ſatis firmo corpore cum eſſet, mane uenit. quem cum obiurgarem, quod parum* [b] *ualetudini parceret: tum ille, nihil ſibi fuiſſe longius, quam ut me uideret. nũquidnam, inquam, noui? detulit ad me querelam tuam: de qua prius quam reſpondeo, pauca præponam. Quantum memoria repetere præterita poßum, nemo eſt mihi te amicus antiquior.* [c] *ſed* VETVSTAS *habet aliquid commune cum multis,* [d] *amor non habet. dilexi te, quo die cognoui, meq. a te diligi iudicaui. tuus deinde diſceſſus, isq. diuturnus, ambitio noſtra, & uitæ diſſimilitudo non eſt paſſa uoluntates noſtras conſuetudine conglutinari. tuum tamen erga me animum agnoui multis annis ante bellum ciuile, cũ Cæſar eſſet in Gallia. quod* [e] *enim uehementer mihi utile eße putabas, nec inutile ipſi Cæſari, perfeciſti, ut ille me diligeret, coleret, haberet*

b v. s. ualitudini

c a uetuſtate.

d a mutua beneuolentia.

e à beneficiis.

in

in ſuis. Multa prætereo, quæ temporibus illis inter nos [a] familiariſſime dicta, ſcripta, communicata ſunt. grauiora enim [b] ſunt conſecuta. Et initio belli ciuilis, cum Brundiſiũ uerſus ires ad Cæſarem, ueniſti ad me in Formianum. primum, hoc ipſum quanti, præſertim temporibus illis? [c] deinde, oblitum me putas conſilij, ſermonis, humanitatis tuæ? quibus rebus intereſſe memini Trebatium. Nec uero [d] oblitus ſum litterarum tuarum, quas ad me miſiſti, Cum Cæſari obuiam ueniſſem in agro, ut arbitror, Trebulano. Secutum illud tempus eſt, cum me ad Pompeium proficiſci ſiue pudor meus coegit, ſiue officium, ſiue fortuna. quod officium tuum, quod ſtudium uel in abſentẽ me, [e] uel in præſentes meos defuit? quem porro [f] omnes mei & mihi, & ſibi te amiciorem iudicauerunt? [g] Veni Brundiſium: oblitum ne me putas, qua celeritate, ut primum audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit [h] aſſeſſio, oratio, confirmatio animi mei, fracti communium miſeriarum metu? Tandem aliquando Romæ eſſe coepimus. [i] *quid defuit* [i] *noſtræ familiaritati? in maximis rebus, quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, uſus tuo conſilio ſum. in reliquis officijs cui tu tribuiſti, excepto Cæſare, præter me, ut domum uentitares, horaſque multas ſæpe ſuauiſſimo ſermone conſumeres? tum, cum etiam, ſi meminiſti, ut hæc* φιλοσοφούμενα *ſcriberem, tu me impuliſti. Poſt Cæſaris* [k] *reditum quid tibi maiori curæ fuit, quam ut eſſem ego illi quam familiariſſimus? quod effeceras.*

a a familiaritate.

b q.u.c. ſecuta ſunt. Et

c ab officio.

d q.v.c. ſum oblitus lit.

e v.c. uel in præſentis meos. defuit? & ita L.

f a conſtantia. aliquando pænituit. uide ad Att. lib. xi.

h al acceſſio;

i L. noſtra familiaritati? In maximis reb. quonã modo &c.

k confectis ciuilibus bellis.

Quor-

Quorſum igitur hæc oratio longior, quam putaram? quia ſum admiratus, te, qui hæc noſſe deberes, quidquam a me commiſſum, quod eſſet [a] alienum noſtra amicitia, credidiſſe. nam præter hæc, quæ commemoraui, quæ teſtata ſunt, & illuſtria, habeo multa occultiora, quæ uix uerbis exſequi poſſum. omnia me tua delectant, ſed maxime maxima cum fides in amicitia, conſilium, grauitas, conſtantia: tum lepos, humanitas, litteræ. quapropter [b] redeo nunc ad querelam. Ego, te ſuffragium tuliſſe in illa lege, primum non credidi: deinde, ſi credidiſſem, numquam id ſine aliqua iuſta cauſſa exiſtimarem te feciſſe. [c] dignitas tua facit, ut animaduertatur, quidquid facias: [d] maleuolentia autem hominum, ut nulla durius, quam a te facta ſint, proferantur, ea ſi tu non audis; quid dicam, neſcio; equidem, ſi quando audio, tam defendo, quam me ſcio a te [1] contra [e] iniquos meos ſolere defendi. defenſio autem eſt duplex. alia ſunt, [f] quæ [g] liquido negare ſoleam, ut de iſto ipſo ſuffragio: alia, quæ [h] defendam a te pie fieri, & humane, ut de curatione ludorum. ſed te, hominem [i] doctiſſimum, non fugit, ſi Cæſar rex fuerit, quod mihi quidem uidetur, in utramque partem de tuo officio diſputari poſſe uel in eam, qua ego uti ſoleo, laudandam eſſe fidem, & humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuum diligas; uel in [k] eam, qua non nulli utuntur, libertatem patriæ uitæ amici anteponendam. ex his ſermonib. utinam eſſent delatæ ad te diſputationes meæ. Illa uero duo, quę maxima ſunt [l] laudum tua-

a v. c. *alienum noſtra amicitia. & ita L.*

b ad querellã reſponſio.

c incommodum uertit in laudem

d *v. c. maliuolentia autem*

e *L. contra inimicos meos.*

f ep. 10. li. 10.

g *L. liquidò*

h Philipp. 1.

i ep. 15. lib. 7.

K qua fortaſſe & ipſe Cicero utebatur.

l *q. v. c. laudũ t.*

cuarum, quis aut libentius, quam ego, commemorat, aut ſæpius; te & non ſuſcipiendi belli ciuilis grauiſſimum[a] *auctorem fuiſſe, & moderandæ uictoriæ? in quo qui mihi non aſſentiretur, inueni neminem. Quare habeo gratiam Trebatio, familiari noſtro, qui mihi dedit*[b] *cauſſam harum*[c] *litterarum. quibus niſi credideris; me omnis officij, & humanitatis expertem iudicaris: quo nec mihi grauius quidquam poteſt eſſe, nec a te alienius. Vale.*

a ſic ad Att. ep.9.lib.9. Exi ſemper auctor ſtimatus eſt otii.
b *fort. anſam har.*
c quibus me tibi purgaui.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 QVID defuit noſtræ familiaritati in maximis rebus? quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, uſus tuo conſilio ſum) diſtinguo ſic. Quid defuit noſtræ familiaritati? in maximis rebus quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, uſus tuo conſilio ſum. Hæc etſi leuia uidentur, quia tamen quiddam afferunt ad ſententiam, non cõtempſimus. quæ non eſſe adhuc animaduerſa, miramur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 CONTRA inimicos meos ſolere defendi) quãuis ſciã, P. Victorium edidiſſe, iniquos meos, ut eſt in uulgatis, ego tamen ſecutus libros manuſcr. Memm. inimicos, repoſui. Neq. tamẽ aut nego, aut neſcio, iniquos, interdum uſurpatũ eſſe à Cicerone pro inimicis. qua de re nos alibi plura.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSATIO Matii & pro ſe ipſo & contra calumniatores.

Matius s. D. Ciceroni. 28

[d] MAGNAM *uoluptatem ex tuis litteris cepi, quod, quam ſperaram, atq. optaram, habere te de me opinionem cognoui. de qua etſi non dubitabam; tamen, quia maximi æſtimabã, ut incorrupta maneret, laborabam. conſcius autem mihi eram, nihil a me commiſſum eſſe, quod boni cuiuſquam offenderet animum. eo minus*

d captat beneuolentiã a ſuo ſtudio erga Ciceronem.

credebam, plurimis, atque optimis artibus ornato tibi temere quidquam perſuaderi potuiſſe, præſertim in quem mea propenſa, & perpetua fuiſſet, atque eſſet [a] beneuolentia. quod [b] quando, ut uolui, ſcio eſſe, reſpondebo criminibus, quibus tu pro me, ut par erat, [c] tua ſingulari bonitate, & amicitia noſtra ſæpe reſtitiſti. nota .n. mihi ſunt, quæ in me poſt Cæſaris mortem contulerint. Vitio mihi dāt, quod mortem hominis neceſſarij grauiter fero, atque eum, quem dilexi, perijſſe indignor. [l] aiunt enim * [l] patriam amicitiæ præponendam eſſe: [d] proinde ac ſi iam uicerint, obitum eius reip. fuiſſe utilem. ſed non agam aſtute. fateor me ad iſtum gradū ſapientiæ non [e] perueniſſe. neq. enim Cæſarem in diſſenſione ciuili ſum ſecutus: ſed amicum, quamquam [f] re offendebar, tamen nō deſerui: neq. bellum umquam ciuile, aut etiam cauſſam diſſenſionis probaui; quam etiam naſcentem [g] exſtingui, ſumme ſtudui. itaq. in uictoria hominis neceſſarij, neq. honoris, neque pecuniæ dulcedine ſum captus. quibus præmijs reliqui, minus apud eum, quam ego, cum poſſent, immoderate ſunt abuſi. Atq. etiam res familiaris mea, [h] lege Cæſaris [i] deminuta eſt: cuius beneficio pleriq., qui Cæſaris morte lætantur, remanſerunt in ciuitate. Ciuibus uictis ut parceretur, æque, ac pro mea ſalute, laboraui. Poſſum igitur, qui omnes uoluerim incolumnes, eum, a quo id impetratum eſt, [k] perijſſe non indignari? cum præſertim ijdē homines illi & [m] inuidiæ; & exitio fuerint. [n] Plecteris ergo; inquiunt; quando factum

noſtrum

a v.c. beniuolentia.
b v. c. quoniam. & ita L.
c fort. pro ſing. obiectio.
d L. proinde confutatio.
e L. perueniſſe. & ita v. c.
f ciuili bello.
g auctor fuit non ſuſcipiendi belli ciuilis. Att. ep. 9. lib. 9.
h de qua lege. l. 3. comm. de bello ci.
i L. deminuta eſt:
K auctor fuit moderandæ uictoriæ.
l L. periſſe. & ita v. c.
m odio, quia nimium eos ornaret. ep. 1 li. 1.
n al. Plecteris

noſtrum improbare audes. o ſuperbiam inauditã,[a] *alios in facinore gloriari, alijs ne dolore quidem impune licere. at hæc etiam ſeruis ſemper libera fuerunt, timerent,* [b] *gauderent, dolerent ſuo potius, quam alterius, arbitrio. quæ nunc, ut quidem iſti dictitant, libertatis auctores metu nobis extorquere conantur. ſed nihil agunt. nullius umquam periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate deſciſcam.* NVMQVAM *enim honeſtam mortem fugiendam, ſæpe etiam* [c] * [2] *appetendam putaui. Sed quid mihi* [d] *ſuccenſent, ſi id opto, ut pæniteat eos ſui facti? cupio enim Cæſaris mortem omnibus eſſe acerbam.* [2] *At debeo pro ciuili parte remp. uelle ſaluam. id quidem me cupere, niſi et ante acta uita, & reliqua mea ſpes, tacente me, probat; dicendo uincere non poſtulo. quare maiorem in modum te rogo, ut rem potiorẽ oratione ducas: mihique, ſi ſentis expedire recte fieri, credas nullam communionem cum improbis eſſe poſſe. an, quod adoleſcens præſtiti, cum etiam errare cum* [e] *excuſatione poſſem; id nunc, ætate præcipitata, commutem, ac me ipſe retexam? non faciam; neque, quod diſpliceat, committam, præterquam quod hominis mihi coniunctiſſimi, ac uiri ampliſſimi doleo grauem caſum. quod ſi aliter eſſem animatus; numquam, quod facerem, negarem; ne & in peccando improbus, & in diſſimulando timidus, at uanus exiſtimarer.*[f] *At ludos, quos Cæſaris uictoriæ Cæſar adoleſcens fecit, curaui.* [g] *At id ad priuatum officium, non ad ſtatum reip. pertinebat. quod tamen*

a ex una parte Cæſaris percuſſores, ex altera ſe ipſum deſcribit.

b *v. c. dolerent, gauderẽt ſuo pot.*

c ſic in trib. antiquis libris uideo ſcriptũ eſſe. non, ut aliis placet, Oppetendam. Oppetere ep. 7. l. 3. ad Att.

d *ſuſcenſent*

e ætati aliquid conceditur.

f obiectio.

g Confutatio.

munus & hominis amiciſſimi memoriæ,[a] ac honoribus præſtare etiam mortui debui; & optimæ ſpei adoleſcenti, ac digniſſimo[b] Cæſare, petenti negare non potui. Veni etiam conſulis Antonij ſæpe domum ſalutandi cauſſa: ad quem, qui me parum patriæ amantem eſſe exiſtimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi cauſſa frequentes uentitaſſe reperies. Sed quæ hæc eſt arrogantia, quod Cæſar numquam[c] interpellauit, quin, quibus uellem, atque etiam quos ipſe non diligebat, tamen ijs uterer; eos, qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me, efficere conari, ne, quos uelim, diligam? ſed non uereor, ne aut meæ uitæ moleſtia parum ualitura ſit in poſterum contra falſos rumores,[d] aut etiam ijs, qui me non amant propter meam in Cæſarem conſtantiam, non malint mei, quam ſui ſimiles amicos habere. mihi quidem ſi optata contingent: quod reliquum eſt uitæ, in otio[e] Rhodi degam. ſin caſus aliquis interpellarit: ita ero Romæ, ut recte fieri ſemper cupiam. Trebatio noſtro magnas gratias ago, quod tuum erga me animum, ſimplicem, atque amicum, aperuit; & quod eum,[f] quem ſemper dilexi lubenter, quo magis iure colere, atq. obſeruare deberem, fecit. Bene uale, & me dilige.

a *L. atq. honoribus*
b *L. Caſare*
c à minori ad maius. Cęſar pmiſit, ut inimicis ſuis uterer: uos nō permittitis, ut amem quos uelim,
d *L. aut etiam ij, qui*
e quæ libera ciuitas erat. ep. 7. lib. 4.
f ſimile ep. 16. lib. 12.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 PATRIAM amicitiæ præponendam eſſe:) cum & ſententia pateat, & ita ſcriptū ſit in duobus antiquis meis libris; mutandum nihil duxi. alii dicunt, Patriæ amicitiam: hoc ſenſu: patriæ amicitiam priuatæ amicitiæ præponendam. quod mihi non probatur. nam, Patriæ caritas dicitur; Patriæ uero amicitia, quis umquam dixit? amici-

tiam

tiam uero patriæ præponere, dixit hic noſter in ea pro Rabirio perduellionis reo.

* 2 APPETENDAM) Fugiendam, &, Appetendam, opponuntur. tres ueteres libri, Oppetendam: ſex, Appetendam. Vtro modo legatur, diſcrimen in ſententia non erit.

SCHOLIA P. MANVTII.

1 AIVNT enim, patriam, amicitiæ præponendam eſſe) ſecutus ſum libros uulg. cùm præſertim cum eis conſentiant nonnulli manuſcripti: atq. ita locutus ſit oratione pro Rab. perduell. reo: ibi, ut amicitiam patriæ præponeret. Nam quòd P. Victorius ex antiquis codicibus reponit, aiunt enim, patriæ amicitiam, præponendam eſſe: hac ſententia, aiunt, amicitiam patriæ, præponendam eſſe amicitiæ amicorum, probare non poſſum. Sic potiùs exiſtimarim eſſe legendum, ſi quid ſit mutandum, aiunt enim, patriæ libertatem amicitiæ præponendam eſſe. ſic enim ferè in ſuperiore epiſtola Cicero, libertatem patriæ, uitæ amici anteponen.

2 At debeo pro ciuili parte) Quidam putant legendum, pro uirili parte. Sed ego nihil mutandum cenſeo. Nam quemadmodum dicimus, pro uirili parte, ita &, pro ciuili parte.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PROFECTVRVS in Græciam, ſuas res Oppio commendat, commemoratis ante beneficiis ab ipſo acceptis.

Cicero s. d. Oppio. 29

DVBITANTI *mihi, quod ſcit* [a] *Atticus noſter, de hoc toto conſilio profectionis, quod in utramq. partem in mentem multa ueniebant, magnum pondus acceſſit ad tollendā dubitationē iudicium, & conſilium tuum. nam & ſcripſiſti aperte, quid tibi uideretur; & Atticus ad me ſermonem tuum pertulit. Semper iudicaui, in te & in capiendo conſilio* [b] *prudentiā ſummam eſſe, & in dando fidem; maximeque ſum expertus, cum initio ciuilis belli per litteras te conſuluiſſē, quid mihi faciendum eſſe cenſeres, eundū ne ad Pom-*

a quæ ipſum hac de re ſæpe per litteras conſuluit.

b qui conſiliū dat, & prudens ſit, & fidus.

peium, an manendum in Italia. ſuaſiſti, ut conſulerem dignitati meæ. ex quo, quid ſentires, intellexi: [a] *&* [1] *ſum admiratus fidem tuam, & in conſilio dando religionem; quod, cum aliud malle* [b] *amiciſſimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius uolunt.as, fuit. Equidem & ante hoc tempus te dilexi: & ſemper, me a te diligi, ſenſi: & cum abeſſem, atque in magnis periculis eſſem; & me abſentem, & meos præſentes a te cultos, & defenſos eſſe memini: & poſt meum reditum quam familiariter mecum uixeris, quæq. ego de te & ſenſerim, & prædicarim, omnes, qui ſolent hæc animaduertere, teſtes habemus. Grauiſſimũ uero* [c] *iudicium de mea fide, & de conſtantia feciſti, cum poſt mortem Cæſaris totum te ad amicitiam meam contuliſti. quod tuum iudicium niſi mea ſumma* [d] *beneuolentia erga te, omnibusque meritis comprobaro, ipſe me hominem non putabo. Tu, mi Oppi, conſeruabis amorem tuũ, (etſi* [e] *more magis hoc quidem ſcribo, quam quo te admonendum putem) meaq. omnia tuebere: quę tibi ne ignota eſſent, Attico mãdaui. A me autem, cum paullum otij nacti erimus, uberiores litteras exſpectato. Da operam, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.*

a *L. ſumq. admiratus & fidem tuam,*

b C. Cæſarem, quem etiam ſecutus eſt in bello ciuili.

c iudicaſti, te a me fideliter & conſtanter eſſe amatum. quãquam ego Põpeium, tu Cæſarem ſecutus eſſes.

d *v. c. beniuolentia*

e uide ep. 17. l. 12.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ſumq. admiratus & fidem tuam, & in conſ.) uidetur legendum quibuſdam, ſumq. admiratus & fidem tuam in conſilio dando, & religionem.

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. CASSIVM. ET. ALIOS LIBER. XII

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Qværitvr, tyranno occiſo, tyrannidem tamen non eſſe ſublatam: Caſſiumq. hortatur, ut una cum M. Bruto, eius uxoris fratre, omni perturbatione remp. liberet.

Cicero s. d. C. Caſsio. I

Finem nullum facio, mihi crede, Caſſi, de te, & de Bruto noſtro, id eſt de tota rep. cogitandi: cuius omnis ſpes in uobis eſt, & in D. Bruto: quam quidem iam habeo ipſe meliorem, rep. a [a] *Dolabella meo præclariſſime geſta.* [b] *manabat enim illud malum urbanum, & ita corroborabatur quotidie, ut ego quidem & urbi, & otio diffiderem urbano: ſed ita* * [1] *cõpreſsũ eſt, ut* [c] *mihi uideamur omne iam ad tẽpus,* [2] *ab illo dumtaxat* [d] *ſordidiſſimo periculo, tuti futuri. reliqua magna ſunt, & multa, ſed poſita omnia in uobis. quamquam primum quidque explicemus. nam, ut adhuc quidem actum eſt, non regno, ſed rege liberati uidemur. interfecto .n. rege, regios omnes nutus* [e] *tuemur: neque uero id ſolum, ſed etiam,* [f] *quæ ipſe ille, ſi uiueret, non faceret, ea nos, quaſi cogitata ab illo probamus. nec eius quidem rei finem uideo tabulæ figũtur.* [g] *immunitates dantur:* [2] *pecunię maximæ* [h] *deſcribuntur: exſules reducuntur: S.C. falſa referuntur: ut tantummodo odium illud hominis impuri, & ſeruitutis dolor depulſus eſſe*

a ep. 14. lib. 9.
b Phil. 1. & pro Poſtumo.
c al. ut uideamur omne.
d quod ab infima plebe bonis uiris impendebat
e fort. intuemur:
f quæ ſe facturum leuiter, & vix ſignificauit.
g hæc omnia cum faceret cõſul Antonius, in commentariis Cæſaris ab eo ſcripta fingebat.
h L. deſcribuntur;
2 ...ſcribũ..

uideatur : reſp. iacet in iјs perturbationibus, in quas eam ille coniecit. Hæc omnia uobis ſunt expedienda : nec hoc cogitandum, ſatis iam habere remp. a uobis : habet illa quidem tantum, quantum numquam mihi in mentem uenit optare : ſed contenta non eſt ; & pro magnitudine & animi, & beneficij ueſtri a uobis magna deſiderat. adhuc ulta ſuas iniurias eſt per uos interitu tyranni : nihil amplius : ornamenta uero ſua quæ recuperauit ? an, quòd ei mortuo paret, quem uiuum ferre non poterat ? [a] *cuius* [b] *æra refigere debebamus, eius etiã chirographa defendimus? at enim ita decreuimus. fecimus id quidem temporibus cedentes, quæ ualent in rep. plurimum : ſed immoderate* [c] *quidam, & ingrate noſtra facilitate abutuntur. Verum hæc propediem, & multa alia coram. interim uelim ſic tibi perſuadeas, mihi cum rep. quam ſemper habui cariſſimam, tum, amoris noſtri cauſſa, maximæ curæ eſſe tuã dignitatem. Da operam, ut ualeas.*

a cõtinens pro contento. nam aeris tabulis leges incidebantur. uide librũ noſtrum de legibus.

b fort. an quòd, cuius æra ref.

c conſul Antonius, cui ſcriba Cæſaris Faberius obſequebatur. App. lib. 3. de bel. ci.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 COMPROMISSVM eſt,) quia dixerat, Manabat, contrarium contrario reddidit : item ut epiſt. 12. ad Att. lib. 3. Orationem illam ita compreſſeram, ut numquam emanaturam putarem. Primus ego locum emendaui, ex uetere Vincentii Riccii libro : cum in omnibus impreſſis, Compreſſa eſt, legeretur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 AB illo duntaxat ſordidiſſimo periculo tuti.) Quidam legi uolunt, fœdiſſimo periculo. quod malim, ſi libri ueteres adiuuent.

2 pecuniæ maximæ diſcribuntur) ſic legendum, non, deſcribuntur, neque, diſtribuuntur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

INVEHITVR in M. Antonii tyrannicam potentiam, & reip. ſtatum deſcribit.

Ciccro

Cicero s. d. Caſsio. 2

VEhementer *lætor tibi probari ſententiam, & orationem meam. qua ſi ſæpius uti*[a] *liceret; nihil eſſet negotij, libertatem, & remp. recuperare. ſed homo amens, & perditus, multoq. nequior, quam ille ipſe, quem tu nequiſſimum occiſum eſſe dixiſti, cædis initium quærit: nullamque aliam ob cauſſam me* [b] *auctorem fuiſſe Cæſaris interficiendi criminatur, niſi ut in me ueterani incitentur. quod ego periculum non extimeſco, modo facti ueſtri gloriam cum mea laude* [c] *communicet. ita nec* [d] *Piſoni, qui in eum primus inuectus eſt, nullo aſſentiente; nec mihi, qui idem triceſimo poſt die feci, nec P. Seruilio, qui me eſt conſecutus, tuto in ſenatum uenire licet. cædem enim gladiator quærit, eiusque initium** 1 [e] XIII. *Kal. Octob. a me ſe facturum putauit.** 2 1 *at quam paratus uenerat, cum in uilla* [f] *Metelli complures dies commentatus eſſet. quæ autem in luſtris, & in uino commentatio potuit eſſe? itaq. omnibus* [g] *eſt uiſus, ut ad te antea ſcripſi, ſuo more* [h] *uomere, nõ dicere. Quare quod ſcribis te confidere, auctoritate, & eloquẽtia noſtra aliquid profici poſſe: nõ nihil, ut in tãtis malis, eſt profectum. intelligit .n. populus R.* [i] *tres eſſe conſulares, qui quia, quæ de rep. bene ſenſerint, libere locuti ſunt, tuto in ſenatum uenire nõ poſſint. nec eſt prætereá, quod quidquam exſpectes. tuus enim neceſſarius* [k] *affinitate noua delectatur: itaq. iam non eſt ſtudioſus ludorum; infinitoq.*

a ſi liceret in ſenatu liberelo qui. ep. 2. li. 10.

b Philipp. 2.

c *al. communicet. & ita v. c*

d cui' filia Calpurnia C. Cæſari nupſerat.

e *L. a. d.* XIII. *Kal.*

f Metelli Scipionis, qui fuerat ſocer Pompeii. ep. 8. lib. 8.

g *v. c. uiſus eſt. & ita L.*

h Philipp. 2.

i me, Piſonem, Seruilium.

K Lepidum intelligit: cuius filio filiam ſuam Antonius collocarat. Dio lib. 44.

nitoq.

*nitoq.[a]fratris tui plauſu[b] dirumpitur.alter itẽ affinis nouis cõmentarijs Cæſaris delenitus eſt.Sed hæc tolerabilia: illud non ferendum, quod eſt, qui ueſtro anno conſulẽ filiũ ſuũ futurũ putet, ob eãque cauſſã ſe huic latroni deſeruire præſeferat.nã L.Cotta, familiaris meus, fatali quadam deſperatione, ut ait, minus in ſenatũ uenit. L.Cæſar, optimus, & fortiſſimus ciuis,[c] ualetudine impeditur. Ser.Sulpicius, & ſumma auctoritate, & optime ſentiens, non adeſt. reliquos, exceptis [d] deſignatis, ignoſce mihi ſi non numero conſulares. Habes [e] auctores conſilij publici.qui numerus etiam bonis reb.exiguus eſſet: quid cenſes perditis? quare ſpes eſt omnis in uobis.qui ſi iccirco abeſtis, ut ſitis in tuto: ne in uobis quidẽ. ſin aliquid dignum ueſtra gloria cogitatis: uelim,[f] ſaluis nobis: ſin id minus, res tamen publica per uos breui tempore *3 ius ſuũ [g]recuperabit. Ego tuis neq.deſum, neq. deero:[h] qui ſiue ad me referẽt,*4 [i] ſiue nõ; mea tibi tamẽ [k] beneuolẽtia, fideſq. præſtabitur. Vale.*

a nõ Quincti, ſed Lucii, qui hoc anno erat trib. pl Phil.3.
b L.dirumpitur.

c ep.14. lib.9.
c v c.ualitudine

d Panſa, & Hirtio.

e quorſum cõſilio reſp. geritur

f id eſt, ne ante ueſtrum aduentum opprimamur.

g ep.13.lib.15.
g L reciperabit. & ita v. c.

h fort. qui ſiue ad me quidem referent, mea tibi t.

i ſic & Sigonii liber. & meus, & Fuluii. alii hoc delendum putarunt.

K v.c.beniuolentia.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 AD XIII. Kalend. Octob.) Tota res ita ſe habet. Cum Cicero, poſt interitum Cæſaris, primum deſperata rep.in Græciam abire cogitaſſet; deinde, allata ſpe quadam libertatis, & otii, mutato conſilio ad urbem reuertiſſet; M. Antonius conſul Kalendis Sept. de ſupplicationibus relaturus, eum de more in ſenatum uocauit. Cicero miſit, qui ſe excuſarent, quod de uia langueret. ille iratus fabros ſe miſſurum, & domum illius diſturbaturum eſſe, audiente ſenatu, dixit. uenit Cicero poſtridie in ſenatum. ideſt, IV. non. Sept. & locutus eſt, abſente Antonio, de rep. liberius, quam pericula, minæq. poſtulabant: eaq. nunc exſtat oratio, Philippicarum prima. Tum Antonius, furore percitus, adeſſe eum iuſſit in ſenatu ad XIII. Kalend. Oct. ipſe interea totũ illud ſpatium, quod eſt à quarto non. Sept. ad XIII. Kalend. Oct. commentatus eſt in

Tibur-

Tiburtino Metelli, quæ contra Ciceronem diceret, eo die in ſenatum, diſſuadentibus amicis, Cicero non uenit; ſed mox accurate ſcripta oratione reſpondit, quæ inter Philippicas ſecunda legitur. eſt autem ita ſcripta, quaſi præſens præſenti Antonio eodem die reſponderit. quod ex eo cōſtat, quia XIII. Kalend. Octob. inuectus eſt in Ciceronem Antonius, & eodem die habitam eſſe Philippicam ſecundam, fingit Cicero, cum ait in ea: Neſcis heri quartum in circo diem ludorum Romanorū fuiſſe? Nam qui dies quartū diem ludorum Romanorum proxime ſequitur, eſt, XIII. Kal. Oct. ut ex marmoreis antiquorum dierū faſtis, quod Kalendarium uocant, intelligitur. Ac nequis in dubium uocet, quod ſcriptam eſſe dixi, non habitam: probabo ipſo teſte, non fuiſſe illum eo die in ſenatu, metu armorū Antonii: ſic. n. inquit in Philippica V. Cum is dies, quo me adeſſe iuſſerat, ueniſſet; tum uero agmine quadrato in ædem Concordiæ uenit, atq. in me abſentem orationem ex ore impuriſſimo euomuit. quo die ſi per amicos mihi cupienti in ſenatum uenire licuiſſet; cædis initiū feciſſet a me: ſic. n. ſtatuerat. Et in hac ipſa epiſtola, cū ait: Tuto in ſenatum uenire mihi nō licet: cædem. n. gladiator quærit, eiuſq. initiū ad XII. Kal. Oct. a me ſe facturū putauit: nonne ſe nō fuiſſe in ſenatu eo die ſignificat? Scriptam etiā, ut dixi, non habitā ſecundā Philippicā, indicant illa ad Att. ep. 10. lib. 16. Vtinā eū diem uideā, cū iſta oratio libere uagetur. nā ſi ſcriptā edere non audebat: multo minus, ipſo præſente Antonio, eam habere auſus eſſet. loquitur. n. eo loco de ſecūda Philippica: ut in Cōmētariis docuimus.

* 2 AT quā paratus uenerat,) Libri ueteres quē: quod ſi probamus, ita dictū uidebitur, quod eum Antonius in ſenatu affuturum putaret: ut ſit: uenerat ad me paratus: ideſt, ut in me diceret ea, quæ cōplures dies commentatus erat. Malo tamen, At quam: quod alii excogitarunt.

* 3 IVS ſuū recuperabit.) ſic octo mei ueteres libri; recte: ut bene ominet̃ de Caſſio, & Bruto; uel ſi in Italia res male ſuccedat. Ad At. ep. 13. lib. 15. Vr̃ reſp. ius ſuū recuperatura.

* 4 SIVE nō;) hoc in uno tātū eſt uertere libro, a reliquis abeſt. in trib. ēt hoc modo legit̃: Quid ſi nō ad me referēt, mea tibi tn̄ beneuolētia, fidesq. præſtabit. quod minime diſplicet. in tribus, Qui ſi ne ad me referent, mea tibi &c.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 CONTRA inimicos meos ſolere defendi) quamuis ſciam, P. Victorium edidiſſe, iniquos meos, ut eſt in uulgatis, ego tamen ſecutus libros manuſcrip. Memm. inimicos, repoſui. Neq. tamen aut nego, aut neſcio, iniquos, interdum uſurpatum eſſe à Cicerone pro inimicis. qua de re nos alibi plura.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Et hic in Antonium, eiusq. ſectam inuehitur.

Cicero s. d. Caſsio. 3

AVGET *tuus* [a] *amicus furorem in dies. primum in ſtatua, quam poſuit in Roſtris, inſcripſit*, PARENTI OPTIME MERITO: *ut non modo ſicarij, ſed iam etiam* [b] *parricidæ iudicemini: quid dico, iudicemini? iudicemur potius: ueſtri enim pulcherrimi facti ille furioſus me principem dicit fuiſſe.* [c] *utinam quidem fuiſſem: moleſtus nobis non eſſet. ſed hoc* [d] *ueſtrum fuit: quod quando præterijt; utinam haberem,* [e] *quid darem uobis conſilij. ſed ne mihi quidem ipſi, reperio, quid faciundum ſit.* QVID *enim eſt, quod contra uim ſine ui fieri poſſit? conſilium autem omne hoc eſt illorum, ut mortē Cæſaris perſequantur. itaque ante diem* [f] VI. *non. Oct. productus in concionem a* [g] *Canutio, turpiſſime ille quidē diſceſſit, ſed tamen ea dixit de conſeruatorib. patriæ, quæ dici deberent de proditoribus: de me quidem* [h] *non dubitanter, quin omnia de meo conſilio & uos feciſſetis, & Canutius faceret. cetera cuiuſmodi ſint, ex hoc iudica, quod legato tuo uiaticum eripuerunt. quid eos interpretari putas, cum hoc faciunt? ad hoſtem ſcilicet portari. o rem miſeram: dominum ferre non potuimus; conſeruo ſeruimus. & tamen, me quidem fauente magis, quam ſperante, etiam nunc reſidet ſpes in* [i] *uirtute tua. ſed ubi ſunt copiæ? de reliquo* malo

a Antonius.

b *L. patricidæ*

c Brutus & Caſſius conſilium ſuum de necādo Cæſare cum Cicerone non cōmunicarūt. Plut.

d *al. ueſtrum eſt:*

e *q. v c. quid uobis darem cōſilij.*

f *L. VI. Nonas*

g tribuno pl. quem poſtea Octauianus occidit. Dio l. 48. Velleius lib. 2. Suetonius in li. de claris rhetoribus.

h *L. non dubitanter, quin.*

i ſæpe cognita. maxime uero cōtra Parthos. ep. 10. lib 2. & ep. 14. lib. 15.

malo te ipſum loqui tecum, quam dicta noſtra cognoſcere. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

VARIA complectitur hæc epiſtola, de Antonii nequitia, de ſenatu, de populo, de legatis ad Antonium miſſis, de ipſo Caſſio.

Cicero s. D. Caſsio. 4

VELLEM *idibus Mart. me ad*[a] *cenam inuitaſſes: reliquiarum nihil fuiſſet.*[b] *nunc me reliquiæ ueſtræ exercent, & quidem præter ceteros*[c] *me. quamquam egregios conſules habemus, ſed turpiſſimos conſulares: ſenatum fortem, ſed infimo quemque honore fortiſſimum; populo uero nihil fortius, nihil melius, Italiaq. uniuerſa. nihil autẽ fœdius*[d] *Philippo, et Piſone*[e] *legatis, nihil flagitioſius: qui cum eſſent miſſi, ut Antonio ex ſenatus ſententia certas res renunciarent, cum ille earum rerum nulli paruiſſet, ultro ab illo ad nos intolerabilia poſtulata retulerunt. itaq. ad nos concurritur: factiq. iam in re*[f] *ſalutari populares ſumus. Sed, tu quid ageres, quid acturus, ubi deniq. eſſes, neſciebam. fama nunciabat te eſſe in Syria: auctor erat nemo.*[g] *De Bruto, quo propius eſt, eo firmiora uidentur eſſe, quæ nunciantur. Dolabella ualde uituperabatur ab hominibus non inſulſis, quod tibi tam cito ſuccederet, cũ tu uixdum triginta dies in Syria fuiſſes. itaque conſtabat, eum recipi in Syriam non oportere. Summa laus & tua, & Bruti eſt, quod exercitum præter ſpẽ exiſtimamini comparaſſe.*

a ad Cæſarem occidendum: ſimul enim Antonium occidiſſemus.

b *Nunc reliquiæ nos exercent,*

c ep. 1. lib. 10.

d ep. 8. lib. 12. & Philip. 6.

e *Vox, legatis, abeſt a q. v. c.*

f alii enim in affligenda rep. populares, ut Clodius, Cæſar.

g M. Bruto.

raſſe. Scriberem plura, ſi rem, cauſſamque noſſem: nunc quæ ſcribo, ſcribo ex opinione hominum, atque fama. tuas litteras auide exſpecto. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

M. Brutum laudat ut ad eius imitationem Caſſium accendat. addit de bello, quod in Italia contra M. Antonium reſp. gerebat.

Cicero S. D. Caſsio.

HIEMEM *credo adhuc prohibuiſſe, quo minus de te certum haberemus, quid ageres, maximeque ubi eſſes. loquebantur omnes tamen, credo quod uolebant, in Syria te eſſe, habere copias. id autem eo facilius credebatur, quia ſimile uero uidebatur. Brutus quidem noſter egregiam laudẽ eſt conſecutus. res enim tantas* [a] *geſſit, tamque inopinatas, ut eæ cum per ſe gratæ eſſent, tum gratiores propter celeritatem. quod ſi tu ea tenes, quæ putamus: magnis ſubſidijs fulta reſp. eſt.* [b] *prima enim ora Græciæ uſque ad Aegyptum optimorum ciuium imperijs muniti erimus, & copijs. quamquam, niſi me fallebat, res ſic ſe habebat,* [c] *ut totius belli omne diſcrimen in D. Bruto poſitum uideretur: qui ſi, ut ſperabamus, erupiſſet Mutina; nihil belli reliquum fore uidebatur. paruis omnino iam copijs obſidebatur; quod magno præſidio Bononiam tenebat Antonius. erat autẽ Claternæ noſter Hirtius, ad Forum Cornelium Cæſar, uterque cum firmo exercitu: magnasq. Romæ Panſa copias ex* [d] *delectu Italiæ compararat. hiems adhuc rem geri prohibuerat. Hirtius nihil niſi* [e] *conſiderate,*

a Plut. in eius uita.

b primam .n. oram Græciæ Brut⁹ tenebat. Phil. x.

c al ut omne totius belli diſc.

d L. ex delectu Italiæ comp.

e ep. 33. lib. 10.

te, ut mihi crebris litteris ſignificat, acturus uidebatur. pręter Bononiam, Regium Lepidi, [a] *Parmam, totam Galliam tenebamus ſtudioſiſſimam reip.* [b] *tuos etiam clientes tranſpadanos mirifice coniunctos cum cauſſa habebamus. erat firmiſſimus ſenatus, exceptis* [c] *conſularibus: ex quibus unus L. Cęſar firmus eſt, & rectus. Ser.* [d] *Sulpicij morte magnũ præſidiũ amiſimus. reliqui partim inertes, partim improbi. non nulli inuident eorum laudi, quos in rep. probari uident.* [e] *populi uero R. totiusque Italiæ mira conſenſio eſt. Hæc erant fere, quæ tibi nota eſſe uellem. nunc autem opto, ut ab iſtis* [f] *orientis partibus uirtutis tuæ lumen eluceat. Vale.*

a de. Parmenſium cæde, a L. Antonio facta, Philipp. 14.
b *v. c. Tuos etiã client. & ita L.*
c ep. antecedẽti.
d de Sulpicii morte Phil. 9.
e ep. 4.
f unde ſol terras illuſtrat, inde fac ut eluceat uirtus tua.

SCHOLIA P. MANVTII.

CLATERNAE) Cliternam uocant Plinius, & Strabo, Claternam idem Cicero Phil. 8. inde Hirtius Antonii præſidium deiecit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

* 1 Ex dilectu Italiæ compararat.) Sic legendum, cõpararat: & ita habent omnes codices, non, comparat. quod cò adſcripſi, quòd olim editum eſt, comparat, culpa operarum. Iam, dilectu, legendum eſſe, non delectu, nemo eſt, qui neſciat, indocilibus exceptis.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

STRABONEM commendat quaſi aliud agens, & in Caſſio Brutoq. ſpem omnem reip. ſitam eſſe dicit, ſi ad Mutinam res male geratur.

Cicero s. d. Caſsio. 6

QVI *ſtatus rerum fuerit tum, cum has literas dedi, ſcire poteris ex C.* [g] * 1 *Tidio Strabone, uiro bono, & optime de rep. ſentiente: nam quid dicam, cupidiſſimo tui, qui, domo,*

g fortaſſe rectius. Titio. nã & Strabo Titiorũ cognomen, ut infra. ep. 14. lib. 13. & Titiæ gentis mentio frequens, Tidiæ nulla.

& fortunis relictis, ad te potiſſimum profectus ſit? itaq. eum tibi ne commendo quidem. aduentus ipſius ad te ſatis eum commendabit. Tu uelim ſic exiſtimes, tibiq. perſuadeas, omne perfugium bonorum in te, & Bruto eſſe poſitum, ſi, quod nolim, aduerſi quid euenerit. res, cum hæc ſcribebam, erat in extremum [a] *deducta diſcrimen. Brutus enim Mutinæ uix iam ſuſtinebat. qui ſi conſeruatus erit;* [b] *uincimus;*[c] *ſin; (quod dij* [d] *omen auertant) omnis omnium curſus eſt ad uos. proinde fac tantum animum habeas, tantumque apparatum, quanto opus eſt ad uniuerſam remp. recuperandam. Vale.*

a *L. adducta diſcr. & ita v. c.*
b ep. 20. l. 14. ad Att.
c *al. ſin oppreſſus erit, (qđ Dij &c.*
d ominis cauſſa mentionem uitat aduerſæ fortunæ. ep. 12.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 TIDIO Strabone,) malim, Titio: cum Titii noti ſint, Tidios autem ego quidem ignorem. & ep. 14. lib. 13. Titius Strabo nominatur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SIGNIFICAT ſententiam a ſe in ſenatu dictam ex Caſſii dignitate, eamq. a ſe etiam in concione defenſam.

Cicero S. D. Caſsio. 7

QVANTO *ſtudio dignitatem tuam & in ſenatu, & ad populum defenderim, ex tuis te malo, quam ex me, cognoſcere. quæ mea ſententia in ſenatu facile ualuiſſet, niſi* [e] *Panſa uehementer obſtitiſſet. ea ſententia dicta, productus ſum in concionem a tribuno pl. M. Seruilio. dixi de te quæ potui, tanta* [f] *contentione, quantũ forum eſt; tanto clamore, conſenſuq. populi, ut nihil umquã ſimile uiderim. id uelim mihi ignoſcas, quod inuita* [g] *ſocru tua fecerim. mulier timida uerebatur, ne Pãſæ animus offenderetur.*

e Pãſa conſul.
f Concione, quibuſdam placet.
g Seruilia, M. Bruti matre, item Tertiæ, Caſſii uxoris. uide Suet. in Iulio, Tacitum lib. 3.

in

in concione quidem Panſa dixit, matrem quoq. tuam, & fratrem illam a me ſententiam noluiſſe dici. ſed me hæc non mouebant: alia malebam: fauebam & reip. cui ſemper faui, & dignitati, ac gloriæ tuæ. Quod autem & in ſenatu pluribus uerbis diſſerui, & dixi in concione, in eo uelim fidem meam [a] *liberes. promiſi enim, & prope confirmaui, te non exſpectaſſe, nec exſpectaturum decreta noſtra, ſed te ipſum tuo more remp. defenſurum. & quamquam nihil dum audieramus, nec ubi eſſes, nec quas copias haberes: tamen ſic ſtatuam, omnes, quæ in iſtis partibus* [b] *eſſent, opes, copiasque tuas eſſe: per teque Aſiam prouinciam confidebam iam reip. recuperatam. Tu fac in augenda gloria te ipſum* [c] *uincas. Vale.*

a id eſt, id uelim præſtes, & te confirmes.

b *fort. eſſent, opes, copiasq.*

c Tecum certes, dixit ep. 14. lib. 9.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Lepidvs uictum Antonium receperat: unaq. bellum adminiſtrabant. id queritur Cicero, & Caſſium ad liberandam remp. hortatur.

Cicero s. d. Caſsio. 8

Scelvs [d] *affinis tui Lepidi, ſummamq. leuitatẽ, &* [e] *inconſtantiã, ex actis, quę ad te mitti certo ſcio, cognoſſe te arbitror. itaq. nos, confecto bello, ut arbitrabamur, renouatum bellum gerimus: ſpemq. omnes in D. Bruto, & Planco habemus: ſi uerum quæris, in te, & in meo Bruto non ſolum ad præſens perfugium, ſi, quod nolim,* [f] *aduerſi quid acciderit, ſed etiã ad confirmationẽ perpetuę libertatis. Nos hic de Dolabella* [g] *audiebamus, quę uellemus: ſed certos auctores non ha-*

d nam & Lepidi uxor erat ſoror M. Bruti.

e cum antea pacem ſe uelle dixiſſet epiſt. 18. lib. xi. & hic infra, ep. 10.

f epiſt. 2. ad M. Brutũ. Si quid offenſum ſit.

g oppreſſum a te eſſe.

bebamus . te quidem magnum hominem & præſenti iudicio, & reliqui temporis exſpectatione ſcito eſſe . [a] *hoc tibi propoſito, fac ut ad ſumma contendas. nihil eſt tantum, quod non populus R. a te perfici, atque obtineri poſſe iudicet . Vale .*

a laudat ſimul & hortatur q̃d faciendũ utrũque cenſet ep. 21. lib.15.

ARGVMENTVM P. MANVTII.
SCRIBIT de bello propter Lepidi perfidiam renouato; Caſſiumque hortatur, ut in Italiam properet.

Cicero s. D. Caſsio. 9

BREVITAS *tuarum litterarum me quoque breuiorem in ſcribendo facit: &, uere ut dicam, non ſatis occurrit, quod ſcribam . noſtras enim res in actis perferri ad te certo ſcio: tuas autem ignoramus . tanquam .n. clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppreſſo Dolabella, ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine auctore. Nos confectum bellum cum putaremus, repente a Lepido* [b] *tuo in ſummam ſollicitudinem adducti ſumus. itaque perſuade tibi, maximam reip. ſpem in te, & in tuis copijs eſſe . firmos omnino exercitus habemus: ſed tamen, ut omnia, ut ſpero, proſpere procedant, multum* [c] *intereſt te uenire. exigua eſt enim ſpes reip. nam nullam non libet dicere: ſed, quæcumq. eſt, ea deſpondetur anno conſulatus tui . Vale .*

b ob affinitatẽ. ep. antecedenti, & ſequenti.

c timebat ipſã uictoriam, ſuſpicãs de Octauiano id, quod euenit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.
LEPIDVM hoſtem iudicatum ſcribit, & omnino rem poſcere, ut Caſſius cum exercitu in Italiam ueniat.

Cicero s. D. C. Caſsio. 10

LEPIDVS, [d] *tuus affinis, meus familiaris, pridie Kal. Quinct.* [e] *ſententijs omnibus hoſtis a ſena-*

d epiſt. 8.

e Dio lib. 46.

ſenatu iudicatus eſt, ceterique qui una cum illo a rep. defecerunt, quib. tamen ad[a] *ſanitatem redeundi ante Kal. Sept. poteſtas facta eſt. fortis ſane ſenatus, ſed maxime ſpe ſubſidij tui. bellum quidem, cum hæc ſcribebam, ſane magnum erat ſcelere, et leuitate Lepidi. Nos de Dolabella quotidie, quæ uolumus, audimus, ſed adhuc ſine capite, ſine auctore, rumore nuncio. quod cum ita eſſet, tamen litteris tuis, quas nonis Maij ex caſtris datas acceperamus, ita perſuaſum erat ciuitati, ut illum iam oppreſſum omnes arbitrarentur, te autem in Italiam uenire cum exercitu: ut, ſi hæc ex ſententia confecta eſſent,*[b] *conſilio, atq. auctoritate tua; ſin quid forte*[c] *titubatum eſſet, ut fit in bello, exercitu tuo niteremur. quem quidem ego exercitum*[d] *quibuſcum potero rebus ornabo. cuius rei tum tempus erit,*[1] *cum, quid opis reip. laturus*[e] *exercitus ſit, aut quid iam tulerit, notum eſſe cœperit. nam adhuc tantum conatus audiuntur, optimi illi quidem, & præclariſſimi, ſed geſta res exſpectatur: quam quidem aut iam eſſe aliquam, aut appropinquare confido. tua uirtute, et magnitudine animi nihil eſt nobilius. itaque optamus, ut quamprimum te in Italia uideamus. remp. nos habere arbitrabimur, ſi uos habebimus. præclare uiceramus, niſi ſpoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepiſſet Antonium. itaque numquam tanto odio ciuitati Antonius fuit, quanto eſt Lepidus. ille enim ex turbulenta rep. hic ex pace, & uictoria bellum excitauit. huic oppoſitos*[f] *conſules deſignatos habemus;*

a de mente dicitur, ut hic, & alibi, de corpore Tuſc. 4. de Off. lib. 3. & de optimo genere orat.

b *lib. uulg. conſilio, atque auctoritate tua roboraremur: ſin quid*

c ſupra, ep. 8.

d *q. v. c. uerbis, quibuſcunque potero, rebusq. orn.*

e ſuſpicor abūdare, & fuiſſe ex iis, quæ gloſſemata vocauit.

f D. Brutum, & L. Plancum.

in quibus eſt [a] *magna illa quidem ſpes, ſed anceps cura propter incertos exitus prœliorum. perſuade tibi igitur, in te, et in Bruto tuo eſſe omnia, uos exſpectari, Brutum quidem* [b] *iam iamq. quod ſi, ut ſpero, uictis hoſtibus noſtris, ueneritis: tamen auctoritate ueſtra reſp. exſurget, et in aliquo ſtatu tolerabili conſiſtet. ſunt enim permulta, quibus erit medendum, etiam ſi reſp. ſatis eſſe uidebitur ſceleribus hoſtium liberata. Vale.*

a *L. magna illa quidem ſp & ita v. c.*

b propi' enim aberat, Macedoniamque, & Græciam, capto C. Antonio, tenebat. Plut.

SCHOLIA D. LAMBINI.

CVM, quid opis reip. laturus ſit, &c.) ueterum hoc loco aliquot codicum ſcripturam lectori proponam. hoc tantum. cùm quid opis reip. laturus ſit, aut quis exercitus ſit, aut quid iam tulerit, notum eſſe cœperit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT, a quibus copias acceperit: ſeq. & remp. commendat. ſcripta autē hæc epiſtola ante prœliū Mutinenſe.

C. Caſsius. procos. S. D. Ciceroni. 11

[c] *SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. In Syriā me* [d] *profectū eſſe ſcito ad L.* [e] *Murcū, & Q. Criſpum imp. uiri fortes, optimiq. ciues poſtea quā audierunt, quę Romæ* [f] *gererentur, exercitus mihi tradiderunt; ipſique mecum una fortiſſimo animo remp. adminiſtrant. item legionem, quam Q.* [g] *Cæcilius Baſſus habuit, ad me ueniſſe* [h] *ſcito, quattuorq. legiones, quas A.* * *Allienus ex Aegypto eduxit, traditas ab eo mihi eſſe ſcito. Nūc te cohortatione nō puto indigere, ut nos abſentes, remq. publicam, quantum opus eſt, defendas. ſcire te uolo, firma præſidia uobis, ſenatuiq. non deeſſe, ut optima ſpe, & maximo animo remp. defendas. reliqua tecum aget L. Carteius, familiaris meus. Vale. D. non. Mart. ex caſtris,* [i] *Taricheis.*

c *L. S. V. B. E. E. Q. V.*

d Phil. XI.

e Dio lib. 47.

f pro cernerentur. in Antoniū, & Dolabellā.

g Phil. XI. & Strabo lib. 16. & App. miſſus a Dolabella in Aegyptū App. lib. 4.

h *L. debet hoc loco, ſcito.*

i Ioſephus de bello Iudaico.

ARGV-

ARGVMENTVM P. MANVTII.

FACTA mentione beneuolentiæ Ciceronis erga ſe, ſuam dignitatem ſuosq. milites commendat; ſeq. & illos optime de rep. meritos affirmat.

Caſsius procos. s. d. Ciceroni. 12

[a] SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Legi tuas litteras, in quibus mirificum tuum erga me amorem recognoui. uidebaris enim non ſolum fauere nobis, id quod & noſtra, & reip. cauſſa ſemper feciſti; ſed etiam grauem curam ſuſcepiſſe, uehementerq. eſſe de nobis ſollicitus. itaq. quod te primum exiſtimare putabam, nos, oppreſſa rep. quieſcere non poſſe; deinde, cum ſuſpicarere [b] nos moliri, [c] quod [d] te ſollicitum eſſe & de ſalute noſtra, & de rerum euentu putabam: ſimul ac legiones accepi, quas A. Allienus eduxerat ex Aegypto, ſcripſi ad te, [e] tabellariosq. complures Romam miſi. ſcripſi etiam ad ſenatum litteras, quas reddi uetui prius, quam tibi recitatæ eſſent: ſi forte mei obtemperare mihi [f] uoluerunt. quod ſi litteræ perlatæ non ſunt; non dubito, quin Dolabella, qui, nefarie [g] Trebonio occiſo, Aſiam occupauit, tabellarios meos [h] deprehenderit, litteraſq. interceperit. exercitus omnes, [i] qui in [k] Syria fuere, teneo. habui paullulum moræ, dum promiſſa militib. perſoluo. nunc iam ſum exſpeditus. A te peto, ut dignitatem meam [l] tibi commendatam habeas: ſi me intelligis, nullum neq. periculũ, neq. laborẽ patriæ denegaſſe: & ſi contra importuniſſimos latrones arma cepi, [m] te hortãte, et auctore: ſi non ſolum exercitũ ad remp. libertatemque defendendam cõparaui, ſed etiam crudeliſſi-

a *L.S.V.B.E.E.Q.V.*

b moliri aliqd. pro rep.

c *fort. nos aliquid mol.*

d *L. te ſollicitum*

e *q. v. c tabellarioſq. compl.*

f *uoluerant.*

g epiſt. 15.

h *L. deprenderit;*

i *q. v. c. qui in Aſia fuerunt,*

K vbi Cęſar eos collocauerat, cum de Parthico bello cogitaret.

l *q. v. c. commẽdatam tibi hab.*

m *al. te hortatore,*

mis tyrannis eripui: * [1] *quos ſi occupaßet Dolabella; non ſolum aduentu, ſed etiam opinione, & exſpectatione exercitus ſui Antonium confirmaßet. quas ob res milites*[a] *tuere, ſi eos mirifice de rep. meritos eſſe animaduertis: & effice, ne quem pæniteat, remp. quam ſpem prædæ & rapinarum, ſequi maluiſſe. item Murci & Criſpi imp. dignitatem, quantum eſt in te, tuere. nam*[b] *Baſſus* [c] *miſere noluit mihi legionem tradere. quod niſi milites inuito eo legatos ad me miſiſſent; clauſam Apameam tenuiſſet, quoad ui eſſet expugnata. Hæc a te peto non ſolum reip. quę tibi ſemper fuit cariſſima, ſed etiam amicitiæ noſtræ nomine, quã confido apud te plurimum poſſe. crede mihi, hunc exercitum, quem habeo, ſenatus, atq. optimi cuiuſque eſſe, maximeque tuum: de cuius uoluntate aſſidue audiendo, mirifice te diligit, carumq. habet: qui ſi intellexerit commoda ſua*[d] *curæ tibi eſſe; debere etiam ſe tibi omnia putabit. Litteris ſcriptis, audiui Dolabellam in Ciliciam ueniſſe cum ſuis copijs. proficiſcar in Ciliciam. quid egerim,*[e] *celeriter ut ſcias, dabo operam. ac uelim, ut mereamur de rep. ſic felices ſimus. Fac ualeas, meque ames. Nonis Maij, ex caſtris.*

a curæ tibi ſint eorum cõmoda. infra, hac ipſa epiſtola.

b c de Cęcilio Baſſo, Strabo lib. 16. quod eã laudem, ac felicitatem, quæ in rep. tuenda poſita eſt, ignoraret.

d v c. tibi curæ eſſe. & ita L.

e q. v. c. ut ſcias, celeriter dabo operam.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 QVOS) ſic omnes libri ueteres; uno excepto, in quo eſt, Quam, & in margine Quos. Quos autem exercitus accipio, non tyrannos: nam tyranni ſunt ipſi Dolabella & Antonius, quibus ereptum a ſe exercitum eſſe gloriatur. At, Exercitum, dixit, non Exercitus. Vere: tamen poſtea reſpexit ad quattuor exercitus, quos ipſe comparauerat, Murci, Criſpi, Baſſi, Allieni.

ARGV-

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Gratvlatvr de uictoria Mutinenſi; & res a ſe geſtas enumerat.

[a] Caſsius Q. s. d. Ciceroni. 13

[b] SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Cum reip. uel ſalute, uel uictoria gaudemus: tum inſtauratione tuarum laudum, quod maximus conſularis maximum conſulem te ipſe uiciſti, & lætamur, & mirari ſatis non poſſumus. fatale neſcio quid tuæ uirtuti datum: id quod [c] iam ſæpe experti ſumus. eſt enim tua [d] toga omnium armis felicior: quæ nunc quoq. nobis pæne uictam remp. ex manibus hoſtium eripuit, ac reddidit. nunc ergo uiuemus liberi: nunc te, omnium maxime ciuis, & mihi cariſſime, id quod maxime reip. [e] tenebris comperiſti, nunc te habebimus teſtem noſtri & in te, & in coniunctiſſimam tibi remp. amoris: &, quæ ſæpe pollicitus es te & taciturum, [f] dum ſeruiremus, & dicturum de me tum, cũ profutura eſſent; [g] nũc illa non ego quidẽ dici tantopere deſiderabo, quam ſentiri a te ipſo. neq. enim omnium iudicio malim me a te commendari, quam ipſe tuo iudicio [h] digne, ac mereor, commendatus eſſe: ut hæc nouiſſima noſtra facta[i] non ſubita, [i] nec * [i] [k] inconuenientia, ſed ſimilia illis cogitationibus, quarũ tu teſtis es, fuiſſe iudices; meq. ad optimam ſpem patriæ non minimum tibi ipſi producendum putes. Sunt tibi, M. Tulli, liberi, propinquiq. digni quidem te, & merito tibi cariſſimi: eſſe etiam debent in rep. proxime hos cari, qui ſtudiorum tuorum ſunt æmuli: quorum

a fort. Q. CASSIVS.
b L. S. V. B. E. E. Q. V.
c L. ſæpe iã exp. & ita v. c.
d togatus. n. Cicero, non armatus, reip. fuit. ep. 4. li. 15.
e cum Cæſar omnia teneret.
f q. v. c. dum ſeruiſſemus:
g L. nunc non illa quidem dici
h al. proinde, ac
i uide ſcholiũ.
K al. nec diſconuenientia,

rum eſſe cupio tibi copiam; ſed tamen non maxima me turba [a] *puto excludi, quo minus tibi uacet me excipere, & ad omnia, quæ uelis, & probes, producere. animum tibi noſtrum fortaſſe probauimus:* [b] *ingenium certe diutina ſeruitus, qualecũque eſt, minus tamen, quam erat, paſſa eſt uideri. Nos ex ora maritima Aſiæ prouinciæ, & ex inſulis quas potuimus naues deduximus.* [c] *delectum remigum, magna* [d] *contumacia ciuitatũ, tamẽ ſatis celeriter habuimus. ſecuti ſumus claſſem Dolabellæ,* * [2] *cui* [e] *Lucilius præerat: qui, ſpem ſæpe tranſitionis præbendo,* [f] *neque umquam non decedendo, nouiſſime Corycum ſe contulit, & clauſo portu ſe tenere cœpit. nos, illa relicta, quod & in caſtra peruenire ſatius eſſe putabamus; & ſequebatur claſſis altera, quam anno priore in* [g] *Bithynia Tillius Cimber comparar at, cui Turulius quæſtor præerat; Cyprum petiuimus. ibi, quæ cognouimus, ſcribere ad uos quamcelerrime uoluimus. Dolabellam ut Tarſenſes peſſimi ſocij, ita Laodiceni multo amẽtiores ultro* [h] *accerſierunt. ex quibus utriſq. ciuitatibus, Græcorum militũ numero,* [i] *ſpeciẽ exercitus effecit.* * [3] *caſtra habet ante opidũ Laodiceã poſita; & partẽ muri demolitus eſt; & caſtra opido coniunxit.* [k] *Caſſius noſter cum decẽ legionibus, & cohortib. uiginti auxiliarijs,* [l] *& quattuor millibus equitũ a millib. paſſuũ uiginti caſtra habet poſita* [m] *Παλτοῖ; et exiſtimat ſe ſine prælio poſſe uincere. nã iam ternis tetradrachmis triticũ penes Dolabellã* [n] *eſt. niſi quid nauib. Laodicenorũ*

ſupporta-

a nõ puto multos a te mihi in amore anteponi.

b *q. v. c. ingeniũ diutina ſeruitus, certè, quale.*

c *L. dilectum.*

d cum obſtinate recuſarent.

e *L. L. Nigid. Figulus*

f *al. nequaquam non decedendo. & ita q. v. c.*

g Cimbro ab ſenatu attributa. Plut. in Bruto. & Dio l. 47.

h *L. arceſſierunt:*

i Tac. lib. 18.

K ali⁹ Caſſius, is ſcilicet, qui Cæſarem occiderat.

l *al. & quattuor millib. equitum,*

m *al.* Παλτόθι:

n Paltùs, opidum, Laodiceę propinquum. Strabo lib. 15.

n *q. v. c. eſt niſi quid enim Laod. ſup. c. ſ. pereat, neceſſe eſt.*

ſupportarit; cito fame pereat, neceſſe eſt; ne ſupportare poſſit, & Caſſii claſſis bene magna, cui præeſt Sextilius Rufus, & tres, quas [a] *nos adduximus, ego, Turulius, &* [b] *Patiſchus, facile præſtabunt. uolo igitur uos bene ſperare: & remp.* [c] *ut uos iſtic expediſtis, ita pro noſtra parte celeriter nobis expediri poſſe, confidere. Vale. Data idib. Iun. Cypro,* [d] † *A Crommyacride.*

a *nos, abeſt à q. v. c.*
b ep. xi. lib. 2. & 9. l. 8. & 15. h. l.
c *al. ut nos iſtic exp.*
d *L. à Crommyacride al. A camantide.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Nec incontinentia,) ita legitur in quinq. antiquis libris, quos nunc habeo, & in aliis præterea, quib. olim ſum uſus; Petri Bembi, Vbaldini Bandinelli, Ioannis Scalæ, Paulli Boti, duob. Caroli Sigonii. nec uero aliter poſtulat ſententia. Duo ueteres libri, unus Vincentii Riccii, quē olim in Scholiis meis nominaui, alter, qui nunc apud me eſt, uiri doctiſſimi, atq. optimi, & mihi ueteri neceſſitudine coniuncti, Petri Pagani, habent, Diſconuenientiam: nec improbo: nā & Horatius ep. 1. lib. 1. dixit: Aeſtuat, & uitæ diſconuenit ordine toto. Et ep. 14. Non eadem miramur: eo diſconuenit inter Meq. & te. Alii legunt, Nec conuenientia, pro, inconuenientia. Sua cuiq. ſponſa, ut in prouerbio eſt.

* 2 Cvi Lucilius præerat:) etſi nihil mutauimus, tamen indicamus placere nobis, Lucius, potius, quam Lucilius: tum quod ita eſt in duob. antiquis, & in uno præterea Vincentii Riccii, quem olim habuimus: tum etiam, quod Appianus hunc nominat L. Figulum: & Figulus non Luciliorum, ſed Marciorum, & Nigidiorum eſt cognomen.

* 3 Castra habet polita ϖαλτοῖ) Paltū a Plinio quoque Græca inflexionis forma nominatum. E uetere libro Paulli Boti ſic olim emendauimus & ita dictum, ϖαλτοῖ, figura Græca, ut χορύδαλλος χορυδαλλοῖ, ϖροβάλινθος ϖροβαλινθοῖ, φάληρον φαληροῖ, φρέαῤῥον φρεαῤῥοῖ.

* 4 A Crommyacride.) uerba Græca, Latine prolata. nam χρομμύου ἄκρα Cypri promontorium eſt, auctoribus Strabone, & Ptolemæo. ἀκρίς autem deminutiua forma dictum. Caſſius, cum Latine loqui uellet, ex duobus nominibus unum fecit, omiſſa una littera V.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Non ſubita, nec incōuenientia) P. Victorius aſſeuerat eſſe in optimo illo lib. ſcriptū, nec conuenientia: & uult, nec conuenientia, accipi pro, non conueniētia: quaſi dictū ſit, nō ſubita, & non conuenientia. Manutius contrà teſta-

tur

tur in nõnullis libris ueterib. legi, nec incontinẽtia: in uno, nec diſconuenientia. Noſtri quoq. oẽs habent, nec incõuenientia. quare lectionẽ receptã, & Manutii ſentẽtiã ſequor.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXPONIT res a ſe geſtas; Rhodios accuſat; procurationem Aſiæ petit; merita ſua in remp. commemorat.

a Spintheris filius, a Torquato adoptatus. Dio lib. 39.

[a] Lentulus S. D. Ciceroni ſuo. 14

CVM Brutum noſtrum conueniſſem; eumque tardius in Aſiam uenturum animaduerterem; in Aſiam rediÿ, ut reliquias mei laboris colligerem, & pecuniam quamprimum Romã mitterem. interim cognoui in [b] Lycia eſſe claſſem Dolabellæ, ampliuſque centum naues onerarias, in quas exercitus eius imponi poſset; idq. Dolabellam ea mente comparaſſe, ut, ſi Syriæ ſpes eum [c] fruſtrata eſſet, conſcenderet in naues, & Italiam peteret, ſeq. cum Antoniÿs, & reliquis latronibus coniungeret. cuius rei tanto in timore fui, ut, omnibus rebus relictis, cum paucioribus, & minoribus nauib. ad illas ire conatus ſim. quæ res, ſi a Rodiÿs non eſſem interpellatus, fortaſſe tota ſublata eſſet: tamen magna ex parte profligata eſt: quandoquidem claſſis diſſipata eſt: aduentus noſtri timore milites, ducesque effugerunt: onerariæ omnes ad unam a nobis ſunt exceptæ. certe, quod maxime timui, uideor eſſe conſecutus, ut non poſſit claſſe Dolabella in Italiam peruenire, nec, ſociÿs ſuis firmatis, durius uobis efficere negotium. Rhodiÿ nos, & remp. quam ualde deſperauerint, ex litteris, quas publice miſi, cognoſces. [1] & quidẽ multo parcius ſcripſi, [1] quam re uera furere eos inueni. quod uero aliquid de his ſcripſi, mirari noli: mira eſt eorum amentia.* [2] nec in me ullæ*

b L. Lycia

c Caſſio eam tenente. ſupra, epiſt. 5.

ullæ priuatim iniurię umquã. malus animus eorũ in noſtra ſalute, cupiditas partiũ aliarũ, perſeuerantia in contẽptione optimi cuiuſq. ferenda mihi non fuit. nec tamen omnes perditos eſſe puto. ſed ijdem illi, qui tum fugientem patrem meum [a] qui L. Lentulum, qui Pompeiũ, qui ceteros [b] uiros clariſſimos non receperunt; ijdem tamquã aliquo fato, et nunc aut magiſtratum gerunt, aut eos, qui ſunt in magiſtratu, in ſua habẽt poteſtate. itaq. eadẽ ſuperbia in prauitate utuntur. quorum improbitatẽ aliquando retundi, & non pati impunitate augeri, non ſolum utile eſt reip. noſtræ, ſed etiam neceſſarium. De noſtra dignitate [c] uelim tibi ut ſemper curę ſit; & quocumq. tempore occaſionem habueris, & in ſenatu, & in ceteris rebus laudi noſtræ ſuffragere. [d] Quoniam conſulibus decreta eſt Aſia; & permiſſum eſt ijs, ut, dum ipſi uenirent, darent negotiũ, qui Aſiam obtineant: rogo te, petas ab ijs, ut hanc dignitatẽ potiſſimũ nobis tribuant; & mihi dẽt negotium, ut Aſiam obtineam, dum ipſorũ alteruter uenit. nam, quod huc properant in magiſtratu uenire, aut exercitũ mittere, cauſſam non habẽt. Dolabella. n. in Syria eſt: &, ut tu diuina tua mẽte proſpexiſti [e] & prædicaſti, dum iſti [f] uenient, Caſſius eum opprimet. excluſus. n. ab Antiochia Dolabella, & in oppugnãdo male acceptus, nulla alia cõfiſus urbe, Laodiceam, quæ eſt in Syria ad mare, ſe cõtulit. ibi [g] ſpero celeriter eũ pœnas daturum. nã neque, quo refugiat, habet: neq. diutius [h] ibi poterit, tantũ [i] exercitũ Caſſij ſuſtinere. ſpero etiã confectũ eſſe

a Cæſar l. 3. de bello ciuili.

b *v. c. clariſſimos uiros non r.*

c *al. uelim tibi ſemper cura ſit:*

d *al. quoniam*

e *al. & prædixiſti,*

f *q. v. c. ueni' nos & ita L.*

g ſpem cõprobauit euentus. Gellius lib. 2. & alii.

h *aduerbium, ibi, abeſt q. v. c.*

i decem legiones. ep. 13.

iam

a *nomen, Dolabellam, abeſt à nonnullis lib.*

b *fort. mihi Panſa, & Hirtius, & promiſerunt corã, & abs.*

c ep.7.lib.1.

d L. *de rep. puto eſſe m.*

e cum Cæſarẽ occidimus. Plut. in Cæſare.

f L. *delectus*

iam, & oppreſſum.[a] *quare non puto Panſam, & Hirtium in cõſulatu properaturos in prouincias exire, ſed Romæ acturos conſulatum. itaque, ſi ab his petieris, ut interea nobis procurationẽ Aſiæ dẽt; ſpero te poſſe impetrare. præterea*[b] *mihi promiſerunt Panſa & Hirtius coram, & abſenti mihi ſcripſerunt, Verrioq. noſtro Panſa affirmauit, ſe daturum operam, ne in ſuo conſulatu mihi ſuccedatur. ego porro non medius fidius cupiditate prouinciæ produci longius ſpatium mihi uolo. nã mihi fuit iſta prouincia plena laboris, periculi, detrimenti. quæ ego ne fruſtra ſubierim, ne ue prius, quam reliquias meæ diligentiæ conſequar, decedere cogar, ualde laboro. nam, ſi potuiſſem, quam exegeram, pecuniam uniuerſam mittere; poſtularem, ut mihi ſuccederetur. nũc, quod Caſſio dedi, quod Trebonij morte amiſimus, quod etiam crudelitate Dolabellæ, aut perfidia eorũ, qui mihi fiddem, reiq. pub. non*[c] *præſtiterunt, id conſequi, & reficere uolo. quod aliter non poteſt fieri, niſi ſpatium habuero. id ut per te conſequar, uelim, ut ſolet, tibi curæ ſit.* [3] *ego me*[d] *de rep. puto eſſe meritum, ut non prouinciæ iſtius beneficium exſpectare debeam, ſed tantum, quantum Caſſius, & Bruti, non ſolum*[e] *illius facti, periculique ſocietate, ſed etiam huius temporis ſtudio, & uirtute. primus enim ego leges Antonianas fregi: primus equitatum Dolabellæ ad remp. tranſduxi, Caſſioq. tradidi: primus*[f] *delectus habui pro ſalute omnium contra coniurationem ſceleratiſſimam: ſolus Caſſio,*

&

& reip. Syriam, exercitusque, qui ibi erant, coniunxi. nam, niſi ego tantã pecuniam, tantaq. preſidia, & tam celeriter Caſſio dediſſem; ne auſus quidẽ eſſet ire in Syriam; & nunc non minora pericula reip. a Dolabella inſtarent, quã ab Antonio. atq. hæc omnia is feci, qui & ſodalis, & familiariſſimus Dolabellæ eram, coniũctiſſimus ſanguine Antonijs; [a] *prouinciam quoq. illorum beneficio habebam:* [b] *ſed* πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν, *omnib. meis bellum primus indixi. hæc etſi adhuc non* [c] *magnopere mihi tuliſſe fructuũ animaduerto: tamen nõ deſpero, nec* [d] *defatigabor permanere nõ ſolũ in ſtudio libertatis, ſed etiã in labore, & periculis. attamẽ, ſic etiã aliqua gloria iuſta, & merita prouocabimur, ſenatus, & optimi cuiuſq. officijs,* [e] *maiore cum auctoritate apud ceteros erimus, & eo plus prodeſſe reip. poterimus. Filium tuũ, ad Brutum cũ ueni, uidere nõ potui, ideo quod iam in hiberna cum equitib. erat profectus: ſed mediusfidius, ea eſſe eum* [f] *opinione, & tua, & ipſius, et in primis mea cauſa gaudeo. fratris enim loco mihi eſt, qui ex te natus, teque dignus eſt. Vale. D. IV. Kal. Iun. Pergæ.*

a quod eſt Lẽtulo a Cæſare impetraſſent.

b integrum ſenarium Plut. recitat ἐν τῷ πολιτικῶν παραγγ.

c *fort. magnum*

d non uſitata locutio. quis. n. Defatigator cũ infinitiuo coniunxit?

e *L. & maiore auctoritate apud cet. erim.*

f ita animatũ eſſe erga remp.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 QVAM re uera furere eos inueni. quod uero aliquid de his ſcripſi,) totum hoc non erat in impreſſis libris: ego addidi ante multos annos, ex antiquo Vincentii Riccii libro: cum quo poſtea uidi conſentire & Sigonii librum, & quattuor præterea, quos nunc habeo.

* 2 NEC in me ullæ priuatim iniuriæ umquam.) ſubaudi, Fuere. ſic duo ueteres libri, & recte.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ET quidem multo parcius ſcripſi, &c.) Cùm hunc locũ diligenter cũ libris noſtris manuſcri. contuliſſem, ſic eum

reperi

reperi ſcriptum. Et quidem multo parciùs ſcripſi. mirari noli. mira eſt, &c. cetera autem, quæ ſunt in uulgatis, ab illis uocibus, quàm re uera, &c. uſq. ad, aliquid de his ſcripſi, non reperiuntur in manuſcriptis. Ego tamen ea non ſuſtuli, neque tollenda puto.

2 eadem ſuperbia in prauitate utuntur) nihil equidem hic uarietatis in libris manuſcr. reperi: ſed nõ quidam legi volunt, eadem ſuperbia & prauitate: alii, eadem ſuperbiæ importunitate, &c. alii, eadem ſuperbia, & importunitate.

3 Ego me de rep. puto eſſe m.) Sic habent oẽs noſtri libri ueteres, cùm uulgati habeant, de rep. ita puto eſſe m. Omnino particula, ita, ab aliquo ſciolo attexta eſt. inanis. n. eſt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Hic quoque res a ſe geſtas exponit: inuehitur in Rhodios, de Dolabella optabilia nunciat.

P. Lentulus P.F. pro quæſ. proprꝑt. s. d. cos. præt. trib. pl. ſenatui, populo, plebiq. R.

a Smyrna capt, Trebonioq. cæſo. ſupra, ep. 12. & epiſt. antecedenti.

SI ualetis, liberique ueſtri ualent, bene eſt: ego ualeo. Scelere Dolabellæ[a] oppreſſa Aſia in proximam prouinciam Macedoniam, præſidiaq. reip. quæ M. Brutus, uir clariſſimus, tenebat, me contuli; & id egi, ut, per quos celerrime poſſet, Aſia prouincia, uectigaliaq. in ueſtram poteſtatẽ redigerentur. quod cum pertimuiſſet Dolabella; & uaſtata prouincia, correptis uectigalibus, præcipue ciuib. R. omnib. crudeliſſime denudatis, [b] ac diuenditis, celerius Aſia exceſſiſſet, quam eo præſidium adduci potuiſset: diutius morari, aut exſpectare præſidium non neceſſe habui; & quãprimum ad meum officium reuertendũ mihi eſſe exiſtimaui: ut et reliqua uectigalia exigerem; et, quam depoſui, pecuniam colligerẽ; [c] quidquid ex ea correptum eſſet, aut quorũ id culpa accidiſſet, [d] cognoſcerem quamprimũ, et uos de omni re face

b al. ac dinexatis,

c fort. quid

d L. cognoſcerẽ, & quamprimum uos de

rem

*rem certiores. Interim, cum per inſulas in Aſiã nauiganti mihi nunciatum eſſet, claſſem Dolabellæ in Lycia eſſe, Rhodiosq. naues cõplures inſtructas, et paratas in aqua habere: cum ijs nauibus, quas aut mecum adduxeram, aut comparauerat Patiſchus [a] proquæſ. homo mihi cũ familiaritate, tũ etiam ſenſib. in rep. coniunctiſſimus, Rhodum reuerti, cõfiſus auctoritate ueſtra, ſenatusq. conſulto, quo hoſtem Dolabellam iudicaratis, fœdere quoque, quod cum ijs M. Marcello, Ser. Sulpicio cos. renouatum erat; quo [b] iurauerãt Rhodij, eoſdem hoſtes ſe habituros, quos ſenatus, populusq. R. quæ res nos uehementer fefellit. tantũ enim [c] abſuit, ut illorum præſidio noſtram firmaremus claſſem, ut etiam a Rhodijs urbe, portu, ſtatione, quæ extra urbem eſt, commeatu, aqua denique probiberentur noſtri milites, nos uix ipſi ſingulis cum nauigiolis reciperemur. quam indignitatem, [d] deminutionisq. maieſtatis non ſolũ iuris noſtri, ſed ẽt imperij, populiq. R. iccirco tulimus, quod, interceptis litteris, cognoramus, Dolabellam, ſi deſperaſſet de Syria, Aegyptoque, quod neceſſe erat fieri, in naues cum omnib. ſuis latronibus, atq. omni pecunia conſcendere [e] eſſe paratum, Italiamq. petere; iccirco etiam naues onerarias, quarũ minor nulla erat * 1 duũ milliũ [f] amphorum, contractas in Lycia a claſſe eius obſideri. Huius rei timore P. C. percitus, iniurias perpeti, et cum cõtumelia etiam noſtra omnia prius experiri malui. itaq. ad illorum uoluntatem introductus in urbem, & in ſenatum eorum, quã*

diligen-

a *L. pro quæſt.*

b hoc in omnibus fœderib. obſeruatum animaduerti.

c *L. afuit,*

d *L. deminutionemq.*

e *L. paratum eſſe,*

f Amphorum, cum numero; Amphorarum, per ie. uide Caniſium.

f *L. amphorum,*

diligentiſſime potui, cauſſam reip. egi; periculũq. omne, quod inſtaret, ſi ille latro cum omnib. ſuis naues cõſcendiſſet, expoſui. Rhodios autẽ [1] [a] tãta in prauitate animaduerti; ut oẽs firmiores putarent, quã bonos; ut hanc concordiam, & conſpirationem omniũ ordinum ad defendendã libertatẽ propenſe non crederent eſſe factã; ut patientiã ſenatus, & optimi cuiuſq. manere ẽt nunc confiderent, nec potuiſſe audere quemquã Dolabellã hoſtẽ iudicare; ut deniq. omnia, quæ improbi fingebant, magis uera exiſtimarẽt, quã quę uere facta [b] erant, et a nobis docebantur. qua mente ẽt ante noſtrũ aduẽtum, [c] poſt Trebonij indigniſſimã cædẽ, ceteraq. tot, tamq. nefaria facinora, binæ profectæ erant ad Dolabellã legationes eorũ, et quidẽ nouo exẽplo, contra leges ipſorũ, prohibentib. ijs, qui tũ magiſtratus gerebant. [2] hæc ſiue timore, ut dictitans, de agris, quos in cõtinenti habẽt, ſiue furore, ſiue potentia paucorum, qui & antea pari contumelia [d] uiros clariſſimos affecerãt, & nunc maximos magiſtratus gerentes, [2] nullo exẽplo, [e] neq. ueſtra ex parte, neq. noſtro præſentiũ, neq. imminenti Italiæ, urbiq. noſtræ periculo, ſi ille [f] parricida cũ ſuis latronib. nauibus, ex Aſia Syriaq. expulſus, Italiã [g] petijſſe, * [3] mederi, cũ facile poſſent, uoluerunt. nonnullis etiam ipſi magiſtratus ueniebant in ſuſpicionẽ, detinuiſſe nos, & [h] demorati eſſe, dũ claſſis Dolabellæ certior fieret de aduentu noſtro. quã ſuſpicionem conſecutæ res aliquot auxerunt, maxime quod ſubito ex Lycia Sex. Marius, & C. Titius legati Dolabellæ,*

a claſſe

a L. tanta prauitate eſſe anim.' al. tanta in prauit. anim.

b q. v. c. eſſent,

c ep. 12.

d cum Lentulum, & Pompeium non receperunt. ſupra, ep. 14.

e L. neque noſtra partis, neque noſtro pr. al. neq. noſtra ex parte neq. noſtro

f L. paricida

g L. petiſſet,

h al. & demoratus eſſe,

a claſſe diſceſſerunt, nauiq. longa profugerũt, onerarijs relictis, in quibus colligendis non minimũ temporis, laborisque conſumpſerunt. itaque cũ Rhodo cum ijs, quas habueramus, nauibus in Lyciã ueniſſemus,[a] naues onerarias recepimus, dominisq. reſtituimus: ijdemque, quod maxime uerebamur, ne poſſet Dolabella cũ ſuis latronibus in Italiã uenire, timere deſijmus, claſſem fugientem perſecuti ſumus [b] uſque Sydam: quæ [c] extrema regio eſt prouinciæ meæ. ibi cognoui partem nauium Dolabellæ diffugiſſe, reliquas Syriã,[d] Cyprumq. petijſſe. quibus diſiectis, cũ ſcirem C. Caſſii, ſingularis ciuis, & ducis, claſſem maximam fore præſto in Syria, ad meum officiũ reuerti: daboq. operam, ut meum ſtudium, & diligentiã uobis P. C. & [e] reip. præſtem, pecuniamque, quam maximam potero, & quam celerrime, cogã, omnibusq. cum rationibus ad uos mittã. ſi percurrero prouinciã: & cognouero, qui nobis, & reip. fidẽ præſtiterunt in conſeruanda pecunia a me depoſita; quiq. [f] ſcelere, ultro deferentes pecuniã publicã, hoc munere ſocietatẽ facinorum cũ Dolabella inierunt; faciam uos certiores. de quibus, ſi uobis uidebitur, ſi, ut meriti ſunt, grauiter cõſtitueritis; nosq. ueſtra auctoritate firmaueritis: facilius & reliqua exigere uectigalia, & exacta ſeruare poterimus. interea, quo cõmodius uectigalia tueri, prouinciamq. ab iniuria defendere poſſim præſidiũ neceſſarium, uoluntariũq. cõparaui. His litteris ſcriptis, milites circiter XXX, quos Dolabella ex Aſia conſcripſerat, e Syria fugiẽtes

a *q. u. c. parati naueis oner. recip.*

b *L. uſq. Sydam. & ita u. c.*

c non licebat prouinciæ finibus egredi

d *al. Aegyptũq. pet.*

e *al. & reip.*

f *L. ſceleratè.*

in Pamphyliam uenerũt. hi nunciauerunt, Dolabellam Antiochiam, quæ in Syria eſt, ueniſſe, non receptum: conatum eſſe aliquoties ui introire, repulſum ſemper eſſe cũ magno ſuo detrimẽto. itaque, centum circiter amiſſis, ægriſq. cõpluribus relictis, noctu Antiochia profugiſſe Laodiceã uerſus: ea nocte omnes fere Aſiaticos milites ab eo diſceſſiſſe: ex his ad octingentos Antiochiam rediiſſe, & ſe iis tradidiſſe, qui, a Caſſio relicti, urbi illi præerant; ceteros per Amanum in Ciliciam deſcendiſſe: quo ex numero ſe quoq; eſſe dicebãt; Caſſium autem cum ſuis omnibus copiis, nunciatum eſſe, quatridui iter a Laodicea [a] abſuiſſe tũ, cum Dolabella eo tenderet. quamobrem [b] opinione celerius, confido, ſceleratiſſimum latronem pœnas daturum. [c] IV. *non Iun. Pergæ.*

a L. afuiſſe tũ, c.
b ep. 31. l. 10.
c L. IIII. Non.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1. DVVM millium amphorum,) antiquiſſimus grãmaticus Iulius Romanus admonuit, Amphorũ, dici, cũ additur numerus; Amphorarum, per ſe: vt eſt apud Cariſium.

2 * Hæc) nõ eſt, a quo verbo regatur: & ſubaudiri videtur, Faciunt, nonnulli veteres libri habent: Hoc ſiue timor eſt, vt dictitant, de agris, quos in continenti habent, ſiue furor, ſiue patientia paucorum, &c. Omnes autem ſcripti libri, Patientia, non Potentia: ſed, Potentia. magis placet, licet, vt opinor, ex ingenio ſit.

*3 Mederi, cum facile poſſent, voluerunt.) ſic duo veteres libri: reliqui. Noluerunt. ſed Latini ſermonis conſuetudo poſtulat, Voluerunt. nõ enim dicitur: Neque noſtro præſentium, neque imminenti Italiæ periculo mederi noluerunt. Nam id eſſet, Mederi voluerunt; cum ex geminata negatione fiat affirmatio.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 TANTA prauitate eſſe animaduerti.) Quidam libri veteres, & itẽ vulgati, habent, tanta importunitate, &c. ego, tanta prauitate, probo: & ita habent cod. vet. emendatiores.

2 Nullo exemplo, neque noſtræ partis,) Quidam legi volunt

ſunt: neque vlla ex parte: & interpretantur: ne vlla quidem ex parte. Ego ex antiquæ ſcripturæ veſtigijs repono, neque noſtræ partis: ſubintellige, periculo, ſeu repete ἀπὸ κοινοῦ.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR de Ciceronis filij indole ad virtutẽ: verſus, in malũ ciuem a ſe conſcriptos, mittit: petit, vt includatur in Ciceronis ſcripta de Cæſaris interitu.

C. Trebonius s. d. Ciceroni 16

S[a] I *uales, bene eſt. Athenas ueni,* [b] *ad* XI. *Kal. Iun. atque ibi, quod maxime optabam, uidi filium tuum, deditum optimis ſtudijs, ſummaq. modeſtiæ fama. qua ex re quantam uoluptatem ceperim, ſcire potes etiam me tacente. non enim neſcis, quanti te faciam, & quam pro noſtro ueterrimo, ueriſſimoq. amore omnibus tuis etiam minimis commodis, non modo tanto bono, gaudeam. Noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. nihil adoleſcente tuo, atque adeo noſtro, (nihil enim mihi a te poteſt eſſe ſeiunctũ) aut amabilius omnibus ijs, qui Athenis ſunt, eſt, aut ſtudioſius earũ artium, quas tu maxime amas, hoc eſt optimarum. itaque tibi, quod uere facere poſſum, libenter quoque gratulor, nec minus etiam nobis: quod eum, quem neceſſe erat diligere,* [c] *qualiſcumque eſſet, talem habemus, ut libenter quoque diligamus. qui cũ mihi in ſermone inieciſſet, ſe uelle Aſiam uiſere; non modo inuitatus, ſed etiam rogatus eſt a me, ut id potiſſimum, nobis* [d] *obtinentibus prouinciam, faceret. cui nos & caritate, & amore tuum officium præſtaturos, non debes dubitare. illud quoque erit nobis curæ, ut* [e] *Cratippus una cũ eo ſit:*

a *L. S.V.B.E.E.Q.V.*
b *L. a. d. XI.*
c ſimile epiſt. 23. lib. 11.
d cõſulari imperio. Phil.
e Peripatetica doctrina clarus. ep. 21. l. 16, de off. l. 1. & 3.

ne putes in Aſia feriatum illum ab iis ſtudiis, in quæ tua cohortatione incitatur, futurum. nam illum paratum, ut uideo, & ingreſſum pleno [a] *gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius, diſcendo, exercendoq. ſe, procedat. Vos quid ageretis in rep. cum has litteras dabam, non ſciebam: audiebam quædam turbulenta: quæ ſcilicet cupio eſſe falſa; ut aliquãdo otioſa libertate fruamur: quod uel minime adhuc mihi contigit. ego tamen, nactus in nauigatione noſtra puſillum laxamenti, concinnaui tibi munuſculũ ex inſtituto meo: & dictum, cum magno noſtro honore a te dictum, concluſi, & tibi infra ſubſcripſi. in quibus uerſiculis ſi tibi quibuſdã uerbis* [b] εὐθυῤῥημονέστερος *uidebor: turpitudo perſonæ eius, in quam liberius inuehimur, nos uindicabit. ignoſces etiam iracũdiæ noſtræ, quæ iuſta eſt in eiuſmodi* [c] *& homines, & ciues. deinde, qui magis hoc* [d] *Lucilio licuerit aſſumere libertatis, quam nobis? cum, etiam ſi odio par fuerit in eos, quos læſit, tamen certe non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate uerborum incurreret. Tu, ſicut mihi pollicitus es, adiunges me quãprimũ ad tuos ſermones. nãque illud non dubito, quin, ſi quid de* [e] *interitu Cæſaris ſcribas, non patiaris me minimã partem & rei, & amoris tui ferre. Vale, & matrem meosq. tibi commendatos habe.* D. [f] VIII. *Kal. Iun. Athenis.*

[a] vide Vegetiũ de pleno gradu militũ. li. 1. c. 9. & Salluſtiũ in Iug. 76.

[b] *L.* εὐθοῤῥημονέστερος.

[c] *q. n. e. & ciuis, & homines.*

[d] ſatyrarũ ſcriptori.

[e] fuit .n. Trebonius vnus ex percuſſoribus Cæſaris.

[f] *al. D. VIII. Kalendas.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

VARIA ſcribit, de rumoribus a Syria allatis, de ciuitatis otio, de Oratore a ſe ſcripto, de ſuo ſtudio in Cornificiũ.

Cic. s. D. Q. Cornificio [a] collegæ. 17

GRATA mihi uehementer eſt memoria noſtri tua, quam ſignificaſti litteris; quam ut conſerues, non quo de tua conſtantia dubitem, ſed quia [b] mos eſt ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuoſiora quædam nunciata ſunt: quæ, quia tibi ſunt propiora, quam nobis, tua me cauſſa magis mouent, quam mea. Romæ ſummum otium eſt, ſed ita, ut malis ſalubre aliquod, & honeſtum negotium: quod ſpero fore. quia uideo id [c] curæ eſſe Cæſari. Me ſcito, dum tu [d] abſis, quaſi occaſionem quandam, & licentiam nactum, ſcribere audacius, & cetera quidem fortaſſe, qua etiam tu concederes: ſed proxime ſcripſi de optimo genere dicendi; in quo ſæpe ſuſpicatus ſum te a iudicio noſtro, ſic ſcilicet, ut [e] doctum hominem a non indocto, paullulum diſſidere. huic tu libro maxime uelim ex animo: [f] ſi minus, gratiæ cauſſa ſuffragere. dicam tuis, ut eum, ſi uelint, deſcribant, ad teq. mittant. puto enim, etiam ſi rem minus probabis, tamen *[1] in iſta [g] ſolitudine, quidquid a me profectum ſit, iucundum tibi fore. Quod mihi exiſtimationem tuam, dignitatemq. commendas; facis tu quidem omnium more; ſed uelim ſic exiſtimes, me cum amori, quem inter nos mutuum eſſe intelligam, plurimum [h] tribuere, tum de ſummo ingenio, [i] & de optimis tuis ſtudijs, & de ſpe ampliſſimæ dignitatis ita iudicare, ut neminem tibi anteponam, comparem paucos. Vale.

a collegæ Ciceronis in auguratu.

b vide idem ep. 29. lib. 11.

c correctionem reip. Cæſar cogitauit.

d *L. abſis.*

e ſcripſit Cornificius de arte rhetorica. Quinctil. l. 3.

f *L. ſin minus.*

g *al. ſolitudini.*

h *al. tribuere.*

i *q. u. c. & de ſtudijs tuis optimis, & de.*

SCHOLIA P. MANVTII.

1* In iſta ſolitudine,) Solitudine potius, quam Solicitudine, e tribus antiquis libris, & e ſenſu legendum putaui. dixit enim Solitudine, pro Summo otio: quod apertius ſequēti epiſtola: Etſi, inquit, periniquo patiebar animo te a me digredi: tamen eo tempore me conſolabar, quod & in ſummum otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negotijs diſcedere.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Pvrgat ſe de infrequentia litterarum; prudentiam Cornificij, grauitatemq. laudat; præſentem reip. ſtatum accuſat, cum Cæſaris excuſatione.

Cicero S. D. Cornificio collegæ. 18

QVOD extremū [a] fuit in epiſtola, quā a te proxime accepi, ad id primū reſpondebo. animaduerti enim hoc uos magnos oratores facere nōnumquā. Epiſtolas requiris meas. ego autem numquā, cum mihi denunciatum eſſet a tuis ire aliquem, non dedi. Quod mihi uideor ex tuis litteris intelligeré, te nihil cōmiſſurum eſſe temere, nec ante, quā ſciſſes, quo die neſcio qui [b] Cæcilius Baſſus erumperet, quidquam certi cōſtituturum: id ego & ſperaram, prudentia tua fretus: &, ut confiderem, fecerunt [c] tuæ grauiſſimæ litteræ. idq. ut facias quamſæpiſſime, ut, et quod tu agas, & quid agatur, ſcire poſſim, & etiam quid acturus ſis, ualde te rogo. Etſi periniquo patiebar animo te à me [d] digredi: tamē eo tēpore me conſolabar, quod & in ſummum otium te ire arbitrabar, & ab impēdentibus magnis negotijs diſcedere. utrumque contra accidit. iſtic enim [e] bellum eſt exortum, hic pax conſecuta, ſed eiuſmodi pax, in qua, ſi adeſſes, multa te non delectarent, ea tamē, quæ nē ipſum Cæſarē qui-

dem

a q.u.c. in illa ep.
b Dio lib. 47. & Strabo l. 16.
c q.u.c. tua mihi gratiſſima lit.
d L. degredi.
e Dio lib. 47.

dem delectent. BELLORVM *enim ciuilium ij ſemper exitus ſunt, ut non ea ſolum fiant, quæ uelit uictor, ſed etiam ut ijs mos gerendus ſit, quibus* [a] *adiutoribus parta ſit uictoria. equidem ſic iam obdurui, ut ludis Cæſaris noſtri æquiſſimo animo uiderem T.* [b] *Plancum, audirem Laberij, & Publij* [c] *poemata. nihil tam deeſſe ſcito, quã quicum hæc familiariter, doctéq. rideam. is tu eris, ſi quamprimum ueneris. quod ut facias, non mea ſolum, ſed etiã tua intereſſe arbitror. Vale.*

a ep. 9. lib. 4.
b Plancũ Burſam, a Cæſare reſtiturum. ep. 2. lib. 7.
c mimos. Macrobius.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR Syriæ adminiſtratione; eamq. optat a bello uacuam; quod ſi bellum ſit, ſuadet quid agendum.

Cicero S. D. Cornificio. 19

LIBENTISSIME *legi tuas litteras: in quibus iucundiſsimũ mihi fuit, quod cognoui meas tibi redditas eſſe. non enim dubitabam, quin eas* [d] *libenter lecturus eſſes:* [e] *uerebar, ut redderentur. Bellum, quod eſt in Syria, Syriamq. prouinciam tibi tributam eſſe a Cæſare, ex tuis litteris cognoui* [f] *eandem rem tibi uolo bene, & feliciter euenire. quod ita fore confido, fretus & induſtria, & prudentia tua. Sed de Parthici belli ſuſpicione quod ſcribis, ſane me commouit. quãtum copiarum haberes, cum ipſe coniectura conſequi poteram, tum ex tuis litteris cognoui. itaque opto, ne ſe illa gens moueat hoc tempore, dũ ad te legiones eæ perducantur, quas audio duci. quod ſi pares copias ad confligendum non habebis: non te fugiet uti conſilio M.* [g] *Bibuli, qui ſe opido munitiſſimo, & copioſiſſimo tamdiu tenuit*

d *al. libenter.*
e *L. uerebar, ut redderentur. & ita u.c.*
f *L. Eam rem tibi.*
g qui, dũ vllus hoſpes in Syria fuit, pedem porta nõ extulit. ad Att. lib. 6. ep. 8. & epiſt. 2. l. 7. ad eundem.

ſa legatus eſt in Africam,[a] legatione libera. eũ, uelim, rebus omnibus adiuues : operamq. des, ut quam commodiſsime ſua negotia conficiat. in primiſque, quod ei cariſsimum eſt, dignitatem eius tibi commendo : idq. a te peto, quod ipſe in prouincia facere ſum ſolitus non rogatus, ut omnibus ſenatoribus lictores darem: quod idem, acceperam, & cognoueram, a ſummis uiris factitatum. hoc igitur mi Cornifici facies; ceteriſq. rebus omnibus eius dignitati, reique, ſi me amas, conſules. id erit mihi gratiſsimum. Da operam, ut ualeas.

a quæ ſenatorib. ad ſua negotia proficiſcẽtibus concedebatur. ad Att. lib. 2. ep. 18. & ep. 12. lib. 15.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NARRAT de ſtatu reip. poſt Cæſaris mortẽ; hortaturq. Cornificium, ut prouinciam retineat in poteſtate reip.

[b] Cicero S. D. Cornificio. 22

*NOs hic cum homine gladiatore, omnium nequiſſimo, *I·I·I·[c] collega noſtro, Antonio bellũ gerimus, ſed nõ pari [d] cõdicione, cõtra arma uerbis. at etiam de te concionatur : nec impune. nam ſentiet, quos laceſsierit. ego autẽ acta ad te omnia arbitror perſcribi ab aliis: a me futura debes cognoſcere : quorum quidem non eſt difficilis coniectura. Oppreſſa omnia ſunt : nec habent ducem boni. noſtri τυραννοκτόνοι [e] longe gẽtium abſunt. Panſa & ſentit bene, & loquitur fortiter. Hirtius noſter tardius [f] conualeſcit. quid futurũ ſit, plane neſcio. ſpes tamen una eſt, aliquando populum R. maiorum [g] ſimilem fore. ego certe reip. non deero: &, quidquid acciderit, a quo mea culpa abſit, animo forti feram. illud profecto, quoad potero,*

b ep. 1. lib. 10.

c collega in auguratu. Phil. 2. ad Att. & hic ep. 14. lib. 8.

d q. n. c. contentione.

e Brutus ĩ Grecia, Caſſius in Syria.

f Philip. 14.

g in tuenda libertate.

[a] Phil.14. [b] L. A d. XIII.
[c] infra, ep.25.
[d] ne validior fieret Antoni', prouinciā nactus aliquam.
[e] quod ei non reſcribo.

potero, tuam famam, [a] & dignitatem tuebor. [b] Ad XIII. *Kal. Ian. ſenatus frequens mihi eſt aſſenſus cum de ceteris rebus magnis, & neceſſarijs, tum de [c] prouincijs ab ijs, qui obtinerent, retinendis, neque cuiquam tradendis, niſi qui ex S.C. ſucceſſiſſet. hoc [d] ego cum reip. cauſſa cenſui, tum mehercule in primis retinendæ dignitatis tuæ. quamobrem te amoris noſtri cauſſa rogo, reip. cauſſa hortor, ut ne cui quidquam iuris in tua prouincia eſſe patiare, atque ut omnia referas ad dignitatem, qua nihil poteſt eſſe præſtantius. Vere tecum agam, ut neceſſitudo noſtra poſtulat; in Sempronio, ſi meis litteris obtēperaſſes, maximam ab omnibus laudem adeptus eſſes. ſed illud & præterijt, & leuius eſt; hæc magna res eſt. fac ut prouinciam retineas in poteſtate reip. Plura ſcripſiſſem, niſi tui feſtinarent: itaque Cherippo noſtro me uelim [e] excuſes. Vale.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 COLLEGA noſtro, in auguratu. epiſt. 14. lib. 8. & ad Att. ep. 14. lib. x. & Phil. 2. & Plutarchus. Alij, Veſtro legūt, hiſtoria refragante. nam veteres libri vtrunque habent.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 COLLEGA noſtro, Antonio.) P. Victorius edidit: collega veſtro. ſed, collega noſtro, probo. Fuit enim collega Ciceronis Antonius in auguratu.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PRIMVM reſpondet ad ea, quæ de prouincia Cornificij a Stratorio cognouerat; deinde quaſi formam reip. mittit; & philoſophiam laudat.

Ciceo. S. D. Cornificio. 23

[f] puto, Statorius, ex Feſto in Lacus Lucrinus.

OMNEM *condicionem imperij tui, ſtatūq. prouinciæ mihi demonſtrauit* *1 · [f] *Stratorius*

rius. o multa intolerabilia locis omnibus. ſed, quo tua maior [a] *dignitas, eo, quæ tibi acciderunt, minus ferenda. neque enim, quæ tu propter magnitudinẽ & animi, & ingenij moderate fers, a te nõ ulciſcenda ſunt, etiam ſi non ſint dolenda. Sed hæc poſterius.* [b] *Rerum urbanarum acta tibi mitti certo ſcio. quod ni ita putarem, ipſe perſcriberẽ, in primisq. Cæſaris Octauiani conatũ; de quo multitudini* [c] *fictũ ab Antonio crimen uidetur, ut in pecuniam adoleſcentis impetum faceret. prudentes autem, & boni uiri &* [d] *credunt factum, & probant. quid quæris? magna ſpes eſt in eo. nihil eſt, quod nõ exiſtimetur laudis, & gloriæ cauſſa facturus. Antonius autem, noſter familiaris, tanto ſe odio eſſe intelligit, ut,* [e] *cum interfectores ſuos domi* [f] *comprehenderit, rem proferre non audeat.* [g] *Ad* [h] VII. *id. Oct. Brundiſium* [i] *uenerat, profectus obuiam legionibus* [k] *Macedonicis* * [2] *quattuor; quas ſibi cõciliare pecunia cogitabat, easq. ad urbem adducere, & in* [l] *ceruicibus noſtris collocare. Habes formam reip. ſi in caſtris poteſt eſſe reſp. in qua tuã uicem ſæpe doleo, quod nullam partem per ætatem ſane & ſaluæ reip. guſtare potuiſti. atque antehac quidem ſperare ſaltem licebat; nũc etiã illud ereptũ eſt. quæ enim ſpes eſt, cũ in concione dicere auſus ſit Antonius, Canutium apud eos locum ſibi quærere, quibus, ſe ſaluo, locus in ciuitate eſſe non poſſet? Equidem & hæc, & omnia, quæ homini accidere poſſunt, ſic fero, ut magnam* [m] *habeam philoſophiæ gratiam, quæ me non modo a ſollicitudine*

abducit,

a *al. dignitas eſt eo.*

b *in lib. uulg. hic eſt principiũ nona epiſt. RERVM.*

c Velleius l. 2. Plu. Suet. Dio. Seneca lib. 1. de clementia.

d credunt Octauianũ inſidias Antonio ſtruxiſſe.

e App. l. 3. ep. 30. l. 10.

f *v. c. comprehenderis.*

g *Itaq. abeſt ab aliquot. v. c. & uulgatis.*

h *L. a. d. VII.*

i *L. ierat, al. erat profectus obuiam leg. nõ pl.*

k ex Macedonia profectis. epiſt. 7. ad Att. lib. 16.

l armis opprimere libertatẽ cogitabant: ſed eũ duæ legiones: Martia, & Quarta, ſequi noluerunt. ſeq. Octauiano tradiderunt. vide Phil. 3. Velleiũ l. 2.

m *v. c. magnam habeam gratiã, & ita L.*

abducit, ſed etiam cõtra omnes fortunæ impetus armat. tibiq. idem cenſeo faciendum, nec, a quo culpa abſit, quidquã in malis numerandum. Sed hæc tu melius. Stratorium noſtrum cum ſemper probaſſem; tum maxime in tuis rebus ſummam eius fidem, diligentiam, prudentiamq. cognoui. Da operam, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

SCHOLIA P. MANVTII.

* STRATORIVS) fortaſſe legendum, Statorius, ex Feſto in Lacus Lucrinus.

*2 Quattuor:) Appianus lib. 3. ſcripſit, ſex fuiſſe Macedonicas legiones: quarum unam Antonium Dolabellæ, collegæ ſuo, in Syriam proficiſcenti, conceſſiſſe: reliquas ipſum accepiſſe. quod ſi ita eſt: legendum hic uidetur, Quinque, non Quattuor: ut Antonius duabus quidem in prœlio ad Mutinam ſit uſus, unam uero caſtris præſidio reliquerit: quæ fortaſſe fuit Alaudarum legio, quam cum Antonio fuiſſe Cicero oſtendit ep. 7. ad Att. lib. 16. ita quinque legionum numerus reperietur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HORTATVR Cornificium, ut omni cura in remp. incumbat; ſcribat de legatis ad Antonium a ſenatu miſſis; Pinarium commendat.

Cicero. s. D. Cornificio. 24

EGO *nullum locũ prætermitto (nec enim debeo) non modo laudãdi tui, ſed ne ornandi quidẽ. ſed mea ſtudia erga te, & officia malo tibi ex tuorum litteris, quam ex meis, eſſe nota. Te tamẽ hortor, ut omni cura in remp. incũbas. hoc eſt animi,*[a] *hoc eſt ingenij tui, hoc eius ſpei, quam habere debes amplificãdæ dignitatis tuæ. Sed hac de re alias ad te pluribus. cũ enim hæc ſcribebã, in exſpectatione erãt omnia. nõdũ*[b] *legati redierãt, quos ſenatus nõ ad pacẽ deprecandã, ſed*

a L. hoc ingenij tui, hoc eius ſp.

b Philipp. & Piſo. epiſt. 8. l. xi. & 4. h. l.

ad

ad bellum denunciandum miſerat, niſi legatorū nuncio [a] *paruiſſet. ego tamen, ut primum occaſio data eſt, meo priſtino more remp. defendi: me principem ſenatui, populoq. R. profeſſus ſum: nec, poſt ea quam ſuſcepi cauſſam libertatis, minimū tēpus amiſi tuendæ ſalutis, libertatisq. communis. Sed hæc quoque te ex alijs malo T.* [b] *Pinarium, familiariſſimum meū, tanto tibi ſtudio commendo, ut maiore non poſſim: cui cum propter omnes uirtutes, tum etiā propter ſtudia communia ſum amiciſſimus. is procurat rationes, negotiaq. Dionyſij* [c] *noſtri; quem & tu multum amas, & ego omniū plurimum. ea tibi ego non debeo commēdare, ſed commendo tamen.* [d] *facies igitur, ut ex Pinarij, gratiſſimi hominis, litteris tuum & erga illum, & erga Dionyſium ſtudium perſpiciamus. Vale.*

a vt Mutinæ obſidionem relinqueret.

b antiquiſſima familia, ante vrbem conditam. Liu. l. 1.

c al. mei,

d al. Facies igitur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Scribit, ex litteris Cornificij S.C. eſſe factum. hortatur, vt reip. cauſſam amplectetur. Lucceio ſe nulla re defuturum pollicetur.

Cicero. s. d. Cornificio. 25

LIBERALIBVS *litteras accepi tuas, quas mibi* [e] *Cornificius* *[1] *altero uiceſimo die, ut dicebat, reddidit. eo die nō fuit ſenatus, neque poſtero. Quinquatribus, frequenti ſenatu, cauſſā tuā egi, nō inuita Minerua. etenim eo ipſe die ſenatus decreuit, ut Minerua noſtra Cuſtos urbis, quā turbo* [f] *deiecerat, reſtitueretur. Panſa tuas litteras recitauit. magna ſenatus approbatio cōſecuta eſt, cū ſummo gaudio, & offenſione Minotauri,*

e fort. Cornificius tuus.

f quod Tullij mortem portēdit. Dio, & Obſequens.

*tauri,*² id eſt* [a] *Clauiſii,& Tauri.* [b] *factum de te* S. C. *honorificum poſtulabatur. ut etiã illi notarent: ſed Panſa clementior. Ego, mi Cornifici, quo die primũ in ſpem libertatis ingreſſus ſum, &, cunctantibus ceteris,* [c] *ad* XII. *Kal. Ian. fundamẽta reip. ieci; eo ipſe die prouidi multũ, atque habui rationem dignitatis tuæ. mihi enim eſt* [d] *aſſenſus ſenatus de obtinendis* [e] *prouincijs. nec uero poſtea deſtiti labefactare eum, qui ſumma cum tua iniuria, contumeliaq. reip. prouinciam* [f] *abſens obtinebat. itaque crebras, uel potius quotidianas cõpellationes meas non tulit, ſeq. in urbẽ recepit inuitus; neque ſolum ſpe, ſed certa re iam, & poſſeſſione deturbatus, eſt meo iuſtiſſimo, honeſtiſſimoq. conuicio. Te tuã dignitatem ſumma tua uirtute tenuiſſe, prouinciæq. honoribus ampliſſimis affectum, uehementer gaudeo. Quod te mihi de Sempronio purgas; accepi excuſationẽ.* [1] *fuit enim illud *³ quoddã* [g] *caecum tempus ſeruitutis. Ego tuorũ conſiliorũ auctor* [h] *dignitatiſq. fautor, iratus tẽporibus, in* [i] *Græciam, deſperata libertate, rapiebar: cũ me Eteſiæ, quaſi boni ciues, relinquentem remp. proſequi noluerunt; Auſterq. aduerſus maximo flatu me ad tribules tuos* [k] *Rhegium retulit. atque inde uentis, remiſq. in patriã omni feſtinatione properaui, poſtridieq. in ſumma reliquorũ ſeruitute liber unus fui: ſic ſum in Antoniũ inuectus, ut ille non ferret, omnẽq. ſuum* [l] *uinolentum furorẽ in me unũ effunderet, meq. cũ elicere uellet ad cædis cauſſam, tum tentaret inſidijs; quem ego ructantem,*

&

a ſic in libro Sigonij. alter eiuſdẽ, & vnus Sighicellii, & meus habent, Claris. de Caluiſio Phil. 3.
b *al. Factum de te ſenatuſc. honorificum P.*
c *L. a. d. XIII.*
d *L. Senatus aſſenſus de obt.*
e ſupra, ep. 22.
f cum ad vrbẽ eſſet cũ imperio. reuertit autem in vrbem depoſito imperio.
g *L. neceſſarium tempus.*
h *L. dignitatis fautor. & ita u. c.*
i vide epiſt. 1. l. 10. & Philip. 1. & lib. 3. de Off.
k vide Rhegiẽſes ſuffragium in tribu Romę tuliſſe. municipes enim erãt, legis Iuliæ beneficio ciuitatem adepti.
l *al. uiolentum.*

& nauſeantem [*4] *confeci in Cæſaris Octauiani plagas. puer enim egregius præſidium ſibi primũ & nobis, deinde* [a] *ſummæ reip. comparauit: qui niſi fuiſſe, Antonij reditus a Brundiſio* [2] *peſtis patriæ fuiſſet. quæ deinceps acta ſint, ſcire te arbitror, ſed redeamus* [b] *ad illud, unde* [c] *diuertimus.* [d] *Accipio excuſationem tuam de Sempronio, neque enim ſtatuti quid in tanta perturbatione habere potuiſti. nunc* [*5] *hic dies aliam uitam affert, alios mores poſtulat, ut* [e] *ait Terentius. quãobrem, mi Quincte, conſcende nobiſcum, & quidem ad puppim. una nauis eſt iam bonorũ omniũ: quam quidem, nos damus operam,* [f] *ut rectã teneamus, utinam proſpero caſu: ſed, quicumque uenti erunt, ars noſtra certe nõ aberit. quid enim præſtare aliud uirtus poteſt? Tu fac* [g] *ut animo magno ſis, & excelſo, cogiteſq. omnẽ dignitatẽ tuam cum rep. coniunctam eſſe debere.* [*6] *P.* [h] *Lucceium mihi meũ commendas; quẽ quibuſcũque rebus potero, diligenter tuebor. Hirtium quidem, & Panſam,* [i] *collegas noſtros, homines in conſulatu reip. ſalutares, alieno ſane tẽpore amiſimus, rep. Antoniano quidẽ latrocinio liberata, ſed nondum omnino explicata: quam nos, ſi licebit more noſtro tuebimur: quamquam admodum ſumus iam defatigati: ſed* NVLLA *laſſitudo impedire officium, & fidem debet. Verũ hæc hactenus. ab alijs te de me, quã a me ipſo, malo cognoſcere. De te audiebamus ea, quæ maxime uellemus. De Cn.* [k] *Minucio, quem, tu quibuſdã litteris ad cælum laudibus extuliſti, rumores durio-*

res

a ſubſtãtiuũ, vt alibi.
a *al. ſumma reip. comp.*
b *L. illuc, unde d. & ita u. c.*
c *L. deuertimus.*
d ep. 4. l. 4.
e in Andria, act. 1. ſc. 2.
f ὀρθὰν τὰν ναῦν.
g *v. c. ut magno animo ſis. et ex c. & ita L.*
h neceſſe eſt, initiũ eſſe epiſtolæ. hæc. n. ſcripta ſunt mortuo Pãſa, ſuperiora uiuo.
i Phil. VII.
k *L. Minucio.*

res erant. id quale ſit, omninoq. quid iſtic agatur, facias me uelim certiorem. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Altero viceſimo die,) die viceſimo ſecundo. nam Alter ſecundum obtinet locum. quod ex antiquo lapide intelligitur, in Caſinati reperto, in ruinis villæ.

MEMORIAE.

SEX. VIGELLI. AQVINAT. QVI ANN. ATTIGIT. CENTENS. SET. ALTERVM. ET. NONAGENS. PERPET. IN OFFENSA. VALETVD.
EXEGIT. RELIQVOS. SEPTEM. ET. D. XIIX.
DECVBVIT. ET. OCCVBVIT
NAT. LVD. SAECVL. VIII. OBIIT. SEQVENT.

Et Tacitus in Dialogo de Oratoribus, tres ætates adoleſcẽtium oratorum deſignat, his verbis: Nonodecimo ætatis anno L. Craſſus C. Carbonem, vno & xx, Cæſar Dolabellam, altero & xx. Aſinius Pollio Catonem, non multo ætate antecedens Caluus Vatinium, ijs orationibus inſecuti ſunt, quas hodieq. cum admiratione legimus.

*2 Ideſt Clauiſij, & Tauri.) delendum hoc arbitror, vt gloſſema.

*3 Quoddam cæcum tempus ſeruitutis.) in quo non eluceret honeſtum, in quo homines recta non viderent: vt facile, tamquam in tenebris, errarent, ac laberentur. Hanc ego ueram eſſe huius loci ſententiam arbitror: eaq. duorum ueterum librorum teſtimonio comprobatur. In alijs pro, Cæcum, legitur, Græcum; quo mendoſum puto. Sunt, qui ex ingenio, Egregium, legendum exiſtiment. ex quo quænã elici apta ad hunc locum ſententia poſſit, non equidem intelligo. In alijs, Gratum, mendoſe.

*4 Confeci in Cæſaris Octauiani plagas.) ſuam laudem cum Octauiano communicat. Confeci, inquit, ac perdidi, Antonium, in Octauiani plagas, ideſt, ut Octauianus eum & ipſe conficeret. Placeret tamẽ, ut olim placuit, Conieci, pro Cõfeci, unius litteræ mutatione parua: nam F ab I, ſi maiuſculæ ſcribantur ut olim, non admodum differt.

*5 Hic dies aliam uitam affert,) uerba Terentij in Andr. Quidam legunt, Hæc dies; opinor, ut tempus potius, quam certus dies oſtendatur. Mihi placet interpretatio, mutatio non placet: primum, ne diſſentiam ab antiquis libris, qui conſentiunt omnes in Hic dies: quod etiam Donatus probat: deinde, quia, Dies uiri genere interdũ tempus deſignat, itemq. muliebri certum diem.

*6 P. Lucceium) quis non uidet initium eſſe alterius epi-

epiſtolæ? cum infra de Panſa mortuo, ſupra de uiuo fiat mẽtio. De eodem Lucceio ep. 30.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Fvit enim quoddam neceſſarium tempus ſeruitutis) ſic reſtituit Paullus Manutius Vbaldini, Bandineli coniecturam ſecutus, cùm antea vulgò legeretur; Græcum tempus: planè ineptè. Paullo poſt, vbi omnes libri habent, vinolentum furorem, legendum videtur quibuſdam, violentũ furorem. Vinolentum, tamen retinendum videtur propterea, quæ ſequuntur: quẽ ego ructantẽ, & nauſeantem, &c.

2 Peſtis patriæ fuiſſet) putarim legendũ, peſti. Sic .n. dicimus. ea res fuit patriæ ſaluti, fuit exitio, fuit calamitati, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Heredes Turij commendat.

Cicero. s. d. Cornificio. 16

Q. [1] Tvrivs, *qui in Africa negotiatus eſt, uir bonus, & [a] honeſtus, heredes fecit ſimiles ſui Cn. Saturninum, Sex. Aufidium, C. Anneium, Q. Conſidium Gallum, L. Seruilium Poſtumũ, C. Rubellinum. ex eorum oratione intellexi, gratiarum actione eos magis egere, quam commendatione. tanta enim liberalitate ſe tua uſos prædicabant, ut ijs plus a te tributum intelligerem, quam ego auderem te rogare. audebo tamen. ſcio, enim, quantum [b] ponderis mea commendatio ſit habitura. Quare a te pèto, ut ad eam liberalitatem, qua ſine meis litteris uſus es, quãmaximus his litteris cumulus accedat. Caput autem eſt meæ commendationis, ne patiare [c] Erotem Turium, Q. Turij libertum, ut adhuc fecit, hereditatem Turianam auertere; ceterisq. omnibus rebus habeas eos a me commendatiſſimos. magnam ex eorum [d] ſplendore, & obſeruantia capies uoluptatem. quod ut uelis, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.*

a refertur ad honeſtatem familiæ, non ad ipſius mores.

b *L. põderis apud te mea, c.*

c liberti nomẽ retinebant, qđ in ſeruitute habuerant.

d qui magiſtratus geſſerunt, aut claris parẽtibus nati sũt, a nobilitate laudantur: ceteris, vt equitibus Romanis, ſplendor, non nobilitas, tribuitur: quo ſignificatur ſpecies illa, quam rei familiaris copia, & quædã in omni re liberalis animi ſignificatio gignitur. vide ſplẽdõrẽ equitibus R. tributũ. ep. 3. l. 1. & hic epiſt. ſeq.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Q. TVRIVS,) hæc epiſtola ordine eſt viceſimaſexta. Itaque ſeparāda à ſuperiore eſt. & olim operarij iſti, quamuis ſeparatim, vt nunc, fuerit edita, tamen numeros mendoſos quinque epiſtolis deinceps ſequentibus adſcripſerant.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AVFIDII, equitis R. Africana negotia commendat.

Cicero. s. d. Cornificio. 27

SEX. Aufidius & obſeruantia, qua me colit, accedit ad proximos; & ſplendore equitis Romani nemini cedit. eſt autem ita temperatis, moderatisq. moribus, ut ſumma ſeueritas cū humanitate iungatur. cuius tibi negotia, quæ ſunt in Africa, ita commendo, ut maiore ſtudio, magis ue ex animo commendare non poſſim. pergratū mihi feceris, ſi dederis operā, ut is intelligat meas apud te litteras maximum pondus habuiſſe. hoc te uehemēter, mi Cornifici, rogo. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CORNIFICII factum non probat, quia non animaduerterat in quoſdam Lilybæo minantes. ſtudiū in remp. laudat. de omittenda gratiarum actione aſſentitur. addit de pecunia. & de rep.

Cicero. s. d. Cornificio. 28

ASSENTIOR tibi, eos, quos ſcribis Lilybæo minari, iſtic pęnas dare debuiſſe: ſed metuiſti, ut ais,[a] ne nimis liber in ulciſcendo uiderere. metuiſti igitur, ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus uiderere. Quod ſocietatem reip. conſeruādæ, tibi mecū a patre acceptā, renouas; gratum eſt: quæ ſocietas inter nos ſemper, mi Cornifici, manebit. Gratum etiam illud,

a Cornificij clemētiam in malos ciues nō laudat.

quod

quod mihi tuo nomine gratias agendas non putas. nec enim id inter nos facere debemus. Senatus ſæpius pro dignitate tua [a] *appellaretur, ſi,* [b] *abſentibus conſulibus, umquam, niſi ad rem nouam, cogeretur. itaque nec de* H-S $\overline{XX}$ *nec de* H-S DCC *quidquam agi nunc per ſenatum poteſt. tibi autem* [c] *ex* S. C. *imperandum, mutuũq. ſumendum cenſeo. In rep. quid agatur, credo te ex eorum litteris cognoſcere, qui ad te acta debent perſcribere. ego ſum ſpe bona: conſilio, cura, labore non deſum: omnibus inimicis reip. eſſe me acerrimum hoſtem præmefero, res neque nunc difficili loco mihi uidetur eſſe, & fuiſſet facillimo, ſi culpa a quibuſdam* [d] *abfuiſſet. Vale.*

a *L. appellaret, & ita u.c.*
b profectis Mutinam ad Brutum liberãdũ.
c quoniam tibi S. C. imperium eſt datũ, potes mutuam ſumere pecuniam.
d *L. afuiſſet.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT ſtudioſe L. Aelij Lamiæ negotia, eũq. ſuſpectum Cornificio, quaſi affuiſſet cuidam S.C. contra dignitatem eius, excuſat.

Cicero. s. d. Cornificio. 29

NON *modo tibi, cui omnia noſtra notiſſima ſunt, ſed neminem in populo R. arbitror eſſe, cui ſit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L.* [e] *Lamia eſt. etenim magno theatro ſpectata eſt tum, cum eſt ab A. Gabinio cos.* [f] *relegatus, quod libere, & fortiter ſalutem meam defendiſſet. nec ex eo amor inter nos natus eſt: ſed, quod erat uetus, & magnus, propterea nullum periculũ pro me adire dubitauit. ad hæc* [g] *officia, uel* [h] *merita potius, iucundiſſima cõſuetudo accedit, ut nullo prorſus plus homine delecter. Non puto te iã exſpectare, quibus eũ tibi uerbis* [i] *cõmendem. cauſſam enim tãti amoris intelligis. quæ uer*

e vide orationem pro Sextio.
f quo tẽpore ordinis equeſtris princeps erat. nunc ſenator erat. epiſt. 16. lib. xI.
g h ep. 17. lib. xI.
i *q. u. c. commendarim. non ſl.*

ba deſideret, ijs me omnibus uſum putato. tantũ uelim exiſtimes, ſi negotia Lamiæ, procuratores, [a] *libertos,* [b] *familiã, quibuſcumque rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurũ, quam ſi ea tua liberalitas pertinuiſſet ad rem familiarem meam. nec dubito, quin ſine mea commendatione, quod tuũ eſt iudicium de hominibus, ipſius Lamiæ cauſſa ſtudioſe omnia facturus ſis. quam quã erat nobis dictũ, te exiſtimare, alicui* S. C. *quod contra dignitatem tuam fieret, ſcribendo Lamiã* [c] *affuiſſe: qui omnino conſulibus illis numquam* [d] *affuit ſcribendo. deinde omnia tum falſa* S. C. *de ferebantur. niſi forte etiam illi* [e] *Semproniano* S. C. *me cenſes affuiſſe: qui ne Romæ quidẽ* [f] *tum fui,* [g] *ut de eo ad te ſcripſi re recenti. Sed hæc hactenus. Te, mi Cornifici, etiã atque etiã rogo, ut omnia Lamiæ negotia, mea putes eſſe; curesque, ut intelligat hãc commendationem maximo ſibi uſui fuiſſe. hoc mihi gratius facere nihil potes. Cura ut ualeas.*

a *L. libertos.*
b ſeruos. vide ep. 3. lib. 1.
c ergo ſenatoꝛ erat.
d *L. affuit ſcribendo.*
e ſupra, ep. 25. bis.
f *particula, tum abeſt a q. u. c.*
g *al. ut tum de eo*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

OFFICIVM litterarum requirenti Cornificio ſe purgat. ſcribit de bello Antoniano renouato, de ſuo ſtudio in amicitia colenda, alijsq. de rebus.

Cicero. S. D. Cornificio. 30

ITA ne? præter litigatores, nemo ad te meas litteras? multæ iſtæ quidem. tu enim perfeciſti, ut nemo ſine litteris meis tibi ſe commendatũ putaret. ſed quis umquã tuorũ mihi dixit eſſe, cui darẽ, quin dederim? aut quid mihi iucundius, quã, cum corã tecũ loqui nõ poſſim aut ſcribere ad te, aut tuas [h] legere litteras? illud magis

h *q. u. c. litteras legere.*

mihi

mihi ſolet eſſe moleſtũ, tãtis me impediri occupationibus, ut ad te ſcribendi meo arbitratu facultas nulla detur. non enim te epiſtolis, ſed[a] *uoluminibus laceſſerẽ: quibus quidẽ me a te prouocari*[b] *oporteret. quamuis enim occupatus ſis, otÿ tamẽ plus habes: aut, ſi ne tu quidem*[c] *uacas, noli impudens eſſe,*[d] *nec mihi moleſtiam exhibere, & a me litteras crebriores, cum tu mihi raras mittas, flagitare. nam cũ antea diſtinebar maximis occupationibus: propterea quod omnibus curis remp. mihi tuendam putabam; tum hoc tempore multo diſtineor uehementius.* V T *enim grauius ægrotant ÿ, qui, cum leuati morbo*[e] *uiderentur, in eũ deintegro inciderunt: ſic uehementius nos laboramus, qui*[f] *profligato bello, ac pæne ſublato, renouatum bellũ gerere conamur. Sed hæc hactenus. Tu tibi, mi Cornifici, fac ut perſuadeas, non eſſe me tam imbecillo animo, ne dicũ inhumano, ut a te uinci poßim aut officÿs, aut amore. non dubitabã equidẽ: ueruntamẽ multo mihi notiorẽ amorem tuum effecit Cherippus, o hominem ſemper illũ quidem mihi aptum, nunc uero etiam ſuauem. uultus mehercule tuos mihi expreßit omnes; non ſolum animum, ac uerba*[g] *pertulit. itaque noli uereri, ne tibi*[h] *ſuccenſuerim, quod eodem exẽplo ad me, quo ad ceteros. requiſiui equidem proprias ad me unum a te litteras, ſed neque uehementer, & amanter. de ſumptu, quem te in rem militarem*[i] *facere, & feciſſe dicis, nihil ſane poſſum tibi opitulari: propterea quod &*[k] *orbus ſenatus*[l] *conſulibus amißis;*

a ep. 7. lib. 3.

b *q. u. c. oporteret.*

c epiſt. 3. lib. 8.

d vide ex verbo Noli, affirmationem elici. ſic locutus & Horat. & ipſe Cicero in Oratore, & pro Comœdo.

e *al. uidentur.*

f ſic Tuſc. 5. dixit: Quæſtio profligata & pęne ad exitum adducta.

g *al. protulit.*

h *u. c. ſuſcenſuerim.*

i Facere impenſam, ep. 2. l. 14.

k *L. & orbus eſt ſenatus.*

l Panſa & Hirtio. ſupra, epiſt. 23.

& incredibiles anguſtiæ pecuniæ publicæ: quæ cõquiritur undique, ut optime meritis militibus promiſſę ſoluãtur; quod quidẽ fieri ſine [a] tributo poſſe non arbitror. De *1 Attio Dionyſio nihil puto eſſe, quoniã mihi nihil dixit Stratorius. De P. Lucceio, nihil tibi concedo, [b] quo, ſtudioſior eius ſis, quã ego ſum. eſt enim nobis neceſſarius. ſed, a magiſtris cũ contenderẽ de proferendo die, probauerunt mihi, ſeſe, quo minus id facerent, & compromiſſo, & iureiurando impediri. quare ueniendum arbitror Lucceio. quamquam, ſi meis litteris [c] obtemperauit, cum tu hæc leges, illum Romæ eſſe oportebit. Ceteris de rebus, maximeq. de pecunia, cum Panſæ mortem ignorares, ſcripſiſti quæ per nos ab eo conſequi te poſſe arbitrarere. quæ te non fefelliſſent, ſi uiueret. nam te diligebat. poſt mortem autem eius quid fieri poſſet, non uidebamus. De Venuleio, Latino, Horatio, ualde laudo. illud non nimium probo, quod ſcribis, quo illi animo æquiore ferrent, te tuis etiam legatis lictores ademiſſe. [d] honore enim cum ignominia dignis non erant comparandi: eosq. ex S. C. ſi non decedunt, cogendos, ut decedant, exiſtimo. Hæc fere ad eas litteras, quas eodem exemplo binas accepi. De reliquo, uelim tibi perſuadeas, non eſſe mihi meam dignitatem tua cariorem. Vale.

a quod impoſitum nõ erat poſt deuictã a Paullo Macedoniã. vide Cic. lib. 1. de Of. & Pli. l. 33. capi. 3. & Plutarchum in Paullo.

b L. quo.

c al. obtemperauit.

c ſubintellige digni.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Attio Dionyſio) ſi eſt idem, de quo in ep. 24. Attico legi malim, quam Attio: vt ab Attico & cognomen, & nomen acceperit. quod ét Corrado placuit. ep. 13. lib. 4. ad Att.

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. MEMMIVM, ET. ALIOS LIBER. XIII

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Memmius, lege Pompeia de ambitu, vt Appianus tradit lib. 2. de bel. ci. condemnatus, Athenis exſul habitabat. ab eo petit Cicero. vt in gratiam redeat cum Patrone Epicureo, eiq. locũ cõcedat, vbi Epicurus habitauerat. Ibat Cicero in prouinciam, cum hæc ſcripſit, vt in ep. xi. lib. 5. ad Att.

Cicero s. d. C. [a] Memmio I

ETSI non ſatis mihi conſtiterat, cum aliqua ne animi mei moleſtia, an potius libenter te Athenis uiſurus eſſem: quod iniuria, quam accepiſti, dolore me afficeret, ſapientia tua, qua fers iniuriam, lætitia: tamen uidiſſe te mallem. nam, quod eſt moleſtiæ, nõ ſane multo leuius eſt, cum te non uideo: quod eſſe potuit uoluptatis, certe, ſi uidiſſem te, plus fuiſſet. [b] *itaque non dubitabo dare operam, ut te uideam, cum id ſatis cõmode facere potero. interea, quod per litteras & agi tecum, &, ut arbitror, confici poteſt, agam.* [c] *nunc a te illud primũ rogabo,* [d] *ne quid inuitus mea cauſſa facias: ſed id, quod mea intelliges multum, tua nullã in partem intereſſe, ita mihi des, ſi tibi, ut id libenter facias, ante perſuaſeris.* 1 *Cum Patrone Epicureo mihi* [e] *omnia* [f] *ſunt; niſi quod in* [g] *philoſophia uehementer ab eo diſſentio. ſed & initio Romæ, cum te quoque, & tuos omnes obſeruabat, me coluit in primis: & nu-*

a hæc familia a Mneſtheo Aeneæ ſocio duxit originem. vide Ser. lib. 4. Aen. in illo verſu, Mox Italus Mneſtheus.

b inſinuatio ad captãdã beneuolentiã.

c *L. Nunc te illud pr.*

d idem in extrema epiſtola.

e *al. omnia communia ſunt.*

f 564.

g Cicero enim Academicus.

per, cum ea, quæ uoluit,[a] de ſuis cõmodis, & præmŷs cõſecutus eſt, me habuit ſuorũ defenſorũ, & amicorũ fere principẽ:[b] & iam a[c] Phædro, qui nobis, cũ pueri eſſemus, ante quã Philonẽ[d] cognouimus, ualde, ut philoſophus, poſtea tamen, ut uir bonus, & ſuauis, & officioſus, probabatur,[e] traditus mihi, commendatusq. eſt. Is igitur Patro cum ad me Romam litteras miſiſſet uti te ſibi placarem, peteremque, ut[f] neſcio quid illud Epicuri parietinarũ ſibi cõcederes. nihil ſcripſi ad te ob eam rem, quod ædificationis tuæ cõſiliũ mea commendatione nolebam impediri. idem, ut ueni Athenas, cum, idem ut ad te ſcriberem, rogaſſet: ob eam cauſſam impetrauit, quod te[g] abiciſſe illã ædificationẽ, cõſtabat inter omnes amicos tuos. quod ſi ita eſt:[h] & ſi iam plane tua nihil intereſt: uelim, ſi qua offenſiuncula facta eſt animi tui, peruerſitate aliquorũ: (noui enim[i] gẽtem illam) des te ad lenitatem, uel propter tuã ſummã humanitatem, uel etiã honoris mei cauſſa. equidem, ſi, quid ipſe ſentiam quæris: nec, cur ille tãtopere contendat, uideo, nec cur tu repugnes;[k] niſi tamen multo minus tibi concedi poteſt, quã illi, laborare ſine cauſſa. quãquam, Patronis & orationẽ, & cauſſam tibi cognitam eſſe, certo ſcio. honorem, officium, teſtamentorum ius, Epicuri auctoritatem, Phædri obteſtationẽ, ſedem, domicilium, ueſtigia[l] ſummorũ hominũ ſibi tuenda eſſe dicit. totam hominis uitam, rationemque, quã ſequitur in philoſophia, derideamus licet, ſi hanc eius cõtentionẽ uolumus[m] reprehẽ-

dere:

a q. u. c. de ſuis præmŷs, & commodis conſ.

b Phil. 5. vide ep. 8. l. 9.

c q. u. c. & à Phædro.

d u. c. cognouimus, & ita L.

e L. traditus mihi, commend. q. eſt.

f minimam rẽ a ſe peti oſtendit, quo facilius impetret.

g vide ep. 15. lib. 9.

h q. u. c. & planè tua nihil int.

i Epicureos.

k niſi valet. ſed, vide Aldi filij Scholia in Salluſt.

l loquitur ex perſona Patronis. Epicureos enim ſignificat.

m u. c. reprehendere.

dere. ſed mehercule, quãdo illi, ceteriſque,[a] *quos illa delectant, nõ ualde inimici ſumus; neſcio an ignoſcendum ſit huic, ſi tantopere laborat: in quõ etiam ſi peccat, magis ineptiis, quam improbitate peccat. Sed, ne plura; (dicendum enim aliquãdo eſt) Pomponium Atticum ſic amo, ut alterũ fratrem. nihil eſt illo mihi nec carius, nec iucundius. is;*[b] *non quo ſit ex iſtis, (eſt enim omni liberali*[c] *doctrina politiſſimus: ſed ualde diligit*[d] *Patronem, ualde Phædrum amauit) ſic a me hoc contendit, homo minime ambitioſus, minime*[e] *in rogitando moleſtus, ut nihil umquam magis: nec dubitat, quin ego a te nutu hoc conſequi poſſim, ita etiam, ſi ædificaturus eſſes. nunc uero, ſi audierit te ædificationem*[f] *depoſuiſſe, neque tamen a te impetraſſe; non te in illiberalem, ſed me in ſe negligentem putabit. Quamobrem peto a te, ut ſcribas ad tuos, poſſe tua uoluntate decretum illud Areopagitarũ, quem ὑπομνηματισμὸν illi uocant, tolli. Sed redeo ad prima. prius uelim tibi perſuadeas, ut hoc mea cauſſa libenter facias, quam ut facias. ſic tamen habeto; ſi feceris, quod rogo, fore mihi gratiſſimum. Vale.*

a multi enim boni viri Epicureorum dogmata probabant, vt Atticus, Papirius, Caſſius. ad At. ep. 19. lib. 5. & hic ep. 25. li. 9. & ep. 16. l. 15.

b *al. nõ quòd ſit.*

c *q. u. c. arte polit.*

d l. 5. de Fin. ad Att. ep. xi. & 19. lib. 5.

e *al. in rogando.*

f Abieciſſe, dixit in hac ipſa ep.

SCHOLI A D. LAMBIN.

1 Cvm Patrone Epicuréo mihi omnia communia ſunt.) Vocẽ, communia, quæ eſt poſt omnia, quamq. P. Victorius quorumdam veterum codicum auctoritatem ſecutus, deleuit, ego in vno reperi. Verumtamen aſſentiatur Victorio, licet, ſi quis volet, & ſequatur plurium codicum auctoritatem: nõ repugnabo. Sed audebo dicere, eſſe à librario omiſſam, & eſſe neceſſariam.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Petit, ut Euandro ſtatuario de ſacrarij habitatione accommodet.

Cicero S. D. Memmio. 2

C. *1 Aviano *Euandro,*[a] *qui habitat in tuo*[b] *ſacrario, & ipſo multum utor, & patrono eius M.*[c] *Aemilio familiariſsime. peto igitur a te maiorem in modum, quod ſine*[d] *tua moleſtia fiat,*[e] *ut ei de habitatione accommodes. nam, propter opera inſtituta multa multorum, ſubitum eſt ei* *2·[f] *remigrare* *3·[g] *Kal. Quinct. Impedior uerecundia, ne te pluribus uerbis rogem. neque tamen dubito, quin, ſi tua nihil, aut non multum interſit, eo ſis animo, quo ego eſſem, ſi quid tu me rogares. mihi certe gratiſſimum feceris. Vale.*

a *al. qui habitabat.*
b in quo res diuinas faciebat ædium dominus. lib. 4. in Verr.
c *L. Aimilio. & ita v.c.*
d *al. moleſtia tua.*
e *al. ut te ei de habit.*
f *L. demigrare.*
g quo die locabantur domus. ep. 3. l. 2. ad Q. fratrẽ.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 C. Aviano Euandro,) illud primum conſtat, libertum hunc eſſe M. Aemilij, qui poſt nominatur: deinde, cum liberti retinere ſoleant ſeruile nomen, patere arbitror, Euãdro nomen huic fuiſſe, cum ſeruiret; Auiani autem cognomen ab eo, qui manumiſit, accepiſſe. non enim ijs aſſentior, qui, Auianio, legunt, opinati Auianam gentẽ Romæ fuiſſe. nam liberti eodem, quo patroni, nomine vtebantur. patrono autem Euandri, Emilio, nomen fuit, cognomen Auiano. itaque ep. 21. cum eius libertum C. Auianum Hammonium Cicero commendare vellet, ſic orſus eſt: M. Aemilius Auianus ab ineunte adoleſcentia me obſeruauit. Et epiſt. 27. C. Auianus Hammonius incredibiles mihi gratias per litteras egit & ſuo, & Aemilij Auiani, patroni ſui, nomine. Quod ſi opinionem ſuam veteris libri auctoritate defenderint: nos contra non vno, aut altero, ſed pluribus utemur teſtibus antiquis libris; quibus ipſa ratio maxime ſuffragatur. nam ſi patronus M. Aemilius Auianus vocatur; quod in dubium ne immutatores quidem iſti vocant: qui poteſt eius libertus Auianius dici potius, quam Auianus? Id me magis aliquanto monet, quod primum huius Euandri nomen eſt Caius, non, vt eius patroni, Marcus: & quod eiuſdem Aemilij liber-

libertus Hammonius item Caius, non Marcus, appellaturi vt ex duabus epiſtolis, 21. & 27. cognoſcitur. Expediemus hunc fortaſſe nodum, ſi putabimus, Euandrum, & Hammonium duobus fratribus C. & M. Aemilijs Auianis ſeruiſſe, manumiſſosq. prænomē a fratre maiore Caio accepiſſe. Nec vero de duobus fratribus Auianis incerta & inanis coniectura eſt. nam ep. vlt. huius libri, facta patris eorum C. Auiani Flacci mentione, ſubiunguntur hæc: C. Auianus in Sicilia eſt: Marcus eſt nobiſcum. Licet etiam opinari, manumiſſos Euandrum & Hammonium non ab horum fratrum altero, ſed ab vtriuſque patre C. Auiano Flacco, & ab eo prænomē accepiſſe. nam, quo tempore in Ciliciam Cicero profectus eſt, viuebat Flaccus: perijt autem aliquot poſt annis Allieno Siciliam obtinente, vt ex epiſtola vlt. huius libri colligitur. Nam quod ijdem in ceteris quoque, quæ infra legũtur, epiſtolis, 21. 27. 35. 79. atque etiam lib. 7. ep. 23. Auiani nomen in Auianium mutarunt: eadem ratione refelluntur, ut omittam veterum librorum, quibus quidem ego utor, teſtimonium, quod illi tamen contemnunt, niſi ſi cum ſuo ſingulari libro conſentiant, nos tamen, contemni non debere, ſæpe ſumus experti, contra, in illo, quem ſe vnum ſequi profitentur, mendoſa eſſe quamplurima non ignoramus.

*2 Remigrare) e Memmij ſacrario in veterem domum, vel, Remigrare, dictum eſt, non ob reditum in priſtinam domum, ſed ob diſceſſum, in quamcunque iturus eſſet.

*3 Kalendis Quinct.) præfinita Euandro die, qua ſacrario migraret. Kalendæ Quinctiles in Vrbe primus erat locationum dies. Ad Q. Fratrem ep. 3. lib. 2. Poſt Kal. Quinct. in tuā domum commigrabis. Suetonius in Tiberio, Senatori latū clauum ademit, quem cognouiſſet ſub Kal. Iulij demigraſſe in hortos, quo uilius poſt eam diem ædes in vrbe conduceret, Et Mart. epigr. lib. 12. epigr. 32.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

FVFIVM commendat, quem & ante præſenti commendarat.

Cicero. S. D. Memmio. 3

A. [a] FVFIVM, *unum ex meis intimis, obſeruantiſſimum, ſtudioſiſſimumq. noſtri, eruditū hominem, & ſumma humanitate, tuaq. amicitia digniſſimū, uelim ita tractes, ut mihi coram recepiſti.* [b] *tā mihi gratū id erit, quā quod gratiſſimum. ipſum præterea, ſummo* [c] *officio, & ſum-*

a cō mēdat ab amicitia ſua, a doctrina, ab humanitate.

a L. Fufium.

b L. Tam gratū mihi id erit, quā q. et ita u. e.

c qui amicos, & de ſe bene meritos, omni genere officij colit.

c q. u. t. ſtudiis

ſumma obſeruantia, tibi in perpetuum deuinxeris. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

VOLATERRANOS accurate commendat.

Cicero. s. D. Q. Valerio, Q. F. Orcæ, legato, proprӕt. 4

CVM municipibus Volaterranis mihi ſumma neceßitudo eſt. magno enim [a] *meo* [b] *beneficio affecti cumulatiſsime mihi gratiã retulerunt. nã nec in honoribus meis, nec in* [c] *laboribus umquã* [d] *defuerunt. cũ quibus ſi mihi nulla cauſſa intercederet; tamen, quod te uehementiſſime diligo, quodq. me a te plurimi fieri ſentio, & monerẽ te, & hortarer, ut eorũ fortunis conſuleres, præſertim cũ prope præcipuã cauſſam haberent* [e] *ad ius obtinendũ: primũ, quod Syllani temporis acerbitatem deorũ immortalium benignitate* [f] *ſubterfugerunt: deinde, quod ſummo ſtudio populi R. a me in conſulatu meo defenſi ſunt. cũ enim tribuni pl. legẽ iniquiſſimã de eorũ agris* [g] *promulgaſſent; facile ſenatui, populoq. R. perſuaſi ut eos ciues, quibus fortuna* [h] *peperciſſet, ſaluos eſſe uellent. hanc actionẽ meã C. Cæſar primo ſuo cõſulatu* [i] *in lege* [k] *agraria comprobauit, agrũq. Volaterranum, & opidum omni periculo in perpetuũ liberauit: ut mihi dubium non ſit, quin is, qui nouas neceſſitudines adiungat, uetera ſua beneficia conſeruari uelit. quamobrem eſt tuæ prudentiæ, aut ſequi eius auctoritatem, cuius ſectã, atque imperiũ ſumma cũ tua dignitate ſecutus es; aut certe illi integrã omnem cauſſam ſeruare.*

Illud

a *L. à me benef.*
b de quo proxime ſubiungit.
c ep. 29. huius lib. & 8. & 9. l. 15.
d *fort. mihi defuerunt.*
e *fort. ad ſuum obtin.*
f ne agri eorũ diuiderentur.
g *q. u. c. promulgaſſent.*
h temporibus Syllanis.
i *q. u. c. lege in agraria.*
k quam tulit de agro Cãpano, & Stellate diuidũdo. Sueto.

Illud uero dubitare non debes, quin tã graue, tã firmum, tam honeſtum municipium tibi tuo ſummo beneficio in perpetuũ obligari uelis. Sed hæc, quæ ſcripta ſunt ſupra, eo ſpectant, ut te horter, [a] & ſuadeã: reliqua ſunt, quæ pertinent ad rogãdum: ut non ſolum tua cauſſa tibi conſiliũ me dare putes, [b] ſed etiam, quod mihi opus ſit, me a te petere, & rogare. Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi Volaterranos omnibus rebus integros, incolumesq. eſſe uolueris. eorum ego domicilia, ſedes, rem, fortunas, quæ & a diis immortalibus, & a [c] præſtantiſſimis in noſtra rep. ciuibus ſummo ſenatus, populiq. R. ſtudio conſeruatæ ſunt, tuæ fidei, iuſtitiæ, bonitatiq. commendo. ſi pro meis priſtinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, ut ita defendere poſſem Volaterranos, quem admodum conſueui tueri meos: nullum officium, nullum denique [d] certamen, in quo illis prodeſſe poſſem, prætermitterem. ſed, quando apud te nihilominus hoc tempore ualere me confido, quam ualuerim ſemper apud omnes: pro noſtra ſumma neceſſitudine, pariq. inter nos, & mutua [e] beneuolẽtia abs te peto, ut ita de Volaterranis mereare, ut exiſtiment eum quaſi diuino conſilio iſti [f] negotio præpoſitum eſſe, apud quem unum nos, eorum perpetui defenſores, plurimũ ualere poſſemus. Vale:

a *q. u. c. & tibi perſuadeam. L. & tibi ſuadeã*

b *q. u. c. ſed quod mihi op.*

c Cæſarem ſignificat, de quo proximè locutus eſt.

d ep. 6. l, 2. dixit, Omni non modo contentione, ſed etiã dimicatione.

e *u. c. beniuolentia.*

f agrorum diuiſioni.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Rogat, ne Curtij ager diuidatur; idq. etiam rationibus conatur perſuadere.

Cicero. s. D. Q. Valerio, Q. F. Orcæ, legato, proprætor.

NON moleſte fero, eam [a] neceſſitudinẽ, quæ mihi tecũ eſt, notã eſſe quamplurimis. neque tamen ob eam cauſſam, quod tu optime exiſtimare potes, te impedio, quo minus ſuſceptum negotium pro tua fide, & diligentia ex uoluntate Cæſaris, qui tibi rem magnam, difficilemq. commiſit, gerere poßis. nam, cum multi a me petant multa; quod de tua erga me uoluntate non dubitẽt: [b] non committo, ut ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineunte ætate familiarißime ſum uſus. eius & Syllani temporis iniuſtiſſima calamitate dolui: &, cum ijs, qui ſimilem iniuriam acceperant, amiſſis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam uolũtate omnium concedi uideretur; adiutor incolumitatis fui. is habet in Volaterrano poſſeßionẽ, cum in eam, tamquam e naufragio, reliquias contuliſſet. hoc autem tempore eum Cæſar in ſenatum legit; quem ordinẽ ille, iſta poſſeſſione amiſſa, [c] tueri uix poteſt. grauißimum autem eſt, cum ſuperior [d] factus ſit ordine, inferiorem eſſe fortuna: minimeq. conuenit, ex eo agro, qui Cæſaris iuſſu diuidatur, eum moueri, qui Cæſaris beneficio ſenator ſit. Sed mihi minus libet multa de æquitate rei ſcribere: ne cauſſa potius apud te ualuiſſe uidear, quam gratia. Quamobrẽ te maiorẽ in modum rogo, ut C. Curtij rem meam putes eſſe: quidquid mea cauſſa faceres, ut id, C. Curtij cauſſa cum feceris, meum exiſtimes. quod ille per

me

a plus, quam amicitia, ſignificat.

b captat beneuolentiã a modeſtia.

c nemo enim ſenator eſſe poterat, niſi poſſideret DCCC millia. Suetonius in Auguſto, nemo eques niſi CD millia, nemo decurio, niſi cẽtũ millia, non modo ſtante rep. uerũ & imperatorum ætate, quod Plinij minoris docet epiſtola.

d al. factus ſis.

me habuerit, id me habere abs te putato. hoc te uehementer etiam atque etiam rogo Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GENERATIM omnes amicos Cuſpij commendat, nominatim L. Iulium, & P. Cornelium.

Cicero s. D. Q. Valerio, Q. F. Orcæ, legato, procos. 6

S[a] I uales, bene eſt; ego quidem ualeo. Credo te memoria tenere, [b] me & corã P. Cuſpio te cum locutum eſſe, cum te proſequerer [c] paludatum; & item poſtea plurimis uerbis tecum egiſſe, ut, quoſcumque tibi eius neceſſarios commendarem, haberes eos in numero meorum neceſſariorum. id tu pro tua ſumma erga me [d] beneuolentia, perpetuaq. obſeruantia mihi liberaliſſime, atque humaniſſime recepiſti. Cuſpius, homo in omnes ſuos [e] officioſiſſimus, mirifice quoſdam homines ex iſta prouincia tuetur, & diligit; propterea quod fuit in Africa bis, cum maximis [f] ſocietatis negotijs præeſſet. itaq. hoc eius officiũ, quod adhibet erga illos, ego mea facultate, & [g] gratia ſoleo, quantum poſſum, adiuuare. quare Cuſpianorum omnium commendationis cauſſam hac tibi epiſtola exponendam putaui: reliquis epiſtolis, tantum faciam, ut notam opponam eam, quæ mihi tecum conuenit, & ſimul ſignificem de numero eſſe Cuſpij amicorum. ſed hanc commẽdationem, quam his litteris conſignare uolui, ſcito eſſe omniũ grauiſſimam. [h] nã P. Cuſpius ſingulari ſtudio cõtendit a me, ut tibi quam diligẽtiſſime L. Iulium commendarem. eius ego ſtudio uix ui-

a L. S. V. B. E. E. Q. V.

b al. me et corã de Cuſpio tecũ.

c paludati ibãt in prouincias. epiſt. 17. l. 15.

d u. c. beniuolentia.

e a promiſſis Valerij.

f publicanorum. epiſt. 9.

g a ſtudio ſuo.

h a ſtudio Cuſpij.

deor

*deor mihi ſatisfacere poſſe, ſi utar uerbis ijs, quibus, cum diligentiſſime quid agimus, uti ſolemus. noua quædam poſtulat; & putat me eius generis artificium quoddam tenere. ei ego pollicitus ſum, me ex intima noſtra arte depromptu-rum mirificum genus commendationis. id quando aſſequi non poſſum, tu re uelim efficias, ut ille genere mearum litterarum incredibili [a] quodam perfectum arbitretur. id facies, ſi omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate, [b] & poteſtate tua proficiſci poterit, non modo re, ſed etiam uerbis, [c] uultu denique expreſſeris. quæ quãtũ in prouincia ualeãt, uellẽ [d] expertus eſſes: ſed tamẽ ſuſpicor ipſum hominẽ, quẽ tibi cõmendo, perdignũ eſſe tua amicitia: [e] nõ ſolũ, quia mihi Cuſpius dicit, credo, tametſi id ſatis eſſe debebat; ſed quia noui eius iudicium in hominibus, & amicis *1 [f] deligendis. Harum litterarum uis quanta fuerit, propediem iudicabo: tibique, ut [g] confido, gratias agam. ego quæ te uelle, quæq. ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq. curabo. Cura ut ualeas.*

P. Cornelius, qui tibi has litteras reddidit, eſt mihi a P. Cuſpio cõmendatus. cuius cauſſa quãtopere cuperẽ, deberẽque, profecto ex me facile cognouiſti. uehementer te rogo, ut cures, ut ex hac [h] commendatione mihi Cuſpius quammaximas, quamprimnm, quamſæpiſsime gratias agat.

a L. quodam.
b fort. et à poteſt.
c al. fronte, uultu deniq.
d ergo Paullo ante Valerius in prouinciã peruenerat.
e al. non ſolum.
f fort. delegẽdis. v. c. diligendis.
g ab opinione ſua.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 DELIGENDIS.) ſic opinor melius, quam Diligendis; nam in delectu iudicium oſtenditur. Porro, quam parẽ diſ-

differat Deligendis a Diligendis, qui libros ueteres maiuſculis deſcriptos litteris norunt, facile perſpiciunt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT a Cluuio, ne uectigal, Atellano municipio impoſitum, exigat, ſed integram cauſſam Cæſari conſeruet.

Cicero S. D. C. [a] Cluuio. 7

CVM, in Galliam proficiſcens, pro noſtra neceſſitudine, tuaq. ſumma in me obſeruantia, ad me domum ueniſſes; locutus ſum tecum de agro uectigali municipij Atellani, qui eſſet in Gallia; quantoq. opere eius municipij cauſſa laborarem, tibi oſtendi. poſt tuam autem profectionem, cum & maxima res municipij honeſtiſsimi, mihiq. coniunctiſſimi, & ſummum meum officium ageretur: pro tuo animo in me ſingulari exiſtimaui me oportere ad te accuratius ſcribere. etſi non ſum neſcius, & quæ temporum ratio, & quę tua poteſtas ſit: tibiq. [b] negotium datum eſſe a C. Cæſare, non iudicium, præclare intelligo. quare a te tantum peto, quantum & te facere poſſe, & [c] libenter mea cauſſa facturum eſſe arbitror. Et primum uelim exiſtimes, quod res eſt, municipij fortunas omnes in iſto uectigali conſiſtere; his autem temporibus hoc municipiũ maximis [d] oneribus preſſum, ſummis affectum eſſe difficultatibus. hoc etſi [e] commune uidetur eſſe cum multis: tamen mihi crede ſingulares huic municipio calamitates accidiſſe: quas iccirco non commemoro, ne, de miſerijs meorũ neceſſariorũ conquerens, [f] homines, quos nolo, uidear offendere. itaque, niſi magnam ſpem haberẽ, C. Cæſari nos

a puto eſſe Puteolanum uide ep. 56.

b diuidẽdi agros.

c epiſt. 1.

d a Cęſare dominante impoſitis.

e *L. commune ei uidetur.*

f Cæſarem dęſignat.

cauſſam municipij probaturos; non erat cauſſa, cur a te hoc tempore aliquid contenderem. ſed, quia confido, mihiq. perſuaſi, illum et [a] *dignitatis municipij,* [b] *& æquitatis, &* [c] *uoluntatis etiam erga ſe habiturum eſſe rationem: ideo a te non dubitaui contendere, ut hanc cauſſam illi integram* [d] *conſeruares. quod etſi nihilominus a te peterem, ſi nihil audiuiſſem te tale feciſſe: tamen maiorem ſpem impetrandi nactus ſum, poſtea quam mihi dictum eſt, hoc idem a te Regienſes* [e] *impetrauiſſe. qui etſi te aliqua neceßitudine attingũt: tamen tuus amor in me ſperare me cogit, te, quod tuis neceſſarijs tribueris, idem eſſe tributurum meis: præſertim cum ego pro his unis petam, habeam autem, qui ſimili cauſſa laborent, complures neceſſarios.* [f] Hoc me *non ſine cauſſa facere, neque aliqua leui ambitione commotum a te contendere, etſi te exiſtimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas uelim, me huic municipio debere plurimum: nullum umquam fuiſſe tempus neque* [g] *honorum, neque* [h] *Laborum meorum, in quo non huius municipij ſtudiũ in me exſtiterit ſingulare. Quapropter a te etiam atque etiã pro noſtra ſumma cõiunctione, proq. tua in me perpetua, & maxima* [i] *beneuolentia maiorẽ in modũ peto, atque contendo, ut, cum fortunas agi eius municipij intelligas, quod ſit mihi neceßitudine, officijs,* [k] *beneuolẽtia cõiunctiſſimũ, id mihi des: quod erit huiuſmodi, ut, ſi a Cæſare, quod ſperamus,* [l] *impetrauerimus, tuo beneficio nos id cõſecutos eſſe iudicemus: ſin minus, pro eo tamen id habea-*

a b c aduerte ad commendationem tria ſumi, dignitatem eius, qui cõmendatur; rei æquitatẽ; ſtudiũ erga illum, cui commendatur.
d *fort. reſeruares.*
e ab exẽplo.
f a modeſtia ſua.
g h & ſupra, Honores, & Labores, antitheta poſuit, ep. 4.
i *v. c. beniuolentia.*
k *u. c. beniuolentia.*
l *L. impetrarimus. & ita u. c.*

habeamus; quando a te [a] data ſit opera, ut impetraremus. hoc cũ mihi gratiſſimum feceris: tũ uiros optimos, homines honeſtiſſimos, eoſdemq. gratiſſimos, & tua neceſſitudine digniſsimos, ſummo beneficio in ꝑpetuũ tibi, tuisq. deuinxeris. Vale.

[a] *L. data ſit opera.*
[b] vt voluntas pro re ſit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT Rutilium, vt in agrorum diuiſione Albini prædia ne attingat.

Cicero S. D. M. Rutilio. 8

*CVM & mihi conſcius eſſem, quanti te facerem; & tuam erga me [c] beneuolentiã expertus eſſem; non dubitaui a te petere, quod mihi petendum eſſet. P. [d] Sextium quanti faciam, ipſe optime ſcio; quanti autem facere debeam, & tu, & omnes homines ſciunt. is cum ex aliis te mei ſtudioſiſſimum eſſe cognoſceret, petiuit a me, ut ad te quam accuratiſſime ſcriberem de re C. Albini ſenatoris: *[1] cuius ex [e] filia natus eſt L. Sextius, optimus adoleſcens, filius P. Sextij. Hoc iccirco ſcripſi, ut intelligeres non ſolum me pro P. Sextio laborare debere, ſed Sextium etiam pro Albino. res autem hæc eſt. A M. Laberio C. Albinus prædia in [f] æſtimationem accepit: quæ prædia Laberius emerat a Cæſare de bonis Plotianis. ea ſi dicam non eſſe e rep. diuidi, docere te uidear, non rogare. ſed tamen cum Cæſar Syllanas uenditiones, & aſsignationes [g] ratas eſſe uelit, quo firmiores exiſtimẽtur ſua; ſi ea prædia diuidẽtur, quæ ipſe Cæſar uendidit, quæ tandem in eius uenditionibus eſſe poterit auctori*

[c] *beniuolentiam.*
[d] q tribunus pl. Ciceronem ab exſilio reduxit.
[e] mortua iſ, vt in oratione pro Sext.
[f] i. ex lege Cæſaris de æſtimatione l. 3. comment. de bel. ci.
[g] cum tamen Syllanam ſectam oderit.

a L. tu pro tua prud. & ita u.c.

b q.u.c. ſatisfecerit.

tas? ſed hoc quale ſit, tu [a] *pro tua prudentia cõſiderabis. Ego te plane rogo, atque ita, ut maiore ſtudio, iuſtiore de cauſſa, magis ex animo rogare nihil poſſim, ut Albino parcas, prædia Laberiana ne attingas. magna me affeceris non modo lætitia, ſed etiam quodam modo gloria, ſi P. Sextius homini maxime neceſſario* [b] *per me ſatisfecerit, cum ego illi plurimum debeam. quod ut facias, te uehementer etiã atqne etiam rogo. maius mihi dare beneficium nullum potes. id mihi intelliges eſſe gratiſſimum. Vale.*

SCHOLIA P. MANVTII.

a 1 CVIVS ex filia natus eſt L. Sextius,) in oratione pro Sextio: Duxit honeſtiſſimi, & ſpectatiſſimi viri C. Albini filiam: ex qua hic eſt filius, & nupta iam filia. In eadem oratione prænomen Sextij pueri eſt Publius, idem quod patris, non Lucius. Antea in omnibus impreſſis, Cuius ex familia &c. legebatur. Primi nos locum emendauimus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

BITHINICAM publicanorum ſocietatem, nominatimq. Cn. Pupium commendat.

c fortaſſe hic eſt Craſſipes, ſecundus Ciceronis gener, de quo ep. 7. l. 1.

Cicero. s. D. [c] Craſſipedi. 9

QVAMQVAM *tibi præſens commendaui, ut potui diligentiſſime, ſocios Bithyniæ; teq. cum mea commendatione, tum etiam tua ſponte intellexi cupere ei ſocietati, quibuſcumque rebus poſſes, commodare: tamen cum ij, quorum res agitur, magni ſua intereſſe arbitrarentur, me etiam per litteras declarare tibi, qua eſſem erga ipſos uoluntate; non dubitaui hæc ad te ſcribere. Volo enim te exiſtimare, me, cum uniuerſo ordini publicanorum multum ſemper libentiſſime tribuerim, idq. pro magnis eius*

ordinis

ordinis erga me meritis facere debuerim, tum in primis amicum eſſe huic [a] *Bithynicæ ſocietati; quæ ſocietas* [1] *ordine ipſo; hominũ genere pars eſt maxima ciuitatis.* [b] *cõſtat enim ex ceteris ſocietatibus: & caſu permulti ſunt in ea ſocietate ualde mihi familiares, in primiſq. is, cuius præcipuũ officium agitur hoc tẽpore,* [c] *P.* *[1] *Rupilius* [2] *P.F. Men. qui eſt magiſter in ea ſocietate. Quæ cũ ita ſint: maiorem in modum a te peto, Cn. Pupiũ, qui eſt in operis eius ſocietatis, omnibus tuis officijs, atq. omni liberalitate tueare: curesque, ut eius operæ, quod tibi facile factu eſt quã gratiſſimæ ſint ſocijs: remque, & utilitatem ſociorũ (cuius rei quantam poteſtatem quæſtor habeat, nõ ſum ignarus) per te quammaxime defenſam, & auctam uelis. id cum mihi gratiſſimum feceris: tũ illud tibi, expertus, promitto, & ſpondeo, te ſocios Bithyniæ, ſi ijs commodaris, memores eſſe, & gratos cogniturum. Vale.*

a epiſt. 6.

b erant multæ publicanorum ſocietates: ex quibus omnibus Bithynica cõſtabat.

c *L. P. Rupilius P.F. An. qui eſt m.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 RVPILIVS P.F. Men.) mallem, Rupilius P.F. An. vt Anienſis tribus ſignificetur. nam Vincẽtij Riccij liber antiquus habet, Rupilius P. Fannias. cuius vitij fuit hæc origo, quod, cum ſcriptum eſſet, P.F. An. imperiti, veteres notas non intelligentes, ſcripſerunt, P.Fannius. Quod ſi retinetur, Men. de Menenia tribu erit intelligendum; de qua diximus in Scholijs lib. 8.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ORDINE, Ipſo hominum genere.) Videtur ſic potiùs diſtinguẽdũ, ordine, ipſo hominũ genere, vt edidimus, quàm vt habent plerique libri vulgati. ordine ipſo, hominũ gen.
2 P.F.An. id eſt Publij filij ex tribu Anienſi.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

TERENTIVM Varronẽ queſtorẽ M. Bruto cõmendat, quẽ Cæſar Galliæ citeriori p̃fecerat. ep. 6. li. 6. & in Oratore.

Cicero s. d. M. Bruto. 10

CVM ad te tuus quæſtor M. [a] Varro proficiſceretur, commendatione egere eum nõ putabam. ſatis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipſo more maiorũ: qui ut te non ſugit, hanc quæſturæ cõiunctionem [b] liberorum neceſſitudini proximam uoluit eſſe. ſed, cum ſibi ita perſuaſiſſet ipſe, meas de ſe accurate ſcriptas litteras maximũ apud te pondus habituras, a meq. contenderet, ut quã diligentiſsime ſcriberem: malui facere, quod meus familiaris tanti ſua intereſſe arbitraretur. ut igitur debere me facere hoc intelligas; [c] cum primum M. Terentius in forum uenit, ad amicitiã ſe meam contulit. deinde, * 1 ut ſe corroborauit, duæ cauſſæ acceſſerunt, quæ meam in illum [d] beneuolentiam augerent; una, quod uerſabatur in hoc ſtudio noſtro, quo etiam nunc maxime delectamur, & cum ingenio, ut noſti, nec ſine induſtria: deinde, quod mature ſe [e] contulit in ſocietates publicanorum. quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus eſt. * 2·1 ſed tamẽ cauſſa cõmunis ordinis mihi commẽdatiſsimi fecit amicitiã noſtrã firmiorẽ. deinde uerſatus in [f] utriſque ſubſellijs optima & fide, & fama, iam ante hãc commutationẽ reip. petitioni ſeſe dedit, honoremq. honeſtiſsimũ exiſtimauit fructum laboris ſui. his autem tẽporibus a me Brundiſio cũ litteris, & mãdatis profectus eſt ad Cæſarem. qua in re et amorem eius in ſuſcipiendo negotio perſpexi, [g] & fidẽ in cõficiẽdo, ac renun-

a Romanorũ doctiſſim', cuius hodie libri exſtant de re ruſt. & de lin. Lat.

b vide in Diuinatione, & hic ep. 26. & in oratione pro Plancio.

c cum primũ cauſſas agere cœpit. ep. 17.

d u. c. beniuolentiam.

e vt particeps eſſet publicarũ conductionũ.

f & patronus fuit, & iudex. vide Orat. pro Roſcio Amerino.

g q. u. c. & in conficiendo, ac renũtiando fidẽ. Vid.

renunciando. Videor mihi, cũ ſeparatim de probitate eius, & moribus dicturus fuiſſem, ſi prius cauſſam, cur eum tantopere diligerem, tibi expoſuiſſem, in ipſa cauſſa exponenda ſatis etiam de probitate dixiſſe. ſed tamen ſeparatim promitto, in meq. recipio, fore eum tibi & uoluptati, & uſui: nam & modeſtum hominem cognoſces,[2] & prudentem, & a[a] cupiditate omni remotiſſimum, præterea magni laboris, ſummæq. induſtriæ. neque ego hęc polliceri debeo, quæ tibi ipſi, cum bene[b] cognoueris, iudicãda ſunt, ſed tamen

In omnibus nouis coniunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, & qua commendatione[c] quaſi amicitiæ fores aperiantur. quod ego his literis efficere uolui: etſi id ipſa per ſe neceßitudo quæſturæ effeciſſe debet; ſed tamen nihilo infirmius illud, hoc addito. Cura igitur, ſi me tanti facis, quanti & Varro exiſtimat, & ipſe ſentio, ut quamprimum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attuliſſe, quantum & ipſe ſperarit, nec ego dubitarim. Vale.

a hoc ſpectat in eos q. in prouincijs pecunias contra leges capiebant.

b *L. cognoris. & ita u. c.*

c *al. amicitiæ*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Vt si corroborauit,) vt ad virilem ætatem acceſſit. Sic in orat. pro Cœlio: Cum is iam ſe corroborauiſſet, ac vir inter viros eſſet. Et in eadem, Non modo hæc ætas, ſed etiã iam corroborata, ideſt, non modo adoleſcentes, ſed etiã viri. Et ſupra, eiuſdem orationis initio, eos, qui non, vt Cœlij accuſator, adoleſcentes eſſent, ſed viri, Robuſtiores appellauit. Alibi etiam in hanc ſententiam eodem verbo vſus eſt. Inde Robuſta ætas.

*2 Sed tamen cauſſa communis ordinis) pleríque veteres libri, Sed tamen communis ordinis: quod mendoſum eſſe conſtat: itaque legendum putabat Vbaldinus Bandinellus, quod item alijs placere video: Sed tamen communio ordinis. Equidem nec improbo, quod placet doctis viris: nec tamen ſtatuo, ſit ne hoc melius, quam illud, Cauſſa commu-

 nis

nis ordinis: quod mihi quidē ideo magis placet, quia ſumptum eſt ex quibuſdam antiquis libris. Sunt, qui opinentur, Communis, recte legi: & ſubaudiri, ſocietas: vt publicanorum omnium tota ſocietas intelligatur. id mihi videtur durius, & acceſſitum nimis longe.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Sed tamen cauſa communis ordinis) Cū P. Victorius in optimo illo codice, quem tantopere probat, non reperiſſet vocem, cauſa quæ eſt in lib. vulgatis omnibus, coniecerat legendum eſſe, communio ordinis: neque tamen auſus erat, vt eſt religioſus, καὶ εὐλαβής, ita edere. Ne ego quidem igitur audere debui, quamuis eius coniecturam vnius codicis Memmiani teſtimonio confirmatam reperiſſem.

2 Et prudentem, & à cupid.) legendum fortaſſe eſt, & pudentem, &c. videtur enim Cicero modeſtiam, & pudorem, virtutes affineis, coniungere voluiſſe.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Arpinatis municipij Gallicana vectigalia Bruto, Galliam citeriorem adminiſtranti, commendat.

Cicero S. D. Bruto. II

QVIA ſemper animaduerti, ſtudioſe te operam dare, ut ne quid meorū tibi eſſet ignotum: propterea non dubito, quin ſcias, non ſolum cuius municipij ſim, ſed etiam quā diligenter ſoleam [a] meos municipes Arpinates tueri. quorum quidem omnia commoda, omneſq. facultates, quibus & ſacra conficere, & ſarta tecta ædium ſacrarum, locorumq. communium tueri poſſint, conſiſtunt in ijs uectigalibus, quæ habēt in prouincia Gallia. ad ea uiſenda, pecuniaſque, quæ a colonis debentur, exigendas, totamq. rem & cognoſcendam, & adminiſtrandam legatos equites Ramanos miſimus, Q. [b] Fufidium Q. F. M. Faucium M. F. Q. [c] Mamercium Q. F. peto a te maiorē in modū pro noſtra neceſſitudine,

a nemo neſcit Arpini natum Ciceronē. l. 2. de legibus, & Plutarchus.

ne, ut ea res tibi curæ ſit: operamq. des, ut te quã-commodiſſime negotium municipij adminiſtretur, quamprimumq. conficiatur: ipſosque, quorum nomina ſcripſi, ut quam honorificentißime pro tua natura, & quam liberaliſsime tractes. bonos uiros ad tuam neceßitudinem adiunxeris; municipiumq. gratiſſimum beneficio tuo deuinxeris: mihi uero etiam [a] *eo gratius feceris, quod cum ſemper tueri municipes meos conſueui, tum hic annus præcipue ad meam curam officiumq. pertinet. nam, conſtituendi municipij cauſſa, hoc anno ædilem filium meum fieri nolui, & fratris filium, & M. Cæſium, hominem mihi maxime neceſſarium: (is enim magiſtratus in* [b] *noſtro municipio, nec alius ullus, creari ſolet) quos cohoneſtaris, in primisq. me, ſi reſp. municipij tuo ſtudio, & diligentia bene adminiſtrata erit. quod ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.*

a *al. etiam eo gr.*

b in alijs. n. municipijs erat dictator, vt Lanuuij: in alijs conſul, vt Tuſculi: in alijs II. viri, vt Corfinij, ex Cæſ. l. I. de bell. ci. in alijs IV. viri, vt Fregellis, de quo ep. 76. i alijs quęſtor, vt Sidicini, & Ferenti. Gell. l. x. c. 3.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Q. Fufidium, Arpinatis municipij legatum, qui tribunus mil. in Cilicia fuerat, diligenter commendat.

Cicero S. D. Bruto. 12

ALIA *epiſtola communiter commendaui tibi legatos Arpinatum, ut potui diligentißime: hac ſeparatim Q.* [c] *Fufidium, quocum mihi* [d] *omnes neceßitudines ſunt, diligentius commendo;* *[1] *non ut aliquid de illa commendatione* [e] *deminuã, ſed ut hanc addam. nã & priuignus eſt M. Cæſii, mei maxime & familiaris, & neceſſarij: & fuit in Cilicia* [f] *mecum tribunus mil. quo in*

c *L. Fuſidium.*

d nõ ſolũ amicus, ſed etiã neceſſarius, nec vno nomine, ſed omnibus.

e *L. deminuam.*

f cum Ciliciã proconſul adminiſtrarem.

in munere ita ſe tractauit, ut accepiſſe ab eo beneficium uiderer, non dediſſe. eſt præterea, quod apud te ualet plurimum, a noſtris ſtudijs non abhorrens. quare uelim eum quamliberaliſsime cõplectare; operamq. des, ut in ea lega tione, quam ſuſcepit contra ſuum commodum, ſecutus auctoritatem meam, quammaxime eius excellat induſtria. [a] *uult enim, id quod optimo cuique natura tributum eſt, quammaximam laudem cum a nobis, qui eum impulimus, tum a municipio conſequi. quod ei contingit, ſi hac commendatione tuũ erga ſe ſtudium erit conſecutus. Vale.*

a laudis cupiditas optimo cuique a natura tributa.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 NON ut aliquid de illa commendatione deminuam, ſed ut hanc addam) ſimile illud ep. 10. Nihilo infirmius il lud, hoc addito. Alij aliter. nos ſic emendauimus ex uetuſto Maffeorum libro.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CASTRONIVM ex Lucenſi municipio commendat.

Cicero. S. D. Bruto. 14

L. CASTRONIVS *Pætus, longe princeps municipij* [b] *Lucenſis, eſt honeſtus, grauis, plenus officij, bonus plane uir, & cum uirtutibus, tum etiam fortuna, ſi quid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem eſt familiariſſimus, ſic prorſus ut noſtri ordinis obſeruet neminem diligentius. quare & ut meum amicum, & ut tua dignum amicitia, tibi commendo: cui quibuſcũque rebus commodaueris, tibi profecto* [c] *iucundum, mihi certe erit gratum. Vale.*

b Luca primũ Ciſalpinæ Galliæ opidum. Plut. in Cæſare, & Põpeio.

c ex eius in te officijs.

ARG.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT vt exactionem eius pecuniæ, quam Straboni Cornelius debebat, ſuo ſtudio, & diligentia curet.

Cicero. S. D. Bruto. 14

L. [a] TITIO *Strabone, equite Romano in primis honeſto, & ornato, familiariſſime utor. omnia mihi cum eo intercedunt iura ſummæ neceſsitudinis. huic in prouincia pecuniam debet P. Cornelius. ea res a* [b] *Volcatio, qui Romæ ius dicit, reiecta in Galliam eſt. peto a te hoc diligentius, quam ſi mea res eſſet, quo eſt honeſtius de amicorum pecunia laborare, quam de ſua, ut negotium conficiendum cures, ipſe ſuſcipias, tranſigas; operamq. des,* [c] *quod tibi æquum, & rectum uidebitur, ut quamcommdiſsima condicione libertus Strabonis, qui eius rei cauſſa miſſus eſt, negotium conficiat, ad nummosq. perueniat. id & mihi gratiſſimum erit: & tu ipſe L.* [d] *Titium cognoſces amicia tua digniſsimũ. quod ut tibi curæ ſit, ut omnia ſolent eſſe, quę me uelle ſcis, te uehementer etiam atque etiã rogo. Vale.*

a al. Titione contra.

b prætore vrbano, qui ceteris prætoribus nobilitate præſtabat. Feſtus.

c L. quoad tibi æq. & ita u. c.

d al. L. Titium.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PRAECILIVM adoleſcentem, patre natũ Cæſari amiciſſimo, commendat.

Cicero. S. D. C. Cæſari imp. 15

PRAECILIVM *tibi commendo unicè;* [e] *tui neceſſarij,* [f] *mei familiariſsimi, uiri* [g] *optimi filium. quem cum adoleſcentem* [h] *ipſum propter eius modeſtiam, humanitatem, animum; & rem erga mè ſingularem mirifice diligo: tum patrem eius, re doctus, intellexi, & didici mihi fuiſ-*

e f g h vide quattuor commendationis cauſſas.

ſe ſemper amiciſſimum. en hic ille eſt, de illis maxime, qui irridere, atque obiurgare me ſolitus eſt, quod me non tecum, præſertim cum[a] abs te honorificentiſſime inuitarer, coniungerem.

a L. abs te.

b ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ σήθεσσιν ἔπειθεν.

b Hom. Od. H. 60.

audiebam enim noſtros proceres clamitantes,

c ἄλκιμος ἐσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.

c Hom. Od. A. 8. & I. 22.

d ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα.

d Hom. Od. Ω, 209.

[1] ſed tamen[e] idem me conſolatur.[1] etiam, hominem peruſtum, etiamnum gloria uolunt incendere; atque ita loquuntur.*

e L. ydem me cõſolantur, etiã homin. peruſtũ inani gloria.

f μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην,
Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

f Il. X, 244.

ſed me minus iam mouent, ut uides: itaque ab Homeri[g] magniloquentia confero me ad uera præcepta.

g Lucianus in Charonte.

h Εὐριπίδου,
Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

h hic verſus non inuenitur in Euripide.

quem uerſum ſenex Præcilius laudat egregie. & ait poſſe eundem & [i] ἅμα πρόσσω, καὶ ὀπίσσω *uidere, & tamen nihilo minus*

i Il. A. 8. Od. ω, 212.

k αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

k Il. Z. 67. & V, 127.

Sed, ut redeam ad id, unde cœpi; uehemẽter mihi gratum feceris, ſi hunc adoleſcentẽ humanitate tua, quæ eſt ſingularis, comprehenderis, & ad id, quod ipſorum Præciliorum cauſſa te uelle arbitror, addideris cumulum commendationis meæ. Genere[l] nouo ſum litterarum ad te uſus, ut intelligeres non uulgarem eſſe commendationem. Vale.

l ob interpoſitos Græcos verſus.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ETIAM, hominem peruſtum; etiamnũ gloria volũt incendere,) Etiamnum, non placet: videtur enim abundare, cum

cum iam dictum ſit, Etiam. Augent mendi ſuſpicionem veteres libri. nam pro, Etiamnum, tres habent, Et intimum: vnus, Et iam non: duo, Et inanem: vnus, Et inani: vnus, Inani: vnus, quo ſum vſus adoleſcēs, Vincentij Riccij, Immani: quod in Scholijs noſtris olim teſtati ſumus: vnus omnino, Et iannuum. Quæ varietas dubitationem mihi quidem non paruam affert. placuit olim, Inani gloria: placet idem nūc, ita, ſi docti viri probant. non enim is ſum, qui meas opiniones mordicus retineam.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Sed tamen ijdem me conſolantur &c.) Sic legēdum, nō, vt vulgò, idem me conſolatur, &c. dicūtur enim hæc de proceribus illis, & Pompeianis, & optimatibus. Paullo pôſt ſecutus ſum veſtigia ſcripturæ veteris, & Paulli Manutij coniecturam in eo, quod edidi. peruſtum inani gloria, volunt incendere &c. non, vt habent vulgati. & Victorius probat, peruſtum etiamnum gloria, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Apollonium P. Craſſi libertum, Cæſari, bellum in Hiſpania contra Pompeij liberos gerenti, commendat.

Cicero. s. D. Cæſari imp. 16

P. [a] Crassvm, *ex omni nobilitate, adoleſcentem dilexi plurimum:* [b] *&, ex eo cum ab ineunte eius ætate bene ſperauiſſem,* [c] *tum optime exiſtimare cœpi ex ijs iudicijs, quæ de eo feceram, cognitis. eius libertum Apollonium iam tum equidem cum ille uiueret, & magni faciebam, & probabam. erat enim & ſtudioſus Craſſi, & ad eius optima ſtudia uehementer aptus: itaque ab eo admodum diligebatur. poſt mortem autem Craſsi, eo mihi etiā dignior uiſus eſt, quem in* [d] *fidem, atque amicitiam meam reciperem, quod eos a ſe obſeruādos, et colendos putabat, quos ille dilexiſſet, & quibus carus fuiſſet. itaque & ad me in Ciliciam uenit; multisq. in rebus mihi magno uſui fuit & fides eius, & prudētia:*

a qui cum M. Craſſo patre a Parthis eſt interfectus.

b L. & de eo.

c al. tum per me exiſt.

d epiſt. 17. l. 7. dixit. Conferre ſe in fidem, & amicitiam.

tia: &, ut opinor, tibi in Alexadrino bello, quantum ſtudio, & fidelitate conſequi, non defuit. quod cum ſperaret te quoque ita exiſtimare, in Hiſpaniam ad te maxime ille quidem ſuo cōſilio, ſed etiam me auctore eſt profectus. cui ego commendationem non ſum pollicitus: non quin eam ualiturã apud te arbitrarer: ſed neque mihi egere cōmendatione uidebatur, qui & in bello tecũ fuiſſet, & propter memoriã [a] *Craſsi de tuis unus eſſet: &, ſi uti commendationibus uellet, etiam per alios eum uidebam id cōſequi poſſe. teſtimonium* [b] *meũ de eo iudicij, quod & ipſo magni exiſtimabat, & ego apud te ualere erã expertus, ei libẽter dedi. Doctum igitur hominem cognoui, & ſtudijs optimis deditũ, idq. a puero. nã domi meæ* [c] *cum* [d] *Diodoto Stoico, homine, meo iudicio, eruditiſsimo, multum a puero fuit. nunc autem incenſus ſtudio rerum tuarum, ea litteris Græcis mãdare cupiebat. poſſe* [e] *arbitror, ualet ingenio: habet uſum: iampridẽ in eo genere ſtudij litterarũq. uerſatur: ſatisfacere immortalitati* [f] *laudũ tuarũ mirabiliter cupit. Habes opinionis meæ teſtimoniũ: ſed tu hoc facilius multo pro tua ſingulari prudentia, iudicabis. & tamẽ, quod* [g] *negauerã, commendo tibi eum. quidquid ei cōmodaueris, erit mihi maiorem in modum gratum. Vale.*

a nam P. Craſſus in Gallia Cæſaris legatus fuerat.

b L. mei de eo iud.

c L. cum Diodoto.

d vide epiſt. 4. lib. 9.

e ſimilis figura ep. 1. l. 16.

f ſimilis figura ep. 1. l. 16.

g epiſ. 18. & l. 15. ep. 4.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVLPICIO, Achaiæ pfecto, Maniũ Curiũ cōmendat.

Cicero. S. D. Ser. Sulpicio. 17

M[h] AN. CVRIVS, *qui Patris* [i] *negotiatur, multis, & magnis de cauſsis a me di-*

ligitur

h L. M. Curius.

i ab ipſo, qui commendat.

*ligitur. nam & amicitia peruetus mihi cum eo eſt,[a] ut primum in forum uenit, inſtituta: & Patris cum aliquoties antea, tum proxime hoc miſerrimo [b] bello domus eius tota mihi patuit: qua ſi opus fuiſſet, tam eſſem uſus, quam mea. maximum autem mihi uinculum cum eo eſt, quaſi ſanctioris cuiuſquam neceſſitudinis, quod eſt Attici noſtri [c] familiariſſimus, eumq. unum præter ceteros obſeruat, ac diligit. quem ſi tu iam forte [d] cognouiſti: puto me hoc, quod facio, facere ſerius. ea enim eſt [e] humanitate, & obſeruantia, ut eũ tibi iam ipſum per ſe commendatum putē. quod tamen ſi ita eſt; magnopere a te quæſo, ut ad eam uoluntatem, ſi quam in illum ante has meas litteras contuliſti,*** quammaximus [f] poſtea cõmendatione cumulus accedat. ſin autem propter uerecundiam ſuam minus ſe tibi obtulit: aut eũ nondum ſatis habes cognitum; [g] aut quæ cauſſa eſt; cur maioris commendationis indigeat: ſic tibi eum commendo, ut neque maiore ſtudio quemquam, neque iuſtioribus de cauſſis commendare poſſim faciamq. id, quod debēt facere ij, qui religioſe, & ſine ambitione commendant. ſpondebo enim tibi, uel potius ſpondeo, in meq. recipio, eos eſſe Men. [h] Curij mores, eamq. tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tua, & tam accurata commendatione, ſi tibi ſit cognitus, dignum ſis exiſtimaturus. mihi certe gratiſſimum feceris, ſi intellexero has litteras tantum, quantum ſcribens confitebar, apud te pondus habuiſſe. Vale.*

a ep. 10.

b inter Cæſarem, & Pompeium.

c a communibus amicis.

d *u. c. cognoſti: & ita L.*

e ab eo, q cõmendatur.

f vide ſcholiũ.

f *L. poſt mea cõmend. cumul.*

g *fort. aut ſi quæ cauſſa eſt.*

h de prænomine huius Curij vide quę diximus in ſcholio ad locũ ep. 14. lib. 16.

SCHO-

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVAMMAXIMVS poſtea commendatione cumulus accedat.)pro, Poſtea, Poteſt mea, mihi placere. Scholia mea in has epiſtolas, ante triginta annos edita, & ſæpe deinde impreſſa, teſtantur. itaque non diſputo, quam recte faciant, qui quod noſtrum eſt, ad alios transferant: cum præſertim, Scholia noſtra ſe vidiſſe, inficias ire non poſſint. equidē, quod ad me attinet, non laboro: minima enim hæc duco; & magis id ſpecto, vt ſtudioſis meo labore conſulam, quam inanem gloriam quæram: ſed iniquam noſtrorum temporū conſuetudinem notandam putaui. De correctione nihil addo. notus enim loquendi modus. vno tamen vtar exemplo. epiſt. 4. lib. 15. Quam potui maximis itineribus ad Amanum ire contendi.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVAMMAXIMVS pòſt mea cōmend.)ſic repoſuerā, coniectura ductus: quia hæc lectio mihi multo videbatur & certior, & ad ſententiam huius loci accommodatior, quàm quæ dicitur eſſe Faërni, & Manutij, quàm maximus poteſt, mea commendatione, &c. Nam vulgata, quam maximus poſtea commend. cumulus acc. &c. ferri non poterat. Et credibile eſt, ex, poſt mea, factum eſſe à librario, poſtea. Sed ſunt qui ita legi poſſe contendunt, quàm maximus poſtea, mea commend. quæ mihi magis probatur, tametſi parum intersit. Atque ita olim operę fecerant, meo iniuſſu. Non diſſimulabo tamen, etiam Manutio hanc ſcripturam in mētem veniſſe, quàm maximus pòſt mea commend. cum. acc. Ne hoc quidem lectorem celabo, in nonnullis libris vulgatis legi tolerabiliter hoc modo, quàm maximus poſteà commendatione noſtra cumulus accedat. Sed quia ſuppoſita eſt, & à veſtigijs antiquæ ſcripturæ longiùs remota, minùs probanda.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

1 PRIMVM agit gratias de optima in Pomponium Atticum uoluntate: deinde nō neceſſariam commendationem addit, ut neque in Epiroticis negotijs, neque alijs in rebus Attico deſit.

Cicero S. D. Sulpicio. 18

NON *concedam, ut Attico noſtro, quem elatū lætitia uidi, iucūdiores tuæ, ſuauiſsime ad eū & humaniſsime ſcriptæ, litteræ fuerint, quam mihi. nam etſi utrique noſtrū prope æque*

gratæ

grata erant: tamen ego admirabar [a] magis, te, quaſi [b] rogatus, aut certe [c] admonitus liberaliter Attico reſpondiſſes, (quod tamen dubium nobis, quin ita futurum fuerit) ultro ad eum ſcripſiſſe, eiq. [d] nec opinanti uoluntatem tuam tantam per litteras detuliſſe. de quo non modo rogare te, ut eo ſtudioſius mea quoque cauſſa facias, non debeo, (nihil enim cumulatius fieri poteſt, quam polliceris) ſed ne gratias quidem agere, quod tu & ipſius cauſſa, & tua ſponte feceris. illud tamē dicam, mihi id, quod feciſti, eſſe gratiſſimum. tale dicam, mihi tuum iudicium de homine eo, quē ego unice diligo, non poteſt mihi non ſumme eſſe iucundum. quod cū ita ſit, eſſe gratum neceſſe eſt. ſed tamē, quādo mihi, pro cōiunctione noſtra, uel peccare apud te in ſcribendo licet: utrūque eorum, quæ [e] negaui mihi facienda eſſe, faciā. nam & ad id, quod Attici cauſſa te oſtendiſti eſſe facturum, tantum uelim addas, quantū ex noſtro amore acceſſionis fieri poteſt: &, quod modo uerebar, tibi gratias agere, nunc plane ago: teq. ita exiſtimare uolo, quibuſcūque officiis in [f] Epiroticis, reliquisq. rebus Atticum obſtrinxeris; iiſdem me tibi obligatum fore. Vale.

a *L. magis quàm ſi rogatus aut certè admonitus, lib. Att. reſp. (q. t. d. n. q. ita f. f. n. er.) te ultro &c.*
b c ep. 9. l. 1. & ep. 4. lib. 15.
d nūquā apud Ciceronem legas Inopināti; ſemper Nec opinanti. ep. 4. l. 15. Inopinanti, Cæſar dixit de bel. ci. lib. 2.
e ep. 16. & lib. 15. epiſt. 4.
f vide Nepotē in Attici vita.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT, ut Lyſonem, iam antea commendatum, in fidem, neceſſitudinemq. ſuam recipiat.

Cicero, S. D. Sulpicio. 19

CVM [g] Lyſone Patrenſi eſt mihi quidem hoſpitium uetus; quā ego neceſſitudinē ſancte colendā puto: [h] ſed ea cauſſa etiā cū aliis cōpluri-

g ep. 1. & 6. & 9. lib. 16.
h *L. Sed ea cauſſa eſt etiam. al. Sed ea cauſſa cōis ei eſt cū aliis compl.*

bus, familiaritas tanta nullo cum hoſpite, & ea cum officijs eius multis, tum etiam conſuetudine quotidiana ſic eſt aucta, ut nihil ſit familiaritate noſtra coniunctius. is cum Romæ annum prope ita fuiſſet, ut mecum uiueret: etſi eramus in magna ſpe, te meis litteris, commendationeq. diligentiſsime facturum id, quod feciſti, ut eius rem, & fortunas abſentis tuerere; tamē, quod in unius poteſtate erant omnia, & quod Lyſo fuerat in [a] noſtra cauſſa, noſtriſq. præſidijs, quotidie aliquid timebamus. effectum tamen eſt & ipſius ſplendore, & noſtro, reliquorumq. hoſpitum ſtudio, ut omnia, quæ uellemus, a Cæſare impetrarentur. quod intelliges ex ijs litteris, quas Cæſar ad te dedit. nūc nō modo nō remittimus tibi aliquid ex noſtra commendatione, quaſi adepti iam omnia; ſed eo uehementius a te contendimus, ut Lyſonem in fidem, neceſsitudinemq. tuam [b] recipias. cuius dubia fortuna timidius tecum agebamus, uerentes, ne quid accideret eiuſmodi, ut ne tu quidem mederi poſſes: explorata uero eius [c] incolumitate, omnia a te ſtudia ſumma cura peto. quæ ne ſingula enumerem, totam tibi domum commendo, in his adoleſcentem filium eius: quem C. Memmius Gemellus, cliens meus, cum in calamitate [d] exſilij ſui Patrenſis [e] ciuis factus eſſet, Patrenſium legibus adoptauit: ut eius ipſius hereditatis ius, cauſſamq. tueare. Caput illud eſt, ut Lyſonem, quem ego uirum optimum, gratiſſimumq. cognoui, recipias in neceſſitudinem tuā. quod ſi feceris; non dubito, quin in eo diligendo,

ceteriſq.

a Pompeium ſecutus erat.

b ſupra ep. 16.

c cum ei Cæſar ignouerit.

d al. exſulij.

e de mutatione ciuitatis, vide orationem pro Balbo.

ceteriſq. poſtea commendando, idem, quod ego, ſis iudicij, & uoluntatis habiturus. quod cum fieri uehementer ſtudeo; tum etiam illud uereor, ne, ſi minus cumulate uideberis feciſſe aliquid eius cauſſa, me ille negligenter ſcripſiſſe de ſe putet, non te oblitum mei. quanti enim me faceres, cum ex ſermonibus quotidianis meis, tum ex epiſtolis etiam tuis potuit cognoſcere. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT Aſclaponem medicum, vt amicum, vt doctum, vt fidelem.

Cicero. s. D. Sulpitio. 20

ASCLAPONE *Patrenſi, medico, utor ualde familiariter: eiusq. tum conſuetudo mihi iucunda fuit, tum, etiam ars, quam ſum expertus* [a] *in ualetudine* [b] *meorum: in qua mihi* [c] *tum ipſa ſcientia, tum etiam fidelitate,* [d] *beneuolentiaq. ſatisfecit. hunc igitur tibi commendo: & a te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me ſcripſiſſe de ſe, meamq. commendationem uſui magno ſibi fuiſſe. erit id mihi uehementer gratum. Vale.*

a *u. c. ualitudine.*
b Tironis; quẽ Patris ægrum reliquit. ep. 1, 6. & 9. l. 16.
c *al. cum.*
d *u. c. beniuolentiaq.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DOMVM, & rem familiarem M. Aemilij, maximeq. C. Hammonium, libertum eius, commendat.

Cicero. s. D. Sulpicio. 21

M. [e] AEMILIVS *Auianus ab incunte adoleſcentia me obſeruauit, ſemperq. dilexit, uir cum bonus, tum perhumanus, &* *1.1 *in omni genere officij* [f] *diligendus. quem ſi arbitrarer eſſe Sicyone; & niſi audirem, ibi eum etiam*

e *u. c. Aimilius,*
f *fort. diligentiſſimus.*

*nūc,ubi ego reliqui,Cibyræ cōmorari: nihil eſſet neceſſe plura me ad te de eo ſcribere. perficeret enim ipſe profectò ſuis moribus, ſuaq. humanitate,ut ſine cuiuſquam commēdatione diligeretur abs te non minus,quam & a me,& a ceteris ſuis familiaribus.ſed,cum illum abeſſe putem; commendo tibi maiorem in modum domum eius,quę eſt Sicyone,remq.familiarem,maxime C.[a] Auianum [b] Hammonium,libertum eius: quem quidē tibi etiam ſuo nomine commendo. nam cum propterea mihi eſt probatus, quod eſt in patronum ſuum officio,& fide ſingulari; tum etiam, quod in me ipſum magna officia [c] contulit,mihiq.moleſtiſſimis temporibus ita fideliter,[d] beneuoleq. præſto fuit,ut ſi a me manumiſſus eſſet.itaque peto a te,ut *2·[e] eum Hammonium & in patroni eius negotio ſic tueare, ut eius procuratorē,quem tibi cōmendo: & ipſum ſuo nomine diligas habeasq.in numero tuorū.hominē [f] pudentē,& officioſum cognoſces,et dignū,qui a te diligat.Vale.*

a de quo epiſ. 27.
b L. Ammoniū.
c temporibus ex filij mei.
d u.c. beneuoleq.
e L. Ammoniū.
f L. pudentem.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 IN OMNI genere officij diligendus.)nō delector mutatione: facio tamen libenter, vt in locis mendum redolentibus teſtificer ſententiam meam. In omni genere officij diligendus,ferri poteſt,& eo magis, quod omnes libri veteres conſentiunt:veruntamen,quia Diligens,& Diligendus, non admodum diuerſa ſunt; ſcripſi olim,nihil tamen affirmās, magis mihi placere Diligens,quam Diligendus: vt mentio fiat in officio diligentiæ potius, quam amoris, ex conſuetudine Ciceronis:quam ſi quis contemnit, eum a me diſſentire nec miror,nec moleſte fero. Ciceronis hæc ſunt,pro Plancio: In omni officio diligentiſſimus;. Pro Cœlio: Viro omnis officij diligentiſſimo.Pro Cluentio: In omnibus officijs retinendis diligentior eſſe nemo poteſt.

*2 Eum Hammonium) fortaſſe abundat, Hammonium.

SCHO-

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Et in omni off. genere diligendus) legendum fortaſſe eſt, vt Manutius opinatur, diligentiſſimus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

T. Manlium ſuo Varroniſq. nomine commendat.

Cicero. s. d. Sulpicio. 22

T. Manlivm, qui negotiatur Theſpijs, uehementer diligo. nam & ſemper me coluit, diligentiſſimeq. obſeruauit; & a ſtudijs noſtris non abhorret. accedit eo, quod Varro Murena magnopere eius cauſſa uult omnia. qui ita exiſtimauit, etſi ſuis litteris, quibus tibi Manlium commendabat, ualde confideret, tamen mea cõmendatione aliquid acceſsionis fore. me quidem cum Manlij familiaritas, tum Varronis ſtudiũ commouit, ut ad te quam accuratiſsime ſcriberem. Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi huic cõmendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuiſti plurimum, id eſt ſi T. Manlium quammaxime, quibuſcumque rebus [a] honeſte, ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris. ex ipſius præterea gratiſsimis, & humaniſsimis moribus, confirmo tibi, eum te, quem ſoles fructum a bonorum uirorum officijs exſpectare, eſſe capturum. Vale. a epiſt.67:

ARGVMENTVM P. MANVTII.

L. Coſſinium libertum commendat.

Cicero s. d. Sulpicio. 23

L. Cossinio, amico, & tribuli meo, ualde familiariter utor. nam & inter noſmet ipſos uetus uſus intercedit: & Atticus noſter maiorem etiam mihi cum Coſſinio conſuetu-

dinem fecit: itaque tot Coßinij domus me diligit, in primisq. libertus eius L. Coſſinius Anchialus, homo & patrono, & patroni neceſſarijs, quo in numero ego ſum, probatiſſimus. hunc tibi ita commẽdo, ut ſi meus libertus eſſet, eodemq. apud me loco eſſet, [a] quo & eſt apud patronum ſuũ, maiore ſtudio commendare non poſſem. quare per gratum mihi feceris, ſi eum in amicitiã tuam receperis, atque eum, quod ſine moleſtia tua fiat, ſi qua in re opus ei fuerit, iuueris. id & mihi uehementer gratum erit, & tibi poſt ea iucundum. hominem enim ſumma probitate, humanitate, obſeruantiaq. cognoſces. Vale.

a al. quo eſt apud.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PRIMVM agit gratias Sulpicio, quod ſe totum Lyſoni remiſiſſet: deinde rogat, ut eundẽ omnibus officijs, omniq. liberalitate complectatur.

Cicero S. D. Sulpicio. 24

CVM *antea capiebam ex* [b] *officio meo uoluptatem; quod memineram, quã tibi diligẽter Lyſonẽ, hoſpitem, & familiarem meũ, cõmendaſſem: tũ uero, poſtea quã ex litteris eius cognoui, tibi eũ falſo ſuſpectum fuiſſe, uehemẽtiſſime lætatus ſum, me tam diligentem in eo commendãdo fuiſſe. ita enim ſcripſit ad me, ſibi meã commendationem maximo adiumento fuiſſe; quod ad te delatũ diceret, ſeſe, contra dignitatẽ tuã Romæ de te loqui ſolitũ eſſe. de quo etſi pro tua facilitate, & humanitate purgatũ ſe tibi ſcribit eſſe: tamen primum, ut debeo, tibi maximas gratias ago, cũ tantum litteræ meæ potuerunt, ut,*

b cum eũ cõmẽdauit epiſ. 29.

ut, ÿs lectis, omnem offenſionem ſuſpicionis, quã habueras de Lyſone, deponeres: deinde, credas mihi affirmanti uelim, me hoc non pro Lyſone magis, quam pro omnibus, ſcribere; hominẽ eſſe neminem, qui umquam mentionem tui ſine tua ſumma laude fecerit. Lyſo uero cum mecum prope quotidie eſſet, unaq. uiueret; non ſolum quia me libenter audire arbitrabatur, ſed quia libentius ipſe loquebatur, omnia mihi tua & facta, & dicta laudabat. quapropter, etſi a te ita tractatur, ut iam non deſideret commendationem meam; uniſq. ſe litteris meis omnia conſecutum putet: tamen a te peto maiorem in modum, ut eum etiam atque etiam tuis [a] *officÿs,* [b] *liberalitate complectare. ſcriberẽ ad te qualis uir eſſet, ut ſuperioribus litteris feceram: niſi eum iã per ſe ipſum tibi* [c] *ſatis eſſe notum arbitrarer. Vale.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HAGESARETVM breuiter, ſed accurate cõmendat.

Cicero. S. D. Sulpicio. 25

HAGESARETVS *Lariſæus, magnis meis beneficÿs ornatus in cõſulatu meo, memor, & gratus fuit, meq. poſtea diligẽtiſſime coluit. eũ tibi magnopere cõmẽdo, ut & hoſpitẽ, & familiarẽ meũ, & gratum hominẽ, & uirũ bonũ, & principem ciuitatis ſuæ, & tua neceſſitudine digniſſimum. pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, ut is intelligat hanc meã cõmendationem magnũ apud te pondus habuiſſe. Vale.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT Meſcinij Achaica negotia ex fratris hereditate.

a omiſſa copula, vt ep. 28. & l. 3. ep. 8. & x. & 12. & lib. 5. epiſ. 17. & l. 7. ep. 5. & lib. 8. ep. 16. & l. 9. ep. 1. & Acad. 1. Sermones Socratis perſcripti varie, copioſe ſunt. & l. 4. ad Att. ep. 3. & l. 9 ep. xi.

b *L. liberalitateq.*

c *L. tibi ſatis eſſe. & ita u. c.*

Cicero S. D. Sulpitio. 26

a L. E. Meſcinius.
b ep.20. & 21. l.5. & 6.l. 16.
c ſupra, ep.10.

L. [a] MESCINIVS [b] *ea mecũ neceſſitudine coniũctus eſt, quod mihi quæſtor fuit: ſed hanc cauſſam, quam ego, ut a maioribus accepi, ſemper [c] grauem duxi, fecit uirtute, & humanitate ſua iuſtiorem. itaque eo ſic utor, ut nec familiarius ullo, nec libentius. is quamquam confidere uidebatur, & ſua cauſſa, quæ honoſte poſſes, libenter eſſe facturum; magnum tamen eſſe ſperauit apud te *1 meas quoque litteras. id cum ipſe ita iudicabat; tum pro familiari conſuetudine ſæpe ex me audierat, quam ſuauis eſſet inter nos, & quanta coniunctio. Peto igitur a te, tanto ſcilicet ſtudio, quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi neceſſario, & tam familiari, ut eius negotia, quæ ſunt in Achaia, ex eo quod heres eſt M. [d] Mindio, fratri ſuo, qui Elide negotiatus eſt, explices, & expedias tum iure, & poteſtate, quam habes, tum etiam auctoritate, & conſilio tuo. ſic enim præſcripſimus ijs, quibus ea negotia mandauimus, ut omnibus in rebus, quæ in aliquam controuerſiam uocarentur, te arbitro, &, [e] quod commodo tuo fieri poſſet, te diſceptatore uterentur. id ut honoris mei cauſſa ſuſcipias, uehementer te etiam atque etiam rogo. Illud prætérea, ſi non alienum tua dignitate putabis eſſe, feceris mihi pergratum; ſi qui difficiliores erunt, ut rem ſine controuerſia confici nolint, ſi eos, quando cum ſenatore res eſt, Romam reieceris. quod quo minore dubitatione facere poßis, litteras ad te a M. Lepido conſu-*

d de quo lib. 5. epiſtola, quæ vltimam antecedit.
e Quod ſine moleſtia tua fiat, dixit epiſt. 23.

le, non quæ te aliquid iuberent, (neque enim id tuæ dignitatis eſſe [a] arbitrabamur) ſed quodam modo [b] quaſi commendaticias ſumpſimus. Scribere͂, quam id beneficium bene apud Meſcinium poſiturus eſſes; niſi & te ſcire conſiderem, & mihi peterem. ſic enim uelim exiſtimes, non minus me de illius re laborare, quam ipſum de ſua. ſed cum illum ſtudeo quamfacillime ad ſuum peruenire; tum illud laboro, ut non minimum hac mea commendatione ſe conſecutum arbitraretur.

a q. u. e. arbitramur.)
b fort. & quaſi com.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 LIBENTER te eſſe facturum:) ab omnibus antiquis libris, vno excepto, abeſt Te: nec ſane neceſſarium videtur.
*2 Meas quoque litteras.) etſi neque numerus, neque genus loquendi admodum mihi ſatisfacit: quid enim eſt, Meę litteræ magnum ſunt apud te? cōnſenſus tamen facit veterum librorum, vt acquieſcam. In vulgatis legebatur, Meas quoque litteras pondus habituras. apte: ſed antiquitatis, vt arbitror, nullo teſtimonio.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATIAS agit Sulpicio, quod Aemilium Auianum liberaliter honorificeq. tractaſſet: eundemq. denuo commendat. laudat in extremo Seruium filium.

Cicero. s. D. Sulpicio. 27

*LICET eodem exemplo ſæpius tibi huius generis litteras mittã, cũ gratias agã, quod meas cõmendationes tã dilige͂ter obſerues: quod feci in alijs, & faciã, ut uideo ſæpius: ſed tamen non parcã operę; & *1 [c] ut uos ſoletis [d] in formulis, ſic ego in epiſtolis de eadem re alio modo C. [e] Auianus igitur [f] Hammonius incredibiles mihi gratias per litteras egit & ſuo, & [g] Aemilij Auiani, patroni ſui, nomine, nec liberalius, nec honorifi-*

c al. & ut uos in ueſtris formulis, ſ.
d L. in ueſtris formulis.
e de quo ep. 21.
f L. Ammonius.
g u. e. Aimilij.

honorificentius potuiſſe tractari nec ſe præſentē, nec rem familiarem abſentis patroni ſui. id mihi cum iucundum eſt eorum cauſſa; quos ego tibi, ſumma neceßitudine, & ſumma coniunctione adductus, commendaueram. quod M. Aemilius unus eſt ex meis familiariſſimis, atque intimis maxime neceſſarius, homo & magnis meis beneficijs deuinctus, & prope omnium, qui mihi aliquid debere uidetur, gratißimus: tum multo iucundius, te eſſe in me tali uoluntate, ut plus proſis amicis meis, quam ego præſens fortaſſe prodeſſem: credo, quod magis ego dubitarem, quid illorum cauſſa facerem, quam tu, quid mea. ſed hoc non dubito, quin exiſtimes mihi eſſe gratum: illud te rogo, ut illos quoque gratos homines eſſe putes; quod ita eſſe tibi promitto, atque confirmo. quare uelim, quidquid habent negotij, des operam,[a] quod commodo tuo fiat, ut te obtinente Achaiam conficiant. Ego cum tuo Seruio iucundißime, coniunctiſſimeq. uiuo; magnamq. cũ ex ingenio eius, ſingularią.[b] ſtudio, tum ex [c] uirtute, & probitate uoluptatem capio. Vale.

a epiſt.26.

b e etiam ep. 4.lib.4. & 5.l. 6.diſiungit virtutem a doctrina.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 VT vos ſoletis in formulis,) ſic plane in antiquo Fuluij Vrſini libro, & recte: alij duo, Vt ſoletis in formulis: reliqui mendoſe, Vt voletis in formulis. Notæ ſunt iuriſconſultorum formulæ.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AGIT gratias de Meſcinio humaniſſime tractato: rogatq; vt ſua in eum beneficia, quibus rebus poſſit, augeat. cõmendat etiam Lacedemonios.

Cicero. S. D. Sulpicio. 28

ETSI *libenter petere a te ſoleo, ſi quid opus eſt meorum cuipiam: tamen multo libentius gratias tibi ago, cum feciſti aliquid commendatione mea: quod ſemper facis. incredibile eſt enim, quas mihi gratias omnes agant, etiam mediocriter a me tibi commendati.*[a] *quæ mihi omnia grata, ſed de L. Meſcinio gratiſsimū. ſic enim eſt mecum locutus, te, ut meas litteras legeris, ſtatim procuratoribus ſuis pollicitum eſſe omnia, multo uero plura, & maiora feciſſe. Id igitur (puto enim etiā atque etiam mihi dicendū eſſe) uelim exiſtimes, mihi te feciſſe gratiſſimū. quod quidem hoc uehemētius lætor, quod ex ipſo Meſcinio te uideo magnam capturum uoluptatē. eſt enim in eo cum uirtus & probitas, & ſummum officium, ſummaq. obſeruantia; tū ſtudia illa noſtra, quibus antea*[b] *delectabamur, nunc etiam uiuimus. Quod reliquū eſt, uelim augeas tua in eum beneficia omnibus rebus, quæ te erunt dignæ.*[c] *ſed duo, quæ te nominatim rogo: primū, ut, ſi quid ſatisdandū erit, amplius eo nomine non peti, cures, ut ſatisdetur fide mea: deinde, cum fere conſiſtat hereditas in ijs rebus, quas auertit Oppia, quæ uxor Mindij fuit, adiuues, ineasq. rationem, quemadmodum ea mulier Romam perducatur. quod ſi putarit illa fore; ut opinio noſtra eſt, negotium conficiemus. hoc ut aſſequamur, te uehementer etiam atque etiam rogo.* *[1.d] *Illud, quod ſupra ſcripſi, id tibi confirmo, in meq. recipio; te ea, quæ feciſti Meſcinij cauſſa, quæq. feceris,*

a *q. u. e. quæ mihi omnia grata.*

b epiſt. 2. l. 9. A quibus antea delectationem modo petebamus, nunc vero etiā ſalutē.

c *q. u. e. Sed duo quidem te nominatim rogo.*

d ſic locutus epiſt. 26. lib. 7. Tuſc. 1. & l. 2. de natu. de. & Plau. in Pſeu. 187.

a omiſſa copula, vt ep. 24.
a al. & iucũdiſſimo benignè.
b fortaſſe initium epiſtolæ fuit.

ris,ita bene collocaturum,ut ipſe iudices,homini te gratiſſimo, [a] *iucundiſſimo benigne feciſſe. uolo enim ad id,quod mea cauſſa feciſti, hoc etiam accedere.* [b] *Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipſi ſua,maiorumq.ſuorum auctoritate ſatis commendati ſint fidei,& iuſtitiæ tuæ;& ego, qui te optime nouiſſem, non dubitaui, quin tibi notiſsima & iura, & merita populorum eſſent. itaque, cum a me peteret Philippus Lacedæmonius,ut tibi ciuitatem commendarem; etſi memineram me ei ciuitati omnia debere;tamen reſpondi, commendatione Lacedæmonios apud te non egere. itaque ſic uelim exiſtimes, me omnes Achaiæ ciuitatis arbitrari,* [c] *pro horum temporum perturbatione,felices,quod tu ijs præſis;eũdemq.me ita iudicare,te,quod unus optime noſſes non noſtra ſolum, ſed etiam Græciæ monumẽta omnia, tua ſponte amicum Lacedæmonijs & eſſe,& fore.Quare tantum a te peto,ut, cum facies Lacedæmoniorum cauſſa, quæ tua fides,amplitudo, iuſtitia poſtulat; his, ſi tibi uidebitur, ſignifices, te non moleſte ferre, quod intelligas, ea,quæ facias, mihi quoque grata eſſe. pertinet enim ad officiũ meum,eos exiſtimare, curæ mihi ſuas res eſſe.hoc te uehementer etiam atque etiã rogo. Vale.*

c ep. 2.l.6. dixit, Pro malis tẽporũ: &, vt in malis, ep. 2. l.12. & ep. 16. lib.xi. ad Att.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 ILLVD, quod ſupra ſcripſi, id tibi confirmo) Id,nõ abundat,ſed additum confirmationis gratia,vt ep.57. Illud, quod tecum & coram, & per litteras diligentiſſime, egi, id & nunc etiam atque etiam rogo. Et lib.7. ep.26. Lex ſumptuaria, quæ videtur λητίτητα attuliſſe, ea mihi fraudi fuit. Et pro Cœlio:Illud tempus ætatis,quod ipſum ſua ſpõ

te

te infirmũ, aliorum libidine infeſtum eſt, id hoc loco defendo. Plautus in Pſeud. Tibicinam illam, tuus quam gnatus deperit, eam circumducam lepide. Varro lib. 3. de re ruſt. Thebæ, quæ ante cataclyſmon Ogygi conditę dicuntur, eæ tamen circiter duo millia annorũ & centum ſunt. Duo verba, Tibi confirmo, ſumpſimus ex antiquis libris. quod ideo teſtificamur, quia, locum ex ingenio ſuppletum, alij crediderunt, hoc argumento ducti, quod in ſuo vetere libro deeſſe aliquid cernerent.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DILIGENTISSIMA commendatio Capitonis pro hereditate Antiſtij.

M. Cicero S. D. [a] L. Planco. 29

N[b]ON dubito, quin ſcias, in ijs neceſſarijs, qui tibi a patre relicti ſunt, me tibi eſſe uel coniunctiſsimum, non ijs non modo cauſsis, quæ ſpeciem [c] habent magnæ coniunctionis, ſed ijs etiam, quæ familiaritate, & conſuetudine [d] tenentur; quam ſcis mihi iucundiſsimam cum patre tuo, & ſummam fuiſſe. ab his initijs noſter in te amor profectus, auxit paternam neceſsitudinem, & eo magis, quod intellexi, ut primum per ætatem iudicium facere potueris, quanti quiſque tibi faciendus eſſet, me a te in primis cœptum eſſe obſeruari, coli, diligi. accedebat non mediocre uinculum cum ſtudiorum, quod ipſum eſt per ſe graue, tum eorum ſtudiorum, earumq. artiũ, quæ per ſe ipſæ eos, qui uoluntate eadem ſunt, etiam familiaritate deuinciunt. Exſpectare te arbitror, hæc tam longe repetita principia quo ſpectent. id primum ergo habeto, non ſine magna iuſtaq. cauſſa hanc a me commemorationem eſſe factam. C. Ateio Capitone utor familiariſſime. notæ tibi ſunt uarietates meorũ temporũ. in omni

a al. L. PLANCO. S. D.
b principia lõge ducũtur vel ĩ magnis, peropratisq. rebus, vel vbi, quod cupimus, non valde ſperamus.
c q. u. c. habeant.
d fort. teneantur.

genere

genere & [a] honorum, & [b] laborum meorum & animus, & opera, & auctoritas, & gratia, etiam res familiaris C. Capitonis præſto fuit, & [c] paruit & temporibus, & fortunæ meæ. huius propinquus fuit T. Antiſtius. qui cum [d] forte quæſtor Macedoniam obtineret; neque ei ſucceſſum eſſet: Pompeius in eam prouinciam cum exercitu uenit. facere Ant ſtius nihil potuit. nam ſi potuiſſet; nihil ei fuiſſet antiquius, [e] quam ad Capitonem, quem ut parentem diligebat, reuerti; pręſertim cum ſciret, quanti is Cæſarem faceret, ſemperq. feciſſet: ſed oppreſſus. tantum attigit negotij, quantum recuſare non potuit. cum ſignaretur argentum Apolloniæ, non poſſum dicere eum præfuiſſe, neque poſſum negare eum affuiſſe. ſed non plus duobus, aut tribus menſibus. deinde [f] abfuit a caſtris: fugit omne negotium. hoc mihi, ut teſti, uelim credas. meam enim ille mæſtitiam in illo bello uidebat: mecum omnia communicabat. itaque abdidit ſe in intimam Macedoniam, [g] quo potuit longiſſime a caſtris; non modo ut non præeſſet ulli negotio, ſed etiam ut ne intereſſet quidem. is poſt prœlium ſe ad hominem neceſſarium A. [h] Plancium in Bithyniam contulit. ibi eum Cæſar cum uidiſſet, nihil aſpere, nihil acerbe dixit: Romam iuſſit uenire. ille in morbum continuo incidit, ex quo non conualuit. æger Corcyram uenit: ibi eſt mortuus. teſtamento, quod Romæ Paullo, & Marcello coſ. fecerat, heres ex parte dimidia, & tertia eſt Capito. in ſextante ſunt ij, quorũ pars ſine ulla cuiuſquã querela pu-

blica

a b epiſt. 4.

c L. & patuit.

d qſtores quoque puincias ſortiebantur. ep. vlt. lib. 2.

e u. c. quàm rit. ad capitonẽ, quẽ, ut parentem, diligebat, reuertẽtur: præſ.

f L. afuit.

g al. quàm pot.

h L. A. Plautiũ.

blica poteſt eſſe. ea eſt [a] *ad* H-S $\overline{XXX}$. *ſed de hoc Cæſar* [b] *uiderit. Te, mi Plance, pro paterna neceſſitudine, pro noſtro amore, pro ſtudijs, & omni curſu* [c] *noſtro totius uitæ ſimillimo, rogo, & a te ita peto, ut maiore cura, maiore ſtudio non poſſim; ut hanc rem ſuſcipias, meam putes.* [d] *enitare, contendas, efficias, ut mea commendatione, tuo ſtudio, Cæſaris beneficio hęreditatem propinqui ſui C. Capito obtineat omnia, quæ potui in hac ſumma gratia* [e] *tua, ac potentia a te impetrare, ſi petiuiſſem, ultro te ad me detuliſſe putabo, ſi hanc rem impetrauero. Illud fore tibi adiumento ſpero; cuius ipſe Cæſar optimus eſſe iudex poteſt: ſemper Cæſarem Capito* [f] *& dilexit, & coluit. ſed ipſe huius rei teſtis eſt. noui hominis memoriam. itaque te nihil doceo: tantum tibi ſumito pro Capitone apud Cæſarem, quantum ipſum meminiſſe ſenties. ego, quod in me ipſo experiri potui, ad te deferam: in eo quantum ſit ponderis, tu uidebis. quam partem in rep. cauſſamq. defenderim; per quos homines, ordinesq. ſteterim:* *1 *quibusq.* [g] *munitus fuerim: non ignoras. hoc mihi uelim credas: ſi quid fecerim hoc ipſo in bello minus ex Cæſaris uoluntate: quod intellexerim ſcire ipſum Cæſarem: me inuitiſsimum feciſſe:* 1·[h] *id feci aliorum cõſilio, hortatu, auctoritate: quod fuerim moderatior, temperatiorque, quam in ea parte quiſquam: id me feciſſe maxime auctoritate Capitonis. cuius ſimiles ſi reliquos neceſſarios habuiſſem: reip. fortaſſe nõ nihil, mihi certe plurimũ* [i] *profuiſſem. Hanc rẽ mi Plance ſi effeceris:*

meam

a *L. ad H-S XXX. CIↃ.*

b ad quẽ ſextans pertinet. nam videt. Antiſtius hæredes inſtituiſſe ex ſextante Pompeianos nõnullos, quorũ bona, iure belli, ad Cæſarẽ pertinebant.

c *L. noſtra.*

d *q. libri nõ habent infinitiuum, eſſe.*

e *al. gratia tua, ac p.*

f *q. u. c. coluit, & dilexit. Sed.*

g ſuſpicor de mendo: & legẽdum fortaſſe, inimicus.

h *fort. id feciſſe aliorum conſ.*

i nõ nauigaſſem ad Põpeium. quod feci diſſuadẽte Capitone.

[a] *beniuolentia.*

meam de tua erga me[a] *beneuolentia ſpem confirmaueris: ipſumq. Capitonem, gratiſsimũ, officioſiſsimum, optimum uirum, ad tuam neceßitudinem tuo ſummo beneficio adiunxeris. Vale.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 QVIBVSQ. munitus fuerim;) hunc locum vacare mẽdo, perſuaderi mihi uix poteſt. antiquus liber vnus, Quibuſq. monitus: reliqui omnes, Quibuſq. munitus fuerim, mihi placeret, Quibuſq. inimicus fuerim. Vt in eo Pompeiani ſignificentur, Per quos homines, ordineſq. ſteterim; Cæſariani in hoc, Quibuſq. inimicus fuerim.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 ID feciſſe aliorum conſilio, &c. ſic legendum, non, vt vulgò, id fecit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

L. MANLIVM in hæreditate fraterna, & omnibus in rebus commendat.

Cicero, s. d. Acilio procos. 30

[b] *al. Soſis.*

[c] lege Iulia; quæ belli Italici tempore, ciuitatẽ Italis cunctis arma deponentibus largita eſt.

[d] *al. deditum.*

L. MANLIVS *eſt*[b] *Soſis. is fuit Catinenſis: ſed una cum reliquis Neapolitanis*[c] *ciuis Romanus factus, decurioq. Neapoli. erat enim adſcriptus in id municipium ante ciuitatem ſocijs, & Latinis datam. eius frater Catinæ nuper mortuus eſt. nullam omnino arbitramur de ea hereditate cõtrouerſiam eum habiturum: & eſt hodie in bonis: ſed, quando habet præterea negotia uetera in Sicilia ſua; & hanc hereditatẽ fraternam, & omnia eius tibi commendo, in primisq. ipſum uirum optimum, mihiq. familiariſſimum, ijs ſtudijs litterarum, doctrinæq.*[d] *præditũ, quibus ego maxime delector. peto igitur abs te, ut eum, ſiue aderit, ſiue non uenerit in Siciliam,*

liam, in meis intimis, maximeq. neceſſarijs ſcias eſſe: itaq. tractes, ut intelligat meam commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

FLAVIVM, Piſonis, generi ſui, cum ui ueret, perneceſſarium, commendat.

Cicero S. D. Acilio procos. 31

C. FLAVIO,[a] *honeſto, & ornato equite Romano, utor ualde familiariter. fuit enim*[b] *generi mei C. Piſonis perneceſſarius: meq. diligentiſſime obſeruat et ipſe, et L. Flauius, frater eius. quapropter uelim, honoris mei cauſſa, quibus rebus honeſte, & pro tua*[c] *dignitate, poteris quam honorificentiſsime, & quam liberaliſsime C. Flauium tractes. id mihi ſic erit gratum, ut gratius eſſe nihil poßit. ſed præterea tibi affirmo neque id ambitione adductus facio, ſed tum familiaritate, & neceßitudine, tum etiam ueritate: te ex C. Flauij officio, & obſeruantia, & præterea ſplendore atque inter ſuos gratia magnam uoluptatem eſſe capturum. Vale.*

[a] *al. ornato, & honeſto eq.*

[b] tres generos habuit, Piſonē, Craſſipedē, Dolabellam.

[c] epiſt. 32. & 37.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT duos hoſpites ſuos Aleſinos.

Cicero S. D. Acilio procos. 32

IN *Aleſina ciuitate, tam lauta,*[d] *quam nobili, coniunctiſſimos habeo & hoſpitio, & familiaritate M. & C. Clodios, Archagathum, & Philonem. ſed uereor, ne, quia complures tibi præ-*

[d] *u. c. tamq. nobili.*

cipue commendo, exæquare uidear ambitione quadam commendationes meas. quamquam a te quidem cumulate ſatisfit & mihi, & meis omnibus. ſed uelim ſic exiſtimes, hanc familiam,[a] *& hos mihi maxime eſſe coniunctos uetuſtate, officijs,*[b] *beneuolentia. quamobrem peto a te maiorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fidesq.*[c] *patietur, commodes. id ſi feceris, erit mihi uehementiſsime gratũ. Vale.*

a al: & hos homines, mihi max.

b u.c. beniuolentia.

c epiſt. 21. dixit. Quibus rebus honeſte & pro tua dignitate.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LIBERTOS, & negotia Naſonis commendat.

Cicero S. D. Acilio procos. 33

CN. *Otacilio Naſone utor familiariſſime, ita prorſus, ut illius ordinis nullo familiarius. nam & humanitate eius, & probitate in cõſuetudine quotidiana magnopere delector. nihil iam opus eſt exſpectare te, quibus eum uerbis tibi cõmendẽ, quo*[d] *ſic utar, ut ſcripſi. habet is in prouincia tua negotia, quæ procurant liberti Hilarius, Antigonus, Demoſtratus: quos tibi, negotiaq. omnia Naſonis non ſecus commendo, ac ſi mea eſſent. gratiſſimum mihi feceris, ſi intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. Vale.*

d q. u. c. quo ſic utar, & ita L.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT Lyſonem, hoſpitem ſuum.

Cicero S. D. Acilio procos. 34

AVITVM *mihi hoſpitiũ eſt cũ Lyſone, Lyſonis filio, Lilybætano; ualdeq. ab eo obſeruor;*

ſeruor; cognouiq. dignum & patre, & auo; eſt enim nobiliſſima familia. quapropter commendo tibi maiorem in modum rem,[a] domumq. eius: magnoq. opere abs te peto, [b] cures, ut is intelligat, meam commendationem maximo ſibi apud te & adiumento, & ornamento fuiſſe. Vale.

a q.u.c. tibi rē eius, domumq. maiorem in modum: magnoq.
b q.u.c. non habent uerbum, cures.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT hoſpitē & familiarē ſuū Philoxenum.

Cicero S. D. Acilio procos. 35

CAVIANVS Philoxenus antiquus eſt hoſpes meus, & præter hoſpitium, ualde etiam familiaris: quem Cæſar, meo beneficio,[c] in Nouocomenſes retulit. nomen autem Auiani conſecutus eſt, quod homine nullo plus eſt uſus, quam Flacco Auiano, meo, quemadmodum te ſcire arbitror, familiariſſimo. quæ ego oĩa collegi, ut intelligeres, non uulgarem eſſe commendationem hanc meam. peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod ſine moleſtia tua facere poßis, ei commodes, habeasq. in numero tuorum; perficiasque ut intelligat has litteras meas magno ſibi uſui fuiſſe. erit id mihi maiorē in modū gratū. Vale.

c. me rogante.
c o.u.c. in Nouocomenſis ret.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT Demetrium Megam in iure ciuitatis, omnibusq. in rebus.

Cicero S. D. Acilio procos. 36

CVM Demetrio Mega mihi uetuſtum hoſpitium eſt, familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. ei[d] Dolabella, rogatu meo,

d P. Cornelius Dolabella.

ciuitatem a Cæſare impetrauerit: qua in re ego interfui: itaque nunc P. Cornelius [a] *uocatur. cũque, propter quoſdam ſordidos homines, qui Cæſaris beneficia uendebant, tabulam, in qua nomina ciuitate donatorum inciſa eſſent, reuelli iuſsiſſet; eidem Dolabellæ, me audiente, Cæſar dixit, nihil eſſe, quod de Mega uereretur; beneficium ſuum in eo manere. Hoc te ſcire uolui, ut eum in ciuium Romanorum numero haberes. ceteriſq. in rebus tibi eum ita commendo, ut maiore ſtudio neminem commendarim. gratiſsimum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, ut intelligat meam commendationem magno ſibi ornamento fuiſſe. Vale.*

a ciues R. q. efficiebantur, nouum nomẽ aſſumebant, vt L. Cornelius Balbus Gaditanus, pro quo extat oratio.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT Hippiam in liberatione bonorum, & omnibus in rebus.

Cicero S. D. Acilio procos. 37

H*IPPIAM, Philoxeni filium,* [b] *Calactinum, hoſpitem, & neceſſarium meum, tibi commendo maiorem in modum. eius bona, quę admodum ad me delata res eſt, publice poſſidentur alieno nomine, contra leges* [c] *Calactinorum. id ſi ita eſt, etiam ſine mea commendatione ab æquitate tua res ipſa impetrare debet, ut ei ſubuenias. quoquo modo autem ſe res habet; peto a te, ut honoris mei cauſſa eum expedias; tantumq. ei commodes & in hac re, & in ceteris, quantum tua fides, dignitaſq.* [d] *patietur. id mihi uehementer gratum erit. Vale.*

b Calactinum.

c Calactinorum.

ARG.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

BRVTTII negotia, procuratoresq. commendat.

Cicero s. d. Acilio procos. 38

L. BRVTTIVS, eques Romanus, adoleſcens omnibus rebus ornatus, in meis familiariſſimis eſt, meq. obſeruat diligentiſſime: cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde a quæſtura mea Sicilienſi. omnino nunc ipſe Bruttius Romæ mecum eſt: ſed tamen domum eius, & rem familiarem, & procuratores tibi ſic commẽdo, ut maiore ſtudio commendare non poſſim. gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, ut intelligat, id quod ei recepi, hanc meam commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMMENDAT Titurnium Rufum.

Cicero s. d. Acilio procos. 39

CVM familia Titurnia neceſſitudo mihi intercedit uetus: ex qua reliquus eſt M. Titurnius Rufus; qui mihi omni diligentia, atque officio eſt tuẽdus. eſt igitur in tua poteſtate, ut ille in me ſatis ſibi præſidij putet eſſe. quaproter eũ tibi cõmendo maiorẽ in modũ: & abs te peto, efficias, ut is cõmẽdationẽ hãc intelligat ſibi magno adiumẽto fuiſſe. erit id mihi uehemẽter gratum.

ARGVMENTAM P. MANVTII.

L. & C. Aurelio fratres commendat.

Cicero s. d. Q. [a] Anchario, Q. F. ꝓcos. 40

L. ET C. [b] Aurelios L. F. quibus & ipſis, & patre eorum, uiro optimo, familiariſſime

a hic Macedoniã proprætor adminiſtrauit. in Piſonẽ, pro Sextio.
b Oreſtas. in Bruto duos Oreſtas noĩat.

utor, commendo tibi maiorem in modum, adoleſcentes omnibus optimis artibus ornatos, meos perneceſſarios, tua amicitia digniſsimos. ſi ulla mea apud te commendatio ualuit,[a] quod ſcio multas plurimum ualuiſſe: hæc ut ualeat, rogo. quod ſi eos honorifice, liberaliterq. tractaris: & tibi gratiſsimos, optimosq. adoleſcentes adiunxeris, & mihi gratiſsimum feceris. Vale.

a ſic locutus eſt ep. vlt. l. 9. ad Att. quo loco vide noſtrū commentariū.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATIAS agit & ſuo, & Pompeij nomine de Lucceio benigniſſime tractato. eundemq. denuo commendat.

Cicero. S. D. L. Culleolo. 41

QVAE *feciſti* [b] *L. Lucceij cauſſa, ſcire te plane uolo, te homini gratiſsimo commodaſſe. & cum ipſi, quæ feciſti, pergrata ſunt: tum Pompeius, quotieſcumque me uidet,* ([c] *uidet autem ſæpiſsime*) *gratias tibi agit ſingulares: addo etiam illud, quod tibi iucundiſsimum eſſe certo ſcio, me ipſum, ex tua erga* [d] *Lucceiū benignitate, maxima uoluptate affici. quod ſupereſt, quamquam mihi non eſt dubium, quin cum antea noſtra cauſſa, nunc iam etiam tuæ* [e] *conſtantiæ gratia manſurus ſis in eadem iſta liberalitate: tamen abs te uehementer etiam atque etiam peto, ut ea, quæ initio oſtendiſti,* [f] *deindeq. feciſti, etiam ad exitum augeri, & cumulari per te uelis. id & Lucceio, & Pompeio ualde gratum fore, teq. apud eos præclare poſiturum, confirmo, & ſpondeo. De rep. deq. his negotijs, cogitationibusq. noſtris perſcripſeram ad te diligēter paucis*

b al. Luccei.

c ep. XI. & 18 l. 1. & 2. l. 3. & 5. l. 6. & 6. l. X. & 35. hoc l.

d Luceium.

e epiſt. 5 & 8. lib. 5.

f q. u. c. deincepsp. feciſti, ad exitum aug.

pauci s ante diebus: easq. litteras dederam pueris tu is. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LVCCEIVM commendat, iam ante commendatum.

Cicero S. D. L. Culleolo procos. 42

L. LVCCEIVS *meus, homo omnium gratiſsimus, mirificas, tibi apud me gratias egit, cum diceret, omnia te cumulatiſsime, & liberaliſsime procuratoribus ſuis pollicitũ eſſe. cum oratio tua tam ei grata fuerit, quam gratam rem ipſam exiſtimas fore, cum, ut ſpero, quę pollicitus es, feceris? Omnino oſtenderunt* *1 *Bulliones, ſeſe Lucceio Pompeij arbitratu ſatisfactu ros: ſed uehementer opus eſt nobis, & uoluntatem, & auctoritatem, & imperium tuum accedere: quod ut facias, te etiam atque etiam rogo. illudq. mihi gratiſsimum eſt, quod ita ſciunt Luccei procuratores, & ita Lucceius ipſe* [a] *ex litteris tuis, quas ad eum miſiſti, intellexit. hominis nullius apud te auctoritatem, aut gratiam ualere plus, quam meam. id ut re experiatur, iterum & ſæpius te rogo. Vale.*

a u.c. ex litteris, quas ad eum m. & ita L.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 BVLLIONES,) ſic omnes libri veteres, pro Bylliones. interdum tamen Gręca littera Y ſeruatur, vt in Pyrrhus, Phryges: quod Cicero, contra veterem conſuetudinem, probat in libro de perfecto oratore. Populi ſunt ſupra Epidamnum, a Byllide, ſiue Bullide vrbe, quæ eſt in Illyrico. Plin. Strabo lib. 7. Stephanus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

OPPIVM commendat Gallio in prouinciã proficiſcẽti.

Cicero s. d. Q. Gallio. 43

ETsi plurimis rebus ſpero fore, ut perſpiciam, quod tamen iam pridem perſpicio, me a te amari: tamen nunc ea cauſſa tibi datur, in qua facile declarare poſsis tuam erga me [a] beneuolentiam. L. Oppius M. F. Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris. eum tibi unice commendo, eoq. magis, quod [b] cum ipſum diligo, tum quod negotia procurat L. [c] Egnatij Rufi: quo ego uno equite Romano familiariſsime utor, & qui cũ conſuetudine quotidiana, tũ officijs plurimis, maximisq. mihi coniunctus eſt. Oppium igitur præſentem ut diligas: Egnatij abſentis rem ut tueare: æque a te peto, ac ſi mea negotia eſſent. uelim, memoriæ tuæ cauſſa, des litterarum aliquid, quæ tibi in prouincia reddantur: ſed ita conſcribas, ut tum, cum eas leges, facile recordari poſsis huius meæ cõmendationis diligentiã: hoc te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

a u. c. beniuolentiam.
b L. cùm per ſe ipſum diligo.
c ep. 45. & 73. h. l.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EVNDEM Oppium rurſus eidem commendat.

Cicero s. d. Gallio. 44

ETsi ex tuis, [d] & L. Oppij, familiariſsimi mei, litteris cognoui, te memorẽ cõmẽdationis meæ fuiſſe: idq. pro tua ſumma erga me [e] beneuolentia, proq. noſtra neceſsitudine, minime ſum admiratus: tamen etiam atque etiam tibi L. Oppium præſentem, & L. Egnatij, mei familiariſsimi, abſentis negotia commendo. tanta mihi cum eo neceſsitudo eſt, familiaritasque: ut, ſi mea res eſſet,

d v. c. & ex. L. Oppij,
e v. c. beniuolentia,

eſſet, non magis laborarem. quapropter mihi gratiſſimum feceris, ſi curaris, ut is intelligat me a te tantum amari, quantum ipſe exiſtimo. hoc mihi gratius facere nihil potes. idq. ut facias, uehementer te rogo. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EGNATII & ſeruum Anchialum, & negotia Appuleio commendat.

Cicero s. d. Appuleio [a] proquæs. 45

L. [b] EGNATIO *uno equite Romano uel familiariſſime utor. eius Anchialum ſeruũ, negotiaque, quæ habet in Aſia, tibi commendo non minore ſtudio, quàm ſi rem meam commendarem. ſic enim exiſtimes uelim, mihi cum eo nõ modo quotidianam conſuetudinem ſummam intercedere, ſed etiam officia magna, & mutua noſtra inter nos eſſe. quamobrem etiam atque etiã a te peto, ut cures, ut is intelligat, me ad te ſatis diligẽter ſcripſiſſe. nã de tua erga me uolũtate nõ dubitabat. id ut facias, te ẽt atque ẽt rogo. Vale.*

a *al.* PROQVAESTORE: b epiſt. 43. & 73. h. l.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NOSTIVM coheredem ſuum commendat.

Cicero s. d. Appuleio proquæs. 46

L. NOSTIVS *Zoilus eſt coheres meus, heres aũt patroni ſui. ea re utrũque ſcripſi, ut & mihi cum illo cauſſam amicitiæ ſcires eſſe: & hominem probum exiſtimares, qui patroni iudicio ornatus eſſet. eum tibi igitur ſic commendo, ut unum ex noſtra domo. ualde mihi gratum erit, ſi curaris, ut intelligat hanc* [c] *commendationem ſibi apud te magno adiumento fuiſſe. Vale.*

c *prouocabulum, meã, abeſt à u. c.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Egnativm, communem amicum, commendat.

Cicero s. d. Silio. 47

Q V I D *ego tibi commendem eum, quem tu ipſe diligis? ſed tamen, ut ſcires eum non a* [a] *me diligi ſolum, uerum etiam amari, ob eam rem tibi hæc ſcribo. Omnium tuorum officiorum, quæ & multa, & magna ſunt, mihi gratiſsimum fuerit, ſi ita tractaris Egnatium, ut ſentiat & ſe a me, & me a te amari. hoc te* [b] *uehementer etiã atque etiam rogo. Illa noſtra ſcilicet ceciderũt. utamur igitur uulgari cõſolatione: quid, ſi hoc melius? ſed hæc corã. Tu fac, quod facis, ut me ames, teq. amari a me ſcias. Vale.*

a vide ep. 14. lib. 9.

b u. e. uementer.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Omnes Cyprios, maximeq. Paphios commendat.

Cic. s. d. C. Sextilio Rufo quæs. 48

O M N E S *tibi commendo Cyprios, ſed magis Paphios: quibus tu quæcumque cõmodaris, erunt mihi gratiſsima. eoq. facio libentius, ut eos tibi cõmendem, quod* [c] *& tuæ laudi, cuius ego fautor ſum, conducere arbitror, cum* [d] *primus in eam inſulam quæſtor ueneris, ea te inſtituere, quæ ſequantur alij. quæ, ut ſpero, facilius cõſequere, & P. Lentuli, neceſſarij tui, legem, & ea quæ a me conſtituta ſunt, ſequi uolueris. quã rem tibi confido magnæ laudi fore. Vale.*

c copulatio, &, abeſt à quibuſdam lib.

d nam antea regnũ fuerat, non prouincia populi R. de lege Clodia, qua Cyprus inſula publicata eſt, ſępe Cicero in orationib. mẽtionem facit, præterea omnes hiſtorici.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Commendat Q. Pompeium.

Cicero s. d. Curio procos. 49

Q. P O M P E I V S *Sex. F. multis, & ueteribus cauſſis neceſsitudinis mihi coniunctus eſt.*

eſt. is cum antea meis commendationibus & rẽ, et gratiã, & auctoritatẽ ſuã tueri conſueuerit, nunc profecto, te prouinciam obtinente, meis litteris aſſequi debet, ut nemini ſe intelligat commendatiorem umquam fuiſſe. quamobrem a te maiorem in modum peto, ut, cum omnes meos æque ac tuos obſeruare pro noſtra neceſsitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, ut ipſe intelligat, nullam rem ſibi uſui, aut ornamento, quam meam commendationem, eſſe potuiſſe. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT, ut Manium Curium ab omni incommodo, detrimento, moleſtia integrum conſeruet. uide ep. 17.

Cicero S. D. [a] Aucto procos. 50

[a] al. AVGTO,

SVMPSI *hoc mihi pro tua in me obſeruantia, quam penitus perſpexi, quamdiu Brundiſij fuimus, ut ad te familiariter, & quaſi pro meo iure ſcriberem. ſi qua res eſſet, de qua ualde laborarem.* [b] *Man.* [c] *Curius, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris eſt, ut nihil poſſit eſſe coniunctius. multa illius in me officia,* * [1] *multa in illum mea; quodq. maximum eſt, ſummus inter nos amor, & mutuus. quæ cum ita ſint: ſi ullam in amicitia mea ſpem habes; ſi ea, quæ in me officia, & ſtudia Brundiſij contuliſti, uis mihi etiã gratiora efficere; quamquam ſunt gratiſſima; ſi me a tuis omnibus amari uides; hoc mihi da, atque largire, ut* [d] *Man. Curium ſartum & tectum, ut aiunt, ab omniq. incommodo, detrimento, moleſtia*

[b] L. M. Marius,
[c] ep. 29. lib. 7. & 17. h. l.
[d] L. M.

leſtia ſincerum,integrumq. conſerues. & ipſe ſpõdeo, & omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex mea amicitia, & ex tuo in me officio maximũ te fructũ,ſummãq. uoluptatẽ eſſe capturum. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 MVLTA in illum mea; quodq. maximum eſt, ſummus inter nos amor,) quanto hoc venuſtius,quam vt eſt in vulgaris libris,Multa in illum mea quoque. maximum eſt, ſummus inter nos amor. Sic autem ante multos annos ex antiquo libro Vincentij Riccij emendauimus. nunc eo magis confirmor in ſententia, quia video ſic & legi, & diſtingui in Petri Pagani libro: in alio autem, Multa in illũ mea quod maximum eſt, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

P. Meſſienum commendat.

Cicero S. D. P. Ceſio. 51

a al. d. Meſcienum.

P. [a] MESSIENVM, *equitem Romanum, omnibus rebus ornatum,meumq. perfamiliarem,tibi commendo ea commendatione, quæ poteſt eſſe diligentiſſima. peto a te & pro noſtra, & pro paterna amicitia, ut eum in tuam fidem recipias,eiusq. rem,famamq. tueare. uirũ bonum, tuaq. amicitia dignum tibi adiunxeris; mihiq. gratiſſimum feceris.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HOSPITEM ſuum Ariſtotelem commendat.

Cicero S. D. *1 [b] Regi. 52

b Rex Marciæ gentis cognomen.

c L. & præterea mihi e.

A. LICINIVS *Ariſtoteles,Melitenſis, antiquiſſimus eſt hoſpes meus, [c] & præterea coniunctus magno uſu familiaritatis. hæc cum ita ſint;non dubito, quin tibi ſatis commendatus ſit.etenim ex multis cognoſco,meam commendationem plurimum apud te ualere. hunc*

ego

ego a Cæſare liberaui. frequens enim fuerat [a] *no biſcum: atque etiam diutius in cauſſa eſt, quam nos, commoratus. quo melius te de eo exiſtimatu rũ arbitror. fac igitur, mi Rex, ut intelligat has ſib i litteras plurimum profuiſſe. Vale.*

a in partibus Pompeianis.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 REGI.) cognomen gentis Marciæ: vt e Salluſtio, Valerio, Suetonio conſtat, addito etiam teſtimonio Ciceronis ep. 14. ad Att. lib. 1. & Plutarchi in vita Ciceronis. Abſurde nonnulli putant hunc eſſe Deiotarum regem: cum tamen, Deiotaro regi, non ſit in titulo, ſed tantum, Regi. præterea inepta familiaritas illa eſſet, in ijs verbis, quæ ſunt infra, Fac igitur, mi Rex, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

L. GENVCILIVM Curuum commendat.

CIC. S. D. Q. [b] Thermo proprǽt. 53

b Q. Thermus Aſiæ præerat: cuius caput eſt Epheſus. epiſt. 18 lib. 2. & ad Att. ep. 13. l. 5. & hic in ſeq. epiſt.

L. GENVCILIO *Curuo iampridẽ familiariſſime utor, optimo uiro, & homine gratiſſimo. eum tibi penitus commendo, atque trado: primum ut omnibus in rebus* *1 *ei te commodes, quoad fides tua, dignitasq. patietur: patietur autem in omnibus: nihil enim abs te umquã, quod ſit alienum tuis, aut etiam ſuis moribus, poſtulabit. præcipue autem tibi commendo negotia eius, quæ ſunt in Helleſponto: primum, ut obtineat id iuris in agris, quod ei Pariana ciuitas decreuit, & dedit, & quod ſemper obtinuit ſine ulla controuerſia: deinde, ſi quid habebit cum aliquo Helleſpontio controuerſiæ, ut in illã* διοίκησιν *reijcias. Sed non mihi uideor, cum tibi totum hominem diligentiſſime commendarim, ſingulas ad te eius cauſſas perſcribere debere. Summa illa ſit. quidquid officij, beneficij, honoris in Genucilium*

lium contuleris, id te exiſtimabo in me ipſum atque in rem meam contuliſſe. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Ei te commodes,) malim, Ei Commodes. ſic enim Cicero locutus ep. 9. 13. 32. 35. 37. 41. 54. 69. 70. 75. h. l.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Primvm agit gratias Thermo, quod Marcilium liberaliſſime tractauerit: deinde petit, operam det; ne ſocrus Marcilij rea fiat.

Cicero s. d. Thermo proprӕt. 54

a L. cum multa mibi gr.

b v. c. maximas gratias egit. & ita L.

c interpretes igitur præibât in prouincia p conſulibus.

c L. apparitione.

C[a] Vm *mihi multa grata ſunt, quæ tu, adductus mea commendatione, feciſti; tum in primis, quod M. Marcilium, amici, atque interpretis mei filium, liberaliſſime tractauiſti. uenit enim Laodiceam, & tibi apud me, mibiq. propter te* [b] *gratias maximas egit. Quare, quod reliquum eſt, a te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his cõmodes; operamq. des, quoad fides tua patietur, ut ſocrus adoleſcentis rea ne fiat. ego cum antea ſtudioſe commendabã Marcilium, tũ multo nũc ſtudioſius, quod in longa* [c] *apparitione ſingularem, & prope incredibilem patris Marcilij fidem, abſtinentiam, modeſtiamq. cognoui. Vale.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Commendat Anneium, legatum ſuum, in controuerſia Sardiana.

Cicero s. d. Thermo proprӕt. 55

d Al. Annij.

E Tsi *mihi uideor intellexiſſe, cũ tecũ Epheſi de re M.* [d] *Anneij, legati mei, locutus ſum, te ipſius cauſſa uehemẽter omnia uelle: tamẽ & M. Anneiũ tãti facio, ut mihi nihil putẽ prætermitten-*

mittendum, quod illius interſit; & me a te tanti fieri puto, ut non dubitē, quin ad tuā uoluntatē magnus cumulus accedat cōmendationis meæ. nā cum iamdiu diligerē M. Anneium: deq. eo ſic exiſtimarē, ut res declarat, quod ultro ei detulerim legationē,[a] cū multis petentibus denegaſſem: tū uero, poſtea quam mecū in [b] bello atque in re militari, fuit, tantā in eo [c] uirtutē, prudentiā, fidē, tantamq. erga me [d] beneuolentiā cognoui, ut hominem neminē pluris faciā. Eum cum Sardianis habere cōtrouerſiā ſcis. cauſſam tibi expoſuimus Epheſi: quā tu tamē corā facilius, meliusq. cognoſces. De reliquo mihi [e] mehercule diu dubiū fuit, quid ad te potiſſimum ſcriberem. ius enim quēadmodum dicas, clarū, & magna cū tua laude notū eſt; nobis autem in hac cauſſa nihil aliud opus eſt, niſi te ius inſtituto tuo dicere. ſed tamen, cū me nō fugiat, quāta ſit in prætore auctoritas, prēſertim iſta [f] integritate, [g] grauitate, [h] clemētia, qua te eſſe inter omnes cōſtat; [i] peto abs te pro noſtra cōiunctiſſima neceſſitudine, plurimisq. officiis paribus, ac mutuis, ut uolūtate, auctoritate, ſtudio tuo perficias, ut M. Anneius intelligat, te & ſibi amicū eſſe, quod non dubitat: ſæpe enim mecū locutus eſt: & multo amiciorē his meis litteris eſſe factū. in tuo toto imperio, atque prouincia nihil eſt, quod mihi gratius facere poſſis. iā, apud ipſum, gratiſſimū hominē, atque optimū uirum, quam bene poſiturus ſis ſtudium tuum atque officium, dubitare te non exiſtimo. Vale.

[a] *L. quàm multis p.*
b de quo lib. 15. in ep. ad Catonem.
[c] *q. u. c. prudentiam, uirtutem, fid.*
[d] *u. c. beniuolentiam.*
[e] *u. c. haredo.*
f g h in prætore oportet eſſe integritatē, grauitatē, clementiam.
[i] *u. c. peto à te.*

ARG.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NEGOTIA Cluuij Puteolani commendat.

[a] Cicero s. d. Thermo proprӕt. 56

CLVVIVS *Puteolanus ualde me obſeruat, ualdeq. eſt mihi familiaris. is ita ſibi perſuadet, quod in tua prouincia negotij [b] habet, niſi, te prouinciam obtinente, meis commendationibus confecerit, id ſe in perditis, & deſperatis habiturum. nunc, quando mihi ab amico officioſiſſimo tantum oneris imponitur, ego quoque tibi imponam pro tuis in me ſummis officijs, ita tamen, ut tibi nolim moleſtus eſſe. Mylaſij, & Alabandenſes pecuniam Cluuio debent. dixerat mihi Euthydemus, cum Epheſi eſſem, ſe curaturum, ut ecdici* [1] *Mylaſij Romam mitterentur. id factum non eſt. legatos audio miſſos eſſe: ſed malo ecdicos, ut aliquid confici poſſit. quare peto a te, ut eos, & Alabandenſes iubeas ecdicos Romā mittere. Præterea Philotes Alabandenſis* ὑποθήκας *Cluuio dedit; hæ* [c] *commiſſæ ſunt. uelim* [d] *cures, ut aut de hypothecis decedat, eaſq. procuratoribus Cluuij tradat: aut pecuniā ſoluat. Præterea Heracleotæ, & Bargyletæ, qui item debent, aut pecuniam ſoluant, aut fructibus ſuis ſatisfaciant. Cluuij præterea debent: ſed aiunt ſe depoſitam pecuniam habuiſſe. id uelim cognoſcas: &, ſi intellexeris eos neque ex edicto, neque ex decreto depoſitā habuiſſe, des operam, ut uſuræ Cluuio, inſtituto tuo, conſeruentur. His de rebus eo magis laboro, quod agitur* [e] *res Cn. Pompeij etiā, noſtri neceſſarij, & quod is magis*

etiam

a vide ep. 7.

b *al.* habet.

c hypothecæ, id eſt bona creditori aſſignata, vt ei & de re, & de tēpore, caueretur, cōmittebātur, ideſt in creditoris iura, poteſtatēq. tranſibant, niſi debitor pecuniam dicto tempore ſoluiſſet. ſed Philotes, quas Cluuio dederat hypothecas iniuſte, nō iam ſuas, retinebat.

d *L. Velim, cures, & ita u.c.*

e *fort. res etiam Cn. Pompeij noſtri.*

etiam mihi laborare uidetur, quã ipſe Cluuius: cui ſatisfactum eſſe a nobis, ualde uolo. His de rebus te uehementer etiam atque etiã rogo. Vale.

SCHOLIA P. MANVTII.

* MYLASII, & Alabandenſes.) ſic diſerte ſcriptum eſt in meo uetere libro: in alijs, Mylasij, & Alabandes; in quibuſdam, Mylaſis, & Alabandes, Græco more. Mylaſa, & Alabanda nominantur a Plinio, & alijs.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT a Thermo, ut Anneium, legatum ſuum remittat; eumq. in negotio ſuo commendat.

Cicero. S. D. Thermopropræt. 57

QVO magis quotidie ex litteris, nunciiſque, bellum magnum eſſe in Syria, cognoſco, eo uehementius a te pro noſtra neceſſitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas. nam eius opera, conſilio, ſcientia rei militaris uel maxime intelligo me, & remp. adiuuari poſſe. quod niſi tanta res eius ageretur: nec ipſe adduci potuiſſet, ut a me diſcederet; neq; ego, ut eũ a me dimitterem; ego in Ciliciam proficiſci cogito circiter Kal. [a] Maias. ante eam diem Anneius ad me redeat, oportet. Illud, quod tecum & coram, & per litteras diligentiſſime egi, id & nunc etiam atque etiam rogo, [b] curæ tibi ſit, ut ſuum negotium, quod habet cũ populo Sardiano, pro cauſſæ ueritate, et pro ſua dignitate cõficiat. intellexi ex tua oratione, cum tecũ Epheſi locutus ſum, te ipſius Anneij cauſſa omnia uelle: ſed tamẽ ſic uelim exiſtimes, te mihi nihil gratius facere poſſe, quã ſi

a al. Maias.

b L. cura tibi ſit, ut. ſ. & ita u. c.

intellexero, per te illum ipſum negotium ex ſententia confeciſſe. idq. quamprimum ut efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT L. Cuſtidium.

Cicero S. D. C. Titio L. F. Rufo præt. urb. 58

a in mea tribu ſuffragium fert.
b q. u. c. refert.
c L. ut lubente te.

L. CVSTIDIVS *eſt* [a] *tribulis, & municeps, & familiaris meus. is cauſſam habet, quam cauſſam ad te* [b] *deferet. commendo tibi hominem, ſicuti tua fides, & meus pudor poſtulat; tantũ, ut faciles ad te aditus habeat;* [1] *quæ æqua poſtulabit,* [c] *ut lubente te impetret, ſentiatq. meã ſibi amicitiam, etiam cum longiſſime abſim, prodeſſe in primis apud te. Vale.*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVAE æqua poſtulabit, vt lubente te impetret) ſecutus ſum olim codices vulgatos: cur fecerim cauſa hæc eſt. ſcribit Cicero ad prætorem vrb. ei commendat Cuſtidij cauſam, petitque ab eo, vt, quæ æqua poſtulabit, eo iubente impetret. At prætoris eſt decernere & iubere. Licet tamen & legere, ut eſt in libris manuſcr. te lubente, ſeu libente: id eſt, te volente, tua voluntate. Ac, ne quid diſſimulẽ, mihi nunc hoc modo legi placet: & item in epiſtola proxima.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT M. Fabium.

Cicero. S. D. C. Curtio Peducæano præt. 59

d puto eſſe, quem commẽdat Cœlio. l. 2. Pæto, l. 9. Caſſio, lib. 15.
e fort. ut aliquid decernas.
f u. c. ut tua dignitas, & fid. poſtul.

M. [d] FABIVM *unice diligo: ſummaq. mihi cum eo cõſuetudo, & familiaritas eſt peruetus. in eius controuerſijs* [e] *quid decernas, a te non peto, (ſeruabis, ut* [f] *tua fides, & dignitas poſtulat, edictum, & inſtitutum tuum) ſed ut quã facillimos ad te aditus habeat; quæ erunt æqua,*

lubente[a] *te impetret: ut meam amicitiã ſibi,*[b] *etiam cum procul abſim, prodeſſe ſentiat, præſertim apud te. hoc uehementer etiam atque etiam te rogo. Vale.*

a *L. lubente:*
b *q. u. e. & cum procul.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT Liuineium libertum.

Cicero s. d. Munatio C. F. 60

L.[c] LIVINEIVS *Trypho eſt omnino L. Reguli, familiariſſimi mei, libertus; cuius calamitas etiã officioſiorẽ me facit in illum: nã*[d] *beneuolentior, quam ſemper fui, eſſe non poſſum; ſed ego libertum eius per ſe ipſum diligo. ſumma enim eius erga me officia exſtiterunt ijs noſtris temporibus,*[e] *quibus facillime bonam beneuolentiam hominum, & fidem perſpicere potui. eum tibi ita commendo, ut homines grati, & memores bene meritos de ſe cõmendare debent. pergratum mihi feceris, ſi ille intellexerit, ſe, quod pro ſalute mea multa pericula aderit, ſæpe hieme ſumma nauigarit, pro tua erga me beneuolentia gratum etiam tibi feciſſe. Vale.*

c Liuineiæ gẽtis cognomen Regulus fuit, quod argentei nummi teſtantur.
d *u. e. beniuolentior.*
e *fort. quibus facillime beniuolentiam hominum, & bonam fid. p.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT Pinnium in exactione pecuniæ, quã ei Nicæenſes debent.

Cicero. s. d. P. Silio proprӕt. 61

T. PINNIO *familiariſſime me uſum eſſe, ſcire te arbitror. quod quidem ille teſtamẽto declarauit, qui me tum tutorem, tum etiam ſecundum heredem inſtituerit. eius filio, mire ſtudioſo, & erudito, & modeſto, pecuniam Nicæenſes grandem debent, ad* H-S[f] *octogies: &, ut audio,*

f ducenta quadraginta millia ſcſtertiũ.

dio, in primis nolunt ei ſoluere. pergratum igitur mihi feceris; quando non modo reliqui tutores, qui ſciunt quanti me facias, ſed etiam puer ipſe ſibi perſuaſit, te omnia mea cauſſa facturum eſſe; ſi dederis operã, quoad tua fides, dignitasq. patietur, ut quamprimum pecunia Pinnio ſoluatur Nicæenſium nomine. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PRIMVM de Atilio gratias agit, deinde Quinctum fratrem commendat.

Cicero. s. d. Silio propræt. 62

a 323.523.

b epiſt. 16 lib. XI. & epiſt. 29. lib. 12.

c id eſt remunerabo.

ET [a] *in Atilij negotio te amaui: cum enim ſero ueniſſem, tamen honeſtum equitem Romanum beneficio tuo conſeruaui: & mehercule ſemper ſic in animo habui, te in meo ære eſſe propter* [b] *Lamiæ noſtri coniunctionem, & ſingularem neceſſitudinem. itaque primum tibi ago gratias, quod me omni moleſtia liberas: deinde impudentia proſequor: ſed idem* [c] *ſarciam. te enim ſemper ſic colam, & tuebor, ut quem diligentiſſime. Quinctum fratrem meum, ſi me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me. ita magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris. Vale.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT M. Lænium ſtudioſe admodum.

Cicero s. d. Silio propræt. 63

d de quo ep. 4. l. 14. & in oratione pro Plancio & pro Sextio.

e fort. ita tamẽ.

NON *putaui fieri poſſe, ut mihi uerba deeſſent; ſed tamen in M.* [d] *Lænio cõmendando deſunt. itaque rẽ tibi exponã paucis uerbis,* [e] *ſed tamen ut plane perſpicere poſſis uoluntatem meam.*

meam. Incredibile eſt; quanti faciamus & ego, & frater meus, qui mihi cariſſimus eſt, M. Lenium: id fit cum plurimis eius officijs, tum ſumma [a] probitate, & ſingulari moleſtia. eum ego a me inuitiſſimus dimiſi, tum propter familiaritatem, & conſuetudinis ſuauitatem; tum quod conſilio eius fideli, [b] ac bono libenter utebar. Sed uereor, ne iam mihi ſupereſſe uerba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominem, ſicut intelligis [c] me, de quo ea [d] ſupra ſcripſerim, debere cōmendare: a teq. uehementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua prouincia negotij, expedias; quod tibi uidebitur rectum eſſe, ipſi dicas. hominem facillimū, liberaliſſimumq. cognoſces: itaque te rogo, ut eum ſolutum, [e] liberum, confectis eius negotijs per te, quāprimū ad me remittas. id mihi, fratriq. meo gratiſſimū feceris. Vale.

[a] *pronomen eius, hoc loco abeſt ab o.u.c.*

[b] *L. atq. etiam.*

[c] *L. meū, de q.*

[d] *ſupra abeſt à q.u.c.*

[e] *q.u.c. liberumq.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AGIT gratias de Nerone honorificentiſſime tractato, eumq. in omnibus rebus uehementer commendat.

Cicero S. D. Silio propræt. 64

N[f]ERO *meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorſus incredibiles; ut nullū honorem ſibi haberi potuiſſe diceret, qui a te prætermiſſus eſſet. magnum fructum ex ipſo capies. nihil eſt enim illo adoleſcente gratius. ſed mehercule mihi quoque gratiſſimum feciſti. pluris enim ex omni nobilitate neminem facio. itaque, ſi ea feceris, quæ ille per me tecum agi uoluit; gratiſſimum mihi feceris. primum de Pauſania Alabā-*

[f] puto eſſe hūc Ti. Claudium Neronē, a quo poſtea Liuiam prægnantē Auguſtus abduxit. Nero autē lingua Sabina fortis, ac ſtrenuꝰ. Suet. in Tiberio. Gel. lib. 13. c.22.

denſi, ſuſtentes rem, dum Nero ueniat. uehemẽter enim eius cauſſa cupere eum intellexi: itaque hoc ualde te rogo. deinde Niſæos, quos Nero in primis habet neceſſarios, diligẽtiſſimeq. tuetur, ac defendit, habeas tibi commendatiſſimos: ut intelligat illa ciuitas, ſibi in Neronis patrocinio ſummum eſſe præſidium. Strabonem Seruilium tibi ſæpe commendaui: nunc eo facio id impenſius, quod eius cauſſam Nero ſuſcepit. tantum a te petimus, ut agas eam rem, nec relinquas hominem innocentem ad alicuius, tui diſſimilis, quæſtum. id tum gratum mihi erit: tum etiam exiſtimabo te humanitate tua eſſe uſum. Summa huius epiſtolæ hæc eſt, ut ornes omnibus rebus Neronem, ſicut inſtituiſti, atque feciſti. magnum [a] theatrum habet iſta prouincia, non ut hæc noſtra, adoleſcentis nobilis, ingenioſi, abſtinentis cõmendationem, atque gloriam. quare ſi te fautore uſus erit, [b] ſicut & utetur profecto, [c] & uſus eſt: ampliſſimas clientelas, acceptas a maioribus, cõfirmare poterit, & beneficijs ſuis obligare. hoc in genere ſi eum adiuueris eo ſtudio, quo oſtendiſti; apud ipſum præclariſſime poſueris, ſed mihi etiã gratiſſimum feceris. Vale.

a in quo ſpectari Neronis virtutes poſſint.

b *q. u. c. ſicuti profecto & utetur, & uſ.*

c *al. & uſus eſt, ampliſſ. cl.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CVPIT pactiones per Hiſponem cum ciuitatibus confici; in eoq. illum Silio commendat.

Cicero. S. D. Silio proprӕt. 65

CVM P. [d] *Terentio Hiſpone, qui operas in ſcriptura pro magiſtro dat, mihi ſumma familiaritas, conſuetudoq. eſt. multaque, & magna inter*

d ad Att. lib. xii. ep. x.

inter nos officia paria, & mutua intercedunt. eius ſumma exiſtimatio agitur in eo, ut pactiones cum ciuitatibus reliquis conficiat. non me præterit, nos eam rem Epheſi expertos eſſe, neque ab Epheſijs ullo modo impetrare potuiſſe. ſed quando, quemadmodum omnes exiſtimant, & ego intelligo, tua cũ ſumma integritate, tum ſingulari humanitate, & manſuetudine conſecutus es, ut libẽtiſſimis Græcis, nutu, quod uelis, conſequare: peto a te maiorem in modum, ut, honoris mei cauſſa, hac laude Hiſponem affici uelis. Præterea cum ſocij [a] *ſcripturæ mihi ſumma neceſſitudo eſt, non ſolum ob eam cauſſam, quod ea ſocietas uniuerſa in mea fide eſt, ſed etiam, quod pleriſque ſocijs utor familiariſſime. ita & Hiſponem meum per me ornaris; & ſocietatem mihi coniunctiorem feceris: tuq. ipſe & ex eius obſeruantia, gratiſſimi hominis, & ex* [b] *ſociorum gratia hominum ampliſsimorum, maximum fructum* [c] *capies; & me ſummo beneficio affeceris. ſic enim uelim exiſtimes, ex tota tua prouincia, omniq. iſto imperio, nihil eſſe, quod mihi gratius facere poſsis. Vale.*

a ſcriptura qd ſit, Pedianus exponit.

b publicanorum.

c *fors. ceperis.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CAECINAM in colligendis Aſiaticæ negotiationis reliquijs commendat.

Cicero. s. D. P. Seruilio Iſaurico, procos. 66

A [d] CAECINAM, *maxime propriũ clientem familiæ ueſtræ, non commendarem tibi, cum ſcirem qua fide in tuos, qua clementia in*

d hic eſt, ad quem, ſcribit lib. 6.

calamitoſos ſoleres eſſe; niſi me & patris eius, quo ſum familiariſſime uſus, memoria, & huius [a] *fortuna ita moueret, ut hominis omnibus mecum ſtudijs, officijsq. coniunctiſſimi mouere* [b] *debeat. A te hoc omni contentione peto, ſic ut maiore cura, maiore animi labore petere nō poſſim; ut ad ea, quæ tua ſponte ſine cuiuſquam commendatione faceres in hominem tantum, & talem,* [c] *calamitoſum, aliquem afferant cumulum meæ litteræ, quo ſtudioſius eum, quibuſcumque rebus poſsis, iuues. quod ſi Romæ fuiſſes, etiam ſalutem A. Cæcinæ eſſemus, ut opinio mea fert, per te cōſecuti: de qua tamen magnam ſpem habemus, freti clementia* [d] *collegæ tui. nunc, quando, iuſtitiam tuam ſecutus,* [e] *tutiſsimum ſibi portum prouinciam iſtam eſſe duxit; etiam atque etiam te rogo, atque oro, ut eum, & in reliquijs* [f] *ueteris* [g] *negotiationis colligendis iuues,* [h] *& ceteris rebus tegas, atque tueare. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.*

[a] exſulabat, quia & Pompeianas partes ſecutus erat, & Cæſari maledixerat. epiſt. 7. lib 6.
[b] *q. u. e. debebat al. debet.*
[c] *fort. & calamitoſum.*
[d] Cæſaris. nā conſulatum ſimul geſſerant. lib. 1. cōmē. de bel. ci.
[e] *al. portum ſibi tutiſsimum.*
[f] Aſiaticæ. ep. 8. lib. 6.
[g] *q. u. c. negociationis ueteris col.*
[h] *fort. & in ceteris.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT Andronem, Arthemonis filium Laodicenſem.

Cicero S. D. Seruilio. 67

EX *prouincia mea Cilicienſi, cui ſcis* [i] τρεῖς διοικήσεις [k] *Aſiaticas attributas fuiſſe, nullo ſum familiarius uſus, quam Androne, Arthemonis filio,* [l] *Laodicenſi: eumq. habui in ea ciuitate tum hoſpitem, tum* [m] *uehementer ad meæ uitæ rationem, & conſuetudinem accommodatū. quē quidem multo etiam pluris, poſtea quam deceſſi,*

[i] *u. e. tres diœceſes.*
[k] videtur hoc tēpore Laodicea, non ad Ciliciæ adminiſtrationem, ſed ad Aſiam pertinuiſſe. Aſiæ n. Seruilius præerat. ep. 68.
[l] *L. Laodicenſi.*
[m] *u. e. uementer.*

ſi,

ſatisfacere cœpi; quod multis rebus expertus ſum gratum hominem, meiq; memorem: itaque eum Romæ libentiſſime uidi.[a] *non te enim fugit, qui plurimis in iſta prouincia benigne feciſti*[b] *quam multi grati reperiantur. Hæc propterea ſcripſi, ut me non ſine cauſſa laborare intelligeres, & ut tu ipſe eum dignum hoſpitio tuo iudicares. Feceris igitur mihi gratiſſimum, ſi ei declararis quanti me facias, id eſt, ſi receperis eum in*[c] *fidẽ tuam, & quibuſcumque rebus honeſte, ac ſine moleſtia tua poteris, adiuueris. hoc mihi uehementer erit gratum. idq; ut facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.*

a L: non enim te fugit, & ita u.c.

b al. quàm non multi grati rep.

c Quantum fides, dignitasq. tua patitur. epi 22.31.32.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SIGNIFICAT, quam ſibi gratum fuerit, curſum illius nauigationis cognoſcere. petit, ut de ſtatu prouinciæ, inſtitutisq. ſuis ſcribat. poſtremo ſuum officium ad omnia pollicetur.

Cicero. S. D. Seruilio Iſaurico, procos.[d] collegæ. 68

GRATAE *mihi*[e] *uehementer tuæ litteræ fuerunt; ex quibus cognoui curſus nauigationum tuarum. ſignificabas enim memoriam tuam noſtræ neceſſitudinis; qua mihi nihil poterat eſſe iucundius. Quod reliquũ eſt, multo etiã erit gratius, ſi ad me de rep.*[f] *id de ſtatu prouinciæ, de inſtitutis tuis familiariter ſcribes. quæ quamquam ex multis pro tua claritate audiam, tamen libentiſſime ex tuis litteris cognoſcam. Ego ad te,*[g] *de reip. ſumma quid ſentiam, non ſæpe ſcribam, propter periculum eiuſmodi litterarum: quid agatur*[h] *autem, ſcribam ſæpius: ſpera-*

d collega fuit Ciceronis in auguratu.

e q. u. c. uementer.

f hoc totum, id eſt, abeſt à q.u.c.

g L. de rep. ſumma.

h particula, aũt, abeſt à q. u. c.

a in augnratu. Philip. 2. & Dio lib. 42.

b qui cognomen Iſaurici, capta Iſauro, adeptus, filioq.

re tamen uideor, Cæſari, collegæ [a] *noſtro, fore curæ, & eſſe, ut habeamus aliquam remp. cuius cõſiliis, magni referebat, te intereſſe: ſed ſi tibi utilius eſt, id eſt glorioſius, Aſiæ præeſſe, & iſtam partem reip. male affectam tueri; mihi quoque idem, quod tibi, & laudi tuæ profuturũ eſt, optatius debet eſſe. Ego, quæ ad tuam dignitatem pertinere arbitrabor, ſummo ſtudio, diligentiaq. curabo: in primiſq. tuebor omni obſeruantia clariſſimum uirum,* [b] *patrem tuum: quod, & pro uetuſtate neceſſitudinis, & pro beneficiis ueſtris, & pro dignitate ipſius facere debeo. Vale.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT, ut C. Curtium in fidem recipiat, habeatq. in numero ſuorum.

Cicero. s. d. Seruilio collegæ. 69

c u. c. beniuol.

C. CVRTIVS *Mithres eſt ille quidem, ut ſcis, libertus Poſtumii, familiariſſimi mei, ſed me colit, & obſeruat æque, atque illum ipſum patronum ſuum. apud eum ego ſic Epheſi fui, quotieſcumque fui, tamquam domi meæ: multaq. acciderunt, in quibus, &* [c] *beneuolentiam eius erga me experirer, & fidem: itaque, ſi quid aut mihi, aut meorum cuipiam in Aſia opus eſt, ad hunc ſcribere conſueui, huius cum opera, & fide, tum domo, & re uti, tamquam mea. Hæc ad te eo pluribus ſcripſi, ut intelligeres, me non uulgariter, nec ambitioſe, ſed ut pro homine intimo, ac mihi perneceſſario, ſcribere. Peto igitur a te, ut in ea controuerſia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio, & in ceteris rebus, quan-*

quantum fides tua patietur, quantumq. tuo cõmodo poteris, tantum ei, honoris mei cauſſa, cõmodes. etſi, ut eius modeſtiam cognoui, grauis tibi nulla in re erit. ſi & mea commendatione, & ſua probitate, aſſecutus erit, uti de ſe bene exiſtimes: omnia ſe adeptum arbitrabitur. ut igitur eum recipias [a] in fidem, habeasq. in numero tuorum, te uehementer etiam atque etiam rogo. ego, quæ te uelle, quæq. ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq. curabo. Vale.

a *fort. in fidem tuam, hab.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

T. Ampium Menandrum non uulgariter commendat.

Cicero. S. D. Seruilio collegæ. 70

Q*VIA non eſt obſcura tua in me [b] beneuolẽtia, ſic fit, ut multi per me tibi uelint cõmendare. ego autem tribuo non numquã in uulgus, ſed plerumque neceſſariĭ, [c] ut hoc tempore. nam cum T. Ampio [d] Balbo mihi ſum ma familiaritas, neceßitudoq. eſt. eius libertum T. Ampium Menandrum, hominem frugi, & modeſtum, & patrono, & nobis uehementer probatum, tibi commendo maiorẽ in modũ. uehementer mihi gratum feceris, ſi, quibuſcumque rebus ſine tua moleſtia poteris, ei commodaris: quod ut facias, te [e] uehemẽter etiã atque etiã rogo. Vale.*

b *v. c. beniuolent.*

c *q. u. c. ut in hoc tempore.*

d ad quẽ ſcribit lib. 6.

e *L. te uehementer.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

COMMENDAT T. Aguſium, veterem amicum.

Cicero S. D. Seruilio collegæ. 71

M*VLTOS tibi commendem, neceſſe eſt; [f] quando omnibus nota noſtra neceſſitudo eſt,*

f *L. quoniam omnia. & ita u. c.*

a v.c. beniuolentia.

eſt, tuaq. in me[a] *beneuolentia. ſed tametſi omniũ cauſſa, quos commendo, uelle debeo: tamen iũ omnibus non eadem mihi cauſſa eſt. Aguſius, & comes meus fuit illo miſerrimo*[b] *tempore, & omnium itinerum, nauigationum, laborum, periculorum meorum ſocius: neque hoc tẽpore diſceſſiſſet a me, niſi ego ei permiſiſſem. quare*[c] *ſic tibi eũ commendo, ut unum de meis domeſticis, & maxime neceſſarijs. pergratum mihi feceris, ſi eũ ita tractaris, ut intelligat hanc commendationẽ ſibi magno uſui, atque adiumento fuiſſe. Vale.*

b tempore eiſilij.

c L. ſic tibi eum com. & ita u.c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT a Seruilio, vt omnibus rebus Cærelliæ benigne faciat, quemadmodum receperat.

Cicero s. D. Seruilio collegæ. 72

d de hac vide q̃ ſcribit Dio. lib. 46.

C[d] AERELLIAE, *neceſſariæ meæ, rem, nomina, poſſeſſiones Aſiaticas commendaui tibi præſens in hortis tuis quam potui diligẽtiſſime: tuq. mihi, pro tua conſuetudine,*[e] *proq. tuis in me perpetuis, maximiſq. officijs, omnia facturum liberaliſſime recepiſti. meminiſſe te id ſpero: ſcio enim ſolere: ſed tamen Cærelliæ procuratores ſcripſerunt, te, propter magnitudinem prouinciæ, multitudinemq. negotiorum, etiam atque etiam eſſe commonefaciendum. Peto igitur, ut memineris, te omnia, quæ tua fides pateretur, mihi cumulate recepiſſe. equidem exiſtimo*[f] *habere te magnam facultatem (ſed hoc tui eſt conſilij, & iudicij) ex eo S. C. quod in heredes C. Vennonij factum eſt, Cærelliæ commodandi.*

e L. proq. tuis in me p. et ita u. c.

f al. habere te magn.

id S. C. tu interpretabere pro tua ſapientia. ſcio enim eius ordinis auctoritatem ſemper apud te magni fuiſſe. quod reliquum eſt, ſic uelim exiſtimes, quibuſcumque rebus Cærelliæ benigne feceris, mihi te gratiſſimum eſſe facturum. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR de reditu incolumi: gratias agit quodammodo de Egnatio, & Oppio: petit, vt Antipatri filios ſibi condonet.

Cicero s. d. Q. [a] Philippo *[1] procos. 73

GRATVLOR *tibi, quod ex prouincia ſaluum te ad tuos recepiſti incolumi fama, & rep. quod ſi Romæ te uidiſſem, coram gratias egiſſem, quod tibi L. Egnatius, familiariſſimus meus, [b] abſens, L. Oppius præſens curæ fuiſſet. Cum Antipatro Derbete mihi non ſolum hoſpitium, uerum etiam ſumma familiaritas intercedit. ei te uehementer [c] ſuccenſuiſſe audiui, et moleſte tuli. de re nihil poſſum iudicare [d] niſi illud mihi certe perſuadeo, te talem uirum nihil temere feciſſe. A te autem pro uetere noſtra neceſſitudine etiam atque etiam peto, ut eius filios, qui in tua poteſtate ſunt, mihi potiſſimum condones: niſi quid exiſtimas in ea re uiolari exiſtimationem tuam: quod ego ſi arbitrarer, numquam te rogarem, mihiq. tua fama multo antiquior eſſet, quam illa neceſſitudo eſt. ſed mihi ita perſuadeo (poteſt fieri, ut fallar) eam rem laudi tibi potius, quam uituperationi, fore. quid fieri poſſit, & quid mea cauſſa facere poſſis, (nam, quid uelis, non dubito) uelim, ſi tibi graue non erit, certiorem me facias. Vale.*

a hic, opinor, L. Philippi frater fuit, vitrici Auguſti, L. F. Q. N. poteſt et eius, qui tribunus ple. eſt lib. 1. de bel. ci. apud Cæſarem.

b ep. 43. 45.

c Niſi pro ſed, vt epiſt. 1.

SCHO-

SCHOLIA P. MANVTII

*1 Procos.) ſuſpicor hoc verbum abundare, & addi, tum ab aliquo, qui putauit, cum in ſequentis epiſtolæ inſcriptione Proconſul Philippus vocetur; multo magis in hac quæ ordine antecedit, vocari debere: cum peruerſus ordo ſit, & illam, quæ ſequitur, huic omnino præponendam eſſe cõſtet: Quo modo enim proconſul appellari poteſt, cum in vrbem, depoſito imperio, redierit? in vrbe enim potius Philippum eſſe, quam ad vrbem, facile credo: cum dicat Cicero: Quod ſi Romæ te vidiſſem, corã gratias egiſſem: & quia, qui ad vrbem morabantur, triumphum expectabãt: cuius rei nulla ſit mentio in epiſtola: nec vero triumphauit vmquam hic Q. Philippus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Oppium præſentem, & Egnatij abſentis negotia commendat.

Cicero s. d. Philippo procos. 74

Etsi non dubito pro tua in me obſeruãtia, proq. noſtra neceſsitudine, quin commendationem meam memoria teneas: tamen etiam atque etiam eundem tibi L. Oppium, familiarem meum, præſentem, & L. Egnatij, familiariſsimi mei, abſentis, negotia commendo. tanta mihi cũ eo neceſsitudo eſt, familiaritasque; ut, ſi mea res eſſet, non magis laborarem. quapropter gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, ut is intelligat me a te tantum amari, quantum ipſe exiſtimo. hoc mihi gratius facere nihil potes, idq. ut facias, te uehementer rogo. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Commendat Auianum Flaccum.

Cicero s. d. T. Titio T. F. legato. 75

Etsi non dubito, quin apud te mea commẽdatio prima ſatis ualeat: tamẽ obſequor homini familiariſsimo C. Auiano Flacco: cuius

cauſſa

cauſſa omnia tum cupio, tum mehercule etiam debeo. de quo & præſens tecum egi diligenter, cũ tu mihi humaniſsime reſpondiſti; & ſcripſi ad te accurate antea. ſed putat intereſſe ſua, me ad te quamſæpiſsime ſcribere. quare uelim mihi ignoſcas, ſi, illius uoluntati obtemperans, minus uidebor meminiſſe conſtantiæ tuæ. A te [a] *idem illud peto, ut de loco, quo deportet frumentum, & de tempore Auiano commodes. quorum utrumque per eundem me obtinuit triennium, dum* [b] *Pompeius iſti negotio præfuit. ſumma eſt, in quo mihi gratiſsimum facere poſsis, ſi curaris, ut Auianus, quando ſe a me amari putat, me a te amari ſciat. erit id mihi pergratum. Vale.*

[a] q.u.c. illud idẽ peto. et ita L.

[b] vide epiſtolam primã lib. 4. ad Atticum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT, ut C. Valgius emptam poſſeſſionem in agro Fregellano, liberam, immunemq; habeat.

Cicero s. d. [c] quattuoruiris, & decurionibus. 76

[c] L. IIII. uiris.

[d] TANTAE *mihi cũ Q. Hippio cauſſæ neceſſitudinis ſunt, ut nihil poſſit eſſe coniunctius, quam nos inter nos ſumus. quod niſi ita eſſet, uterer mea conſuetudine, ut uobis nulla in re moleſtus eſſem. etenim uos mihi optimi teſtes eſtis, cum mihi perſuaſum eſſet, nihil eſſe, quod a uobis impetrare non poſſem, numquam me tamẽ grauem uobis eſſe uoluiſſe. uehementer igitur uos etiam atque etiam rogo, ut honoris mei cauſſa liberaliſsime C. Valgium Hippianum tractetis, remq; cum eo conficiatis; ut, quam poſſeſsionem habet in agro Fregellano, a uobis emptam, eam*

[d] vide quæ diximus ep. xi.

liberam,

liberam, & immunem habere poſſit. id ſi a uobis impetraro; ſummo me beneficio ueſtro affectum arbitrabor. Valete.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NARRAT officium ſuum, commendat M. Bolanum: petit, vt ſibi ſeruum ſuum Dionyſium reſtituendum curet.

Cicero. S. D. P. [a] Sulpicio imp. 77

[a] opinor huic, & P. Vatinio, ad quem ſunt epiſtolæ lib. 5. mandatam eſſe a Cæſare Illyrici curã, imperio cõmuni. nam P. Sulpicius, eius ĩ Gallia legatus fuerat. Cæſ. l. 4. & 7. de bel. Gal. & Oppius l. 5.

CVM his temporibus non ſane in ſenatũ uenitarem; tamen, ut tuas litteras legi, non exiſtimaui me, ſaluo iure noſtræ ueteris amicitiæ, multorumq. inter nos officiorum, facere poſſe, ut honori tuo deeſſem: itaque affui, ſuplicationemq. tibi [b] lubenter decreui: nec reliquo tempore ullo aut rei, aut exiſtimationi, aut dignitati tuæ deero. atque ut hoc tui neceſſarij ſciant: hoc me animo erga te eſſe, uelim facias eos per litteras certiores; ut, ſi quid tibi opus ſit, ne dubitet mihi iure ſuo denunciare. M. [c] Bolanum, uirum bonum, & fortem, & omnibus rebus ornatum, meumq. ueterem amicum, tibi magnopere commendo. pergratum mihi feceris, ſi curaris, ut is intelligat hanc commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. [d] ipſumq. uirum optimum, gratiſſimumq. cognoſces. promitto tibi, te ex eius amicitia magnam uoluptatem eſſe capturum. Præterea a te peto maiorem in modum pro noſtra amicitia, & pro tuo perpetuo in me ſtudio, ut in hac re etiam elabores. [e] Dionyſius, ſeruus meus, qui meam bibliothecam multorum nummorum tractauit, cum multos libros ſurripuiſſet, nec ſe

[b] u. c. *libenter tibi decr.*

[c] *L. Bolanum.*

[d] *L. ipſum. uirũ optim.*

[e] ep. 9. lib. 5.

impune

impune laturum putaret, aufugit. is eſt in prouincia tua. eũ & M.[a] *Bolanus familiaris meus, & multi alij Naronæ uiderunt. ſed cum ſe a me manumiſſum eſſe diceret, crediderunt. hunc tu ſi mihi reſtituendum curaris; non poſſum dicere, quam mihi gratum futurum ſit. res ipſa parua, ſed animi mei dolor magnus eſt. ubi ſit, & quid fieri poſſit,* [b] *Bolanus te docebit. ego, ſi hominẽ per te recuperaro, ſummo me a te beneficio affe ctum arbitrabor. Vale.*

[a] L. Bolanus.

[b] L. Bolanus.

SCHOLIA P. MANVTII.

*I P. SVLPICIO) Bernardinus Rutilius, qui opiniones quaſdam ſuas in Familiares, vt vocant, Ciceronis epiſtolas, me puero, edidit, legendum arbitrabatur, P. Vatinio adductus in hanc ſententiam ea ratione, quia Cicero de ſeruo ſuo Dionyſio ſcribit in hac epiſtola, de quo itẽ Vatinius ad Ciceronem in duabus, 9. & 10. lib. 5. & ad eũ Cicero ep. xi. ibidem. Senſit idem poſtea Corradus in ſuis Scholijs. Mihi non ſatis neque Rutilij, neque Corradi ſententia, quã alij poſtea ſecuti ſunt, probatur. nam, vt illud omittam, quod hæc huius epiſtolæ verba: Saluo iure noſtræ veteris amicitiæ: & quæ ſunt infra: Pro tuo perpetuo in me ſtudio: non videntur in Vatinium conuenire, cuius erga Ciceronem perpetuum certe ſtudium non fuerat, inimicitijs, oratione aduerſus eum notiſſimis, interruptum: vt hoc inquam, omittã, quod exigui ponderis nõ eſt; valde me mouet ea ratio, quod poſt ſupplicationem decretam ſcribit Cicero de ſeruo ſuo ad Sulpicium: at Vatinio decreta ſupplicatio videtur Octobri menſe, vt ex ep. 10. lib. v. non dubiam facere coniecturã licet. ſcripſit enim Vatinius Nonis Dec, eam epiſtolam; cũ de ſupplicatione decreta iam e Ciceronis litteris cognouiſſet. Ante Nouembrem autem alteram eiuſdem epiſtolam acceperat Cicero, datam V. id. Quinct. in qua de fuga ſerui Dionyſij ſe audiuiſſe ſignificauit. quod cum ita ſit; cui veriſimile videatur, hanc epiſtolam, Sulpicio inſcriptam, in qua de ſupplicatione decreta ſit mentio, ad Vatinium de Dionyſij fuga, multo ante ſupplicationem ei cognita, vt ignota deremiſſam eſſe? Ad hanc rationem accedit altera, ipſa quoq. vt arbitror, non contemnenda. Nam cum Cicero ſupplicationem decretam Sulpicio ſignificat, eodem tempore M. Bolanum commendat. Vatinius aũt in epiſtola ſua de ſupplicatione ſibi decreta reſpondens, verbum de Bolano nullum

facit. Conſenſum omitto veterum librorum, quibus in omnibus perſpicue ſcriptum video, ne vna quidem littera veritatem obſcurante, P. Sulpicio. Reſtat illa dubitatio cum in Vatinij imperio vrbs Narona fuerit, vt ex ipſius epiſtolis intelligitur; qui poſſit eadem vrbs eſſe in imperio Sulpicij. Placere video doctis viris, id quod ego quoque ſemper exiſtimaui, Vatinij, qui tribunatum e Cæſaris primum conſulis voluntate geſſerat, & Sulpicij, qui eiuſdem Cæſaris legatus fuerat in Gallis, communem fuiſſe prouinciam Illyricum; & eo magis, quod ijdem in re quoque maritima, contra Octauiũ Pompeianum in Illyrico præclare geſta, collegæ fuerant: vt apud Oppium ſcriptum eſt. At Vatiniũ de Illyrico ſine Sulpicio triumphaſſe, faſti docent: ex quo ſequi videtur, vt ſolus Illyrico præfuerit. Hoc refellere non difficile eſt. potuit enim toto triennio, quo Vatinius Illyricum adminiſtrauit, ideſt a quarto Cæſaris conſulatu ad Lepidum, & Plancũ conſules, aliquid in prouincia Sulpicius aliquid offendere, aut a Cæſare ipſo reuocari, aut poſt obitum Cæſaris ab Octauiano rerum potito: potuit ante Lepidi, & Planci conſulatum interire: fortaſſe etiam hunc honorem Octauianus, cum omnia non iure, non more, ſed ex dominantium libidine gererentur, vni Vatinio gratiæ cauſſa largiri voluit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT, ut Democritum Sicyonium in ſuam fidem recipiat.

Cicero S. D. [a] Allieno procos. 78

DEMOCRITVS Sicyonius non ſolum hoſpes meus eſt, ſed etiam, quod non multis contingit, Græcis præſertim, ualde familiaris: eſt.n. in eo ſumma probitas, ſumma uirtus, ſumma in hoſpites liberalitas, & obſeruantia: meq. [b] præ ceteris & colit, & obſeruat, & diligit. eũ tu non modo ſuorum ciuium, uerum, etiam prope Achaiæ principem cognoſces. huic ego tantũmodo aditum ad tuam cognitionem patefacio, [c] & munio cognitum, per te ipſum, quæ tua natura eſt, dignum tua amicitia, atque hoſpitio iudicabis. Peto igitur a te, ut, his litteris lectis, re-

a præfuit hic Allien' Siciliæ, vt ex epiſtola ſequenti colligitur, eumq. Oppius in libro de bello Africo modo prætorem, modo pro conſulem vocat.

b q. u. c. præter ceteros.

c L. munio.

cipias eum in tuam fidem, polliceare omnia te factuyum mea cauſſa. de reliquo, ſi, id quod confido fore, dignum eum tua amicitia, hoſpitioq. cognoueris; peto, ut eũ complectare, diligas, in tuis habeas. erit id mihi maiorẽ in modum gratũ. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CAIVM, & Marcum Auianos, fratres, commendat, alterum præſentem, alterum abſentem.

Cicero s. d. Allieno procos. 79

ET *te ſcire arbitror, quanti fecerim C.*[a] *Auianum Flaccum: & ego ex ipſo audieram, optimo & gratiſſimo homine, quam a te liberaliter eſſet tractatus. eius filios, digniſſimos illo patre, meosq. neceſſarios, quos ego unice diligo, commendo tibi ſic, ut maiore ſtudio nullos commendare poſſim, C. Auianus in Sicilia eſt: Marcus eſt nobiſcũ. ut illius dignitatem præſentis ornes, rem utriuſque defendas, te rogo. hoc mihi gratius in iſta prouincia facere nihil potes. idq. facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.*

[a] fortaſſe, cũ Aemiliæ gẽtis antea fuiſſet, quæ Auiani cognomine vtebatur, adoptione tranſijt in Valeriã, cuius cognomẽ Flaccus fuit.

CICERONIS. EPISTOLARVM AD. TERENTIAM. VXOREM LIBER. XIV

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Exsvl deflet ſuam ſuorũq. calamitatem, eiuſq; culpã confert in amicorum conſilia: vici venditionem prorſus improbat: alia quædam ſcribit.

[a] Cicero [b] Terentiæ ſuæ, Tulliolæ ſuæ, Ciceroni ſuo. s. d. I

a ſcripta eſt Piſone & Gabinio cos. cũ exſularet.

b al. TERENTIAE, ET TVLLIAE, ET CICERONI, SVIS. &c.

ET litteris multorum, & ſermone omniũ perfertur ad me, incredibilẽ tuam uirtutem, & fortitudinẽ eſſe, teq. nec animi, nec corporis laboribus defatigari. me miſerum, te, iſta uirtute, fide, probitate, humanitate, in tantas ærumnas propter me incidiſſe? Tulliolamq. noſtrã, ex quo patre tantas uoluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus? nam quid ego de Cicerone dicam? qui cum primum [c] ſapere cœpit, acerbiſſimos dolores, miſeriasq. percepit. quæ ſi ut tu ſcribis, fato facta putarem; ferrem paullo facilius: ſed omnia ſunt mea culpa commiſſa; qui ab ijs me amari putabam, qui inuidebant; eos non ſequebar, qui petebant) quod ſi noſtris [d] conſilijs uſi eſſemus; neque apud nos tantum ualuiſſet ſermo aut ſtultorum amicorum, aut improborum: beatiſſimi uiueremus. nunc, quando ſperare nos amici iubent; dabo operam, ne mea [e] ualetudo tuo labori deſit. res quanta ſit, intelligo, quanto q. fuerit facilius manere domi, quã redire. ſed

c φρονεῖν.

d vt pugnarẽ potius, quã in exſilium irem.

e u.c. Valitudo.

tamen

tamen, ſi omnes tribunos pl. habemus, ſi [a] *Lentulum* [b] *tam ſtudioſum, quam uidetur, ſi uero etiã Pompeium, & Cæſarem: non eſt deſperandum. De familia, quo modo placuiſſe amicis ſcribis,* [c] *faciemus. De loco,* [d] *nunc quidem iam abijt peſtilentia: ſed, quamdiu fuit, me non attigit.* [e] *Plancius, homo officioſiſſimus, me cupit eſſe ſecum, & adhuc retinet. ego uolebam loco magis deſerto eſſe in Epiro, quo neque* *1 [f] *Hiſpo ueniret, nec milites: ſed adhuc Plancius me retinet. ſperat poſſe fieri, ut mecum in Italiam* [g] *decedat. quem ego diem ſi uidero; & ſi in ueſtrum complexum uenero; ac ſi & uos, et me ipſum recuperaro: ſatis magnum mihi fructum uidebor percepiſſe & ueſtræ pietatis, & meę. Piſonis humanitas, uirtus, amor in omnes nos tantus eſt, ut nihil ſupra poſſit. utinam ea res ei, uoluptati ſit: gloriæ quidem uideo fore. De Q. fratre nihil ego te accuſaui; ſed uos, cum præſertim* [h] *tam pauci ſitis, uolui eſſe quamconiunctiſſimos. Quibus me uoluiſti agere gratias, egi, & me a te certiorem factum eſſe ſcripſi. Quod ad me, mea Terentia, ſcribis, te* [i] *uicum uendituram: quid, obſecro te, (me miſerũ) quid futurum eſt? &, ſi nos* [k] *premet eadem fortuna; quid* [l] *puero miſero fiet? Non queo* [m] *reliqua ſcribere; (tanta uis lacrymarum eſt) ne te in eundem fletum adducam. tantum ſcribo: ſi erunt in officio amici, pecunia non deerit: ſi non erunt, tu efficere tua pecunia non poteris.* [n] *Per fortunas miſeras noſtras, uide, ne* [o] *puerum perditum perdamus. cui ſi aliquid erit, ne egeat:*

a cõſulem deſignatum.
b *fort. tam ſtudioſum noſtri q.*
c *al. faciendum.*
d *q. u. c. non habet aduerbium tẽporis, nunc.*
e ad Att. epi. 22. l. 3.
f g Hiſponem noĩat Quinct. l. 6. c. de riſu. erat enim ĩ Macedonia quæſtor Plancius; vt in oratione pro eo conſtat.
h *q. u. c. non habent particulam, tam.*
i ruſticum, nõ vrbanum.
k epiſt. 2.
l ep. 1. li. 6. ad Att.
m *q. u. c. plura ſcrib.*
n ſemper hæc locutio vſurpatur in re miſera. vide ep. 16. lib. 8. & ad At. ep. 20. lib. 3.
o Negotiũ pditum, ad Att. ep. 13. l. 15.

 mediocrĩ

mediocri uirtute opus eſt, & mediocri fortunâ, ut cetera conſequatur. Fac ualeas, & ad me tabellarios mittas; ut ſciam, quid agatur, & uos quid agatis. mihi omnino iam breuis exſpectatio eſt. Tulliolæ, & Ciceroni ſalutem [a] *dic. Vale te. D. ante diem* VI. *Kal. Dec. Dyrrachij. Dyrrhachium ueni; quod & libera ciuitas eſt, & in me officioſa, & proxima Italiæ. ſed, ſi offendet me loci celebritas, alio me cōferā, & ad te ſcribam.*

a a. e. dicito. al. dicas.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 HISPO) centurionis fortaſſe nomen. Hiſponem quēdam nominat Quinctilianus lib. 6. cap. de riſu. Hic nonnulli veteres libri habent, Ipſo: alij, Ipſe: quinque noſtri, Hiſpo. Ex hac varietate legendum fortaſſe, Piſo, vel potius, Ipſe, vt de eodem accipiatur: cuius nomen omitti potuit, Cū Terentiæ litteris, L. Piſonem, Ciceronis inimicum, eius anni conſulem, ad Macedoniam regendam propediem iturum ſignificantibus, reſponderet. nominare enim, qui conſul adhuc erat, non audebat.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

BREVITATEM ſuarum litterarum excuſat: Piſonis generi officia in ſe laudat; dolet Terentiæ vicem; rogat, ne ſuam dotem proijciat, & vt valetudini ſeruiat.

b ijſdem conſulibus ſcripta.

[b] Cicero S. D. Terentiæ, & Tulliolæ, & Ciceroni, ſuis. 2

NOLI *putare me ad quemquam longiores epiſtolas ſcribere, niſi ſi quis ad me plura ſcripſit, cui puto reſcribi oportere. nec enim habeo, quod ſcribam: nec hoc tempore quidquā difficilius facio. ad te uero, & ad noſtram Tulliolā, non queo ſine plurimis lacrymis ſcribere. uos enim uideo eſſe miſerrimas, quas ego beatiſſimas ſemper eſſe uolui: idq; præſtare debui, & niſi tā*

timidi

timidi fuiſſemus, præſtitiſſem. Piſonem [a] *noſtrũ merito eius amo plurimum. eũ, ut potui, per litteras cohortatus ſum, gratiasq. egi, ut debui. In nouis tribunis pl. intelligo ſpem te habere. id erit firmum, ſi Pompeij uoluntas* [b] *erit.* [c] *ſed Craſſum tamen metuo. A te quidẽ omnia fieri fortiſsime & amantiſsime uideo: nec miror: ſed mæreo caſum eiuſmodi, ut tãtis tuis miſerijs meæ miſeriæ* [d] *ſubleuentur. nam ad me P. Valerius, homo officioſus, ſcripſit, id quod ego maximo cum fletu legi,* [1] *quemadmodum a Veſtæ ad Tabulam Valeriam ducta eſſes. hem mea lux, meum deſideriũ, unde omnes petere ſolebant, te nunc, mea Terentia, ſic uexari, ſic iacere in lacrymis, & ſordibus, idq. fieri mea culpa, qui ceteros ſeruaui, ut nos periremus? Quod de domo ſcribis, hoc eſt de area: ego uero tum denique mihi uidebor reſtitutus, ſi illa nobis* [e] *erit reſtituta. uerum hæc non ſunt in noſtra manu. illud doleo,* *[1] *quæ impenſa facienda eſt, in eius partem te,* [f] *miſeram, & deſpoliatam, uenire. quod ſi conficitur negotium; omnia conſequemur. ſi eadem nos fortuna* [g] *premet:* [h] *etiã ne reliquias tuas miſera proijcias? obſecro te,* [i] *mea uita, quod ad ſumptum attinet,* [k] *ſine alios, qui poſſunt, ſi modo uolunt, ſuſtinere: & ualetudinẽ iſtã* [l] *infirmam, ſi me amas, noli uexare. nam mihi ante oculos dies noctesq. uerſaris; omnes labores te excipere uideo; timeo, ut ſuſtineas: ſed uideo in te eſſe oĩa.* [m] *quare, ut id, quod ſperas, & quod agis, cõſequamur, ſerui* [n] *ualetudini. Ego, ad quos ſcribam, neſcio, niſi aut ad eos,*

a generum.

b *fort. acceſſerit.*

c *q. u. c. ſed tamẽ Craſſum metuo.*

d ſimile illud, Ex meis anguſtijs illius ſuſtẽto tenuitatem, ep. 21. lib. 16.

e *L. nobis erit reſti. & ita u. c.*

f *L. te miſeram.*

g epiſt. 1.

h *al. etiam reliquias &c.*

i *q. u. c. uita mea.*

k *q. u. c. & ſine alios, qui poſsint. & ita L.*

l vixit tamen Terentia vltra annos centum, vt ait Plin. l. 7. cap. 48.

m *q. u. c. ut et id, quod ſperas, et id, quod ag.*

n *u. c. ualetudini.*

qui ad me ſcribunt, aut ad eos, de quibus ad me nos aliquid ſcribitis. Longius, quoniam [a] uobis ita placet, nõ diſcedam: ſed uelim quæ ſæpiſsime litteras mittis, præſertim ſi quid eſt firmius, quod ſperemus. Valete, mea deſideria, ualete. Datum ad III *non. Oct. Theſſalonicæ.*

a q. u. e. ita uobis pl.

SCHOLIA P. MANVTII.

1 QVAE impenſa facienda eſt, in eius partem te, miſeram & deſpoliatam, venire.) veteres libri, quos quidem ego viderim, Te non habent: & videtur ſubaudiri poſſe.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVEMADMODVM à Veſtæ) Docti quidam legi volunt, à Veſta, id eſt, à lare, & foco.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVERITVR, quod ſua culpa & ipſe, & omnes ſui maximas in miſerias inciderint; deinde ad varia capita reſpondet, ſed ita dolenter, vt ideo a non nullis, iure fortaſſe, tamquam mollis, reprehendatur.

[b] Tullius S D Terentiæ, Tulliolæ, & Ciceroni, ſuis. 3

b iiſdem conſulibus ſcripta.

ACCEPI *ab Ariſtocrito tres epiſtolas, quas ego lacrymis prope deleui. conficior enim mærore, mea Terentia: nec me meæ miſeriæ magis excruciant, quam tuæ, ueſtræque. ego autem hoc miſerior ſum, quam tu, quæ es miſerrima, quod ipſa calamitas communis eſt utriuſque noſtrum, ſed culpa mea* [c] *propria eſt. meum fuit officium, uel* [d] *legatione uitare periculum, uel diligentia, & copyis reſiſtere, uel cadere fortiter. hoc miſerius, turpius, indignius* [e] *nobis nihil fuit. quare cũ dolore conficior, tum ẽt pudore. pudet enim me uxori meæ optimæ, ſuauiſſimis liberis* [f] *uirtutem, & diligentiam non præſtitiſſe.*

c fort. propriè eſt.

d lib. 2. ad Att. epiſt. 18.

e q. u. c. non habent pro uocab. nobis.

f copijs enim reſiſtere, aut cadere fortiter, meum officiũ fuit.

nam

nam mihi ante oculos dies noctesq. uerſatur ſqualor ueſter, & mæror, & infirmitas [a] ualetudinis tuæ: ſpes autem ſalutis pertenuis oſtenditur. inimici ſunt multi, inuidi pæne omnes. eijcere nos magnum fuit, excludere facile eſt. ſed tamen, quã diu uos eritis in ſpe, non deficiam; ne omnia culpa cecidiſſe uideantur. Vt tuto ſim, quod laboras: id mihi nunc facillimum eſt, quem etiam inimici uolunt uiuere [b] in tantis miſerijs. ego tamẽ faciam, quæ præcipis. Amicis, quibus uoluiſti, egi gratias: & eas litteras [c] Dexippo dedi: meq. de eorum officio ſcripſi a te certiorẽ eſſe factum. Piſonem noſtrum mirifico eſſe ſtudio in nos, & officio, & ego perſpicio, & omnes prædicant. dij faxint, ut tali genero mihi præſenti tecũ ſimul, ac cum liberis noſtris frui [d] liceat. nunc ſpes reliqua eſt in nouis tribunis pl. & in primis quidem diebus: nam, ſi inueterarit, actum eſt. ea re ad te ſtatim Ariſtocritum miſi, ut ad me continuo initia rerum, rationum totius negotij poſſes ſcribere. et [e] Dexippo quoque ita imperaui, ſtatim ut recurreret. & fratrem miſi, ut crebro tabellarios mitteret. nam ego eo nomine ſum Dyrrhachij hoc tempore, ut quã celerrime, quid agatur, audias, & ſim tuto. [f] ciuitas enim hæc ſemper a me defenſa eſt. cum inimici noſtri uenire dicentur, tum, in Epirum ibo. Quod ſcribis, te, ſi uelim, ad me uenturam; ego uero, cum ſciam magnam partem iſtius oneris abs te ſuſtineri, te iſtic eſſe uolo. ſi perficitis, quod agitis; me ad uos uenire oportet. ſin [g] autem. [h] ſed nihil eſt opus reliqua ſcribere.

a u. c. ualitudinis.

b al. in his tantis miſ.

c L. Deſippo, & ita u. c.

d non licuit perijt. n. ante reditum Ciceronis.

e L. Deſippo.

f Ciuitas, n. hæc ſ. & ita u. c.

g ἀποσιώπησις. vt Virg. Aen. l. 1. Quos ego: ſed motos præſtat componere fluctus.

h q. u. c. ſed nihil opus eſt r.

re. ex primis,[a] aut ad ſummum ſecundis litteris tuis conſtituere poterimus, quid nobis faciendũ ſit. tu modo ad me uelim omnia diligentiſſime perſcribas. etſi magis [b] iam rem, quam litteras, debeo exſpectare. Cura ut ualeas: & ita tibi perſuadeas, mihi te carius nihil eſſe, nec umquam fuiſſe. Vale mea Terentia: quam ego uidere uideor, itaque debilitor lacrymis. Vale. pridie Kal. Dec. Dyrrhachij.

a L. aut ſummũ.

b q. u. c. non habent particulam, iam.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Scripta eſt hæc epiſtola nõ ſolum dolenter, ſed etiã molliter. argumentum eſt multiplex, quia reſpondet ad uaria capita litterarum Terentiæ.

[c] Tullius s. d. Terentiæ, Tulliolæ, & Ciceroni, ſuis. 4

c iiſdem conſulibus ſupra.

EGo minus ſæpe ad uos do litteras, quam poſſum: propterea quod cum omnia mihi tẽpora ſunt miſera; tum uero, cum aut ſcribo ad uos,[d] aut ueſtras lego, conficior lacrimis ſic, ut ferre non poſſim.[e] quod utinam minus uitæ cupidus fuiſſem: certe nihil, aut non multum in uita mali uidiſſemus. quod ſi nos ad aliquam alicuius commodi aliquando recuperandi ſpem fortuna reſeruauit: minus eſt erratum a nobis. ſin hæc mala fixa ſunt: ego uero te quamprimum, mea uita, cupio uidere, & in tuo cõplexu emori: quando neque dij, quos tu caſtiſſime coluiſti, neque homines,[*1] quos ego ſeruaui ſemper, nobis gratiam retulerunt. Nos Brundiſij apud M.[f] Lænium Flaccum dies XIII. fuimus, uirum optimum, qui periculum fortunarum, & capitis ſui

d al. aut ueſtras litteras lego.

e pro Sed. ep. 14. lib. 8. & Philippica 10.

f vide ep. 63. li. 13.

ſui pro mea ſalute neglexit; neque [a] legis improbiſsimæ pœna deductus eſt, quo minus hoſpitij, & amicitiæ ius, officiumq. præſtaret. huic utinam aliquando gratiam referre poſsimus, habebimus quidem ſemper. [1] Brundiſio profecti ſumus [b] ad II. Kal. Maias. per Macedoniam Cyzicum petebamus. o me perditum, o me afflictum: quid nũc rogem te, ut uenias, mulierem ægram, [c] & corpore, & animo confectam? non rogem? ſine te igitur ſim? opinor, ſic agam. ſi eſt ſpes noſtri reditus; eam *[2] confirmes, & rem adiuues. ſin, ut ego metuo, [d] tranſactum eſt: quoquo modo potes, ad me fac uenias. unum hoc ſcito: ſi te habebo, nõ mihi uidebor plane perijſſe. [e] Sed *[3] quid de Tulliola mea fiet? iam id uos uidete: mihi deeſt conſilium: ſed certe, quoquo modo [f] res ſe habebit, illius miſellæ & matrimonio, & famæ ſeruiendum eſt. Quid Cicero meus, quid aget? iſte uero ſit in ſinu ſemper, & complexu meo. Non queo iam plura ſcribere: impedit mæror. Tu quid egeris, neſcio, utrum aliquid teneas, an, quod metuo, plane ſis ſpoliata. Piſonem, ut ſcribis, ſpero fore ſemper noſtrum. De familia liberata, nihil eſt, quod te moueat. primum tuis ita promiſſum eſt, te facturum eſſe, ut quiſque eſſet meritus: eſt autẽ in officio adhuc Orpheus, præterea magnopere [g] nemo. *[4] ceterorum ſeruorum ea cauſſa eſt, ut, [2] ſi res a nobis abeſſet, liberti noſtri eſſent, ſi obtinere potuiſſent; ſin ad nos pertinerent, ſeruirent, præterquam opido pauci. Sed hæc minora ſunt. Tu quod me hortaris, ut animo ſim magno,

gno,

a Clodiæ, quæ vetabat Ciceronem tecto recipi intra quadringenta millia paſſuũ. ep. 4. lib. 3. ad Att. & in oratione pro domo.

b L. a. d. II. Kal.

c q. u. c. & animo, & corpore conſ.

d ſpes nulla ſupereſt: actũ eſt.

d fort. actum eſt.

e L. Sed quid Tulliola mea fiet?

f L. ſi res habebit, et ita u. s.

g vidẽ ſcholiũ.

g L. nemo ceterorum ſeruorum ea cauſa eſt.

gno, & ſpem habeam recuperandæ ſalutis: id uelim ſit eiuſmodi, ut recte ſperare poſſimus. nunc miſer quando tuas iam litteras accipiam, quis ad me perferet? quas ego exſpectaſſem Brundiſij, ſi eſſet licitum per nautas, qui[a] *tempeſtatem prætermittere noluerunt. Quod reliquum eſt, ſuſtenta te, mea Terentia, ut potes. honeſtiſſime uiximus: floruimus. non uitium noſtrum, ſed uirtus noſtra nos afflixit: peccatum eſt nullum, niſi quod non una animam cum ornamentis amiſimus. ſed, ſi hoc fuit liberis noſtris gratius, nos uiuere; cetera, quamquam ferenda non ſunt, feramus.*[b] *atque ego, qui te confirmo, ipſe me nō poſſum. Clodium Philetærum, quod* [c] *ualetudine oculorum impediebatur, hominem* [d] *fidelem, remiſi. Salluſtius* *[5] *officio* [e] *uincet omnes ſpes. Cennius eſt perbeneuolus nobis: quem ſemper ſpero tui fore obſeruantem. Sica dixerat ſe mecum fore, ſed Brundiſio diſceſſit. Cura, quoad potes, ut ualeas: & ſic exiſtimes,* [f] *uehementius me tua miſeria, quam mea, commoueri. Mea Terētia, fidiſſima, atque optima uxor, & mea cariſſima Tulliola, & ſpes reliqua noſtra Cicero, ualete. Pridie Kal. Maij, Brundiſio.*

a facultatē nauigandi.

b al. Itaq. non pl.

c u. c. ualitudini occul.

d q. u. c. hominē fidelem. et ita L.

e L. uincet omnes ſpes.

f q u. c. me uhementius tus.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Qvos ego ſeruaui ſemper,) ſic vnus antiquus liber: oēs reliqui, Quibus ego ſeruiui ſemper quod magis placet.

*2 Eam confirmes, & rem adiuues.) ſic veteres libri, & recte. Confirmare ſpem, dixit Cicero in Diuinatione.

*3 Quid de Tulliola mea fiet?) Cum ita ſit in meis omnibus antiquis libris; nō video, cur mutē. etſi ſcio, Quid Tulliola mea fiet, quod ad Latini ſermonis conſuetudinem attinet, recte legi poſſe, vt epiſt. 1. ad Att. lib. 6. Quid illo fiet, quem reliquero?

Cere-

*4 Ceterorum ſeruorũ ea cauſſa eſt,) verius Cicero amiſſionem ſeruorum cum tota re, manumiſit eos hac condicione, vt, ſi per legem Clodiam bonis omnibus priuãdus eſſet, ij ſuo beneficio liberti eſſent, ſi modo id obtineri poſſet: ſin autem lex ſeruos non adimeret, &, vt ad veterem dominum pertinerent, concederet; ſeruirent, vt antea, præterquam pauciſſimi, quos ob fidem, & diligẽtiam omnino liberatos vellet. Dixit autem, Ceterorum ſeruorũ, cũ de ſuis loqueretur. nam ex Terentiæ ſeruis neminem manumiſerat: (neque. n. poterat) tantum ijs, eam facturam eſſe, vt quiſque eſſet meritus, promiſerat. Hic locus in omnibus libris impreſſis mendoſe legebatur. nos eum diſtinctione tantum reſtituimus.

*5 Officio vincet omnes ſpes.) mutationem ſententia non requirit, præſertim confirmata non vno, aut altero, ſed omnibus veteribus libris. Bene ſperauimus, inquit, de Salluſtio: ſed ille officio vincet omnes ſpes. Nouum autem, vel abſurdum videri non debet, Vincere ſpes, neque quod ad ſententiam, neque quod ad loquendi genus attinet. Eodem modo, Spem ſummam ciuium virtute ſuperare, dixit in libro de Amicitia. Spes aũt, numero multitudinis, & apud Ciceronem ipſum, & apud alios uſitatum eſt.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Brundiſio profecti ſumus a d. II. Kal. Maias. Sic edidimus, Bernardini Rutulij, & Franc. Otomani coniecturam, ac veritatem ipſam ſecuti, lectione vulgara reiecta, ad v. Kal. ſeu a d. v. Kal.

2 Si res à nobis abeſſet.) amicus quidam meus legendum cenſet: ſi res à nobis abiret, ſeu, abiſſet.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

*1 SCRIPSIT hanc aliquot annis poſt ſuperiores, L. Paullo, C. Marcello coſ. cum ex prouincia Romam rediret. ſignificat de nauigatione ſua, de litteris acceptis, de heredi tate Prætiana.

Tullius. D. S. Terentiæ ſuæ. 5

SI tu, & Tullia, lux noſtra, ualetis, ego, & ſuauiſſimus Cicero ualemus. Pridie id. Oct. Athenas uenimus, cum ſane aduerſis uentis uſi eſſemus, tardeque, & incommode nauigaſſemus. a de naue exeuntibus nobis b Acaſtus cum litteris præſto fuit uno & uigeſimo die, ſane c ſtrenue.

a q.u.e. de naue.
b vide ad Att. ep. IX. lib. 6.
c celeriter. ep. 13. lib. 14. ad Att.

Accepi tuas litteras;[a] quibus intellexi te uereri, ne ſuperiores mihi redditæ non eſſent. omnes ſunt redditæ; diligentiſſimeq. a te perſcripta ſunt omnia; idq. mihi gratiſſimum fuit. [b] neque ſum admiratus, hanc epiſtolam, quam Acaſtus attulit, breuem fuiſſe. iam enim me ipſum exſpectas, ſiue [c] nos ipſos: qui quidem quamprimum ad uos uenire [d] cupimus. etſi, in quam temp. [e] uenimus, intelligo. cognoui enim [f] ex multorum amicorũ litteris, quas attulit Acaſtus, [g] ad arma rẽ ſpectare: ut mihi, cum uenero, diſſimulare nõ liceat, quid ſentiam. ſed, quando ſubeunda fortuna eſt, eo citius dabimus operam, ut ueniamus, quo facilius de tota re deliberemus. tu uelim, quod commodo [h] ualetudinis tuæ fiat, quam longiſſime poteris, obuiam nobis [i] prodeas. De hereditate Prætiana, quæ quidem mihi magno dolori eſt, (ualde enim illum amaui) hoc uelim cures; ſi auctio ante meũ aduentum fiet, ut Pomponius, aut, ſi is minus poteris, [k] Camillus noſtrum negotium curet. [l] nos cum uenerimus, reliqua per nos agemus. ſin tu iam Roma profecta eris: tamẽ curabis, ut hoc ita fiat. nos, ſi dij adiuuabunt, circiter id. Nou. in Italia ſperamus fore. Vos, mea ſuauiſſima, & optatiſſima Terentia, & Tulliola, ſi nos amatis, [m] curate ut ualeatis. Athenis, [n] ad XV. Kal. Nou.

a al. en quib.
b al. Neq. ſum miratus.
c erat enim cũ ipſo & filius, & frater, & fratris filius.
d q. u. c. cupiamus.
e L. ueniamus, et ita u. c.
f q. u. c. non habent præpoſitionẽ, ex.
g bellũ imminere inter Cæſarem, & Pompeium.
h u. c. ualitudinis t.
i L. prodeas.
k is eſt, de quo ep. 20. l. 5. & ad Att. ep. 25. l. XI.
l u. c. cùm ſalui uenerimus. et ita L.
m q. u. c. cum te ualeatis.
n L. ad XV.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSAT infrequentiam litterarum. mandat, ut creditoribus ſatisfiat. gratias actas neſcio quia, non miratur: Pollicem exſpectat.

Cicero

*1 Cicero s. d. Terentiæ ſuæ. 6

N[a] E c *ſæpe eſt, cui litteras demus: nec rem habemus ullam, quam, ſcribere uelimus. Ex tuis litteris, quas proxime accepi, cognoui prædium nullum uenire potuiſſe. quare* [b] *uideatis uelim, quo modo ſatisfiat ei, cui* [c] *ſcitis me ſatisfieri uelle. Quod noſtra tibi gratias agit; id ego non miror te mereri, ut ea tibi merito tuo gratias agere poſſit.* *2 [d] *Pollicem, ſi adhuc non eſt profectus, quamprimũ fac extrudas. Cura ut ualeas. idibus Quinct.*

a ſcripta eſt Lẽtulo & Marcello coſſ. cũ iam in Græciam ad Pompeiũ tranſiſſet.
b *L. uideatis, et ita u.c.*
c *L. ſcitis. et ita u.c.*
d *L. Pollicem,*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Cicero S. D. Terentiæ ſuæ.) ſic quattuor veteres libri quos ſecuti ſumus: vnus, Terentiæ, & Tulliæ: duo, Suis S. D. M. Cicero: quos non probamus. cur enim aut eorũ nomen, ad quos ſcribit, aut etiam ſuum Cicero occultaret, nõ video. quaſi vero manus illius a multis agnoſci non poſſet: aut, cuius ſeruus eſſet Pollex, qui nominatur in extrema epiſtola, reperiri difficile eſſet. Præterea, cur inſcribatur, Suis; cum ad vnam Terentiam epiſtola mittatur? quod illa indicant, Ex tuis litteris. & Noſtra tibi gratias agit: &, Pollicem extrudas. non enim huic ſententiæ illud aduerſatur, quod, quaſi plures alloquatur, ait, Videatis velim, quo modo ſatisfiat ei, cui ſcitis me ſatisfieri velle. vult enim Terentiam ea de re cum amicis conſilium capere.

*2 Pollicem,) ep. 45. ad Att. lib. 13. Pollex, ut dixerat, mihi Lanuuij præſto fuit, ſed plane pollex, non index. Placuit hunc locum recitare; ne, Pollucem, ut antea, legendum aliquis putaret:

ARGVMENTAM P. MANVTII.

Exponit, quæ fuerit moleſtiarũ cauſſa; quoq. modo liberatus ſit: deinde ſcribit de ſua ad Pompeiũ nauigatione.

Cicero s. d. Terentiæ ſuæ. 7

Omnes *moleſtias, & ſollicitudines,* [e] *quibus & te miſerrimam habui, id quod mihi moleſtiſſimum eſt, Tulliolamque, quæ nobis noſtra uita dulcior eſt, depoſui, & eieci. quid cauſſæ autem fuerit, poſtridie intellexi, quam a*

e Lentulo & Marcello coſſ.
e *L. quib. te miſ.*

uobis

nobis diſceſſi. χολὴν ἄκρατον *noctu eieci. ſtatim ita ſum leuatus, ut mihi deus aliquis medicinam feciſſe uideatur.*[1] *cui quidem tu deo, quemadmodũ ſoles, pie, & caſte*[a] *ſatisfacias,*[*1] *id eſt Apollini, & Aeſculapio.*[b] *Nauim ſpero nos ualde bonam habere. in eam ſimul atque conſcendi, hæc ſcripſi. deinde conſcribam ad noſtros familiares multas epiſtolas: quibus te, & Tulliolam noſtrã diligentiſſime commendabo. Cohortarer uos, animo fortiore eſſetis, niſi uos fortiores cognoſcerem, quam quemquam uirum: & tamen eiuſmodi ſpero negotia eſſe, ut & uos iſtic commodiſſime ſperem*[c] *eſſe, & aliquãdo cum ſimilibus noſtri remp. defenſurũ. Tu primum ualetudinem tuam uelim cures: deinde, tibi ſi uidebitur, uillis ijs utare, quæ longiſſime aberunt a militibus. fundo Arpinati bene poteris uti cum familia urbana, ſi annona carior fuerit. Cicero belliſſimus tibi ſalutem plurimam dicit. Etiam atque etiam uale. Datum* VII. *id. Iun.*

a *L. ſatisfacias uelim, Nauim etc. al. ſatisfacias, id eſt Apollini, Aeſculapio. N. non pl.*

b qua in Greciã ad Põpeiũ tranſmitteret.

c *L. fert, et ita n.e.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 IDEST Apollini, & Aeſculapio.) gloſſema hoc eſſe interdum putaui. Apollinem uero, & Aeſculapium ideo nominat, quia p̄eſſe illos curãdis morbis antiquitas credidit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 CVI quidem tu deo, quemadm. ſoles, pie, & caſtè, ſatisfacias velim,) poſt verbum ſatisfacias, ſequuntur hæc deinceps in libris vulg. id eſt, Apollini, & Aeſculapio. quæ delẽda curaui, ut aliena. quod & Paullo Manutio anteà uiſum erat, quamquam delere non eſt auſus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT uxorem, ut ualetudinem curet. laudat eius diligentiam: eaq. vt deinceps utatur, mandat.

Cicero s. d. Terentiæ ſuæ. 8

SI uales, bene eſt: ego [a] quidem ualeo. [b] Valetudinem tuam uelim cures diligentiſsime. nam mihi & ſcriptum, & nunciatum eſt, te in febrim ſubito incidiſſe. Quod celeriter me feciſti [c] de Cæſaris litteris certiorem; feciſti mihi gratum. item poſthac, ſi quid opus erit, ſi quid acciderit noui, facies ut ſciam. Cura ut ualeas. Vale. Datum VI. non. Iun.

a quidem abeſt à q. u. c.
b Cæſare II. Seruilio cos.
b u. c. ualetudinẽ.
c q. u. c. de litteris Cæſaris cert.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SIGNIFICAT dolorem ſuum ex Dolabellæ, generi ſui Tulliolæq. filiæ ualetudine.

iiſdem cos.

Cicero s. d. Terentiæ ſuæ. 9

AD ceteras meas miſerias acceſsit dolor e Dolabellæ [d] ualetudine, & Tulliæ. omnino de omnibus rebus nec quid conſilij capiã, nec quid faciam, ſcio. Tu uelim tuam, & Tulliæ ualetudinem cures. Vale.

d u. c. ualitudine.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MANDAT, ut cũ Attico colloquatur, litteras mittat.

Cicero s. d. Terentiæ ſuæ. 10

QVID [e] fieri placeret, ſcripſi ad Pomponiũ, ſerius, quam oportuit. cũ eo ſi locuta eris, intelliges, quid fieri uelim. apertius ſcribi, quando ad illum ſcripſeram, neceſſe non fuit. de ea re, & de ceteris rebus quamprimum uelim nobis litteras mittas. [f] Valetudinem tuã cura diligenter. Vale. VII. id. Quinct.

e Cæſare dictatore iterũ, nõdum creatis cos.
f u. c. ualitudinem t.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

TVLLIAM ad ſe ueniſſe dicit; ſibi autem in animo eſſe, Ciceronem filium ad Cæſarem mittere.

Cicero S. D. Terentiæ ſuæ. 11

[a] eodē anno.

SI *uales, bene eſt: ego ualeo.*[a] *Tullia noſtra uenit ad me prid.id.Iun.cuius ſumma uirtute, & ſingulari humanitate, grauiore etiam ſum dolore affectus, noſtra factum eſſe negligentia, ut longe alia in fortuna eſſet, atque eius pietas, ac dignitas poſtulabat. Nobis erat in animo Ciceronem ad Cæſarem*[b] *mittere, & cum eo Cn. Salluſtium. ſi profectus erit, faciam te certiorē.*[c] *Valetudinem tuam cura diligenter. Vale.*[d] XVII. *Kal. Quinct.*

[b] ep.17.li.11. ad Atticum.
[c] *u.c. Valitud.*
[d] *al.* XVIII.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

FERE ſuum conſilium reprehendit, quod, uicto in Pharſalia Pompeio, in Italiam redierit. monet uxorem, ne ad ipſum eat.

Cicero. S. D. Terentiæ. ſuæ. 12

[e] Cæſare, & Seruilio coſ.

Q[e]VOD *nos in Italiam ſaluos ueniſſe gaudes; perpetuo gaudeas uelim: ſed perturbati dolore animi, magnisq. iniurÿs, metuo, ne id conſilÿ ceperimus, quod non facile explicare poſſimus. quare, quantum potes, adiuua. quid autem poſſis, mihi in mentem non uenit. In uiam quod te des hoc tempore, nihil eſt. & longum eſt iter, & non tutum: & non uideo quid prodeſſe poſſis, ſi ueneris. Vale. Datum pridie non. Nou. Brundiſio.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PERMITTIT uxori, ut de nuncio remittendo conſilium capiat ex tempore.

Cicero. S. D. Terentiæ ſuæ. 13

[f] Cæſare dictatore iterū, nōdū creatis coſ.

Q[f]VOD *ſcripſi ad te proximis litteris de nuncio remittendo; quæ ſit iſtius uis hoc tempore,*

tempore, & quæ concitatio multitudinis,[a] *ignoro.* *[1] *ſi metuendus iratus eſt, quies tamen ab illo fortaſſe naſcetur. totum iudicabis quale ſit; &, quod in miſerrimis rebus minime miſerũ putabis, id facies. Vale.*[b] VI. *id. Quinct.*

a *L. non ignoras.*

b *L. VI. Idus.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 SI metuendus iratus eſt; quies tamen ab illo fortaſſe naſcetur.) proponit quod obijci poteſt: & idem confutat. Si quis dixerit, metuendum eſſe Cæſarem iratum; non negabo: veruntamen quies ab illo fortaſſe naſcetur. poſita enim ſunt omnia in illius voluntate. idem & exitium, & otium afferre poteſt. quare timenda pernicies, nec tamen deſperanda ſalus. Equidem valde miror, obſcuram quibuſdam hanc ſententiam, & mendoſum locum videri. nam quod pro, Quies, eſt in vno vetere libro, Quieſces: id me quidem parũ mouet. habeo enim ſex antiquos libros, in quibus nulla varietate, Quies, legitur, & ſententia patet: itaque mutationẽ ſine cauſſa non quæro.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 SI metuendus iratus eſt, quies tamen ab illo fortaſſe naſcetur.) ſecutus ſum cod. vulgatos, quibuſcum conſentiunt nonnulli Memmiani. P. Victorius ſecutus ſuum illum codicem antiquiſſimum, edidit, quieſces tamen, &c. cuius ſui facti nullam præterea rationem affert. Ego ſcripturam illam planè mendoſam eſſe puto: & treis illas litteras poſtremas, ceſ. ex annotatione natas ſuſpicor, cùm aliquis adſcripſiſſet è regione horum verborum: ſi metuendus iratus eſt ceſ. ſeu, cæſ id eſt, Cæſar: quod poſtea tranſlatum à librario eſt in contextũ verborum Ciceronis, & adiunctum nomini, quies. quæ mea ſuſpicio ſicut fortè non uidebitur probabilis, uideat num dici poſſit, has litteras, ceſ. eſſe & tranſpoſitas, & corruptas, & ſic debere ſcribi, ſcil. vel, ſc. tantum: vt hoc totum ita ſit legendum. quies, ſcil. id eſt, ſcilicet. ego tamen priorem meam coniecturam, veriorem exiſtimo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT uxorem, & filiam, conſulerent & ipſæ, & cum amicis, ab urbe diſcedant, nec ne, aduentu Cæſaris.

Tullius s. d. Terentiæ, & pater Tulliolæ, duabus animis ſuis; & Cicero matri optimæ, ſuauiſſimæ ſorori. 14

S[a] I *uos ualetis, nos ualemus. Veſtrum iam conſilium eſt, non ſolũ meum, quid ſit nobis faciendum. ſi ille Romam modeſte uenturus eſt; recte in præſentia domi eſſe poteſtis. ſin homo amens diripiendam urbem daturus eſt: uereor, ut* [b] *Dolabella ipſe ſatis nobis prodeſſe poſſit. etiã illud metuo, ne iam intercludamini, ut, cum uelitis, exire non liceat. Reliquum eſt, quod ipſæ optime cõſiderabitis, ueſtri* [c] *ſimiles feminæ ſint ne Romæ. ſi enim non ſunt;* *1 · 1 · [d] *uidendum eſt, ut honeſte uos eſſe poßitis. quo modo quidem nũc ſe res habet; modo ut hęc nobis loca tenere liceat, belliſsime uel mecum, uel in noſtris prædijs eſſe poteris. Etiam illud uerendum eſt, ne breui tempore fames in urbe ſit. His de rebus uelim cum Pomponio, cum Camillo, cum quibus uobis uidebitur, conſideretis: ad ſummam,* [e] *animo forti ſitis.* [f] *Labienus rem meliorem fecit. adiuuat etiã Piſo, quod ab urbe diſcedit, & ſceleris cõdemnat* [g] *generum ſuum. Vos, meæ cariſsimæ animæ, quamſæpiſſime ad me ſcribite et uos quid agatis, & quid iſtic agatur. Quinctus* [h] *pater, & filius, & Rufus uobis ſalutem dicunt. Valete* *2 XII. *Kal. Quinct. Minturnis.*

[a] Lentulo, & Marcello cos.

[b] gener Ciceronis, qui cum Cæſare erat. ad Att. ep. 13. l. 7.

[c] ep. 18. Iſto loco feminæ. dixit.

[d] vide ep. 14. l. 7. ad Att.

[d] *uerendũ eſt, ut ...*

[e] *q. n. e. forti animo.*

[f] qui a Cæſare diſceſſerat. ep. xi. lib. 16.

[g] Cæſarẽ, qui arma inferat patriæ.

[h] *al. frater.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 VIDENDVM eſt,) dubitandi uim habet: quaſi dicat, Vereor, ne non poſſitis. ut ep. Q. Ciceronis lib. 16. Vide

vt

vt probare poſſit, te non peccaſſe, ideſt; uereor, ne non poſſit. Alij utrunque locum ſine cauſſa mutant.

*2 11x. Kal. Quinct.) recte Sigonius coniecit legendum eſſe, 11x. Kal. Febr. quod ex ep. 18. & ex xi. lib. 16. colligitur. Præterea, cum ad Atticum ſcriberet, L. Cæſarem, inquit, uidi Minturnis 11x. Kal. Feb.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Verendum eſt, vt honeſtè.) ſic eſt, legẽdum, libris omnibus inuitis. hoc enim ſignificat, ſi aliæ matronæ nobiles, & honoratæ non ſint Romæ, vix Terentiam & Tulliã honeſtè eſſe poſſe. Sic autem loquitur, verendum eſt, vt vos honeſtè eſſe poſſitis, id eſt, verendum eſt, ne non poſſitis eſſe honeſtè. Confirmat meam coniecturam verbum, verendũ, quod mox iteratur, quaſi iam ſemel antè poſitum: Etiam illud verendum eſt, inquit, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Dicit ſe mutaſſe conſilium de mittendo ad Cæſarem Cicerone filio. hæc autem epiſtola uidetur ſcripta poſt ea, quæ xi. loco impreſſa eſt.

Tullius s. d. Terentiæ ſuæ. 15

SI uales, bene eſt: ego ualeo. conſtitueramus, ut ad te antea ſcripſeram, obuiam Ciceronẽ Cæſari mittere: ſed mutauimus conſilium, quia de illius aduentu nihil audiebamus. De ceteris rebus, etſi nihil erat noui, tamen, quid uelimus, & quid hoc tempore putemus opus eſſe, ex Sica poteris cognoſcere. [a] *Tulliam adhuc mecum teneo.* [b] *Valetudinem tuam cura diligenter. Vale.* XII. *Kal. Quinct.*

a epiſt. xi.
b v.c. Valitudinẽ.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Argumentum eſt de litteris, & de Volumnia.

Tullius s. d. Terentiæ ſuæ. 16

c anno tertio ciuilis belli, Cæſare dictatore iterum, ſine coſ.

SI [c] *uales, bene eſt: ego ualeo. Etſi eiuſmodi tempora noſtra ſunt, ut nihil habeam, quod*

aut a te litterarum exſpectem, aut ipſe ad te ſcribam:tamen neſcio quo modo & ipſe ueſtras litteras exſpecto, & ſcribo ad uos, cum habeo, qui ferat. Volumnia debuit in te officioſior eſſe, quam fuit;& id ipſum, quod fecit, potuit diligentius facere, & cautius. quamquam alia ſunt, quæ magis curemus, magiſque doleamus: quæ me ita conficiunt, ut ij uoluerunt, [a] *qui me de mea ſententia detruſerunt. Cura ut ualeas. pridie non. Ian.*

a quorum cõſilio in Italiam, poſt deuictum Pompeium, reuerti.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DOLORIS iudex epiſtola.

Tullius s. D. Terentiæ ſuæ. 17

[b] S*I quid haberem, quod ad te ſcriberem; facerem id & pluribus uerbis,& ſæpius.nunc* [c] *quæ ſunt negotia, uides. ego autem quo modo ſim affectus, ex Lepta, & Trebatio poteris cognoſcere. fac ut tuam, & Tulliæ* [d] *ualetudinem cures. Vale.*

b ſcripta poſt reditũ eius in Italiam, victo Pompeio.
c *L. quæ ſint.*
d *v.c.ualitud.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MONET uxorem,& filiam, ut mature conſiderent, num Romæ tuto eſſe poſſint, & cum dignitate.

[e] Tullius s. D. Terentiæ, & pater ſuauiſſimæ filię; Cicero matri,& ſorori. 18

e Lentulo, & Marcello cos.

CONSIDERANDVM *uobis etiam atque etiam, animæ meæ, diligenter puto, quid faciatis, Romæ ne ſitis, an mecum in aliquo tuto loco. id non ſolum meum conſilium eſt, ſed*

etiam

etiam ueſtrum. mihi ueniunt in mentem hæc; Romæ nos eſſe tuto poſſe per Dolabellam, eamq. rem poſſe [a] *nobis adiumento eſſe, ſi qua uis, aut ſi quæ rapinæ fieri cœperint. ſed rurſus illud me mouet, quod uideo omnes bonos abeſſe Roma, & eos mulieres ſuas ſecum habere. hæc autem* [b] *regio, in qua* [c] *ego ſum, noſtrorum eſt tum opidorum, tum etiam prædiorum: ut & multum eſſe mecum, &, cum abieritis, commode etiam in noſtris prædijs* [d] *eſſe poſſitis.* [e] *mihi plane non ſatis conſtat adhuc, utrum ſit melius. uos uidete, quid aliæ faciant* [f] *iſto loco feminæ, & ne, cum uelitis, exire liceat. id uelim diligenter etiam atque etiam uobiſcum, & cum amicis, conſideretis. Domus ut propugnacula, & præſidium habeat, Philotimo dicetis. Et uelim tabellarios inſtituatis certos, ut quotidie aliquas a uobis litteras accipiam. Maxime autem date operam, ut ualeatis, ſi nos uultis ualere.* I I X. *Kal. Febr. Formijs.*

a *al. uobis.*
b Campana. ep. XI. lib. 16.
c *L. ſum ego. & ita u. c.*
d *al poſsitis eſſe.*
e *L. Mihi plane non ſatis conſt. & ta u. c.*
f i. iſta dignitate, qua uos eſtis. ep. 14.

ARGVMENTVM. P. MANVTII.

DOLOREM ſignificat ex filiæ ualetudine, & difficultatem, quo minus poſſit propius accedere.

Tullius S. D. Terentiæ ſuæ. 19

IN [g] *maximis meis doloribus excruciat me ualetudo Tulliæ noſtræ. de qua nihil eſt, quod ad te plura ſcribam. tibi enim æque magnæ curæ eſſe certo ſcio. Quod me propius uultis accedere, uideo ita eſſe faciendum:* [h] *etiam ante feciſſem: ſed me multa impedierunt, quæ ne nunc quidem*

g ſcripta, opinor, poſt reditum eius in Italiam, ſuperato i Pharſalia Pōpeio.
h *q. u. c. & iam ua ſen.*

dem expedita ſunt. a Pomponio exſpecto litteras, quas ad me quamprimum perferendas cures uelim. Da operam ut ualeas.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

MANDAT, ut in Tuſculano omnia ſint parata ad hoſpites accipiendos.

Tullius S. D. Terentiæ ſuæ. 20

I[a] N *Tuſculanum nos uenturos putamus aut nonis, aut poſtridie.*[b] *ibi fac ut ſint omnia parata. plures enim fortaſſe nobiſcum erunt; &, ut arbitror, diutius ibi commorabimur. labrum ſi in balneo*[c] *non eſt, fac ut ſit: item cetera, quæ ſunt ad uictum, & ad ualetudinem neceſſaria. Vale. Kalendis Oct. de Venuſio.*

[a] poſt reditũ eius in Italiam victo Põpeio.
[b] *L. ibi ut ſint omnia parata.*
[c] *L. non eſt, ut eſt.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT, ut quæ tempus poſtulabit, prouideat, ſibiq. abſenti adminiſtret, litterasq. mittat.

Tullius S. D. Terentiæ ſuæ. 21

S I *uales, bene eſt: ego ualeo. Da operam ut cõualeſcas: quod opus erit, ut res, tempusq. poſtulas, prouideas, atque adminiſtres, & ad me de omnibus rebus quamſæpiſsime litteras mittas. Vale.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DICIT ſe tabellarios exſpectare; ut conſilium capere poſſit.

Tullius S. D. Terentiæ ſuæ. 22

S I *uales, bene eſt: ego ualeo. Nos quotidie tabellarios ueſtros exſpectamus: qui ſi uenerint, fortaſſe erimus certiores, quid nobis faciendum*

dum ſit;faciemusq. te ſtatim certiorem. [a] *Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Kal. Sept.*

[a] v.e. Valitud.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NONDVM ſe neque de Cæſaris aduentu, neque de eius litteris quidquam ſcire dicit.

Tullius s. d. Terentiæ ſuæ. 23

SI [b] *uales, bene eſt: ego ualeo. Nos neque de Cæſaris aduentu, neque de litteris, quas Philotimus habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. ſi quid erit certi, faciā te ſtatim certiorem.* [c] *Valetudinem tuam fac ut cures. Vale. IV. id. Sext.*

[b] Pharnace deuicto, redeūte ad vrbē Cæſare.

[c] v.e. Valitud.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de litteris a Cæſare acceptis, de eius aduentu, de obuiam itione.

Tullius s. d. Terentiæ ſuę 24

SI *uales, bene eſt: ego ualeo. Redditæ mihi iam tandē ſunt a Cæſare litteræ, ſatis liberales: & ipſe* [d] *opinione celerius uēturus eſſe dicitur. cui utrum obuiam procedam, an hic eum exſpectem, cum conſtituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi uelim quamprimum remittas.* [e] *Valetudinem tuam cura diligenter. Vale pridie id. Sext.*

[d] ep. 15. l. 11.

[e] v.e. Valitud.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

CVM Parthi maximis copijs Euphratem, qui terminus erat imperij Romani, trãſiſſent, ſollicitus Cicero de ſua prouincia, item de reliquis, quæ ab impetu belli non longe abeſſent, monet, ut maiores exercitus ſummittantur.

M. Tullius M. F. Cicero procos. s. D. cos. præt. trib. pl. ſenatui. I

a Sulpicio, & Marcello cos.

b terminũ imperij Romani.

c ferè, abeſt à quibuſd. u. c.

S[a]I VOS *bene ualetis, bene eſt: ego quidẽ ualeo. Etſi non dubie mihi nunciabatur, Parthos tranſiſſe* [b] *Euphratem cum omnibus* [c] *fere ſuis copijs: tamen, quod arbitrabar a M. Bibulo procos. certiora de his rebus ad uos ſcribi poſſe, ſtatuebam mihi non neceſſe eſſe publice ſcribere ea, quæ de alterius prouincia nunciarentur. poſtea uero quam certiſſimis auctoribus, legatis, nũcijs, litteris ſum certior factus: uel quod tanta res erat, uel quod nondum audieramus Bibulum in Syriam ueniſſe, uel quia adminiſtratio huius belli mihi cum Bibulo pæne eſt communis; quæ ad me delata eſſent, ſcribenda ad uos putaui. Regis Antiochi* [d] *Commageni legati primi mihi nũciarunt, Parthorum magnas copias* [e] *Euphratẽ tranſire cœpiſſe. quo nuncio allato, cum eſſent nõ nulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, ſtatui exſpectandum eſſe, ſi quid certius afferrentur. Ad* XIII. *Kal. Oct. cum exercitum in*

d ep. 3. & 4.

e Iuſtinus l. 41.

Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniæ, & Cappadociæ mihi litteræ redditæ ſunt a [*1.a] *Tarcondimoto, qui fideliſſimus ſocius trans Taurũ, amiciſſimusq. populi R. exiſtimatur;* [b] *Pacorũ, Orodis regis Parthorum filium, cum permagno equitatu Parthico tranſiſſe Euphratẽ, & caſtra poſuiſſe Tybæ; magnumq. tumultum eſſe in prouincia Syria excitatum. eodem die* [1] *ab*[c] *Iamblico,*[d] *phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene ſentire, amicumq. eſſe reip. noſtræ, litteræ de ijſdem rebus mihi redditæ ſunt. His rebus allatis, etſi intelligebam ſocios infirme animatos eſſe, & nouarum rerum exſpectatione ſuſpenſos ſperabam tamen eos, ad quos iam acceſſeram, quiq.* [*2] *noſtrã* [e] *conſuetudinem, integritatẽq. perſpexerant, amiciores populo R. eſſe factos;* [f] *Ciliciam autem firmiorem fore,* [g] *ſi* [*3] *æquitatis noſtræ particeps facta eſſet. & ob eam cauſſam; & ut opprimerentur ij, qui ex Cilicum gente in armis eſſent; & ut hoſtis is, qui eſſet in Syria, ſciret exercitum populi R. non modo non cedere his nuncijs allatis, ſed etiam propius accedere; exercitũ ad Taurum inſtitui ducere. ſed, ſi quid apud uos auctoritas mea ponderis habet, in ijs præſertim rebus, quas uos audiſtis, ego pæne cerno; magnopere uos & hortor, & moneo, ut his prouincijs,* [2] *ſerius uos quidem, quam decuit, ſed aliquando tamen, conſulatis.* [h] *nos quemadmodum inſtructos, & quibus præſidijs* [i] *munitos ad tanti belli opinionem miſeritis, non eſtis ignari. quod ego negotium, non ſtultitia obcæcatus, ſed uere-*

a Strabo l. 14. Dio lib. 41. 47. 50.
b ep. 18. lib. 5. ad Att. Iuſtinus l. 42. cæsũ à Ventidio Pacorum cũ vniuerſo exercitu tradit.
c Tarcõdimoti filio. Strabo. lib. 14.
d *fort. Phatarcho.*
e *L. manſuetudinem.*
f in quã nondũ peruenerat, cum tamẽ eſſet in prouincia ſuá. vide ep. 67. lib. 13.
g *L. ſi æquitatis noſtræ p.*
h ep. ſequẽti.
i ep. 5. lib. 8.

uere-

uereundia deterritus, non recuſaui. neque enim umquam ullum periculum tantum putaui, quod ſubterfugere mallem, quam ueſtræ auctoritati obtemperare. hoc autem tempore res ſeſe ſic habet, ut, niſi exercitum tantum,[a] *quantum ad maximum bellum mittere ſoletis, mature in has prouincias miſeritis, ſummum periculum ſit, ne amittendæ ſint omnes hæ prouinciæ, quibus uectigalia populi R. continentur. quamobrem autem in hoc prouinciali*[b] *delectu ſpem habeatis aliquam, cauſſa nulla eſt. neque multi ſunt:*[c] *& diffugiunt, qui ſunt, metu oblato: &, quod*[d] *genus hoc militum ſit,*[e] *iudicauit, uir fortiſſimus, M. Bibulus in Aſia: qui, cum ei permiſiſſetis,*[f] *delectum habere noluerit. nam ſociorum auxilia, propter acerbitatem, atque iniurias imperij noſtri, aut ita imbecilla ſunt, ut non multum nos iuuare poſſint; aut ita alienata a nobis, ut neque exſpectandum ab ijs, neque committendum ijs quidquam eſſe uideatur. regis Deiotari & uoluntatem, & copias, quantæcumque ſunt, noſtras eſſe duco. Cappadocia eſt inanis. reliqui reges, tyranniq. neque opibus ſatis firmi,*[g] *nec uoluntate ſunt. mihi, in hac*[h] *paucitate militum,*[i] *animus certe non deerit; ſpero, ne conſilium quidem. quid caſurum ſit, incertum eſt. utinam ſaluti noſtræ conſulere poſſimus: dignitati certe conſulemus. Valete.*

a quattuor legiones. nã ipſe duas tantũ habebat.

b L. dilectu.

c q.u.c. & diffugerunt.

d q.u.c. genus militum hoc ſit.

e q. u. c. indicauit.

f L. dilectum:

g al. neque.

h duas legiones habebat. ep. 15. lib. 5. ad Att.

i q.u.c. certè animus non d.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 A TARCONDIMOTO,) regulo in Ciliciæ parte, qui ciuili bello contra Cæſarẽ pro Pompeio pugnauit: eiq.

po-

poſtea victor Cæſar ignouit. poſt interitum Cæſaris, copias pro reip. partibus comparante C.Caſsio, cum eo ſe coniunxit. Caſſio mortuo, ſecutus Antonium cum Octauiano dimicantem, ab Agrippa nauali prælio cæſus eſt. Dio l.41.47.50. Strabo l.14. Florus l.4.

*2 Noſtram conſuetudinem integritatemq.) etſi neq; veteres libri mutant; & Conſuetudinis verbo ſignificari laudē conſtat: probo tamen coniecturam Hieronymi Ferrarij, qui legendum putabat, Manſuetudinem, adductus in hanc opinionem ſimilitudine locorum. nam ep.3. Mihi maximæ curæ eſt, vt, quæ copijs, & opibus tenere vix poſſumus, manſuetudine, & continentia noſtra, ſociorum fidelitate teneamus. Et ep.5. Manſuetudine, & innocentia imperatoris, prouinciam retentam, atque conſeruatam. Et epiſt.9. ad Att. lib.5. Faciam, vt ſumma modeſtia, & ſumma abſtinentia munus hoc extraordinarium traducamus. Et ep.16. ad eundem: Socijs incredibilis videtur & noſtra mãſuetudo, & abſtinẽtia.

*3 Aequitatis noſtræ) duo veteres libri, Equitatus noſtri. & ep.2. Cum equitatum in Ciliciam miſiſſem. Malo tamẽ, Aequitatis noſtræ. plus enim præſidij, ad continendos in fide ſocios, in æquitate ſua, quam in vniuerſo exercitu, non modo in equitatu. Cicero ſibi eſſe conſtitutum exiſtimabat, vt epiſt. 3. & hic proxime, quid profecerit integritas ſua, iam oſtendit.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Ab Iamblicho, phylarcho Arabum.) Ego legendum puto, phararcho Arabum. Eſt autem phararchus is, qui præeſt turribus ijs, vnde lumen ſublatum ſignificat nauigantibus, vbi loci ſint, & vnde, ſi quid ſit, quod ſcire opus ſit, ſublatis ignibus longo ordine, & immenſo ſpatio, dum turris turri vicinę ſignum dat, res in diſiunctiſſimis locis geſtæ cognoſcãtur. Quamquam Strabo commemorat præfectos quoſdam in Arabia, phylarchos appellatos. Quocirca neque quidquã mutaui, neque nunc muto.

2 Serius uos quidem, quam decuit.) Quidam legi volunt, debuit, imperſonaliter, quod valde probo.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Exponit, quid in prouincia, audito Parthorum aduentu, egerit ad tuendum prouinciam, & ſocios in fide continendos; addit de Ariobarzane rege ab inſidijs liberato.

Cicero procos. s. d. cos. præt. trib. pl. ſenatui. 2

S[a]I *uos bene ualetis, bene eſt: ego quidem ualeo. Cũ pridie Kal. Sext. in prouinciã.*[b] *ueniſſem;*

a Sulpicio, & Marcello cos.
b epiſt.6.l.3.& ad Att. ep. 13. l.5.

ſem; neque maturius propter itinerum, & nauigationum difficultatem uenire potuiſſem: maxime conuenire officio meo, reiq. pub. conducere putaui, parare ea, quæ ad exercitum, quæq. ad rem militarem pertinerent. quæ cum eſſent a me cura magis, & diligentia, quam[a] *facultate, & copia, conſtituta; nunciĳque, & litteræ de bello a Parthis in prouinciam Syriam illato quotidie fere afferrentur: iter mihi faciendum per Lycaoniam, & per Iſauros, & per Cappadociam arbitratus ſum. erat enim magna ſuſpicio, Parthos, ſi ex Syria egredi, atque irrumpere in*[b] *meam prouinciam conarentur, iter eos per Cappadociam, quod ea maxime pateret, eſſe facturos. itaque cum exercitu per*[c] *Cappadociæ partem eam, quæ cum Cilicia continens eſt, iter feci, caſtraque ad Cybiſtra, quod opidum eſt ad montem Taurum, locaui: ut*[d] *Artuaſdes, rex Armenius, quocumque animo eſſet, ſciret non procul a ſuis finibus exercitum populi R. eſſe: & Deiotarum, fideliſſimum regem, atque amiciſſimum reip. noſtræ, maxime coniunctum haberem,*[e] *hominem cuius & conſilio, & opibus,*[f] *adiuuari poſſet reſp. quo cum in loco caſtra haberem;*[g] *equitatumque in Ciliciam miſiſſem; ut & meus aduentus ĳs ciuitatibus, quæ in ea parte eſſent, nunciatus, firmiores animos hominum faceret; & ego mature, quid ageretur in Syria, ſcire poſſem: tempus eius tridui, quod in ĳs caſtris morabar, in magno officio, & neceſſario mihi ponendum putaui.*

cum

a de hoc modeſte queritur ep. antecedēti.

b *L. meam.*

c idem ſcribit ad Appiū, ep. 6. lib. 3.

d cuius ſoror nupta erat Pacoro regis Parthorū filio. Appianus in Parthico. infra epiſt. 3.

e *uox hominem, abeſt a q. u. c.*

f *q. u. c. iuuari.*

g infra ep. 4.

cum enim ueſtra auctoritas interceſſiſſet, ut ego regem Ariobarzanem,[a] Euſeben, & [b] Philoromæum tuerer; eiusq. regis ſalutem, & [c] incolumitatem regni defenderem; regi, [d] regnoque præſidio eſſem; adiunxiſſetisque, ſalutem eius regis populo, ſenatuique magnæ curæ eſſe; quod nullo umquam de rege decretum eſſet a noſtro ordine: exiſtimaui me iudicium ueſtrum ad regem deferre debere, eique præſidium meum, & fidem, & diligentiam polliceri: ut, quando ſalus ipſius, & incolumitas regni mihi commendata eſſet a nobis, diceret, ſi quid uellet. Quæ cum eſſem in conſilio meo cum rege locutus; initio ille orationis ſuæ uobis maximas, ut debuit, deinde etiam mihi gratias egit: quod ei permagnum, & perhonorificum uidebatur, ſenatui, populoque R. tantæ curæ eſſe ſalutem ſuam, meque tantam diligentiam adhibere, ut & mea fides, & commendationis ueſtræ auctoritas perſpici poſſet. atque ille primo, quod mihi [e] maxime lætitiæ fuit, ita mecum locutus eſt, ut nullas inſidias neque uitæ ſuæ, neque regno diceret ſe aut intelligere fieri, aut etiam ſuſpicari. [f] Cum ei ego gratulatus eſſem, idque me gaudere dixiſſem, cohortatus ut recordaretur caſum illum interitus [g] paterni, & uigilanter ſe tueretur, atque admonitu ſenatus conſuleret ſaluti ſuæ: tum a me diſceſſit in opidum Cybiſtra. poſtero autem die cum Ariarathe, fratre ſuo, [h] & cum paternis amicis maioribus natu, ad me in caſtra uenit: perturbatusque, & flens, cum

idem

a *L. euſebe.*
b ſic appellabatur a Romanis Græcis nominibus ad Latinam conſuetudinem trāſductis, id eſt, pius, & amicus Romanorum. vide epiſ. 17. l. 2.
c *L. & incolumitatem regn. def.*
d *q. u. c. regno, regiq. præſ.*
e *L. maxima.*
f *L. Cum ego ei gr.*
g videtur Ariobarzanes rex, cui ſenat' Cappadociæ regnū largitus erat, inſidijs interfectus. de quo Iuſtinus lib. 38. & Hirt. de bello Alex. & hic epiſt. 17. l. 2.
h *al. & paternis amicis.*

idem & frater faceret, & amici, meam fidem, [a] *ueſtram commendationem implorare cœpit: cum admirarer, quid accidiſſet noui: dixit, ad ſe indicia manifeſtarum inſidiarum eſſe delata: quæ eſſent ante aduentum meum occultata, quod ij, qui ea patefacere poſſent, propter metum* [b] *reticuiſſent: eo autem tempore, ſpe mei præſidij, complures ea, quæ ſcirent, audacter ad ſe detuliſſe: in his amantiſſimum ſui, ſumma pietate præditum, fratrem* [c] *dicere ea, quæ is me quoque audiente dicebat, ſe ſollicitatum eſſe, ut regnare uellet: id, uiuo fratre ſuo, accidere non potuiſſe: ſe tamen ante illud tempus eam rem numquam in medium propter periculi metum protuliſſe. Quæ cum eſſet locutus: monui regem, ut omnem diligentiam ad ſe conſeruandum adhiberet:* [1·d] *amicosque in patris eius* [e] *fide, atque iudicio probatos, hortatus ſum, regis ſui uitam, docti caſu acerbiſſimo patris eius, omni cura cuſtodiaque defenderent. Cum rex a me equitatum, cohortesque de exercitu meo poſtularet: etſi intelligebam ueſtro* S.C. *non modo poſſe me id facere, ſed etiam debere: tamen, cum reſp. poſtularet, propter quotidianos ex Syria nuncios, ut quamprimũ exercitum ad Ciliciæ fines adducerem:* [f] *cumque mihi rex, patefactis iã inſidijs, non egere exercitu populi R. ſed poſſe ſe ſuis opibus defendere uideretur: illum cohortatus ſum, ut in ſua uita conſeruanda primum regnare* [g] *diſceret: a quibus perſpexiſſet ſibi inſidias paratas, in eos uteretur*

iure

a *al. ueſtramq. comm.*

b *q. u. e. obticuiſſent.*

c *L. dicere eaq. me.*

d *L. amicosq. patris eius, atq. aui iudicio probatos.*

e dictionẽ, Fide, plerique ueteres libri non habent.

f *q. u. e. cumque rex mihi patef.*

g erat enim adoleſcens appellatus a ſenatu rex Cicerone conſule. ep. 17. lib. 2.

iure regio; pœna [a] afficeret eos, quos neceſſe eſſet; reliquos metu liberaret; præſidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa eßent, timorem potius, quam ad contentionem uteretur: fore autem, ut omnes, quando S.C. noßent, intelligerent me regi, ſi opus eſſet, ex auctoritate ueſtra præſidio [b] futurum. Ita, confirmato illo, ex eo loco caſtra moui, & iter in Ciliciam facere inſtitui; cum hac opinione e Cappadocia diſcederem, ut [c] conſilio ueſtro, caſu incredibili, ac pæne diuino, regem, quem uos honorificentiſſime appellaſſetis nullo poſtulante, quemq. meæ fidei commendaſſetis, & cuius ſalutem [d] magnæ uobis curæ eſſe decreuiſſetis, meus aduentus præſentibus inſidijs liberaſſet. quod ad uos a me ſcribi, non alienum putaui, ut intelligeretis ex ijs, quæ pæne acciderunt, uos multo ante, ne ea acciderent, prouidiſſe. Eoque uos ſtudioſius feci certiores, quod in rege Ariobarzane ea mihi ſigna uideor uirtutis, ingenij, fidei, [e] beneuolentiæq. erga uos perſpexiſſe, ut non ſine cauſſa tantam curam, [f] diligentiamq. in [g] eius uos ſalutẽ uideamini contuliſſe. Valete.

a L. afficeret eos; quos n. & ita v.c.

b eſſe, abeſt à v.c. nec agnoſcit L.

c qui prouidiſtis multo ante, ne acciderent ea, quæ pęne acciderunt, facto S. C. de Ariobarzane.

d q. v c. magna cura v.

e v.c. b eniuolentiaq.

f L diligentiãq. in eius.

g de quo decreuiſtis. quod nullo unquã de rege.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 AMICOSQVE, patris eius, atque aui iud.) ſic uideo nuper eſſe hunc locum emendatum à Tito Potmæo: & recte. nam uulgata lectio, amicoq. in patris eius fide, atq. iudicio, &c. ferri non poteſt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de rumore Parthici belli: & affert excuſationem, cur publice non ſcripſerit.

* 1 M. Cicero imp. S. D. M. Catoni. 3

CVM *ad me legati, miſſi ab Antiocho [h] Commageno, ueniſſet in caſtra* * 2 *ad Iconiũ [i] ante*

h ep. 1. & 4.

i L. ante decem iii.

diẽ III. *non. Sept. iÿq. mihi nunciaſſẽt, regis Parthorum filium, quocum eſſet nupta*[a] *regis Armeniorum ſoror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copijs, multarumq. præterea* [b] *gentium magna manu ueniſſe,*[c] *Euphratemq. iam tranſire cœpiſſe; dicique, Armenium regem in Cappadociam impetum eſſe facturum: putaui pro noſtra neceſſitudine me hoc ad te ſcribere oportere. publice propter duas cauſſas nihil ſcripſi: quod & ipſum Commagenum legati dicebant ad ſenatum ſtatim nuncios, litterasque miſiſſe: & exiſtimabam M.*[d] *Bibulum* [e] *procos. qui circiter id. Sext. ab Epheſo in Syriam nauib. profectus erat, quod ſecundos uentos habuiſſet, iam in prouinciam ſuã perueniſſe: cuius litteris omnia* [f] *certiora perlatum iri ad ſenatum putabam. Mihi, ut in eiuſmodi re, tantoq. bello, maxime curæ eſt,* [1] *ut, quæ copijs, & opibus* [g] *tenere uix poſſumus, ea manſuetudine, & conſtantia noſtra, ſociorum fidelitate teneamus. Tu uelim, ut conſueſti, nos abſentes diligas, & defendas. Vale.*

a Artuaſdis ep.2.

b Arabum. ep.4.

c Euphrates erat terminus Parthicæ prouinciæ.

d quocum nupta erat filia Catonis. Plut. in Bruto.

e *al. procos.*

f quia Syria, Bibuli prouincia, Parthis finitima.

g *L. uix tenere poſſ. & ita v.c.*

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 M. CICERO Imp.) imperator Cicero appellatus eſt III. id. Oct. cæſis Amanienſibus, ut ep. 20. ad Att. lib. V. Ea res geſta nondum erat, cum hæ litteræ ſcriptæ ſunt, ac neſtum quidem, cum illæ ſuperiores ad ſenatum, quas poſt has miſſas eſſe ſatis liquet: ait enim in his Cicero: Publice propter duas cauſſas nihil ſcripſi. Quare mendoſam hanc imperatoris appellationem ſemper duxi. &, opinor, librarius, cum uideret in titulo ſequentis epiſtolæ, Cicero imperator; eodem modo hanc eſſe inſcribendam, ignarus temporum, exiſtimauit. Hoc & Sigonium uideo ſuſpicatum eſſe.

*2 AD ICONIVM) in caſtra uenit Cicero, quæ fuere apud Iconium, VII. Kal. Sept. cum Iconij decem dies

fuiſſet :

fuiſſet: ut ep. 20. ad Att. lib. v. Ab Iconio caſtra mouit pridie Kal. Sept. ep. 6. lib. 3. Itaque legendum uidetur, III. Kal. Sept. eodemque modo in ep. ſequ. nunc legitur, Kal. Sep. legati a rege Commageno ad me miſſi.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Vt, quæ copijs & opibus uix tenere poſſumus) Nonius Marcell. in uoce, continent, legit: ferre uix poſſumus, ea manſ. & contin. noſtra, ſociorum fidelitate tueamur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Narrat, quæ in prouincia geſſerit: pro quibus rebus a Catone petit, ut in ſenatu ſupplicationes ſibi decernat.

M. Cicero imp. s. d. M. Catoni. 4

SVMMA tua auctoritas fecit, meumq. perpetuum de tua ſingulari uirtute iudicium, ut magni mea intereſſe putarem, & res eas, quas geſſiſſem, tibi notas eſſe, & non ignorari a te, qua æquitate, & continentia tuerer ſocios, prouinciamq. adminiſtrarem. his .n. a te cognitis, arbitrabar facilius me tibi, quæ uellem, probaturum. Cum in prouinciam pridie Kal. Sext. ueniſſem, & propter anni tempus ad exercitum mihi confeſtim eſſe eundum uiderem; biduum [a] Laodiceæ fui, deinde Apameę quatriduum, triduum [b] Synnadis, totidem dies Philomeli. quibus in opidis cũ magni conuentus fuiſſent; multas ciuitates acerbiſſimis [c] tributis, & grauiſſimis uſuris, & falſo ære alieno liberaui. cumq. ante aduentum meum ſeditione quadã exercitus eſſet diſſipatus; quinque [d] cohortes ſine legato, ſine tribuno mil. denique etiam ſine centurione nullo apud Philomelum conſediſſent; reliquus exercitus eſſet in Lycaonia: * 1 *M. Anneio legato imperaui, ut eas quinq. cohortes ad reliquum exercitus duceret; coacto in unum locum exercitu, caſtra in Ly-*

a ad Att. ep. 16 lib. 5. & hic ep. 8. lib. 3.

b al. Synnade: L. Synnada:

c uide ep. 7. 8. & 10. lib. 3.

d puto ſignificari eas, de quibus ad Appium ſcribit ep. 6. lib. 3.

caonia apud Iconium faceret. quod cum ab illo diligenter eſſet actum; ego in caſtra[a] *ad* VII. *Kal. Sept. ueni: cum interea ſuperioribus diebus ex* S. C. *&*[b] *euocatorum firmam manum, et equitatum ſatis idoneum, & populorum liberorum, regumq. ſociorum auxilia uoluntaria comparauiſſem. interim cum, exercitu luſtrato, iter in Ciliciam facere cœpiſſem;** 2 *Kal. Sept. legati a rege*[c] *Commageno ad me miſſi, pertumultuoſe, neque tamen non uere, Parthos in Syriam tranſiſſe, nunciauerunt. quo audito, uehementer ſum commotus*[d] *cum de Syria, tum de mea prouincia, de reliqua denique Aſia. itaq. exercitum mihi ducendum per Cappadociæ regionem eam, quæ Ciliciam attingeret, putaui. nam ſi me in Ciliciam demiſiſſem, Ciliciam quidem ipſam propter montis Amani naturam facile tenuiſſem; (duo ſunt enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterque paruis præſidijs propter anguſtias intercludi poteſt: nec eſt quidquam Cilicia contra Syriam munitius) ſed me Cappadocia mouebat, quæ patet a Syria, regesq. habet finitimos: qui etiam ſi ſunt amici nobis, tamen aperte Parthis inimici eſſe non audent. itaque in Cappodocia extrema, non longe a Tauro, apud opidum Cybiſtra caſtra feci; ut & Ciliciam tuerer; & Cappadociam tenens, noua finitimorum conſilia impedirem. Interea in hoc tanto motu, tantaque exſpectatione maximi belli, rex Deiotarus, cui non ſine cauſſa plurimum ſemper & meo, & tuo, & ſenatus iudicio tributum eſt, uir cum*[e] *beneuolentia, & fide erga*

a *L. a. d. VII.*

b quorum præfectus fuit Antonius. ep. 6. lib. 3.

c epiſt. 1. & 3.

d *al. tum*

e *v. c. beniuolentia.*

erga populum R. ſingulari,[1] *tum**[3] [a]*præſentia, magnitudine, & animi, & conſilij, legatos ad me miſit, ſe cum omnibus ſuis* [b]*copijs in mea caſtra eſſe uenturum. Cuius ego ſtudio, officioq. commotus, egi ei per litteras, gratias: idq. ut maturaret, hortatus ſum. Cum autem ad Cybiſtra propter rationem belli quinq. dies eſſem* [c]*commoratus; regem Ariobarzanem, cuius ſalutem a ſenatu te auctore commendatam habebam, præſentibus inſidijs* [d]*nec opinantem liberaui: neq. ſolum ei ſaluti fui, ſed etiam, curaui, ut cum auctoritate regnaret. Metram, & eum, quem tu diligenter mihi commendaras, Athenæum, importunitate**+*Athenaidis* [e]*exſilio multatos, maxime apud regem auctoritate, gratiaque conſtitui. Cumq. magnum bellum in Cappadocia concitaretur, ſi**[5] [f]*ſacerdos armis ſe, quod facturus putabatur, defenderet, adoleſcens & equitatu, & peditatu, & pecunia paratus,**[6]. [2] [g]*et toto, ijs qui nouari aliquid uolebãt: perfeci, ut e regno ille diſcederet; rexq. ſine tumultu, ac ſine armis, omni auctoritate aulæ communita, regnum cum dignitate obtineret. Interea cognoui multorum litteris, atq. nuncijs, magnas Parthorum copias, & Arabum ad opidum* [h]*Antiochiam acceſſiſſe, magnumq. eorum equitatum, qui in Ciliciam tranſiſſet, ab* [i]*equitum meorum turmis, & a cohorte prætoria, quæ erat Epiphaneæ præſidij cauſſa, occidione occiſum. Quare cum uiderem, a Cappadocia Parthorum copias auerſas, non longe a finibus, eſſe Ciliciæ; quam potui maximis iti-*

a al. *præſentiam.*
b cohortes xxx. equitum M M. uide ad Att. ep. 18. lib. 1. & v. lib. 6.
c q. v. c. *morarunt.*
d ep. 18. lib. 13.
e al. *exſulio*
f uide ſcholiũ.
g uide ſcholium.
g L. *& omnibus ijs, qui*
h al. *Antiochẽ*
i quos in Ciliciam præmiſerat. uide ſupra, ep. 2.

neribus ad Amanum exercitum duxi. [a] *quo ut ueni; hoſtem ab* [b] *Antiochia* [c] *receſſiſſe, Bibulum Antiochiæ eſſe cognoui; Deiotarumq. confeſtim, iam ad me uenientem cum magno, & firmo equitatu, & peditatu, & cum omnibus ſuis copijs, certiorem feci, non uideri eſſe cauſſam, cur abeſſet a* [d] *regno; meq. ad eum,* [e] *ſi quid forte noui accidiſſet, ſtatim litteras, nunciosq. miſſurum eſſe. cumq. eo animo ueniſſem, ut utrique prouinciæ,* [3] *ſi ita tempus ferret, ſubuenirem: tamen id, quod iam ante* [f] *ſtatueram uehementer intereſſe utriuſque prouinciæ, pacare* [g] *Amanum, & perpetuum hoſtem ex eo monte tollere, agere perrexi. cumq. me diſcedere ab eo monte ſimulaſſem, & alias partes Ciliciæ petere; abeſſemq. ab Amano iter unius diei; & caſtra apud Epiphaneam feciſſem:* [h] *ad IV. id. Oct. Cum adueſperaſceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, ut* [i] *ad III. id. Oct. cum luceſceret, in Amanum adſcenderem: diſtributisq. cohortibus, & auxilijs, cum alijs Quinctus frater legatus mecum ſimul, alijs C.* [k] *Pontinius legatus, reliquis M. Anneius, & L.* [l] *Tullius, legati, præeſſent, pleroſq. nec opinantes oppreſſimus; qui occiſi, captiq. ſunt,* [m] *intercluſi fuga. Eranam autem, quæ fuit non uici inſtar, ſed urbis, quod erat Amani caput, itemq. Sepyram, &* [n] *Commorim,* [4] *acriter, & diu repugnantibus, Pontinio illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore uſque ad horam diei decimam, magna multitudine hoſtium occiſa, cepimus: caſtellaq. ſex capta: complura incendimus. his rebus*

a al. *Quò cùm ueni.*
b *al. Antiochea*
c Caſſio in ſequente. uide ep. 20. lib. 5. ad Att.
d Galatia.
e *q. v. c. ſi quid noui forte acc.*
f *q. v. c. ſtatueram,*
g ep. 10. lib. 2.
h *L a.d. III. id.*
i ad Att. ep. 20. lib. 5.
i *al a.d. IIII.*
K *al. Pomtinus,*
l cuius auaritiam capit ep. ulti. lib. 5. ad Att.
m *L ſunt, intercluſi fuga, Eranam autem,*
n *L. & Commorim,*

bus ita geſtis, caſtra in radicibus Amani habuimus apud Aras Alexandri quattriduum: & in reliquijs Amani [a] *delendis, agriſq. uaſtandis, quæ pars eius montis meæ prouinciæ eſt, id tempus omne conſumpſimus. confectis his rebus, ad opidum Eleutherocilicum Pindeniſſum exercitum adduxi. quod cum eſſet altiſſimo, & munitiſſimo loco; ab ijsq. incoleretur, qui ne regibus quidem umquam paruiſſent; cum & fugitiuos reciperent, & Parthorum aduentum acerrime exſpectarent: ad exiſtimationem imperij pertinere arbitratus ſum, comprimere eorum audaciam, quo facilius etiam ceterorum animi, qui alieni eſſent ab imperio noſtro, frãgerentur. uallo, et foſſa circumdedi: ſex caſtellis, caſtriſq. maximis ſæpſi: aggere, uineis,* [b] *turrib. oppugnaui: uſusq. tormentis multis, multis ſagittarijs, magno labore meo, ſine ulla moleſtia, ſumptu ue ſociorum, ſeptimo quinquageſimo die rem confeci; ut, omnibus partibus urbis diſturbatis, aut incenſis, compulſi in poteſtatem meam peruenirent. His erant finitimi, pari ſcelere, & audacia,* * 7 [c] *Tebarani. ab his, Pindeniſſo capto, obſides accepi: exercitum in hiberna dimiſi: Quinctum fratrem negotio præpoſui, ut in uicis aut captis, aut* [d] *male pacatis exercitus collocaretur. Nunc uelim tibi ſic perſuadeas; ſi de his reb. ad ſenatum* [e] *relatum ſit, me exiſtimaturum ſummam mihi laudem tributam, ſi tu honorem meum ſententia tua comprobaris. idque, etſi talibus de rebus grauiſſimos homines & rogare ſolere, & rogari ſcio, tamen*

a uide ep. 10. lib. 2. & ad Att. ep. 20. lib. 5.

b unica turri. ep. 20. lib. 5. ad Att.

c *Tibareni. al: Tabarani:*

d ep. 20. lib. 5. ad Att.

e ut mihi ſupplicationes decernantur.

men admonendum potius te a me, quam [a] rogandum, puto. Tu es .n. is, qui me tuis ſententijs ſæpiſſime ornaſti; qui oratione, qui prædicatione, qui ſummis laudib. in ſenatu, in concionib. ad cælum extuliſti; cuius ego ſemper tanta eſſe uerborum pondera putaui, ut, uno uerbo tuo cum mea laude coniuncto, [b] omnia conſequi me arbitrarer. Te deniq. memini, cum [c] cuidam clariſſimo, atq. optimo uiro ſupplicationem non decerneres, dicere, te decreturum, ſi referretur ob eas res, * [d] quas conſul in urbe geſſiſſet. Tu idē mihi ſupplicationem [e] decreuiſti togato, nō, ut multis, rep. bene geſta, ſed, ut nemini, rep. conſeruata. Mitto, quod inuidiā, quod pericula, quod omnes meas tempeſtates & ſubieris, [f] & multo etiam magis, ſi [g] per me licuiſſet, ſubire paratiſſimus fueris; quod deniq. inimicum meum, tuum inimicum putaris: cuius etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum tribueres, [h] Milonis cauſſa in ſenatu defendenda approbaris. A me autem hæc ſunt profecta, quæ ego in beneficij loco non pono, ſed in ueri teſtimonij, atq. iudicij: non ut præſtantiſſimas tuas uirtutes tacitus admirarer, (quis .n. id non facit?) ſed in omnib. orationibus, ſententijs dicendis, cauſſis agendis, omnib. ſcriptis, [i] græcis, latinis, omni deniq. uarietate litterarum mearum te non modo ijs, quos uidiſſemus, ſed ijs, de quib. audiſſemus, omnib. anteferrem. Quæres fortaſſe, quid ſit, quod ego hoc neſcio quid gratulationis, & honoris a ſenatu, tanti æſtimem. agam iam tecum familiariter, ut eſt

&

a rogamus enim, quorum uoluntati non ualde confidimus: admonemus, quos optime animatos erga nos credimus. lib. 1. ep. 9. pęne in extremo.

b *q. v. c. omnia me aſſequi arb. & ita L.*

c opinor, C. Antonio: cui decreta ſupplicatio. Dio l. 37.

d *o. v. c. quas is conſul. & ita L.*

e ob extinctam coniurationē. Quinct. in Piſonem, Phil. 14. & App. lib. 2.

f *q. v. c. & multo magis, ſi per me,*

g ſi armis cōtra Clodium certare uoluiſſem.

h uide Pedianum.

i Græce etiam Cicero ſcripſit, ut Commentarium de conſulatu ſuo. ep. 1. lib. 2. ad Att.

& ſtudijs, & officijs noſtris mutuis, & ſumma amicitia dignum, & neceſſitudine etiam paterna. Si quiſquam fuit umquam remotus & natura, & magis etiam, ut mihi quidem ſentire uideor, ratione, atque doctrina ab inani laude, & ſermonibus uulgi; ego profecto is ſum. teſtis eſt conſulatus meus: in quo, ſicut in reliqua uita, fateor ea me ſtudioſe ſecutum, ex quibus uera gloria naſci poſſet, ipſam quidem gloriam per ſe numquam putaui expetendam: itaq. & [a] prouinciam ornatam, & ſpem non dubiam [b] triumphi neglexi. ſacerdotium denique, cum, quemadmodum te exiſtimare arbitror, non difficillime conſequi poſſem, non appetiui. idem poſt [c] iniuriam acceptam, quam tu reip. calamitatem ſemper appellas, meam non modo non calamitatem, ſed etiam gloriam, ſtudui quam ornatiſſima ſenatus, populique R. de me iudicia intercedere. itaque & [d] augur poſtea fieri uolui, quod antea neglexeram: & eum honorem, qui a ſenatu tribui reb. bellicis ſolet, neglectum a me olim, nunc mihi [e] expetendum puto. Huic meæ uoluntati, in qua ineſt aliqua uis deſiderij ad ſanandum uulnus iniuriæ, ut faueas, auditorque ſis, quod paullo ante me [f] negaram rogaturum, uehementer te rogo, ſed ita, ſi nō ieiunum hoc neſcio quid, quod ego geſſi, & contemnendum uidebitur, ſed tale, atq. tantum, ut multi, nequaquam paribus rebus, [g] honores ſummos a ſenatu conſecuti ſint. Equidem [h] etiam mihi illud animaduertiſſe uideor, (ſcis enim, quam attente te [i] audire ſoleam)

te

a epiſt. 2. lib. 5 Phil. xi.

b ſi in prouinciam irem.

c exſilium ſuū ſignificat.

d uide orat. 2. in Antonium, & in principio de claris orat. & Plut.

e epiſt. 6. lib. 6. ad Att.

f ep. 16. 18. 47. lib. 13.

g triumphum.

h *L. etiam illud animaduertiſſe mihi uideor,*

i cum in ſenatum ſententiā dicis.

te non tam res geſtas, quam mores, inſtituta, atque uitam imperatorum ſpectare ſolere in habendis, aut non habendis honoribus. quod ſi in mea cauſſa conſiderabis; reperies me[a] *exercitu imbecillo contra metum maximi belli firmiſſimũ præſidium habuiſſe æquitatem, & continentiam. his ego ſubſidijs ea ſum conſecutus, quæ nullis legionibus conſequi potuiſſem: ut ex alieniſſimis ſocijs amiciſſimos, ex infideliſſimos firmiſſimos redderem; animosq. nouarum rerũ exſpectatione ſuſpenſos, ad ueteris imperij*[b] *beneuolentiã trãſducerem. Sed nimis hæc multa de me, præſertim ad te, a quo uno omnium ſociorum querelæ audiuntur. cognoſces ex ijs, qui meis inſtitutis ſe*[c] *recreatos putãt. cũq. omnes uno prope conſenſu de me apud te ea, quæ mihi optatiſſima ſunt, prædicabunt: tum duæ maximæ clientelæ tuæ, Cyprus inſula, & Cappadociæ regnum, tecum de me loquentur: puto etiam regem Deiotarum, qui uni tibi eſt maxime neceſſarius. Quæ ſi etiam maiora ſunt; & in omnibus ſæculis pauciores*[d] *uiri reperti ſunt, qui ſuas cupiditates, quam qui hoſtium copias, uincerent: eſt profecto tuum, cum ad res bellicas hæc, quæ rariora, & difficiliora ſunt, genera uirtutis adiunxeris, ipſas etiam illas res geſtas ** [9] [e] *iuſtiores eſſe, & maiores, putare. Extremum illud eſt, ut, quaſi diffidens rogationi meæ, philoſophiam ad te allegem: qua nec mihi carior ulla umquam fuit res in uita, nec hominum generi maius a deis munus ullum eſt datũ. hęc igitur, quæ mihi tecum communis eſt, ſocietas ſtudio-*

rum,

a duabus legionib. ep. 15. li. 5. ad Att. & hic ep. 9. lib. 3. & 1. huius lib.

b *v. c. beniuolentiam*

c cum Appii inſtituti afflicti eſſent. ad Att. l. 5. ep. 26. & lib. 6. ep. 1.

d *nex, uiri, abeſt ab aliquot v. c.*

e magis placeret, Illuſtriores.

rum, atq. artium noſtrarum, quib. a pueritia dediti, ac deuincti ſoli [a] *propemodum nos philoſophiam illam ueram, & antiquam, quæ quibuſdam otij eſſe, ac deſidiæ uidetur, in forum,* [b] *atque in remp. atq. in ipſam aciem pæne deduximus, tecum agit de mea laude: cui* [c] *negari a Catone fas eſſe non puto. Quamobrem* [d] *ſic tibi perſuadeas uelim: ſi mihi tua ſententia tributus honos ex meis litteris fuerit,* [e] *me exiſtimaturum, cum auctoritate tua, tum* [f] *beneuotia erga me mihi, quod maxime cupierim, contigiſſe. Vale.*

a uide proœmium Paradoxorum.

b L. atq. in remp.

c negauit tamen, ut patet in ep. ſequenti, & x1. lib. 8. & 1. & 2. lib. 7. ad Att.

d L. tibi ſic perſ. & ita v. c.

e q. v. c. me ſic exiſt.

f v. c. beneuolentia

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 M. ANNEIO) ep. 57. lib. 13. Hoc nomen uarie legitur in antiquis libris.

* 2 KAL. Sept.) III. Kal. Sept. legendum eſſe, iam oſtendimus.

* 3 PRAESENTIA, magnitudine, & animi, & conſilii.) pro Animi præſentia, magnitudine conſilii: præſenti animo, magno conſilio. In oratione pro Milone, Præſentiam animi, dixit Cicero, & Cæſar lib. 5. bel. Gal. Interdum ita commiſcentur Conſilium, & Animus, ut ab animo conſilium pendeat: quia metus conſilium impedit. Cic. lib. 1 Off. Præſentis animi uti conſilio.

* 4 ATHENAIDIS) malo nomen eſſe mulieris, quam ciuitatis: ut regis, uxor, mater ue fùerit. nam, Importunitate, aptius de muliere dici puto, quam de ciuitate. Suffragatur huic opinioni antiqua inſcriptio, quam Romæ uidimus iu hortis Carpenſibus.

C. POPILLIVS . ALBAEVS
VIX . AN . XXXV
ATHENAIS . AVGVSTAES . VNCT.
POSIT . FRATRI

* 5 SACERDOS) Comanorum ſacerdos Archelaus, a Pompeio Magno, ut ſcribit Appianus, Mithridate deuicto, præfectus: poſt quem ſacerdos fuit Nicomedes, a Cæſare, poſt ſuperatum Pompeium, præpoſitus. Eius ſacerdotis poteſtas quæ fuerit, oſtendit Hirtius, de bello Alexan-

drino, his uerbis: Comana, uetuſtiſſimum, & ſanctiſſimum in Cappadocia Bellonæ templum, quod tanta religione colitur, ut ſacerdos eius deæ, maieſtate, imperio, & potentia ſecundus a rege conſenſu gentis illius habeatur, id homini nobiliſſimo Nicomedi Bithynio adiudicauit. Videndus & Strabo lib. XII.

* 6 Et toto,) ignoratio Latini ſermonis quoſdam inducit, ut hoc mendoſum putarent, & inepta quædam comminiſcerentur. Sed, Toto, Cicero dixit, pro, ea re, quæ ſumma eſt, & in qua ſunt omnia. Ad Att. ep. 20. lib. 5. Eſt totum, quid Kalendis Mart. futurus ſit. Et ep. ad Capitonem: Totum hoc, ut, quod ſemper exiſtimaui, nunc plane intelligam, me a te multum amari. Et epiſt. 1. lib. 3. ad Q. fratr. Totum in eo eſt, tectorium ut concinnum ſit.

* 7 Tebarani.) ignota Geographis gens: nimirum enim negotii fuiſſet, latronum Amani montis nomina perſequi. latrocinia enim exercebant eius montis incolæ. Tibarenos & Plutarchus in Lucullo nominat, Plinius li. 5. c. 4. ubi Temiſcyræ regionis gentes perſequitur.

* 8 Qvas conſul in urbe geſſiſſet.) ex quattuor antiquis libris ita lego. alii: Quas is conſul in urbe geſſiſſet. Ego Catonem, cuius in ſe officia hic Cicero commemorat, cum C. Antonio ſupplicationem ſua ſententia non decerneret, dixiſſe puto, decreturum ſe, ſi referretur ob res a conſule, id eſt a Cicerone, in urbe geſtas: cum ea pluris æſtimaret, quæ togatus Cicero conſul in urbe geſſiſſet, quam quæ foris armatus Antonius. Hanc ſententiam confirmant ea, quæ ſequuntur.

* 9 Ivstiores) profecto, qui ſententiam attenderit, legendum, Illuſtriores, intelliget. bellicis enim rebus non iuſtitiam, ſed ſplendorem addunt æquitas, & continentia.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Tvm præſtanti magnitudine.) Secutus ſum codices Memm. reiecta & uulgata lectione, præſenti magnit. quam Florentini probant. Non damno tamen Manutii lectionem, tum præſentia, magnitudine & animi. & conſ.

2 Et omnino iis, qui nouari aliquid, &c.) cùm & in uulgatis libris, & in manuſcriptis legeretur, & toto iis: Ranconetus coniectura ductus legendum putabat, extorta iis, qui, &c. Sed Victorius meliùs, & omnino iis, qui, &c. Alii & ſociis, qui, &c.

3 Si ita tempus ferret.) Duo codices Memmiani habent: ſi ita opus foret. non placet.

4 Acriter, & diu repugnantibus.) Videtur legendũ, repugnanteis: uerumtamen nihil muto. ſubintelligi .n. poteſt, hoſtibus, uel aliquid tale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSAT ſe,quod Ciceroni ſupplicationem non decreuerit;& tamen decretam gaudet,ſeq. de illo honorificẽtius dicit ſenſiſſe,quã eos, qui ſupplicationem decreuerũt.

M.Cato s.d. M.Ciceroni imp. 5

QVOD & reſp.me,& noſtra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam uirtutem, [a] innocẽtiam,diligentiam, cognitam in maximis reb. togati, armati foris pari induſtria [b] adminiſtrari gaudeam. itaque,quod pro meo iudicio facere potui,ut innocentia,conſilioq. tuo defenſam prouinciam,ſeruatum Ariobarzanis cum ipſo rege regnum, ſociorum reuocatam ad ſtudium imperij noſtri uoluntatem, ſententia mea, & decreto laudarem, feci. [c] ſupplicationem decretã, ſi tu, qua in re nihil fortuito, ſed ſumma tua ratione, & continentia reip. prouiſum eſt, dijs immortalib. gratulari nos, quam tibi referre acceptum mauis; gaudeo. quod ſi triumphi prærogatiuam [d] putas ſupplicationem; & iccirco caſum potius, quam te, laudari [e] uis: neq. ſupplicationem ſequitur ſemper triumphus: & triũpho multo clarius eſt, ſenatum iudicare, potius manſuetudine, & [f] innocentia imperatoris prouinciam, quam ui militum, aut benignitate deorum, retentam, atq. conſeruatam eſſe: quod ego mea ſententia cenſebam. Atq. hæc ego iccirco ad te contra [g] conſuetudinem meam plurib. ſcripſi, ut, quod maxime uolo, exiſtimes me laborare, ut tibi perſuadeam, me & uoluiſſe de tua maieſtate, quod ampliſſimum ſum arbitratus; et, quod tu malui-

a hoc addidit, quia poteſt eſſe uirtus ſine innocẽtia: nec deſunt exẽpla.

b *L. adminiſtrari*

c uide ad Att. ep.1.&2.lib.7.

d *al. putas eſſe ſuppl.*

e *L. Vis:*

f excuſat ſe,qđ ſupplicationẽ non decreuit. ep. xi. lib.8.

g Stoicorũ .n. breuis oratio. Stoicus autem Cato. in orat. pro Murena.

ſti,

ſti, factum eſſe gaudere. Vale, & nos dilige, & inſtituto itinere [a] ſeueritatem, diligentiamq. ſocijs, & reip. præſta.

> a *L. ſeueritati, diligentiamq.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXPONIT, eximia cum Catonis laude, quantam uoluptatem ceperit ex eius ſententia, & ex gratulatione litterarum: petitque, ut ſibi in adipiſcendo triumpho adiutor ſit, aut ſaltem, ſi adipiſcatur, gaudeat.

Cicero S. D. Catoni. 6

LAETVS *ſum laudari me, inquit Hector, [b] opinor apud Næuium, abs te pater laudato uiro. ea eſt enim profectò iucunda laus, quæ ab ijs proficiſcitur, qui ipſi in laude uixerunt. ego uero, uel gratulatione litterarum tuarum, uel teſtimonijs ſententiæ dictæ, nihil eſt, quod me non aſſecutum putem. idq. mihi [c] tum ampliſſimum, tũ gratiſſimum eſt, te libenter amicitię dediſſe, quod liquido ueritati dares.* [1] &, [d] ſi non modo unus, uerum etiã multi [e] Catones eſſent in ciuitate noſtra, in qua unum exſtitiſſe mirabile eſt: quẽ ego currum, aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? nam ad meum ſenſum, & ad illud ſincerum, ac ſubtile iudicium nihil poteſt eſſe laudabilius, quam ea tua oratio, quæ eſt ad me perſcripta a meis neceſſarijs. ſed cauſſam meæ uoluntatis (non.n.dicam, cupiditatis) expoſui tibi ſuperiorib. litteris. quæ etiam ſi [f] parum iuſta tibi uiſa eſt, hanc tamen habet rationem, [g] ut [1] non nimis cõcupiſcendus honos, [h] ſed tamẽ, ſi deferatur a ſenatu, minime aſpernandus eſſe uideatur. ſpero autem illum ordinem, pro meis ob remp. ſuſceptis*

> b opinor., ait; ne uideatur, homo conſularis, & pæne ſexagenari*, poetas lectitare.
>
> c *L. cum ampl. et ita v. c.*
>
> d *L. Quòd ſi nõ modo omnes, uerum*
>
> e plures erant Catones, ſed unus uere Cato. nominatur enim C. Cato ep. 2. 4. 5. 6. li. 1.
>
> f quia ſupplica [illegible] no de- [illegible]
>
> [illegible] *nimis* [illegible] *ſi deſ*

ſceptis

ſceptis laboribus, me non indignum[a] honore, uſitato præſertim, exiſtimaturum. quod ſi ita erit; tantum ex te peto, quod amiciſſime ſcribis; ut cũ tuo iudicio, quod ampliſſimum eſſe arbitraris, mihi tribueris; ſi id, quod maluero, acciderit, gaudeas. ſic .n.[b] feciſſe te, & ſenſiſſe, & ſcripſiße uideo: resq. ipſa declarat, tibi illum honorem noſtrum ſupplicationis[c] fuiße iucundum, quod ſcribendo[d] affuiſti. hæc.n.s.c. non ignoro ab amiciſſimis eius, cuius de honore agitur, ſcribi ſolere. Ego, ut ſpero, te propediem uidebo, atque utinam rep. meliore, quam[e] timeo. Vale.

a triumpho.

b al. feciſſe te, et ſenſiſſe, & ſcripſiſſe uideo

c L. iucundum fuiſſe,

d ad Att. ep. 1. lib. 7.

e iam emergebat inter Cæſarem, & Pompeium diſcordia.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Et, ſi non modo unus, uerum etiam multi Catones eſſent &c.) unus es uere Cato, iſto plane dignus cognomine, antiqua maiorum uirtute decorato: uerum, ſi multi præterea Catones eſſent; ego tamen ſententiæ tuæ teſtimonium omnib. triumphis anteponerem: quanto magis, cum ſis unus: quo tua maior eſt auctoritas, tua uirtus illuſtrior. Cum uero dixit: Si non modo unus, uerum etiã multi Catones eſſent: Catonum præſtantiam, non numerum, cogitauit. nam alii quoq. Catones erant, ut C. Cato, qui ep. 2.4.5. lib. 1. nominatur. Video quoſdam legere, Omnes, non Vnus: quorum opinionem non improbo. eodẽ enim fere ſpectat, & adſtipulatores habet ueteres libros: quorum teſtimonio noſtra quoq. ſententia comprobatur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Non ut nimis concupiſcendus honos.) Sic habẽt tres codices Memmiani, & Huraltinus, & Clericanus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Gratvlatvr Marcello de fratre patruele conſule deſignato: petitq. ab eo, ut ſibi quam primum, annuo imperio finito, ſucceſſor mittatur.

Cic. procos. s. d. M. Marcello cos. 7

Te & pietatis in tuos, & animi in remp. & clariſſimi atq. optimi cõſulatus, C. Marcello conſule

[a] *conſule facto, fructum cepiſſe, uehementer gaudeo. non dubito, quid præſentes ſentiant. nos quidem longinqui, & a te ipſo miſſi in [b] ultimas gētes ad cælum mehercule te tollimus, veriſſimis, ac iuſtiſſimis laudibus. nam cū te a pueritia tua unice* [1] *dilexerim; tuq. me in omni genere ſemper ampliſſimum eſſe & uolueris, & iudicaris: tum hoc uel* [c] *tuo facto, uel populi R. de te iudicio, multo acrius, uehementiusq. diligo; maximaq. lætitia afficior, cum ab hominibus prudentiſſimis, uiris q. optimis, omnibus dictis, factis, ſtudiis, inſtitutis uel me tui* [d] *ſimilem eſſe audio, uel te mei. unum uero ſi addis ad præclariſſimas res conſulatus tui, ut aut mihi ſuccedat quamprimum aliquis, aut ne quid accedat tēporis ad id, quod* [e] *tu mihi &* S. C. *& lege finiſti: omnia me per te conſecutum putabo. Cura ut ualeas, & me abſentem diligas, atque defendas. Quæ mihi de Parthis nunciata ſunt; quia non putabam a me* [f] *etiam nunc ſcribenda eſſe publice, propterea ne pro familiaritate quidem noſtra uolui ad te ſcribere; ne, cum ad conſulem ſcripſiſſem, publice uiderer ſcripſiſſe. Vale.*

a ep.4. lib. 8.

b ultimas imperii Romani.

c eius gratia cōſulem factū C. Marcellum, ſignificat.

d idem in lib. de claris orat.

e Marcello .n. & Sulpicio cos. iuit in prouinciam.

f nondum .n. ſatis certa.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 DILEXERIM) &, Dilexi, uſitatum erat. utrique enim modo ſeruit particula, Cum, ſequente Tum, ut ep.6. lib.9. Cum enim te ſemper magnum hominem duxi; tum quod his tempeſtatibus es prope ſolus in portu.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

C. Marcello de conſulatu gratulatur: ſuamq. illi dignitatem commendat.

Cicero

Cicero procos. s. D. 1 C.[a] Marcello cos. des. 8

MAXIMA *ſum lætitia affectus, cum audiui te conſulẽ factum eſſe: eumq. honorẽ tibi deos fortunare uolo, atq. a te pro tua, parentisq. tui dignitate adminiſtrari. nam cũ te ſemper* [b] *dilexi, amauique, quod mei amantiſſimum cognoui in omni* [c] *uarietate rerum mearũ: tum patris tui plurib. beneficijs, uel defenſus trib. temporibus, uel ornatus ſecundis, neceſſe eſt ut & ſim totus ueſter, & eſſe debeam: cũ præſertim matris tuæ, grauiſſimæ, atque optimæ feminæ, maiora erga ſalutem, dignitatemq. meam ſtudia, quam erant a muliere poſtulanda, perſpexerim. quapropter a te peto* [d] *maiorem in modum, ut me abſentem diligas, atque defendas. Vale.*

a hic eſt, qui ex Octauia, Auguſti ſorore, Marcellum genuit: de quo Virg. lib. 6.

a *al.* M.

b *al. amaui, dilexique,*

c in honorib. & laboribus, dixit ep. 4. lib. 13. & ep. 29. eiuſdẽ libri, & hic in ea, quæ ſequitur.

d *q. v. c. in maiorem modum,*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 M. MARCELLO) Hic locus, non ſemper credendum ueteribus libris, facile probat. ſcriptum eſt. n. in omnibus, Marco, non, Caio, falſo, ut oſtendam, prænomine. Tres Marcelli, unus Marcii, duo Caij prænomine, per triennium deinceps conſules fuere: primo anno Marcus, M. F. ut ait Dio, Ser. Sulpicio collega: quib. nõ conſulib. deſignatis, ſed conſulatum gerentibus, Cicero in prouinciam profectus eſt, ut e ſuperiore ep. & ex ep. 3. li. 3. perſpicuum fit: altero anno cum L. Paullo Caius, C. F. Ciceronis in auguratu collegæ, Marci uero non frater germanus, ſed, ut perſpicue narrat Suetonius, patruelis. nã ſi germani eſſent fratres, in patris prænomine cõgruerent. at Marcus Marco patre, Dione teſte, natus eſt: Caius autẽ Caio: quod ex epiſtola, quæ ſequitur hoc initio, Marcellum tuũ, intelligitur. atq. his conſulib. Cicero, abſoluto annuo imperio, ex prouincia deceſſit. Tertio anno alter Caius, M. F. ut lapides Capitolini, & Dio ſignificat, Marci, biennio ante conſulis, frater germanus, quod ex parentis prænomine cognoſcitur, cũ L. Lentulo, anno ciuilis belli primo, conſul fuit. Cuius anni primis diebus, ideſt pridie non. Ian. Cicero procos. ad urbem

bem acceſit. ut ep. 10. lib. 16. Hæc ad infirmandum conſenſum ueterum librorum, & ueritatem hiſtoriæ teſtimonio reſtituendam, arbitror ſufficere. Et enim hic (ut ἐν ἐπιτομῇ ſupra dicta colligantur) C. non M. Marcellus, ut quidam crediderunt, M. Marcelli, ad quem ſuperior eſt epiſtola, frater patruelis; Caij, ad quem ſequens, filius.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Gratvlatvr C. Marcello de filio cõſule facto. erat autem collega Ciceronis in anguratu: ac libros quoque de iure augurali compoſuit. lib. 2. de Diuin. & Cariſius.

Cicero procos. s. d. C. Marcello collegæ. 9

Marcellvm [a] *tuum conſulem factum, teque ea lætitia affectum eſſe, quam maxime optaſti,* [b] *mirum in modum gaudeo, idq. cum ipſius cauſſa, tum quod te omnib. ſecundiſſimis rebus digniſſimum iudico: cuius erga me ſingularem* [c] *beneuolentiam* [d] *uel in labore meo, uel in* [e] *honore perſpexi: totã deniq. domum ueſtram uel ſalutis, uel dignitatis meæ ſtudioſiſſimã, cupidiſſimamq. cognoui. Quare gratum mihi feceris, ſi uxori tuę* [f] *Iunię, grauiſſimæ, atq. optimæ feminę, meis uerbis eris gratulatus. A te id, quod* [g] *cõſueſti, peto,* [h] *me abſentẽ diligas, atq. defendas. Vale.*

a filium.

b *al. mirandum in mod.*

c *v. c. beniuol.*

d *q. v. c. uel in honore meo, uel in labore.*

e ep. 4. & 29. lib. 13.

f matri conſulis deſignati.

g *L. conſueſti. & ita v. c.*

h *al. ut me abs.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Commendat ſtudioſe ſuam exiſtimationem conſu- Ma rcello in ſupplicatione decernenda.

M. Cicero imp. s. d. C. Marcello C. F. cos. 10

*[1] *Qvando** *id accidit, quod mihi maxime fuit optatum, ut omniũ* [i] *Marcellorum,* [k] *Marcellinorũ etiam, (mirificus. n. generis, ac nominis ueſtri fuit erga me ſemper animus)* [l] *quando ergo*

i K Marcellos, & Marcellinos gentiles fuiſſe Pedianus ſcribit.

l *L. quoniam*

ergo ita accidit, ut omnium ueſtrum [a] *ſtudio tuus conſulatus ſatisfacere poſſet, in quem meæ res geſtæ;* [b] *lausque, &* [c] *honor earum potiſſimum incideret: peto a te id, quod facillimum factu ſit, non aſpernante, ut confido, ſenatu;* [d] *ut quamhonorificentiſſimum* s.c. *litteris meis recitatis, faciendum cures. Si mihi tecum minus* [e] *eſſet, quam eſt cum tuis omnibus; allegarem ad te illos, a quibus intelligis me præcipue diligi. Patris tui beneficia in me ſunt ampliſſima. neq. enim ſaluti meæ, neque honori amicior quiſquam dici poteſt.* [f] *frater tuus quanti me faciat, ſemperq. fecerit, eſſe hominem, qui ignoret, arbitror neminem. domus tua denique tota me ſemper omnibus ſummis officijs proſecuta eſt. neque uero tu in me diligendo cuiquam conceſsiſti tuorum. Quare a te peto maiorem in modum, ut me per te quamornatiſſimum uelis eſſe, meamque & in ſupplicatione decernenda, & in ceteris rebus* [g] *exiſtimationem ſatis tibi eſſe commendatam putes. Vale.*

a erga me.

b c ut laudari, & honorari, te conſule poſſent, ſupplicatione decernẽda.

d particula, ut abeſt à q.v.c.

e 455.

f patruelis, M. Marcellus. Suetonius in Iulio.

g ep.xi.lib.8.

SCHOLIA D. LAMBINI.

QVANDO id accidit,) ſic mei quinque ueteres libri: reliqui, Quomodo, Cum, Quom. placet, Quando.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

AGIT gratias conſuli Marcello, quod ſupplicationem ſibi decreuerit.

Cicero imp. s. d. C. Marcello cos. II

QVANTAE *tibi curæ meus honos fuerit, & quam idem exſtiteris conſul in me ornando, & amplificando, qui fueras ſemper cũ parentib. tuis, & cũ tota domo; etſi* [h] *res ipſa loquebatur, cognoui tamen ex meorum omnium litteris. itaq.*

h cum decretã mihi ſupplicationem audirem.

nihil eſt tantum, quod ego non tua cauſſa debeã, facturusq. ſim cum ſtudioſe, tum libenter. nã magni intereſt, cui debeas: debere autem nemini malui, quam tibi: cui me cum ſtudia communia, beneficia paterna, tuaq. iam ante coniunxerãt; tũ accedit, mea quidem ſententia, maximum uinculum, quod ita remp. geris, atque geſſiſti, qua mihi carius nihil eſt, ut, quantum tibi omnes boni debeant, quo minus tantundem ego unus debeã, non recuſem. quamobrem tibi uelim ij ſint [a] *exitus, quos mereris: quos fore confido. Ego, ſi me nauigatio non morabitur, quæ incurrebat in ipſos Eteſias, propediem te, ut ſpero, uidebo. Vale.*

a cum honorẽ tibi deos fortunare uolo, dixit ep. 8. & 12.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATVLATVR de conſulatu: petitque, ut operã det, ne quid ſibi temporis ad annuũ ꝓuinciale munus addat.

Cic. imp. s. d. [b] L. Paullo cos. des. 12

ETSI *mihi numquam* [c] *fuit dubium, quin te populus R. pro tuis ſummis in remp. meritis, & pro* [d] *ampliſſima familiæ dignitate, ſummo ſtudio, cunctis ſuffragijs conſulem facturus eſſet: tamen incredibili lętitia ſum affectus, cum id mihi nunciatum eſt: eumq. honorem tibi deos fortunare uolo, a teq. ex tua, maiorumq. tuorum dignitate adminiſtrari. atq. utinam præſens illum diem, mihi optatiſſimum, uidere potuiſſem, proq. tuis ampliſſimis erga me ſtudijs, atq. beneficijs tibi operam meam, ſtudiumq. nauare. quam mihi facultatem quando hic* [e] *nec opinatus, & improuiſus prouinciæ caſus eripuit: tamen, ut te conſulem remp. pro tua dignitate gerentem uidere poſſim,*

b qui Catilinã lege Plautia interrogarat. Salluſtius.

c *L. dubium fuit, quin te. et ita v.c.*

d erat enim Aemilia gens patricia.

e Acad. 1. ſic locutus.

ſim,

ſim, magnopere a te peto, ut operam des, efficias, ne quid mihi fiat iniuriæ, ne ue quid temporis ad meum annuum munus accedat. quod ſi feceris; magnus ad tua priſtina erga me ſtudia cumulus accedet. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PETIT, ut de ſuis rebus geſtis quamhonorificentiſſime decernendum curet: ſuamq. illi etiam ceteris in rebus exiſtimationem commendat.

M. Cicero imp. S. D. L. Paullo cos. 13

MAXIME *mihi fuit optatum, Romæ eſſe tecum, multas ob cauſſas, ſed præcipue, ut & in petendo, & in gerendo conſulatu meum tibi debitũ ſtudium perſpicere poſſes.*[a] *ac petitionis quidẽ tuæ ratio mihi ſemper fuit explorata: ſed tamen*[b] *nauare operã uolebam. in conſulatu uero cupio equidem te minus habere negotij: ſed moleſte fero, me conſulem tuum ſtudium adoleſcentis perſpexiſſe, te meum, cum id ætatis ſim, perſpicere non poſſe. ſed ita fato neſcio quo contigiſſe arbitror, ut tibi ad me ornandum ſemper detur facultas, mihi ad remunerandum nihil ſuppetat præter uoluntatem.*[c] *ornaſti conſulatum, ornaſti reditum meum. incidit meum tempus rerum gerendarum in ipſum conſulatum tuum. itaque cum & tua ſumma amplitudo, & dignitas, & meus magnus honos, magnaque exiſtimatio poſtulare uideatur, ut a te pluribus uerbis contendam, ac petam, ut quamhonorificentiſſimum* S. C. *de meis reb.*[d] *geſtis faciendum cures: non audeo uehementer a te contendere; nec aut ipſe*

a correctio ad id, quod dixerat, In petẽdo.

b *fort. ſibi nauare op.*

c ſtudiis, & officiis tuis.

d in Amano. cp. +.

tuæ perpetuæ conſuetudinis erga me oblitus eſſe uidear, aut te oblitum putem. quare, ut te uelle arbitror, ita faciam; atque ab eo, quem omnes [a] gentes ſciunt de me optime meritum, breuiter petam. Si alij conſules eſſent; ad te potiſſimum Paulle mitterem, ut eos mihi quam amiciſſimos redderes. nunc, cum tua ſumma poteſtas, ſummaq. auctoritas, [b] notaq. omnibus noſtra neceſſitudo ſit; uehementer te rogo, ut & quam honorificentiſſime cures decernendum de meis rebus geſtis, & quam celerrime. dignas res eſſe [c] & honore, & gratulatione, cognoſces ex ijs litteris, quas ad te, & ad [d] collegam, & ſenatum publice miſi: omniumq. mearum reliquarum rerum, maximeque exiſtimationis meæ procurationem, [e] ſuſceptam, uelim habeas; in primisq. tibi curæ ſit, quod abs te ſuperioribus quoque litteris petiui, ne mihi tempus prorogetur. cupio te conſulem uidere, omniaque, quæ ſpero, cum [f] abſens, tum etiam præſens te conſule aſſequi. Vale.

a ſignificat prędicari a ſe etiã in prouincia, quantum Paullo debeat.

b *q. v. c. notaque ſit omnib. noſtra neceſſitudo ueh.*

c *copulatio; &, abeſt à q. v. c.*

d C. Marcellũ. eæ litteræ non exſtant.

e quam antea ſuſcepiſti.

f abſens ſupplicationes, præſens triũphũ.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 MIHI ad remunerandum) legendum cenſeo, mihi ad te remunerandum, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SIGNIFICAT ſe ea facturum Fabij cauſſa, quæ Caſſius rogarat; dolet, ſe Caſſium non uidiſſe, ad urbem ex prouincia redeuntem: rogat, operam det, ne quid ſibi ad annuam prouinciam temporis prorogetur.

g quæſtor cum M. Craſſo in Syriam ierat.

h puto eſſe quẽ lib. 2. commendat Cœlio, & Papirio Paeto ep. 25. lib. 9. & Curtio, ep. 59. lib. 13.

Cicero s. d. C. Caſsio [g] proquæs. 14

[h] M. FABIVM *quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæſtum.*

ſtum.multi.n.anni ſunt, cum ille in ære meo eſt,et a me diligitur propter ſummam ſuam humanitatem, & obſeruantiam. ſed tamen, quod te ab eo egregie diligi ſenſi, multo amicior ei ſum factus. itaque quamquam[a] *profecerunt litteræ tuæ; tamen aliquando plus cõmendationis apud me habuit animus ipſius erga te mihi perſpectus,et cognitus. Sed de Fabio faciemus ſtudioſe, quæ rogas. Tu, multis de cauſſis, uellem, me conuenire potuiſſes; primum, ut te, quem tamdiu plurimi facio, tanto interuallo uiderem: deinde, ut tibi, quod feci per litteras, poſſem præſens gratulari: tum, ut, quibus de rebus uellemus, tu tuis, ego meis, inter nos communicaremus; poſtremo, ut amicitia noſtra, quæ ſummis officiis ab utroque culta eſt,ſed longis*[b] *interuallis temporum interruptam conſuetudinẽ habuit, confirmaretur uehementius. id quando non accidit, utemur bono litterarum, & eadem fere abſentes, quæ ſi corã eſſemus, conſequemur.*¹. ¹ unus ſcilicet fructus, qui in te uidendo eſt, percipi litteris non poteſt. alter gratulationis eſt, is quidem exſilior, quã ſi tibi,te ipſum intuens,gratularer:ſed tamen et feci*[c] *ante,& facio nunc,tibiq.cum pro rerum magnitudine, quas geſſiſti, tum pro opportunitate temporis gratulor,quod te de prouincia decedentem ſumma laus,et ſumma gratia prouinciæ proſecuta eſt. Tertium eſt, ut id, quod de noſtris rebus coram communicaſſemus inter nos,conficiamus idem litteris.Ego ceterarum rerũ cauſſa tibi Romam properandum magnopere cenſeo: (nam*

a al. profuerunt

b triennio .n. ante in Syriam quæſtor Caſſius ierat cum Craſſo, L. Domitio & App. Claudio cos.

c al. antea;

& ea, quæ reliqui, tranquilla de te erant: & hac tua recenti [a] *uictoria tanta clarum aduentum tuum fore intelligo) ſed, ſi quæ ſunt onera tuorum; ſi tanta ſunt, ut ea ſuſtinere* [b] *poſſis;* * *propera: nihil tibi erit lautius, nihil glorioſius: ſin maiora; conſidera, ne in alieniſſimum tempus cadat aduentus tuus. huius rei totum conſilium tuum eſt. tu enim* [c] *ſcis, quid ſuſtinere poſſis. ſi potes; laudabile, atque populare eſt: ſin plane non potes, abſens hominum ſermones facilius ſuſtinebis. De me autem idem tecum his ago litteris, quod ſuperioribus egi, ut omnes tuos neruos in eo contendas, ne quid mihi ad hanc prouinciam, quam &* [d] *ſenatus, &* [e] *populus annuam eſſe uoluit, temporis prorogetur,* [f] *hoc a te ita contendo, ut in eo fortunas meas poſitas putem. habes* [g] *Paullum noſtrum noſtri cupidiſſimum: eſt* * *Curio: eſt* * *Furnius. ſic uelim enitare, quaſi in eo ſint mihi omnia. Extremum illud eſt de ÿs, quæ propoſueram, confirmatio noſtræ amicitiæ: de qua pluribus uerbis nihil opus eſt. tu puer me appetiſti: ego autem ſemper ornamento te mihi fore duxi. fuiſti etiam præſidio triſtiſſimis meis temporibus. acceſſit poſt tuum diſceſſum familiaritas mihi cum Bruto* [h] *tuo maxima. itaque in ueſtro ingenio, & induſtria mihi plurimum & ſuauitatis, & dignitatis conſtitutum puto. id tu ut tuo ſtudio confirmes, te uehementer rogo, litteraſque ad me & continuo mittas, &, cum Romam ueneris, quamſæpiſſime. Vale.*

a Parthos, poſt necem Craſſi, deuicerat, Iuſtinus lib. 42. Velleius lib. 2.

b *L. poſſis: propterea. nihil t. et ita v. c.*

c *L. ſcis, q. & ita v. c.*

d e ideo dixit ep. 7. Et S. C. & lege.

f *q. v. c. Hoc ita à te cont.*

g Paullum, cõſulem deſignatum: Curionẽ tribunum pl. deſignatũ; itẽ Furniũ. ep. 18. lib. 5. ad Att.

h cuius ſoror uxor erat Caſſii Plut. in Bruto.

SCHO-

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Vnvs ſcilicet fructus,) etſi uideo eſſe in aliquot antiquis libris, Vnus ſcilicet uni fructus: mihi tamen magis arridet, Vnus ſcilicet fructus: ut eſt in tribus item antiquis libris. uerbum enim, Vni, quem hic locum habeat, non ſatis intelligo? Quid enim eſt, Vnus uni fructus percipi litteris non poteſt? quaſi uero non id omnium commune ſit. nemo enim ex amici litteris eum fructum, quem ex præſentis conſpectu, & ſermone, percipit.

* 2 Propera: nihil tibi erit lautius,) ex omnibus antiquis libris, unus omnino Maffeorũ eſt, in quo ita legatur. nam reliqui mei, Prope, Mediceus, Propere, habet. ex quo patet, qui ueritatem e tenebris uelit educere, multos ei conſulendos eſſe ueteres libros. Sententia ſatis aperta.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Vnvs ſcilicet ille fructus.) ſecutus ſum libros uulgatos. Nam manuſcr. alii habent, unus ille fructus: alii, unus ſcilicet fructus: alii, unus ſcilicet uni fructus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Probat ſuum cõſilium de bello ciuili nõ renouãdo.

Cicero s. d. Caſsio. 15

Etsi [a] *uterq. noſtrum, ſpe pacis, & odio ciuilis ſanguinis, abeſſe* [b] *a belli pertinacia uoluit: tamen, quãdo eius cõſilij princeps ego fuiſſe uideor, plus fortaſſe* [c] *tibi præſtare ipſe debeo, quam a te exſpectare. etſi, ut ſæpe ſoleo mecũ recordari, ſermo familiaris meus tecũ, & itẽ mecum tuus adduxit utrumq. noſtrum ad id conſilium, ut uno prœlio putaremus, ſi non totam cauſſam, at certe noſtrum* [d] *iudicium definiri conueniret. neque quiſquam hanc noſtram ſententiã uere umquam reprehendit, præter eos, qui arbitrantur melius eſſe deleri omnino remp. quam imminutam & debilitatam manere. ego autem ex interitu eius nullã ſpem* [e] *ſcilicet mihi proponebã, ex reliquijs magnam. ſed ea ſunt conſecuta, ut*

a uterq. enim, nicto in Theſſalia Pompeio, ſe Cæſari tradidit.

b *L. à belli pertinacia uoluit:*

c *q. v. c. tibi ipſe præſtare deb.*

d ut ſtatueremus, deponenda ne eſſent arma, an retinenda.

e eleganter uſurpatum, pro nimirum ep. 6. lib. 1. & 21. l. 9. & ad Att. ep. 10. lib. 1.

magis

magis mirum ſit accidere illa potuiſſe, quam nos non uidiſſe ea futura, nec, cum homines eſſemus, diuinare potuiſſe. equidem fateor meam coniecturam hanc fuiſſe, ut,[a] illo quaſi quodam fatali prœlio facto, & uictores communi ſaluti conſulere uellent, & uicti ſuæ. utrumque autem poſitum eſſe arbitrabar in celeritate uictoris. quæ ſi fuiſſet, eandem clementiam experta eſſet[b] Africa, quam cognouit Aſia, quam etiam Achaia, &, ut opinor, ipſo legato, ac deprecatore. amiſſis autem temporibus, quæ plurimum ualent, præſertim in bellis ciuilibus, interpoſitus annus alios induxit, ut uictoriam ſperarent, alios, ut ipſum, uinci, contemnerent. atq.[c] horum malorum omnium culpam fortuna ſuſtinet. quis enim aut Alexandrini belli tantam morã huic bello adiunctũ iri, aut neſcio quem iſtum[d] Pharnacem Aſiæ terrorem illaturum putaret? nos tamen, in conſilio pari, caſu diſſimili uſi ſumus. tu enim eam partem petiſti, ut & conſilijs intereſſes, &, quod maxime curam leuat, futura animo proſpicere poſſes: ego, qui feſtinaui, ut Cæſarem in Italia uiderẽ, (ſic enim arbitrabamur) eumque, multis honeſtiſſimis uiris conſeruatis, redeuntem, ad pacem currentem, ut aiunt, incitarem, ab illo longiſſime & abſum,[e] & abfui: uerſor autem in gemitu Italiæ,[f] & in urbis miſerrimis querelis: quibus aliquid opis fortaſſe, ego pro mea, tu pro tua, pro ſua quiſque parte ferre potuiſſet, ſi[g] auctor affuiſſet. Quare uelim[h] pro tua erga me perpetua[i] beneuolentia ſcribas ad me, quid uideas, quid

a Pharſalico.

b quę tum bellũ Scipione duce reparabat.

c q. v. c. malorum horum omnium culp.

d Mithridatis filium, quem mox Cæſar vnica pugna profligauit: unde illud, Veni, uidi, uici.

e L. & afuit.

f al. & urbis miſerr.

g Cæſar, quo auctore publicis uulneribus mederemur.

h pro tua perpetua erga me beniuol. & ita v. c.

i v.c. beniuol.

quid ſentias, quid exſpectandum, quid agendum nobis exiſtimes. magni erunt mihi tuæ litteræ. atq. utinam primis illis, [a] *quas Luceria miſeras,* [b] *paruiſſem. ſine ulla.n.moleſtia dignitatem meã retinuiſſem. Vale.*

[a] al quas Nuceria m.
[b] ſuadebas .n. ut ab armis abſtinerem.

ARGVMENTVM P. MANVTII.
IOCATVR in opiniones Epicureorum, id eſt in ipſum Caſſium, qui Epicuri ſectam ſequi cœperat.

Cicero s. d. Caſsio. 16

PVTO *te iam ſuppudere,* *[1]. [c] *cum hæc te tertia iam epiſtola ante* [d] *oppreſſit,* [1] *quã tu* [e] *ſchedulam, aut litteram. ſed non urgeo: longiores enim exſpectabo, uel potius* [f] *exigam. ego, ſi ſemper haberem, cui darem, uel ternas in hora darem. fit enim* [g] *neſcio quid, ut quaſi coram adeſſe uideare, cum ſcribo aliquid ad te: neq. id* [h] κατ' εἰδώλων φαντασίας, *ut dicunt tui* [i] *amici noui, qui putant etiam* διανοητικὰς φαντασίας *ſpectris Catianis excitari. nam, ne te fugiat,* [k] *Catius Inſuber Epicureus, qui nuper eſt mortuus, quæ ille* [l] *Gargettius, & iam ante Democritus,* εἴδωλα, *hic ſpectra nominat. his autem ſpectris etiam ſi oculi poſſent feriri,* [m] * [2]. [2] *quod uelis ipſa currunt; animus qui poſſit, ego non uideo. doceas tu me oportebit, cum ſaluus ueneris, in mea ne poteſtate ſit ſpectrum tuum, ut, ſimul ac mihi collibitum ſit de te cogitare, illud* [n] *occurrat. neque ſolum de te, qui mihi hæres in medullis: ſed, ſi inſulam Britamniã cœpero cogitare, eius* εἴδωλον *mihi aduolabit ad pectus? ſed hæc poſteris. tento .n. te, quo animo accipias. ſi enim* [o] *ſtomachabere,*

[c] fort. quid h.
[d] L. oppreſſerit,
[e] L. Syllabam, aut l.
[f] quaſi debitas.
[g] fort. neſcio quo modo,
[h] L. κατ' εἰδώλων φαντασίας,
[i] Epicurei. ep. 9.
[k] ſcripſit quedam. Quinct. lib. 10. cap. 1. & Horatius ſat. 4. lib. 2.
[l] Epicurus Gargettius appellatus, ex pago: de quo Laertius.
[m] L. quòd cum uelis ipſa acc.
[n] L accurrat:
[o] quod irridere uideat Epicureorum ſententias.

bere, & moleſte feres; plura dicemus; poſtulabimusque, ex qua hæreſi ui hominibus armatis deiectus ſis, in eam reſtituare. in hoc interdicto non ſolet addi, In hoc anno. quare ſi iam bienniū, aut triennium eſt, cum uirtuti [a] *nunciū remiſiſti, delenitus illecebris uoluptatis; in integro res nobis erit. Quamquam quicum loquor? cum uno fortiſſimo uiro: qui, poſtea quam forum attigiſti, nihil feciſti, niſi pleniſſimum ampliſſimæ dignitatis. in iſta ipſa αἱρέσει metuo ne plus neruorum ſit, quam ego putarim, ſi modo eam tu probas. Quid tibi in mentem uenit, inquies? Quia nihil habebam aliud, quod ſcriberem. de rep. n. nihil ſcribere poßum.* [b] *neque enim, quod ſentio, libet ſcribere. Vale.*

a perfecta metaphora, Nuncium remiſiſti, Delenitus illecebris uoluptatis.

b Cæſarianis omnia ex libidine adminiſtrantibus.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 CVM hæc te tertia iam epiſtola ante oppreſſit,) ſic olim emendauimus ex antiquo libro Vincentij Riccii: idq. teſtati ſumus ante aliquot annos in Scholiis noſtris. nam quod eſt in aliis ueteribus libris: Cum hæc tertia iam epiſtola ante operis ſit: id mihi prorſus non placet. Senſus. n. uidetur eſſe durior, nec tamen, niſi fallor, uerus. quid enim? adeo ne longa eſt hæc epiſtola, ut opus uideri poſſit? cum præſertim eam, quæ ſequitur, Cicero breuem appellet: quæ tamen breuior, quam hæc, non eſt.

* 2 QVOD uelis ipſa currunt;) Vincentii Riccii liber habet: Quod in his incurrat reliqui, Quod uelis ipſa currunt: unus hoc totum non habet, ſed amplam lacunam, quantam ſcilicet implerent hæc ipſa uerba: ut fortaſſe Græcum aliquid deſit. nam eodem modo, qui librum illum deſcripſit ubi Græcum aliquid occurrit, inane ſpatium reliquit. Hæc mihi uarietas mendi ſuſpicionem affert: & libenter legerem, Quod, cū uelis, ipſa incurrant: ideſt, in animū.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVAM tu ſyllabam, aut litterā.) Sic potiùs putaui eſſe legendum, quemadmodū reperi ſcriptum in cod. Memm. & Cleric. quàm uel ut habent excuſi, ſcedulam, uel ut P. Victorius edidit, ſcidam, quod Cariſius interpretatur, chartam. Nam præter horum librorum auctoritatem, quam

non

non puto contemnendam præ aliorum auctoritate, lōgè, meo quidem iudicio, concinnius & elegantius eſt ita loqui: hæc epiſtola te oppreſſit antè quàm tu ad me ſyllabam, aut litteram ad me miſeris, quàm ſic: antè quàm tu ad me chartam, aut litteram. Supra autem legendum forraſſe eſt, oppreſſerit, ubi eſt, oppreſſit, pro, operis ſit: quod eſt in libris manuſcriptis.

2 QVÒD, cùm uelis, ipſa accurrunt.) ſic reſtitui, coniectura ductus. Dicebat enim Epicurus, imagines, ſeu, ſimulacra ad arbitrium noſtrum ad nos aduolare, ſiue ea, quibus cerneremus, ſiue, quibus cogitaremus. Præterea, quæ ſequuntur, meam coniecturam confirmant, ibi, in mea ne poteſtate ſit ſpectrum tuum, &c. Poſtremò accurrunt, non, occurrunt. Sic enim Lucret. lib. 4. An ne uoluntatem noſtram ſimulacra tuentur? Et ſimulac uolumus, nobis accurrit imago? Et M. Tullius lib. 2. de diuinat. Quid? Ergo iſtæ imagines ita nobis dicto audientes ſunt, ut ſimulatque uelimus, accurrant?

ARGVMENTVM P. MANVTII.

QVERITVR de tabellariorum importunitate: ſcribit de Syllæ morte, de rumoribus Hiſpanici belli, de Panſa, de Caſſii commoratione Brundiſina.

Cicero s. d. Caſsio. 17.

PRAEPOSTEROS *habes tabellarios: etſi me quidem non offendunt; ſed tamen, cū a me diſcedunt, flagitant litteras: cum ad me ueniunt, nullas afferunt. atq. id ipſum facerent commodius, ſi mihi aliquid ſpatij ad ſcribendum darent: ſed petaſati ueniūt: comites ad portā exſpectare dicunt. ergo ignoſces:*[a] *alteras habebis has breues: ſed exſpecta*[b] πάντα περὶ πάντων. *etſi quid ego me tibi purgo, cū tui ad me inanes ueniāt, ad te cū epiſtolis reuertātur? Nos hic,*[c] *(tamē ad te ſcribā aliquid)* P.[d] *Syllā patrem mortuū, habebamus.*[e] *alij, a latronibus, alij, cruditate, dicebant. populus non curabat. combuſtum n. eſſe conſtabat. hoc tu*[f] *pro ſapientia tua feres æquo animo.*

a *L. alteras habebis has br.*
b ep. 20. lib. 12
c *L. Nos hic (tamen ad te ſcribā aliquid) D. Syllā*
d uide ep. 19. huius l. & 10. lib. 9. & lib. 2 de officiis. pro quo extat Ciceronis oratio.
d *al. P. Syllam pat.*
e *q v. c. alij à latronibus interfectum, alij &c. non pl.*
f *v. c. pro tua ſapientia ſcr.*

mo. quamquam πρόσωπον πόλεως amiſimus. Cæſarem putabant moleſte laturum, uerentem ne[a] *haſta refrixiſſet. Mindius Marcellus, & Atticus pigmentarius ualde gaudebãt ſe aduerſariũ perdidiße. De Hiſpania nihil, ſed exſpectatio ualde magna: rumores triſtiores, ſed ἀδέσποτοι. Panſa noſter*[b] *paludatus*[c] *ad* III. *Kal. Ian. profectus eſt: ut quiuis intelligere poſſet, id quod tu nuper*[d] *dubitare cœpiſti, τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἱρετὸν eſſe. nã, quod multos miſerijs*[e] *leuauit, & quod ſe in his malis*[f] *hominem præbuit; mirabilis eum uirorũ bonorum*[g] *beneuolentia proſecuta eſt. Tu quod adhuc Brundiſij moratus es, ualde probo, & gaudeo. & mehercule puto te ſapienter facturum, ſi ἀκενόσπουδος fueris. nobis quidem, qui te amamus, erit gratum. Et, amabo te, cum dabis poſthac aliquid domum litterarum, mei memineris. ego numquam quemquam ad te, cum ſciam, ſine meis litteris ire patiar. Vale.*

a ad quam emebat Sylla Põpeianorum bona. ep. 19.
b Philip. 5 & Feſtus.
c *L. ad* III.
d quia nuper Epicureus factus es.
e cum gratia, & auctoritate ualeret apud Cæſarem.
f Homo ſum. Ter.
g *v. c. beniuol*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

EXCVSAT breuitatem epiſtolæ, feſtinatione tabellarii: ſcribit de ſtatu reip. de Hiſpania, de Caſſii abſentia.

Cicero S. D. Caſsio. 18

LONGIOR *epiſtola fuiſſet, niſi eo ipſo tempore petita eſſet a me, cum iam iretur ad te: longior etiam, ſi*[h] *φλύαρον aliquem*[i] *habuiſſet. nã σπουδάζειν ſine periculo uix poſſumus. uidere igitur, inquies, poſſumus. non mehercule facillime; uerumtamen aliam aberrationem a moleſtijs nullã habemus.*[k] *ubi igitur, inquies,*[l] *philoſophia? tua*

h L. φλύαρον
i fort. habuiſſem.
K cura philoſophia ſolatiũ, & oblectationem nõ petis.
l L. philoſophia? tua quidem in culina: mea in moleſtia eſt.

** [1] tua quidẽ in culina, mea moleſta eſt. pudet .n. ſeruire. itaq. facio, me alias res agere; ne conuicium Platonis audiam. De Hiſpania nihil adhuc certi: nihil omnino noui. Te abeſſe, mea cauſſa moleſte fero, tua gaudeo. Sed flagitat tabellarius. [a] ualebis igitur, meque, ut a puero feciſti, amabis.* a epiſt. 14.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Tva quidem in culina, mea moleſta eſt.) mordet Caſſium, ut Epicureum, cuius philoſophia voluptatem reb. omnibus præponeret. In Culina: in epulis. Varie legitur hic locus in antiquis libris: Tua quidem in culina tua moleſtat: uel Tua quidem in culina mea moleſtaſſet. uel: Et quidẽ in culina mea moleſta eſt: uel: Tua eſt? quidã in culina mea moleſtaſſet. in vno pro, Moleſta, Moleſtia legitur.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Philosophia? tua quidem in culina: mea in moleſtia eſt) libri omnes manuſcri. habent. ubi igitur, inquies, philoſophia tua? & quidem in culina mea moleſta eſt. Sed Paullo Manutio non aſſentiri olim non potui, qui locum corruptum ac mendoſum eſſe putat. Sic autem legendum exiſtimat. ubi igitur philoſophia? tua quidem in culina: mea, in palæſtra eſt. ut hoc membrum, mea, in palæſtra eſt, opponatur illi ſuperiori membro: tua quidem, in culina eſt. Nunc nondum conſtitui apud me, probare debeam, necne. Quidam amicus meus, uir doctus, ſic potiùs legi putat oportere, ubi igitur philoſophia? tua quidem, in culina: mea, in moleſtia eſt: cui aſſentior. Sic autem loquitur lib. 4. epiſtolarum ad P. Nigidium Figulum, id tibi affirmo, te in iſtis moleſtiis, in quib. es hoc tempore, non diutiùs futurum. Idem lib. vi. ep. ad Ligarium. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmaſſe, te in iſtis moleſtiis diutiùs non futurum. ſic eadem ep. infrà non lõgè, ne, tu, quidem in iſtis incommodis eſſes. Idem eod. lib. Atq. illæ arbitrabantur, cùm à te abeſſent ipſæ, multo in grauiore te cura futurum. Idem lib. 9. ſcio te ſemper mecum in luctu fuiſſe, &c. Terent. in Andr. propterea nunc miſera in mærore'ſt. Paullo antè hac epiſt. 18. uidetur legendum, ſi φλύαρον aliquem, non, ut uulgò, habuiſſet.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Respondet ad duas epiſtolas, quæ ante proximam ſuperiorem leguntur, maxime autem Epicurum, & Epicureos, quorum ipſe in numero erat, a ſtudio uirtutis, & iuſtitiæ laudat.

Caſsius

Caſsius s. d. Ciceroni. 19

*Non mehercule in hac mea peregrinatione quidquam libentius facio, quam ſcribo ad te. uideor enim cum præſente loqui, & iocari. nec tamen hoc uſu uenit propter ſpectra[a] Catiana: pro quo tibi proxima epiſtola tot ruſticos Stoicos[b] regeram, ut Catium Athenis natum eſſe dicas. Panſam noſtrum ſecunda uoluntate hominum[c] paludatum ex urbe exiſſe, cum ipſius cauſſa gaudeo, tum mehercule etiam omniũ noſtrum. ſpero enim homines intellecturos, quanto ſit omnibus odio crudelitas, & quanto amori probitas, & clementia; atque ea, quæ maxime mali petant, & concupiſcant, ad bonos peruenire. difficile eſt.n.[d] hominib. perſuadere, τὸ καλὸν δι' αὑτὸ αἱρετὸν eſſe: ἡδονὴν, uero & [e] ἀταραξίαν, uirtute, iuſtitia, τῷ καλῷ parari, & uerum, & [f] probabile eſt. ipſe enim Epicurus, a quo omnes Catij, & [g] Amafinij, mali[h] uerborũ interpretes, proficiſcuntur, dicit, οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. itaq. & Panſa, qui ἡδονὴν ſequitur, uirtutem retinet: & ij, qui a uobis φιλήδονοι uocatur, ſunt φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι, omneſq. uirtutes & colunt, & retinent. itaque Sulla, cuius iudicium probare debemus, cum diſſentires philoſophos uideret, non quæſiuit, quid bonũ eſſet,[i] & omnia bona[k] coemit, cuius ego mortẽ forti mehercule animo tuli. nec tamẽ Cæſar diutius nos eũ deſiderare patietur.[l] nã *[l] habet[l] dãnatos, quos pro illo nobis reſtituat: nec ipſe ſectorẽ deſiderabit, cum filium uiderit. Nunc, ut*

a ep. 16.

b Pli. lib. 13. ep. 15. & Horatius Sat. 7. L. 1. Ingerere, Sat. 5 ibidem.

c Feſtus in dictione, Paludati.

d L. perſuadere hominibus. & ita v. c.

e L: & ἀταραξίαν.

f præterea, abeſt à quibuſd. v. c.

g al. Amafanij,

h Epicuri: cuius uerba ab honeſto, & iuſto detorquẽt.

i L. ſed omnia b.

K emit in auctione, quidquid potuit de bonis proſcriptorum ciuiũ, dominantibus primum Sylla, deinde Cæſare, epiſt. 17.

l al. dominatos

ut ad remp. redeam, quid in Hiſpanijs geratur, reſcribe. peream, niſi ſollicitus ſum, ac malo [a] *ueterem, & clementem dominum habere, quã nouum, & crudelem experiri. ſcis, Cnæus quam ſit fatuus: ſcis, quo modo crudelitatem uirtutem putet: ſcis, quam ſe ſemper a nobis deriſum putet. uereor, ne nos ruſtice gladio uelit* ἀντιμυκτηρίσαι. *quid fiat, ſi me diligis, reſcribe. Hui quam uelim ſcire, utrum iſta ſollicito animo, an* [b] *ſoluto legas. ſciam .n. eodem tempore, quid me facere oporteat. Ne longior ſim, uale: me, ut facis, ama. Si Cæſar uicit, celeriter me exſpecta.*

a Cæſarem potius quam Cn. Pompeiũ, Magni filium.

b hilari. triſtes enim curis detinentur.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 HABET damnatos, quos pro illo nobis reſtituat:) arguta in primis, & feſtiua ſententia. Lege Pompeia damnatos reſtituerat Cæſar: ut legimus apud eum lib. 3. de bel. ciu. hoc latenter Caſſius notat: cum tamen de iis loquatur, quos Cæſar ad ſectiones faciendas, nè haſta refrigeſceret, Syllæ mortuo ſuffecturus eſſet. Iocus eſt in uerbo, reſtituat, ambigua ſignificatione, ad maiorem Cæſaris contumeliam.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 NAM habet damnatos) P. Manutius in prima editione edidit, domi natos.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT, ſe ad illum mittere librum ſuum de perfecto oratore: laudat in Sabina gente fidem, & probitatem: petit ab eo creberrimas litteras.

Cicero s. d. C. Trebonio. 20

ORATOREM [c] *meum (ſic .n. ſcripſi) Sabino tuo commendaui. natio me hominis impulit, ut ei recte putarem. niſi forte* [d] *candidatorũ licentia hic quoq. uſus, hoc ſubito cognomen arripuit. etſi modeſtus eius uultus, ſermoque conſtans habere quiddam a Curibus uidebatur. Sed*

c ep. 18. lib. 6.

d fortaſſe, gentis Albiæ. ad Att. lib. 13. ep. 14. cum ſe populo, ad magiſtratus petitionem, quæ ſita fictis cognominibus gratia, commendant.

de Sabino ſatis. Tu, mi Treboni, quando * 1 *ad amorem meum* [a] *aliquantulum diſcedens addidiſti; quo tolerabilius feramus igniculum deſiderij tui,* [b] *crebris nos litteris appellato, atque ita, ſi idem fiet a nobis. quamquam duæ cauſſæ ſunt, cur tu frequentior in iſto officio eſſe debeas,* [c] *quam nos: primum, quod olim ſolebant, qui Romæ erant, ad prouinciales amicos de rep. ſcribere: nunc tu nobis ſcribas oportet: res enim publica iſtic eſt: deinde, quod nos alijs officijs tibi abſenti ſatisfacere poſſumus; tu nobis, niſi litteris, non uideo, qua re alia ſatisfacere poſſis. ſed cetera ſcribes ad nos poſtea: nunc hæc primo cupio cognoſcere,* [d] *iter tuum cuiuſmodi ſit; ubi* [e] *Brutum noſtrum uideris; quam diu ſimul fueris: deinde, cum proceſſeris longius, de bellicis rebus, de toto negotio: ut exiſtimare poſſimus, quo ſtatu ſimus. ego tantum me ſcire putabo, quantum ex tuis litteris habebo cognitum. Cura ut ualeas, meq. ames amore illo tuo ſingulari.*

a *L. aliquantulum diſced. add.*

b *fort. tolerantius*

c ibat Trebonius in Aſiam ei a ſenatu decretam. ep. 16. lib. 12.

d *q. v. c. tuum iter cuiuſm. & ita L.*

e qui metu plebis ab Antonio concitatæ, militumq. ueteranorũ, urbe exceſſerat.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Ad amorem meum aliquantulum diſcedens addidiſti;) pro Aliquantulum, ueteres libri omnes, Aliquantum olim, uno excepto, in quo eſt, Aliquantulum olim. ex quo placuit, Aliquantulum. nam, Olim, locum non habet: cum Trebonius paullo ante diſceſſerit: quod illud infra demonſtrat: Iter tuum cuiuſmodi ſit; ubi Brutum noſtrum uideris. &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Rogat, ut ſui abſentis deſiderium crebris, & longis epiſtolis leniat: enumerat Trebonii erga ſe officia: exponit, de Caluo iam mortuo quid ſentiat.

Cicero

Cicero s. d. Trebonio. 21

ET [a] epiſtolam tuam legi libenter, et librum libentiſſime. ſed tamen in ea uoluptate hunc [b] accepi dolorem; quod, cum incendiſſes cupiditatem meam conſuetudinis augendæ noſtræ, (nam ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum diſcedis a nobis, meque tanto deſiderio afficis, ut unam mihi conſolationem relinquas, fore, ut utriuſque noſtrum abſentis deſiderium crebris, & longis epiſtolis leniatur. quod ego non modo de me tibi ſpondere poſſum, ſed de te etiam mihi. nullam enim apud me reliquiſti dubitationem, quantum me amares. nam, ut illa omittam, quæ, ciuitate teſte, feciſti, cum mecum inimicitias [c] communicaſti; cum me concionibus tuis defendiſti; cum quæſtor in mea, atq. in publica cauſſa conſulum partes ſuſcepiſti; cũ [d] tribuno pl. quæſtor non paruiſti, cui tuus præſertim collega pareret: ut hæc recentia, quæ meminero ſemper, obliuiſcar; quæ tua ſollicitudo de me in armis, quæ lætitia in [e] reditu, quæ cura, qui dolor, cum ad te curæ, & dolores mei perferrentur; Brundiſium deniq. te ad me uenturũ fuiſſe, niſi ſubito in Hiſpaniam miſſus eſſes: ut hæc igitur omittam, quæ mihi tanti æſtimanda ſunt, quanti uitam æſtimo, & ſalutẽ meam: liber iſte, quem mihi miſiſti, quantam habet declarationẽ amoris tui? primum, quod tibi facetum uidetur, quidquid ego dixi; quod alijs fortaſſe non itẽ: deinde, quod illa, ſiue faceta [f] ſunt, [g] ſiue [h] ſic, fiũt,

[a] non eam, quæ 16. lib. 12.

[b] L. cepi

[c] q. v. e. communicaſti,

[d] P. Clodio.

[e] cũ poſt Pharſalicam pugnã in Italiã rediit.

[f] q. v. e. ſint.

[g] al. ſiue non, ſiunt, ſic narr.

[h] minuẽdi vim

*narrante te, uenuſtiſſima: quin etiam, ante quam ad me ueniatur, riſus omnis pæne conſumitur. quod ſi in his ſcribendis nihil aliud, niſi, quod neceſſe fuit, * [1] de uno me tam diu cogitauiſſes: ferreus eſſem, ſi te non amarem. cum uero ea, quæ ſcriptura perſecutus es, ſine ſummo amore cogitare non potueris: non poſſum exiſtimare, plus quemquam a ſe ipſo, quam me a te, amari. cui quidem ego amori, utinam ceteris rebus poſſem, amore certe reſpondebo: [1] quo tamen ipſo tibi confido * [2] [a] futurum ſatis. Nunc ad epiſtolam uenio. cui copioſe, & ſuauiter ſcriptæ, nihil eſt quod multa reſpondeam. Primum enim ego illas [b] Caluo litteras miſi, non plus, quam has, quas nunc legis, exiſtimans exituras. aliter enim ſcribimus, quod eos ſolos, quibus mittimus; aliter, quod multos lecturos putamus. deinde, ingenium eius melioribus extuli laudibus, quam tu id uere potuiſſe fieri putas. primum, quod ita iudicabam. acute mouebatur: genus quoddam ſequebatur, in quo iudicio lapſus, quo ualebat tamen, aſſequebatur, quod probaret. multæ erãt, & reconditæ [c] litteræ: uis non erat: ad eam igitur [d] adhortabar. in excitando autem, & in acuẽdo, plurimum ualet, ſi * laudes eum, quem cohortere. Habes de Caluo iudicium, & conſilium meum; conſilium, quod, cohortandi cauſſa, laudaui; iudicium, quod de ingenio eius ualde exiſtimaui bene. Reliquũ eſt, [e] tuam [f] profectionem amore proſequar, reditum ſpe exſpectem, [2] abſentem memoria colam, omne deſiderium litteris mitten-*

a *L. me facturũ ſatis.*

b uide Tacitũ in dialogo de Oratoribus.

c in lib. de claris orat.

d id facit ep. 1. lib. 2. & epiſt. 8. lib. 12. & alibi ſæpiſſime.

d *al. hortabar.*

e *L. ut tuam*

f In Hiſpaniã.

dis, accipiendisq. leniam. Tu, uelim, tua in me ſtudia, & officia multum tecum recordere: quæ cum tibi liceat,[a] mihi nefas ſit obliuiſci; non modo uirum bonum me exiſtimabis, uerum etiam te a me amari plurimum [b] iudicabis. Vale.

a q. v. e. mihi ſit nefas obl.
b ſi tua ī me officia tecum recordabere.

SCHOLIA P. MANVTII.

*, 1 De uno me) alii, De uno, de uno me. quæ geminatio mihi non admodum probatur: non quod ea ſæpe Cicero non utatur, idq. grauiter, & ornate: ſed eam ſententia, niſi opinione fallor, hoc in loco requirere nō uidetur.
* 2 Futurum ſatis.) malim, Facturum ſatis: ut ſubaudiatur, Me. alioqui, Quo tamen ipſo, unde regatur, non erit. nam, Futurum, nullo modo cum auferendi caſu coniungi poteſt.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Quo tamen ipſo, confido me facturum ſatis) uel ſic legendum, ut edi iuſſi, confido me facturum ſatis: uel, quod tamen ipſum tibi confido futurum ſatis.
2 Absentem memoria colam) malim legi, abſentiam, &c.

AD. TIRONEM
LIBER. XVI

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Cvm rediret Romam Cicero ex Cilicia, ægrum Tironem Patris reliquit: quem his fere omnib. epiſtolis rogat, ut ualetudinem curet.

Tullius, & Cicero F. & Q. s. d. Tironi humaniſsimo, & optimo. I

VIde, *quanta*[a] *in te ſit ſuauitas: duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hoſpes tam te diligit*, [b] *quã ſi uixerit tecum. is omnia pollicitus eſt, quæ tibi eſſent opus:* [c] *facturum puto. mihi placebat, ſi firmior eſſes, ut te Leucadem deportares, ut ibi te plane confirmares. uidebis, quid* [d] *Curio, quid Lyſoni, quid* [e] *medico placeat. uolebam ad te Marionem remittere; quem, cum meliuſcule tibi eſſet, ad me mitteres: ſed cogitaui unas litteras Marionem afferre poſſe, me autem crebras exſpectare. poteris igitur, & facies, ſi me diligis, ut quotidie ſit Acaſtus in portu. multi erunt, quibus recte litteras dare poſſis, qui ad me libenter perferant. equidem Patras euntem neminem prætermittã. Ego omnem ſpem tui diligenter curandi in* [f] *Curio habeo. nihil poteſt illo fieri humanius, nihil noſtri amantius. ei te totum trade. malo te paullo poſt ualentem, quam ſtatim imbecillum uidere. cura*

igitur

a q.v.e. ſit in te.

b q.v.e. quam ui xerit tecum

c ſimilis figura ep.16.lib.13.& ad Att.ep.4.l.x. & Phil.v.

d ep.29.l.7. & ep.17.lib.13.

e Aſclaponi. ep.20.lib.13.& 9. huius lib.

f Attici amiciſſimo. epiſt. 17. lib. 13. & ad Attic. epiſt. 5. & 6. lib. 8.

igitur nihil aliud, niſi ut tu ualeas: cetera ego curabo. Etiam atque etiam uale. Leucade proficiſcens, VII. *id. Nou.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT ſe aduerſis uentis Corcyræ teneri: hortaturq. Tironem, ut ſe curet, nec niſi confirmatus nauiget.

Tullius, & Cicero S. D. Tironi ſuo. 2

SEPTIMVM *iam diem Corcyræ tenebamur, Quinctus autem pater, & filius Buthroti. ſolliciti eramus de tua ualetudine mirum in modum: nec mirabamur nihil a te litterarum. iis.n. uentis* [a] *iſtinc nauigatur, qui* [b] *ſi eſſent, nos Corcyræ non* [c] *ſederemus. cura igitur te, & confirma; &, cum commode, & per ualetudinem, & per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantiſſimos tui ueni. nemo nos amat, qui te non diligat. carus omnibus, exſpectatusq. uenies. Cura ut ualeas etiam atque etiam Tiro noſter. Vale.* 1 XV. *Kal. Nou. Corcyræ.*

a *v.c. iſtim.*
b *L. ſi eſſent.*
c nihil agẽtes. ſic Terentius, Sedere domi uirginem tuã grandem.

SCHOLIA P. MANVTII.

XV. Kal. Nou.) ſi attendimus, quod epiſt. 9. ſcriptum eſt: cogemur credere, Dec. non Nou. legere.

SVVM Tironis deſiderium ſignificat.

Tullius, & Cicero meus, & frater, & fratris F. S. D. Tironi ſuo. 3

1 PAVLLO *facilius putaui poſſe me ferre deſiderium tui, ſed plane non fero. & quamquam magni ad* [d] *honorẽ noſtrum intereſt, quãprimum ad urbẽ me uenire: tamen peccaſſe mihi*

d triumphum cogitabat: ſed, eum ne diſcordiæ ciuiles impedirent, uerebatur. id quod euenit.

uideor,[a] *qui a te diſceſſerim. ſed quia tua uoluntas ea uidebatur eſſe, ut prorſus, niſi confirmato corpore, nolles nauigare: approbaui tuum conſilium; neq. nunc muto, ſi tu in eadem es ſententia.* [b] *ſin, poſtea quam cibum cepiſti, uideris tibi* [c] *me poſſe cõſequi: tuum cõſilium eſt. Ma·ionem ad te eo miſi, ut aut tecum ad me quamprimum ueniret; aut, ſi tu morarere, ſtatim ad me rediret. tu autem hoc tibi perſuade, ſi commodo* [d] *ualetudinis tuæ fieri poſſit, nihil me malle, quam te eſſe mecum,* [e] *ſin intelliges opus eſſe, te Patris, conualeſcendi cauſſa, paullum commorari, nihil me malle, quam te ualere. ſi ſtatim nauigas, nos Leucade* [f] *conſequere. ſin te confirmare uis; & comites, & tempeſtates, et nauem idoneã ut habeas, diligenter uidebis. unum illud, mi Tiro, uideto, ſi me amas, ne te Marionis aduentus, & hæ litteræ moueant. quod* [g] *ualetudini tuæ maxime conducet, ſi feceris; maxime obtemperaris uoluntati meæ. hæc pro tuo* [h] *ingenio conſidera. nos ita te deſideramus, ut amemus. amor, ut ualentem uideamus, hortatur; deſiderium, ut quamprimum. illud igitur potius. cura ergo potiſſimum, ut ualeas. de tuis* [i] *innumerabilibus in me officijs erit hoc gratiſſimum. III. non. Nou. Vale.*

a *L. qui abs te.*
b *al. ſin autem poema.*
c *q. v. c. poſſe me conſ. & ita L.*
d *v. c. ualitud.*
e *v. c. ſin autem intell.*
f *q. v. c. conſequeris.*
g *v. c. ualitud.*
h ut tibi faciũdum uidebit, ita facies.
i ep. 6. 7.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 PAVLLO facilius, &c.) harum epiſtolarum ordinem, in omnibus libris perturbatum, nos rationem, & iudicium uirorum doctorum ſecuti, reſtituimus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de ſua ſollicitudine, ſuoq. ad Alyziam acceſſu: rogat, ut ualetudinem diligenter curet.

Tullius s. d. Tironi ſuo. 4

NON *queo ad te, nec lubet ſcribere, quo animo ſim[a] affectus: tantũ ſcribo, & tibi, & mihi maximæ uoluptati fore, ſi te firmũ quamprimũ uidero. tertio die abs te ad Alyziam acceſſeramus:* [b] *is locus eſt* [c] *citra Leucadẽ ſtadia* CXX: *Leucade aut te ipſum, aut tuas literas a Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut ualeas, uel quantum te à me ſcis diligi. Nonis Nou. Alyzia.*

a quia ſine te ſum.

b *q. v. c. locus eſt.*

c nondũ Leucadem acceſſerat.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT, ut omni cura ualetudini ſeruiat.

Tullius, & Cicero, & Q. pater, & filius s. d. Tironi ſuo. 5

NOS *apud Alyziam, ex quo loco tibi litteras ante dederamus, unum diem commorati ſumus, quod Quinctus nos conſecutus non erat.* [d] *is dies fuit non. Nou. inde ante lucem proficiſcẽtes* [e] *ante diem* I I X. *id. Nou. has litteras dedimus. Tu, ſi nos omnes amas, & præcipue me,* [f] *magiſtrum tuum, confirma te. ego ualde ſuſpenſo animo exſpecto, primum te ſcilicet, deinde Marionem cum tuis litteris. omnes cupimus, ego in primis, quamprimum te uidere, ſed, mi Tiro, ualentem. quare nihil properaris. ſatis quotidie uidero, ſi ualebis. utilitatibus tuis poſſum carere: te ualere, tua cauſſa primum uolo, tum mea, mi Tiro. Vale.*

d *q. v. c. is n. dies fuit.*

e Gell. lib. XV. ca. 28.

f uide ep. 22. lib. 12. & Phil. 14.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

FERE tota eſt hortatio ad curandam ualetudinem.

Tullius

Tullius Tironi ſuo s. d. & Cicero, & Q. pater, & Q. F. 6

VARIE *ſum affectus tuis litteris, ualde priore pagina perturbatus, paullum altera recreatus. quare nunc quidem non dubito, quin, quoad plane ualeas, te neq. nauigationi, neque uiæ committas.* [a] *ſatis te mature uidero, ſi plane confirmatũ uidero. De medico & tu bene exiſtimari ſcribis, & ego ſic audio: ſed plane curationes eius non probo: ius enim dandum tibi non fuit, cum* κακοςόμαχος *eſſes. ſed tamen & ad illud ſcripſi accurate, & ad* [b] *Lyſonem. ad Curium uero, ſuauiſſimum hominẽ, & ſummi officij, ſummæq. humanitatis, multa ſcripſi, in his, etiam ut, ſi tibi uideretur, te ad ſe transferret. Lyſo .n. noſter, uereor, ne negligentior ſit, primum, quia omnes Græci: deinde, quod, cum a me litteras accepiſſet, mihi nullas remiſit. ſed eum tu laudas. tu igitur, quid faciendum ſit, iudicabis. Illud, mi Tiro, te rogo, ſumptu ne parcas ulla in re,* [c] *quod ad ualitudinem opus ſit. ſcripſi ad Curium,* [d] *quod dixiſſet,* [e] *daret. medico ipſi puto aliquid dandum eſſe, quo ſit ſtudioſior.* [f] *Innumerabilia tua ſunt in me officia; domeſtica, forenſia; urbana, prouincialia; in re priuata, in publica; in ſtudijs, in litteris noſtris. omnia uiceris, ſi, ut ſpero, te ualidum uidero. ego puto te belliſſime, ſi recte erit, cum quæſtore* [g] *Meſcinio decurſurum. nõ inhumanus eſt, teque, ut mihi uiſus eſt, diligit. & cum* [h] *ualetudini tuæ diligentiſſime conſulueris; tum, mi Tiro, cõſulito nauigationi. nulla in re* [i] *iã*

feſtinare

a *al. ſatis .n. u. mature.*

b ep. 19. lib. 13. & 1. & 9. huius lib.

c *al. quæ.*

d *L. quod dixiſſes daret medico ipſi p.*

e epiſt. 9. & ad Att. ep. 5. & 6. lib. 8.

f ep. 3. & 7.

g L. Meſcinio, de quo ep. 20. & 21. lib. 5. & ep. 26. lib. 13. habuit & alterũ quæſtorem, C. Cœliũ, de quo lib. 2. epiſt. ulti.

h *v. c. ualitud.*

i *L. iam te feſt.*

feſtinare uolo. nihil laboro, niſi ut ſaluus ſis. ſic habeto, mi Tiro, neminem eſſe, qui me amet, quin idem te amet. & cum tua, & mea maxime intereſt te ualere: tum multis eſt curæ. adhuc, dum mihi nullo loco deeſſe uis, numquam te confirmare potuiſti. nũc te nihil impedit: omnia depone: corpori ſerui. quantã diligentiam in [a] *ualetudinem tuam contuleris, tanti me fieri a te iudicabo. Vale, mi Tiro, uale, uale, & ſalue. Lepta tibi ſalutem dicit, & omnes. Vale.* VII. *idibus. Nouem. Leucade.*

a v. c. ualitud.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

IDEM argumentum, ut Tiro ualetudinem curet.

Tullius, & Cicero, & Q. Q. s. d. Tironi. 7

TERTIAM *ad te hanc epiſtolã ſcripſi* [b] *eadem die, magis inſtituti mei tenendi cauſſa, quia nactus eram, cui darem, quam quod haberẽ quid ſcriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiæ. ad tua* [c] *innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratiſſimum omnium. cum* [d] *ualetudinis rationem, ut ſpero, habueris, habeto etiam nauigationis. in Italiam euntib. omnibus ad me litteras dabis, ut ego euntem* [e] *Patras neminem prætermitto. cura, te, mi Tiro. quando non contigit, ut ſimul nauigares; nihil eſt, quod feſtines:* [f] *nec quidquam cures, niſi ut ualeas. Etiam atque etiam uale.* VII. *id. Nou. Actio,* [g] *ueſperi.*

b L. eodem die.

c ep. 3. & 6.

d v. c. ualitud.

e ubi Curius erat.

f L. nec quidq.

g ad hoc promontoriũ Antonius ab Auguſto maritima pugna uictus eſt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ETIAM Q. Cicero ſignificat, quantæ curæ ſibi Tironis ualetudo ſit.

a al. Q. CICERO
b v. c. ualetud.
c al. eſt
d L. aſuturus
e q. v. c. non habent hic, promotab. te.
f hic uerſus in Euripidis tragœdiis, quæ nunc exſtant, non reperitur. multas nominant, quæ deſiderantur, Stobæus, & Suidas. ep. 15. lib. 13.
g q v. c. ſingula eius teſt.
h L. Q. F.

[a] Q. Cicero S. D. Tironi. 8

MAGNAE nobis eſt ſollicitudini[b] ualetudo tua. nam tametſi qui ueniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nunciauit: tamen in magna conſolatione ingens[c] ineſt ſollicitudo, ſi diutius a nobis[d] abſuturus es, is, cuius uſum, & ſuauitatem deſiderando ſentimus. attamen, quamquam uidere te tota cogitatione cupio; tamen te penitus rogo, ne[e] te tam longæ nauigationi, & uiæ per hiemem, niſi bene firmum, committas, neue nauiges, niſi explorate. uix in ipſis tectis, & opidis frigus infirma ualetudine uitatur; ne dum in mari, & uia ſit facile abeſſe ab iniuria temporis.

[f] ψύχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον,

inquit Euripides. cui tu quantum credas, neſcio: ego certe ſingulos eius uerſus [g] ſingula teſtimonia puto. Effice, ſi me diligis, ut ualeas, & ut ad nos firmus, ac ualẽs quamprimum venias. Ama nos, & uale.[h] Q. F. tibi ſalutem plurimam dicit.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NAVIGATIONIS deſcriptio, & ad curandam ualetudinem beneuolentiæ plena cohortatio.

i L. a. d. IIII.
K L. ad VIII.

Tullius, & Cicero S. D. Tironi ſuo. 9

NOs a te, ut ſcis, diſceſſimus,[i] ad I V. non. Nou. Leucadem uenimus [k] ad I I X. id. Nou.

Nou.[a] *ad* VII. *Actium. ibi propter tempeſtatẽ ad* VI. *id. morati ſumus. inde*[b] *ad* V. *id. Corcyram belliſſime nauigauimus. Corcyræ fuimus uſque ad*[c] XVI. *Kal. Dec. tempeſtatib. retenti ad*[d] XV. *Kal. a portu Corcyræorum,*[e] *ad*[f] *Caſſiopen ſtadia* CXX *proceſſimus. ibi retenti uentis ſumus uſque*[g] *ad* IX. *Kal. interea, qui cupide profecti ſunt, multi naufragia fecerunt. nos eo die cenati ſoluimus. inde, auſtro leniſſimo, cælo ſereno, nocte illa, & die poſtero in Italiam ad Hydruntem ludibundi peruenimus: eodemq. uento poſtridie (id erat*[h] *ad* VII. *Kal. Dec.) hora quarta Brundiſium uenimus: eodemq. tempore ſimul nobiſcum opidum introijt Terentia, quæ te facit plurimi. Ad*[i] V. *Kal. Dec. ſeruus Cn. Plancij Brundiſij tandem aliquando mihi a te expectatiſſimas litteras reddidit, datas idibus Nou. quæ me moleſtia ualde leuauerunt; utinam omnino liberaſſent. ſed tamen*[k] *Aſclapo medicus*[l] *plane cõfirmat, propediẽ te ualentem fore. nũc*[m] *quidẽ ego te hortor, ut omnẽ diligentiã adhibeas ad conualeſcendum. tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui. ſcio*[n] *te omnia facturum, ut nobiſcum quamprimum ſis: ſed tamen ita uelim, ut ne quid propere ſ. ſymphoniam*[o] *Lyſonis uelim uitaſſes, ne in quartã*[*1] .[p] *hebdomadẽ incideres: ſed quando pudori tuo maluiſti obſequi, quam*[q] *ualetudini; reliqua cura. Curio miſi, ut medico*[r] *honos haberetur, & tibi daret, quod opus eſſet: me, cui iuſſiſſet, cũraturum. equum, & mulum Brundiſij tibi reliqui. Romæ, uereor, ne ex Kal. Ian. magni tumultus*

a *a. d.* VII.
b *L. a. d.* V.
c *L.* XV.
d *a. d.* XII.
e de qua Plinius, & Strabo.
f *L. ad Caſſiopen ſtadia* CXX.
g *L. ad a. d.* IX.
h *L. a. d.* VII.
i *L. A. d.* V. *Kal.*
K ep. 20. lib. 13
l *al. ſanè*
m *al. quidem*
n *q. v. c. omnia te fact.*
o ep. 19. lib. 13. item 1. & 6. huius libri.
p *al. hebdomada*
q *v. c. ualitud.*
r de pecunia intellige, non de honore. & honorarium, præmium honoris cauſſa datum, uide ſupra, ep. 6.

*multus ſint. nos agemus omnia modice. Reliqui eſt,[a] ut te hoc rogem, & a te petam, ne temere nauiges. ſolent nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſſa. cautus ſis, mi Tiro: mare magnum, & difficile tibi reſtat. ſi poteris, cum Meſcinio: (caute is ſolet nauigare) ſi minus, cum [b] honeſto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularius moueatur. in hoc omnem diligentiam ſi adhibueris, teq. nobis * 2 incolumem [c] ſtiteris; omnia ante habebo. Etiam atq. etiam noſter Tiro uale. Medico, Curio, Lyſoni de te ſcripſi diligentiſſime. Vale.*

a al. ut te rogem, & à te p.

b. honeſto, hic non ad mores, ſed ad dignitatem refertur.

c L. ſtiteris,

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 HEBDOMADEM) ſi, Hebdomadem, Græco more legas: Gellium corrige, ubi legitur quibuſdam locis, Hebdomada, & Hebdomadam.

* 2 INCOLVMEM ſtiteris.) recte alii uerbum, Stjteris, re mutatione minima, cum ſit in antiquis libris, Steteris, repoſuerunt. Sic ad Attic. ep. 14. lib. 10. Te uegetum nobis in Græcia ſiſti.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT ut præter ualetudinem nihil curet: addit de aduentu ſuo ad urbem, de ſtatu reip. ciuilibus diſcordiis perturbato. de triumpho ſuo, de præfectura Campana.

Tullius, & Cicero, Terentia, Tullia, Q. Q. S. D. Tironi. 10

ETSI opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſidero: tamen non tam mea, quã tua cauſſa doleo te non ualere. ſed quando in quartanam conuerſa uis eſt morbi: ſic .n. ſcribit Curius: ſpero te, & diligentia adhibita, etiam [d] firmiorem fore. modo fac id, quod humanitatis tuæ eſt, ne quid aliud cures hoc tempore, niſi ut quam commodiſſime conualeſcas. non ignoro, quantum

d quia pituitã, & melancholicum humorẽ, quartana conſtat exſiccari. Galenus in 1. de arte curat. ad Glauconẽ.

ex

ex deſiderio labores: ſed erunt omnia facilia, ſi ualebis. feſtinare te nolo; ne nauſeæ moleſtiam ſuſcipias æger, & periculoſe hieme nauiges. Ego ad urbem acceſſi pridie non. Ian. obuiam mihi[a] ſic eſt proditum, ut nihil fieri[b] potuerit[c] honoratius. ſed incidi in ipſam flammam ciuilis diſcordiæ, uel potius belli: cui cum cuperem mederi, et, ut arbitror, poſſem; cupiditates[d] certorum hominum (nam ex utraq. parte ſunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. omnino & ipſe Cæſar, amicus noſter, minaces ad ſenatum, & acerbas litteras miſerat: et erat adhuc impudẽs, qui exercitum, & prouinciam inuito ſenatu teneret: & Curio meus illũ incitabat.[e] Antonius quidem noſter, &[f] Caſſius, nulla ui[g] expulſi, ad Cæſarem cum Curione profecti erant; poſtea quam ſenatuſconſultibus, prætoribus; tribunis pl. & nobis, qui[h] proconſules ſumus, negotium dederat, ut curaremus,[i] ne quid reſp. detrimenti caperet. nũquam[k] maiore in periculo ciuitas fuit: numquã improbi ciues habuerunt paratiorem[l] ducem. omnino ex hac quoq. parte[m] diligentiſſime cõparatur. id fit auctoritate, & ſtudio Pompeij noſtri, qui Cæſarem ſero cœpit timere. nobis inter has turbas ſenatus tamen frequens flagitauit triumphum: ſed[n] Lentulus cos. quo maius ſuum beneficium faceret, ſimul atq. expediſſet quæ eſſent neceſſaria de republ. dixit ſe relaturum. nos agimus nihil cupide; eoque eſt noſtra pluris auctoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſque partem[o] tueretur. nos Capuam ſumpſimus. Hæc

te

a *al. ſic eſt a proditum,*
b *q. v. c. poſſet hon.*
c *al. ornatius.*
d epiſt. 1. lib. 4. & xi. huius lib.
e tribuni pl.
f g Cęſar cõm. de bel. ci. lib. 1. & pro Deiotaro.
h quo uno verſiculo, ſumma in ciues poteſtas committebatur. Salluſtius in Catil. & Cæſar lib. 1. de bello ci. & Philipp. 5. & Or. 1. in Cat.
h *al.* PROCOSS.
i *v. c. nequid detrim. reſp.*
K *L. maiore*
l *L. ducem. Omnino ex hac q.*
m *al. bellum diligentiſſimè comparatur.*
n Cruſcellus, de quo ep. 4. lib 8.
o aduerſus Cęſarem. ep. ſeq.

te ſcire uolui. Tu etiam atq; etiã cura ut uale.
litterasq. ad me mittas, quotieſcunque habe
cui des. Etiã atque etiã uale. Datum prid. id. I

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DEPLORAT ſtatum reip. & initia bellorum ciuili
exponit: tum ſuam in Tironem beneuolentiam ſignif

Tullius s. d. Tironi ſuo. I

QVo *in diſcrimine uerſetur ſalus mea,*
bonorum omnium, atque uniuerſæ reip.
eo ſcire potes, quod domos noſtras, & patri
ipſam uel[a] *diripiendam, uel inflammandam re*
quimus. in eum locum res deducta eſt, ut[b]
quis deus[c] *uel caſus aliquis ſubuenerit, ſalui*
nequeamus. equidem, ut ueni ad urbem, non d
ti omnia & ſentire, & dicere, & facere qua
concordiam pertinerent. Sed mirus inuaſerat
ror non ſolum[d] *improbis, ſed etiam ĩs, qui b*
habentur, ut pugnare cuperent, me clamante
hil eſſe bello ciuili miſerius. itaque cum Ca
amentia quadam raperetur, & oblitus non
nis, atque honorum ſuorum, Ariminum, Piſa
rum, Anconam, Arretium,[e] *occupaſſet; urb*
[f] *reliquimus; quam ſapienter, aut quam fortit*
nihil attinet diſputare.[g] *quo quidẽ in caſu ſim*
uides. feruntur omnino condiciones ab illo,
Pompeius erat in Hiſpaniam: delectus qui ſu
habiti, & præſidia noſtra dimittantur: ſe ult
riorem Galliam Domitio,[h] *citeriorem Conſi*
[i] *Noniano (his enim obtigerunt) traditurum*
ad conſulatus petitionem ſe uenturum: neq
iam uelle[k] *abſentis rationem haberi ſui: ſe pr*
ſentem

a ep.1.lib.4.
b *L. niſi qui deus,*
c *q.v.c. aut caſus*
d *L. improbis, ſed etiam his, q.*
e *L. occupaßet,*
f hoc ſæpe in Pompeio reprehendit in ep. ad Att.
g *L. quo in caſu ſimus, uides. Feruntur omnino quidem codic.*
h prætoria igitur facta.
i *al.* Noniano,
K *L. abſentis rationem hab. ſui:*
l quod ei lego pmiſſum erat, ipſo Pompeio conſule pugnãte. ep.6. lib.6.

ſentem trinundinum petiturum. accepimus condiciones, ſed ita, ut remoueat præſidia ex ijs locis, quæ occupauit; ut ſine metu de his ipſis condicionib. Romæ ſenatus haberi poſſit. id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis, non honeſtæ,[a] *(leges .n. imponuntur) ſed quiduis eſt melius, quam ſic eſſe, ut ſumus. ſin autem ille ſuis condicionib. ſtare uoluerit; bellum paratum eſt, eiuſmodi tamen, quod ille ſuſtinere non poſſit, præſertim cum a ſuis condicionib. ipſe fugerit: tantum modo ut eum intercludamus, ne ad urbem poſſit accedere: quod ſperabamus fieri poſſe.*[b] *delectus enim magnos habebamus: putabamuſq. illum metuere, ſi ad urbē ire cœpiſſet, ne Gallias amitteret, quas ambas habet inimiciſſimas propter*[c] *tranſpadanos. ex Hiſpaniaq. ſex legiones, et magna auxilia, Afranio, & Petreio ducibus, habet a tergo. uidetur, ſi inſaniet, poſſe opprimi, modo ut urbe ſalua. maximā autem plagam accepit, quod is, qui ſummam auctoritatem*[d] *in illius exercitu habebat, T. Labienus,*[e] *ſocius ſceleris eſſe noluit, reliquit illum, & nobiſcum eſt: multiq. idem facturi eſſe dicuntur. Ego adhuc oræ maritimæ præſum a Formijs. nullum maius*[f] *negotium ſuſcipere uolui, quo plus apud illum meæ litteræ, cohortationesque ad pacem ualerent. ſin autem erit bellum; uideo me caſtris, & certis legionibus præfuturum. Habeo etiam illam moleſtiam, quod Dolabella*[g] *noſter apud Cæſarem eſt. Hæc tibi nota eſſe uolui:*[h] *quæ, caue, te perturbent, & impediant ualetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem cum amantiſſimum*

a *L. leges .n. impon.*

b *L. Dilectus*

c quibs cū antea ius Latij Pōpeius Strabo cōſul dediſſet, poſtea Cæſar & ædilis, & cōſul de communicanda iis ciuitate laborauit: quod poſtremo dictator ef fecit. Suetoni⁹.

d *L. in eius exerc. & ita v.c.*

e *L. ſocius eius ſceleris eſſe n. & ita v.c.*

f ad Att. ep. xi. lib. 7.

g gener. ep. 16. lib. 2.

h *q. v. c. quæ cāue ne te pert.*

narrante te, uenuſtiſſima: quin etiam, ante quam ad me ueniatur, riſus omnis pæne conſumitur. quod ſi in his ſcribendis nihil aliud, niſi, quod neceſſe fuit, * [1] de uno me tam diu cogitauiſſes ferreus eſſem, ſi te non amarem. cum uero ea quæ ſcriptura perſecutus es, ſine ſummo amore cogitare non potueris: non poſſum exiſtimare plus quemquam a ſe ipſo, quam me a te, amari cui quidem ego amori, utinam ceteris rebus poſſem, amore certe reſpondebo: [1] quo tamen ipſo tibi confido * [2] [a] futurum ſatis. Nunc ad epiſtolam uenio. cui copioſe, & ſuauiter ſcriptæ, nihil eſt quod multa reſpondeam. Primum enim ego illas [b] Caluo litteras miſi, non plus, quam has, quas nunc legis, exiſtimans exituras. aliter enim ſcribimus, quod eos ſolos, quibus mittimus; aliter, quod multos lecturos putamus. deinde, ingenium eius melioribus extuli laudibus, quam tu id uere potuiſſe fieri putas. primum, quod ita iudicabam. acute mouebatur: genus quoddam ſequebatur, in quo iudicio lapſus, quo ualebat tamen, aſſequebatur, quod probaret. multæ erãt, & recõditæ [c] litteræ: uis non erat: ad eam igitur [d] adhortabar. in excitando autem, & in acuẽdo, plurimum ualet, ſi * laudes eum, quem cohortere. Habes de Caluo iudicium, & conſilium meum; conſilium, quod, cohortandi cauſſa, laudaui; iudicium, quod de ingenio eius ualde exiſtimaui bene. Reliquũ eſt, [e] tuam [f] profectionem amare proſequar, reditum ſpe exſpectem, [2] abſentem memoria colam, omne deſiderium litteris mittendis,

a L. me facturũ ſatis.

b uide Tacitũ in dialogo de Oratoribus.

c in lib. de claris orat.

d id facit ep. 1. lib. 2. & epiſt. 8. lib. 12. & alibi ſæpiſſime.

d al. hortabar.

e L. ut tuam

f In Hiſpaniã.

dis, accipiendisq. leniam. Tu, uelim, tua in me ſtudia, & officia multum tecum recordere: quæ cum tibi liceat,[a] mihi nefas ſit obliuiſci; non modo uirum bonum me exiſtimabis, uerum etiam te a me amari plurimum[b] iudicabis. Vale.

a q. v. c. mihi ſit nefas obl.

b ſi tua ĩ me officia tecum recordabere.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 De uno me) alii, De uno, de uno me. quæ geminatio mihi non admodum probatur: non quod ea ſæpe Cicero non utatur, idq. grauiter, & ornate: ſed eam ſententiã, niſi opinione fallor, hoc in loco requirere nõ uidetur.

* 2 Fvtvrvm ſatis.) malim, Factũrum ſatis: ut ſubaudiatur, Me. alioqui, Quo tamen ipſo, unde regatur, non erit. nam, Futurum, nullo modo cum auferendi caſu coniungi poteſt.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Qvo tamen ipſo, confido me factũrum ſatis) uel ſic legendum, ut edi iuſſi, confido me factũrum ſatis: uel, quod tamen ipſum tibi confido futurum ſatis.

2 Absentem memoria colam) malim legi, abſentiam, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Cvm rediret Romam Cicero ex Cilicia, ægrum Tironem Patris reliquit: quem his fere omnib. epiſtolis rogat ut ualetudinem curet.

Tullius, & Cicero F. & Q. s. d. Tironi humaniſsimo, & optimo. I

a q.v.c. ſit in te.

b q.v.c. quam ui xerit tecum

c ſimilis figura ep. 16. lib. 13. & ad Att. ep. 4. l. x. & Phil. v.

d ep. 29. l. 7. & ep. 17. lib. 13.

e Aſclaponi. ep. 20. lib. 13. & 9. huius lib.

f Attici amiciſſimo. epiſt. 17. lib. 13. & ad Attic. epiſt. 5. & 6. lib. 8.

VIDE, *quanta[a] in te ſit ſuauita duas horas Thyrei fuimus: Xeno menes hoſpes tam te diligit, [b] qu ſi uixerit tecum. is omnia pollici tus eſt, quæ tibi eſſent opus: [c] facturum puto mihi placebat, ſi firmior eſſes, ut te Leucaden deportares, ut ibi te plane confirmares. uidebis quid [d] Curio, quid Lyſoni, quid [e] medico placeat. uolebam ad te Marionem remittere; quem, cum meliuſcule tibi eſſet, ad me mitteres: ſed cogitaui unas litteras Marionem afferre poſſe, me autem crebras exſpectare. poteris igitur, & facies, ſi me diligis, ut quotidie ſit Acaſtus in portu. multi erunt, quibus recte litteras dare poſſis, qui ad me libenter perferant. equidem Patras euntem neminem prætermittã. Ego omnem ſpem tui diligenter curandi in [f] Curio habeo. nihil poteſt illo fieri humanius, nihil noſtri amantius. ei te totum trade. malo te paullo poſt ualentem, quam ſtatim imbecillum uidere. cura*

igitur

igitur nihil aliud, niſi ut tu ualeas: cetera ego curabo. Etiam atque etiam uale. Leucade proficiſcens, VII. *id. Nou.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT ſe aduerſis uentis Corcyræ teneri: hortaturq. Tironem, ut ſe curet, nec niſi confirmatus nauiget.

Tullius, & Cicero s.d. Tironi ſuo. 2

SEPTIMVM *iam diem Corcyræ tenebamur, Quinctus autem pater, & filius Buthroti. ſolliciti eramus de tua ualetudine mirum in modum: nec mirabamur nihil a te litterarum. ijs.n. uentis* [a] *iſtinc nauigatur, qui* [b] *ſi eſſent, nos Corcyræ non* [c] *ſederemus. cura igitur te, & confirma; &, cum commode, & per ualetudinem, & per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantiſſimos tui ueni. nemo nos amat, qui te non diligat. carus omnibus, exſpectatusq. uenies. Cura ut ualeas etiam atque etiam Tiro noſter. Vale.* * [1] XV. *Kal. Nou. Corcyræ.*

a v.c. iſtim. *b L. ſi eſſent.* c nihil agẽtes. ſic Terentius, Sedere domi uirginem tuã grandem.

SCHOLIA P. MANVTII.

XV. Kal. Nou.) ſi attendimus, quod epiſt. 9. ſcriptum eſt: cogemur credere, Dec. non Nou. legere.

SVVM Tironis deſiderium ſignificat.

Tullius, & Cicero meus, & frater, & fratris F. s. d. Tironi ſuo. 3

[1] PAVLLO *facilius putaui poſſe me ferre deſiderium tui, ſed plane non fero. & quamquam magni ad* [d] *honorẽ noſtrum intereſt, quã primum ad urbẽ me uenire: tamen peccaſſe mihi uideor,*

d triumphum cogitabat: ſed, eum ne diſcordiæ ciuiles impedirent, uerebatur. id quod euenit.

uideor,[a] qui a te diſceſſerim. ſed quia tua uoluntas ea uidebatur eſſe, ut prorſus, niſi confirmato corpore, nolles nauigare: approbaui tuum conſilium; neq. nunc muto, ſi tu in eadem es ſententia [b] ſin, poſtea quam cibum cepiſti, uideris tibi [c] me poſſe cõſequi: tuum cõſilium eſt. Ma ionem ad te eo miſi, ut aut tecum ad me quamprimum ueniret; aut, ſi tu morarere, ſtatim ad me rediret. tu autem hoc tibi perſuade, ſi commodo [d] ualetudinis tuæ fieri poſſit, nihil me malle, quam te eſſe mecum, [e] ſin intelliges opus eſſe, te Patris, conualeſcendi cauſſa, paullum commorari, nihil me malle, quam te ualere: ſi ſtatim nauigas, nos Leucade [f] conſequere. ſin te confirmare uis; & comites, & tempeſtates, et nauem idoneã ut habeas, diligenter uidebis. unum illud, mi Tiro, uideto, ſi me amas, ne te Marionis aduentus, & hæ litteræ moueant. quod [g] ualetudini tuæ maxime conducet, ſi feceris; maxime obtemperaris uoluntati meæ. hæc pro tuo [h] ingenio conſidera. nos ita te deſideramus, ut amemus. amor, ut ualentem uideamus, hortatur; deſiderium, ut quamprimum. illud igitur potius. cura ergo potiſſimum, ut ualeas. de tuis [i] innumerabilibus in me officijs erit hoc gratiſſimum. I I I. non. Nou. Vale.

a L. qui abs te.
b al. ſinautem poema.
c q. v. c. poſſe me conſ. & ita L.
d v. c. ualitud.
e v. c. ſinautem intell.
f q. v. c. conſequeris.
g v. c. ualitud.
h ut tibi faciũdum uidebit, ita facies.
i ep. 6. 7.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 PAVLLO facilius, &c.) harum epiſtolarum ordinem, in omnibus libris perturbatum, nos rationem, & iudicium uirorum doctorum ſecuti, reſtituimus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de ſua ſollicitudine, ſuoq. ad Alyziam acceſſu: rogat, ut ualetudinem diligenter curet.

Tullius

Tullius s. d. Tironi ſuo. 4

NON *queo ad te, nec lubet ſcribere, quo animo ſim[a] affectus: tantũ ſcribo, & tibi, & mihi maximæ uoluptati fore, ſi te firmũ quamprimũ uidero. tertio die abs te ad Alyziam acceſſeramus:* [b] *is locus eſt* [c] *citra Leucadẽ ſtadia* CXX. *Leucade aut te ipſum, aut tuas literas a Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut ualeas, uel quantum te à me ſcis diligi. Nonis Nou. Alyzia.*

a quia ſine te ſum.

b q. v. c. locus eſt.

c nondũ Leucadem acceſſerat.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT, ut omni cura ualetudini ſeruiat.

Tullius, & Cicero, & Q. pater, & filius s. d. Tironi ſuo. 5

NOS *apud Alyziam, ex quo loco tibi litteras ante dederamus, unum diem commorati ſumus, quod Quinctus nos conſecutus non erat.* [d] *is dies fuit non. Nou. inde ante lucem proficiſcẽtes* [e] *ante diem* IIX. *id. Nou. has litteras dedimus. Tu, ſi nos omnes amas, & præcipue me,* [f] *magiſtrum tuum, confirma te. ego ualde ſuſpenſo animo exſpecto, primum te ſcilicet, deinde Marionem cum tuis litteris. omnes cupimus, ego in primis, quamprimum te uidere, ſed, mi Tiro, ualentem. quare nihil properaris. ſatis quotidie uidero, ſi ualebis. utilitatibus tuis poſſum carere: te ualere, tua cauſſa primum uolo, tum mea, mi Tiro. Vale.*

d q. v. c. is. n. dies fuit.

e Gell. lib. xv. ca. 28.

f uide ep. 22. lib. 12. & Phil. 14.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

FERE tota eſt hortatio ad curandam ualetudinem.

Tullius Tironi ſuo S. D. & Cicero, & Q. pater, & Q. F. 6

VARIE *ſum affectus tuis litteris, ualde priore pagina perturbatus, paullum altera recreatus. quare nunc quidem non dubito, quin, quoad plane ualeas, te neq. nauigationi, neque uiæ committas. [a] ſatis te mature uidero, ſi plane confirmatũ uidero. De medico & tu bene exiſtimari ſcribis, & ego ſic audio: ſed plane curationes eius non probo: ius enim dandum tibi non fuit, cum* κακοςόμαχος *eſſes. ſed tamen & ad illud ſcripſi accurate, & ad [b] Lyſonem. ad Curium uero, ſuauiſſimum hominẽ, & ſummi officij, ſummæq. humanitatis, multa ſcripſi, in his, etiam ut, ſi tibi uideretur, te ad ſe transferret. Lyſo .n. noſter, uereor, ne negligentior ſit, primum, quia omnes Græci: deinde, quod, cum a me litteras accepiſſet, mihi nullas remiſit. ſed eum tu laudas. tu igitur, quid faciendum ſit, iudicabis. Illud, mi Tiro, te rogo, ſumptu ne parcas ulla in re, [c] quod ad ualitudinem opus ſit. ſcripſi ad Curium, [d] quod dixiſſet, [e] daret medico ipſi puto aliquid dandum eſſe, quo ſit ſtudioſior. [f] Innumerabilia tua ſunt in me officia; domeſtica, forenſia; urbana, prouincialia; in re priuata, in publica; in ſtudijs, in litteris noſtris. omnia uiceris, ſi, ut ſpero, te ualidum uidero. ego puto te belliſſime, ſi recte erit, cum quæſtore [g] Meſcinio decurſurum. nõ inhumanus eſt, teque, ut mihi uiſus eſt, diligit. & cum [h] ualetudini tuæ diligentiſſime conſulueris; tum, mi Tiro, cõſulito nauigationi. nulla in re [i] iã feſtinare*

a *al. ſatis .n. te maturè.*

b ep. 19. lib. 13. & 1. & 9. huius lib.

c *al. quæ.*

d *L. quod dixiſſes daret medico ipſi p.*

e epiſt. 9. & ad Att. ep. 5. & 6. lib. 8.

f ep. 3. & 7.

g L. Meſcinio, de quo ep. 20. & 21. lib. 5. & ep. 26. lib. 13. habuit & alterũ quæſtorem, C. Cœliũ, de quo lib. . epiſt. ulti.

h *v. c. ualitud.*

i *L. iam te feſt.*

feſtinare uolo. nihil laboro, niſi ut ſaluus ſis. ſic habeto, mi Tiro, neminem eſſe, qui me amet, quin idem te amet. & cum tua, & mea maxime intereſt te ualere: tum multis eſt curæ. adhuc, dum mihi nullo loco deeſſe uis, numquam te confirmare potuiſti. nūc te nihil impedit: omnia depone: corpori ſerui. quantā diligentiam in [a] ualetudinem tuam contuleris, tanti me fieri a te iudicabo. Vale, mi Tiro, uale, uale, & ſalue. Lepta tibi ſalutem dicit, & omnes. Vale. VII. *idibus. Nouem. Leucade.*

a *v. c. ualitud.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

IDEM argumentum, ut Tiro ualetudinem curet.

Tullius, & Cicero, & Q. Q. S. D. Tironi. 7

TERTIAM *ad te hanc epiſtolā ſcripſi* [b] *eadem die, magis inſtituti mei tenendi cauſa, quia nactus eram, cui darem, quam quod haberē quid ſcriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiæ. ad tua* [c] *innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratiſſimum omnium. cum* [d] *ualetudinis rationem, ut ſpero, habueris, habeto etiam nauigationis. in Italiam euntib. omnibus ad me litteras dabis, ut ego euntem* [e] *Patras neminem prætermitto. cura, te, mi Tiro. quando non contigit, ut ſimul nauigares; nihil eſt, quod feſtines:* [f] *nec quidquam cures, niſi ut ualeas. Etiam atque etiam uale.* VII. *id. Nou. Actio,* [g] *ueſperi.*

b *L. eodem die.*
c ep. 3. & 6.
d *v. c. ualitud.*
e ubi Curius erat.
f L. *nec quidq.*
g ad hoc promontoriū Antonius ab Auguſto maritima pugna uictus eſt.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ETIAM Q. Cicero ſignificat, quantæ curæ ſibi Tironis ualetudo ſit.

[a] Q. Cicero S. D. Tironi. 8

MAGNAE nobis eſt ſollicitudini [b] ualetudo tua. nam tametſi qui ueniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nunciauit: tamen in magna conſolatione ingens [c] ineſt ſollicitudo, ſi diutius a nobis [d] abſuturus es, is, cuius uſum, & ſuauitatem deſiderando ſentimus. attamen, quamquam uidere te tota cogitatione cupio; tamen te penitus rogo, ne [e] te tam longæ nauigationi, & uiæ per hiemem, niſi bene firmum, committas, neue nauiges, niſi explorate. uix in ipſis tectis, & opidis frigus infirma ualetudine uitatur; ne dum in mari, & uia ſit facile abeſſe ab iniuria temporis.

[f] ψύχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, *inquit Euripides. cui tu quantum credas, neſcio: ego certe ſingulos eius uerſus [g] ſingula teſtimonia puto. Effice, ſi me diligis, ut ualeas, & ut ad nos firmus, ac ualẽs quamprimum venias. Ama nos, & uale. [h] Q. F. tibi ſalutem plurimam dicit.*

a al. Q. CICERO

b v. c. ualitud.

c al. eſt

d L. aſuturus

e q. v. c. non habent hic, promocab. te,

f hic uerſus in Euripidis tragœdiis, quæ nunc exſtant, non reperitur. multas nominant, quæ deſiderantur, Stobæus, & Suidas. ep. 15. lib. 13.

g q. v. c. ſingula eius teſt.

h L. Q. F.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NAVIGATIONIS deſcriptio, & ad curandam ualetudinem beneuolentiæ plena cohortatio.

Tullius, & Cicero S. D. Tironi ſuo. 9

NOs a te, ut ſcis, diſceſſimus, [i] ad IV. non. Nou. Leucadem uenimus [k] ad IIX. id. Nou.

i L. a. d. IIII.

K L. a d VIII.

Nou.[a] ad VII. Actium. ibi propter tempeſtatẽ ad VI. id. morati ſumus. inde[b] ad V. id. Corcyram belliſſime nauigauimus. Corcyræ fuimus uſque ad [c]XVI. Kal. Dec. tempeſtatib. retenti ad [d] XV. Kal. a portu Corcyræorum,[e] ad [f] Caſſiopen ſtadia CXX proceſſimus. ibi retenti uentis ſumus uſque [g] ad IX. Kal. interea, qui cupide profecti ſunt, multi naufragia fecerunt. nos eo die cenati ſoluimus. inde, auſtro leniſſimo, cælo ſereno, nocte illa, & die poſtero in Italiam ad Hydruntem ludibundi peruenimus: eodemq. uento poſtridie (id erat[h] ad VII. Kal. Dec.) hora quarta Brundiſium uenimus: eodemq. tempore ſimul nobiſcum opidum introijt Terentia, quæ te facit plurimi. Ad [i] V. Kal. Dec. ſeruus Cn. Plancij Brundiſij tandem aliquando mihi a te expectatiſſimas litteras reddidit, datas idibus Nou. quæ me moleſtia ualde leuauerunt; utinam omnino liberaſſent. ſed tamen[k] Aſclapo medicus [l] plane cõfirmat, propediẽ te ualentem fore. nũc [m] quidẽ ego te hortor, ut omnẽ diligentiã adhibeas ad conualeſcendum. tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui. ſcio [n] te omnia facturum, ut nobiſcum quamprimum ſis: ſed tamen ita uelim, ut ne quid prope res. ſymphoniam [o] Lyſonis uelim uitaſſes, ne in quartã* [p] hebdomadẽ incideres: ſed quando pudori tuo maluiſti obſequi, quam [q] ualetudini; reliqua cura. Curio miſi, ut medico [r] honos haberetur, & tibi daret, quod opus eſſet: me, cui iuſſiſſet, curaturum. equum & mulum Brundiſij tibi reliqui. Romæ, uereor, ne ex Kal. Ian. magni tu-

multus

a a. d. VII.
b L. a. d. V.
c L. XV.
d a. d. XII.
e de qua Plinius, & Strabo.
f L. ad Caſſiopen ſtadia CXX.
g L. ad a. d. IX.
h L. a. d. VII.
i L. A. d. V. Kal.
K ep. 20. lib. 13
l al. ſanè
m al. quidem
n q. v. c. omnia te fact.
o ep. 19. lib. 13. item 1. & 6. huius libri.
p al. hebdomada
q v. c. ualitud.
r de pecunia intellige, non de honore. & honorarium, præmium honoris cauſſa datum. uide ſupra, ep. 6.

*multus ſint. nos agemus omnia modice. Reliquũ eſt,[a] ut te hoc rogem, & a te petam, ne temere nauiges. ſolent nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſſa. cautus ſis, mi Tiro: mare magnum, & difficile tibi reſtat. ſi poteris, cum Meſcinio: (caute is ſolet nauigare) ſi minus, cum [b] honeſto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularius moueatur. in hoc omnem diligentiam ſi adhibueris, teq. nobis * 2 incolumem [c] ſtiteris; omnia ante habebo. Etiam atq. etiam noſter Tiro uale. Medico, Curio, Lyſoni de te ſcripſi diligentiſſime. Vale.*

a *al. ut te rogem, & à te p.*

b. honeſto, hic non ad mores, ſed ad dignitatem refertur.

c *L. ſtiteris,*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 HEBDOMADEM) ſi, Hebdomadem, Græco more legas: Gellium corrige, ubi legitur quibuſdam locis, Hebdomada, & Hebdomadam.

* 2 INCOLVMEM ſtiteris.) recte alii uerbum, Stiteris, mutatione minima, cum ſit in antiquis libris, Steteris, repoſuerunt. Sic ad Attic. ep. 14. lib. 10. Te uegetum nobis in Græcia ſiſti.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT ut præter ualetudinem nihil curet: addit de aduentu ſuo ad urbem, de ſtatu reip. ciuilibus diſcordiis perturbato. de triumpho ſuo, de præfectura Campana.

Tullius, & Cicero, Terentia, Tullia, Q. Q. S. D. Tironi. 10

ETSI opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſidero: tamen non tam mea, quã tua cauſſa doleo te non ualere. ſed quando in quartanam conuerſa uis eſt morbi: ſic.n. ſcribit Curius: ſpero te, & diligentia adhibita, etiam [d] firmiorem fore. modo fac id, quod humanitatis tuæ eſt, ne quid aliud cures hoc tempore, niſi ut quamcommodiſſime conualeſcas. non ignoro, quantum

d quia pituitã, & melancholi cum humorẽ quartana conſtat exſiccari. Galenus in 1. de arte curat. ad Glauconẽ.

ex

ex deſiderio labores:ſed erunt omnia facilia,ſi ualebis. feſtinare te nolo; ne nauſeæ moleſtiam ſuſcipias æger, & periculoſe hieme nauiges. Ego ad urbem acceſſi pridie non.Ian.obuiam mihi[a] ſic eſt proditum, ut nihil fieri[b] potuerit[c] honoratius. ſed incidi in ipſam flammam ciuilis diſcordiæ,uel potius belli: cui cum cuperem mederi,et, ut arbitror,poſſem; cupiditates[d] certorum hominum (nam ex utraq. parte ſunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt.omnino & ipſe Cæſar,amicus noſter, minaces ad ſenatum, & acerbas litteras miſerat:et erat adhuc impudẽs, qui exercitum,& prouinciam inuito ſenatu teneret:& Curio meus illũ incitabat.[e] Antonius quidem noſter,&[f] Caſſius, nulla ui[g] expulſi,ad Cæſarem cum Curione profecti erant; poſtea quam ſenatuſconſultibus,prætoribus;tribunis pl.& nobis,qui[h] proconſules ſumus,negotium dederat,ut curaremus,[i] ne quid reſp. detrimenti caperet.nũquam[k] maiore in periculo ciuitas fuit: numquã improbi ciues habuerunt paratiorem[l] ducem.omnino ex hac quoq. parte[m] diligentiſſime cõparatur.id fit auctoritate, & ſtudio Pompeij noſtri, qui Cæſarem ſero cœpit timere. nobis inter has turbas ſenatus tamen frequens flagitauit triumphum: ſed[n] Lentulus cos.quo maius ſuum beneficium faceret, ſimul atq. expediſſet quæ eſſent neceſſaria de republ.dixit ſe relaturum. nos agimus nihil cupide; eoque eſt noſtra pluris auctoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſque partem[o] tueretur. nos Capuam ſumpſimus. Hæc

a al. ſic eſt a proditum,
b q. v. c. poſſet hon.
c al. ornatius.
d epiſt. 1. lib. 4. & xi. huius lib.
e tribuni pl.
f g Cæſar cõm. de bel. ci. lib. 1. & pro Deiotaro.
h quo uno verſiculo, ſumma in ciues poteſtas committebatur. Salluſtius in Catil. & Cæſar lib. 1. de bello ci. & Philipp. 5. & Or. 1. in Cat.
h al. PROCOSS.
i v. c. nequid detrim. reſp.
K *L. maiore*
l L. ducem. Omnino ex hac q.
m al. bellum diligentiſſime comparatur.
n Cruſcellus, de quo ep. 4. lib 8.
o aduerſus Cæſarem. ep. ſeq.

te

te ſcire uolui. Tu etiam atq; etiã cura ut ualeas; litteraſq. ad me mittas, quotieſcunque habebis cui des. Etiã atque etiã uale. Datum prid. id. Ian.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DEPLORAT ſtatum reip. & initia bellorum ciuilium exponit: tum ſuam in Tironem beneuolentiam ſignificat.

Tullius s. D. Tironi ſuo. II.

QVO in diſcrimine uerſetur ſalus mea, & bonorum omnium, atque uniuerſæ reip. ex eo ſcire potes, quod domos noſtras, & patriam ipſam uel [a] diripiendam, uel inflammandam reliquimus. in eum locum res deducta eſt, ut, [b] niſi quis deus [c] uel caſus aliquis ſubuenerit, ſalui eſſe nequeamus. equidem, ut ueni ad urbem, non deſtiti omnia & ſentire, & dicere, & facere quæ ad concordiam pertinerent. Sed mirus inuaſerat furor non ſolum [d] improbis, ſed etiam us, qui boni habentur, ut pugnare cuperent, me clamante nihil eſſe bello ciuili miſerius. itaque cum Cæſar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis, atque honorum ſuorum, Ariminum, Piſaurum, Anconam, Arretium, [e] occupaſſet; urbem [f] reliquimus; quam ſapienter, aut quam fortiter, nihil attinet diſputare. [g] quo quidẽ in caſu ſimus, uides. feruntur omnino condiciones ab illo, ut Pompeius erat in Hiſpaniam: delectus qui ſunt habiti, & præſidia noſtra dimittantur: ſe ulteriorem Galliam Domitio, [h] citeriorem Conſidio [i] Noniano (his enim obtigerunt) traditurum: ad conſulatus petitionem ſe uenturum: neque iam uelle [k] abſentis rationem haberi ſui: ſe præ-

ſentem

a ep. 1. lib. 4.
b *L. niſi qui deus,*
c *q. v. c. aut caſus*
d *L. improbis, ſed etiam his, q.*
e *L. occupaſſet,*
f hoc ſæpe in Pompeio reprehendit in ep. ad Att.
g *L. quo in caſu ſimus, uides. Feruntur omnino quidem codic.*
h prætoria igitur facta.
i *al. Noniano,*
K *L. abſentis rationem hab. ſui:*
l quod ei lego pmiſſum erat, ipſo Pompeio conſule pugnãte. ep. 6. lib. 6.

ſentem trinundinum petiturum. accepimus condiciones, ſed ita, ut remoueat præſidia ex ijs locis, quæ occupauit; ut ſine metu de his ipſis condicionib. Romæ ſenatus haberi poſſit. id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis, non honeſtæ,[a] *(leges .n. imponuntur) ſed quiduis eſt melius, quam ſic eſſe, ut ſumus. ſin autem ille ſuis condicionib. ſtare uoluerit; bellum paratum eſt, eiuſmodi tamen, quod ille ſuſtinere non poſſit, præſertim cum a ſuis condicionib. ipſe fugerit: tantum modo ut eum intercludamus, ne ad urbem poſſit accedere: quod ſperabamus fieri poſſe.*[b] *delectus enim magnos habebamus: putabamuſq. illum metuere, ſi ad urbẽ ire cœpiſſet, ne Gallias amitteret, quas ambas habet inimiciſſimas propter*[c] *tranſpadanos. ex Hiſpaniaq. ſex legiones, et magna auxilia, Afranio, & Petreio ducibus, habet a tergo. uidetur, ſi inſaniet, poſſe opprimi, modo ut urbe ſalua. maximã autem plagam accepit, quod is, qui ſummam auctoritatem*[d] *in illius exercitu habebat, T. Labienus,*[e] *ſocius ſceleris eſſe noluit, reliquit illum, & nobiſcum eſt: multiq. idem facturi eſſe dicuntur. Ego adhuc oræ maritimæ præſum a Formijs. nullum maius*[f] *negotium ſuſcipere uolui, quo plus apud illum meæ litteræ, cohortationesque ad pacem ualerent. ſin autem erit bellum; uideo me caſtris, & certis legionibus præfuturum. Habeo etiam illam moleſtiam, quod Dolabella*[g] *noſter apud Cæſarem eſt. Hæc tibi nota eſſe uolui:*[h] *quæ, caue, te perturbent, & impediant ualetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem cum amantiſſimum*

a *L. leges .n. impon.*

b *L. Dilectus*

c quibs cũ antea ius Latij Põpeius Strabo cõſul dediſſet, poſtea Cæſar & ædilis, & cõſul de communicanda iis ciuitate laborauit: quod poſtremo dictator ef fecit. Suetoni⁹.

d *L. in eius exerc. & ita v.c.*

e L. *ſocius eius ſceleris eſſe n. & ita v.c.*

f ad Att. ep. XI. lib. 7.

g gener. ep. 16. lib. 2.

h *q. v. c. quæ caue ne te pert.*

*narrante te, uenuſtiſſima: quin etiam, ante quam ad me ueniatur, riſus omnis pæne conſumitur. quod ſi in his ſcribendis nihil aliud, niſi, quod neceſſe fuit, * [1] de uno me tam diu cogitauiſſes: ferreus eſſem, ſi te non amarem. cum uero ea, quæ ſcriptura perſecutus es, ſine ſummo amore cogitare non potueris: non poſſum exiſtimare, plus quemquam a ſe ipſo, quam me a te, amari. cui quidem ego amori, utinam ceteris rebus poſſem, amore certe reſpondebo: [1] quo tamen ipſo tibi confido * [2] [a] futurum ſatis. Nunc ad epiſtolam uenio. cui copioſe, & ſuauiter ſcriptæ, nihil eſt quod multa reſpondeam. Primum enim ego illas [b] Caluo litteras miſi, non plus, quam has, quas nunc legis, exiſtimans exituras. aliter enim ſcribimus, quod eos ſolos, quibus mittimus; aliter, quod multos lecturos putamus. deinde, ingenium eius melioribus extuli laudibus, quam tu id uere potuiſſe fieri putas. primum, quod ita iudicabam. acute mouebatur: genus quoddam ſequebatur, in quo iudicio lapſus, quo ualebat tamen, aſſequebatur, quod probaret. multæ erãt, & reconditæ [c] litteræ: uis non erat: ad eam igitur [d] adhortabar. in excitando autem, & in acuẽdo, plurimum ualet, ſi * laudes eum, quem cohortere. Habes de Caluo iudicium, & conſilium meum; conſilium, quod, cohortandi cauſſa, laudaui; iudicium, quod de ingenio eius ualde exiſtimaui bene. Reliquũ eſt, [e] tuam [f] profectionem amore proſequar, reditum ſpe exſpectem, [2] abſentem memoria colam, omne deſiderium litteris mittendis,*

a *L. me facturũ ſatis.*

b uide Tacitũ in dialogo de Oratoribus.

c in lib. de claris orat.

d id facit ep. 1. lib. 2. & epiſt. 8. lib. 12. & alibi ſæpiſſime.

d *al. hortabar.*

e *L. ut tuam*

f In Hiſpaniã.

dis, accipiendisq. leniam. Tu, uelim, tua in me ſtudia, & officia multum tecum recordere: quæ cum tibi liceat,[a] mihi nefas ſit obliuiſci; non modo uirum bonum me exiſtimabis, uerum etiam te a me amari plurimum[b] iudicabis. Vale.

a q.v. e. mihi ſit nefas obl.

b ſi tua ĩ me officia tecum recordabere.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 De uno me) alii, De uno, de uno me. quæ geminatio mihi non admodum probatur: non quod ea ſæpe Cicero non utatur, idq. grauiter, & ornate: ſed eam ſententiã, niſi opinione fallor, hoc in loco requirere nõ uidetur.

* 2 Futurum ſatis.) malim, Facturum ſatis: ut ſubaudiatur, Me. alioqui, Quo tamen ipſo, unde regatur, non erit. nam, Futurum, nullo modo cum auferendi caſu coniungi poteſt.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Quo tamen ipſo, confido me facturum ſatis) uel ſic legendum, ut edi iuſſi, confido me facturum ſatis: uel, quod tamen ipſum tibi confido futurum ſatis.

2 Abſentem memoria colam) malim legi, abſentiam, &c.

igitur nihil aliud, niſi ut tu ualeas: cetera ego curabo. Etiam atque etiam uale. Leucade proficiſcens, VII. *id. Nou.*

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT ſe aduerſis uentis Corcyræ teneri: hortaturq. Tironem, ut ſe curet, nec niſi confirmatus nauiget.

Tullius, & Cicero S.D. Tironi ſuo. 2

SEPTIMVM *iam diem Corcyræ tenebamur, Quinctus autem pater, & filius Buthroti. ſolliciti eramus de tua ualetudine mirum in modum: nec mirabamur nihil a te litterarum. ijs.n. uentis*[a] *iſtinc nauigatur, qui*[b] *ſi eſſent, nos Corcyræ non*[c] *ſederemus. cura igitur te, & confirma; &, cum commode, & per ualetudinem, & per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantiſſimos tui ueni. nemo nos amat, qui te non diligat. carus omnibus, exſpectatusq. uenies. Cura ut ualeas etiam atque etiam Tiro noſter. Vale.* * [1] XV. *Kal. Nou. Corcyræ.*

a *v.c. iſtim.*
b *L. ſi eſſent.*
c nihil agẽtes. ſic Terentius, Sedere domi uirginem tuã grandem.

SCHOLIA P. MANVTII.

XV. Kal. Nou.) ſi attendimus, quod epiſt. 9. ſcriptum eſt: cogemur credere, Dec. non Nou. legere.

SVVM Tironis deſiderium ſignificat.

Tullius, & Cicero meus, & frater, & fratris F. S. D. Tironi ſuo. 3

[1] PAVLLO *facilius putaui poſſe me ferre deſiderium tui, ſed plane non fero. & quamquam magni ad*[d] *honorẽ noſtrum intereſt, quãprimum ad urbẽ me uenire: tamen peccaſſe mihi uideor,*

d triumphum cogitabat: ſed, eum ne diſcordiæ ciuiles impedirent, uerebatur. id quod euenit.

uideor,[a] qui a te diſceſſerim. ſed quia tua uoluntas ea uidebatur eſſe, ut prorſus, niſi confirmato corpore, nolles nauigare: approbaui tuum conſilium; neq. nunc muto, ſi tu in eadem es ſententia. [b] ſin, poſtea quam cibum cepiſti, uideris tibi [c] me poſſe cõſequi: tuum cõſilium eſt. Marionem ad te eo miſi, ut aut tecum ad me quamprimum ueniret; aut, ſi tu morarere, ſtatim ad me rediret. tu autem hoc tibi perſuade, ſi commodo [d] ualetudinis tuæ fieri poſſit, nihil me malle, quam te eſſe mecum; [e] ſin intelliges opus eſſe, te Patris, conualeſcendi cauſſa, paullum commorari, nihil me malle, quam te ualere: ſi ſtatim nauigas, nos Leucade [f] conſequere. ſin te confirmare uis; & comites, & tempeſtates, et nauem idoneã ut habeas, diligenter uidebis. unum illud, mi Tiro; uideto, ſi me amas, ne te Marionis aduentus, & hæ litteræ moueant. quod [g] ualetudini tuæ maxime conducet, ſi feceris; maxime obtemperaris uoluntati meæ. hæc pro tuo [h] ingenio conſidera. nos ita te deſideramus, ut amemus. amor, ut ualentem uideamus, hortatur; deſiderium, ut quamprimum. illud igitur potius. cura ergo potiſſimum, ut ualeas. de tuis [i] innumerabilibus in me officijs erit hoc gratiſſimum. III. non. Nou. Vale.

a L. qui abs te.
b al. ſin autem poema.
c q. v. c. poſſe me conſ. & ita L.
d v. c. ualitud.
e v. c. ſin autem intell.
f q. v. c. conſequeris.
g v. c. ualitud.
h ut tibi faciũdum uidebit, ita facies.
i ep. 6. 7.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 PAVLLO facilius, &c.) harum epiſtolarum ordinem, in omnibus libris perturbatum, nos rationem, & iudicium uirorum doctorum ſecuti, reſtituimus.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SCRIBIT de ſua ſollicitudine, ſuoq. ad Alyziam acceſſu: rogat, ut ualetudinem diligenter curet.

Tullius s. d. Tironi ſuo. 4

NON *queo ad te, nec lubet ſcribere, quo animo ſim*[a] *affectus: tantũ ſcribo, & tibi, & mihi maximæ uoluptati fore, ſi te firmũ quamprimũ uidero. tertio die abs te ad Alyziam acceſſeramus:* [b] *is locus eſt* [c] *citra Leucadẽ ſtadia* CXX. *Leucade aut te ipſum, aut tuas literas a Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut ualeas, uel quantum te à me ſcis diligi. Nonis Nou. Alyzia.*

a quia ſine te ſum.
b *q. v. e. locus eſt.*
c nondũ Leucadem acceſſerat.

ARGVMENTVM P. MANVTII.
ROGAT, ut omni cura ualetudini ſeruiat.

Tullius, & Cicero, & Q. pater, & filius s. d. Tironi ſuo. 5

NOS *apud Alyziam, ex quo loco tibi litteras ante dederamus, unum diem commorati ſumus, quod Quinctus nos conſecutus non erat.* [d] *is dies fuit non. Nou. inde ante lucem proficiſcẽtes* [e] *ante diem* IIX. *id. Nou. has litteras dedimus. Tu, ſi nos omnes amas, & præcipue me,* [f] *magiſtrum tuum, confirma te. ego ualde ſuſpenſo animo exſpecto, primum te ſcilicet, deinde Marionem cum tuis litteris. omnes cupimus, ego in primis, quamprimum te uidere, ſed, mi Tiro, ualentem. quare nihil properaris. ſatis quotidie uidero, ſi ualebis. utilitatibus tuis poſſum carere: te ualere, tua cauſa primum uolo, tum mea, mi Tiro. Vale.*

d *q. v. e. is n. dies fuit.*
e Gell. lib. xv. ca. 28.
f uide ep. 22. lib. 12. & Phil. 14.

ARGVMENTVM P. MANVTII.
FERE tota eſt hortatio ad curandam ualetudinem.

Tullius

Tullius Tironi ſuo S. D. & Cicero, & Q. pater, & Q. F. 6

V A R I E *ſum affectus tuis litteris, ualde priore pagina perturbatus, paullum altera recreatus. quare nunc quidem non dubito, quin, quoad plane ualeas, te neq. nauigationi, neque uiæ committas.* [a] *ſatis te mature uidero, ſi plane confirmatũ uidero. De medico & tu bene exiſtimari ſcribis, & ego ſic audio: ſed plane curationes eius non probo: ius enim dandum tibi non fuit, cum* κακοςόμαχος *eſſes. ſed tamen & ad illud ſcripſi accurate, & ad* [b] *Lyſonem. ad Curium uero, ſuauiſſimum hominẽ, & ſummi officij, ſum mæq. humanitatis, multa ſcripſi, in his, etiam ut, ſi tibi uideretur, te ad ſe transferret. Lyſo .n. noſter, uereor, ne negligentior ſit, primum, quia omnes Græci: deinde, quod, cum a me litteras accepiſſet, mihi nullas remiſit. ſed eum tu laudas. tu igitur, quid faciendum ſit, iudicabis. Illud, mi Tiro, te rogo, ſumptu ne parcas ulla in re,* [c] *quod ad ualitudinem opus ſit. ſcripſi ad Curium,* [d] *quod dixiſſet,* [e] *daret medico ipſi puto aliquid dandum eſſe, quo ſit ſtudioſior.* [f] *Innumerabilia tua ſunt in me officia; domeſtica, forenſia; urbana, prouincialia; in re priuata, in publica; in ſtudijs, in litteris noſtris. omnia uiceris, ſi, ut ſpero, te ualidum uidero. ego puto te belliſſime, ſi recte erit, cum quæſtore* [g] *Meſcinio decurſurum. nõ inhumanus eſt, teque, ut mihi uiſus eſt, diligit. & cum* [h] *ualetudini tuæ diligentiſſime conſulueris; tum, mi Tiro, cõſulito nauigationi. nulla in re* [i] *iã feſtinare*

a al. ſatis .n. u maturè.

b ep. 19. lib. 13. & 1. & 9. huius lib.

c al. quæ.

d L. quod dixiſſes daret medico ipſi p.

e epiſt. 9. & ad Att. ep. 5. & 6. lib. 8.

f ep. 3. & 7.

g L. Meſcinio, de quo ep. 20. & 21. lib. 5. & ep. 26. lib. 13. habuit & alterũ quæſtorem, C. Cœliũ, de quo lib. 1. epiſt. ulti.

h v c. ualitud.

i L. iam te feſt.

feſtinare

feſtinare uolo. nihil laboro, niſi ut ſaluus ſis. ſic habeto, mi Tiro, neminem eſſe, qui me amet, quin idem te amet. & cum tua, & mea maxime intereſt te ualere: tum multis eſt curæ. adhuc, dum mihi nullo loco deeſſe uis, numquam te confirmare potuiſti. nũc te nihil impedit: omnia depone: corpori ſerui. quantã diligentiam in [a] ualetudinem tuam contuleris, tanti me fieri a te iudicabo. Vale, mi Tiro, uale, uale, & ſalue. Lepta tibi ſalutem dicit, & omnes. Vale. VII. *idibus. Nouem. Leucade.*

a v.c. ualitud.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

IDEM argumentum, ut Tiro ualetudinem curet.

Tullius, & Cicero, & Q. Q. s. d. Tironi. 7

TERTIAM *ad te hanc epiſtolã ſcripſi* [b] *eadem die, magis inſtituti mei tenendi cauſſa, quia nactus eram, cui darem, quam quod haberẽ quid ſcriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiæ. ad tua* [c] *innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratiſſimum omnium. cum* [d] *ualetudinis rationem, ut ſpero, habueris, habeto etiam nauigationis. in Italiam euntib. omnibus ad me litteras dabis, ut ego euntem* [e] *Patras neminem prætermitto. cura, te, mi Tiro. quando non contigit, ut ſimul nauigares; nihil eſt, quod feſtines:* [f] *nec quidquam cures, niſi ut ualeas. Etiam atque etiam uale.* VII. *id. Nou. Actio,* [g] *ueſperi.*

b L. eodem die.
c ep. 3. & 6.
d v.c. ualitud.
e ubi Curius erat.
f L. nec quidq.
g ad hoc promontoriũ Antonius ab Auguſto maritima pugna uictus eſt.

ARGV-

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ETIAM Q. Cicero ſignificat, quantæ curæ ſibi Tironis ualetudo ſit.

[a] Q. Cicero s. d. Tironi. 8

MAGNAE nobis eſt ſollicitudini[b] ualetudo tua. nam tametſi qui ueniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nunciauit: tamen in magna conſolatione ingens[c] ineſt ſollicitudo, ſi diutius a nobis[d] abfuturus es, is, cuius uſum, & ſuauitatem deſiderando ſentimus. attamen, quamquam uidere te tota cogitatione cupio; tamen te penitus rogo, ne[e] te tam longæ nauigationi, & uiæ per hiemem, niſi bene firmum, committas, neue nauiges, niſi explorate. uix in ipſis tectis, & opidis frigus infirma ualetudine uitatur; ne dum in mari, & uia ſit facile abeſſe ab iniuria temporis.

[f] ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον,

inquit Euripides. cui tu quantum credas, neſcio: ego certe ſingulos eius uerſus [g] ſingula teſtimonia puto. Effice, ſi me diligis, ut ualeas, & ut ad nos firmus, ac ualēs quamprimum venias. Ama nos, & uale.[h] Q. F. tibi ſalutem plurimam dicit.

a al. Q. CICERO
b v. c. ualitud.
c al. eſt
d L. afuturus
e q. v. c. non habent hic, promouebit. te,
f hic uerſus in Euripidis tragœdiis, quæ nunc exſtant, non reperitur. multas nominant, quæ deſiderantur, Stobæus, & Suidas. ep. 15. lib. 13.
g q v. c. ſingula eius teſt.
h L. Q. F.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NAVIGATIONIS deſcriptio, & ad curandam ualetudinem beneuolentiæ plena cohortatio.

Tullius, & Cicero s. d. Tironi ſuo. 9

NOs a te, ut ſcis, diſceſſimus, [i] ad IV. non. Nou. Leucadem uenimus [k] ad IIX. id. Nou.

i L. a. d. IIII.
K L. ad VIII.

Nou.[a] *ad* VII. *Actium. ibi propter tempeſtatẽ ad* VI. *id. morati ſumus. inde*[b] *ad* V. *id. Corcyram belliſſime nauigauimus. Corcyræ fuimus uſque ad*[c] XVI. K*al. Dec. tempeſtatib. retenti ad*[d] XV. K*al. a portu Corcyræorum,*[e] *ad*[f] *Caſſiopen ſtadia* CXX *proceſſimus. ibi retenti uentis ſumus uſque*[g] *ad* IX. *Kal. interea, qui cupide profecti ſunt, multi naufragia fecerunt. nos eo die cenati ſoluimus. inde, auſtro leniſſimo, cælo ſereno, nocte illa, & die poſtero in Italiam ad Hydruntem ludibundi peruenimus: eodemq. uento poſtridie (id erat*[h] *ad* VII. *Kal. Dec.) hora quarta Brundiſium uenimus: eodemq. tempore ſimul nobiſcum opidum introijt Terentia, quæ te facit plurimi. Ad*[i] V. *Kal. Dec. ſeruus Cn. Plancij Brundiſij tandem aliquando mihi a te expectatiſſimas litteras reddidit, datas idibus Nou. quæ me moleſtia ualde leuauerunt; utinam omnino liberaſſent. ſed tamen*[k] *Aſclapo medicus*[l] *plane cõfirmat, propediẽ te ualentem fore. nũc*[m] *quidẽ ego te hortor, ut omnẽ diligentiã adhibeas ad conualeſcendum. tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui. ſcio*[n] *te omnia facturum, ut nobiſcum quamprimum ſis: ſed tamen ita uelim, ut ne quid propere. ſymphoniam*[o] *Lyſonis uelim uitaſſes, ne in quartã*[*1]. [p] *hebdomadẽ incideres: ſed quando pudori tuo maluiſti obſequi, quam*[q] *ualetudini; reliqua cura. Curio miſi, ut medico*[r] *honos haberetur, & tibi daret, quod opus eſſet: me, cui iuſſiſſet, curaturum. equum, & mulum Brundiſij tibi reliqui. Romæ, uereor, ne ex Kal. Ian. magni tumultus*

a *a. d.* VII.
b *L. a. d. v.*
c *L.* XV.
d *a. d.* XII.
e de qua Plinius, & Strabo.
f *L. ad Caſſiopen ſtadia* CXX.
g *L. ad a. d.* IX.
h *L. a. d.* VII.
i *L. A. d. v. Kal.*
K ep. 20. lib. 13
l *al. ſanè*
m *al. quidem*
n *q. v. c. omnia te fact.*
o ep. 19. lib. 13. item 1. & 6. huius libri.
p *al. hebdomada*
q *v. c. ualitud.*
r de pecunia intellige, non de honore. & honorarium, præmium honoris cauſſa datum, uide ſupra, ep. 6.

multus ſint. nos agemus omnia modice. Reliquũ eſt,[a] *ut te hoc rogem, & a te petam, ne temere nauiges. ſolent nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſſa. cautus ſis, mi Tiro: mare magnum, & difficile tibi reſtat. ſi poteris, cum Meſcinio: (caute is ſolet nauigare) ſi minus, cum*[b] *honeſto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularius moueatur. in hoc omnem diligentiam ſi adhibueris, teq. nobis* * [2] *incolumem*[c] *ſtiteris; omnia ante habebo. Etiam atq. etiam noſter Tiro uale. Medico, Curio, Lyſoni de te ſcripſi diligentiſſime. Vale.*

a al. ut te rogem, & à te p.

b. honeſto, hic non ad mores, ſed ad dignitatem refertur.

c L. ſtiteris,

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 HEBDOMADEM) ſi, Hebdomadem, Græco more legas: Gellium corrige, ubi legitur quibuſdam locis, Hebdomada, & Hebdomadam.

* 2 INCOLVMEM ſtiteris.) recte alii uerbum, Stiteris, mutatione minima, cum ſit in antiquis libris, Steteris, repoſuerunt. Sic ad Attic. ep. 14. lib. 10. Te uegetum nobis in Græcia ſiſti.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT ut præter ualetudinem nihil curet: addit de aduentu ſuo ad urbem, de ſtatu reip. ciuilibus diſcordiis perturbato. de triumpho ſuo, de præfectura Campana.

Tullius, & Cicero, Terentia, Tullia, Q. Q. S. D. Tironi. 10

ETSI *opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſidero: tamen non tam mea, quã tua cauſſa doleo te non ualere. ſed quando in quartanam conuerſa uis eſt morbi: ſic. n. ſcribit Curius: ſpero te, & diligentia adhibita, etiam*[d] *firmiorem fore. modo fac id, quod humanitatis tuæ eſt, ne quid aliud cures hoc tempore, niſi ut quamcommodiſſime conualeſcas. non ignoro, quantum*

d quia pituitã, & melancholi cum humorẽ quartana conſtat exſiccari. Galenus in 1. de arte curat. ad Glaucone.

ex

ex deſiderio labores: ſed erunt omnia facilia, ſi ualebis. feſtinare te nolo; ne nauſeæ moleſtiam ſuſcipias æger, & periculoſe hieme nauiges. Ego ad urbem acceſſi pridie non. Ian. obuiam mihi[a] ſic eſt proditum, ut nihil fieri[b] potuerit[c] honoratius. ſed incidi in ipſam flammam ciuilis diſcordiæ, uel potius belli: cui cum cuperem mederi, et, ut arbitror, poſſem; cupiditates[d] certorum hominum (nam ex utraq. parte ſunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. omnino & ipſe Cæſar, amicus noſter, minaces ad ſenatum, & acerbas litteras miſerat: et erat adhuc impudẽs, qui exercitum, & prouinciam inuito ſenatu teneret: & Curio meus illũ incitabat.[e] Antonius quidem noſter, &[f] Caſſius, nulla ui[g] expulſi, ad Cæſarem cum Curione profecti erant; poſtea quam ſenatuſconſultibus, prætoribus; tribunis pl. & nobis, qui[h] proconſules ſumus, negotium dederat, ut curaremus,[i] ne quid reſp. detrimenti caperet. nũquam[k] maiore in periculo ciuitas fuit: numquã improbi ciues habuerunt paratiorem[l] ducem. omnino ex hac quoq. parte[m] diligentiſſime cõparatur. id fit auctoritate, & ſtudio Pompeij noſtri, qui Cæſarem ſero cœpit timere. nobis inter has turbas ſenatus tamen frequens flagitauit triumphum: ſed[n] Lentulus cos. quo maius ſuum beneficium faceret, ſimul atq. expediſſet quæ eſſent neceſſaria de republ. dixit ſe relaturum. nos agimus nihil cupide; eoque eſt noſtra pluris auctoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſque partem[o] tueretur. nos Capuam ſumpſimus. Hæc

te

a *al. ſic eſt a proditum,*
b *q. v. c. poſſet hon.*
c *al. ornatius.*
d epiſt. 1. lib. 4. & xi. huius lib.
e tribuni pl.
f g Cęſar cõm. de bel. ci. lib. 1. & pro Deiotaro.
h quo uno verſiculo, ſumma in ciues poteſtas committebatur. Salluſtius in Catil. & Cæſar lib. 1. de bello ci. & Philipp. 5. & Or. 1. in Cat.
h *al.* PROCOSS.
i *v. c. nequid detrim. reſp.*
K *L. maiore*
l *L. ducem. Omnino ex hac q.*
m *al. bellum diligentiſſimè comparatur.*
n Cruſcellus, de quo ep. 4. lib 8.
o aduerſus Cęſarem. ep. ſeq.

te ſcire uolui. Tu etiam atq. etiã cura ut ualeas; litterasq. ad me mittas, quotieſcunque habebis cui des. Etiã atque etiã uale. Datum prid. id. Ian.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DEPLORAT ſtatum reip. & initia bellorum ciuilium exponit: tum ſuam in Tironem beneuolentiam ſignificat.

Tullius s. D. Tironi ſuo. II

QVo in diſcrimine uerſetur ſalus mea, & bonorum omnium, atque uniuerſæ reip. ex eo ſcire potes, quod domos noſtras, & patriam ipſam uel [a] diripiendam, uel inflammandam reliquimus. in eum locum res deducta eſt, ut [b] niſi quis deus [c] uel caſus aliquis ſubuenerit, ſalui eſſe nequeamus. equidem, ut ueni ad urbem, non deſtiti omnia & ſentire, & dicere, & facere quæ ad concordiam pertinerent. Sed mirus inuaſerat furor non ſolum [d] improbis, ſed etiam ijs, qui boni habentur, ut pugnare cuperent, me clamante nihil eſſe bello ciuili miſerius. itaque cum Cæſar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis, atque bonorum ſuorum, Ariminum, Piſaurum, Anconam, Arretium, [e] occupaſſet; urbem [f] reliquimus; quam ſapienter, aut quam fortiter, nihil attinet diſputare. [g] quo quidẽ in caſu ſimus, uides. feruntur omnino condiciones ab illo, ut Pompeius erat in Hiſpaniam: delectus qui ſunt habiti, & præſidia noſtra dimittantur: ſe ulteriorem Galliam Domitio, [h] citeriorem Conſidio [i] Noniano (his enim obtigerunt) traditurum: ad conſulatus petitionem ſe uenturum: neque iam uelle [k] abſentis rationem haberi ſui: ſe præſentem

a ep. 1. lib. 4.

b *L. niſi qui deus,*

c *q. v. c. aut caſus*

d *L. improbis, ſed etiam his, q.*

e *L. occupaßet,*

f hoc ſæpe in Pompeio reprehendit in ep. ad Att.

g *L. quo in caſu ſimus, uides. Feruntur omnino quidem codic.*

h prætoria igitur facta.

i *al. Noniano,*

K *L. abſentis rationem hab. ſui:*

l quod ei lego promiſſum erat, ipſo Pompeio conſule pugnante. ep. 6. lib. 6.

ſentem trinundinum petiturum. accepimus condiciones, ſed ita, ut remoueat præſidia ex iјs locis, quæ occupauit; ut ſine metu de his ipſis condicionib. Romæ ſenatus haberi poſſit. id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis, non honeſtæ,[a] *(leges .n. imponuntur) ſed quiduis eſt melius, quam ſic eſſe, ut ſumus. ſin autem ille ſuis condicionib. ſtare uoluerit; bellum paratum eſt, eiuſmodi tamen, quod ille ſuſtinere non poſſit, præſertim cum a ſuis condicionib. ipſe fugerit: tantum modo ut eum intercludamus, ne ad urbem poſſit accedere: quod ſperabamus fieri poſſe.*[b] *delectus enim magnos habebamus: putabamuſq. illum metuere, ſi ad urbē ire cœpiſſet, ne Gallias amitteret, quas ambas habet inimiciſſimas propter*[c] *tranſpadanos. ex Hiſpaniaq. ſex legiones, et magna auxilia, Afranio, & Petreio ducibus, habet a tergo. uidetur, ſi inſaniet, poſſe opprimi, modo ut urbe ſalua. maximā autem plagam accepit, quod is, qui ſummam auctoritatem*[d] *in illius exercitu habebat, T. Labienus,*[e] *ſocius ſceleris eſſe noluit, reliquit illum, & nobiſcum eſt: multiq. idem facturi eſſe dicuntur. Ego adhuc oræ maritimæ præſum a Formiјs. nullum maius*[f] *negotium ſuſcipere uolui, quo plus apud illum meæ litteræ, cohortationesque ad pacem ualerent. ſin autem erit bellum; uideo me caſtris, & certis legionibus præfuturum. Habeo etiam illam moleſtiam, quod Dolabella*[g] *noſter apud Cæſarem eſt. Hæc tibi nota eſſe uolui:*[h] *quæ, caue, te perturbent, & impediant ualetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem cum amantiſſimum*

a *L. leges .n. impon.*

b *L. Dilectus*

c quibs cū antea ius Latij Pōpeius Strabo cōſul dediſſet, poſtea Cæſar & ædilis, & cōſul de communicanda iis ciuitate laborauit: quod poſtremo dictator ef fecit. Suetoni᾽.

d *L. in eius exerc. & ita v.c.*

e *L. ſocius eius ſceleris eſſe n. & ita v.c.*

f ad Att. ep. XI. lib. 7.

g gener. ep. 16. lib. 2.

h *q. v. c. quæ caue ne te pert.*

mei cognoui, tum etiam ualde tui ſtudioſum, diligentiſſime te commendaui; ut & ualetudinis tuæ rationem haberet, & nauigationis; & totum te ſuſciperet, ac tueretur. quem omnia facturum confido: recepit enim, & mecum locutus eſt ſuauiſſime. Tu quando eo tempore mecum eſſe nō potuiſti, [a] *quo ego maxime operam, & fidelitatem deſideraui tuam; caue feſtines, aut committas, ut aut æger, aut hieme nauiges. nūquam ego ſero te ueniſſe putabo, ſi ſaluus ueneris. adhuc neminem uideram, qui te poſtea uidißet, quam M. Voluſius, a quo tuas litteras accepi. quod non mirabar. neq; enim meas puto ad te litteras tanta hieme perferri. ſed da operā, ut ualeas: &, ſi ualebis, cum recte nauigari poterit,* [b] *tum nauiges. Cicero meus in Formiano erat, Terentia, & Tullia Romæ. Cura ut ualeas. IV. Kal. Febr. Capua.*

a *fort. ego tempore max.*

b *q. v. c. non habent, tum*

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 NON ſolùm improbis, ſed etiam iis, qui) ſecutus ſum codicum manuſcri. auctoritatem: qui omnes fere ſic habent: atque ita edidit P. Victorius. Vulgati autem ſic, non ſolùm improbos, ſed etiam eos, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

NARRAT, quam periculoſum ſit Tironi, poſt morbum in uiam ſe dare; exigitq. ſolitam eius operam in ſtudiis.

Tullius S. D. Tironi. 12

EGO *uero cupio te ad me uenire: ſed uiam timeo. grauiſſime ægrotaſti: inedia, & purgationibus, & ui ipſius morbi conſumptus es. graues ſolent offenſiones eſſe* [c] *ex grauib. morbis, ſi qua culpa commiſſa eſt. iam, ad id biduum, quod fueris in uia, dum in Cumanum uenis, accedēs cōtinuo*

c *q. v. c. non habent, hoc totum, ex grauibus morbis, L. uenis,*

tinuo ad reditum dies quinque. ego in Formiano ad III. *Kal. eſſe uolo. ibi te ut firmum offendam, mi Tiro, effice. litterulæ meæ, ſiue noſtræ, tui deſiderio oblanguerunt; hac tamen epiſtola, quam Acaſtus attulit, oculos paullum ſuſtulerunt.* [a] *Pōpeius erat apud me, cum hæc ſcribebam. hilare, & libenter ei cupienti audire noſtra, dixi, ſine te omnia mea muta eſſe. tu, muſis noſtris, para ut operas reddas.* [b] *noſtra ad diē dictam fient. docui .n. te, fides* ἔτυμον *quod haberet. Fac plane ut ualeas: nos* [c] *ad ſummum. Vale.* XIV. *Kal.*

a fort. Pomponius

b promiſſam manumiſſionē intelligit. ep. 14

c al. ad ſummū.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVAM de Tironis ualetudine ſollicitudinem ſignificat.

Tullius S. D. Tironi 13

AEGYPTA *ad me uenit pridie id. Apr. is etſi mihi nunciauit te plane febri carere, et belle habere: tamen, quod negauit te potuiſſe ad me ſcribere, curam mihi attulit, & eo magis, quod Hermia, quem eodē die uenire oportuerat, non uenerat. incredili ſum ſollicitudine de tua ualetudine: qua ſi me liberaris, ego te omni cura* [d] *liberabo. Plura ſcriberem, ſi iam putarem libenter te legere poſſe. Ingenium tuum, quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibiq. conſeruandum. cura te etiam atque etiam diligenter. Vale. Scripta iam epiſtola, Hermia uenit. accepi tuam epiſtolam uacillantibus litterulis: nec mirum, tam graui morbo. Ego ad te Aegyptam* [e] *miſi, quod nec inhumanus eſt, & te uiſus eſt mihi diligere; ut is tecum eſſet; & cum eo coquum, quo uetere. Iterum uale.*

d id eſt, manumittam te. ep. 14. & 12.

e L. remiſi.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

TIRONE ægrotante, litterarum ſuauitate, & fructu ſe carere dicit: eumq. rogat, ut omnem curam ad conualeſcendum adhibeat.

Tullius S. D. Tironi. 14

*[1] MENANDRVS *poſtridie ad me uenit, quam exſpectaram: itaq.* *[2] *habui noctem* [a1] *plenam timoris, ac miſeriæ. Tuis litteris nihilo ſum factus certior, quo modo te haberes: ſed tamen ſum recreatus. Ego omni delectatione, litteriſque omnibus careo: quas ante, quam te uidero, attingere non poſſum.* [b] *Medico mercedis, quantum poſcet, promitti iubeto.** [3] *id ſcripſi ad* [c] *Mummiũ. Audio te animo angi, & medicum dicere, ex eo te laborare. ſi me diligis, excita ex ſomno tuas litteras, humanitatemque, propter quam mihi es cariſſimus. nunc opus eſt te animo ualere, ut corpore poſſis. id cum tua, tum mea cauſſa facias, a te peto. Acaſtum retine, quo commodius tibi miniſtretur. conſerua te mihi. dies* [d] *promiſſorum adeſt: quem etiam* [e] *repræſentabo, ſi adueneris. Etiam atque etiam uale.* III. *idib. hora* III.

a *L. plenam timoris, ac miſeriæ, tuis litteris &c.*

b Aſclaponi. ep. 20. lib. 13.

c uide ſcholiũ, & ep. 17. l. 12.

c *L. Vmmium.*

d uide ep. 12.

e manumittã te etiam ante ꝓmiſſam diẽ.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 ANDRICVS) non dubito, quin hic ſit idem, qui Menander in epiſtola 15. nominantur. itaque, cum putarem, uel in ea epiſtola, Andrici, non Menandri, uel in hac, Menandrus, pro, Andricus, reponendum eſſe: conſului ueteres libros: quorum in uno corrupte quidem, un de tamen ueritas elici poſſit, Atandrius: in altero, Mandricus; in tertio, clariſſimis litteris, Menandrus, legitur. utroque enim modo Menandrus, & Menander, uſitate dicitur. Propertius lib. 3. el. 21.

Libro-

Librorumq. tuos docte Menandre ſales.

Et Ouidius:

Dum fallax ſeruus, durus pater, improba lena,
Vixerit, & meretrix blanda, Menandrus erit.

Ex hoc loco non unum, aut alterum, quod ſæpe iam dixi, ſed multos ad tollenda menda inſpiciendos eſſe ueteres libros, plane conſtat. nam in quibuſdam, etiam antiquitate celebratis, legitur, Andricus.

* 2 HABVI noctem plenam timoris, ac miſeriæ,) ſic lego, ex ueterib. aliquot libris. placere aliis uideo: Habui noctem plenam timoris, ac miſerius: tuis litteris nihilo ſum factus certior, quo modo te haberes: ſed tamen ſum recreatus. Quod minime placet. Quo modo enim miſeria maior eſt, quæ naſcitur ex litteris Tironis; cum, iis acceptis, recreatum ſe dicat, ideſt priore miſeria liberatum, aut certe ualde leuatum?

* 3 ID ſcripſi ad Mumium.) ueteres libri uarie, Mumium, Munium, Numium, Nummum, Vatinium, Vmmiū; omnes, ut ego ſuſpicor, mendoſi. Quis.n. iſte eſt uel Vmmius, uel Mumius, uel Numius, uel Nummius, uel Vatinius, a quo pecuniam medico promitti Cicero uult? is.n. nuſquam neq. in his quæ ad Tironem, neq. in iis, quæ ad Atticum ſcriptæ ſunt, epiſtolis nominatur. ad Curiū quidē ſe ſcripſiſſe, ut Tironi, quidquid opus eſſet, in ſumptū erogaret, utiq. ſignificat, ut ep.6. Scripſi ad Curiū, quod dixiſſes, daret. medico ipſi puto aliquid dandum eſſe, quo ſit ſtudioſior. Et ep. 9. Curio miſi, ut medico honos haberetur, & tibi daret, quod opus eſſet. Et ad Att. ep.5. lib.8. Faſciculū, qui eſt M'. Curio inſcriptus, uelim cures ad eū perferendū; Tironēq. Curio cōmendes; ut ei, ut petiit, ſi quid opus erit, in ſumptū eroget. Et ibidē ep.6. Tironem uideo in ſumptum ab aliis mutuatum. ego autem Curiū noſtrū, ſi quid opus eſſet, rogarā. Quare uidetur in hac etiā ad Tironē epiſtola Curius omnino ſignificari. &, ut dicam quod ſentio, legendū opinor ſic: Id ſcripſi ad Maniū: mutatione fere nulla: cum in uetere libro ſcriptū ſit, Muniū. fuiſſe autem Manius, Curiorū prænomen, nemo fere paullo eruditior ignorat. Nec mirū uideatur, ſolo prænomine quēquā indicari. nā, cum ad Tironem ſæpe Cicero de Curio, & hac ipſa de re, ſcripſiſſet: prænomen poni, cū de homine notiſſimo loqueretur, ſatis eſſe duxit: ut interdum Seruium, Appium, Sextum nominat, neque addit, Sulpicium, Claudium, Peducæum. Prænomen autem Manius, quia non admodum erat uſitatum, iccirco librariorum incuria ſæpe tranſiit in Marcus, eo facilius, quod M', quo Manius oſtenditur, minimum diſtat a M. Hinc M. Acilius Glabrio, M. Aquillius, M. Curius, mendoſe ubique, pro M'. quod

mendum ſuſtulimus ex ep. 17. lib. 13. & ad Att. ep. 2. 3. li. 7. & ep. 5. lib. 8. & 5. lib. 12. ad eundem.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Plenâ timoris: ac miſerius, tuis litteris nihilo ſum, &c.) ſic edidit P. Victorius: quorum uerborum negare non poſſum ſententiam facilem eſſe, ac planam: miſerius, enim tã tundem fere ualet quantum, quod miſerius eſt. Sed non uidetur tamen codicum Memm. ſcriptura eſſe repudianda, plenam timoris, ac miſeriæ. Tuis litteris, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HORTATIO ad morbum depellendum.

Tullius s. d. Tironi. 15

OMNIA a te data mihi putabo, ſi te ualentem uidero. Summa cura exſpectabam aduentum Menandri, quem ad te miſeram. Cura, ſi me diligis, ut ualeas: & , cum te bene confirmaris, ad nos uenias. Vale. IV. id. April.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATIAS agit, & gratulatur de Tirone manumiſſo.

Quinctus s. d. Marco fratri. 16

DE Tirone, mi Marce, ita te, meũq. Ciceronem, & meam Tulliolam, tuumq. filium uideam, ut mihi gratiſſimum feciſti, cum eum, [a] indignum illa fortuna, nobis amicum, quam ſeruũ, eſſe maluiſti. mihi crede, tuis, & illius litteris perlectis, exſilui gaudio: & tibi, & ago gratias, & gratulor. ſi enim mihi [b] Statij [c] fidelitas eſt tantæ uoluptati: quanti eſſe in iſto hæc eadem bona debent, additis litteris, ſermonibus, humanitate; quæ ſunt his ipſis commodis potiora? amo te omnibus equidem [d] maximis de cauſſis, uerum etiam propter hanc, [e] uel quod mihi ſic, ut debuiſti, nunciaſti. te totum in litteris uidi. Sabini pueris & promiſi omnia, & faciam. Vale.

a indignum q. ſeruiret.

b ante manumiſſi. ep. 18. & 19. l. 2. ad Att.

c *al. fidelitas, & frugalitas, eſt t.*

d *L. maximis de cauſſis,*

e hoc etiã nomine, ſic locutus ep. 13. l. 2. & 24. lib. 7.

ARGV-

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Reprehendit Tironem, quia ſcripſerat, Valetudini fideliter inſeruiendo: eumq. rogat, ut omnino ualetudini inſeruiat.

Tullius s. d. Tironi. 17

Video quid agas. tuas quoque epiſtolas uis referri in uolumina. ſed heus tu, qui κανὼν eſſe meorum ſcriptorum ſoles, unde illud tam ἄκυρον, Valetudini fideliter inſeruiendo? unde in iſtum locum, Fideliter, uenit? cui uerbo domicilium eſt proprium in officio, migrationes in alienum multæ. nam & doctrina, & domus, & ars, & ager etiam fidelis dici poteſt: ut ſit, quo modo Theophraſto placet, [a] *uerecunda translatio. Sed hæc corã. Demetrius uenit ad me.* * [1]. [1] *quo quidem comitatu ἀφωμίλησα, ſatis ſcis. tu eum uidelicet non potuiſti uidere: cras aderit: uidebis igitur: nam ego hinc perendie mane cogito.* [b] *Valetudo tua me ualde ſollicitat:* [c] *ſed inſerui, & fac omnia. tum te mecũ eſſe, tum mihi cumulatiſſime ſatisfacere* [d] *putato. Cuſpio quod operã dediſti, mihi gratum eſt: ualde enim eius cauſſa uolo. Vale.*

a ut in ſuũ locum uerba immigraſſe, non in alienum irruiſſe uideantur. de Orat. lib. 3. & in Bruto. uide Ariſt. lib. de Arte poet. & lib. 3. Rhet. Phalereum, Hermogenem, & alios.

b *v. c. Valitudo*

c *L. ſed ei inſerui,*

d *al. putabo.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Qvo quidem comitatu ἀφωμίλησα, ſatis.) qui uident acutius, iis examinandum hunc locum relinquo. nã mihi quidem tenebræ ſunt. putaui interdum, ἐφομιλήσας, legendum: pro, uſus: uerbo compoſito ab ἐπὶ & ὁμιλέω.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Qvo quidem comitatu ἀφωμίλησα.) locus eſt obſcurus, & ſuſpectus. ego nihil uarietatis in libris ueterib. reperi. Licet dicere, hanc eſſe ſententiam, ego me ab hoc comitatu abſtraxi, ac remoui, neque cum eo congreſſus, aut collocutus ſum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Scripserat Cicero in Titulo epiſtolæ, Tullius Tullio Tironi. quod Tiro omittendum reſcripſit ad inuidiam uitandam. de hoc, aliiſq. de reb. ſcripta eſt hæc epiſt.

Tullius s. d. Tironi. 18

QVID *igitur? non ſic oportet? equidem cenſeo ſic, addendum etiam, Suo. ſed, ſi placet, inuidia nitetur; quam quidem ego ſæpe contempſi.* [1] *Tibi* [a] διαφόρησιν *gaudeo profuiſſe. ſi uero etiam Tuſculanum; dij boni,* [b] *quanto mihi illud erit amabilius. ſed, ſi me amas; quod quidem aut facis, aut perbelle ſimulas,* [c] *quod tamen in modum procedit; ſed,* * [1] *ut eſt, indulge ualetudini tuæ: cui quidem tu adhuc, dum mihi deſeruis, ſeruiſti non ſatis. ea quid poſtulet, non ignoras,* πέψιν, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, [2] [d] τέρψιν δ' ἀλυσίαν κοιλίας. *fac bellus reuertare. non modo te, ſed etiam Tuſculanum noſtrum plus amem. Parhedrum excita, ut hortum ipſe conducat: ſic* [e] *olitorem ipſum cōmouebis.* [f] *helico nequiſſimus* HS. CC. *dabat, nullo aprico horto, nullo emiſſario, nulla maceria, nulla caſa. iſte nos tanta impenſa derideat? calface hominē, ut ego* * [2] [g] *M. Othonē: itaq. abutor coronis. De* [h] *Crabra quid agatur, etſi nunc quidem etiam nimium eſt aquę, tamen uelim ſcire. Horologium mittam, & libros, ſi erit ſudum. ſed tu nullos ne tecum libellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat. A. Ligurius, Cæſaris familiaris, mortuus eſt, bonus homo, & nobis amicus. Te quādo exſpectemus, fac ut ſciam. Cura te diligenter. Vale.*

a v. c. *ἀναφώνησιν*
b *q. v. c. quanto illud mihi erit*
c *L. quod tamen mirum in modum procedit:*
d τέψιν
e ep. 20.
f ñ Parhedrus, ſed quidam alius.
f L. Salaco al. Heluo.
g L. M. Othonē.
h aqua in agro Tuſculano, de qua in oratione ultima in Rullum, Frontinus de Aquæductibus, & P.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Vt eſt,) malim, Vtut eſt. pro, quoquomodo res ſe habet: ſiue me uere amas, ſiue ſimulas. nam, ut eſt, Quo modo eſt, Quo modo ſe res habet, affirmare uidentur, & pr. ſentem rei ſtatum indicare. Cicero autem hic iocans dubitare ſe fingit.

* 2 M. OTHONEM:) Mothonem, antiqui libri omnes. placet uel M. Othonem, cuius crebra mentio lib. 12. ad Att. uel, Mathonem, eum fortaſſe, qui nominatur ep. 25. lib. 9. uel Motonem, de quo ep. 50. ad Att. lib. 12. uel Mutonem in oratione pro Fundanio.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 TIBI διαφόρησιν gaudeo) ἀναφώνησιν habent nonnulli codices ueteres: quam lectionem ſi probabimus, uocis contentionem & exercitationem intelligemus Tironi profuiſſe.

1 τρῖψιν, εὐλυσίαν, &c.) Sic habent iidem libri, non, ut uulgati, τέρψιν. quod probo. τρῖψις autem, id eſt, frictio.

3 BONVS homo.) Obſeruatum eſt à ſtudioſis Ciceronis, rarò ab eo dictum eſſe, bonus homo: ſemper ferè bonus uir. Itaque legendum hic fortaſſe eſt, bellus homo. Ego tamen nihil muto.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DE litteris, de Demetrio, de Aufidiano nomine.

Tullius S. D. Tironi. 19

[a] *EXSPECTO tuas litteras de multis rebus, te ipſum multo magis. Demetriũ redde noſtrum, & aliud, ſi quid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor: ſcio tibi curæ eſſe: ſed confice: & ſi ob eam rem moraris, accipio cauſſam:* [b] *ſi te id non tenet, aduola. Litteras tuas ualde exſpecto. Vale.*

a ep. 32. lib. 7.

b q. v. c. ſi ad te non tenet;

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DE ualetudine curanda, de libris componendis, de olitore, de reditu Tironis.

Tullius S. D. Tironi. 20

SOLLICITAT, ita uiuam, me tua, mi Tiro, ualetudo: ſed confido, ſi diligentiam, quã inſtituiſti, adhibueris, cito te firmũ fore. libros compone, [c] *indicem, cum Metrodoro lubebit: quando eius arbitratu uiuendum eſt. Cum* [d] *olitore, ut uidetur. Tu potes Kalendis ſpectare gladiatores, poſtridie*

c L. indicem, cũ

d epiſt. 18.

ſtridie redire: & ita cenſeo. uerum, ut uidebitur. Cura te, ſi me amas, diligenter. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Propenſionem animi, ſtudiumq. ad uirtutem ſignificat: & de prædio empto gratulatur.

Cicero F. s.d. Tironi ſuo dulciss. 21

C*Vm uehemẽter tabellarios exſpectarẽ quotidie, aliquando uenerunt poſt diem quadrageſimum & ſextum, quam a nobis diſceßerant: quorum mihi fuit aduentus adoptatiſſimus. nam cum maximam cepißem lætitiam ex humaniſſimi, & cariſſimi patris epiſtola: tum uero iucundiſſimæ tuæ litteræ cumulum mihi gaudij attulerunt. itaq.*[a] *me iam non pænitebat, intercapedinẽ ſcribendi feciſſe, ſed potius lętabar. fructum.n. magnum humanitatis tuæ capiebam ex ſilentio mearum litterarum. uehemẽter igitur gaudeo te meam ſine dubitatione accepiße excuſationem. Gratos tibi optatosq. eſſe, qui de me rumores afferuntur, non dubito, mi dulciſſime Tiro: præſtaboque, & enitar, ut in dies magis magisq. hæc naſcens de me duplicetur opinio. quare, quod polliceris te buccinatorem fore exiſtimationis meæ; firmo id, conſtantiq. animo facias licet. tantũ.n. mihi dolorem, cruciatumq. attulerũt errata ætatis meæ, ut non ſolum animus a factis, ſed aures quoq. a commemoratione abhorreant. cuius te ſollicitudinis, & doloris participem fuiſſe, notum exploratumq. eſt mihi. nec id mirum.* [1] [b] *nã cum omnia mea cauſſa uelles* * [1] *mihi ſucceſſa, tum etiam tua. ſocium.n. te meorum commodorũ*

ſemper

[a] q. v. c. me non iam pœni.

[b] nam cum a mea cauſa ... tum etiam

*ſemper eſſe uolui. quādo igitur tum ex me doluiſti; nunc ut duplicetur tuū ex me gaudium, præſtabo.[a] Cratippo me ſcito non ut diſcipulum, ſed ut filium eſſe coniunctiſſimum. nam [b] cum audio illum libenter; tum etiam [c] eius propriam ſuauitatem uehementer amplector. ſum totos dies cū eo, noctisq. ſæpenumero partem. exoro enim, ut mecum quamſæpiſſime cenet. hac introducta conſuetudine, ſæpe, inſcientib. nobis, & cenantibus, obrepit; ſublataq. ſeueritate philoſophiæ, humaniſſime nobiſcum iocatur. quare da operam, ut hunc talem, tam iucundum, tam excellentem uirum uideas quamprimum. Nam quid ego de * Bruttio dicam? quem nullo tempore a me patior diſcedere: cuius cum frugi, ſeueraq. eſt uita, tum etiam iucundiſſima [d] conuictio. non eſt .n. ſeiunctus iocus a philologia, & quotidiana* συζήτησι*. huic ego locum in proximo conduxi, &, ut poſſum, ex meis anguſtijs illius ſuſtento tenuitatem. Præterea declamitare græce apud Caſſium inſtitui: latine autem apud [e] Bruttium exerceri uolo. utor familiaribus, & quotidianis conuictoribus, quos ſecum Mitylenis Cratippus adduxit, hominib. & doctis, & illis probatiſſimis. multum etiam mecum eſt Epicrates, principes Athenienſium, & Leonides, & horum ceteri ſimiles.* τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς τάδε. *De [f] Gorgia autem quod mihi ſcribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione utilis; ſed omnia poſtpoſui, [g] dummodo præceptis patris parerem.* δ' ἀρρήδην *enim ſcripſerat, ut eum dimitterem ſtatim. tergiuerſari nolui;*

a ep. 16. lib. 3. erat hic princeps philoſophorum in doctrina Peripatetica. de officiis l. 1. & 3.

b *fort. cum audio ill.*

c *q. v. c. propriā eius*

d *L. conuictio. & ita v. c.*

e L. Bruttium

f Plutarchus.

g ep. 1. lib. 7.

multus ſint. nos agemus omnia modice. Reliquũ eſt,[a] *ut te hoc rogem, & a te petam, ne temere nauiges. ſolent nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſſa. cautus ſis, mi Tiro: mare magnum, & difficile tibi reſtat. ſi poteris, cum Meſcinio: (caute is ſolet nauigare) ſi minus, cum*[b] *honeſto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularius moueatur. in hoc omnem diligentiam ſi adhibueris, teq. nobis * 2 incolumem*[c] *ſtiteris; omnia ante habebo. Etiam atq. etiam noſter Tiro uale. Medico, Curio, Lyſoni de te ſcripſi diligentiſſime. Vale.*

a al. ut te rogem, & à te p.

b. honeſto, hic non ad mores, ſed ad dignitatem refertur.

c L. ſtiteris,

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 HEBDOMADEM) ſi, Hebdomadem, Græco more legas: Gellium corrige, ubi legitur quibuſdam locis, Hebdomada, & Hebdomadam.

* 2 INCOLVMEM ſtiteris.) recte alii uerbum, Stiteris, mutatione minima, cum ſit in antiquis libris, Steteris, repoſuerunt. Sic ad Attic. ep. 14. lib. 10. Te uegetum nobis in Græcia ſiſti.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ROGAT ut præter ualetudinem nihil curet: addit de aduentu ſuo ad urbem, de ſtatu reip. ciuilibus diſcordiis perturbato. de triumpho ſuo, de præfectura Campana.

Tullius, & Cicero, Terentia, Tullia, Q. Q. s. d. Tironi. 10

ETSI *opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſidero: tamen non tam mea, quã tua cauſſa doleo te non ualere. ſed quando in quartanam conuerſa uis eſt morbi: ſic.n. ſcribit Curius: ſpero te, & diligentia adhibita, etiam*[d] *firmiorem fore. modo fac id, quod humanitatis tuæ eſt, ne quid aliud cures hoc tempore, niſi ut quamcommodiſſime conualeſcas. non ignoro, quantum*

d quia pituitã, & melancholicum humorẽ quartana conſtat exſiccari. Galenus in 1. de arte curat. ad Glauconẽ.

ex

ex deſiderio labores: ſed erunt omnia facilia, ſi ua lebis. feſtinare te nolo; ne nauſeæ moleſtiam ſuſcipias æger, & periculoſe hieme nauiges. Ego ad urbem acceſſi pridie non. Ian. obuiam mihi[a] ſic eſt proditum, ut nihil fieri[b] potuerit[c] honoratius. ſed incidi in ipſam flammam ciuilis diſcordiæ, uel potius belli: cui cum cuperem mederi, et, ut arbitror, poſſem; cupiditates[d] certorum hominum (nam ex utraq. parte ſunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. omnino & ipſe Cæſar, amicus noſter, minaces ad ſenatum, & acerbas litteras miſerat: et erat adhuc impudẽs, qui exercitum, & prouinciam inuito ſenatu teneret: & Curio meus illũ incitabat.[e] Antonius quidem noſter, &[f] Caſſius, nulla ui[g] expulſi, ad Cæſarem cum Curione profecti erant; poſtea quam ſenatuſconſultibus, prætoribus; tribunis pl. & nobis, qui[h] proconſules ſumus, negotium dederat, ut curaremus,[i] ne quid reſp. detrimenti caperet. nũquam[k] maiore in periculo ciuitas fuit: numquã improbi ciues habuerunt paratiorem[l] ducem. omnino ex hac quoq. parte[m] diligentiſſime cõparatur. id fit auctoritate, & ſtudio Pompeij noſtri, qui Cæſarem ſero cœpit timere. nobis inter has turbas ſenatus tamen frequens flagitauit triumphum: ſed[n] Lentulus cos. quo maius ſuum beneficium faceret, ſimul atq. expediſſet quæ eſſent neceſſaria de republ. dixit ſe relaturum. nos agimus nihil cupide; eoque eſt noſtra pluris auctoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſque partem[o] tueretur. nos Capuam ſumpſimus. Hæc

te

a *al. ſic eſt a proditum,*
b *q. v. c. poſſet hon.*
c *al. ornatius,*
d epiſt. 1. lib. 4. & xi. huius lib.
e tribuni pl.
f g Cęſar cõm. de bel. ci. lib. 1. & pro Deiotaro.
h quo uno verſiculo, ſumma in ciues poteſtas committebatur. Salluſtius in Catil. & Cæſar lib. 1. de bello ci. & Philipp. 5. & Or. 1. in Cat.
h *al.* PROCOSS.
i *v. c. nequid detrim. reſp.*
K *L. maiore*
l *L. ducem. Omnino ex hac q.*
m *al. bellum diligentisſimè comparatur.*
n Cruſcellus, de quo ep. 4. lib 8.
o aduerſus Cęſarem. ep. ſeq.

ſentem trinundinum petiturum. accepimus condiciones, ſed ita, ut remoueat præſidia ex ijs locis, quæ occupauit; ut ſine metu de his ipſis condicionib. Romæ ſenatus haberi poſſit. id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis, non honeſtæ, [a] *(leges .n. imponuntur) ſed quiduis eſt melius, quam ſic eſſe, ut ſumus. ſin autem ille ſuis condicionib. ſtare uoluerit; bellum paratum eſt, eiuſmodi tamen, quod ille ſuſtinere non poſſit, præſertim cum a ſuis condicionib. ipſe fugerit: tantum modo ut eum intercludamus, ne ad urbem poſſit accedere: quod ſperabamus fieri poſſe.* [b] *delectus enim magnos habebamus: putabamuſq. illum metuere, ſi ad urbē ire cœpiſſet, ne Gallias amitteret, quas ambas habet inimiciſſimas propter* [c] *tranſpadanos. ex Hiſpaniaq. ſex legiones, et magna auxilia, Afranio, & Petreio ducibus, habet a tergo. uidetur, ſi inſaniet, poſſe opprimi, modo ut urbe ſalua. maximā autem plagam accepit, quod is, qui ſummam auctoritatem* [d] *in illius exercitu habebat, T. Labienus,* [e] *ſocius ſceleris eſſe noluit, reliquit illum, & nobiſcum eſt: multiq. idem facturi eſſe dicuntur. Ego adhuc oræ maritimæ præſum a Formijs. nullum maius* [f] *negotium ſuſcipere uolui, quo plus apud illum meæ litteræ, cohortationesque ad pacem ualerent. ſin autem erit bellum; uideo me caſtris, & certis legionibus præfuturum. Habeo etiam illam moleſtiam, quod Dolabella* [g] *noſter apud Cæſarem eſt. Hæc tibi nota eſſe uolui:* [h] *quæ, caue, te perturbent, & impediant ualetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem cum amantiſſimum*

a *L. leges .n. impon.*

b *L. Dilectus*

c quibs cū antea ius Latij Pōpeius Strabo cōſul dediſſet, poſtea Cæſar & ædilis, & cōſul de communicanda iis ciuitate laborauit: quod poſtremo dictator ef fecit. Suetoni⁹.

d *L. in eius exerc. & ita v.c.*

e *L. ſocius eius ſceleris eſſe n. & ita v.c.*

f ad Att. ep. XI. lib. 7.

g gener. ep. 16. lib. 2.

h *q. v. c. quæ caue ne te pert.*

mei cognoui, tum etiam ualde tui ſtudioſum, dili gentiſſime te commendaui; ut & ualetudinis tuæ rationem haberet, & nauigationis; & totum te ſuſciperet, ac tueretur. quem omnia facturum confido: recepit enim, & mecum locutus eſt ſua- uiſſime. Tu quando eo tempore mecum eſſe nō po tuiſti, [a] *quo ego maxime operam, & fidelitatem deſideraui tuam; caue feſtines, aut committas, ut aut æger, aut hieme nauiges. nūquam ego ſero te ueniſſe putabo, ſi ſaluus ueneris. adhuc nemi- nem uideram, qui te poſtea uidiſset, quam M. Vo luſius, a quo tuas litteras accepi. quod non mira bar, neq; enim meas puto ad te litteras tanta hie me perferri. ſed da operā, ut ualeas: &, ſi uale- bis, cum recte nauigari poterit,* [b] *tum nauiges. Ci cero meus in Formiano erat, Terentia, & Tullia Romæ, Cura ut ualeas. IV. Kal. Febr. Capua.*

a fort. ego tempore max.

b q. v. c. non habent, tum

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Non ſolùm improbis, ſed etiam iis, qui) ſecutus ſum codicum manuſcri. auctoritatem: qui omnes fere ſic habent: atque ita edidit P. Victorius. Vulgati autem ſic, non ſolùm improbos, ſed etiam eos, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Narrat, quam periculoſum ſit Tironi, poſt morbum in uiam ſe dare; exigitq. ſolitam eius operam in ſtudiis.

Tullius S. D. Tironi. 12

EGo *uero cupio te ad me uenire: ſed uiam ti meo. grauiſſime ægrotaſti; inedia, & purga tionibus, & ui ipſius morbi conſumptus es. gra ues ſolent offenſiones eſſe* [c] *ex grauib. morbis, ſi quæ culpa commiſſa eſt. iam, ad id biduum, quod fueris in uia, dum in Cumanum uenis, accedēs cō*

c q. v. c. non habent, hoc totum, ex grauibus morbis, L. uenis,

tinuo ad reditum dies quinque. ego in Formiano ad III.Kal.eſſe uolo.ibi te ut firmum offendam, mi Tiro,effice.litterulæ meæ, ſiue noſtræ,tui deſiderio oblanguerunt; hac tamen epiſtola, quam Acaſtus attulit, oculos paullum ſuſtulerunt. [a] Pōpeius erat apud me,cum hæc ſcribebam. hilare, & libenter ei cupienti audire noſtra, dixi, ſine te omnia mea muta eſſe.tu,muſis noſtris, para ut operas reddas.[b] noſtra ad diē dictam fient. docui .n.te, fides ἔτυμον quod haberet. Fac plane ut ualeas: nos [c] ad ſummum. Vale. XIV.Kal.

a fort. Pomponius

b promiſſam manumiſſionē intelligit.ep.14

c al.ad ſummū.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVAM de Tironis ualetudine ſollicitudinem ſignificat.

Tullius S.D. Tironi 13

AEGYPTA ad me uenit pridie id. Apr. is etſi mihi nunciauit te plane febri carere, et belle habere: tamen, quod negauit te potuiſſe ad me ſcribere, curam mihi attulit, & eo magis, quod Hermia, quem eodē die uenire oportuerat, non uenerat. incredili ſum ſollicitudine de tua ualetudine: qua ſi me liberaris, ego te omni cura [d] liberabo. Plura ſcriberem, ſi iam putarem libenter te legere poſſe. Ingenium tuum, quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibiq. conſeruandum. cura te etiam atque etiam diligenter. Vale. Scripta iam epiſtola, Hermia uenit.accepi tuam epiſtolam uacillantibus litterulis: nec mirum, tam graui morbo. Ego ad te Aegyptam [e] miſi, quod nec inhumanus eſt, & te uiſus eſt mihi diligere; ut is tecum eſſet; & cum eo coquum, quo uetere. Iterum uale.

d ideſt, manumittam te. ep. 14. & 12.

e L. remiſi,

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Tirone ægrotante, litterarum ſuauitate, & fructu ſe carere dicit: eumq. rogat, ut omnem curam ad conualeſcendum adhibeat.

Tullius s. d. Tironi. 14

a L. plenam timoris, ac miſeriis, tuis litteris a.

*[1] Menandrvs *poſtridie ad me uenit, quam exſpectaram: itaq.* *[2] *habui noctem* [a1] *plenam timoris, ac miſeriæ. Tuis litteris nihilo ſum factus certior, quo modo te haberes: ſed tamen ſum recreatus. Ego omni delectatione, litterisque omnibus careo: quas ante, quam te uidero, attingere non poſſum.* [b] *Medico mercedis, quantum poſcet, promitti iubeto.* *[3] *id ſcripſi ad* [c] *Mummiũ. Audio te animo angi, & medicum dicere, ex eo te laborare. ſi me diligis, excita ex ſomno tuas litteras, humanitatemque, propter quam mihi es cariſſimus. nunc opus eſt te animo ualere, ut corpore poſſis. id cum tua, tum mea cauſſa facias, a te peto. Acaſtum retine, quo commodius tibi miniſtretur. conſerua te mihi. dies* [d] *promiſſorum adeſt: quem etiam* [e] *repræſentabo, ſi adueneris. Etiam atque etiam uale.* III. *idib. hora* III.

b Aſclaponi. ep. 20. lib. 13.
c uide ſcholiũ, & ep. 17. l. 12.
c L. Vmmium.
d uide ep. 12.
e manumittã te etiam ante ꝓmiſſam diẽ.

SCHOLIA P. MANVTII.

*1 Andricvs) non dubito, quin hic ſit idem, qui Menander in epiſtola 15. nominantur. itaque, cum putarem, uel in ea epiſtola, Andrici, non Menandri, uel in hac, Menandrus, pro, Andricus, reponendum eſſe: conſului ueteres libros: quorum in uno corrupte quidem, un de tamen ueritas elici poſſit, Atandrius: in altero, Mandricus; in tertio, clariſſimis litteris, Menandrus, legitur. utroque enim modo Menandrus, & Menander, uſitate dicitur. Propertius lib. 3. el. 21.

Libro-

Librorumq. tuos docte Menandre ſales.

Et Ouidius:

Dum fallax ſeruus, durus pater, improba lena,
Vixerit, & meretrix blanda, Menandrus erit.

Ex hoc loco non unum, aut alterum, quod ſæpe iam dixi, ſed multos ad tollenda menda inſpiciendos eſſe ueteres libros, plane conſtat. nam in quibuſdam, etiam antiquitate celebratis, legitur, Andricus.

* 2 HABVI noctem plenam timoris, ac miſeriæ,) ſic lego, ex ueterib. aliquot libris. placere aliis uideo: Habui noctem plenam timoris. ac miſerius: tuis litteris nihilo ſum factus certior, quo modo te haberes: ſed tamen ſum recreatus. Quod minime placet. Quo modo enim miſeria maior eſt, quæ naſcitur ex litteris Tironis; cum, iis acceptis, recreatum ſe dicat, ideſt priore miſeria liberatum, aut certe ualde leuatum?

* 3 In ſcripſi ad Mumium.) ueteres libri uarie, Mumium, Munium, Numium, Nummum, Vatinium, Vmmiũ; omnes, ut ego ſuſpicor, mendoſi. Quis.n. iſte eſt uel Vmmius, uel Mumius, uel Numius, uel Nummus, uel Vatinius, a quo pecuniam medico promitti Cicero uult? is.n. nuſquam neq. in his quæ ad Tironem, neq. in iis, quæ ad Atticum ſcriptæ ſunt, epiſtolis nominatur. ad Curiũ quidẽ ſe ſcripſiſſe, ut Tironi, quidquid opus eſſet, in ſumptũ erogaret, utiq. ſignificat, ut ep. 6. Scripſi ad Curiũ, quod dixiſſes, daret. medico ipſi puto aliquid dandum eſſe, quo ſit ſtudioſior. Et ep. 9. Curio miſi, ut medico honos haberetur, & tibi daret, quod opus eſſet. Et ad Att. ep. 5. lib. 8. Faſciculũ, qui eſt M'. Curio inſcriptus, uelim cures ad eũ perferendũ; Tironẽq. Curio cõmendes; ut ei, ut petiit, ſi quid opus erit, in ſumptũ eroget. Et ibidẽ ep. 6. Tironem uideo in ſumptum ab aliis mutuatum. ego autem Curiũ noſtrũ, ſi quid opus eſſet, rogarã. Quare uidetur in hac etiã ad Tironẽ epiſtola Curius omnino ſignificari. &, ut dicam quod ſentio, legendũ opinor ſic: Id ſcripſi ad Maniũ: mutatione fere nulla: cum in uetere libro ſcriptũ ſit, Muniũ. fuiſſe autem Manius, Curiorũ prænomen, nemo fere paullo eruditior ignorat. Nec mirũ uideatur, ſolo prænomine quẽquã indicari. nã, cum ad Tironem ſæpe Cicero de Curio, & hac ipſa de re, ſcripſiſſet: prænomen poni, cũ de homine notiſſimo loqueretur, ſatis eſſe duxit: ut interdum Seruium, Appium, Sextum nominat, neque addit, Sulpicium, Claudium, Peducæum. Prænomen autem Manius, quia non admodum erat uſitatum, iccirco librariorum incuria ſæpe tranſiit in Marcus, eo facilius, quod M', quo Manius oſtenditur, minimum diſtat a M. Hinc M. Acilius Glabrio, M. Aquillius, M. Curius, mendoſe ubique, pro M'. quod

mendum ſuſtulimus ex ep. 17. lib. 13. & ad Att. ep. 2. 3. li 7. & ep. 5. lib. 8. & 5. lib. 12. ad eundem.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Plenã timoris: ac miſerius, tuis litteris nihilo ſum, &c.) ſic edidit P. Victorius: quorum uerborum negare non poſſum ſententiam facilem eſſe, ac planam: miſerius, enim tã tundem fere ualet quantum, quod miſerius eſt. Sed non uidetur tamen codicum Memm. ſcriptura eſſe repudianda, plenam timoris, ac miſeriæ. Tuis litteris, &c.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HORTATIO ad morbum depellendum.

Tullius s. d. Tironi. 15

OMNIA a te data mihi putabo, ſi te ualentem uidero. Summa cura exſpectabam aduentum Menandri, quem ad te miſeram. Cura, ſi me diligis, ut ualeas: & cum te bene confirmaris, ad nos uenias. Vale. IV. id. April.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

GRATIAS agit, & gratulatur de Tirone manumiſſo.

Quinctus s. d. Marco fratri. 16

DE Tirone, mi Marce, ita te, meũq. Ciceronem, & meam Tulliolam, tuumq. filium uideam, ut mihi gratiſſimum feciſti, cum eum, [a] indignum illa fortuna, nobis amicum, quam ſeruũ, eſſe maluiſti. mihi crede, tuis, & illius litteris perlectis, exſilui gaudio: & tibi, & ago gratias, & gratulor. ſi enim mihi [b] Statij [c] fidelitas eſt tantæ uoluptati: quanti eſſe in iſto hæc eadem bona debent, additis litteris, ſermonibus, humanitate; quæ ſunt his ipſis commodis potiora? amo te omnibus equidem [d] maximis de cauſſis, uerum etiam propter hanc, [e] uel quod mihi ſic, ut debuiſti, nunciaſti. te totum in litteris uidi. Sabini pueris & promiſi omnia, & faciam. Vale.

a indignum q ſeruiret.

b ante manumiſſi. ep. 18. & 19. l. 2. ad Att.

c *al. fidelitas, & frugalitas, eſt t.*

d *L. maximis de cauſſis,*

e hoc etiã nomine, ſic locutus ep. 13. l. 2. & 24. lib. 7.

ARGV-

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Reprehendit Tironem, quia ſcripſerat, Valetudini fideliter inſeruiendo: eumq. rogat, ut omnino ualetudini inſeruiat.

Tullius s. d. Tironi. 17

Video quid agas. tuas quoque epiſtolas uis referri in uolumina. ſed heus tu, qui κανὼν *eſſe meorum ſcriptorum ſoles, unde illud tam* ἄκυρον, *Valetudini fideliter inſeruiendo? unde in iſtum locum, Fideliter, uenit? cui uerbo domicilium eſt proprium in officio, migrationes in alienum multæ. nam & doctrina, & domus, & ars, & ager etiam fidelis dici poteſt: ut ſit, quo modo Theophraſto placet,* [a] *uerecunda translatio. Sed hæc corã. Demetrius uenit ad me.** [1]. [1] *quo quidem comitatu* ἀφωμίλησα, *ſatis ſcis. tu eum uidelicet non potuiſti uidere: cras aderit: uidebis igitur: nam ego hinc perendie mane cogito.* [b] *Valetudo tua me ualde ſollicitat:* [c] *ſed inſerui, & fac omnia. tum te mecũ eſſe, tum mihi cumulatiſſime ſatisfacere* [d] *putato. Cuſpio quod operã dediſti, mihi gratum eſt: ualde enim eius cauſſa uolo. Vale.*

a ut in ſuũ locum uerba immigraſſe, non in alienum irruiſſe uideantur. de Orat. lib. 3. & in Bruto. uide Ariſt. lib. de Arte poet. & lib. 3. Rhet. Phalereum, Hermogenem, & alios.

b *v. c. Valitudo*

c *L. ſed ei inſerui,*

d *al. putabo.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Qvo quidem comitatu ἀφωμίλησα, ſatis.) qui uident acutius, iis examinandum hunc locum relinquo. nã mihi quidem tenebræ ſunt. putaui interdum, ἀφομιλήσας, legendum: pro, uſus: uerbo compoſito ab ἀπὸ & ὁμιλέω.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 Qvo quidem comitatu ἀφωμίλησα.) locus eſt obſcurus, & ſuſpectus. ego nihil uarietatis in libris ueterib. reperi. Licet dicere, hanc eſſe ſententiam, ego me ab hoc comitatu abſtraxi, ac remoui, neque cum eo congreſſus, aut collocutus ſum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

Scripſerat Cicero in Titulo epiſtolæ, Tullius Tullio Tironi. quod Tiro omittendum reſcripſit ad inuidiam uitandam. de hoc, aliiſq. de reb. ſcripta eſt hæc epiſt.

Tullius s. D. Tironi. 18

QVID igitur? non ſic oportet? equidem cenſeo ſic, addendum etiam, Suo. ſed, ſi placet, inuidia nitetur; quam quidem ego ſæpe contempſi. [1] *Tibi* [a] διαφόρησιν *gaudeo profuiſſe. ſi uero etiam Tuſculanum; dij boni,* [b] *quanto mihi illud erit amabilius. ſed, ſi me amas; quod quidem aut facis, aut perbelle ſimulas,* [c] *quod tamen in modum procedit; ſed,* * [1] *ut eſt, indulge ualetudini tuæ: cui quidem tu adhuc, dum mihi deſeruis, ſeruiſti non ſatis. ea quid poſtulet, non ignoras,* πέψιν, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, [2] [d] τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. *fac bellus reuertare. non modo te, ſed etiam Tuſculanum noſtrum plus amem. Parhedrum excita, ut hortum ipſe conducat: ſic* [e] *olitorem ipſum cõmouebis.* [f] *helico nequiſſimus* HS. CC. *dabat, nullo aprico horto, nullo emiſſario, nulla maceria, nulla caſa. iſte nos tanta impenſa derideat? calface hominẽ, ut ego* * [2] [g] *M. Othonẽ: itaq. abutor coronis. De* [h] *Crabra quid agatur, etſi nunc quidem etiam nimium eſt aquę, tamen uelim ſcire. Horologium mittam, & libros, ſi erit ſudum. ſed tu nullos ne tecum libellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat. A. Ligurius, Cæſaris familiaris, mortuus eſt, bonus homo, & nobis amicus. Te quãdo exſpectemus, fac ut ſciam. Cura te diligenter. Vale.*

a v. e. διαφόρησιν

b q. v. e. quanto illud mihi erit

c L. quod tamen mirum in modum procedit:

d τέρψιν

e ep. 20.

f ñ Parhedrus, ſed quidam alius.

f L. Salaco al. Heluo.

g L. M. Othonẽ.

h aqua in agro Tuſculano, de qua in oratione ultima in Rullum, Frontinus de Aquæductibus, & P.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 VT eſt,) malim, Vtut eſt. pro, quoquomodo res ſe habet: ſiue me uere amas, ſiue ſimulas. nam, ut eſt, Quo modo eſt, Quo modo ſe res habet, affirmare uidentur, & præſentem rei ſtatum indicare. Cicero autem hic iocans dubitare ſe fingit.

M. OTHO-

* 2 M. OTHONEM:) Mothonem, antiqui libri omnes. placet uel M. Othonem, cuius crebra mentio lib. 12. ad Att. uel, Mathonem, eum fortaſſe, qui nominatur ep. 25. lib. 9. uel Motonem, de quo ep. 50. ad Att. lib. 12. uel Mutonem in oratione pro Fundanio.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 TIBI διαφόρησιν gaudeo) ἀναφώνησιν habent nonnulli codices ueteres: quam lectionem ſi probabimus, uocis contentionem & exercitationem intelligemus Tironi profuiſſe.

2 τρίψιν, ἰυλυσίαν, &c.) Sic habent iidem libri, non, ut uulgati, τέρψιν. quod probo. τρίψις autem, id eſt, frictio.

3 BONVS homo.) Obſeruatum eſt à ſtudioſis Ciceronis, rarò ab eo dictum eſſe, bonus homo: ſemper ferè bonus uir. Itaque legendum hic fortaſſe eſt, bellus homo. Ego tamen nihil muto.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DE litteris, de Demetrio, de Aufidiano nomine.

Tullius S. D. Tironi. 19

[a] EXSPECTO *tuas litteras de multis rebus, te ipſum multo magis. Demetriũ redde noſtrum, & aliud, ſi quid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor: ſcio tibi curæ eſſe: ſed conſice: & ſi ob eam rem moraris, accipio cauſſam:* [b] *ſi te id non tenet, aduola. Litteras tuas ualde exſpecto. Vale.*

a ep.32.lib.7.

b q. v. c. ſi ad te non tenet.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

DE ualetudine curanda, de libris componendis, de olitore, de reditu Tironis.

Tullius S. D. Tironi. 20

SOLLICITAT, *ita uiuam, me tua, mi Tiro, ualetudo: ſed confido, ſi diligentiam, quã inſtituiſti, adhibueris, cito te firmũ fore. libros conpone,* [c] *indicem, cum Metrodoro lubebit: quando eius arbitratu uiuendum eſt. Cum* [d] *olitore, ut uidetur. Tu potes Kalendis ſpectare gladiatores, poſtridie*

c L. indicem, cũ

d epiſt. 18.

ſtridie redire: & ita cenſeo. uerum, ut uidebitur. Cura te, ſi me amas, diligenter. Vale.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PROPENSIONEM animi, ſtudiumq. ad uirtutem ſignificat: & de prædio empto gratulatur.

Cicero F. S. D. Tironi ſuo dulciſs. 21

CVM *uehemẽter tabellarios exſpectarẽ quotidie, aliquando uenerunt poſt diem quadrageſimum & ſextum, quam a nobis diſceßerant: quorum mihi fuit aduentus adoptatiſſimus. nam cum maximam cepiſſem lætitiam ex humaniſſimi, & cariſſimi patris epiſtola: tum uero iucundiſſimæ tuæ litteræ cumulum mihi gaudij attulerunt. itaq.*[a] *me iam non pænitebat, intercapedinẽ ſcribendi feciſſe, ſed potius lętabar. fructum. n. magnum humanitatis tuæ capiebam ex ſilentio mearum litterarum. uehemẽter igitur gaudeo te meam ſine dubitatione accepiße excuſationem. Gratos tibi optatosq. eſſe, qui de me rumores afferuntur, non dubito, mi dulciſſime Tiro: præſtaboque, & enitar, ut in dies magis magisq. hæc naſcens de me duplicetur opinio. quare, quod polliceris te buccinatorem fore exiſtimationis meæ; firmo id, conſtantiq. animo facias licet. tantũ. n. mihi dolorem, cruciatumq. attulerũt errata ætatis meæ, ut non ſolum animus a factis, ſed aures quoq. a commemoratione abhorreant. cuius te ſollicitudinis, & doloris participem fuiſſe, notum exploratumq. eſt mihi. nec id mirum.* [1] [b] *nã cum omnia mea cauſſa uelles* * [1] *mihi ſucceſſa, tum etiam tua. ſocium. n. te meorum commodorũ*

ſemper

a q. v. c. me non iam pœni.

b l. nam cum a mea cauſa ... tum etiam f.

ſemper eſſe uolui. quãdo igitur tum ex me doluiſti; nunc ut duplicetur tuũ ex me gaudium, præſtabo.[a] *Cratippo me ſcito non ut diſcipulum, ſed ut filium eſſe coniunctiſſimum. nam*[b] *cum audio illum libenter; tum etiam*[c] *eius propriam ſuauitatem uehementer amplector. ſum totos dies cũ eo, noctisq. ſæpenumero partem. exoro enim, ut mecum quamſæpiſſime cenet. hac introducta conſuetudine, ſæpe, inſcientib. nobis, & cenantibus, obrepit; ſublataq. ſeueritate philoſophiæ, humaniſſime nobiſcum iocatur. quare da operam, ut hunc talem, tam iucundum, tam excellentem uirum uideas quamprimum. Nam quid ego de* * [2] *Bruttio dicam? quem nullo tempore a me patior diſcedere: cuius cum frugi, ſeueraq. eſt uita, tum etiam iucundiſſima*[d] *conuictio. non eſt .n. ſeiunctus iocus a philologia, & quotidiana* συζηθήσει *. huic ego locum in proximo conduxi, &, ut poſſum, ex meis anguſtijs illius ſuſtento tenuitatem. Præterea declamitare græce apud Caſſium inſtitui: latine autem apud*[e] *Bruttium exerceri uolo. utor familiaribus, & quotidianis conuictoribus, quos ſecum Mitylenis Cratippus adduxit, hominib. & doctis, & illis probatiſſimis. multum etiam mecum eſt Epicrates, principes Athenienſium, & Leonides, & horum ceteri ſimiles.* τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς τάδε. *De*[f] *Gorgia autem quod mihi ſcribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione utilis; ſed omnia poſt poſui,*[g] *dummodo præceptis patris parerem.* δ' ἀῤῥήδην *enim ſcripſerat, ut eum dimitterem ſtatim. tergiuerſari nolui;*

a ep. 16. lib. 3. erat hic princeps philoſophorum in doctrina Peripatetica. de officiis l. 1. & 3.

b fort' cum audio ill.

c q. v. c. propriã eius

d L. conuictio. & ita v. c.

e L. Bruttium

f Plutarchus.

g ep. 1. lib. 7.

nolui; ne mea nimia σπουδὴ *ſuſpicionem ei aliquam importaret. deinde illud etiam mihi ſuccurrebat, graue eſſe me de iudicio patris iudicare. tuum tamen ſtudium, & conſilium gratum, acceptumque eſt mihi. Excuſationem anguſtiarum tui temporis accipio: ſcio enim, quam ſoleas eſſe occupatus. Emiſſe te prædium, uehementer gaudeo: feliciterque tibi rem iſtam euenire cupio. Hoc* [a] *loco me tibi gratulari, noli mirari. eodem enim fere loco tu quoque, emiſſe te, feciſti me certiorem.* * [3] [b] *habes, ubi deponendæ tibi ſint urbanitates. ruſticus Romanus factus es. quo modo ego mihi nunc ante oculos tuum iucundiſſimum conſpectum propono. uideor enim uidere ementem te ruſticas res, cum uillico loquentem, in lacinia ſeruantem ex menſa ſecunda ſemina. ſed, quod ad rem pertinet, me tum tibi defuiſſe, æque, ac tu, doleo. ſed noli dubitare, mi Tiro, quin te ſubleuaturus ſim, ſi modo fortuna me; præſertim cum ſciam, communem nobis emptum eſſe iſtum fundum. De mandatis quod tibi curæ* [c] *fuit, eſt mihi gratum: ſed peto a te, ut quamcelerrime mihi librarius mittatur, maxime quidem Græcus.* [2] *multum enim mihi eripitur operæ in exſcribendis* [d] *hypomnematis. Tu, uelim, in primis cures, ut ualeas, ut una* συμφιλολογεῖν *poſſimus.* [e] *Antherum tibi commendo. Vale.*

a locus enim gratulationis ĩ principio litterarũ ſolet eſſe.

b *L. Habes: deponendæ tibi ſunt urb.*

c *L. fuerunt;*

d Poematorũ, dixit Cic. pro Gallio. Cariſius. ὑπόμνημα eſt, q̃d ex tpe, & ſine cura. σύνταγμα aũt, quod, adhibita induſtria, ſcribitur.

e *al. Anterum*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 Mihi ſucceſſa,) pro, ſucceſſiſſe. quod Latini ſermonis conſuetudo ferre uix uidetur. Omnino mirari ſatis non poſſum, non modo ab elegantia, & copia, ſed

interdum

interdum etiam a proprietate paterni ſermonis longe diſtare orationem filii: quod uoluntatis potius, quam naturæ, uitium eſſe arbitror.

* 2 BRVTTIO) Latino ſermone: plerique tamen ueteres libri, Bruto: mendoſe ſcilicet. opinor enim, qui ſubſequi mentionem Caſſii uiderunt, eos hunc eſſe M. Brutum, illum C. Caſſium putaſſe. quaſi uero poſt Cæſaris necem ita uacuo animo eſſent, itaque otio abundarent Brutus, & Caſſius, ut apud alterum Græce declamitare, apud alterum Latine exerceri Cicero filius arbitratu ſuo poſſet. Præterea, quis credat hoc ad M. Brutum pertinere? Quem nullo tempore a me patior diſcedere. Et illud? Huic ego locum in proximo conduxi; &, ut poſſum, ex meis anguſtiis illius ſuſtento tenuitatem. Non enim, ut arbitror, ita loqueretur adoleſcentulus Cicero de claro uiro, & eius anni prætore, M. Bruto. nec ita Brutus ab amicis imparatus erat, ut a Ciceronis filio, cui pater in annuum ſumptum non ſatis large ſuppeditaret, ſuſtentandus in Athenarum urbe nobiliſſima fuerit. numquam id (ut matrem Seruiliam, propinquos, familiares reliquos omittam) Atticus tuliſſet; qui etiam, ut in eius uita Nepos ait, Bruto Italia cedentis H-S C. muneri miſerit, eidem in Epiro abſenti CCC. iuſſerit dari.

* 3 HABES, ubi deponendæ tibi ſint urbanitates.) nihil muto: nec enim neceſſe eſt. Habes, inquit, ubi mores urbanos deponas: animumque liberiore uitæ genere, nulla graui occupatione, remittas, ac relaxes. Vel, Deponendæ urbanitates, omittendæ res urbanæ: ut ep. 17. lib. VII. Mihi interdum leuis in urbis urbanitatiſque deſiderio uidebare.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 NAM cùm omnia mea cauſa uelles, tum etiam tua.) Duas has uoces, mihi ſucceſſa, quæ fuerant interiectæ, deleui. Erant enim ſuperuacaneæ, & ſolœciſmum gignebant. Ita enim Latini loquuntur. omnia tua cauſa uolo: neque addunt hæc, mihi ſucceſſa.

2 MVLTVM enim mihi eripitur operæ.) legendum cenſeo, deripitur, quod ualet, detrahitur.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

PRIMA pars huius epiſtolæ eſt de ualetudine curanda, reliquæ uariis de rebus.

Tullius s. d. Tironi ſuo. 22

a q. v. c. cupio certe.

b q. v. c. contra meam uoluntatem

c i. in agris. ep. 33. l. 12. ad Att.

d ſubaudi, Intelligere. ut referatur ad uerbũ, intelligent.

SPERO *ex tuis litteris tibi melius eſſe,*[a] *cupio quidem certe. cui quidem rei omni ratione cura ut inſeruias: & caue ſuſpiceris, cõtra*[b] *uoluntatem meam te facere, quod non ſis mecũ. mecum es, ſi te curas. quare malo, te ualetudini tuę deſeruire, quam meis oculis, & auribus. etſi .n. & audio te, & uideo libenter: tamen hoc multo erit, ſi ualebis, iucundius. Ego*[c] *hic ceſſo, quia ipſe nihil ſcribo: lego autem libentiſſime. tu iſtic, ſi quid librarij mea manu non intelligent, monſtrabis. una omnino interpoſitio difficilior eſt, quam ne ipſe quidem** [1] *facile*[d] *ſoleo, de quadrimo Catone. De triclinio cura, ut facis. Tertia aderit; modo ne Publius rogatus ſit. Demetrius iſte numquam omnino Phalereus fuit, ſed nunc plane Billienus eſt. itaq. te do uicarium. tu eũ obſeruabis. Etſi, Verumtamen, De illis: noſti cetera. ſed tamen, ſi quem cum eo ſermonem habueris, ſcribes ad me, ut mihi naſcatur epiſtolæ argumẽtum, & ut tuas longiſſimas litteras legam. Cura, mi Tiro, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 FACILE legere ſoleo,) ſic antiqui libri omnes. Interdum abundare uerbum, Legere, ſuſpicatus ſum: ut ſubaudiatur, Intelligere: cum paullo ante dictum ſit, Non intelligent.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

HORTATVR, ut profeſſionem conficiat: ſcribitq. ſibi eſſe in animo amicitiam Antonii conſeruare.

Tullius s. d. Tironi. 23

*TV uero confice [a] profeſſionem, ſi potes. etſi hæc pecunia ex eo genere eſt, ut profeſſione non egeat. uerumtamen Balbus ad me ſcripſit, tãta ſe epiphora oppreſſum, ut loqui non poſſit, * 1 Antonius de lege quid egerit. liceat modo ruſticari. Ad [b] Bithynicum ſcripſi. De Seruilio tu uideris, qui ſenectutẽ non contemnis. etſi Atticus noſter, quia quondam me cõmoueri* πανικοῖς *intellexit, idẽ ſemper putat, nec uidet quib. præſidijs philoſophiæ ſæptus ſim. & hercle, quod timidus ipſe eſt,* θορυβοποιεῖ. *ego tamen Antonij inueteratam ſine ulla offenſione amicitiam retinere ſane uolo: ſcribamq. ad eum, ſed non ante, quam te uidero. nec tamen te auoco a ſyngrapha.* [c] γόνυ κνήμης. *Cras exſpecto Leptam: * 2 etenim ad cuius rutam pulegio mihi tui ſermonis utendum eſt. Vale.*

a ep. 13. lib. 13. ad Att.

b ep. 17. lib. 6.

c adagiũ, q. propius eſt genu, quam tibia: id eſt: ſyngraphæ prius cura: deinde ad me ueni. Theocr. Idyll. 15. ε γόνυ κνήμας.

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 ANTONIVS de lege quid egerit.) hoc malo cum ſuperioribus coniungere, quam, ut nonnullis placet, ſeparatim conſtituere. Lex Antonii fortaſſe illa ſignificatur, de qua ſic ep. 12. lib. 14. ad Att. Antonius, accepta grandi pecunia, fixit legem, a dictatore comitiis latam, qua Siculi ciues Romani: cuius rei, uiuo illo, mentio nulla.

* 2 ETENIM) abeſt ab uno uetere libro. placeret, Eum: ſed, Etenim, ferri tamen poteſt. quaſi hoc dicat Cicero; Quippe ad cuius rutam.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

ARGVMENTVM huius epiſtolæ eſt de rationibus.

Tullius s. d. Tironi. 24

ETSI mane Harpalum miſeram: tamen, cũ haberem, cui recte darem litteras, etſi noui

nihil

nihil erat, iiſdem de rebus uolui ad te ſæpius ſcribere: non quin confiderem diligentiæ tuæ: ſed [a] *rei me magnitudo mouebat. Mihi prora, & puppis, ut Græcorum prouerbium eſt, fuit a me tui dimittendi, ut rationes noſtras explicares. Offilio, & Aurelio utique ſatisfiat. A* [b] *Flamma, ſi non potes* [c] *omnem, partem aliquam uelim extorqueas, in primiſque ut expedita ſit penſio Kal. Ian. De attributione conficies de repræſentatione uidebis. De domeſticis rebus hactenus. de publicis omnia mihi certa, quid Octauius, quid Antonius; quæ hominum opinio; quid futurum putes. ego uix teneor, quin* [d] *accurram.* * 1 *ſed* 1 *ſi* [e] *litteras tuas exſpecto. & ſcito Balbum tuum fuiſſe Aquini, cum tibi eſt dictum, & poſtridie Hirtium.* 2 *puto utrumque ad aquas.* * 2 *Sed quod egerint. Dolabellæ procuratores fac ut* [f] *admoneantur. appellabis etiam* [g] *Papiam. Vale.*

a *L. rei me magnitudo moueb. et ita v. c.*

b hic eſt Flaminius Flamma, de quo in epiſtolis ad Att.

c *L. omne. & ita v. c. q.*

d *al. occurram.*

e *L. Sed ſcilicet litteras t. fort. Sed ſt. litt.*

f de pecunia mihi debita, ob dotem filiæ, cum qua diuortium fecerat.

g *al. Pappium.*

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 SED ſi.) ſic ueteres libri omnes. Ego legendum arbitror, Sed ſt; ideſt, Sed hoc ſilebis. eſt enim, St, nota ſilentii. Idem olim ex lib. 2. de Orat. mendum ſuſtulimus. In Plauto etiam, ubi legendum St, modo Si, modo Aſt, modo At, mendoſe legitur. Terentius quoque in Phormione hac nota uſus eſt. Quem locum recitat Velius Longus grammaticus. Et Næuius in Corollaria, apud Cariſium: St: tale uerbum caue faxis.

* 2 SED quod egerint.) fac ut ſciam: uel, Sciemus: ſubaudiendum. amat enim hic Cicero breuitatem, ut paullo ante: De publicis, omnia mihi certa: ſubaudi, ſignifica. Mei tamen ueteres libri, Seu, non Sed, omnes habent. itaque cogor de mendo ſuſpicari.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 SED litteras tuas exſp.) quidam libri habent, ſed ſcil. alii, ſed, ſc. fort. legendum, ſed ſt. litt. ſt, autem ſilentii nota eſt. Ego nihil affirmo.

2 PVTO utrumque ad aquas. Emas quid egerint.) Sic legendum putat hunc locum Adr. Turnebus in Aduerſar. vbi libri uulgati habent, Puto utrumque ad aquas Semas, quid egerint. hac ſententia. puto utrumque ad aquas uenturum, magno pretio emas ſcire, quid egerint. Manutius autem ſic. Puto utrumque ad aquas. Sciemus, quid egerint. quod aliquanto remotius eſt à ſcriptura uulgata, eademq. antiqua. Quid ſi ſic legendum dicamus? puto utrũque ad aliquas xenias. quid egerint, ſcribam ad te, ſcilicet: Omnino Turnebi coniectura mihi magis placet.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

LITTERAS quamcreberrimas requirit.

Cicero F. s. D. Tironi ſuo. 25

ETSI iuſta, & idonea uſus es excuſatione intermiſſionis litterarum tuarum: tamen, id ne ſæpius facias, rogo. nam, etſi [a] de rep. rumoribus, & nuncijs certior fio, & de ſua in me uoluntate ſemper ad me perſcribit pater: tamen de quauis minima re ſcripta a te ad me epiſtola ſemper fuit gratiſſima. quare, cum in primis tuas deſiderem litteras; noli committere, ut excuſatione potius expleas officium ſcribendi, quam aſſiduitate [b] litterarum. Vale.

a L. de rep. q. v. c. epiſtolarum.

b q. v. c. epiſtolarum.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

SVAVITER Tironem accuſat, quia litteras non miſerat: rogatque, ut omnino, etiam ſine argumento, ſcribat.

Q. Cicero s. D. Tironi ſuo. 26

VERBERAVI te cogitationis tacito dumtaxat conuicio, quod faſciculus alter ad me iam ſine tuis litteris perlatus eſt. non potes effugere huius culpæ [c] pœnam te patrono. Marcus eſt adhibendus: isq. diu, & multis lucubrationibus commentata oratione, [1] uide, ut probare poſſit, te non peccaſſe. plane te rogo, ſicut olim matrem

c q. v. c. pœnam. tibi patronus Marcus eſt adh.

noſtram facere memini, quæ lagenas etiam inanes [a] *obſignabat, ne dicerētur inanes aliquæ fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ: ſic tu, etiam ſi, quod ſcribas, non habebis, ſcribito tamen, ne furtum ceſſationis quæſiuiſſe uidearis. ualde enim mihi ſemper & uera, & dulcia tuis epiſtolis nūciantur. Ama nos, & uale.*

a anulo. uide Pl. l.33. c.1.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 VIDE, ut probare poſſit, te non peccaſſe.) legendum fortaſſe eſt, uereor, ut probare poſſit, te non peccaſſe.

ARGVMENTVM P. MANVTII.

INVENITVR in conſules deſignatos, Hirtium, & Panſam: beneuolentiam ſuam in Tironem ſignificat.

Q. Cicero s. D. Tironi ſuo. 27

MIRIFICAM *mihi uerberationem ceſſationis epiſtola dediſti. nā quæ parcius frater perſcripſerat, uerecundia uidelicet, & properatione, ea tu ſine aſſentatione, ut erant, ad me ſcripſiſti, & maxime de conſulibus des. quos ego penitus noui libidinum, & languoris effeminatiſſimi animi plenos: qui niſi a gubernaculis receſſerint, maximum ab uniuerſo naufragio periculum eſt. incredibile eſt, quæ ego illos ſcio, oppoſitis Gallorum caſtris, in æſtiuis feciſſe: quos ille* [b] *latro, niſi aliquid firmius fuerit, ſocietate uitiorum deleniet. res eſt aut tribunicijs, aut priuatis conſilijs munienda. nam iſti duo uix ſunt digni,* * 1. 1 *quibus alteri* [c] *Ceſenam, alteri Coſſutianarum tabernarum fundamenta credas. Te, ut dixi,* [d] *fero oculis. Ego uos* [e] *ad* III. *Kal. uidebo; tuosq. oculos, etiam ſi te ueniens in medio foro uidero,* * 2 [f] *diſſauiabor. Me ama. Vale.*

b M. Antonius. ep. 15. lib. 10.

c L. Caſenam,

d unice diligo. Græca locutio: qua uſus eſt & Phil. VI.

e L. a. d. IIII.

f v.c. diſſauiabor.

SCHO-

SCHOLIA P. MANVTII.

* 1 QVIBVS alteri Ceſenam,) hunc locum carere mendo numquam non ſum arbitratus. neque enim adeo tum ignobilis, aut obſcura Ceſena fuit, quæ nunc in primis lauta, & honeſta ciuitas eſt, ut, tamquam abiecta res, nominari debuerit. nam quod Sidonius Apollinaris furnum ait eſſe potius, quam opidum: iocari uidetur, ut amico, qui Lugdunum, patriam ſuam, accuſauerat, familiariter cauillans par pari referret. Auxit hanc ſuſpicionem uetus liber uiri optimi, nec litterarum expertis, condiſcipuli olim mei, Vincentij Riccij a Spe: quo in libro erat: Quibus geſa, uel quibus ſutianarum. Alter liber, e Cypro aduectus, quo olim ſum uſus, habebat, Quibus alteri Cenſenam. Atq; hoc teſtati ſumus ante multos annos in Scholijs noſtris. Nunc uideo ſcriptum eſſe in antiquo exemplari Fuluij Vrſini: Quibus alteri Conſanarum, alteri Coſſutinarum. ut ſint nomina tabernarum, quæ tunc ædificarentur. quod non diſplicet: licet ignotæ mihi tabernæ ſint. In alijs, Conſuntinarum, Conſutianarum, Coſſutianarum.

* 2 DISSAVIABOR.) & hic amor oſtenditur. nam Suauiari, ideſt oſculari, plus eſt, quam Complecti: Oculos, plus quam Malas: In foro, plus quam Domi, uel in uia: In medio foro, plus quam Suauiari. iteratio enim ſuauiorum indicatur. Veteres libri omnes, Diſſauiabor, detracta littera V: ut Sauium quoque, & Suauium, ueteres dicebant, a ſuauitate tamen deducto uocabulo.

SCHOLIA D. LAMBINI.

1 QVIBVS alteri Cæſenam, &c.) locus obſcuriſſimus, ab Aldo Manutio, Paulli F. nuper accuratè tractatus in libro de Orthogr. ſed nondum perpurgatus.

FINIS.

VERBA . GRAECA
LATINIS . EXPRESSA

EX . LIBRO II

ep. 8. πολιτικώτερον : peritiorem adminiſtrandæ reip.
ep. 13. κωμικὸς μάρτυς : comicus teſtis.

EX . LIBRO . III

ep. 7. εὐγένεια : nobilitas.
eadem. παρ᾽ ἐμοί γε καὶ ἄλλοι Οἵ κ᾽ ἐμὲ τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς: apud me quidem & alij. qui me colent, maxime uero conſiliarius Iuppiter.
eadem. φιλαίτιος : querulus.
ep. 9. Επικούρειον : Epicureum.

EX . LIBRO . IV

ep. 4. εἰρωνεύεσθαι : diſſimulare.
eadem. εἰρωνευόμενος ſimulans.

EX . LIBRO . VI

ep. 3. γλαῦκ᾽ εἰς Ἀθήνας : noctuam Athenas.
ep. 19. τῆς δ᾽ ἀρετῆς ἱδρῶτα: virtutis uero ſudorẽ.

EX . LIBRO . VII

ep. 12. πολιτεύεσθαι : res publicas regi.
ep. 16. φιλοθέωρον : ſpectandi cupidum.
ep. 20. Νίκωνος περὶ πολυφαγίας : Niconis de edacitate.
ep. 25. γέλωτα Σαρδώνιον : riſum Sardonium.
ep. 26. δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη : ueſicæ, & uiſcerum tormina.
eadem. δυσεντερίαν: uiſcerum morbum.
eadem. λιτότητα : frugalitatem.
eadem. διάῤῥοια : profluuium.
ep. 29. χρήσει μὲν : uſu quidem.
eadem. κτήσει δὲ : mancipio autem.
ep. 32. εὐτραπελία : feſtiuitas.
eadem. ἀκύθηρον : inuenuſtum.
eadem. ἀμφιβολία : ambiguum.

ὑπερβολὴ

eadem. ὑπερβολή: ſuperlatio.
eadem. παράγραμμα: commutatio litteræ.
eadem. παρὰ προσδοκίαν: præter exſpectationē.
eadem. ἔντεχνα: artificioſa.

EX. LIBRO. IIX

ep. 3. σύνταγμα: opus.
eadem. διδασκαλίαν: diſciplinam.

EX. LIBRO. IX

ep. 2. ἕωλος: obſoleta.
eadem. λεληθότως: ſenſim.
eadem. πολιτείας: rerum publicarum rectiones.
ep. 3. γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας: noctuam Athenas.
ep. 4. περὶ δυνατῶν: de iis, quæ fieri poſſunt.
eadem. κατὰ Διόδωρον κρίνειν: ex Diodori ſententia iudicare.
eadem. τῶν ἀδυνάτων: ex iis, quę fieri nō poſſunt.
eadem. κρίσις: iudicium.
eadem. κατὰ Χρύσιππον δυνατόν: e Chryſippi ſententia quod fieri poſſit.
ep. 7. σύν τε δύ' ἐρχομένω: ſimulq. duo euntes.
eadem. ἀποπροηγμένον: reiectum.
eadem. πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων: multi diſcipuli meliores magiſtris.
ep. 10. ὀβελίζει: ueru notat.
eadem. τοῦ ποιητοῦ: poetæ.
eadem. παρεμβεβλημένοι: interiecti.
eadem. συμβιώτην: conuictorem.
ep. 16. ἀποφθεγμάτων: dictorum.
ep. 18. προλεγομένας: antedicta.
ep. 20. ὀψιμαθεῖς: ſero diſcentes.
ep. 21. ἀπότευγμα: quod non ſucceſſit.
ep. 22. ὁ σοφὸς εὐθυρρήμων ἐστι: ſapiēs rectiloquus (eris.
ep. 24. συμπόσια: compotationes.
eadem. σύνδειπνα: concenationes.
ep. 25. Κύρου παιδείαν: Cyri diſciplinam.
ep. 26. ζήτημα: quæſtionem.

EX. LIBRO. X

ep. 13. πτολίπορθον: urbis direptorem. Hom. in Od. I. 81.

cp.14. ὄργανον: inſtrumentum.
eadem. σκιαμαχίαι: umbratiles pugnæ.
cp.25 λακωνισμὸν: breuitatem.
cp.27. φιλοσοφούμενα: diſputationes de philoſophia.

EX . LIBRO . XII

cp.13. Παλτοῖ: proprium nomen loci.
cp.14. πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν: patriam meã magis amans.
cp.16. εὐθυῤῥημονέστερος: apertior in loquendo.
cp.20. πάντα περὶ πάντων: omniã de omnibus.
cp.22. τυραννοκτόνοι: tyrannicidæ.

EX . LIBRO . XIII

cp. 1. ὑπομνηματισμὸν: decretum, quod ad rei memoriam litteris mandatum ſit.
cp.15. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν: ſed meum numquam animum in pectore perſuadebat.
eadem. ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ: fortis eſto, ut aliquis te & poſterorum laudet.
eadem. ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα: ſic nebula inuoluit atra.
eadem. μὴ μὲν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τί, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι: ne negligenter. & ſine gloria peream, ſed magno aliquo ędito facinore, & poſteris audiendo.
eadem. Ευριπίδου: Euripidis.
eadem. Μισῶ σοφιστήν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός: odi ſapientem, qui non eſt ſibi ſapiens.
eadem. ἅμα πρόσσω, καὶ ὀπίσσω: ſimul ante, & pone.
eadem. αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων: ſemper antecellere, & principem eſſe aliorum.
cp.53. διοίκησιν: iuriſdictionem.
cp.56. ὑποθήκας: pignora.

ep.67. τρεῖς διοικήσεις : tres iuriſdictiones.

EX . LIBRO . XIV

ep. 7. χολὴν ἄκρατον : bilem meram.

EX . LIBRO . XV

ep.16. κατ᾽ εἰδώλων φαντασίας : per ſpectrorum uiſa.

eadem. διανοητικὰς φαντασίας: intelligentię uiſa.

eadem. εἴδωλον : imago.

eadem. αἱρέσει : ſecta.

ep.17. πάντα περὶ πάντων : omnia de omnibus.

eadem. πρόσωπον πόλεως: faciem ciuitatis.

eadem. ἀδέσποτοι : ſine auctore.

eadem. τὸ καλὸν δι᾽ αὐτὸ αἱρετὸν : honeſtum per ſe optabile.

eadem. ἀκενόσπουδος : non inanis homo ſtudii.

ep.18. φλύαρον : garrulum.

eadem. σπουδάζειν : ſerio agere.

ep.19. τὸ καλὸν δι᾽ αὐτὸ αἱρετὸν: honeſtum per ſe expetendum.

eadem. ἡδονὴν : uoluptatem.

eadem. ἀταραξίαν : tranquillitatem.

eadem. τῷ καλῷ : honeſto.

eadem. οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς, καὶ δικαίως ζῆν : non poteſt iucunde, niſi honeſte, & iuſte, uiui.

eadem. φιλήδονοι : cupidi uoluptatis.

eadem. φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι : cupidi honeſti, & cupidi iuſti.

eadem. ἀντιμυκτηρίσαι : uiciſſim deridere.

EX . LIBRO . XVI

ep. 6. κακοστόμαχος : ſtomacho non bono.

ep. 8. ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ : tuta quidem, ſed diuturniora.

eadem. ψύχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον : frigus autem tenui cuti inimiciſſimum.

ep.12. ἔτυμον : notationem.

ep.18. κανὼν : regula.

eadem. ἄκυρον : improprium.

eadem. διαφόρησιν : geſtationem.

eadem.

eadem. πέψιν, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας: concoctionem, hilaritatem, ambulationem modicam, oblectationem, facilitatem alui.

ep.21. συζητήσει: mutua quæſtione.

eadem. τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς, τάδε: quæ igitur ad nos ſpectant, hæc ſunt.

eadem. διαρρήδην: aperte.

eadem. σπουδή: contentio.

eadem. συμφιλολογεῖν: de litteris inter nos diſputare.

ep.23. πανικοῖς: panicis terroribus.

eadem. θορυβοποιεῖ: tumultuatur.

eadem. γόνυ κνήμης: genu tibia: ſubaudi, propius eſt.

F I N I S.

VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA
IN ROMA